ECA NAZ.
manuele III
XII
D
8
POLI

XII
D.
3.

Digitized by Google

Digitized by Google

ECA NAZ.
Emanuele III
XII
D
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

HECTORIS FELICII IVRISCONSVLTI Callienſis,

TRACTATVS DE SOCIETATE.

AB ANGELO FELICIO IVRISCONSVLTO Auctoris Filio, nunc denuo hac ſecunda æditione diligentiſsime recognitus, multiſq; additionibus locupletatus.

Cum Indice rerum, & materiarum locupletiſſimo.

CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

VENETIIS, M D.C X.

Apud Antonium Pinellum.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO
D. IOAN. BAPTISTAE MAMMIANO
De Ruere, Terræ Durantis Abbati digniſsimo,

Angelus Felicius Callienſis.

PAtris mei de ſocietate tractatum diuerſis prius in chartis ſparſum, & à me in hanc, quam vides, formam redactum, & duplici indice locupletatum, in lucem editurus, Præſul ampliſſime, tuo nomini dicare cenſui: tum vt me à parentis mei inſtituto erga familiæ tuæ obſeruantiam non eſſe degenerem oſtendam; tum etiam, vt mihi ad tui gratiam adipiſcendam anhelanti tali medio aditus aperiatur. Accipe igitur, illuſtriſſime Antiſtes, libenti animo hoſce ſtudiorum meorum flores, licet exiles: Si enim eos non deſpicies, ætate creſcente, lucubrationum mearum etiam fructus deguſtabis. Vale, noſtrorum temporum ornamentum: & quemadmodum virtutibus & dignitates præueniſti, & prudentia ætatem ſuperaſti, ita faxit Deus, vt debita præmia meritis tuis reſpondeant. Datum Callij kalendis Septembris. Anno 1606.

AD ILLVSTRISS.MVM ET REVERENDISS.MVM
DOM. IOANNEM BAPTISTAM
M A M M I A N V M,

è Runere, ſancti Angeli Comitem, ac Durantis Abbatem Ampliſſimum.

IN EXCELLENTISSIMI DOMINI HECTORIS FELICII I. V. C. præclariſſimum opus de ſocietate Sebaſtiani Maccij Durantini, Philoſophi, Theologi, ac I. V. D. Equitis & Comitis Palatini.

C A R M E N.

MAximus Aſtrææ, felici ex arbore cretus
Hector, magnanimo corde, & virtutibus Hector
Maximus Aſtrææ, ſtudio, vigilique labore
Pro ſocijs quondam primis ſudauit ab annis,
Tolleret vt liteis, rixasque & tetrica bella,
Diſcordeisque animos concordi pace ligaret.
Angelus hæc iuuenis virtute & grandibus auſis
Haud patri abſimilis, decoratus acumine mentis
Egregio, iurisque ſimul ſectator & æqui,
Pollicitis curis formam collegit in vnam,
Vt labor et ſtudium melius prodeſſet amicis,
Atque laborauit paucis comprendere multa,
Mentibus, & legum ſecreta arcana paterent
Quanquam autem haud veriti, toties quin talia mundus
Excipiat dona, & referat pro munere grates:
Attamen o Præſul, cui ſceptra Metaurus obumbrat
Roboreis ramis, & quercus glandibus aureis
Condecorat mitram, & ventura in tempora profert.
Vt libro accedat grauitas, fiatque perennis
Gloria, & æternos vitam producat in annos.
Et Pater & Natus deuoto pectore ſacrant
Hoc tibi nobile opus, tua ſunt hæc munera, quando
Ingenium amborum, atque operis ſpectabile nomen
Statque, caditque tuo vultu, & capit inde perennem,
Aut vitam aut obitum, & penitus te innititur vno.
Tu potes & debes tantarum aſſumere laudum
Mite patrocinium, & tantis afferre ſalutem
Perpetuam rebus, nomenque extendere in omneis
Terrarum tractus, & tradere gentibus olim.
In te etenim pietatis amor, probitasque, fidesque,
Relligio, cultusque ſacer, verumque refulgent,
Vt radios inter ſtellarum Solis imago;
Iura autem & leges, quibus omnia nomina parent,
Et Regum, atque Ducum diuino in pectore condis,
Inque tuos populos diuulgas, nobile ſanctæ
Virtutis ſpecimen, ſpectataque pondera rerum.
Vnde etiam quondam totus mirabitur orbis,
Te vnum præſignem ſacrata in ſede locatum,
Reddentemque tuis populis cœleſtia iura,
Et ſceleri pœnam, & iuſtiſſima præmia ſanctis
Mentibus, & totum moderari legibus orbem.
Viue igitur felix, ſocijsque hæc excipe lætus
Iura addicta pijs, generis teſtantia nomen,
Virtutemque tui, & tam claris conſule rebus,
Vt ſit vterque diu, & te defenſore per omneis
Vulgentur terras, & eat ſub Tartara liuor,
Liuor edax, viuatque in ſecula viuida virtus.

INDEX
OMNIVM RERVM
ET VERBORVM,
QVÆ IN HOC SOCIETATIS TRACTATV
continentur, ordine alphabetico digeſtus.

Prior numerus caput, alter numerum marginalem, poſtremus vero folium denotat.

A

ACceſſorium, quod ſequatur naturam ſui principalis, non procedit, quando in acceſſorio adeſt diuerſa ratio. capit. 9. num. 50. fol. 54

Acceptilatio vtcunque generalis non comprehendit dolum. 37.43.242

Accidentalia conſiderantur ratione culpæ, ratione moræ, & ratione pacti appoſiti ſupra naturam contractus. 29.1.155

Accidentia contractus quæ ſint, & quæ ſint accidentia ſocietatis. 2.nu.17.& 18. 89

Accidentia communiter de probatione ſumpta à cõmuniter accidentibus, vide in verb. Probatio.

Acquiſita à fratribus citra ſocietatem, ſi vnus inter eos adſit, qui ſit minor, qualiter ſint diuidenda, diſtinguendo declaratur. 3.37.17

Acquiſita proprio nomine, ſeu cum propria, ſeu cum communi pecunia, ſunt acquirentis. 3. 38. fol. 17

Acquiſita proprio nomine cum pecunijs pupilli ſunt acquirentis, & quid facere debeat pupillus pro recuperatione ſuarum pecuniarum; an in ſubſidium res acquiſita ſit pupilli, & an ei competat hypothecaria? 3.40.18

Acquiſita communi nomine cum pecunijs pupilli, & cum pecunijs communibus ſunt communia pupillo ratum habente. 3. n. 41. & 42. 18

Acquiſitio præſumitur facta ex cauſa præcedenti. 3. 50.18

Acquiſitio quomodo facta fuerit, præſumitur à ſolito 3.51.18.& n.90.22

Acquiſitio quo nomine facta fuerit, cognoſcitur ex inſcriptione libri rationum. 3.47.18

Acquiſitio facta præſumitur eo nomine, quo iuſſit teſtator. 3.48. 49.18

Acquiſitio quo nomine facta fuerit, arguitur ex libro æſtimi. 3.52.18

Acquiſitio quo nomine facta fuerit, arguitur ab exolutione delicti. 3. numero 53. & 54. 19. & numero 68.69.20

Acquiſitio facta communi nomine, an etiam facta præſumatur cum pecunia communi. 3. 38. cum plurib. ſeqq. 17. & ſeq.

Acquiſitio an facta fuerit cum proprijs, vel communibus pecunijs, probatur coniecturis. cap. 3. numer. 61. cum plurib. ſeqq. fol. 19. & ſeq.

Acquiſitio, vide in verb. Emptio, & in verb. Quæſita.

Acquirere tenetur ſocius ſocietati, & ſi non acquirat, perinde conueniri poteſt, ac ſi acquiſiuiſſet. 31. 39. 207

Actio pro ſocio ſemper eſt directa. 3. 20. 15. & c. 31. 15. fol. 205

Actio de peculio contra patrem eſt annalis, contra filium perpetua. 6. 36. 41

Actio de in rem verſo contra patrem eſt perpetua. 6.37.41

Actio quod iuſſu datur contra patrem. 6.39.80

Actiones prouenientes ex facto filij dantur perpetuo contra patrem, ſi ſit hæres filij. 6..40.41

Actiones in contrahenda ſocietate non transferuntur, ſed ad inuicem præſtari debent inter ſocios. 9. 43.69.c.14.78.& nu. 30. 80

Actiones an quærantur alteri ſocio ex ſtipulatione Notarij, ſine ceſſione, & ſine ratificatione. 14.34. cum pluribus ſequen. 80. & ſeq. & c. 30. num. 41. 42. 43. fol. 199. & ſeq.

Actiones an quærantur alteri ſocio ſine ceſſione, ſtante iuramento. 14.33.80

Actiones an quærantur ſocio abſenti. 14.14.78

Actio de in rem verſo datur contra ſocios, ſi deficiant aliæ actiones. 30.13.196

Actio pro ſocio, & actio communi diuidundo dantur inter ſocios, in aliquibus conueniunt, & in aliquibus habent ſe vti excedentia & exceſſa, & quatenus conueniunt vna tollit aliam. 31.2.3.4.5. 204. & ſequent.

Actio pro ſocio datur ad diuerſos effectus. cap. 31. numero 6. fol. 204

Actiones aliæ, quæ inter ſocios dantur, connumerantur. 31. fol. 7. cum pluribus ſequentibus. 204. & ſequent.

Actiones pro ſocio, & communi diuidundo, ſunt bonæ fidei & diuerſæ ab vtraque parte, & dantur heredi, & contra hæredem, licet ſocietas morte finiatur. 31.15.205.& c.32.52

Actio vtilis pro ſocio aliquando datur. 31.16.204

Actiones plures dantur, ſi plures ſunt ſocietates inter eaſdem perſonas. 31.18.205

Actio pro ſocio eſt generalis, ideo ſi offerat ſe ſocius facere ea, ad quæ tenetur actione generali, ſpeciali actione conueniri non poteſt. 31.70. 209

Actio pro ſocio eſt perpetua, & contra eum incipit currere præſcriptio, diſſoluta ſocietate. 31.75. fol. 210

Actiones, ſocietate diſſoluta morte, tranſeunt ad hæredes actiue & paſſiue, cum diſtinctione. 32. 52. cum pluribus ſequentib. 217. vide in verb. Hæredes.

Actione communi diuidundo agi poteſt, etiamſi res non poſſideatur. 39.108.265

Actione ſoluitur ſocietas, agendo contra tertium à ſocio delegatum, & agendo contra ſocium. 36. 2. fol. 334

Actione pro ſocio generali ſi agatur contra ſocium, ſoluitur ſocietas, ſecus ſi agatur ſolummodo, vt ea conferantur, & ea obſeruentur, quæ conferri & obſeruari debent, ſocietate durante. 36. num. 3. 4. & 5. fol. 234. & ſeq.

Actione propoſita contra ſocium ſtatim & eodẽ momento ſoluitur ſocietas. 36. 7. 234

Actus illi ſocietatem important, qui ſine iure ſocietatis fieri non poſſunt. 10. 18. 61

Actus illi important ſocietatem, quibus contrarij ſunt diſſociatiui. 10. 19. 61

Actus noſtri non extenduntur vltra, quam gerantur. c. 10. nu. 26. & 28. 62. & ſeq.

Adminiſtrator bonorum pupilli tenetur pecunias pupilli ponere ad honeſtum lucrum. 3. 1 19. 24

Adminiſtrator conuertens pecunias communes in proprios vſus, tenetur ciuiliter ad duplum, & criminaliter puniri debet. 3. 56. 17

Adminiſtrator tenetur reddere rationem. 37. 1. 237

Aduocatus cum clientulo contrahere non poteſt. 8. 4. 47

Agens vigore ſocietatis ſocietatem probare tenetur. 31. 57. 208.

Alere quis tenetur eos, quorum miniſterio vtitur. 27. 58. 172.

Alienare ſocius plus parte ſua non poteſt, ſed declaratur. 26. nu. 32. 27. c. 14. 3. 164

Alienatio rei communis ad hoc vt valeat, requiritur oium conſenſus, & non ſufficit conſenſus maioris partis, neque eius, qui maius ius in re habet. c. 28. nu. 9. 177. Declaratur nu. 35. 177

Alienatione rei, ſuper qua eſt contracta ſocietas, ipſa ſocietas non extinguitur. cap. 34. num. 13. & ſeq. fol. 221. & ſeq.

Alienatione ſocij ſocietas extinguitur. 33. 5. 220. & quæ ſit ratio, quod non extinguatur alienatione rei. c. 34. nu. 14. 222

Alienatione officij extinguitur ſocietas ſuper eo contracta, ſi officium vacet in totum. cap. 34. num. 15. cum plurib. ſeqq. 221. & ſeq.

Alienationem officij ignorans fructus recipere non poteſt. cap. 34. num. 17. & ſeq. fol. 223. etiam ratione intereſſe, niſi concurrentibus debitis requiſitis. nu. 20. fol. 224

Alienatio rerum minoris fieri poteſt abſque alia ſolemnitate, iuſſu teſtatoris præcedente. capit. 4. numero 10. fol. 26. Limitatur quatuor modis. num. 11. & ſeq. 27

Alienatio tacita rerum minoris fit ſine ſolemnitatib. 4. 25. 33

Alienatio rerum minoris proueniens à lege non requirit ſolemnitates. 4. 26. 33

Alienatio ſi ſit facta de re quæſita à ſocio non effecta communi alteri ſocio, non datur actio contra tertium, etiamſi alienatio ſit ſocietati damnoſa. 14. 2. fol. 77

Alimenta ab vno ex ſocijs relicta alicui præſtanda, de bonis communibus debentur à ſuis hæredibus ſolummodo, licet alter ſocius legato conſenſerit. 27. nu. 73. & 74. 175

Amator an poſſit contrahere. cap. 7. num. 11. 12. & 13. fol. 44. & ſeq.

Amicitiæ tres ſunt ſpecies, Naturalis, Hoſpitalis & Ciuilis. Procem. nu. 2. f. 1

Amicitiæ naturalis tres ſunt ſpecies; Pietas, Indulgentia, Neceſſitudo. Procem. nu. 3. f. 2

Amicitia ciuilis tres habet ſpecies. Vna eſt, qua homines eiuſdem ciuitatis iunguntur. Altera eſt, quę à virtute proficiſcitur. Tertia eſt, qua homines inter ipſos cauſa vtilitatis vtuntur, & appellatur ſocietas. Procem. num. 16. cum pluribus ſequentibus fol. 2

Amicorum omnia communia. Procem. 19. 3

Amicus melior patre non reperitur. Procem. nu. 9. 2

Amiſſionem rei non tenetur præſtare ſocius, ſi non conſtet, quod res fuerit in rerum natura, & quod fuerit penes ipſum. 25. 17. 175

Amiſſio probatur iuramento, quando aliqua ſuſpicio adſit, rem fuiſſe penes ſocium, & iſtud dicitur iuramentum purgationis. Sed quando adeſt præſumptio, quæ ſuperat ſuſpicionem, non ſufficit iſtud iuramentum. 25. nu. 19. & 20. 155

Amiſſio libri an probetur ex aſſertione facta à fœneratore, eum perdidiſſe in mari, dum nauis naufragium paſſa fuit, ſi non probet, eum in naui habuiſſe. 25. 27. 156. & nu. 38. 158

Amiſſio libri an probetur à fœneratore aſſerente, ſuũ famulum aufugiſſe cum eo, docto de famuli fuga. 25. 28. 157. & nu. 38. 158

Amiſſio rei ad hoc, vt ex aſſertione iurata probetur, non ſufficit probare caſum, ſed tria requiruntur. 25. nu. 29. 30. 167

Amiſſio rei non dicitur probata, probato caſu, ſi res poterat eſſe in alio loco, & non in eo, vbi caſus euenit. 25. 31. 158. & an res præſumatur eſſe in loco, vbi erat prius. vide in verb. Res.

Amiſſio libri an à ſocio probetur eius iuramento. 38. 42. 249

Amoris paterni ardor inæſtimabilis. Procem. 8. 2

Amoris parentum in filios cauſa. Procem. 10. 2

Amor parentum in filios maior, quam ſit filiorum erga parentes, & quæ ſit ratio. Procem. 2. 2

Animalia ſi hinc inde fuerunt collata, dicitur in eis inducta communio & ſocietas. 9. 56. 51. Si ſunt data paſtori, vt lucrum ſolummodo ex eis proueniens diuidatur, in lucro dicitur inducta communio & ſocietas. ibidem. Si ſunt data cum pacto, quod diuidantur in fine temporis conuenti, in eis erit inducta communio & ſocietas. ibid.

Animalia ſi traduntur paſtori æſtimata, quid operetur æſtimatio. 19. numero 38. & 39. 121. & numero 44. 122

Animalia an ſint alendæ expenſis domini ſeu paſtoris. 27. 52. cum plur. ſequentib. fol. 172. vide in ver. Paſtor.

Arbiter electus vt conſtituat partes ſocietatis, ſi inique arbitratus fuit, recurritur ad Iudicem, ſi autem arbitratus non fuerit, euaneſcit ſocietas. 9. 20. & ſeq. 52

Arbitrio boni viri quod diuidantur quæſtus, conueniri poteſt. 17. 26. 105. & eo inique arbitrante, recurritur ad Iudicem. 27. 105

Arbitrio vnius ex ſocijs, quod quæſtus diuiduntur, conueniri poteſt. 17. num. 28. & 29. 105. & ſi inique fuerit arbitratus, recurritur ad Iudicem. 32. 105

Argumentum à venia ad legitimam ætatem non valet. 5. nu. 20. & 21. 33

Argumentum à iuramento ad ſtatutum loquens de legitima ætate non valet. 5. 23. 33

Argumentum ab actionibus ad res non procedit. 14. 13. fol. 78

Aſſecurationis contractus ſuper capitale ſocietatis vtrum ab vno ex ſocijs fieri poſſit cum extraneo, vtrum cum alio ſocio tempore, quo contrahitur ſocietas, ſiue diuerſo tempore. 19. 13. cum pluribus ſeqq. 118. Quid, ſtante conſuetudine immemorabili. 19. 116. & nu. 31. 119

B.

Beneficium ne conueniatur, niſi in quantum facere poteſt, habet ſocius. 31. 21. 205. & id habet etiam colonus partiarius. 35. 206

Beneficium huiuſmodi amittit ſocius, ſi dolo facit, quominus teneatur, ſiue conſiſtat in committendo,

ſiue

ſiue in omittendo. 32.36. cum plurib. ſeqq. 215. & ſequent.
Beneficium hoc non perdit ſocius, ſi culpa facit, quominus teneatur. 31.37.207
Beneficium hoc amittit ſocius, ſi negat, ſe eſſe ſocium. 31. 42. 207. ſi ſit ſpecialis negatio, & non ſufficit generalis, negando narrata, prout narrantur, numero 45. 207. & poteſt recedere à negatiua ante litem conteſtatam. 44. 207. & contractus non debet relaxari, etiamſi vellet cedere bonis. 43.207
Beneficio hoc non gaudet ſocius, ſi ei renunciauit, & ei renunciaſſe dicitur, ſi omnia reſtituare promiſit, vel ſi generaliter renunciauit omni beneficio, ſiue expreſſerit, ſiue non expreſſerit maiora, quia in cõtractibus veniunt etiam maiora expreſſis. 31. 47. 207. & eo magis procedit, ſi fuit adhibitum iuramentum. 48.207
Beneficium hoc competit ſocio, non ſolum durante, ſed etiam diſſoluta ſocietate. 31.49.50.208
Beneficium hoc habet locum in ſocietate, & non in alijs communionibus. 31.51.208
Beneficio hoc non obſtante, an ſocius poſſit iurari ſuſpectus de fuga, capi & carcerari ad hoc, vt ſiſtat ſe in iudicio. 31.52.208
Beneficium hoc vt competat, quantum facere poſſit ſocius, inſpicitur tempus rei iudicandæ, deducto ne egeat, & non deducitur æs alienum, niſi debeatur ex ſocietate, & ſolummodo conſideratur perſona ipſius, non vxoris, non filiorum. 31. 53. 208
Beneficium hoc eſt perſonale, non tranſit ad hęredes, neque ad alios ſucceſſores, non datur patri, neque domino, neque fideiuſſori. 31.54.208
Datur fideiuſſori ſi denunciet litem principali, & compareat ipſe principalis, & opponat hoc beneficium, & datur defenſori. 55.208
Beneficio huiuſmodi vtens ſocius tenetur cauere de ſatisfaciendo, ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam, & ſufficit nuda cautio. 31.56.208
Boni viri arbitrio partes capitales terminari poſſunt. 9.nu.29.& 30.52
Boni viri arbitrio partes quæſtus terminari poſſunt. 17.nu.28.& 29.105

C

CAlculus fieri debet in reddendis rationibus poſt librorum præſentationem. 38.43.249
Calculatores à ſocijs, ſeu à Iudice eligi debent. 38. 44. 249
Calculatores dant Iudici relationes computorum, & Iudex poſtea ſententiat. 38.45.249
Calculatio vt valeat, debet conſtare de calculatorum electione. 38.47.249
Calculatores à Iudice eligi debẽt parte præſente, vel legitime citata. c.38.nu.48.249
Calculatores duo eligi debent, & non ſufficit vnus. 38.50.250
Calculatores omnes à Iudice eligi debent, ſeu à partibus, & non ſufficit, quod vnus legitime electus eligat alium, & hoc eſt verum, etiamſi eſſent conformes in quantitate, & electio & calculatio ſunt nullæ in totum. 38.51.250
Calculatores in calculatione debent eſſe conformes. 38.52.250
Calculatores poſſunt referre calculationem parte nõ citata. 38.53.250
Calculatio dicitur certa in ſumma calculata, licet adſit clauſula, ſaluo iure verioris calculi. cap. 38. numero 54. 250. Fallit, ſi criminaliter agatur. numero 55.250
Calculatione facta, reliqua ſunt reſtituenda. 38.56. 250. vide in verb. Reliqua.
Calculatio ſemel facta an ſub prætextu erroris reuideri debeat. 38.62. 251. vide in verb. Ratio ſemel reddita.
Capitalia æqualia & inæqualia eſſe poſſunt in ſocietate. 9.22.51
Capitalia licet inæqualia poſita fuerint in ſocietate omnium bonorum, omnia diuiduntur pro æquali portione. Non ſic eſt in cæteris ſocietatibus, quia in eis, qui plus ponit, & plus operatur, plus percipere debet. 9. 23.51
Capitale extrahens ex ſocietate, etiam altero ſocio ſciente, tenetur ad intereſſe. 15.23.89
Capitale ſi non ponit ſocius in ſumma promiſſa, ſed in minori, tenetur ad intereſſe. cap. 15. nume. 24. fol. 89. & numero 81. & ſequen. fol. 95.
Et non requiritur proteſtatio. num. 25. fol. 89. & nu. 84. fol. 95
Capitale augeri poteſt in ſocietate, ſi ita fuit conuentum. 15.nu.54.55.57. & 58.93
Capitale an augeri poſſit, ceſſante conuentione & cõſuetudine. 15.59. cum plurib. ſeqq. 93.
Capitale aucto, quæſtus ex eo prouueniens cui pertinere debeat. 15.nu.72.& 73.94
Capitale ſi fuit auctum à ponente pecunias, ſciente & patiente altero ſocio ponente operas, idem iudicatur de augmento, quod de principali. cap. 15. 74. 94
Capitale ſi fuit auctum à ponente pecunias, inſcio alio ſocio ponente operas, quæſtus ex augmento prouueniens pro medietate ad augentem pertinet, non iure ſocietatis, ſed iure dominij. c. 15.nu.75.& ſeq. f. 94.& ſeq.
Capitale ſi à ponente operas fuerit auctum in pecunia, quæſtus ex eo prouueniens in totum pertinet ad augentem. 15.80.95
Capitale reſpectu operarum quomodo dicatur augeri. 15.80.95
Capitale poſitum ab vno, altero ponente operas, ſi pereat ante, quam ſocius operari incipiat, cui perire dicatur, adſunt contrariæ opiniones. 16.nu. 10. & ſeq. 101
Capitale & lucrum præſumuntur adeſſe in ſocietate. 20. 12. 126. & cap. 24. nume. 33. fol. 248. cap. 31. 66.209
Capta & inuenta, & dona fortunæ communicari debent in ſocietate vniuerſali. 12.24.72
Captus ab hoſtibus communi impenſa ſtante ſocietate omnium bonorum redimi debet. cap. 26. num. 7. fol. 161
Capitali extincto, licet adhuc duret tempus conuentum in ſocietate, extinguitur ſocietas, & amplius eum ponere ſocius non tenetur. 34.4.221
Capitali perempto, conuentio, quod ſocietas duret, fieri non poteſt. c.34.nu.5.221
Carcerati an contrahere poſſint. 8. 26.48
Caſus fortuitus quid ſit. 25. 1. 155. De caſu fortuito ſocius non tenetur. nu. 4. ful. 281. & quod de eo teneatur pactum non valet. nu. 5. 155
Caſum fortuitum allegans tenetur eum probare, & debet probare rei amiſſionem. 25. numero 6. & 7. 156
Caſus fortuitus intra quæ tempora probari debeat. 25.nu.45. & 46. 159. & ſi can ex conuentione probari debeat intra annum, an poſſit probari poſt annum. 25.47.160
Caſus fortuiti probationes ſunt poſita in Iudicis arbitrio, in criminalibus probatio debet eſſe manifeſtiſſima, in ciuilibus ſufficit manifeſta. 25. nume. 9. & 10. 156
Caſus fortuiti alij facilis, alij difficilis probationis sũt. 25.nu.10.& 11. 156.& ſeq. vide in verb. Probatio.
Caſum allegans an teneatur probare, quod euenerit abſque eius culpa. c. 25.48.159

Caſus quidam euenire ſolent cum culpa, quidam ſine culpa, & qui præſumuntur euenire cum culpa intelliguntur de leuiſſima, ideo quando quis de leuiſſima tenetur, erit obligatus probare, quod caſus ſine culpa euenerit. capit. 15. nume. 49. & 50. fol. 160
Cauſæ quatuor ad quamlibet rem introducendam requiruntur, efficiens, materialis, formalis, & finalis. c. 2. 1. 6
Cauſa efficiens quæ ſit. c. 2. nu. 2. & 3. 6
Cauſa materialis quæ ſit. 2. num. 4. & 5. & cap. 9. nu. 1. & 2. 50
Cauſa formalis quæ ſit. c. 2. nu. 6. & 7. 6
Cauſa finalis quæ ſit. 2. num. 8. & 9. 6. & cap. 28. nu. 1. & 2. 177
Cauſa inſtrumentalis licet procedat cum efficienti, tamen ponitur diſtincta ad maiorem declarationem. c. 2. nu. 10. & 11. 7
Cauſa proxima, & cauſa remota damni, quod ſit ſocietas, differunt. c. 27. 6. 169
Cenſere qui tenetur actiones, tenetur etiam dare ſcripturas. c. 29. nu. 61. 181
Ceſſio an ſtatim, ſolutione facta, ſit facienda, & an poſt ſolutionem ex interuallo fieri poſſit. 29. nu. 62. 63. & 64. 181. & ſeq.
Ceſſionem impetrare vtile eſt, licet competat actio negociorum geſtorum. 29. 72. 182
Ceſſione bonorum à ſocio facta ſoluitur ſocietas. 34. 34. 224
Chriſtianis eſt prohibitum contrahere ſocietatem cũ hoſtibus Sonticis & Saracenis. 8. 21. 48
Chriſtianis non eſt prohibitum contrahere ſocietatem cum Iudæis ſuper rebus, ſuper quibus datur cum eis commercium, ſed optimum eſt conſilium, ab eorum ſocietate abſtinere. c. 8. num. 22. cum plurib. ſeqq. fol. 48. & ſeq.
Chriſtianis Principibus vtrum liceat contrahere ligã cum infidelibus cõtra alios Principes Chriſtianos. 8. 28. 48
Ciato communi qualiter ſit vtendum. 27. 34. 170
Clerici contractus non eſt nullus ſuper negociatione, & quid ſit agendum de quæſitis ab eo. 8. num. 14. & 15. 47
Clericus neceſſitate victus poteſt quærere ex eius artificio. 8. 13. 47
Clerici fructus ex re eccleſiæ prouenientes in ſocietate omnium bonorum conferre tenentur. 12. 31. 72
Cohabitatio ad præſumendam ſocietatem omnium bonorum an debeat eſſe in eadem domo, ſiue ſufficiat, quod viuant in communi, licet habitent in diuerſis domibus, & in diuerſis ciuitatibus. 10. nu. 28. & 22. 61
Cohabitatio debet eſſe longæua per decennium, ad præſumendam ſocietatem, etiamſi non ſit ita longæua, aliquando ſocietas præſumi poteſt. 10. 24. 61
Cohærentia perſonæ ad alium non tranſeunt, fallit vigore ſocietatis. 26. 34. 164
Collegium dicitur ſocietas. Procem. 31. 3
Collatio à quolibet ſocio fieri debet ad hoc, vt præſumatur contracta ſocietas omnium bonorum, & debet fieri de omnibus quæſitis, quia, facta retentione, de aliquibus contracta non cenſeretur. 10. 25. 61
Collatio ſi fuit vniformis ſocietas omnium bonorum contracta non præſumitur. 10. 26. 61
Collatio diffomis, licet vnus tantum, vel nemo negocietur, ſufficit ad contrahendam ſocietatem omniũ bonorum. 10. nu. 29. & 30. 63
Collatio lucrorum inæqualis licet faciat magnã præſumptionem, ſocietatem non fuiſſe contractam, tamen non attenditur, quando adſunt aliæ præſumptiones in contrarium. 10. nume. 31. & 32. 63. & ſequent.
Collatio diuerſorum ad præſumendam ſocietatem ſufficit, etiam ſi ſolum facta fuerit pro parte vnius. 10. 3 2. 63
Collatione ceſſante, ceſſat communio. 9. 53. 54
Ideo pecunia poſita ab vno ſolummodo, non communicatur. 9. 55. 54. & c. 16. 13. 102
Fallit aliquando ratione æqualitatis ſeruandæ. 9. 60. 55
Collatio diuerſorum importat ſocietatem omnium bonorum, & non eſt neceſſe, quod omnia collata fuerint, quæ in hac ſocietate eſſent conficienda. 10. 34. 63
Collatione facta in maiori quantitate, non præſumitur facta titulo donationis, ſed iure ſocietatis. 10. 35. 63
Collectæ pro fundo à domino, & non à collono ſunt ſoluendæ. 27. 46. 171
Et ſtatutum arctans colonum ac ſolutionem collectarum, eſt iniquum. 27. 48. 171
Collectæ ſolui debent ab eo, qui poſſidet pro ſuo, vt emphyteuta & vſufructuarius. 27. 47. 171
Collectas quod colonus non ſoluat, obſeruatur de conſuetudine. 27. 49. 171
Colonus tenetur ponere ſemen. capit. 15. nume. 87. fol. 96
Colonus qualiter diuidat fructus cum domino prædij. 15. 89. 96
Colonus tenetur ſuis expenſis ea omnia facere, quæ non reſpiciunt perpetuam agri vtilitatem. 27. 43. 171
Colonus non tenetur, ſed dominus facere expenſas illas, quæ reſpiciunt perpetuam agri vtilitatem, & an reſpiciant perpetuam vtilitatem, non conſideratur, an ſint magnæ vel paruæ, ſed an durent poſt tempus fructuum recollectorum. 27. num. 44. & 45. 171
Colonus an teneatur portare frumentum ad domum domini, diſtinguendum eſt. 27. 51. 172
Colonus non tenetur, niſi in quantum facere poteſt. 31. 35. 207. vid. in verb. Beneficium.
Colonus, non obſtante pacto & diſpoſitione ſtatuti, poteſt culturam deſerere, ſi res facta ſit ſterilis. 35. 31. 229
Communis vtilitas totius ſocietatis præfertur priuatæ. 35. 16. 228. & c. 39. 92. 264
Communio dominij requiritur in ſocietate. 9. 42. 77. & c. 14. 1. 53
Communio, pactum de ſtando perpetuo in communione non valet, etiamſi ſit iuratum. 32. 35. 215
Communio rerum in ſocietatibus particularibus non inducitur abſque traditione. 9. 44. 53
Communicantur res omnes in ſocietate omnium bonorum abſque traditione. 9. 45. 53
Licet enim in ea traditio non interueniat, tacite tamen cenſetur interuenire. cap. 9. num. 47. fol. 53
Communio quod non requiratur non ſocietate, tenent aliqui, & quomodo eorum opinio procedat. 9. n. 48. & ſeq. 53. & ſeq.
Communio in ſocietate inducitur, quia ad inuicem ſit collatio. 9. n. 53. cum plur. ſeqq. fol. 54
Communio poteſt eſſe ſine ſocietate, ſed non ſocietas ſine communione. 11. 2. 121
Communio cum poſſit eſſe ſine ſocietate, quomodo cognoſcatur, ex ea reſultare ſocietatem. 11. 23. 67
Communio ſi prouenit ex accidenti, in ea non cenſetur contracta ſocietas. 11. 24. 67
Communio & ſocietas & qualiter probentur. 14. 0. 9 cum pluribus ſequentib. fol. 78. & ſeq.
Communio inducitur inter ſocios, quia titulus vniuerſalis accedit perſonæ, & propter æqualitatem ſeruandam. 14. n. 7. & 8. 79

Com-

Communio facta ſi fuit ex mutua collatione, quilibet ſuæ partis periculum ſuſtinere debet, quia res domino perit, & quia conueniens eſt, vt quis rei periculum ſuſtineat, ex qua percipit quæſtum. 16. nu. 1.& ſeq.101

Communio facta qualiter conſideretur de capitali in ſocietate poſito. 16. numero 1. 3. & 5. fol. 101. & ſequent.

Communi diuidundo iudicio agi poteſt, etiamſi res non poſſideatur.39.108.265.

Compenſatio doli, & culpæ admittitur inter ſocios. 37.13.238.

Confeſſio extraiudicialis probat ſocietatem. cap.11. nu. 13.fol.67.

Confeſſio non nocet in his, quæ non dependent a voluntate confitentis,38.83.54

Conſenſu perficitur ſocietas tacite & expreſſe, cap.1. nu.6 & 7.fol.5

Conſenſu ſine rebus poſſe contrahi ſocietatem, qualiter intelligatur,c.1.nu.9.fol.5

Conſequens præſupponit neceſſarium antecedens. 5.11. 32

Confirmatio operatur ex nunc, non ex tunc. 3.25.11

Conſenſu carentes ob defectum naturalis infirmitatis ſocietatem contrahere non poſſunt.7.1.43

Conſiliarij Principis mercaturam exercere prohibentur, 8.17.48

Conſenſus declaratur verbis & factis.10. 1.59

Conſenſus præſtitus alicui ex maioribus dicenti, aliquos eſſe ſocios,probat ſocietatem. 11.13.63

Conſuetudo circa alienationem rerum minorum ſtrictè intelligenda,c.5.nu.7.fol.31

Conſuetudo ſociorum attenditur, vt & conſuetudo regionis,cap.9.num.33.fol.52.& cap.27. num.50. fol. 171

Conſuetudo probatur ex Doctoris atteſtatione. 15.48. 92

Conſuetudine obſeruata cenſentur deducta in ſocietate,etiam appoſita dictione taxatiua.15.56.93

Conſuetudinem introducere & probare,difficile eſt. 18.33.111

Conſuetudo in regionibus noſtris non probatur ex aſſertione Doctoris Theutonici.18.33.111

Conſuetudine fieri non poteſt, quod vſura nõ ſit vſura,etiam quo ad pęnam temporalem, c. 18.nu.40. cum plur.ſeqq.fol.111.& ſeq.

Conſuetudine an declarari poſſit, quod contractus non ſit vſurarius,ſtante dubietate.c.18. num.49.& 50.fol. 112

Conſuetudo de vno contractu ad alium non extenditur. 18.51.112

Conſuetudo debet eſſe vniformis,cap.18. numer.51. fol.112

Cõſuetudine immemorabili vtrum fieri poſſit, quod contractus non ſit vſurarius,c.19.nu.19.fol.116.& nu.31.fol.119

Conſuetudine immemorabili ſtante, præſumitur titulus, cap. 19.num.21.fol. 119.declaratur,num.33. fol. 120

Conſumptio ſupellectilium probatur,probato, quod in tanto tempore tot de dictis ſupellectilibus corrumpi potuerint.25.43.159

Conductores vectigalium an reconducere cogi poſſint, ſi maximos prouentus receperunt, & non reperiatur, qui velit conducere pro eadem mercede, ſed pro minori.36.8.235

Contrario vno cognito, ex contrarijs cognoſcitur alter,cap.3.9.14

Contractus quilibet habet ſua ſubſtantialia, naturalia & accidentalia,c.2.nu.8.fol.14

Contractus ſine ciuili obligatione inutilis eſt. 6.4. 39

Contractus claudicare non debent,c.14.nu.43. fol.81 & c.16.nu.10.& fol. 101

Contractus ex conuentione legem accipiunt. Non procedit,quando conuentio contractui repugnat, c.19.nu.7.fol.117

Contractus rei communis ad hoc vt valeat, requiritur omnium conſenſus, & non ſuffici conſenſus maioris partis, neque habentis maius ius in re, capitulo 28. numero 9. fol.177. declaratur num.35. folio 179

Contrahens cum minore cogere eũ poteſt, vt declaret,an contractui ſtare velit,3.92.22

Contrahens cum aliquo tenetur ſcire conditionem illius,21.93.138

Contrahens cum vno ex ſocijs cautos eſſe debet, vt inſpiciat formam ſocietatis, & an in ea appareat, ſocium habere auctoritatem contrahendi, & alios obligandi,c.30.num.9.fol.196.& ſibi imputet contrahens cum ſocio,ſi formam ſocietatis non inſpexit,nu.10.fol.196

Conuentio eſt genus,contractus ſpecies ipſius, & genus ſocietatis,c.1.nu.5.fol.5

Conuinendi ſocietas qualiter contrahatur, & qualiter differat a ſocietate contracta ſuper fructibus. 11.5. 65

Conſtituti virtus præſumitur adeſſe inter ſocios omnium bonorum,c.14.nu.11.fol.78

Conſtituti virtus an comprehendat futura.14.18.78

Conuentio,quod ab vno operæ ponantur, & ab alio pecunia,probat ſocietatem,c.11.16.66

Conuentio de habendo lucrum ex re aliqua probat ſocietatem. 11. 17.66

Correi ſunt,qui obligantur ex eadem cauſa, & ex eodem contractu,cap.29.numero 67.fol.182.vide in verb. Rei.

Creditor ſi pecuniam oblatam recipere recuſet a debitore, & poſtea, eo reperto ſoluere non valente, pro ſolutione facienda inſtet, dicitur eſſe in dolo, cap.37.nu.6.fol.237

Credulitas nimia culpæ adſcribitur,25.79.136
Excuſatur, ſi credidit conſilio amicorum, & conſanguineorum,21.80.136
Et ſi credidit famulo hoſpitis, cum ab alio veritas haberi non poſſit,c.21.nu.81.fol.136
Et ſi credidit honeſto viro, veriſimiliter informato,nu.81.fol.136
Et ſi non credidit ei,cui credere non tenebatur, de culpa ſocius redargui non poteſt,21.79.fol.136

Culpa lata, & leuis veniunt in ſocietate, ſed non leuiſſima,21.1.129

Culpa lata remitti poteſt, fallit in dote & in ſocietate,c.21.nu.2.3.& 4.fol.129

Culpa a teſtatore remitti poteſt, capitul.21. num.7. fol. 129

Culpa leuiſſima venit in ſocietate, ſi ita conuentum fuit, & ſi ſocius ſit diligentiſſimus in ſuis, cap.21. numero 10.fol.129.& ſi ſuſcepit cuſtodiam, cum diſtinctione tamen,numero 11. 12.& 14. fol.129. & ſequent.

Culpa leuiſſima præſtatur a ſocio,ſi res fuit data æſtimata,c.21.nu.15.fol.130

Contraria opinio probatur,num.16.18.& 19.fol.130. & ſequent.

Culpa cum diligentia non compenſatur,quia diligentia ex natura ſocietatis adhiberi debet, cap.21.nu. 29.fol.132

Culpa ſocij aſſumpti præſtari debet a ſocio eum aſſumente, 21.30.132

Culpa non præſumitur, ſed ab allegante probari debet, & ea interpretatio ſumenda eſt, quæ ſit excluſiua culpæ, & ad excludendam culpam præſumitur ſocium id feciſſe in alienis, quod feciſſet in ſuis, & ita factum fuiſſe, vt a cæteris veri-

ſimiliter factum fuiſſet, 21.num. 31. & 34. fol. 132. & ſequrnt.
Culpa multo magis præſumitur ex actu, ex quo præſumitur dolus, 21.36.132
Culpa præſumitur in furto & incendio, quæ ſine culpa committi noo ſolent, 21.nu.37.& 38.132
Culpa leuiſſima venit in actione legis Aquiliæ. 21.46. 133
Culpa præſumitur in ſocijs, ſi non adhibent eam diligentiam in bonis communibus, quam adhibebant in proprijs ante contractam ſocietatem. 21.58. 134
Culpa tripliciter conſideratur; in rrbus alienis, in rebus communibus incidenter, & in rebus communibus ex conuentione, & quæ differentia ſit inter iſtas culpas, 21.nu.59.& 60.134
Culpa leuis eſt facere, quod non faceret, vel omittere quod non omitteret diligens homo, & conſideratur, quod homines aut ſunt diligentes, aut diligentiores, aut diligentiſſimi. 21.61.134
Culpa leuis in ſocio quando adeſſe dicatur, 21.nu.62. 63.& 64.fol.134.& ſeq.
Datur exemplum, ſi ſocius mittat ſeruum per loca periculoſa, ſi mittat merces in mari, cum terra aduehi poſſint, niſi excuſaretur a conſuetudine, ſi eas per montes, cum poſſit ire per planitiem, ſi trãſeat per loca periculoſa, ſi non aſſecurat merces, cum id facere poſſet, inito contractu aſſecurationis, ſi non fuit vſus ſolito itinere, & ſolita nauigatione, ſi diuertit ab itinere cauſa ſi fraudandi vectigal. 21.nu 71.cum plurib.ſeqq.fol.135.& ſeq.
Culpa eſt temporum qualitates non obſeruare, puta io nauigatione, & nauigandi tempus aduerſum dicitur eſſe a menſe Octobris, vſque ad menſem Aprilis, ſed de conſuetudine non obſeruatur, 21. 75. 135
Et datur exemplum, ſi de nocte ſocius relinquat oſtium apertum, ſi dimittat animalia in paſcuis de nocte, ſi merces de nocte ducat, cum de die id facere poſſit, 21.nu.75.& 76.fol.135
Culpa eſt, non cogitare caſum, qui facile euenire poteſt, vt eſt, mittere merces in naui non idonea; mittere nauem ſine gnbernatore, ponere licitas merces cum illicitis, piratas ſubleuare, 21.nu.77. 78. & 79.fol. 136
Culpæ aſcribitur negligẽtia, vt ſi ſocius ſeruum a vulnere curari non fecit, ſi non fuit vſus beneficio, & reſcripto a Principe obtento, ſi beneficium a Principe obtinere non procurauit, 21. numero 82. & 83. 136
Culpa eſt, ſi ſocius ea non perquiſiuit, quæ erant perquirenda, puta, an in loco ſoluatur gabrlla. Et quando non amouit impedimentum, cum poſſet. Quando non recollegit, & nõ vendidit fructus debito tempore. Quando credita non exegit degit debitis temporibus. Quando libros male compoſuit, ita vt fidem non facereot cõtra debitores, 21. nu.84.& 85.137
Culpa eſt imperitia, ſed imperitię non eſt tribueodũ, ſi ſocius decipiatur, 21.86.137
Culpa eſt inſolita aggredi, 21.87.137
Culpa conſiſtit in mala electione, vt ſi ſocius eligat malum famulum, & malum miniſtrum, & ſi nauta aſſumat ſecum in naui ignotos homines, 21.num. 87.88.& 89.fol.137
Culpa eſt in ſocio, ſi conuenta non obſeroat, vt ſi lucrari prætermittat, & ſi vtatur re ſocietatis ad vsũ non deſtinatum, 21.90.138
Culpa eſt in ſocio, ſi oon procurauit ſcire conditiones eius, cum quo contraxit, 21.93.138
Culpa mora eſt, 21.91.138
Culpa eſt in ſocio, ſi damnum fuit datum ab eius inimicis in rebus ſocietatis, etiamſi inimicitia ſua culpa cauſata non fuerit, 21.92.138
Culpa caret ſocius, ſi fecit ſolita & conſueta, & non reqoiritur, quod conſuetudo fuerit præſcripta, & ſi eſt difformis, attenditur illud, quod magis obſeruatum fuit, 22. nu. 3.& 4.139
Ideo excuſatur ſocius, ſi iuxta ſolitum pecora puero cuſtodienda tradidit, ſi animalia iuxta ſolitum miſit in nemore ſine paſtore, & ſi non cuſtodiuit locum, qui cuſtodiri non ſolebat, & ſi poſuit merces in loco, qui claue claudebatur, c.22.ou.3. cum plurib.ſeqq.fol.139.& ſeq.
Culpa caret ſocius, ſi re vtatur ad vſum deſtinatom, & non inſpicitur futuris euentus, vt, ſi immittat animalia in agro deſtinato ad paſcendum, & damnum deot in fundo contiguo, capitulo 22. num.7. fol. 139
Culpam excuſat impoſſibilitas, vt, ſi ſocios nõ potuit præuidere & diuinare, & ſi fecit quicquid potuit, & ſi de nocte bene omnia videre non potuit ob pluuiam, 22.nu.10.11.& 12.140
Culpa etiam caret ſocius, ſi ea non fecit, quæ facere non tenebatur, & ſi factum inutile fuiſſet, & ſi erat dubium, ao eſſet vtile, 22.nu.13.14. & 15. fol.140. & ſequent.
Culpa ab eo reprehendi non poteſt, qui eſt in dolo, & ab eo, qui eſt in grauiori, & in pari culpa, 22. 16. 140
Et inter ſocios, qui ſunt in pari culpa, admittitur comprnſatio, nu.17.140
Culpæ qui cauſam dat, culpam allegare poteſt, & ab eo culpa obijci non poteſt, qui ex ea ſentit commodum, c.22.nu.18.& 19.140
Culpa allegari non poteſt io facto, ex quo nullũ damnum reſultat, 22.20.140
Culpa prima excuſatur, & vltima attenditur. 22.21. 140
Culpa proxima attenditur, nnn remota, c.22. nu. 22. ſol.140.& c.23.nu.21.fol.143
Culpa in faciendo præualet culpæ in omitteodo. 22.23. 140
Culpa debet in ſpecie articulari & probari, & oon ſufficit, ſi factum fuit in genere, & teſtes debent eſſe conteſtes, & debent reddere cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati. 23.numero 1. 2. 3. fol. 143. & ſequent.
Culpa probata non dicitur, probato actu, qui a culpa ſeparatus eſſe poteſt, c.23.nu. 3.ſol.143
Culpa eius, cum quo ſocius dicitur habitare non poſſe, non dicitur probata ex eo, quod teſtes dicant, in domo fieri rumores, quia poteſt eſſe, quod fiant dicti rumores abſque eius culpa, capitulo 23.num.4. ſol. 142
Culpa in ſocio non adhibente medicum, non dicitur probata, niſi teſtes dicant, medicum potuiſſe adhiberi, c.23.nu.5.fol.142
Culpa ſocij non conuertentis pecuniam in emptionem prædiorum, non dicitur probata, niſi teſtes dicant, quod prædia venalia reperiebantur, cap.23. num.6.ſol. 142
Culpa ſocij probata non dicitur ex eo, quod credita non exegerit, & pecunias ad cambium non acceperit, niſi teſtes dicant, quod prædicta facere potuerit, cap.23.num.7.& 8.fol.142. Sic culpa in Iudice, ſi non ſederit ad bancum, non probatur, niſi probato, quod aliqui comparuerint pro iuſtitia obtinenda, c.23. num.9. fol.142. & non probat in eo, qui ſecum procuratorem non duxerit, non probato, quod facultatem eum conducendi habuerit, c. 23.nu.10.fol.142
Culpa ſocij in non locando prædia non probatur, niſi conſtet, habuiſſe facultatem ea locandi. 23. 11. 143
Culpa ſocio creditori oon imputatur, ſi non vendidit

uidit pignora, niſi conſtet, quod aderant emptores. 23.12.142
Culpa non imputatur ſocio, qui aſſecuratorem non adhibuit mercibus tranſuehẽdis, niſi conſtet, quod aſſecuratores reperiebantur. capitulo 23. num. 13. fol. 142
Culpa ſocio non imputatur, qui ſoluere tenebatur certo loco & tempore, ſi non fuit probatum, quod ille, cui erat facienda ſolutio, tempore conuento in loco reperiebatur. 23.14.143
Culpa ſocij, qui frumenti ſequeſtrationem non procurauit, nõ dicitur probata, niſi conſtet, quod frumentum erat in loco, in quo erat facienda ſequeſtratio, 23.15.143
Culpa, quod fuerit ad caſum ordinata, probari debet, 23.16.143
Culpa dicitur ad caſum ordinata, quando caſum præcedit, &, niſi præceſſiſſet, caſus non eueniſſet, vel quando caſus facile præuideri poterat, vel quando principaliter reſpicit caſum. 23. num. 17. 18. & 19. fol. 143. & ſeq.
Culpa dicitur ad caſum ordinata, quando eſt cauſa proxima, ſecus ſi remota, cap. 23. num. 20. fol. 143. Niſi tamen quælibet culpa eſſet conſideranda, nu. 21. fol. 143. Secus ſi vna tantum conſideranda veniret, nu. 22. fol. 143
Culpa in faciendo a dante operam rei illicitæ non conſideratur, an fuerit ordinata ad caſum, c. 23. nu. 23. fol. 143. etiamſi damnum eueniat præter eius intentionem, nu. 24. fol. 143
Culpa tenetur ſocius, ſi faciat contra conuenta, etiãſi non ſit ordinata ad caſum, cap. 23. nu. 26. fol. 143. Idem eſt in faciente contra Domini voluntatem, num. 27. fol. 143. & in adminiſtratore & inſtitore, c. 23. nu. 28. fol. 144
Cuſtodia a ſocio non cenſetur recepta, ei recompenſatione non conſtituta. 21.13.140
Curator non poteſt contrahere cum minore. 8.5.47

D

Damnum obueniens in pecunia poſita a ſocio, altero ponente operas, antequam ſocius incipiat operari, an ſit commune, ſiue in totum pertineat ad ponentem eam. 16. num. 10. cum plur. ſeqq. fol. 101. & ſeq.
Damnum obueniens in re vnius ex ſocijs occaſione ſocietatis eſt commune, c. 19. nu. 42. fol. 121. & cap. 27. nu. 12. fol. 169
Damna prius deducũtur adhoc, vt appareat, an in ſocietate adſit lucrum, 20. 1. 125
Damnum ſocio obueniens iniuria Iudicis commune eſt, 26. 17. 162
Damna ſocietati non imputãtur, ſi ſocietas ſit eorum cauſa mediata & remota, vt ſi ſocius ob abſentiam cauſa ſocietatis res proprias negligentius adminiſtrauit, 27.4.169
Damnum eſt commune, ſi ſocietas ſit eius cauſa proxima & immediata, vt ſi vulneratus fuit ſocius, cũ ſeruis communibus ad fugam erumpentibus reſiſteret, & quæ ſit ratio inter cauſam proximam, & cauſam remotam. 27. nu. 5. & 6. fol. 169
Debita ſi non ſunt ſoluta ante diuiſionem ſocietatis, cautiones ſunt interponendæ de conſeruando ſocio debitore indemne. Si ſunt ſoluta ſocio, qui ſoluit, erit ſatisfaciendum, & ſi ſocius tempore diuiſionis erat condemnatus ad ſoluendum, erit conſeruandus indemnis in diuiſione, non per cautionem, ſed per ſolutionem, & ſi non erat condemnatus, ſed de proximo erat condemnandus, & ſi erat obligatus, obligatione habente executionem paratam ſimiliter erit conſeruandus indemnis per ſolutionem, 39. 100. 194
Debita omnia inter ſocios omnium bonorum ſunt communia, 26. 18. 162
Decoctione ſeu fallimento ſoluitur ſocietas, c. 34. nu. 35. cum plurib. ſeqq. fol. 224
Decretum Iudicis requiritur in alienatione rerum pupilli. cap. 4. num. 20. fol. 27. & requiritur in ſocietate, num. 21. fol. 27. An requiratur in tacita ſocietate omnium bonorum, num. 22. cum plur. ſeqq. fol. 27. & ſequent.
Decretum an requiratur in ſocietate a minore contracta, carente curatore, 5. 5. 31
Delinquendi occaſio a lege nunquam datur. 3. 23. 16
Denunciatio euangelica an concedatur minori, quando alio modo non poteſt petere reſtitutionem in integrum. 5. 51. 36
Denunciatio euangelica an concedatur filio, deficiente alia actione contra patrem. 6. 16. 40
Denunciatio euangelica an concedatur pro ſtipulatione a tertio facta, c. 14. nu. 32. fol. 80
Dies tacita, & dies incerta differunt, c. 24. num. 18. & 19. fol. 143. & ſeq.
Dies tacita & dies incerta an conſtituant in mora, c. 24. nu. 17. fol. 147
Dies expreſſa & dies tacita quando conſtituãt in mora, c. 24. nu. 11. & 12. fol. 147
Dies aliquãdo apponitur pro fine ſocietatis, aliquando pro reſtitutione facienda de capitali & lucro, & an vtroque caſu conſtituat in mora? c. 24. num. 14. cum plurib. ſeqq. fol. 147. & ſeq.
Dies an eſſe debeat naturalis ſeu artificialis, vbi agitur de termino faciendi diſdictã, ſeu mutandi perſonam in ſocietate officij, 35. 24. 229
Dies termini an computetur in termino? 35. 24. 229
Diffinitio præmittenda in quolibet tractatu. 1. 1. 5.
Diffinitio rei ſubſtantiam demonſtrat. 1. 1. 5
Diffinitiones ſocietatis, capitul. 1. nume. 2. & 4. fol. 5. & ſequent.
Differentiæ quæ ſint inter ſocietatem, & cæteros contractus, 1. 11. 6
Digniora ſunt præponenda, 3. 11. 14
Diligentiæ paritas toleratur, ſed nõ toleratur paritas in negligentia, c. 21. nu. 65. fol. 135
Diligentia maior adhiberi debet, noua cauſa ſuperueniente, 21. 66. 135
Diligentiam eandem adhibere debet ſocius in rebus communibus, quam adhibet in proprijs, durante ſocietate. 21. 67. 135
Diligentiæ comparatio inter res diuerſas fieri non poteſt. 21. 68. 135
Diſdicta facta, ſoluitur ſocietas. 35. 4. 227. vide in ver. Renunciatio.
Diſcordia ſtante inter partes, res non ſortitur effectũ c. 28. nu. 40. fol. 179
Diuiſio vno modo conſideratur ad cognoſcendum, quam quiſque partem in ſocietate habere debeat, alio modo conſideratur circa res communes inter ſocios diuidendas, capitulo 39. numero 1. & 2. fol. 257.
Diuiſio præſupponit communionem, cap. 39. num. 2. fol. 257.
Ideo prius detracto capitali, quod non eſt commune, puta pecunia, diuiſio fit de lucris communibus, quæ ſuperſunt, c. 39. nu. 3. fol. 257
Sed declaratur, quod pecunie pro capitali poſita extrahi debet, & venit reſtituenda, ſi adſit, quia ſi ſit irrogata in maſſaritijs neceſſarijs pro ſocietate, & in alijs reb. ſocietatis, & ſi reperiatur in creditis, erit reſtituenda de dictis maſſaritijs & rebus, & erunt conſignanda credita pro quãtitate poſita ad ponentis electionem, nu. 4. fol. 257

Diuiſa bona minus ſunt vtilia, quam vnita, & diuiſio viles facit familias, paupertatem inducit, & dignitates minuit. c. 39. nu. 5. fol. 257

Tamẽ nemo cogitur ſtare io communione, ex qua diſcordiæ oriuntur, & a diuiſione ſedantur. 39. 6. 257

Diuiſio eſt actus neceſſarius, & peti poteſt deueniri ad diuiſionem, etiãſi vnio duraſſet per tempus immemorabile. 38. nu. 7. & 8. 246

Diuiſio eſt quid facti, & ab allegante probari debet, & ſi ſocij poſſederunt bona indiuiſa, potius id feciſſe præſumuotut cauſa commodioris culturę, qoam titulo donationis. 39. 11. 258

Diuiſio facta præſumitur, ſi per decem annos inter præſentes, & per viginti inter abſentes bona diuiſa poſſeſſa fuerunt, fructus percipiendo, & ſoluendo onera, c. 39. nu. 11. fol. 258

Non procedit, ſi partes ſint inæquales, num. 14. fol. 462. etiamſi diceretur, recompenſationem fuiſſe factam in pecunia, quia talis ſolemnitas materialis non præſumitur. nu. 18. fol. 259

Declaratur, ſi modica eſſet inæqualitas, numer. 19. fol. 259

Diuiſio multo magis facta non præſumitur, ſi vnus totam rem poſſideat, 39. 15. 259

Diuiſio non præſumitur ex locatione, 39. 12. 259

Diuiſionem ex curſu temporis factam præſumi allegari non poteſt, ſi fuit deuentum ad nouam diuiſionem, etiãſi nulliter, quia voluntas declaratut etiam ex actu nullo. 39. 13. 259

Diuiſio dicitur modici præiudicij, & facile facta præſumitur, quia natura primæua communionis attenta, ſocij diuidere tenentur, ſed hoc procedit, ſtante æqualitate, quia, ſtante inæqualitate, diceretur maximi præiudicij, & non præſumeretur, 39. num. 16. & 17. 259

Diuiſio quod ſit reſcindenda, quando conſtat de inæqualitate vltra dimidiam, procedit, vbi conſtat, factam fuiſſe diuiſionem, ſed non procedit, vbi agitur de ea præſumenda, 39. 20. 259

Diuiſio non præſumitur facta, ſtante inhabilitate rerum & perſonarum. c. 39. nu. 21. f. 259

Diuiſio a minore non pręſumitur facta, niſi tranſacto trecennio poſt minorem ætatem, c. 39. num. 21. & 22. fol. 259

Diuiſio facta præſumitur, ſi in libro æſtimi res diuiſæ notatæ apparent, c. 39. nu. 23. f. 259

Diuiſio quod facta fuerit, probatur per teſtes, & per confeſſionem partis, ſi valida ſit, c. 39. nu. 24. & 25. fol. 259

Diuiſio debet fieri Iudicis arbitrio. 39. 26. 259. & non eſt vera opinio exiſtimantium, quod ætate maior, ſeu ille, qui diutius adminiſtrauit, partes facere debeat, & minor, & ille, qui minus adminiſtrauit, habeat electionem, nu. 27. f. 259

Diuiſione in facienda Iudex iudicio peritorum vti poteſt, & poteſt etiam locum inſpicere. 39. 31. 259

Qualiter loci inſpectio ſit in actis ſcribenda. nu. 32. 33. 34. fol. 260. & ſeq.

Diuiſione in facienda Iudex vti poterit iudicio ſortis. cap. 27. num. 33. & 35. fol. 170. & cap. 39. nu. 35. fol. 260. vid. in verb. Sortis iudicio. Et poterit etiam in ſententia cuique ex ſocijs partem aſſignare, c. 39. nu. 35. & 36. f. 260

Diuiſio eſt ſpecies alieoationis, capitul. 39. num. 38. fol. 260

Eſt ſimilis permutationi, nu. 39. f. 260. ſimilis venditioni. nu. 40. f. 465. & eſt contractus innominatus num. 41. f. 260

Diuiſio a minore fieri non poteſt abſque decreto. 39. 42. 260

Procedit non ſolum in rebus immobilibus, ſed etiam in mobilibus poſitis in negociatione & mercatura, quia cũ negociatio & mercatura ſint quid vniuerſale, inter immobilia computantur, c. 39. nu. 43. & 44. fol. 260

Fallit ſocietate diſſoluta, quia amplius in mercatura & negociatione, ſuper qua fuerat contracta ſocietas, ſtare non dicuntur, capitulo 39. nume. 45. fol. 260.

Quod requiratur decretum, procedit, etiamſi diuidantur cenſus & annuus fructus, qui inter immobilia computantur. nu. 46. & 47. f. 260

Diuiſio, iuſta cauſa ſtante, a minore fieri poteſt. 39. 48. 260

Iuſta erit cauſa, ſi a maiore ad diuiſionem prouocetur, quia dicetur alienare ex neceſſitate, & non ex voluntate, nu. 49. & 50. f. 260

Et prouocatio dicitur fieri. facta ſocietatis diſſolutione, nu. 53. f. 261. & in dubio ſi non conſtaret, a quo facta fuiſſet prouocatio, in diuiſione facta iudicialiter cenſeretur facta a maiore, ſecus in extraiudiciali. nu. 53. 54. f. 261

Diuiſio ſi ſit prohibita, tamen ex neceſſitate fieri poterit, cap. 49. num. 51. fol. 261. & poterit fieri a minore ſine decreto, num. 55. fol. 261. non ſic fieri poteſt alienatio neceſſaria, & quæ ſit ratio differẽtiæ. nu. 56. fol. 261

Diuiſio fieri poteſt a minore cum interuentu tutoris, licet non confecerit inuentarium, cap. 39. num. 57. f. 261. etiamſi ſtatuto diſponatur, quod minor non poſſit contrahere ſine certis ſolemoitatibus, c. 39. nu. 58. & 59. f. 261

Diuiſio, ſtãte prouocatione facta a maiore, etiam inter minores fieri poteſt, licet ſe inuicem ad diuiſionem prouocare non poſſiot, c. 39. nu. 60. & 61. fol. 261. & ſeq. ſed non poterunt diuidere, ſi alia via ſit eis interdictum, nu. 62. f. 261

Diuiſionis etiam iuſta eſt cauſa, ſi ſocius ſit rixoſus, quia ſocius rixoſus dicitur prouocare, & Iudicis arbitrio terminatur, quãdo ſocius rixoſus dici debeat c. 39. nu. 63. 64. & 65. f. 262

Diuiſio, etiam iuſta cauſa ſtante, fieri non poteſt, ſi cũ prohibitione legis concurrat prohibitio hominis, puta teſtatoris. 39. 66. 262

Diuiſio fieri poterit ratione culturæ, & poterunt diuidi fructus, prohibitione ſtante, c. 39. nu. 67. f. 262. & num. 85. f. 262

Diuiſio ne ſit facienda in perpetuum, an pacto fieri poſſit. 39. num. 68. & 71. fol. 262. & ſeq. vid. in ver. Pactum.

Diuiſio a mulieribus ſine ſolemnitatibus a ſtatuto requiſitis fieri non poteſt, etiamſi adſit cauſa, & quæ ſit ratio differentiæ inter mulieres & minores. 39. nu. 75. & 76. f. 262

Diuiſio vtilis minori & mulieri valet ſine ſolemnitatibus, 39. 77. 262

Diuiſio facta a patre legitimo, adminiſtratore bonorum filij, valet. c. 39. nu. 78. f. 262

Diuiſio facta a minore maiori decem, & octo annis, valet, ſtante ſtatuto, quod maior decem & octo annis ſit legitimæ ætatis. 39. 79. 263

Diuiſio iuramento roborata valet. 39. 80. 471

Diuiſio de riuo communi qualiter facienda, cap. 27. oumero 34. fol. 170. & capitulo 39. numero 83. fol. 263.

Diuiſio qualiter facienda de ciato communi. 27. 34. 170.

Diuiſio de bonis feudalibus, emphyteuticis, & de iuribus incorporalibus, ſi fieri non poteſt, erunt diuidendi fructus & vſus, & eorum adminiſtratio facienda alternis annis, c. 39. nu. 81. f. 263

Diuidenda erit commoditas præſentãdi inter plures habentes ius patronatus eccleſiæ. 39. 82. 263

Diuidenda eſt commoditas io ſeruitutibus. 39. 83. 263

Diui-

Diuidi debent prouentus, puta pædagia, ſi via eſt cō-munis inter duas ciuitates. 39.84.263

Diuiſionem commodam ſi res patitur, ſtatur Iudicis arbitrio, & erit vni in totum aſſignanda, facta recompenſatione in pecunia. 39.86.263

Et pro qua quantitate ſit reficienda pecunia, non ſolum poteſt Iudex interrogare partes, ſed etiam debet extraneos ad licitandum admittere. nu.87. f.263. vid. in verb. Licitatio.

Et non eſt verum, quod, ſi res non poteſt commode diuidi, ſit danda habenti partem maiorem, ſolummodo habeas partem maiorem erit præferendus in pari licitatione. 39.89.264

Et quæ ſolemnitates ſint obſeruandæ, quando vni in totū res ſit aſſignanda, & adſint minores & mulieres. d.nu.89.f.264

Diuiſio eo modo eſt facienda, in quo ſocij concordant, & ſociorum omnium vtilitas, & non vnius ſolummodo erit attendenda, quia vtilitas communis inter ſocios præfertur priuatæ. 39.92.264

Diuiſio cuiuslibet rei fieri non debet, ſed in groſſo in ſimul poni debent, & peſſimi ſunt ſocij illi, qui cuiuslibet rei partes facere cupiunt. 39.95.264

Et partes non debent aſſignari ſeparatæ, ſed vnitæ & contiguæ. num.93.f.264. & poſſidenti alia bona pars ſua contigua de dictis bonis aſſignari debet, num.94.f.264

Diuiſio cum abſente, qui non reliquit procuratorem, qualiter ſit facienda. 39.98.264

Diuiſio præbet iuſtam cauſam vſucapiendi & præſcribendi. 40.6.268

Diuiſio ſemel facta retractari non debet. c.40.num.1. f.268. fallit, ſi fuit facta ex falſa cauſa, etiam ſi fuit adhibitum iuramentum, nu.2.f.268

Et ſi ſit facta per errorem etiam iuris, quia in diuiſione agitur de damno euitando, nu.3.f.268. vid. in ver. Error.

Diuiſio retractatur, ſi cuique non fuit debita portio aſſignata, c.40.nu.24.f.270. vel ſi res aliquæ indiuiſæ remanſerunt. nu.25.f.270

Diuiſio doloſa retractatur, vt ſi vni prole carenti doloſe fuerunt aſſignata bona omnia fideicommiſſo ſubiecta, & doloſa etiam dicitur diuiſio reſpectu Domini directi, ſi in totum feudum fuit aſſignatum vni habenti prolem. 40. numero 26. & 27. fol. 270.

Diuiſio ob inæqualitatem retractatur, ſi inæqualitas ſit vltra dimidiam, cap.40.num.28.fol.270. vt fieri ſolet in emptione & venditione, nu.39. fol.271. & hoc eſt verum, etiamſi diuiſio fuit facta iudicio ſortis, cum diſtinctione tamen, nu.40.f.271

Non retractatur, ſi facta fuit diuiſio Iudicis ſententia, quia appellandum erat. d.num.40.fol.271. & ſi facta fuit cum iuramento ſecundum veterem opinionem, num.41.& 42.f.271. quæ tamen reprobatur. nu.43.f.271

Diuiſio non ſolum retractatur, ſi adſit inæqualitas vltra dimidiam, ſed etiam, ſi adſit læſio in ſexta parte. c.49.nu.44.f.272

Etiam ſi fuit adhibitum iuramentum, ſaltem obtenta abſolutione. 45.272

Diuiſio quid comprehendat pro parte vnius conſideratur, conſiderata parte alterius, quemadmodum quid fuerit venditum conſideratur, cōſiderata pretij quantitate. 40.29.270

Diuiſio an fuerit æqualis conſideratur, quid actū fuerit a principio, & non conſiderantur ea, quæ superueniunt ex accidenti. 40.35.270

Dolus venit in ſocietate. 20.2.124

Dolus vetus, & dolus præſumptus, & dolus in committendo, & dolus in omittendo, & dolus præteritus, & dolus de futuro differunt, cap.20. nume.3. cum plurib. ſeqq. fol.240. & c.37. nu.37. & ſequent. fol.240. vide in verb. Liberatio.

Dolus an remitti poſſit, ſaltem adhibito iuramento. cap.21.nu.3. cum plur. ſeqq. f.129. & ſeq. c.37. num. 37. & ſeq. f.140

Dolus ſiue conſiſtat in faciendo, ſiue in omittendo remitti in ſocietate non poteſt, 20.13.126

Dolus, qui deſtruit ſocietatem, cum ſocietate ſtare non poteſt, capitul.20.num.14. 17. & 21.f.126. 127. & ſeq.

Dolus in omittendo eſt vere dolus, & continetur in omiſſione lucri. c.20.nu.14.f.126

Dolus licet præſumatur ex non confectione libri rationum, tamen libri confectio, & ſic actus, ex quo dolus præſumitur, remitti poteſt, c.20.nu.7. & 8.f. 125. & ex tali actus remiſſione non cenſetur remiſſus dolus. nu.9.f.125. & ex tali actu remiſſo ſi non poterit probari dolus, probari poterit alio modo, nu.11.fol.125

Dolus præſumitur in ſocio, qui male reddit rationem ſuę adminiſtrationis, c.3.75.20

Dolus in ſocio præſumitur, ſi dicat, nihil extare in ſocietate. 20.11.126

Dolus eſt in ſocio, ſi omittat negociari & lucrari. cap. 20. numero 8. & 9. fol.126. & num.17. fol.126.127. & numero 21. fol.128. & non ſeruat pacta. 31. 39. 207.

Dolus non cenſetur remiſſus, licet ſocio fuerit conceſſum, quod poſſit lucrum taxare cum eius iuramento, cap.20.nu.15.fol.126. ſic, ſi creditori ſit data facultas taxandi intereſſe eius iuramento, dolus non cenſetur remiſſus. nu.16.f.126

Dolo ſtante, datur iuramentum in litem. c.20. nu.18. f.126. vid. in verb. Iuramentum.

Dolus in ſocio non præſumitur, ſi vtatur tota re ad vſum deſtinatum. c.20.nu.26.f.127

Dummodo terminos ſocietatis non excedat. 27.127. & ſi excedat, faciet aliqua cauſa motus, nume.28. fol.127. & ſi eſt iuſta cauſa, probat aliqualiter. nu. 29. fol.127. & ſi eſt colorata cauſa, probat plene, ibidem.

Dolus vetus per verba generalia remiſſus, non cenſetur. 37.44.242

Dolus vetus futurus neque tacite, neque expreſſe remitti poteſt, capitul.37.num.37.241. & cap.20. numero 13. & ſequent. fol.126. vid. in verb. Liberatio.

Dolus præſumptus non cenſetur remiſſus, remiſſa redditione rationum, c.37.nu.38.f.241

Dolus præteritus cenſetur remiſſus inter viuos, ſtante generali remiſſione, ſecus in vltima voluntate. 37.42.241

Dolus verus in committendo dicitur, quando reliqua non reſtituuntur, c.37.nu.39.241

Dominum pecuniarum præſumitur eſſe poſſidentis, c.3.nu.78.f.21. niſi adſint aliæ præſumptiones in cōtrarium, nu.80.f.21

Dominium & poſſeſſio an communicentur in ſocietate, pluribus modis conſideratur. 9.41.53

Dominium communicatur inter ſocios, quia titulus vniuerſalis accedit perſonæ, & propter æqualitatem ſeruandam, capitulo 14. numero 7. & 8. f.78. & ſequent.

Dominij communio requiritur in ſocietate 9.42.53

Dominium, ſi non fuit tranſlatum in ſocium acquirentem, communicatum cenſeri non poteſt. 14. 29. 80

Dominium non dicitur tranſlatum ex tranſlatione facta de periculo. c.18.num.69. fol.114. declaratur nu.73.f.114. & c.19.nu.22.f.216. & nu.34.f.119

Dominium in diuiſione ſocietatis transfertur ſine traditione, quia reſolutio contractus eſt eius naturæ, cuius eſt contractus, c.39.nu.107. & 109. f.263. & ſeq. declaratur. nu.110.f.265

Domeſtici & familiares ſufficiunt ad probandum, quod res erat in loco, vbi caſus fortuitus euenit. 25.35.158

Domum communem ſolitam locari poteſt locare ſocius, altero ſocio inuito. capit. 28. ou. 29. fol. 179. vide in verb. Locatio.

Domo communi vti poteſt ſocios, etiam frangendo clauſuram ab altero ſocio impoſitam, c. 22. num. 8. fol. 139. & c. 28. n. 30. fol. 179

Domum communem ſi vult ſocius inhabitare, non debet eſſe impedimento alteri ſocio, qui vult partem ſuam locare. c. 28. n. 50. fol. 180. fallit, ſi domus non poteſt diuidi per cœnacula, & ſi ſocius vellet introducere in parte ſua perſonas inhoneſtas. ibidem.

Domum totam ſolitam locari inhabitans ſocius an alteri ſocio teneatur ad mercedem. 28. num. 64. & ſeq. fol. 181

Domum commonem conductam ſi iohabitare perſeueret ſocius, an cenſeatur facta tacita reconductio, & teneatur ad ſolitam mercedeoi. cap. 28. n. 67. & ſeq. fol. 182

Donatio præſumitur inter conionctos. Procem. num. 13. fol. 2

Donatio facta ante ſocietatem non repugnat ſocietati. c. 19. num. 6. fol. 117. & quomodo in ſocietate, titulus donationis conſideretur, c. 17. nu. 37. & ſequen. fol. 106

Donatio eſt & noo ſocietas, ſi diues permittat, quod pauper cum eius pecunia negocietur, & lucrum recipiat in maiori quantitate, quam ſibi deberetur. 19. 8. 117

Donatio nunquam præſumitur, vbi alia præſumptio ſumi poteſt. 37. 50. 242

Donatio non cenſetur facta, ſi à me petis, quod tibi donem talem rem, & ego reſpondeam, non ſolum iſtud, ſed quicquid tibi placet c. 37. n. 51. fol. 242

Donatio de eo, quod plus expenſum fuit inter fratres, quomodo præſumatur. 27. numero 67. & ſeq. fol. 173

Donatio non præſumitur, vbi verba non patiuntur. 40. 12. 268

Donatio non præſumitur, ſed potius error, etiam in facto proprio. c. 40. num. 13. fol. 268. & non præſumitur, ſtante decreti prohibitione. n. 14. fol. 268

Donatio propter ſocietatem, hoc eſt, cootemplatione ſocietatis confirmatur, ſecus ſi cootemplatione perſonę. c. 13. n. 3. fol. 75

Donatio in dubio cenſetur facta ſocij, & non ſocietatis contemplatione. c. 13. n. 4. fol. 75

Dos filiæ vnius ex ſocijs omoium bonorum de communi ſolui debet. c. 26. n. 21. cum plur. ſeqq. f. 162. & ſeq.

Dos, quod de communi ſoluatur, quemadmodum pacto expreſſo fieri poteſt, ita & tacito. 26. 26. 162

Dotes in communi ponuntur in ſocietate, non ſimpliciter, ſed cum obligatione reſtituēdi. 26. 28. 163

Dotandi onus cohæret perſonæ, & ea, quæ cohærent perſonæ ad alium non tranſeunt, fallit vigore contractus ſocietatis 26. 34. 164

Dotis debitum eſt neceſſarium, non voluntarium. 26. 37. 164

Dos ſorori vnius ex ſocijs excluſæ vigore ſtatuti erit danda de communi. 26. 44. 166

Doris vnius filiæ ſoluendæ cautio erit interponenda in diſſolutione ſocietatis licet adhuc non ſit maritata. c. 26. nu. 39. fol. 165. & n. 43. fol. 165

Dos promiſſa, durante ſocietate, ea diſſoluta, de commuoi erit ſoluenda. 26. 42. 165

Dos de communi ſoluenda intelligitur de moderata, & noo de immoderata. 26. 45. 166

Dos ſi de proprio eſſet ſoluenda, ſi ſocius ſciens, quod de communi ſolueretur, non ſolum ſibi præiudicaret, quo ad dotem ſolutam, ſed etiam quoad ſoluendam pro alia filia. cap. 26. numero 46. & ſeq. fol. 166

Dotis lucrum proueniens, mortua vxore vigore ſtatuti communicatur. c. 12. n. 29. fol. 72

E.

EBrius an poſſit ſocietatem contrahere. c. 7. n. 7. & ſeq. fol. 43

Eccleſia & laicus ſi habent fundum communem, in eo præſcribendo requiritur tempus, quod requiritur in præſcribenda re eccleſiæ. 12. 15. 71

Eccleſiæ colonus ſoluit collectas & gabellam de parte ſua, licet eam non ſoluat eccleſia. c. 12. n. 19. & 20. f. 71

Edere librum an ſocius teneatur alteri ſocio actori. 83. 41. 249

Egeſtate ſoluitur ſocietas, nempe venditis omnibus bonis ſocij à creditoribos. 34. n. 24. & 25. fol. 223. & publicatione bonorum ſecuta. n. 27. fol. 223. & ceſſione bonorum facta nu. 34. fol. 223. & decoctione ſeu fallimento. n. 35. fol. 224

Electio mala culpa eſt capit. 21. nu. 88. fol. 224

Eleemoſynæ fieri, & vota adimpleri debent communibus expeoſis. capit. 26. numer. 15. & 16. fol. 162. & ſequen.

Emere ad credentiam ao liceat ſocio. c. 15. n. 67. cum plur. ſeqq. fol. 94. & ſeq.

Emphyteuſis & feudum non communicantor, ſed cōmunicantur fructus. 12. nu. 36. & 37. fol. 73

Emptio viliori pretio fieri poteſt, quando venditor non vult teneri de euictiooe. 5. 38. 34

Empta re communi nomine in eo cenſetur contracta ſocietas, niſi adſint coniecturæ in contrarium c. 12. nu. 26. cum pluribus ſeqq. fol. 67. & ſeq.

Empta ſi ſit res communi nomine ab vno ex ſocijs, alter ſocius, qui vult partem habere in re empta, tenetur emptori reſtituere partem pretij. c. 14. nu. 65. fol. 83

Et erit habenda ratio fructuum perceptorum, meliorameutorum & intereſſe pretij non ſoluti. ibidem.

Et fructus ex re empta percepti ante pretij reſtitutionem erunt in ſortem computandi, & erit cautela mirabilis ad acquirendam rem ſine pretio. c. 14. n. 66. fol. 83. quæ tamen in ſocietate reprobatur. n. 69. cum plur. ſeqq. fol. 83

Empta res proprio nomine non debet communicari, etiam ſi fuit empta cum pecunia communi. cap. 14. numer. 74. fol. 84. vel cum pecunia alterius ſocij. num. 75. fol. 84

Si non pertineat ad ſocietatem num. 81. fol. 84. ſed ſi pertineat ad ſocietatem, commuoicari debet. nu. 79. & 80. fol. 84

Et in dubio non præſumitur, pertinere ad ſocietatem & probari debet. nu. 82. fol. 87. & poteſt probari coniecturis ibidem.

Et coniecturæ deſumuntur à conſuetudine ſociorum, ſi erant ſoliti omnia communicare, & à qualitate rei & perſonarum. nu. 82. 83. & 84. fol. 84

Empta res communi nomine ab omnibus ſocijs ſtatim efficitur communis. 14. 85. 84

Empta res ab inſtitore efficitur communis. 13. 86. 84

Empta res in dubio præſumitur empta proprio nomine 14. 87. Contrarium probatur cooiecturis & præſumptionibus. n. 88. fol. 85

Empta res præſumitur communi nomine, quādo pro ea emenda fuit contracta ſocietas, quia emeodo proprio nomine diceretur egiſſe doloſe & maligne. 14. 89. 85

Empta res præſumitur communi nomine, ſi fuit empta cum pecunia deſtinata ad eius emptionem.

cap. 14.

cap. 14. num. 90. fol. 85. & ad quæſtum ſemper dicerentur pecuniæ deſtinatæ, ſi omnes quæſtus conferri deberent. nu. 91. f. 85
Empta res communi nomine præſumitur, ſi ita communi nomine emere ſocius ſolitus erat. 14. 92. 85
Empta res in dubio cenſetur cum pecunia emptoris, ſed contrarium probari poteſt coniecturis, & præſumptionibus. 14. 93. 85
Epiſtola probat ſocietatem, c. 11. nu. 11. f. 66
Æquiparatorum idem eſt iudicium. c. 5. nu. 13. f. 32
Æqualitas in reb. poſitis pro capitali in ſocietate conſideratur, attento earum pondere, numero, menſura, & æſtimatione, c. 9. nu. 24. f. 51
Vbi bonitas & numerus conſiderari poſſunt, attenditur magis bonitas quam numerus. 9. 25. 51
Æqualitas terminatur in ſocietate Iudicis arbitrio, quando ponuntur operæ & artificium. 9. 26. 51
Si adſit partium conuentio, ſeruāda erit, niſi ſit iniuſta & leonina, nu. 27. & 28. f. 52
Æqualitas terminari poteſt a tertio partium voluntate electo. 9. 29. 52
Et ſi inique arbitrabitur, eius opinio non erit ſequenda, ſed recurretur ad Iudicem, nu. 30. f. 52
Et ſi arbitrari recuſauerit, euaneſcet ſocietas, num. 31. & 32. f. 52. & ſeq.
Æqualitas inter ponentes operas, & pecunias an conſideratur, habito reſpectu ad pecunias, ſiue ad eius interuſurium. 9. 34. 52
Æqualitas conſideratur, habito reſpectu de ſorte ad operas, & de operis ad ſortem. 9. 36. 52
Æqualitas conſideratur, habito reſpectu ad principiū ſocietatis, c. 9. nu. 37. f. 52. & c. 15. nu. 50. cum pluribus ſeqq. f. 92
Æqualitas conſideratur, quod in dubio operæ, & induſtria pro æquali parte reſpondeant capitali, c. 9. nu. 39. f. 52. & c. 15. nu. 46. f. 92. Et ſi allegaretur inęqualitas, quæſtio eſſet terminãda Iudicis arbitrio, 9. 40. 52
Idem dicendum eſt, ſi plures ſint ſocij, diuerſa ponentes, nempe auctoritatem, operas, induſtriam & pecuniam, nu. 40. f. 52
Æqualitas in diuiſione quæſtus cõſideratur, inſpecta rerum quantitate & bonitate. 15. 41. 91
Æqualitas conſideratur in diuiſione quæſtus, habito reſpectu ad capitale, operas, induſtriam & gratiam cuiuslibet ſocij. 15. 42. 91
Æqualitas in ſocietate omnium bonorum non conſideratur in ſingulis rebus, ſed in vniuerſali, c. 26. nu. 28. f. 163. & nu. 38. f. 164
Æquum debet pręferri iniquo in re communi, in qua boni viri arbitrium operatur. 28. 36. 179
Errore ſtante, diuiſio retractatur, ſiue ſit error facti, ſiue iuris, quia in diuiſione agitur de dãno euitando. 40. 3. 267
Error dicitur probatus, vbi cõſtat, rem aliter ſe habere, vbi agitur de damno euitando. 40. 4. 267
Errore ſtante, ſiue conſiſtat circa res, ſiue circa perſonas, diuiſio retractatur. 40. 7. 267
Etiam ſi fuit approbata in laudo a partibus emologato, & in ſentẽtia Iudicis, quia ob errorem etiam iuris retractatur. 40. 8. 267
Declaratur, ſi in iudicio fuit ſuper errore plene diſcuſſum, nu. 9. f. 267
Erratum vbi fuit in diuiſione, ea ſuſtineri non poterit, neque in vim donationis, etiam ſi eſſet facta inter coniunctos, quia hoc verba non patiuntur, & quia donatio non præſumitur, ſed potius error pręſumitur, etiam in facto proprio, cap. 40. nu. 11. 12. & 13. f. 268
Errore facta diuiſio retractatur, etiamſi in inſtrumento diuiſionis fuiſſet appoſita clauſula, ex certa ſcientia, & errore appoſita cenſeretur, prout errore fuit facta diuiſio, & cenſeretur appoſita ex ſtylo Notariorum, etiamſi fuiſſet dictum, conſulto deliberatur, & ex certa ſcientia, capitul. 40. num. 15. 16. & 17. fol. 268
Etiamſi fuiſſet renunciatum condictioni indebiti, & condictioni ſine cauſa, nu. 18. f. 269
Etiamſi fuiſſet appoſitum iuramentum, ſiue aſſertorium, ſiue promiſſorium, nu. 19. 21. f. 269. & ſeq. vid. in verb. Iuramentum.
Aeſtimatio rerum poſitarum in ſocietate operatur, vt appareat rei valor, & vt dominium communicetur, cap. 9. 57. 55. & cap. 19. num. 38. & 44. f. 121. & ſequent.
Aeſtimatio an operetur, quod ſocius teneatur de leuiſſima culpa, cap. 21. num. 15. cum plur. ſeqq. fol. 140. & ſeq.
Aeſtimatio an operetur, quod paſtor teneatur ad cuſtodiam. 21. 23. 141
Aetas, quæ legitima dicatur, ſtatuto diſponi poteſt. 5. 19. 33
Euictio an habeat locum in diuiſione, diſtinguitur. Si fuit conuentum, quod quis de euictione teneatur, tenebitur. Si non fuit conuentum, non tenebitur, niſi ſcienter alienum receperit. Si fuit conuentum, quod non teneatur, non tenebitur. 40. 30. 270
Euictio, ſi fuit dictum, quod non habeat locũ in venditione, nihilominus venditor tenetur ad verum rei pretiũ. Non ſic eſt in diuiſione, quia in ea vterque ſocius ſuſcipit rei euentum, cap. 40. num. 31. & 32. fol. 270
Etiamſi non vterque ſuſcipiat rei euentum, & ſic ceſſet iſta ratio, ſi vni res obnoxia ſcienter detur, non habet locum euictio. nu. 33. 34. & 35. f. 271
Neque etiam datur actio ad repetendum pretium num. 36. fol. 486. etiamſi ſimpliciter fuiſſet promiſſum de euictione. Secus eſt, ſi fuiſſet promiſſum de euictione, quæ proueniret ex natura rei, & ex præordinatione auctoris, nu. 37. f. 231
Et regula, quem de euictione tenet, actio eundem agentem repellit exceptio, non habet locum, ſi euictio ſequatur ex natura rei, & ex præordinatione auctoris, c. 40. nu. 37. & 38. f. 271
Exactio creditorum exiſtentium in perſona vnius ex ſocijs eſt facienda expenſis communibus, & communi periculo; & ſi non erunt exacta tempore diuiſionis, erunt cedenda. 39. 99. 264
Exceptione non adimplementi oppoſita a reo poteſt Iudex repellere actorem. 37. 16. 238
Excommunicatus an poſſit contrahere. 8. 6. 47
Excommunicatus an poſſit agere in iudicio. 8. 9. 47
Excommunicatione an ſoluatur ſocietas? c. 8. nu. 10. f. 89. & c. 33. nu. 8. f. 47. 220
Executio inſtrumenti ſi petatur a ſocio, liquidari debet, quod ſit comprehenſus in eo. 31. 59. 208
Et liquidatio, ſi eſt facienda in ea, proceditur iuris ordine ſeruato, & non executiue, nu. 60. f. 208
Executioni petitæ vigore inſtrumẽti ſocietatis poteſt opponi, non conſtat de diſſolutione ſocietatis, cap. 31. nu. 61. f. 204
Quod ſocietas ſit renouata, nu. 62. f. 209
Quod agens non adimpleuerit adimplenda pro eius parte, nu. 63. f. 209
Quod adhuc rationes ſocietatis non reuiſæ, & hoc maxime procedit, ſi ambo ſocij adminiſtrauerunt, nu. 64. & 65. f. 209
Et poſſunt opponi omnes exceptiones, quæ proueniunt ex corpore inſtrumenti, nu. 70. f. 209
Et quia actio pro ſocio eſt generalis, poteſt offerre ſocius ea facere velle, ad quæ generaliter tenetur, & ita impedire executionẽ petitam pro certa ſumma, nu. 70. f. 209
Executio an ſit danda pro quantitate certa promiſſa in inſtrumento, ſi in eo fuit appoſitum pactum,

quod

quod ſi facto calculo de minori quantitate appareret, minor tantum deberetur. 31. 67. 209. & num. 71. fol. 209

Executio inſtrumenti in ſocietate officij datur, quia in eo promittitur certa quantitas cum iuramento, abſque alia rationum reuiſione. 31. 72. 209

Executionem habet iuramentum, etiamſi opponatur de vſuraria prauitate. 31. 72. 209

Executio datur pro ſumma expreſſa in inſtrumento ſocietatis, non reuiſis rationibus, quando, quo minus redderentur, ſtetit per eum, contra quem petitur executio. 31. 73. 209

Executio erit danda inſtrumento pro ſumma calculata, etiam ſtante clauſula, ſaluo iure verioris calculi. 31. 73. 209

Expenſæ omnes in ſocietate omnium bonorum fieri debent de communi, dummodo non proueniant a delicto & a dolo. c. 26. nu. 1. f. 161

Expenſæ erogatæ in honorem filiorum de communi fieri debent. Sic dicendum eſt etiam de expenſis factis in nuptijs filij ſeu filiæ, dummodo non ſint exceſſiuæ. 26. nu. 10. 11. & 12. f. 161

Expenſæ de communi fieri debent, ſi filius vnius ex ſocijs efficiatur Monachus, & Abbas, non ſic, ſi ſocius ipſe Abbas ſeu Monachus efficiatur, quia ſoluitur ſocietas. 26. 14. 162

Expenſe pro funere vnius ex ſocijs non ſunt faciendę de communi. Si pro filij funere erunt faciendæ, de communi erunt erogandæ. Ratio diuerſitatis eſt, quia morte ſocij ſoluitur ſocietas, ſed nõ morte filij. 26. nu. 19. & 20. f. 162

Expenſæ pro dote filiæ de communi ſolui debẽt. 26. 21. 162. vid. in verb. Dos.

Expenſæ ſolummodo reſpicientes ſocietatem de communi fieri debent, fallit in ſocietate omnium bonorum. 26. 35. 164

Expenſæ prouenientes a voluntate vnius ex ſocijs de cõmuni fieri debent, non procedit in ſocietate omnium bonorum. 26. 37. 164

Expenſæ pro alendis perſonis, quæ non ſunt de familia, de communi fieri non debent. 27. 72. 174

Expenſæ pro feudo acquiſito titulo lucratiuo fiunt de communi, ſed in acquiſito titulo oneroſo ſecus eſt. 12. 59. 73

Expenſæ & damna obueniẽtia extra ſocietatem non pertinent ad ſocietatem. 27. 1. 177

Expenſæ factæ pro infirmitate in longinquis partib. In quantitate excedente expenſas, quæ domi factæ fuiſſent, licet ſocietas fuerit cauſa remota infirmitatis, ſocietati imputantur. 27. 10. 169

Expenſæ pro curanda infirmitate illius, quem ſecum ſocius conduxit, imputantur ſocietati. 27. 11. 169

Expenſæ ſunt communes factæ ab vno ex ſocijs iniuſte capto a birroar. 27. 14. 169

Expenſæ omnes factæ pro indigentijs ſocietatis, ſiue fuerint factæ cum propria, ſeu cum communi pecunia, imputantur ſocietati. 27. 16. 169

Expenſæ illæ, quas domi feciſſet, non ſunt in conſideratione. 27. 17. 169

Expenſæ ſi fuerunt factæ ab vno ex ſocijs, & proprijs pecunijs, poterunt repeti cũ vſuris. 27. 18. 169

Expenſæ pro qua parte ſint repetendæ, conſideratur, habito reſpectu, quam quiſque partem in ſocietate habeat. 27. 19. 169

Expenſæ vtiliter factæ dicuntur, ſi vtiliter factæ fuerunt a principio. 27. 20. 169

Expenſæ pro re communi facienda ſeu reficiẽda communes eſſe debent. 27. 21. 169
Si res non ſit ſufficiens ad onera reportanda, ſed ſi ſit ſufficiens, non debet refici, neque de nouo fieri, nu. 22. f. 170

Expenſæ pro re communi facienda ſeu reficienda, ſi proprio nomine, & cum propria pecunia factæ fuerunt, cenſentur donatæ. 27. 36. 171

Expenſæ ſi ab vno ex ſocijs factæ fuerunt in re communi facienda ſeu reficienda, dantur ei tria remedia contra alterum ſocium requiſitum non conferentem. Primum, quod poſſit pecunias expenſas repetere vſque ad quatuor Menſes; ſecũdum, quod poſt quatuor Menſes habeat totius rei dominium; tertium, quod, ſi non vult habere rem iure dominij, poſſit repetere pecunias cum intereſſe. In refectione rei communis abſque ſocietate dantur ſolummodo duo prima. 27. num. 37. cum plurib. ſeq. f. 171. & ſeq.

Expenſæ communi nomine factæ prę̨ſumũtur, ſi non conſtat, quo nomine factæ fuerint. 27. 42. 171

Expenſæ factę ab inſtitore in honorem mercatorum, qui ſecum contraxerunt, ſocietati imputantur. 27. 75. 174

Expenſæ factæ a colono, vide in verb. Colonus.

Expenſæ factæ a paſtore, vide in verb. Paſtor.

Expenſæ factæ ab vno ex fratribus, vid. in verb. Frater.

Expreſſa ſocietas verbis contrahitur. 10. 3. 59. & num. 13. f. 60. Etiamſi non omnia, ſed quædam ſolummodo ad ſocietatem pertinentia expreſſa fuerint, nu. 4. fol. 59
Expreſſo etiam dicitur contrahi, habita relatione ad expreſſe contenta in aliqua ſcriptura, num. 5. fol. 59

Expreſſa ſocietas omnium bonorũ quibus verbis contrahatur, & an copulatiue plura verba vniuerſalia ſint experimenda. 10. nu. 6. & 7. f. 59

Expreſſis aliquibus in generali renunciatione an veniant ea, quæ ſunt maiora expreſſis. 31. 47. 208

Expromiſſor eſt ille, qui ſe obligat pro non obligato. 29. 54. 190

F

FAcere vt ſocius, & non facere quia ſocius, differunt, c. 27. nu. 6. f. 168

Factum ita a ſocio factum cenſetur, vt veriſimiliter a cæteris factum fuiſſet. 21. 34. 132

Fama an probetur ſocietas? capitul. 11. numero 20. fol. 66

Fœminæ excluſæ vigore ſtatuti, fauore maſculorum, cum dictione, donec & quouſque deficientib. maſculis reintegrantur, & inter eos habet locum collatio. 35. nu. 29. & 33. f. 229

Feudum & emphyteuſis non communicantur in ſocietate omnium bonorum, ſed communicãtur fructur. 12. nu. 35. 36. & 37. f. 73

Feneſtram in muro communi vni ex ſocijs facere nõ licet, inuito alio ſocio. 27. 26. 170

Feneſtras alterius ſocij in muro communi exiſtentes an claudere liceat, ſi ſuper muro ædificẽtur. 28. nu. 22. & 23. f. 178

Feneſtras ſocio in communi muro facere non licet, ſi ſint alteri ſocio impedimento, ne vti poſſit muro communi ad vſum deſtinatum, etiamſi aliunde lumen habere non poſſit, & etiamſi offerat reficere damna, & intereſſe, & facienti feneſtras non dicitur conſenſiſſe alter ſocius, ita vt eas claudere non poſſit, licet viderit & tacuerit, cap. 28. num. 24. & ſequent.

Fictiones duæ non poſſunt concurrere in eadem re, & eodem tẽpore. 14. 12. 78. fallit, ſi vna ſit alterius conſecutiua, ibid.

Fideiuſſores cuilibet obligationi accedere poſſunt, & opponuntur pro maiori ſecuritate, capitul. 29. numero 48. 189

Fideiuſſor non obligatur, non obligato principali, vt ſi principalis contrahere non poſſit vigore ſtatuti, etiamſi ſe obliget principaliter, & inſolidum,

dum,cap.29.num.49.& ſeq.fol.189.& c.7.num.5. fol.43

Fideiuſſor ſi ſe obligat pro cõtrahere prohibito,qualiter dicatur color quæſitus in fraudem legis.29. nu.50.& ſeq. fol.189

Fideiuſſor principali non obligato an teneatur ratione iuramenti,vti expromiſſor.29.54.189

Fideiuſſor loco,tempore & cauſa,in plus, quã ſit principalis,obligari non poteſt, tamen duriori vinculo obligationis poteſt adſtringi.29.55.189

Fideiuſſor ſi promiſit ſoluere eam quãtitatem, in qua obligatus principaliter debitor apparebit ex punctis rationibus, ſi decedat obligatus principalis rationibus non expunctis,fideiuſſor non erit obligatus.29.56.190

Sed quod dicitur de morte principalis,non procedit,ſi fugam arripiat,nu.57.f.190

Fideiuſſori & correo ſoluenti cedi debent actiones, & habent exceptionem cedendarum,cap.29.num. 58.fol.190.etiamſi contra cedentem reſultaret.nu. 59.f.190

Et ceſſio eſt neceſſaria,quia alias agendo in eſſet actione negociorum geſtorum,nu.60.& 65.& vtilius eſt obtinere ceſſionem,nu.72.f.190.191

Fideiuſſores plures licet ſint in ſolidum obligati, non tamen ſunt plures rei, quando aliter ſenſiſſe contrahentes apparet.c.29.nu.66.f.190

Fideiuſſores dicuntur omnes alij obligati cum eo,qui ante haberet pecunias in ſocietate officij. 29.68. 190 Et an etiam officialis dicatur fideiuſſor? num. 69.fol.350

Fideiuſſores dicuntur ſocij inſimul contrahentes cum extraneo,reſpectu ipſius extranei,& requiritur excuſſio.30.nu.37.& 38.f.199

Fideiuſſor datus principaliter, & in ſolidum, ſi iurauit, mortuo principali, an obligatus remaneat. 32.44.216

Fideiuſſores vtuntur exceptionibus reis competentibus.32.45.216. Fallit,conſtituendo ſe principalem debitorem.ibidem.

Fideiuſſor eſſe definit,qui in plus obligatur,quã principalis.32.45.216

Fideiuſſor & correus differunt,capitul.32.numer.45. fol.216

Et diſpoſitio loquens de fideiuſſore non procedit in correo,nu.47.f.216

Et procurator cõſtitutus ad fideiubendũ non obligat principalem, ſi faciat obligationem principaliter,& in ſolidum,nu.48.f.216

Fideiuſſores dicuntur omnes alij obligati, quãdo negotium ſpectat ad vnum, procedit, quo ad ipſos obligatos, non autem quo ad creditorem. 32.49.216

Filia minor ſi renunciauit hæreditati paternæ aſſerẽs ſe maiorem reſtituitur in integrum,quia pater ſciebat,eam eſſe minorem.5.55.36

Filiusfamilias prohibetur contrahere ſocietatem ex defectu poteſtatis.6.nu.1.& 5.f.39

Filiusfamilias poteſt cum patre contrahere ſuper peculio caſtrenſi,vel quaſi,c.6.nu.2.f.39. ſed non ſuper peculio aduentitio,nu.33.& 5.f.39. quia inter eos non datur ciuilis obligatio, & eſt inutilis contractus ſine ciuili obligatione,nu.4.f.39

Et non datur denunciatio euangelica,numero 16. fol.77

Quid ſi fuerit adhibitum iuramentum,numero 17. fol.77

Filius ſi acquirit cum pecunia patris,qualiter quæſita inter eos ſint diuidenda.6.nu.13.& 14.f.40.& nu. 18.cum plur.ſeqq.f.40

Filius ſi multa lucratus fuit,& non conſtat, cum qua pecunia, & quomodo,quid ſit agendum, c.6.num. 25.f.40.& nu.45.f.42

Filiusfamilias poteſt contrahere cum extraneo.6.28. 41.Et ſi bona non habet,erit obligata perſona,nu. 29.fol.41

Et,patre mortuo, tenebitur ſolũmodo in quantum facere poterit,nu.30.f.41.Et non habet hoc beneficium,ſtante iuramento,nu.32.f.41

Filius,viuente patre,non obligatur pro legitima,quia ei non debetur,c.6.nu.33.f.41

Fallit,ſi ei a patre fuit aſſignata,nu.34.f.41

Filius contrahens ſocietatem iuſſu patris obligat patrem.6.38.41

Filius habitans ſeorſum a patre abſque eius voluntate non liberatur a patria poteſtate.6.41.42

Filius quando ſeorſum a patre de eius voluntate habitare dicatur.6.42.42

Filius legitime habitans ſeorſum a patre ſocietatẽ poteſt contrahere,c.6.nu.43.f.42

Filius præſumitur emancipatus,ſi per decennium habitauit ſeorſum a patre.6.44.42

Filij,ſocij,& cæteri familiares de cõmuni ali debent. 26.8.161

Exceptis filijs natis ex damnato coitu,nu.9.f.161

Finis eſt primus in intentione, & eſt obiectum intellectus.12.1.70

Finis,ad quem negocium tendit, potius inſpiciendus eſt,quam quod præſens eſt.9.50.54

Finis declarat,qualiter res ſit cenſenda, & a fine omnia dinomerantur, & quæ tendunt ad eundem finem, eiuſdem ſunt naturæ. 28.numero 3.& ſeq. ſol.177

Fiſcus rem communem ex particulari priuilegio poteſt in totum alienare, etiamſi in ea modicam habeat partem,etiamſi ſit diuidua, & poteſt etiã eam locare, & dare in emphyteuſin & in feudum. 28. 11.177. ſed contrarium videtur verius, num.12. & 13.fol.177

Fiſcus,ſi habet rei partem hypothecatã, poteſt totam rem vendere,c.28.nu.14.f.177

Fiſcus an poſſit totam domum deſtruere, quã habet delinquens cum alio communem.28.15.177

Formam rei vni ex ſocijs mutare non licet, inuito alio ſocio,etiamſi eam meliorem reddat.27.27.170. & c.28.nu.51.f.180

Forma ſocietatis aliquando cõſiſtit in lucro,aliquando in quæſtu.12.1.70

Forma,vid.in ver.Cauſa formalis.

Forenſes pro expenſis neceſſarijs,non autem pro vtilibus,poſſunt collectari,c.27.nu.25.f.170

Frater,ſi ſtatim aliquid emat, mortuo communi patre, præſumitur emiſſe de pecunia reperta in hæreditate.3.89.22

Fratres exiſtentes ſub poteſtate patris poſſunt inſimul ſocietatem contrahere ſuper peculio caſtrenſi, vel quaſi,c.6.nu.26.f.40

Fratres ſub poteſtate patris exiſtentes an poſſint inſimul contrahere ſocietatem ſuper peculio aduentitio? 6.27.40

Frater ſi plus expendat pro alenda familia, alter frater repetere poterit,niſi ſint ſocij omnium bonorũ. c.26.nu.33.f.164

Frater ſi plus expẽdat altero fratre,de ſuo expendere debet,tã pro perſona ſua,quam filiorũ & familiæ, vt ſi expendat in alimentis,in emendis libris,in ducenda vxore,in dotandis & maritandis filiabus, & in puerperijs vxoris.Et prædicta procedũt, etiamſi expenſæ ſint modicæ,dummodo donatæ non præſumantur,c.27.nu.60.cum plur.ſeq.f.173

Frater vnus ſi plus expendat, & plus operetur, an alter frater viuens otioſus plus expenſum repetere poſſit,c.27.nu.71.f.174

Frater ſocius omnium bonorum de communi poteſt alere familiam,ſed nõ perſonas introductas in domo,quæ non ſunt de familia.27.72.174

Fratres retinentes paternam hæreditatem indiuiſam non dicuntur ſocij omnium bonorum.11.6.65
Franciſci Mariæ Vrbin. Ducis laudes, cap.38.num.45. fol.249
Frenetici non poſſunt contrahere ſocietatem. 7. 23. 45
Fructus aliquando ſunt in ſocietate abſque re principali.9.49.54.Declar.nu.51.54
Fructus ſolummodo an etiam res principales ſint in ſocietate, quomodo cognoſcatur.9.52.54
Fructus ſolummodo ſi fuerunt communicati, & non proprietas in fructibus, & non in proprietate cenſetur contracta ſocietas. 11.4.71
Fructus ſi fuerunt communicati ſolúmodo cauſa conuiuendi, ſocietas conuiuendi ſolúmodo in eis contracta cenſetur.11.5.71
Fructus percepti ex re empta communi nomine ante ratificationem alterius ſocij, an ſint in ſortem computandi, & an hoc caſu vera ſit cautela, quæ datur ad acquirendam rem ſine pretio? cap.14.nu. 66.fol.83
Fructus vtrum Eccleſiæ in ſocietate vniuerſali communicentur.12.31.72
Fructus non colligere, & eos collectos non vendere debito tempore, culpa eſt 21.85.157
Furioſus non poteſt contrahere ſocietatem, & fideiuſſoris datio pro eo non tenet.7.4.5.43
Furioſus habens dilucida interualla an contrahere poſſit. 7.6. 43
Fundum communem ſi colat & ſeminet ſocius, altero ſocio inuito, ei fructuum partem dare non tenetur, c.28.nu.19.f.178
Furtum committit, qui cóuertit pecunias communes in proprios vſus, c.3.nu.54.f.19
Furtum abſque leuiſſima culpa committi non ſolet. 21.nu.37.38.& 45.f.132
Fallit, ſi fuit commiſſum a vicinis & domeſticis, num.39.f.132
Et quando fuit factum a ſeruo, ſeu famulo commodato cum re furata, nu. 40.f.132
Et ſi famulus ad rei cuſtodiam adhibitus fuit, nu. 41.f.132. Et quando res in loco tenebantur, vbi tenebantur a maiori parte hominnm, nu.42.f.132
Et quando furtum fuit factum cum fractura, num. 43.fol.132
Et quãdo res erat in loco cum proprijs rebus eius, cui furtum factum fuit, nu.44.f.132
Furtum intelligitur commiſſum culpa leuiſſima in omittendo.21. 49.132

G

GEneri per ſpeciem derogatur.3.18.15
Generalitas non operatur, quando media non ſunt habilia.3.19.15
Genuenſis ergo mercator conſequentia tenet etiam in muliere.24.40. 149
Genuenſes de conſuetudine exigunt intereſſe de intereſſe.24.56.149
Geſta a ſocio verſa fuiſſe in vtilitatem ſocietatis probatur coniecturis.31.29.206
Ideo lanæ emptæ præſumuntur verſæ in vtilitatem ſocietatis, ſi panni confecti fuerunt, & non conſtat de alia lanarum emptione.31.30.206
Idem dicitur de animalibus emptis in macello occiſis, num.30.f.206
Et ſtante ſocij probitate, præſumuntur ab eo geſta verſa fuiſſe in vtilitatem ſocietatis, nu.31.f.206
Et ſi ſocius recuſat oſtendere librum rationũ, præſumitur in eo conſtare, res emptas fuiſſe verſas in vtilitatem ſocietatis, nu.32.f.206. Et ſi res emptæ fuerunt conductæ in domo cómuni ſociorum, præſumuntur verſa in ſocietatis vtilitatem, nu.34.f.206.

H

HEreditates, legata & donationes cóferuntur in ſocietate omnium bonorum.12.22.72
Hereditas obueniens ab inteſtato, ſi ſit communicanda, an cómunicari debeat, ſi fuit ſoluta in teſtamento.c.12.nu.47.& 48.f.73.& ſeq.
Hereditas a ſocio illo adiri debet, cui defertur. 12. 49. 74
Heres adeundo hereditatem obligatur ad omnia diſpoſita in teſtamento.c.3.nu.32.f.17
Tenetur obſeruare voluntatem teſtatoris, niſi ſit contra legis diſpoſitionem.nu.33.f.17
Heres ſocij tenetur de leui culpa, cum diſtinctione tamen, cap.21.num.25. cum plurib. ſeqq. fol.132. & ſequent.
Heres ignorans temporis lapſum vtrum in mora dicatur conſtitutus, etiam ſi fecit inuentarium. 24.24. 148
Et ei contra moram detur inſtitutio. nu.28. & 29. fol. 148
Heredi aſſerenti cum iuramento non habere librum rationum defuncti non creditur, ſicut non creditur heredi tutoris.c.25.nu.22.& 23.f.157.& ſeq.
Heredum facta mentione ſocietas in dubio contracta non cenſetur, quia ſocietas morte, & ad heredes non tranſit, ne libera teſtandi facultas reſtringatur, & quia cenſetur electa induſtria perſonæ, c. 32.nu.3.& ſeq.f.213
Et paciſci non poteſt, quod ſocietas tranſeat ad hæredes, capitul. 32.numer.5.fol.213.vid. in verb. Morte.
Heredum facta mentione nomine collectiuo, vt puta inter Titium & heredes Sempronij, vno ex heredibus mortuo, ſocietas durat cum cæteris, cap. 32.num.15.f.213
Heredes ſuccedunt in ſocietate inter Dominum, & colonum partiarium.32.7.213
Heredes ſuccedunt in ſocietate vectigalium, ſed tria ſunt neceſſaria, nempe, quod ſit vectigalium, quod ita fuerit conuentum, & quod hæredes ſint idonei.
Quidam addunt quartum, quod de hæredibus fuerit conuentum cum locatore, cap.32.nu.19. & ſeq. fol.214.& ſeq.
Non tranſit ad hæredes, ſi in ea ſint comprehenſæ res priuatæ, quia diſpoſitio facta in ſimplici in odioſis non procedit in mixto nu.26.f.214
Et tranſit ſolummodo ad primum hæredem, niſi expediat Reipublicæ, quod etiam trãſeat ad alios. nu. 27.f.214
Hæredum facta mentione cum locatore non cenſetur facta inter ipſos ſocios, c.32.nu.28.f.214
Hetedes erunt ſocij, ſtante iuſſu teſtatoris.32.32.391.
Contrarium probatur, nu.37.& 38.f.215
Heredes erunt ſocij, ſi poſt contractam ſocietatem fuit conuentum, ſocietatem debere tranſire ad heredes, c.32.nu.33.f.215. Contrarium probatur nu. 39.fol.215
Quid ſi fuit adhibitum iuramentum, vtrum ſocietas tranſeat ad heredes? Contrariæ adſunt opiniones, & diſtinguendo concordantur, cap.32.nu.41. & ſeq.fol.213
Quod ſi fuit datus fideiuſſor principaliter, & in ſolidum, qui iurauit, vtrum principali mortuo, duret cum eo ſocietas, licet non dutet cum heredibus, nu.44.fol.214
Heredes licet non ſint ſocij, tamen in eos tranſeunt actiones actiuæ, & paſſiuæ, etiam prouenientes ex dolo, & culpa defuncti. 32. num. 52, & 53. fol.217
Heredes cœpta negocia perficere tenentur, ſed noua negocia inchoare non debent.32.54.217

Procedit.

Procedit, ſi ſint maſculi, & legitimæ ætatis. ibidem.

Et omnia quęſita in perficiendo negocia erunt cõmunia, nu.55.f.217

Sed non erunt communia quæſita ex nouis negocijs, nu.56.& ſeq.f.217

Hæredes de geſtis a defuncto rationẽ reddere tenentur, niſi quo minus redderẽtur a defuncto per eum ſtetiſſet, cui reddenda erant, & in dolo eſſe dicitur petendo, quod ſibi ab hæredibus reddantur, ille, qui a defuncto, quod ſibi redderentur, petere diſtulit, c.37.nu.2.& ſeq.f.236

Homo diuerſimode de alijs debitor efficitur. Proęm. num.5.f.1

Homo natura ſocialis. Proęm.nu.17.f.2

Hoſpitalitas quid ſit. Proęm.nu.14.f.2

Hoſpitalitatis ratione ſucceſſio olim differebatur. Proęm.nu.5.f.1

I

IGnorans & dubitans æquiparantur, ſed non procedit in contrahendo, c.21.nu.94.f.138

Imprudentibus verbum, tribus modis exponitur. 25. 2.155

Imperitia in ſocio culpa eſt.21. 86.137. vide in verb. Culpa.

Incendium non ſolet euenire abſque leuiſſima culpa. 21.22.131

Aliqui tenent contrarium, & aliqui diſtinguũt, nu. 47.& ſeq.f.133.& ſeq.

Incendium præſumitur euenire culpa leuiſſima inhabitantium.21.50.133

Non procedit, vbi conſtaret de diligentia, numero 51.f.133

Non procedit, ſi a perſona cauſatum fuit, cuius miniſterio vtebatur paterfamilias, nu.52.134

Non procedit, igne bene accommodato ab eo, qui eius curam gerebat, nu.53.f.134

Et vbi de initio incendij non conſtet, numero 54. fol. 134

Et vbi de culpa certi hominis non fuiſſet probatum, ſecundum aliquos. Alij dicunt, procedere in criminali, non in ciuili, num.55.& 56.f.134. Et non procedit, vbi res incenſæ erant ſeparatæ & repoſitæ in loco tuto.nu.57.f.134

Immunitas vnius ex ſocijs, ſiue ſit realis ſiue perſonalis, prodeſt etiam alteri ſocio omnium bonorum, c. 12.nu.4.cum plurib.ſeqq.f.71.& ſeq.

Immunitas & priuilegium perſonale in connexis, & indiuiduis extenditur etiam ad ſocium, cap.12.numero 8.fol.71

Immunitas conceſſa vni ex ſocijs ob numerum duodecim filiorum prodeſt etiam alteri ſocio.12.12.71

Immunitas clerici prodeſt etiam laico habẽti ſecum bona communia, quoad collectas. Sed laicus, ne publica vtilitas vacillet, poterit cogi ad diuidendũ, & diuiſione facta, erit obligatus ad collectas, etiam præteritas, ſecundum aliquos, 12. num.16. & ſeq. fol.71.& ſeq.

Indulgentia amicitiæ ſpecies quid ſit Procem. num. 7. fol. 2

Infans ſocietatem contrahere non poteſt.3.12.14

Neque ad ſui fauorem, nu.13.f.14

Infirmitas vnius ex ſocijs omnium bonorum communibus impenſis curari debet, excepta infirmitate morbi Gallici.c.26.nu.5.& f.161

Infirmitas obueniens cauſa ſocietatis.27.8.f.168

Infirmitatis cauſa an fuerit ſocietas, ſtatur iudicio peritorum. 27.9.168

Inimici vnius ex ſocijs, ſi dant damnum ſocietati, ſocij culpæ aſcribitur, etiamſi inimicitia obuenerit abſque eius culpa, c.21.92.138

Inſolita facere culpa eſt, c.21. nu.8.f.130

Inſcriptio libri rationum denotat, quo nomine in dubio acquiſito facta fuerit.3.47.18

In, dictio compoſita, cum alio verbo ſtat augmentatiue.25.3.155

Induſtria perſonæ dicitur electa in ſocietate, cap.32. num.3.fol.213

Inſtitoris deputatione facta, probatur ſocietas. 11. 18. 66

Inſtitor tacite & expreſſe deputari poteſt, etiam vnus ex ſocijs, & ex eius contractu obligantur omnes ſocij, dummodo fines ſocietatis non excedat, cap.30. num.15.f.197

Inſtitores ad inuicem præpoſiti cenſentur ſocij, ſi ſimul præſint eiuſdem ſtationi, & modo cum vno, modo cum alio contrahatur. Idem eſt, ſi præſint diuerſis ſtationibus, & in diuerſis ciuitatibus, cap.30, nu.16.17.& 18.f.197.& ſeq.

Inſtitor cenſetur ſocius, qui negotiatur de voluntate alterius ſocij, vt eſt ille, qui ponit operas, altero ponente pecunias.30.19.197

Inſtitores pro indigentijs ſocietatis poſſunt mutuo accipere pecunias, etiam ſub cambijs, etiam datis fideiuſſoribus, & ſoluta ei mercede, dummodo adſit cauſa neceſſaria.30.num.20.& 21.f.197. Et alia requiſita neceſſaria interueniunt, de quibus habetur, nu.22.& 23.f. 197. Quæ tamen non ſunt neceſſaria, quando inſtitor habet expreſſam poteſtatem acquirendi pecunias mutuo, nu.24.f.197

Inſtitor conuenitur ex contractu ſociorum durante inſtitoria.30.27.198

Inſtitor conuenitur ex eius contractu finita inſtitoria quando principales ſunt abſentes, & quando pecunias mutuo accepit.30.nu.28.& 29.f.362

Inſtitor, qui habet facultatem obligandi perſonas ſociorum, dicitur etiam habere facultatem obligandi bona eorum, c.30.nu.33.f.198

Inſtitor ſi contrahat nomine appellatiuo ſociorum, ſiue exprimendo nomina propria, qualiter obligatio acquiratur.30.44.199

Intellectus l.ſi margaritam, ff. pro ſoc.11. 33. & ſeq. f.72.& c.17.nu.13.f.104

Intellectus l.actione. §.quod ſi in integris, ff.pro ſoc. 32. 60.217

Intellectus leg. ſi fratres, §. item ex facto, ff.pro ſoc. 32. 60. 217

Intellectus leg. ſi tibi rem, ff. de præſcript. verb. 32. 60.217

Intellectus l.ſi id quod, ff.pro ſoc.32.60.217

Intellectus l.3.ff.pro ſoc. 14.15.78

Intellectus leg. actiones, §.quod ſi quid, ff. pro ſoc. 14.22. 79

Intellectus leg. ſi quis ſocietatem, ff. pro ſoc. 14. 24. 79

Intellectus l.cum duobus, §.quidam ſagariam, ff. pro ſoc.16.11.101.& c.18.nu.28.f.111

Intellectus l.ſi id quod §.item Celſus, ff.pro ſoc.c. 16. nu.12.f.102.& c.18.nu.29.f.111

Intellectus leg. ſi fratres, §. item ex facto, ff.pro ſoc. 17. 12.104

Intellectus l.ita ſtipulatus.§.Chriſogonus, ff.de verb. oblig.c.14.nu.15.f.79

Intellectus l.ſocietas, in fi.ff.pro ſoc.ibid.

Intellectus l.ſi coita.ff.pro ſoc.18.21.110

Intellectus, §.1.& §. adeo.Inſt.de ſocieta.18.nu.24. & 25.f.110

Intellectus leg. ſi non fuerint, digeſt. pro ſoc. 18. 26. 110

Intellectus l.Mutius, in fin.ff. pro ſoc. capitul.18. numero 27.f.111

Intellectus l.cum duobus.§.damna.ff. pro ſoc.19.41. 121.& c.21.nu.21.& ſeq.f.131

Intellectus capitul.per feneſtras, de donat.inter vir.

& vxor.c.18.nu.30.f.111.&c.19. num.20. f.119.& nu.52. f.119
Intellectus l.ſocium.ff.pro ſoc.c.24.num.27. f.148.& nu. 34.f.148.& nu.61.f.152
Intellectus l.ſi ſocius.ff.pro ſoc.26.30,163.& nu.40.& 41.f.165.& ſeq.
Intellectus l.adeo.ff.pro ſoc.c.32.nu.25.f.214
Intellectus l.nemo ex ſocijs,§. illud quæritur, ff. pro ſoc.c.21.nu.40.f.133
Intellectus l.ſi conuenitur,& l.ſed & ſocius, in fin.ff. pro ſoc.c.25.nu.15.f.227
Intellectus l.ſi defunctus.C.arbitr.tut.c.3.num.73. & 74.f.220.& nu.20.f.20
Intellectus l. ſi tibi arræ. ff. de præſcript. verb.cap.9. num.48.f.54
Intellectus l.cum duob.§.ſi in coeunda. ff. pro ſoc.9. 43.54.& c.19.nu.40.221
Intellectus l.ſi merces.§.vis maior.ff.locati.cap.9.nu. 48.fol. 54
Intellectus legis ſed etſi adijciatur, ff. pro ſoc. 10. 11. 59
Interpretatio illa ſumi debet,quę ſit excluſiua delicti. c.3.num.55.f.19
Intereſſe taxatio in certa quãtitate vtrum fieri poſſit. 17.6.103.& c.24.nu.64.& ſeq.f.191
Intereſſe,quod a creditore taxari poſſit pactum, va-let.17.nu.30.& 31. 105
Intereſſe, res, rerum æſtimatio ſunt diuerſa. 24. 1. 145
Intereſſe quid ſit. 24.2.145
Intereſſe duplex, damni & lucri, & quid ſit intereſſe damni, nu.24.3. 145. & quid ſit intereſſe lucri.nu. 3.fol.145
Intereſſe & damni & lucri debetur a ſocio ob dolum & culpam, etiam in conſcientia, cap.24.num.5. & 6. fol.145
Intereſſe, ceſſante mora,non debetur,& mora debet ab allegante probari, cap.24.num.7. f.145. vide in verb. Mora.
Intereſſe damni vt debeatur, damnum probari debet.24.36.149
Intereſſe lucri vt debeatur, quæ ſint probanda, c.24. nu.37.cum plurib.ſeqq.f.149.& ſeq. Ponitur cautela,nu.45.f.150
Et an ſufficiat probatio ſumpta a communiter accidentib.nu.44.cum plur.ſeqq.f.150
Intereſſe an probetur iuramẽto ſuppletiuo, an ſaltem quantitas ipſius intereſſe probetur iuramento. 24. nu.53.& 54.f.151
Intereſſe quod probetur arbitrio Iudicis,qualiter procedat.24.nu.49.cum plurib.ſeqq.f.150
Intereſſe debetur non ſolum pro primo, ſed etiã pro alijs annis.24.55.151
Intereſſe de intereſſe an debeatur? Debetur Genuæ. 24.nu.56.59.& 60.f.151
Intereſſe debetur ſecundum cõſuetudinem regionis, c.24.nu.57.f.151
Intereſſe in carubijs in certa quantitate taxari nõ poteſt.24.26.152
Intereſſe damni debetur de intereſſe.c.24.58.152
Intereſſe præſtandum vigore pacti.vid.Pactum.
Intereſſe ſolius voluntatis non eſt conſiderabile. 28. 56.181
Inſtrumẽta conficere an teneatur ſocius de geſtis ab eo, ſiue ſufficiat librum rationum,& priuatam ſcripturam.38.nu.30.& 31.f.248
Inſtrumentum producens, in quo nominatur ſocius, debet liquidare,ſe talem eſſe ad hoc,vt habeat eius executionem.31.59.208.vid.in verb.Executio.
Inſtrumentum & contractus differunt ſicut continẽs & contentum.c.29.nu.78.f.351
Inſtrumentum ſi ex conuentione confici debeat, an ſocietas perfecta dici poſſit ante inſtrumenti confectionem.29.num.79.& ſequent.fol.192
Inſtrumentum ſi debet confici de conſuetudine,intelligitur ſolummodo quoad probationem.29.82.192
Inſtrumentum vbi eſt conficiendum,an in eo apponi debeat clauſula Cameralis obligationis, c.29. nu. 87.& 91.f.193.& ſeq.
Inſtrumentum debet confici de qualibet obligatione dummodo non adſit alia probatio, puta ſcriptura priuata.29.88.193
Et an fieri poſſit partium conſenſu, quod ſcriptura priuata habeat vim publici inſtrumenti & cameralis obligationis,c.29.nu.84.& ſeq.f.192
Inſtrumentum, facta ſolutione, debet cancellari & non ſufficit facere inſtrumentum quitationis. 29.90. 193
Iratus contrahere ſocietatem non poteſt.7. nu.19. & 20.f.45.& ſeq.
Interpellatio extraiudicialis an conſtituat in mora. 24. 9. 146
Inuenta & dona fortunæ cõferuntur in ſocietate omnium bonorum.c.12.24.72
Inuenta a ſocio itineris alteri ſocio non conferuntur, & iſta quæſtio puerilis nuncupatur.15.25.72
Iudæus minor curatore carens poteſt ſocietatem contrahere.5.4.32
Iudex, ſtante opinionum diuerſitate, an vnam ex eis ſuo arbitrio eligere poſſit. 26. numero 24.& 25. fol. 163
Iudex curare debet, ne ſua re quis male vtatur. 27.31.170
Iudex poteſt ſuadere, ſed non cogere partes ad concordiam.28.44.180. Niſi adſit præiudicium tertij, & timor ſcandali,nu.45.f.180
Iudicio ſortis quando ſit vtendum,c.27.nu.32.f.170. vid.in verb.Sortis iudicio.
Iudicium inter ſocios coram eodem Iudice agi debet, etiamſi adſit vnus ex eis,qui ſit clericus, 31.19.205
Iuramentum firmat contractum minoris factum ſine decreto.5.24.33
Iuramentum ſubſequens firmat ſocietatem a minore contractam.5.25.33
Iuramentum an firmet ſocietatem a Iudice minore contractam.5.nu.25.& 26.33
Iuramentum an impediat reſtitutionem in integrum c.5.nu.48.& ſeq.f.36
Iuramentum an firmet contractum ebrij? 7.8.47
Iuramentum in litem datur contra ſocium doloſum. 20. 18.127
Etiam ſi non adſit difficultas probationis, quia ſocietas eſt contractus bonæ fidei,nu.19.f.127
Iuramentum in litem præſtatur contra ſocium doloſum,etiamſi dolus conſiſtat in omittendo,quia venit ex natura actionis.20.19.127
Iuramentum in litem præſtatur contra ſocium non conficientem librum rationum.20.20.127. & cap. 38.nu.37.f.248
Iuramentum in litem præſtatur cõtra ſocium,qui habuit pecunias ad mercandũ,& mercatus non fuit, cap.20.nu.21.f.127
Et contra ſocium expendentem in parte, vel in totum pecunias extra vſum ſocietatis, numero 22. fol. 127
Et contra ſocium aperientem rem communẽ abſque præſentia alterius ſocij.nu.23.127
Et contra ſocium ſocietati renunciantem intempeſtiue,nu.24.f.127
Et contra ſocium,qui rem communem contrectauit,amouit vel celauit doloſe,nu.25.f.127
Iuramentum in litem non defertur non informato. 20. 31.127
Iuramentum in litem non defertur, ſi ſocietas ſit illicita.20.32.128
Iuramentum in litem non defertur a doloſo contra doloſum,

Digitized by Google

doloſum, quia dolus cum dolo compenſatur. 20.33.28

Iuramentum conſtituit in mora, capitul.24. num.15. fol. 147

Iuramento aliquando probatur caſus fortuitus. c.25. num.13.f.156

Iuramento aliquando probatur rei amiſſio, & dicitur iuramentum purgationis, non probationis. 25. 19. 156

Iuramentum reddit contractum magis ſuſpectum, & auget præſumptionem vſurarum, & iurare non erubeſcit, qui non erubeſcit fęnerare. 29.num.28.& ſeq.f.178.& ſeq.

Iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto. 29.37.178

Iuramentum in ſocietate appoſitum facit, quod in ea habeat locum lex ſi quis maior.C.de tranſact.c. 29.nu.38.f.178

Iuramentum in contractibus quod addat robur, qualiter procedat. 29.nu.46.& 47.f.179

Iuramentum habet executionem paratam, & non retardatur oppoſita vſurariæ prauitatis exceptione. 31.72.210

Iuramentum an operetur, quod valeat pactũ de non diuidendo bona in perpetuum. 32.35.215

Iuramentum an operetur, quod ſocietas tranſeat ad hæredes. 32.nu.41.& ſeq.f.215

Iuramento ſocij in aliquibus in reddenda ratione an ſit credendum? 38.10.246

Iuramentum ad hoc, vt liber ſocij probet, non eſt neceſſarium, & iuramentum, vbi fides alicuius eſt approbata, non requiritur, & iuramentum teſtis per partem remitti poteſt, capitul. 38. numero 21. fol. 247

Iuramento an probetur libri amiſſio a ſocio. 38. 42.248

Iuramentum ſi fuit appoſitum in diuiſione, etiã cum clauſula ex certa ſcientia, & non per errorem, nihilominus diuiſio docto de errore retractari poterit, ſiue iuramẽtum ſit aſſertorium, ſiue promiſſorium de futuro, c.40.nu.19.& 20.f.269

Iuramentum licet, errore ſtante, obligaret ipſo iure, tamen quando contineret peccatum ex parte iurantis, non debet obſeruari. Et quando peccatum eſſet in creditore, debet concedi abſolutio, ne creditor contra conſcientiam, & cum peccato habeat quod ſibi non debetur, & a Iudice cogi debet ad iuramentum relaxandum. 40. 20.f.269.& ſeq.

Et ſi fuiſſet dictum, & iuratum, nolle allegare errorem, eſſet petenda & concedenda abſolutio.nu. 23. fol.269

Ius congrui competens vni ex ſocijs omnium bonorum, competit etiam alteri.c.12.32.73

Ius accreſcendi habet locum inter ſocios in re donata ab Imperatore, excluſis hæredibus, exceptis filijs.12.23.72

L

LAicus, qui habet bona communia cum clerico ſuper collectis, gaudet immunitate clerici. 12. 16. 72. Sed poterit cogi ad diuidendum, ne publica vtilitas vacillet.nu.17.f.72

Et facta diuiſione, ſecundum aliquorum opinionẽ, erit etiam obligatus ſoluere collectas præteritas. num.18.f.72

Lex quæ non dicit, nec nos dicere debemus. 3.17.15.

Legis diſpoſitione aliqui contrahere prohibentur. 8. 1. 47.

Lege dicitur probatum, quod legis ratione probatur c.18.nu.48.f.112

L.Aquilia tenetur ſocius in qua venit leuiſſima culpa in committendo, ſed non in omittendo. 21.46.133

L.ſi quis maior.C.de tranſact.habet locum in ſocietate iurata, etiam iuris canonici diſpoſitione inſpecta. 29.nu.38.& ſeq.f.188

Leges ciuiles loquentes de contractibus ſunt approbatæ de iure canonico, ſi non conſtat de expreſſa contradictione.29.41.188

Lætitia percitus contrahere non poteſt.7.18.45

Leonina ſocietas vnde dicta, & quod dici etiam poſſit aſinina.18.17.110

Liber æſtimi probat communionem, & ſocietatem. 11. 15.66

Liber rationum communi nomine inſcriptus probat ſocietatem.11.19.66

Libri rationum parcella, in qua quis ſocius nominatur, probat ſocietatem,c.11.20.f.66

Libri rationum ſi non ſunt inſcripti communi nomine, probant negatiuam ſocietatem non fuiſſe contractam.11. 21. 124. Fallit, ſi conſtat de alijs præſumptionibus.nu.22.f.66

Libri pro ſtudio de cõmuni emi debent, & erunt communes.26.13. 162

Libellus in actione pro ſocio, & communi diuidundo, qualiter formandus.31.17.205

Librum rationũ edere tenetur ſocius, etiamſi ſit reus, c.31.num.33.f.207.& cap.38.nu.41.f.249. actione pro ſocio.nu.42.f.249

Liber in ratione reddenda erit perficiendus, & non ſufficiunt chartæ & folia, & non excuſatur ſocius, ſi dicat, librum non confeciſſe, quia non fuit requiſitus.c.38.nu.11.f. 246

Et ſine libro reddi nõ poſſunt rationes, quæ in folle reddi non debent.nu.12.& 13.f.246.& ſeq.

Liber ſocij probat pro ſcribente, & contra ſcribentem, quia eius perſona cenſetur approbata, ſi non mutat mores, capitulo 38. numero 14.& ſequent. fol. 246

Libro inſtitoris pro & cõtra adhibetur fides, & etiam inter ipſos ſocios, dummodo ab omnibus fuerit deputatus,c.38.nu.17.& 18.f.247

Liber ſocietatis eo magis probat inter ſocios, ſi in eo omnes ſcripſerunt.c.38.nu.19.f.243

Libro adminiſtratoris non deputati a publico ad hoc vt fides adhibeatur, nouem requiſita ſunt neceſſaria, quæ non ſunt neceſſaria in libro ſociorum, cap. 38.num.20.f.243

Liber ſociorum adhoc vt probet, debet eſſe formatus ſecundum conſuetudinem, & ſecundum ſtatuta, c. 33.num.22.f.221

Debet continere annum, menſem, & diem, alias ſolum probaret contra ſcribentem, quantum facit confeſſio abſente parte.nu.23.& ſeq.f.221

Liber ad hoc vt probet, non debet eſſe ſcriptus manu alterius, ſed manu ſocij, & de mandato aliorum ſociorum, & dicitur conſtare de mandato, ſi ei cõmiſſa fuit adminiſtratio.c.38.nu.28.& 29.f.248

Liber debet continere veriſimilia.38.32.f.248

Et veriſimilia & inueriſimilia quæ ſint, ſtatur Iudicis arbitrio.nu.33.f.248

Liber data & accepta cum inſertione cauſæ, & etiam omiſſa continere debet.38. nu.34.& 35.248

Liber rationum non debet continere lictutas, cancellationes & lacerationes.38.36.248

Liber debet continere ſolum negotia ſocietatis, & propria ſcribentis negocia cum eis miſceri non debent.38.38. 249

Librum confeciſſe, ſi eo modo, quo ſciuit, dicat ſocius non excuſatur, quia ſibi imputare debet, ſi ignarus ſuſcepit negotia peragenda. 38.39.249

Liber cum effectu proferri debet, & non ſufficit proteſtatio.38.40.249

Librum amiſiſſe ſi dicat ſocius cum iuramẽto, ei non creditur, quia eum edere tenetur actione pro ſocio. 38.42.249

Digitized by Google

Liber ſocietatis, diſſoluta ſocietate, penes quem remanere debeat, 40.53.273
Liberatio ſecuta poſt redditas rationes quid operetur c.38.nu.85.& 86.f.254.& ſeq.
Liberatio facta in actione reali non comprehendit dolum, 37.48.242
Liberatio non comprehendit dolum præſumptum, quando aliqnid adeſt, vel adeſſe præſumitur penes eum, cui fit liberatio. 37.49.242
Liberatus a redditione rationum ſi conficiat librum, in quo conſtet, eum eſſe debitorem, ſibi præiudicat. 37.53.243
Liberationem non acceptaſſe a redditione rationum dicitur ille, qui conficit librum rationum, etſi vtatur proteſtatione, quod non intendat venire cõtra liberationem. 37.54. 243
Liberatio non extenditur ad ignorata. 37.47.242
Liberatio de debitis facta a teſtatore intelligitur ſolum de debitis tempore teſtamenti. 37.46.242
Licitatione vtitur Iudex, ſi res diuidenda inter ſocios non patiatur commodam diuiſionem, & etiam exteranei ad licitationem admitti debent. 39.87.263.
Et in pari licitatione ille, qui in re habet maiorem partem, præferri debet, nu.88.263
Et ſi res patiatur commodam diuiſionem, Iudex licitatione vti non debet, nu.90.264
Et nõ debet fieri licitatio de parte rei ſolummodo, ſed de tota.nu.91.f.264
Et, licitatione prætermiſſa, res aliquando relinquitur in communi. Datur exemplum in veſtibulo.nu. 96.ſol.264
Liquidatio præcedere debet ad hoc, vt mora committatur. 24.30.148
Fallit, ſi liquidatio eſt facienda a debitore. 24.nu. 31.& 32.ſ.148
Liquidatio qualiter facienda, vbi petitur executio inſtrumenti, & liquidatione opus eſt. 31.60.209
Literæ approbatoriæ perſonæ alicuius, ſi contineant verba generalia, non dicuntur obligatoriæ, ſecus ſi ſpecialia. 29.74.191
Literæ mercatorum vbi eſſent dubię, interpretari debent ſecundum eorum conſuetudinem. 29.75.191
Literas recipiens, ſi non contradicat, an dicatur fateri contenta in eis.c.29.nu.77.f.192
Literæ cambij qualiter obligent ſcribentem. 29.76. 192
Literæ probant contra ſcribentem. 37.20.239
Locare poteſt ſocius domum communem ſolitam locari, inuito altero ſocio. 28.29.179
Erit ſolum locanda pro parte, ſi pro parte vtiliter locari potuit, & procedit etiam in prædio ruſtico, num.36.ſ.179
Locatio domus potius honeſtæ, quam inhoneſtę perſonæ fieri debet, etiamſi ab inhoneſta plus mercedis daretur.c.28.38.ſ.179
Et ſi ambæ eſſent honeſtæ, daretur plus offerenti, nu.39.f.179
Et ſi offerrent parem mercedem, & ſocij eſſent diſcordes, domus vacaret, quia res non ſortitur effectum, quando partes non conueniunt.nu.40.f.179
Eſſent a Iudice concordandi, nu.44.f.180
Seu iudicio ſortis.nu.46.f.180
Locare ſi vult vnus ex ſocijs, & alter inhabitare domum, non datur aliud remedium, niſi quod deueniant ad diuiſionem. 28.51.180
Locatio potius ſocio facienda eſt, quam extraneo, ſi offerat eandem mercedem. 28.53.180
Maxime ſi habet filias nu.57.f.181
Locatio domus non ſolitæ locari an fieri debeat, altero ſocio inuito, an a Iudice ſint concordandi, an recuſans teneatur ad intereſſe.c.28.nu.58. cum pluribus ſeqq.f.181.& ſeq.
Locatio an extinguatur, extincta ſocietate, quæ ſuper ipſa locatione contracta fuit.capitul.32.num.22.& ſeq.fol.214
Locatio facta conducenti pro ſe & ſocijs, intelligitur ſolum de ſocijs præſentibus, & non de futuris. 32. 28. 214
Et facta pro ſocijs futuris non valet, numero 30. fol.215
Et ſi ſit facta pro ſe & ſocijs, an pro ſe, pro dimidia, & pro ſocijs, pro alia dimĩdia facta cenſeatur. nu.31.fol.215
Loci inſpectio, ſeu viſitatio facta a Iudice qualiter ſit ſcribenda in actis, cap. 39.num.32.33. & 34. fol. 259.& ſeq.
Lucri & quæſtus verba inſimul prolata non importãt ſocietatem omnium bonorum. 10.9.59
Lucrum, verbum eſt generale, quæſtus ſpeciale. 10. 10. 59
Lucris pluribus etiam difformibus communicatis aliquibus retentis, ſolummodo in communicatis cenſetur contracta ſocietas. 11.7.66
Lucrum a capitali non diſtinguitur in ſocietate omnium bonorum, & non attenditur, quis plus poſuerit, & quis plus lucratus fuerit, ſed omnia æqualiter communia ſunt, & æqualiter diuiduntur. 15. 1. 87
Lucra & quæſtus quod adſint in ſocietate intelligitur deducto damno. 20.1.125
Lucra vndecunque & qualitercunque quæſita cõmunicantur in ſocietate omnium bonorum. 26.2.161. & comprehendunt omnia, quę excogitari poſſunt, ibid. vbi late referuntur ea, quæ inter ſocios omniũ bonorum communicantur, ibid.
Lucrum comprehendit res quæſitas ab vno ex ſocijs, quæ ab alio quæri non potuiſſent, datur exemplum in filio ſpurio, c.12.nu.3.ſ.71
Lucra omnia communicantur, ſiue proprio ſiue communi nomine, ſiue cum propria ſiue cum communi pecunia acquirantur. 12. 12.72
Lucra prouenientia ex turpi cauſa non communicantur, communicata, ignorante ſocio, non auferuntur, niſi ſecuta condemnatione, & condemnatus dicitur ſocius, ſi in conſcientia tenetur ad reſtitutionem. 12. numero 40. cum plur. ſeqq. fol.73. & ſequent.
Lucrum illicite acquiſitum, ſi licite retinetur, communicari debet. 12.44.73
Lucrum obueniens ob delictum commiſſum in perſonam vnius ex ſocijs communicatur. 12.30.72
Lucra obuenientia, mediante perſona alterius, communicantur. 12.33.72
Lucri particularis ſocietas fines ſuos non egreditur. 12. 45. 73
Lucrum quæſitum contemplatione perſonæ, & occaſione ſocietatis non communicatur, ſimiliter & lucri non quæſiti occaſione ſocietatis ratio non habetur. 27.6.168
Lucrari dicitur, qui explet voluntatem ſuam. 28.55. 179. Declaratur nu.56.ſ.179
Lunatici contrahere non poſſunt. 7.22.45

M

Malus quis præſumitur ratione malæ conuerſationis Proem.num.30.f.3
Malum minus reſpectu maioris mali habet ſpeciem boni. 18. 38
Declaratur nu.44.f.112
Mali euentus non ſunt in conſideratione, cap. 18. nu. 64. fol.113
Mandatum an ſocius a ſocio habere dicatur. 14. 44. 81. & capitulo 28. numero 6.fol.177.& nu.34. fol. 11.
Mandatum dicitur prouenire a ſocietatis natura,

non

non ſolum ad acquirendum, ſed etiam ad obligandum. 14.45.82
Mandatum dicitur habere ſocius a ſocio in rebus deſtinatis ad vendendum. 28.71.174
Si habitant in diuerſis ciuitatibus. nu. 72. f. 174
Si faciunt ea, quæ fieri debent, inſpecta forma, ſocietatis, num. 73. fol. 174. & ſi iuxta ſolitum emat, & vendat, & faciat vtilia ſocietati, numero 74. fol. 174
Mandatum ſocius ab alio ſocio ad agendum non dicitur habere, lite conteſtata, poterit iudicium proſequi. c. 30. nu. 53. f. 200
Manumiſſione ſocij ſoluitur ſocietas, ſed non emancipatione facta de filio, & quæ ſit ratio diuerſitatis. 33. nu. 3. & ſeq. f. 220
Maritus & vxor dicuntur ſocij. Proœm. nu. 3. f. 1
Maritus & vxor dicuntur cõſortes, quia hoc nomine ſocij nuncupantur. Proœm. nu. 24. f. 3
Mater inops præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis pupilli diuitis. 3. 72. 20
Medicus cum infirmo non poteſt contrahere. 8. 3. 47.
Meliorando rem ſocius, ſi mutet eius formam, alio ſocio inulto, dicitur facere deteriorem. 27. 27. 170
Mente capti non poſſunt contrahere. 7. 21. f. 45
Mercatura & negotiatio aliquibus eſt interdicta, ideo illi, quibus interdicta eſt ſuper ea ſocietatẽ contrahere non poſſunt. c. 8. nu. 11. f. 47
Mercatura, negotiatio, & artificium reſpectu ſocietatis ad quæſtum non differunt. 13. 6. 75
Mercator ad hoc, vt quis dicatur, non ſufficit, ſi ſemel aut bis mercaturam exercuit. 5. 46. 36
Milites armatę militiæ non poſſunt mercaturam exercere. 8. 16. 48
Minor quatuordecim annis ſocietatem contrahere prohibetur. c. 3. nu. 10. f. 14
Minor proximus infantię, & proximus pubertati quis dicatur. 3. 11. 14
Minori, qui in iudicio declarauit velle ſtare contractui, an detur reſtitutio in integrum. c. 3. nu. 95. cum plur. ſeqq. f. 22. & ſeq.
Minoris rerum alienatio. vide Alienatio.
Minor habens curatorem non poteſt ſine eius auctoritate ſocietatem contrahere. 5. 1. 31
Minor non habens curatorem poteſt ſocietatem contrahere. 5. nu. 2. & 3. f. 31
Multo magis procedit in Iudæo minore. nu. 4. f. 31
Minor deſcriptus in albo mercatorum poteſt ſocietatem contrahere ſine decreto. 5. numero 6. & ſeq. fol. 31.
Minor non poteſt res mobiles, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, alienare ſine decreto. 5. nu. 12. & ſeq. f. 32.
Minor, qui veniam ætatis impetrauit, non poteſt alienare ſine decreto. 5. 15. 32
Minor poteſt alienare ſine decreto, ſtante ſtatuto, ꝙ ætas decem & octo annorum ſit perfecta, capit. 5. nu. 16. & ſeq. f. 32
Minor poteſt cogi, vt declaret, an ſtare velit contractui a ſe geſto. c. 3. nu. 92. f. 22
Minor ſi retineat viam fauore minoris ętatis, prodeſt etiam ſocio maiori, c. 12. nu. 9. f. 70
Mora ceſſante, intereſſe non debetur. 24. 7. 146
Mora contrahitur per lapſum diei, 24. 8. 146
Siue ſit dies expreſſa, ſiue tacita, nu. 11. & 12. f. 147. & nu. 18. & 19. f. 147. & ſeq.
Per interpellationem extraiudicialem, numero 9. fol. 146
Per lapſum temporis appoſiti in ſocietate num. 10. f. 146. & num. 16. f. 147. 20. f. 143. ſtante iuramento, num. 15. f. 147
Moræ excuſationes. 24. 35. 149
Mora non committitur ante liquidationẽ. 24. 30. 148
Fallit, ſi liquidatio ſit facienda a debitore. nu. 31. & 32. fol. 148
Mora an ſit in hærede ignorante tẽporis lapſum. 24. nu. 24. & ſeq. f. 148
Molendinũ, inuito alio ſocio, in melius ſocius accommodare non poteſt. 27. 23. f. 170
Mora an purgari poſſit, ſtante iuramento, & omnibus in locis, & tam in foro fori, quam in foro poli, & quando celeriter purgata dicatur, an ſtetur Iudicis arbitrio, cap. 29. nu. 42. & 43. f. 188
Moræ purgationi non eſt locus, quãdo adeſt pactum reſolutiuum, c. 29. nu. 44. f. 189
Mora non poteſt purgari, quando eius purgationi fuit renunciatum, & ei dicitur renunciatum, quãdo fuit renunciatum omni iuris & legis auxilio. 29. 45. fol. 148
Morte ſoluitur ſocietas. 4. num. 7. & 8. f. 26. & morte vnius ſoluitur quoad omnes. 32. 2. 213
Ea ratione, quia cenſetur electa induſtria perſonæ, & ne reſtringatur libera teſtandi facultas. nu. 3. & 4. fol. 213. Et paciſci non poteſt, quod ad hæredes tranſeat, nu. 5. f. 213
Morte vnius ex ſocijs ſoluitur ſocietas quo ad omnes etiam ſi fuiſſet contracta in ſolidum. 32. 14. 213
Et ſi fuit dictum, quod ſocietas duret in perpetuũ, vel vſque ad centum annos, vel donec ſocij voluerint, intelligitur contracta vſque ad mortem, nu. 8. & 9. fol. 213
Morte ſoluitur ſocietas, etiam ſi fuit contracta ad certum tempus, & mors obueniat, durante tempore. 32. 10. 213
Morte vnius ſocij ſoluitur ſocietas quoad omnes, etiamſi ſocius mortem ſciens, eam alteri ſocio non notificauit. 32. nu. 11. & 12. 213.
Morte vnius non ſoluitur ſocietas quoad omnes, quando contracta fuit nomine collectiuo, puta inter Titium, & hæredes Sempronij, nam vno ex heredibus moriente, ſocietas durat cum cæteris. c. 32. 15. 213
Mortuo vno ex ſocijs, ſocietas durat inter ſuperuiuentes, ſi ita actum fuit, 32. 16. 213
Et ita actum fuiſſe cenſetur, ſi contracta fuit ſocietas duratura, donec Bartholomæus, Muccinus, & Hieronymus voluerint, quia pluralitas reſoluitur in ſingularitates. nu. 17. f. 214
Et iſta opinio non approbatur, nu. 18. f. 214
Mortem alterius ſocij ignorans ſocius, ſi noua negotia aggrediatur, vtrum lucra cum herede ſocij mortui communicare teneatur, 32. numero 59. & 60. fol. 217
Morte ciuili ſoluitur ſocietas, nempe capitis diminutione maxima & media, non vero minima, 33. nu. 1. & 2. fol. 220
Mulieres poſſunt contrahere ſocietatem, etiam ſuper mercatura, c. 3. nu. 4. & 5. 13
Non ſolum cum extraneis, ſed etiam cum fratrib. & cum marito, nu. 6. f. 13
Procedit etiam in muliere ruſtica, nu. 7. 13
Mors militis non probatur, licet conſtet, multos milites fuiſſe mortuos in exercitu, ſed debet probari, quod ibi eſſet miles, de cuius morte agitur, cap. 25. num. 39. f. 158
Mors animalium ad hoc vt probetur probandum, quod eſſent in loco, vbi caſus euenit, cap. 25. num. 41. fol. 158
Mors plurium animalium probatur, probato, quod in illo anno communiter contingit, quod de quolibet grege in regione illa mortua eſt dimidia, ſeu tertia pars, 25. 42. 158
Mors animalium probatur a communiter contingentibus, 25. 44. 159
Muro communi vtitur ſocius ad vſum deſtinatum, inuito alio ſocio, etiamſi feneſtræ eius ibid. exiſtentes clauderentur, etiamſi fuiſſent factæ, ſciente ſocio, c. 28. nu. 21. cum plurib. ſeqq. f. 178

Murus ſi fuit factus ad diuidendum, ſuper eo ædificari non poteſt.28.27.179

Murus an ſit communis pro diniſo, an pro indiuiſo, quomodo cognoſcatur.28.28.f.179

Murus,ſi non eſt habilis ad ſupportandũ maius onus ſuper eo ædificari non poteſt. Et ſi obſcurarentur lumina alterius,& ad æmulationem.28. 26.178

Mutus & ſurdus non poſſunt contrahere. 7.num.2.& 3. fol.43

Mutatio perſonæ, ſuper cuius vitæ periculo fuit contracta ſocietas officij, poteſt fieri, etiam quãdo,exceptis fructibus,nõ poteſt fieri diſdicta. 35.20.228

Mutatio perſonæ fieri poteſt ab habente mandatum cum libera.35.21.228

Mutatio perſonæ an fieri poſſit ab exiſtente in infirmitate.35.21.228

Et ſemel facta amplius fieri non poteſt.ibid.

Mutuans ſi recipiat vltra ſortem,etiamſi ſuſtineat periculum,pecuniæ vſuram committit.18.66.113

Mutuum non poteſt dici contractum, ſi non libere transferatur pecuniarum dominium,ſed ideo dantur,vt exerceantur in mercatura.18.68.114

Declaratur nu.72.& 73.f.114

Mutuum dicitur contractum, & non ſocietas, pacto appoſito, quod capitale in ſecuro permaneat. 18. 71.114.& nu.74.f.114

Mutuum fuiſſe contractum, ſi capitale permaneat in ſecuro,& inde lucrum percipiatur, probatur, ſumpto argumento a cæterorum cõtractuum dinumeratione.18.nu.74.cum plur.ſeqq.f.114

Mutuo pecunias accipere an poſſit ſocius, ſeu inſtitor pro indigentijs ſocietatis. 30.num.21. cum plurib. ſeqq.f.197

N

NAturalia ſocietatis quæ ſint.2.16. 16.& capitul. 18.25.110

Nauta eſt in culpa, ſi in naui aſſumat ignotos homines.21.89.138

Nauigandi tempus aduerſum dicitur a Menſe Octobris vſque ad Menſem Aprilis. Sed de conſuetudine non obſeruatur.21.75.136

Neceſſitudo quid ſit. Proœm.nu.12.f.2

Negotia in dubio tractata præſumuntur proprio nomine, licet fuerint tractata cum pecunia communi.3.43.18

Negotia geſta præſumuntur eo nomine, quo iuſſit teſtator. 3.nu.48.& 49.f. 18

Negotiorum geſtor tenetur de culpa lata, & leui. 3. 108. 23

Aliquando de leuiſſima, & de caſu fortuito, num. 110.& 111.f.24

Negotiorum geſtor aliquando tenetur neceſſario negotia exercere.3.nu.115.& ſeq.f.24

Negotiorum geſtor tenetur etiam de neglectis ab eius factore.3.118. 24

Negotiationis nomen comprehendit mercaturam & artificium, & iſta non differunt reſpectu ſocietatis ad quæſtum,c.13.nu.6.& 7.f.75

Negotio finito,ſuper quo ſocietas eſt contracta,ſocietas ſoluitur,c.34.nu.21.& ſeq.f.223

Negligentia culpa eſt,c.21.nu.82.f.137

Nobiles omnes prohibentur exercere mercaturam, niſi mos regionis aliud ſuadeat.8.nu..8.& ſeq.f.48. & c.24.nu.40.f.149

Nomine proprio an communi res empta a ſocio præſumatur. 14.nu.87.cum plur.ſeq.f.85

Notarius conficiendo inſtrumentum quid facere poſſit circa naturalia,ſubſtantialia, & accidentalia ſocietatis.2.27.f.10.

Nouatio an inducatur per ſtipulationem cõtinentem pœnam.29.2.185

Nouatio dicitur facta, ſi nouus contractus nõ ſit cum primo compatibilis.41.36.f.280

Nunciatione ſpreta,ſi ſocius ædificet,non nocet alteri ſocio.29.35.188

Et poteſt repetere expẽſa ab alio ſocio, ſi vtile fuit ædificare a principio,nu.37.f.188

Nunciatio facta ab vno ex ſocijs non prodeſt omnibus, ſed nunciatio facta vni ex ſocijs nocet omnibus. 29.37.188

O

OBligatio Cameralis an ſit apponenda in inſtrumento, ſi de contractu inſtrumentum confici debet.c.29.nu.97.f.193

Obligationes contractę extra tempus ſocietatis ad ſocietatem non dicuntur pertinere.30.1.195

Obligatur ſolus ſocius contrahens, ſi ſolus ſuo nomine contrahat,etiamſi contrahat ad commodum ſocietatis, & dum dicitur, quod ſocius, qui non contraxit, ſit creditori obligatus per obliquum, declaratur. 30.nu.2.& ſeq.f.195

Obligantur etiam cæteri ſocij, ſi ſocius contrahat ſuo & ſociorum nomine, & contractus pertineat ad ſocietatis formam.30.7.195

Obligatos vt habeat cæteros ſocios extraneus, qui cũ vno contraxit contrahente communi nomine, an teneatur docere contractum fuiſſe verſum in vtilitatem ſocietatis, prout id probare tenetur ſocius, qui vult alios ſocios obligatos habere. 30. nu.11. & 12.f.195

Obligantur pro parte,& non in ſolidum, ſocij omnes inſimul contrahentes cum extraneo.30.34.198

Fallit in ſocietate publicarum functionum. Fallit, ſi fuit dictum,quod teneatur in ſolidum. Fallit in obligatione ſecundaria proueniente ab eorũ dolo. Fallit in ſocijs ad vendendum animalia. Fallit, ſtante conſuetudine. Fallit, ſtante ſtatuto. num.35. & 36.fol.198

Fallit, quia reſpectu extranei ad inuicem dicuntur fideiuſſores,& non requiritur excuſſio. num.37. & 38. fol.199

Obligatio qualiter cuiq; ex ſocijs acquirantur, ſi contractus ſit factus expreſſis nominibus proprijs, ſiue expreſſo nomine appellatiuo ſociorum. 30.44.199

Occupantis conditio inter ſocios non eſt melior, ſi debitor efficiatur non ſoluendo.30.54.200. & cap. 37.nu.10.f.237

Officialis cum ſubdito contrahere non poteſt. 8.2.47

Officium Iudicis nullam præſupponit obligationem. 25.14.156

Officio ſuppreſſo an extinguatur ſocietas ſuper eo cõtracta,& an capitale ſit reſtituendum,c.34.num.6. & ſeq.fol.222

Officij alienatione extinguitur ſocietas ſuper eo contracta, ſi in totum vacet, ſecus eſt, ſi non vacet in totum,34.nu.10.& ſeq.f.222

Officium ſi tranſit in fiſcum, vtrum pecunias ſuper eo poſitas reſtituere teneatur.34.nu.28.& ſeq.f.223

Omiſſa notari debent in libro rationum, quia etiam de omiſſis ſocius rationem reddere tenetur. 38. 35.248

Operæ an dicantur correſpondere ſorti, ſeu eius inter uſurio.9.34.52

Operæ ſorti, & ſors operibus correſpondere dicũtur in conſideranda æqualitate ſocietatis.9.36.52

Operæ & induſtria in dubio pro æquali parte cẽſentur correſpondere capitali. 9.39.53

Et ſi alligaretur inæqualitas, quæſtio eſſet terminãda Iudicis arbitrio,nu.40.f.53

Operas amittere eſt damnum pati.18.88.f.115

Opinio communis ſequenda eſt. 18.nu.47. & 54.fol. 112.113.& ſeq.

Opi-

Opiniones probabiles ſi ſiot plures, vnam in conſciẽtia eligere licet. 18. 52. 113
Et non eſt neceſſe eligere meliorem, quia quod melior eligatur, eſt conſilij, & non præcepti. nu. 53. fol. 113
Opinio illa ſequenda eſt, quæ peccatũ nõ continet relicta illa, q̃ peccatũ cõtinere dubitatur. 18. 55. f. 113
Et bonarum mentium eſt, culpam timere, vbi culpa non reperitur. nu. 66. 113
Opinionum diuerſitate ſtante, an Iudex vnam ex eis ſuo arbitrio eligere poſſit. 26. nu. 24. & ſeq. f. 163

P.

PActa contra ſubſtantialia, naturalia, & accidentalia contractus quid operentur. 2. 19. 9
Pactorum ſex ſpecies. 2. 20. 9. Informatiuum. nu. 21. fol. 9. Reformatiuum. 22. fol. 18. Transformatiuũ. num. 23. fol. 10. Conformatiuum. num. 24. fol. 10. Deformatiuum. num. 25. fol. 21. Reſolutiuum. nume. 26. fol. 10
Pactum de certa quæſtus quantitate præſtanda vtrũ valeat. 17. nu. 1. cum plur. ſeqq. fol. 103. & ſeq.
Pactum, quod quæſtus diuidantur arbitrio tertij, valet. 17. 26. 105
Pactum, quod partes capitalis à tertio conſtituantur, valet. 9. 29. 52.
Pactum, quod quæſtus diuidantur arbitrio vnius ex ſocijs, valet. 17. nu. 28. & 29. f. 105
Pactum, quod capitale ſit ſaluum, & inde quæſtus percipiantur, non valet. cap. 18. per totum. fol. 109. & ſequen.
Et huiuſmodi pactum non ſolum eſt iniuſtum, ſed etiam vſurarium. num. 3. & 8. fol. 109. Etiam ſi de parte capitalis, & non de toto capitali fuerit conuentum. nu. 86. fol. 115
Pactum vſurarium non reijcitur, firma manente ſocietate, ſed ſocietas in totum aonullatur. 18. 90. fol. 115
Pactum, quod pooens operas ſuſtineat periculum capitalis in toto, vel in parte, an poſſit ſuſtineri, data recompenſatione in quæſtu. 19. nu. 1. cum pluribus ſeqq. f. 115. & ſeq.
An ſuſtineri poſſit vigore contractus aſſecurationis. nu. 13. cum plurib. ſeqq. f. 121. & ſeq.
An vigore contractus emptionis, & præcipue in ſocietate animalium. nu. 38. & ſeq. f. 121
Pacta deſtruetoria contractum cum contractu ſtare non poſſunt. 21. 8. 130
Pactum de præſtando intereſſe poſt moram, non expreſſa certa quantitate, valet. 24. nume. 62. & 63. fol. 152
Pactũ de certa quantitate præſtanda an valeat? c. 24. nu. 64. cum plur. ſeqq. f. 152. & ſeq.
Pactum de ſtando aſſertioni creditoris valet. 24. 72. 152. etiam ſine iuramento. nu. 76. f. 152
Sed oon procedit in hærede creditoris. nume. 75. fol. 153
Et ante factam declarationem non poteſt reuocari. nu. 73. f. 153
Fallit, mutata conditione creditoris, vt ſi effectus ſit perius. nu. 74. f. 153
Non habet locum iſtud pactum in tutore. nu. 78. fol. 153
Et quando adeſſet timor vſurarum. nu. 79. 153
Et ceſſaret pactum, ſi de vero intereſſe doceretur. num. 80. f. 153
Et creditore excedente modum in taxando, recurritur ad Iudicem. nu. 81. f. 153
Pactum de perpetuo non petendo partem ſuam, valet, quia inducitur remiſſio iuris. 39. 68. 262
Pactum, ne diuidatur intra certum tempus, valet. 39. 70. 262
Pactum de non diuidendo in perpetuum valet, quia intelligitur in vita paciſcentium. cap. 39. oum. 69. fol. 262
Pactum expreſſum ne perpetuo diuidatur, non valet. 39. nu. 68. & 71. f. 262. & ſeq.
Valet, ſi ſit iuratum. nu. 72. f. 262
Non procedit in vniuerſitate. nu. 73. f. 262
Etſi factum fuit ſuper omnibus bonis. nu. 74. f. 262
Pacta circa modum faciendi diuiſionem inter ſocios ſunt ſeruãda, & pactum factum in vno caſu diſſolutionis non extenditur ad alium. 39. 97. 264
Paſtor ſuis impenſis animalia alere ooo tenetur, etiamſi impenſa ſit modica, ſtante eius paupertate. 27. 52. 172
Paſtor erit obligatus alere animalia ſuis impenſis, ſi ex eorum miniſterio lucrum percipiat, & ſi etiam Dominus de lucro percipiat, vel ſi ei ſoluatur collatica, erit obligatus ad alimenta, & erit ſeruanda conſuetudo regionis. cap. 27. oume. 57. 58. & 59. fol. 173. & ſeq.
Paſtor an teneatur ad cuſtodiam, & de leuiſſima culpa, ſi animalia æſtimata accepit, & quid ſtante cõſuetudine. 21. nu. 23. & 24. f. 131
Pater obligatur ex contractu filij, quatenus eſt in peculio. 6. 35. 69. Et actio de peculio contra patrẽ eſt annalis, & contra filium perpetua. nu. 36. f. 132
Pater ſi vult, quod eius bona deueniant ad eius filiũ ſpurium, cautela eſt, quod ſpurius contrahat ſocietatem cum aliquo, & pater ſocium, cum quo ſpurius cootraxit, hæredem relinquat. 12. nu. 3. f. 31
Pauper an præſumatur acquiſiuiſſe cum proprijs pecunijs. c. 3. nu. 85. f. 22. Quid ſi conſtet de eius induſtria. nu. 87. f. 22
Pecunia eſt de rebus, quæ ſeruaodo ſeruari oon poſſunt. 4. 29. 27. vbi pnnuntur fallentiæ.
Pecunia redacta à tutore ex re pupilli, eſt ipſius tutoris. 4. 41. 28
Pecuniæ poſitæ ab vno ex ſocijs ſolummodo oon cõmunicantur, fallit aliquando ratione æqualitatis ſeruandæ. 9. nu. 55. & 60. f. 55. & ſeq.
Pecunia poſita à ſocio altero poocote operas, ſi ponit, antequam ſocius operari incipiat, an damnum ſit commune. 16. num. 10. cum pluribus ſequent. fol. 89
Pecunia, quod perdatur, raro euenit. 18. 56. f. 113
Pecunia, ſi datur ſuper exercitio à dante ſcieote, quod noo exercetur lucrum, percipi oon poteſt. 18. 66. fol. 113
Pecunia ſi pereat ante collationem, noo perijt ſocietati, ſed Domino. 27. nu. 3. f. 168
Pœnæ temporales ſicuti à lege, ita à conſuetudine tolli poſſunt. 18. 37. 111
Pœna apponitur io contractu ſocietatis. 29. 2. 185
Pœna promiſſa per ſtipulationem non oouatur prima obligatio, ſed tollitur, quatenus concurrant. 29. 2. 188. fallit nu. 37. f. 188
Pœna dupli appoſita de qniete viuendo cum ſocio, ſi ſocius occidat ſocium, debetur à fiſco. 29. 3. f. 185
Pœna debetur, ſecuta inobſeruantia. 29. 3. f. 185
Pœna, pro qua quantitate promitti & exigi poſſit, duodecim ſunt opiniones. c. 29. nu. 4. f. 185
Pœna ao poſſit exigi vltra intereſſe. 29. num. 7. & ſequen. f. 185
Pœna legalis an poſſit excedere quadruplum. 29. 5. fol. 185
Pœna conuentionalis an poſſit excedere quadruplũ, ſiue opponatur per verba multiplicatiua, ſiue per verba numeralia. 29. 5. 185
Pœna ratione contemptus ſi excedat duplum, à Iudice taxatur. 29. 9. 186
Pœnam moderandi facultas poteſt pendere à Iudice, licet conuentionis ſubſtantiæ pendeat à partibus. 29. 12. 186

Pœna

Pœna ex certa ſcientia promiſſa vtrum poſſit excedere quadruplum.29.nu.13.& 14.f.186
Pœna,ſtante iuramento, vtrum poſſit excedere quadruplum.29.nu.15.16.& 17.f.186
Pœna promiſſa debetur etiam æquitate inſpecta, & de iure canonico.29.nu.18.& 19.f.186
Pœna etiam in conſcientia exigi poteſt, 29.20. f.187
Declaratur,quod ſi debitor non requiſitus eam nō ſoluat,non peccet, ſed hoc non procedit pro quantitate veri intereſſe.nu.21.f.187
Et non procedit ratione periurij.nu.187.f.187
Et ſi eam ſoluere debitor fuit condemnatus. num, 23.f.187
Pœna exigi nō poteſt, ſi fuit adiecta in fraudem vſurarum.29.25.187
Et dicitur adiecta in fraudem vſurarum, ſi fuit adiecta quantitati,ſecus ſi fuit adiecta facto.nu.26. fol.187
Pœna ſi cum iuramēto fuit adiecta quantitati, vtrum adiecta cenſeatur in fraudem vſurarum. 29. n. 27. cum plur.ſeqq.fol.187.& ſeq.
Pœna promiſſa ab vno ſocijs, altero contrauveniente, an debeatur.c.29.num.31.fol.187
Pœnam ſi plures promittant,vno contrauveniente, an in totum debeatur.29.32.fol.188
Quid ſi plures pro vna perſona reputentur. num. 33.fol.188
Quid ſi promiſſio contineat quid indiuiduum? nu. 34.fol.188
Pœna,ſtante iuramento, peti poteſt cum re principali,quia iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto.29.nu.37.fol.188
Periculum, ſui capitalis ſocius ſuſtinere debet, quia res domino perijt.c.16.nu.1.& 2.fol.101
Periculum capitalis pro ea,parte, qua ſocius quæſtum percipit,ſuſtinere debet.19.numero 2.& 4.fol.101. & ſeq.
Periculum operarum ſotius eas ponens ſuſtinere debet.16.6.101
Periculum mercium ſi non ſuſtineat ſocius, neque lucrum ex eis perceptum percipere debet. 16. 17.102
Periculum non ſolum capitalis, ſed etiam quæſtus ſocius ſuſtinere debet.17.nu.11.fol.104
Periculum capitalis, quod non ſuſtinet ſocius, & inde lucrum percipiat, pactum non valet. c. 18. per totum.fol.109.& ſeq.vide in verb.Pactum.
Pericula omnia, & non aliqua ſolummodo ſocius ſubire debet,tam capitalis,quam lucri.c. 18.num.63. & 65.fol.113
Periculum capitalis, quod in totum,vel in parte pertineat ad ponentem operas,an fieri poſſit, facta recompenſatione in lucro.19.num.1. cum plur.ſeqq. fol.117
Au id fieri poterit, interueniente contractu donationis.n.5.fol.117
Ao interueniente contractu venditionis. num.9.& ſeq.fol.117.& ſeq.
An interueniente contractu aſſecurationis. nu. 13. cum plurib.ſeqq.fol.118.& ſequen.
Perſona ſocij cenſetur approbata, ſi non mutat mores.38.16.247
Perſona extranea in contractu comprehenſa non dicitur.3.44.18.Declaratur nu.46.f.18.& c. 14. num. 15.fol.79
Perſona ſocij non dicitur quid comprehenſum pro capitali in ſocietate.9.20.48
Pietas quid ſit.Proœm.n. 6.fol.1
Pictura & ſculptura à muliere amante inuentæ fuerunt.7.14.44
Pluralitas reſoluitur in ſingularitates.c.32.17. 214
Poſſeſſio transfertur in ſocietate vniuerſali vigore taciti contracti.9.n.46. & 47.fol.53
Præcipere aliud eſt,aliud permittere. 18.39.fol.112
Præſcriptio contra habentem rem communem cum Eccleſia qualiter procedit.12.55.71
Præſcriptio contra actionem pro ſocio, qua perpetua eſt,incipit currere à die diſſolutionis ſocietatis. 31. 75.210
Et non præſcribitur minori ſpatio triginta annorum.37.56.243
Præſumptio excluſiua delicti ſuperat alias præſumptiones.c.3.n.57.fol.19
Præiudicare alteri quis poteſt in acquirendis. 14. 18.79.
Præſumptiones plures vincunt pauciores, & fortiores ſuperant debiliores,& quæ dicantur fortiores, ſtatur arbitrio Iudicis 41.24.278
Præſumptio illa præualet, quæ propius ad veritatem accedit.41.25.50.270.ſpecicialis præfertur generali,& minus ſpeciali.num. 26.fol. 270.& negatiua pro reo præfertur affirmatiuæ pro actore. num.27. fol.270
Pretij partem ſocius alteri ſocio reſtituere tenetur, ſi rei emptæ communi nomine vult partem habere. cap.13.num.65.fol.83
Principes poſſunt contrahere ſocietatem. 3.3.15
Principibus Chriſtianis an liceat cum infidelibus ſocietatem inire contra alios Principes Chriſtianos. 8.28.48.
Priuatio præſupponit habitum.25.num.18.fol.15
Priuilegium competens vni ex ſocijs prodeſt etiam alteri ſocio.12.8.71. vide in verb.Immunitas.
Priuilegio Doctori competenti gaudet etiam eius ſocius.12.13.71
Priuilegio fori clerico competenti gaudet laicus, habens cauſam cum eo.12.n.14.fol.71
Pronomina, meum & tuum, deuaſtantia mundum. Proœm.n.21.fol.2
Probandi neceſſitas incumbit ei,qui dicit.3.76.21
Probatio à communiter accidentibus dupliciter conſideratur, an ſit ſufficiens ad probandum intereſſe lucri ceſſantis.24.n.44.cum plur.ſeq.fol.190
Probatio caſus fortuiti in criminalibus debet eſſe maniſeſtiſſima,in ciuilibus ſufficit manifeſta.25.9.156
Pro manifeſta probatione an ſufficiant coniecturæ.num.12.fol.156.& an ſufficiat iuramentum.nu. 13.fol.156
Probatio manifeſta caſus fortuiti quando eſt facilis probationis, eſt illa, quæ fit per euidentiam loci, & per teſtes.25.nu.15.fol.156
Et teſtes poſſunt examinari abſque citatione, ſi caſus eueniat in longinquis partibus.nu.16.fol.156
Prohibendi par ratio in vtroque ſocio reperitur, ſi quilibet vti vult re ad vſum deſtinatum.28.42.180
Procurator delinquendo non poteſt facere, incidere Dominum in pœnam.26.nu.36.fol.188.
Procuratoris conſtitutio per alium verificandi valet, non ſic eſt in conſtitutione tutoris, & quæ ſit ratio diuerſitatis.32.30.215
Procurator generalis non poteſt ea mutare, quæ ſpecialiter ſunt à Domino conſtituta.35.6. 227.& non poteſt renunciare ſocietati ſine cauſa numero 7. fol.227.
Proceres palatij, & conſiliarij Principis mercaturam exercere prohibentur.c.8.17.48
Prodigus non poteſt contrahere ſocietatem.7.24.45
Procurator conſtitutus ad vendendum poteſt ea omnia facere, quæ in venditionis contractu requiruntur.cap.5.num.8.fol.32
Proprietarius etiam in melius formam rei mutare non poteſt.15.65.94
Proteſtatio an requiratur ad hoc, vt ſocius; qui non ponit capitale in debita ſumma, teneatur ad intereſſe.15.25.90,& num.84.fol.96
Proteſtationi dicitur quis acquieſcere, ſi non contradicat.41.9.276

Digitized by Google

Publicatione bonorum ſoluitur ſocietas.c.34. nu. 27. & 33.fol.223.& ſeq.
Pupillus proximus infantiæ contrahendo ſocietatem non ſe obligat.3.14.15
An ſaltem ſecum contrahens obligetur. 15. 16. 89
Pupillus proximus pubertati non poteſt contrahere ſocietatem,neque eam tacite contraxiſſe præſumitur. 3.nu.27.& 29.f.16
Quid ſi præcedat iuſſus teſtatoris. oum.30.& 31. fol.16
Quid ſtante iuramento.n.28.f.16
Pupillus non poteſt ſocietatem approbare ad ſui cõmodum poſt oppoſitionem factã à ſocio.3.103.23
Pupillus,licet oon obligetur ex contractu,tamen tenetur in quantum factus eſt locupletior. 3.104.23
Pupillus cum ſuo tutore ſocietatem contrahere non poteſt.4.1.25.Fallit, ſi palam contrahat.nn.3. & 4. fol. 25. & ſuper rebus,quarum alienatio permiſſa eſt.num.5.f.25
Pupillus poteſt ſocietatem cõtrahere cum vno ex tutoribus,altero tutore authorante.4.14.26
Fallit , ſi vnus ſine alio adminiſtrate nnn poſſit. nu.15.f.26
Pupillus cum extraneo ſocietatem contrahere poteſt , tutore authorante.4.nu.16. & 17.f.26.& ſeq.
Si expreſſe contrahat , erit neceſſaria expreſſa auctoritas,ſi tacite,ſufficiens erit tacita.nu.18.f.26
Pupillus , ſi contrahat ſocietatem, an ſit neceſſarium Iudicis decretum.vide in verb.Decretum.
Pupillus ſuper eius pecunijs ſine decreto ſocietatem contrahere poteſt.4.nu.29.& 30. f. 28. Quid ſi ſint deſtinatæ in emptionem prædiorum.nu.32. & 33. fol. 28.& ſeq.Quid ſi ſint erogatæ in emptionem cenſuum.num.34.& 35.fol. 28. Quid ſi ſint poſitæ in mercatura.num. 36. f.28. & ſint erogatæ in officijs,& montibus Romanæ Curiæ. nu.37.f.28
Pupillus ſine decreto an poſſit diſdicere & alienare ſocietatem officij.4.num.38.& 39.fol.28

Q.

QValitas requiſita ad actum adeſſe debet tempore actus.24.38.149
Quęſita à filio cum pecunia patris qualiter inter eos ſint diuidenda.9.nu.9.14.& 18.cum plur. ſeqq. fol.51.& ſeq.
Quæſita à filio an in dubio præſumantur quæſita cũ pecunia patris.6.25.40.& nu.45.f.42
Quęſita ab vno ex ſocijs omnium bonorum communi nomine,ſtatim efficiuntur communia, & qnnad dominium,& quo ad poſſeſſionem. 14.4.77
Quæſita proprio nomine ab vno ex ſocijs omnium bonorum , an ſtatim efficiantur communia, ſiue veniant communicanda. 14. nume.5. & 6.fol. 77. & ſequent.
Quæſita in ſocietate omnium bonorum communia ſunt,ſiue ſiot quæſita cum propria , ſiue cum communi pecunia.14.25.79
Quæſita ſi ſint aliqua proprio oomine, & alter ſocius id ſciat,& taceat,ſibi præiudicat.14. 26.80
Quæſita in dubio præſumuntur quæſita communi nomine à ſocio omnium bonorum , quia tenetur acquirere in communi.14.27.80
Quæſita an præſumantur in dubio proprio, vel commnni nomioe , & an cum proprijs, vel communibus pecunijs.vide in verb. Acquiſita.
Quilibet rei ſuæ eſt moderator & arbiter. 19.25. 119.Declaratur nu.37.fol.120
Quæſtus appellatione noo veniunt quæſita titulo lucratiuo.13.1.75
Etiamſi vni ex ſocijs obueniant cauſa & occaſione ſocietatis o. 2. fol. 75. Secus ſi obueniant contemplatiooe ſocietatis.n.3. fol. 75. Et in dubio cenſentur obuenire contemplatione ſociorum, & non ſocietatis.nu.4.fol.75
Quæſtus appellatione veniuot ea omnia,quæ ex opera deſcendunt,hoc eſt , lucra ex emptione & locatione , & ex ſolertia ſociorum , quæ circa mercaturam,negociationem,& artificiũ verſatur. 13. 5.75
Quæſtus limitati ſunt conferendi , ſi ſocietas limitate eſt contracta.cap.13.nu. 10.fol. 75
Quæſtus diuiduntur ita, vt, qui plus poſuerit , & plus operatus fuerit,plus percipere debeat. 15.3.88
Quæſtus, ſocietate durante , extrahi non poſſunt. 15. 10.88.Maxime,ſi ſocietas gubernetur ab inſtitore. nu.13.fol.89
Fallit,ſtante partium conuentione.nu.14. fol.89
Fallit,ſtante conſuetudine.nn.15.fol.89
Fallit , ſi ſocietas fuit contracta ſuper quæſto proueniente ex capitali , & non ſuper quæſtu proueniente ex quæſtu.nn. 16.fol.89
Fallit, ſi ſocius debet viuere expenſis ſocietatis. nu. 17.fol.89
Fallit,ſi quilibet ex ſocijs de quæſtu accipiat, quia vnus alium redarguere non poteſt.n.18.fol.89
Fallit , ſi vnus extrahat , ſciente & tacente alio ſocio. numero 19. fol. 166. ſed hoc declaratur oum. 23.fol.89
Quæſtus an capitale in dubio cenſeatur extractum, conſtito de extractione.15.nu.19.20.21. & 22. fol. 166.& nu.36.fol.89
Quæſtum ſocius alteri ſocio dediſſe, & oon capitale præſumitur.15.num.26.& ſeq. fol.90
Etiamſi pro ſocio dante pars quæſtus noo remaneret.n.36.fol.91
Quæſtus partes æquales inter ſocios eſſe debent. 15. 40.91
Et æqualitas qualiter conſideretur.num.41.fol.91. vide in verb.Aequalitas.
Quæſtus diuiduntur ſecundum conſuetudinem ſociorum, & ſecundum conſuetudinem loci , & ita obſeruatur.15.nu.47.fol.92
Quæſtus Iudicis arbitrio diuiduntur c. 15. 49. 92. inſpecto principio ſocietatis.nu.50.fol.92
Quæſtus prouenientes ex augmento capitalis qualiter ſunt diuidendi.c.15.nu.72.& ſeq.fol. 94
Quæſtus ex re communi prouenientes communes eſſe debent pro ea parte , quam quiſque in re habet. 15.n.86.cum plur.ſeq.fol.96.& ſeq.
Quæſtus quando diuiduntur , conſiderantur etiam operæ filiorum cuiuslibet ſocij.15.num. 90. & ſeq. fol.96
Et conſiderantur etiam operæ vxoris ſocij. oum. 93.fol.97
Quæſtus diuiſio inter ruſticos & operantes fit io capita,ita vt qui plus operatus eſt , plus percipiat. 15. 93.97
Quæſtus taxatio in certa quantitate an & quando inter ſocios fieri poſſit.c.17.nu.1. cum plurib. ſeqq.f. 103.& ſeqoen. vid.Taxatio.
Quæſtus etiam, qnemadmodum capitale ſub periculo,ſtare debet.17.nu.11.& 19.fol. 104. & ſeq.
Quæſtus debere diuidi , arbitrio boni viri conueniri poteſt.17.26.105
Et ſi inique arbitrans fuerit,recurritur ad Iudicem. num.27.fol.105
Et procedit etiam,ſi vnius ex ſocijs arbitrio diuidi debet.ou.28.29.& 32. fol.105
Quæſtus , quod inæqualiter diuidantur,an pacto fieri poſſit, maxime ſi adſit iuramentnm. 17. oumero 33.cum plur. ſeqq. fol. 106. & ſeq. vide in verb. Pactum.
Quæſtus ſi dantur vltra debitam quaotitatem, eſt donatio,& non ſocietas.19.8.117
Quæſtus in ſocietate animalium quomodo ſiot diuidendi.19.39.121

Quæ-

Google

Quæſtus & capitale in ſocietate in dubio adeſſe præſumuntur.20.12.126

Quæſtuum ab extra prouenientium ſocius alteri ſocio partem dare tenetur, ſed aliquid dare non tenetur, ſi intrinſece percipiantur, puta inhabitando domum. 28. 65. fol. 182. Declaratur num. 66. fol.182

Quæſita pro ſe & ſocijs an pro ſe pro vna parte, & pro ſocijs pro alia parte quæſita dicantur. 32.31. fol.215

R.

Ratificatio operatur ex nunc, non ex tunc. 3.26. fol. 16

Ratificari non poſſunt nulla & iniqua.c.3.25.16

Ratificatione non indigent vtiliter geſta pro pupillo, ſecundum legis diſpoſitionem, quia à lege ipſa ratificantur.3.nu.122.& 123.f.14

Ratificatio an ſit neceſſaria ad hoc, vt communicentur quæſita ab vno ex ſocijs. c.14. nu.35. 36. & 41. cum plurib.ſeqq.f.81.& ſeq.

Ratificatione non eſt opus, vbi quis vtilia facit. 14. 46.fol.82

Ratificatio an ſit neceſſaria ad hoc, vt conſtitutum operetur, Notario ſtipulante.14.46.82

Quid ſi adſit iuramentum, & adſit etiam duplex ſtipulatio.c.14.n.50.& 51.fol.82

Ratificatio fit verbis & factis.14.numi.52. f.82

Ratificatio emptionis fit à ſocio, ſi pretium pro ſua parte ſoluat, ſi fructus ex re empta percipiat, ſi rationes de re empta ſibi reddi poſtulet, ſi rem emptam in libro rationum deſcribat, ſi ſciuit rem emptam ſuo nomine, & tacuit. c.14. nu.53.cum plur. ſeqq.fol.82.& ſeq.

Ratificatio debet fieri re integra, antequam alij ſit ius quæſitum.c.14.num.60. fol.83.& cap.15.num. 79.fol.95

Ratificatio fieri poteſt à ſocio, etiam poſt mortem ſocij acquirentis, & fieri poteſt ab hærede ſocij mortui, cuius nomine fuit facta acquiſitio.14.nu.61.& 62.f.83.& ſeq.

Ratificatio de geſtis non nomine ſocietatis à ſocio fieri non poteſt.15.78.95

Ratione retenta de acquiſitis excluditur præſumptio ſocietatis.10.39.63

Fallit, ſi ſit retenta ſolummodo pro memoria.nu. 40.fol.63

Rationem reddere ſi ſit liberatus ſocius, cenſetur liberatus ab exactiſſima & ſtrictiſſima earum redditione, ſed non ab aliquali redditione, & reliquorum reſtitutione.20. 10. fol.125. vide in verb. Liberatio.

Rationem reddere tenetur ſocius, & etiam eius hæres, ſi à defuncto reddita non fuit. 37. num.1.& 2. f.236.& ſeq.vide in verb.Hæres.

Rationem reddere tenetur ſocius etiam de geſtis ab eius factore.37.8.236

A factore erit reddenda, ſi communiter ab omnibus ſocijs fuit deputatus.nn.9.236

Rationem ſuæ adminiſtrationis quilibet ſocius reddere tenetur.37.11.237

Fallit, ſi adminiſtrauerunt inſimul in eadem apotheca, quia inter eos cenſetur inducta compenſatio.nu.12.f.237

Sed hoc non procedit, ſi vnus plus alio adminiſtrauerit.nu.14.f.238

Ratio vbi à quolibet ſocio reddenda eſt, vno petente, quod ſibi reddatur, alter opponere poterit, qđ etiam ſibi reddatur.c.37.nu.15.f.238

Ratio à ſocio non eſt reddenda, quando ſibi remiſſa fuit poſt adminiſtrationem, nam ante remitti non poteſt.37.17.238

Rationis redditio an probetur remiſſa per literas cõtinentes hæc verba: Non voglio ch'a ninno diate mai conto de quello che hauete hauuto.37. nu.19. 21.& 22.f.238.& ſeq.

Reddere rationem importat, quod quis computa tradat, & reliqua reſtituat.37.35.f.240.

Ratio reddita præſumitur, ſi per decennium retenta fuerunt bona diuiſa, quia alias redditioni rationũ non præſcribitur, niſi ſpatiò triginta annorum.37. nu.55.56.& 57.f.243

Rationes redduntur aliquando etiam, ſocietate durante.37.59.243

Rationes eo in loco ſunt reddendæ, in quo adminiſtratio facta fuit, & ſi ſocius in loco domicilij ad rationem reddendam conueniatur, ibidem libri erunt portandi expenſis & periculo petentis. 38. nu.1.& 2.f.246

Rationes vt reddantur congruæ, erunt dandæ dilationes.38.3.f.246.Et ſi ſocius habet litem cum eius factore, iudicium cum ſocio cœptum, quod rationes reddat, non erit ſuſpendendum, ſed erunt ei dandæ congruæ dilationes.nu.4.f.246

Rationes reddi poſſunt in loco adminiſtrationis poſt cœptum iudicium in loco domicilij, dummodo lis non ſit conteſtata.38.5.246

Ratione in reddenda quatuor ſunt neceſſaria, codices edi, calculum fieri, reliqua reſtitui, & culpam & moram purgari.c.38.nu.6.f.246

Rationem perfecte edere difficile eſt, & nimis dure non eſt agendum, & aliquando creditur aſſertioni ſocij cum iuramento, & an recte ratio reddita fuerit, ſtatur Iudicis arbitrio.38.7.246

Rationes ſine libro reddi non poſſunt.38.13. 246.vide in verb.Liber.

Rationes quando redduntur, præſentato libro, calculus fieri debet.38.43.249.vide in verb. Calculus & Calculatores.

Deinde ſunt reliqua reſtituenda. nu.56.f.250.vide in verb.Reliqua.

Ratione ſemel reddita regulariter amplius reddi nõ debet.38.62.251

Fallit allegato errore. nu.63. f.251. & etiamſi pluries calculatio facta fuiſſet. nu.64.f. 251. Poteſt allegari error etiam in ſecunda inſtantia. nume. 66. fol.251.Etiam ab eo, qui negauit, calculum fuiſſe factum.nu.67. f.251. Etiam facta reſtitutione reliquorum.nu.68.f.251.Etiam ſtante iuramento. nume.80.fol.255

Ratio, quod reuideatur, peti poteſt vſque ad triginta annos.c.38.ſub nu.64. f.251

Fallit, ſi à partibus fuit conuentum intra quod tẽpus reuiſio peti poſſit.nu.70. f.251

Fallit, ſi diu ſcripturæ ſtetiſſent penes petentem, nu.71.f.251

Et ſi ſcripturæ à petente venditæ fuerunt. num.72. fol.252

Ratio ſi iterum ſub prætextu erroris eſt reddenda, error ab allegante probari debet.38.73. fol.252.& qualiter probetur. num.74. fol.252.& quod modicus error non attendatur. nu.75 .fol.252

Ratio ſi iterum eſt reddenda ſuper omnibus capitibus in adminiſtratione contentis reddi debet. 38. 81.f.255

Ratio an & quando ſub prætextu erroris ſit reuidenda, ſi ſuper ea fuit iudicatum. 38.77.254

Ratio an & quando ſub prætextu erroris ſit reuidẽda, ſi ſuper ea fuit tranſactum.38.78.254

Ratio an & quando ſit reuidenda, ſtante quietantia. cap.38.num.79.fol.255. & quid ſtante iuramento. num.80.f.255

Ratio, ſi imperfecte reddita fuit, iterum reddi debet. 38.81.255

Ratio ſi fraudulenter & doloſe reddita fuit, iterum reddi debet.c.38.nu.82.f.255

Et debet dolus probari, & qualiter ſit probandus. ſub nu.82.f.255
Rationem fuiſſe redditam ſi quis confiteatur, cōfeſſio non nocet.c.38.nu.83.256
Quia confeſſio non nocet in his, quæ non dependent à voluntate confitentis.ſub nu.83.f.256
Maxime, ſi ſit facta ſuper impoſſibili, & ſuper inuerisſimili.nu.84.f.256
Rationis redditio vtrum ſit facienda, ſtante dolo & fraude, etiam ſi fuerit facta liberatio generalis, & fuerit dictum, reliqua non extare, & fuerit appoſita clauſula ex certa ſcientia,& iuramentum, & Iudicis decretum.38.nu.85. & 86.f.256.& ſeq.
Reficere in melius rem communem, an vni ex ſocijs liceat, inuito alio ſocio, & quid agendum ſit, ſi in modo reficiendi ſint diſcordes. 27. nume. 29. cum plur.ſeq.170
Rei debendi in ſolidum dicuntur ſocij in ſocietatibus publicatum functionum.capit.30.numero 30. fol.198
Rei debendi in ſolidum an pro parte, quam habent in ſocietate, dicantur obligati ſocij ex contractu inſtitoris.30.nu.31.& ſeq.f.198
Rei credendi an efficiantur ſocij, ſiue pro partibus ſolummodo, quas habent in ſocietate.30.num.39. & 40.fol.199
Rei plures pro vitili eodem tempore conueniri poſſunt.30.45.199
Rei plures in eodem libello conueniri poſſunt cum proteſtatione, quod actor erit vnica ſolutione cōtentus.cap.30.nu.45.f.199
Et ſi non contradicant, poterunt conueniri, etiam diuerſis libellis.nu.46.f.199
Et diuerſis temporibus.nu.47.& 48.f.200
Rei plures credendi poſſunt in eodem libello, & in diuerſis libellis, eodem tamen tempore, conuenire debitorem, ſed non poſſunt eum conuenire in diuerſis libellis,& in diuerſis temporibus. 30. nu.50. & ſeq.fol.200
Religioſi ſocietatem contrahere nō poſſunt propter defectum poteſtatis.6.48. f.41
Religionis ingreſſu an ſoluatur ſocietas. 33. nu. 9. & ſeq.fol.220
Reliquatores qui dicantur.cap.38.num.57.f.250
Reliqua extare præſumuntur. capit. 20. numero 12. fol.250
Reliquæ ſunt reſtituenda.38.56.250. & ſunt reſtituēdæ ſcripturę & inſtrumenta,& etiam liber rationū relaxari debet. 38.58.& 59.f.250
Reliquorum reſtitutio in folle fieri non debet,ſed cū effectu, & fieri debet expunctis rationibus ad euitandum moram,& etiam cedi debent actiones exiſtentes in perſona reddentis rationem.38.num.60. & 61.fol.251
Remedium l.2.C.de reſcin.vend. habet locum etiam in diuiſione. Quid ſi adſit iuramentum, & ſi non adſit læſio mei in ſexta parte. 40.28.270.& nu.39. fol.270.& nu.40.cum plur. ſeqq.270
Renouatio ſocietatis eſt quid facti, & quod facta fuerit, ab allegante probari debet.41.1.275
Renouatio ſocietatis fit expreſſe verbis, & fit tacite actus exercendo ſociales.41.2.& 3.f.275
Et ex actibus illis facta præſumitur, ex quib. à principio præſumitur contracta ſocietas. nu.4.f.275
Renouatio facta præſumitur, quando hęres vtitur inſtitoribus, quibus vtebatur defunctus, quando negotia exercentur eo modo, quo prius exercebantur.41.5.276
Quando ſocij inhabitant apothecam communem, ſed reprobatur nu.6.f.276.& ſeq.
Quando capitalia iterum conferuntur. numero 7. fol.276
Quando facta fuit proteſtatio de ſocietate continuanda, ſi capitale non reſtitueretur. numero 8. fol.276
Renouatio ſocietatis facta præſumitur, quando ſocij erant ſoliti eam renouare, & non conſtat de contraria voluntate.41.10.276
Quando lucra iterum communicata fuerunt.n.11. fol.276
Quando capitale fuit dimiſſum penes ſocium.nu. 12.f.276.ſed reprobatur.n.13.f.276
Renouatio facta non præſumitur, ſtante inhabilitate perſonarum.41.14.276
Ideo non præſumitur facta cum pupillo, etiam ad eius fauorem, etiam iuſſu teſtatoris præcedente, etiamſi maior factus eam ratificare intendat.num. 15.fol.277
Neque cum procuratore cōſtituto à defuncto duraturo poſt mortem.nu.16.f.277
Renouatio facta non præſumitur pro illo, qui non ſit nominatus in inſcriptione librorum, & ſi ille, qui inſcribebatur ſocius, fuit inſcriptus debitor. c. 41. num.18.f.278
Renouatio facta præſumi non poteſt, ſi fuit mutata forma ſocietatis,& forma negotiationis.41.nu.17 & 19.fol.278
Renouatio facta non præſumitur, ſi ſocius non petijt lucrum, prout petere ſolitus erat. cap.41.numero 20.f.278
Ideo ſocietas officij non præſumitur renouata, ſi in fine ſemeſtris non petijt ſocius fructus, prout petere ſolitus erat. Sed hoc fallit, ſi poſtmodum fructus recepti fuerunt, quod tamen declaratur, non procedere, ſi cum officiali fuit facta renouatio,& fructus fuerunt recepti à recognoſcente bonam fidem.41.num.21.fol.278
Renouatio facta non præſumitur, non adimpletis adimplendis,& adimplementum ex poſt facto fieri non poteſt.41.22.f.278
Renouatio facta non præſumitur, ſi de ea erat conficienda ſcriptura.c.41.nu.23.f.278
Renouatio, ſtantibus contrarijs præſumptionibus, an facta præſumatur, & quæ præſumptiones ſint magis attendendæ. 41.num. 24. cum plurib.ſeqq. fol.278.& ſeq.
Renouatio ſocietatis cenſetur facta cum illis pactis, modis & temporibus, cum quibus à principio ordinata fuerat, niſi aliter fuerit in ipſa renouatione conuentum.41.28.279
Renouatio circa tempus qualiter facta cenſeatur.41. 29.f.279
An pro eo tempore, quod reſtabat? nu.30.f.279
An vero pro toto tempore, quod appoſitum fuerat.nu.31.& 32.f.279
Renouatione facta, pignora appoſita à contrahentibus repetita cenſentur, ſecus ab extraneis. 41.33. fol.280
Renouatione facta, renouati non dicuntur fideiuſſores, & quid ſit dicendum in renouatione ſocietatis officij.41. num.34. cum plur. ſequent. fol. 280. & ſequent.
Renouatione facta, cenſetur reſtitutum capitale, quod erat in prima ſocietate, & iterum poſitum in ſecunda.41.nu.35.f.280
Renouatione facta, an cenſeatur repetita pœna appoſita in prima ſocietate.41.nu.37.280
Renouatione facta, an cenſeatur repetitum iuramētum? 41.nu.38.& 39.281
Renouatione facta, ſtipulatio, quæ verba requirit, renouata non cenſetur.41.41.f.281
Renouatione facta, non intelligitur renouatum inſtrumentum, factum pro prima ſocietate, & eius vigore executio peti non poteſt. ca.41. n.42.f.281
Renunciatio generalis in contractibus comprehendit maiora expreſſis.31.47.208

Renun-

Digitized by Google

Renunciatione ſoluitur ſocietas.35.num.4.fol.227
Renunciatio etiam per procuratorem generalem fieri poteſt, dummodo ei non ſit ſpecialiter prohibitum. 35.num.5.fol.227
Et non poteſt renunciare ſocietati, ſine cauſa.num. 7.fol.227
Et tenetur docere de mandato num. 26.fol.228
Renunciatio poteſt fieri procuratori, dummodo Dominus eam ratam habeat. 35.8.227
Renunciatio poteſt fieri curatori.35.9. 227
Renunciatione ſoluitur ſocietas quando omnes ſocij conſentiunt, & ſi non omnes ſocij conſentiant, nocet ſolummodo renuncianti.35.10.227
Renunciatio præiudicat renuncianti, quando fit à ſocio dolo ad hoc, vt ipſe ſolus acquirat. 35.num.11. & 12.fol.227
Renunciatio intempeſtiua ſolum renuncianti nocet. 35.nu.13.14.& 15.fol. 227
Renunciatio ſi ſit intempeſtiue facta, an & quando ſocius teneatur ad intereſſe.35.16.228
Renunciatio non dicitur intempeſtiue facta, ſtante pacto, quod recedere liceat, quia pactum, quod liceat recedere, valet, licet pactum de non recedendo ſit ſuperuacaneum, & aliquando iniquum. 35.18.228
Renunciatio ſeu diſdicta in ſocietate officij quando facienda.capit.35.nu.19.fol.228
Renunciatio debet in actis reproduci.35.24.228
Renunciatio eſt facienda principali, non fideiuſſori, niſi aliter ſit conuentum.35.25.228
Renunciatione facta, ſocietas officij durat per quindecim dies.35.27.229
Renunciatio fieri poteſt, ſi ſocius ſit rixoſus, & ſi teneat concubinam. Fallit, ſi talis erat tempore contractæ ſocietatis.35.nu.32.& 33.& 44.fol. 229
Renunciatio fieri poteſt, ſi promiſſa non obſeruantur, & quando ſocius dicatur in mora obſeruandi promiſſa.35.nu.28.& 30.fol.229. Et poteſt recedi, etiam ſi fuit iuratum, obtenta tamen abſolutione. num.29.f.229
Renunciatio fieri poteſt, ſi re frui non liceat, ſuper qua fuit contracta ſocietas. 35.31.229
Renunciatio fieri poteſt, ſi ſocius diu & inuitus cauſa Reipublicæ abſuturus ſit. Fallit, ſi poteſt per aliũ adminiſtrare, vel conſocio relinquere adminiſtrationem.35.31.f.229
Renunciatio fieri poteſt, ſi tempus appoſitum in ſocietate ſit finitum, etiamſi negotia ſint cœpta, & non completa, & non cenſetur prorogatum tempus ad hoc, vt adimpleri poſſint. 35.num. 35.f.229
Renunciatio proprie non dicitur, quando eſt tranſactum tempus appoſitum in ſocietate, quia dies appoſita pro fine ſocietatis interpellat pro homine, & diſpoſitio facta pro certo tempore, vltra illud non extenditur, non quidem virtute argumenti à contrario ſenſu, ſed ex propria natura limitati temporis.c.35.nu.36.f.229
Res, aut opera, aut induſtria ponitur in ſocietate. 1.8.f.5
Res eadem diuerſo iure cenſeri non debet. 5. 10.32
Res perit Domino, ſed ſi res vnius ſocij pereat occaſione ſocietatis, damnum eſt commune.19.42. 188
Res an eſſe præſumatur in loco, vbi erat prius.25.32. fol.158
Res, quod nõ præſumatur eſſe in loco, vbi erat prius, procedit, quando agitur rei vendicatione, ſecus ſi actione perſonali. Et procedit, ſi iamdiu in loco fuiſſet, ſecus, ſi de recenti, & quando dicatur fuiſſe in loco de recenti, ſtatur arbitrio iudicis.25.n.34. & 35.f.158
Res, quod eſſet in loco, vbi caſus fortuitus euenit, probatur per domeſticos & familiares. 25.35.158
Res, quod eſſet in oppido, ſeu ciuitate, vbi caſus euenit, præſumitur, ſi ibidem prius erat.25.36.158
Res præſumitur, quod eſſet in loco, vbi conſeruabatur.25.37.158
Res deſtinata ſocietati Domino perit. 27.2.168
Rei conditione mutata, ita vt ab hominum commercio exempta ſit, ſoluitur ſocietas.34.1.221
Re perempta, extinguitur ſocietas. 34. num. 2. & 3. fol.221.& ſeq.
Et conuentio, quod duret ſocietas re perempta, non valet.nu.5.f.221
Quid ſi res ſit effecta ſterilis? c.35.nu. 31.f.229
Re perempta, etiam durante tempore in ſocietate appoſito, amplius ſocius, qui eam poſuit, eam ponere non tenetur.34.4.221
Reſignationes officiorum in Romana Curia in fraudem creditorum non admittuntur.34.16.222
Reſolutio contractus eſt eius naturæ, cuius eſt contractus.c.39.nu.107.f.265
Reſtitutio in integrum conceſſa ſocio, ſeu maiori, ſeu minori, prodeſt etiam alteri ſocio. 12.nu.10.& 11. fol.71
Reſtitutio in integrum conceditur minori aduerſus ſocietatem.c.5.nu.28.f.34
Non conceditur, ſi dolo contracta fuit.no.29.f.34
Non conceditur ad reſcindendum, ſed reducendum ad æqualitatem.nu.30.f.34
Non conceditur, ſi daretur remedium ordinariũ. nu.31.& 32.f.34.& ſeq.
Non conceditur, ſi damnum proueniret ex accidẽti.nu.33.& 35.f.34
Non conceditur aduerſus iudicium ſortis. nu. 35. fol. 34
Non conceditur, quando poteſt dubitari, an ſit obuenturum lucrum, ſiue damnum. nu. 36. & 37. fol.34
Reſtitutio in integrum an detur minori contrahenti ſocietatem officij.5.nu.4.& ſeq.f.3:
Reſtitutio in integrum an concedatur minori, ſi ſe ſupponat periculo, quod poteſt euenire, & nõ euenire abſque ſpe lucri.c.5.nu.32.f.35
Reſtitutio in integrum an detur minori, qui veniam ætatis obtinuit.5.43.36
Reſtitutio an concedatur minori deſcripto in albo mercatorum.c.5.nu.44.& ſeq.f.36
Reſtitutio in integrum non datur maiori decem & octo annis, ſi vigore ſtatuti talis ætas habetur pro legitima.5.47.36
Reſtitutionẽ in integrum an impediat iuramentum. 5.nu.36.& ſeq.f.37.& c.38.num.85.in fin. fol.254. num.86.f.254
Quid ſi minor iurauit, ſe eſſe maiorem. nu.50.f.36
An ſaltem reſtitui debeat per denunciationẽ euangelicam? nu.51.& 52.f.36
An ſaltem reſtitui debeat ex alia cauſa. nu.53. f.36
Quid ſi iurauit ſe maiorem abſque dolo, & interueniente dolo ſecum contrahentis.n.54.& ſeq.f.36
Quid ſi petat reſtitutionem non aduerſus eum, qui ſecum contrahit, ſed aduerſus extraneum. nu. 57.fol.37
Quid ſi minor & contrahens fuerunt in pari dolo? nu.58.f.37
Quid ſi iurauit, generaliter contenta in inſtrumẽto eſſe vera.nu.59.cum plurib.ſeqq.fol.37
Quid ſi iurauit ſuper contractu nullo? num. 63. cũ plur.ſeqq.fol.37

S.

SAlaria & ſtipendia communicantur in ſocietate vniuerſali.12.26.72
Scientia non præſumitur, niſi probetur. 14. nu. 58. & 59.fol.82
Scriptura non eſt de ſubſtantia ſocietatis.32.25.214

Scri-

Digitized by Google

Scriptura ſi eſt neceſſaria ad probationem ſocietatis, probari non poterit, niſi per ſcripturam, & partis confeſſionem.29.83.192
Scriptura priuata an fieri poſſit, quod habeat vim publici inſtrumenti, & cameralis obligationis.29.nu.84.& ſeq.f.192
Scriptura ſi ſit conficienda ſuper ſocietate, an ſocietas perfecta dicatur ante confectam ſcripturam.29.79.192.vide in ver.Inſtrumentum.
Sētētia lata per errorem etiam iuris an retractetur.40.8.268.vide in verb.Error.& c.38.77.252
Sententia lata contra vnum ex pluribus reis debendi non nocet alteri.30.nu.49.f.200
Seruus ex defectu poteſtatis ſocietatem contrahere non poteſt.c.6.nu.46.f.42
Seruus habens peculium, & etiam ſi non habeat iuſſu Domini ſocietatem contrahere poteſt.6.47.42
Ex facto ſerui tenetur Dominus actione, quod iuſſu & de in rem verſo.ibid.
Seruitutis diuiſio qualiter fieri poſſit.cap.39.nu.83.& 84.fol.263
Seruitus in diuiſione ſuper parte alterius ſocij non cenſetur reſeruata, ideo cauti eſſe debent diuidentes, vt eas reſeruent.39.nu.101.& ſeq.f.265
Seruitutis reſeruatio an dicatur facta appoſita clauſula, cum acceſſibus & egreſſibus, vſque in vias publicas.39.104.265
Verba in ſeruitutis reſeruatione concipi debent, vt reſpiciant futurum, & nō præſens tempus diuiſionis, quando de præſenti ſeruitus non debetur.nu.105.f.265
Seruitus ſi eſt continua, non eſt opus reſeruatione, quia res tranſit cum onere ſuo.39.106. 265
Signum, quo vtuntur mercatores, probat ſocietatem.11.14.66
Signum artificij, peritiæ, & fiduciæ penes quem remanere debeat, ſocietate diſſoluta. 40.nu.46. cum plurib.ſeqq.f.272.& ſeq.
Solutio præſumitur facta in duriorē cām. 15.29.f. 90
Solutio in quam cauſam cedere debeat, electio eſt debitoris.15.30.90
Solutio præſumitur facta ex cā magis certa.15.31.90
Solutio præſumitur facta pro debito antiquiori, & debitum, an ſit antiquius, conſideratur tempore ſolutionis.15.nu.32.& 33.f.90
Solutio cedere debet in cauſam quæſtus, argumenti, & fructuum, & non in cauſam ſortis. 15.nu.34. & 35.f.90.& ſeq.
Solutio facta vni ex ſocijs inducit liberationem, quoad omnes, procedit, durante ſocietate, & probabiliter ignorata diſſolutione.30.n.54.& 55.f.200
Societas eſt amicitiæ ſpecies.Procem.nu.20. f.3
Societas quare inuenta.Procem.nu.21.f.3
Societatis ſignificatio lata.Procem.nu.22.3
Societatis appellatione quæ ſocietas veniat. Procem. nu.32.f.3
Societas alia collegiata, alia ſingulorum. Procem.nu.31.fol.4
Societatis definitio.1.4.4
Societatem contrahere quilibet poteſt.3.2.13. etiam mulieres.nu.4.f.13
Societas ſine conſenſu eſſe non poteſt.4.2.f.26
Societas eſt contractus vltro citroque obligatorius.7.1.43
Societas poteſt contrahi ſuper omnibus, quæ à commercio noſtro non ſunt exemptæ.9.3.51
Super omni negotio, dummodo non ſit turpe.nume.4.f.51
Super nominibus debitorum.nu.8.f.51
Super artificio.nu.9.f.51
Super conductione publicarū functionū. nu. 10.f.51
Super pretio rei vendendæ.nu.11.f.51
Quod vnus ponat rem, alter laborem, alter induſtriam, & alter auctoritatem.nu.12.& 13.f.51
Super animalibus.num.14.f.51.& c.9.nu.56.f.52
Super hæreditate ventura.nu.15.f.55
Super officijs Romanæ Curiæ.nu.16.f.51
Super fructibus, abſque re principali.nu.17.f.51.& c.9.nu.49.f.54
Super rebus, quæ adhuc non ſunt, ſed eſſe ſperantur.nu.18.f.51
Societas abſque rebus, quæ ſunt, aut eſſe ſperantur, contrahi non poteſt.9.19.51
Societas ſuper ſpe, quæ nihil eſt, contrahi non poteſt.9.21.51
Societatis æqualitas & inæqualitas in capitali qualiter cōſiderentur.9.34.52.vide in verb. Aequalitas.
Societatis partes conſtitui poſſunt à tertio de ſociorum voluntate electo. 9. num.29.52. vide in verb. Arbiter.
Societatis titulus oneroſus.9.42.53
Societatis contractus correſpectiuus.9.53.f.54
Societas qualiter ſuper fructibus contrahatur abſque re principali.c.9.nu.49.& 51.f.54
Societas an ſuper fructibus, vel ſuper re principali contracta dicatur? c.9.nu.52.f.54
Societas an dicatur contracta inter Dominum & colonum partiarium.9.nu.61.& 62.f.56.& ſeq.
Societas an dicatur cōtrahi cum paſtore, cui traduntur animalia paſcenda.9.56.54
Societas tacite & expreſſe contrahitur. 10. nu.2. cum plur.ſeqq.f.59.& ſeq.vide in ver. Tacita. & in ver. Expreſſa.
Societate ſimpliciter contracta, intelligitur de ſocietate ad quæſtum, niſi aliud ſuadeat qualitas perſonarum.10.13.60
Societas, quæ contracta fuerit, vt cognoſcatur, prius attenditur, quid dictum, & attenditur potius, quid actum, quando verba repugnant naturæ ſocietatis.10.14.60
Societas incepta dicitur ab eo tempore, quo cœptum fuit communicari.10.35.63
Societas inducta etiam per vnum actum ſuſtinetur.10.37.63
Societas non diſſoluitur, ſi in abſcondito vnus ex ſocijs faciat actus diſſociatiuos.10.38.63
Societas particularis tacita quomodo contrahatur.11.3.65
Societas conuiuendi quomodo contrahatur. cap.11.num.5.f.65
Societas ſolummodo in rebus communicatis contracta cenſetur.11.8.65
Societas & communio qualiter probentur.11.9.65
Societas probari non poteſt per teſtes, ſi ad eius probationem requiritur ſcriptura.29.83.192
Societas incidens nuncupata non eſt ſocietas, & ex ea non datur actio pro ſocio.11.25.67
Societas quando cenſeatur contracta in re communi nomine empta, in re communi nomine conducta, & in mutuo communi nomine ſuſcepto.11.nu.26.cum plur.ſeqq.fol.67
Societas an cenſeatur cōtracta, ſi alicui ſit data margarita vendenda, ea conditione, quod ſi decē vendatur, decem reddantur, ſin pluris, quod illud plus retineatur.11.32.68
Societas omnium bonorum iuſtificatur ratione dubij euentus.15.2.88.& c.26.nu.29.163
Societas leonina quare ſic dicatur, cum poſſit etiam dici aſinina.3.21.16.& cap.18. num.15. cum plur.ſeqq.fol.109
Societas officij qualiter ſuſtineatur.c.18.nu.51.f.112.& c.29.nu.72.f.191
Societas, pacto appoſito, qđ capitale ſit ſaluum, an ſit iniuſta & vſuraria. 18. 67. 116. vide in verb.Pactū.
Societatis animalium lucra qualiter diuidenda. 19.39.f.121

Societas

Societas tacita & expreſſa non differunt.c.26.nu.27.ſ.163.& nu.36.f.163

Societas coita,ſi quæ iuſta hæreditas obueniat, quod ſit communis, intelligitur de hæreditate obueniẽte ab inteſtato,& non de obneniente ex teſtamento.c.12.nu.46.ſ.73

Quid ſi hæreditas debita ab inteſtato relicta fuit in teſtamento, an erit communis.12. nn.47.& 48. fol.74.& ſeq.

Societas ſuper hæreditate certi hominis contrahi nõ poteſt.12.50.74

Societatis non contractæ maxima eſt præſumptio, ſi quis eam non contraxiſſe ſuo iuramento aſſerat.31.58.208

Societatem probare tenetur ille, qui eam contractã fuiſſe dicit.31.57.208

Societas neceſſitatem continuationis non habet. 32.1.fol.213

Societas finitur ex perſonis,ex rebus,ex voluntate,& ex actione.32.1.213.vide in verb.Morte.

Societas non tranſit ad hæredes.c.32.5.213. vide in verb.Hæres.

Societas eſt contractus nominatus, tamen ſpeciale eſt in eo,quod recedere liceat, ſi promiſſa non obſeruẽtur,etiam ſi fuit iuratum, obtenta tamen abſolutione.c.35.29.224

Societas ſoluitur actione & ſtipulatione.36.1.234.vide in verb.Actio,& in ver.ſtipulatio.

Societatis renouatio quomodo facta probetur.41.num.2. cum pluribus ſeqq. 275. vide in verb. Renouatio.

Socij dicuntur inſimul militantes, & hæreditas ab vno alteri relicta facit peculium caſtrenſe.Procem.num.26.ſ.3

Socij ad malũ impropriе ſocij nuncupantur. Proœm.num.29.f.3

Socins ſolummodo tenetur, in quantum facere poteſt.6.32.41

Socius,altero ſocio inuito,ſocietatis naturam mutare non poteſt.14.19.79.& c.15.62.79

Socius præſumitur habere animum acquirendi alteri ſocio.14.num.20.& 21.79

Socius non ſolum tenetur in communi ponere, ſed etiam in communi acquirere.14.28.80

Socij omnium bonorum qualiter inter ſe lucra diuidere debeant.cap.15.nume.1.ſol.88

Socij ruſtici,& alij operarij qualiter inter ſe quæſita diuidere debeant.15.nu.4.& 5.fol.88

Socio non licet aſſumere alium ſocium.15.63.93

Socio non licet aliquid facere vltra conuenta.15.65.93

Etiamſi id faceret ſine dolo. nu.66.93

Socins an poſſit emere ad credentiam.c.15.num.67.cum plur.ſeqq.ſol.93

Socij ſi ſint diſcordes, quo in loco merces vendi debeant,vno vendente ſuo periculo,alter lucrum nõ poteſt petere,ſed agit ad intereſſe. 16.num.7.& 8. fol.101.& ſeq.

Socius ſi relinquat capitale in ſocietate,& ſe faciat ſcribere creditorem, lucrum ex eo percipere non poteſt.16.9.101

Socius,qui amittit operas, dicitur damnum pati. 18.88.fol.115

Socius vtrum poſſit pecunias conuertere in diuerſam negotiationem,ſi illarum periculum ſuſcepit.c.19.num.23.f.119.& nu.36.& 37.f.120

Socius plus parte ſua alienare non poteſt, procedit, quando dolo & culpa alienaret,non procedit in ſocietate omnium bonorum, in qua, ea durante, quanta ſit cuiuſque pars,ignoratur.26. 32.164

Socio aſſerenti cum iuramento amiſiſſe lucrum & capitale,non creditur.25.nu.25. & 26.fol.157

Socius doloſe à ſocietate recedere non poteſt ad hoc, vt effugiat onus dotandi filias alterius ſocij. 26. 39.164.Declaratur n.43.ſol.165

Socij ſi diuidant ſocietatem, antequam filia vnius ex eis nuptui,tradatur, an ſit cautio interponenda ſuper dote danda adueniente tempore nuptus. 26.nu.43.ſol.165

Socius maſculus, ſi vigore ſtatuti excludit ſororem dotatam,dos erit dandã de communi.26.44.165

Socius,qui mutat formam rei,inuito ſocio,dicitur deteriorem facere,etiamſi eam meliorem reddat. 27.27.170

Socius dicitur lucrari, ſi ſuam explet voluntatem, & dicitur pati damnum, ſi aliquid ſit contra eius voluntatem.27.28.170.& cap.28.num. 54. & ſequen.ſol.180

Socij ſi ſunt diſcordes in reficiendo, opinio illius erit ſequenda,qui magis idoneam refectionem proponit,dummodo non peccet in extremis. 27.29.170

Socius non poteſt cedere rei,ſi alter ſocius agat ad expenſas & intereſſe.27.39.171

Socio, qui in re communi reficienda expenſas fecit, quæ remedia competant.27. num. 37. 171. vide in verb.Expenſæ.

Socius à ſocio an dicatur habere mandatum cap. 28.nu.6.ſol.177.vide in verb.Mandatum.

Socij prohibentis potior eſt conditio.28.7.ſol. 177

Socius rem communem vltra ſuam partem alienare & hypothecare non poteſt, fallit in fiſco habente rem communem cum priuato.28.numero 8.& ſeq.ſol.177

Socius poteſt vti re communi ad vſum deſtinatum non alterando eius formam.28.16.177

Declaratur n.42.fol.180.

Socius prohiberi non poteſt, vt non vendat frumentum ea conditione emptum,vt vẽdatur. 28.18. 178

Socius ſi colat & ſeminet fundum communem,altero recuſante,non erit obligatus ei dare fructuum partem.28.nu.19.fol.178

Socius an domum communem ſolitam locari, inuito alio ſocio,locare poſſit.28.29.ſol.178

Socius tota re vti poteſt,ſi ſit indiuidua,& in qualibet minima particula partem habere dicitur.28.nu.31.& 32.ſol.178

Socius poteſt facere ea,quæ ſunt ſocietati vtilia, & in hoc dicitur ab alio ſocio habere mandatum.28.nu.33.& 34.ſol.179

Socius poteſt negotium facere, in quo verſatur eius vtilitas,etiamſi non adſit alterius ſocij vtilitas,dummodo non ſit cum eius damno.28.35.179

Socius delinquendo non poteſt facere incidere ſocium in pœnam.29.36.189

Socius non repetit ſoluta actione negotiorum geſtorum,ſed actione pro ſocio.29.73.191

Socius in dubio præſumitur contraxiſſe propro nomine, & contraxiſſe communi nomine probatur cõiecturis.c.30.num.14.ſol.296

Socij ad inuicem inſtitores præpoſiti dicuntur.30.nu.16.& ſeq.ſol.196

Socius contrahendo ſi dicat,Titius & ſocij,an omnes pariformiter obligentur? 30.26.198

Socij inſimul contrahentes an obligentur in ſolidũ, ſiue pro parte,quam quiſque habet in ſocietate.30.27.198. vid. in ver. Obligatio. & in verb. Rei debendi.

Socij occupantis conditio melior non efficitur, ſi debitor efficiatur non ſoluendo. 30.54.200

Socius pro ſocio ſine mandato in iudicio eſſe non poteſt,lite conteſtata, poterit vnus ſolus proſequi iudicium.cap.30.nu.53.ſol.208

Socij plures agentes contra vnum conſtituere debent vnum procuratorem 31.n.20.fol.210

Socius an præferatur extraneo in concurſu contra ſocium.31.24.205

ius qui adminiſtrauit prius conueniri debet. 31. 26.205

cius vtitur re communi ad vſum deſtinatum, etiam rumpendo clauſuras ab alio ſocio appoſitas. 22. 8. 139

cius agens contra ſocium probare debet, à ſe geſta verſa fuiſſe in ſocietatis vtilitatem. 31.27. 205

Et probatur coniecturis. numer. 29. fol. 205. vide in ver. Geſta.

ocio contra ſocium datur actio pro vtiliter geſtis, etiam ſi geſta fuerunt proprio nomine cap. 31. nu. 28. fol. 205

ocius tenetur ſocietati acquirere, & ſi non acquiſiuit, perinde conueniri poteſt, ac ſi acquiſiuiſſet, ibidem.

Solitus negotiari quis non dicitur ex vnico actu. 24.39.149

Solutio, vide ſupra.

Sortis iudicio an terminari debeat, qualiter res ſit reficienda, quando ſocij ſunt diſcordes. 27. 30.170

Sortis iudicio an ſit terminanda quæſtio facti, quemadmodum terminatur quæſtio iuris. 27. n. 30. & 32. fol. 170. & c. 28. n. 47. & ſeq. fol. 180

Stipulari ſocius alteri ſocio non poteſt, etiam iuris canonici diſpoſitione inſpecta, Neque datur denunciatio euangelica. 14. nu. 31. & 32. fol. 80

Quid ſtipulante Notario, ſeu appoſito iuramento, & quid ſit dicendum in ſocietate vniuerſali? cap. 30. nu. 42. & 43. fol. 199. & ſeq.

Stipulatione ſoluitur ſocietas, cum interponitur animo nouandi. 36.1.234

Stulti & fatui non poſſunt contrahere ſocietatem. 7.15.45

Supellectilium conſumptio probatur, probato, quod in tanto tempore tot de dictis ſupellectilibus potuiſſent corrumpi. 25.43.159

T

TAcita ſocietas omnium bonorum contrahitur actus exercendo ſociales. 10.16.60

Tacita ſocietas omnium bonorum ad hoc, vt contrahatur, tria copulatiue requiruntur, nempe inſimul habitatio, lucrorum omnium communicatio, & ad inuicem non reddita ratio. capit. 10. numer. 17. fol. 61

Tacita ſocietas particularis vt cognoſcatur ſuper quibus rebus fuerit contracta, attenditur, quid fuerit communicatum. 11.3.65

Talea pro redimendo ſocio non cenſetur donata, ſed de communi percipi debet. 27.15.169

Taxatio quæſtus in certa quantitate verum inter ſocios fieri poſſit. 17. n. 1. & ſeq. fol. 103

Taxatio certa quæſtus eſt vſuraria, ſi capitale in totum, vel pro parte non ſubiaceat periculo. 17. nu. 9. & 10. fol. 104

Taxatio certa quæſtus cum pacto ſi adſit, & capitale ſit ſecurum, non valet. 17.20.105

Taxatio certa quæſtus ſi eſt veriſimilis, & capitale ſub periculo manet, valet. 17.21. 105. Quia potentialiter plus & minus in ea conſiderari poſſunt, & ſuſtinetur ratione incertitudinis. nu. 22. fol. 105

Taxatio certa ratione fructuum an fieri poſſit inter emptorem & venditorem ſuper intereſſe. capit. 24. num. 69. fol. 192

Taxatio in certa quantitate, quod vim probationis habeat, quomodo procedat. 24. nu. 70. & 71. fol. 192. & ſeq.

Taxatio certa in cambijs fieri non poteſt. c. 24. 67. 192

Tempus, in quo cœpta fuerunt negotia ſocietatis, attendi debet. cap. 14. num. 64. fol. 83

Tempore tranſacto in ſocietate appoſito, ſoluitur ſocietas. 35.36.229

Theſauri conferuntur in ſocietate omni um bonorũ c. 12. nu. 24. f. 72

Thomas Aetius, & eius filij I.V.DD. noſtrorum temporum omni laude digniſſimi. 26.3.161

Titulus ſocietatis eſt titulus oneroſus. c. 9. 42. 53

Teſtatoris voluntas obſeruanda, niſi ſit contra legis diſpoſitionem. c. 3. nu. 33. f. 17

Teſtatoris iuſſu præcedente alienatio rerum minoris fieri poteſt ſine ſolemnitatibus. 4.10.32

Fallit in quatuor caſibus. nu. 11. & 12. f. 32.

Teſtatoris iuſſus probatur ex teſtamento inualido, tamen ex ſcriptura ab eo confecta. 4.12.32

Teſtatoris iuſſus ſi obſeruatus non fuit, ſecundum talem iuſſum ſocietas cõtracta præſumi non poteſt. 4.13.26

Teſtes ſingulares deponentes de diuerſis actibus ſocialibus probant ſocietatem. 11.12.66

Teſtes ad probandum caſum fortuitum obuentum in longinquis regionibus examinantur à Iudice loci, vbi caſus euenit abſque vlla partis citatione. 25. nu. 15. f. 156

Teſtes ſecundum ius gentium examinantur, & probant, non ſeruatis ſolemnitatibus iuris ciuilis. 25. 17.156

Teſtator an poſſit hæredibus mandare, ne bona cõmunia diuidant, ſiue ad tempus, ſiue in perpetuũ. 32. num. 34. f. 215

Traditio licet non interuenerit, tamen cenſetur interuenire inter ſocios omnium bonorum vigore taciti conſtituti. c. 9. nu. 47. f. 54

Tranſactio ſi continet errorem, valet, nec obſtat exceptio. 38.79.252. vbi quatuor ponuntur caſus.

Tutor & negociorum geſtor in quibus differant. 3. 106. f. 23

Tutor an poſſit authorare in facto proprio. 4.9.26

Tutor ſi acquirat cum pecunijs communibus cũ pupillo acquiſita erunt communia. 4. 40. 29. vide in verb. Acquiſitio.

Tutor an poſſit ſocietatem contrahere cum pupillo? Vide in ver. Pupillus.

Tutoris eſt pecunia ab eo inducta ex re pupilli. 4.41. 29. & acquiſita ex eis ſunt tutoris. nu. 42. f. 29

Tutor tamen tenetur pupillo ad intereſſe. nu. 43. fol. 29

Tutor an præſumatur contraxiſſe cum propria pecunia & proprio nomine. 4.44. f. 29

Tutor non poteſt contrahere cum pupillo. 8.5.47

Tutoris datio per alium verificandia non valet, licet ſecus ſit in conſtitutione procuratoris. 32.30.215

Turtim in melius accommodare, inuito alio ſocio, non licet. 27.24.170

V

VEctigalia iuſta & iniuſta an fraudare liceat. 21. 71.336

Venia ætatis impetrata an quis dicatur eſſe legitimæ ætatis. 5. nu. 20. & 21. f. 33

Verba obtinent principatum ſignificandi. 10.14.60

Verba enunciatiua an probent ſocietatem? 11.13.66

Verborum ſuperfluitas toleratur ad cautelam. 10.8. fol. 59

Verba prius attendantur, & non quid actum fuerit ad cognoſcendum, quæ ſocietas fuerit contracta, niſi verba naturæ ſocietatis repugnent, quia tunc attenditur, quid actum, non quid dictum. 10.14. 59. & c. 18. nu. 11. & 12. f. 109

Verba generalia non ſunt obligatoria. 29.74.183

Verba generalia ad complacentiam prolata nihil diſponunt. 37.52.243

Veriſimilia & inueriſimilia, vbi agitur de fide adhibenda libro ſociorum, quæ ſint, ſtatur arbitrio Iudicis. c. 38. nu. 33. f. 248

c Verſa

Verſa fuiſſe in vtilitatem ſocietatis geſta à ſocio, probatur coniecturis. 31.29. vide in ver. Geſta.
Veritas nõ mutatur per noſtrum affirmare vel negare. 18.71.114
Vidua, quæ poterat acquirere ex bonis mariti, & ex bonis ſui filij pupilli, præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti ad effugiendum delictum. c.3. n.70. fol.20
Viſitatio loci, quæ fit à iudice, qualiter ſit in actis ſcribenda. 39.nu.32.& ſeq.f.259
Vnionis ratione an vna actio alterius actionis naturam ſortiatur. 32.nu.23.& 24.f.214
Vniuerſalia prius, deinde particularia ſunt tractanda. Prooem.nu.2.f.1
Voluntas mutata non præſumitur. c.14.nu.20. & 21. fol.79
Volũtate ſoluitur ſocietas tacite & expreſſe. 35. nu.1. & ſeq.f.226. vid. in verb. Renunciatio.
Vota an poſſint adimpleri expenſis communibus. 26. nu.15.f.162.& ſeq.
Vſuræ prohibitæ ſunt omni iure. 3.22. fol.16.& c.18. 34.111
Vſurarius à conſuetudine non excuſatur in foro poli, neque etiam in foro fori. c.17.14.104.& c.18.nu.4 cum plurib. ſeqq.f.109.& ſeq.
Vſurarius quod non ſit contractus, an à conſuetudine declarari poſſit. 17.nu.14.& 15.ſol.105. & c.18. nu.31.& 32.f.111
Vſurarius iudicatur contractus, ſi complectitur rationem mutui, & lucrum percipiatur, non attento, quid dictum fuerit. 18.7.110
Vſura, quod non puniatur ratione maioris an diſſimulatione fieri poſſit. 18.nu.44.& ſeq.f.112
Vſura an ſit vſura, ſtante dubietate, an à conſuetudine declarari poſſit. 18.nu.49.& 50.f.112
Vſura an ſit, declaratio pertinet ad Iudicem eccleſiaſticum. 18.50.112
Vſura eſt, recipere lucrum ex pecunia data ſuper exercitio, quando ſcitur, quod non exercetur. 18.66. ſol.113
Vſuram committit mutuans, ſi recipiat vltra ſortem, etiam ſi ſuſtineat pecuniæ mutuatæ periculum. 18, 66.113
Vſura vt euitetur, potius præſumitur contracta ſocietas, quam mutuum. 18.70. 113. Declaratur nu.85. fol.113
Vſurarius ſi ſit contractus, non deſinit eſſe talis, licet deficiat animus fœnerandi. 18.71.114
Vſurarius quod non ſit contractus, vtrum fieri poſſit conſuetudine immemorabili? 19.nu.29. & 31. 120
Vſurariæ prauitatis exceptio an impediat executionẽ inſtrumenti iurati? 31.72.f.210
Vtiliter expenſæ factæ dicuntur, ſi vtiliter factæ fuerunt à principio. c.27.nu.20.ſ.169
Vtilitas communis totius ſocietatis præfertur priuatę 35.16.227.& c.39.nu.92.ſ.259
Vtiliter geſta pro pupillo tenent abſque eius ratificatione. 3.122.24
Vulneratus ſi fuit ſocius, cauſa ſocietatis, curari debet expenſis communibus. 27.5.168
Vxor præſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti. 3.69. fol.20
Vxor cum marito ſocietatem contrahere poteſt. 3.6. fol.14

INDEX MATERIARVM, quæ in additionibus continentur.

A

ACtio pro ſocio, tollitur ſpacio triginta, vel quadraginta annorum, c.31.nu.88.f.211
Intelligitur de actione perſonali competenti diſſoluta ſocietate c.31.nu.86.211
Actio competens ad diuidendum communione durante nunquã præſcribitur, ſi quilibet ſociorũ poſſideat, ſecus ſi vnus tantum poſſideat. c.31.n.90.211
Alimenta ſocio ſunt relinquẽda iuxta textum in l. hereditatum. ff. ad leg. Falcid. c.31.nu.78.210
Et ſi viuat ſocius vltra tempus taxatum debet ei caueri de alimentis præſtandis c.31.nu.79. f.210
Alimenta ſocio relinqui non debent ſi poteſt viuere ex aliquo officio, ſeu artificio c.31.nu.81. f.210
Ancharanus conſ.333. declaratur c.30.nu.62
Animalium Dominus ſi careat re, & precio iuſte debẽtur vſurę recompenſatiue c.19.nu.45.ſ.122
Animalium ſocietas contracta ad quinquennium facta æſtimatione cum pacto, quod fructus quolibet anno pro dimidia diuiderentur, quod ſi animalia venderentur cum lucro capitale totum eſſet ponẽtis animalia, & lucrum diuideretur, Item quod capita capitalis demortua, cum fructibus, quolibet anno deberent reſarciri legitima à Rot. Rom. iudicata fuit c.19.nu.47.ſ.122
Animalium in ſocietate, capitale ab vno, & opere in cuſtodiendo ab alio iuſte poni pñt c.19.n.50.ſ.123
Animalia ponens excuſatur à pœna conſtitutionis Sixti V. ſi dixit, & proteſtatus fuit, velle contrahere, ſecũdum bullæ præfatæ formam c.19.n.53. 123
Quæ proteſtatio non excuſat ſi fuerit contraria facto c.19.nu.54.114
Animalium mors qualiter probanda c.25.nu.52
Animalium mors, an probetur per oſtenſionem pellis c.25.nu.53.ſ.160

B

BAnniti noſtri temporis efficiũtur ſerui pęne ideo condemnatione ſecuta ſoluitur ſocietas. c. 34. num.46.f.225

C

CApitale prius detrahitur, deinde lucrum, c. 15. num.95.97
Capitale poſitum in ſocietate, altero ponente operas quod communicatum cenſeatur, & ſi adſit ſit diuidendum in fine ſocietatis c.16.n.15. Et ſi non adſit an damnum ſit commune c.16.num.16.& 17.102
Capitale, ſi ſit recuperatum pro maiori parte ſuper reſiduo non poterit deferri iuramentum in litem, ſi cum eo non fuit negociatum c.20.nu.35.f.128
Clericus ſuper rebus patrimonialibus, & ſuper fructibus præbendæ poteſt contrahere ſocietatem c.8. num.29.ſ.48
Communi nomine, quando res empta cenſeatur c.14 num.96.ſ.85
Confeſſio facta poſitionibus probat ſocietatem c.11. num.41.96
Confeſſio in inſtrumento diuiſionis probat ſocietatem in c.11.nu.42.96
Confeſſio tutoris non nocet pupillo c. 15.n.114.100
Confeſſio ſocij in iudicialibus præiudicat ſocijs c.30. num.66.201
Conſenſus creditoris liberat quem à reſtitutione fructuum c.9.nu.67.56
Conſuetudo contrahendi ſocietatem officij an excuſet à pœna æterna, & temporali, ſi contractus ſit vſurarius c.9.no.70. 57
Conſuetudo attenditur, quanta ſit libro ſociorum fides adhibenda c.38.nu.89.254
Conuiuendi cauſa collatione fructuum facta, ſolum ſocietas ad communem vſum contracta cenſetur cap.11.nu.39.69
Culpa leuiſſima venit quãdo intrat actio legis Aquiliæ, ſi fit in committendo ſecus in omittendo c.21. nu.95.138
Culpa leuiſſima præſtatur à promittente cuſtodiam c.21.nu.96.138

Culpa

Culpa ceſſat in eo, qui illud non facit, quod factum non profuiſſet c.22.nu.24.141
Culpa ceſſat in eo qui id non facit, quod facere non tenetur c.22.nu.25.141
Culpa ceſſat, quãdo à dolo abſorbitur c.22.n.26. 141
Culpa ceſſat ſi cauſa præcedens ſit prædominans c.22.nu.28.141
Colpa ex maleficio ceſſat, ſi non ſit ordinata ad caſum in his quæ proueniunt ex neceſſaria conſequẽtia c.22.nu.27.141
Culpa in ſpecie debet probari c.22. nu.29
Culpa imputari non poteſt, ſi non adſit damnum, c.23.nu.31.144
Culpa, quando dicatur ad caſum ordinata c. 23. numero 33.144

D

DEclaratio facta ab hęrede de voluntate dubia teſtatoris nocet ſibi, & ſucceſſoribus.c.15.nu.113. 100
Debitum proprium, & debitũ ſociale ſunt diuerſa & inter vnum, & alium non datur compenſatio.
Diſdicta non requirit ſpeciale mandatum cap.35.nu.55.232
Diſdictæ tempus incipit currere à die ratificationis c.35.nu.56.232
Diſdicta non reuocat ſocietatem determinatam ad ſex menſes, ſed reuocat beneplacitum poſt ſex mẽſes c.35.nu.62.233
Diſdicta reuocans beneplacitum poſt ſex menſes per quos iam erat contracta ſocietas, non poteſt dici intempeſtiua c.35.nu.63.233
Diſdictæ tempus currit à die intimationis, & declaratur Put.deciſ.68.lib.3.c.35.nu.64.233
Diuiſio rerum, & iurium ſocietatis, qualiter facienda c.39.nu.111.166
Diuiſio quando facta præſumatur c.39.nu.113
Diuiſionem an maior natu facere debeat c.39.numero 114.166
Diuiſio ſtante inæqualitate nõ prę́ſumitur & inęqualis iterum fieri debet, & reduci ad æqualitatem, 39.nu.115.166
Diuiſio reſcinditur non ſolum ſtante lęſione vltra dimidiam, ſed etiam vltra ſextam partem. cap. 39. num.117.166
Diuiſio præbet iuſtam cauſam prę́ſcribendi, ſiue à iudice, ſiue ſine iudice facta fuerit.c.40.nu.55.274
Dominium, & poſſeſſio acquirũtur ſtatim per procuratorem, ita acquiruntur ſtatim ſequuta emptionis ratificatione c.14.nu.98.85
Dominium in diuiſione transfertur.c.39. nu.112.266
Dos æſtimata, & lucrum dotis proueniens vigore ſtatuti communicantur c.12.nu.53.74
Dos licet ſit quid vniuerſale tamen fructus pertinent ad maritum c.15.nu.104.99
Dos filie vnius ex ſocijs an de communi conſtitui debeat c.29.nu.49.& 50.166
Dolus probatus dicitur, ſi conuentioni fuit contrauentum c.29.nu.94.194

E

EMere, & vendere ad credentiam an ſocio liceat præcipue ſi habeat facultatem inueſtiendi, & diſinueſtiendi c.28.nu.77.183
Aeſtimatio animalium facit emptionem pro medietate, & dicitur habita fides de precio vſque ad finẽ quinquennij ad quod tempus contracta erat ſocietas cap.19.nu.48.122
Expenſę factę pro alterius recuperatione repetuntur, etiam nulla præcedẽte promiſſione & etiam ſi pro inuito factæ fuerunt, & idem traditur de medico, qui curauit infirmum inuitum c.27.nu.78. 175
Expenſæ factæ in naui ſunt cõmunes inter ſocios, & qui eas cum vſuris poſt quatuor menſes reſtituere recuſat amittit dominium nauis c.27.nu.79.175

F

FLorentinorum obſeruantia in contrahendis ſocietatibus, & laudes c.30.nu.69
Fideiuſſor ſocij non poteſt excipere ſe non teneri vltra quam facere poſſit, niſi cõpareat vti defenſor ſocij, vel faciat principalem comparere ad hãc exceptionem opponendam c.31. nu.85. & 86.215
Quę exceptio quandocunque opponi poteſt etiam in executione ſententiæ c.31.81.211
Fratres exiſtentes ſub patris poteſtate ſocietatem inſimul contrahere non poſſunt c.6. nu.49.42
Fraus ex ſola infirmitate non præſumitur c.35. num.51.231
Fructus non veniunt in reſtitutionem fideicommiſſi c.15.nu.96.97
Etiã ſi teſtator iuſſerit, quod hæres reſtituat quicquid peruenerit ad eius manus virtute ſui teſtamẽti c.15.nu.97. & 98.97
Fructus veniunt aliquando in reſtitutionem fideicõmiſſi, c.15.nu.99.& 100.98
Fructus non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi, ſi teſtator reſtrinxerit ſe ad bona propria, quia fructus pertinent ad hæredem dominum bonorum c.15.nu.101.98
Fructus quando ſunt dandi fideicommiſſario vt plurimum euenit, quando ſit perſona valde dilecta, cap.15.num.111.98
Furioſus inſanus, demens, & mente captus, licet ſint diuerſi tamen æquiparantur, ſi bono ſenſu carent, ſecus ſi ſunt groſſolani & Maccarones, cap.15. numero 25.90
Furioſus olim, hodie talis præſumitur, licet loquatur aliquando verba conuenientia homini ſanæ mentis c.15.nu. 26.90
Furorem, qui ceſsaſſe affirmat probare debet cap.15. nu.27.90
Furioſus aliquando dicitur habere dilucida interualla, & actus ab eo geſti præſumuntur geſti tempore furoris c. 15.nu.28. Fallit ſi actus fuit rite, & recto factus c.15.nu.29.90
Fallit ſi à tempore furoris, vſque ad actum interceſſerit temporis interuallum c.15.nu.30.90

G

GAbella vigore ſtatuti debita de contractibus an debeatur de diuiſione c.39.nu.116.266
Gregis augumentum pertinet ad hæredem c.15, numero 106.99

H

HAbitare, quis in eo loco videtur vbi habet animum redeundi c.10.nu.43.64
Habitare in patria dicitur etiam ille, qui alibi cõmoratur, occaſione mercature c.10.nu.44. 64
Hæreditas iuſta intelligitur de legitima, & communicatur, etiam ſi fuerit relicta in teſtamento c.12.nu.54.79
Hæreditas eſt quid vniuerſale, tamen fructus, retinẽtur ab hærede.c.15.nu.15.89
Hæredes, de cõi conſenſu poſſunt cõtrauenire pacto, quod inſimul iurauerunt de non diuidendo, etiam ſtante iuſſu teſtatoris c.32.nu.70.219
Hipotheca tacita non inducitur ex cauſa adminiſtrationis c.37.nu.62.244
Hora probari debet in qua infirmitatem adfuiſſe aſſeritur c.35.nu.47.231

I

INcendium aliquando ſine culpa euenire præſumitur c.25.nu.51.159
Incertitudo conſideratur aliquando ratione quantitatis, aliquando ratione iuris dubij, prima excuſat ſed non ſecunda c.24.nu.84.193

Infirmitas an ſit grauis, cognoſci ſolum poteſt à peritis.c.35.nu.41.230
Infirmitas, quæ durat vltra viginti dies grauis non non præſumitur.c.35.nu.43.230
Infirmus ſanę mentis poteſt contrahere. cap. 35. nu. 50.f.231
Inſtitor obligat ſocios proponentes, & non ſocium aſſumptum.c.30.nu.65.201
Inſtitor obligans ſocios inſolidum, dicitur obligare ſingulos ſocios.c.30.nu.61.201
Inſtitor ſi excedat fines mandati, & ſocij taceant obligantur.c.30.nu.63.201
Inſtitor, ſi poteſt accipere pecuniam mutuo poteſt etiam accipere, ad cambium, & recambium.c.30. num.64.201
Intellectus legis item veniunt. §. fructus, ff.de petit. hæred.c.15.nu.107. 99
Intereſſe lucri ceſſantis,& damni emergentis,debitis requiſitis interuenientibus liberat à reſtitutione fructuũ male perceptorum in ſocietatibus officij. c. 9.nu.66.56
Intereſſe vſurarum recompẽſatiuarum iuſte debetur Domino animalium,ſi careat re,& precio. cap.19. nu.45.122
Intereſſe non debetur mora ceſſante.c.24.nu.86
Intereſſe,vt debetur,quæ ſint probanda.c.24. nu.87. & 89.f.194
Intereſſe non poteſt à principio taxari.c.24.num. 88. fol.194
Interpellatio incerta,& euentualis non ſufficit ad inducendam moram.c.24.nu.83.193
Iudex ex officio poteſt iudicare ſuper intereſſe. c.20. nu.34.128
Iuramentum triplex, aſſertorium, promiſſorium & confirmatorium,& quodlibet ex eis validat minoris contractum, tam puberis quam impuberis doli capacis.
Maxime ſi fuit apposita obligatio cameralis.cap.5. num.71.37
Iuramentum verbotenus præſtitum non eam vim habet,quam habet præſtitum ſacris Euangelijs, c.5. num.72.37
Et de conſuetudine ſufficit tactus quarumcumque ſcripturarum.c.5.nu.72.37
Iuramentum validat contractum minoris, & non eſt agendum ſemper de eius obſeruantia ſecundũ magis communem opinionem.c.5. nu.73.37
Iuramentum ex interuallo prꝙſtitum,non firmat cõtractum nullum.
Et maxime procedit in ſocietate c.5.nu.74.38
Iuramentum non validat contractum,quando ex ſtatuti diſpoſitione præſumitur ſimulatum vel præſtitum per dolum.c.5.nu.75.38
Iuramentum præſtitum non probatur ex inſtrumẽto ſi ſtatutum tollat ei probationem.c.5.nu.76.38
Iuramentum non vere, ſed interpretatiue facit minorem maiorem, ideo in minore vere non procedit diſpoſitio legis ſi quis maior C. de tranſact.
Idem eſt in minore obtinente veniam ætatis.
Et in minore habito pro maiore vigore ſtatuti,niſi diſponat etiam in pœnalibus, c.5.nu.77.38
Iuramẽtum defertur contra colonum, ſi rem non reſtituat.c.20.nu.36.128
Iuramentum facit,vt ſocietas tranſeat ad hæredes, c. 32.nu.62.218

L

LEx ſi quis maior.C.de tranſact.vti dura,& odioſa vix obtineri poſſet in practica, ſed hoc non eſt verum, quo ad commodum proueniens à contractu c.29.nu.93.193
Lex ſi quis maior ad hoc,vt locum habeat,requiritur dolus,c.29.nu.94.193
Liber ad hoc,vt probet ſocietatem debet vere cõſtare,a ſocio fuiſſe ſcriptum,quia alias potuiſſet ſcribi ad commoditatem ſcribentis.c.11. nu.44.69
Liber ab vno ex ſocijs ſine mandato alterius ſcribi non poteſt, & quando mandatum datum cenſeatur.c.38.nu.90.255
Lucrum eſt nomen generis ſi agitur de vniuerſali ſocietate,ſecus ſi de particulari, c.12.nu.55.74
Lucri pars ſi debetur adminiſtratori, debetur etiam de lucro lucri percepto adminiſtratione durante, c.15.nu.94 97
Lucrum non venit in ſocietate queſtus licet fuerit dictum,quod eſſet queſtus,& lucri, c.13.nu.11.75

M

MAndatum quando ſocius à ſocio in extraiudicialibus habere dicatur c.14.nu.99
Et quando in iudicialibus,nu.100.85
Mandatum non habens à cęteris ſocijs,non poteſt cõmunem debitorem in ſolidum conuenire, cap.28. nu.75.183
Maritus,vt in culpa fuiſſe dicatur non adhibẽdo medicum vxori,probari debet quod id faciendi commoditatem habuerit c.23.nu.32.144
Menſa,ſeu traficum eſt nomen iuris vniuerſale,c.15. nu.102.99
Menſa,& eius fructus ſunt inter ſe diuerſa. c. 15. nume.103.99
Minor vigore iuramenti, ficte, & non vere efficitur maior, ideo in minore vere non procedit diſpoſitio.l.ſi quis maior.C.de tranſact. Idem eſt in minore obtinente veniam ætatis, & in minore habito pro maiore vigore ſtatuti, niſi diſponat etiam in pœnalibus,c.5.nu.77.38
Mixtum an conſtituat diuerſam ſpeciem cap. 32. nu. 72.219
Mora alia regularis alia irregularis c. 24. nu.82.192
Mora quę inducitur vigore iuramenti dicitur irregularis,c.24.nu.85.192
Mora ſtante dolo purgari non poteſt, c.29.n.94. 193
Moram purgare non licet in cęteris contractibus ad effectum agendi parte opponente præterquam in ſocietate,c.36.nu.9.235
Morte non finitur ſocietas, ſi cęteri ſocij eam continuẽt, quod an procedat ſi vnus ex ſocijs ſit minor, & habeat tutorem, c.32.nu.61.217
Mutatio perſonę cum fraude ab infirmo facta cenſetur c.35.nu.38.228
Mutatio perſonæ non poteſt fieri ſine ſpeciali mandato.c.35.nu.39.224
Mutatio perſonæ quod ab infirmo fieri poſſit obſeruatur c.35.nu.49.231
Mutatio perſonæ, & diſdicta non requirunt ſpeciale mandatum c.35.nu.53.231
Mutatio perſonæ ſi in iudicio facta fuit aduerſario non contradicente, ſufficit etiam abſque ſpeciali mandato c.35.nu.54.232
Mutatio perſonæ valida reputatur ſi fuit ratificata c.35.nu.55.nu.232
Mutationis perſonæ tempus incipit currere à die ratificationis c.35.nu.56.233
Mutatio perſonæ fieri poteſt durante ſemeſtre ſoluto vt intret effectus mutationis periculi ſemeſtre elapſo c.35.nu.56.233

N

NEceſſitas à culpa cauſata nocet ſi culpa ſit ordinata ad caſum,ſed non attenditur hoc vbi opera caritatis ſit exercenda, cap.23.nu. 29. & 30. fol.144
Negociari clericis, quomodo ſit permiſſum. cap.8. num.30.49

Digitized by Google

O

Officij ſocietas non eſt vere ſocietas, ſi recipiens pecuniam officio careat, vel ſuper officio vere non exerceatur, c.4.nu.53.30
Officij ſocietas contracta ſuper officio vltra eius valorem eſt vſuraria, c.9.nu.64.& 71.56.57
Officij ſocietatem contrahentes non excuſantur ab ignorantia, & bona fide, cap.9.nu.65.& 74.56.57.
Excuſantur ſtante opinione, viri probi & prudentis tenentur tamen reſtituere fructus perceptos ſi extant, & conſumptos ſi facti ſunt locupletiores, cap.9.nu.65.& 74
Officij ſocietatis origo, & principium c.9.nu.68.56
Officij ſocietas, vt valeat, quatuor requiruntur cap.9.num.69.57
Officij ſocietas deficiente officio, in vim ſocietatis ſubſtineri non poteſt c.9.nu.72.57
Officio vendito fructus non poſſunt recipi, & ſoluti reperiuntur c.32.nu.73.219
Officiorum ſocietas contracta ſuper duobus officijs vno alienato remanet ſuper alio ſtante eius capacitate, c.34.nu.43.225
Opere aliquando correſpondent ſorti, aliquando interuſurio, c.16.nu.18.102
In dubio ſorti correſpondere cenſentur, cap.16.numero 19.102

P

Pactum eſt illicitũ, quod Paſtor ex ſua parte lucri ſolummodo teneatur reſarcire capita demortua capitalis, ſecus ſi ex communi c.19.nu.51.123
Pactum valet, quod lucrum pertineat in totum ad ponentem animalia, donec de ſuo capitali fuerit reintegratus, & deinde ſint communia capit.19.nu.52.123
Pactum de perpetuo ſtando in ſocietate non valet, cap.32.nu.67.218
Etiam ſi fuerit iuratum ſecundum magis communem, c.32.nu.68.218
Pactum de non diuidendo inter magnates obſeruatur, cap.32.nu.71.219
Pactum de mutatione perſonæ validiſſimum reputatur, c.35.nu.48.231
Paſtor gubernans animalia in prędio domini animalium minus percipere debet c.19.nu.46.122
Pater cum filio exiſtẽte ſub eius poteſtate ſocietatem contrahere non poteſt c.9.nu.50.42
Quod procedit etiam in filio legitimato capit.6.num.51.42
Pater furioſus non amittit patriam poteſtatem, & filius vſumfructum aduentitiorum ei acquirit cap.6.num.52.42
Limitatur non procedere in hęreditatis acquiſitione, cap.6.nu.52.42
Pecuniæ niſi exerceantur lucrum parere non poſſunt, & ex eis vltra ſortem aliquid percipere non licet, cap.4.nu.49.29
Pœna promiſſa cum iuramento nõ debetur niſi quatenus concurrat cum intereſſe, & non poteſt peti ab eo, qui pro ſui parte contractum non obſeruauit, c.29.nu.95.194
Perceptum ex ſocietate cenſetur perceptum ad computum capitalis non autem lucri c.15.nu.115.100
Peritiores minus peritis ſunt præferendi, cap.35.numero 42.231
Perſona ſuppoſita periculo, an ſit debilis, vel robuſta, an iuuenis, vel ſenis non attenditur, cap.35.numero 52.232
Periurij effectus ceſſat in ſocio ſuprauiuente altero mortuo, c.32.nu.69.219
Probatio pluribus modis fieri poteſt, niſi certus modus fuerit determinatus a lege, ſeu a ſtatuto, c.10.nu.41.& 42.64
Proteſtatio contraria facto non excuſat, cap.19.numero 54.123
Promittens idemnes conſeruare duos in ſolidũ obligatos, intelligitur pro virili, c.29.nu.92.193
Prout ſtat ſimilitudinarie, dum dicitur, quod mutatio perſonæ poſſit fieri prout diſdicta, cap.35.numero 61.233
Puteus deciſ.68.lib.3.declaratur c.35.nu.64.233

Q

Quæſtus extra cauſam ſocietatis non veniunt, c.13.num.12.75

R

Ratificatio ab omnibus fieri debet, quorũ nomine emptio facta fuit c.14.nu.97.84
Ratificatio requirit plenam ſcientiam, cap.35.numero 40.230
Ratificatio retrotrahitur, quando actus non eſt omnino nullus, c.35.nu.57.231
Ratificatio, & ſcientia probantur per coniecturas, c.35.nu.58.231
Rationem reddere quolibet anno non diſſoluit ſocietatem, immo ex non redditione præſumitur ab ea receſſum, c.36.nu.10.234
Rationes ſibi oſtendi petens ante finem ſocietatis tenetur iurare non petere animo calumnię, capit.37.num.63.244
Rationes reddere, an poſſit recuſare ſocius ſub prætextu, quod alter ſocius, prius eas non reddiderit, cap.37.nu.64.244
Ratio eſt reddenda in loco adminiſtrationis, & ibi libri eſſe præſumuntur, & petens, quod reddatur in loco domicilij, debet cauere quod libri trãſportentur ſuis expenſis, & periculo, c.38.nu.87.255
Recedere licet a ſocietate, adimplemento non ſecuto & hoc eſt ſpeciale in contractu ſocietatis, cap.36, num.9.234
Renouata non cenſetur ſocietas ex ſola capitalis demiſſione, niſi ſtante conſuetudine, quod renouata cenſeatur, c.41.nu.43.& 44.272
Reſtitutio in integrum minori conceditur contra diuiſionem.
Quid ſtante iuramento.
Quid ſtante ratificatione facta in maiori ætate.
Quid ſi fuit facta Iudicio ſortis, & Iudicis authoritate, Et an reſcindatur in totum, ſiue reducatur ad æqualitatem, c.40.nu.54.274
Retentio mercium datur pro expenſis factis in eis, c.27.num.76.174
Retentio datur pro expenſis factis pro alimentis, & de materia retentionis remiſſiuè, c.27.nu.80.174
Reuocatio ſocietatis ſeu inſtitoris ao ſit notificanda, cap.30.nu.68.202

S

Salarium ſocio non debetur, c.18.nu.91.115
Saluum conductum habens, ne conueniatur ab vno poterit conueniri ab alio, c.30.nu.70.202
Salarium regulariter non conuentum non debetur.
Fallit in ſolito locare operas, & in famulo, qui inſeruit mercatori, c.18.nu.92.115
Salarium an debeatur tutoribus, & curatoribus, & an duplex ſalarium debeatur ei, qui eodem tempore ſeruiuit duobus, c.18.nu.93.115
Sanguinis coniunctio multum operatur, ad præſumendum contractam fuiſſe ſocietatem, cap.11.numero 43.69

Digitized by Google

Sanus etiam dici poteſt in periculo mortis conſtitutus, c.35.nu.46.231
Scientia qualiter probetur,c.30.nu.63.201
Scriptura imperfecta abſque libro ſufficit ad probandum debitum,c.38.nu.88.253
Semen frumenti mutuans colono, non præfertur in fructibus recollectis domino fundi c.27.nu.77.175
Sententia condemnans ſocios in ſolidũ cenſetur condemnare pro virili.
Et lata ad fauorem vnius ſuper debito prodeſt cæteris,c.30.nu.65.201
Societas non poteſt cõtrahi ſuper rebus minoris quæ alienari non poſſunt niſi ſtante neceſſitate, cap.4. num.51.29
Societas licet explicitè, non fuerit nominata, tamen probatur ex pactis importantibus eam,capitul.11. num.38. 69
Societas dicitur contracta,& non ſimplex mandatũ, ſi fuit alicui ordinatum, quod emat frumentũ communi nomine,c.11.nu.40.69
Societas non tranſit in fiſcum, ſed remanet extincta ſecuta bonorum publicatione, c.34.nu.45.225
Societas ſoluitur re in totum perempta, cap.34. numero 41. 225
Societas an, & pro qua parte ſoluatur capitale reſtituto in parte,c.34.nu.42.225
Socij obligantur in ſolidum in ſocietate omnium bonorum, c.30.nu.56.200
Socius ſocio tenetur ſolum pro portione, quam habet in ſocietate,c.30.nu. 57.200
Socius ſicut vigore ſtatuti tenetur in ſolidum, ita poteſt debitores conuenire in ſolidum capitul.30.numero 58. 200
Socij ad inuicem fideiuſſores non dicuntur propriè, ſed fictè, ideo ſtatutum dans hipothecam fideiuſſori procedit in vero, ſed non in ficto fideiuſſore, cap. 30.nu.59. 200
Socius ſocio non tenetur vltra, quam facere poſſit.
Ampliatur ad ſcolares inſimul habitantes.
Ampliatur etiam ſi non actione pro ſocio, ſed alia agatur,c.31.nu.76.77.& 78.
Socius ſi viuat vltra tempus taxatum, debet ei caueri de alimentis præſtandis,c.31.nu.79.210
Socius qui adminiſtrauit prius conueniri debet, cap. 37.num.61.244
Sors principalis,quando redditus ad vitam emuntur repeti non poteſt,c.9. nu.73
Spolia clericorum, qualiter veniant conſideranda, cap.8.nu.31.49

T

TEmpus adiectum gratia grauati facit, vt fructus interim ad grauatum pertineant,caplt.15.numero 110.99
Teſtator mandans,quod ſocietas proſequatur ſub nomine hæredum, videtur eos dominos declarare, cap.15.nu.108.99
Teſtator mandans, lucra debere ab inſtitore hæredibus cõſignari, videtur diſponere quod ad eos pertinere debeant,c.15.nu.109.99
Teſtes deponentes, de leuitate præponuntur deponentibus de grauitate infirmitatis, capitul.34. numero 44.230
Theſauri de conſuetudine pertinent ad Fiſcum, cap. 12.nu.52.74
Tutor ſine præſentia,& interuentu pupilli poteſt contrahere,c.4.nu.50
Tutori licet pecunias pupillares collocare in ſocietatem officij,ſub periculo vitæ pupilli, & etiam aliorum,ſed aduertere debet, nedum credit contrahere ſocietatem incidat, in fœnus,c.4.nu.51.29

V

VEctigalium ſocietas tranſit ad hæredes, non ſolum primos,ſed etiam vlteriores, & an ita ſit dicendum de ſocietate iurata, cap.32. numero 63. & 65. 218
Verba elapſo ſemeſtre, important, vt excludatur effectus mutationis periculi ſemeſtre elapſo,cap.35. num.60.233
Voluntas teſtatoris dubia non debet attendi, cap.15. num.112.99
Vſusfructus,& ſocietas reſpectu hæredum an ſint diuerſa,c.32.nu.64.218

F I N I S.

ELENCHVS

ELENCHVS CAPITVM, ET EORVM,

QVÆ PRINCIPALITER QVOLIBET IN CAPITE HVIVS tractatus Domini Hectoris Felicij I. C. de ſocietate continentur.

PROŒMIVM: Agitur, quotuplex ſit amicitia, quod ſocietas ſit amicitiæ ſpecies. Quotuplex ſit ſocietas. De ſocietatis ſignificatione, & quare inuenta fuerit, & ponitur ordo totius tractatus. fol. 1.

Caput I. Ponuntur plures ſocietatis definitiones, & oſtenditur, quæ differentia ſit inter ſocietatem, & cæteros contractus. fol. 5.

II. Declaratur, quæ ſit cauſa efficiens, quæ materialis, quæ inſtrumentalis, quæ formalis, & quæ finalis ipſius ſocietatis? Et quæ ſint eius ſubſtantialia, naturalia & accidentalia, & an pacto tolli ſeu alterari poſſint? Et ponuntur & examinantur ſex pactorum ſpecies. fol. 6.

III. Agitur de cauſa efficienti, nempe de perſonis, quæ poſſunt contrahere ſocietatem, & primo agitur de Minoribus quatuordecim annis, & an ſocietas cum eis contracta claudicare poſſit, & an eam contrahere poſſint, præcedente iuſſu teſtatoris, & quid ſit agendum circa geſta a Minoribus, qui cum Minoribus commorantur, & bona communia adminiſtrant, & multa de negotiorum geſtore explicantur. f. 12.

IV. Tractatur de pupillo habente tutorem, an poſſit ſocietatem contrahere cum tutore, ſeu cum vno ex tutoribus, altero authorante, & an tutore auctore eam contrahere poſſit cum extraneo, & an & quando requiratur Iudicis decretum? fol. 25.

V. Tractatur de maiore quatuordecim, & minore viginti quinque annis, habente, vel non habente curatorem, an poſſit ſocietatem contrahere, & quæ ſolemnitates requirantur, & de minore deſcripto in albo mercatorum, & de ſtatuto diſponente, quòd ætas decem & octo annorum dicatur legitima, & de iuramento, & reſtitutione in integrum. fol. 30.

VI. Agitur de filijsfamilias, de ſeruis, & de religioſis, qui ſocietatem contrahere prohibentur ex defectu poteſtatis. Et an filijfamilias inter ſe ſocietatem poſſint contrahere, & an eam contrahere cum eorum patre, ſaltem ſuper peculio caſtrenſi, vel quaſi, & ſuper peculio aduentitio, & qualiter quæſita a filio diuidantur cum patre, ſocietate ceſſante? fol. 38.

VII. Enumerantur illi, qui contrahere non poſſunt ſocietatem ex defectu naturalis ſanitatis. fol. 43.

VIII. Enumerantur illi, qui a lege ſocietatem contrahere prohibentur. fol. 46.

IX. Agitur de cauſa materiali, & explicatur, ſuper quibus rebus ſocietas contrahi poſſit? qualiter æqualitas, & inæqualitas circa res ipſas veniant conſiderandæ; & qualiter rerum poſſeſſio transferatur, & dominium inter ſocios communicetur? fol. 49.

X. De cauſa inſtrumentali tractatur, nempe de verbis & factis, quibus ſocietas contracta probatur, & quibus verbis ſocietas expreſſa omnium bonorum contrahatur, & explicantur actus, qui ad contrahendam bonorum omnium ſocietatem neceſſarij ſunt. fol. 58.

XI. Agitur de ſocietate particulari ad tale lucrum, & ad quæſtum, qualiter contrahatur? Et quia ſine communione ſocietas contrahi non poteſt, enumerantur præſumptiones, ex quibus probatur communio, & ſocietas. fol. 64.

XII. De cauſa formali tractatur, & quid ſit lucrum, & quæ veniant lucri appellatione, & quæ ſint communicanda & conferenda in ſocietate omnium bonorum. fol. 70.

XIII. Agitur de ſocietate contracta ad quæſtum, & quæ quæſtus appellatione comprehendantur. f. 74.

XIIII. Explicatur, an quæſita a ſocijs ſtatim inter eos communia efficiantur? An a ſocio alteri ſocio quæratur actio ſine ceſſione, ſaltem, ſi adſit Notarij ſtipulatio, & iuramentum, & ſubſecuta fuerit ratificatio? An ſocius a ſocio dicatur habere mandatum: & quo nomine ſocius, & cum quibus pecunijs contraxiſſe præſumatur? fol. 76.

XV. Tractatur, qualiter diuiſio lucri & quæſtus inter ſocios fieri debeat, & an, durante ſocietate, ex ea quæſtum extrahere liceat, & qualiter æqualitas in diuiſione quæſtus ſit determinanda, & an ſocio liceat augere capitale conuentum, & ſi fuit auctum, quid ſit agendum circa quæſtum, ex tali augmento obuentum? f. 86.

XVI. Explicatur, ſocio ex eius capitali lucrum percipere non licere, niſi eius periculũ ſuſtineat, & quid ſi pereat pecunia poſita ante operas exhibitas, an domino pereat? fol. 100.

XVII. Tractatur de ſociorum conuentione ſuper quæſtu diuidendo, & an certa quæſtus taxatio fieri poſſit, & an poſſit quæſtus diuiſio committi arbitrio tertij, & arbitrio vnius ex ſocijs, & quid ſit agendum, ſi inique arbitrati fuerint? fol. 102.

XVIII. Examinatur, an valeat pactum, quod capitale ſit ſaluum, & non ſit ſuppoſitum periculo, & inde lucrum percipiatur? fol. 107.

XIX. Agitur, an fieri poſſit, mediante recompenſatione, ſiue per contractum emptionis, ſiue per contractum aſſecurationis, quod vnus ex ſocijs ſuſtineat in totum, vel in parte periculum capitalis alterius ſocij? f. 116.

XX. Ponitur, quod ſocius teneatur de damnis ſocietati eius dolo obuentis, & agitur de iuraméto, quod contra ſocium doloſum præſtatur, & an dolus futurus remitti poſſit? fol. 124.

XXI. Dicitur, ſocium teneri de lata culpa & leui, & aliquando de leuiſſima, & an culpa remitti poſſit, & an hæres ſocij etiam de culpa teneatur, & qualiter culpa probetur? fol. 128.

XXII. Ponuntur cauſæ, ex quibus ſocius ſe a culpa excuſare poſſit, & an inter ſocios, qui ſunt in pari culpa, admittatur compenſatio? fol. 138.

XXIII.

Digitized by Google

INDEX.

XXIII. Tractatur, quæ ſint reducenda & probanda ad hoc, vt culpa noceat, & quando dicatur ordinata ad caſum? fol.141.

XXIV. Agitur, quid ſit intereſſe, quotuplex ſit, ad quod intereſſe ſocius teneatur, & quomodo probetur? &c. fol.144.

XXV. Tractatur de caſibus fortuitis, & quæ ſint probanda a ſocio pro ſe caſum fortuitum allegante, & quę probationes requirantur? fol.194.

XXVI. Dicitur, expenſas omnes de communi fieri debere in ſocietate omnium bonorum, & examinatur, an dos filiæ vnius ex ſocijs de communi ſit ſoluenda? fol.160.

XXVII. Agitur de expenſis & damnis in ſocietate ad quæſtum obuenientibus abſque dolo & culpa, & de expenſis in re communi facienda, & quid ſi ſocij diſcordant? fol.166.

XXVIII. Tractatur de cauſa finali, an ſocius a ſocio dicatur habere mandatum, an ſocius poſſit re communi vti extra vſum deſtinatum, & quid ſi ſocij diſcordant in re communi vtenda ad vſum, deſtinatum? f.175.

XXIX. Agitur de accidentalibus ſocietatis, nempe de pœna, & an poſſit excedere verum intereſſe? &c. De iuramento, & an, eo ſtante, mora purgari poſſit? Et de fideiuſſoribus, & de inſtrumento, quod ſuper ipſo ſocietatis contractu con fiei ſoler; fol.183.

XXX. Tractatur de obligationibus ſociorum cum extraneis, de inſtitore, & de contractibus ab eo geſtis, & quando vnus ex ſocijs a cæteris præpoſitus inſtitor dicatur, & an ſocij obligentur in ſolidum, ſiue pro parte, quam quiſque habet in ſocietate, & qualiter obligati conueniantur? fol.194.

XXXI. Agitur de obligationibus & actionibus inter ipſos ſocios, quòd ſocius teneatur ſolummodo, in quantum facere poſſit, & quando perdat hoc beneficium, & de executione inſtrumenti ſocietatis, & qualiter impediri poſſit? fol.202.

XXXII. Ponitur, qualiter morte naturali ſocietas diſſoluatur, & quæ ſit ratio, quòd non tranſeat ad hæredes, & an pacto fieri poſſit, quod ad hæredes tranſeat, maxime adhibito iuramento, & quid facere poſſit & debeat hæres ſocij defuncti? fol.211.

XXXIII. Traditur, quod morte ciuili ſoluatur ſocietas, nempe capitis diminutione maxima & media. Et an ſoluatur ex communicatione, & per ingreſſum religionis? fol.220.

XXXIV. Declaratur, qualiter reſoluatur ſocietas, nempe re exſtincta, & ſi res ſit exempta a commercio noſtro, & obueniente egeſtate, decoctione, ceſſione bonorum facta, & publicatione bonorum ſecuta. f.221.

XXXV. Declaratur, qualiter voluntate ſocietas diſſoluatur, nempe tacite actus faciendo diſſociatiuos, & expreſſe facta renunciatione, & quomodo, & de quo tempore renunciatio fieri debeat? fol.225.

XXXVI. Declaratur, qualiter ſoluatur ſocietas, interpoſita ſtipulatione animo nouandi, & agendo contra ſocium, ſiue contra alium a ſocio delegatum? fol.234.

XXXVII. Tractatur de ratione reddẽda a ſocijs, & an ratio reddenda remitti poſſit, & quib. verbis &c. f.235.

XXXVIII. Tractatur, quo in loco rationes a ſocio ſint reddendæ, & quatuor neceſſaria examinantur? Et agitur de fide adhibenda libris ſociorum, de calculatoribus; & an ratio ſemel reddita iterum reddi debeat, & quando perperam & doloſe reddita dicatur? fol.244.

XXXIX. Agitur de diuiſione rerum communium, qualiter ſit facienda, ſiue res ſint corporales, ſiue incorporales? fol.255.

XL. Agitur, an diuiſio facta doloſe ex falſa cauſa, & per errorem, retractari debeat, & ſi adſit læſio, non in dimidia, ſed in ſexta parte, & an & quando in ea locum habeat euictio, & penes quem libri, & ſignum ſocietatis, diuiſione facta, remanere debeant? fol.266.

XLI. Tractatur de ſocietatis renouatione, qualiter facta probetur, tacite & expreſſe, & an omnia comprehenſa in prima conuentione, in renouatione repetita dicantur? fol.274.

COPIA.

Gli Eccellentiſſimi Sig. Capi dell'Illuſtriſſimo Conſiglio di X. infraſcritti hauuta fede dalli Signori Reformatori del Studio di Padoua per relatione delli doi à ciò deputati, cioè del Reuerẽdo Padre Inquiſitor, & del Circ. Secretario del Senato Gio. Maranegia, con giuramento, che nel libro intitolato D. Hect. Felicij I. C. Call. &c. non ſi troua coſa alcuna contra le leggi, & è degno di ſtampa, concedono licentia che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Dat. Die 11. Maij 1610.

D. Bertuzzi Valier.
D. Nicolò Bon.
D. Lunardo Mocenigo. } *Capi dell'Eccelſo Conſiglio di X.*

Illuſtriſſimi Conſ. X. Secretarius. Leonardus Ottbobonus.

1610. Adi 11. Maggio.

Regiſtrato in libro à carte 46.

Ioan. Baptiſta Breato officij contra Blaſph. Coad.

TRACTA-

TRACTATVS DE SOCIETATE

D. HECTORIS FELICII, V. I. D. AC I. C. CLARISS.

PRACTICABILIS.

Proœmium, & diuiſio totius Tractatus.

SVMMARIA.

1 *Vniuerſalia prius, deinde particularia ſunt tractanda.*
2 *Amicitiæ tres ſunt ſpecies, naturalis, hoſpitalis, & ciuilis.*
3 *Amicitia naturalis tres habet ſpecies: Pietatem, Indulgentiam, Neceſſitudinem.*
4 *Pietas quid ſit. & num. 6. ex Cicerone.*
5 *Homo diuerſimode de alijs debitor efficitur.*
7 *Indulgentia quid ſit.*
8 *Amoris paterni ardor eſt inæſtimabilis.*
9 *Amicus melior quam pater non reperitur.*
10 *Amoris parentum in filios cauſa.*
11 *Amor parentum erga filios maior, quam ſit filiorum erga parentes, & quæ ſit ratio.*
12 *Neceſſitudo quid ſit.*
13 *Donatio præſumitur inter coniunctos.*
14 *Hoſpitalitas quid ſit.*
15 *Hoſpitalitate conſiderata ſucceſſio deferebatur.*
16 *Amicitia ciuilis tres habet ſpecies.*
17 *Homo natura animal ſociale.*
18 *Virtus concilias amicitias.*
19 *Amicorum omnia ſunt communia.*
20 *Societas eſt ſpecies amicitiæ.*
21 *Pronomina, meum, & tuum, à Satana inuenta denotantia mundum.*
22 *Societas quare inuenta.*
23 *Societatis ſignificatio quæ comprehendat.*
24 *Maritus & vxor dicuntur ſocij.*
25 *Maritus & vxor dicuntur conſortes, quia hoc nomine ſocij nuncupantur.*
26 *Pater & filia in actione dotali dicuntur ſocij.*
27 *Socij dicuntur inſimul militantes, & hæreditas ab vno alteri relicta facit peculium caſtrenſe.*
28 *Socij dicuntur, qui rem communem habent.*
Societas alia incidens, alia conuentionalis. ibidem ex gloſſ.
29 *Socij dicuntur illi, qui inſimul iunguntur delectationis cauſa.*
30 *Socii ad malum impropriiſſime ſocii nuncupantur.*
31 *Malus quis præſumitur ratione malæ ſocietatis, iuxta prouerbium Florentinum.*
32 *Collegium dicitur ſocietas.*
33 *Societas alia collegiata, alia ſingulorum.*
34 *Societas ſingulorum quæ ſit.*
35 *Societatis appellatione quæ veniat in dubio.*
36 *Ordo totius tractatus.*

1 QVoniam ſermones noſtri clariores verioreſque redduntur, cum vniuerſalibus † prius cognitis ad particularia deſcēdimus, vt per Ariſtot. in lib. 1. Phyſ. & per Iurecōſultos in leg. prima, de iuſtit. & iure, & in leg. prima, ff. ſi certum petat. & in leg. prima, ff. de teſtam. & in §. his itaque, Inſtit. de iuſtitia, & iure, & in multis alijs locis: Ideo prius in vniuerſali ad contractum ſocietatis, de quo acturi ſumus, conſiderā-
2 dum eſt, tres † reperiri amicitiæ ſpecies, vna dicitur naturalis, ſecunda hoſpitalis, tertia ciuilis.

3 Et † naturalis amicitia tres ſimiliter ha-
bet ſpecies, quarum prima appellatur Pie-
tas, ſecunda Indulgentia, tertia neceſſitu-
4 do. Pietas † eſt iuſtus cultus & reuerentia,
qua Deum patriam, parẽtes, & omnes alios
maiores ſecundum eorum diuerſam excel-
5 lentiam proſequimur. Homo † enim di-
uerſimode de alijs debitor ſecundum eo-
rum diuerſam excellentiam. Ob diuerſa
beneficia ab eis ſuſcepta. In omnibus au-
tem Deus ſummum locum obtinet, quia ex-
cellentiſſimus eſt, & eſt eſſendi & guberna-
tionis primum principium. Secundario vero
noſtri eſſe, & gubernationis principiũ ſunt
parentes, & patria, à quibus, & in qua nati
& enutriti ſumus, ita tradit S. Thom. 2.2.q.
101.art. 11.& Cic. lib.2.de Iuuent. dicit, quod
6 † Pietas eſt, per quam ſanguine iunctis pa-
triæque beneuolis officium & diligens tri-
buitur cultus, & in Orat. pro Domo ſua. Nec
eſt vlla erga Deos pietas, niſi honeſta de nu-
mine eorum ac mente opinio, & in Somnio
Scipionis. Cole pietatem, quæ cum ſit ma-
gna in parentibus & propinquis, tamen in
patria maxima eſt.

7 Indulgentia † ſecunda amicitiæ ſpecies
eſt amor erga filios & deſcendentes, omneſ-
que alios inferiores, & ita quod indulgentia
ſit ius, quo ſuperior vti poteſt: inferior vero
non poſſit petere, tradit gloſſa in cap. inter-
fectores. 33. q. 2. & indulgentia vtitur Prin-
ceps, quãdo ſuorum ſubditorum delicta re-
mittit, l. cum indulgentia. C. de ſent. paſſ. §.
1. Inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt. ſolu. l. ſi
quis filio. §. penult. ff. de iniuſto rupto & irri-
to teſtam. Et de patre dici ſolet, quod filius
eius nimia indulgentia deprauetur, & dixit
Bal. in l. precibus. col. 6. verſ. verum dixi. C.
8 de impub. & alijs ſubſtit. ardorem † amoris
9 paterni inæſtimabilem eſſe. Et quod † nullus
melior amicus reperiatur quam pater, habe
tur in l. quidam cum filijs. & ibi Dd. ff. de hæ-
10 red. inſtit. & † huius amoris & indulgentiæ
parentũ in filios cauſam eſſe dicit Ariſt. lib.
8. Ethicor. quia quiddam ſuum ſunt, & dicit,
11 quod † maior eſt amor parẽtum erga filios,
quam filiorũ erga parentes, quia magis ſciũt
parentes, quos generarunt, quam ſciant filij
ipſi, qui geniti ſunt: vel quia maior eſt pro-
pinquitas generantis ad generatum, quam
12 econtra. Neceſſitud. † tertia ſpecies eſt Cha
ritas ſeu amor erga illos, qui noſtro ſunt de
ſanguine, & de familia, de qua Cic. in lib. 1.
Offic. ait: Sanguinis coniunctio & beneuo-
lentia deuineir charitate homines, deinde
ſubiungit: Arctior vero colligatio eſt ſocie-
13 tatis propinquorum. Hinc † videmus hac
coniunctionis affectione & charitate conſi-
derata, aliqua donata præſumi, quæ alias do
nata non dicerentur, l. ſi pattono. C. de ne-
got. geſt. l. Procula. ff. de probat. l. ſi ſeruus
communis. ff. de donat. inter vir. & vxor. Se-
14 cũda † principalis amicitiæ ſpecies, quæ di-
citut Hoſpitalis, eſt illa, qua vtimur in reci-
piendo aduenas & peregrinos in domibus
noſtris, benigne cum eis agendo, & commo-
da noſtra pro eorum vtilitate in commune
redigendo, de qua habẽtur huiuſmodi ver-
ba apud Cic. lib. 2. Offic. Recte enim à Theo-
phraſto eſt laudata Hoſpitalitas: eſt enim val
de decorũ, (vt mihi videtur) patere domos
hominum illuſtrium illuſtribus hoſpitibus,
idque etiam Reipublicæ eſt ornamento, ho-
mines externos hoc liberalitatis genere in
vrbe noſtra non egere, eſt etiam vehemen-
ter vtile ijs, qui honeſte poſſe multa volunt,
per hoſpites apud exteros populos valere
15 opibus & gratia. Et † olim hoſpitalitatis be-
nignitate conſiderata, ius ſuccedẽdi acqui-
rebatur, Gloſſa in l. nutritoribus. C. comm.
de ſucceſſ. Quod tamen, quia forſan beni-
gnitas hoſpitandi in malitiam fuit conuer-
ſa, correctum reperitur à Ferdinando Impe-
ratore, vt habetur in extrauag. de ſtatut. &
conſuet. poſita ſub tit. Com. de ſucceſſion.
16 Tertia amicitiæ ſpecies † appellata ciuilis
tres ſimiliter habet ſpecies. Prima eſt, qua
hominis cuiuslibet Ciuitatis inſimul iun-
guntur, de qua Cic. libro primo, offic. dicit:
Multa ſunt ciuibus inter ſe communia, fo-
rum, fana, portiones, viæ, leges, iura iudicia,
ſuffragia, conſuetudines, præterea & fami-
liaritates. Idem habetur in §. ius ciuile. In-
ſtit. de iure natur. gent. & ciuil. & in §. vni-
uerſitatis. Inſtit. de rer. diuiſ. Homo enim eſt
omni ape, omnique animanti gregali ciui-
17 lius, & † eſt natura ipſa ſociale animal, lon-
ge magis quam apes, formicæ, grues, & hu-
iuſmodi genera, quæ gregatim aluntur, gre-
gatimque ſe tuentur. At cum Deus per na-
turam dederit rebus ſingulis facultatem ſe
conſeruandi, ſuisque reſiſtendi contrarijs,
quantum ad incolumitatem ſalutis, nec ho-
mines facultatem hanc diſperſi aſſequi po-
tuiſſent, iccirco inſtinctus eiuſdem adiectus
eſt gregatim viuendi, ſocietatemque ciui-
lem conſtituendi, vt adunati alijs ſufficerẽt,
victumque facilius plures quam ſinguli cõ-
pararent, tutiusque ab incurſu ferarum &
hoſtium degerent, poſt Ariſt. libro primo
Politic. tradit Couar. in cap. 1. pract. quæſtio-
ne ſub numero 2. S. Thom. in libro quarto,
de regim. princip. dicit, quod Ciuitas eſt
hominum multitudo, ſocietatis vinculo col
ligata, quæ virtute vera redditur beata. Ber-
taz. in tract. de clauſ. gloſſ. 24. clauſ. 20. Al-
18 tera † amicitiæ ſpecies eſt, quæ à virtute
proficiſcitur, & eſt rara, quia rara eſt vir-
tus, de ea ita tradit Cic. in libro de Amicit.
Virtus conciliat & conſeruat amicitias, in
ea eſt enim conuenientia rerum, in ea ſta-
bilitas, in ea conſtantia, quæ cum ſe extulit,
& oſtendit lumen ſuum, & idem aſpexit
agnouitque in alio, ad id ſe admouet, viciſ-
ſimq. accipit illud, qđ in altero eſt, ex quo eo
rũ exardeſcit ſiue amor, ſiue amicitia, & de

iſta

iſta præcipue, & merito dicitur, Amicorum
19 † omnia eſſe communia, c. dilectiſſim. 12. q.
20 1. Altera, nempe † tertia & vltima amicitiæ
ſpecies eſt illa, qua homines inter ipſos cau-
ſa vtilitatis vtuntur quæ proprie Societas
ſeu ſocietatis contractus nuncupatur, & de
iure gentium, vt emptio & locatio, & cæte-
ri ſimiles contractus, inuenta fuit, l. ex hoc
21 iure. ff. de iuſt. & iur. Poſtquam † enim per
impoſturam Satanæ excreſcente hominum
malitia, inuenta fuerunt pronomina illa,
meum, & tuum, demonſtrantia mundum,
vt habetur in d. c. dilectiſſimus. & ibi gloſſ.
in ver. omnium. quemadmodum cęteri con-
tractus inuenti fuerunt cauſa vtilitatis, ſeu
22 neceſſitatis, ita † homines attendentes,
quod vltra ea, quæ aliquo modo reſtabant
communia, aliquando vtilitas & lucrũ ſua-
debant, bonum eſſe, & expedire proprias
res & labores in totũ, vel pro parte, in com-
mune ponere, ideo ſub diuerſis modis &
formis communionem in proprijs rebus &
laboribus inducere cœperunt, & ſocietatis
contractum introduxerunt. Papienſ. in for-
ma libelli, in act. pro ſoc. in princip. & de
hoc contractu habemus tot. titul. ff. & C. pro
ſocio. & de eo multa ſcripſit Angel. de Peri-
gl. in tractat. de Societat. & Petr. de Vbald.
in tract. de duob. fratrib. & nouiſſ. quidam.
Modernus Fanenſis in tract. de Societ. offi-
cior. poſt hæc ſcripta viſus. De hac ſocieta-
te & ſocietatis contractu in præſenti tracta-
tu acturi ſumus, ſed (ni fallor) magis ple-
ne, & magis diſtincte, quam fecerunt aucto-
res præfati. Etiam in vniuerſali circa ſocie-
23 tatem conſiderandum eſt, quod † ipſius ſi-
gnificatio comprehendit cuiuslibet rei ſi-
ue intellectualis, ſiue corporalis participa-
tionem, communionem, comitatum & com
24 mercium. Hinc † videmus, quod maritus &
vxor propter communionem animorum &
corporum ſocij nuncupantur. Bart. in l. di-
uortio. §. interdum. numero 3. & 4. ff. ſolut.
matrim. Bald. in leg. nullam. numero 4. C. de
iure dot. Alexan. in conſ. 133. libro quarto,
Couar. ſuper 4. decret. part. 2. cap. 7. §. primo
numero 5. & §. 5. ſub numero 20. & habetur
in Geneſi cap. 3. ibi: Mulier quam dediſti
25 mihi ſociam. Et † quod maritus & mulier
appellentur conſortes, quia hoc nomine ſo-
cij nuncupantur, tradunt Bald. & Salicet. in
l. dudum. Cod. de contrah. empt. Gozadin.
in conſ. 79. in princip. Menoch. in conſ. 122.
26 numero 13. libro 2. Et pater † & filia ſocij
nuncupantur ratione communionis, quam
habent in actione de dote, l. qui hominem.
27 §. ſi gener. ff. ſoluto matrimon. Et † commu-
nio laborum & militiæ inter fratres inſimul
militantes, quod dicatur ſocietas, & iſti ſo-
cij nuncupẽtur, & faciat iſta ſocietas, ſi vnus
alterum hæredem relinquat, quod illa hæ-
reditas inter peculium caſtrenſe compute-
tur, eſt text. in leg. cum allegas. & ibi Dd. C.
28 de caſtr. pec. milit. lib. 12. Et ſi † in alicuius
rei cõionem incidimus, vel facto hoĩs, vel
facto naturæ, quod cõmunio iſta dicatur ſo-
cietas, & ſocij dicantur, qui talem habent
rem inter ſe communem, eſt text. in l. ad of-
ficium. C. comm. diuid. & in l. fin. ff. pro ſoc.
& in §. etiam ſi tutor. Inſt. de oblig. quæ ex
quaſi contract. naſc. & habetur quaſi toto ti-
tul. ff. & C. commun. diuid. Et quod alia ſit
ſocietas incidens, alia conuentionalis, ponit
gloſſ. in l. 4. & in l. vt ſit. ff. pro ſoc. Iaſ. in l. ſi
vnus. in princip. ff. de pact. Rimin. in l. 1. nu-
mero 12. C. qui teſtam. fac. poſſ. Cephal. præ-
ceptor meus eruditiſſ. in conſ. 340. nu. 6. lib.
6. Menoch. conſ. 46. nu. 5. lib. 1. Et ſimiliter
29 † ſi plures iungũtur boni delectabilis ratio-
ne, quod dicantur ſocij, & dicatur inter eos
eſſe quædam ſocietas, ponit Bald. in rubr. C.
pro ſoc. qui dat exemplum in ſocietatibus,
q̃ fiunt Peruſij in feſto S. Herculani, q̃ conti-
nent delectationem & recreationem ciuiũ.
30 Et licet † illis, qui ad malum peragendum
coadunantur, ſociorum & ſocietatis nomen
minime conueniat, quia delictorum turpis
atque infida communio eſt, l. quod autem. ff.
pro ſoc. Pract. Pap. in form. libel. in act. pro
ſoc. nu. 6. vbi dicit, quod inter iſtos eorũ pre-
da diuidi debet: cum nulla actio detur. Bal.
in cõſ. 65. lib. 5. & in rub. C. pro ſoc. nu. 6. vbi
dicit, quod iſtud nomen debet eſſe ad bonũ
finẽ dat exemplum de ſocietatibus prædo-
num, qui tempore ſuo vexabant Italiam, &
dicit, quod habent illicita nomina, & illicita
facta, & quod iſtarum ſocietatũ finis eſt ſce-
lerata libido furandi, terras occupandi, lites
ſeminandi, & quod iſta omnia ſunt contra
naturam, & dicit, quod iſti ſocij incidunt in
crimen læſæ Maieſtatis. Ponit etiam exem-
plũ in ligis, & dicit: In Ciuitates, quæ nõ ha-
bent aliquid commune, ſi inuicem faciant
ligas, contra ſuperiorem, non valent, & de
huiuſmodi ligis quando valeant ſiue de iu-
re, ſiue de conſuetudine, habetur per eundẽ
Bald. in c. vnico. §. conuẽticula de pace iurã.
firm. & per Bar. in l. fi. col. 2. verſ. permittere.
ff. de colleg. illicit. & per Card. Zibarell. in
Clem. 2. nu. 2. de ſent. & re iudic. licet, inquã,
iſtis ſociorum nomẽ non conueniat, nihilo-
minus & ipſi ſocij nuncupantur, l. ſi filiũ. C.
de liber. cauſa. c. 1. de confeſſ. & habetur paſ-
ſim apud omnes criminales cauſas tractãtes
31 in materia ſociorũ eiuſdẽ delicti. Et † iuxta
prouerbium Flõrentinum dicitur etiã, quod
ratione malæ ſocietatis quis præſumitur ma
lus, Bal. in l. eũ qui n. 1. C. de epiſc. & Cleric.
Et non ſolũ hi, qui boni delectabilis occaſio
ne iunguntur, hoc nomine nuncupantur, vt
dixi ſupra, ſed etiã ſi iungũtur boni honeſti
cauſa, ſocij dicũtur, vt p Bal. in d. rubr. C. pro
ſoc. nu. 6. qui dat exẽplum in ſocietate iuuã-
tiũ oppreſſos, pupillos, viduas, & miſerabi-
32 les pſonas. Et † ſi plures faciãt Collegiũ, ſi-
ue tẽporale, ſiue ſpirituale, q̃d dicãtur ſocij,

& dicatur ſocietas, & ſic diſtinguatur, quod
33 † alia ſit ſocietas collegiata, alia vero ſingu-
lorum, & ſocietas collegiata ſit; quando plu-
res legitime vel ſuperiorum auctoritate cō-
gregantur, habetur in l. 1. ff. quod cuiuſque
vniuer. nom. & per Bart. in rubr. ff. de colleg.
illicit. & per gloſſ. & Innoc. in c. delicta. de
exceſſ. præl. Bal. in d. rub. C. pro ſoc. num. 2.
34 Et quod † ſingulorum ſocietas ſit, quando
ordinatur ad bonū, ſeu vtile acquiſitiuum,
& iſta ſit, ex qua datur obligatio, & actio pro
ſocio, de qua modo acturi ſumus, tradit idē
35 Bald. in d. rubr. 7. & quod † ſocietatis ap-
pellatione in dubio ſit intelligendum de
contractu iſto ſocietatis, ex qua datur ob-
ligatio & actio, tradit idem Bald. in l. ſi con-
uenerit. in fine. in lect. antiq. ff. pro ſoc. Et
iſta de nomine ſocietatis, & eius ſignificatu
in vniuerſali dixiſſe ſufficiat, cum ſolum-
modo de ſocietatis contractu, & eius obli-
gatione & actione acturi ſimus, & tractatus
36 omnis hoc ordine diſtinguetur. Primo † vi-
debimus, quid ſit ſocietas. Deinde de cauſis
introducentibus ſocietatem, & de eius ſub-
ſtantialibus, accidentalibus, & naturalibus.
Poſtmodum in ſpecie de cauſa efficienti
tractabimus, & demōſtrabitur, qui poſſint
contrahere ſocietatem. Deinde de cauſa
materiali ſubſequetur, & agetur de conſen-
ſu, & de rebus, quæ interuenire poſſunt in
ſocietate, & qualiter inter ſe res poſitæ ſe-
cundum earum proportionem conſideren-
tur, & de earum poſſeſſionis acquiſitione,
& dominij communicatione. Poſtmodum
agetur de cauſa inſtrumētali, & qualiter ſo-
cietas expreſſe, & qualiter tacite contraha-
tur. Demum dicemus de cauſa formali; &
quod ſocietas alia eſt ad lucrū, alia ad quæ-
ſtum, & quid ſit lucrum, & quæ lucra, & pro
qua parte veniant communicanda. Et quid
ſit quæſtus, & qui quæſtus, & pro qua parte
veniant communicandi. Et agemus de dam
nis, expenſis, & de dolo, & de culpa, & de
caſibus fortuitis, & demum agemus de cau-
ſa finali. Poſtea de eius accidentalibus, &
deinde de obligatione, & actione proue-
niēti ex ſocietate. Inſuper videbimus, qua-
liter ſocietas finiatur. Quis & qualiter ra-
tionem reddere teneatur, & de rerum ſo-
cietatis diuiſione. Et vltimo loco tractabi-
mus de ſocietatis renouatione, & multa alia
quotidie in practica euenientia cumulabi-
mus. Rogo lectorem, vt bono & ſyncero ani
mo omnia legat, & conſideret, vbi erratum
erit, corrigat ea, quæ Chriſtianos viros de-
cet, charitate, & ſua opera diligentius ede-
re ediſcat, & vbi vtilitatem reperiet, non
mihi, ſed Deo Opt. Max. gratias agat, om-
nium rerum creatori, qui ſemper nos adiu-
uet, & ad cęleſtia regna fruenda producat.

TRACTA-

TRACTATVS DE SOCIETATE

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit Societas.

SVMMARIA.

1 *Diffinitio præmittenda.*
2 *Diffinitiones plures ſocietatis.*
3 *Diffinitio rei ſubſtantiam demonſtrat.*
4 *Diffinitio ſocietatis ſecundum auctorem.*
5 *Conuentio eſt genus, contractus ſpecies ipſius, & genus ſocietatis.*
6 *Cõſenſu perficitur ſocietas tacite & expreſſe. & n. 7.*
8 *Res aut opera, aut induſtria ponitur in ſocietate.*
9 *Conſenſu ſine re poſſe contrahi ſocietatem qualiter intelligatur.*
10 *Communio neceſſario requiritur in ſocietate.*
11 *Differentia quæ ſit inter ſocietatem & cæteros cõtractus, qui conſenſu perficiuntur.*

1 A Diffinitione † in quoli-
bet tractatu incipiendum eſt, vt cognoſcatur, quid ſit illud, de
quo diſputatur, vt per Cic. lib. 1. Offic. & ab Imperatore fuit obſeruatum in tit. de iuſt. & iure. & in titu. de Iure
nat. gent. & ciuili. & in tit. de rerũ diuiſion.
& à Iureconſultis ſexcentis in locis. Multæ
2 † quidem dantur Societatis diffinitiones.
Aliqui dicũt, quod Societas eſt contractus,
qui ex duorum vel plurium conſenſu perficitur, cõmunionem inducens inter eos. Vel
quod eſt communio pro indiuiſo, conſenſu
contracta. Vel quod eſt communionis conſenſio inter aliquos. Vel quod eſt damni
& lucri ex conſenſu facta connexio honeſta & iuſta. Has diffinitiones ponit Iacobus
Cuiac. in ſuis partit. in titu. ff. pro ſocio. Et
quod ſit participatio lucri & damni, & participare idem ſit, quod ſocium eſſe, tradit
Rota Genuenſ. deciſ. 56. num. 1. Alij dicunt,
quod ſocietas eſt contractus vltro citroque
obligatorius, lucrorum & damnorum communicatiuus atque deciſiuus eorum, ſicuti
æquitas dictat, Bald. in conſ. 120. nu. 1. lib. 1.
Caſtr. in tract. de ſociet. off. c. 4. num. 16. Alij
dicunt, & iſta videtur magis recepta, quod
ſocietas eſt duorum plurimumve ob cõmodiorem vſum, & vberiorem quæſtum, rationabilis cõuentio. Hanc ponit gl. in rub. Inſti.
de ſociet. Azo in ſumma. C. pro ſoc. Specul.
in tit. de iud. §. & generalia. in verſ. & nota.
Pet. de Vbald. in tract. de duob. fratr. q. 6. nu.
24. Capic. deciſ. 174. nu. 2. Iacob. Graff. in ſuis
3 deciſ. caſuum. &c. lib. 2. c. 120. n. 2. Quia † diffinitio ſubſtantiã rei diffinitæ demõſtrare debet, Gl. in l. oĩs diffinitio. ff. de reg. iur. Ariſt.
lib. 6. Topi. & dẽt conuertibiliter ſubſtantiã
& propriã rei qualitatẽ cõplecti, vt per Bal.
in proœm. decret. Rex pacificus. in fi. & dẽt
conſtare ex genere & differentijs, Bar. in l. 1.
ff. de teſtã. Dec. in rub. de iud. in 1. lect. n. 27.
Et genus immediatũ, & differentiæ propriæ
eſſe debẽt, vt in diffinitione hoĩs habetur poſita per gl. in l. legato generaliter. ff. de leg. 1.
& declarat Cagnol. in l. imperiũ. nu. 30. ff. de
iuriſd. om. iud. His attẽtis mihi videtur, diffinitiones ſupra relatas parui negotio poſſe
ſubuerti, & licet credam, diffinire eſſe valde periculoſum, vt habetur in l. mora. ff. de
vſur. & credã ẽt quãlibet diffinitionẽ facile
ſubuerti poſſe, vt dicit Iureconſult. in l. oĩs
diffinitio. ff. de reg. iur. tamen & ego meã diffinitionẽ prętermittere nolui, ad hoc vt huic
tract. in oĩbus ſatisfaciã. Dico igitur iudicio
meo, ita ſocietatem diffiniri poſſe. Societas
4 † eſt cõtractus, qui conſenſu, rebus vel operibus ſiue induſtria interuenientibus ad cõmunem quæſtũ ſeu lucrum perficitur. Dixi,
contractus, quia eſt nomen generis, & comprehendit ſub ſe oẽs contractuũ ſpecies, vt
eſt tex. in l. iuriſgentiũ. in prin. ff. de pac. Nõ
5 dixi, cõuentio, quia ad ſocietatẽ † conuẽtio
eſt genus mediatũ, quia primo datur conuẽtio, deinde cõtractus, deniq; ſocietas. l. 1. §.
pen. & d. l. iuriſgentium. in prin. ff. de pact. l.
ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. Dixi, conſenſu,
quia cõtractus fiunt aut re, aut verbis, aut literis, aut conſenſu, §. fi. Inſtit. de oblig. l. 1. &
6 per tot. tit. ff. de act. & obl. & † contractus ſociet. cõſenſu perficitur, l. cõſenſu. ff. de act.
& obl. Simõ de Prẹt. cõſ. 24. nu. 26. Rim. iun.
cõſ. 636. n. 52. li. 6. & dixi, conſenſu ſimpliciter,
7 vt cõprehendatur tã † conſenſus tacitus
q̃ expreſſus, vt in ſocietate interuenire põt,
vt dicam infra agendo de cauſa materiali. Et
ideo dũ in l. 4. ff. pro ſoc. dicitur, ſocietatem
nos coire poſſe re & verbis, interpretatur
re, i. tacito cõſenſu, verbis, i. expreſſo cõſenſu, vt per Cuiac. tit. ff. pro ſoc. Pet. de Vbal. d.
tract. de duob. fratr. q. 2. n. 1. in fi. Dixi, rebus
8 † vel operib. ſiue induſtria interueniẽtib. q̃a
ꝓ parte cuiuslibet ſociorũ ponitur aut res,
aut opera, aut induſtria, l. ſocietas contrahitur. l. cũ duob. §. ſi iniucũda. & l. ſi nõ fuerit.
cũ alijs ſimilib. ff. pro ſoc. §. nã & ita. Inſt. de
ſociet. gl. & Dd. in l. 1. C. ꝓ ſoc. Domin. Sotus
frater S. Dominici, cuius religionis ſemper

Digitized by Google

obſeruantiſſ. fuit in l. 6. de iuſt. & int. q. 6.
art. 1. & de his ſimiliter latiſſime dicã, dum
agam de cauſa materiali. Et quatenus gloſſ.
in d. l. ſocietas contrahitur. in verſ. & verbis.
9 videtur innuere, ſocietatẽ † contrahi poſſe
ſolo conſenſu ſine re, per textũ Inſtit. de ob-
lig. ex conſenſ. in princ. eſt intelligenda, nõ
qđ loquatur de ſocietate ſimpliciter, ſed de
ſocietate reſpectiue ad cõtractus qui re cõ-
trahuntur, iuxta textum, quem allegat. Vbi
enim res inter ſocios actu ſeu habitu com-
muniter diuidenda deficeret, ſocietatis eſ-
ſentia & forma deficeret, vt oſtendam agẽ-
do infra de cauſa materiali, & de cauſa for-
mali. Dixi, ad cõmunem quæſtum vel lucrũ,
10 quia † in ſocietate neceſſario requiritur
communio, Bald. & cæteri in leg. ſi paſcẽda.
Codic. de pactis. & pro eius fine & forma re
quiritur, vt ſit ad lucrum vel quæſtũ, l. 1. & l.
11 coite. ff. pro ſoc. Et iſta † eſt differentia in-
ter ſocietatẽ & cæteros contractus, qui con-
ſenſu perficiuntur, vt eſt emptio, locatio, de
poſitum, commodatum & mutuum. In iſtis
enim non conſideratur pro eorum fine &
forma communio ad lucrum, ſiue quæſtum,
ſed aut datur res mediãte pretio, vt emptio-
ne; aut fructus & vſus rei conceduntur, rei
retento dominio mediante mercede, vt in
locatione; aut res penes aliquem deponi-
tur, ſimiliter retento dominio, vt in depoſi-
to; aut res traditur vtenda, nulla conſtituta
mercede, & dominio retento, vt in commo-
dato; aut res datur ita, vt in totum dominiũ
transferatur, cum obligatione tantundẽ re-
ſtituendi in eodẽ genere, vt in mutuo, & nũ-
quam in eis fit, vt res ad lucrũ, ſiue quæſtum,
vt accidit in ſocietate, communicentur.

CAPVT II.

De cauſis ſocietatis, & de eius ſubſtantialibus, naturalibus & accidentalibus.

SVMMARIA.

1 *Ad quamlibet rem introducendam cauſæ quatuor conſiderantur.*
2 *Cauſa efficiens quæ ſit.*
3 *Cauſa efficient in ſocietate.*
4 *Cauſa materialis quæ ſit.*
5 *Cauſa materialis in ſocietate.*
6 *Cauſa formalis quæ ſit.*
7 *Cauſa formalis ſocietatis.*
8 *Cauſa finalis quæ ſit.*
9 *Cauſa finalis ſocietatis.*
10 *Cauſa inſtrumentalis quæ ſit.*
11 *Cauſa inſtrumentalis ſocietatis.*
12 *Contractus quilibet habet ſua ſubſtantialia, naturalia & accidentalia.*
13 *Subſtantialia quæ ſint.*
14 *Subſtantialia ſocietatis.*
15 *Naturalia quæ ſint, & quotuplicia.*
16 *Naturalia ſocietatis.*
17 *Accidentalia quæ ſint.*
18 *Accidentalia ſocietatis.*
19 *Pacta contra ſubſtantialia, & naturalia ſocietatis quid operentur.*
20 *Pactorum ſex ſpecies.*
21 *Pactum informatiuum quid.*
22 *Pactum reformatiuum quid.*
23 *Pactum transformatiuum quid.*
24 *Pactum conformatiuum quid.*
25 *Pactum deformatiuum quid.*
26 *Pactum reſolutiuum quid.*
27 *Notarius quid facere poſſit circa ſubſtantialia, naturalia, & accidentalia, conficiendo inſtrumentũ.*

1 AD † quamlibet rem introducendã qua-
tuor cauſæ conſiderari ſolent, efficiẽs,
materialis, formalis & finalis. Duę dicũtur,
fiendi, vt efficiens & finalis, duæ vero eſſen-
di, & materialis & formalis, Bal. in l. dictam
legem. ſub nu. 2. C. de condict. ob turp. cauſ.
& in l. parte furioſo. in 1. addit. nu. 5. ff. de his
qui sũt ſui vel alien. iuris. Abb. in proœm. de
2 cret. col. pen. Cauſa † efficiens illa dicitur,
quæ facit opus mediante materia, Abb. in d.
proœm. decret. col. fi. Bal. in rub. ff. de iuſt. &
iure. nu. 18. & in d. l. dictam legem. num. 11.
3 Cauſa † efficiens in ſocietate eſt homo, vt
in contractibus cæteris Decianus præce-
ptor meus eloquentiſſ. in conſ. 64. num. 13.
lib. 3. & dupliciter conſiderari poteſt, pro-
xime & remote. Proxime, quando quis con-
trahit per ſeipſum; remote, quando per nũ-
cium, ſeu procuratorem, iuxta text. in l. ſo-
cietatem coire. ff. pro ſocio. & per eundem
Decianum in conſ. 97. num. 36. lib. 2. ita de-
clarat Abb. in d. proœm. decret. colum. fin.
& poſt eum Maranta in ſua pract. part. 1. ſub
4 num. 21. Cauſa † materialis illa dicitur, ex
qua aliquid fit. Ariſt. lib. 2. Ethicor. Gloſſa
& Bart. in l. ſi conuenerit. ff. de pignor. Abb.
in d. proœm. decret. colum. final. Bald. in d.
l. dictam legem. num. 9. & dicitur ſui natura
formam præcedere, & quod ſit in potentia
ad formam Bal. in proœm. ff. in 2. lec. & ibi
5 late Cagnolus. Cauſa † materialis in ſocie-
tate eſt conſenſus, quia primo in homine
requiritur conſenſus, & de partium cõſen-
ſu fieri dicitur, l. conſenſu. ff. de act. & obli-
gat. §. 1. Inſtit. de oblig. ex conſ. Decian. d.
conſ. 64. num. 13. lib. 3. qui dicit, conſenſum
eſſe materiam, conſiderando ſeparatim cõ-
ſenſu ſingularum partium, & de per ſe, ante
quam coniungatur in contractu. Res etiam
dicitur cauſa materialis in ſocietate quia cir
ca res in ſocietate poſitas homo cõſentiẽdo
agit; & ſine rebus ſocietas eſſe non poteſt,
Bal. in l. 2. C. de cõtrah. emptio. & in l. 1. nu.
1. C. pro ſoc. & in cõſ. 452. ſub. nu. 2. lib. 3. Pa-
riſ. conſ. 82. nu. 2. lib. 1. & væ illis, qui dãt pe-
cunias ad ſocietatẽ officij, ſcientes officialẽ
& officium nõ obligari, ſed pecunias dene-
nire ad manus alterius, vt p Caſtr. in d. tract.
de ſociet. offic. c. 5. Et ſi aliquis dicat, cõſen-
sũ eſſe cauſam formalẽ, & non materialẽ, q̃a
forma eſt illa, q̃ dat eſſe rei, & non materia,
l. Iu-

l.Iulianus.ff.ad exhibẽ. & vt dixi, iſte cõtra-
ctus ſolo conſenſu perficitur, & ſubſtantiã
capit, vt dicit tex.in §.1.Inſt.de oblig.ex cõ-
ſen. & mutuus cõſenſus in vnũ colligatus,
quod formam conſtituat, cõſiderat Decian.
in d.conſ.64.ſub nu.13.lib.3. Etiam quod cõ
ſenſus ſit cauſa formalis, & non materialis,
ex eo probari poſſe videtur, quia (vt dixi)
iſte contractus conſenſu perficitur, & quia
conſenſu perficitur, à cęteris differt, qui re,
vel verbis, vel literis perficiũtur, & ſi differt
cõſenſu, neceſſe eſt, quod cõſenſus ſit cau-
ſa formalis, & non materialis, quia differen-
tia dat formam, & ab ea noua ſpecies ſub eo
dem genere cõſtituitur. Exemplum. Homo
& equus in eo, quod ſunt animalia, conue-
niũt, quia homo eſt animal, & equus eſt ani-
mal, ſed in eo, quod homo habet rationem,
ſeparatur ab equo, quia data ratione in eo,
& ſic poſita differẽtia, alia forma inducitur,
& ipſe appellatur animal rationale, equus
vero irrationale. Habentur iſta apud Logi-
cos, & etiam traduntur per Bald. in rubr.ff.ſi
cer.pet.nu.6.& in l.fin.nu.5. C.de in integr.
reſt. min.& per Dd. in l. ſi quid earum.§. in-
teremptum.ff.de leg.3. Reſpondetur, ſocie-
tatẽ dupliciter conſiderari. Vno modo, pro-
ut eſt contractus, qui conſenſu perficitur, &
qui conſenſu attento differt à cæteris cõtra-
ctibus, qui re, verbis, vel literis perficiuntur,
& hoc modo conſiderato, forma ſocietatis,
quod ſit ipſe conſenſus, dici poteſt: quia cõ-
ſenſus conſtituit differentiam inter eam, &
cæteros contractus, & cõſenſu ſolummodo
inſpecto, à cæteris differre dignoſcitur, vt in
d.l.1.ff.de act.& oblig.& in d.§.fin. Inſtit.de
obligat. Altero modo conſideratur ſocietas,
prout differt à cæteris contractibus, qui ſo-
lummodo verbis perficiuntur, & hoc modo
erit materia, & non forma ſocietatis. Nam
(vt dixi in exemplo ſupra poſito) quemad-
modum homo & equus in hoc conueniunt,
quia ſunt animalia, & habent formã anima-
lis, ita ſocietas & emptio in hoc conueniũt,
quia cõſenſu fiunt, & in vtroque pariformi-
ter conſenſus reperitur, qui eis formam dat
eandem, ita, vt dicantur contractus conſen-
ſu celebrati. Et quemadmodum animal addi
ta ratione fit homo, quia ob differentiam
adiunctam datur noua forma, & mutatur
prima, & non dicitur amplius, quod il-
le ſit animal, ſed dicitur homo, & animal
in eo cõſideratur pro materia recipiente no
uam formam à ratione ei adiuncta, ita in ſo-
cietate euenire neceſſario dici debet, nẽpe,
quod conſenſus, in quo cum emptione con-
ueniebat, ſit pro materia aſſumendus, & qđ
ei ſit adiungẽda differentia conſtitutiua ſpe
ciei, & per conſequens inductiua nouæ for-
6 mę. Cauſa † formalis eſt illa, quę dat eſſe rei,
d.l. Iulianus.ff.ad exhiben. Bal.in l.patre fu-
rioſo.in 1.addit.num.5. ff.de his qui ſunt ſui
vel alien.iur.& à qua rei nomen deſumitur,
l.iuriſgentiũ.in princ.ff.de pact.Bal.in c.tan-
to.nu.28.de conſtit.& qua deſtructa res ipſa
deſtructa dicitur, Bal.in l.non ſunt liberi.nu.
2.ff. de ſtatu hom. & ideo dicitur, qđ maior
eſt defectus formæ, quã materiæ, Bart.in l.1.
§.ſi quis ita.ff.de verb. oblig. Bald.in l.ex di-
uerſo.§.ſi in iudicio. ff.ſolut.matri.& in l.1.
7 C.de error. calculi. Cauſa † formalis noſtro
in contractu eſt communio ad lucrum, ſeu
quæſtum: aſſumptis enim rebus ſeu in actu,
ſeu in potentia ab hominibus conſentienti-
bus velle contrahere, ſtatim intentio dirigi-
tur ad commune lucrum, ſeu communẽ quę
ſtum, & ita eorum conſenſui formam indu-
cunt, & ſocietatis contractum ad eſſe dedu-
cunt, qui, hac eius forma attenta, differt à cę
teris contractibus oĩbus, qui conſenſu fiunt.
Quia licet in eis adſit conſenſus, tamen non
recipiunt formam, quod ſint ad lucrum, ſeu
quæſtum cõmunem, vt dixi in c. ſuperiori.
8 in fin. Cauſa † finalis illa dicitur, quæ princi-
paliter ab agente conſideratur, Bald. in l.1.
nu.17.C.de falſæ ca.adiect. & eſt ſemper pri
ma in intẽtione, licet ſit vltima in executio-
ne, Bar.in l.ambitioſa.nu.29. ff.de decret.ab
ord.faciend. Couar.lib.1. var.reſol.c.2.nu.2.
9 Cauſa † finalis ſocietatis erit quęſtus ſiue lu
crum, quia contrahentes dum conſentiunt,
habent intentionem ad lucrum, ſeu ad quę-
ſtũ, & ideo lucrum ſeu quæſtus, quod ſit cau
ſa finalis, neceſſario dici debet, facit tex.in l.
coire.& in l.ſed etſi adijciatur.ff.pro ſoc. ita
in emptione in emptore eſt res, in vẽditore
pretium, Bal.in l.ſi creditor.nu.3. C.de fide-
iuſſ.& Bal.in rub. C. pro ſoc.n.7.dicit, quod
contractus ſocietatis ordinatur ad bonũ ac-
quiſitiuum ſeu vtile. Decian.vero in d.conſ.
64.nu.13.lib.3.dicit, qđ cauſa finalis eſt ipſa
obligatio, quia in hoc conſentiunt & obligã
tur. Circa Bal.dictum in d.rubr.animaduertẽ
dũ eſt, quod finis dupliciter cõſiderari põt.
Primo, qđ ſit finis operis, ſeu operationis. Se
cundo, quod ſit finis operantis. Finis opera-
tionis eſt obiectũ, in quod ſuapte natura ip-
ſa operatio dirigitur, finis operantis eſt, in
quẽ per operantem operatio dirigitur. Et fi-
nis operationis eſt tantũ vnus, operarij vero
finis multiplex eſſe poteſt. Exemplum poni-
tur in ædificante domum, ad hoc vt eam lo-
cando lucrum faciat operationis eſt domus,
& ſic vnus. Finis vero operantis eſt lucrum,
& quia eſt etiam eius finis domus, & eius ſi-
nis etiam eſſe poteſt, vti domo ad aliquid a-
liud faciendum, ideo dicitur quod ſit multi-
plex, ita poſt S. Thom. tradit Nauar.in c. in-
ter verba 11.q.3. concluſ. 5. corrol.6.nu.29.
Quare dum Bald.dicit, quod contractus ſo-
cietatis ordinatur ad bonũ acquiſitũ, intelli
ge quod loquatur de fine operantium, qui
multiplex eſſe poteſt, & ſic quod ipſe bene
loquatur. Quia etſi ſocietatis finis, reſpectu
operis, nẽpe ipſius contractus ſit vnus, nẽpe
lucrum, ſeu quæſtus, tamen reſpectu operã-

tium, nempe ſociorum, quod ſit multiplex,
dici poteſt, nempe ad lucrum, ſeu quæſtum,
ad bonum, ad delectabile, & ad honeſtum,
& ad augendum pecunias, ſeu alias faculta-
tes. Sed Deciani dictum, quod finis ſocieta-
tis ſit obligatio, non placet, quia agimus de
fine contractus ſocietatis, & obligatio pro-
uenit à cõtractu iã in eſſe deducto, & eſt ni-
mis generale dicere, quod obligatio ſit finis,
cum hoc de quolibet contractu dici poſſit,
vel poteſt dici, ſuſtineri poſſe eius dictum,
prout vere loquitur, agendo de contractu,
& conuentione in genere, iuxta text. quem
allegat in l. obligationũ ſubſtantia. ff. de act.
& obligat. Sed quia agens circa materiam, vt
formam inducat iuxta deſignatum in ſua in
tẽtione finem, vti ſolet inſtrumento aliquo
ideo cauſa inſtrumentalis etiam conſidera-
ri ſolet, & pręcipue conſideranda eſt in prę-
ſenti, quia ea attenta, vt dicam, notabilis di-
uiſio, ſeu diſtinctio ſocietatis traditur à Do-
10 ctoribus. Cauſa inſtrumẽtalis † eſt illa, qua
vtitur agens verſando circa materiam, vt in-
ducat formam. Cic. in Topic. libr. 5. Cauſa
11 inſtrumentalis in ſocietate ſunt verba, ſiue
facta, quia & verbis & factis voluntas decla-
ratur, leg. Paulus. ff. rem rat. hab. & con-
ſenſus informatur ſiue ad lucrũ, ſiue ad quę
ſtum, & ſocietatis contractus ad eſſe dedu-
citur, l. ſocietatem coire. & ibi gloſſ. & l. nam
cum tractatu habito. & l. duo ſocietatẽ. ff. pro
ſoc. Et cũ verbis & factis conſenſus ad lucrũ
& quæſtum informari poſſit, ſocietatem ex-
preſſam verbis, & tacitã factis contrahi poſ-
ſe, dicunt Bart. & cæteri in l. Titium & Mæ-
uium. §. altero. ff. de admin. tut. & Bald. in l. ſi
patruus. Cod. com. vtr. iud. vt latius dicã in-
fra, dũ tractabo de cauſa iſta inſtrumentali.
12 His traditis de cauſis ſocietatis, qa † in con-
tractibus etiam dici ſolet, ineſſe quædã ſub-
ſtantialia, & quędam naturalia, & quædã ac-
cidentalia, vt per gloſſ. & Dd. in l. pacta con-
uenta. ff. de contrah. empt. in l. vendentis. C.
eodem. ideo & de eis hoc loco poſt cauſas
pręfatas tractare incõgruũ non erit. Subſtã-
13 tia † eſt res ipſa, ſiue ipſius rei eſſentia, qua
remota, actus deficit, l. 2. ff. de vſufr. earũ re-
rũ, quæ vſu conſum. l. obligationũ ſubſtãtia.
& ibi Bart. col. 1. ff. de act. & oblig. Cagnol. in
l. cũ quid. nu. 3. ff. ſi cert. pet. Coraſ. lib. 3. Mi-
ſcellan. c. 10. Menoch. in conſ. 37. nu. 4. li. 12.
Fernan. in d. l. pacta conuẽta. c. 1. n. 46. Et du-
pliciter ſubſtantia conſideratur. Vno modo
complexiue, hoc eſt, vt comprehendãtur ſi-
mul omnia ſubſtantialia cõtractus. Alio mo-
do diſtinctiue, hoc eſt, vt conſiderentur ſin-
gulæ partes, ex quibus ſimul iunctæ rei ſub-
ſtantia fit, & eius eſſentia, ita tradit Baldus
in dict. l. in vendentis. nu. 4. Codic. de con-
trah. empt. Et licet conſiderari ſoleat, quod
ſubſtãtia differat à forma, Bald. in c. 1. nu. 1.
de noua for. fidelit. tamen conſiderãdo ſub-
ſtantialia complexiue etiã forma ipſa com-
prehẽditur. Fernand. in d. l. pacta conuẽta. c.
14 1. ſub nu. 46. Subſtãtialia † in ſocietate ſiue
cõplexiue, ſiue diſtincte conſiderentur, erũt
conſenſus, res, lucrũ commune ſeu quęſtus,
& qđ partes ſint æquales. De cõſenſu habe-
tur in §. 1. Inſtit. de oblig. ex cõt. Rimin. iun.
conſ. 636. n. 52. lib. 6. de cæteris habetur in l.
coire. in l. ſed ſi adijciatur. & in l. ſi coita. ff.
pro ſoc. Nã licet aliqui dicãt, text. in l. ſi coi-
ta. loqui in accidẽtalibus, tamẽ quod loqua-
tur in ſubſtantialibus, teneo cũ Baldo in d. l.
in vẽdentis. n. 23. vbi, ſalua pace Cyni tenẽ-
tis ibi col. 2. verſ. ſecũdo caue. d. l. loqui in ac
cidẽtalibus, dicit, eã loqui in ſubſtãtialibus,
quia portiones, de quibus loquitur, ſunt de
ſubſtãtia ſocietatis, ita tenet etiã Alex. in l. ſi
quis arbitratu. ſub n. 4. verſ. & tenẽdo. & So-
cin. ibidẽ ſub n. 25. de ver. oblig. Et ſi etiã lo-
queretur tex. præfatus in naturalib. vt re-
ctius teneri poſſe dicit Menoch. in tr. de arb.
iud. q. 68. ſub nu. 33. poſſet etiam dici, quod
loqueretur de ſubſtãtialib. quia, vt dixi, cõ-
plexiue cõſiderata comprehenduntur om-
nia, quæ pertinent ad ſocietatis eſſentiã, ſub
ſtantiam, & formam, & ſic etiã hac ſignifica-
tione complexiue attenta, naturalia intrin-
ſeca cuiuslibet contractus ſubſtantialia dici
poterũt, licet inter ſe differãt, & ita intelli-
gẽdo ſaluari poſſunt illi, qui naturalia intrin
ſeca ſubſtantialia vocant, licet eos male lo-
qui, & improprie dicat Fernan. in d. l. pacta
conuenta. c. 1. nu. 47. Bene dicas male loqui
Heinrichmannum quendam Germanũ in
cõſ. 8. nu. 28. lib. 1. qui dicit, de eſſentia ſocie
tatis eſſe, qđ pecunias ponẽs in ſocietate nõ
deſinat eſſe earũ dominus, qa, vt dixi, & la-
tius videbimus infra in cap. 9. vbi agetur de
cauſa materiali, neceſſario cõmunio rerum
poſitarũ in ſocietate requiritur, ſi ſuper eis
15 ſocietas cõtrahitur. Naturalia † dicũtur ea,
quæ proueniũt ab ipſo contractu, & quę cõ-
tractui inſunt, ab ijs, quæ extrinſecus accide
re poſſunt, ſeparata, d. l. pacta conuẽta. & ibi
gl. ff. de contr. empt. Brun. in tr. de form. col.
2. Cagnol. in d. l. cum quid ſub n. 4. Fernand.
d. l. pacta cõuenta. c. 1. n. 47. Zaſ. lib. 1. reſp. c.
12. n. 5. Bello Supput. lib. 1. c. 5. ad fin. Coraſ.
lib. 3. Miſcellan. c. 10. n. 3. Menoch. d. cõſ. 37.
n. 11. lib. 1. Rimin. iun. conſ. 400. n. 98. lib. 4.

Differunt naturalia à ſubſtantialibus, eo,
quia ſubſtantialia à contrahentibus expri-
mi debẽt. Naturalia vero à contractu proue-
niunt, & contractui ineſſe dicuntur, licet nõ
exprimantur. Fernand. in d. l. pacta cõuenta.
c. 1. n. 48. Naturalia ſunt in duplici differẽtia,
quędã quę cõtractus ſubſtantiã reſpiciũt, &
ita cõtractui coniunguntur, & contraria cõ-
uentione ipſo contractu manente tolli non
poſſint, ita tradit Coraſ. d. lib. 3. Miſcellan. c.
10. ſub n. 3. Menoch. d. cõſ. 37. n. 12. quę forte
recte dixerimus, virtutẽ eſſe à ꝓpria contra-
ctus ſpecie ꝓductam, q̃ Logici ꝓpriã paſſio-
nẽ rerũ nominãt, veluti ab eſſẽtialib. princi
pijs

pijs enatã, Zaſius d.lib.1.reſponſ.c.12.nu.15.
& poſt eũ Rim.iun.d.conſ.400.ſub nu.98. Et
quod iſta naturalia conueniant cum ſubſtan
tialibus, quod vtraque abeſſe non poſſint à
contractu, dicit Fernan.d.l. pacta cõuenta.c.
1.nu.48.verſ.conueniunt; attamen ſubiũgit
de ſubſtantia dici nõ poſſe, quemadmodum
neque albedo, quæ eſt in cygno, & neque ni-
gredo, q̃ eſt in coruo, de cygni & corui ſub-
ſtantia dici poſſunt. Alia naturalia ſunt, quæ
ad ſubſtantiam non pertinẽt, ſed ſimpliciter
naturalia dicuntur, hoc eſt, qualitates quæ-
dam innatæ, ex quibus virtus cõtractus pro-
ficiſcitur, niſi pacto contrahentium aliter di
ſponatur, Bald.in proęm.feud.nu.46. Coraſ.
d.c.10.nu.4. Sed videtur dicẽdum, iſta etiam
naturalia ad ſubſtantiam pertinere, vt de a-
lijs dictum fuit, quia etiã iſta origini, & ſub-
ſtantiæ contractus iunguntur, ſi pacto aliter
a partibus non fuerit diſpoſitum, vt conſide
rat Fernãd.in loco pluries ſup. alleg. ſub nu.
47. Poteſt dici iſta naturalia, de quo agimus
modo, quod differant a prioribus, licet iſta
etiam ad ſubſtantiam pertineant, quia prio-
ra ex viſceribus contractuum dicuntur de-
ſumpta, & iſta poſteriora nõ alia ratione na-
turalia dicuntur, niſi quod frequentiori, &
aſſidua conſuetudine, quæ in nomen naturę
tranſit, ad contractus acceſſerunt. Ita ponen
tes exemplũ in euictione, tradunt primo Za-
ſius d.c.12.nu.5. & poſt eum Menoch.d. cõſ.
37.nu.21.& nu.99.& Rimin.iun.d.conſ.400.
ſub nu.49.lib.4.& cum his cõuenire videtur
Bal.in conſ.352.in princ.lib.1. dum dicit, ꝙ
natura eſt quædam ratio, quæ inhæret ipſi a-
ctui per diſpoſitionem legis, vel conſuetudi-
nis, vel æquitate ius dicentis, ſiue principali
ſiue acceſſoria. Conſiderat enim, quod natu
ralia etiam a conſuetudine prouenire dicun
tur, prout a Zaſio cõſideratur, & a Menoch.
Sed veniamus ad exẽpla, quia vt vera loquar
regula certa & firma de his tradi non poteſt,
& poſſet forſan dici, iſta nomina eſſe delen-
da, vt dicit Duaren. relatus a Fernand. d.c.1.
nu.45. in fin. & iudicio meo magis, quæ ſint
naturalia iſta cuiuſlibet ſpeciei exẽplo, quã
16 alio modo oſtendi poteſt. Naturalia † ſocie-
tatis primo loco relata, vt ex Doctoribus tra
ctantib. de hac materia colligere potui, ſunt
iſta: Quod lucra ſeu quæſtus inter ſocios, &
proportionabiliter communicẽtur, & ꝙ non
ſit leonina, Bal.in rub. C. cõmod.nu.16. Co-
raſ.d.c.10.ſub nn.3. Fernãd.d.c.1.ſub nu.49.
Rimi.iun.d.conſ.400. ſub nu.100. Naturalia
ſocietatis ſecundo loco relata erũt, quod ſit
contractus bonæ fidei, §.actionum, Inſtit.de
act.l.pro ſocio.ff. pro ſoc. quod ſocius tenea
tur reddere rationẽ, & quod non poſſet con
ueniri, niſi in quantũ facere poſſit, l.verum,
& ibi gl.ff. pro ſoc. & quod teneatur de cul-
pa leui, §.fi. Inſtit.de ſociet. quod ſocietas nõ
tranſeat ad hęredes, l.adeo.ff.pro ſoc.& erũt
ea omnia, quę de cõſuetudine in huiuſmodi
contractu ſeruari ſolent, Menoch.d.cõſ.37.
17 nu.99. Accidẽtalia † ſunt, quæ adeſſe & ab-
eſſe poſſunt præter ſubiecti corruptionem,
Bal.in l.in vendentis, nu.23. C.cõtrah.empt.
& in l.pacta conuenta, in prin.ff.de contrah.
empt. quam legit cum l.iuris gentiũ, §.adeo.
ff.de pactis. Cagnol.in d.l.cum quid, nu.4. in
fi.ff.ſi cert.pet. Coraſ.d.c.10. Fernand.d.c.1.
no.51. Menoch.d.conſ.37.nu.98.li.1. Exem-
pla multa adduci poſſunt, ſed pro nunc ſatis
18 ſit dixiſſe, accidentalia † ea omnia dici, quæ
a partibus contrahentibus ſocietatẽ in con-
tractu apponuntur vltra eius naturam, & de
his videbimus inſ. in c.29. vbi de accidenta-
libus ponam. Iſta omnia, quæ de naturalibus
& ſubſtãtialibus dicta fuerunt, inter alia vti-
liſſima etiam ſunt ad cognoſcendum, an pa-
cta inter ſocios facta contra ſubſtãtialia, ſeu
naturalia ſocietatis valeat, & ſi non valeant,
an ſuſtineatur contractus ſocietatis reiecto
pacto, an vero contractus ipſe in totum an-
nulletur. Et erunt vtiliſſima ad cognoſcen-
dum, quæ ex ſubſtantialibus, naturalibus, &
accidentalibus, Notarius rogatus conficere
inſtrumẽtum poſſit in eo apponere, & quia
infra dum agendo de cauſa formali agemus,
19 qualiter pacta † inter ſocios fieri poſſint, id-
co modo ſolũmodo concluſio erit, pacta ap-
poſita contra ſubſtantiam a contrahentibus
ſocietatem non valere, & erit altera cõclu-
ſio, pacta appoſita contra naturalia intrinſe-
ca ſocietatis non valere; erit & tertia cõclu-
ſio, valere pacta appoſita contra naturalia ſo
cietatis extrinſeca. Prima & ſecunda conclu
ſio probãtur ex traditis a Bart.in l.vbi donat.
ff.de donat.cau.mort. vbi vult in precario pa
ctum non valere, quod nõ poſſit reuocari, &
eum ſequitur Dec.in conſ.293.ſub nu.6.li.1.
& Rim.iun.d.conſ. 400.num.95.lib.4. Tertia
concluſio, quod valeant pacta contra natura
lia extrinſeca, probatur in d.l. pacta conuen
ta.ff.de contrah.empt.& per Rim.iun.d.cõſ.
400.nu.98. Circa accidentalia, cũ poſſint ad-
eſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem,
pacta valere circa ea, in dubium reuocari nõ
poteſt. Quando autem pacta ſunt cõtra ſub-
ſtantialia ſeu naturalia intrinſeca ſocietatis,
an ſuſtineatur pactum, ſiue reiecto pacto ſu-
ſtineatur ſocietas, vtique dicendum videba-
tur, ſocietatis contractũ ſuſtineri pacto reie
cto, Gomeſ.variar.reſolut.li.2.c.5. vbi tractat
de ſocietate, ſub nu.5.verſ. ex qua regula. &
verſ.2.infertur, vbi dicit, quod pactum con-
tra naturam & ſubſtantiam ſocietatis vitia-
tur, & non vitiatur contractus; & dicit, non
tamen intelligas, quod ſocietas ſit nulla, ſed
quod pactum vitietur, & ipſo iure annulle-
tur, & allegat text.in l.cũ manu ſata.in fin.ff.
de contrah.empt.& in l.cum precario. ff. de
precar. Sed quia in iurib. pręfatis non dicitur
pactum reijci, & contractum remanere, ſed
in d.l.cum precario. ſolum habetur pactum
contra ſubſtãtiam precarij non valere, nẽpe,
vt

vt ſupra dixi, quod non reſtituatur, & in d.l. cum manu ſata. non ſolũ non probatur eius intentio, ſed totum contrarium, dum vult, quod pactum in venditione appoſitum, ne dominium trãsferatur in emptorem, faciat emptionem tranſire in aliam ſpeciẽ contractus, videtur omnino dicendum, dictam Gomeſij traditionem veram non eſſe. Pro vera cognitione an pactũ contra naturalia intrinſeca ſocietatis, & contra eius ſubſtantialia reijciatur, & ſuſtineatur ſocietas, vel an ſuſtineatur in vim alterius conuentionis, etiã ſocietate ceſſante, conſiderandum eſt, plura
20 pacta reperiri. Et † quod ſint ſex pactorum
ſpecies, dicit Fernan. in d.l. pacta conuenta, c.1.nu.52.ff.de cõtrah.empt. nẽpe, informatiuum, reformatiuum, transformatiuũ, conformatiuum, deformatiuum, reſolutiuum, Dec. in l. lecta, nu.1.ff.ſi cert. petat. Informa-
21 tiuum † pactũ ſecundum opinionem gloſſ.
Bart. Iaſ. & aliorum in l. iuris gentiũ, §. quinimo, ff. de pact. dicitur informatiuum actionis & non contractus, vt vult Dec. in l. lecta. nu. 1.ff.ſi cert.pet. ſed ſiue informet contractum ſiue actionẽ patui refert; ſed videndum eſt, quid ſit informare? Et dicas, informare eſſe quando pactio adijcitur ſuperaccidentalib. contractus, remanente ſua prima forma. Datur exemplum in vendente domum, ſi apponitur pactum, quod teneatur ire Romam, & iſta eſt opinio gl. & etiam communis, vt teſtatur Coraſ. d.c.10. ſub nu. 7. & 8. Fernand. d.c. 1. ſub nu. 53. Et de hoc ſimile pactũ, ſi in ſocietate fuiſſet appoſitũ, quæri, & in dubium reuocari non poteſt, an vitiet, vel vitietur, quia non tangit ſubſtantialia, neque naturalia, & illud valere, & actionẽ extendere, Do-
22 ctores omnẽs admittunt. Refomatiuũ † pa-
ctum dicitur, quando per illud tollitur renouaturque prior contractus, & fit ſecundus eiuſdem ſpeciei, & apponitur ſemper ſuper ſubſtãtialibus. Datur exemplum: Si a te emi rem, & rurſus conuenimus, quod ſit empta maiori vel minori pretio, probatur in l. iuris gentiũ, §. adeo. ff. de pact. & in d.l. pacta conuenta. ff. de contrah. empt. & in l. ſi quã. ff. de reſcind. vendit. Dec. in d.l. lecta ſub nu. 1. Coraſ. d.c.10. nu.6. Fernan. d.c.1. nu.56. Et in ſocietate exemplum poni poſſet, ſi fuiſſet conuentũ debere ponere in ſocietate mille pro ſuo capitali, deinde fuiſſet conuentũ, quod tãtum octingenta ponere teneretur. Et hoc pacto erit verum, priorem contractum ceſſare, & nouum cõtractum eiuſdem ſpeciei in-
23 duci. Transformatiuum † pactum dicitur,
quo a primo cõtractu receditur, celebraturque ex primo contractu, & ex pacto inſimul alter contractus & numero & ſpecie diuerſus a primo, & hoc ideo fit, quia huiuſmodi pactum apponitur contra ſubſtantiam, ſeu naturalia intrinſeca primi cõtractus. Dec. in d.l. lecta. ſub nu. 1. Coraſ. d.c.10. nu.10. Fernand. d.c.1. nu.57. Exemplum habetur in l. vbi ita donatur. ff. de donat. cau. mort. & in l. cum manu ſata. §. fi. ff. de contrah. empt. & in l. 2. in princ. ff. ſi cert. pet. Duo alia exempla ponit Dec. in d.l. lecta. ſub nu. 1. vnum eſt de nouatione, per text. in l. 1. ff. de nouat. & alterum eſt de Aquiliana ſtipulatione per quã receditur a cõtractu iuris gentium, vt deinde per acceptilationem ſtipulatio ipſa tollatur, §. itẽ per acceptilationem. Inſtit. quib. mod. toll. oblig. Sed iſta duo exẽpla huic pacto nõ conueniũt, quia nouatio & acceptilatio conuentiones ſunt nominatæ, & veſtitæ, & nos agimus de pacto nudo contractui appoſito, & quia ex pacto transformatiuo, de quo agimus, & ex primo contractu inſimul debet alius cõtractus reſultare, & ita Dec. reprehendit Fernan. d.c.1. nu.57. in fi. In ſocietate pro nunc de huiuſmodi pacto exẽplum ſumi poteſt ex l. ſocietas contrahitur, in fi. ff. pro ſoc. vbi habetur, donationis cauſa ſocietatẽ non contrahi, & gl. ibi declarat, quod inter duos ſi contrahatur ſocictas, & cõueniatur, quod vnus nihil ponat, & lucri partẽ ſuſcipiat, dicetur cõtracta donatio. Ita enim apparet, ex pacto fuiſſe transformatam ſocietatem, ex cauſa & pacto adiuncto fuiſſe contractã donationem; & ſic ex hoc pacto verum erit, primum contractum ceſſare, & nouum contractum inductum ſuſtineri. Duæ difficultates circa hoc pactum conſiderari poſſunt. Prima eſt, an ſemper ex eo alius contractus reſultet, ſeu potius ceſſet primus contractus, & nouus contractus nõ inducatur, & ſic etiam pactũ remaneat nullius effectus? Altera eſt difficultas, quis contractus reſultabit ex iſto pacto, quando nouus contractus ex eo cauſatur? In prima difficultate duo iura contrarium diſponentia reperiuntur, vt ex eorum lectura prima facie apparere videtur. Nã habemus text. in d.l. vbi ita donatur, ff. de donat. cauſ. mort. vbi diſponitur, quod ſi donatio fiat cauſa mortis pacto appoſito, vt nullo caſu reuocetur, dicitur facta donatio inter viuos. Et habemus text. in d.l. cum precario. ff. de precar. vbi diſponitur, pactũ de non reuocando precarium non valere, quia eſt contra eius ſubſtantiam, & non diſponitur ibi, quod alius contractus inducatur. Poſt iſtarũ legum concordiã Bart. in d.l. vbi ita donatur. dicit, aut verba patiuntur, quod poſſit pactũ efficere, quod alius cõtractus inducatur, aut non patiuntur. Primo caſu dicit, nouum contractum induci, & ita dicit eſſe intelligendã d.l. vbi ita donatur. Secundo vero caſu dicit, nouum contractum non induci, & ita eſſe intelligendam d.l. cum precario. & ſubiungit, quod ſi nullum nomen contractus exprimeretur, ſed ſimpliciter narraretur hoc modo; concedo tibi fundum, hoc pacto, quod non liceat reuocare, tũc, quia non eſt expreſſum nomen precarij, vel alterius contractus intelligitur de eo, qui ex verbis colligi poteſt, & allegat dicta per eum in l. ſi quis ante

in

Digitized by Google

in princ.ff.de acq.poſſeſſ.Iſta vlt. verba Bart. non faciunt ad propoſitum noſtrum,dum agimus de pacto transformatiuo appoſito ad contractum nominatum. Et eius diſtinctio licet ſit communis, non tamen caret difficultate,quia vt dixi ſupra,gl.in d.l. ſocietas contrahitur vult, quod fuerit contracta ſocietas & ſic appoſitum nomen, & tamen determinat reſultare donationem,ſi fuit conuentũ, vnum ex ſocijs in ſocietate non debere quicquam apponere,& lucrum percipere, & ſic licet nomen ſit penitus diuerſum a ſocietate,& nihil commune cum ea habeat, nihilo minus vult, donationem ex tali pacto reſultare. Et dictam Bart. diſtinctionem reprehendit etiam Fernand.d.c.1.ſub nu.58.& ſibi videtur, quod quemadmodum donatio cauſa mortis tranſit in donationem inter viuos, ſi adijciatur pactum,quod eam nõ liceat reuocare modo aliquo; ita etiam contractus precarij debeat tranſire in contractum commodati,pacto appoſito,quod repetere non liceret,nec referre,quod donationes cauſa mortis, & inter viuos, habeant idem nomen generis, quia in earum ſpecie ſunt diuerſa, quemadmodum ſunt diuerſa precarium, & commodatum. Et hoc fortificari poſſe videtur,quia nomen generis in d.l. vbi donatur, conſiderari non poteſt, quia vſus fuit donãs nomine ſpeciei,& non vſus fuit nomine generis,vt Bart. conſiderat, vſus, inquam, fuit nomine ſpeciei,qa dixit,donare cauſa mortis,quemadmodum ille, qui dicit animal rationale,non vtitur nomine generis,quemadmodum vteretur,ſi diceret, animal, quia dicendo animal rationale vtitur nomine ſpeciei,nempe animalis rationalis,quod ſpecie differt ab animali irrationali: ita qui dicit, donare cauſa mortis,non vtitur nomine generis,quemadmodum vtitur dicendo, donare, ſed vtitur nomine ſpeciei, quia donatio cauſa mortis ſpecie differt a donatione inter viuos. Et Fernand. contra Bart. cõſiderat etiam,quod in l.cum manu ſua,in fi. propter pactum appoſitum contra ſubſtantiam venditionis transfertur venditio in alium contractum,& tandem non habetur, quod transferatur in contractu, qui ſit eiuſdem nominis,& idem probatur in d.l.2. in pr. ff.ſi cert. petat. vbi habetur,mutuum propter pactum tranſire in alium contractum, qui nõ ſit eiuſdem nominis. Quare cum ex his appareat, Bart. diſtinctionem non eſſe tutam in pũcto iuris,teneo Fernand.opinionem,nempe, veriſſimum eſſe,pacto appoſito contra ſubſtantiam ſeu naturam intrinſecam contractus alium contractum reſultare, numero & ſpecie diuerſum,& non eſſe curandum, an eod. vel diuerſo nomine nuncupetur, & placet mihi d.l. cum precario. intelligi debere de eo,qui precario conceſſerat rem alienam,vt idem Fernan. docte & ſubtiliter declarat d. cap. 1.num.62.

Et ita teneo in ſocietate euenire poſſe, ob pactum appoſitum contra ſubſtantiam,& naturalia intrinſeca alium contractum reſultare, puta,donationis, ſeu alterius ſpeciei,prout ex verbis prolatis intelligi poterit, & iſta opinio comprobatur, quia videmus in cõtractibus potius attendi eius naturam,quã verba,Bal.in l.2.C.commod. Tiraq. de retractu conuentionali.glo.1.nu.34.Rol.conſ.69.nu.40.lib.3.In alia difficultate ſupra poſita quis contractus reſultare dicatur, ex huiuſmodi pacto transformatiuo.Fernan.d.c.1.nu.58.in fi.dicit,mirari nunquam deſijſſe,quia neque Iurecõſultus explicauit, neque interpretes auſi fuerunt explicare,& figere pedem,quis contractus reſultet ex pacto trãsformatiuo, de quo habetur in d.l. manu ſua, in fin. ff.de contrah.empt.& deinde ſubiungit, vt iã ſupra dixi,cum contractũ reſultare, qui colligitur ex relatione pacti ad contractũ, & omnibus inſimul perſpectis,ſi reperiãtur eſſentialia alicuius nominati,dicitur nominatus, & iſta eſt veritas iudicio meo, & ita in materia ſocietatis, in l.ſi paſcenda. C. de pact.tenent Dd.aliquando ex pacto appoſito in ſocietate dici initum fuiſſe contractũ innominatum.
24 Pactum conformatiuum † dicitur illud,quod eſt eiuſdem formæ cum cõtractu, vt per Dec.in d.l. lecta.in princ. qui dat exẽplum de ſententijs conformibus, & in ſocietatis cõtractu habemus exemplum in l. duo ſocietatem.ff.pro ſoc. vbi ſtipulatio eſt conformis contractui,illud idẽ continet, & vocatur ſtipulatio coequiua,gl.in l.1.ff.de precar.ſtipulat. Et licet ſtipulatio nõ ſit pactum nudum,tamen eſt pactum. Gloſ.in l.1.ff. de act.& oblig. ponit hoc exemplum, & alia de hoc pacto Fernan.d.c.1.nu.62. & de hoc ceſſat omnis dubitatio an vitiet vel vitietur,cũ conforme ſit cum ipſo contractu. Deforma-
25 riuum † ſeu deforme pactum eſt, quod deſtruit ſeu deturpat priorẽ formam cõtractus Dec.in d.l.lecta.in princ.Fernan.d.c.1.n.62. verſ.deformatiuũ, & ſub nu.63.ponit exemplum per text.in c.ad noſtrã.de empt.& vendit.vbi habetur,ꝙ pactum de retrouendẽdo deformauit & deturpauit contractũ emptionis,vt cenſeretur vſurarius,& de iſto dicendũ eſt,quod & vitiet & vitietur, & ſic quod nec contractus,nec pactum ſuſtineatur, ita tales conuentiones nõ ſolum reprobari, ſed alios actus,quibus cohærent,inficere, & inde fieri,vt bono iure deformatiua,aut recte deformia nuncupentur, tradit Fernan.ibid. nu.63.in fi.Quare ſequitur,Gomeſ.relatum male loqui, dum vult pacta huiuſmodi reijci,& contractũ ſuſtineri, & per conſequens ſequitur,ꝙ bene loquatur Rim.iun.in d.cõſ.400.dum tenet,ex tali pacto deformatiuo in totum contractum annullari. Reſolutiuum
26 † pactũ eſt,quo reſoluitur prior contractus & ab eo receditur omnino, nec reſulta talius contractus,Fernand.d.c.1.nu.64. Datur

exem-

exemplum, ſi pactum apponatur in vẽditione, quod ſi tali die non fuerit ſolutum pretium, res ſit inẽpta, l. 1. & 2. ff. de leg. cõmiſſoria. Poſſunt exempla etiam iſta cõſiderari in ſocietate, quãdo apponuntur pro eius diſſolutione, vt infra apparebit, vbi de eius diſſolutione agetur. Et ſic ex iſtis remanet declaratũ, quæ pacta vitient cõtractum, quæ vero vna cum ipſo contractu ſuſtineantur. Reſtat
27 videre, quid † Notarius cõficiens inſtrumentum facere poſſit circa ſubſtantialia, naturalia & accidentalia contractus. Circa ſubſtantialia dicas, ea nullo modo pertinere ad officiũ. Notarij, ſed omnino pendere a facto partium, & ab ipſis partib. exprimi debere, & a Notario exprimi non poſſe, ſi ab ipſis partib. expreſſum non foret, Gabriel. tit. de conſuc. concl. 3. nu. 27. & ſi ea ſubſtãtialia exprimat aliter, quã a parte fuerit expreſſum, falſitatẽ committit, ſi non errore, ſed dolo id faciat, Dd. in l. errorẽ. C. de teſtam. Bal. in rubr. C. de fide inſtru. nu. 10. & nu. 14. Circa naturalia intrinſeca aut quærimus, an ea poſſit apponere Notarius in inſtrumento, licet non fuerint expreſſa a partib. aut quærimus, an poſſit ea mutare & alterare? Primo caſu dicas, Notariũ poſſe in inſtrumento exprimere dicta naturalia intrinſeca, licet a partibus nõ fuerint expreſſa, quia iſta, vt dixi ſupra, etiã non expreſſa veniunt ab ipſius cõtractus natura, & ita videmus, Notarium in inſtrumento apponere poſſe clauſulas oẽs ſolitas, & conſuetas vt per Gabriel. d. cõcluſ. 3. tit. de conſuetud. Secũdo caſu dicas, Notariũ non poſſe ea mutare & alterare, & hoc patet, quia nec etiã a partib. fieri poteſt, ita tradit Menoch. d. conſ. 37. nu. 18. lib. 1. De naturalib. extrinſecis idẽ dicas, quod a Notario poſſint apponi, quia licet partium conuentione poſſint remoueri & alterari, tamen ſi non fuerint remota & alterata, contractui ineſſe dicuntur, ideo a Notario poterunt in inſtrumento apponi, Menoch. d. conſ. 37. nu. 22. non poterunt tamen mutari ab eo, nec alterari, quia hoc nõ pertinet ad eius officium, nu. 101. Circa accidentalia, quæ adeſſe & abeſſe poſſunt, concluſio erit, Notarium ea accidẽtalia apponere poſſe, quæ de conſuetudine apponi ſolẽt in inſtrumentis licet a partibus non fuerit dictũ, quia cenſetur rogatus ea apponere. Gabriel. qui more ſuo infinitos citat, in d. concl. 3. in princ. tit. de cõſuet. Sed aduerte, quia (vt dixi) iſta, quæ ad conſuetudinẽ apponi ſolẽt, amplius dici non debent accidẽtalia, ſed naturalia extrinſeca, & ideo vti talia, ſi a partibus non fuerint immutata, apponi poterũt; ea vero, quæ proprie ſunt accidentalia, de quibus non extat talis conſuetudo, quod apponantur, non pertinent ad officium Notarij, & in eis ſe ingerere nõ poterit. Ita declarat Menoch. d. conſ. 37. nu. 101. Et ſic remanent expedita omnia dicenda in præſenti Capitulo.

CAPVT III.

De cauſa efficienti.

SVMMARIA.

1 *Digniora preponenda.*
2 *Contrahere ſocietatem quilibet poteſt.*
3 *Principes poſſunt contrahere ſocietatem.*
4 *Mulieres poſſunt contrahere ſocietatem.*
5 *Etiam ſuper mercatura.*
Et cum extraneis.
Cum fratribus.
6 *Cum marito.*
7 *Etiam ſi ſit mulier ruſtica.*
8 *Doctori atteſtanti de conſuetudine an ſit credẽdum.*
9 *Cognito vno de contrarijs, cognoſcitur & alterum.*
10 *Minor 14. annis ſocietatem contrahere prohibetur.*
11 *Minor proximus infantiæ, ſeu proximus pubertati, quis dicatur.*
12 *Infans ſocietatem contrahere non poteſt.*
13 *Neque etiam ad ſui fauorem.*
14 *Pupillus proximus infantiæ ad ſe obligandum ſocietatem non poteſt contrahere.*
15 *Sed bene obligat alterum ſecum contrahentem ſecundum aliquos.*
16 *Sed ſecundum veram & communem non obligat alterum ſecum contrahentem.*
17 *Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.*
18 *Generi per ſpeciem derogatur.*
19 *Generalitas non operatur, quando media non ſunt habilia.*
20 *Actio a ſocietate proueniens ſemper eſt directa.*
21 *Societas eſt leonina quod quis poſſit lucrari, & non perdere.*
22 *Vſura prohibita ſub omni iure.*
23 *Delinquendi occaſio nunquam datur a lege.*
24 *Corn. in conſ. 183. lib. 3. reprehenditur.*
25 *Ratificari non poſſunt nulla & iniqua.*
26 *Confirmatio operatur ex nunc, & non ex tunc.*
27 *Pupillus proximus pubertati non poteſt contrahere ſocietatem.*
28 *Pupillus proximus pubertati obligatur ex iuramẽto.*
29 *Pupillus tacite ſocietatem contraxiſſe non præſumitur, & num. 90.*
30 *Fallit iuſſu patris precedẽte iuxta Baldi opinionem.*
31 *Fallentia iſta damnatur.*
32 *Hæres adeundo obligatur ad omnia depoſita in teſtamento.*
33 *Teſtatoris voluntas obſeruanda.*
Fallit ſi mandet aliquid contra legis diſpoſitionem.
34 *L. qui negotiationem, ff. de admin. tut. declaratur, & numero 35.*
36 *Baldi opinio declaratur.*
37 *Acquiſita a fratrib. extra ſocietatẽ, ſi adſit inter eos vnus qui ſit minor, qualiter diuidenda, pulchra diſtinct. declaratur, & nu. 38. cum plurib. ſeqq.*
38 *Acquiſita proprio nomine, & cum propria pecunia ſunt acquirentis.*
39 *Acquiſita proprio nomine cum pecunia communi ſunt acquirentis.*
40 *Acquiſita proprio nomine cum pecuniis pupilli ſunt acquirentis, & quid poſſit facere pupillus pro recuperatione*

peratione ſuarum pecuniarum? Et an in ſubſidium res acquiſita ſit pupilli, & an ei competat hypothecaria.

41 *Acquiſita cõmuni nomine cum pecunijs pupilli ſunt communia, pupillo ratum habente.*

42 *Acquiſita communi nomine cum pecunijs communibus cum pupillo ſunt communia, pupillo ratum habente.*

43 *Negotia in dubio tractata præſumuntur non communi, ſed proprio nomine, licet fuerint tractata cum pecunia communi. Fallit tamen vt nu. 45.*

44 *Perſona extrinſeca in contractu comprehenſa præſumi non debet.*

Declarat vt num. 46.

47 *Ex inſcriptione libri rationum coniectura ſumitur, quo nomine in dubio fuerit facta acquiſitio.*

48 *Negotia geſta præſumuntur eo nomine, quo iuſſerit teſtator, & nu. 49.*

50 *Acquiſitio præſumitur facta ex cauſa præcedenti.*

51 *Acquiſitio quomodo facta fuerit, præſumitur a ſolito, & nu. 89.*

52 *Ex libro aſtimi præſumptio inſurgit, qualiter acquiſitio facta fuerit.*

53 *Acquiſitio qualiter facta fuerit, præſumitur ab excluſione delicti, nu. 54. & 64. & ſeq.*

54 *Furtum committit, qui conuertit pecunias communes in propriam vtilitatem.*

55 *Interpretatio illa ſumi debet, q̃ ſit excluſiua delicti.*

56 *Adminiſtrator conuertens pecunias communes in propriam vtilitatem, tenetur ciuiliter ad duplum, & criminaliter puniri poteſt.*

57 *Præſumptio excluſiua delicti ſuperat alias præſumptiones.*

58 *Acquiſitio facta communi nomine an præſumatur facta cum pecunia communi, vel acquirentis, & nu. 59. cum plurib. ſeqq.*

61 *Acquiſitio communi nomine facta an ſit facta cum communibus ſeu proprijs pecunijs, probatur coniecturis, & nu. 62. cum 2. ſeqq.*

65 *Vxor præſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti, ad effugiendum ſuſpicionem turpis quæſtus.*

66 *Vidua, quæ poterat acquirere ex bonis mariti, & ex bonis ſui filij pupilli, præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti, ad effugiendum delictum.*

67 *Lucrum ex propria pecunia vel aliena cauſa fieri poſſit abſque delicto, quibus factum fuerit pecunijs, ad coniecturas eſt recurrendum.*

68 *Mater inops præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis pupilli diuitis.*

69 *L. ſi defunctus. C. arbitr. tut. quomodo intelligenda, & nu. 72. & nu. 86.*

70 *Acquiſitio ex quibus facta ſit proprijs an communibus pecunijs tempora ſunt diſtinguenda, an ante rationes redditas, vel poſt, & nu. 71.*

73 *Dolus præſumitur in eo, qui male reddidit rationem ſuæ adminiſtrationis.*

74 *Probandi neceſſitas incumbit ei, qui agit.*

75 *Acquiſitio in dubio cenſetur facta cum pecunia ſoluentis, & nu. 76. et 77.*

76 *Quia ex poſſeſſione pecuniarũ præſumitur dominiũ.*

78 *Sed contra hanc præſumptionem admittuntur aliæ præſumptiones.*

79 *Reo conuento ſufficit incertitudo ad hoc, vt obtineat contra Actorem.*

80 *Coniecturæ enumerantur, ex quibus probatur, quibus cum pecunijs acquiſitio facta cenſeatur, & nu. 81. cum plur. ſeqq.*

83 *Paupertate ſtante an quis præſumatur acquiſiuiſſe cum proprijs pecunijs, & nu. 84.*

85 *Pauper, non conſtito de eius induſtria actu, an præſumatur acquiſiuiſſe de proprijs pecunijs.*

87 *Maſchard. concluſ. 611. nu. 19. reprehenditur.*

88 *Frater ſi ſtatim emit mortuo patre aliquid, præſumitur emiſſe de pecunia reperta in hæreditate.*

91 *Contrahens cum minore cogere eum poteſt, quod declaret, an velit ſtare contractui, & nu. 92.*

93 *Declaratur, non procedere, ſi contractus ſit illicitus, & vſurarius.*

94 *Declaratur etiam, procedere ſolum in minore, ſed non in pupillo.*

95 *Declaratur, ſolum procedere in minore effecto maiore, & nu. 196.*

97 *Minori conuento in iudicio, ſi declarauit, velle ſtare contractui, an ei detur reſtitutio in integrum, & an procedat in pupillo æque vt in minore, num. 98. 99. 100. 101. 102.*

103 *Pupillus non poteſt ſocietatẽ approbare ad ſui commodum, poſt oppoſitionem factam a conſocio.*

104 *Pupillus licet non obligetur ex contractu, tenetur tamen eatenus, quatenus factus eſt locupletior.*

105 *Et tenetur actione negotiorũ geſtorum, ſi quod pro eo vtile geſtum fuit.*

106 *Tutor & negotiorũ geſtor in quib. differant, n. 107.*

108 *Negotiorum geſtor tenetur de dolo, & culpa lata, & leui, non de leuiſſima, & nu. 109.*

110 *Tenetur etiam aliquando de leuiſſima, & de caſu fortuito, nu. 111. 112. 113. 114.*

115 *Negotiorum geſtor, tenetur aliquando neceſſario negotia exercere, nu. 116. 117.*

118 *Negotiorum geſtor tenetur etiam de neglectis ab eius factore.*

119 *Adminiſtrator bonorum pupilli tenetur pecunias ponere ad honeſtum lucrum, nu. 120. & 121.*

122 *Vtiliter geſta pro pupillo valent abſque eius ratificatione, & nu. 123.*

IN genere de cauſis ſocietatis actũ fuit, mo
do de qualibet cauſa in ſpecie videndum
eſt, vt earũ magis cognitio clara habeatur. Et
eſt incipiendum a cauſa efficienti, quia in ea
1 agitur de perſonis, q̃ † vti digniores in quali
bet tractatione ſunt præponendæ. l. ſi quæra-
mus, ff. de teſtam. §. fin. Inſtit. de iuſt. & iure.
2 Et concluſiue dici debet, quamlibet † perſo
nam ſocietatem contrahere poſſe, niſi aliter
a iure diſpoſitũ reperiatur, l. ſicut ab ini-
tio. C. de actio. & oblig. & ibi gloſ. & Dd. cõ-
muniter, Azo. in ſum. tit. pro ſoc. Gomeſ. va-
riar. reſol. lib. 2. c. 1. in princip. Ioſeph. Lud. cõ
3 cluſ. 53. nu. 165. verſ. & generaliter. Et † a Du
cibus etiam & Principib. ſocietatẽ contrahi
poſſe, admittit loquendo de Duce Mantuæ
Decia. in conſ. 97. nu. 37. & ſeq. lib. 2. & ponit
regulam generalẽ, Imperatores, Reges, Du-
ces, Principes & Comites contrahere poſſe,
4 Gomeſ. d. c. 1. ſub nu. 1. A mulierib. † etiã ſo-
cietatẽ contrahi poſſe, eſt text. in l. alimenta.
§. fin.

§.fin.ff.de alim.& cibar.legat.& in l.ex diuor
tio,§.1.ff.ſol.matr.& ibi hoc notat,Bald.ſed
eam legit cum l.rei iudicatæ,§.ſocero,& idē
notant ibidem Bart.& Imol.& tradit Iaſ.in l.
1.nu.20.C.qui teſta.ſac.poſſ.& Pet.de Vbal.
in d.tract.de duob.ſratrib.q.4.ſub nu.17.cir-
ca fin.Anch.q.40.nu.30.lib.3.

Et licet dubitet,an poſſit eam contrahere
ſuper mercatura,quia ei eā exercere ſit pro-
hibitum,Ioſeph.Lud.d.concl.53.verſ.fœmi-
næ.nu.164.tamen de hoc non eſt dubitandū,
5 quia quod etiam † fœminæ mercaturā exer-
cere poſſint,optime probat Stracha in tract.
de mercatur.q.3.nu.38.& de muliere nego-
ciante,& quod ei debeatur intereſſe, habe-
tur per Rot.Genueuſ.deciſ.28.num.3.in fin.
& de muliere exercente aliquam artem,ſeu
mercantiam tradit Petr.de Vbald.d.q.4.ſub
num.17.circa medium. Et intelligendū eſt,
non ſolum cum extraneis mulierem ſocieta
tem contrahere poſſe,& cū ſratribus, & ſo-
roribus, & fratre ſui mariti, vt exemplificat
Bal.Iaſ.Petr.de Vbal. & Anch. in locis ſupra
proxime citatis,ſed etiam cum proprio ma-
rito,vt habetur expreſſe in d.l.alimenta.§.fi.
Girar.ſing.99. Nec difficultatem facit aſſere
re,non poſſe cenſeri contractum cum mari-
to,quia ei operari tenetur,l.ſicut,ff.de oper.
libert. Nam reſpondetur, teneri tantum ad
obſequia matrimonialia,ſed ſibi acquirere,
ſi ſe exerceat in mercatura, vel in arte ali-
qua, cuius peritiam habeat, & ſuper his ſo-
cietas ſubſiſtere poteſt, Petr. de Vbald.d.q.
4.ſub num.17.Ioſeph.Ludo.deciſ.28.num.8.
& num.12.in deciſion.Peruſ.p.1.Menoch.in
d.conſ.154.nu.15.lib.2.Girard.d.ſing.99. Et
dum Couar.ſuper 2.p.theor.c.7.§.1.num.5.
6 dicit, iure non probari inter † maritū & vxo
rem,ex coniugali cohabitatione cēſeri con-
tractam ſocietatem ſuper bonis acquirēdis,
ſi loquitur in caſu,quo mulier exerceret ali-
quam artem,& negociationem, male loqui-
tur & contra textum expreſſum in d.l.ex di
uerſo.§.2.ff.ſolut.matr. & contra oppoſitio-
nem formatam a ſupra allegatis Doctorib.
Si vero loquitur, ex ſola cohabitatione ſo-
cietatem non cenſeri contractam,in hoc ca-
ſu eius opinio veriſſima eſt, & nec iure, nec
ratione probatur, ſocietatem inter eos præ-
ſumi contractam ſuper bonis acquirendis.
Neque etiam dici debet, ſocietatē a mulie-
re contrahi non poſſe,ex eo, quia Petrus de
Vbal.d.q.4.ſub nu.17.parum ante fin. dicit,
7 quod † mulier ruſtica,quæ operatur & ligo-
nizat in prædio,& ſimilia opera ruſticalia ſa
cit,nihil percipere debet,ſed debet eſſe con
tenta alimentis,quia ita de cōſuetudine ob-
ſeruatur. Nam hoc eius dictum vigeret ſo-
8 lummodo,vbi in caſu ſuo eſſet † probata cō-
ſuetudo, quæ ſemper ab allegante probari
debet,& non creditur Doctori de ea aſſeren
ti,& ſi crederetur, ſolūmodo crederetur de
Ciuitate, vbi eſſet ſolitus conuerſari. Gabr.
in ſuis com.concluſ.tit.de probat.concl.4.&
eo magis non eſt ei credendum de tali con-
ſuetudine teſtanti,reſpectu aliorum locorū,
quia contrarium vidiſſe ſeruari in partibus
ſuis dicit Anch.Regien.d.q.40. ſub num.50.
lib.3.Igitur ſtante vera concluſione, ſocieta
tem contrahi poſſe a qualibet perſona,niſi a
9 iure aliter diſpoſitum reperiatur, quia † co-
gnito vno de contrarijs,cognoſcitur & alte-
rum,videbimus,qui ſint illi,qui contrahere
prohibentur;quia ex hac cognitione appare
bit,quinam ſub dicta cōcluſione generaliter
affirmatiua comprehendantur,iuxta text.in
l.1.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris,& in
§.1.Inſt.eod. Et quia aliqui ſunt, qui contra-
here prohibentur ex defectu ætatis, aliqui
vero ex defectu poteſtatis,& aliqui ex defe-
ctu naturalis ſanitatis, & alij ex alijs varijs
cauſis,ideo primo videbimus de his,qui con
trahere prohibentur ex defectu ætatis. Pri-
10 mo † minores 14.annis ex defectu ætatis cō
trahere prohibentur, l. vt in conductionib.
ff.pro ſoc.Alex.in conſ.49.ſub nu.1.li.1.Bar.
in l.Titium & Mæuium,§.altero, ff.de admi.
tut.& in l.ſi patruus,& ibi Bal.C.com.vtr.iu-
dic.idem Bald.in addit,ad Bart. in tractat.de
duob.fratr.nu.17.Menoch.preſ.56.nu.6.lib.
3.Ioſeph.Lud.concl.53.nu.129.& multo ma
gis contrahere prohibentur,ſi ex diſpoſitio-
ne ſtatuti,prout eſt Piſauri.rub.85.nu.2.red-
duntur inhabiles ad omnem obligationem
contrahendam,vt per Simon de Præt.in cōſ.
24.nu.8.& nu.24.& per Rim.iun.in cōſ 280.
nu.11.lib.3.vbi dicit, etiam Ferrariæ extare
ſimile ſtatutū,Bal.in conſ.109.lib.2.Maſcar.
in tract.de probat.concl.31.nu.11.& cōcluſ.
1309. Sed vt clare & diſtincte procedamus,
11 quia † minores quatuordecim annis primo
dicuntur infantes vſque ad ſeptennium; ſe-
cundo dicuntur proximi infantiæ vſque ad
decimum annum cum dimidio in maſculo,
in fœmina vſque ad nonum cum dimidio;
tertio dicuntur proximi pubertati, in maſcu
lo vſque ad decimumquartum, in fœmina vſ
que ad duodecimum,Gloſ.in §.pupillus. In-
ſtit.de inut.ſtipul.& in l.1. ff.de nouat. & ita
communiter tenetur,vt dicit Dec. in l.pupil
lum,in prin.ff.de reg.iur.ideo videbimus de
qualibet ætate ſeparatim,quia & ſeparate a-
liqua a Doctoribus de qualibet ætate conſi-
derantur, & ſequentes ordinem naturę age-
12 mus prius de infante.Infans ſocietatē † con
trahere non poteſt,quia eſt contractus vltro
citroque obligatorius, & in eo requiritur ſi-
multaneus conſenſus,vt per Alex.in d.conſ.
49.ſub nu.1.lib.1.& in infante cōſenſus con
ſiderari non poteſt,quia ignorantia excludit
conſenſum,l.ſui fratres.ff.de pact.& ipſe ge-
quid vider,ignorat,l.fin.in fi. C.de falſa mo-
net.& nō haber nec velle,nec nolle,l.pupil-
lum.ff.de reg.iur.Ang.conſ.60. nu.2.Barbat.
conſ.10.nu.15.lib.4. Et quia omnino cōſen-
13 ſu caret, contractus cum eo geſtus † neque
etiam

Digitized by Google

etiam ad ſui fauorē ſuſtinetur, ita vt ſecum
contrahēs ſit obligatus, licet ipſe obligatus
non remaneat, & ſic cum eo dici non poteſt
contractum claudicare, quicquid ſit dicen-
dū in proximo infantiæ, & proximo puberta
ti, vt infra videbimus, eſt text. in d. §. pupil-
lus. Inſtit. de inutil. ſtipula. & ibi Ang. num. 7.
& in l. 1. in princip. & l. mulier. ff. de verbor.
oblig. & in l. 1. §. furioſus, ff. de act. & oblig. &
ita tenet & late comprobat Surd. in conſil. 9.
nu. 45. cum plur. ſeqq. lib. 1. vbi etiā dicit, eſ-
ſe magis communem opinionem, etiāſi dica
tur ſecundum opinionem aliquorum, infan
tem habere aliqualem intellectū, & loqui ſi
ſit maior quadriennio, quia dicit ipſe, ꝙ talis
eius loquela eſt ſine ratione, & ideo habe-
tur pro non loquente, & iſta eſt veritas. Tran
ſeamus modo ad proximum inſantiæ.

14 Pupillus † proximus inſantiæ etiam con-
trahere nō poteſt, & ex parte ſua contrahen
do nulla oritur obligatio, & in hoc conuenit
cum inſante, ſed ab eo differt, quia contra-
ctus valet pro parte ſecum contrahentis, &
ſic claudicare permittitur. d. §. pupillus. Inſt.
de inutil. ſtipulat. & ibi Angel. ſub numero
primo, verſiculo Nota quod ex benignita-
te, vbi hoc ex benignitate & ex gratia eſſe
dicit, & dicit vnum notabile verbum, quòd
iſta benignitas, & iſta gratia forte non habe-
ret locum in diſpoſitione ſtatuti, vbi ſtricte
15 proceditur. Et hanc opinionē, quod † reſpe
ctu pupilli ſocietatis contractus poſſit clau-
dicare, tenet Rom. in conſ. 453. vbi etiam lo-
quitur in ſortiorib. terminis, ſtante ſtatuti di
ſpoſitione, minorē non poſſe contrahere ſi-
ne certa ſolemnitate. Et eandem opinionē,
quod contractus ſocietatis poſſit claudicare
tenet Soc. in conſ. 160. ſub nu. 12. li. 2. Corn.
in conſ. 187. nu. 5. lib. 3. Ripa reſponſ. 1. ſub
nu. 6. tit. de confeſſis. fol. mihi. 89. Lamber. in
tractat. de ſolemn. adhib. in contr. mulier. gl.
1. in ver. in oblig. ſub nu. 24. vbi dicit, hāc opi
nionem veriorem, ex Soc. in d. conſ. 160. ſub
nu. 12. & eam comprobari dicunt in d. §. pu-
pillus. Inſtit. de inutil. ſtipul. & in §. 1. Inſtit.
de auct. tut. & in l. Iulian. §. ſi quis a pupillo,
ff. de act. empt. & in l. nō eo minus. C. de pro-
cur. & in l. 1. ff. de nouat. & ita tenet glo. in l.
cū cauſa. la 2. §. 1. in verſ. nec inter minores,
ff. de minorit. vbi loquitur de ſocietate. In
16 † contrarium, quicquid ſit in cæteris cōtra-
ctibus, ꝙ ſocietas non valeat, etiam reſpectu
contrahentis cū minore, & ſic quod non poſ
ſit claudicare, tenet Bal. (cuius quanta ſit au
ctoritas, nemo eſt qui ignoret) in l. cū opor-
tet, in princip. ſub nu. 9. C. de bon. quæ liber.
Iaſ. in l. 1. ſub nu. 6. verſ. amplia. C. qui teſtam.
fac. poſſ. Alex. in d. conſ. 49. ſub nu. 1. li. 1. Pa-
riſ. conſ. 86. ſub nu. 2. lib. 1. Bertrand. in conſ.
62. ſub nu. 4. lib. 1. p. 2. Barbat. in conſ. 10. ſub
nu. 11. lib. 4. Menoch. in conſ. 121. nu. 35. li. 2.
& in tract. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 56.
nu. 11. Ceph. in conſ. 248. num. 34. lib. 2. & in
conſ. 483. nu. 20. lib. 4. Rim. iun. in conſ. 180.
nu. 11. lib. 3. Hanc opin. eſſe de mēte Doctor.
in d. l. ſi patruus. dicit Soc. in cōſ. 160. ſub nu.
12. lib. 2. Et iſta opinio vera & cōmunis pro-
batur per text. in d. l. vt in cōductionibus. ff.
pro ſoc. vbi expreſſe habetur, in ſocietate
conſenſum requiri, & ideo ſocietate ſine tu-
toris auctoritate coita, pupillum non teneri,
ſed teneri communiter geſto negotio. Non
obſtant iura ex aduerſo allegata, quia in eis
nullum verbum habetur de ſocietate, & † ꝙ
17 lex non dicit, neque nos dicere debemus, l.
illam. C. de collat. & dici pōt, text. in §. 1. In-
ſtitut. de auctor. tut. non ſolum non obſtare,
ſed facere pro negatiua opinione, quia ibi
connumerat contractus, qui fauore minoris
claudicare poſſunt, & tamen ibi ſocietas nō
nominatur, & non eſt credendum, quod Im-
perator fuiſſet immemor nominare ſocieta-
tem, ſi eā cum alijs contractibus, qui conſen
ſu perficiuntur, nominare voluiſſet. Nō ob-
ſtat dicere, eſſe regulam generalem, contra-
ctus, in quibus mutuæ obligationes naſcun-
tur, fauore pupilli claudicare poſſe, & ſub
hac regula generali comprehendi etiam ſo-
cietatem, quia dicimus, in dicta regula gene
rali comprehendi ſolum dictos cōtractus in
ſpecie nominatos, & non comprehendi ſo-
cietatem non nominatam, ea ratione, quia
18 † generi per ſpeciē derogatur. l. ſed etſi adij
ciatur. ff. pro ſoc. l. vxorem, §. felici. ff. de leg.
3. & ſolum ſub generali regula debent intel-
ligi comprehenſæ ſpecies ibidem enumera-
tæ. Inſuper dicta generalis regula non cōpre
19 hendit ſocietatem, quia generalitas † non
operatur, quando media non ſunt habilia, l.
ſi de cura. C. de tranſact. & media in preſenti
non ſunt habilia, quia in ſocietate dari non
poteſt, quod vnus ſit obligatus alter vero nō
ſit obligatus, quemadmodum id fieri poteſt
in alijs contractibus, qui conſenſu cōtrahun
tur. Nam in alijs contractibus quilibet eſt o-
bligatus pro parte ſua, vtputa, venditor ad
tradendam rem, emptor ad ſoluendum pre-
20 tium, & in eis dantur † actiones directæ, &
contrariæ, ſed in ſocietate vna & eadem in-
ter ſocios conſideratur obligatio, & vna ſo-
lummodo actio ab vtraque parte, nempe di-
recta, datur, vt eſt text. in †. quibuſdam. Inſti-
tut. de pœn. temere litig. & tradit gloſſ. in §.
actionum, in ver. pro ſocio. Inſtitut. de actio.
& Perr. de Vbald. d. tract. de duob. fratrib. q.
14. ſub num. 1. ideo in ea fieri non poteſt, ꝙ
adſit claudicatio, quæ in alijs contractib. con
ſideratur, in quibus dantur actiones diuer-
ſæ, & diuerſæ obligationes, tendentes ad di-
uerſa, & perſonæ in eis diſtinctæ conſideran
tur, quia diuerſo nomine nuncupantur, & in
ſocietate cuique conuenit idē nomen, nem-
pe ſocij. Impoſſibilitas etiam magis in iſto,
quam in cæteris contractibus conſideratur,
quia in cæteris a tempore celebrati contra-
ctus vſque ad ratificationem pupilli non po-
teſt

teſt ea iniquitas interuenire, quæ interueni-
re dicitur contra expreſſam eius naturam,
& eſſentiam in contractu ſocietatis.
21 Nam ſcimus, eſſe † leoninam ſocietatem,
quod quis poſſit lucrari, & non perdere, l. ſi
non fuerint, §. Ariſt. ff. pro ſoc. & pupillus in
medio tempore a contractu vſque ad ratifica
tionem poſſet lucrari, & non perdere, cum
non eſſet obligatus, ſi omnia in ſocietate exi
ſtentia petitent, & ſi lucra facta fuiſſent, poſ
ſet ea ratificando ſocietatem percipere. Sed
cum hoc ſit omnino in ſocietate, eius natu
ra attenta, impoſſibile, merito talem claudi
cationem admitti non poſſe, dicendum eſt.
Vlterius impoſſibilitas conſideratur, quia
22 † neque etiam pupillorũ fauore vſuræ per-
mittuntur, cum omni iure prohibitæ ſint, vt
per Sotum lib. 6. de iuſtit. & iure, q. 1. artic. 1.
& ſi claudicaret contractus, vſura inducere-
tur, quia pupillus ex pecunia, quam poſuiſ-
ſet in ſocietate, lucrum perciperet, obuen-
tum eo tempore, quo non fuiſſet ſuppoſitus
periculo. Quod enim inducatur hoc modo
vſura inter ſocios, infra cap. 16. declarabo.
Impoſſibile etiam eſt, quod a lege fauore pu
23 pillorum inducatur delictum, quia a † lege
nunquam datur occaſio delinquendi, leg. in
fundo, ff. de rei vend. & faciunt tradita infra
nu. 93. & l. nec permittendum, ff. pro ſoc.
24 Et † cauendum eſt a dictis per Corn. in d.
conſ. 187. ſub nu. 5. lib. 3. qui ad ſuſtinendam
iniquitatem non reperiri in ſocietate, licet
claudicet, conſiderat, quod aut pupillus fa-
ctus maior, aut cum auctoritate tutoris rati-
ficabit, & dicit ipſe, quod non erit iniqua ſo-
cietas, quia obligatio erit hincinde cõtracta.
Aut ratificare recuſabit, & dicit, quod ſocie-
tas non erit contracta, & ſic quod iniqua
dici non poterit, cum non entium nullæ ſint
partes. Iſta eius dicta ſuſtineri non poſſunt,
quia, vt dixi, iniquitas conſiſtit in ſocietate
ante ratificationem, quia eo tempore poteſt
pupillus lucrari, & non perdere. Et ſi, vt ipſe
admittit, ſocietas eſt nulla a principio, quo-
modo dici poteſt, ratificatione iniquitatem
25 ceſſare, cum † quod nullum & iniquum eſt,
ratificatione confirmari non poſſit, Glo. Bar.
& Bal. in l. licet, ff. de iud. & ita tenẽt omnes,
vt per Dec. in c. prudentiam, nu. 99. de offic.
iud. deleg. Inquam, quod iniquum & vſura-
rium eſt, quod non poſſit ratificari & ſuſtine
ri, patet, quia ſi non poteſt iniquitas & vſura
a principio induci in ipſo contractu, multo
magis non poterit induci per ratificationẽ.
Et quod nulliter geſta non poſſunt confirma
26 ri in propoſito, patet, quia † cõfirmatio ope
ratur ex nunc, & non vti ex tunc, vt per Bar-
tol. in l. ab emptore. col. fin. ff. de pact. Caſtr.
in l. 1. C. ſi maior ſact. Bald. in l. fin. C. de SC.
Macedon. Rolan. in conſ. 60. num. 40. lib. 4. &
nos indigemus confirmatione vti ex tunc,
ad hoc, vt geſta medio tempore valida dici
poſſint, quia de geſtis poſt ratificationẽ nul-
la eſt dubitatio, & ita ratificationẽ nihil ope-
rari, tenet Menochius conſ. 121. nu. 35. lib. 2.
Camillus Borellus inter cõſilia diuerſorum
nouiter impreſſa Francofurti, conſ. 18. num.
16. part. 2. & ſic cum hac opinione ſocieta-
tem a pupillo proximo infantiæ non valere,
& non claudicare pertranſeo, & in ea obſer-
uari debere teneo id, quod communiter di-
ci ſolet, contractus contra eorum naturam
claudicare non poſſe, l. litigatores. §. penult.
& fin. ff. de arbit. & in §. proximis, in Authẽt.
de non eligend. ſecundo nub. & ſic viſo de
pupillo proximo infantiæ, videndũ eſt mo-
do de proximo pubertati. Pupillus etiam
27 † proximus pubertati ſocietatem contrahe
re prohibetur, iuxta textum in d. l. vt in con
ductionibus, ff. pro ſoc. quia ipſe etiam con-
trahendo non obligatur ciuiliter, ſed tantũ-
modo naturaliter, Bart. in l. 1. ſub num. 7. ff. de
nouat. Ang. in d. §. pupillus, ſub nu. 3. Inſtit.
de inutili ſtipul. & de iſto etiam, vti de ſupe-
riori proximo infantiæ dictum fuit, dici de-
bet, eius fauore ſocietatem claudicare non
poſſe, cum militent ea omnia, quæ de ſupe-
riori dicta fuerunt. Solum enim iſti pupilli
differunt in eo, quia proximus infantiæ, vt di
xi, non obligatur, neque ciuiliter, neque na-
turaliter, proximus vero pubertati naturali-
ter tantum obligatur; & differunt in eo, quia
proximus infantiæ nõ obligatur, etiamſi ad-
28 hiberet iuramentum in cõtractu, ſed † pro-
ximus pubertati iuramento adhibito tene-
tur ad eius obſeruantiam, perinde ac ſi eſſet
maior, Corn. in conſ. 187. num. 7. vſque ad fi-
nem conſilij, lib. 3. & iſta eſt communis opi-
nio in omnibus contractibus, vt per Dec. &
Cagnolum in l. pupillum, ff. de reg. iur. Gab.
tit. de minor. concluſ. 1. nu. 39. Sera. in tracta.
de priuil. iur. priuil. 83. ſub nu. 24. Octau. Si-
moncell. in tract. de decret. minor. lib. 3. titu.
8. inſpect. 18. Et ſtante ſupradicta concluſio-
ne, quod pupillus non poſſit contrahere ſo-
cietatem, arguũt Doctores, quod nec etiam
29 eam † tacite contraxiſſe præſumi poterit,
cum expreſſe eam contrahere non poſſit, &
ideo dicunt, ſi plures fratres, ſeu patrui, &
nepotes inſimul viuunt, ponendo omnia in
commune, inter eos ſocietatem contractam
præſumi non poſſe, ſi vnus ex eis ſit infans,
ſeu infantiæ proximus, ſeu proximus puber-
tati, Bart. in l. Titium & Mæuiũ, §. altero. ſub
nu. 5. ff. de admin. tut. & in l. ſi patruus, nu. 9.
C. com. vtr. iudi. & in l. cum duobus, §. Papi-
nianus, nu. 3. ff. pro ſoc. Bald. in d. l. ſi patruus
ſub nu. 13. & in l. cum oportet, num. 9. in fin.
C. de bonis quæ lib. & in addit. ad tract. Bart.
de duob. fratr. ſub num. 17. & conſ. 236. lib. 4.
Petr. de Vbald. d. tracta. de duobus fratr. p. 3.
nu. 3. Angel. in conſ. 60. Corn. in conſ. 1. lib. 1.
& in conſ. 213. lib. 3. Caſtr. in conſ. 350. incip.
ex die quo iſte. lib. 1. Roman. in conſ. 413. nu.
14. Alex. in d. conſ. 49. ſub num. 1. lib. 1. & in
conſ. 30. nu. 6. lib. 2. & in conſ. 37. nu. 1. lib. 4.

Cæpol.

Cæpol.conſ.ciuil.40.nu.1.Lud.Bolo.conſ.7.
nu.5.Barb.conſ.37.lib.2.& conſ.10.lib.4.So-
cin.in conſ.160.lib.2.Pariſ.in cõſ.84.nu.8. &
nu.58.& conſ.86.nu.2.lib.1.Crauet. in conſ.
286.col.1.lib.2.Dec.in conſ.21.li.1.& in cõſ.
556.lib.2.Iaſ.in l.1.nu.6.C.qui teſtam. facer.
poſſ.Alc.in tract.de præſ.reg.1.præſ.25.nu.4.
Cephal.in conſ.247.nu.19.lib.2.Anch.q.40.
ſub nu.2.lib.3.Menoch.in cõſ.12.lib.1. & in
tract.de præſumpt.lib.3.præſumpt.56.nu.6.
Ioſeph.Lud.d.concluſ.53.verſ.debet etiam,
nu.161.Maſchar.in tract. de probat.concluſ.
1309.nu.4.& iſta eſt communis opinio.Opi-
30 nio iſta,ſocietatẽ † non cenſeri contractam
inter fratres & inter patruum, & nepotem,
ſi vnus ex eis ſit minor, declaratur non eſſe
verã, patris iuſſu ſeu mandato præcedẽte in
eius teſtamento; ita per text. quem dicit ſin
gularem,in l.qui negotiationem,in princip.
ff.de adminiſt.tut.hanc opinionem limitan-
do tenet Bal.in d.l.cum oportet,ſub nu.9.C.
de bon.quæ liber.& eum ſequuntur Alex.in
conſ.49.ſub nu. 1.lib.1.& Soc. in conſ.4.n.5.
lib.4.Iaſ.in d.l.1.ſub nu.6.verſ.2.notabiliter.
C.qui teſtam.fac.poſſ.Barb.in conſ.31. lib.1.
Menoch.in tract.de pręſumpt.lib.3.præſ.56.
31 nu.18.Dec.conſ.441. Sed † mihi videtur di-
cendum, hanc declarationem ſeu limitatio-
nem non eſſe veram, quamuis teſtator man-
det communi nomine cum pupillo negotia,
& alia omnia, vt fit in ſocietate, debere tra-
ctari.Quia ſi eſt verum,prout eſt veriſſimũ,
pupillum carere conſenſu, & non poſſe ſe
obligare, vt ſupra dixi, & ſi eſt ſimiliter ve-
rum & indubitatum, vt iam pluries dixi, in
ſocietate requiri conſenſum ſimultaneum,
vt per Alex.in conſ. 132.nu.20.lib.5.adeo,vt
ipſo iure conſenſu remoto ſocietas contra-
hi non poſſit, vt per Crau.conſ.605. ſub nu.
6.lib.4. non video, quomodo etiam teſtato-
ris mandato præcedente ſocietas cum pupil
lo conſenſu carente cõtracta dici poſſit,quia
impoſſibile eſt,quod tãta in teſtatore aucto-
ritas,& poteſtas reperiatur,vt poſſit eius iuſ
ſu & mãdato inducere conſenſum in eo pu-
pillo, in quo propter ætatis imbecillitatem
adhuc non reperiatur. Nec id fieri etiam per
modum fictionis dici poteſt,quia ab homine
fictio,quæ eſt contra veritatem, induci non
poteſt,l.ſi forte.ff.de caſtr.pecul. & agẽs cir-
ca perſonam patientem operari quicquam
non poteſt, niſi perſona patiens ſit bene di-
ſpoſita ſecundum Philoſophos, & habetur
in c.venerabilem,de election. Neque obſtat
32 dicere,quod † hęres adeundo cenſetur obli
gari ad omnia ordinata in teſtamento, & id-
eo neceſſario ſequi,ſocietatem fuiſſe cõtra-
ctam,vt a teſtatore in eius teſtamento diſpo
ſitum reperitur, vt dicit Socin.d.conſ.4.nu.
3.lib.4.Nam facilis eſt reſponſio,& deſumi-
tur etiam ex verbis eiuſdem Socini, dum di
cit, hæredem remanere ex aditione obliga-
tum ad omnia ordinata per teſtatorem, qui-
bus iura non reſiſtunt. Nam dico ego,ſocie-
tatem mandato pręcedente contractam non
cenſeri,quia iura reſiſtunt, cum pupillus ca-
reat conſenſu, & ſine conſenſu ſocietas ini-
ri non poſſit, & dico regulam illam,volunta
33 tẽm † teſtatoris eſſe ſeruandam, vt in §. di-
ſponat.in authent.de nupt. non procedere,
quando teſtator diſponeret aliquid cõtra le-
gis diſpoſitionẽ,c.requiſiſti,c.ſua de teſtam.
l.nemo poteſt, ff.de leg.1. & non procedere
quando mandaret impoſſibilia, §. impoſſibi-
lis.Inſtit.de hęred.inſtit.l.Africanus.40.in fi.
34 de leg.1. Et † non obſtat text. in d.l. qui ne-
gotiationem:quia non dicitur ibi,illum Pam
philum ſuperlucrata iure ſocietatis reddere
obligatum eſſe,ſed dicitur lucrum facere ex
tutela non debere, & ſic in illo textu proba-
tur,verum iuſſum teſtatoris adimpleri debe
re, ſed tamen adimpleri debere eo modo,
quo poteſt,nẽpe, cum ea facultate & aucto-
ritate,quæ de iure tutoribus competit,& qđ
id iure ſocietatis fieri debuerit, ibidem nul-
lum verbum habetur. Vnde tenendum eſt
ex iuſſu teſtatoris de ſtando & ponendo om
nia in communi,ſocietatem non induci, ſed
eo modo citra ſocietatẽ eius iuſſum eſſe ad-
implendum,quo de iure adimpleri poterit,
& ita videtur tenere Riminald.iun. in conſ.
35 636.num.52.lib.6.Dici etiam † poteſt,quod
pupillus,vt teſtatori obediret, mandanti ſo-
cietatem ab eo debere contrahi,poſſet id fa
cere cum tutoris auctoritate, vel id facere
poſſet tempore,quo eſſet legitimæ ætatis,&
tunc incipere ſocietatem, quaſi quod iuſſus
teſtatoris eſſet intelligendus, quod eum ar-
ctaret, quando ſuperueniſſet legitima ætas.
36 Et dico,etiam † Baldi opinionem ſuſtineri,
quod iuſſus teſtatoris ſit obſeruandus, nem-
pe vt dicti maiores, patrui, ſiue fratres poſ-
ſint & debeant teſtatori obedire,vt pupillus
non poſſit contrauenire,& iſta fieri debeant
non quidem iure ſocietatis, ſed quia ita iuſ-
ſit teſtator, cui ab hæredibus parendum eſt,
adita hæreditate.

37 Sed † quæro deficiente iuſſu teſtatoris, &
admiſſo, inter fratres ſeu patruum,& nepo-
tem ſocietatem contractam dici non poſſe,
eo, quia inter eos adſit vnus, qui ſit pupil-
lus,quid erit agendum circa geſta & quæſita
a maioribus pro tẽpore,quo inſimul in com-
munione ſteterunt? Vtique pro habẽda per-
fecta huius quæſiti cognitione plures ſunt
diſtinguendi caſus.

38 Primus † erit caſus,quãdo negotia a maio
ribus tractata fuerunt eorum proprijs nomi
nibus,& cum proprijs pecunijs, & iſto caſu
omni penitus difficultate ceſſante, acquiſi-
ta erunt propria acquirentium, & in eis pu-
pillus nullam partem prætendere poterit, l.
ſi patruus. Codic. commun. vtriuſq. iudic.
& ibi gloſſa, Bartol. & Bald. & cæteri Do-
39 ctores communiter. Secundus † erit caſus,
quando ſimiliter negotia a maiorib. tractata

fuerunt eorum proprijs nominibus, ſed ta-
men cum pecunijs communibus cum mino-
re, & hoc caſu etiã res acquiſita erit propria
acquirentium, vt per text. in l. filia. ff. de ſo-
lut. tenẽt Bart. & cæteri Dd. in d. l. ſi patruus.
Rim. in conſ. 130. nu. 6. lib. 1. & in conſ. 332.
nu. 25. lib. 2. Alex. in conſ. 49. num. 11. libr. 1.
Iaſ. in l. 1. col. 3. C. de furt. & in l. 1. colum. 5.
C. qui teſtam. fac. poſſ. Tertius eſt caſus, quã-
40 do † ſimiliter bona a maioribus tractata fue
runt eorum proprijs nominibus, ſed cũ pro-
pria pecunia ipſius pupilli, & hoc caſu etiam
pupillus in acquiſitis partem aliquam præ-
tendere non poterit, l. ex ea. C. de rei vendi.
Bart. & Bald. in d. l. ſi patruus. Rimin. d. conſ.
130. num. 6. lib. 1. & d. conſ. 332. num. 25. lib.
2. Pariſius in conſ. 180. num. 19. lib. 1. Decia.
in conſ. 36. num. 39. lib. 1. Corn. conſ. 213. lib.
3. Poterit tamen minor in his caſibus ſolum
repetere ſuas pecunias, l. 1. C. ſi quis alteri,
vel ſibi, & ita admittunt ſupra citati Docto-
res, & tradit Crauet. in conſ. 131. ſub nu. 12.
lib. 1. etiam in ſubſidium res empta minori
acquiſita dicitur, & poterit rem vendicare,
ſi acquirens non ſit ſoluendo, Petr. de Vbal.
in d. tractat. de duobus fratribus, part. 5. ſub
num. 3. Pariſius in conſ. 80. num. 20. libro 1.
Maſchard. in tract. de probat. concluſio. 611.
num. 9. & etiam pupillo competit hypothe-
caria, Pariſius d. conſ. 80. num. 30. Neguſan.
in tract. de Pignor. p. 2. mem. 4. nu. 163.
41 Quartus eſt caſus, quando † communi no
mine etiam pupilli negotia tractata fuerũt,
ſed etiam cum propria pecunia ipſius pupil-
li, & tunc res quæſitæ erunt communes, pu-
pillo ratum habente, ſed, vt ſupra dixi, ac-
quirentes erunt obligati, pupillo ratum non
habente, reſtituere pecunias pro portionib.
eis tangentibus, & etiam in ſubſidium pote-
rit minor rem vendicare, & hypothecariam
actionem exercere.
42 Quintus eſt caſus, quãdo † ſimiliter com-
muni nomine etiam pupilli negotia tractata
fuerunt, ſed cum pecunijs communibus, &
hoc caſu res acquiſitæ erunt communes, pu-
pillo ratum habente, vt dixi in ſuperiori ca-
ſu, l. ſi ego, ff. de neg. geſt. & eo ratum non ha
bente, erunt acquirentium, l. fundus ille, ff.
de contrah. empt. Bart. Bal. & cæteri in d. l. ſi
patruus. Bart. in d. l. Titium & Mæuium, §. al-
tero, ff. de adminiſt. tut. Bald. in conſ. 109. lib.
2. & pecunias minor recuperabit ſeu aget in
ſubſidium rei vendicatione, ſed cum poſſit
ratum habere, quod id faciat ſolummodo in
ſubſidium, nõ erit neceſſe. Sextus eſt caſus,
43 quando † ſumus in dubio, quo nomine ne-
gotia tractata fuerint, vt plerunque euenire
in mercantijs, in quibus inſtrumenta nõ con
ficiuntur, dicit Bald. in d. l. ſi patruus, ſub nu.
5. præſuppoſito tamen, conſtare negotia fuiſ
ſe tractata cum pecunijs communibus, & di-
cendum videtur, in dubio præſumi debere
negotia tractata fuiſſe proprio nomine ge-
rentis, l. & magis, ff. de ſolut. l. Titium & Me-
uium, §. profectos, & ibi Bart. ff. de adminiſt.
44 tut. & hoc ea ratione, ne † extrinſeca perſo-
na in contractu comprehenſa dicatur, l. ſi ita
ſtipulatus. §. Griſogonus. ff. de verb. oblig. &
ita tenet Bart. in d. l. ſi patruus. C. com. vtr. iu
dic. & in dict. l. Titium & Mæuium, §. altero.
Alex. in conſ. 132. nu. 8. & in conſ. 134. in fin.
lib. 5. Petr. de Vbal. d. tract. p. 1. ſub nu. 3. Me-
noch. in tract. de præſumpt. li. 3. præſ. 46. nu.
45 5. Et licet † in dubio ita preſumatur, nempe
negotia proprio, & non communi nomine
tractata fuiſſe, a tali tamen præſumptione re
ceditur, ſi extant coniecturæ, & præſumptio
nes, ex quibus argui poſſit, negotia commu-
ni nomine fuiſſe tractata, ita tradit Bal. in d.
l. ſi patruus, ſub nu. 5. & reſpondet ad §. Gri-
46 ſogonus, quod † procedat, quando ſubintel-
ligeretur perſona, quæ redderet cõtractum
inutilem, & in præſenti ſubauditur perſona,
quæ contractum inutilem non reddit, & ita
tradit etiam in l. penult. C. ſi quis alteri, vel
ſibi, & ita tenet etiam Bart. in d. l. ſi patruus,
vbi in q̃ſtione de facto ſibi obuenta de quo-
dam fratre maiore, qui acquiſiuerat multa
bona cum pecunijs hæreditarijs communib.
cum fratre pupillo, ad cognoſcendũ, an fuiſ-
ſent quæſita proprio vel communi nomine,
refert feciſſe ſibi oſtendi librum rationum,
& quia in eo dicebatur: Hic eſt liber mer-
cantiæ mei talis, & mei fratris, determinaſſe
47 dicit, ex † hoc apparere, quæſita bona fuiſſe
quæſita communi nomine, argum. l. Neſen-
nius, ff. de neg. geſt. & hanc Bart. determina-
tionem approbant etiam ibidem Bald. & cæ-
teri, & Alex. in conſ. 132. ſub nu. 9. & nu. 12.
lib. 1. & Menoch. in tract. de præſumpt. lib. 3.
48 præſ. 46. ſub nu. 7. Et † non ſolum ex libro ra
tionũ coniectura ſumi poteſt, acquiſitionem
non proprio, ſed communi nomine factam
fuiſſe, ſed etiam aliunde coniecturæ, & præ-
ſumptiones ſumi poſſunt, & vna erit conie-
ctura, q̃ a teſtatoris iuſſu ſeu mandato deſu-
mitur, puta, ſi teſtator mãdet eius filio maio-
ri, ꝙ communi nomine aliorum filiorum ad-
miniſtret communem hæreditatẽ: eo enim
49 nomine, quo † iuſſit teſtator, negotia geſta
præſumuntur, l. qui negotiationẽ, in princi.
ff. de admin. tut. & ſemper acquirens cõi no-
50 mine acquiſiuiſſe cenſetur, ſi ita facere † ex
aliqua præcedenti cauſa tenebatur, Alcia. in
tract. de præſumpt. reg. 2. præſ. 24. nu. 2. Me-
noch. in tract. de præſump. li. 3. præſump. 46.
51 nu. 8. Altera † erit coniectura, quæ deſumi-
tur a ſolito ipſius acquirẽtis. Si enim ſolitus
erat acquirere communi nomine, & commu
ni nomine acquiſiuiſſe cenſebitur, Baldus in
d. l. ſi patruus, ſub num. 5. Menoch. de præſ.
52 46. in fine. Altera † coniectura deſumitur a
libro æſtimi, quia ſi ab acquirẽte in eo acqui-
ſita fuerunt deſcripta communi nomine,
& communi nomine pro eis fuerunt ſolutæ
expenſæ, ex tali appoſitione reſultat præ-

ſumptio,

ſumptio, quod res fuerint cõmuni nomine acquiſitæ, ſeu potius inde ſequitur, res ipſas propter talem appoſitionem fuiſſe communicatas, Bart. in l. iura. per illũ text. C. de omagr. deſer. lib. 10. Dec. in conſ. 21. ſub num. 10. lib. 1. Rimin. ſen. in conſ. 130. nu. 5. lib. 1. Rol.
53 in conſ. 4. lib. 2. Altera † coniectura deſumitur ab excluſione delicti. Si enim conſtat, ꝙ res de communi pecunia empta fuerit, prout præſupponitur, & quod communi nomine empta fuerit pręſumi dẽt ad excludendũ
54 delictũ, nam † conuertere pecunias communes in propriam vtilitatem, eſt delictum, & furtum, l. rei communis, & l. ſeq. & l. marito, ff. pro ſoc. & l. ſi ſocius, ff. de furt. & ideo ad euitandum delictum, quod communi nomi-
55 ne empta fuerit, præſumi debet. Ita † ſemp, quod ea interpretatio ſumi debeat, quæ ſit excluſiua delicti, late probat Menoch. in tract. de præſ. lib. 5. præſ. 2. Et loquendo in terminis noſtris, quod acquiſitio communi nomine facta cenſeatur, quando eſt facta cum pecunijs communibus ad excludendum delictum, late comprobat Crauet. in conſ. 286.
56 lib. 2. motus dicta ratione, quia † adminiſtrator deliquiſſe cenſeretur, & teneretur ciuiliter ad duplum, & etiam criminaliter puniri poſſet. Ang. in conſ. 90. pro deciſione. Soc. in conſ. 190. ſub nu. 5. lib. 2. Dec. in conſ. 192. in fin. lib. 1. Borgnin. in tract. de tutor. & cura tor. ſub nu. 116. Plot. ad l. ſi quando, nu. 209. C. vnde vi. Et iſta opinio etiam comprobatur ex traditis per Bart. in l. cum oportet, in fin. C. de bonis quę libe. vbi cæteri communiter eum ſequuntur, ibi, inquã, dum agit, ex quibus pecunijs res acquiſitæ præſumantur, di-
57 cit, quod † illa præſumptio ſumi debet ante omnia, quæ ſit excluſiua delicti, & quod, vbi iſta præſumptio delicti excluſiua non intret recurri debet ad alias coniecturas & pręſumptiones, & idem tradit in tract. de duob. fratrib. nu. 5. Vltima coniectura eſt, ſi negotium ad ſolum contrahentem pertinere non poſſit, Rota Genuenſ. deciſ. 14. nu. 96. vbi declarat, qualiter ſit intelligendus Caſtr. conſilio 242. lib. 1. & Soc. conſ. 154. nu. 10. lib. 1. Septi-
58 mus eſt caſus, quando † non conſtat, quibus cum pecunijs negotiatio, & acquiſitio facta fuerit. Nam iam dixi, quod ſi acquiſitio facta fuit cum pecunijs communibus, ſiue cum pecunijs acquirentis, pupillum nullam partem in ea habere, ſed quia ſi acquiſitio appareat facta communi nomine, ſi pupillus vult in ea partem habere, tenetur acquirenti pecuniarum partem reſtituere, l. 2. C. pro ſoc. ideo hunc præſentem ſeptimum caſum poſui, vt videamus, quibus cum pecunijs acquiſitio a patruo ſeu fratre maiori facta præſumatur, quando eam communi nomine feciſſe appa
59 ret. Vna eſt opinio, acquiſitionem † præſumi factam a patruo ſeu fratre maiore de communib. pecunijs, Spec. in tit. de iud. §. 4. ſub nu. 13. Bald. in l. cum oportet, ſub num. 9. C. de bonis quæ liber. Siluan. late in conſil. 86. vbi hanc opinionem de iure veriorem eſſe dicit Natta conſ. 100. num. 15. & conſil. 358.
60 num. 9. & 10. Altera † & ſecunda eſt opinio acquiſitionem præſumi factam de propria pecunia, ita tradit Bart. in l. 2. per illum text. C. pro ſoc. & monet contrahentes, quod in inſtrumento appouere faciant, tem fuiſſe acquiſitam de communi pecunia, & dicit tenendum menti, quia valet ad mille aureos, & idem tenet ibidem Bald. in l. pen. C. ſi quis alteri vel ſibi, & Bart. in d. l. ſi patruus, hanc eandem tenet opinionem, & affirmare videtur, non eſſe recurrendum ad coniecturas, per text. in l. ſi defunctus. C. arbitriũ tut. vbi diſponitur, tutorem cenſeri acquiſiuiſſe ex propria induſtria, licet eſſet pauper, & pupillo non datur rerum acquiſitarum retentio, nec rei vendicatio, ſed tantũ ei permittitur, quod agat tutelæ actione. Tertia eſt opinio
61 ad cognoſcendum, an † acquiſitio communi nomine facta de communi pecunia facta fuerit, ſiue de propria, eſſe recurrendum ad coniecturas, Bald. in l. ſi patruus, ſub num. 5. Corn. in conſ. 98. col. pen. li. 4. verſ. debet autem intelligi. Rom. in cõſ. 3. viſo themate, & in conſ. 274. d. mater. & in conſil. 346. in hac cauſa, & idem videtur firmare Abb. in conſ. 36. col. 1. verſ. aliam ſolutionem, lib. 2. vbi dicit, cõſiderandum eſſe quis agat, & quis conueniatur: nam ſi agat frater minor, ad hoc, vt res quæſita ſibi cõmunicetur, dicit, ſibi onus
62 probandi incumbere, tem † ab ipſo petitam fuiſſe quæſitam de communi pecunia; & ſi agat frater maior, vt dictam rem quæſitã pręcipuam habeat, dicit ei neceſſitatem probandi incumbere, & ſubiungit, ad probationem faciendam ſufficere cõiecturas, & ita etiam eſſe conſiderandum, quis agat tenet Alex. in conſ. 78. nu. 5. lib. 2. & Siluan. in d. conſil. 86.
63 nu. 3. Et cum hac † opinione videtur concordare Bart. in d. l. cum oportet, in fine principij. C. de bon. quæ liber. vbi ſe ita dicere in hac materia ſolitum eſſe affirmat, nẽpe quod aut ſumus in caſu, in quo præſumeretur delictum, ſi præſumeretur lucrum factum de pecunia alterius, & hoc caſu præſumi non debet factum de pecunia alterius, ſed de propria, per text. in d. l. ſi defunctus. C. arbit. tut. & hoc eſt, quod dicere voluit idem Bart. in d. l. ſi patruus, non eſſe recurrendũ ad conie-
64 cturas, in d. l. ſi defunctus, nempe † non eſſe coniecturãdum, quod factum fuerit lucrum de pecunia alterius, quia eſſet præſumere delictum, & Bart. ita loqui intelligunt Corn. in d. conſ. 98. col. penult. lib. 4. & Siluan. d. conſ.
65 86. ſub num. 1. Aut † effugitur præſumptio delicti, quando præſumitur lucrum factum cum pecunia alterius, & tũc factum cum pecunia alterius præſumi debet, vt dicitur de vxore, quæ ad effugiendum inſpicionem turpis quęſtus pręſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti, l. quintus, ff. de donat. inter vir. & vx. & l.

& l.etiam.C.eodẽ,& dicitur de vidua etiam,
vt præſumatur acquiſita intra annum luctus
acquiſiuiſſe de bonis mariti ad euitandũ tur
pis quæſtus ſuſpicionem, Bal.in d.l.cũ opor-
tet,in princ.C.de bon.quæ lib. Angel.in cõſ.
140.Pariſ.in conſ.80.lib.1.Gabr.in ſuis con-
cluſ.tit.de præſumpt.concluſ.15.Menoch.in
tract.de præſ.lib.3.præſ.51.Maſchar.in tract.
de probat.conclu.30.& Aret.in conſ.31.po-
66 nit pulchrum caſum de † vidua,quæ præſu-
mi poterat acquiſiuiſſe de pecunia mariti,&
de pecunia pupilli ſui filij,& determinat,præ
ſumi debere acquiſiuiſſe de pecunijs mariti
quia ſi præſumeretur acquiſiuiſſe ex pecu-
nijs pupilli,vel ex turpi quæſtu, maius deli-
ctum cõmiſiſſe præſumeretur, & ſic vult in-
ter duo delicta minus delictum eſſe præſu-
67 mendum. Aut † poſſibile eſt,ꝙ cum propria
vel aliena pecunia lucrum factum fuerit, &
ſine delicto in vtroque caſu, & tunc ex qua
pecunia fuerit factum,eſſe recurrendum ad
coniecturas dicit.Et hanc diſtinctionem po-
nit etiam in tract. de duobus fratrib. ſub nu.
5. & eum ſequuntur Doctores communiter
in d.l.cum oportet, in princip.& Corn.in d.
conſ.98.col.pen.lib.4.& in conſ.103.ſub nu.
2.lib.1.Quare cum dicat in hac vltima parte
ſuæ diſtinctionis, eſſe ad coniecturas recur-
rendum, ſupradictam opinionem firmare vi
detur,quod non præſumatur quæſita de pro
pria pecunia, ſed quod ſit recurrendum ad
coniecturas,ad cognoſcendum,an fuerit ac-
quiſitio facta de propria ſeu de communi pe
68 cunia. Hanc † eandem opinionem firmare
videtur Bald.in conſil.137. quædam vidua.li
bro 5.vbi agẽdo de quadam vidua, quæ cum
ſtaret cum proprijs eius filijs, quædam bona
emerat, & ea ad ſe pertinere filij aſſerebant,
dicit in dicto caſu eſſe recurrendum ad con-
iecturas, & ſi pupilli erant diuites, & mater
inops,præſumi debere de bonis filiorum ac-
quiſiuiſſe,ſi autem erat mulier induſtrioſa,
& pupilli pauperes præſumi potius ex eius
induſtria acquiſiuiſſe. Si autem non appare-
bunt iſtæ coniecturæ, ſufficere matri poſſi-
denti filios non probaſſe, bona fuiſſe empta
69 de eorum pecunia, per text.in † l. ſi defun-
ctus.C.arbit.tut.& ſi nõ præſumitur pro ma-
tre,ſufficit ei, quod non præſumatur contra
eam, quia ceſſantibus præſumptionibus ad
alterutrum extremorum ſufficit reo ipſa in-
certitudo; in his dictis,quod ſit recurrẽdum
ad coniecturas,firmare videtur Bald. tũ quia
expreſſe dicit, eſſe recurrendum ad conie-
cturas, tum etiam, quia non firmat opinio-
nem ſuam in præſumptione,quod quis præ-
ſumitur quæſiſſe cum propria pecunia, ſed
in eo, quia mater poſſidebat, etſi nihil pro-
batum fuit pro eius parte, nihil etiam pro-
batum fuit pro parte agentium. Quarta, &
70 vltima eſt opinio,eſſe † tempora diſtinguen
da,nempe aut dubitatur,de qua pecunia fa-
cta fuerit acquiſitio ante redditã rationem,
aut poſt redditã rationem. Si ante redditam
rationem,vtique dicendum ſit, præſumi ac-
quiſitionem factã de pecunijs,quas quis ad-
miniſtrabat: ſi vero poſt redditam rationem
& reliqua,tunc ceſſare talẽ præſumptionem
& cenſeri acquiſitionem factam de proprijs
pecunijs.Et ita intelligi debere text.in d.l.ſi
71 defunctus. C.arbitr. tutor.quod † procedat
poſt redditam rationem, & reliqua tradit
Aret. in d.conſ.31.col.2. Vnus præterea, &
ita tenere citat Bald.in c.vn.verſ.vel dic me-
lius, de contentione inter domin. & fidelẽ.,
& eundem Bald.in d.loco,pro hac diſtinctio
ne Maſchard.concluſ.134.nu.5. ad eã com
probandam citat etiam Imolam in c.inueſti-
gandum.in fin.de pecul.cleric.& Franc.Luc.
in tract.de fiſco & priuileg. eius in 1.p. prin-
cipali,num.30.& Barbat.in tract.de præſtan.
Cardinal.in 3.q.1.partis,num.22.verſ.poteſt
etiam. Sed in hac vltima opinione parum eſt
72 elaborandum,quia eſt contra text.† in d. l.ſi
defunctus,dũ ibi expreſſe dicitur, pupillum
debere agere actione tutelæ, & nõ poſſe res
a tutore quæſitas retinere, neq; pro eis con-
ſequendis agere rei vendicatione, ita expreſ
ſe præſupponitur adhuc, tutorem illam ra-
tionẽ non reddidiſſe, & nihilominus ibi præ
ſumitur, interim antequam actione tutelæ
conueniatur, res illas acquiſiuiſſe cum pro-
pria induſtria. Et non eſt in ea elaborãdum,
quia ratione reddita ceſſat coniecturarum,
& præſumptionum inueſtigatio, cum, ſi be-
ne & diligẽter cum reſtitutione reliquorum
reddita fuerit,vlterius aliquid a pupillo præ
73 tendi non poſſit.Si † autẽ perperam, & ma-
le reddita fuerit, contra eum præſumitur do
lus & delictum, & quod res pupilli conuer-
terit in proprium vſum,vt per Rolan. in con
ſilio 49.libro 1. & per Borgnin. in tractat. de
tuto.& curat.nu.223. vtique vlterius de alijs
coniecturis & præſumptionibus nõ eſt quæ-
rendum, & ita loquitur Bald.in d.c. vnic.de
controu. inter dominũ & fidelem,vbi ex bo-
na reddita ratione dicit,non præſumi officia
lem acquiſiuiſſe ex re domini, ſed bene ex
re domini quæſiuiſſe præmium,ſi non reliqua
reſtituit.Et loquendo de adminiſtratore hæ-
reditatis, ſi in ea reperta fuit pecunia, vel
fuit extracta de venditione alicuius rei, &
quid de ea factum fuerit,non appareat quod
de dicta pecunia, & non de propria ſolutio
ab adminiſtratore facta fuerit, tradit Roma.
in conſilio 276.varijs dubijs,num.6. & 7.Bor
74 gnin.deciſ.37. num.10. part.1. Circa † alias
opiniones ſupra poſitas pro earum concor-
dia & conciliatione admitto, neceſſitatem
probandi ſemper incumbere ei,qui agit, iu-
xta text.in l.ei qui dicit,ff.de prob.& admit-
to, probationes per coniecturas fieri poſſe,
vt tradit Abb.d.conſilio 36. & tradunt cæte-
ri omnes pro hac opinione confirmanda ci-
tati, ſed dico, præcipuam coniecturam in
75 dubio † eſſe, cenſeri acquiſitionem factam
de pe-

76 de pecunia ſoluentis, quia † qui poſſidet pe
cuniam, cenſetur eius dominium habere, l.
ſicuti. §. ſi quæratur. Bal. in conſ. 109. lib. 2. &
non tenetur quis oſtendere titulum ſuæ poſ
ſeſſionis, Bal. in d. l. cum oportet. nu. 12. C. de
bon. quæ lib. & in l. vltra. ff. de donatio. inter
77 vir. & vxor. Ita † ꝙ in dubio cenſeātur quæ-
ſita cum proprijs pecunijs, firmat Bart. Bald.
Salic. Ang. Caſtrenſ. in l. 2. C. pro ſocio. Bal. in
conſ. 137. quædam vidua. lib. 5. Abb. conſ. 46.
verſ. circa tertium. lib. 1. Alex. in conſ. 78. lib.
2. & in conſ. 132. nu. 13. in conſ. 134. nu. 3. &
7. lib. 5. Bertrand. in conſ. 253. nu. 1. & 2. li. 3.
p. 1. Barbat. in conſ. 22. nu. 8. & 9. lib. 1. Dec. in
conſ. 21. nu. 11. lib. 1. & in conſ. 349. nu. 5. &
in conſ. 628. nu. 2. lib. 2. Rim. ſen. in conſ. 130.
lib. 1. Crau. in conſ. 131. nu. 12. lib. 1. Natta in
conſ. 100. nu. 14. & 15. lib. 1. & iſta eſt magis
communis opinio, vt dicit Alex. in d. conſil.
134. in fi. lib. 5 Menoch. in conſ. 12. lib. 1. ſub
nu. 20. & in tract. de præſumpt. lib. 3. præſ. 46.
Curt. iun. in l. 1. nu. 11. C. de furt. Maſchard. in
tract. de probat. concl. 611. nu. 1. Inſuper di-
78 co, quod † etſi verum ſit ſecundum ſuprapo
ſitam opinionem, acquiſitionē in dubio præ-
ſumi factam ex propria pecunia, & ita proce
dat opinio affirmantium, hanc coniecturam
ſufficere ad probandum, cum propria pecu-
nia acquiſitionem factam fuiſſe, tamen ve-
rum eſſe, etiā ſecundum alteram opinionem
ad coniecturas eſſe recurrendum, nēpe, ſuf-
ficere coniecturas ad probandum contra ſu-
prapoſitam præſumptionem rem fuiſſe quæ-
ſitam de communi pecunia, vt per Specula-
torē, in d. §. 4. ſub n. 13. & per Bal. in d. l. ſi pa-
truus, & in l. pen. C. ſi quis alteri vel ſibi, &
ibidem per Salic. & per Bart. in d. l. cum opor
tet, in vltim. p. ſuæ diſtinctionis, & per Calc.
in conſ. 22. nu. 11. & per alios ſupra relatos,
& iſta eſt communis opinio, vt dicit Siluan.
in d. cōſ. 87. nu. 14. & ita iſtæ opiniones rema
nent concordatæ, nempe, quod in dubio pro
cedat, præſumi debere acquiſitionē factam
de communi pecunia ſecundum primā opi-
nionem, & quod alijs coniecturis cōtrarium
probari poſſit, ſecundum aliam opinionem,
& conſequēter etiam veriſſimum erit, quod
ſi ceſſabunt præſumptiones ad alterutrū ex-
79 tremorum, reo † ſufficiet ipſa incertitudo,
ad hoc, vt abſoluatur, vt tradit Bal. in d. cōſ.
137. lib. 5. & Menoch. d. tracta. de præſumpt.
lib. 3. præſ. 52. nu. 8. in fin. Modo ſic concilia-
tis ſupradictis opinionibus, quæro, quæ ſint
80 † coniecturæ ſufficientes ad probandū, rem
fuiſſe quæſitam non de propria, ſed de com-
muni pecunia? Reſpondet ad hoc quæſitum
Bald. in d. l. ſi patruus, ſub nu. 4. & dicit, con-
ſiderandam eſſe quantitatem bonorum com
munium, & an maior natu habeat eorum ad
miniſtrationem & geſtionē, & cuius ſit con-
ditionis, & vtrum conſuetus ſit lucrari, & ita
præciſa verba Baldi referendo tradit Petr. de
Vbald. d. tract. de duob. fratrib. q. 5. ſub nu. 3.

verſiculo ſecundo caſu, & has præſumptio-
nes etiam conſiderādas eſſe Iudicis arbitrio,
tradit Luc. de Penna in l. facultas, in fine. C.
de iure fiſci. libro 10. & poſt eum Menoch.
in d. tract. de præſumpt. lib. 3. præſ. 52. num. 8.
Vlterius agendo magis in ſpecie de conie-
81 cturis præfatis, quæro, quid † dicere volue-
rit Baldus, dum dixit, conſiderandam eſſe
quantitatem bonorum communium? Re-
ſpondeo, ideo dixiſſe, conſiderandam eſſe
quantitatem bonorum communium, quia
neceſſe eſt, vt bona cōmunia ſint in ea quan
titate, vt poſſibile ſit, cum eis acquiſitionem
fuiſſe factam. Si enim eſſent modicæ quanti-
tatis, vt vix ſufficerent pro victu, & expenſis
neceſſarijs, vtique præſumi non poſſet, quod
acquiſitio de communi pecunia facta fuiſſet
ita conſiderat Bald. in d. conſ. 137. lib. 5. & ita
dum agunt de acquiſitis a filio patris ſubſtan
tiam conſiderant Doctor. in l. cum oportet.
C. de bonis quæ liber. & Crot. in l. frater a fra
tre, numero 119. ff. de condict. indeb. Secun-
82 do † quæro, quid importent alia verba Bal-
di, conſiderandum eſſe, an frater maior ha-
beat illarum adminiſtrationem? Dicas, ſigni-
ficare neceſſe eſſe, quod ea adminiſtret, ad
præſumendum, quod cum eis fecerit acqui-
ſitionem, cum quaſi ſit impoſſibile, præſume
te cum eis acquiſiuiſſe, ſi ea non adminiſtret
& videmus in caſu l. 2. C. pro ſoc. quod licet
res ab vno ex ſocijs fuerit empta communi
nomine, & etiam præcedente conuentione,
quod ita emi deberet, ad hoc vt inſimul eſ-
ſent in ea ſocij ſecundum vnam opinionem
gloſſæ ibi, nihilominus præſumitur empta de
propria pecunia, & hoc ea ratione eſſe po-
teſt, quia emens alterius ſocij bona nō admi
niſtrabat, ita, vt cum eis emptionem cōmu-
ni nomine feciſſe de communi pecunia præ
ſumi poſſit, & in eo, qui non adminiſtrat pe-
cunias publicas, loquēdo de officiali, ꝙ non
præſumatur cum eis acquiſiuiſſe, conſiderat
Ioan. de Plat. in d. l. facultas. C. de iur. fiſci. li.
10. Tertio quæro, quid dicere velit Bal. dum
tradit, conſiderandū eſſe, cuius ſit conditio-
nis adminiſtrator? Dicere inquā, intēdit, eſſe
conſiderandū, an adminiſtrator ſit diues, vel
pauper, & an ſit homo induſtrius ſeu potius
negligens, & parum, aut nihil aptus ad nego
tiandum, & acquirendū ſua induſtria, & ſuis
83 † laborib. quia probata paupertate, & proba
to quod induſtrius non fuit, cū pecunia com
muni acquiſiuiſſe, & non eum propria præſu
metur. Licet .n. præſumatur, adminiſtratorē
acquirere cum propria pecunia, vt iam ſupra
dixi, & hoc verum ſit, etiā ſi adminiſtrator ſit
pauper, vt per Cuman. in conſil. 88. caſus eſt
talis, ſub nu. 3. & etiam inopia laborante, vt
per Cuma. in cōſ. 62. nu. 13. inter cōſilia Alex.
lib. 4. per text. in d. l. ſi defunctus, C. arbitr.
84 tut. vbi † præſumitur, tutorem pauperem
acquiſiuiſſe ſuis laboribus, & multis alijs
cauſis, & inde cōcluſio generalis deſumitur,

quem in diem ditari poſſe præſumi debere,
vt per Bald.& Salicet.in l.ex perſona. C. de
probat.& Alexand.in conſ.16.num.3.lib.5.
& per Menoch.in tract.de præſ.lib.1.quæſt.
24.num.46.& lib.6.præſ.28.in princip.Nihi-
85 lominus conſtito † non ſolum de pauperta-
te,ſed etiam quod non eſſet induſtrius,& ſic
quod ſua induſttia aliunde quæſiſſe prçſumi
non poteſt,de communi, & non de propria
pecunia acquiſiuiſſe præſumitur, & ita intel
86 ligitur tex.in d.† l.ſi defunctus, & intelligi-
tur concluſio ſupra relata, præſumi quem in
diem poſſe ditari,nempe vt procedat, quan-
do ſit habilis ad acquirendum, & habitu &
actu, ſed non procedar, quando fuit proba-
tum,quod non erat induſtrius, & ſic actu, ꝙ
acquiſiuerit,eius induſttia præſumi non po-
teſt,ita declarat Roman. in conſ.346. nu.16.
vſque in finem,& Purpur.in addit. ad Bar.in
l.2.C.pro ſocio,& Angel.in conſ.141. ſuper
1.puncto,col.2.verſ. quod intelligo verum.
Aret.in conſ.31.Franc. Curt.in conſ.23.col.
2.verſ,nam præſumitur.Præpoſ.in c. ſignifi-
cauit,in fin. de donat.inter vir. & vxor. Bar-
bat.in cap.1.de pecul. cleric. Boer. deciſ.81.
num.8. & iſta eſt communis opinio, vt late
per Pariſ.in conſ.80.lib.1.Maſcard.in tracta.
de probat.concluſ,30.ſub num.5.Bero.conſ.
87 19r.num.49.lib.1.Et hac † opinione ſtante,
male loquitur Maſchar.in concl.611. nu.19.
dum aſſerit, ab allegāte rem fuiſſe quæſitam
de communi pecunia, non ſufficere proba-
re, adminiſtratorem non fuiſſe induſtrium
habitu,loquitur, inquam, male,quia loqui-
tur contra ſupradictam, opinionem magis
communiter receptam, & loquitur male,
quia lucrum non prouenit ab induſtria habi
88 ta, ſed requiritur actio & labor.Et ideo † vi-
demus,quod ſi frater maior ſit induſtrius, &
ſtatim poſt mortem patris aliquid emat,prç-
ſumitur emiſſe cum pecunia communi re-
perta in hæreditate, quia in tam breui tem-
pore,quod aliquid acquiſiuerit videtur qua-
ſi impoſſibile,& ſic ei non ſufficit, quod ha-
bitu ſit induſtrius, cum actu ſe exercere non
potuerit.Angel.in d.conſ.141.verſ.vnde po-
ſito.Boer.d.deciſ.81.num.2.in fine, & idem
Maſchard.concluſ.30.num.4. verſ. intellige
igitur.Quarto & vltimo quæro,quid impor-
89 tent vltima verba Baldi,quod ſit † ſolitus lu
crari? Poſſunt intelligi,vt iam dixi, nempe,
quod ſi fuit probatum,eum non lucratum eſ
ſe actu, debere cenſeri acquiſiuiſſe de bonis
communibus,quæ adminiſtrabat,& poſſunt
etiam intelligi,quod ſi fuiſſet probatum,ip-
ſum fuiſſe ſolitum acquirere communi no-
mine,& cum communi pecunia, quod ita iu
xta eius ſolitum eſſet credendum, ipſum
cum communi pecunia acquiſiuiſſe.Ita a ſo-
lito, quomodo acquiſitio facta fuerit, argu-
mentatur Bald.in d.l.ſi patruus,nu.5. & Me-
noch.in d.præſ.47.in fi. & faciunt late tradi-
ta per Eucrar.in cent.ſua,in loco a ſolito, &
per Dec.in conſ.441.in 2. vol. His cognitis,
circa quæſita a patruo, ſeu fratre maiore, vt
redeam, vnde digreſſus ſum, perſequendo
90 ea,quæ ſupra dicebam,a † pupillo neque ta
cite neque expreſſe ſocietatem poſſe cōtra-
hi,cum ſupra dixerim,ſecundum aliquorum
opinionem, contractum ſocietatis a pupillo
geſtū poſſe claudicare, licet ego contrarium
affirmauerim,ſi placet dicta opinio,claudica
91 re poſſe, notandum eſt, pupillum † cogere
poſſe illum,qui ſecum contraxit,vt declaret
an dictæ ſocietati iam contractæ ſtare velit,
text.eſt in l.Iulianus,§.ſi quis colludente. ff.
de act. empt. Et dictum textum eſſe ſingula-
rem,dicit Bal.in l.dolum.in fi.C. de peric. &
com.rei ven.Alex.in l.iurigentiū. §.prætor,
92 ff.de pact. & illum † dicit notabilem Anch.
in c.quum ſit.col.1.de elect.in 6. ad id, quod
vbicunque eſt in facultate vnius, actum cum
alio celebratum fieri validū vel inualidum,
poteſt cum eo agi, vt approbet vel reprobet,
& ita tenet Octau. Simoncel. in tract. de de-
cret.minor.lib.3.titul.8. inſpect.17.in fin. &
hanc communem Doct. opinionem dicit Pi
nell.ad l.1.C.de bon.mater.p.3.num.34.Sed
93 † aduerte, quod iſta opinio recipit duas de-
clarationes. Vna eſt,ꝙ non procedat in con-
tractu illicito & vſurario,vt per Tiraq.de re-
tract.cōuent.in fi.nu.152.quod eſt valde no-
tandū in materia ſocietatis,in qua facile da-
ri poteſt, ꝙ eſſet illicitum & vſurarium vel-
le ratificatione ſecura, percipere lucrum ob
uentum tempore, quo pupillus periculum
non ſuſtinebat,vt dixi ſup.nu.22.dum proba
ui, ſocietatis contractum claudicare nō poſ-
94 ſe. Altera eſt declaratio, quod † procedat ſo
lūmodo in minore, ſed non procedat in pu-
pillo, ita ibi tenent Salicet. Alber. Caſtrenſ.
Fulgoſ.& Pinel.d.p.3. nu.5. & dicunt, quod
ad hanc differentiam non aduertunt aliqui
ex Doctoribus, & quod cōtra eam loquitur
Tiraq. in tract.de leg.connub.gl.8.quæſt.10.
nu.91.Et videtur dicendum. quod non pro-
cedat neque in pupillo, neq; in minore, ſed
95 quod † tantum procedat contra minorem
effectum maiorem, ea ratione, quia facta à
minore conuento in iudicio hac declaratio-
ne,non datur amplius contra eum reſtitutio
in integrum, vt per Bart.Caſtrenſ.& Fulg.in
d.§.ſi quis colludente,& a minore beneficio
reſtitutionis in integrum renunciari non po
teſt. Si enim non poteſt ei renuntiare, & per
talem declarationem dicitur ei renuntiare,
conſequens fit, dictum textum eſſe intelli-
gendū in minore effecto maiore,in quo am-
plius reſtitutionis in integrum renunciatio
non eſt in conſideratione,hoc argumentan-
di modo vtitur Capic.in deciſ.110.Et dictum
96 textum eſſe intelligendum, quod † loqua-
tur de minore effecto maiore, tenet ibidem
Alexan.in addit. ad Bartol. & Imol.in clem.
1.num.28.de reſt.in integrum.Contra hanc
argumentationem tenet Pinel.d.loc. part.3.
ſub nu.

97 ſub nu. 36. vbi dicit, minori † dari in integrũ
reſtitutionem, etſi conuentus in iudicio de-
clarauit, ſe velle ſtare contractui, & hanc eſ-
ſe veriorem opinionem, dicit, & eam com-
probat Oddo in tract. de reſt. in integr. q. 25.
98 art. 2. ſub n. 15. Ego credo, affirmandum † eſ-
ſe, quod procedat non ſolum in minore, ſed
etiam in pupillo, dummodo ſit eius ætatis,
vt poſſit contractus cum eo geſtus claudica-
re, vt ſupra declaraui, & argumentatio ſupra
99 relata non eſt attendenda, quia quod † poſ-
ſit minor modo præfato facta declaratione
amittere beneficium reſtitutionis in inte-
grum, eſt communis opinio, vt teſtatur præ-
citatus Oddo d. art. 2. ſub num. 13. à qua non
eſt recedendum, & ab ea etiam ipſe recede-
re non audet, ſed eam limitat tribus modis.
100 Primo † vt procedat ita demum, ſi minor
approbat actum cum his ſolemnitatibus, cũ
quib. à principio explicare debuit, alias ſe-
cus. Gabriel. Sarayn. in addit. adAttheſil.
101 ſing. 155. Secundo, vt † procedat ita demũ,
ſi iſtam approbationem minoris Iudex ap-
probaret, alias ſecus. Mallen. in ſuo repert. in
verb. minor ſi contractu. Auſt. in addit. ad To
loſ. deciſ. 53. in fin. Mattheſil. d. ſingular. 155.
Sed hanc limitationem ſibi non placere di-
cit Pinel. d. part. 3. ſub nu. 36. verſ. ſed ſic mi-
102 hi non placent. Tertio, vt † hoc procedat
quoad reſtitutionem petendam aduerſus ip
ſum aduerſarium principalem, contra quem
minor reſtitui non poteſt, non autem quoad
tutores & curatores, quorum cõſilio actum
approbauit, contra quos habet recurſum, &
ideo ſi illi ſoluendo non fuerint, dabitur re-
ſtitutio in ſubſidium ipſi minori, etiã aduer-
ſus ipſum aduerſarium, dictus Additionator
ad Mattheſil. ſing. 155. licet videatur dubita-
re, tamen hanc limitationem veriſſimam pu
tat Oddo d. q. 25. art. 2. in fin. per ea quæ ha-
bentur in l. properandum, in fin. C. de iudic.
& in l. 3. ad finem. ff. de eo per quem factum
103 erit. Vlterius prædicta opinio, quod † ſo-
cietas poſſit claudicare, & poſſit eam pupil-
lus approbare, ſi ſibi placuerit, declaratur, vt
procedat ſolummodo ante oppoſitionem fa
ctam a parte, re integra, & nõ procedat poſt
factam oppoſitionem. Bald. in c. 1. ſub nu. 15.
de reſcript. Iaſ. in l. non eo minus, nu. 1. verſ.
limita iſtam. C. de prob. Lapus in repet. rubr.
de donat. inter vir. & vxor. §. 68. nu. 7. Tiraq.
de leg. connub. gl. 8. nu. 881. Chaſſan. in con-
ſuet. Burgund. rubr. 4. §. 1. num. 27. Octau. Si-
moncel. d. lib. 3. tit. 8. inſpect. 17. num. 131. Pi
nel. d. par. 3. nu. 32. verſ. hæc tamen intelligi
debent, & non procedit poſt negotium ſo-
cietatis completum, Menoch. in conſil. 121.
ſub num. 34. lib. 2. Decian. conſ. 60. num. 18.
li. 2. Vltimo loco prædicta declarantur, quod
104 † licet pupillus ex cõtractu ſocietatis cum
eo geſto non obligetur, tenetur tamen eate-
nus, quatenus factus eſt locupletior, l. nam
hoc natura, & l. naturaliter, §. fin. ff. de cond.
indeb. & l. 3. in princip. ff. commod. & l. eate-
105 nus. ff. de neg. geſt. Et ſi aliquid † vtile pro
eo geſtum fuit, tenetur etiam actione nego-
tiorum geſtorum, l. vt in conductionibus, ff.
pro ſoc. l. ſi pupill. in princip. ff. de nego. geſt.
l. furioſus, num. 123. ff. de action. & obligat. l.
in pupillo, §. plane. ff. de ſolut. & l. 2. & l. tuto
ri. C. de negor. geſt. Roman. in conſ. 453. ſub
num. 3. & Petr. de Vbald. d. tractat. part. 3. nu.
4. Bald. in conſil. 109. ſub num. 1. lib. 2. Et quia
pupillum actione negotiorum geſtorum te-
neri diximus, ideo non erit incongruum, &
extra propoſitum, hic aliqua tractare de eo,
puta patruo vel fratre maiore, qui pupilli fa-
cultates & negotia adminiſtrat.

Et primo ſciendum eſt, quod licet etiã tu-
tor pupilli negotia adminiſtret, tamen inter
negotiorum geſtorem & tutorem aliquę ad-
106 ſunt differentiæ. Primo † differunt in eo,
quia officium tutoris eſt neceſſarium, & offi
cium geſtoris eſt mere voluntarium, & tu-
toris officium non poteſt dimitti, niſi neceſ-
ſitate ceſſante, ſed geſtoris officium poteſt
omitti pro libitu voluntatis. Secundo diffe-
runt, quia tutor omnia pupilli negotia gere-
re tenetur, ſed geſtor negotiorũ poteſt quæ-
dam negotia gerere, & alia omittere.
107 Tertio † differunt, quia tutor poteſt
contra extraneos actiones reales, & per-
ſonales, pupillo competentes exercere,
quia habet mandatum a lege, negotio-
rum vero geſtor actiones exercere non po-
teſt, quia nullum habet mandatum, tantum
ſi pupillo ſit debitor, cuius negotia admini-
ſtrat, ſibiipſi ad pupilli vtilitatem ſoluere te-
netur, hæc omnia habentur in l. tutori, vbi
gloſ. Bart. Bald. Caſtr. & cæteri cõmuniter ita
declarant, Decian. in conſ. 85. lib. 2. Secundo
108 ſciẽdum eſt, quod † negotiorum geſtor re-
gulariter tenetur de dolo, lata & leui culpa,
ſed non de leuiſſima. Iſta enim actio connu-
meratur inter actiones bonæ fidei, & connu-
meratur iſte quaſi contractus inter contra-
ctus illos, qui gratia vtriuſque celebrantur,
ideo tenetur ſolum de leui culpa regulari-
ter, quia regulariter in contractibus cæteris
bonæ fidei ſolum quis de leui culpa tenetur
Dec. in l. contractus, ſub num. 38. ff. de regul.
iur. & ibidem Ignens numero 49. Corn. in
conſilio 81. numero 7. libro quarto, & in con-
ſilio 103. libro primo, Cephal. conſilio 372.
nu. 15. lib. 3. Borgn. deciſ. 37. num. 12. part. 1.
109 Et † licet iſte dicatur ſua voluntate ſe in-
gerere in negotijs alterius, nihilominus de
leuiſſima regulariter nõ tenetur, vt facilius
homines inducantur ad gerendum negotia
abſentium, quæ perirent, ita declarant Bald.
in lege quod merces, numero 34. ff. depoſiti.
Sed quia hoc verum eſt regulariter, vt dixi,
ideo pro huius regulæ declaratione ſciendũ
110 eſt, quod † negotiorũ geſtor tenetur etiam
aliquando de leuiſſima culpa, ac etiam de ca
ſu fortuito. Tũc de leuiſſima culpa tenetur,

quando alius diligentius negotiũ fuiſſet ad-
miniſtraturus,& hoc ſciens, nihilominus vo
luit ſe ingerere in eo,& adminiſtrare,l.ſi pu
pilli,§.videamus, ff.de neg.geſt.§, igitur. In-
ſtitut. de oblig. quæ ex quaſi contract. naſc.
Igne..n d.l.contractus,ſub nu. 49.ff.de regu.
111 iur.Decian.in conſil.85. lib.2. Et de † caſu
fortuito etiam tenetur in ſex caſibus, quos
enumerat glo.in l.ſi negotia, in verſ.ſit ſoli-
tus.ff.de negot.geſt.& primus caſus inter e-
numeratos ab ea, qui eſt ad propoſitum,eſt,
quando quis negotia pupilli adminiſtrat, &
idem tradit Gloſſa in §.igitur , in verb.obli-
gatum.Inſtit.de oblig. quæ ex quaſi cõtract.
112 naſc.Sed aduertendum eſt, non † eſſe ſim-
pliciter & abſolute verum, gerentem nego-
tia pupilli teneri de caſu fortuito, ſed eſt di-
ſtinguendum, gloſ.in l.ſi pupilli , in princip.
in verſ.locupletior. ff.de neg.geſt. Nam dum
ibi in textu dicitur , pupillũ teneri ſi factus
ſit locupletior, ſic ex eo textu patere ait , ꝙ
ſi quid de geſtis perijt, etiam fortuito caſu ,
erit periculo gerentis. Deinde ita diſtinguit:
113 Aut geſtor † impendit in rem neceſſariam
pupilli,& tunc pupillus tenetur in ſolidum,
quemcunque exitum res habuerit,dummo-
do vtiliter ſit cœptum , l.ſed in vltro. §.1.ff.
de negot.geſt.& l.in pupillo.§.plane.ff.de ſo
lut.& l. verum,§.ſciẽdum, verſ.item non re-
114 ſtituit. ff.de minor. Aut † impendit vtiliter
& obtinet quod ibi dicitur , nẽpe, pupillum
teneri quatenus factus eſt locupletior, & nõ
teneri de eo, quod perit caſu fortuito, & an
vtiliter impenſum fuerit,dicit, inſpiciẽdum
eſſe tempus litis conteſtatæ , l litis,in princ.
ff.de neg.geſt.d.l.in pupillo.in princ.ff.de ſo
lut. Et quia ſupra dixi, nu. 106. geſtoris offi-
cium eſſe voluntarium, & poſſe dimitti ad li
115 bitum voluntatis, cauẽdum eſt , hoc † non
eſſe verum abſolute , quia , vt dicit Caſtr.in
d.l.tutori,nu.2.ſi hoc anno cœpiſti accõmo-
dare vineas meas,teneris perficere vſque ad
perfectum laborerium iſtius anni , ſed anno
ſequenti non teneris, ſed mihi ſufficere de-
bet,quod ſponte feciſti, l.in commodato, §.
ſicut.ff.commod.& ſi habeam plures vineas,
licet accommodando vnam poſſis dimittere
aliam accommodare,quãdo ſolum in inten-
tione vnam accommodare velle habuiſti,ta-
men omnes accommodare teneris , quando
eo animo, & intentione negocia gerere ſu-
ſcepiſti, vt omnia ageres . Et qui hæc omnia
negotia gerere incepit. tenetur omnia gere-
re,licet inter ſe ſint omnino diuerſa , vt per
Caſtr.ibid. ſub nu.3. qui ponit hanc notabi-
lem & magiſtralem diſtinctionem , nempe ,
116 aut acceſſit † negotiorũ geſtor omnia ge-
ſturus, & ad omnia gerenda, licet ſint diuer-
ſa,tenetur. Aut non acceſſit tanquam omnia
geſturus , ſed quædam vel non appareat , &
tunc aut illa non geſta erant, geſtis connexa
vel erant pars geſtorũ,& tenetur,l. ſi cogna-
ti.ff.de neg. geſt.& l.in commodati. §.ſicut.
ff. commod. aut erant omnino ſeparata , &
tunc aut alius fuiſſet geſturus omnia , ſi ipſe
non acceſſiſſet ad gerendum aliqua , & ipſe
hoc ſciebat,& tenetur,l.ſi pupillus.§. fi.ff.de
117 neg.geſt.aut alius † non fuiſſet geſturus, &
tunc non tenetur, d.l.ſi tutori.C.de neg.geſ.
& ſecũdum hanc diſtinctionem terminatur
quæſtio, quæ fuit inter Ioan. & Guihel.anti-
quos gloſſatores, adminiſtrator teneatur de
neglectis,vt per Bart. in d.l.tutori, & ꝑ Cor.
in conſ.81.li.4.nempe,quod teneatur quan-
do acceſſit omnia geſturus . Hanc eſſe com-
munem opinionem Dd.in dict.l.tutori. dicit
Corn. in conſ.81.nu. 6.vbi enumerat,quæ re-
quirantur , & quæ probanda ſint ad hoc , vt
adminiſtrator de neglectis teneatur.
118 Et † nõ ſolum tenetur de neglectis ab eo,
ſed etiã de neglectis ab eius ſactore ſeu co-
adiutore ab ipſo deputato , Borgn.deciſ.38.
nu.24.p.1.Burſat.in conſ.133. nu.62.& ſeq.
& in conſ.193.nu.3.li.2.etiam ſupradicta di-
ſtinctione attenta vtitur, quod male loqua-
119 tur Pariſ. in conſ.86.nu.16.lib.1. qui † affir
mat, adminiſtratorem bonorum pupilli non
teneri ponere pecunias ad honeſtũ lucrum,
& loquitur in eo , qui adminiſtrabat omnia
bona. Et quamuis citet Dec. in conſ.178. &
deciſ.Neapol.19a.tamen horum auctoritate
eius opinio ſuſtineri non poteſt , quia in d.
conſ.& in d.deciſ.ad propoſitum nullũ ver-
bum habetur,vt conſiderat etiam Decian.in
d.conſ.85.ſub nu.29.in fi.lib.2.& videtur di-
120 cendum , quod † quando omnia bona ad-
miniſtrat, teneatur ponere ad honeſtum lu-
crum pecunias, dummodo pro parte pupilli
ſuit probata ea , quæ ponit Corn. d.conſ.81.
121 lib.4.& per Aret.in conſ.31.col.1. vbi † ex-
cuſat adminiſtratorem , ſi adſit conſuetudo
in contrarium. Tertio & vltimo circa nego-
tiorum geſtorem bonorum pupilli ſciẽdum
122 eſt, quod † ſi aliquid vtile pro eo geſtum
ſuit,abſque alia eius ratificatione valet, & te
net,quia a lege ratificatum dicitur,l.Pompo
nius.l.1.ff.de neg.geſt.& ibi Bart.num.14. &
Ang.nu.4.Et hoc eſt verũ,etiamſi negotium
fuiſſet geſtum nomine alterius,& non nomi
ne pupilli,gl.in l.ſi pupilli.§.ſi Titij . in verſ.
Sempronium,& §.item quæritur.in verſ.ip-
ſo geſta,& ibi Alberic.col.3.& col.pen. ff.de
neg.geſt. Gabr.in conſ.1.nu.37.lib.1. vbi te-
net,dotationem pro ſilia a matre factã pro-
deſſe filio abſque eius ratificatione , ad ex-
cludendum filiam dotatam, & ſic eius ſoro-
123 rem vigore Statuti. Et quod † pupillus te-
neatur abſque ratificatione, ſi aliquod vtile
pro eo geſtum fuit, eſt textus expreſſus in d.
l.vt in conductionibus.ff. pro ſoc. cuius ver-
ba ſunt iſta; Et ideo ſocietate ſine tutoris au-
ctoritate coita, pupillus nõ tenetur, attamen
communiter geſto negotio tenetur .

CAPVT IIII.

De eadem materia.

SVMMARIA.

1 *Societas inter pupillum & tutorem contrahi non poteſt.*
2 *Societas ſine conſenſu eſſe non poteſt.*
3 *Societas à tutore cum pupillo publice & palam cõtrahi poteſt, & eiuſdem ratio aſſignatur. nu. 4.*
5 *Intellige, ſuper rebus mobilibus & alijs, quarũ alienatio ſibi permiſſa eſt.*
6 *Societas à tutore cum pupillo, iuſſu teſtatoris præcedente, contrahi poteſt.*
7 *Morte ſoluitur ſocietas.*
8 *Non tranſit ad hæredes.*
9 *Tutorem poſſe authorare in facto proprio.*
10 *Alienationem rerum minoris fieri poſſe, præcedente iuſſu teſtatoris abſque alia ſolemnitate.*
11 Limitatur quatuor modis. & nu. 12.
12 *Iuſſus teſtatoris probatur ex teſtamento inualido, non tamen ex ſcriptura ab eo confecta.*
13 *Iuſſus teſtatoris ſi non fuit obſeruatus, ſocietas in dubio contracta præſumi non poteſt.*
14 *Societas contrahi poteſt à pupillo cum vno ex tutoribus, altero contutore authorante.*
15 *Secus eſt ſi vnus ſine alio adminiſtrare non poteſt.*
16 *Societas à pupillo cum extraneo tutore authorante contrahi poteſt. & num. 17.*
18 *Si expreſſe contrahitur ſocietas, erit neceſſaria expreſſa auctoritas, ſi tacite, ſufficit etiam tacita auctoritas.*
19 *Maxime ſi contrahatur ſuper rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.*
20 *Decretum Iudicis requiritur in alienatione rerum pupilli.*
21 *Decretum Iudicis requiritur in ſocietate.*
22 *Decretũ Iudicis non requiritur in tacita ſocietate.*
23 *Etiamſi ſit ſocietas omnium bonorum.*
24 *Solemnitates à Statuto requiſitæ in contractu mulierum, ceſſant in contractu tacite inito.*
25 *Alienatio tacita rerum minoris fit ſine ſolemnitatibus.*
26 *Alienatio rerum minoris proueniens à lege non requirit ſolemnitates.*
27 *Decretum Iudicis requiri in ſocietate pupilli, tenet auctor, omnium bonorum. nu. 28.*
29 *Societas poteſt contrahi cum pecunijs pupillaribus, nu. 30. & 31.*
32 *Fallit, ſi pecunia ſit deſtinata in emptionem prædiorum. & nu. 33.*
34 *Fallit etiam, ſi pecuniæ ſint irrogatæ in emptionem cenſuum, niſi cenſus ſint redempti vigore pacti in eo appoſiti. & nu. 35.*
36 *Fallit, ſi pecunia iam ſit poſita in mercatura.*
37 *Fallit, ſi ſit iam erogata in officijs & montibus, qui habentur in Romana Curia.*
38 *Societas officij pupilli ſine decreto alienari non poteſt, nec diſdici. & nu. 39.*
40 *Tutor ſi cum pecunia communi cum pupillo acquirit, acquiſita erunt communia.*
41 *Pecunia redacta ex re pupilli eſt tutoris, & ex eis acquiſita ſunt tutoris. & nu. 42.*
43 *Tutor an teneatur pupillo ad intereſſe.*
44 *Tutor an præſumatur contraxiſſe cum propria pecunia, & an pupillari nomine. & nu. 45. & 46.*
47 *Tutor ſine præſentia, & interuentu pupilli poteſt contrahere.*
48 *Tutori licet pecunias pupillares collocare in ſocietatem officij, ſub periculo vitæ pupilli & aliorum, ſed aduertere debet, ne dum credit contrahere ſocietatem incidat in fenus.*
49 *Pecunia niſi exerceatur lucrum parere non poteſt, & ex ea vltra ſortem aliquid recipere non licet.*
50 *Societas officij non eſt vere ſocietas, ſi recipiens pecunias officio careat, vel ſuper officio vere nõ exerceantur.*
51 *Societas non poteſt contrahi ſuper rebus quę alienari non poſſunt niſi ſtante neceſſitate.*

VIdimus ſupra de pupillo carente tutore, an poſſit contrahere ſocietatem, modo videndum eſt de pupillo habente tutorem, & clare & diſtincte procedamus, plures ſunt conſiderandi caſus. Primus erit ca-
1 ſus, quando agitur de † ſocietate inter pupillum & eius tutorem contrahenda, & hoc caſu concluſio erit, inter eos ſocietatem eſſe non poſſe, ita dicit Bald. in conſ. 109. ſub num. 1. lib. 2. ea ratione, quia tutor in facto proprio authorari non poteſt, l. 1. ff. de auth. tut. Rom. in conſil. 413. num. 15. Dec. in conſil. 21. ſub num. 1. lib. 1. & in conſ. 441. nu. 6. lib. 2. Anchar. Regienſ. q. 40. nu. 2. lib. 3. Petr. de Vbald. d. tract. de duob. fratrib. par. 3. ſub nu. 5. Alciat. in tract. de pręſumpt. reg. 1. pręſumpt. 25. nu. 2. Menoc. in tract. de pręſump. 56. num. 4. Et quatuor rationes pro hac opinione probanda adducit Pet. de Vbald. d. lo-
2 co. Vna eſt, quod ſocietas † ſine conſenſu eſſe non poteſt, l. vt in conductionib. ff. pro ſoc. Secunda eſt, quod (vt iam dixi) tutor in facto proprio authorari non poteſt, d. l. 1. ff. de auth. tut. Tertia, quod in ſocietate requiritur mutua collatio, & hoc ceſſaret in tutore, quia cum adminiſtret, ſibiipſi communicaret, c. fin. de inſtit. Quarto & vltimo, quod de adminiſtratis tenetur reddere rationem, toto tit. ff. de tutel. & rat. diſtrah. & actione tutelæ eſſe agendum ceſſante ſocietate admittit Corne. conſilio primo, in fine libro primo. Et quinta ratio addi poteſt, quod in ſocietate aliquando, puta omnium bonorum, requiratur bonorum ſtabilium communicatio, & ſic alienatio, quę à minore fieri non poteſt, l. lex quæ tutores. C. de admin. tut. toto tit. ff. & Cod. de rebus eorum. Hanc rationem conſiderat Corn. in conſilio 308. ſub nu. 1. lib. 1. Et his fundamentis attentis, hanc concluſionem veriſſimam eſſe, omni difficultate ceſſante, dicẽdũ eſt, & ſi pupilli cum extraneo ſocietatem contrahere non poteſt, multo magis dicẽdum eſt, quod non

poſſit

poſſit contrahere cum eius tutore,cum plu-
ra fundamenta ſint hoc impedientia, & cum
extraneo contrahere non adſunt tot funda-
menta hoc prohibentia. Fallit iſta conclu-
3 ſio, quando † tutor contrahit cum minore
palam & bona fide,ita tradit Soc.in conſ.60.
ſub n.15.lib.3.Corn.in conſ.1.nu.8.& in cõſ.
308.ſub nu.1.lib.1.Dec.d.conſ.44.n.6.ea ra-
4 tione, quia † tutor palam contrahendo ſibi
ipſi authorare poteſt ſecundum communẽ
opinionem, à qua non eſſe recedendum in
iudicando dicit Socin.d.conſ.60. ſub nu.15.
& dè communi teſtatur etiã Iaſ.in l.1.§. fuit
quæſitum. ff. ad Trebellian. & Borgn.in tra-
ctat.de tutor.ſub nu. 179. Declaratur tamen
5 iſta fallentia, vt † procedat ſolũ circa mobi-
lia,& circa alia, quarum alienatio eſt ſibi per
miſſa,ſecundum Rip.in d.l.1.§.fuit quæſitũ.
nu.9.ff.ad Trebellian.& Cephal.in cõſ. 248.
n.3. lib. 2. Fallit etiam ſupradicta concluſio,
6 quando † iuſſus teſtatoris interuenit, vt per
Dec.dict.cõſ.441.lib.2.Nã in caſu ſuo quidã
teſtator cogitans, quantum honoris & vtili-
tatis ſibi attuliſſet, ſeu afferret Trafficus de
Venetijs,voluit & diſpoſuit,qđ dictus Traf-
ficus fieret & cõtinuaretur per eius filios &
hæredes cũ ſocijs de Gualtetucijs,ſi,& quã-
do, & prout Antonio de Gualterotis vide-
retur & placeret; & dictum Antonium con-
ſtituit executorem,factorem, & procurato-
rem duraturũ poſt mortem, circa omnia ge-
renda, facienda, & exercenda circa dictum
Trafficum & ſocietatem cũ auctoritate, po-
teſtate,& talia pleniſſima poſſe proſequi fa-
cere, & de nouo creare, & in plena forma.
7 Admittit † morte teſtatoris fuiſſe diſſolutã
ſocietatem, §. ſoluitur. Inſtit. de ſociet. & l.
actione. §. morte. ff. pro ſoc. & in hæredem
8 † tranſitum non feciſſe, l.furti. §.penultim.
ff.de his qui not.infam. l. nemo poteſt. l.ve-
rum.§.in hæredem.ff. pro ſoc.& à principio
non potuiſſe paciſci, quod ſocietas ad hære-
des trãſiret,l.adeo.in prin.ff.pro ſoc.Et licet
dictus Antonius eſſet tutor dictorũ filiorum
9 & hæredum, nihilominus † propter iuſſum
teſtatoris determinauit, tutorẽ potuiſſe au-
thorari in facto proprio, & ſocietatem inter
eos fuiſſe contractam. Et hanc Decij cõſul-
tationem confirmat etiã Rim.iun.conſ.636.
nu.6. lib. 6. Et quamuis dixerim in cap.præ-
cedenti,etiam iuſſu teſtatoris pręcedẽte,in-
ter pupillos conſenſu carentes ſocietatem
contrahi non poſſe, non ſequitur,idẽ dicen-
cendum eſſe in præſenti, quia modo adeſt
tutor,quẽ propter iuſſum teſtatoris authora
ri poſſe in facto proprio,admittitur.Ita vide-
mus,poſſe,iuſſu teſtatoris pręcedẽte,aliena-
10 tionem † rerum minoris fieri à tutore, ſine
alia ſolemnitate.Menoch.de arbitr.iud.caſu
171.nu. 67. Octau. Simoncel.in tract.de de-
cret.minor.lib.2. inſpect. 7.n.109.Rolan. in
conſ.99.lib.2. & hoc eſt verũ, etiam ſi teſta-
mentũ irritum factũ fuerit, vt per d. Octau.
Simoncel.d.loc.n.109.Sed limitatur iſta opi
11 nio † trib.modis. Primo,vt alienatio fieri nõ
poſſit, ſi non tendat in minoris vtilitatẽ.Se-
cundo, vt fieri non poſſit niſi ſeruata forma
teſtamenti. Tertio,vt non ſufficiant conie-
cturæ ad probandũ voluntatem defuncti, in
hoc,vtputa ſi in eius vita habuiſſet res vena-
les,non per hoc eſt credendum,quod facul-
tatem vendendi dictas res venales conceſſe-
rit, iſta tres limitationes ponit Octa. Simon-
cel.d.loco. ſub nu.112.Quartum adde, quod
12 † licet ex teſtamento inualido probetur vo-
luntas teſtatoris, non tamẽ probatur ex ſcri
ptura ab eo confecta, ita dicit Octau.Simon-
cel.d.loc. nu. 110. ex Dec.in conſ.448. lib.2.
13 Ad prædicta etiam aduerte,quod † iuſſus te
ſtatoris ſi non fuit obſeruatus, ſocietas con-
tracta in dubio præſumi nõ poteſt. Rim.ſen.
conſ.201.nu.7.li.2. Secundus eſt caſus,quan
14 do † pupillus duos habet tutores,& hoc ca-
ſu conſiderandum eſt, an quilibet ipſorum
in ſolidum habeat adminiſtrandi facultatẽ,
an vero vnus ſine alio adminiſtrare non poſ-
ſit, ſiquidem quilibet habeat adminiſtrandi
facultatem,& tunc inter eos & pupillum,&
inter vnum ex eis & pupillũ, altero autho-
rante, ſocietas contrahi poterit, Bald. in l.
cum ipſe.ſub nu.2. C.de contrah.empt.Soc.
in conſ.160.lib.2.num.24.vbi præſupponit,
quod pupillus in caſu ſuo haberet plures tu
tores,Petr.de Vbald.d.tract.q.3. ſub nu.6.&
15 nu.8.Cephal.in conſ.248.n.32.lib.2.Si † ve-
ro vnus ſine alio adminiſtrare non poterit,
& tũc tutorum auctoritas neceſſaria erit, &
de his duobus erit dicendum, prout de vno
ſolo ſuperiori caſu dictũ fuit, Pet.de Vbald.
d.q.3. nu. 6. Tertius eſt caſus, quãdo pupil-
16 lus habet tutorem, & † agitur de ſocietate
contrahenda cum extraneo, & non cum ip-
ſo tutore, & hoc caſu Dd. communiter fir-
mant, ſocietatem contrahi poſſe à pupillo
cum tutoris auctoritate,l.vt in conductioni-
bus.ff.pro ſoc.Bald. in l.ſi patruus.ſub num.
15.C.com.vtr.iud.& in l.mandatum.ſub nu.
5.C.mandati.& in addit.ad tract.Bar.de duo
bus fratrib.num.17.in fi.Abb. in conſ.87. in
fine.lib.2.Barbat. conſ.10.ſub num.18.lib.4.
Corn.conſ.1.in fine lib.1.Iaſ. in l.1. nu.6. C.
qui teſtam. fac.poſſ.Soc.in conſ.160.nu. 14.
lib.2.Pet.de Vbald.d.tract. de duob. fratrib.
part.3. ſub num.5. Anchar. q.40.nu.4.lib.1.
Ceph.conſ.247.nu.1.lib.2.Menoch.in trac.
de præſumpt.lib.3.præſumpt.56.nu.12. Ma-
ſcard. in tract.de probat. concluſ.31. nu.16.
& concluſ.1309. num.41. Ioſeph.Ludou. in
ſuis concluſionibus, concluſ.13.verſ.prima
coniectura.nu. 129. Et ſi tres eſſent fratres,
vnus pupillus, & alij duo maiores, & vnus
ex eis eſſet tutor pupilli, vtique ſocietas ſo-
lum contracta præſumeretur inter pupillũ
& alterum fratrem non tutorem,& inter ip-
ſos fratres maiores, ſed non præſumeretur
cõtracta inter pupillum & eius fratrem tu-
torem,

Digitized by Google

torem, Pet.d.tract. pat.3. num.9. Sed hanc
17 opinionem, quod † pupillus poſſit ſocie-
tatem contrahere cum tutoris auctorita-
te, intellige, quod ſi pupillus ſint infans, à
tutore erit contrahendum, ſi vero ſit maior
infante, erit ab ipſo contrahendum cũ au-
ctoritate tutoris, alias ſocietas non valeret,
ita tradit Socin. in conſ. 24. nu.45.lib.1.arg.
text. in l. poterit. Cod. de iure deliber. Ce-
phal.conſ.579.nu.4.lib.4.Itē intellige, quod
18 ſi agatur † de ſocietate expreſſe contrahē-
da, erit etiam neceſſarium, quod verbis ex-
preſſis tutor auctoritatem interponat.

Si vero agatur de ſocietate tacite contra-
henda, actus exercendo ſociales ſatis erit, ſi
tacite tutor ſuam auctoritatem interponat,
ita declarat Baldus in d. l. ſi patruus. ſub nu.
15.& in d.l.mandatum.ſub nu.5.& in addit.
ad tractat. Bart. de duob. fratrib. nu.18.Bar-
bat.conſ.10.ſub nu.18.lib.4.Dec.in conſ.19.
nu.5.Tiraq. in tract.de leg.connubial.Gloſſ.
7.nu. 20. & 21.& eſt communis opinio Me-
noch.d. tract. de præſumpt.lib.3.præſumpt.
56.nu. 13. Lamberteng. in tract. de ſolemn.
requiſ.in contract. mulier. in ver.conſenſus.
gloſſ.3.nu.3.& 4.Iſta diſtinctio trāſit ſine dif-
19 ficultate, quando † ſocietas contrahitur ſu-
per rebus, quæ ſeruando ſeruari nō poſſunt,
vt ſi contrahatur ſuper fructibus ſolummo-
do, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & ſu-
per lucris, quæ proueniunt ab aliqua nego-
tiatione, vel aliunde, quæ in dies conſuman-
tur, vt per Alex. in conſ. 49. num. 4.lib.1.&
per Iaſon.in l.1.ſub num.6. citando Alexan.
d.loco. C. qui teſtam. fac. poſſ. & per Meno-
ch.in tractat. de præſ.lib.3.præſ.56. num.18.
20 Sed quæro, quid ſit dicendum quando † ſo-
cietas contrahitur ſuper rebus, pro quibus
alienandis Iudicis decretum requiritur, iu-
xta tradita per Roland. in conſ. 54. libro 2.
& in conſ.7.lib. 3. & per Menoch.in tractat.
de arbitr.iudic. caſu 171. inquam, ſupra di-
cta diſtinctione attēta, communiterque re-
21 cepta, dicendum videbatur, in † expreſſa ſo
cietate, quemadmodum tutoris auctoritas
expreſſa requiritur, quod ita etiam requi-
ratur Iudicis decretum, quia in ſocietate do-
minium transfertur, l. 1.in fine. ff. pro ſocio.
& quemadmodum in cæteris contractibus,
in quibus dominium transfertur, requiritur
decretum, ita quod in iſto requiratur, dicen-
dum videtur, cum contrarium de iure cau-
tum non reperiatur. Hanc concluſionem la-
te comprobat Octau. Simonc. in tractat. de
decret.minor. libro primo titul.1.& diligen-
tiſſime ſcripſit, & non reperio, quod regu-
lam præfatam in ſocietate non procedere
declarauerit.
22 In tacita vero † ſocietate videbatur dicē-
dum, non requiri decretum Iudicis, quia ſi
Iudicis decretum requireretur, nunquam
daretur caſus, quod ea tacite contrahi poſ-
ſet, prout tacite contrahi poſſe admittunt
Doctores, tacite authorante tutorē in ſu-
pradicta eorum diſtinctione. Et ſi dicere-
tur, eos loqui in ſocietate, quæ contrahitur
ſuper reb. quæ ſeruādo ſeruari non poſſunt,
23 reſpondetur, eos loqui etiam de † ſocieta-
te omnium bonorum, in qua ſit rerum im-
mobilium alienatio, ita videtur loqui Bald.
in dict. l. ſi patruus. ſub numero 15. Codic.
commun. vtr. iud. & in l.mandatum, nume-
ro ſexto. Codic. mandati. & in addition. ad
Bart. in tractat. de duobus fratrib. numero
decimoſeptimo. in fine. Corne. in conſilio
213.numero 1.libr.3.vbi ponit verba dicta à
Decio in conſil.21.in princip. Petr. de Vbal-
dis dict.tractat. de duobus fratribus. part. 3.
numero 5.Menoch.de præſumpt.præſumpt.
56.numero 12.

Et horum opinio comprobari videtur,
24 quia videmus, quod † ſi ſtatutum diſpona-
tur, ſolemnitates aliquas requiri in contra-
ctu mulierum, non habet locum in contra-
ctu tacito, ſed ſolum in expreſſo. Ita loquen-
do de ſocietate tacite contrahenda à mulie-
re, tradit Lamberteng. in tract. de ſolem. ad-
hib. in contract. mulier. in ver. conſenſus.
gloſſ. 7. numero 3. & eius opinio vera vide-
tur, licet contrarium teneat Menochius in
conſilio 121.numero 100. libro 2. loquendo
tamen de ſocietate renouanda per ſolam
dimiſſionem capitalis, de qua materia agam
ſuo loco. Et videtur comprobari opinio pre-
25 fata, quia quod † tacita alienatio rerum mi-
noris poſſit fieri ſine ſolemnitatibus, quic-
quid dicat Octau. Simoncell. in dict. tract. de
decret. minor. lib 3. titul. 8. inſpect. 10.nu-
mero 72.tenet Bald. in l. ſed & ſi pecunia. §.
ſi ius.ff.de rebus eorũ.vbi dicit, quod ſi alie-
natio procedit per negligentiam, & non per
aliquod factum, non requiruntur ſolemni-
tates, & idem tenet Rom. in conſ. 199.num.
13. & Fabian. de Monte in tractat. de empt.
& vendit. q. 5. principali. titu. de ſolemn. in
26 alien.minor.requiſ.nu.89. Etiam † quod nō
requirantur ſolemnitates in alienatione re-
rũ minoris, quæ prouenit à legis diſpoſitio-
ne, tradit Alciatus teſtando de cõmuni opi-
nione in l. 1. princip. nu. 14.ff.de verborum
obligation. Cephal.in conſilio 396. num.35.
lib. 3. Ego ſum in opinione, ſocietatem om-
nium bonorum à pupillo tacite authorante
27 † tutore ſine ſolemnitatib. contrahi nō poſ-
ſe, quia in ea requiritur communicatio, &
ſic alienatio, & eſt indubitata concluſio, res
minoris ſine ſolemnitatibus alienari non
poſſe. Nec me retrahit ab hac opinione,
quod in alienatione obuenienti ob negligē-
tiam, & ex diſpoſitione legis, ſolemnitates
non requirūtur, quia in ſocietate contrahē-
da negligētia operari nō pōt, ſed requiritur
actus poſitiuus, nempe, quod quilibet ſocio
rum bona ſua conferat, vt infra ſuo loco di-
cam: & iſte actus poſitiuus etiam fit expreſ-
ſe, & non tacite, licet ex eo poſtea tacite re-
ſul-

ſultet ſocietas, & ſi ſit expreſſe, quod in eo
procedant ea, quæ de actu tacito dicuntur,
affirmari non poteſt.

28 Et non † poteſt in ſocietate cōſiderari ta-
cita legis diſpoſitio, ex qua inducatur alie-
natio ſine ſolēniratibus, quia hoc lege cau-
tum non reperitur, & erubeſcimus ſine le-
ge loqui, l. illam. C. de collat. Et ita ſocietatē
omnium bonorum à pupillo accedēte etiā
tutoris auctoritate contrahi non poſſe, quia
in ea interuenit alienatio, quæ fieri non po-
teſt ſine ſolemnitatibus, tradit Corn. in con-
ſil. 308. ſub nu. 1. verſ. his tamen. lib. 1. Quæ-
ro inſuper, quid dicendum ſit de ſocietate
29 † contrahenda cum pecunijs pupillaribus?
Vtique regula erit, ſocietatem cum tutoris
auctoritate ſiue expreſſe, ſiue tacite contra-
hi poſſe abſque Iudicis decreto, ea ratione,
quia pecunia eſt de rebus, quæ ſeruādo ſer-
uari non poſſunt, ita tutorem, hac ratione
attenta, poſſe diſtrahere & expēdere pecu-
nias pupillares, poſt infinitos, quos citat, tra
dit Simoncel. d. tract. de decret. minor. lib. 3.
30 titul. 8. inſpection. 16. num. 115. Et † cum ea
poſſe contrahi ſocietatem officij, tradit Ca-
ſtrac. in tract. de ſocietat. offi. cap. 12. Et non
31 ſolum id fieri poteſt, ſed † bene faciet tu-
tor, ſi cum pecunijs pupilli contrahit ſocie-
tatem, vt inde lucrum percipiat, quia non
debet illas tenere otioſas, ſed tenetur pone
re ad honeſtum lucrū, puta, in cambijs, ſeu
in mercatura, ſi ſit in Ciuitate, vbi cambia &
mercatura exerceantur. Borgn. in tractat. de
tutor. num. 115. Rolan. in conſ. 49. num. 25.
lib. 1. Simoncel. dict. inſpect. 8. nu. 117. alias
tenetur emere prędia, Borgnin. dict. tractat.
num. 115.

32 Primo, iſta regula † fallit, ſi pupillaris pe-
cunia ſit deſtinata in emptionem prædiorū.
Nam licet ſecundum magis communē opi-
nionem pecuniæ in emptionem prædiorum
deſtinatæ, ſi ſunt maiorum, inter immobilia
non computantur, vt per Boer. deciſione
209. Simoncel. dict. inſpection. 17. numero
117. Tamen bene inter immobilia compu-
tantur pecuniæ pupillares, fauore minoris
ætatis. Simoncel. dict. inſpection. 17. nume-
ro 122. vbi inter alios ad hoe probandum ci
tat Horatium Lutium Callienſem, virum
equidem ſummi ingenij, in tractat. de priui-
uileg. ſcholar. priuileg. 27. verſi. quarto am-
plia, & certe fuit vir maxima eruditione prę
ditus in vtroque iure, & fecit etiam anno-
tationes ad Concilium Tridentinum, & niſi
fuiſſet immatura morte prouentus, alia etiā
opera edidiſſet, & præcipue tractatum de
Archiepiſcop. & quædam eius conſilia re-
periuntur impreſſa inter conſilia criminalia
diuerſorum compilata à Piletto, vbi etiam
adſunt conſilia quædam Dom. Bartholomæi
Ghiſij auunculi ſui Ciuis Callienſis, qui ſi-
militer fuit in vtroque iure bene eruditus.
Lucas de Callio etiam fuit Doctor excellē-
tiſſimus. Petrus de Vbaldis in tracta. de duo-
bus fratribus. par. 6. ſub numero 24. & men-
dax fuit quidam æmulus gloriæ Ciuitatis
præfatæ, quia auſus fuit aſſerere in ea, Do-
ctorem aliquem non fuiſſe, qui eius ſcripta
promulgauerit.

Et vt redeam vnde digreſſus ſum, vbi cū
33 pecuniæ † pupillares, vt dixi, deſtinatæ in
emptionem prædiorum inter immobilia cō
putantur. ſine decreto alienari nō poſſunt,
ideo ſine decreto ſuper eis ſocietas contra-
hi non poterit.

34 Secundo fallit, ſi † pecunia iam ſit ero-
gata in emptionem cenſuum ſeu Conſtitu-
tionem Pij V. commentatam à Nauarr. in
eius tractat. de vſur. Dicti enim cenſus di-
ſtrahi non poſſunt, vt pecunia inde redacta
conuertatur in ſocietatem, quia inter im-
mobilia computantur, Clem. exiui. de ver-
borum ſignificat. Roland. conſ. 54. lib. 2.

35 Sed † iſta fallentia non procedit, quando
cenſus à debitoribus iuxta facultatem eis
competentem extinguerentur, talis enim
extinctio fieri poteſt ſine decreto, quia de-
cretum non requiritur, quādo tenetur quis
aliquid de neceſſitate facere, l. à Diuo Pio.
§. final. vbi Alex. & Iaſ. ff. de re iudic. Simon-
cel. dict. inſpect. 8. num. 119. & ſeq. Et ſic pe-
cunia licet ſit redacta ex re immobili, nihi-
lominus inter mobilia computanda eſt, pro-
ut dicitur de alia qualibet pecunia redacta
ex alijs rebus, ſecundum Baldum in l. ea de-
mum. Cod. de collat. Tiraquell. in tracr. de
retract. lignag. §. 1. gl. 7. nu. 113. & vide eun-
dem in d. tract. in fi. q. 13.

36 Tertio † fallit, ſi pecunia iam ſit poſita in
mercatura, vel penes aliquem emptorem,
nam inde amoueri non poteſt, ſine Iudicis
decreto, quia inter immobilia computatur,
Bald. in cap. cum cauſa. ad fin. de re iud. Ti-
raq. d. gl. 7. nu. 114.

37 Quarto fallit, ſi † pecunia ſit iam erogata
in officijs ſeu mōtibus, qui habentur in Ro-
mana Curia, ſeu ſit poſita in ſocietate offi-
ciorum, his etiam caſibus inter immobilia
38 computatur, & ſine † decreto inde amoue-
ri non poteſt, Simoncell. dict. inſpect. 16. nu-
mero 118. qui num. 121. dicit, quod licet diſ-
dicta ſocietatis officij à minore fieri poſſit,
maxime ſi in infirmitate tenetur de eius
morte, ne pecuniæ perdantur, tamen quod
ſocietas ſine decreto alienari non poteſt, li-
cet permaneant in periculo, ſi minor more-
retur.

39 Et dicit non obſtare, quod res † alienari
poteſt, ſi ſit ſuppoſita periculo ſine decreto,
vt tradunt Doctores de molendino, quia, vt
ipſe dicit in dict. titul. 8. inſpect. 12. num. 86.
male loquuntur Dd. quia etiam ſi adſit pe-
riculum interitus, requiritur decretum, &
periculum interitus erit cauſa ſufficiēs pro
ipſo Iudice ad decretum interponendum.
Poteſt etiam dici, quod non obſtet deciſio
Doctorum

Doctorum loquentium de molendino exiſtenti in periculo, quia loquuntur de periculo interitus imminente circa rem ipſam, & in ſocietate periculum conſideratur circa perſonam eueniente morte, quæ a quolibet, & in qualibet ętate eſt continue expectanda, iuxta illud: Eſtote parati. Et cum ſocietas non poſſit alienari ſine iudicis decreto, videtur etiam dicendum non poſſe fieri diſdictã, & recuperare pecunias, quia cum non poſſint recuperari alienãdo, videtur etiam quod non poſſint recuperari diſdicendo, cum idem ſequatur effectus.

Quartus erit caſus principalis, proſequẽdo ſuprapoſitam materiam, quando pupillus habet tutorem, qui circa ſocietatẽ eius bona adminiſtrat. Nam quemadmodum dixi in capite præcedenti de fratre ſeu patruo adminiſtrãte bona fratris pupilli, ita hic incongruum non erit agere de tutore adminiſtrãte citra ſocietatem, & quia quaſi omnia dicta ſupra de fratre adminiſtrante bona cõmunia citra ſocietatem conueniunt huic caſui, ideo ea non repetam, ſed tantum dicam ea, quæ in particulari circa tutoris perſonã

40 conſideranda veniant. Et dico, quod † ſi tutor aliquid acquirit cum pecunia communi, erit id commune cum pupillo, quicquid ſit in fratre, qui non ſit tutor, tam ſi acquirat nomine communi, quam etiam ſi acquirat nomine proprio, Bartol. in leg. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de adminiſtratione tutor. & in l. ſi patruus. & ibi Bald. C. comm. diuid. vbi idem tradunt de re empta à tutore cũ pecunia pupilli, quod ſit ipſius pupilli. Borgnin. de tuto. nu. 232.

41 Si autem † acquiſitio fuerit facta à tutore, non de pecunia pupilli, neque de pecunia redacta ex re pupilli, ſeu ex re communi, res acquiſita non erit pupilli, neque communis, quia pecunia redacta ex re communi, ſeu ex re pupilli, eſt ipſius tutoris, & ideo ipſius eſt etiam res empta cum ea, Bart. in d. §. altero. & in d. l. ſi patruus. vbi etiam Bald. C. com. vtr. iudic.

42 Et eſt † ratio differentiæ inter pecunias redactas, & inter rem acquiſitam, quia pecunia facile conſumitur, ideo voluit lex fauore pupilli, quod tutor ſit debitor in genere, propter periculũ ſi periret, ne pereat tutori, & non pupillo, ita declarat Bartol. in dict. §. altero. & Bald. in d. l. ſi patruus. Et licet pecunia efficiatur tutoris, & res ſimiliter

43 quæſita cum ea ſit ipſius, tamen † tenetur pupillo ad intereſſe, vt Bart. & Bald. tradunt in locis præfatis.

44 In dubio † autem an præſumatur tutor contraxiſſe de propria pecunia, late explicaui ſupra in capite præcedenti, & explicaui etiã quando præſumatur contraxiſſe nomine proprio ſine nomine pupilli.

Et nota vnum, quod ſi tutor contraxit ſub nomine officij, nempe vti tutor, præſumitur contraxiſſe & acquiſiuiſſe eis, quorum nomine gerebat tutelam, Menochius in tractat. de præſumptionibus, libro 3. præſumption. 46. nu. 9.

45 Et contrahendo etiam de † re ſpectante ad pupillũ, nomine pupilli contrahere præſumitur, Menoch. d. tract. lib. 3. præſumptio. 49. num. 5.

46 Sed ſi ſpectate † poſſet etiã ad ipſum tutorem, tũ proprio nomine contraxiſſe præſumeretur, niſi aliter appareret ex lectura ſuorum librorum, Borgn. in tract. de tutor. ſub num. 243. & 244.

47 Quod tutor † ſine pupillo poſſit contrahere non obſtante, leg. potuit. C. de iur. deliber. ponit Roman. conſil. 386. Burſat. conſ. 177. num. 30. libro ſecundo, Sutd. deciſ. 297. & deciſ. 299. Cephal. ſibi contrarius conſil. 314. numero nono, & conſilio 316. numero trigeſimoprimo, libro tertio, Ioan. eius filius inter conſilia cõnſilio 651. nume. 13. libro 5.

48 Tutori licere † pecunias pupillares in ſocietatem officij collocare, ſub periculo vitæ ipſius pupilli, & quod ſi pupillus decedat, & perdantur, non teneatur tutor tradit Caſtrac. de ſociet. offic. capitulo duodecimo, in fin. idem dicendum videtur ſi eas ponat ſub periculo vitæ alterius, & non pupilli, prout communiter fieri ſolet, ea ratione, quia pecunias ad honeſtum lucrum ponere, vt fieri ſolet communiter, tutori permiſſum eſt ſecundum tradita à Pet. de Vbaldis in tractat. de duobus fratribus, parte 8. ſub numero quarto. Sed aduertat tutor, ne dum ſocietatem contrahere intendit incidat in vſuram quia non excuſaretur, & conſideretur an verę pecuniæ ſuper officio ſint exercendæ ita, & taliter, vt lucrum parere poſſint.

49 Nam ex pecunia † niſi exerceatur, lucrum peruenire non poteſt facit textus in leg. vſura pecunia. ff. de verborum ſignific. cap. eijciens diſtinct. 88. Alexand. conſilio 80. numero octauo, libro tertio, Afflict. ſuper conſtit. libro primo, rubric. 6. ſub num. ſecundo, Diuus Thomas 2. 2. quæſtio. 78. articul. primo. Et ex pecunia, quæ non exercetur vltra ſorte aliquid recipere vſura eſt, 14. q. 3. c. 1. 2. & 3.

50 Et aduertat † quod vere recipiens officiũ habeat quia certe ſi eo careat pecunia ſuper eo non potuit exerceri, & deficiente ſubſtantia non poterit dici contracta ſocietas, ſed mutuum, & per conſequens vſura Caſtr. dicto tractat. de ſociet. capit. quinto, numero quarto, & ſequent. & vide infra capitulo nono, vbi agetur de cauſa materiali.

51 Videtur non eſſe agendum † an ſocietas cũ tutoris authoritate contrahi poſſit quando de ea contrahenda agitur ſuper rebus, quæ ſine decreto alienari non poſſunt, quia non

non poteſt conſiderari vtilitas in ſocietate à principio, cum pendeat à futuro euentu & res minoris non poſſunt alienari, neque etiam ob euidentem vtilitatem ſed oportet, quod neceſſitas vrgeat. leg. ſi fundus. l. magis puto. §. ſi æs alienum, ff. de rebus eorum. l. ob æs. C. de præd. mino. Surd. conſilio 114. numero 35. lib. primo. Quare tenendum videtur ſolummodo de ſocietate contrahenda agi debere cum interuentu tutoris quãdo fit ſuper rebus quarum alienatio permiſſa eſt ſine decreto ita tenet nouiſſimè Card. Mantica in tractat. de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 13. nu. 1.

CAPVT V.

De eadem materia.

SVMMARIA.

1 *Minor habens curatorem, non poteſt ſine eius auctoritate ſocietatem contrahere.*
2 *Minor non habens curatorem poteſt ſocietatem contrahere, & quemlibet contractum facere. numero 3.*
4 *Et multo magis procedit in Iudæo minore.*
5 *Decretum requiritur in ſocietate contrahenda à minore carente curatore.*
6 *Minor deſcriptus in albo mercatarum poterit ſocietatem contrahere ſine decreto. numero 7. 8. 9. & 10.*
7 *Conſuetudo circa alienationem rerum minorũ ſtricte intelligenda.*
8 *Procurator conſtitutus ad vendendum poterit ea omnia facere, quæ de conſuetudine in contractu venditionis requiruntur.*
10 *Res eadem diuerſa iure cenſeri non debet.*
11 *Conſequens præſupponit neceſſarium antecedens.*
12 *Minor non poteſt res mobiles, quæ ſeruari poſſunt, alienare ſine decreto, & nu. 13.*
13 *Diſpoſitio legis in vno ex æquiparatis procedit etiã in alio.*
14 *Poteſt illas alienare, quæ non poſſunt ſeruari.*
15 *Minor, qui veniam ætatis impetrauit, non poteſt alienare immobilia ſine decreta, & mobilia quæ ſeruari poſſunt. & nu. 17.*
16 *Minor an poſſit alienare ſine decreto, ſtante Statuto, quod ætas decẽ & octo annorum intelligatur ætas perfecta & legitima, & recenſentur tenentes negatiuam.*
18 *Affirmatiuam tenet auctor, & citati ab eo.*
19 *Statuto diſponi poteſt, quæ ætas dicatur legitima & perfecta.*
20 *Argumentum à venia ad legitimam ætatem non procedit. & nu. 21.*
22 *Caſtrenſis ſaluatur.*
23 *Argumentum à iuramento ad dictum Statutum valet.*
24 *Iuramentum firmat contractum minoris factum ſine decreto.*
25 *Iuramentum firmat etiam ſocietatem à minore iam celebratam.*
26 *Iuramentum an firmet contractum Iudæi minoris.*
27 *Iudæus obligatur iuramento.*
28 *Reſtitutio in integrum conceditur minori aduerſus ſocietatem.*
29 *Limitatur, ſi ſocietas dola contracta fuit.*
30 *Declaratur non procedere quoad ſocietatem reſcindendam, ſed vt ad æqualitatem reducatur.*
31 *Declaratur non procedere, vbi pro annullanda ſocietate daretur remedium ordinarium & numero 32.*
33 *Reſtitutio in integrũ non datur, ſi in ſocietate damnum proueniat ex accidenti.*
34 *Minor non reſtituitur ob damnum obuentum caſu fortuito.*
35 *Minor non reſtituitur aduerſus iudicium ſortis.*
36 *Minor non reſtituitur aduerſus contractum, ex quo poteſt dubitari, an obuenturum damnum ſiue lucrum. & numero 37. cum pluribus ſequentibus.*
38 *Emptio minori pretio fieri poteſt, ſi venditor non vult teneri de cautione, & ad pretij reſtitutionem.*
40 *Reſtitutio an detur minori contrahenti ſocietatem officij. & num. 41.*
42 *Minor ſi ſe ſupponat periculo, quod poteſt euenire abſque ſpe lucri, vt in locatione domus facta potentiori, reſtituitur in integrum.*
43 *Reſtitutia in integrum an detur minori, qui veniam ætatis obtinuit.*
44 *Reſtitutio in integrum an concedatur minori deſcripto in albo mercatorum & num. 45.*
46 *Mercator ad hoc, vt quis dicatur, non ſufficit, ſi ſemel vel bis mercaturam exercuit.*
47 *Minori 18. annorum non datur reſtitutio, ſi vigore Statuti ætas illa habetur pro legitima].*
48 *Iuramentum appoſitum in contractu non impedit reſtitutionem in integrum. & num. 49.*
50 *Minori, qui iurauit ſe maiorem, non datur reſtitutio in integrum.*
51 *Debet minor reſtitui ſaltem per denunciationem euangelicam.*
52 *Contra.*
53 *Et ſi denegatur reſtitutio ex capite minoris ætatis, non denegabitur ex alia cauſa.*
54 *Reſtituetur, ſi iurauit, ſe maiorem abſque dolo, credens ſe eſſe talem, & interueniente dolo ſecum contrahentis.*
55 *Filia ſi cum iuramento renuntiauit hæreditati paternæ, aſſerens ſe maiorem, reſtituitur, quia pater ſciebat eam eſſe minorem.*
56 *Reſtituitur minor iurans ſe maiorem, ſi ex eius aſpectu percipitur, eum eſſe minorem.*
57 *Reſtitutio licet denegetur aduerſus eum, qui cum minore contraxit & aſſeruit, ſe iureiuranda maiorem, tamen non denegatur aduerſus extraneum.*
58 *Reſtituitur minor, ſi ipſe & contrahens cum eo fuerit in pari dolo.*
59 *Reſtituitur minor, ſi iurauit generaliter contenta in inſtrumento vera eſſe. & num. 60. 61. & 62.*

63 Reſti-

63 *Reſtitutio an detur minori, qui iurauit, quando contractus eſt nullus.*

64 *Limitatur pluribus modis. cum pluribus nume. ſequentibus.*

71 *Iuramentum triplex aſſertorium promiſſorium cõfirmatorium, & quodlibet ex eis validat minoris contractum tam puberis, quam impuberis doli capacis.*

Maxime ſi fuit appoſita obligatio cameralis.

72 *Iuramentum verbotenus præſtitum, non eam vim habet, quam habet præſtitum tacitis Euangelijs.*

Et de conſuetudine ſufficit tactus quarumcunque ſcripturarum.

73 *Iuramentum validat contractum minoris, & non eſt agendum ſimpliciter de eius obſeruantia ſecũdum magis communem opinionem.*

74 *Iuramentum ex interuallo præſtitum non firmat cõtractum nullum.*

Et hoc maxime procedit in ſocietate.

75 *Iuramentum non validat contractum, quando ex ſtatuti diſpoſitione præſumitur ſimulatum, vel pręſtitum per dolum.*

76 *Iuramentum præſtitũ non probatur ex inſtrumento, ſi ſtatutum tollat ei probationem.*

77 *Iuramentum non vere, ſed interpretatiue facit minorem maiorem, ideo in minore iurante, non procedit diſpoſitio. l. ſi quis maior. C. de tranſact.*

Et idem eſt in minore obtinente veniã ætatis, Et in minore habito pro maiore vigore ſtatuti, niſi diſponat etiam in pęnalibus.

SEquendo ſuprapoſitum ordinem, quia vidimus de pupillo, modo videndum eſt de minore vigintiquinque annis, & maiore quatuordecim, an ſocietatem & quando contrahere poſſit?

Primo agemus de minore habente curatorem; ſecundo agemus de minore curato-
1 rem non habente. Si minor † habebit curatorem, de eo dicẽdum eſt, vt ſupra dictum fuit in capite præcedenti de pupillo habente tutorem, nempe, non poſſe obligari, neque tacite, neque expreſſe, ſine auctoritate curatoris, l. ſi curatorem habens. Codic. de in integrum reſtitution. minor. & ideo neque poſſe expreſſe, neque tacite ſine curatoris auctoritate ſocietatem contrahere, Iaſon in leg. prima, ſub numero ſexto, Codic. qui teſtament. facere poſſ. Cephalus conſilio 146. numero trigeſimoſecundo, lib. primo, Ioſeph. Ludoui. concluſione quinquageſimatertia, verſicu. & iſtæ ſocietates. numero ſexto, Menochius in tractat. de præſumptionib. lib. tertio, præſumptione quinquageſimaſexta, num. 9.

2 Secundo † agendo de minore carente curatore, de eo dicendum eſt, & expreſſe & tacite poſſe ſocietatem contrahere, Roma. in conſilio 453. parum ante finem. Alexander in conſil. quadrageſimoquinto, ſub numero quarto, libri primi. Corn. in conſilio vigeſimoquarto, columna final. verſicul. tamen ſocietas, lib. primo, dicit tamen, quod operæ minorum minus ſunt æſtimandæ, & in conſilio vigeſimoſeptimo, numero decimoquarto, libro ſecundo, Menoch. in conſilio 656 num. 8. lib. 7.

3 Et verum eſſe & procedere † in quolibet contractu, tradunt communiter Doctores in dicta leg. ſi curatorem habens. Codic. de in integrum reſtitutio. Gomeſ. libro ſecundo, reſolut. iur. capitulo decimoquarto, ſub numero primo.

4 Et hoc procedere † multo magis in Iudęo minore, quia cum eis ſit ſeruanda lex Moſaica, tradit Riminaldus iunior in conſ. 399. num. 12. lib. 4.

5 Intellige tamen, quod † vbi minor iſte carens curatore vellet ſocietatem contrahere ſuper rebus requirentibus decretum, quod id ſine decreto facere non poterit, vt dixi ſupra capite præcedenti, loquendo de pupillo. Ita, quod etiam in alienatione, quæ fit à minore carente curatore, requiratur Iudicis decretum, tenet Roland. in conſilio quinquageſimoquarto, numero trigeſimoquarto, & ſequen. lib. ſecundo. Et hanc eſſe communem & veriorem opinionem, reſpondendo ad contraria, tradit Simoncel. dicto tractat. de decret. minor. libro tertio, titulo octauo, inſpection. ſecunda, num. 26. cum plurib. ſeq.

6 Quid ſi minor † fuit in numero ſeu albo mercatorum deſcriptus, vtrum ex cauſa mercaturæ poterit obligare immobilia ſine decreto? Stracha in tractat. de mercat. parte tertia, numero vigeſimonono, & numero trigeſimo, tenet affirmatiuam opinionem, quia hodie mercatores vt plurimum inſtrumentis negociantur, in quibus de more hypothecam & omnium bonorum obligationem apponunt, ideo ſecundum mercaturæ conſuetudinem in albo deſcripto minores cenſeri debent. Negatiuam opinionem tenet Simoncell. in dicto tractat. de decret. minor. libro ſecundo, titul. 6. inſpect. quarta, num. 46.

Nam dicit ipſe, licet conſuetudo mercatorum ſit, vt hypothecam omniumque bonorum obligationem adijciant; poterit tamen id verum eſſe in mercatore, qui ſit maior, ſecus in mercatore minore, & ad obtinendum ex iſto capite conſuetudinis, neceſſarium eſſet, quod præciſe probent conſuetudinem extare, vt mercatores etiam minores eſſent ſoliti eorum bona ſtabilia obli-
7 gare, cum † conſuetudo circa rerum minorum alienationem ſit ſtrictiſſime intelligẽda. Decius in conſilio 142. numero quinto. Ego credo, Strachæ opinionẽ ſuſtineri poſſe, præſuppoſito tamen, Conſules, qui minorem in albo mercatorum deſcripſerunt, facultatem & auctoritatem habuiſſe cum

eo

eo diſpenſandi, quod poſſit obligare immobilia ſine decreto, & præſuppoſito extare conſuetudinem, vt huiuſmodi obligationes & hypothecæ apponantur in inſtrumentis mercatorum. Secũdum enim iſtud vltimum
8 præſuppoſitum dico, minorem cenſeri debere deſcriptum, quia videmus, ſi † procurator conſtituatur ad vendendum, poterit ea omnia facere, quæ de conſuetudine in contractu emptionis & venditionis interuenire ſolent, vt poſt alios quos citat tradit Gabriel. in ſuis comm. concluſ. titul. de conſuetudin. concluſ. 1. num. 22. cum ſequenti vſque ad 24.

Neque obſtat Simoncelli conſideratio, conſuetudinem eſſe intelligendam in mercatore maiori, & non in mercatore minori, quia conſuetudo non reſpicit perſonas, vt ipſe præſupponit, ſed mercaturam & contractus, quia ita exercetur mercatura, & ita fuit contractus cum obligatione & hypotheca, ideo minor habilitatus, vt mercaturam exercere poſſit, cenſeri debet habilitatus, vt eam exercere valeat, prout de conſuetudine fieri ſolet. Ita enim euenit in mãdato ad vendendum, ſolum enim ex eo pro-
9 curatori † datur auctoritas & facultas vendendi, & inde ſequitur, vt poſſit ea apponere, quę ſunt de conſuetudine, non quia conſuetudo reſpiciat perſonam, ſed quia reſpiciat contractum ab ipſo celebratum. Et quod reſpiciat mercaturam, & ſic cauſam, & non perſonam, tradit Rolan. conſilio nonageſimo ſecundo, numero vndecimo, lib. tertio.

Inſuper conſiderari poteſt contra Simoncellum in albo mercatorum deſcribi eos omnes, qui habent auctoritatem mercaturam exercendi, prout de conſuetudine fieri poteſt, & alij mercatores diuerſæ ſpeciei in eo deſcripti non reperiuntur, ideo debere dici, quod ex deſcriptione ſint effecti eiuſdem ſpeciei, & quod diuerſa ſpecies indu-
10 cta cenſeri non debeat, ne † eadem res diuerſo iure cenſeatur, l. eum qui ædes. ff. de vſucap. & ne dicatur receſſum à ſolito, l. ſi quis donaturus. & ibi gloſſa ff. de vſufruct. Etiam iſta opinio Stracchæ contra Simon-
11 cellũ adiuuatur ex vulgata regula, qui † vult conſequens, vult etiam neceſſarium antecedens, vt dicitur de ſeruo proprio tutore relicto, præſumi ei datam libertatem, quia alias tutor eſſe non poſſet, §. 1. Inſtitut. qui teſtamen. tutor. dari poſſ. Qui enim nolunt, minorem poſſe contrahere mercaturam, ſi mercatura requirit de conſuetudine, quod bona obligentur, cenſendum eſt, quod voluerint etiam minorem poſſe obligare, prout ad mercaturam contrahendam requiritur, & iſta regula procedit etiam in odioſis. Euerard. in loco à conceſſione conſequentis poſt princip.

12 Quid dicendum eſt de † mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, vtrum poterit ea alienare minor carens curatore ſine decreto? Negatiue reſpondendum eſſe non poſſe, dicit Simoncell. dict. tractat. libr. 3. titul. 8. inſpect. ſecunda, numer. vigeſimoprimo. Et probari affirmat hac ratione, quam dicit validiſſimam, ſi duo caſus ſunt parificati per
13 legem † antiquam, & lex noua aliquid diſponit in vno, cenſetur etiam diſponere in alio, etiam in materia correctoria, gloſſa in l. ſi quis ſeruo. Codic. de furtis. & in l. quod vero contra. ff. de legibus. Ideo cum in alienatione rerum immobilium ſint parificati minores habentes, & non habentes curatorẽ, lex noua, nempe l. lex quæ tutores. Codic. de adminiſtr. tutor. quę de nouo diſponit, minores curatores habentes non poſſe ſine decreto alienare immobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, etiam habebit locum in alio caſu quippe in minore non habente curatorem.

Ita dicit Simoncel. & ſubiungit, quod mi-
14 nor † curatore carẽs poſſit res mobiles, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, alienare ſine decreto, d. l. lex quæ tutores. & l. vltim. §. vltim. ff. de adminiſtrat. tut. & l. final. Codic. quando decr. opus non ſit. & hoc nullam habet difficultatem, Alex. conſ. 49. numero 4. lib. 1.

15 Quid dicendum † de minore, qui carens curatore veniam ętatis impetrauit? Et de iſto etiam dicendum eſt, quod non poſſit bona immobilia & mobilia, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ſine decreto alienare, l. 1. & l. eos. Codic. de his qui ven. ætat. impetrau. Gomeſ. reſolut. variar. lib. 2. c. 14. nu. 12. Simoncel. d. tit. 8. inſpect. 3. nu. 23.

16 Sed † vtrum ſtãte ſtatuto, (prout eſt Florentiæ) quod ætas decem & octo annorum intelligatur ætas perfecta & legitima, poterit minor exiſtẽs in ætate præfata bona alienare ſine decreto, adſunt contrariæ opiniones. Nam quod alienatio ſine decreto fieri non poſſit, tenet Caſtr. in conſilio 106. ſub nu. 2. lib. 2. Socinus in conſilio 130. num. 3. lib. 1. Roland. conſilio 7. nu. 17. lib. 3. Simoncell. dict. lib. 3. inſpect. 3. titul. 8, num. 26. qui hanc dicit receptiorem & veriorem. Dicũt, quod huiuſmodi ſtatutum poteſt verificari tribus modis. Primo in contractibus & obligationibus, in quibus non continetur alienatio. Secundo, in contractibus, in quibus continetur alienatio mobilium & aliarum rerum, quæ poſſunt alienari ſine decreto. Tertio, in contractibus ſuper alienationibus immobilium. Et dicunt, quod debet intelligi de primis duobus, ad hoc, vt ius commune lædatur minus, quam ſit poſſibile, ad not. per Bar. in l. omnes populi. in quæſtione ſexta. ff. de iuſtit. & iure. & per Doctores in l. ſi ſerui veſtri. Codic. de noxal.

Digitized by Google

17 Et dicunt, quemadmodum † venia ætatis conceſſa non poteſt alienare immobilia ſine decreto, l.1.&l.eos. C.de his qui ven. ætat. impetrau. ita Statutum debet interpretari, quod ſine decreto ab eo alienatio nõ ſit permiſſa.

18 Contrariam opinionem, poſſe † alienatione immobilium fieri ſine decreto, tenet Caſtrenſ. ſibi contrarius in l. omnes, numero nono, Cod.de his qui ven. ætat. impetra. Corn. in conſilio 108.libro tertio. Cardinal. Alba.in lucubrat. ad Bartol.in l.magis puto, §.ſi pupillus. ff. de rebus eorum. & ab hac opinione non eſſe recedendum puto, propter illa verba Statuti, quod ætas octo & decem annorum ſit ætas & legitima, & perfecta. Nam ſi de iure communi ætas perfecta & legitima dicitur in vigeſimo quinto anno, l.final. Codic. de his qui vend. ætat. impetr. & in ea ætate poteſt alienatio fieri ſine decreto.

19 Et † ſi a Statuto etiam poteſt determinari, quod ętas legitima & perfecta ſit in decimooctauo anno, vt probat Corn. dicto conſilio 108. ſub numero ſexto, libro 3.Tiraquell.de nobilitat. cap.20.numero 42.ſequitur neceſſario, quod iſte etiam, qui eſt in ætate legitima & perfecta, ex diſpoſitione Statuti poterit alienare ſine decreto. Et argumentum, quod Statutum tribus modis intelligi poſſit, & duobus modis debeat intelligi, vt minus deroget iuri communi, quam ſit poſſibile, tollitur & remouetur, conſiderando, Statutum non diſponere, quod minor poſſit alienare, ſed diſponere circa ętatem, conſtituendo, quænam ſit legitima & perfecta ætas. Et in hac eius determinatio nõ tribus, ſed vno tantummodo intelligi debet.

Non obſtant dicta de venia ætatis: quia
20 † ab ea ad præſens Statutũ argumentari non licet. Nam in eius conceſſione ſolum conceditur venia, & non diſponitur, quod ętas ſit perfecta & legitima tunc, quando conceditur; ſecus eſt in Statuti diſpoſitione, quia in ea diffinitur & determinatur, quænam ſit ętas legitima & perfecta, ita cõſiderat Corn. dicto conſilio centeſimo octauo, numero o-
21 ctauo. Et dicta de † venia non obſtant, quia quoties requiritur perfecta & legitima ętas, non ſufficit impetrare veniam ætatis, ſed ea requiritur, quæ a lege legitima, & perfecta declaratur, vt eſt textus expreſſus in dict.l. final. Codic.de his qui ven. ætat. impetra. & diſpoſitum in iure non habemus, quod legitima & perfecta ętas a Statuto declarata pro tali haberi non debeat, vbi ea opus eſt, ſed bene habemus in iure determinatum, in qualibet Ciuitate Statuta eſſe obſeruanda, quia faciunt ius, l. omnes populi. ff.de iuſtitia & iure.

22 Et dum † Caſtrenſ.in dicta leg.omnes.dicit eſſe magis fauorabile ſtatutum, quam reſcriptum, non eſt adeo falſum, quam quod falſiſſimum, (vt aſſerit Simoncell.in d.titul. 8.inſpect.3.ſub numero vigeſimoſexto, vbi etiam miratur, quod Caſtrenſ. ita locutus fuerit.) Nam poteſt magis fauorabile dici ſtatutum, quia procedit a mera voluntate ſtatuentium, & venia conceditur ad partis inſtantiam, & fauorabilior eſt conceſſio, quæ fit motu proprio, quã illa, quæ fit ad inſtantiam partis, capitul. quamuis, & cap.ſi pluribus, de prębend.in ſexto, & ita ſtatutum eſſe magis fauorabile conſiderat Corneus d. conſilio 108.numero nono. Confirmatur di-
23 cta opinio, quia cum adhibito † iuramento teneat alienatio a minore facta, ſine decreto, ea ratione, quia iuramentum facit eum maiorem; ita & valere debet ſtante pręfata ſtatuti diſpoſitione. Ita argumentatur Caſtrenſ. in d.l. omnes, ſub numero 9. Quod
24 autem † contractus a minore factus ſine decreto, & ſine ſolemnitatibus a ſtatuto requiſitis, valeat, ſi iurauit, eſt magis communis opinio. Gabriell. titul. de minor. concl. 5. numero 20. Gabr. in conſ.127.num.8.lib.1. Et eam late diſputando defendit & comprobat Riminal.iun.Inſtit.quib.alien.licet, vel non in princip.num.199.cum pluribus ſeq.vſque ad num.228. & hanc eſſe magis communem & veriſſimam dicit Seraph. in tract. de priuil.iuram.priuil.61.in princip. & loquendo de ſocietate tradit Corn.in conſ.187.ſub nu
25 mero 7.lib.3. Poſſe † etiam ſocietatem iam contractam a minore validari, & etiam a pupillo pubertati proximo, & iuramẽtum confirmare contractum iam celebratum, tenent gloſſa in cap.1. §. item ſacramenta, de pace iuram.firman. & gloſſa in Auth. ſacramenta puberum, C.ſi aduerſ. vendit. Lamberteng. in tract. de ſolemn.requiſit.in contract.mulier.in fine, numero 76. ſed intellige, quod confirmet contractum iam celebratum, ſi fuerit poſt contractum in continenti appoſitum. Gabr.d.titul. de minor. concluſ.5.nu. 25.Seraph. d.priuileg.61. num.8. & ex hoc redditur dubia Cornei opinio, qui loquitur in iuramento adhibendo longe poſt contra-
26 ctum celebratum. Sed quæro, vtrum † iſta dicta de iuramento procedant in iuramento Iudæi, pro vtraque parte, tam affirmatiua quam negatiua multos citat more ſuo Tiraquel.in tract.de iure primogen.q.66.nu.27. & ſeq.Gabr.tit.de donat.concluſ.3.nu.25.& 26.Maranth.in pract.in 3.parte princip. ſub num.54.putat Doctorum diſſidentium opiniones concordari poſſe hac diſtinctione. Aut Iudęus contrahit cũ alio Iudęo, aut contrahit cum Chriſtiano. Si cum alio Iudęo, procedit opinio tenentium ipſum non obligari, ſi cum Chriſtiano, procedit alia opinio Dd. tenentium ipſum obligari, ſed iſta eius diſtinctio mihi non placet, quia in iuramento attenditur perſona iurantis, & non perſona illius, cui iuratur; & eius vinculum cauſatur a voluntate iurantis, & nõ a volun-

tate eius, cui iuratur. Et non placet etiam,
quia eſt cōtra communem opinionem, nem-
pe contra opinionem Doctorum affirman-
tiū ſimpliciter, & ſine diſtinctione, Iudæum
27 † iuramento obligari, hanc enim eſſe cōmu-
nem, dicit Io. Maria. Riminald. in l. non erit,
colum. penult. verſ. in ea gloſſa, in fi. ff. de iu-
iur. & poſt eum Lamberteng. d. tracta. de ſo-
lem. mul. in fine, ſub nu. 59. & num. 60. dicit
eam eſſe veriorem, & eam eſſe veriſſimam,
& magis cōmunem dicit Seraph. d. tract. de
priuileg. iuram. priuileg. 123. ſub nu. 6. Dicer
fortaſſe aliquis; in vanum queri, dum agimus
de ſocietate, an Iudæus obligetur iuramēto,
quia cum eis ſocietatem inire non licet? Di-
co, de hoc in vanum non tractari, quia ſocie-
tas inter ipſos contrahi poteſt, & an Chriſtia
ni etiam cum ipſis eam contrahere poſſint,
videbimus infra, cap. 8. Pro complemēto hu-
28 ius materiæ, quia † minores frequenter con
tra contractus ab ipſis geſtos petunt reſtitu-
tionem in integrum, ideo & de ea modo ali-
qua ſcribenda ſunt. Multa dici poſſunt, ſed
cōſulto omitto, quia plena manu doctiſſime
& diligentiſſime de ea tractatum fuit ab eru
ditiſſimo, & excellentiſſimo Sfortia Oddo
præceptore meo; ſolum aliqua magis neceſ-
ſaria ad ſocietatem apponam. Equidem mi-
nor reſtituitur etiam aduerſus ſocietatem a
ſe contractam. l. ait prætor, in princip. ff. de
minor. in illis verbis: Proinde ſi emit aliquid
ſi vendidit, ſi ſocietatem coiit, ſi mutuam pe
cuniam accepit, & captus eſt, ei ſuccurritur.
Gomeſ. var. reſolut. lib. 2. cap. 14. ſub num. 1.
Corn. in conſ. 308. ſub num. 3. verſ. & qui po
terant, lib. 1. Oddo in d. tract. de reſtitu. in in-
tegr. q. 56. art. 4. num. 26. & art. 6. num. 50. vbi
loquitur de ſocietate officij. Duobus modis
opinio iſta limitatur ſecundum Odd. in d. q.
29 56. Primo † limitatur, ſi ſocietas dolo con-
tracta fuit, quia tunc ipſo iure non tenet, &
ideo reſtitutione non eſt opus. l. in cauſæ. la
2. ff. de minor. Et hoc eſt verum, etiam ſi pro
parte minoris fuit iuratū, vt per Bald. in cōſ.
30 213. lib. 1. Secundo † limitatur ſeu declara-
tur vt nō procedat quoad ſocietatem reſcin
dendam, quia remedio ordinario, & de ſui
natura ſemper ab ea recedere licet, §. manet
autem. Inſtit. de ſociet. ſed intelligitur cōclu
ſio quo ad pacta ſocietatis a minore perperā
appoſita, quorum vigore ipſe in lucris diui-
dendis, vel in damnis reparandis læſus fuit:
poterit enim reſtitui non ad hoc vt ſocietas
contracta non ſit, ſed vt bona fide ſingula di-
uidantur, & ad æquitatem rationabilemque
participationem tam lucri quam damni pa-
31 cta rediguntur. Sed aduertendum † eſt ad
hanc ſecundam limitationem, quod ſi pacta
erant talia, vt omnino deſtruant ſocietatem,
de quibus locutus fui ſupra. cap. 2. num. 25.
& dicam infra cap. 8. reſtitutione vti opus
non erit, quia iure ordinario annullantur pa
cta & ſocietas, & ideo ceſſat remedium re-
ſtitutionis extraordinarium. l. in cauſæ, la 2.
ff. de minor. Tunc igitur reſtitutione opus
32 erit, quando † pacta & ſocietas ſuſtinentur,
& ceſſat remediū ordinarium. Nam ſocietas
etiam inter maiores, ſi æqualiter non ſit con
tracta, non valet. l. ſi non fuerint. ff. pro ſoc.
& vt ad ęqualitatem reducatur, non eſt opus
33 reſtitutione. Et † ſi ſocietas fuit rite con-
tracta eo modo, quo quilibet maiori diligen
tia contrahi potuiſſet, & ex accidenti dam-
num eueniat, reſtitutio denegatur. Dec. in
conſilio 441. ſub numero 13. verſiculo nec
34 iſto caſu. loc. 2. quia non reſtituitur † minor
ob damnum fortuito caſu obuentum. l. ve-
rum. §. ſecundum. ff. de minoritat. Odd. d. tra
ctat. articul. 5. quæſt. 4. vbi numero 23. teſta-
35 tur de vera & communi opinione. Et † vi-
demus, quod nec etiam reſtituitur, ſi aliquid
ei obueniat iudicio ſortis. Bald. in l. & ſi ſine.
ff. de minor. Gomeſ. lib. 2. reſolut. iur. cap. 14.
Odd. quæſt. 66. articul. 4. ſub numero 25. ver-
36 ſiculo limitatur ſecundo. Neque † etiam re-
ſtituitur aduerſus contractum, ex quo poteſt
veriſimiliter dubitari an lucrū ſeu damnum
ſit allaturum, vt per Odd. d. tractat. quæſt. 4.
artic. 6. numero 40. vbi ita diſtinguit & ſub-
tiliter & docte quidem more ſuo. Quando-
que minores in ſuis conuentionibus expo-
nunt ſe lucro & damno, & ita eſt veriſimile
vnum, ſicut aliud, quandoque exponunt ſe
periculo tantum, quod tātum poteſt, & non
poteſt euenire.
37 Primo caſu dat exemplum † in aditione
hereditatis, in qua poteſt eſſe, quod lateat;
vel quod non lateat es alienum, & dicit hoc
caſu non debere reſtitui, ſi damnum acci-
piat, quia poterat etiam lucrum accipere,
& quilibet etiam maior ita decipi potuiſſet,
quod minor non reſtituatur iſto primo caſu,
quando contrahendo ſe pariformiter expo-
nit lucro, & damno. Eſt communis opinio,
vt Odd. ibidem dicit, ſed exemplum de adi-
tione hereditatis mihi non placet, quia co-
gnito quod ſit damnoſa, licet hoc non appa-
reret, datur ei reſtitutio. Odd. d. tracta. quæ-
ſtion. 36. articulo ſexto, numero 50. & ſequ.
38 Aliud † exemplum ponit Natt. in conſilio
181. in fin. libro primo, de emente rem pre-
tio deteriori, eo quia venditor non vult tene
ri de euictione, neque etiam ad reſtitutio-
nem pretij, & dicit, licet æquitas ſuadeat,
quod venditor teneatur reſtituere pretium,
quando non vult teneri de euictione, tamen
æquitas ceſſat, quando vēditio fuit facta de-
teriori pretio, & ita emendo deteriori pre-
tio poteſt ſe ſubmittere periculo, & eſt lici-
tum ita contrahere propter dubium euen-
tum, an damnum, ſeu lucrum ſit contra-
ctus allaturus, & hanc emptionem lici-
tam eſſe comprobat, ex hac concluſione,
quod vbi aliquid habet ſe ad lucrum, &
damnum, ſi damnum cauſaliter poteſt,
contingere, non dicitur quis adeo læſus,
quod

quod in tali caſu minori datur reſtitutio. Re
tuli hoc exemplum, quia quotidie euenire
poteſt in practica & modo habeo præ mani-
bus, & multum etiam confert ad ſocietatis
39 materiam. Aliud † exemplum de compro-
miſſo ponit Bertrand. conſil. 191. num. 6. &
ſequen. libro 4. Et exemplum de locatione,
creſcentibus poſtea fructibus forte fortuna,
ponit Rebuff. de reſtitut. in integr. articul. 1.
gloſſ. 2. numero 8. Et exemplum de tranſa-
ctione facta ſuper fideicommiſſo reciproco
habetur in l. de fideicommiſſo, & ibi Dd. C.
40 de tranſactio. Et exemplum † dari poteſt in
noſtro contractu ſocietatis, quia in ea igno-
ratur, an damnum ſeu lucrum ſit euẽturum,
& licet eum non ponat Odd. in d. quæſtio. 4.
articu. 6. numero 40. tamen ponit eum, vt ſu
pra dixi, num. 28. quæſt. 56. artic. 4. num. 26.
& artic. 6. num. 50. vbi loquitur de contractu
ſocietatis officij, & ita diſtinguit. Aut eques
minor contrahit ſocietatem ſuper eius offi-
cio, & læditur diſſipando pecuniam acce-
ptam, & reſtituitur. Aut ipſe minor accom-
modat officium ſuum ad vtilitatem alterius,
ſiue maioris, ſiue minoris, qui non ſoluit fru
ctus, vel ſuo tempore facta diſdicta non red-
dit ſortem & reſtituitur, ſed tenetur cedere
actionem ei, qui pecunias poſuit in ſocieta-
tem ad hoc vt poſſit agere contra eum, cu-
ius fauore ſocietas cõtracta fuit tam pro fru-
ctibus, quam pro ſorte. l. patri. §. ſi pecuniam
ff. de minor. Aut contrahitur ſocietas fauo-
re minoris, ſed ſuper officio maioris, & ipſe
minor recipit pecunias, & eas diſſipat, & nõ
efficitur locupletior, & tam contra equitem
quam contra eum qui pecunias dedit reſti-
tuitur, ſicut accidit in mutuo. l. patri. §. ſi pe-
41 cuniam. ff. de minor. Aut † ſocietas contra-
hitur a minore, quia ipſe pecuniam ponit ſu
per officio maioris, & perditur pecunia, quia
moritur ille, ſub cuius vitæ periculo poſita
fuerat, & diſdicta facta non fuit per quinde-
cim dies ante mortem, prout fieri debuerat,
& non reſtituitur, quia non ex negligentia
ſua ſola, ſed ex accidenti, eueniẽte eius mor
te, læſus fuit, adeo quod tempore mortis nõ
competebat ipſi reſtitutio, quia non adhuc
erat completa læſio, vnde ad hęredem illam
tranſmittere non potuit, & conſequenter
ex perſona minoris defuncti reſtitui non po
terit. l. interdum. ff. de minor. & non obſtat l.
Pannonius. & trad. ibi per gloſſ. & Dd. ff. de
acquirend. hæredi. quia ſecundum commu-
nem opinionem reſtitutio ibi competit ex
clauſula generali, & ex capite iuſti impedi-
menti, non autem ex edicto minorum. Ne-
que quod modo concedi debeat ex clauſula
generali dici poteſt propter caſum mortis,
quia hoc eſt contra terminos legum in hac
materia, cum non reſtituatur minor ex caſu
fortuito. d. l. veram. §. ſi locupleti. ff. de mi-
nor. Præterea non eſt æquum, quod reſti-
tuatur ex caſu fortuito, quia in hoc conſiſtit
huius contractus fundamentum, quo ſubla-
to illicitus redderetur, & vſurarius. Secun-
42 do caſu † iuxta diſtinctionem ſupra poſitam
quando minor exponit ſe periculo, quod
poteſt & non poteſt euenire, non tamen ſpe
rat conſequi poſſe lucrum aliquod, vt ſi lo-
cat domum potentiori ſe: nam poteſt eſſe,
quod potentior ille non ſoluar penſionem
conuentam debito tempore, & hoc caſu,
quia lucrum aliquod ſperare non poteſt, ſed
tantum damnum timere, non poteſt dici, ni-
ſi male rem ſuam geſſiſſe, ita quod prudens
paterfamilias non ita geſſiſſet, & ideo quod
ei erit concedenda in integrum reſtitutio.
Abb. in cap. peruenit. in fin. extra de arbitr.
Roch. de Curt. in cap. fin. de conſuetudi. co-
lum. 113. Crauett. conſilio 192. numero 4. li-
bro primo, & faciũt tradita ab eodem Odd.
quæſtio. 4. articulo quinto, numero 38. vbi lo
quitur de obligatione facta a minore, ſub
conditione, quæ, licet ſit dubium, an eueni-
re debeat, & ſic an minor lædatur; tamen re-
ſtitui debet, ſolum propter dubium, quod
conditio euenire poteſt, qua obuenta ſeque
retur damnum. Fulgoſ. in l. nam & poſtea. §.
ſi minor. numero quarto, ff. de iureiuran. Ad
prædicta etiam: quia agimus de ẽo, qui ve-
niam ætatis impetrauit, & de deſcripto in al
bo mercatorum, & de ſtatuto Florentino, &
de iuramento, quæro, an in his caſibus ceſſet
in integrum reſtitutio? In primo caſu impe-
43 trata † venia, ſi minor cõtrahit ſuper rebus,
ſuper quibus contrahere poteſt ſine decre-
to, denegatur ei reſtitutio in integrum, ne is,
qui cum eo contrahit, imperiali auctoritate
circumſcriptus videatur. l. prima, & ibi Bart.
& Bald. & cæteri. C. de his qui ven. ætat. im-
petr. Gomeſ. loc. ſecundo, reſolutio. iur. capi
tulo decimoquarto, num. 11. Odd. quæſtion.
23. articul. 9. numero 27. ſed ſi contrahit ſu-
per rebus, in quibus requiritur decretum, ſi
contrahit ſine eo, quia alienatio eſt nulla,
opus non eſt reſtitutione in integrum. l. in
cauſæ. la 2. ff. de minor. ſi vero contrahit cum
decreto, ei reſtitutio in integrum eſt conce-
denda, Gomeſ. dict. cap. 14. numero 12. & eſt
communis opinio Odd. d. quæſt. 23. numero
44 4. In ſecundo caſu † de deſcripto in albo
mercatorum, dico ei reſtitutionem non eſſe
concedendam, ita ſtante induſtria minoris
publice in actis redacta, quod ei non ſit con-
cedenda reſtitutio in integrum, vt ſi ſit de-
ſcriptus in matricula alicuius artis, tenent
Petr. Cin. & Bartol. in l. 1. C. qui & aduerſus
quos. Roman. in l. ſi vero. §. de viro. numero
3. ff. ſolut. matrimon. Aretin. in l. minoribus.
in fin. C. de reſtitur. in integr. Angel. in l. ci-
uitas. ff. ſi cert. petat. & eſt magis communis
opinio, Viuius in ſuis commun. opinion. in
verſ. doctor. verſ. 1. in fin. Odd. d. tract. quæſt.
23. articul. 4. ſub numero 12. Et loquendo
in ſpecie de minore deſcripto in matricu-
la mercatorum, quod ſi decipiatur in his,

Digitized by Google

quæ pertinent ad mercaturã, reſtitutionem
in integrum ei non concedit tradit idẽ Odd.
d.quæſt.23.articul.6.num.21.poſt Strach. in
tract. de mercat. part.3. num.26. Limitatur
iſta concluſio, ſi minor ſemel vel bis tantum
exercuerit mercaturam, Odd.d. loco nu.22.
& pro hac limitatione probanda citat Bero.
45 quæſt.115. Sed ego credo, hanc † limitatio-
nem non eſſe veram, quia concluſio, quod
minor deſcriptus in albo mercatorum non
reſtituatur in eo fundata eſt, quia iſte pro
idoneo publice approbatus eſt, & talis præ-
ſumitur præſumptione iuris, & de iure, vt
declarat idem Odd.d.quæſt.23.artic.4.num.
13.vbi etiam ponit quaſdam declarationes,
& cum in hoc ſit fundata parum refert an ſe
mel, bis vel pluries contraxerit. Neque ob-
46 ſtant tradita a Bero. d.q.115. quia ipſe † lo-
quitur de ſtatuto Bononiæ, in quo diſponi-
tur, quod mercatores etiam minores 25. an-
nis poſſint ſe obligare vti maiores, & dicit,
quod ille, qui vti vult d.ſtatuti diſpoſitione,
tenetur probare, minorem illum, qui contra
xit, fuiſſe mercatorem tempore contractus,
& dicit ad probandum eum fuiſſe mercato-
rem non ſufficere probare, ipſum ſemel vel
bis exercuiſſe mercaturam, ſed debere pro-
bari pluries mercaturam exercuiſſe, & hoc
nõ facit ad propoſitum, de quo agimus, quia
minorem eſſe mercatorem in caſu noſtro
probatur ex eo, quia deſcriptus eſt in albo
mercatorum. Et nota ad dicta ibi per Bero.
quod diſpoſitio dicti ſtatuti nõ habet locum
ſi minor contraxit extra territorium Bono-
nienſe, etiamſi Bononię vigore dicti contra-
ctus conueniretur, ſed ſeruanda eſſet diſpo-
ſitio iuris communis. In tertio caſu, de ſtatu-
47 to Florentino † ſeu alio ſimili ſtatuto diſpo
nente, quod ætas decem & octo annorum
habeatur pro ætate legitima & perfecta, an
reſtitutio ſit concedenda, & quod ſit prohi-
bita concludendum videtur, ita de ſtatuto
abbreuiante ætatem, videlicet quod ætas mi
nor, quæ de iure communi eſt 25. annorum,
ſit 20. annorum, quod dicatur denegata re-
ſtitutio in integrum, tenet Bald. in l.ſi capti-
ui.num.4.vbi magiſtraliter diſtinguit. C. de
Epiſcop. & Cler. Bald. Nouell.in tractat. de
Dote.part.6.priuileg.63.in fin. Ruin. in cõſ.
126.ſub num.4. & ſeq. lib.5. Et ita eſſe con-
cludendum ſine ſcrupulo dicit Odd. d.tract.
quæſt.15. artic.9. nu.78. In quarto & vltimo
48 caſu † de iuramento, an impediat reſtitutio-
nem in integrum, de eo late ponit Odd. d.
tractat.1.quæſt.24. Videbimus modo ſolum-
modo de duobus caſibus, nempe quando
minor adhibet iuramentum in contractu ſo
cietatis, vt communiter fieri ſolet, & quan-
do adhibito iuramento aſſerit ſe eſſe maio-
49 rem. Primo † caſu ob iuramentum ſimplici-
ter appoſitum in cõtractu ſocietatis non im-
peditur reſtitutio in integrum, ita loquen-
do de omnibus contractibus tenet Oddo.d.
quæſt.24. num.13. poſt Barbat. in conſil.53.
colum.1. & 2.lib.2. Soc.iun. conſ.3.num.32.
lib.2.& conſ.8.num.5. lib.4. Cur.iun.conſil.
119.num.8.& ſeq. Secundo caſu, quando mi
50 nor † ſe maiorem eſſe aſſerit cum iuramen-
to, habemus textum expreſſum in l. ſi alte-
rius. C. ſi minor ſe maio.dixe. in qua ſecun-
dum communem intellectum ita diſtingui-
tur. Aut præſtitit minor corporaliter hoc iu-
ramentum, & amplius non auditur, etiam ſi
clare probare vellet ſe eſſe minorẽ. Aut non
corporaliter, ſed verbotenus præſtitit. Et
tunc aut vult probare teſtibus ſe eſſe maio-
rem, & pariter non auditur, & hanc diſtin-
ctionem ponit Odd. in d.quæſtio.24.articul.
2.numero 6. & ſeq.Seraph.in tractat.de pri-
uil.iur. priuil.63. ſub num.3. & priuil.96.
51 Declaratur, quod ſi minor † offerat probare
euidenter minorem ætatem, debet audiri in
petitione reſtitutionis in integrum ſaltem
per viam denunciationis Euangelicæ, ita di-
cit Odd.d.quæſ.24.articul.5.num.39.& ſub-
iungit, quod ſi Iudex eſſet, cognita veritate
ætatis minoris, & erroneo eius iuramẽto ſi-
ne dolo interpoſito, omnino admitteret mi-
norem ad reſtitutionem petendam, non ob-
ſtante rigore d. l.ſi alterius. ſed iudicio meo
52 iſta opinio † ſic ſimpliciter affirmata dubia
redditur per ea, quæ tradit Menoch. in tract.
de præſ.lib.1.quæſt.79. vbi agit, an aduerſus
præſumptionem iuris, & de iure admittatur
denunciatio euangelica, & inter alia dicit
peccato ceſſante denunciationem non con-
cedi, & in eo, qui vtitur legis diſpoſitione, a
iure canonum non improbata, ceſſat pecca-
tum, merito videtur dicendum ceſſare debe
re denunciationem euangelicã, & vide Dd.
in c.venit.cum pluribus ſeq. de te iudic. De-
53 claratur ſecundo, quod licet denegetur † mi
nori reſtitutio ex capite minoris ętatis, tamẽ
non ei denegatur ea, quæ ex alia cauſa etiam
maiori concederetur. Seraph.d.tract. de pri-
uil.iur.d.priu.96.num.11. Declaratur tertio;
54 quod minor † non reſtituitur, ſi doloſe iura-
uit ſe eſſe maiorem; ſecus vero, ſi iurauit abſ
que dolo, credens ſe talẽ eſſe. Seraph.d.trac.
priu.96.nu.12.& hoc procedit, etiã ſi minor
dolo aduerſarij inductus corporaliter iura-
uit. Odd.d.q.24.nu.43. ea euidenti ratione,
quia vnius iuramentum dolum alterius pur-
gare non debet. Qui enim iurat, ſemper do-
lũ alterius excludere cenſetur: c.quintaual.
cum ibi notatis per omnes.de iureiu Bart.in
l.ſi ſocietatẽ.§.arbitror.nu.32. ff.pro ſoc. Ex
55 hac limitatione infertur, quod ſi filia † renũ
ciat hereditati paternę, & iurat ſe eſſe maio-
rem, quæ vere non eſt, hoc non obſtante re-
ſtitui poterit. Caſtr.in cõſ.455.nu.5. 6.lib.2.
quia pręſumitur, imo clare patet, quod pater
dolo eã ad ita iurandum induxit, cum melius
q̃ ipſamet filia eius ætatem ſcire poſſet. Odd.
d.q.24.art.5. nu.45. Et infertur, ꝙ ſi ex aſpe-
56 ctu † euidenter appareret de minori ætate
iuran-

Digitized by Google

iurantis, vt quia eſſet 16. annorum, & iura-
ret ſe eſſe maiorem, hoc caſu etiam diceretur
tur conſtare de dolo aduerſarij recipientis
tale iuramentum, & per conſequens dare-
tur in integrum reſtitutio. Seraph. d.tracta.
de priuileg.iur.d. priuileg.96. in fi. Declara-
57 tur quarto, quod licet minori † denegetur
reſtitutio aduerſus aduerſarium, non dene-
gatur aduerſus alios extraneos. Bald.in d.l.ſi
alterius.nu.2.Ang.ibi nu.3.Caſtrenſ.num.6.
quia voluit decipere aduerſarium & nõ ex-
traneos Odd.d.q.24.art.6.nu.50. Declaratur
58 quinto, quod ſi minor † & contrahens cum
eo fuerint in pari dolo, vt quia contrahens ẽt
cum eo iuret, eum eſſe minorem, reſtitutio
non denegatur, ea ratione, quia dolus cum
dolo compenſatur, & quia ſibi imputare dẽ-
bet aduerſarius, qui hoc ſciẽs cõtraxit, & iſta
eſt magis communis opinio, Borgn.in tracta.
de tuto.ſub nu.299.Odd.d.q.24.art.7. nu.51.
59 Declaratur ſexto, quando minor † ſolummo
do iurauit generaliter, omnia & ſingula in
inſtrumento contenta vera eſſe, tunc ex tali
iuramento reſtitutio in integrum non impe-
ditur, quia ſpecifice interponi debet, & ge-
neraliter præſtitum non ligat. Cagnol. in l.
ſi quis maior.num.73. C. de tranſact. & quia
verba illa, omnia & ſingula, intelliguntur de
obligationibus, & pactis principaliter cõten
tis in inſtrumento, Aret.in l.gerit. ſub nu.6.
ff.de aquir.hered. Contrarium tenet Pariſ.in
conſ.97. num.8. lib.1. qui pro eius opinione
allegat Ancha.in conſ.226. Veriorem opinio
60 nem, quod reſtitutio † non impediatur, eſſe
dicit Odd. poſt alios, quos citat d. q.24.art.3.
ſub num.16. & ad ita tenendum vltra alias ra
tiones dicit magis moueri, quia dicta clauſu-
la apponitur a Notarijs in inſtrumẽtis de eo-
rum ſtilo, & conſuetudine, neque intelligũt
partes vt plurimum, & præſertim minores,
quod vltra generalem obligationẽ ad aliud
extendantur, & a conſuetudine fieri non po-
teſt, vt intelligatur fuiſſe iuratum, vbi iura-
tum non fuit. Cagnol.in d.l.ſi quis maior.nu.
74. C.de tranſact. & Galiaula in l.1. p.1.in fin.
ff.de verb.oblig. Et ad dicta per Anch. & Pa-
61 riſ. reſpondet, quod eorum † opinio, vel ſit
parum ſecura, vel quod poſſit ſaluari, vbi ad-
eſſet clauſula, referẽdo ſingula ſingulis, quæ
aderat in caſu Pariſ. Vel poteſt etiam dici,
62 quod ſemper, quando † ex generalitate ver-
borum poteſt modo aliquo cõiecturari, fuiſ-
ſe cogitatum a minore de aſſertione ſe eſſe
maiorem, quod tunc dicendũ ſit id affirmaſ-
ſe, quia tali caſu iuramentum habet vim ſpe
cialis expreſſionis, vt per Seraph.in d.tracta.
de priuil.iur.priuil.70. num.16. in fin. & nu-
mero 17.

Declaratur ſeptimo, quando contractus
63 † eſſet nullus, & iſta eſt communis opinio,
quicquid dicat Pariſ.in conſ.97. lib.1. vt per
Riminal.iun. in §.2. num.28. & ſeq. Inſtitut.
quib.alien.lic.vel non. Borgnin.d.tract.de tu
tore.nu.266. & Odd. d.q.24.art.4. ſub nu.26.
& 29. vbi hanc opinionem dicit veriorem, &
magis communem, & vltra alios eam probat
ſubtiliſſima & fundamentali argumentatio-
64 ne. Limitatur iſta opinio † magis communis
primo vt nõ procedat in nullitate præceden-
te ex cauſa ætatis, puta propter non interpo-
ſitum decretum, ſed ſolum in nullitatib. præ
cedentibus ex qualibet alia cauſa. Anch.cõſ.
226. ſub num.3. Pariſ.d.conſ.97. num.61.lib.
65 1. Sed iſta limitatio † vera non videtur, quia
Doctores pro opinione dicta magis commu-
ni adducti loquuntur etiam de hac nullitate,
vt tradit Odd.d. q.24.art.4. ſub num.37. Limi
66 tatur † ſecundo, vt procedat ſolum de iure
ciuili, non autem de iure canonico. Pariſ.d.
67 conſ.97.nu.59.lib.1. Et iſta limitatio † etiam
non videtur tenẽda, quia ratio nulla religio-
nis & periurij hoc ſuadet, vt per Odd. d.loco
68 num.38. Limitatur tertio, niſi † vtrumque
iuramentum adeſſet, nempe aſſertorium, &
confirmatorium. Pariſ.d.conſ.97. nu.60.lib.
1. Bero.q.43. num.3. Et hanc limitationem
69 † veram putat Odd.d.loco num.40. quia iu-
ramentum confirmatorium contractus ſup-
plet etiam defectum nullitatis, ſecundũ ma-
gis communem opinionem totius mũdi ho-
die.in auth.ſacramenta puberũ. C.ſi aduerſ.
70 Limitatur † quarto, ſi minor doloſe aſſeruiſ
ſet, ſe eſſe maiorem. Ang. in conſ.160.nu.5.
Odd.d.loco.nu.41.

71 Iuramentum triplex eſt † Aſſertorium, vt
quia minor aſſerat ſe eſſe maiorem, Promiſ-
ſorium, vt quia minor iuret non contraueni
re ratione minoris ætatis. Confirmatorium,
vt quia ſimpliciter iuret confirmando con-
tractum, & quomodocunque ſit validat con
tractum, qui alias ratione minoris ætatis in-
ualidus fuiſſet, & procedit ſiue præſtitum
fuerit a pubere, ſiue ab impubere, doli tamẽ
capace Bart.& cæteri in auth.ſacramenta pu
berum.C.ſi aduerſus vendit. Afflict.deciſio.
322. late Seraf. in tract.de priuileg. iuramen.
priuileg.83.num.23.in fin.& num.24. Et ma
xime procedere, ſi fuerit appoſita in inſtru-
mento obligatio in forma Cameræ in qua
plures clauſulæ comprænhenduntur tradit
Pute.deciſ.245.in cauſa Romana lib.3.

72 Iuramentum ſi verbo tenus † iuratũ fuit
non eam vim habet, quam habet ſi fuerit præ
ſtitum tactis Euangelijs. l.3. C. ſi minor ſe
maiorem dixit ſed quod dicitur de Euange-
lijs non ſeruatur hodie, ſufficit etiam enim
tactus quarumcunque ſcripturarum, vt teſta
tur Gabriel.& citati ab eo tit.de minor.con-
cluſ.5.num.36.

73 Et non eſt vera opinio Iaſ.in † auth.ſacra-
menta puberum. C.ſi aduerſ.vendit.colum.
2.verſ.inuenio, quod ſit ſeruãdum iuramen-
tum, & ex eo contractus non firmatur, con-
traria enim opinio eſt probabilior, & com-
munior, vt probat Fachine. controuerſ.iur.
lib.3.cap.11.

74 Et dum conſiderant doctores, † an iuramentum firmet contractum, iam prius ſine eo irritum, licet opinio ſit controuerſia, Nã non poſſe confirmari per l. quod initio. ff. de regul. iur. tenet Caſtrenſ. in dict. auth. ſacramenta pubetum, Poſſe veto confirmari tenet Riminal. iun. poſt citatos ab eo. Inſt. quibus alien. licet in princip. numero 282. Et licet poſſe opiniones concordari, quod non poſſint ratificari, vt ex tunc ſecundum primam, ſed quod poſſint ratificari, prout ex nunc ſecundum ſecundam tradat Seraph. d. priuileg. octuageſimotertio, ſub numero 68. verſicul. cogitabam, tamen tenenda eſt opinio, aut ſtatim in ipſo contractu, aut poſt incontinenti debere iurari, vt idem Serafin. tradit. dict. tractat. priuileg. 61. numero 8. & citati a Gabr. d. concluſ. 5. num. 25. Et maxime tenenda eſt in ſocietate, quia non poteſt claudicare, ſed ſtatim nulla eſt a principio, & non poteſt conſiſtere in voluntate minoris, an eam iuramento ratificare intendat, vt late probatum fuit ſupra cap. 3. numero decimoſexto, vbi numero vigeſimoquarto reprobatur opinio, Corn. aliter ſentientis in conſ. 187. lib. 3.

75 Aduertendum eſt etiam † in materia iuramenti ad ſtatuta locorum, nam ſi diſponerẽt prout eſt Senis, & Florentiæ, quod cõtractus ſine certis ſolemnitatibus celebrati preſumerentur ſimulati, & in fraudem legis facti, etiam ſi fuerint iurati, vel quod iuramentum preſumatur preſtitum per dolum, vtique hac diſpoſitione ſtante contractus licet iuratus, ſolemnitatibus non ſeruatis non valeret, & eſt communis opinio Alexand. conſil. 151. colum. 3. & 4. libro 7. alios citat Serafin. de priuileg. 83. numero ſeptuageſimonono, & fatetur eſſe magis communem, ſed tradit ei quatuor dimitationes.

76 Etiam ſi per ſtatutum † diſponatur inſtrumentum non probare, ſi non fuerunt obſeruatę ſolemnitates ab eo requiſitę ex tali inſtrumento iuramentum fuiſſe a minore præſtitum probari non poterit Caſtrenſ. conſilio 61. libro 2. Alexand. conſil. 53. colum. 3. libro 3. Grat. conſil. 47. nu. 3. lib. 1. ea ratione, quia ſolemnitas probatoria a ſtatuto inducta per iuramentum ſuppleri non poteſt ſecundum communem opinionem, vt alios citando probat Gabriel. titul. de ſtatut. concluſ. 11. numero 12.

77 Item conſiderandum eſt † iuramẽtum non facere minorem maiorem proprie, ſed interpretatione, ex hoc enim reſultat declaratio ad l. ſi quis maior. C. de tranſac. quia dum loquitur de maiore intelligitur de eo qui vere ſit, & non interpretatiue maior Doct. communiter in d. l. ſi quis maior Thob. conſil. 70. num. 4. & de communi teſtatur Bertaz. in d. l. ſi quis maior num. 200. & numer. 201. dicit procedere etiam in minore, qui veniam ætatis impetrauit, & num. 202. in minore qui vigore ſtatuti habetur pro maiore, ſed hoc vltimum dictum non procederet, ſi ſtatutum loqueretur etiam in delictis, & hæc deſeruiunt ad declarationem eius, quod habetur infra cap. 29. num. 38. nempe dictam l. ſi quis maior procedere in contractu ſocietatis.

CAPVT VI.

De his qui contrahere prohibentur ex defectu poteſtatis.

SVMMARIA.

1 *Filiusfamilias prohibetur contrahere ex defectu poteſtatis.*

2 *Poteſt contrahere etiam cum patre ſuper peculio caſtrenſi vel quaſi.*

3 *Non poteſt cum eo contrahere ſuper peculio aduentitio, quia dicti peculij vſusfructus pertinent ad patrem.*

4 *Et non datur in eos ciuilis obligatio, et eſt inutilis contractus ſine ciuili obligatione.*

5 *Societas inter patrem & filium contrahi non poteſt ſuper aduentitijs, & nu. 6. 7. & 8.*

9 *Contrariam opinionem affirmatiuam tenent aliqui, nu. 10. & 11. Sed non eſt vera, nu. 12.*

13 *Quia ſecundum gl. opinionem inter eos datur ciuilis obligatio, ſaltem datur ciuilis obligatio de iure canonico non eſt verum. Et quia quæſita a filio cũ præſentia patris ſuis laboribus ſunt cõmunia inter eos. Declarat vt nu. 14.*

15 *Opinio affirmatiua, ſocietatem poſſe contrahi procedit in aduentitijs, in quibus patri non quæritur vſusfructus.*

16 *Et ex ſola obligatione naturali licet non detur actio, poteſt peti eius obſeruantia per denunciationẽ euangelicam ſeu manu regia.*

17 *Et erit ſeruanda, ſi fuerit adhibitum iuramentum.*

18 *Quæſita a filio ſuis laboribus, & cum præſentia patris, qualiter in eos ſint diuidenda.*

19 *Quæſita a filio cum pecunia patris & nomine patris, pertinent in totum ad patrem.*

20 *Quæſita ſimpliciter a filio cum pecunia patris ad patrem pertinent, quia eius nomine præſumitur in dubio negotiari.*

21 *Quęſita a filio cum pecunia patris proprio nomine & proprio periculo pertinent ad filium.*

22 *Quæſita a filio cum pecunia patris negotianti communi nomine inter eos communiter diuidi debẽt pro medietate.*

23 *Imo arbitrio boni viri.*

24 *In dubio pro medietate, ſed apparente, cui magis debeatur arbitrio boni viri.*

25 *Si filius lucratus multa fuerit, & non conſtet, quomodo & cum qua pecunia, quid ſit agendum, & num. 45.*

26 *Societas inter fratres exiſtentes ſub eadem patris poteſtate contrahi poteſt ſuper peculio caſtrenſi, vel quaſi. Sed non poteſt contrahi ſuper aduentitijs ſecundum aliquos.*

27 *Contrariam opinionem poſſe contrahi inter eos ſuper aduentitijs,tenet auctor.*
28 *Filiusfamilias poteſt ſocietatem contrahere cum extraneo.*
29 *Et ſi non habet bona,erit obligata perſona,& contra perſonam erit facienda executio.*
30 *Sed patre mortuo contra perſonam filij amplius executio fieri non poteſt, quia teneretur ſolummodo, quatenus facere poteſt.*
31 *Et quilibet ſocius tenetur ſolummodo, quatenus facere poſſit.*
32 *Sed perditur hoc beneficium ſtante iuramento.*
33 *Filius viuente patre non obligatur in legitima, quia ei viuente patre non debetur.*
34 *Fallit,ſi legitima filio à patre fuerit aſſignata.*
35 *Pater obligatur ex contractu filij,ſi ei conceſſit peculium,ſed ſolummodo pro peculij quantitate.*
36 *Actio ex peculio contra patrem eſt annalis, contra filium perpetua.*
37 *Actio de in rem verſo contra patrem eſt perpetua.*
38 *Ex ſocietate contracta à filio iuſſu patris obligatur pater.*
39 *Et actio quod iuſſu datur contra patrem.*
40 *Contra patrem hæredem filij actiones prouenientes ex facto filij dantur perpetuo.*
41 *Et prædicta de filio ſunt vera, etiamſi habitet ſeorſum à patre abſque eius voluntate.*
42 *Filius quando ſeorſum a patre de eius uoluntate, vel ex legitima cauſa habitare dicatur.*
43 *Filius legitime habitans ſeorſum a patre ſocietatem poteſt contrahere.*
44 *Emancipatio præſumitur,ſi filius per decennium habitauit ſeorſum a patre.*
46 *Serui ex defectu poteſtatis ſocietatem contrahere prohibentur.*
47 *Seruus habens peculium,& etiam iuſſu domini ſocietatem contrahit.*
Dominus ex facto ſerui tenetur actione quod iuſſu, & de in rem verſo.
48 *Religioſi ſocietatem contrahere prohibentur propter defectum poteſtatis.*
49 ** Societas inter fratres exiſtentes ſub Patris poteſtate contrahi non poteſt.*
50 *Societas inter Patrem,& filium exiſtentem ſub eius poteſtate contrahi non poteſt.*
51 *Procedit etiam in filijs legitimatis.*
52 *Pater furioſus non amittit patriam poteſtatem, & filius vſumfructum aduentitiorum ei acquirit.*
Limitatur in hæreditatis acquiſitione.

IAm vidimus de his, qui contrahere prohibentur ex defectu ætatis; modo iuxta
propoſitum ordinem videndum eſt de
his, qui contrahere prohibentur ex defectu
1 poteſtatis. Primo ex defectu poteſtatis † contrahere prohibentur filijfamilias, ſed quia
hoc nō eſt ſimpliciter & abſolute verum, ideo diſtinctione hac vti debemus. Aut filiusfamilias contrahit cum patre; aut cum fratre;
aut cum extraneo. Primo caſu conſiderandum
2 eſt, quod † filius poteſt habere bona caſtrenſia,bona quaſi caſtrenſia,bona aduentitia, & bona profectitia. Circa caſtrenſia, &
quaſi caſtrenſia dicendum eſt, poſſe filium
cum patre contrahere ſocietatē, quia in his
bonis pro patrefamilias reputatur, l. 2. ff. ad
Maced. l. fi. C. de inoff. teſtamen. Circa aduen
3 titia † vero dicendum videbatur,inter eos ſocietatem contrahi non poſſe, quia cum vſuſfructus bonorum aduētitiorum pertineat ad
patrem, l. eum oportet. C. de bonis quæ lib.
& Inſtit. per quas perſon. nobis acq. in princ.
quod ad eū iure ſocietatis pertinere debeat,
4 fieri non poteſt. Et quia inter patrem † & filium in eius poteſtate exiſtentem non datur
obligatio ciuilis, l. frater a fratre. §. quantum.
ff. de condict. & per conſequens nō datur actio, l. actiones. ff. de act. & obligat. & non datur lis aliqua, l. lis nulla. ff. de iud. Et quod cōtractus, qui ſolam obligationem naturalem
parit, & non ciuilem, reputetur inutilis, dicit
loquendo de ſocietate Corn. in cōſ. 272. ſub
nu. 5. lib. 1. Et in ſpecie ſocietatem inter pa-
5 trem † & filiū contrahi non poſſe, tenet Bart.
in l. ſi quis pro eo. §. 1. in fin. ff. de fideiuſſ. Bal.
in auth. ex teſtamento, ſub num. 25. C. de collat. & in l. cum oportet, in princ. num. 9. C. de
bonis quæ lib. Henrichman. cōſ. 7. lib. 1. tom.
1. & ita videtur tenere Ang. in conſ. 85. vbi lo-
6 quitur † de patre, qui habebat plures filios,
quibus tradiderat pecunias ad mercaturam
exercendam, & plura lucrati fuerūt, ſe exercendo, & ponendo vitam in periculo, & determinat quæſita omnia ad patrem pertinere. Et Angeli conſilium approbat Iaſ. in l. illud ſub num. 8. C. de collat. & Socin. in conſ.
162. ſub num. 3. lib. 2. & Thob. in conſ. 92. nu.
4. & num. 5. Et idem Angel. in conſ. 112. af-
7 firmat, ſocietatem † inter patrem & filium
contrahi non poſſe. Nam in caſu ſuo Vannutius & Antonius eius filius permultos annos
in ſimul ſteterunt in eadem familia cum Luca fratre conſobrino Antonij, omnia cōmuniter agendo, & dum quærit, an quæſita debeant inter eos diuidi in tres partes, quarum
vnam habeat Vannutius, alteram Antonius,
tertiam Lucas, determinat ſolū in duas partes diuidi debere, quarum vna ſit Vannutij,
& Antonij, altera vero Lucæ, quia perſona
patris & filij vnica reputatur, & Lucas dicitur ſocius Vānutij & Antonij, ſed Antonius
non dicitur ſocius Vannutij ſui patris, quia
cum eo ſocietas eſſe non poteſt, & hanc Angeli opinionem probat Pariſ. in conſ. 94. nu.
8 31. lib. 1. Et ſocietatem † non contrahi inter
patrem & filium, tenet etiam Corn. in conſil.
272. lib. 1. qui loquitur de quodam Iacobo,
qui negotiabatur cum pecunia patris & patrui, & lucra ponebat in domo communi patris & patrui, & Corn. approbat Matt. Brun.
in conſ. 51. num. 11. & ſeq. In contrarium,
9 ſocietatem † ſuper bonis aduētitijs inter patrem & filium contrahi poſſe, dicendum videtur, quia ſuper eis inter patrem & filium
datur obligatio naturalis & ciuilis ſecundum
opinionē gloſſ. in d. l. frater a fratre, in princ.

Digitized by Google

ff.de condic.indeb.Et quia licet de iure ciui-
10 li ſ † inter eos non daretur obligatio ciuilis,
tamē datur de iure canonico Mart. de Laud.
in repet.d.l.frater a fratre, vt refert ibi Cac-
cialup. num.29. & refert & ſequitur Eugen.
11 in conſ.78. num.40. Et etiam † quia ſi filius
acquirit cum pecunia patris, & induſtri ſua,
lucra quæſita communiter ſunt inter ipſum
patrem & filium, Roman.late in conſ.469.&
his fundamentis motus inter patrē & filium
ſocietatem ſuper aduentitijs ſubſiſtere poſ-
ſe tenet, dicens, eſſe veriorem & magis com
munem opinionem Eug.in d.conſ.78.
12 Sed de eius dictis videtur † valde dubitan-
dum,& primo dum dicit, iſtā eſſe magis com
munem opinionem, iudicio meo toto aber-
rat cœlo, quia qui ſint iſti Doctores, qui con-
ſtituant magis communem opinionem, ipſe
non aperit, imo dum refert, Bart.Bald.Ang.
& Corn.tenuiſſe contrarium, eorum opinio-
nem eſſe magis communem affirmare debe-
bat, attenta eorum maxima auctoritate, & at
tento alios Doctores paris auctoritatis non
reperiri, qui contrarium affirment,& ita ego
teneo, quod Bart.& Baldi opinio ſit commu-
13 nis,& etiam vera. Et non obſtat dicere † de
iure canonico dari obligationē inter patrem
& filium, quia iſta opinio non eſt vera, vt per
Caccialup. in d.l.frater a fratre, num.29. vbi
dicit de ea dubitari, & dicendum ſibi videri,
quod introducatur obligatio ciuilis de iure
canonico in caſibus, in quibus ius canonicū
illam oriri abhorret. Neque etiam obſtant
14 † tradita per Roman.in d.conſ.469. Quia et-
ſi verum ſit, quod quæſita per filium ſuis la-
boribus,& cum pecunia patris, ſint commu-
nia, tamen hoc non eſt iure ſocietatis, vt Eu-
genius preſupponit, ſed quia ita æquitate in-
ſpecta de iure diſpoſitum reperitur, vt per
Corn.d.conſ.272.in fin.lib.1.& per Angel.in
d. conſ.112. parum ante finem, & Dd.qui in
l.cum oportet.C.de bonis quæ lib. tractāt de
hac acquiſitione, & communione inter pa-
trem & filium, non dicunt, quod ſit iure ſo-
cietatis, ſed ex legis diſpoſitione. Et quia a
iure diſpoſitum habemus, qualiter lucra ad-
nontitia inter patrem & filium ſint commu-
nia, affirmare poſſumus, vlterius de obliga-
tione ex ſocietatis contractu non eſſe quæ-
rendum.
15 Iſta dicta de bonis † filij aduentitijs, in qui-
bus pater habet vſumfructum, non procedūt
in aduentitijs illis, in quibus pater nō habet
vſumfructum, quia in eis datur inter eos obli
gatio naturalis & ciuilis, vt datur exemplum
in pecunia acquiſita ex maleficijs, l.quod ſer
uus.in fin.ff.de acquir.poſſ.& datur exēplum
de omnibus bonis, in quibus patri vſusfru-
ctus non queritur, Cagn.in d.l.frater a fratre
num.240.ff.de condict.indebit. Similiter ſe-
16 cundum eſt, ex ſola obligatione † naturali,
licet non detur actio patri ad agendum, pote
rit peti obſeruātia talis obligationis per de-
nunciationem euangelicam, aut per implo-
17 rationem manus regiæ, petita † tamen prius
venia vocandi patrem, Iaſ.in l.iuriſgentium.
§.ſed cum nuda.colum.3.ff. de pact. Crot. in
d.l.frater.colum.5. & ibi Cagn. nu.41. & 42.
ff.de condict. indeb.& ſi fuerit adhibitum iu
ramentum, erit omnino ſeruandum, Alex.in
18 conſ.8. lib.2. Contra ſocietatem † qualiter
quæſita a filio ſuis laboribus, & cum pecunia
patris ſint inter eos diuidenda, hac diſtinctio
ne vti debemus, quam ponit Roman. in dict.
conſ.469. ſub num.5. Aut filius negotiatur
cum pecunia patris,& nomine patris: aut ne
gotiatur ſimpliciter: aut proprio nomine,&
proprio periculo: aut communi nomine, &
19 communi periculo. Primo caſu quæſita † in
totum pertinent ad patrem, ita tenet ibidem
Roman. ea ratione, quia a patre tanquam in-
ſtitor cenſetur ad negotiandum conſtitutus,
& idem tenet Angel.in d.conſ.85.ex thema-
te,& allegat plura fundamenta. Secundo ca-
20 ſu † ſimiliter quæſita pertinēt ad patrem ea
ratione, quia in dubio cenſetur negotiari no-
mine patris, argumento text. in l.poſt mor-
tem.§.1. & in l.fin.ff. quando ex facto tuto.
21 Tertio caſu quęſita † in totum pertinent ad
filium, quia nomine proprio,& proprio peri-
culo negotiatur.l. idemque ſi mandauero. ff.
mandati.l.ſi vnus ex ſocijs.§. ſi quid vnus.ff.
22 pro ſocio. Quarto & vltimo caſu † quæſita a
filio negotiante cum pecunia patris & ſuo &
patris nomine, inter eos communiter diuidi
debent, ſed dubitatur, qualiter iſta diuiſio
ſit facienda, an pro medietate, an vero arbi-
trio boni viri, qui conſiderare debeat, an ma
gis ab operibus, quam a pecunia vel econtra
lucra peruenerint. Quod ſimpliciter lucra
pro medietate inter patrem & filium diuidi
debeant, tenet Bart. in l.1.§. nec caſtrenſe,
colum.3.ff.de collat. bonorum. Bald.in conſ.
259.lib.5. & hanc dicit communiorem & ve-
riorem poſt alios, quos citat Mandoſ. ad Ro-
man.in d.conſ.469. Quod debeant diuidi ar-
23 bitrio † boni viri ſecundum aliam Baldi opi-
nionem, determinat Roman. in d. conſ.469.
ſub num.2.& ſub num.5.& ita tenet Crauet.
in conſ.165.num.1. & 2. Poſſunt ſaluari iſtæ
24 opiniones, conſiderando primam † proce-
dere regulariter, & in dubio vbi non conſtat
an magis de lucro ſit tribuendum pecuniæ,
quam operibus,& ſecunda procedat, vbi con
ſtaret, an magis pecuniæ, quam operibus vel
econtra eſſet tribuēdum, quia eſſet iniquum
conſtito de veritate, cui magis eſſet tribuen-
dum, ſi diuiſio fieret pro medietate.
25 Et caſus a Romano cōſideratos, nēpe † vbi
non conſtaret, quomodo & cum qua pecunia
filius lucratus fuiſſet, & quid de lucris ſit a-
gendum, vide Roland.conſ.90.lib.2.& conſ.
54.libro 3. Altera ſuprapoſita diſtinctionis
26 † pars eſt, quando filius contrahit cum eius
fratre, pariter ſub eadem patris poteſtate exi
ſtente, quia ſi non eſſet ſub eadem poteſtate,
dicere-

Digitized by Google

diceretur extraneus, l.fin. C.de in ius voc. &
ſimiliter, vt ſupra dixi, agendo de ſocietate
inter patrem & filium, ſuper caſtrēſi & quaſi
caſtrenſi peculio, inter eos ſocietas contra-
hi poterit, quia in talibus peculijs pro patri-
busfamilias reputarentur, d.l.2. ff.ad Maced.
Et quia quicquid acquirunt filij, patribus ac-
quirunt, exceptis peculijs, videtur dicēdum
inter eos neque etiam ſuper aduentitio pe-
culio ſocietatem contrahi, cum, vt dixi ſu-
pra, ex legis diſpoſitione abſque ſocietate v-
ſusfructus patri quæratur, & ita tenet Ang.
in d.conſ.112.& Pariſ.d.conſ.94.nu.31. lib.
1. Menoch. in tractat.de præſ.lib.3. præſ.56.
num.5. Sed quicquid ſit inter patrē & filium,
27 affirmari poſſe videtur inter † fratres ſub ea-
dem patris poteſtate exiſtentes ſuper pecu-
lio aduentitio ſocietatem contrahi poſſe.
Quia licet inter patrem & filium legis diſpo
ſitione diſpoſitum reperiatur, qualiter ex ta-
li peculio prouenientia diuidi debeant, &
ſocietate non ſit opus: tamen ſecus eſt inter
fratres, quia quoad proprietates acquirēdas
& augendas poſſunt in ſimul cōuenire, qua-
liter in eos ſint diuidenda, ſalua acquiſitione
patri facienda de vſufructu, & ad hoc faciūt
tradita per Cephal. in conſ.775. vbi determi-
nat, acquiſitionem proprietatis eſſe inter fi-
lios operantes diuidendam in capita, licet
vſusfructus pertineat ad patrē, a quo ſit com
28 municandum cum eius fratre. Tertia † & vl-
tima pars diſtinctionis eſt, quando filiusfami
lias contrahit cū extraneo, & poteſt ſe obli-
gare, & contrahere ſocietatem, l.tam ex con
tractibus. ff.de iudic. l.filiusfamilias, la 2.ff.de
actio.& obligat. l.quoties. ff.de noxal.act. l. ſe
ad quod, §.ſi filiusfamilias. ff. pro ſoc. Decia.
in conſ.11.num.2.lib.1. Pariſ.conſ.94. num.
2. lib.1.

29 Et ſi non habet bona, obligatio † ab ipſo
contracta contra eius perſonā erit exequen-
da, niſi bonis ceſſerit, l.penult. C.qui bon.ce-
dere poſſ. Bart in l.filiusfamilias. ff.de fideiuſ
ſor. Sed quod executio in perſonam fieri
30 † poſſit contra filiumfamilias, verum eſt, du-
rante patria poteſtate, quia ea diſſoluta per
mortem patris, ſiue per emancipationē, non
tenetur filius, niſi eatenus quatenus facere
poſſit, l.2.ff. quod cum eo. Brun. in tractat. de
ceſſ.bon.q.4.prin.num.7. & 8. Etiam ex obli
31 gatione † prouenienti ex ſocietate dicēdum
eſt, teneri ſolummodo eatenus, quatenus fa
cere poſſit, ſiue duret, ſiue ſit diſſoluta patria
poteſtas, & hoc prouenit a natura ſocietatis,
quæ ſe habet inſtar fraternitatis, l. ſunt qui.
ff.de re iud. §.ſed & ſi qui. Inſtit. de actio. vbi
gloſ. Pract. Papienſ. in forma libelli, in cauſa
ſociet. in gloſ. ad diuidendum.

32 Sed quod hoc beneficium † ne conuenia-
tur vltra quam facere poſſit, perdatur in ali-
quibus caſibus, & etiam appoſito iuramento
in contractu, tradit Corn.conſ.128. in princ.
lib.3. Seraf. in tract.de priuileg.iuram. priuil.
56. Surd. in tract.de alim.tit.1.q.78.nu.27.

33 Et quod filius obligetur † ex eius contra-
ctu, & non obligetur eius pater, vt toto titu.
C.ne filius pro patre. eſt verum, & procedit
etiam reſpectu legitimæ debitæ filio, quia in
ea nullum ius habet filius viuente patre, l.1.
§.ſi impuberi. ff.de cod.bon. Bart. in l.Sticho
ff.de pen.leg.

34 Bene ſi filio pater † in eius vita legitimam
aſſignauit, poterit filius ſuper ea cum quo-
cunque contrahere, & in ea plenum ius ha-
bere dicitur, ac ſi eſſet ſui iuris. Bal. in l.cum
oportet. §.nō autem, ad fi. C.de bon. quæ lib.
Iaſ. in d.l.frater a fratre.num.23. ff.de condi.
indebit.

35 Et ſi pater filio in eius poteſtate † exiſten-
ti peculium conceſſit, ex filij contractu pater
obligatur, quia concedendo ſibi peculium ta
cite velle videtur poſſe a filio obligari. Quia
tamen talis voluntas abſolute non præſumi-
tur, ſed cenſetur limitata a peculij conceſ-
ſione & quantitate, non obligatur in ſolidū,
ſed ſolummodo pro ipſius peculij quātitate,
§.actiones. Inſt.de act. l.1. cū ſeq. ff. de pecul.
& ibi Bart. Ang. in d.§.actiones. Iaſ. in d.l.fra-
ter a fratre.nu.9.& Cagn.nu.51.

36. Intellige tamen, quod poſt † mortem vel
emancipationem filij iſta actio cōtra patrem
ſolum durat per annum, licet contra filium
actio perpetuo competat, vt toto tit. ff. quan-
do de pecul. actio ſit annal.

37 Et intellige etiam, quod † ſi ex contractu
filij aliquid verſum ſit in patris vtilitatē, per-
petuo datur contra eum actio de in rem ver-
ſo. l.Macedoniani. C.ad Macedonia. Et ſi iuſ-
38 ſu patris a filio † erit contracta ſocietas, pa-
ter erit obligatus, quia attenditur perſona
principaliter conſiderata in contrahendo, l.
fin. ff.pro ſoc. ſecundum intellectum, quem
dicit magis communem Decian. in d. conſil.
39 11. ſub num.2.& 3.lib.1. & talis † actio, quod
iuſſu perpetuo, datur contra patrem, Iaſon in
d.l.frater a fratre.num.9.

40 Similiter ſi pater † poſt mortem filij eius
bona occupat, nō iure patriæ poteſtatis, pro-
ut erat olim, ſed iure hereditario, prout ho-
die fit, actiones contra patrem ex contractu
filij dantur perpetuo, Bart. in l.1.ff.de pœnis,
Bart. Socin. in d.l.frater a fratre. num.22. Et
41 prædicta de filio ſunt † vera, etiam ſi habitet
ſeorſum a patre abſque eius voluntate, Ang.
conſ.75. Cæpol. conſ.159. Roland. conſ.54.
lib.3. Boer. deciſ.95. Et quādo filius ſeorſum
42 a † patre de eius voluntate, vel ex aliqua le-
gitima cauſa habitare dicatur, tradūt Cæpol.
d.conſ.159.& Roland.d.conſ.54. De filio ha-
43 bitante legitime † ſeorſum a patre, quod ſo
cietatem contrahere poſſit, tradit Bal. in ad-
dit. ad tract. Bart. de duobus fratribus. nu.25.
& Petr. de Vbal. d.tract.de duob.fratr. par.3.
44 num.2. in fin. Et filium habitantem † per de-
cennium ſeorſum a patre emancipatum præ
ſumi, tradunt Gabr. in ſuis comm.conclu. de
præ-

præſumpt.conclu. 1.num.51. Cæphal.in cõſ.
45 687.num.5.Qualiter quæſita † per filiũ quę-
ſita præſumantur,an ex pecunia patris ſeu a-
liunde,ponunt late Calcan. in conſ.19. Rol.
in conſ.90. lib.2. & in conſ.54. lib.3. Eugen.
in conſ.78. Menoch. in conſ.364. lib.4. & in
tract.de præſumpt.lib.3.præſcr.50. Secundo
46 principaliter † ex defectu poteſtatis ſerui ſo
cietatem contrahere prohibentur, quia tan-
tum ex eorũ contractu naturalis oritur obli-
gatio,& non ciuilis,§.ſunt inutiles.Inſtit. de
inutil.ſtipulat.l.ſi quod dominus.ff. de cond.
47 indeb. Sed ſi ſeruus † contrahat ſocietatem,
quia ſit propoſitus inſtitor,vel alias iuſſu do-
mini,vel habeat peculiũ,& ſi aliquid ex eius
contractu ſit verſum in domini vtilitatem,
dantur actiones contra ipſum dominum, &
de eo quod iuſſu, & de in rem verſo, l.1.in fi.
& l.ſeq.& l.habeat.§.fin.& l.ſeq.ff. de inſt. l.
1.& l.2.ff.quod iuſſu.l.ſi ſeruus,& ibi gloſ.&
l.fin.ff.pro ſocio. Petr.de Vbald. d.tractat.de
duob.fratr.part.9. ſub num.1. Tertio princi-
48 paliter † propter defectũ poteſtatis religioſi
contrahere ſocietatem prohibẽtur, quia ſta-
tim religione ingreſſa, ſe ſuaque Deo dicato
dicũtur,auth.ingreſſi, & auth. ſi qua mulier.
C.de ſacroſan.Eccl.cap.quia ingrediẽtibus,
& c.ſi qua mulier.19.q.3.& c.non dicatis.12.
q.1.& non habent nec velle, nec nolle, c.ſi
religioſus.de cler.in 6. & quoad mundũ pro
mortuis habentur,l.Deo nobis.C.de Epiſ.&
Cler.& tranſeunt in poteſtatem ſui ſuperio-
ris,Bart.in l.patre furioſo. ff. de his qui ſunt
ſui vel alien.iur. Et idem iudicari de religio-
ne ſuperuenienter,quod de ſeruitute ſuper-
ueniente,dicit Bald.in l.2.circa fin. C.de ſen
tent.Dec.in c.decernimus.num.85.de iudic.
& in cap.bonæ memoriæ.num.7.de appellat.
& in ſpecie Monachum ſocietatem contra-
here non poſſe,dicit Bal.in l.ſi fratres.in lect.
antiq.ſub num.1.ff.pro ſoc.Petr.de Vbald.d.
tract.de duob.fratr.part.6.ſub num.16.
* Societatem inter fratres,qui ſunt ſub pa
49 tris poteſtate contrahi nõ poſſe firmat † Car-
din.Mant.in tract.de tacit. & ambig. conuẽt.
lib.6.tit.12.nu.10.quia vſufructus aduẽtitio-
rum acquiritur Patri, & proprietas filio, &
cum ceteris patribus non communicatur. l.
cum oportet in princ.C.de bon.quæ lib.l.vlt.
C.de collat.§.1. Inſt.per quas perſ.nob.acqu.
Bart.in d.l.cum opportet in princ. num.1. &
in l.1.§. nec caſtrenſe num.5.ff.de collat. bo-
nor.Bald.in d.l.cum opportet in princ. num.
9.& in l.certum eſt in fin.num.6.C.fam.erci-
ſcun.& in l.ſi fratres ad fin.§.vlt.in lect.anti-
qua.ff. pro ſoc.Ang. conſ.85. Roman. conſil.
471.Alex.conſ.138.num.4.lib.5. Corn.conſ.
272.num.14. & ſeq.lib.1. Dec. conſ.670. nu.
3.Crauet.conſ.133.num.2. Cepha.conſ.483.
num.1.Decian.conſ.11. num.15. & conſ.36.
num.5.& ſeq.lib.1.
50 Et idem Card. Mant. d. loco num.11.† fir-
mat non dari ſocietatem inter patrem, & fi-
lium, quia non oritur inter eos ciuilis obli-
gatio.l.frater a fratre.ff.de condit.indebit. &
contractus inutilis cenſetur ex quo ciuilis
obligatio nõ oritur.§.ſi pupillus Inſt.de inut.
ſtipul.iuncta.l.1.ff. de nouat. Verum ſubiun-
git quod licet contractus ſocietatis inter pa-
trem & filium nõ valeat quo ad ciuilem obli-
gationem, tamen poteſt valere quo ad hoc,
vt lucra, & damna communia intelligantur
Corn.d.conſ.272. nu.20. lib.1. & ita traditur
ſupra num.14.
51 Et quæ dicuntur de † filijs legitime natis
ex legitimo matrimonio, quod procedat e-
tiam in legitimatis, qui ſimuliter ſub poteſta
te Patris eſſe dicuntur.§.fin.Inſtitu. de nupt.
tradit poſt alios quos citat Pinel.de bonis ma
52 tern. parte 1. num.59. vbi † etiam num.60.
procedere dicit in filijs exiſtentibus ſub po-
teſtate patris furioſi, ſeu dementis per text.
apert. in l. patre furioſo in fin. ff. de his qui
ſunt ſui, vel alien. iur. qui tamen communi-
ter limitatur non procedere in hæreditatis
acquiſitione quæ non patri furioſo, ſed ipſi
filio acquiritur, vt diſpoſitum expreſſe ha-
betur in l.cum hæres,ff.de acq.hæred. ſed ab
hac communi opinione recedit pluribus fun
damentis motus Pinel.d. loco num.63. a qua
tamen in iudicando, & conſulendo non eſt
recedendum.

CAPVT VII.

De his, qui contrahere prohibentur ex defectu naturalis ſanitatis.

SVMMARIA.

1 *Societatem contrahere prohibentur conſenſu carentes ex defectu ſanitatis.*
Societas eſt vltro citroque obligatoria.
2 *Mutus & ſurdus non poſſunt contrahere ſocietatem, & num.3.*
4 *Furioſus.*
5 *Et pro eo non tenet datio fideiuſſoris.*
6 *De furioſo habente dilucida interualla.*
7 *Ebrius, & num.8.*
8 *Etiam iuramento adhibito.*
9 *Dicta de ebrio non procedunt in exhilarato a vino, & num.10.*
11 *Amator non poteſt contrahere.*
12 *Intellige de amore voluptuoſo, & nu.13.*
14 *Pictura & ſculptura a muliere amante inuenta fuerunt.*
15 *Stultus & fatuus contrahere prohibentur.*
16 *Stulti & fatui qui dicantur, & nu.17.*
18 *Lætitia percitus contrahere non poteſt.*
19 *Iratus etiam non poteſt contrahere, & nu.20.*
21 *Mente capti.*
22 *Lunatici.*
23 *Frenetici.*
24 *Prodigi.*
25 * *Furioſus, inſanus, demens, & mentecaptus licet*
ſint

Digitized by Google

ſint diuerſi, tamen æquiparantur ſi bono ſenſu carent, ſecus ſi ſunt groſſolani, & Macarones.
26 *Furioſus olim, hodie talis præſumitur, licet loquatur aliquando verba conuenientia homini ſanę mentis.*
27 *Furorem, qui ceſſaſſe affirmat probare debet.*
28 *Furioſus aliquando dicitur habere dilucida interualla.*
Et actus ab eo geſti præſumuntur geſti tempore fratris.
29 *Fallit ſi actus fuit rite, & recte factus.*
30 *Et ſi a tempore furoris, vſque ad actum interceſſerit temporis interuallum.*

1 OMnes, qui legitimo conſenſu † carẽt ex
defectu naturalis ſanitatis, ſocietatem
& alios contractus inire prohibentur, ea ma-
nifeſta ratione, quia conſenſu deficiente, ſo-
cietas, quę eſt vltro citroque obligatoria, con
trahi non poteſt, l. ſocietas, quæ eſt vltro ci-
troque obligatoria, contrahi non poteſt, l. ſo-
cietates contrahuntur. §. vltim. ff. pro ſoc. &
tales eſſe dicũtur muti & ſurdi, furioſi, ebrij,
amantes, ſtulti, fatui, lętitia perciti, irati, men
te capti, lunatici, frenetici, & prodigi.
2 In muto & ſurdo † ita diſtingui ſolet. Aut
quis eſt ſimpliciter mutus, ſiue accidentali-
ter, ſiue a natura; aut eſt ſimpliciter ſurdus
ex accidẽti, quia ſi eſſet a natura, eſſet etiam
mutus ſecundum Ariſt. lib. 4. de Natura ani-
mal. cap. 9. & iſti cõtrahere poſſunt. Aut quis
eſt inſimul mutus & ſurdus a natura, & non
poterit contrahere. Aut eſt ex accidenti, &
contrahere poterit, ita diſtinguitur in l. di-
ſcretus. C. qui teſtamen. facer. poſſunt, & per
Gomeſium lib. 2, reſolut. iur. cap. 14. nu. 29.
3 Et mutus & ſurdus † ex accidẽti, licet ver-
bis vti non poſſit, & per conſequens nõ poſ-
ſit contrahere ſtipulationem, cæteros con-
tractus, & in ſpecie ſocietatem inire poterit,
actus exercendo ſociales, & ſcriptura, & alijs
ſignis voluntatem ſuam declarando, vt per
Gomeſ. d. cap. 14. ſub nu. 19. & ſi non poſſet
modo aliquo explicare ſuum conſenſum, &
ſuam voluntatem, contrahere etiam nõ poſ-
ſet, & eſſet ei prouidendũ de curatione, Rip.
in l. 1. in princ. nu. 71. ff. de verb. oblig. & Iaſ.
in l. mutum. ff. de acquir. hęred.
4 Dę furioſo † dicitur, quod id, quod agit, nõ
intelligit, §. furioſus. Inſtit. de inutili ſtipula.
c, ſicut. 47. diſt. & quod furioſi nulla eſt vo-
luntas, l. furioſi. ff. de regu. iur. §. prætereca. In-
ſtitut. quib. non eſt permiſſ. facere teſtamen.
& ideo de eo traditur, ſocietatem contrahe-
re non poſſe, l. fin. C. pro ſoc. l. 1. §. furioſum.
ff. de act. & obligat. l. in negotijs. ff. de regul.
iur. l. qui ad certum. ff. locati. Petrus de Vbal-
dis d. tract. de duob. fratrib. part. 6. ſub nu. 16.
Barbat. in conſ. 37. num. 7. Stracc. in tracta. de
Mercat. p. 3. num. 18. Vanz. in tract. de nulli-
tate ex defectu mandati. num. 15. Gomeſ. d.
cap. 14. num. 28. Boer. deciſ. 23. nu. 47. Afflic.
deciſ. 365. num. 2. Tiraq. de pœnis l. temper.
cauſa 2. Couar. ſuper 4. decret. part. 2. cap. 2.
nu. 5. & multa de furore probando ponit Ge-
nitor meus in eius conſ. 25. lib. 1. ſecundum
ordinem a memodo compilatum animo, &
intentione promulgandi conſilia præfata,
annuente Deo.
5 Neque etiam pro furioſo † tenet datio fi-
deiuſſoris. Boer. deciſ. 23. nu. 50. & num. 48.
dicit, quod nec etiam eius contractus firma-
tur iuramento, poſt Baldum in l. 2. q. 10. C. de
6 reſcind. vendit. Quid dicẽdum ſit † de furio-
ſo habente dilucida interualla, tradunt ad ſa
cietatem Ioſeph. Lud. deciſ. 1. in deciſ. Peruſ.
Menoch. in conſ. 82. nu. 22. lib. 1. Cephal. in
conſ. 753. lib. 5. & Maſchard. in tractat. de pro
bat. concluſ. 824. & ſeq.
7 Ebrius etiam † quid loquatur, neſcit, c. ſa-
ne. 15. q. 1. & ebrietas mentis inducit exiliũ,
cap. a crapula. de vita & honeſt. Cler. cap. vi-
nolentum. 35. diſt. Ebrietas rationem pertur-
bat, intellectũ hebetat, memoriam eneruat,
obliuionem immittit, errorem infundit, &
ignorantiam inducit, vbi ebrietas, ibi furor
dominatur: vbi furor, ibi nulla ſapiẽtia, ſed
inſipientia peruagatur, Boetius in libello de
diſciplina ſcholaſtica, cap. 2. Ebrietas eſt pe-
ſtis ſeuiſſima animorum ſimul & corporum
labes, quæ rationis hominem impotentem fa
cit, & multorum malorum fomitem ſubmini
ſtrat. Vitr. in lib. de modo ſtudendi & docen-
di de legibus. Ebrium non debere dare ope-
ram liberis procreandis, quia qui vino refer-
tus eſt, tam animæ, quam corporis rabie con-
citatus, quouis & trahit & trahitur, & veri-
ſimile eſt, eum fœtus inæquales, inſtabiles,
obliquos, tam membris quam moribus pro-
creare. Et in lib. 3. Eſdræ cap. 3. dicitur, forte
eſt vinum, pręualet omnibus hominibus, qui
bibunt illud, ſeducit mentem; & habetur in
libro Prouerbiorum cap. 20. Luxurioſa res vi
num, tumultuoſa ebrietas, quicũque his de-
lectatur, non erit ſapiens. Et Plato in dialogo
1. de legibus verba iſta profert: Tale quiddã
interrogo, an vini vſus, voluptates, dolores,
iras, amores vehementius concitet? Maxime
quidem. Verũ etiam prorſus memoriã, opi-
nionem, intelligentiam ſimiliter vehemen-
tiora efficiat, an prorſus extinguat? Si quis e-
brietate fuerit occupatus, omnino certe ex-
tinguit. Ad eum igitur animi habitum redit,
quem puer primis ab annis habebat? Profe-
cto. Quare tunc minime ipſius compos erit.
Erit itaque peſſimus? Valde. Non ſolum igi-
tur ſenex, vt videtur, bis erit puer, ſed ipſe
etiam tumulentus.
8 Merito igitur ebrium † contrahere nõ poſ
ſe, tenendum eſt, vt tenet gloſſa in cap. vnuſ-
quiſque. 22. q. & Dec. in conſ. 112. lib. 1. & Ti
raq. in tractat. de pœnis legum tempor. cauſa
6. num. 8. Soc, conſ. 47. colum. 3. lib. 3. & eius
contractus non valet etiam interueniente iu
ramento, Ripa in l. fin. ſub nu. 16. C. de reuoc.
donat. vbi etiam dicit, quod ſi quis aliquem

ad

Digitized by Google

ad prandium inuitauit, & illum inebriauit, & poſtea ſecum contraxit, quod etiam talis contractus dicitur dolo initus. Iſta ſunt ve-
9 ra † in eo, qui vere ebrius eſt, ſed non procedunt in eo, qui propter vinum fit tantū gaudens & exhilaratus, Dec. in d. conſ. 112. nu. 1. Ripa in d. l. fin. num. 79. Gomeſ. ſuper reg. cancel. de infir. reſigna. q. 10. Couar. in clem. ſi furioſus. de homicidio. p. 3. in princip. ſub num. 3. Cephal. in conſ. 753. in fin. lib. 5. ideo dantur verſus:

Aut nulla ebrietas, aut tanta tibi ſit, vt curas
10 *Sublenet* † ſi quæ eſt inter vtrumque nocet. & Bald. in c. 1. de teſtib. dicit, conſiderandam eſſe qualitatem ebrietatis, & Iudicis arbitrio conſiderari ebrietatem ad minuēdam pœnam, ponit Menoch. in tract. de arb. iudi.
11 caſu 326. Amatorem etiam † vt de furioſo dictum fuit, contrahere non poſſe affirmandum videtur, quia furioſo æquiparatur, §. illud quoque. in authen. quib. mod. nat. effic. leg. vbi gloſſ. ponit hos verſus:

Non frates fratri cum furor ille venit,
Igneus ille furor neſcit habere modum.

Gloſſ. in §. fin. Inſtitut. de ſucceſſ. ſublatis. vbi dicit, vt vino quis capitur, & bacchatur, ita & amore & feruore amoris vehementius nihil reperiri, vt idem dicit gloſſa in leg. vni. in ver. capta. C. de Senat. claud. tol. & quod neque Philoſophi a furore amoris agitati cōtinentes eſſe potuerunt, vt habetur in d. §. illud. Et amorem puellarum peruertere ſenſum, tradit Bald. in l. 2. §. initium. ff. de origi. iur. & habetur lib. 3. Eſdræ, cap. 4. diligit homo vxorem ſuam magis quam patrē & matrem, & multi dementes & ſerui facti ſunt propter vxores ſuas, & multi peccauerunt. Dauid Rex & Propheta magnus propter Berſabeam commiſit adulterium & homicidiū, lib. 2. Regum cap. 11. & 12. Samſon Hebræorum fortiſſimus vilis mulierculæ amore deuictus oculos primum amiſit, & demum vitam cum morte commutauit, in libro Iudicum cap. 16. Et Salomon Rex omniū ſapientiſſimus alienigenarum mulierū amore deuictus idolis templa conſtruxit, lib. 3. Regum, cap. 11. & cap. Salomon. 32. q. 4. & ſcriptum reliquit: Vinum & mulier apoſtatare faciūt. Et Appius Claudius amore virginis captus omne fas & nefas miſcuiſſe dicit, l. 2. §. initium. ff. de origin. iur. Crauetta in tractat. de antiquit. tempor. part. 1. ſub num. 8. Boer. deciſ. 13. ſub num. 75. vbi ex Ariſt. in lib. 3. Ethicorum cap. 3. dicit: Iram & cupiditates venereas cæteraque ſimilia corpus manifeſte permutaſſe, atque nonnullos in furorem & in inſaniam adegiſſe. Et amore durante hominem quo cœcus præcipitetur ignorare, & in beſtiæ naturam deuolui, tradit Marſil. Ficin. ad Plat. in conuiu. oration. 7. cap. 12. Et amorem eſſe furoris ſpeciem, dicit Tiraquell. in tractat. de pœnis leg. cauſa 4. vbi more ſuo plura congerit. Et amorem æſtaſim ſeu mentis alienationē inducere poſſe, morti, quam ſomno comparādam, declarat Leo Hebræus Medicus in ſuis dialogis de amore, dialog. 3. in princip.

12 Prædicta ſunt intelligenda † de amore voluptuoſo atque ferino, qui naſcitur, quando quis procliuis eſt ad vitam voluptuoſam, & mentem excedat, & in furorem & inſaniam inducat. Cæterum ex amore, quo ducimur ad vitam contemplatiuam, talia dici nō poſſunt, talis, inquam, amor incipit ab aſpectu, & ſtatim formæ corporalis aſpectu ad ſpiritualis atque diuinæ conſiderationem erigimur, ac per gradus aſcendimus, atque demum, quid ipſum pulchrum ſit, contemplamur, Plat. in conuiu. in Orat. Socr. & legitur de Poeta Etruſcho:

Che mirando ben fiſo quanto & quali
Eran bellezze in quella ſua ſperanza,
D'vna in altra ſembianza
Potea tirarlo all'alta cagion prima.

Et legitur de quodam, cuius nomē modo in mentem non venit, qui ſedens ad mēſam cum Rege Francorum, & eius pulcherrima vxore, ab ea oculos nunquam diuertit, quid comederit non guſtauit, & accumbentes alios non cognouit, a fortiua pulcherrimæ mulieris præfatæ ad beatorum ſpirituum & gloriæ cœleſtis & omnipotētis Dei contemplationem erectus.

13 Et ex amore, quo † ducimur ad vitam actiuam, conſiſtente in videndi atque cōuerſandi oblectatione, prædicta etiam de amore voluptuoſo dici non poſſunt. Quinimo affirmandum eſt, amorem iſtum inter homines amicitias indiſſolubiles, ſocietateſque frequentes parere, hominibus omnibuſque viuentibus pacem & cubile ſecurum elargiri. Dicitur bonorum ſtudioſus, malorum ſpretor, in labore, in timore, in deſiderio, in ſermone gubernator, perfectus adiutor, ſeruatorque præcipuus. Cum primum amor iſte afflauerit ruditas ab hominibus remouetur, & iſto amore duce virtutes omnes cognitæ, & artes liberales inuentæ fuerunt, & exercentur, & Plato in conui. in 2. orat.

14 Et me legiſſe † recordor, picturam & ſculpturam a muliere quadam virum ſuū amante inuentas fuiſſe. Etenim mulier quædam in Ciuitate Corinthi, quæ amati viri ad bellum proficiſcentis imaginem in ſui abſentia ſemper præ oculis retinere cupiebat, quemadmodum in corde indelebiliter ſculptam conſeruabat, dum viri facies appoſita ad lucernæ lumen vmbram in muro reddebat, accepto carbone leuiter, quaſi tenui penicello, lineas in muro protraxit, iuxta extremas imaginis ab vmbra deſignatæ partes, & ſic chari & amari viri imaginem deſignauit & pinxit, qua viſa, eius pater, qui figulus erat, accepto luto, leui manu ad imaginis ſimilitudinem ſtatuam fecit, & eam coxit in fornaci cum ſuis vaſibus, & ita cæteri poſtea

cx

ex imagine illa pingere, & ex illa ſtatua fingere didicerunt.

15 Stultus & fatuus † contrahere prohibentur, Boer. deciſ. 23. ſub num. 42. quia furioſo æquiparantur, l. tam dementes. C. de Epiſc. aud. & l. vel ſurdo. ff. de priuil. credit. & non eſt intelligendū de ſtultitia illa, quę aliquando fingi ſolet, iuxta illud: Stultitiam ſimulare loco ſumma prudentia eſt, vt aliquando ſolent facere delinquentes ad euadendum pœnas delictorum, vt refert Alberic. in l. furioſum. ff. de curatio. furio. & in l. diuus. ff. de offic. præt.

16 Stultus dicitur ille, qui † imprudens eſt, & improuidus; fatuus vero ille dicitur, qui plane inſipiens eſt, tractum a ſapore ciborum. Nam quemadmodum quando non ſapiunt, fatui dicuntur, ſic homo, qui non ſapit, fatuus appellatur. Laurent. Vall. lib. 4. cap. 13. & Martialis:

Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia Beta,
O quam ſæpe petit, vina piperque coquus.

Et fatuus quoties ad homines refertur, idem eſt, quod inſulſus, Terentius in Eunucho:

Fatuus, inſulſus, tardus.

17 Alij dicunt, ſtultitiam † quatuor modis dignoſci, aut cum non venit in mentem quod oportet; aut cum venerit, non retinetur; aut bonum conſilium non admittitur; aut malum admittitur. Vel dicitur ſtultus in factis, & fatuus in verbis, iuxta illud Eſaiæ cap. 32. Fatuus fatua loquar. Vel proprie ſtultus eſt, qui per ſtuporem non mouetur iniuria, gloſ. & Dominic. in cap. Conſtantinopolitanæ. 22. diſtinc.

18 Lætitia percitum contrahere † non poſſe, dicendum eſt, quia lętitia eſt animi motus, & eleuatio ſine ratione, & talis mentis perturbatio rationis eſt expers, & in lętante, ſicut in ebrio, impetus & quędam priuatio ſenſus reperitur. Et hoc eo magis, quia vehemens repentinumque gaudium non ſolum priuat intellectu & ratione, ſed etiam exanimat, vt aſſignata ratione docet Alexan. Aphrodiſ. in ſuis problematibus, & Ioſeph. Maina. in rub. C. pub. læt. vel conſulta. lib. 12. in 2. part. inei piente, Altera q. num. 2. & 5. & apud Valer. Max. lib. 12. legitur: Mulieres duas nimia lętitia periiſſe. Vna nunciata clade facta apud lacum Transſimenum, hodie Peruſinum nuncupatum, filio ſuperſtiti redeunti obuia facta eius complexu expirauit. Altera, cum audito falſo nuntio de morte filij domi mœſta ſederet, ad primum cōſpectum filij redeuntis exanimata remanſit. Genus caſus inuſitatum, quos dolor non extinxerat, lętitia conſumpſit. Philippus quoque Comœdiographus, cum in certamine Poetarum præter ſpem viciſſet, ac propterea lætiſſime gauderet, & inter illud gaudium repente mortuus eſt. Gellius lib. 3. cap. 15. Igitur timēdum eſt, lætitia percitum his rationibus attentis contrahere non poſſe, & ita tenet gloſſ. in §. ſerui. in verb. balneum. Inſtitut. de libert. & facit textus in c. vnuſquiſque. 22. q. 4. & trad. per Gomeſ. in reg. de infir. reſignant.

19 Iratus habet oculos † truces, os turbidum, immaniter clamat, in ſpumam ruborem ineſ ferueſcit, pudenda dicit & pęnitenda, trepidat & geſtit. Plutarchus apud Gellium lib. 1. cap. vltim. Ira inexpugnabilis inuictaque eſt mentem alienans, & ſpecies eſt morbi humani, quo infra hominis ſpeciem homo deijcitur, & ex homine brutum quodāmodo redditur, quoniam qui ira vexantur, alte vociferantur, in obuios irruunt, & ſeipſos aut alios cedunt, & vt cerebri vel cordis vitio laborant, vel vna aut altera bili occupantur, efferuet ſanguis, vſſus eorū corrumpitur, vt vnū videntes duo propter motum ſpirituum iudicent vidiſſe, agitantur, inflammantur, & ſuccenduntur, & tanquam dementes quandoque redduntur, Ioſeph. Mainar. in dict. rubric. C. pub. lęt. vel conſul. lib. 12. part. 2. nu.

20 2. Ideo non mirum, ſi † ita iratus contrahere non poteſt, l. quicquid calore. ff. de regul. iur. & ibi Bart. & Dec. l. diuortiū. ff. de diuor. gloſſ. in c. ſi quis iratus. 2. q. 3. Iaſ. late in l. ſi filiam tuam. num. 4. C. de inof. teſta. Gomeſ. ſuper reg. de infir. reſignant. q. 18.

21 Mente capti † contrahere prohibentur, Stracc. in tract. de Mercat. part. 3. nu. 21. quia eis & mens & conſilium animi defecit, Bald. in l. humanitatis. num. 15. & ibi Dec. ſub nu. 1. C. de impub. & alijs ſubſtit. & furioſis æqui parantur, §. furioſi. & ibi gloſ. Inſti. de teſtament. fac. poſſunt. l. 2. C. de curat. fur. l. conſ. §. cum dementis. & l. obſernare. ff. eod. l. ſi furioſi. C. de nuptijs. & l. tam dementis. C. de Epiſcop. audient. Alex. in conſ. 54. ſub nu. 1. lib. 1. Iaſ. in l. patre furioſo, nu. 3. ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. Boer. deciſ. 23. num. 4. Vāt. in tract. de nullit. tit. de nullitate ex defectu mandati. nu. 18.

22 Lunatici ſunt, quorum † mens propter lunam ſuum nō facit officium, & ideo defectu huiuſmodi durante contrahere prohibērur. Stracc. d. tract. de mercat. part. 3. nu. 23. Phre-

23 netici ſunt † illi, qui propter febrim in phrænesim incidunt, l. ob quę vitia. in princip. ff. de ędil. edict. & ea phreneſi durante contrahere prohibentur, Bald. in l. 2. num. 33. C. de reſcinden. vend. Dec. in d. l. humanitatis. nu. 6. C. de impub. & alijs ſubſtit. Stracc. d. tract. de mercat. part. 3. nu. 24.

24 Prodigi etiam furioſis † ęquiparantur, & contrahere prohibentur, §. furioſi. Inſtit. de curat. l. 1. ff. de curat. l. Fuluius. §. adeo. ff. quibus ex cauſis in poſſ. eatur. l. 1. C. de curatio. furio. l. ſi prędia. ff. de rebus eorum. §. & hic dicimus. in authent. vt ſi qui obligat. ſe habere perhibent res mino. Alex. in conſ. 182. lib. 5. Iaſon & cęteri ab eo relati in l. is cui bonis. ff. de verb. obliga. Doctores omnes in l. is cui lege. ff. de teſtament. Pet. de Vbaldis d. tract. de duobus fratribus. p. 6. ſub nu. 16. Gomeſ, lib. 3.

lib.3.reſolut.int.cap.14.nu.30. Vant.in tract. de nullitat.tit.de nullit.ex defect. mand.nu. 3.Stracc.in tractat.de mercat.part.3.ſub nu. 20. Er de his,qui ob defectum ſanitatis contrahere non poſſunt, ſaltem per modum exempli dixiſſe ſufficiat.

25 Furioſum inſanum, † dementem,& mentecaptum, inter ſe non parum differre, licet omnes intellectu careant probat Menoch. in tract.de præſumpt.lib.8.præſumpt.45.nu. 2.vſque ad num.17.vbi dicit,quod in multis æquiparantur,intelligendo tamen de illis furioſis inſanis,& mentecaptis,qui omnino carent bono ſenſu,& non de illis,qui ſolũ ſunt groſſolani, & vulgo appellãtur Macharones & nu.18.vſque ad num.58.ponit quindecim ſigna dementię.

26 Furioſus, & demens † olim, hodie etiam talis præſumitur.cap.indicas, & ibi gloſ.3.q. 8.l.pen.C.de curat.furioſ.& licet loquantut aliquando verba ſanę mentis,& aliqua ſigna prudentię faciant, non tamen dicuntur deſinere eſſe dementes Zabarel.conſ.56.col.2. verſ.ex coniecturis Pariſ.conſ.87. nu.44.lib. 3.Suarez.allegat.1.nu.18.& pro hac opinione allegatur, quod etiam animalia aliquando bene loquuntur, vr fecit quidam Coruus qui ſalutauit Ceſarem triumfantẽ Bertrand. conſ.48.ſub num.32.lib.1.p.2.Surd.conſ.89. num.43.lib.1.Menoch. conſ.82. nu.233. lib. 1.& de veriori,& receptiori ſententia teſtatur in tract.de præſump.d.lib.6. præſ.45.numero 61. Rot. Rom.deciſ.107.& deciſ.129. part.2.

27 Et quod qui vult dicere † furorem ceſaſſe,id probare debeat, & docere teneatur, per annum furioſum prius, in ſana mẽte ſtetiſſe tradit Bertrand.d. conſ.48. num.25.lib. 1.p.2.& contrarijs præſumptionibus probari poſſe ceſſaſſe furorem probat Maſcar. conclu ſ.825.nu.17.vſque ad finem, & hanc materiam totam eſſe Iudici arbitrariam tradit Ror.Rom.d.deciſ.129.nu.15.p.2.

28 Furioſus aliquando † dicitur habere dilucida interualla,quod quãdo ſit explicat Suarez. allegat.1. num.2. per text.in l.cum alijs in princ. ff. de curat. furioſ. & dubitari ſolet an actus a tali furioſo geſtus cẽſeatur geſtus tempore furoris, ſiue tempore quo habebat dilucida interualla, & quidem tempore furoris geſtus præſumitur, & aſſerenti contrarium onus probandi incumbit Zabarel.in clement.1.colum.2.verſ.ex hoc ſequitur,de homic. quia in furioſo dilucida interualla ſunt per accidens,& accidentia ſunt probanda ab allegante.l.cum aliquis. C.de iur.delib. Menoch.de præſumpt.d.lib.6.pręſ.45. num.64. & ſeq. vbi ad probandum dilucida interualla,dicit non ſatis eſſe, quod id a notario, qui de actu geſto inſtrumentum confecit aſſeratur,vr per Soc.conſ.98.nu.5.lib.3.

29 Si actus fuit rite,† & recte geſtus, vti a ſapiente factus fuiſſet, tunc non pręſumitur geſtus tempore furoris, ſed tempore quo ad ſunt dilucida interualla, datur exemplum de teſtamento tuditani, qui vti condito ab homine ſane mentis in Senatu Roman. fuit approbatũ Valer.Maxi.lib.7.c.7.& licet iſta opinio videatur aliquibus dubitabilis, tamẽ magis communis eſt Rot.Rom.d.deciſ.129. ſub nu.15.p.2.

30 Item quando † tempus conſecti actus fuit multum remotum a tempore,quo furore vexabatur, tempore furoris factus non cenſetur Menoch.de præſumpr.d. præſcr.45. in fi. Maſcard.d.concluſ.825. in fi.ſed hoc nullam habet difficultatem, & non eſt quærendum de pręſumptione cum vere conſtet de veritate,alias ſi de tali veritate nõ cõſtaret, non videtur congrue, ex actu remoto argumentum deſumi poſſe,contractum fuiſſe geſtum tempore dilucidi interualli cum accidentia ſint probanda, & furor durare pręſumatur, vt ſupra dictum fuit.

Et eſt notandum furore ſuperueniente ſocietatem non diſſolui, ſed hoc fieri debere per curationem.l.furioſi.C.pro Soc. Cardin. Mantic.tract.de tacit.& ambig.conuent.lib. 6.tit.24.nu.7.

CAPVT VIII.

De quibuſdam alijs, qui à lege contrahere prohibentur.

SVMMARIA.

1 *Aliqui ſunt prohibiti a lege contrahere ſocietatem*
2 *Officialis cum ſubdito.*
3 *Medicus cum infirmo.*
4 *Aduocatus cum ſuo clientulo.*
5 *Tutores & curatores cum pupillis & adultis.*
6 *Excommunicatus,ſed contra,ibidem.*
7 *Excommunicatione non diſſoluitur ſocietas.*
8 *Maritus poteſt conuerſari cum vxore excommunicata.*
9 *Excommunicatus non poteſt agere.*
10 *Acquiſita ab excommunicato an ſint pauperibus irroganda.*
11 *Mercatura & negotiatio aliquibus eſt interdicta, vt puta Clericis.*
12 *Ideo non poterit ſuper eis ſocietas contrahi.*
13 *Poteſt Clericus neceſſitate victus aliquid quærere eius artificio.*
14 *Contractus Clerici ſuper negotiatione non eſt nullus.*
15 *Sed quid agendum ſit de quęſitis ab eo.*
16 *Milites armata militia non poſſunt mercaturam exercere.*
17 *Proceres palatij ſeu conſiliarij.*
18 *Nobiles omnes,num.19.*
20 *Niſi mos regionis aliud ſuadeat.*
21 *Chriſtiani eſt probibitum cõtrahere ſocietatem cum hæreticis,hoſtibus & Saracenis.*
22 *Cum Iudæis contrahi poteſt, quicquid dicant aliqui. num.23.*

24 Sed

24 *Sed ſuper rebus & negotijs, ſuper quibus datur cum eis commercium.*
25 *Sed optimum eſt conſilium, a talibus ſocietatibus abſtineri.*
26 *Carcerati contrahere non poſſunt, quod tamen ibidem declaratur.*
27 *Pactum de ſuccedendo inter ſocios non valet.*
28 *Principibus Chriſtianis quãdo licitum ſit inire fœdus cum infidelibus.*
29 *Clericus ſuper rebus patrimonialibus, & ſuper fructibus prebendæ an ſocietatem contrahere poſſit.*
30 *Negotiari clericis quomodo ſit permiſſum.*
31 *Spolia clericorum qualiter veniant conſideranda.*

1 SVnt & alij, qui adeo a lege cõtrahere † pro
hibentur, vt eorum contractus nec etiam
iuramento firmentur, l. non dubium. C. de le
gib. & ibi gloſſ. & Dd.
2 De officiali temporali † quod non poſſit
cum ſuo ſubdito cõtrahere, dicitur in l. non
licet, & in l. qui officij cauſa. ff. de contrah.
empt. & in l. 1. ff. de condit. indeb. & in l. quiſ
quis, & ibi Dd. C. ſi cert. pet. & in l. principa-
libus, & ibi Iaſ. Dec. & cæteri. ff. ſi cert. petat.
Bart. in l. aufertur. §. quod a præſide. ff. de iu-
re fiſci. Bald. in l. ſolent. in §. fin. in 2. q. ff. de
offic. proconſ. & leg. & in conſ. 333. colum. 1.
lib. 3. Put. in tract. de ſyndicat. in ver. contra-
here. Strach. in tract. de mercat. part. 3. num.
17. Rolan. late in conſ. 83. lib. 2.
3 Medicus etiam † quod non poſſit contra-
here cum infirmo, infirmitate durante, eſt
text. in l. Medicus. ff. de var. & extraord. cri-
min. & ibi Alber. gloſ. in l. quiſquis, verſicul.
contractum. C. de poſtulan. Practi. Papien. in
forma libelli. in act. reali. in verſ. veris ac legi
timis. ſub num. 16. Gome. lib. 2. reſolut. iur. c.
14. num. 33. in fin. Traditur etiam de aduoca
4 to, quod † nõ poſſit contrahere cũ ſuo clien
tulo lite durãte. l. quiſquis. & gloſ. ibi & Dd.
C. de poſtulan. Gomeſ. d. cap. 14. circa fin. lib.
5 2. reſolut. iur. Tutores & curatores † etiam
cum pupillo vel adulto cõtrahere prohiben
tur. l. ſi in emptione. §. fin. ff. de contrahend.
empt. l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de ad
miniſtrat. tut. Dec. in conſ. 441. num. 5. Petr.
de Vbald. d. tract. de duob. fratr. part. 3. nu. 5.
late dixi ſupra in c. 3.
6 De excommunicato aliqui † etiam tenere
videntur, quod non poſſit contrahere. Hoſt.
in cap. veritatis. de dolo & cõtumac. Fortun.
in l. Gallus. §. & quid ſi tãtum. num. 21. ff. de
lib. & poſthum. & agendo de diſſolutione ſo
cietatis, ita videtur tenere Petr. de Vbald. in
d. tract. de duob. fratr. part. 11. in princip. Sed
in contrarium excommunicatum contrahe-
re poſſe, eſt text. in cap. felicis. §. verum. de
pœnis. in 6. & ita tenet Abb. in d. cap. verita-
tis. num. 33. de dolo & contumac. & in cap.
ad probandum, & ibi Felin. ſub num. 1. de re
iudic. Ioan. de Silua. in tracta. de benefi. part.
3. q. 4. colum. 3. Alfonſ. a Caſt. in tract. de po-
teſt. leg. pen. lib. 2. cap. vlt. colum. 2. & ita te-
nent Dd. communiter, in c. ſi vere. de ſent.
excom. vt teſtatur Couar. in 1. par. in c. alma
mater. §. 1. ſub nu. 9. de ſentent. excom. Dec.
in cap. cum parati. num. 2. de appellation. ſi
quis erit ille qui cum excommunicato con-
trahit intendar.
7 Vt etiam ex cauſa excõmunicationis † ſo-
cietatẽ non diſſolui, & licere non ſocio com
municare cum cõſocio excommunicato, te-
net gloſſ. in cap. 1. diſtin. 41. & in cap. ſi vere.
in gloſ. penult. de ſentent. excommunica. Et
8 ſocietatis cõiugalis † ratione poſſe maritum
communicare cum vxore excommunicata,
poſt alios tradit Couar. in d. part. 1. relect. ad
cap. alma mater. §. 1. ſub nu. 8. Et quamquam
9 excommunicatus † non arceatur a contra-
hendo, non poterit tamen ex contractu age
re in iudicio, niſi obtenta abſolutione. Abb.
in cap. ad probandum. num. 8. de ſent. & re
iud. & in cap. veritatis, ſub num. 35. de dolo,
& contumacia. Aliqui tenuerunt, acquiſita
10 † ab excommunicatis negociando diſtribui
debere pauperibus, ſed contrarium tenet
Abb. in c. cum ſit, ſub num. 2. de Iudæis. per
text. in cap. fin. de Simon. Sunt etiam aliqui,
quibus eſt interdicta mercatura, & negotia-
tio, & eam exercere non poſſunt, ideo qua-
tenus ſuper mercatura, & negotiatione ſo-
cietatem contrahere intendunt, id a lege fa-
11 cere prohibentur, & datur exemplum † in
clericis ſiue ſecularib. ſiue regularibus, qui-
bus mercatura & negotiario prohibita eſt. c.
fornicationem, & c. fornicari. 88. diſt. cap. 1.
& cap. canonum 14. q. 4. c. 1. ne cler. vel mo-
nach. & ibi Abb. ſub num. 6. & nu. 10. clem.
1. de vita & honeſt. cler. & ibi Cardin. Con-
cil. Trident. ſeſs. 22. de refor. cap. 1. Franc. in
cap. quamquam. in fin. de cenſibus Bertac. in
tracta. de Gabell. part. 3. in princ. Stract. in
tract. de mercat. part. 3. num. 4. Et cum ſit eis
12 prohibita † mercatura, & negotiatio, per
conſequens ſuper eis prohibitum eſt cõtra-
here ſocietatem. Menoch. in conſ. 12. num.
12. lib. 1. & in tract. de præſumpt. lib. 3. præſ.
56. num. 8. Rimin. iun. conſ. 280. nu. 14. lib. 3.
Ioſeph. Lud. concluſ. 53. verſ. 11. coniectura
& verſic. cum clericis. Declara, quod poſſit
13 clericus † neceſſitate victus rem aliquam e-
mere, vt aliquid operetur, & rem poſtea mu
tata prima forma vendat, quia hoc caſu non
dicitur facere mercaturam & negotiationẽ,
ſed dicitur quærere ex artificio, vt erat Apo-
ſtolis permiſſum. cap. 1. 22. q. 1. gloſ. in ſum.
14. quæſt. 3. tradit Strac. d. tract. de mercatu.
part. 3. nu. 5. Graf. in ſuis deciſionibus part.
1. lib. 2. cap. 119. Item declara contractum
14 clerici † ſuper negotiatione, & mercatura
non eſſe nullum, Dec. in conſ. 115. ſub num.
5. verſ. 2. reſpondetur. lib. 1. Et quid ſit agen-
15 dum † circa quæſita a clerico ex negotiatio-
ne & mercatura, an ſint eroganda pauperi-
bus, ſeu vti ſpolia ad Camerã Apoſtolicam
pertineant, vide Strac. d. tracta. de mercatur.
part. 3.

Digitized by Google

part.3.num.8.& ſeq. Abb. in cap.1. ne cleri. vel monac.ſub num.11.in fin. & in cap. quia plerique.nu.34.de immun.eccl.ſumm.Tha. in verſ.emptio.num.16.in fin.& in ver. Cleribus ſub num.2. Nauarr.in tractat.de ſpoli.
16 §.7.not.4.& not.5. In milire etiam † armatæ militiæ exemplum datur,quod mercaturam & negotiationem exercere non poſſit. l.vni. & ibi Bald. & Salic.C.ne milit.lib.12.l.milites qui a repub. C.de re milita.lib.12. l.milites.C.locati.& l.vni.C.in quib. cauſ.milit. & l.officium.§.patronus.ff.de re milit.Strac. d. tract.de mercat.part.3.num.11. Tiraquel.in tract.de nobilita.cap.33.num.4. Proceres pa-
17 latij etiam † ſeu conſiliarij inter prohibitos exercere mercaturam & negotiationes enumerantur.l.fin.& ibi gloſ.1.C.de reſcinden. vendit.Strac.d.tract.part.3.num.16.Inſuper
18 nobiles omnes † inter prohibitos mercaturam & negotiationes exercere enumerãtur. l.nobiliores.C.de com.& mer. Marti. Laud. in tract.de nobilit.quæſt.66. Bald. in l.nobiliores.Strac.in d.tract.part.3.num.14.Tiraq. in d.tract.de nobilitat.cap.33. Et ideo ſuper
19 negotiatione † & mercatura ſocietatẽ contrahere erit prohibitum, vt per Tiraquel.d. loco cap.37.nu.162. vbi vult, ſocietatem tacitam contractam fuiſſe præſumi non poſſe inter nobiles,quia non poteſt introduci abſque negotiatione, & ipſi negotiari non poſſunt, ſed decipitur in hoc, quod non poſſit præſumi contracta ſine negotiatione, vt per Natt.in conſ.91.lib.1.& per Cephal.in conſ. 247.nu.4.lib.2. & dicam infra ſuo loco. De-
20 clara mercaturam † derogare nobilitati,niſi mos regionis aliud inducat, vel niſi ſimus in loco,in quo fere nulli alij reditus haberi poſſunt. Vel ſi quis exerceat eam non per ſe, ſed per eius miniſtros. Tiraquell.d.loco nu. 21.& ſeq. Hodie vbique & ab omnibus paſſim mercatura exercetur, & ideo an nobilitati deroget, non eſt vlterius diſputandum.
21 Vlterius quia non † cum omnibus indifferenter contrahere permiſſum eſt, ideo cum hæreticis, hoſtibus & Saracenis ſocietatem contrahere prohibitum erit,quia cũ eis nulla datur nobis participatio,Innoc.in c. ſuper iis.de voto.Felin.in cap. cum ego. ff. ſub nu. 8.de iuram. Boer. deciſ.179.num.7.Strac. in tract.de mercat.part.4.num.12.& num.17. Nauarr.in cap.ita quorundam. de Iudæis, & habemus bullam, quæ legitur in die cœnæ Domini.
22 Quid dicendum de Iudæis,an † cum eis ſocietatem contrahere liceat? Et quidem de iure permiſſum videtur cum eis contrahere l.quicunque,& l.Iudæi.C.de Iudæis.Alex.in conſ.75.num.6.lib.5. Corn. in conſ.260.lib. 3. Felin.in d. cap.cum ego. ff.ſub num.8. de iuram.Ripa in l.ſi inſulam.num.10.& ſeq. ff. de verb.obliga. Boer.deciſ.179.num.6.Dec. in cap.conſuluit.3.num.2.de appellat.Crau. conſ.37. nu.25. lib.1. Rimin.conſ.119.nu.7. lib.2. & immunitas conceſſa Titio & ſocijs intelligitur etiam conceſſa ſocio Hebræo,vt per Becci.conſ.84. quod tamen intellige, vt per Rimin.in d.conſ.119.num.43. Non poſ-
23 ſe cum eis † ſocietatem contrahi, etiam iure communi inſpecto, tenet Ioſeph.Lud. in cõcluſ.53.verſ.& hodie. ſed a priori opinione non eſt recedendum. Declara tamẽ,cum
24 eis permiſſum eſſe † contrahere ſocietatem ſolummodo ſuper rebus & negotijs, ſuper quibus datur nobis cum eis commercium. Et ſuper quibus rebus nobis cum eis cõmercium habere permiſſum ſit, diſpoſitum reperitur in bullis publicatis a Paulo PP.IV. & à Pio PP.V.ita declarat Caſtr.in tractat. de ſocietat.officij.cap.13.Ioſeph. Lud.d. concluſ. 53.verſicu.& hodie. Et in omni caſu bonum
25 † eſſe abſtineri a cõmercio & ſocietate Hebræorum dicit Caſtr.d.c.13.in fi.& ita ego aliquando interrogatus conſului quibuſdam amicis meis,qui ſocietatem quandam cũ Iudæo quodam inire volebant, & ita ſemper conſulerem.
26 Carceratos etiam † contrahere non poſſe eſt text.in l.qui carceres. ff. quod met.cauſ. intellige tamen quod non prohibentur contrahere inter ipſos & ad eorum fauorem, & eorum contractus fauorabiles, vt probat in ardua cauſa conſultus à Seneſis. Duce Parmæ Decian.in conſ.102.in princ.lib.3. Quid
27 ſi ſocij omnium † bonorum paciſcantur inter eos,ſuper ſucceſſione an valeat conuentio? Dic eam non valere,diſtinguẽdo tamen vt late ponit Pract. Papienſ. in forma libelli. in act.pro ſocio.in verſ. ſocietatem. num.7. tradam in cap.39. Quid dicendum de prin-
28 cipibus † Chriſtianis, vtrum bello oppreſſi ab alijs Principibus Chriſtianis, non volentes ſe aliter tueri neceſſitate ducti, poſſint fœdus, ligam ſeu confœderationem inire cum infidelibus & inuocare eorum auxilium, vt dixiſſe Iunonem legitur apud Poetam lib.7. Aeneidos.

Flectere ſi nequeo ſuperos Acheronta mouebo.

Poſuit hanc quæſtionem Oldrad. in conſ.71. & quia licet vim vi repellere, & neceſſitas non habet legem, & multis alijs fundamentis determinat hoc Principibus Chriſtianis facere licere. Contrariam ſententiam conſtanter exiſtimat eſſe veram, ſcilicet nefas eſſe Chriſtianis Principibus fœdere & amicitia infidelibus iungi, ab eiſque cõtra Chriſtianos auxilium, etiam ad ſui rerumque ſuarum defenſionem petere. Et probat pluribus fundamentis, & ad ea quæ in cõtrarium allegantur reſpondet Oſaſ. in ſua diſputat. pariter in fine ſuarũ deciſionum, ſalua ſemper determinatione ſanctæ eccleſiæ, tamen non eſſe recedendum ab opinione Oldrad. in d.conſ.71. quem in omnibus ſequitur, & comprobat Ioan.Andr. fons & lucerna iuris canonici in addit.ad Specular.in rub.de Iud. colum.3. verſ. conuertendo hunc caſum, & hanc

hanc

Digitized by Google

hanc opinionem tenet, & alios multos eam tenentes refert Decian.conſ.20. lib.3.vbi in fine dicit,quod nullus eſt I.C. quem ipſe viderit qui negare audeat hoc omni iure licere. Etiam vltra ab eo citatis Oldradi opinionem approbat Iulius Ferret.in tract. de iuſto & iniuſto bello.num.115.Nauar.in c.ita quorundum.de Iudęis.not.4.nu.15.vbi dicit hãc eſſe communem reſolutionem in c. ad liberandum,de Iudæis.Ganf.in ſuis deciſionibus aureis,part.2.lib.2.cap.20.de bello,num.39. vbi hoc ſine peccato fieri poſſe dicit.Et cum hac opinione etiam tandem in fine dictę ſuæ diſputationis videtur tranſire Oſaſ.dum Oldradi opinionem temperandam eſſe dicit, iuxta trad.a Io.de Ana.& Feli.in d.c.ad liberandum. de Iudæis, & a Io.Andr.in d.addit. ad Specula.in rub.de Iudæis.Gram.deciſ.65. nu.14.& nu.66.Ioannes Brunel. in repet.c.1. de homicid.in 4.p.11.concluſ.11.nu.28.

29 Super negociationibus † clerico prohibitis ſimiliter, & ſocietatem contrahere prohibitum erit, ſed vbi clericus haberet patrimonialia bona ſuper eis poterit contrahere ſocietatem,puta conuiuendi in fructibus,& etiam omnium bonorum,Decian. conſil.85. num.7.libro 2.& quod etiam communicabit fructus præbende ibidem dicit poſt Bald. in l.ſi patronus num.15.C.commun. vtriuſque iudic.& Petrus de Vbal.in tract. de duob.fratrib.p.3.nu.32.ita etiam ſentire videtur Cardin.Mant.in tract.de ambig.& tacit.conu.li.6.art.12.nu.6.

30 De negociationibus † agendo duas cõcluſiones ponit Nauar.in conſ.5.tit.de ſuceſ.ab inteſtin.Prima eſt quod omnis clericus nondum ordine ſacro initiatus, & carens beneficio poteſt ſine vllo peccato exercere omnia, quæ poteſt laicus Abb. in cap.1. & 2.de poſtulatio.& per eum in manual.confeſ.cap. 25. num.110. & infert, quod eius bona non poſſunt capi ratione negociationis, & ſuper hoc non debere moleſtari a Iudice laico ſecunda eſt concluſio, quod etiam clericus in ſacris conſtiturus poteſt exercere negociationem honeſtam ad ſe, & ſuos honeſtæ ſuſtentandum iuxta gloſ.in cap. peruenit, 86. diſtinct.& tradit ipſe in d.Man.cap.25.ſub d. num.110.

31 Latius vero materiam † pertractando circa illud quod agit clericus, eſſe conſiderãdum an ſit artificium, an negociatio,an cauſa lucri faciat, an cauſa neceſſitatis, an ſit clericus in ſacris, an in minoribus tantum an beneficiatus,an ſine beneficio competenti, late tradit Redoan.de ſpolia.cler.quæſt.2. ſub num.35.verſ.ego vltra,Et vltra ea,quæ damnum paſſis ſunt reſtituenda,quod illicitè acquiſita a clerico etiam in minoribus conſtituto,& non habente etiam beneficiũ, quod vti ſpolia legitime ad cameram pertineant ex diſpoſitione Bullæ Pij PP. IV. ibid. regiſtrata tenet numero 106. quare ſicut benè faciunt clerici,dum diuino cultui ſeruire ſtudent, ita laicis bonum erit cauere a contrahendo cum eis illicitas negotiationes, ne inſimul cum eis ſpoliorum collectoribus, de male acquiſitis rationem reddere teneantur.

CAPVT IX.

De cauſa materiali.

SVMMARIA.

1 *Cauſa materialis proxima eſt conſenſus.*
2 *Cauſa materialis remota eſt res.*
3 *Societas poteſt contrahi ſuper omnibus rebus, quæ non ſunt a commercio exemptæ.*
4 *Et ſuper negotio non turpi & probibito.*
5 *Super omnibus rebus vniuerſaliter.*
6 *Simpliciter non ſpecificatis rebus.*
7 *Super re particulari.*
8 *Super nominibus debitorum.*
9 *Super artificio.*
10 *Super conductione publicarum functionum.*
11 *Super pretio rei vendendæ.*
12 *Quod vnus ponat rem,alter laborem, tertius induſtriam.*
13 *Quod vnus ponat rem,alter auctoritatem.*
14 *Super animalibus.*
15 *Super hæreditate ventura.*
16 *Super officijs Romanæ curiæ.*
17 *Super fructibus abſque re principali.*
18 *Super rebus, quæ adhuc non ſunt, ſed eſſe ſperantur.*
19 *Societas abſque rebus, quæ ſunt aut eſſe ſperantur, contrahi non poteſt.*
20 *Perſona ſocij non dicitur quid pro materia poſitum.*
21 *Societas ſuper ſpe, quæ nihil eſt, contrahi non poteſt.*
22 *Capitalia, æqualia, & inæqualia eſſe poßunt in ſocietate.*
23 *Capitalia licet inæqualia ſint, in ſocietate ad lucrum tamen omnia diuiduntur pro æquali portione, non ſic in alijs,in quibus qui plus ponit,& plus operatur plus percipere debet.*
24 *Aequalitas in rebus, attento pondere, numero & menſura, & æſtimatione ſeu valore, facile cognoſcitur.*
25 *Vbi bonitas & numerus conſiderari poſſunt,attenditur potius bonitas,quam numerus.*
26 *Vbi ponuntur opera & artificium,æqualitas & inæqualitas terminatur Iudicis arbitrio.*
27 *Vbi mixtim ponuntur res corporales,opera & induſtria, ſeruanda eſt conuentio, ſi de ea conſtat, & non ſit turpis, inhoneſta, & leonina, & numero 28.*
29 *Etiam æqualitas conſiderari, & terminari poteſt a tertio electo partium conſenſu.*
30 *Et ſi inique arbitratus fuit, non eſt attendenda eius opinio,ſed remittitur ad Iudicem.*

31 *Et ſi arbitrari recuſauerit, enaneſcit ſocietas.*

32 *Et non recurritur ad Iudicem.*

33 *Vbi non conſtat de partium conuentione, attenditur conſuetudo ſociorum, deinde regionis.*

Et ſi non conſtat de conſuetudine, variæ ſunt opiniones.

34 *Vna eſt opinio, quod regulariter opera, & induſtria cenſentur correſpondere interuſurio pecuniarum, & non capitali, & quod eſſe poteſt, quod correſpondeant etiam capitali in parte, & in totum*

35 *Secunda eſt opinio, æſtimandum eſſe periculum pecuniarum.*

36 *Tertia eſt opinio, quæ approbatur, de ſorte ad operas, & de operibus ad ſortem rationem habendam eſſe.*

37 *Prima opinio reprobatur.*

Partes capitales conſiderantur principio ſocietatis, licet in diſcurſu tẽporis ſemper ratio operarum ſit habenda, quo ad lucra diuidenda.

38 *Secunda opinio reprobatur.*

39 *Operæ & induſtria in dubio correſpondent capitali pro æquali parte.*

40 *Et ſi allegaretur inæqualitas, quæſtio eſſet remittenda arbitrio boni viri.*

Idem dicendum eſt, ſi plures ſint ſocij diuerſa ponentes, nempe auctoritatem, operas, induſtriam & pecuniam.

41 *Dominium & poſſeſſio an communicentur, pluribus modis conſideratur.*

42 *Dominij communio requiritur in ſocietate.*

Societatis titulus oneroſus.

43 *Actiones inter ſocios adinuicem præſtari debent, & non transferuntur.*

44 *Communio rerum in ſocietatibus particularibus non inducitur abſque communione.*

45 *Cõmunicantur res omnes in ſocietate vniuerſali abſque alia traditione.*

46 *Poſſeſſio non transfertur, licet dominium communicetur.*

Contraria opinio, quod poſſeſſio transferatur, probatur.

47 *Traditio in ſocietate, licet non interueniat, tamẽ creditur interuenire.*

48 *Communionem neceſſario non requiri in ſocietate tenent aliqui.*

Intellectus l. ſi tibi auæ. ff. de praſcript. verb.

Intellectus l. ſi merces. §. vis maior. ff. locati.

Intellectus leg. cum duobus, §. ſi in coeunda, ff. pro ſoc.

49 *Super fructibus ſocietatis contrahi poteſt, licet non contrahatur ſuper re principali, declaratur, numero 51.*

50 *Finis, ad quem quodlibet negotium tendit, potius inſpiciendus eſt, quam quod praſens eſt.*

51 *Acceſſorium, quod ſequitur naturam principalis, non procedit quando in acceſſorio adeſt diuerſa ratio.*

52 *Societas an contracta fuerit ſuper fructibus, an ſuper re principali, quomodo cognoſcatur.*

53 *Societas eſt contractus correſpectiuus.*

54 *Communio in eam inducitur, quia adinuicem fit collatio, declaratur, nn. 58. 59. & 60.*

Et ceſſante collatione ceſſat communio.

55 *Ideo pecunia ab vno ſolummodo poſita non communicatur.*

56 *Animalia ſi hinc inde fuerunt collata, dicitur in eis inducta communio.*

Si ab vno ſolummodo ad paſcendum ſimpliciter ſiat data paſtori, dicitur initus contractus innominatus.

Si eſſent data paſtori, vt lucrum proueniens ex eis diuidatur, in lucro erit inducta communio, & ſocietas.

Si erunt data paſtori cum pacto, quod in fine ſocietatis diuidantur, erũt effecta communia, & ſuper eis dicetur contracta ſocietas.

57 *Aeſtimatio in ſocietate operatur, vt appareat rei valor, & vt dominium communicetur.*

60 *Pecunia ab vno ſolummodo poſitæ aliquando cõmunicantur, ratione æqualitatis ſeruandæ.*

61 *Societas an dicatur contracta inter colonum partiarium, & dominum, contrariæ adſunt opiniones.*

62 *Concordantur ſecundum aliquos, quod affirmatiua procedat fructibus a ſolo ſeparatis. Negatiua procedat fructibus in re exiſtentibus.*

63 *Opinio affirmatiua probatur.*

Intellectus. l. ſi merces, §. vis maior. ff. locati.

64 *Societas contracta ſuper officio vltra eius valorem eſt vſuraria, & nn. 71.*

Et non iuſtificatur ratione ſuſcepti periculi.

65 *Contrahentes hanc officij ſocietatem non excuſantur ab ignorantia, & bona fide & nu. 74.*

Excuſantur ſtante opinione viri probi, & prudentis, tenentur tamen reſtituere fructus perceptos ſi extant, & conſumptos ſi facti ſunt locupletiores.

66 *Poſſunt a reſtitutione fructuũ liberari ratione damni emergentis, & lucri ceſſantis debitis requiſitis interuenientibus, & nu. 75.*

67 *Vel ſtante creditoris conſenſu quem procurare in qualibet ciuitate generaliter bonum eſt ad liberandum animas a peccato.*

68 *Origo, & principium ſocietatis officij.*

69 *Quatuor requiſita ad eius validitatem.*

70 *Conſuetudo eam contrahendi, an ſi vſuraria ſit excuſet a pena eterna, & temporali.*

72 *Societas deficiente officio in vim ſocietatis valere non poteſt.*

73 *Sors principalis, quando redditus ad vitam emuntur, repeti non poteſt.*

EXplicito tractatu de cauſa efficienti, videndum eſt modo iuxta propoſitũ ordinem de cauſa materiali, circa quãm efficiens verſatur, vt formã in mente conſideratã inducat. Cauſa materialis, vt dixi ſupra in 2. c. cõſideratur dupliciter, ſc. ꝙ alia ſit cauſa materialis proxima, alia remota. Proxima cauſa
1 † materialis dicitur conſenſus, quia homo, qui eſt cauſa efficiens, primo circa conſenſum proxime verſatur, & ideo dicitur, iſtum contractum perfici conſenſu, §. 1. Inſtitu. de oblig. ex conſen. & l. 2. ff. de action. & obliga.
2 Remota cauſa dicitur † res, ſuper qua ſocietas ipſa contrahitur, dum adhibito conſenſu

ad

ad finem delibetatum ordinatur,nempe aut
ad quæſtum,aut ad luctum.In præſenti prin-
cipaliter agendũ erit de rebus,quia ſatis fuit
dictum de conſenſu in d.c.2.& vt in omnib.
ordinate procedamus.Primo videbimus,ſu-
per quibus rebus ſocietas contrahi poſſit. Et
quia in ſocietate circa res æqualitas & inæ-
qualitas conſideratur, ſecundo loco videbi-
mus, qualiter æqualitas & inæqualitas circa
res ipſa ſint conſideranda. Tertio, quia per
contractũ ſocietatis transfertur Dominium
de ipſarum rerum dominio & poſſeſſione vi-
3 debimus. Citca primum, † ſuper quibus re-
bus ſocietas contrahatur,regula eſt genera-
lis, ſocietatem ſuper qualibet re contrahi
poſſe, quæ a commercio noſtro non dicatur
exempta.§.1.& 2.Inſtit.de inutil. ſtipulat.&
in §.nullius.Inſtit.de rerum diuiſ. & in l. in-
ter ſtipulantem §.ſacram.ff.de verb.obligat.
4 & dummodo non † cõtrahatur ſuper aliquo
negotio turpi & prohibito.l.nec permitten-
dum.ff.pro ſoc.& dixi in proęmio. Et poteſt
5 contrahi † ſuper omnibus rebus vniuerſali-
ter.l.1.& l.3. §.generaliter. & l. ſi fratres.§.
ſociũ.& l.ſi ſocietatem. ff.pro ſoc. Et poteſt
6 contrahi † ſimpliciter non facta declaratio-
ne,ſuper quibus rebus contrahatur. l.coiti.
7 cum ſeq.ff.pro ſoc. & ſuper aliqua † re parti
culari.l.cũ proponas. C.pro ſoc.l.2. C. com.
diui.l.cum duobus,in princ.ff. pro ſoc.& ſu-
8 per nominibus † debitorum,Bero.in conſil.
9 161.nu.20.lib.1.& ſuper aliqua † negotiatio
ne ſeu artificio.l.ſocietas, & l.cum duobus.
§.cum duo argentarij.ff.pro ſoc.Bal.in conſ.
120.lib.1. & in conſ.452. & in conſ.453.lib.
3.& in conſ.395.lib.5. & ſuper conductione
10 † publicarũ functionũ.l.ſocietas, & l.adeo.
ff.pro ſoc.Feret.in tract.de gabel.nu.189.&
11 ſupet pretio alicuius † rei vendẽdæ, l.ſi tibi
rem,& l.ſi tibi arcæ.ff.de præſcript.verb.l. ſi
margarita,& l.ſi id quod quis, & l.ſi fratres,
§.item ex facto.ff.pro ſoc. Menoch. in conſ.
12 122.nu.28.lib.2.Et poteſt † ſocietas contra-
hi,ita quod vnus ponat rem,alter laborẽ, &
tertius induſtriam, vel quod vnus ponat rẽ,
alter ſimul laborẽ & induſtriam, vt habetur
in §.& ita.Inſtit.de ſociet.& in l.ſocietas, &
in l.cum duobus.§.ſi in coeunda, ff.pro ſoc.
Dominicus Sotus eruditiſſimus in lib.6. de
iuſt.& iur.q.6.art.1.verſ.quinuero. Martin.
Nauatra Doctor multæ lectionis in Manua-
13 li.c.17.nu.251.& quod vnus ponat † nomen
& auctoritatem,& alter pecunias,Decian.in
conſ.97.lib.2.Corn.conſ.121.ſub nu.2.lib.1.
14 Et poteſt conttahi † ſuper animalibus l.ſi pa
ſcenda.C.de pact.l.cũ duobus.§.ſi in coeun-
15 da.ff.pro ſoc.& ſuper aliqua hęreditate † vẽ
tura. l.3. §.de illa.ff.pro ſoc. & ſuper officijs
16 Romanæ † curiæ,de qua ſocietate aliqua po
nit Dominicus Sotus.d.lib.6.de iuſt.& iur.q.
6.art.2.in fi.& Gabr.in conſ.78.lib.1. & poſt
hæc ſcripta tractatus de ea publicauerũt Ca-
ſtrac.Fanen. & Virginius Bocca. & põt con-
17 trahi ſuper† fructibus abſque re principali,
Alex.in conſ.491.lib.1.Dec.in l.ſi paſcenda,
num.13.C.de pact.& ſuper rebus omnibus,
18 quæ † adhuc non ſunt,ſed tamẽ eſſe ſperan
tur,iuxta text.in l.nec emptio.& in l.ſi con-
ſenſum.ff.de contrah.empt. & in l.3.§.de il-
lo,& in l.ſi margarita.ff.pro ſoc.Bart. Soc. in
d.l.ſi paſcenda,circa fi. C.de pact. Et abſque
19 rebus,quæ † ſunt aut eſſe ſperãtur, ſocietas
contrahi nõ poteſt,quia deficeret cauſa ma-
terialis.l.verũ,§.fi.ff.pro ſoc.Bal. in l.1.nu.1.
C.pro ſoc.& in l.2.C.de contrah.empt.Hen-
richman.cõſ.7.nu.17.li.1.tom.1. Et perſonæ
20 ſocij † non dicuntur quid pro materia poſi-
tũ in ſocietate,Ale.in conſ.131.ſub nu.8.lib.
5.Petr.de Vbal.in tract.de duob.fratrib.p.5.
21 ſub nu.27.verſ.1.quia. Et faciunt † in propo
ſito tradita per Bart. in l.is poteſt, nu.5.ff.de
acq.hæred.vbi dicit,ꝙ ſi ſit cõttacta ſocietas
ſuper hereditate venrura,ꝙ ipſa ſpes nõ cõ-
municatur,ſed cõmunicãda venit hereditas
obueniens,quia ſuper ſpe, quæ aliquid non
eſt,ſocietas contracta dici non põt.arg.l.nec
emptio.ff.de contrah.empt.& determinat il
lũ,cui hereditas defertur,adire debere,& al
terũ ſociũ adire non poſſe,l.actione. §.dixi-
mus,ff.pro ſoc.Circa ſecũdũ,qualiter res po
22 ſitæ † ſint conſiderandæ ad cognoſcendum
æqualitatẽ & inæqualitatem,præſciendũ eſt
in qualibet ſocietate, inter capitalia a ſingu-
lis ſocijs poſita,æqualitatẽ & inæqualitatem
reperiri poſſe,quia poteſt vnus ſocius pone-
re centũ,& alter ducenta,& poteſt vnus po-
nere centum, alter vero operã & induſtriã,
& magis valeant opera & induſtria, quam il-
la centũ;& ecõtra poteſt eſſe,quod pecunia
excedat operas & induſtriam,& ſimiliter eſ-
ſe poteſt,quod omnia ſint in pari quãtitate,
iuxta text.in §.nã & ita Inſtit.de ſociet.& in
l.ſi nõ fuerint.ff.pro ſoc.Bal.in l.vlt.in princ.
ſub nu.8.C.commu.de lega.Et licet dixerim
23 capitalia † inæqualia in qualibet ſocietate
poni poſſe,tamẽ non inde ſequitur,in quali-
bet ſocietate eandẽ diſpoſitionẽ eſſe ſeruan
dã.Nã in ſocietate ad lucrũ vniuerſali,quam
uis a principio fuerĩt poſita capitalia inæqua
lia,nihilominus iuſta iudicatur, quia põt eſ-
ſe,vt minus ponẽti maiora lucra obueniant.
Corn.cõſ.187.col.pen.li.3. & cõſ.310.col.4.
verſ.nec obſtat,li.4.Soc.cõſ.74. nu.5.& cõſ.
160.col.6.verſ.ex quib.lib.2. Iaſ.cõſ.2.col.6.
verſ.8.li.3.Ioſeph.Lud.cõclu.53.f.124. verſ.
in qua ſocietate, vbi reprehẽdit Crau. aliter
ſentientẽ in conſ.159.in fi. Rub.Vtinen.cõſ.
32.nu.36.Marchabr.conſ.5.nu.98.Crauet.in
cõſ.173.ſub nu.1.li.1.Et in cæteris ſocietati-
bus,qui plus poſuit,& qui plus operatus fue
rit, plus ẽt percipere debet,l.ſi nõ fuerint,ff.
pro ſoc.& dicam latius infra ſuo loco. Ad co
24 gnoſcendũ ęqualitatẽ † & inæqualitatẽ,quę
in ſocietate interuenire poſſunt, hac diſtin-
ctione vti debemus. Aut ſumus in caſu, in
quo vterq; ſocius ponit res corporales: Aut

in caſu, in quo quiſque ponit operas ſeu artificium; Aut vltimo loco ſumus in caſu, in quo mixtim ponuntur, a quolibet res corporales, operæ & induſtria.

Primo caſu facile eſt cognoſcere æqualitatem & inæqualitatem, quia pondere, numero, & menſura, & æſtimatione ſeu valore, æqualitas & inęqualitas perpendi poſſunt, ad tradita in l. 2. §. mutui datio. ff. ſi cert. peta. & in l. 1. ff. de contrahend. empt. Sed in rerum
25 valore † cognoſcendo, illius qualitatis ratio habenda eſt ex qua vtilitas pro ſocietate reſultat, quippe ſi ſint exempli gratia pecudes poſitæ in ſocietate, non attenditur earũ numerus in cognoſcenda æqualitate & inęqualitate, ſed attenditur bonitas, quia illę, quæ ſunt in minori quantitate, poſſunt in bonitate ſuperare alias, quæ ſunt in maiori quantitate, & poſſunt ſocietati maiorem afferre vtilitatem, vt per Afflict. deciſion. 58. numero quinto.

26 Secũdo caſu † ęqualitas & inęqualitas cognoſcuntur arbitrio boni viri, qui ſocij diligentiam, operam & induſtriam cõſiderabit, Bal. in d. l. vlt. in princ. C. commun. de legat. & ſuo loco dicam infra.

27 Tertio caſu † eſt magis difficile cognoſcere ęqualitatem & inæqualitatem, quia Dd. diuerſo modo locuti fuerunt. Et ego pro faciliori intelligẽtia puto duos caſus eſſe conſiderandos. Primus eſt caſus, quando conſtat de expreſſa partium conuentione. Secundus eſt caſus, quando ſocietas contracta fuit nulla facta expreſſione ſeu declaratione.

28 In primo caſu † ex declaratione facta optime ęqualitas & inęqualitas apparebit, & erit ſeruanda, niſi ſit turpis, inhoneſta & leonina, l. ſi ſocietatem. l. 1. in fin. ff. pro ſoc. & §. 1. Inſtitut. de ſociet. l. ſi non fuerint. ff. eod.

29 Et quemadmodum ex conſenſu † & declaratione facta a ſocijs percipitur æqualitas, & inęqualitas, ita etiã poterit cognoſci ex declaratione facta a tertio, de ſociorum voluntate electo, ad conſtituendum partes ſocietatis. l. ſi ita coita. cum plurib. ſeqq. ff. pro ſoc.

30 Aduertendum eſt tamen † circa hanc declarationem faciendam a tertio, eã non eſſe attendendam ſi inique arbitratus fuerit, ſed recurritur ad Iudicem. l. ſocietatem. cum ſequ. vſque ad l. ſi ſocius. ff. pro ſoc.

31 Et ſi arbitrari † recuſauerit, euaneſcit ſocietas, & non recurritur ad Iudicem, & ab arbitri iam electi perſona non receditur. leg. ſi coita. ff. pro ſoc. Menoch. in tractat. de arbit. iudic, quęſt. 68. num. 32. & in conſil. 93. num.
32 7. lib. 1. Et ideo in hoc caſu † non recurritur ad Iudicem, quemadmodũ fit, quando arbiter electus iniquè arbitratus fuit, quia quando arbitratus fuit inique, per ſuũ arbitrium contractus ad eſſe deductus fuit, cui poteſt deſeruire officium Iudicis, in reducẽdo eum ad ęqualitatem, vt in d. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum, & in l. vnde ſi venit. ff. pro ſoc. ſed quando non fuit arbitratus, non fuit contractus ad eſſe deductus, ideo ſuper eo Iudex non poteſt officium ſuum impertiri, ita declarat gloſ. in d. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum & ibid. Bart. ſub nu. 3. ff. pro ſoc.

33 In ſecundo caſu † quando non conſtat de partium conuẽtione, in primis eſt obſeruanda conſuetudo ſociorum, deinde conſuetudo regionis, quia quod conſuetum eſt fieri tacite actum videtur, l. item quantum. §. qui impleto. ff. locati. Bald. in l. prima ſub numero 21. C. pro ſoc. Petr. de Vbald. in tracta. de duob. fratr. part. 4. ſub numero 7. & quando non conſtat de conſuetudine ſociorum & regionis Doctores diuerſa dicunt. Dicit Petr. de Vbald. d. 4. part. ſub nu. 3. 4. & 7. & Corn. in l. ſi paſcenda. Cod. de pact. & Socin. conſil. 265. num. 2. lib. 2. quod regulariter opere &
34 induſtria † cenſentur correſpondere interuſurio pecunię, & non ipſi ſorti, per text. in l. cum duob. §. ſi in coeunda. ff. pro ſoc. & dicit, quod iſta regula fallit, quia aliquãdo correſpondent toti ſorti, & interuſurio, aliquando parti ſortis, & interuſurio, quod quando ſit, quia certa regula dari non poteſt, Iudicis arbitrio terminandum relinquit, & ſubiungit impoſſibile eſſe, vt detur caſus in principio ſocietatis, quod operę & induſtria in totum vel in parte correſpondeant ſorti & interuſurio, ſed eſſe poſſe, quod ſocius ſuis operibus & induſtria in principio ſocietatis ſolum correſpondeat interuſurio, & poſt aliquod tempus correſpondeat interuſurio, & parti ſortis, & demum in fine ſocietatis correſpondeat interuſurio, & toti ſorti, & hanc ſuam opinionem exemplis declarat, ſed loquitur ſatis confuſe, vt vix certus ſenſus ex eius dictis colligi poſſit.

35 Dominicus Sotus † in dict. libro 6. de Iuſtit. & iur. quęſtion. 6. articul. 1. colum. 2. aliter loquitur, & dicit ad cognoſcendũ quantitatem capitalis ſolummodo ęſtimandum eſſe periculum pecuniatum, vt ſi ſint poſiti duo mille aurei in ſocietate, & eorum periculum aſſecuraretur ſolummodo pretio, ſeu mercede centum aureorum, quod ſolum capitale poſitum æſtimari debeat ea quantitate, pro qua aſſecuraretur, & dicit, quod iſte eſt caſus. l. ſi non fuerint. ff. pro ſoc. Alij di-
36 cunt, & iſta † eſt verior opinio & communis pro ęqualitate & inęqualitate cognoſcenda de tota ſorte poſita, ad operas & induſtriam, & de operibus & induſtria ad totam ſortem rationem habendam eſſe, ita tradunt Cin. & Bald. in l. 1. numero 14. Cod. pro ſoc. Angel. de Periglis in ſuo paruo tractatu de ſocietate. in princip. poſito inter alios tractatus, in 5. volum. ſecundum antiquam impreſſionem. Socin. in conſ. 265. ſub num. 2. lib. 2. & Nauarr. in eius manuali. cap. 17. num. 251. quia qui ponit pecuniam, ponit eam reſpectiue ad operas & induſtriam, & qui ponit ope-

Digitized by Google

ram & induſtriam facit reſpectiue ad pecu-
niam,& loco pecuniæ conſiderãtur & dicun
tur pecuniæ velamentum , vt habetur in d.l.
cum duobus . §. ſi in coeunda . ff. pro ſoc. &
ita videtur etiam declarare Petr. de Vbald.
ſibi contrarius in d.quarta part.ſub numero
7.verſicu. primo caſu, & ab iſta non eſt rece-
dendum .

37 Opinio Petri de Vbald. ſupra † relata ſu-
ſtineri non poteſt,quia dum ipſe dicit,ex tra
ctu temporis fieri poſſe, vt magis ſit tribuen
dum operibus & induſtriæ, quę a principio ,
ſtare non poteſt,quia pecunia , vt declarabo
infra,non communicatur neque a principio
neque ex tractu temporis, & ſi non eſt com-
munis a principio, neque quod tractu tem-
poris communis efficiatur,dici poteſt,ne ea-
dem res , nempe ſocietas , diuerſo iure cen-
ſeatur,contra text.in l.cum qui ædes.ff.de v-
ſucap. Et hoc etiam eſſe non poteſt,quia ſe-
queretur,quod ſi diu duret ſocietas, & ſem-
per creſcerent operæ , & induſtria, quod al-
ter ſocius nihil,vel parum , de lucro & capi-
tali percipere poſſet,quod eſt abſurdiſſimũ ,
& contra mentem ſociorum, & contra natu
ram ſocietatis,in qua capitale pro ponente ,
niſi perdatur, ſaluum ſemper eſſe debet , &
ſemper debet pro eo lucrari. Et eſſe non po-
teſt etiam,quia partes capitales conſideran-
tur in principio ſocietatis,& non habito re-
ſpectu ad futurum euentum,Corn.in conſil.
24.num.4.in fin.lib.1.Bene in diſcurſu tem-
poris operæ ſunt conſiderandæ , quoad lu-
crum diuidendum.Socin.conſil.265.num.3.
lib.2. Id etiam quod dicit Dominicus Sotus
38 † eſt nouum inuentum,quo ad hoc nulli ne-
gotiatores vſi ſunt,vt tradit Nauar.d.cap.17.
num.251.& ſuſtineri non poteſt, quia ſi po-
nuntur mille in ſocietate, ex eorum commo
ditate,ſeu dicas interuſurio,vt per Bald.in l.
1.ſub num.14.C.pro ſoc.lucrum cauſatur,&
non cauſatur ab æſtimatione,quę fit de peri-
culo, & ſuſtineri non poteſt, quia mille po-
nuntur in ſocietate, & pericula ſunt qualita
tes,quæ extra ſocietatem conſiderantur . Et
39 ſtãte ſupra poſita † opinione veriori & com
muni , de tota pecunia rationem habendam
eſſe,an dicatur adeſſe inter ſocios æqualitas
ſeu inęqualitas,vno ponente operas & indu
ſtriam , & altero ponente pecuniam, viden-
dum eſt . Equidem in dubio præſumendum
eſt,pecuniarum quantitatem reſpondere ad
operas & induſtriam pro æquali parte, Petr.
de Vbald.d.4.part.ſub num.3. Natt. in conſ.
403.ſub nu.5.lib.2.Ioſeph.Lud. in ſuis com-
mun.concluſ.53.nu.156.Andr.Fachi.cõtro-
40 uer.iur.lib.2.c.94. Et ſi inæqualitas † allega-
retur,nempe operas & induſtriam excedere
commoditatem pecuniarum , vel econtra ,
quæſtio iſta boni viri arbitrio terminanda ve
niret , conſideratione adhibita circa pecu-
nias poſitas,operas,& induſtriã, & quod ali-
quando plus eſt ponere in diſcrimine vitam
quam patrimonium,Petr.de Vbal.in d.part.
4.num.3. Bald.in l. ſi non fuerint , num.2.ff.
pro ſoc. Roman.in conſ.460. & Menoch. de
arbitr.iud.caſu 125. Socin. conſ.265.libro 2.
Et ſi plures ſint ſocij diuerſa ponentes, nem
pe auctoritatem,operas,induſtriam & pecu-
nias, ſecundum ſupradicta arbitrio boni viri
poterit determinari æqualitas & inęqualitas
inter ipſos , quia vere certa regula , & certa
determinatio afferri non poteſt .

41 Videamus modo de dominio † & poſſeſ-
ſione, vt ſequamur ſupra poſitum ordinem .
Et quidem duobus modis dominium & poſ-
ſeſſio in præſenti agendo de ſocietate conſi-
derari poſſunt . Primo modo poſſunt conſi-
derari circa res, quæ erant ſociorũ ante con-
tractam ſocietatem . Secũdo modo circa res
quæſitas,durãte ſocietate; ſed modo ſolum-
modo agimus de dominio & poſſeſſione re-
rum , quæ erant ſociorum ante ſocietatem ,
quia agitur modo de cauſa materiali , & de
dominio & poſſeſſione quęſitorum, durante
ſocietate,agemus infra latiſſime ſuo loco, c.
42 14. In primis in hac dominij † tractatione re
gula ponenda eſt,quę procedit tam in ſocie-
tate vniuerſali,quam etiam particulari,nem
pe communionem dominij in ſocietate re-
quiri.l.1.in fin.& in l.ſi id quod. in vet. cęte-
rum . ff. pro ſoc. & in l.ſi tibi auç. in fin.ff.de
pręſcrip.verb.Dd.communiter in l.ſi paſcen
da.C.de pactis.Rom.in conſ.168.num.3. Et
licet a contrahentibus fuerit dictum , ſocie-
tatem inter eos contrahi: tamẽ deficiẽte do-
minij communione ſocietas contracta dici
non poteſt.Rim.iun.in conſ.118.nu.95.libr.
2.& quia hinc inde fit collatio,ſocietas dici-
tur titulus oneroſus, Bald. in l. coire.in lect.
ante.in fi.ff.pro ſoc.procedit,inquam,in qua
libet ſocietate regula iſta , & conueniunt e-
tiam ſocietas vniuerſalis , & particularis in
43 actionibus cuique ex ſocijs † competentib.
quia adinuicem pręſtari debent,& non tranſ
feruntur.l.3.& ibi glo.& communiter Dd.ff.
pro ſoc.Petr.de Vbald.d.tract.de duob. frat.
44 p.5.nu.2.in fi.Sed in modo † inducẽdi com-
munionẽ differunt,quia in ſocietatib.parti-
cularibus,in quib.deficit vniuerſalis titulus,
rerũ communio non inducitur abſque tradi
tione.l.ſi aget.& ibi Bart.ff.de rei vend. & in
l.traditionib.C.de pact.Menoch.cõſ.122.nu.
45 6.li.2. Et in ſocietatibus † vniuerſalibus res
omnes,quę ſociorũ ſunt, abſq; alia traditio-
ne cõmunicantur.l.1.& l.2.& ibi gl. & cõmu
niter Dd.ff.pro ſoc.Dd.oẽs in l.ſi ſocius. ff. ſi
cert.pet. Bal.in l. qui ſibi.C. de his qui a non
dem.& in l.1.C.de vſuc.pro do.& in l.nulla.
C.de iure dot.Petr.de Vbald.d.tract.p.5.ſub
nu.2.Rom.in cõſ.106.nu.2.Dec.in l.traditio
nib.nu.3.C.de pact.Gomeſ.li.2.reſo.iur.c.5.
ſub nu.3.Menoch.d.cõſ.122.nu.5.lib.2.Et li
46 cet cõmunio rerũ † inducatur in ſocietate
vniuerſali, tamen ꝙ poſſeſſio nõ trãsferatur
tenet glo.in d.l.2.ff.ꝓ ſoc.& gl.in l.ſi fratres.

§.idem reſpondet.ff.eod.& ita in omnib.caſibus, in quibus tranſit dominium abſq; traditione,quod non tranſeat poſſeſſio,quia habet plurimum facti,videntur tenere regulariter gloſ.& Dd.in auth.ingreſſi.C.de ſacroſanct.eccl.& in c.in præſentia de probat. Cepol.in tract.de vſucap.pro dote.nu.18.

Contraria opinio, etiam poſſeſſionẽ tranſferri abſque traditione,tenenda eſt, quã tenet gloſ. ſecundum primam opinionem, in d.l.2.ff.pro ſoc.Bal.in l.1.in lect.antiqua.ſub nu.1.ff.eod.Bart.in l. & ideo. ſub nu.3.ff. de cond.furt.Aret.in §.1.ſub nu.1.Inſtit.de ſociet. Couar. qui teſtatur de cõmuni opinione,lib.3.variar.reſolut.c.19.ſub nu.1.Et hoc
47 eſt ſpecialiter † introductum in ſocietate, quia in ea licet traditio nõ interueniat,vere tamẽ creditur interuenire, textus eſt expreſſus in d. l.2.ff.pro ſoc. & ita declarãt Bart. & Bal.in d.l.1.ff.eod.& ſic communiter tenent Dd.quod quilibet ſocius videatur habere& tenere bona ſua nomine proprio, & alterius ſocij,tanquam per clauſulam conſtituti. Iaſ. in d.l.ſi ſocius,ſub nu.1.ff.ſi cert.pet.Gomeſ. d·lib.2.reſolut.iur.c.5.ſub nu.3. in fi.Couar. d.c.19.ſub nu.1.lib.3.variar.reſolu.A regula
48 ſuprapoſita,communionẽ † reperiri in qualibet ſocietate, recedit Alex.in d.l.ſi paſcenda.ſub nu.2. C. de pact. vbi neceſſario in ſocietate communionẽ non requiri tenet,per text.in l.ſi tibi auæ.ff.de præſc.verb.& in l.ſi merces.§.vis maior.ff.locati.& in l.cũ duob. §.ſi in coeunda.ff.pro ſoc.& hãc opinionem videtur etiam tenere Nat.in conſ.405.nu.2. lib.2.Sed non eſt recedendum a cõmuni opinione,& dicta ab Alexãdro facile remouentur. Nam ſocietas poteſt contrahi ſuper re principali,& poteſt contrahi ſuper fructibus abſque re principali, & poteſt cõtrahi ſuper re futura,puta ſuper pretio redigendo ex aliqua re,vt dixi ſupra.Ideo dicta per Alex. & iura per eum allegata non obſtant, quia loquuntur in ſocietate contracta in fructibus, & in re futura, & ſolum dicunt, quod in re principali non eſt inducta communio,& bene,quia in ea non eſt inducta ſocietas,ita loquitur tex.in d.l.ſi tibi auæ,nempe de ſocietate contracta ſuper pretio redigẽdo, & ideo dicit pretium, & non rem ipſam debere communicari, & eſt ſimilis text. & ibi gloſſ. declarat in l.ſi margarita.ff.pro ſoc.& ita tradit Socin.in d.l.ſi paſcenda, ſub num.12. C. de pact.& ita intelligi dẽt text.in d.l. ſi merces.§.vis maior.nempe quod non dicatur inducta communio in fundo,quia nõ erat contracta ſocietas ſuper fundo, ſed ſuper fructibus. Sic etiam intelligi debet tex. in d.l.cum duob.§.ſi in coeũda, nempe quod loquatur de ſocietate in fructibus contracta, & non in re principali, & ita declarat Dec. in d.l. ſi paſcenda. ſub nu.13.C.de pact.& ita etiã videtur firmare Petr.de Vbald.d.tract.p.8.ſub nu.11.De locatione molendini comprehenſa in ſocietate, licet in eo non ſit cõprehenſum molendinũ, tradit Alex. ſibi contrarius
49 conſ.49.nu.10.lib.1.Et prædictis nõ † obſtat dicere, ſuper fructib.ſocietatẽ contrahi non poſſe, ſi non ſit contracta ſuper re principali,ea ratione, quia acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis, vt per Bal.in d.l.ſi paſcenda.C.de pact. Quia reſpondetur princi-
50 pale † eſſe, ꝙ ſocietas cõtrahatur ſuper fructibus,& re futura,& accidentale eſſe,quod res principalis tradatur abſque communicatione,ita reſpondet Dec.in d.l. ſi paſcenda. ſub nu.3. Et quod finis,ad quẽ quodlibet negotium tendit,potius inſpiciendus ſit,quam quod præſens eſt,tradit Tiraquel.in tract.de vtroque . retract.§.1.gl.7. nu.5.fol.mihi 29. Et reſpondetur,arg.de acceſſorio ad principale non procedere,quãdo in acceſſorio adeſt diuerſa ratio. l. ſtipulatio iſta. §. alteri.ff. de verb. oblig. ita ſimiliter reſpõdet Dec.d. loco. Et ratio diuerſitatis eſt, inter acceſſorium & principale,in præſenti, quia principale,quod communicetur,nõ eſt cõueniens cum alter ſocius nihil in cõmune ponat, & eſt conueniens, quod acceſſorium communicetur,quia prouenit non ſolum ex re principali,ſed etiam ab operibus alterius ſocij.
51 Etiam ſaluãdo † Baldi opinionẽ dici poteſt, eius opinionem procedere, ſuper fructibus contrahi non poſſe communionẽ & ſocietatẽ,abſque re principali, dum fructus ſunt in re ipſa & adhuc non ſunt a re ſeparati,& qđ tunc ſuper eis dicatur contracta, quãdo ſunt a re ſeparati; quia vti acceſſoria,cũ ſunt ſeparati,amplius non conſiderantur, ita declarat Rom.in cõſ.309.& Soc.in d.l. ſi paſcẽda.
52 C.de pact. Quippe ſtante ſocietatẽ † cõtrahi poſſe ſuper re futura, & ſuper fructibus, abſq; re principali,quæro,quomodo erit cognoſcendũ,ſuper quibus rebus cõtracta fuerit ſocietas,& inducta cõmunio,ſi non conſtat de expreſſa partiũ cõuentione. In quam mihi dicendum videtur, hanc cognitionem haberi poſſe conſiderando, quid a quolibet ſociorum in ſocietate poni debeat.
53 Nã contractus † iſte dicitur conſpectiuus vt per Bal.in conſ.452. nu.2.li.3. & in eo inter ſocios ideo cõmunio inducitur, quia adinuicẽ collatio fit,vt per Bart. in l. Titium & Mæuiũ.§.altero.nu.5.ff.de adminiſtr. tutor.
54 Quare ſi vnus † ex ſocijs poneret tantũ operas, & alter pecuniam, cum inter eos ceſſet mutua collatio, dicerẽ pecuniam non fuiſſe communicatam,& ſuper ea ſocietatem non fuiſſe contractam, ſed contractam fuiſſe ſuper lucro,ab ipſa pecunia & operib. obuenturo. Si vero quilibet poneret pecuni... pari ſiue diſpari quantitate , dicerem ſi... terueniente mutua collatione fuiſſe ... ctam communionem & ſocietatẽ , et ... pecunia,in paribus partibus ſtante pa... latione,ſed ſtante diſpari collatione ... dum portionem,quã quiſque poſuiſſe...

cont...

conſ.265.ſub nu.2. lib.5. Et pecuniam com-
55 municatam † non cenſeri, renent cõmuni-
terDd.in d.l.1.C.pro ſoc.& Bal.in cõſ.61.In
prin.lib.2.Ale.in cõſ.117.& ibi addit. & lib.
1.& in conſ.131.nu.7.in fi.lib.5.vbi addit.di
cit hanc eſſe communem opinionẽ & ęquio
rem. Corn. qui ſimiliter de cõmuni teſtatur
in l.ſi paſcenda.ſub nu.16.C.de pact.Natt.in
conſ.403.nu.2.lib.2.Rot. Genuẽſ.deciſ.159.
Rim.iun. in conſ.399.nu.34.& in conſ.400.
num.54. lib.4. Ex ſupraſcripta diſtinctione
56 † & ex ſupradictis fundamentis colligi po-
teſt,etiam quid ſit dicendũ in ſocietate,ſeu,
vt vulgo dicirur,ſocida animalium. Inquam
dicendum erit, ſi animalia hinc inde a quoli
bet ſociorum erunt collata, inter eos fuiſſe
ſuper eis inductam communionem & ſocie-
tatem.Conrad.de contract.cap.92. in princ.
ſumm.Ihab.in ver. vſura. il 3.nu.6. Et ſi ſim-
pliciter erunt data paſtori ad paſcẽdum non
cenſeri communicata, ſed dici debere initũ
fuiſſe contractum in nominatũ.d.l.ſi paſcen
da,& ibi gloſ.& Dd.C.de pact.Gabr.in conſ.
62.in princ.lib.1.ſi autem erunt data paſtori
vt lucrum ex eis proueniens diuidatur, in lu
cro dicitur inducta communio & ſocietas. l.
cum duobus. §.ſi in cocunda.ff.pro ſoc.gloſ.
in d.l.ſi paſcenda.in ver.compellitur.Et ſi e-
runt paſtori data cum pacto,quod in fine ſo-
cietatis diuidi debeant, erunt effecta cõmu-
nia, & ſuper eis ſocietas contracta dicetur.
Bal.in l.1.nu.12.C.de fruct.& lit.expẽſ.Petr.
de Vbald. d.tract. part.8. ſub nu.21. Gabr.d.
57 conſ.62.nu.2.lib.1.Et cauendũ † eſt, ne de-
cipiaris, quando animalia dantur æſtimata.
Quia etſi dici ſoleat,æſtimationẽ facere em-
ptionem,& per conſequens operari tranſla-
tionem dominij rei æſtimatæ in totum.l.quo
ties.C.de iur.dot.cum ſimilib.tamen non ſic
eſt in ſocietate,quia in ea eius natura attẽta,
non requiritur tranſlatio dominij in totum,
ſed tantum pro medietate, & ideo ſolũ æſti-
matio operatur, & ad hoc appoſita cenſetur
vt valor rei appareat. Bald.in l.1.verſic.ergo
quæſtio.C.pro ſoc.Soc.conſ.24.nu.18. lib.1.
& nu.34.Et vt ſolum pro parte operetur do-
minij communicationem,ita probat text. in
l.cum duob.§.damna.ff.pro ſoc.vbi ſtãte ęſti
matione ſolum pro parte dominium tranſla
tũ præſumitur, & ita declarat Petr. de Vbal.
d.tract.de duob.fratr.part.5.ſub num.11.&
ſub num.27.& part.8.ſub num.21.& Ioſeph.
Lud.poſt alios,quos citat in deciſ. Peruſ.de-
ciſ.10.& Graſ.in ſuis deciſ.aurcis.part.1.lib.
2.c.120.nu.25.Sed ſi hoc fieri poreſt in ſocie
58 tate † animalium,quod efficiantur commu-
nia & diuidi debeant in fine ſocietatis, licet
alter ſocius nihil conferat,videtur dicẽdum
hoc eſſe contra concluſionem ſupra poſitam.
ideo communionem fieri in ſocietate, quia
interuenit in ea mutua collatio, & videtur,
ſi hoc in animalibus fieri poteſt, poſſe etiam
fieri in pecunia.

59 Dico hoc non eſſe contra † concluſionem
ſupra poſitam,quia fit communio ſtante col-
latione,ſed non excluditur,communionem
fieri etiam non poſſe alio modo. Poteſt, in-
quam, fieri eo modo, vt fit in ſocietate ani-
malium,& eſt licitus modus. Dantur etiam
animalia paſtori paſcenda, cum pacto,quod
lucra inde obuenientia ſint communia, &
quod debeat durare ſocietas per quinquen-
nium, & quod in fine quinquennij diuidan-
tur, eſt iſte licitus modus, quia paſtor gu-
bernat & cuſtodit animalia, & ideo iudica-
tur, ad hoc vt cõuenientem partem recipiat
ex ſocietate, quod debeat habere lucra pro
medietate, & etiam partem animalium in
fine quinquennij. Et ſi ſocietas partium vo-
luntate diſſolueretur, prout fieri poteſt ex
communi obſeruantia, ſiquidem diſſoluere-
tur in primo anno, paſtor non haberet dimi-
diam animalium, ſed ſolum haberet partem
ſibi proportionabiliter debitam, reſpectu
habito ad ſumptus anni, quo durauit ſo-
cietas, & ad tempus quinquennij, quo du-
rare debuiſſet, vt puta decem animalia da-
ta fuerunt æqualiter diuidenda in fine quin-
quennij, & quia de decem paſtor haberet
quinque, & ſic apparet quolibet anno eum
lucrari vnam, dicendum eſt, ſi in primo an-
no diuidatur ſocietas, ſolum vnam habe-
re debere, ſi in ſecundo duas, & ſic de ſin-
gulis.
60 Idem etiam in pecunia † fieri poſſe admit-
to, quod ponatur in ſocietate, ita vt in eius
fine inter ſocios diuidatur,& interim duran
te ſocietate lucra ſint pro medietate com-
munia,Socin.in conſilio 265.numero ſecun
do,libro ſecundo, & non erit iſta communi-
catio inducta ratione mutuæ collationis,ſed
ad hoc,vt ęqualitas conſeruetur,quia ſocius
ratione ſuarum operarum dignus reputatur
acquiſitione dominij, pro parte dictarũ pe-
cuniarum, & hoc ex pacto fieri poſſe, & fa-
ctum cenſeri credo ſtante cõſuetudine, ſed
in dubio non eſſe modo aliquo communica-
tam,vt ſupra dixi,tenẽdum eſt, & dicam in-
fra agendo de lucro,c.16.
61 Quæro etiam in propoſito † an inter do-
minum, & colonum inducatur communio,
& ſocietas, loquor de colono partiario, &
non de eo,qui nummis colit? Inter eos ſocie
tatem contractam dici non poſſe, tenet Bal.
in l.certi,ſub numero 8.Cod. locati.Abb. in
cap. propter, ſub numero 8. de locato. Me-
noch.in tract.de acq.poſ. ſub num.87. Et ita
deciſum fuiſſe in Rot.Rom.de mẽſe Februa
rij de anno 1588.refert Honded. in conſ.85.
ſub nu.4.lib.1.& pro hac opinione allegatur
text. in l.ſi merces. §.vis maior. ff.locati.vbi
habetur, quod quaſi iure ſocietatis colonus
partitur dãnum & lucrum cum domino fun-
di. Si enim fit quaſi iure ſocietatis, ſequi-
tur inter eos non adeſſe ſocietatem,quia di-
ctio quaſi,denotat improprietatem.l.2.ff.de

Digitized by Google

inoffic.teſtam.l.in ſuis,& ibi Bald. & cæteri.
ff.de lib.& poſthum.In contrarium inter eos
cenſeri contractam ſocietatem, tenet Bart.
in d.l.ſi merces.§.vis maior. & in l. ſi apes. §.
item cõſtat.ff.de furtis. Anch. Regien.q.68.
lib.2.& q.43.num.23.lib.3.Honded.& relati
ab eo in d. conſ.85. nu.12. cum plurib.ſeqq.
lib.1.Burſat.in conſ.330.lib.3.& pro hac opi
nione eſt textus expreſſus in d. l. cum duob.
§.ſi in coeunda. ff. pro ſoc.Petr.d. tract.p.8.
62 nu.11.Poſſunt opiniones † cõcordari, quod
negatiua procedat, dum fructus non ſunt a
ſolo ſeparati,& affirmatiua procedat, quãdo
fructus ſunt a ſolo ſeparati, vt dixi ſupra ex
Rom.in cõſ.309. & ita videtur tenere etiam
Burſat.in conſ.71.nu.26.lib.1.dum vult, co-
lonum non eſſe dominum fructuum, ante-
quam a ſolo ſeparentur, & erunt iſta bene
conſideranda ad cognoſcendum, qua actio-
ne agere debeat colonus, vt dicit Rom.in d.
conſ.309. & habetur per Alex. in l.ſi filiofa-
milias.§.fi.ſub nu.17.ff.ſolut.matrim.

63 Vltima opinio affirmatiua † eſt tenenda,
& nõ obſtat tex.in d.l.ſi merces.§.vis maior.
quia ibi certum erat non fuiſſe contractã ſo-
cietatem,ſed contractum innominatum, &
vtitur Iuteconſultus dictione improprieta-
tis,quaſi iure ſocietatis: quia contractus in-
nominatus, inter dominum & colonum ini-
tus, regulatur ſecundum contractum ſocie-
tatis,cui magis aſſimilatur, vt per Abb. in d.
c.propter ſterilitatem.ſub nu.14. & per Soc.
in d.l.ſi paſcenda.nu.5. & tradunt Dd.in l.1.
§.ſi quis ſeruum. ff.depoſiti. Et iſta ex cauſa
materiali dixiſſe ſufficiat.

In ſignatura ſacræ Pœnitẽtiariæ habita eſt
quæſtio de ſocietatibus, quæ in officijs Ro-
manæ Curiæ, vltra ipſorum valorem ineun-
tur,atque hæc communiter omnium cõſen-
ſu concluſa ſunt.

64 Primo huiuſmodi † ſocietates ex ſuo ge-
nere eſſe illicitas, & cõtinere,vel palliatam
vſuram vel apertam iniuſtitiam:vſuram qui-
dem,quia cum lucrum,quod percipitur a ſo
cio, non veniat ex fructibus officij, qui cum
aliunde portentur exhauſti nulli ſunt, non
poteſt ex alio capite manere niſi ex mutuo,
vnde exiſtit vſura, iniuſtitiã vero, ſi lucrum
dicatur percipi ratione periculi, quod ſubit
ſocius amittendæ pecuniæ, quam dedit offi-
ciali,ſi ipſe intra ſex mẽſes moriatur,tamet-
ſi enim negandum non eſt periculum exiſti-
mabile eſſe pecunia, certum tamen eſt hoc
nomine nihilo plus percipi poſſe,quã quan-
ti ipſum periculum extimatur, quod inter
ceteros apertiſſime docuit Conrad. tract.2.
de contr.q.39.in 4.concluſ.& Nauar.conſil.
29.alias.25. de vſur.num.4.ita vt nemo dixe
rit periculũ hominis valẽtis, & iuuenis, ex-
ceptis præſertim caſibus fortuitis, & morte
violenta ſex menſium ſpacio tanti eſſe,vt e-
xequet lucrum,quod ex ſocietate percipi ſo
let,id quod vel maxime ex cõtractu aſſecu-
rationis intelligi poteſt,in quo multo mino-
ri precio huiuſmodi periculum redimitur.
Deinde ſi ſocius ſubſtinet periculum amit-
tendæ ſortis, ſi ipſe intra ſex menſes moria-
tur,officialis ex altera parte præter iacturam
officij ſi ipſe decedat e vita obijcit ſuos hære
des periculo tantundem refundendi ſocio,
vt illud periculum hoc altero conſimili pe-
riculo compenſari videatur,Ex quo apparet
nimium in hac ſocietate officialem grauari,
cum præſertim ex hippoteſi nullos ſibi fece-
rit reliquos officij fructus,quos alijs ſocieta-
tibus diſtraxit. Denique ex vſu,& conſuetu
dine, ipſaque adeo forma contrahendi appa
ret non haberi rationem periculi in perſol-
uenda penſione,ſiquidem ea ſemper penſio
ſoluitur pro quauis perſona, cum tamẽ non
ſit ſemper idem periculum in ſene, & iuue-
ne,in valente,& valetudinario,quod in alijs
contractibus, ac præſertim in ſponſionibus
apparet. Qua ratione non videtur proban-
da ſententia Soti lib.6.de Iuſt.& iur. q.6.art.
2.ad fin.& Nauar.conſ.29. num.2.de vſuris,
qui hos contractus reuocari putant ad ſpon-
ſiones in quibus ſine dubio iuſtitiæ ratio po-
ſtulat, vt habeatur ratio perſonæ cuius peri-
culo ſtatur, præterquam, quod ſi ſponſiones
appellãdæ eſſent,fruſtra quæreretur officium
in quo ſocietas contraheretur.

65 Secundo in caſu propoſito,† vix locũ ha-
bere bonam fidem,cum per concionatores,
& alios viros doctos,ſæpe moniti fuiſſe dicã-
tur ij de quorum cauſa agitur,huiuſmodi ſo-
cietates eſſe illicitas,ac nullo modo ſubſiſte
re,ex quo ſaltem debuiſſent moueri ad inue
ſtigandum iuſtitiam, & validitatem contra-
ctuum, quod ſi qui neglexerunt, iam labo-
rant ignorantia vincibili,& fortaſſe etiam af
fectata, vnde tollitur bona fides, ſi qui vero
doctos viros ac pios conſuluerunt,& audiue
runt licitas eſſe ſocietates, in ijs bona fides
admitti poteſt, cum obligatione tamen reſti
tuendi fructus extantes,& ex ijs, qui iã con-
ſumpti ſunt illos tantum, quibus facti ſunt
locupletiores, vt cum cõmuni ſententia do-
cet Siluestrina verſ.fructus poteſt num.2. li-
cet enim propter probabilem opinionẽ con
ſuetudine confirmatã excuſari poſſint a pec
cato, vt locis notatis probat Conrad. & Na-
uar. non tamen liberantur a reſtitutione
quicquid argumentando dicat Nauar. qui
neque aſſerit, neque aſſerere poteſt contra-
rium.

66 Tertio poſſe tamen liberari † a reſtitutio-
ne aliquos ratione lucri ceſſantis,vel damni
emergentis,quod præcipue docet Naua.cõſ.
4.alias.20. de vſur.nu.12. cum tamen requi-
rantur neceſſarie conditiones quas Doct.tra
dunt, & præcipue Nauar. tractat. de vſuris,
num.40.& Paul.Caſtr.conſ.289.in fin.& alij
multi.

67 Quarto quia † poſſet a partibus amice im
petrare remiſſionẽ lucri percepti eos tutos

in

Digitized by Google

in conſcientia ſore. Id autem videri toti illi Ciuitati præſertim a Prælato perſuadendum tum ad pacandas multorũ conſcientias, tum ad reſecandas, ac penitus tollendas lites, in poſterum autem huiuſmodi contractus omnino prohibendos videri cũ præſertim conſtitutionibus Pontificum aperte repugnent, neque vlla Iuſtitiæ ratione fulciantur.

68 Originem, & principium † contractus ſocietatis officiorum ponit Cardin. Toletus in ſua Inſtructione ſacerdotali lib. 5. cap. 40. & ſecundum dictam primam eius naturam, & attenta diſpoſitione Pauli PP. IV. vt talis contractus licite fiat connumerat quatuor conditiones, & cum eo videtur tranſire Cardin. Mant. tract. de tacit. & amb. cōuent. lib. 6. tit. 2. in fin.

69 Prima eſt, vt ſuper † alia officia, quam Romanæ Curiæ, non poſſint licite fieri, quam tamen dicit non eſſe neceſſariam ad intrinſecam rationem contractus, ne poſſet fieri ſuper alijs officijs puta Regijs, ſed quod nõ fit quia ita prohibet Papa in dicta eius bulla, & certe bulla præfata ceſſante, ſuper cæteris officijs, ſi modo licito ſocietas contrahetetur, de iure prohibirum non reperitur, & ſolum bullam præfatam procedere intelligendum eſt, quando ſocietas contrahitur ſub forma, quæ Romæ introducta fuerat, vt Cardin. Tolet. loquitur.

Secunda eſt conditio, vt non admittantur ſocij vltra medietatem valoris officiorum, vt in d. Bulla Pauli. PP. IV. diſponitur, declarando contractum vſurariũ, ſed quod dicta Bulla ſit reuocata in totum, per Bullam Pij. PP. IV. & quod iuxta tradita in Bulla præfata Pij IV. liceat admittere ſocios vſque ad integrũ valorem officij. & nõ vltra tradit Caſtrac. de ſociet. offic. cap. 4. & 5.

Tertia eſt conditio, quod ſocij plus nõ habeant, quam obueniat ex officio, vt ſi officia non frutificant niſi octo pro centũ, non poſſint habere duodecim, & dicit in hoc eſſe mirabilem abuſum, cum exigantur duodecim, & officia multo minus reddāt, & damnat taxationes, quæ fiunt de certa annua quantita te præſtanda ad rationem duodecim pro centenario.

Quarta conditio eſt, vt cum iſta officia requirant induſtriam, ſine qua tot fructus non reddunt, ſocij nõ poſſunt tantam partem recipere, quantam officialis, quia vltra ſortem ponit etiam labores, & tradit Card. Tol. hāc eſſe veram officiorum ſocietatem, ſi ſecundum hæc requiſita contracta fuerit, quæ an ita hodie contrahatur cogitandum relinquo eis, qui hoſce contractus, quotidie faciunt,

70 & videri poſſunt † tradita a Caſtrac. d. tract. de ſociet. offic. cap. 5. & præcipue conſiderari debent eius dicta num. 25. quod licet conſuetudo excuſet a pæna temporali in materia vſurarum, tamen non excuſat ab eterna, & quod neq; etiam excuſet a temporali latè probat Peguet. in ſuis deciſ. criminalibus, cap. 34. & poſt eum Farinac. quæſtio. 20. numero 45.

Et deciſionem factã die Iunę 28. Ian. 1591. in vna Rom. ſocietatis hic apponere opportunum iudicaui.

Habebat duo officia Cæſar aſcendentia ad valorem ſcutorum. 1856. contraxit plures ſocietates ſuper eodem officio Petrus videlicet primam aureorum. 3800. aliam 1500. tertium 1700. quartum 1850.

Dubitaui in Rota ſuper validitate prædictorum contractuum, ad effectum an licite fructus potuerint percipi iuxta conuentionem ſocietatis, vel ſaltē ratione damnorum, & intereſſe, aut potius venirent computandi in ſortem principalem.

71 Et Domini dixerũt, † quod in hoc caſu in quo contrahens, & ſciens, & prudens ſocietatem iniuit vltra valorem fructuum, nõ debetentur iuxta conuentionē vltra ſummam excedentem valorem officiorum, & deberēt computari in ſortem.

Bulla enim Pij IV. clare prohibet iniri ſocietates ſuper officijs vltra illorum valorem ex quo ſequitur, quod tales ſocietates non ſuſtinentur, & fuit reſolutum coram me 24. Ianuarij. 1555. in cauſa Romana ſocietatis de

72 Lucchinis, & tradit † Caſ. Figl. de officio ſacerdotis 1. 2. pag. 70. verſ. 4. eſt, & ea eſt ratio quia vbi deficit ſubiectum, ſuper quo ſocietas ſubſiſtat, contractus in vim ſocietatis valere nõ poteſt. l. verum. §. fi. ff. pro ſoc. & neceſſe eſt, vt reſoluatur in mutuum.

Nec obſtat periculum vitæ conſideratum

73 cuius ratione † poſſunt emi certi redditus ad vitam ementis, quia quãdo emuntur certi redditus ſors principalis repperi non poteſt, hic diſdicta ſocietate ſors principalis venit reſtituēda prætetea adeſt prohibitio expreſſa Papæ.

Nec obſtat, quod imponatur pęna officia-

74 li non autem creditoribus, † quia procedit quando officialis inſcio ſocio plures ſocietates cum alijs contraxit, & illas non reuelet, hoc autem caſu eſt idem ſocius, & ſuper eiſdem officijs eſt inita ſocietas ita vt bene potuerit ſcire valorem officiorum, & ſicut illi non eſt perſpectum de euictione, qui ſciens & prudēs rem alienam, vel alteri obligatam emit. l. ſi fundum. C. de euict. ita nec huic debet bulla ſuffragari.

An autem fructus pecuniarum cedant loco damnorum, & intereſſe ratione lucri ceſſantis Rota voluit ſemper probari requiſita per Paul. de Caſtro in l. 3. §. fin. ff. de eo quod certo loc. Put. deciſ. 23. lib. 1. Chiſſanen. deciſ. 79. & coram me in cauſa Romana cēſus. 4. Decembris. 1577. & in infinitis alijs cauſis quæ an concurrant hoc caſu, vel ne, poterit particulariter videri.

CA-

Digitized by Google

CAPVT X.

De cauſa inſtrumentali.

SVMMARIA.

1 *Conſenſus declaratur verbis & factis.*

2 *Societas duplex, tacita & expreſſa.*

3 *Expreſſa ſocietas verbis contrahitur.*

4 *Etiamſi non omnia, ſed quædam ad ſocietatem pertinentia expreſſa fuerint.*

5 *Etiam habita relatione ad expreſſe contracta in alia ſcriptura.*

6 *Societas expreſſa omnium bonorũ quibus verbis contrahatur.*

7 *An copulatiue plura verba vniuerſalia ſint exprimenda.*

8 *Verborum ſuperfluitas tolleratur ad cautelam.*

9 *Lucri & quæſtus verba inſimul prolata non important ſocietatem omnium bonorum.*

10 *Verbum, lucrum, vniuerſale reſtringitur ab adiuncto verbo quæſtus, quod eſt ſpeciale.*

11 *Intellectus, l. ſed & ſi adijciatur. ff. pro ſoc. & numero 12.*

13 *Societas particularis expreſſa qualiter contrahatur.*

Societate ſimpliciter contracta, intelligitur de ſocietate ad quæſtum, niſi aliud ſuadeat qualitas contrahentium.

14 *Verba prius, & non quid actum fuerit, attenduntur, ad cognoſcendum, quæ ſocietas fuerit contracta.*

Quia obtinent principatum ſignificandi.

Etiã ſi aliquo modo natura contractus alternetur, ſed vbi verba repugnarent naturæ contractus, potius attenditur quid actum, quam quid dictum.

15 *Societas omnium bonorum quod tacite contrahi non poſſit tenent aliqui.*

16 *Societas omniũ bonorum etiam tacite cõtrahi poteſt & iſta opinio probatur.*

17 *Societas omnium bonorum tacite ad hoc, vt contracta cenſeatur, tria copulatiue requiruntur, inſimul habitatio, lucrorum communicatio, & ad inuicem non reddita ratio.*

18 *Actus iſti important ſocietatem, quia citra ius ſocietatis fieri non poſſunt.*

19 *Et important ſocietatem arguendo a contrarijs, quia actus hi contrarij ſunt diſſociatiui.*

20 *Genere etiam conſiderato, & differentijs, iſti actus important ſocietatem omnium bonorum.*

21 *Cohabitatio debet eſſe in eadem domo.*

Cohabitatio in diuerſis apartamentis non ſufficit.

22 *Imo ſufficit, ſi viuant in communi, & ſufficit etiam ſi habitent in diuerſis domibus, & in diuerſis ciuitatibus.*

23 *Cohabitatio debet eſſe longæua per decennium.*

24 *Sed etiã abſque tali longæua habitatione poteſt probari ſocietas.*

25 *Collatio a quolibet ſocio fieri debet, ad hoc vt dicatur contracta ſocietas.*

Collatio fieri debet de omnibus quæſitis, quia facta retentione de aliquibus, non cenſeretur contracta ſocietas omnium bonorum.

26 *Collatio ſi fuit vniformis ſocietas omnium bonorum contracta non præſumitur.*

27 *Actus noſtri non extenduntur, vltra quã gerantur, & num. 28.*

Bart. dicta in l. Titium & Mæuium, qualiter ſint intelligenda declaratur.

29 *Collatio difformis, licet vnus tantum, vel nemo negotietur, ſufficit, ad contrahẽdam ſocietatem omnium bonorum, & nu. 30.*

31 *Lucrorum inæqualitas, licet ſit magna præſumptio ſocietatem non fuiſſe contractam, tamen non attenditur, quando adſunt aliæ præſumptiones in cõtrarium, & nu. 32.*

32 *Collatio diuerſorum ſufficit etiam ſi facta ſit ſolum pro parte vnius.*

Collationi diuerſorum factæ pro parte vnius, ſi alter conſentiat, ex hoc præſumitur, quod voluerit cõtrahere ſocietatem vniuerſalem.

33 *Conferens plus non cenſetur donare, ſed id facere titulo ſocietatis.*

34 *Collatio facta diuerſorum, importat ſocietatem omnium bonorum, & ſi neceſſe eſſet, quod omnia, quę ſunt conferenda, in hac ſocietate conferrentur, nunquam contracta præſumeretur. Bald. a Menochio impugnatus ſaluatur.*

35 *Societas incepta dicitur ab eo tempore, quo cæptum fuit communicare.*

36 *Communicare ſolitus cenſetur continuaſſe communicationem.*

37 *Societas inducta etiam per vnum actum ſuſtinetur.*

38 *Societas inducta non diſſolueretur, ſi in abſcondito alter ſocius faceret actus diſſociatiuos.*

39 *Ratione retenta de acquiſitis excluditur præſumptio ſocietatis.*

40 *Ratione retenta pro memoria, non excluditur præſumptio ſocietatis.*

41 *Probatio pluribus modis fieri poteſt.*

42 *Niſi certus modus fuerit determinatus a lege, ſeu a ſtatuto.*

43 *Habitare quis in eo loco videtur vbi habet animum redeundi.*

44 *Commorans alibi occaſione mercaturæ in patria habitare dicitur.*

1 DVo ſunt inſtrumenta † ſiue cauſæ inſtrumentales, quibus conſenſus declarari, & ſocietas formari & ad eſſe deduci poteſt, vt dixi ſupra c. 2. nempe verba & facta: verbis enim & factis hominum voluntas declaratur. l. nam cum tractatu. §. duo ſocietatem, & l. ſocietatem coire, & ibi gloſ. ff. pro ſoc. & l. Paulus. ff. rem rat. haberi. Bart. & cæteri in l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de adminiſtrat. tut. Bald. in l. ſi patruus. C. com. vtr. iud. Dec. in conſ. 552. num. 1. lib. 2. Ruin. conſ. 92.
2 nu. 1. lib. 1. Et quia iſtis duobus † inſtrumentis, ad ſocietatem introducendam, homines vtuntur, duas reperiri ſocietatũ ſpecies, Dd. communiter declarant, nempe tacitam, & expreſſam. Dicunt illam eſſe expreſſam, quę verbis cõtrahitur, & illam eſſe tacitam, quę contrahitur actus exercendo ſociales. Bart. in d. l. Titium & Mæuiũ, & ibi cæteri omnes.

Bald.

Bald.in d.l.ſi patruus.& in conſ.19.& in cōſ.
120.lib.1.& in conſ.452.lib.3.Petr.de Vbal.
d.tract. de duob. fratr.p.2. num.1. & part.5.
ſub num.36.Follet.ad Marant.in Specula.p.
4.diſt.4.num.4. Dec.in conſ.68. lib.1.Thob.
in conſ.64.& Rolan.in conſ.91. nu.24.lib.1.
Ideo in præſenti capitulo videbimus,quali-
ter expreſſa ſocietas, & qualiter tacita con-
trahatur.

3 Expreſſa ſocietas † conſenſu,verbis,ſtipu
latione,vel pacto contrahitur.d. ſocietatem
coire & ibi. gloſ. Bald. & cæteri.ff.pro ſoc.l.
nam cum tractatu habito.& l.duo ſocietatē.
ff. eod.Socin.in conſ.4.lib.4. Ruin.in conſil.
92.lib.1.Dec.in conſ.68.lib.1.Rolan.in conſ.
91.num.24.lib.1.Maſcard.in tract.de proba.
concluſ.1309.nu.5. Et hoc eſt verum, etiam
4 † ſi non omnia, ſed quædam tantum ad ſo-
cietatem pertinentia expreſſa fuerint.Quia
quemadmodum ex pluribus licet non omni
bus actibus tacitis colligitur tacita ſocietas,
ita ex pluribus actib. expreſſis colligitur ex-
preſſa,ita declarat Dec.in d.conſ.68.ſub nu.
5 2.Et eſt verum,etiam † ſi ſocietas contraha-
tur, iuxta diſpoſitionem factam a teſtatore,
in eius teſtamento,dici expreſſe cōtractam,
ex eo,quia habet relationē ad expreſſe con-
tenta in teſtamento.Socin.in d.conſ.4.num.
4.lib.4.Roma.in conſ.291. ſub num.8. Et eſt
verum, etiamſi de partibus lucri & quæſtus
nihil dictum fuerit.Rim.iun.conſ.400.num.
102.lib.4.

6 Pro contrahenda † ſocietate expreſſa om
nium bonorum datur exemplum,ſi dicatur,
quod ſocietas ſit generalis, vel vniuerſalis
omnium bonorum, vel omnium fortunarũ,
vel quod omnia vndecunq; quæſita, vel qua
litercunque communicentur, vel quod ſint
ſocij ad lucrum; & quod expenſæ omnes
quomodocunque contingentes de commu-
ni erogari debeant; vel quod ſint ſocij om-
nium vel tutorum bonorum, vel quod om-
nia communicabunt, quæ aquirent ex qua-
cunque cauſa. l.1. & l.3.& l.ſed etſi adijcia-
tur.& l.ſi fratres.§.idem Papinianus. & §.ſo
cium.& l.ſi ſocietatem vniuerſorum. ff. pro
ſoc.§.1.& ibi gloſ.& Aret.num.2.Inſtitu. de
ſocieta.Soc. late in d.conſ.4.ſub num.6.cum
plurib.ſeqq.lib.4.Crot.in conſ.40.numer.6.
Natt.in conſ.100.in princ.lib.1.Anto.Cioſ-
fus.in conſ.11.num.1.lib.2.Ioſeph. Ludoui.
concluſ.53.verſ. ſocietatis. fol.123. Et male
7 loquitur Practicus Papiēſis † in forma libel-
li,in actione pro ſocio,in ver.ſocietatē,dum
dicit,quod tunc ſocietas dicitur contrahi ad
lucrum,quando fit ſub nomine & ſigno vni-
uerſali,vt omne,quodcunque & ſimilia, ex-
preſſe acto quod ſit generalis ſocietas,& ſa-
pienter facere notarium, ſi dicat, in inſtru-
mēto ſocietatis: Hoc acto inter partes quod
præſens ſocietas ſit,in & ſuper omnibus bo-
nis præſentibus,& futuris, quouis modo &
qualitercunque acquiſitis, & adquirendis,
tam ex induſtria, quam a fortuna, & tam in-
ter viuos,quam in vltima voluntate. Male,
inquam, loquitur præſupponendo iſta ver-
ba omnia copulatiue neceſſaria eſſe,ad con-
trahendam ſocietatem omnium bonorum,
quia ſufficit ſocios vſos fuiſſe aliquo ex ver-
bis habētibus generale ſignificatum, & quia
non eſt opus exprimere eſſe communican-
da bona quæſita & acquirenda ex induſtria,
& ex fortuna,quia vbi ex alio ſigno vniuer-
ſali conſtat de ſocietate omnium bonorum,
veniunt iſta omnia, abſque expreſſa mentio
ne ex natura ſocietatis, vt declarat Ruin. in
conſ.101. ſub nu.10.lib.1. & Soci. in d.conſ.
4.ſub numero 6.lib.4.Bene dici poteſt,quod
8 non † male faciat Notarius, ſi prædicta om-
nia verba explicet,quia tolleratur in contra
ctibus,quod comprehenſum implicite,repli
cetur explicite, & tolleratur ſupfluitas ver-
borum,quando exprimitur aliquid ad caute
lam dubitationis tollendæ gratia.Ruin.in d.
conſ.101. ſub num.10. & Socin.in d.conſ.4.
num.7.

9 Contra prædicta dum aſſerui † dici cōtra-
ctam ſocietatem vniuerſalem, ſi fuit contra-
cta ad lucrum,difficultas inſurgit ex eo,quia
ſi dictum ſit, vt & quæſtus & lucri ſocij ſint
ſolummodo ad quæſtum, & non ad lucrum
ſocietas contracta dicitur,text.eſt in l.ſed &
ſi adijciatur,& in l.duo ſocietatē. ff.pro ſoc.
Reſpondetur,ideo verbum,lucri,nō impor-
tare ſocietatem vniuerſalem in dictis legib.
quia non fuit de per ſe prolatū, ſed fuit pro-
10 latum † cum verbo,quæſtus. Cum enim lu-
cri,verbum ſit generale.reſtringitur a verbo
quæſtus,quod ſpeciale eſt,quia iſta eſt natu-
ra ſpeciei, vt ſi apponatur generi, dicatur ſta
re expoſitiue & limitatiue, vt in puncto lo-
quendo de dictis legibus declarat Bartol. in
l.quæſitum,§.ſi quis fundum.nu.6. ff.de fun
do inſtruct.& in d.l.ſed & ſi adijciatur,& ibi
Bald.& idem Bald. in d.l.duo ſocietatem. in
fin.& Rimin.iun.in conſ.216. num.61.lib. 2.
11 Sed quia iſti Doctores, vt † apud eos videre
licet, præſupponunt, tunc generi per ſpeciē
derogari, quando prius generis verbum, &
deinde ſpeciei verbum appoſitū fuit, vt quia
fuit dictum & lucri & quæſtus, eorum deter
minatio dubia redditur; quia in libro meo
in d.l.ſed & ſi adijciatur.quęſtus nomē prius
appoſitum reperio.

Poteſt dici, quod eorum opinio veriſſima
ſit,dato & non cōceſſa,in d.l.ſcriptum repe-
riri prius nomen quæſtus,deinde lucri, quia
poteſt dici iam probari in d.l. duo ſocietatē.
vbi ſtat poſitum nomen lucri, ante nomen
quæſtus,& ſolum ſocietatem ad quaſtum,&
non ad lucrum cenſeri contractam diſponi-
12 tur.Et ad l.ſed & ſi adijciatur.reſpōderi † po
teſt,ibidem non probari cenſeri contractam
ſocietatem ad quæſtum ex eo, quia nomen
quæſtus præcedens eſſet iunctum cum nomi
ne lucri ſubſequenti, ſed ex eo quia d. l. eſt
poſita

Digitized by Google

poſita continuatiue ad l. coire.in qua agitur
de ſocietate ad quæſtum, nam retentis ter-
minis, quod ageretur de ſocietate ad quæ-
ſtum, in ea diſponitur, ſocios contrahentes
ſocietatem ad quæſtum,talem ſocietatē con
trahere,etiam ſi cum verbo quæſtus,appone
rent verbum lucri,quia verbum lucri,eſt in-
telligendum ſecundum ſubiectam materiā,
nempe de lucro prouenienti ex quæſtu, de
quo tunc agebatur, ita declarat Ruin.in cōſ.
101.lib.1.ſub num.10.verſic.quod vltra eos.
& tradunt paſſim Doctores, verba eſſe intel
ligenda ſecundum ſubiectam materiam.l. ſi
13 vno.ff.locati.Sic cognito,quib. verbis † con
trahatur ſocietas expreſſa omniū bonorum,
modo eſſet videndum, quibus verbis cōtra-
hatur expreſſa ſocietas particularis,ſed quia
eſſet quaſi impoſſibile de ſingulis ſocietatū
formis verba afferre, ideo ſat erit dicere, ꝙ
ſi non erūt prolata verba ſignificantia ſocie-
tatem vniuerſalem ad lucrum, illa ſocietas
contracta dicitur, quæ a partibus verbis ex-
preſſa erit, vt de ſocietate particulari ad lu-
crum extat exemplum.in l.3.§.de illo.ff.pro
ſoc.& de ſocietate particulari ad quæſtum
extant plura exempla in vniuerſo dicto titu
lo,& præcipue in l.cum duobus. §.quidā ſa-
gariam.Et de ſocietate ſimpliciter cōtracta,
ſi non ſit expreſſum inter contrahentes, ſu-
per qua re, ſeu negociatione contracta fue-
rit,quod dicatur contracta ſuper omnib.quę
ex quæſtu proueniunt,eſt text.& ibi gloſ. in
d.l.coire. ff.pro ſoc. niſi aliud ſuadeat quali-
14 tas perſonarum.Sed quęro in propoſito † in
cognoſcendo,quę ſocietas contracta fuerit,
an potius attendantur verba,ſeu effectus,&
natura ipſius contractus? Dico in primis eſſe
attendēda verba,quia ſunt notæ earum,quæ
ſunt in animo paſſionum, Decian.conſil.12.
num.11.lib.2.& obtinent principatum ſigni
ficandi,& ſunt maius mentis noſtræ teſtimo
nium,Rolan.in conſ.34.num.13.& 15.lib.4.
& dico eſſe attendenda, etiam ſi aliquo mo-
do natura contractus alteraretur.l.Lucius.&
l.dic.§.1.ff.depoſiti.Sed vbi verba repugna-
rent naturæ ipſius cōtractus,ſeu eſſent con-
tra eius ſubſtātiam,dico quid actum, & non
quid dictum ad cognoſcendum,quæ ſocieta
tis ſpecies contracta fuerit,inſpiciendum eſ
ſe, Roland. in conſ.69.num.40. & ſeq.lib.3.
Boſſ.tit.de remiſ. merci.publi.nu.1.Gabr. in
conſ.61.in princ.lib.1.Menoch. in tracta.de
præſumpt.lib.1.q.26.
15 Videamus modo † qualiter ſocietas taci-
te contrahatur? Dixi ſupra eam contrahi a-
ctus exercendo ſociales, ſed cum habeamus
ſocietatem vniuerſalem, & habeamus ſocie
tates particulares, de ſingulis ſeparatim agē
dū eſt, & primo videbimus de ſocietate vni-
uerſali. Vtque aliqui ſunt Doctores, qui te-
nent ſocietatem omnium bonorum tacite
contrahi non poſſe, per text. & ibi gloſ.in l.
3.§.cum ſpecialiter. & in l. cum duobus.§.
ſocium. ff.pro ſoc.vbi dicitur ad hoc, vt ve-
niant omnia in ſocietate neceſſe eſſe, quod
expreſſe ſit cōtracta omnium bonorum, ita
tenet Caſtr.in conſ.349.in fin.lib.1.Alex. in
conſ.48.num.4.lib.2.Barba.in conſ.22.lib.1.
colum.penult.& in conſ.10.colum.5.libr.4.
Menoch. in conſ.12.num.10.lib.1. & in cōſ.
222.numero 1.lib.3. Sed alij ſunt Dd. tenen
16 tes † contrariam opinionem, nempe poſſe
ſocietatem omnium bonorum contrahi ta-
cite actus exercēdo ſociales, quia eſt de con
tractibus,qui conſenſu perficiuntur.§.1. In-
ſtitu.de obl.ex conſ.& l.2.ff.de act. & oblig.
& conſenſus & voluntas factis, ſicut verbis
declaratur.l.Paulus.ff.rem rat.hab.& par eſt
virtus taciti & expreſſi.l. cum quid.ff.ſi cert.
petat.ita tenet Bald. in conſ.452. lib.3.& in
conſ.284.in fin.lib.5. Ruin. in conſ.104.col.
8.verſ.non obſtat.lib.1.Roman.in conſ.291.
ſub num.4.& ibi add.qui communiter teſta-
tur,& alios quā plures allegat Corn.in conſ.
61.lib.1. Socin. in conſ.291.lib.2. nu.1.Dec.
in conſ.66.ſub num.1.& in conſ.68. ſub nu.
2.verſ.non obſtat.in conſ.303.num.5.& ſeq.
lib.1.& in conſ.547. ſub num.5. & in conſil.
547.ſub num.5.& in conſ.628. num.3.lib.2.
& in rub.C.qui teſtam.fac.poſſ.num.18.Cra
uet.in conſ.26.num.1.& num.5.& in conſil.
149.ſub num.1.lib.1.Roland.in conſ.91.nu.
28.& ſeq.li.1. Rubeus Vtinenſis in conſ.32.
Thob.in conſ.64.num.7.Cephal.in cōſ.247.
num.7.lib.2.Decian.in conſ.36.num.4.lib.1.
Riminald.iun.in conſ.466. in fi.lib.4. Et iſti
hanc partem tenentes ad gloſ. & iura in con
trarium allegata reſpondent, quod licet di-
cant neceſſe eſſe ſocietatem fuiſſe expreſſe
contractam omnium bonorum,ad hoc vt ve
niant omnia quoquomodo quæſita, non per
hoc ſequi, nō poſſe tacite etiam ſocietatem
contrahi, ſed id dici ad differentiam ſimpli-
cis ſocietatis,& non ad differentiam ſocieta
tis omnium bonorum tacite contractæ, &
dicunt, quod opinio Caſtr. & ſequacium eſt
contra alios Dd.cōmuniter Ruin. in d.conſ.
104.num.1.colum.8.verſ.non obſtat.lib.1. &
in conſ.121.num.3.lib. 5.Dec. in d.conſ.66.
& in d.conſ.68.lib.1.Crauet. in d. conſil.26.
num.5.Thob.d.conſ.64. num.7. & Rolan.d.
conſ.91.num.30. lib.1. Stante hac opinione
17 veriore † & communiter recepta, ſocieta-
tem omnium bonorum tacite contrahi poſ-
ſe actus exercendo ſociales, dico ad hoc, vt
contracta præſumatur,tria copulatiue requi
ri,inſimul habitatio, lucrorum in vnum col-
latio, & adinuicem non reddita ratio. Spec.
in titul.de lud.§.ſequitur.verſ.vt autē.Bart.
in l. Titium & Mæuium. §. altero.nu.5. ff.de
admin.tutor.Bald.in l.ſi patruus. num.13.C.
comm.vtr.iud.& in tract. de duob. fratr.ſub
num.13. & in conſ.59. lib.1. Perr. de Vbald.
in tracta.de duob.fratr.part.2.ſub nu.1. An-
char. in conſ.203. Rom. in conſ.291. Socin.
in conſ.160.ſub nu.2.lib.2. Pariſ.in conſ.84.
nu.50.

Digitized by Google

num. 50. & ſeq. lib. 1. Alc. in tract. de præſ. reg. 1. præſ. 25. qui teſtatur de communi. Dec. in conſ. 21. num. 2. & in conſ. 68. num. 1. lib. 1. & in conſ. 547. ſub num. 5. vbi teſtatur de communi & in rub. & in l. 1. C. qui teſta. fac. poſ. Craue. in conſ. 159. lib. 1. Nat. in conſ. 91. nu. 26. & ſeq. lib. 1. Cephal. in conſ. 247. num. 2. lib. 2. & in conſ. 340. num. 12. li. 3. & in conſ. 483. num. 2. lib. 4. Simon de Præt. in conſ. 24. num. 10. Menoch. in tract. de præſ. lib. 3. præſ. 56. num. 37. vbi teſtatur de magis recepta opinione canendo palinodiam, & in conſ. 121. num. 103. lib. 2. & in conſ. 375. num. 6. libr. 4. & in conſ. 656. lib. 7. Rimin. iun. in conſ. 280. lib. 3. & ita reſolutum fuit in Roman. Rot. in quadam cauſa de Cruciarijs die 20. Febr. de anno 1568. coram R. P. D. Lancelloto tunc temporis Rotę auditore eruditiſſimo, & hodie Cardinali meritiſſimo. Et ea ratione ex

18 his actibus ſocietas † omnium bonorum inducta cenſetur, quia non poſſunt fieri citra ius ſocietatis. Nam in vim donationis fieri non poſſunt, quia donatio a liberalitate procedit, & in hoc caſu ideo vnus confert, quia etiā alter confert, & non poſſunt fieri in vim hęreditatis ſimul retentę, & non veniunt in iudicio familiæ erciſcundæ, quia in tali iudicio veniunt ſolum ea, quę quis facit vt hęres & non veniūt in iudicio communi diuidundo, quia illud datur ad diuidendum, & non ad communicandum, ita declarat Bart. in d. l. Titium, & Mæuium. §. altero. ſub num. 5. ff. de admin. tut. Petrus de Vbald. in d. tract. de duob. fratrib. part. 3. ſub num. 20. & Iaſon in conſ. 3. colum. 1. verſ. ratio prædictorum. lib. 3. & Angel. in conſ. 31. in fin. Etiam alia ra-

19 tione † ex actibus pręfatis probatur, inductam cenſeri ſocietatem omniū bonorum, nempe ex eo, quia ſi conſiderētur actus, qui ſunt diſſociatiui, vt ſunt habitare in diuerſis locis, retinere bona diuiſa, & acquirere, & lucrari proprio nomine, & proprias rationes retinere, apparebit quod actus ſupra relati, qui his cōtrarij ſunt, neceſſario ſociatiui dici debent, & ſic arguendo a contrarijs declarat Bald. in d. conſ. 452. ſub nu. 3. lib. 3. & Soc. in conſ. 87. nu. 13. lib. 1.

20 Subtilius etiam † ad probandum ex actib. præfatis cenſeri contractam ſocietatem conſiderat Bald. in d. conſ. 452. ſub num. 2. lib. 3. quod in quolibet actu probando debemus conſiderare genus & differentias. Quoad genus dicit apparere, hāc eſſe ſocietatem, quia adeſt inſimul habitatio, lucrorum communicatio, & adinuicem nō reddita ratio. Quoad differentias ſimiliter apparere dicit, hanc eſſe ſocietatem omnium bonorum, quia omnia in iſta conferuntur, & in cæteris ſocietatibus non omnia conferuntur.

21 Circa cohabitationem † notandum eſt, dici debere, non ſufficere habitare in eadem domo, ſed in diuerſis apartamentis, l. 1. §. habitare, & ibi Bart. ff. de his qui. Angel. per illum text. in l. quid ſit fugitiuus. §. apud Celſum. ff. de ædil. edict. Barb. ad Bald. in l. fin. C. de collatio. & faciunt tradita per Cephal. in conſ. 247. & in conſ. 248. Eſt verum, non ſuf-

22 ficere † habitare in diuerſis apartamentis, quia vbi omnia non ſunt communia, ſocieras iſta contracta dici non poteſt, & data diuerſitate in apartamentis & habitationibus communia omnia dici non poſſunt, ſi apartamenta eſſent diuerſa, ſed communia: & ſi diuerſæ eſſent domus, ſed communes, etiamſi eſſent in diuerſis Ciuitatibus, viueretur tamen communibus expenſis, dicendum eſſet habitationem eſſe communem, & ſufficere ad inducendam ſocietatem, interuenientib. cæteris requiſitis, Menoch. in conſ. 656. nu. 10. lib. 7. & Anch. conſ. 31. & Dec. conſ. 628. & Decian. conſ. 36. nu. 2. lib. 1. Rub. Vtinenſ. conſ. 32. num. 105. Cardinal. Mant. de tacitu. & ambig. annotat. lib. 6. tit. 10. num. 7. Et non eſt contra naturam ſocietatis, ſed imo maxime aliquando ſocietati expedit, quod ſociorū habitationes ſint diuerſis in Ciuitatibus, & in diuerſis regionibus, vt facilius & vtilius mercaturam & negotiationes exercere poſſint, vt quotidie experientia rerum magiſtra docet, & ad hoc facit, quia videmus, poſſe ſocium nauigare & peregrinari pro ſocietate. l. ſi non fuerit. ff. pro ſoc. qđ facere non poſſet, ſi deberet habitare ſub eodem tecto, & videmus abſentia vnius ex ſocijs ſocietatem non diſſolui. l. idemque. in princ. ff. pro ſoc. & ſi vnus ex ſocijs intret per annum in monaſterium, non dicitur diſſoluta ſocietas, Bart. in conſ. 35. & prima facie, nu. 3.

23 Et habitatio non ſolum † debet eſſe communis, ſed etiam longæua, vt dictum fuit in d. deciſ. Rot. Roman. ſupra relata, & tradit Anchar. in d. conſ. 302. colum. 1. & Alexand. in conſ. 48. ſub nu. 6. lib. 2. & Cephal. in conſ. 247. num. 34. lib. 2. Et dum Dec. conſ. 21. ſub numer. 2. dicit, habitationem debere durare per annos 30. male loquitur, ſeu potius credo, librum meum eſſe male ſcriptum, quia quod ſufficit continuatio habitationis per decennium admittit Bald. conſ. 482. in princip. lib. 5. & Cephal. conſ. 483. num. 3. libro 4. qui ita loqui intelligit Dec. in d. conſ. 21. & in conſ. 435. nu. 5. lib. 2.

24 Sed ſi conſtaret de communi ratione † & de non reddita ratione, etiam ſi minori tempore duraſſet inſimul habitatio, probari contractam fuiſſe ſocietatem, dicendū eſt. Quia licet ex tali longæua habitatione cæteris requiſitis interuenientibus cenſeantur in dubio omnia communicata, tā quoad fructus, quam quoad proprietatem: tamen non per hoc excluditur, quod alio modo conſtito de communione, & de nō reddita ratione, non poſſit pręſumi contracta ſocietas, licet habitatio non fuerit continua per decennium. Non enim per vnum modum approbatum probandi communionem, & ſucceſſiue ſocietatem,

cietatem,excluditur, quod etiam alio modo
probari non poſſit, & videbimus in ſubſe-
quenti capite, vbi agitur, qualiter probetur
communio,& ſocietas.

Circa collationem a quolibet † ſocio fa-
ciendam,ad hoc, vt cognoſcatur fuiſſe con-
tractam ſocietatem omnium bonorum, Dd.
multa dicunt,vt videre licet per Bart.in l.Ti-
tium & Mæuium.§.altero.ff.de admin. tuto.
& per Bald.in l.ſi patruus . C.com.vtr.iudic.
& per Petr.de Vbal.in tract.de duob.fratrib.
part.3.num.12.cum plurib.ſeqq. & adeo di-
uerſa loqui videntur, vt vix ex eorum dictis
quid tenēdum ſit,colligi poſſit.Et vt clarius,
quoad fieri poterit,procedam, hac diſtinctio
ne vtendum eſſe cenſeo.Aut conſtat, ſocios
non omnia communicaſſe,aut cōſtat omnia
communicaſſe .

Primo caſu,quando non omnia communi
cauit, vt quia communicauit ſolum quæſita
vno modo, ſed non quæſita alio modo,ſocie
tas omnium bonorum cōtracta pręſumi non
poteſt,quia facta retentione de aliquib. om-
nium bonorum ſocietas, in qua omnia quo-
quo modo legitime quæſita conferri debēt,
contracta dici non poteſt, & in hoc omnes
Dd.conueniunt,ea ratione, quia eſſet repu-
gnantia, quod eſſet ſocietas omnium bono-
rum,& quod aliquid reſeruaretur, Bal.conſ.
482.lib.5.Butt.conſ.7.Alex.conſ.3.nu.6.lib.
2.Corn.conſ.299.num.2.lib.4.Iaſ.conſ.2.co-
lum.3.verſ.7.lib.3.Natt. conſ.100.num.5. &
ſeq. lib.1. Crauet. conſ.26. num.6.lib.1. Ce-
phal.conſ.340.nu.9.lib.3.Rub.Vtinenſ. cōſ.
32.num.20. Maſchar.in tractat. de probatio.
cōcl.1309.nu.28.& ſeq.Ioſeph.Lud.cōcl.53.
verſic. & propterea. fol.124. Secundo caſu,
26 quando omnia † communicata fuerunt,nul
la facta reſeruatione,ſubdiſtinguendum eſt:
aut collatio fuit vniformis,aut diformis. Pri-
mo caſu ſocietas omnium bonorum contra-
cta pręſumi nō poterit,quia actus noſtri non
extenduntur vltra quam geruntur,l.tutores
qui poſt.§.1.ff.de adminiſt.tut.& ideo ſocie-
tas vltra ea, quæ collata fuerunt, contracta
præſumi non poteſt, vt declarat Bart. in l.1.
§.hoc interdicto.ff.de itin.actuque priuat.&
in d.l.Titium & Mæuium. §.altero. ff. de ad-
miniſtr. tuto. qui in hac parte, dum loquitur
de actionum conformitate, magis communi
ter approbatur, vt per Iaſ. in conſ.5. colum.
27 1.lib.1.Secundo caſu,quando de actuū † dif
formitate conſtat, & quod diuerſa collata
fuerunt,Bartol.in d.l.Tit.& Mæu. §. altero.
ff.de admin. tut. affirmare videtur ſecūdum
aliquos,ſi ambo ſocij non negotiātur, etiam
ſi vnus ex eis negotietur, ſocietatē omnium
bonorum contractam fuiſſe, dici non poſſe.
Sed hoc non dicit Bart. ſolum dicit, quod ſi
fratres retineant communem hæreditatem
indiuiſam,& non negotientur, & ſic ad inui
cem nihil conferant,inter eos non cenſetur
inducta ſocietas, quæ ex mutua collatione
inducitur,l.ex parte.§.filius.ff.fam.erciſc. &
l.ſi fratres.in princ.ff.pro ſoc.Et hoc dicit eſ
ſe verum, etiam ſi vnus negotietur, cum ceſ
ſet mutua collatio,quia alter,qui non nego-
tiatur, quid conferat, non habet, & ille qui
negotiatur,ſi conferret, acquiſita ceſſante al
terius collatione donare diceretur, l.5.in fi.
ff.pro ſoc. Bene declarat poſtmodum,ſi vter
que negotiatur, & vterque confert, inter
eos cenſeri contractā fuiſſe ſocietatem ſtan-
te mutua collatione, ex qua neceſſario ſo-
cietas reſultare dicitur,argumen.tex. in l.in
concubinatu.ff. de concub.& in l.in liber.ff.
de rit.nupt.

Et per iſta dicta ab eo de ſocietate præſu-
menda inter fratres ex mutua, & vniformi
collatione non poteſt dici,quod dicat, neceſ
ſarium eſſe ad præſumēdam ſocietatem om-
nium bonorum, quod vterque ſocius nego-
tietur. Et hoc eo magis patet ex verbis ſub-
ſequentibus, ibi, ſed denuo reſtat dubium,
quæ ſocietas ſit contracta, an omnium bono
rum,an vnius negotiationis, an vero dicatur
contracta ſocietas ſimpliciter,an ad quæſtū?
Si enim determinaſſet, ſocietatem omnium
bonorum non poſſe contrahi,niſi vterq; ne-
gotietur,non diceret dubium reſtare,quę ſo
cietas eſſet contracta. Imo ex dubij ſolutio-
ne,quam pouit,conſtat,ſecundum eius men
tem non eſſe neceſſarium, quod vterque ſo-
28 cius negotietur ad præſumendam † ſocieta
tem omnium bonorum. Nam ponit regulā,
quod actus noſtri voluntarij non extendun-
tur vltra,quam gerantur,l.fin.C.ne vxor pro
marit.l.1.§.hoc interdicto.ff.de itin.actuque
priuat.l.1.& 2.C.de neg.geſt.& l.tutores qui
poſt.§.1.ff.de auct. tutor. Deinde ſubiungit,
quod ſi communicauerunt lucra vnius nego
tiationis, illius negotiationis tantum vide-
tur contracta ſocietas, ſi vero erant diuerſæ,
illarum contracta ſocietas videretur. Dum
enim vult,quod ex actibus deprehendatur,
an ſocietas vniuerſalis fuerit contracta, cer-
te neceſſario inferendum eſt,quod nō ſe re-
ſtringat ad negotiationem, cum & alio mo-
do etiā collatio mutua inter ſocios fieri poſ-
ſit,puta conferendo ſalaria, ſtipendia, & di-
uerſa modo prouenientia titulo lucratiuo.
29 Quare dicendum eſt,ad pręſumendam † ſo
cietatem omnium bonorum negotiationem
non eſſe neceſſariam, ſed ſufficere, ſi etiam
alijs modis difformibus collatio facta fuerit,
& hoc probari auctoritate Bart. in d. l. Titiū
& Mæuium.§.altero.ff.de adminiſtra. tutor.
& ita expreſſe non contradicendo Bart.vt a-
liqui credunt, ſed eius dicta declarando &
ampliando tenet Bald.in l.ſi patruus, nu.14.
C.com.vtr.iud.& in addit.ad tractat. Bartol.
de duobus fratribus, nu.17. Petrus de Vbal-
dis d.tract.de duobus fratribus.p.3. num.14.
Anchar.conſ.302. materia de qua quæritur.
colum.2.Roman.conſ.291. cum iſti fratres.
Barbat.conſ.22.col.1.lib.1.& conſ.22. col.1.
& ſeq.

Digitized by Google

& ſeq.lib.2. Alex.conſ.49.colum.2.lib.1.Iaſ.
conſ.2.col.5.& conſil.3. colum.3.lib.3. Nat-
ta conſil.91.num.1.libr.2.Socinus conſ.160.
colum.2.lib.2. Menoch. qui teſtatur de com
muni conſil.12.nu.7. lib.1.& conſ.656.lib.7.
vbi nu.9.à ſe dicta in tract.de præſumpt.libr.
3.præſ. 56.num.24.quod nõ cenſeatur indu-
30 cta ſocietas † vno tantum negotiante, decla
rat procedere, quando ſola extat habitatio,
& vnus tantum negotia pertractat, Decian.
conſil.85. num.18. libr.2. Rimin.iun.conſil.
280.num.6.libr.3. Marchabr.conſil.5.nu.76.
31 vbi nu. 77.dicit, quod licet inæqualitas † lu-
crorum ſit magna præſumptio, ſocietatem
non fuiſſe contractam, Baldus in l.penult.C.
com.vtr.iud.tamen non attenditur, quando
adeſt alia præſumptio in contrarium, ſecun-
dum Salic.in d.l.pen. & per Iaſ.conſ.2.col.4.
lib.3.Crau.conſ.159.nu.3.lib.1.vbi vult ſuf-
32 ficere † collationem diuerſorum eſſe factã
ſolummodo pro parte vnius, & in conſ.605.
ſub nu.2.libr.4.Flamin.Rub.Vtineuſ.conſil.
32.num.82.& ſeq.

Et quod ſufficiat diuerſitas collationis ab
vno ſolũmodo facta probari videtur ex eo,
quia nõ attenditur in hac ſocietate omnium
bonorum præſumenda, an vnus plus altero
contulerit, quia attenditur, quod etiam mi-
nus ponẽti quid maius obuenire poſſet, Bal.
in d.l.ſi patruus. num.16. C.com.vtr.iud.An
char.d.conſ.302. Ioſeph. Lud.d.concluſ.53.
verſ.in qua ſocietate.fol.123. Cũ enim vnus
ſolus diuerſa conferat, & alter conſentiat,
ex hoc præſumptio inſurgit, quod diuerſa
conferre intendunt, & volunt contrahere
33 ſocietatem † omnium bonorum. Et licet
Menoch. in d.tract.de præſumpt.lib.3. præſ.
56.nu.42.in fin.dicat, quod ille, qui plus con
fert, donare dicitur alteri illud plus, videtur
mihi dicendum, quod commune efficiatur
non titulo donationis, ſed iure ſocietatis, cũ
ſocietas contrahatur, etiam ſi vnus plus po-
nat, quam alter, & hoc tolleretur, vt dixi, ex
mente Bald. & aliorũ ratione dubij euentus.
Et prædictis nõ obſtat, ſi dicatur, ex commu-
nicatione hinc inde inter ſocios facta diuer
ſorum lucrorum non cenſeri contractam ſo-
cietatem omnium bonorum. Nam cenſetur
34 ſolum † contracta quoad illa lucra, & non
quoad cætera, vt per Menoch. in d.tract. de-
præſumpt.lib.3. præſ.56. num.30.& dicit, mi
nus recte ſenſiſſe Bal. in d.l.ſi patruus. num.
16.C.com.vtr.iud.& Barb.conſil.37. col.13.
verſ.mihi videtur.libr.2. & Iaſ.in l.1.ſub nu.
12.C.qui teſtam.fac.poſſ. & quod ratio à Bal
do conſiderata, quod actuũ difformitas infe
rat communicationem bonorum, vere non
probatur. Nam reſpondetur cenſeri contra-
ctam ſocietatem ex tali difformi collatione,
quia ex ea colligitur, ſocios intentionem ha
bere diuerſa comprehendere in ſocietate, &
hoc caſu extendi actus non dicuntur, ſed vo-
luntas declaratur contrahẽdi ſocietatem in
rebus omnibus diuerſo modo obuenienti-
bus. Si enim ad inducendam ſocietatem om
nium bonorum neceſſe eſſet, quod omnia,
quæ in ea venire poſſunt, communicarẽtur,
certe tradita à Dd. de tali ſocietate tacite in
ducẽda eſſent vana & fruſtratoria, quia nũ-
quam daretur caſus, quod omnia, quæ com-
municari poſſunt, fuiſſent communicata, &
ſemper dici poſſet, iſta non eſt ſocietas om-
nium bonorum, quia omnia bona non fue-
runt communicata. Et ratio à Baldo conſide
rata ſuſtinetur, quia non dicit ipſe, quod
actuum difformitas inferat communicatio-
nem bonorum, ſed dicit ex communicatio-
ne diuerſorum cenſeri contractam ſocieta-
tem omnium bonorum, & ita Doctores ex
lucrorum communicatione, non reddita ra-
tione, & longæua habitatione loquuntur,
quod cenſeatur inducta communio & ſocie
tas omnium bonorum, & ita admittit ipſe
Menoch.d.præſ.56.nu.34.& nu.37.& in con
ſil.656. lib.7. & poteſt forſan dici, quod re-
probat Bald.Menoch. ſecundum opinionẽ,
quã tenuit in conſ.12.nu.10.lib.1. & in con-
ſil.222.nu.1.lib.3. à qua poſtmodum receſſit
in d.præſ.56.nu.37.

Vlterius circa collationem ſciendum eſt,
35 quod ab eo † tempore ſocietas incepta di-
citur, in quo fuit ceptum cõmunicare, Bart.
in d.l.Titium & Mæuium. §.altero. ſub nu.
6.verſ. nam ab eo tempore. ff.de adminiſtr.
tut. Bald. in conſil.452. lib.3. Et vbi conſta-
36 ret à principio, ſocium † lucra communicaſ
ſe, ea etiam cõmunicaſſe ſucceſſiuis tẽpori-
bus, eius ſolito attento, niſi de contrario do-
ceretur, præſumeretur, vt poſt Bald.probat
Socin.conſ.46.ſub nu.8.lib.1. Et licet plures
37 actus ad ſocietatem † inducendam requi-
rantur, tamen ea inducta etiam per vnum
actum conſeruatur, facilius enim conſerua-
tur, quam inducitur, Rom.conſ.291. ſub nu.
9. qui dat exemplum de iuriſdictione, quæ
per plures actus acquiritur, ſed per vnũ con
ſeruatur, idem tradit Cephal.conſ.483. nu.
9.lib.4.& Rimin.iun.conſ.280.num.28.libr.
38 3. Et poſt introductam ſocietatem † ſi vnus
ex ſocijs altero inſcio faceret actus diſſocia-
tiuos, non per hoc ſocietas iam cõtracta diſ-
ſoluta cenſeretur. Simon de Prætis conſ.24.
nu.14.Ioſeph.Lud.concl.53.verſ.quarto mo
do.fol.132.& dicam infra, dum agam de ſo-
cietatis diſſolutione.

39 Vltimo loco ad prædicta de ſocietate † ta-
cite contrahenda circa redditionem ratio-
nis, dum dictum fuit, non eſſe reddendam ra
tionem ad effectum præſumẽdi ſocietatem
fuiſſe contractam, non eſt intelligendum de
ratione illa, quam reddere tenẽtur ſocij ad-
miniſtrantes durante ſeu finita ſocietate, de
qua infra ſuo loco videbimus, ſed eſt intelli
gendum, quod ſocietas contracta præſumi
non poteſt, vbi quilibet ſocius vel alter ipſo-
rum in totum, vel in partem de acquiſitis

proptiam

propriam retineret rationem, quia ex hac ratione ſic retẽra excluderetur præſumptio communionis, & per conſequens ſocietatis, Dec.conſ.21.nu.6.lib.1. Natt.conſil.100. nu.3.lib.1. Cephal.conſ.340.nu.11.lib.3. Ioſeph.Lud. d.concluſ.53. verſ.decimaquinta coniectura. fol.129. Maſchar.d.concl. 1309. nu.33. Menoch.d.conſ. 12. num.17.libr.1. & conſ.121.nu.9.libr.2. Sed intelligendum eſt
40 tunc demum, hanc rationem † retẽram excludere communionis & ſocietatis præſumptionem, ſi hac intentione ſit facta, vt bona quæſita ſint propria & non communia. Nam ſi ſit facta ſolummodo ad effectum vt memoriæ teneatur, quid fuerit quæſitum, communionis & ſocietatis præſumptio non excluditur, Menoch.dict.tract.de præſ.lib.3.præſ. 56.nu.43.& 44. vbi dicit, ſic eſſe intelligenda eius dicta in conſ.12.num.17.libr.1.

41 Deciſio Rotæ Romanæ † de qua ſupra fit mentio facta in cauſa de Cruciarijs die 20. Februarij. 1568. hodie habetur inter nouiter impreſſa deciſ.169.lib.2.

Probatio pluribus modis fieri poteſt, ideo ſocietatis probatio, ad vnam ſpeciem tãtum probationis reſtringi non debet, duodecim modos enumerat Spec.tit.de probat.§.vidẽdum Bald.vero decem in rubr. C.de probat. & de hac re ad ſaturitatem ponit Maſcard. in tract.de probat.libr.1. quæſt.3.& quæſt.4. & licet de iure aliquando probatio fuerit reſtricta ad vnam ſpeciem tantum probationis, vt per Alex.conſ.68.nu.2.lib.3. & id etiã
42 fieri poſſit à ſtatuto † ſecundum magis communem opinionem doctorum in l.certi condictio. §.quoniam. ff.ſi certum petat. & per Aſin.in eius Pract. §.19.cap.5. tamen hoc de iure factum, ad probandam ſocietatem non reperitur.

43 Et ad ea † quæ dicuntur de habitatione faciunt trad.per Socin.conſil.35. num.6.lib.1. vbi dicit, quod quis in loco habitare videtur vbi habet animum redeundi. l.profectirios. C. de annal.except. §.ſi non abſunt in auth. de hæred. & Falc.Bart. in l.1.in fin. ff.de hæred.inſt. vbi loquitur de confinato in certo loco. Et etiam ſubiungit ibidem Socin.quod non repugnat, quod quis dicatur habitare Auenioni, & etiam Venetijs vbi ſuos & maiorum ſuorum lares habet, & etiam bona, & ſoluit præſtantias, & cetera onera quę imponuntur, Et nu.8.& 9. ponit exempla de commorantibus extra ciuitatem, cauſa ſtudij, cauſa militiæ, & cauſa exercendi mercaturam, & dicta per Socin. ſecuta fuit Rot.Florent.de anno 1576. die 15. Nouẽbris in cauſa D. Ioannis de Perulijs à qua familia traxerunt originem Perutij commorantes Callij, & Mondulfi, vt à dictis familiæ antiquioribus perſepe audiui.

CAPVT IX.

De Societatibus particularibus qualiter tacite contrahatur.

SVMMARIA.

1 *Tacite ſocietas contrahitur actu exercendo ſociales.*
2 *Communio poteſt eſſe ſine ſocietate.*
Societas vero non poteſt eſſe ſine communione.
3 *Societas vt cognoſcatur, ſuper quibus rebus ſit contracta, erunt conſiderandi actus agentium, & quid fuerit communicatum.*
4 *Fructus ſolummodo ſi fuerunt communicati, & non proprietas in fructibus, & non in proprietate dicetur contracta ſocietas.*
5 *Fructus ſi fuerunt communicati cauſa conuiuendi ſolummodo ſocietas conuiuendi contracta dicetur.*
Differentia inter ſocietatem ſimpliciter contractam ſuper fructibus, & inter ſocietatem conuiuendi.
6 *Fratres retinentes ſolummodo paternam hæreditatem indiuiſam, in ea ſolummodo ſocij dicentur.*
7 *Lucris pluribus etiam difformibus communicatis, de quibus retentis ſolummodo in communicatis dicetur contracta ſocietas.*
8 *In omnibus negotiationibus, & in omnibus quęſtualibus ſolummodo in communicatis cenſetur inita ſocietas.*
9 *Communio ſuper quibus rebus facta fuerit, ſi verbis fuit expreſſum, coniecturis opus non eſt.*
10 *Dicta & conuenta probantur per inſtrumentum vel aliam ſcripturam etiam priuatam. num.11.*
11 *Per literas vnius ex ſocijs.*
12 *Per teſtes etiam ſingulares.*
Sed debent deponere de actibus ſocialibus, qui ſenſu corporis percipiuntur, & non ſufficit, ſi dicant, tales eſſe ſocios.
13 *Confeſſio extraiudicialis etiam probat ſocietatem.*
Et ſi fuit conſenſum alicui ex maioribus dicentibus, eos eſſe ſocios.
Verba enunciatiua probant ſocietatem, quando ea enunciata fuit petita diuiſio.
14 *Signum, quo vtuntur mercatores, probat communionem & ſocietatem.*
15 *Liber extimi probat communionem & ſocietatem.*
16 *Ex conuentione, quòd ab vno ponantur operæ, & ab alio pecuniæ, probatur ſocietas.*
17 *Ex conuentione de habendo lucrum ex re aliqua, probatur ſocietas.*
18 *Societas probatur ex communiter facta inſtitutoria deputatione.*
19 *Libri rationum communi nomine ſubſcripti probant ſocietatem.*
20 *Societas probatur, ſi in aliqua partita lib. quis ſocius nuncupatur, ſocietas probatur ex communi reputatione, ſtantibus alijs adminiculis.*
21 *Libri probant etiam negatiuam ſocietatem non fuiſſe contractam, ſi non fuerunt ſubſcripti nomine communi.*
22 *Libri, quando conſtat de collatione & communione, non probant negatiuam, quia prę ſumptio inſurgens*

ex libri

Digitized by Google

ex libri iotitulatione tollitur ex alia vehementiori præſumptione inſurgente ex communicatione.

23 *Communio non poſſi. eſſe ſine ſocietate, quomodo eo gnoſcatur ex ea reſultare ſocietatem.*

24 *Communio ſi proueniat ex accidenti, in ea non cenſetur contracta ſocietas.*

25 *Societas inſidens nuncupata non eſt proprie ſocietas, & ex ea non datur actio pro ſocio, & opinio illorum, qui dicunt ex ea dari actionem pro ſocio, non eſt tenenda.*

26 *Empta re communiter ſecundum vnam opinionem, ſocietas in ea contracta nō præſumitur, niſi concurrant aliæ coniecturæ.*

27 *Empta re, communiter in ea alia declaratione non facta, cenſetur contracta ſocietas.*

28 *Leges, quæ allegantur contra hanc ſecundam opinionem, declarantur procedere, vbi aliquo modo conſtat de contraria voluntate.*

29 *Emptione communiter de re facta ſi ſtatim res diuidatur, argumentum eſt non adfuiſſe animum contrahendi ſocietatem.*

30 *Societas in mutuo etiam communiter recepto cenſetur contracta.*

31 *Societas cenſetur contracta etiam in re communiter conducta.*

32 *Societas an cenſeatur contracta, ſi alicui margarita vendenda data fuit, ea conditione, quod ſi decem venderetur, decem redderentur, ſin pluris, quod illud plus retineretur.*

Intellectus lege ſi margarita. ff. pro ſoc. & num. 34. 35. 36. 37.

Intellectus lege ſi fratres. §. item ex facto. ff. pro ſoc.

Intellectus l. ſi id quod. ff. pro ſoc.

Intellectus l. ſi tibi rem. ff. de præſcript. verb.

38 *Societas, licet explicite non fuerit nominata, tamen probatur ex pactis importantibus eam.*

39 *Collatione facta de fructibus ad effectum conuiuendi ſolum, ſocietas ad communem vſum contracta cenſetur.*

40 *Societas dicitur contracta, & non ſimplex mandatum, ſi fuit alicui ordinatum quod emat frumētum communi nomine.*

41 *Ex confeſſione facta poſitionibus probatur ſocietas.*

42 *Confeſſio in inſtrumento diuiſionis probat ſocietatem.*

43 *Coniunctio ſanguinis multum operatur ad probandum contractam fuiſſe ſocietatem.*

Liber ad hoc, vt probet ſocietatem, debet vere conſtare a ſocio fuiſſe ſcriptum quia alias potuiſſet ſcribi ad commoditatem ſcribentis.

1 VIdimus de ſocietate † vniuerſali tacite contrahenda, videndum eſt modo de cæteris ſocietatibus, qualiter tacite contrahantur, vtique vt dixi ſupra de ſocietate omnium bonorum, ita & de alijs ſocietatibus dicendum eſt, nempe quod tacite contrahantur actus exercendo ſociales, ex l. Paulus. ff.
2 rem rat. hab. Et quia licet communio † poſſit eſſe ſine ſocietate, leg. vt fit. ff. pro ſoc. tamen ſocietas non poſſet eſſe ſine commu-

nione, l. 1. in fine, & l. ſi id quod, in verſ. cæterum, ff. pro ſoc. & in l. ſi tibi auæ, in fin. ff. de præſcript. verb. Roman. in conſ. 168. num. 3. Dd. in l. ſi paſcenda. Codic. de pactis, ideo conſiderandum erit, quid communicatum fuerit ad effectum cognoſcendi, quæ ſocietas contracta dicatur, & ſuper quibus rebus, & actus ipſi agentium erunt conſiderandi, & ea dicentur communicata, & ſuper eis
3 contracta ſocietas præſumetur, quæ ex † actibus ipſis, & non vltra communicata apparebunt, l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuque priuat. Bal. in conſ. 125. & in conſ. 55. lib. 5. Bartolus in conſilio 168. ſub num. 1. lib. 1. Roman. dict. conſ. 168. ſub num. 3. Corn. in conſilio 9. lib. 1. Petrus de Vbaldis in tractat. de duob. fratrib. part. 3. ſub num. 21. Decian. conſ. 36. lib. 1.

4 Hinc fit, qđ ſi † inter fratres ſeu alios ſint communicati ſolummodo fructus, & non proprietas, in fructibus, ſolummodo, & non in proprietate dicetur contracta ſocietas, Salicet. in l. ſi patruus, colum. penult. verſic. ſed ego dico. Baldus in conſ. 120. lib. 1. & in conſ. 452. & in conſ. 453. libro 3. & in conſ. 395. libro 5. Corn. in conſ. 272. num. 3. lib. 1. Alex. conſ. 24. in fin. & conſ. 49. num. 3. lib. 1. & in conſ. 48. num. 8. lib. 2. Dec. in conſ. 21. num. 4. & in conſ. 435. num. 5. & in conſ. 651. colum. 1. Cephal. conſ. 47. num. 28. & conſ. 65. num. 43. & in conſ. 146. num. 34. lib. 1. & conſ. 247. num. 26. lib. 2. & conſ. 569. num. 15. lib. 4. Anchar. Regien. quæſt. 40. nu. 1. lib. 3. Menoch. in tract. de præſumpt. lib. 3. præſ. 56. ſub nu. 30. Petrus de Vbaldis d. tract. de duob. fratribus, part. 3. num. 31. Decian. conſ. 36. libro 1. Ioſeph. Lud. conclu. 53. verſ. fallit, num. 126.
5 Et ſi fructus inter fratres † ſeu alios in communi poſiti fuerint, ſolummodo cauſa conuiuendi, ſocietas conuiuendi ſolummodo inter eos contracta dicetur, Baldus in l. fi. C. de collat. & in cap. ſi duo fratres, de duobus fratr. de nouo ben. inueſt. Petr. de Vbald. d. tract. part. 1. num. 1. & part. 3. num. 22. & par. 6. ſub num. 24. Et eſt differentia inter iſtas duas ſocietates, quia prima contrahitur ſimpliciter ex fructuum communione, ſecunda vero contrahitur facta ſolum communione fructuū pro cōi menſa, & ſic limitate ad communē menſam, Ioſeph. Lud. concl. 53. verſ. & propterea, nu. 118. Et de his fructuum cōmunicationib. qualiter ſint conſiderandę, tradit Bal. in l. 1. C. qui teſta. fac. poſſ. & ī l. ſi patru⁹. C. com. vtr. iud. Ang. Alex. Iaſ. Dec. & cæteri in d. l. vltim. C. de collat. Corn. in conſ. 301. col. vlt. lib. 1. & in conſ. 122. lib. 2. Barb. in cōſ. 22. col. 4. lib. 1. & conſ. 37. col. vlt. lib. 2. Iaſ. in conſ. 5. col. 2. lib. 1. Ruin. conſ. 101. lib. 4. Anchar. conſ. 303. in fi. Menoch. de arbit. iud. ca-
6 ſu 127. Ita ſimiliter dicendum eſt † inter fratres retinentes paternam hereditatem indiuiſam, ſolūmodo inter eos cenſeri ſocietatē contractā in ea, licet non dicantur ſocij oīum

bonotum, vt dixi ſupra in c.præcedenti.nu.
25. eſt text.in l.ex parte. §.filius.ff.famil.er-
ciſc.& in l.ſi fratres. in princ. ff.pro ſoc.Pet.
de Vbald.d.tract.par.3.num.24. Rimin.iun.
conſ.377.nu.28.lib.4.
7 Et ſi communicata fuerunt lucra † plura
aliquibus retentis, licet communicata ſint
difformia, tamen attẽta retentione facta de
aliquibus, ſolum incommunicatis ſocietas
contracta dicetur, & iſta erit declaratio ad
ea, quæ dixi in præcedenti c.num.26.& 27.
ex communicatione diuerſorũ cenſeri con-
tractam vniuerſalem ſocietatem, vt intelli-
gãtur, ſi nihil reſeruatum fuit, quia ex reſer-
uatione facta de aliquibus ſolum incommu
nicatis ſocietas contracta cenſetur, Crauet.
conſ.26.num. 2.lib.1.Menoch.conſil.12.nu.
14.lib.1.& in tract.de præſump. præſ.56.lib.
3.nu.45.
8 Ita ſimiliter in omnibus † negotiationi-
bus, & in omnibus quæſtualibus dicendum
eſt, vt ſolummodo ſuper cõicatis ſocietas
contracta dicatur, Pet.de Vbald.d.tractat.de
duobus fratribus. part.3.nu.23. & late plura
exempla ponit Menoc.d.præſ.56.Sic cogni-
9 to, quæ ſocietas † contracta fuerit, percipi à
cõione rerum, quæ facta probatur, vidẽdum
eſt modo, quomodo probetur cõmunio iſta,
ex qua ſocietas contracta præſumatur. Vbi
adeſt conuentio verbis declarata, opus non
erit inueſtigare coniectura, quia id ex verbis
& conuentione probabitur, vt dixi ſupra c,
10. nu.3. & tradit Maſchar. in tract.de prob.
10 concl.1309.num.4.Et ſic dictũ, & ſic † con-
uentum fuiſſe, & fuiſſe contractam ſocieta-
tem, poterit probari per inſtrumentum, vel
aliam ſcripturam ſuper inde confectã.Aret.
in §.1.Inſtit.de ſociet. Crot.conſ.40.num.6.
Rolan.conſ.91.nu.24.lib.1.Decian.conſ.97,
nu.3.lib.2.Ioſeph. Lud.in ſuis com.concluſ.
concl.53.verſ.ſocietas igitur. Maſchar.dict.
concluſ.1309. numero 5. Rubeus Vtinenſis,
conſ.32.
11 Poterit etiã † probari per literas alicuius
ſocij alteri ſocio ſcriptas. Maſchard. d.con-
cluſ.1309. nu.6. Decian.d.conſ.97. num.28.
lib.2.& ratio eſt, quia literæ alicuius, præſer-
tim ſigillatæ, probant, & præcipue contra
ſcribentem, l.Publia.ff.depoſiti.l.cum de in
debito.ff.de probat.Baldus in l.vlt.C.ſi cert.
pet.late Maſchard. in concluſ.626. Et quod
ſcriptura priuata probet ſocietatem, tradit
Pariſ.conſ.83.lib.1.& Decian.d.conſ.97.nu.
30.Rub.Vtinenſ.d.conſ.32.
12 Probatur etiam, fuiſſe † inductam cõmu-
nionem & ſocietatem, & teſtes, Ruin.conſi.
92.lib.1. etiam ſi ſint ſingulares, deponẽtes
de diuerſis actibus, Baldus in conſ.125.lib.5.
Corn.in conſ.134. lib.1. Alex.in conſil.134.
lib.5. Gabr.in ſuis comm.conclu.tit. de reſt.
concl.2.nu.44. Sed aduerte, ſi teſtes dicant,
tales eſſe ſocios, non probant, quia hoc non
percipitur ſenſu corporeo, ſed iudicio intel
lectus, ideo ad hoc vt probent, debent depo
nere de actibus ſocialibus, Caſtr.conſ.73. in
cauſa, quę vertitur inter Gabrielẽ, nu.4. lib.
2.Corn.conſ.220. nu.2.libr.3. Maſch.concl.
13 1309.in fi. Etiã probatur cõio † & ſocietas,
quando extraiudicialiter ſocij facti fuerunt
ſe eſſe ſocios. Verba enũciatiua ẽt probãt ſo
cietatẽ, ſed fallit, ſi enunciata ſocietate fuit
ei renũciatum, vel ſi fuit petita diuiſio, Mar-
chabr.conſ.5.nu.49. & ſeq. vel ſi conſenſiſ-
ſent alicui ex ſuis maioribus, dicenti, quod
ſocij eſſe deberent, Aret.in conſil.51. Rom.
conſ.291.Pariſ.conſ.92.num. 28.lib.1.Ruin.
conſ.92.lib.1.Menoc.in d.tract.de præſ.libr.
3.præſ.56.nu.33. Burſat.conſ.118. n.3.lib.1.
14 Ex ſigno etiam, quo † mercatores vtũtur,
deprehenditur, quod ſit inducta cõio & ſo-
cietas, vt ſi ſit appoſitum ſuper rebus, de qui
bus agitur, Stracc.in tract. de mercat. part.2.
nu.11.Menoc. in conſ.122.nu.30.lib.2.Maſc.
15 concl.1048. Inſuper ex libro æſtimi † proba
tur cõio & ſocietas, vt ſi bona quæſita fue-
rint de cõi cõſenſu in eo deſcripta, Rom.d.
conſ.291.nu.7.Menoc.in d.conſ.122.nu.29.
lib.2.& in d.præſ.56. ſub nu.21. & nu.32.Io-
ſeph.Lud.d.concl.53.verſ.decima tertia cõ-
16 iectura. Et ſocietas etiam † verbis contracta
probatur, ſi conuentum ſit inter aliquos ſim
pliciter, quod in aliqua negotiatione ab vno
opera, & ab alio pecunia ponatur, Decian.d.
reſponſ.97.nu.37.lib.2.Maſch.d. cõcl.1309.
16 nu.11.Ex ſola ẽt † conuentione, etiã de ha-
bendo ex re aliqua cõe lucrum, cenſeri con
tractam ſocietatẽ, tradit idẽ Decian.d.conſi.
97.nu.12.ſed limitatur non procedere, ſi par
ua eſſent lucra, Maſchar.d.concl.1309.num.
18 13. Probatur etiã ſocietas † contracta, ſi duo
vel plures cõi nomine ad aliquam negotia-
tionem exercendã deputauerint inſtitores,
Decian.d.conſ.97. nu.40. Maſchar.d.concl.
19 1309.nu.14.Item, ſi inter mercatores † libri
rationum cõi nomine fuerint inſcripti, præ-
ſumitur inter eos ſuper mercatura cõtracta
ſocietas, Bart.& Bal.in d.l.ſi patruus.C.com.
vtr. iud.Socin.in conſil.87.col.fin.lib.1. & in
conſ.164. ſub nu.4.libr.2. Aret.in conſil.51.
Alex.in conſ.132. ſub nu.9. libr.5. Stracc.de
mercat.par.2.nu.53. & ſeq.Maſchar.d. cõcl.
1309.nu. 16.Menoc.in conſ.12. nu.16.lib.1.
20 Et etiam probatur † ſocietas, ſi in aliqua par
tita libri rationum quis ſocius nominatur,
Bal.in d.l.ſi patruus.Rim.ſen.conſ.349.libr.
2.Bertazol.conſ.ciuili 19.n.30.lib.1. Maſch.
d.concl.1309.num.17.Ex communi reputa-
tione ſocietas non probatur, Ruin.conſi.92.
ad fin.libr.1.Rim.iun.conſ.377. in fin.libr.4.
ſed probatur ſtantibus alijs adminiculis, Bal
dus conſil.82.lib.5.
21 Sed aduerte ad vnum † in propoſito ex
inſpectione libri rationum, ſi non ſint inſcri
pti communi nomine, probari etiam nega-
tiuam ſocietatem non fuiſſe contractam, Ri-
min.ſen.conſil.201.num.5.libr.2. Aret.in d.
conſ.51.

conſ.51.in princ.Socin.d.conſil.160.ſub nu.
4.qui male reprehenditur à Menoc. in dicto
conſil.12.num.16. vt conſiderat Ioſeph.Lu-
dou. d.concl.53. verſ.declaratur iſta opinio.
22 Sed intellige,quando conſtat † de collatio-
ne & communione, libros dictam negatiuã
non probare, licet non ſint inſcripti nomi-
ne alterius ſocij, & huius rei ratio eſt, quia
ex intitulatione præſumptio tantummodo
inducitur,quæ tollitur ab alia vehementiori
præſumptione reſultãte communicatione,
Socin.d.conſil.160.ſub num.4.& Ioſeph.Lu
do.d.concl.53.verſ.declaratur. & Maſchar.
d.concl.1309.num.36.Sed quero,quid dicẽ-
23 dum ſit † pro iurium concordantia, in qui-
bus dicitur aliquando ex cõmunione ſocie-
tatem cenſeri contractam, vt videre licet in
l.2. ff. com.diuid.cuius verba ſunt: Cum ſo-
cietate res communis eſt, veluti inter eos,
qui pariter eandem rem emerunt,ſine ſocie
tate communis eſt, veluti inter eos, quibus
eadem res teſtamento legata eſt. Et videre li
cet in l.2.C.pro ſoc.vbi dicitur. Cum propo
nas te prædium coniuncto dominio cum pa-
trono tuo comparaſſe iudicio ſocietatis, id
quod eo nomine præſtari oportuerit, conſe-
ſequeris. Et videre licet in l. vt ſit pro ſocio
actio.ff.pro ſoc. cuius verba ſunt: Nec enim
ſufficit, rem eſſe communem, niſi ſocietas
intercedat. Communiter autem res agi po-
teſt etiam citra ſocietatem, puta cum non
affectione ſocietatis incidimus in commu-
nionem, vt euenit in re duobus legata, item
ſi à duobus ſimul res empta ſit, aut ſi heredi
tas vel donatio cõmuniter nobis obueniat,
aut ſi à duobus ſeparatim emimus partes eo-
rum non ſocij futuri, & habetur in ſeq.l. Nã
cum tractatu habito ſocietas coita eſt, pro ſo
cio actio eſt,cum ſine tractatu negotium cõ-
muniter geſtum videtur, & ſubiungitur in
ſeq.l.vt in cõductionibus publicorum, item
in emptionibus. Nã qui nolunt inter ſe con-
tendere, ſolent per nuncium rem emere in
cõmuni,quod à ſocietate longe remotũ eſt.
24 Vtique iura iſta † in cõione prouenienti
ex accidenti, conſenſu aliquo non procedẽ-
te, conueniunt, ſocietatem ex ea cõtractam
non cenſeri, ea ratione,quia deficit conſen-
ſus,& ſine conſenſu ſocietas eſſe nõ poteſt,
& in hoc conueniũt in ſimul gl.& Dd. quod
iſta non ſit vere ſocietas,ſed ſolum quædam
ſocietas incidens, ex qua nõ datur actio pro
ſocio. Et male loquitur Galiaula.in l.ſtipula-
tiones non diuidunt. nu.25. ff.de ver.oblig.
25 dum dicit, etiam † ſocietatem incidentem
eſſe proprie ſocietatẽ, & ex ea dari actionẽ
pro ſocio, ꝑ tex.in d.l.proponas. C.pro ſoc.
quem ſequi videtur Menoc.in conſ.46. ſub
nu.5.lib.1.male,inquam, loquitur, quia lo-
quitur cõtra ſupradicta & alia iura expreſſe
dicentia dari communionem ſine ſocietate,
& tũc demum dari actionẽ pro ſocio, ſi adſit
ſocietas,& dictã opinionẽ reprehẽdit Iaſ. in

d.l.ſtipulationes non diuiduntur.nu.9. vt re
fert ipſe Men.ſub d.nu.5. Contrarietas con-
26 ſiſtit in eo,quia † dicta iura modo dicere vi-
dẽtur ex emptione cõiter facta de re aliqua
cenſeri contractam ſocietatem, modo non
cenſeri cõtractam,Gl.in d.l.2. ff.com.diuid.
in ver.emerunt.dum exponit animo ſocieta
tis contrahendę,declarat tenere,ex ſola em
ptione ſocietatem contractam non cenſeri,
& idem tener in d.l.vt ſit pro ſocio actio. &
in d.l.2.C.pro ſoc.& in §.item ſi inter.Inſtit.
de oblig. ex quaſi cõtract. & ita tenet etiam
Rom. in conſ.168. num.3. vbi dicit,quod ad
hoc, vt ex emptione cõiter facta cenſeatur
contracta,ſocietas, debent concurrere alia
ſigna,& ita tradit Ronchegal.in l.tandem.§.
1.ſub num.22.ff.de duob.reis.Et quod ſocie
tas non cenſeatur contracta ex ſola emptio-
ne cõiter facta, probari videtur expreſſe in
d.l.vt ſit pro ſocio actio.& in d.l.vt in condu
ctionibus. vbi ad oſtendendum, in re cõiter
quæſita abſque affectione ſocietatis contra-
hendæ ſocietatem non dici contractã, ponit
exempla in re duob.legata,& in re à duobus
empta,& in conductionibus publicorũ, etiã
in emptionibus, & ſic æquiparat emptionẽ
acquiſitioni factæ incidenter ex titulo lega-
ti,& ſi ex emptione cenſeretur contracta ſo
cietas, non poneret eam inter exẽpla acqui-
ſitionis,quæ cõiter & incidẽter fiunt ſine ſo
cietate,& non diceret, prout expreſſe dicit,
quod incidimus in cõionem ſine effectu ſo-
cietatis contrahẽdæ, quãdo à duobus rẽ emi
mus. Alia glo. in d.l.vt in cõductionibus te-
27 net † communiter re empta, in ea cenſeri
contractam ſocietatem, dum ibi exponit,in
emptione non cenſeri contractam ſocieta-
tem. quia fuerat contracta non animo ſo-
cietatis contrahendæ,alioquin ſunt ſocij, &
ita quod in dubio alia declaratione nõ facta
in re cõiter empta tenẽt Bart. & Bal.in d.l.2.
C.pro ſoc.& poſt eos Pet.de Vbal. in d.trac.
de duob. fratr.par.1.ſub nu.2.Alex.in conſi.
38.ſub nu.1.libr.5. poſt Cuman. quẽ citat in
l.reos.ff.de duob.reis.Socin.in conſil.87.nu.
12.lib.1.vbi ita tenentes Bar.& Bal.citat in l.
quidam iberus.ff.de ſeruit.vrb.pręd.Men.in
d.conſ.46.ſub n.5.libr.1.Decian.in conſ.97.
nu.35.lib.2.vbi etiam citat Pariſ. in conſ.81.
lib.1.Maſch.in trac.de prob. concl.1309.nu.
10.Et iſta opinio, quæ cõis eſt probatur in d.
l.2.ff.com.diuid.& in d.l.2. C.pro ſoc.vbi ex
preſſe dicitur, ſocietatẽ cẽſeri contractã in-
28 ter ementes † rẽ cõi nomine. Et leges in con
trariũ allegatæ non obſtant & concordãtur,
quod ſint intelligendæ,ex emptione cõmu-
niter facta non cenſeri contractam ſocieta-
tem, quando aliquo modo conſtat, emen-
tes communiter non habuiſſe intentionem
contrahendi ſocietatem, vt dicit gloſſa in
dict.l.vt in conductionibus. & Alexan.in d.
conſ.38.ſub num.1.lib.5.poſt Cuman. in d.l.
reos. ff.de duobus reis. & ita iſtarum legum

Google

contrarietas remanet concordata. Et vnus
29 modus cognoſcendi, ementes † non habuiſ
ſe intentionem contrahendi ſocietatem in
re communiter empta, eſt, quando emptio-
ne facta ſtatim rem diuiſerunt, Addit. ad Bar
tol. in d. l. 2. C. pro ſoc. Alex. in d. conſilio 38.
num. 1. lib. 5. Menoch. dict. conſilio 46. num.
5. lib. 1. Et hoc ea ratione, quia ex ſubſequen
tibus, qualis fuerit animus in præcedẽtibus,
declaratur l. ſed & Iulianus. §. perinde. ff. ad
Maced. Alex. qui loquitur de contractu ſo-
cietatis; in conſ. 132. nu. 4. libr. 5. & Menoch.
in conſ. 122. nu. 29. lib. 5. Et dicta in emptio-
30 ne † communiter facta, quod in re empta
præſumatur contracta ſocietas, procedunt
etiam in mutuo recepto, Add. ad Bart. in d. l.
31 2. C. pro ſoc. Et procedunt etiam † in duo-
bus conducentibus rem communiter, Bald.
in l. 1. q. 11. C. pro ſoc. Addit. ad Bart. ibidem
Alex. in conſ. 133. in princ. lib. 2.
32 Sed quid erit dicendum † de eo, cui data
ſit margarita ad vendendum, ea conditione,
quod ſi decem vendiderit, decem redderen
tur, ſin pluris, quod illud plus retineretur,
an hoc caſu dicatur cõtracta ſocietas? In hoc
caſu etiam & ſimilibus videtur, quod adſint
iura contraria. Nam in l. ſi margarita. ff. pro
ſoc. verba ita ſonant: Si margarita tibi ven-
denda dedero, vt ſi ea decem vendidiſſes,
redderes mihi decem, ſi pluris, quod exce-
det, vt haberes, mihi videtur, ſi animo cõtra
hendæ ſocietatis id actum ſit, pro ſocio eſſe
actionem: ſin minus præſcriptis verbis. Et in
l. ſi fratres. §. item ex facto. ff. eodem verba
iſta habentur, inter Flauium Victorem &
Bellicum Aſiaticum placuerat, vt locis em-
ptis pecunia Victoris monumenta fierent
opera & peritia Aſiani, quibus diſtractis pe-
cuniam Victor in certa quãtitate reciperet,
ſuperfluum Aſianus acciperet, qui operam
in ſocietatem contulit, erit pro ſocio actio:
Et in l. ſi quod. ff. eodem dicitur: Cum tres
equos habens, & ego vnum, ſocietatem coi-
uimus, vt accepto equo meo quadrigam ven
deres, & ex pretio quartam mihi redderes.
Si igitur ante vẽditionem equus meus mor-
tuus ſit, nõ putare ſe Celſus ait, ſocietatem
manere, nec ex pretio equorum tuorum par
tem deberi; nec enim habẽdæ quadrigæ, ſed
vendendæ coitam eſſe ſocietatem. Et in l. ſi
tibi rem. ff. de præſcr. verb. hæc verba legun-
tur: Si tibi rem vendendam certo pretio de-
diſſem, vt quo pluris vendidiſſes, tibi habe-
res, placet neq; mãdati neq; pro ſocio actio-
nem eſſe, ſed id factum quaſi alieno negotio
geſto, quia & mãdata gratuita eſſe debẽt, &
ſocietas non creditur in eo cõtracta, quod ſe
non admiſit ſociũ diſtractionis, ſed ſibi pre-
tium certũ excepit. In d. l. ſi margarita. licet
fuiſſet conuentum de certa quantitate red-
denda, nempe decem, nihilominus dicitur
contracta ſocietas, ſi cõuentio inita fuit ani
mo contrahẽdæ. Similiter in d. l. ſi fratres. §.
item ex facto. fuit conuentum, quod Victor
certam quantitatem haberet, & tamen dici-
tur contracta ſocietas, & ibi etiam dicitur ni
hil fuiſſe conuentum animo ſocietatis con-
trahẽdæ. Et in d. l. ſi id quod. pręſupponitur.
contractam fuiſſe ſocietatem, & conuẽtum
fuiſſe de quarta parte pretij recipiẽda, & in
d. l. ſi tibi. dicitur, non fuiſſe contractã ſocie-
tatem, quia ille, qui rem dedit, ſibi pretium
certum excepit. Gloſ. in d. l. ſi tibi rem. dicit,
33 eam † procedere, quia non adfuit animus
contrahendi ſocietatem, & citat d. l. ſi mar-
garitam. & ſic vult, quod in dubio ex conuẽ-
tione poſita in dictis iuribus non cenſeatur
contracta ſocietas, ſed quod tunc contracta
cenſeatur, quando id actum erit, & ita ſecun
dum hanc gloſſæ expoſitionem erit intelli-
genda d. l. ſi fratres. §. item ex facto. conuen-
tionem fuiſſe factã animo ſocietatis contra-
hendæ, & ita expreſſe de ſocietate contra-
cta loquitur textus in dict. l. ſi id quod. & iſta
eſt bona concordantia in hac parte, & de ani
34 mo ſocietatis contrahendæ poteſt etiã † ap-
parere ex cõiecturis, vt puta ſi recipiẽs mar-
garitam, promiſit illam portare in regionem
longinquam, & illam vendere, ſed ſecus eſ-
ſet, ſi illam retinere promiſiſſet, vt faciunt
venditores librorum, qui ſimpliciter libros
recipiunt, ita declarat gl. in d. l. ſi margar. vbi
ſimiliter pro concordantia dictarum legum
ponit ſupradictam diſtinctionem, & eam ap
probat Menoc. in conſ. 122. nu. 28. lib. 1. Alia
reſtat contradictio in d. iurib. circa certã pre-
tij quantitatem, quia facta conuentione de
certa pretij quantitate reſtituenda, quod nõ
ſit in eo contracta ſocietas, habetur in d. l. ſi
tibi rem. et contrarium videtur determinari
alijs legibus ſup. poſitis, vbi agitur de certa
quantitate. Gl. in d. l. ſi fratres. §. itẽ ex facto.
in verb. quantitas exponit, id eſt, quotitate;
35 † ſc. tertia lucri, vel quarta, cũ alia ſit quanti
tas ad oculũ deſignata, & alia ad intellectũ,
& dicit, ſi conueniretur de certa quantitate,
& non de quotitate, ꝙ nõ eſſet ſocietas, ſed
fœnus. An poſſit conueniri de certa lucri
quantitate, videbimus inf. ſuo loco, pro nũc
ſatis eſt ex iſta gl. manifeſtari eius opinione
attenta leges pręfatas loquentes de quãtita-
te, eſſe intelligendas loqui de quotitate ad
hoc vt pręſumatur cõtracta ſocietas. Sed iſta
eius opinio non cõciliat dictas leges, quia in
eis agitur de certa quãtitate, & nihilominus
dicitur ſocietas contracta, ſi animo eam con
trahendi conuentio facta fuit. Rimin. iun. in
conſ. 400. nu. 57. libr. 4. ponit intellectum ad
d. l. ſi margar. & dicit, quod illud pactum, ſi
36 † vendidiſſes margaritã, redderes mihi de-
cem, ſicque certum quid, ideo valebat, quia
non erat de certo lucro à principio, ſed de
pretio rei ſic a domino margarit. taxato,
qui tanto contentus erat. Plusque quo ven-
deretur alteri dimiſſum lucrum erat, & in-
nuit pretium fuiſſe taxatum, & non lu-

crum,

erum, ideo ſocietatem valuiſſe. Sed iſte intellectus licet ſtare poſſit, non tamen tollit difficultatem inſurgentem ex d.l. ſi tibi. vbi, vt dixi, non cenſetur inducta ſocietas ob certam pretij taxationem factam. Ego credo in
37 dict. leg. ſi margaritam. contractam † dici ſocietatem, quia data fuit margarita, non appoſito pacto, quod darentur decem domino, ſed quod darentur, ſi tanti venderetur, & ſi pluris venderetur, quod illud plus eſſet venditoris. Et licet non dicatur in text. quid agendum fuiſſet, ſi minus vendita fuiſſet, intelligendum eſt, quod non decem, ſed pretium redactum dominus habere debuiſſet. Et in d.l. ſi tibi rem. dicit facta taxatione pretij in certa quantitate, in eo non cenſeri contractam ſocietatem, quia ibi dominus rei pactus fuit de certa pretij quantitate, puta decem vendenda & ſibi danda, & ex tali pacto de certo pretio ſibi dando in certa quantitate dicitur in pretio excluſa ſocietas, & non eſt excluſa in d.l. ſi margaritam. quia pretiũ non erat taxatum, & ex pretio, quo venderetur, decem domino dari debebant, & ſi quid aderat vltra decem, dari debebat venditori, & ita in pretio ſic diuidendo ſocij dicebantur, quemadmodum in pretio taxato non diuidendo ſocij dici non poterant.

Et iſta de cauſa inſtrumentali hucuſque dixiſſe ſufficiat.

38 Quod ſocietas cõtracta probetur† ex pactis importantibus ſocietatem licet explicite non fuerit nominata tenuit Rot. Rom. vt per Craſſ. deciſ. 147. num. 2. parte 2. per textum in l. ſocietatem coire, & ibi Bart. ff. pro ſoc. Decian. conſ. 97. nu. 34. lib. 2.

39 Facta collatione in ſimul de fructibus † & prouentibus ad effectum conuiuendi, quod ſolummodo cenſeatur contracta ſocietas conuiuendis, & quod fructus, & prouentus, qui ſuperſunt ſint cuiuſque ſociorum proprii tradit Card. Mant. tract. de tac. & ambig. conuen. libr. 6. tit. 2. num. 5. & tit. 3. in fin. Sed dum vult, quod ſi vnus plus cõtulerit, quam alter, non poſſit repetere non caret difficultate, vt latè examinat Surd. in tract. de alim. tit. 6. quæſt. 13. & videnda ſunt tradita infra cap. 27.

40 Si fuit ſcriptũ alicui † quod frumẽta emat communi nomine, non dicitur mandatum ſimplex, ſed etiam cenſetur contracta ſocietas. l. cum duobus, & ibi Bart. & Bald. ff. pro ſoc. etiam ſi ab aliis de mandatarij commiſſione frumentum fuerit emptũ Decian. conſilio 97. ſub numero 35. & 36. libro 2. Et eo magis cenſetur contracta ſocietas, ſi fuerunt deſtinati nuntij in diuerſis partibus ad emendum frumentum, & ſi non ſolum emptio frumenti, ſed etiam venditio communi nomine fuit inſtituta, & ad ipſas faciendas inſtitores deſtinati fuerunt Abbas conſilio 16. colum. 1. libro 1. Decian. dicto conſilio 97. ſub numer. 39. & 40. libr. 2.

41 Ex confeſſione facta poſitionibus † probatur ſocietas, etiam omnium bonorum, & qui confeſſus fuit, licet neget ſocietatem fuiſſe contractam in quibuſdam mercantiis, tamen præſumitur in eis ſicut in aliis bonis Decius conſilio 160. colum. 2. Marchabrun. conſil. 5. num. 25. vbi multa ſucceſſiua geſta conſiderat debere præſumi, & regulari ſecundum primordialem ſocietatem, maximè quia ea eſt natura negociationis, & mercaturæ, vt id quod poſtea fit loco prioris ſubrogatur. leg. cum tabienam in princip. ff. de pignor. Corn. conſilio 1. colum. 3. lib. 1. Abbas conſilio 77. libro 2. Et ſub num. 40. aſſerit per prædicta, quod mercantiæ ſi ſunt cõmunes in vita Patris, & poſt diuiduntur, quod etiam medio tempore communiter geſta cenſeri debet ex Bart. in l. Celſus. ff. de vſucap.

42 Confeſſio facta in inſtrumẽto † diuiſionis maxime ſi fuit geminata probat ſocietatem præcedentem Marchabrun. dicto conſilio 5. numero 46. 47. & 48. licet confeſſio incidenter facta, & propter aliud cam non probet, quando de ea principaliter contingit dubitari, vt per Alexand. conſilio 132. numero 22. in fin. & numero 23. libro 5. Nam facta in inſtrumento diuiſionis, dicitur facta principaliter, quia diuiſio præſupponit neceſſario communionem ſicut dicitur de ſcriptura in qua quis declarat nolle vlterius ſocietatem continuare, quia priuatio præſupponit habitum Dec. conſilio 68. Pariſ. conſilio 82. numero 75. & ſeq. & conſilio 87. num. 2. libro 1.

43 Multum etiam operatur † in præſumẽda ſocietate ſanguinis coniunctio Ancha. conſilio 149. num. 3. Bero. conſilio 190. libro 1. Alciat. in tract. de præſumpt. reg. 1. præſumptio. 25. verſ. ſed tamen conſidera & conſuetudo in ſimul ſtandi communione, & conſiderato quod geſta non fuiſſent cum bona conſcientia ſocietate ceſſante, vt ſi quis erogaſſe præſumeretur pecunias in vſus pro prios qui communiter erogari debebant Marchabrun. dicto conſilio 5. numero 47. & num. 56.

44 Liber ad hoc, † vt probet ſocietatẽ inter ſocios, debet conſtare quod ſcriptus fuerit de voluntate aſſertorum ſociorum vt per Alex. conſ. 186. nu. 1. & 2. libr. 2. & licet vnus ex prætenſis ſocijs librum ſcripſiſſet, tamen ſcriptura eius nõ probat, cum cenſeatur facta ad propriam ipſius vtilitatem, & vim aliunde non conſtet ipſum eſſe ſocium.

CAPVT XII.

De Cauſa formali.

SVMMARIA.

1 *Finis eſt primus in intentione, & eſt obiectum intellectus.*
Ideo cauſa formalis eſt illa, quæ fine conſiderato cauſatur.
Societatis forma aliquando conſiſtit in lucro, aliquando in quæſtu.

2 *Lucrum comprehendit omnia quoquo modo quæſita, & ea omnia, quæ excogitari poſſunt.*

3 *Lucrum comprehendit etiam res ab vno ex ſocijs quæſitas, quæ ab alijs quæri non potuiſſent.*
Pater ſi vult, quod eius filius ſpurius habeat ſua bona, faciat eum contrahere ſocietatem cum alio, deinde dictum ſocium hæredem inſtituat.
Immunitas competens vni ſocio prodeſt etiam alteri ſocio.

5 *Procedit ſolum in immunitatibus realibus ſecundum aliquos; ſecus in perſonalibus.*

6 *Procedit etiam in perſonalibus, & iſta opinio probatur.*

7 *Quia alius ſocius immunis ſentiret damnum, cum omnia proſpera & aduerſa ſint inter eos cõmunia.*

8 *Immunitas & priuilegium perſonale in connexis & indiuiduis, extenditur etiam ad alterum ſocium.*

9 *Minor ſi retineat vim priuilegio minoris ætatis, prodeſt ſocio maiori.*

10 *Reſtitutio in integrum conceſſa ſocio ſiue minori, ſiue maiori, prodeſt etiam alteri ſocio. & num. 11.*

12 *Immunitas conceſſa vni ex ſocijs propter numerum duodecim filiorum, prodeſt etiam alteri ſocio.*

13 *Priuilegio Doctori competenti gaudet etiam eius ſocius.*

14 *Clerici priuilegio quoad forum gaudet etiam laicus, ſi habent cauſam communem.*

15 *Eccleſia & laicus ſi habent fundum communem, in eo præſcribendo requiritur tempus, quod requiritur in præſcribenda re Eccleſiæ.*

16 *Laicus, qui habet bona communia cum Clericis, ſuper collectis gaudet priuilegio Clerici.*

17 *Laicus poterit cogi ad diuidendum bona, quæ communia habet cum Clericis, ne publica vtilitas vacillet.*

18 *Laicus diuiſione facta erit obligatus ſolummodo ad collectas futuras, etiam ad præterita ſecundum aliam opinionem.*

19 *Colonus partiarius Eccleſiæ ſoluit decimam de parte ſua, licet Eccleſia eam non ſoluat de ſua parte.*

20 *Colonus partiarius Eccleſiæ ſoluit gabellam de parte ſua, licet Eccleſia non ſoluat, & ratio eſt, quia ſoluit poſt diuiſionem.*

21 *Lucra omnia ſiue proprio, ſiue communi nomine acquirantur, ſiue ex communi, ſiue ex propria pecunia proueniant, communicantur.*

22 *Hæreditates, legata, & donationes conferuntur.*

23 *Ius accreſcẽdi habet locum inter ſocios, in re donata ab Imperatore, excluſis hæredibus, exceptis filijs.*

24 *Capta & inuenta & dona fortunæ conferuntur.*

25 *Inuenta ab vno ex ſocijs itineris alteri ſocio non communicantur.*

26 *Salaria & ſtipendia communicantur.*

27 *Dos communicatur.*

28 *Sed debet eſſe apud ſocios eo modo, quo eſſe debet apud maritum.*

29 *Dotis lucrum proueniens ex Statuti diſpoſitione communicatur.*

30 *Quæſita propter delictum commiſſum in perſonam vnius ex ſocijs communicantur.*

31 *Clerici fructus ex re Eccleſiæ prouenientes ſocio communicare debent.*

32 *Ius congrui competens vni ex ſocijs, competit etiam alteri.*

33 *Quæſita mediante alterius perſona communicantur. & num. 34.*

35 *Feudum non communicatur.*

36 *Emphyteuſis non communicatur.*

37 *Communicantur fructus.*

38 *Cap. vni. de fratr. de nouo. benef. inueſti. declaratur procedere in ſocietate particulari.*

39 *Expenſæ pro feudo acquiſito titulo lucratiuo fiunt de communi, ſed in acquiſito titulo oneroſo ſecus eſt.*

40 *Quæſita ex turpi cauſa non communicantur.*

41 *Lucrum illicitum communicatum, ignorante ſocio, auferri non poteſt a ſocio, niſi ſit condemnatus.*

42 *Lucrum illicitum, ſi fuit collatum ſciente ſocio, poterit auferri, & ſocius erit etiam obligatus ad pœnã.*

43 *Condemnatus dicitur, ſi in conſcientia tenetur ad reſtitutionem.*

44 *Lucrum illicite acquiſitum, ſi licite retinetur, communicari debet.*

45 *Societas ſi ſit lucri particularis ſolum prouenientia ex tali lucro particulari communicantur.*

46 *Societate coita, ſi quæ iuſta hæreditas obueniat, quod ſit communis, intelligitur de hæreditate obueniente ab inteſtato, & non de obueniente ex teſtamento.*

47 *Hæreditas debita ab inteſtato, ſi proueniat ex teſtamento, confertur.*

48 *Contrarium, quod non debeat communicari, niſi ſocius ab inteſtato ſucceſſurus in fraudem procuraſſet inſtitui in teſtamento, prima opinio approbatur.*

49 *Hæreditas eſt adeunda ab eo, cui defertur.*
Societas ſupra hæreditate incerti hominis contrahi debet, ſuper hæreditate certi hominis non valeret, niſi eo conſentiente.

51 *Lucrum eſt nomen generis ſi agitur de vniuerſali ſocietate, ſecus ſi de particulari.*

52 *Theſauri de conſuetudine pertinent ad fiſcum.*

53 *Dos æſtimata, & lucrum dotis proueniens vigore ſtatuti communicantur.*

54 *Hæreditas iuſta intelligitur de legitima & communicatur, etiam ſi fuit relicta in teſtamento.*

1 TRanſeamus modo ad † cauſam formalem noſtri contractus, quia finis eſt primus in intentione, & eſt obiectum intellectus, Baldus in lege prima numero decimoſeptimo C. de falſa cauſa. Ideo cauſa formalis eſt illa, quæ ad eſſe deducitur fine conſiderato: aſſumptis enim cõſenſu & rebus pro materia à cauſa efficienti, nempe ab

homine

Digitized by Google

homine, in intentione conſideratur, ad quid
materia ipſa præparetur & ordinetur, & ex
tali conſideratione informatur, & cõtractus
ad eſſe deducitur, qui ex eius forma ſocieta-
tis eſſe cognoſcitur, vt ſupra declaraui late
in c.2. Et quia fines, qui in ſocietate conſide
rantur, non ſunt vniformes, ſed inter eos
adeſt aliqualis differentia, quia finis aliquan
do conſiſtit in lucro, & aliquando in quæſtu;
ideo aliquando apparebit, ſocietatis formã
eſſe ad quæſtum, & aliquando eſſe ad lucrv.
Quare videbimus in pręſenti, quid ſit lucrũ,
& quæ veniant in ſocietate lucri, & quid ſit
quæſtus, & quæ veniant in ſocietate ad quæ-
2 ſtum contracta. Lucrum eſt nomen † valde
generale, & ſecundum eius generale ſignifi
catum conuenit ſolum ſocietati omnium bo
norum, & comprehendit omnia quomodo-
cunque quæſita, ſiue titulo lucratiuo, ſiue
oneroſo, & omnia inter ſocios cõmunia fie-
ri dicũtur, l.1. & l.3. & l.ſi fratres. §.idem Pa-
pinianus. & §.ſocium. & l.ſi ſocietatem vni-
uerſorum. & vbique gl. & Dd. communiter.
ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. d. tractat. de duob.
fratr. part. 5. ſub nu. 2. Gomeſ. libr. 2. reſolut.
iur. capit. 5. nu. 4. Dec. conſ. 66. num. 2. libr. 1.
Thob. Nonius conſ. 29. nu. 26. et conſ. 64. nu.
8. Rol. conſ. 91. num. 51. lib. 1. & conſil. 54. in
fin. libr. 3. Decian. conſ. 86. nu. 7. lib. 2. Et vno
verbo ſub nomine lucri in ſocietate omniũ
bonorum venire ea omnia, quæ excogitari
poſſunt, dicit Crauet. in conſ. 294. ſub nu. 1.
lib. 2. Britannici ſocij communicabãt etiam
vxores, vt per Rub. Vtinen. conſil. 32. nu. 52.
3 Et in ea veniunt etiam † res quæſitæ ab vno
ex ſocijs, quæ ab altero quæri nõ potuiſſent,
Bart. in l.ſi is. ff. de liber. lega. vbi dat caute-
lã patri, qui vult filio ſuo ſpurio bona relin-
quere, quod faciat eum ſocietatem contra-
here cum aliquo, dictum ſociũ inſtituat hæ-
redem: ita enim bonorum medietas erit ip-
ſius filij ſpurij, & ita etiam tradit Baldus in l.
1. num. 38. C. pro ſoc. Felin. in c.1. ſub nu. 5.
de præſcript. Cepol. in cautel. 38. verſ. ſepti-
ma cautela.
4 Et ſi vnus ex ſocijs habet † immunitatem
aliquam & priuilegium aliquod, huiuſmodi
immunitas & priuilegium etiam alteri ſocio
prodeſt, gloſſ. in l. fin. C. de muner. & honor.
non con. lib. 10. Iaſon in l.1. nu. 2. C. de tran-
ſact. & in l.ſi emancipati. num. 9. C. de collat.
Felin. in c.1. nu. 6. verſ. & dicit gloſſ. de præ-
ſcript. Anch. Regien. q. 43. nu. 23. libr. 3. Sed
5 quod huiuſmodi dictum † procedat ſolum
in immunitatibus realibus, ſecus vero ſit in
perſonalibus, tradit Natta in conſ. 1. ſub nu.
10. lib. 1. Felin. in d. c.1. ſub nu. 6. de reſcript.
Rolan. conſ. 61. nu. 22. lib. 4. Ioſeph. Ludo. in
6 ſuis concluſ. concl. 55. nu. 83. Verum † tenen
dum eſt, procedere tam in reali, quam in per
ſonali priuilegio, quia vbi ſocius priuilegia-
tus & immunis in aliquo læditur, ſiue prin-
cipaliter ſiue ſecundarie, ſi immunitas ſua &
ſuum priuilegium alteri ſocio non prodeſ-
ſet, eſſemus in connexis & indiuiduis, vt de-
clarat Natt. d. conſ. 1. ſub nu. 11. & Rol. d. cõ-
ſil. 61. nu. 19. lib. 4. Menoch. conſ. 136. nu. 19.
& ſub nu. 24. & ſeq. lib. 2. Sfort. Odd. in tract.
de reſtit. in integr. part. 1. q. 46. art. 5.
7 Et in ſocietate iſta † quod vnus ex ſocijs
ſentire onus non poſſit, & expenſas pro par
te ſua abſque damno alterius ſocij, certiſſi-
mum eſt, cum omnia inter eos ſint commu-
nia, & inter eos ſit cõmunis fortuna proſpe
ra & aduerſa, vt dicit Bald. in d. l. ſi patruus.
C. com. vtr. iud. Socinus conſil. 4. nu. 41. verſ.
niſi lib. 4. Ioſeph. Lud. d. concl. 53. verſ. & pro
8 pterea. ſub num. 74. Et quod immunitas † &
priuilegium etiam perſonale in connexis &
indiuiduis extendatur etiam ad alterum ſo-
cium, tradit Natt. in d. conſ. 1. lib. 1. Menoch.
in d. conſil. 136. lib. 2. Aret. conſ. 25. colum. 3.
verſ. circa ſecundum. Steffan. Lambert. in
tractat. de ſolemn. requi. in contr. mulier. in
9 fin. num. 239. Ita videmus, ſi duo † ſint ſocij,
& vnus ſit minor, quod priuilegio minoris
ætatis retinent viam, & eius vſum, quam al-
ter ſocius ſolus retinere non poſſet, l.ſi com
munem. ff. quemadmodum ſeruit. amit. Co-
uar. cap. 34. pract. quæſt. ſub num. 1. & nu. 2.
10 Et quod ſocius maior † gaudere debeat re-
ſtitutione in integrum conceſſa minori, tra-
dit Menoch. d. conſil. 136. ſub numer. 23. lib.
11 2. Et id eſſe verum † in reſtitutione in inte-
grum, etiã conceſſa maiori ex generali clau-
ſula, tradit Sfort. Odd. in dicto tract. de re-
ſtitut. in integr. part. 1. quæſtio. 46. artic. 4.
& artic. 5. numero 19. Ita de immunitate
12 † conceſſa vni ex ſocijs propter numerum
duodecim filiorũ, quod ea alter ſocius gau-
dere debeat, tradit Marſ. ſing. 180. et eius opi
nio veriſſima eſt, licet eam reprehendat Co
uar. d. c. 34. nu. 2. in fin.
13 Et quod priuilegium † competens Docto
ri ſuper collectis proſit etiam eius ſocio, tra-
dit Baldus ad Specul. in tit. de magiſtr. in fin.
Barb. in conſil. 1. num. 44. lib. 2. Natta d. conſ.
1. nu. 10. & conſ. 65. in fi. lib. 1. vbi citat Geor
gium Nattam eius patruũ, in c. quamuis. de
14 pactis. in 6. Ita ſi clericus † & laicus habeant
cauſam communem indiuiduam, quod pri-
uilegio Clerici quoad forum etiã laicus gau-
dere debeat, tradit Couarr. d. capit. 34. pract.
quæſt. ſub nu. 2. Socin. in conſ. 12. nu. 17. libr.
15 1. Et ſi laicus habet † fundum cõem cum Ec
cleſia, quod præſcribi non poſſit cõtra laicũ
minori tẽpore requiſito cõtra Eccleſiã, quia
fundus ſtante cõione eſt indiuiduus, cum in
quolibet ceſpite terræ habeat partem ſuam
laicus, quæ oculo corporeo demonſtrari nõ
poteſt, iuxta text. in l. Mæuius. §. duorũ. ff. de
leg. 3. Io. And. in c. vni. de præſcript. in 6. Ab-
bas in c. de quarta. 18. part. de pręſcrip. Natt.
dicto conſil. 1. numer. 11. libr. 1. vbi etiam di-
16 cit, quod laicus, qui † habet bona commu-
nia cum Clericis, priuilegio & immuni-

tate clericorum gaudere debet ſuper colle-
ctis & alijs muneribus, & ita intelligit loqui
Specul.in titul.de cler.coniuga.verſ. quod ſi
17 Clericus.Et ex intentione eiuſdem † Specu
latoris dicit, ne publica vtilitas vacillet, qđ
Iudex ex eius officio bona communia diui-
dat,vel diuidere faciat,per text.in l.2.C.quã
do,& quibus quarta part. & quod ante diui-
18 ſionem † laicus non poteſt cogi,& poſt diui-
ſionem erit obligatus ſolummodo ad onera
futura, & non ad præterita, a quibus fuerat
excuſatus ratione communionis, licet con-
trarium teneat Felin.in d.cap.ſub num.6.de
19 præſcript.Nec prædictis obſtat, quod † colo
nus partiarius Eccleſiæ ſoluat decimas de
ſua parte,licet monaſterium,a quo cõduxit,
non ſoluat,& in fructibus ſocij dicãtur,Bur-
ſat.conſ.25.num.3.& conſ.47.num.14. lib.1.
20 Et quod ſoluat etiam de eis †gabellam,licet
Eccleſia ſoluere nõ teneatur, vt tradit idem
Burſat.d.conſ.25.num.3.& Roland.conſ.61.
num.15.lib.4.quia poteſt dici, iſtos non eſſe
proprie ſocios, ſecundum opinionẽ aliquo-
rum, & poteſt dici cogi ad ſoluendum facta
diuiſione,quo tempore amplius ſocij non di
cuntur, etiam cum agamus modo de ſocie-
tate vniuerſali, poteſt dici, tenentes dictam
opinionem loqui in ſocietate particulari, in
qua illa connexitas conſiderari non poteſt,
quæ in generali ſocietate conſideratur.
21 Et vt redeamus, vnde † abiuimus,quod ſo
cij omnium bonorum omnia communicare
teneãtur, procedit in acquiſitis tam proprio
quam communi nomine, & tam communi
pecunia, quam propria, ſi propriam habere
poſſint,Bald.in l.ſi patruus,ſub nu.1.C.com.
vtr.iud.& in conſ.265.li.4. Roma. conſ.291.
Alex.conſ.78.lib.2.Petr.de Vbal.d.tracta.de
duob.fratr.p.5.ſub nu.3.
22 Conferuntur † hereditates,legata & donã
tiones,quæ vni ex ſocijs obueniunt, l.3. & l.
23 ita.& l.ſi ſocietatẽ.ff.pro ſoc.Et not.in † pro
poſito,quod inter ſocios in re donata ab Im-
peratore habet locum ius accreſcendi,& ſo-
cius viuẽs præfertur cuilibet heredi alterius
ſocij morientis,exceptis liberis, l.vni.C.ſi li
bera.imper.lib.10.Iaſon in l.re cõiuncti. nu.
223.ff. de leg.3. & tene menti, quia quilibet
immemor,d.l.reſponderit contrarium.Et ea
quæ tradit Ioſeph.Lud.in d.concl.53. verſic.
hinc ſecundo infertur, de donatione & lega
to an fuerint facta, vt ſocio acquirantur ſiue
ſocietati, non faciunt ad præſentem tracta-
tum de ſocietate vniuerſali, & quid dicen-
dũ fuerit in cæteris ſocietatibus, videbimus
infra ſuo loco.
24 Captà etiam & inuenta quę † fiunt capien
tis & occupantis,& dona fortunæ, vt ſunt a-
nimalia,gemmæ,lapilli & theſauri, iuxta te-
xtum in §. feræ igitur beſtiæ, & in §.theſau-
ros.Inſtitut.de rerum diuiſ.& in cap.ſicut in-
ueniſti.14.quęſt.5.ſocij communicare tenen
tur,Bald. in l.nec adijcit.in lect.antiq. ff. pro
ſoc. Petrus de Vbaldis d. tractat. de duobus
25 fratr.part.5. nu.9. vbi ex † intentione Cyni
determinat quæſtionem puerilem, quod ſi
duo ſint ſocij itineris, & vnus aliquid inue-
niat,iſtud inuentum inter eos non erit com-
municandum.
26 Salaria etiam & ſtipendia † ſunt commu-
nicanda,quæ dantur Notarijs, Aſſeſſoribus,
Medicis, Ambaſciatoribus, Decurionibus,
Aduocatis,Iudicibus,Ducibus, Caporalibus
& domeſticis Principũ, & ſalaria prouenien
tia ex operibus diurnis, l. ſi fratres.§.idẽ Pa-
pinianus,& ibi Sagur.in addit.ab Bald.ff. pro
27 ſoc.Etiam dos ab vno ex ſocijs † habita & e-
ius fructus communicari debent, Bald.in l.ſi
patruus, num.14. C.commun. vtr.iud.& in
tractat.de duob.fratr.ſub num.17.verſic. ſed
28 ego dico. Sed intellige,qđ apud ſocios † eo
modo eſſe dicatur, quo poteſt, natura dotis
attenta,& eo modo,quo ſtetiſſet apud mari-
tum ſolum, nempe quod eam alienare non
poſſint,ſi ſit inalienabilis,& de ea ſuſtineant
onera matrimonij, & quod in caſu reſtitu-
tionis de communibus bonis, vel in indiui-
duo in re data,vt opus erit,ſit percipienda &
reſtituenda,l.in actione,§.fin.& l.quod ſi eo
tempore,& l.ſi ſocius pro filia,ff.pro ſoc. So-
cin.conſ.213.nu.13.lib.2.Dec.conſ.39.num.
16.lib.1.Pariſ.conſ.vltimo, nu.21.lib.2. Mo-
dern.Papien.in tractat.de iuris & facti igno.
cent.2.diſt.96.
29 Lucrum etiam dotis † marito proueniens
mortua vxore ex diſpoſitione ſtatuti, cum
ſocio communicari debet, l.quod ſi eo tem-
pore,ff.pro ſoc.Bald.in l.in actione, §.fin. ff.
pro ſoc.& in conſ.284.præponitur in facto li
bro 5.Angel.conſ.60.Rom.conſ.406.num.2.
Petrus de Vbaldis d.tractat.de duobus fratr.
p.5.num.19. Soc.conſ.40. num.7.lib.4.Dec.
conſ.66.num.2.& conſ.67.nu.2. lib.1. Cam-
peg.in tractat.de dot.p.1.q.7.in fin. Roland.
conſ.91.num.41.lib.1.& in tract.de lucro do
tis,q.vlt.num.7.Modern.Papien. in tract. de
iuris & facti ignor.cent.2.diſt.96. in fi. Quæ-
30 ſita † etiã ab vno ex ſocijs propter delictum
in eius perſonam commiſſum communicari
debent,l.ſi fratres,§.ſocium,& ibi Bal.ff.pro
31 ſoc.Etiam Clericus eius ſocio † tenetur con
ferre obueniẽtia ſibi ex rebus Eccleſiæ, Bal.
in l.ſi patruus, num.14. C.com.vtr. iudic. &
in tract.de duobus fratr.p.3.num.12.in fi. &
part.6.num.18.Decianus conſ.85.nu.7.libr.
2.Sed hoc dictum verum eſſe intelligo in il-
lis rebus, de quibus Clerici libere diſponere
poſſunt. Ius congrui etiam, quod vni ſocio
32 † competit, & alteri ſocio competere dici-
tur,Tiraq.de retract.lignag.§.26.gloſſ.1. nu.
33 33.Alex.conſ.135.lib.5.Ea † etiam, quæ me
diante alterius perſona quæruntur,commu-
nicari debẽt,l.ſi fratres,§.ſocium, ff.pro ſoc.
& ibi Bald. Bero.conſ.190.circa finem libr.1.
34 vbi declarat,loquendo de filio, hoc† verum
eſſe, quãdo filius acquirit patri, ſed quando
ſibi

ſibi filius acquirit,ſiue in totum, ſiue quo ad
proprietatem ſolummodo, quod tunc non
eſt agendum de communicatione facienda
alteri ſocio ab eius parte, de non ſibi per fi-
lium quæſitis,ſed tantum de quæſitis.

Et licet ſupradicta regula ſit generalis,om
nia a ſocio quæſita venire lucri appellatione,
& eſſe conferenda: tamen recipit reſtrictio-
nem in rebus illis, quæ ex cōcedentis volun
tate & diſpoſitione in aliam perſonam vltra
acquirentem tranſire non poſſunt,vt eſt fæu
35 dum † nam ab vno ex ſocijs quæſitum,alteri
ſocio non eſt communicandum, ea ratione,
quia non eſt conueniens, quod dominus a-
lium vaſallum habeat, quem habere non co-
gitauit, c.vna. de fratri. de nouo benef. Ca-
millus Borellus inter conſilia diuerſor. im-
preſſa Francofurti conſ.18.p.2.Et eadem ra-
36 tione † idem dicendum eſt in emphyteuſi
quæſita ab vno ex ſocijs; vt eam alteri ſocio
communicare non teneatur, Alex.in cōſ.48.
num.3.lib.2.Burſ.in conſ.190.nu.42.& ſeq.
lib.1.Dec.in conſ.435.nu.7.lib.2.Vbi tamen
37 Dd. † præfati declarant, fructus omnes ex
feudo & emphyteuſi prouenientes commu-
38 nicari debere. Et dum in fine d.c.vn. † dici-
tur, expenſas factas a ſocio acquirente refi-
ciendas eſſe alteri ſocio,loquitur in ſocieta-
te particulari,& non in ſocietate vniuerſali,
vt præſupponit Bero.in d.conſ.190.num.42.
lib.1. Non eſt intelligendum hoc procedere
etiam in ſocietate vniuerſali,quia in eo om-
nia ſunt communia, & expenſæ omnes de
communi fieri debent. Et in ea iudicio meo
39 † acquiſitio feudi ſeu emphyteuſis facta ab
vno ex ſocijs dupliciter conſiderari debet,
nempe an facta ſit titulo lucratiuo, ſiue titu-
lo oneroſo. Si lucratiuo,quod expēſæ,ſi quæ
factæ fuerint, debeant eſſe de communi, &
communicari debeant fructus; ſi titulo one-
roſo, quod de expenſis reficiendis ab altero
ſocio iure communi non ſit agendum, ſed
quod factus ſit actus diſſociatiuus, & contra
naturam ſocietatis, cum non conueniat ſo-
cietati naturę,quod vnus ſocius ea ſibi com-
paret,& acquirat titulo oneroſo;quæ cum al
tero ſocio communia eſſe non poſſunt,vt di-
cam infra ſuo loco. Et ratio differentiæ in ti-
tulum oneroſum & lucratiuum eſt,quia titu
lus oneroſus prouenit a propria voluntate,
& proprio facto; lucratiuus vero prouenit
principaliter a voluntate & a facto alterius,
40 & accidentaliter.Inſuper non veniunt † ap-
pellatione lucri, & in hac ſocietate nō ſunt
communicanda quæſita ex turpi & prohibi-
ta cauſa,cum natura ſocietatis ſit,vt nō com
prehēdat turpia & illicita,& generaliter ve-
rum ſit,rerum inhoneſtarum nullam eſſe ſo-
cietatem,l.nec permittendum,l.ſi fratres, §.
ſocium,l.quod autem,& l.ne quicquā, ff.pro
ſoc.facit text.in l.ſi a reo.§.fi.ff. de fideiuſſ.l.
ſi remunerandi,§.res turpes, ff. mandati, &
in l.quod ſępe,§.veneris,&in l.ſi in emptio-
ne,§.item ſi emptor.ff.de contrah.empt.Bal.
in conſ.65.lib.5.Alex. in conſ.77. in fi.lib.5.
Petr.de Vbal.in tract.de duob. fratr. p.5. nu.
24.Rot.Senenſ.deciſ.193.nu.9.

Et ſi ſocius communicauit lucrum illici-
tum,aut communicauit ignorante ſocio,aut
41 eo ſciente. Primo caſu ſocius † lucrum illi-
citum collatum auferre non poteſt, niſi ſit
condemnatus, l.quod enim, & l.ſi igitur.ff.
pro ſoc.Bald.in d.tract.de duobus fratrib. p.
42 5.numero 4.Secundo caſu non ſolum † ſi ſit
condemnatus, poterit ex ſocietate lucrum
collatum auferre,ſed etiam pœna de cōmu-
ni erit ſoluenda,quia conueniens eſt, vt cu-
ius participaueris lucrum, partici pes & dam
num, l.ſi igitur.ff. pro ſoc. Quare ſecundum
43 † prædicta,ſi vnus ex ſocijs dedit pecuniam
fœnori,& multa lucratus fuit, quæ in ſocie-
tate contulit, poterit condemnatus ad reſti-
tuendum collata auferre,& reſtituere,& ſa-
tis dicetur condemnatus,ſi ſacerdoti in con-
feſſione ſacramentali reſtitutionem facere
promiſit.Petr.de Vbald.d.tractat.de duobus
fratr.p.5.ſub num.4. quia ſacerdotis præce-
ptum dicitur ſententia, vt ipſe dicit ſecun-
dum Hoſt.in cap.fin. de ſepulturis. Et quia
etiam alteri ſocio de illicite acquiſitis parti-
cipare,& ea retinere non licet, Sotus lib. 4.
de Iuſt.& iur.quæſt.7.artic.3.tamen pręd icta
44 declarari poſſunt † procedere ſolummodo
in lucris,quæ illicite acquiruntur, & illicite
retinentur, & quod ſecus ſit in lucris, quæ
licite retinentur, licet illicite acquirantur,
vt ſunt lucra a meretricibus acquiſita, l.4. §.
ſed & quod meretrix.vbi Dd.ff. de cōdit. ob
turp.cauſ.& habetur per Couar.ad reg. pec-
catum,de reg.iur.in 6.part.2.§.2.& 3.Prædi-
45 cta † omnia,vt dixi,procedunt in lucro vni-
uerſali,& in ſocietate vniuerſali, videndum
eſt modo de lucro particulari, & de ſocieta-
te contracta ad particulare lucrum. Et quidē
quemadmodum lucri generalis ſignificatio,
vt dixi,omnia comprehendit, quomodocun
que quæſita,ita lucri particularis ſignificatio
ſolum ea quæſita comprehendit, quæ a tali
particulari lucro proueniunt. Quia quemad
modū genus comprehendit omnes ſuas ſpe
cies,ita ſpecies ſolum comprehēdit eius in-
diuidua,& indiuiduum de vno ſolo pręd ica-
tur,& iſta eſt natura omnium ſocietatum, vt
vltra communicationem, & conuentionem
non extendantur, vt pluries dixi ex Bartol.
cōmuniter recepto,in l.1.§. hoc interdicto.
ff.de itinere actuque priuat. Exemplum ha-
46 bemus,ſi † ſit coita ſocietas, vt ſi quæ iuſta
hereditas alteri obueniat,communis ſit,l.3.
§.de illo.ff. pro ſoc. vbi diſponitur, quod in
iſta ſocietate ſolummodo comprehenditur
legitima hereditas proueniens ab inteſtato,
& non illa,quæ ex teſtamēto defertur, & ita
tradit Alex.conſ.56.nu.4. lib.2. Gomeſ li.2.
reſolut.iur.c.5.ſub nu.4.in fin.
47 Et ſi talis hereditas debita † ab inteſtato
ſit re-

Digitized by Google

ſit relicta in teſtamento, nihilominus cōmu-
nicari debet. Et quamuis aliqui ex Dd. anti-
quis ante Bart. tenuerint, communicari de-
bere ſolummodo pro parte, nēpe quatenus
comprehendit legitima, quæ ex iuris neceſ-
ſitate debetur, arg. tex. in l. ſi arrogato. ff. de
adopt. tamen quod tota hereditas debeat cō
municari, eſt in l. 3. num. 8. ff. de legat. 1. quia
tacite tota hereditas debebatur ex præſum-
pta voluntate, l. conficiuntur, in princ. ff. de
iur. codicill. & tacitum ſi exprimatur, nihil
operatur, quia inter tacitum, & expreſſum
nulla adeſt differentia l. cum quid. ff. ſi cert.
petat. & cū hac oppoſitione tranſeunt com-
muniter Dd. vt dicit Alex. in d. l. 3. num. 13.
& Iaſ. num. 52. ff. de leg. 1. Contra cōmunem
48 † a qua non eſt recedendum, tenent Ripa &
alij relati per eum in d. l. 3. nu. 45. & in l. hæc
verba. num. 45. ff. de leg. 1. vbi declarat, quod
communis opinio procederet, quādo ſocius
ab inteſtato ſucceſſurus in fraudem in teſta-
mento inſtitui ſolicitaſſet. Et notandum eſt,
49 vbi daretur † caſus huius ſocietatis, quod
hereditate obueniente, ab eo eſſet adeunda
cui delata fuiſſet, vt declarat Bart. in l. is po-
teſt. num. 5. ff. de acquir. hered. Et notandum
50 eſt, quod iſta † ſocietas iniri debet ſuper he
reditate incerti hominis, quia inita ſuper he
reditate certi hominis viuentis non valeret
niſi accedente eius conſenſu. Bald. in l. 4. in
princ. ff. de cond. incert. etiam ſi fuerit iura-
tum Seraf. in tract. de priuil. iur. priuileg. 20.
Aliud exemplum poſſet poni in hereditate
communiter retenta, aliud in fructibus com
municatis, de quibus dixi ſupra cap. 11. & a-
lia etiam exempla in facto euenire poſſunt,
quæ omnia inſimul colligere nimis eſſet la-
borioſum, ſatis eſt iſta poſuiſſe, vt intelliga-
tur, quid ſit lucrum particulare, & quæ ve-
niant eius appellatione & in eius ſocietate:
videamus modo de quæſtu.

51 Loquendo igitur † de ſocietate, quod
ſit nomen generis, & ſub ſe comprehendat
quæſtum procedit in ſocietate vniuerſali, ſe
cus vero in ſocietate, quæ eſt particularis ad
aliquod lucrum, quia tunc non excedit ſo-
cietatis terminos, & eius ſignificatio ſtricte
capitur iuxta ipſius ſocietatis naturā, vt col-
ligitur ex tradictis ſupra cap. 10. nu. 9.

52 An inter ſocios † omnium bonorum the-
ſauri ſint communicādi de iure, videtur non
eſſe quærendum, quia quod ad fiſcum perti-
neant de cōſuetudine ferè totius orbis poſt
Theologos quos refert teſtatur Couar. in re-
gul. peccatum p. 3. §. 2. num. 4. de reg. iuris in
6. & poſt eum Farinac. q. 104. num. 32. & ceſ-
ſant tradita per Menoch. de præſumpt. lib. 5.
præſumpt. 30. num. 6. & ſeq. & in conſil. 834.
libro 9.

53 Dos ſi poteſt communicari, † vt quia ſit
data in pecunia, vel ſit datus ſundus æſtima-
tus communicatur, ſin minus communican-
tur fructus, qui in communi pro oneribus
matrimonij ſuſtinendis deſeruire debent.
Petrus de Vbald. in tract. de duob. fratrib. p.
3. quæſt. 18. Surd. in tract. de alim. tit. 6. quæſt.
13. num. 4. Et lucrum dotis debitum vigore
ſtatuti Marito, vxore pręmoriente, quod de-
beat communicari tradit Cardinal. Mantic.
tractat. de tacit. & ambig. conuen. lib. 6. titu.
15. nu. 17.

54 De ſocietate contracta † ſuper iuſta here-
ditate obuentura, quod ea ſit communican-
da etiam ſi fuerit relicta in teſtamento ſecun
dum magis communem opinionem tenet
Cardin. Mantic. d. lib. 6. tit. 3. num. 11. & non
aſſentit opinioni Ripæ declarantis commu-
nem opinionem procedere, vbi ſocius in
fraudem alterius ſocij in teſtamento inſtitui
ſollicitaſſet ea ratione ne fraudibus via ape-
riatur.

CAPVT XIII.

De quæſtu.

SVMMARIA.

1 *Quæſtus appellatione non veniunt lucra obuenientia ex titulo lucratiuo.*

2 *Quæſtus non comprehendit lucra, etiamſi vni ſocio obueniret cauſa & occaſione ſocietatis.*

3 *Donata propter ſocietatem, hoc eſt, contemplatione ſocietatis, conferuntur, ſecus ſi contemplatione perſonæ.*

4 *Donatio in dubio facta cenſetur ſocij, & non ſocietatis contemplatione.*

5 *Quæſtus appellatione veniunt ea omnia, quæ ex opera cuiuſque deſcendunt, hoc eſt, lucra ex emptione, & locatione, & ex ſolertia ſociorum, quæ circa mercaturam, negotiationem, & artificium verſatur.*

6 *Mercatura, negotiatio, & artificium differunt, ſed non differunt reſpectu quæſtus.*

7 *Negotiationis nomen comprehendit mercaturam, & artificium.*

8 *Quæſtus cōmunicantur prouenientes ex re, quæ principaliter non ſit poſita in ſocietate, exemplum in locatione molendini.*

9 *Quæſtus particularis multa exempla.*

10 *Quæſtus limitati ſunt conferendi, ſi ſocietas eſt contracta limitate ad talem quæſtum.*

11 *De lucro non eſt agendum in ſocietate quæſtus licet fuerit dictum, quod eſſet quæſtus, & lucri.*

12 *Quæſtus extra cauſam ſocietatis non veniunt.*

ALia eſt forma ſocietatis ad quęſtum, vt
dixi in cap. ſuperiori, ideo modo de
quæſtu videndum eſt, & ſocietate contracta
1 ad quæſtum. Quæſtus † appellatione, & in
ſocietate ad quęſtum, non veniunt lucra ob-
uenicētia titulo lucrariuo, l. nec adiecit, cum
2. ſeqq. ff. pro ſoc. Sagur. ad Bal. in l. ſi fratres.
§. ſi inter fratres. ff. eod. Gomeſ. d. lib. 2. reſo-
lut. iur. cap. 5. num. 4. Et hoc adeo verum eſt,
vt

2 vt † procedat etiã, ſi talia lucra obueniſſent
vni ex ſocijs cauſa & occaſione ſocietaris vt
puta ſi ſocius acceſſit ad Principem, proprer
negotia ſocietatis, & ſibi a Principe aliquid
donatum fuit, nam tale quid donatum ſibi,
alteri ſocio communicare non tenetur, l. ſo-
cium. §. ſocius, & ibi Bartol. ff. pro ſoc. Thob.
3 conſ. 91. num. 5. & 10. Sed diſtinguendũ † eſt
donata duobus modis conſiderari. Vno mo-
do propter ſocietatem, hoc eſt, contempla-
tione ſocietatis, & tunc cõferri debent. Alio
modo propter ſocieratem, hoc eſt, ſocietas
fuit cauſa remota, & donatio fuit facta con-
templatione perſonæ, & conferri non debet
l. aditio hereditatis, ff. de acq. hæredi. Gloſſ.
Bart. & Bald. in d. l. ſocium. §. ſocius. ff. pro
4 ſoc. Et vbi non conſtaret, an † donatio fuiſſet
facta ſocij, ſiue ſocieratis conremplatione, in
dubio ſocij & non ſocietatis contemplatio-
ne facta cenſeretur. Bald. in l. cum oporret.
num. 3. C. de bon. quæ lib. Menoch. in tracta.
de præſumpt. lib. 3. præſ. 26. num. 24. & præſ.
5 27. ſub nu. 5. Veniunt appellatione † quęſtus
& in ſocietate ad quæſtum ea, quæ ex opera
cuiuſque ſociorum deſcendunt. l. quęſtus. ff.
pro ſoc. hoc eſt, ſi quod lucrum ex emptio-
ne, venditione, locarione, conductione de-
ſcendit, l. coire. ff. eod. & ſolertia & diligẽtia
ſociorum, vt interpretatur gl. in l. quęſtus. in
ver. opera. ff. eod. quæ circa mercantiam, ne-
gotiationes & arrificia verſantur. Sagur. ad
Bald. in d. l. ſi fratres. §. ſi inter fratres. ff. eod.
& ita dum quæ ſint prouenientia ex quæſtu,
ex negotiatione interpretatur Ruin. in conſ.
101. ſub num. 10. verſic. ſed præmiſ. lib. 1. Et
6 quamuis † mercatura, negotiatio & artificiũ
ſint diuerſa, & circa acquiſita aliquando du-
birari contingat, an dici debeãt acquiſita ex
negoriarione, artificio vel mercatura, vt per
Strach. in tract. de mercatur. part. 1. ſub nu. 5.
tamẽ iſta inneſtigatio ceſſat in pręſenti, quia
quęſtus appellatione veniunt, vt dixi, omnia
prouenientia ex negotiatione, artificio &
mercatura, indifferẽter, & ſufficeret, ſi dice-
7 retur, venire ſolum prouenientia † ex nego
riatione, quia eius ſignificatio generalis eſt,
& comprehendit mercaturam & artificium,
vt poſt Signorol. conſ. 95. & Aret. in §. intro-
duxit. Inſtitu. quod cum eo. tradit Strach. d.
rract. de mercat. part. 1. ſub num. 5. Et proue-
8 nientia † ex quæſtu & negotiatione commu
nicari debenr inter ſocios, etiam ſi negotia-
tio verſetur circa res, quæ principalirer in ſo
cierate non ſunt comprehenſæ, vt per Alex.
in conſ. 49. nu. 10. lib. 1. vbi tractat de locatio
ne facta de quodam molendino non cõpre-
henſo in ſocietate, & vult, quod prouenien-
tia ex eius locatione dicantur pronenire ex
quæſtu, & inter ſocios ad quæſtum ſiur com-
9 municanda. De particulari quæſtu † & de ſo
cierate contracta ad particulare quæſtũ ha-
bemus in l. ſi fratres. §. quidam ſagariam, &
in l. duo ſocietatẽ, & in l. cum duobus. in fin.
& in l. ſi fratres. §. item ex facto, & in l. ſi mar
garita, & in l. ſi id quod. ff. pro ſoc. & in l. 2. C.
eod. & in §. 1. Inſtit. de ſociet. & rot exempla
ponunrur, quot ſunt negoriationes particu-
lares, ſuper quibus ſocietas ipſa cõtrahi poſ-
ſet. Et quia quæ quæſtus appellatione veniãt
& quid ſit conferendum, vnica concluſione
terminarur; ideo omiſſa exemplorum proli-
xa lõgitudine, dico, quod illi quæſtus in qua
libet ſocietate particulari veniunt, & erunt
10 conferendi, ſuper quibus ſocietas † quæli-
bet limitate contracta apparebit, vt dixi lo-
quendo de ſocietate ad tale lucrum, & tra-
dir Bart. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere
actuque priuar. Petr. de Vbald. d. tractat. de
duob. fratr. p. 5. ſub nu. 3. & num. 10. Dec. in
conſ. 21. nu. 5. lib. 1. Menoch. conſ. 122. nu. 4.
lib. 2. & in conſ. 552. li. 6. & eſt text. in l. cum
duob. in fi. & in l. ſi fratres. in prin. ff. pro ſoc.
& iſta eſt communis opinio, vt poſt multos,
quos citat, tradit Ioſeph. Lud. concl. 53. verſ.
natura autem. nu. 16.

11 In ſocietate quæſtus † de lucro nõ eſt quæ
rendum licet fuiſſet dictum, quod eſſet lucri
& quæſtus, quia ſpecies derogat generi, vt
dictum fuit ſupra cap. 10. num. 9. Et quia ſunt
diuerſa cum alia dicantur prouenire in ma-
teria ſocietatis a titulo lucratiuo, alia a titu-
lo oneroſo Gomeſ. reſolutio. iur. lib. 1. cap. 5.
num. 4. & ſolum de lucro quæratur in ſocie-
tate vniuerſali, vel lucri particularis, & quę-
libet ſocietas ſuos fines non egrediatur. l. 1.
§. hoc interdicto vbi Bart. ff. de itin. actuque
priuat.

12 Numquam vidi † contractam ſocietatem,
neque tacire, neque expreſſe in qua quæſtus
omnes, quo quo modo prouenientes a nego
ciatione mercarura, ſeu artificio compręhen
di debeaut, tantum vidi per ſępe agi de par-
ticularibus ſocietatibus, & qui quæſtus in
eis comprehenſi dicantur, & in omnibus ſer
uatur regula fallẽtiæ neſcia, ſolũmodo quæ-
ſtus illos comprehendi ſuper quibus ipſa ſo
cietas expreſsè, vel tacite contracta reperi-
tur, vt loquendo de ſocietate contracta ſu-
per arre ſpeciarię tradit Caſtrenſ. conſ. 349.
lib. 1. & ſocietate contracta ſuper arte cam-
bij, vt comptehendat ſolum quæſtus ex cam
bio prouenientes, & non alios, etiam ſi fuiſ-
ſent facti de pecunijs ex ſocietate redactis
tradit idem Caſtrenſ. conſ. 415. libro 1. & lo-
quendo de ſocietate macelli, Bald. in conſil.
125. Quidam Ioannes libro 5. dicit, quod eſt
probanda certa cauſa ſocietatis, ad proban-
dum qui quæſtus percipi debeant, & dicit
non ſufficere probare animalia fuiſſe empta
pro macello, cum poſſibile ſit, quod fuerint
empta cauſa reuendendi, & late hãc conclu-
ſionem probat Crauer. conſ. 123. num. 11. &
12. lib. 1.

CAPVT XIV.

Quæſita a ſocijs an ſtatim inter eos ſint communia, ſeu veniant communicanda?

SVMMARIA.

1 *Communio in ſocietate requiritur.*

2 *Alienata ſi ſit res a ſocio quæſita, non effecta communis alteri ſocio, non datur actio contra tertiũ, etiam ſi alienatio ſit ſocietati damnoſa.*

3 *Communis ſi res ſit effecta, a ſocio non poterit alienari, niſi pro eius parte.*

4 *Res quæſita ab vno ex ſocijs omnium bonorum communi nomine, ſtatim ſit communis, & quoad dominium, & quoad poſseſſionem.*

5 *Res quæſita ab vno ex ſocijs omnium bonorum non efficitur ſtatim communis, ſed venit communicanda, ſi ſit quæſita proprio nomine.*

6 *Alia eſt opinio, quod efficiatur communis, & videtur verior.*

7 *Dominium transfertur inter ſocios, quia titulus vniuerſalis accedit perſonæ.*

8 *Dominium communicatur inter ſocios, propter æqualitatem ſeruandam.*

9 *Socius præſumitur tenere & poſſidere bona etiam nomine alterius ſocij, tanquam ex clauſula conſtituti, & nu. 10.*

11 *Conſtituti virtus ſe extendit ad bona futura, appoſiti in contractu ſocietatis, quia in eo veniunt bona futura.*

12 *Fictiones duæ non poſsunt concurrere in eadem cauſa, & eodem tempore.*

Fallit, quando vna eſt alterius conſecutiua.

Actiones inter ſocios communes non efficiuntur, ſed adinuicem ſunt præſtandæ.

Argumentum ſumptum ab actionibus ad res non procedit.

14 *Actiones ab vno ex ſocijs quæruntur ſocio abſenti.*

Intellectus l. 3. ff. pro ſoc.

15 *Intellectus l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff. de verb. oblig.*

Perſona extrinſeca in contractu comprehenſa non dicitur.

Fallit, ſi perſona extranea non reddat contractum inutilem.

16 *Intellectus l. ſi ſocius. ff. ſi cert. petat.*

17 *Acquirens debet habere animũ acquirendi in communi, vt ad hoc vt res communis efficiatur.*

18 *Conſtitutum quo ad futura operatur ſolummodo, ſi acquirens eo animo acquirat res, vt cadant ſub conſtituto.*

In quærendis poteſt quis alteri præiudicare, cui quærendum erat.

19 *Socius altero ſocio inuito ſocietatis naturam mutare non poteſt.*

20 *Socius vt ſocio acquirat, opus nõ eſt, quod habeat expreſſam intentionem ei acquirendi.*

21 *Intentio acquirendi alteri ſocio in ſocio acquirente ſemper adeſse præſumitur, & voluntas mutata non cenſetur.*

22 *Intellectus l. ſi actiones. §. quod ſi quid poſt. ff. pro ſocio.*

23 *Intellectus l. ſi C. de acquir. poſseſſ.*

24 *Intellectus l. ſi quis ſocietatem. ff. pro ſoc.*

25 *Res proprio nomine quæſita communicari debet, ſiue ſit empta cum propria, ſiue cum communi pecunia in ſocietate omnium bonorum, & non eſt agendum de pecuniarum reſtitutione.*

26 *Acquiſitio ſi ſit facta proprio nomine, & alter ſocius taceat, ſibi præiudicat.*

27 *Acquiſitio a ſocio omnium bonorum facta, in dubio præſumitur facta communi nomine, quia ſocius tenetur acquirere in communi.*

28 *Quod teneatur in communi ponere, & nõ in communi acquirere, tenent aliqui, ſed male.*

29 *Dominio non translato in ſocium acquirentem, quod in alium ſocium translatum fuerit, in ſocietate particulari dici non poteſt.*

30 *Actio ab vno ex ſocijs alteri ſocio non quæritur, niſi facta ceſſione.*

Alteri ſtipulari nemo poteſt, procedit regula etiam in ſocietate.

31 *Etiam iuris canonici diſpoſitione inſpecta.*

32 *Denunciatio Euangelica etiam pro ea non datur.*

33 *Actio quæritur ſocio ſine ceſſione ſtante iuramento.*

34 *Actio ex Notarij ſtipulatione quæritur ſine ceſſione nu. 37. 38. & 39.*

35 *Ratificatio abſentis non requiritur, maxime inter ſocios, & nu. 36.*

40 *Poſseſſio & dominium abſenti ſocio non quæruntur, niſi ratificatione ſecuta.*

41 *Contraria opinione probatur, quod non requiratur ratificatio, & nu. 42. 43. 44. 45. 46. & 47.*

43 *Contractus claudicare non debent.*

44 *Mandatum ſocius a ſocio habere dicitur.*

45 *Mandatum inter ſocios dicitur prouenire a ſocietatis natura, non ſolum ad acquirendum, ſed etiam ad obligandum.*

46 *Ratificatione non eſt opus, vbi quis pro alio vtilia facit.*

48 *Conſtituti virtus etiam Notario ſtipulante non operatur, nõ ſecuta ratificatione abſentis, etiam in acquiſitione facta communi nomine.*

49 *Contraria eſt opinio, ratificatione opus non eſſe.*

50 *Iſta probatur, cum adeſt iuramentum, & cum adeſt duplex ſtipulatio, nempe ſocij, & Notarij, & num. 51.*

52 *Ratificatio fit verbis & factis remiſſiue.*

53 *Ratificatio emptionis fit a ſocio, ſi pretium pro ſua parte ſoluat.*

54 *Si fructus ex re empta percipiat.*

55 *Si rationes de re empta ſibi reddi poſtulet.*

56 *Si rem emptam in libro ſuarum rationum deſcribat.*

57 *Si ſciuit rem emptam ſuo nomine, & tacuit.*

58 *Scientia non præſumitur, niſi probetur.*

59 *Scientia facile præſumi poteſt inter ſocios.*

60 *Ratificatio fieri debet re integra, antequam alteri ſit ius quæſitum.*

61 *Ratificatio a ſocio fieri poteſt, etiam poſt mortem ſocij acquirentis, & fieri poteſt ab herede ius, cuius nomine acquiſitio facta fuit, & numero 62. & ſequen.*

64 Tem-

64 *Tempus attenditur in ſocietate, quo pertinentia ad ſocietatem cœpta fuerunt.*

65 *Pretij partem ſocius alteri ſocio reſtituere tenetur, ſi vule partem habere in re empta.*

Et erit habenda ratio fructuum perceptorum & intereſſe pretij non ſoluti.

66 *Fructus ex re empta percepti, ante pretij reſtitutionem, in ſortem computari debent, ſecundum vnam opinionem.*

67 *Et hoc eſt valde notabile ad acquirendum rem ſine pretio.*

68 *Opinio iſta procedit mandato præcedente, & etiam ſubſecuta ratificatione.*

69 *Contraria eſt opinio, fructus in ſortem non eſſe compu tandos, & nu. 70. 71. & 72.*

73 *Et hanc tenet auctor in ſocietate.*

74 *Res empta proprio nomine in ſocietate particulari communicari non debet, etiam ſi empta fuit cum pecunia communi.*

75 *Etiam ſi empta fuit cum proprijs pecunijs alterius ſocij.*

76 *Et poterit ſocius agere ſolummodo, vt pecunia ſibi reſtituatur cum vſuris.*

77 *Contraria eſt opinio, quod res empta proprio nomine cum pecunia communi communicari debeat.*

78 *Opiniones diſtinctione concordantur.*

79 *Res empta, ſi pertineat ad ſocietatem, communicari debet, & nu. 80.*

81 *Res empta ſi non pertineat ad ſocietatem, communicari non debet.*

82 *Res in dubio nõ præſumitur pertinere ad ſocietatem, & ſocio allegants, pertinere ad ſocietatem, incumbit onus probandi, & poteſt probari per coniecturas.*

83 *Coniectura deſumitur a ſociorum conſuetudine, ſi erant ſoliti empta omnia communicare.*

84 *Coniectura deſumitur a qualitate rei, & perſonarum.*

85 *Res empta ab omnibus ſocijs cõmuni nomine ſtatim efficitur communis.*

86 *Res empta ab inſtitore efficitur communis.*

87 *Res in dubio præſumitur empta proprio nomine.*

88 *Contrarium probatur coniecturis, & præſumptionibus.*

89 *Præſumitur empta communi, quando pro ea emenda fuerit contracta ſocietas.*

Quia emendo proprio nomine ſocius maligne & doloſe egiſſet.

90 *Præſumitur empta communi nomine, ſi fuit empta de pecunia deſtinata in eius emptionem.*

91 *Pecuniæ ſemper dicentur deſtinata ad quæſtum, ſi omnes quæſtus conferri debent.*

92 *Præſumitur empta communi nomine, ſi ita communi nomine emere ſoliti erant ſocij.*

Præſumptiones ponuntur, remiſſiue.

93 *Empta res in dubio cenſetur cum pecunia emptoris.*

94 *Titulum pecuniarum a ſe poſſeſſarum ſocius oſtendere non tenetur.*

95 *Emptio quomodo præſumatur facta de pecunia communi, remiſſiue.*

96 *Res communi nomine empta quando cenſeatur.*

97 *Ratificatio ab omnibus fieri debet, quorum nomine emptio facta fuit.*

98 *Dominium, & poſſeſſio acquiruntur ſtatim per procuratorem, ita acquiruntur ſtatim ſecuta emptionis ratificatione.*

99 *Mandatum quando ſocius a ſocio in extraiudicialibus habere dicatur.*

100 *Et quando in Iudicialibus.*

QVia dum agimus de forma ſocietatis,
ſeu ad lucrum ſeu ad quæſtum, admit-
1 timus lucra † & quæſtus inter ſocios com-
munia eſſe debere, quia vt pluries dictũ fuit,
ſocietas ſine communione eſſe non poteſt,
ideo videndum eſt in præſenti, an quæſita a
ſocijs ſtatim inter eos communia efficiantur
ſeu veniant communicanda. Quid ſit dicen-
dum de rebus, quæ erant ſociorum ante con
tractam ſocietatem, declaraui ſupra, dum e-
gi de cauſa materiali, in cap. 9. nu. 41. modo
agam de quæſitis ſocietate durante, an ſint
ſtatim communia ſeu veniant communican-
da? Et hoc ſcire vtile erit, quia res quæſita ſi
ſtatim communis facta non fuit, ſi erit aliena
2 ta † a ſocio acquirẽte, actio ex ſocietate pro-
ueniens ab altero ſocio cõtra rei emptorem
exerceri non poterit, quia non datur contra
tertium, l. cum cui. C. de act. & obligat. Bald.
in l. 1. num. 4. C. ſi quis alteri vel ſibi, & emẽs
erit tutus, & non poterit moleſtari, licet em-
ptio ſit ſocietati damnoſa. Bald. in l. ſi ſocius.
in fin. ff. ſi cert. pet. & Iaſ. ibi num. 1. Alci. nu.
5. & Dec. num. 5. Alex. in conſ. 152. nu. 6. lib.
7. Anchar. Regienſ. quæſt. 742. 20. lib. 1. Et ſi
3 effecta † communis, a ſocio acquirente ſolo
non poterit neque alienari, neque pignora-
ri, niſi pro eius parte. Bald. in l. ſi ſocius. ff. ſi
cert. pet. Menoch. d. conſ. 122. ſub nu. 78. lib.
2. Et quia præſens inueſtigatio habet aliquã-
tulum difficultatis, propter diuerſos caſus,
qui euenire ſolent, & propter diuerſas Do-
ctorum opiniones, ideo vt clare, & omni pe-
nitus difficultate ceſſante, omnia percipian-
tur, ponam ſeparatim caſus ipſos, qui eueni-
re ſolent, & quid in quolibet caſu dicẽdum,
& terminandum ſit, demonſtrabo.
4 Primus caſus † erit in ſocietate omnium
bonorum, quando vnus ex ſocijs aliquid ac-
quirit expreſſo nomine omnium ſociorum,
& hoc caſu res ſtatim efficitur communis, &
quoad dominium, & quoad poſſeſſionem,
Caſtr. conſ. 349. verſ. 2. lib. 1. Alex. in conſil.
134. num. 1. lib. 5. Tiraq. in tract. de iure con-
ſtit. part. 2. amplia. 32. Couar. lib. 3. var. reſol.
cap. 19. ſub nu. 1.
5 Secundus caſus erit † ſimiliter in ſocieta-
te omnium bonorum, quando vnus ex ſocijs
aliquid acquirit ſuo nomine proprio, & nul-
la de cæteris ſocijs mentione facta, & hoc ca-
ſu dicendum videtur, rem non communica-
ri ſtatim, ſed quod veniat communicanda,
& quod acquiſitio a ſocio proprio nomine
facta ſibi patrocinari non debeat, Odofr. Al-
ber. Bald. & Fulgoſ. in l. 1. §. 1. ff. pro ſoc. Bald.
in l. ſi ſocius. ff. ſi cert. peta. & in l. ſi patruus,
ſub

ſub nu. 1. C. com. vtr. Ind. & in conſ. 262. lib. 4. & in l. 1. C. ſi quis alteri vel ſibi, & in l. ſi vt proponis, in fin. C. de rei vend. & in l. ſi fratr, in lect. antiq. ff. pro ſoc. & in l. cum oportet, colum. 4. C. de bonis quæ lib. & in l. fi. §. quatuor. ff. de leg. 2. & Alex. Iaſ. & Dec. & cæteri in d. l. ſi ſocius, ff. ſi cert. pet. Anchar. in conſ. 138. Angel. conſil. 271. Fulgoſ. conſ. 209. colum. penult. Alex. conſ. 49. num. 11. lib. 1. & conſ. 78. num. 2. & conſ. 152. num. 6. lib. 7. Tiraquel. in conſuet. Picto. §. 31. num. 17. Port. Imol. conſ. 68. num. 21. Couar. c. 19. ſub nu. 1. lib. 3. var. reſolut.

6 In cōtrarium, quod ſtatim † fuerit effecta communis, & quoad dominiū, & quoad poſſeſſionem, videtur tenere gl. in l. ſi patruus, in ver. oportet. C. com. vtriuſque. iudic. Lupus in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 66. num. 24. Chaſſan. in conſuet. Burgun. rub. 4. §. 2. num. 6. verſ. ſunt ergo. Dida. a Sigur. in tract. de bonis lucrat. conſt. matr. nu. 44. Gomeſ. lib. 2. reſolu. iur. cap. 5. num. 3. Menoch. conſ. 656. lib. 7. Alcia. conſ. 359. ad fin. Socin. conſ. 269. colum. 4. verſ. nec præmiſſis. lib. 2. Et videtur dicendum, quod iſta ſit opinio ſuſtentabilis contra communem ac etiam verior. Nam ſi in ſocietate omnium bonorum abſque traditione aliqua ideo dominiū transfertur, & inter ſocios communicatur, quia
7 titulus † vniuerſalis accedit perſonæ, vt conſiderat Iaſ. in d. l. ſi ſocius, ſub nu. 1. ff. ſi cert. pet. vtique erit dicendum, quod etiam ſocietate durante quæſita ſtatim communia efficiantur, quia ratio iſta militat etiam in rebus poſtea quæſitis, vt probatur in l. ſi adoptauero. ff. de precar. & in auth. ingreſſi, & in l. fin. C. de ſacroſanct. eccl. in cap. in præſentia, de
8 probat. Similiter ſi attendamus † ad aliam rationem, quæ eſt, quod bona in ſocietate efficiantur communia, propter æqualitatem ſeruandam, vt tradit Dec. in d. l. ſi ſocius, nulli dubium eſt, quin iſta æqualitas ſit ſeruanda, & in principio, & in medio, & in fine ſocietatis, ne eadem res diuerſo iure cenſeatur.

9 Et ſi ideo bona a principio † ſocietatis cōmunia efficiuntur, quia quilibet ſocius præſumitur tenere & poſſidere bona etiam nomine ſocij tanquam ex clauſula cōſtituti, vt per Bal. in l. 1. ff. pro ſoc. & dixi ſupra, cap. 9.
10 num. 47. dici debet, quod † iſta ratio militet etiam in rebus quæſitis, durante ſocietate, quia contractus ſocietatis non eſt momentaneus, vt in eo ſolummodo comprehendantur res, quæ ſociorum ſunt tempore contractus, ſed eius virtus durat, & ſuos operatur effectus in communione facienda, donec & quouſque ſocij in eodem conſenſu perſeue
11 rant. Et virtus conſtituti ſimiliter † ſe extendit ad bona futura ſecundum communem opin. & receptam in practica, vt reſtatur Tiraq. in tracta. de iur. conſt. p. 2. limit. 32. num. 12. Nec obſtat, ſi dicatur, quod virtus conſtituti tunc comprehendit futura, quando expreſſe id dictum fuit, & non alias, vt per Roland. in conſ. 79. num. 46. lib. 1. & per Cephal. præceptorem meum, qui teſtatur de magis communi, in conſ. 147. num. 8. lib. 1. Quia reſpondetur, quod ea eſt natura ſocietatis, vt dixi, vt comprehendat etiam futura, & clauſula conſtituti, quando adijcitur contractui comprehendenti futura bona, tūc etiam ab ipſa conſtituti virtute futura bona, abſque alia expreſſione comprehenduntur, vt per Tiraq. poſt alios, quos citat in d. ampliat. 32. nu. 19. 20. 21.

12 Similiter non obſtat, ſi † dicatur eſſe non poſſe, quod duæ fictiones dentur in eodem actu, eodem tempore. l. 1. C. de dotis promiſ. & quod duæ fictiones darentur, ſi conſtitutum intelligeretur ineſſe in ſocietate, & etiā futura bona comprehenderet, vt conſiderat Couar. d. cap. 19. ſub num. 1. & Tiraq. d. ampliat. 32. ſub num. 8. in fi. Quia reſpondetur, quod ſocius teneat bona nomine alterius ſocij non prouenit vigore fictionis, ſed hoc in veritate prouenit a propria natura ſocietatis. d. l. 1. ff. pro ſoc. Et quod comprehendantur bona futura, ſimiliter prouenit non vigore alicuius fictionis, ſed quia ea eſt natura ſocietatis, vt etiam futura comprehendat, quæ vere & non ficte ab vno ex ſocijs acquiruntur. Et dato etiam ſed non conceſſo, quod adeſſent duæ fictiones, tamen id in præſenti fieri poſſe dicendum eſt, quia prius fingitur adeſſe virtutem conſtituti, & poſtea ex tali conficta virtute futura comprehenderentur & eſſe poteſt, quod dentur duæ fictiones, quando vna eſt alterius conſecutiua, Bart. in l. ſi is qui pro emptore. colum. vlt. ff. de vſuc. Menoch. in tract. de præſumpt. lib. 1. quæſt.
13 47. num. 10. Nec obſtat, quod actiones † inter ſocios communes non efficiantur, ſed ad inuicem præſtari debeant. l. 3. ff. pro ſoc. Menoch. d. conſ. 122. num. 17. lib. 1. Quia reſpondetur ab actionibus ad res argumentum non procedere, quia inter eas adeſt diuerſa ratio. Nam in rebus cadit poſſeſſio, ſed non cadit in actionibus, vt cōſiderat gloſ. in d. l. 3. ff. pro ſoc. reddendo rationem, quare res & non actiones inter ſocios communicentur, & ipſe Menoch. in conſ. 656. lib. 7. num. 10. dicit iſta
14 formalia verba. Porro acquiſita a ſocio † quouis in loco efficiuntur alteri ſocio communia, cum negotia communi cōmodo & damno dicātur pertractata, & ob id obligatio ab vno ex ſocijs vno in loco tranſit ad alium ſocium alio in loco exiſtentē, ſicut tradit Bald. in l. certum, num. 8. C. famil. ercis. & in l. cum te. num. 1. verſ. extra opp. C. ſi cert. petat. ex quibus videtur probari, non ſolum res quæſitas communicari, ſed etiam actiones abſq; alia ceſſione, & dici poteſt, d. l. 3. ff. pro ſoc. loqui in actionibus, quæ competebant ante ſocietatem, & non habere locum in actionibus quæſitis poſt contractam ſocietatem.

Vlte-

15 Vlterius non obſtat † text.in l. ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus,ff.de verb.obligat.vbi habetur, extrinſecam perſonam in cõtractibus comprehenſam dici non poſſe. Quia reſpondetur in contractibus non comprehendi extraneam perſonam, quæ redderet contractum inutilem,ſed bene cẽſeri poſſe fuiſſe comprehenſam perſonam illam,quę contractum inutilem non redderet. Bald.in l.ſi patruus, ſub num.5.C.commun.vtr.iudi. Et reſpondetur, dominium non communicari cum ſocio vigore contractus initi cum extraneo, ſed dominium acquiſitum a ſocio communicari cum altero vigore ſocietatis. Inſu-
16 per non obſtat † text.in l. ſi ſocius. ff.ſi cert. pet. qui loquitur in ſocietate omnium bonorum ſecundum Menoch. & alios ab eo citatos in d. conſ.122.ſub num.17.quia negarur, quod loquatur in ſocietate omnium bonorum, cum de tali ſocietate in ea nullum verbum habeatur,& eſt potius dicendum,quod de alia particulari ſocietate loquatur, propter illa verba,propriam pecuniam, quia ſocij omnium bonorum proprium habere non poſſunt, cum inter eos omnia ſint communia, & ratio dubitandi in illo textu inſurgebat ex eo, quia cæteri ſocij contradicebant, forſan prætendentes, quod eſſet cõferenda ad vtilitatem ſocietatis, & quod non poſſet mutuari cõtra ſocietatis vtilitatem. Vlterius
17 non obſtat † ſi dicarur, quod acquiſita proprio nomine dici non poſſint ſtatim communicata,quia ad hoc, vt ſtatim commnnicentur,requiritur quod ſint acquiſita communi nomine,& ſint etiam acquiſita eo animo, & intentione,vt ſint communia,ita ex Mudæo in l.1.§.1.ſub nu.2.ff.pro ſoc.tradit Menoch. d.conſ.122.num.12. lib.2. Et de conſtituto,
18 quod,licet † extendatur ad futura,tamen id verum ſit & procedat, quando ille , qui conſtituit , acquiſiuit poſtea bona eo animo, & intentione, vt ſint ſuppoſita conſtituto, ſecus ſi acquiſiuit eo animo,vt non ſint ſuppoſita,tradit Bald.in rub. C. de contrah. empt. quæſt.21.pet text.in l.actione.§.quid ſi quis poſt.ff.pro ſoc.vbi diſponitur, quod ſi ſocius acquiſiuit facta renunciatione ſibi acquirit, & pet text.in l. vlt.C.de acquir. poſſ.vbi habetur,quod in quærendis poteſt quis ei præiudicare,cui acquirere debet. Nam reſpon-
19 detur, ſocium † non poſſe alteri ſocio inuito mutare naturam ſocietatis.l. actione.§.diximus.ff.pro ſoc. & doloſa acquiſitio ab vno ex ſocijs facta,vt ſupra dixi,ſibi prodeſſe nõ debet.& quia de ſocietatis natura eſt,omnia debere eſſe communia, ideo dici non poſſe, ſocium eo animo acquirere poſſe,vt non acquirat ſocietati,ſed dici debere eum,ſiue velit ſiue nolit, ſocietati quærere, eius natura attenta.

20 Et dico opus non eſſe,quod † ſocius in acquirendo habeat expreſſam intentionẽ acquirẽdi in communi pro cæteris ſocijs, quia ſi hoc verum eſſet , hereditas, quæ vni ſocio obuenit , cum ei obueniat, non præcedente animo acquirendi,non eſſet communicãda. Sed quia communicari debet, vt dixi ſupra cap.12. ſequitur in actu acquiſitionis talem intentionem habere non eſſe neceſſarium , arg.§.pauonum.Inſtit.de rerum.diuiſ.

21 Et etiamſi talis intentio † eſſet neceſſaria, dicendum eſt, ea ſemper in ſocio reperiri, quia hac intentione contraxit a principio,& mutatio voluntatis non præſumitur.c.maiores.de baptiſ.l.cum tacitum. ff.de probat. &. mutari non poteſt. Et de conſtituto.exploſa Bald.opinion.ſtatim operetur ſuas vires, facta acquiſitione,& non poſſit per cõſtituentem præiudicari conſtitutario; tradit poſt alios,quos citat, Tiraquell.d. ampliat.32.nu.
22 14.Et non obſtat † textus a Bal. allegatus in d.l. actione . §.quod ſi quid poſt. ff. pro ſoc. quia ibi ideo acquiſita ab vno ſocio alteri nõ communicantur, quoniam erat legitimè diſſoluta ſocietas. Si enim non fuiſſet legitime diſdicta , ſed callide , vt renuncians ſibi ſoli aliquid acquireret , nihilominus communicare teneretur,vt eſt text.expreſſus in §.manet.Inſtit.de ſociet.

23 Similiter non obſtat † textus ab eod. Bal. allegatus in l.ſi.C.de acq.poſſ. quia loquitur in non acquiſitis , nempe quando non fuit acquiſitum a Procuratore, ſeu colono : tunc enim dicitur domino præiudicari,& nos agimus de acquiſitis,an ſtatim efficiantur communia. Et ſi ageremus de non acquiſitis,iam dixi vigore ſocietatis,quicquid ſit in Procuratore & colono, non poſſe ſocium ſibi , aut extraneo,& non ſocietati acquirere. Ad dictum textum alio modo etiam reſpondetur ex intentione Salic.& Alex. Tiraq. d.ampli. 32.num.16.

24 Vltimo loco non obſtat † text.in l.ſi quis ſocietatem . ff.pro ſoc. cuius verba ſunt : Si quis ſocietatem contraxerit, quod emit, ipſius fit,non commune, ſed ſocietatis iudicio cogitur cõmunicare : quia dici poteſt , quod non loquatur de ſocietate omniũ bonorum, vel verius dici poteſt eius ſenſum eſſe,quod res empta ab vno ex ſocijs ratione emptionis ſolummodo non efficiatur communis , quia perſona extrinſeca non comprehenditur in contractu, ſed efficiatur communis iudicio ſocietatis . Quia quemadmodum contractus emptionis operatur , vt dominium transferatur in ſocium ementem , ita ex virtute contractus ſocietatis iam initę cauſatur dominij communicatio inter ſocios , & ſic bene procedit, quod non ex emptione , ſed ex ſocietate bona communicentur. Retenta
25 tamen prima † opinione,a qua in conſulendo & iudicando recedi non debet, quia communis eſt,dico,& hoc procedit etiam in primo caſu ſuprapoſito,quod nulla ratio habeatur , an res fuerit empta de propria, ſiue de communi pecunia. Nam quemadmodum in

primo

primo caſu,quando emitur communi nomi
ne, ſtatim efficitur communis, & non eſt a-
gendum de reſtitutione pecuniæ, quia ea e-
tiam erat communicanda,ita in ſecundo ca-
ſu, quando emitur proprio nomine abſque
vlla pecuniarum reſtitutione, communicari
debet.Ceph.conſ.247.num.9. lib.2. Et ſi pe-
cuniarum reſtitutio non eſt facienda in hac
ſocietate omnium bonorum,ſuperfluum eſt
quærere,& inueſtigare,an pecunia,cum qua
fuit facta acquiſitio,eſſet ſocij acquirētis ſe-
cundum communem, & ſi hoc inueſtigan-
dum eſſet, cum in particulari aliquid ſocijs
retinere non liceat,dicerem in dubio præſu-
mi eſſe communem,vt per Craue.conſ.159.
26 num.2. lib.1. Dico inſuper † quatenus fuit
firmatum,ſecundum communem opinionē,
acquiſita nomine proprio ſociū debere com
municare, hoc verum eſſe, niſi alter ſocius
ſciat acquiſitionem ſic proprio nomine fuiſ
ſe factam,& taceat,& non contradicat, quia
ex tali taciturnitate ſibi præiudicat, cū per-
mittat fieri actus diſſociatiuos, Crauet.conſ.
26.num.9.& conſ.123. num.7.lib.1. Tertius
27 erit caſus,etiam † in eadem ſocietate bono
rum omnium,quādo ſumus in dubio,& non
conſtat, an ſocius communi vel proprio no-
mine acquiſiuerit. Et hoc caſu acquiſitio-
nem communi nomine factam cenſeri debe
re dicendum eſt ea ratione, quia ſocius tene
tur acquirere in communi, & ſi præſumere-
tur acquiſiuiſſe nomine proprio, dolus præ-
ſumeretur, & doli præſumptio ſemper eſt
excludenda.l.merito.ff.pro ſoc.l.quoties. §.
qui dolo.ff.de probat. cap. fin.de præſumpt.
& ita tenet Bald.in conſ.61. num.3. lib.2. &
Crauet.d. conſ.159. ſub num.2.lib.2. Neque
28 huic opinioni repugnat † conſideratio Ga-
briel. Mudæi relata a Menoch.d. conſil.122.
ſub nu.20. quod ſocius teneatur in commu-
ni ponere, & non in communi acquirere.
Quia reſpondetur teneri in communi acqui
rere, cum videamus, ſi proprio nomine ac-
quirat,callide & doloſe facere dicatur, vt ſu
pra proxime dixi. Nam doloſe & callide fa-
cere non diceretur, ſi nomine ſocietatis ac-
quirere non teneretur, & non diceretur fa-
cere actus diſſociatiuos,& naturæ ſocietatis
& ſociorum intentioni contrarios,prout fa-
cere dicitur,vt per Crauet. d.conſ.26. nu.9.
& d.conſ.123.nu.7.lib.1.

29 Quartus erit caſus † non in ſocietate om-
nium bonorum,ſed in ſocietate ad quæſtum
an communi nomine quæſita ſtatim cum cæ
teris ſocijs communia efficiantur? Duæ ſunt
conſtituendæ inſpectiones. Prima erit,quan
do ab vno ex ſocijs res fuit quæſita,puta em-
pta communi nomine,ſed adhuc ei non fuit
tradita poſſeſſio. Secunda erit, quando ab
vno empta fuit communi nomine, & ei data
fuit poſſeſſio. In prima inſpectione dicen-
dum erit, rem emptam communi nomine
communem fuiſſe effectam dici non poſſe,
quia re non tradita tantum emptori compe-
tit actio ex empto,& in eum dominium non
transfertur.§.traditionib.Inſtit.de rerum di
uiſ.§.cum autem,ibi,quia ſane qui nondum
rem emptori tradit,adhuc ipſe dominus eſt.
Inſtit.de empt.& vend. Nam ſi nō fuit tranſ-
latum dominium in ſocium ementem,quod
id alterum ſocium fuerit tranſlatum, & fue-
rit inter eos communicatum,dici nō poteſt;
quia in alium nemo plus iuris transferre po-
teſt,quam ipſe habeat,l.nemo plus. ff.de re-
gul. iur. Neque etiam dici poteſt, actionem
competentem ſocio ementi cōpetere etiam
alteri ſocio,cuius nomine etiam emptio fa-
30 cta fuit, quia ex contractu † communi nomi
ne geſto ab vno ex ſocijs, cæteris actio non
quæritur,ſed ceſſione opus eſt l.3.& l.ſi quis
ſocietatem. ff.pro ſoc. & regula,quod alteri
ſtipulari nemo poſſit, procedat etiam inter
ſocios,Alex.in l.2.§.ex his.nu.16.ff.de verb.
obl.per tex.in l.proprium.ff.com.pręd.& de
hac regula dicā infra latius ſuo loco. Et pro-
31 cedit regula iſta † etiam iuris canonici diſpo
ſitione inſpecta. Innoc. in cap. cum contin-
gat.de iureiur.Rimin. conſ.277.numer.8. &
conſ.523.Gabriel qui alios refert.tit.de ver-
bor.oblig.concl.1. ſub num.67. Rimin. iun.
conſ.521.num.34.lib.5. ea ratione, quia niſi
expreſſe cautum reperiatur,nō eſt inducen-
da differentia inter ius ciuile & ius canoni-
cum,cap.1.& cap.2.de oper. nou.nuncia. &
quia etiam de iure canonico non auditur,ni-
ſi ille,cui intereſt,cap.cum inter.de elect. &
32 c.nō ſolet.2.q.7. Et hac ratione attēta † non
competere etiam denunciationem Euange-
licam,tenuit Bart.in extrauag. ad reprimen-
dum.in ver.denunciationem.colum.1. in fi.
& Imol.in l.ſtipulatio iſta. §.alteri.colum.3.
ff.de verb.oblig.ſed de hac Bart. & Imol.opi
nione valde dubitandum eſt, quia in contra-
rium ex tali ſtipulatione competere denun-
ciationem Euangelicam tenent quamplures
non modicæ auctoritatis relati a Gabr.d.con
cluſ.1.nu.68.

33 Verum licet prædicta † vera ſint regulari-
ter, actionem a ſocio emptore communi no
mine cæteris ſocijs non acquiri,niſi facta ceſ
ſione, tamen declarantur non procedere,
quando in ipſa venditione fuit adhibitum iu
ramentum, quia tunc eius vigore actio tranſ
fertur ſine ceſſione,ea ratione,quia Deo iu-
ramentum præſtitum cenſetur, cap.debito-
res,de iureiur. & quia Deus vbique præſens
eſt, dicitur ſupplere præſentiam partis ab-
ſentis, & dicitur recipere promiſſionem vi-
ce partis.l.properandum. §. ſin autem reus.
ibi. Dei præſentia. C. de iud. & plures hanc
opinionem tenentes citat Gabr. d. concluſ.
1. nu.69. & quod procedat etiam de iure ci-
uili,dicit ſub num.71.& ita tenet Roland. in
conſ.119.num.33.lib.2.& eam dicit commu
nem Seraf.in tractat.de priuil. iur. priuil.25.
num.3.& Burſat.conſ.119.num.5.& 6.lib.1.

& alios

&alios multos tenentes hanc opinio. refert
Teſſaur.deciſ.70. ſub nu.8. verſ. ſed contra-
34 riũ.Similiter declarantur † non procedere,
quãdo Notarij ſtipulatio interpoſita fuiſſet,
quia ex ea abſenti quæritur actio ſine ceſſio-
ne.Gabr.in d.concl.1.nu.98.verſ.contrariã,
vbi plures citat teſtantes hanc eſſe commu-
nẽ & magis commun.opin.Burſ.d.conſ.118.
nu.6.lib.1.Rol.d.conſ.19.nu.17.li.1.Oſaſch.
deciſ.33.Craue.conſ.815.lib.5.Clar.§.dona-
tio.q.13.Thob.conſ.56. nu.16. Borgn.deciſ.
42.nu.15.p.1. Et quamuis Teſſa. d.deciſ.70.
nu.4.verſ.ſi ſunt.aſſerat,contrariam opinio-
nem ſibi videri veriorem, & communiorem
tamen credo ego hanc noſtram eſſe magis
communem, ac etiam in practica receptam
citra omnem difficultatẽ. Neque in his dua-
35 bus † limitationibus dicendum eſt acquiri
abſenti actionem ſine ceſſione,accedente e-
ius ratificatione, & non alias,& ante ratifica
tionem poſſe reuocari quicquid actum fuit,
vt per Seraf.d.tractat.de priuil.iur.priuil.25.
nu.3.& per Teſſaur.d. deciſ.70. num.5. quia
quod abſque alia ratificatione irreuocabili-
ter ſit quæſita actio abſenti, vigore iuramẽti
dicendũ eſt,ex eo,quia venditor iurans non
poteſt venire contra iuramentũ, & iuramen
tum etiam actum reuocabilem facit irreuo-
cabilem,ſi ſit promiſſorium, vt concordãdo
opiniones tradit Teſſaur.d.deciſ.76.nu.5.&
ita tenet Burſat.d. conſ.118. nu.6. lib.1. vbi
teſtatur de magis cõmuni opinione. Et adeo
irreuocabiliter tranſit vigore iuramenti a-
36 ctio † in abſentem,vt nec etiam ab ipſo ab-
ſente ei renunciari poſſit,quãdo eius renun
ciatio tenderet in præiudicium aliorum, vt
declarat Burſat. d.conſ.118. nu.8. & ſeq.lib.
1.Et quod ei renunciari non poſſit a ſocio ab
ſente,eo magis dicendũ eſt,quia iam in con-
tractu ſocietatis conſenſit de acquirendo in
communi,& eius conſenſum reuocare non
poteſt,l.actione,§.diximus,ff. pro ſoc. Quod
37 ſimiliter ſit † ſocio abſenti quęſita irreuoca
biliter,ex ſtipulatione Notarij, abſque rati-
ficatione,dicẽdum eſt, quia doctores tenen-
tes, ex ſtipulatione Notarij acquiri actionẽ
abſenti,& teſtantes hanc eſſe magis cõmu-
nem & in practica receptam opinio. loquun
tur præſuppoſito, nullam extare ratificatio-
nem,vt videre licet, & tradit Rolan. d. conſ.
19.ſub nu. 28.verſ.non obſtat,& ita affirmat
Burſat.d.conſ.118.nu.5.& idem Rolan. cõſ.
38 4.nu.1. lib.1. Et ſine dubio iſta opinio † in
præſẽti caret omni penitus difficultate,quia
ſi venditio fuit facta ſocio præſenti,ab ea re-
cedere venditori non erit licitum, & ſi actio
tranſiuit in ſociũ abſentẽ,cuius nomine etiã
emptio facta fuit, neq; ei licitum erit eã non
acceptare, contra eius cõſenſum iã præſtitũ
in ſocietate cõtracta.d.l.actione, §.diximus,
39 ff.pro ſoc.Et non poterit iuri † & actioni ſibi
quæſitæ ex d.emptione renũciare, non ſolũ
reſpectu ſocij ſed etiã reſpectu creditorum,

vt per Burſ.d.conſ.118.nu.10.lib.1. In ſecũda
inſpectione,agendo nõ de actione,ſed de ip
ſa re empta, cuius etiã poſſeſſio tradita fuit
ſocio emptori,dicendũ videtur, eſſe neceſſa
riam ratificationẽ ſocij abſentis,ad hoc vt ei
40 quæratur † poſſeſſio & dominiũ,iuxta text.
in l.ſi ego.ff.de neg.geſt.& in l. fundus.ff. de
cõtrah.empt.ita tenet Bal.in l.ſi patruus,ſub
nu.3. C.com.vtr.iud.& Bart.ibid.ſub nu.4.&
in l.Titiũ & Mæuiũ,§.altero, ſub nu.2.ff. de
admin.tut. Collegiũ Patauinũ inter conſilia
Zabar. conſ.27.Alex.conſ.134.nu.3.li.5.Me-
noch.conſ.122.ſub nu.20.li.2. Put.deciſ.72.
lib.2.ſcdm librum meum manuſcriptũ. Sed
41 mihi dicendũ † videtur,rẽ emptam a ſocio,
& ei traditam, ſtatim cõmunicari cum cæte-
ris ſocijs,quorum nomine empta fuit, & nõ
eſſe neceſſariam ratificationẽ, & ita tenen-
dũ moueor per tex.in l.cum duob.in prin.ff.
pro ſoc.vbi probatur mandanti licere eme-
re fundũ pro ſe,non obſtante mandato alte-
ri facto de emendo, in cõi,ſed non licere vni
ſocio emere fundum pro ſe,ſuper quo emẽ-
do in cõi fuerat contracta ſocietas, & ſi ema
tur diuidi debere cum altero ſocio, & eſt ra-
tio diuerſitatis inter mãdatũ & ſocietatem,
quia in mandato licet pœnitere,ſed nõ licet
in ſocietate, vt ibi Bart. tradit in ſummario.
Si igitur res efficitur cõis, quia non licet pę-
nitere,ergo non eſt opus ratificatione,cum a
conſenſu iam præſtito in ſocietate recedere
nõ liceat, & eſt tex.in l.ſi fratres,§. ſi quis ſo
42 cietatẽ.ff.eod.Etiam vt † dictam opinionem
teneã,moueor ea ratione, quia ſi ſoci⁹ vnus
ſolus peregrinetur & nauiget in longinquis
partib. nihilominus alteri ſocio abſentia nõ
obſtante acquirit,l.cum duob. §.quidã ſaga-
riam,ff.pro ſoc.Menoch.conſ.656.lib.7.& ſi
neceſſaria eſſet ratificatio, proculdubio ei
non acquireret, quia ab ignorante fieri non
poteſt,Pariſ.conſ.42.nu.97.lib.1.Et ſi in om
43 nibus contractibus † dici ſolet,eos claudica
re non debere,l.litigatores,§.penul. ff.de ar
bitr.& eos eſſe poſt fact. neceſſitatis, licet a
principio ſint voluntatis,l.ſicut. C.de act. &
oblig.dici etiam debet, quod cõtracta ſocie-
tate generali ad quæſtum, & emptis rebus
ad quæſtum pertinentibus, ſtatim commu-
nes eſſe debent, abſque alia ratificatione,
quia ſi deberet expectari ratificatio,interim
contractus penderet, & claudicaret, & eſſet
in poteſtate ſocij, non ratificando recedere
a contractu & eius obligatione. Cum etiam
44 dici ſoleat, in rebus † ſocietatis ſocium a ſo
cio habere mandatum,gloſ.in l.nemo,ff. pro
ſoc.& in l.de pupillo, §.ſi pluriũ, ff. de nou.
nunciatio.Alex.in l.ſerui electione.§.Labeo
num.3.ff.de leg.1.Dec.conſ.566. nu.1.lib.2.
Ceph.conſ.768.nu.25.lib.5.Ioſeph.Lud.cõ-
cluſ.53.verſ.ſocij,nu.47.Dec. conſ.60.nu.4.
libro 2. dici etiam debet de ratificatione nõ
eſſe quærendum, quia ea non eſt neceſſaria
præcedente mandato, dicta l. ſi ego, ff. de

neg.geſt.d.l.ſi fundus,ff.de contrah.empt.&
45 l.fi.C.ad Maced.Et ſi negetur † ſocium a ſo-
cio habere mandatum, reſpõdetur,etſi vere
ſocius nõ dicatur a ſocio habere expreſſum
mandatum, de quo habetur toto tit. ff. & C.
mandat. tamen habet auctoritatem emendi
pertinentia ad ſocietatem , vigore ipſius ſo-
cietatis initæ ad quæſtum,in commune quę-
rendum , & hoc modo etiam dicitur habere
tacitum mandatum d.l. cum duob. in princ.
& l.ſi vnus,§.ſi vnus,ff.pro ſoc.Crauet.conſ.
129.lib.1.Bertaz.conſ.558.nu.13. & ſeq.lib.
2.conſ.Crim.Surd.dec.213.nu.2. vbi dicit ha
bere mandatum ad obligãdum etiam bona.
46 Ex eo etiam,quia ſi ſocius † emat communi
nomine pertinentia ad quæſtum, dicitur vti
lia facere,l.coire, ff. pro ſoc. tenendum eſt ,
non eſſe neceſſariam ratificationem,quia in
omni negotio, ſi quis,p alio vtilia facit, eius
ratificatio,ad hoc vt detur actio negotiorum
geſtorum,non eſt neceſſaria,id omnium Do
ctorum conſenſu firmari dicit Gabr. conſ.5.
nu.39.lib.1.Rot.Genuen.deciſ.14.nu.68.Et
47 hanc opinionem † his motus fundamentis
veriorem eſſe puto & eſſe ſequendã.Et dico
non obſtare contraria, quæ ex aduerſo alle-
gantur, quia aut procedunt inter non ſocios
& non procedente aliquo contractu, ex quo
reſultet auctoritas,& facultas emẽdi cõmu-
ni nomine. Aut procedunt inter ſocios in re
bus non comprehenſis in ipſa ſocietate.Sed
48 dato & non conceſſo † neceſſariam eſſe rati
ficationem,quæro , an neceſſaria ſit,quando
ſocius acquiſiuit communi nomine interue-
niente ſtipulatione Notarij , iuramento, &
clauſula conſtituti,& an ante ratificationem
ſocius acquirens poſſit de ea diſponere in
præiudicium alterius ſocij , ita vt a ſocio ac-
quiſitio amplius ratificari non poſſit? Docto-
res in hoc diuerſa dicunt. Aliqui tenent, vir
tute clauſulæ conſtituti appoſitæ a Notario
non transferri poſſeſſionem & dominium in
ſocium abſentem , cuius nomine etiam em-
ptio facta fuit,niſi ſecuta eius ratificatione,
Socin.in l.1.§.iuſſerim.in fi.ff.de acq.poſſeſ.
Ruin.conſ.121.in fi.& conſ.180.col.3.in fin.
lib.1. Dec.in l. contractus,col.5. verſ. & am-
pliatur,ff.de reg.iur.Rol.in cõſ.4.nu.10.li. 1.
& multos hanc opinionem tenentes refert ,
& ſequitur Teſſaur.d.deciſ.70.nu.7. Alij sũt
49 Doct.† tenentes contrar.opin.virtute clau-
ſulæ præfatæ,a Notario appoſitæ, fauore ab-
ſentis ei poſſeſſionem & dominium acquiri.
Soc.in conſ.90.lib.3. Ruin. conſ.172. col.4.
lib.3.Soc.iun.conſ.67.lib.3.Moderniores Pa
riſienſ.conſ.60.nu.13.Decian.conſ.1.nu.19.
& ſeq.lib.3.Ioſeph.Lud.deciſ. Peruſ.29.nu.
13.& 18.p.1.Borgn.deciſ.42. nu.18. & 29.p.
1.Rol.conſ.19.nu.23.lib.1. Burſat.conſ.118.
50 lib.1.Et hanc opinionem † puto ego eſſe ve
riorẽ,& omnino eſſe ſequendam in caſu no-
ſtro, ſi cũ clauſula cõſtituti adſit etiam iura-
mentũ,cuius virtute reuocabilia efficiuntur
irreuocabilia , Borgn.dec.42.nu.6.& abſens
pro præſente habetur Rol.d.conſ.19. nu.83.
& Burſat.d.conſ.118.nu.6. & ẽt adſit duplex
ſtipulatio,nẽpe ſtipulatio facta a ſocio emen
te,& ſtipulatio facta a Notario. Albe.in cõſ.
36.poſt Bart.in d.l.ſi ego,ff.de neg.geſt.Teſ-
ſar.d.deciſ.70.nu.13.Et ius ſocio acquiſitum
51 † dictis duab. pſonis,nẽpe ſocio emptore,&
Notario ſtipulante, ꝙ ab ipſo emptore ante
ratificationem ſocij abſentis tolli nõ poſſit,
tradit Teſſau.d.deciſ.70.nu.14. vbi dicit No
tariũ hoc facere non poſſe etiam cũ conſen-
ſu alterius perſonæ, quæ cũ eo ſtipulata fuit
poſt,Affl.ſuper cõſtit.regn.c.Baiulus,nu.43.
Et hoc nullã habet difficultatẽ inter ſocios ,
quia ſtatim re communi effecta per Notarij
ſtipulationem & conſtitutum amplius in prę
iudicium alterius ſocij , & ſine eius conſen-
ſu alienari non poteſt.Bald.in l.ſi ſocius,ff. ſi
52 cert.petat.Et caſu,quo ratificatio † ſit neceſ
ſaria,eam factam fuiſſe apparebit non ſolum
verbis,ſed etiam factis,l. Paulus. ff.rẽ ratam
haberi . Quæ verba inducant ratificationem
facile eſt percipere. De factis aliqua dicam.
Exempli gratia & plura alia videri poterunt
per Maſchar.d.conclu.1255.per Rol.conſ.4.
lib.2.& conſ.60.lib.4.& per Burſat. cõſ. 118.
& conſ.ſeq.lib.1.& per Menoch. in tract.de
recup.poſſeſ.rem.15.nu.120. Socius facto ra
53 tificaſſe dicitur † emptionẽ ab altero ſocio
factam communi nomine, ſi pretium pro ſui
parte debitum ſoluat, l.Iul. §.vlt.& l.ſeq. ff.
ad Maced.l.cum fidẽ . C.de non numer.pec.
54 Et dicitur ratificaſſe,ſi † fructus ex re em-
pta percipit Soc.cõſ.18.nu.3.lib.3. Tiraq.de
iur.conſtit.p.3.limit.30. nu.11. & ſeq. & nu.
21.Menoch.in tract.de præſumpt.li.2.præſ.
39.nu.6.& in tract.de recupe.poſſeſ.rem.15.
nu.120.Burſ.d.conſ.118.nu.16.lib.1. etſi ra-
55 tiones de re empta † ſibi reddi petat. Dec.
poſt Caſtr.quem allegat in l.ſemper qui non
prohibet.nu.8.ff.de reg. iur. etſi in lib.ſuarũ
56 † rationũ dictam rem emptam deſcribat Me
noch.conſ.79.nu.16.li.1. & d. præſ.39.nu.7.
57 lib. 2. Etiam ſi ſolum † ſciuit rem fuiſſe em-
ptã ſuo nomine,& tacuit,ratificaſſe dicitur ,
Ruin.conſ.174.col.3.verſ. ſed ex alio . lib.1.
Dec.cõſ.58.col.2.li.1. Pariſ.cõſ.89. col.pen.
lib.3.Ceph.cõſ.35.nu.19.li.1.Rol.cõſ.19.nu.
36.li.1.& cõſ.4.nu.29.li.2.Menoch.cõſ.189.
nu.10.li.2.& conſ.229.num.26.lib.3. & in d.
præſ.39.in fi.li.2.Burſat.d.conſ.118.nu.11.&
58 d.cõſ.119.nu.1.li.1. Et quãuis † ſciẽtia non
præſumatur, niſi probetur ſaltem per conie-
cturas,Bal.conſ.74.& conſ.392.nu.1.lib.1. &
conſ.437.lib.5.Borgn. deciſ.36.p.1.late Ma-
ſchar.in d.tract.de probat.concl.1293. ea ta-
59 men facile † præſumi poterit inter ſocios,
qui vt plurimum inſimul habitant , vel ſunt
conſanguinei, vel inſimul conuerſantur, la-
te Maſchard. d. concluſ.1293. Roland.dicto
conſil.19.lib.1.d.conſil.4.lib.2.& d.conſ.60.
lib.4.Burſat.d.conſ.118.& d.conſ.119.lib.1.
Cephal.

Digitized by Google

Ceph.d.cōſ.33.nu.19.li.1.Honded.conſ.35.
nu.26.27.& 28.li.1.Sed ad hoc vt facta ratifi-
60 catio † valeat, conſtare ēt debet fuiſſe factā
re integra,i.antequam alteri ſit ius quæſitū,
quia ſi facta appareret poſt ius alteri quæſi-
tum,non retrotraheretur.Alex.conſ.10.col.
2.lib.1.& conſ.26.lib.2.& cōſ.135. col.2.lib.
6.Ruin.conſ. 172.nu.14.lib.1. Dec. cōſ.247.
col.3.lib.1.Gozad.conſ.14.col.2.Rol.d.cōſ.
19.nu.12.lib.1.& d.conſ.4.nu.10.& ſeq.li.2.
61 Et re exiſtente integra,quod non ſit † in ea
alteri ius quęſitum,poterit ratificari a ſocio,
cuius nomine empta fuit etiā poſt mortem
ſocij emptoris, & poterit mortuo ſocio, cu-
ius nomine quæſita fuerit ratificatio, fieri ab
eius herede. Quod poſſit ratificari ab herede
ſocij,cuius nomine quæſita fuit, tradit Gab.
cōſ.80.nu.3.lib.1.per tex.in l.ſi ſine.§. ſi pro
curatori.ff.rem rat.hab.& citat Din. in c. ra-
tū.col.pen.de reg.iur.in 6.Bart. in l.bonorū,
col.2.ff.rem rat.hab.Dd.in l. eius qui in pro-
uincia,ff.ſi cert.pet.vbi Alex.nu.7.& Dec.in
fi.Ruin.conſ.168.col.pen.lib.1. Et quod poſ
62 ſit † ratificatio fieri etiā mortuo acquirente
quicquid dicat Cephal. loquendo de dona-
tione in conſ.440.nu.35.li.3.tenet ſimiliter
in donatione loquendo Teſſaur. in deciſ.70.
ſub nu.5.& dicit Cephal. opinionem proce-
dere, quando a donatore viuente fuiſſet re-
uocata donatio, & iſta opinio probatur per
textum,quem ipſe Cephal.allegat in l. bono
rum.ff.rem rat.haber.vbi diſponitur,quod ſi
quis accipiat poſſeſſionem nomine meo,po-
tero ratum habere ēt poſt eius mortē,& hu-
ius l.diſpoſitione ſtāte ab hac opinione non
eſt recedendū,& quod iſte ſit d.l.intellectus
tradit Nat.ad Alex.in conſ.24.nu.9.lib.5.
63 Et non obſtat, ſi dicatur, morte † ſocieta-
tē diſſolui. l.adeo, ff.pro ſoc. quia pertinen-
tia ad ſocietatem incepta, & non completa
tranſeūt ad heredes,l.heres ſocij, & ibi Bal.
ff.pro ſoc.Gloſ.fin.in l.nemo.ff.eod. Et in ſo
64 cietate attenditur † tēpus,in quo pertinen-
tia ad ſocietatem tractari incepta fuerunt. l.
nā & Seruius.§.ſi viuo.ff.de neg.geſt.gl.in l.
verſi,§.in heredem, ff. pro ſoc.quam cōmu-
niter receptam dicit Oſach.deciſ.76.ſub nu.
65 3.Cum autem ſocius † cuius nomine res em
pta fuit,ſi vult partē in re ipſa habere, tenea
tur alteri ſocio emptori reſtituere partē pe-
cuniarū expenſarum,l.2.& ibi Bart.& Bal.&
cęteri.C.pro ſoc.Alex.in cōſ.135.lib.5.& ſit
habenda ratio melioramentorum, fructuum
perceptorum & intereſſe pretij non ſoluti,
vt per Alex.conſ.77.col.fin.lib.6.& per Rol.
in cōſ.4.in fi.lib.2.dubitari poteſt an fructus
66 † ex re perceptos ante pretij reſtitutionem
in ſortem imputare teneatur? Et affirmatiue
tenendum videbatur,eſſe imputandos, quia
ſi mandato alterius quis rem aliquam emat,
& de propria pecunia pretium ſoluat,& rem
retineat tanto tempore, vt fructus percepti
ſortem adæquent, rē dare erit obligatus, &
repetere pretiū non poterit, cum de eo fue-
rit ſatisfactus ex fructibus perceptis.Bald.in
rub.C.de contrahen.empt.q.15.Iaſ.in l.non
amplius,§.fi.col.1.de leg.1. & in l.diuortio,
§.ob donationes col.vlt. ff.ſol. matrim.& in
l.2.§.mutui datio.col.vlt.verſ.15. fallit, vbi
Purpur.num.120.ff.ſi cert.pet. Cotta.in me-
mor.verſ.Procurator emit. Cremenſ.ſingul.
160.Gerard.ſing.31.Ferra.caut.54. qui dicit,
67 hoc † eſſe valde notabile & cordi tenēdum
ad acquirendum rem ſine pretio. Et quamuis
68 iſti Doctores † loquantur in mandato pręce
dente: tamen idem dicendum videtur in ra-
tificatione ſecuta, quia mandato æquipara-
tur,l.ſi ego,ff.de neg.geſt.c.ratihabitionem,
de reg.iur.in 6.In contrarium, quod fructus
69 in † ſortem non ſint computandi, dicēdum
videtur,quia cū ſimus inter ſocios, qui quæ-
ſtus acquirere ſtudent,& ad hoc ſocietatem
contraxiſſe dicuntur, erit habēda ratio non
ſolum quantitatis expenſæ,ſed etiam inter-
eſſe, etiam lucri ceſſantis, & ita fructus non
cum ſorte ſed potius cū intereſſe erunt com
penſandi,& hoc videtur probari per text.in
l.ſi vnus,§.ſi quid vnus,ff.pro ſoc. cuius ver-
ba ſunt: Si quid vnus ex ſocijs neceſſario de
ſuo impęnderit in commune negotium, iu-
dicio ſocietatis ſeruabit, & vſuras, ſi forte
mutuatus ſub vſuris dedit,ſed & ſi ſuam pe-
cuniam dedit, non ſine cauſa dicitur, quod
vſuras quoque percipere debet, quas poſſit
habere,ſi alij mutuum dediſſet. Et ad hoc e-
70 tiam † probandum allegatur text. in l.ſi ve-
ro,§.ſi mihi mandaueris, ff.mandati. vbi Iu-
riſconſultus inquit, quod ſi quis mihi man-
dauerit,vt rem aliquam emam, egoque eme
ro meo pretio,non tantum quod expenſum
eſt conſequi poſſe me, ſed ēt vſuras, vſuras
autē non tantū ex mora admittendas,verum
etiam Iudicē ęſtimare debere,ſi exegit a de-
bitore ſuo & ſoluit,cū vberrimas vſuras con
ſequeretur: æquiſſimum .n. erit, eius rei ra-
tionē haberi,aut ſi ipſe mutuatus eſt grauib.
vſuris,ſoluit, & iſtum textū ad hoc ibi notat
Bal.& ſequitur Bal.Afflict. deciſ.91.nu.1. Et
ita hanc opinionem per iſtum textum tenet
Beccius conſ.113.num.33.& ex Cotta.d.me
moral.Procurator emit. dicit, quod difficile
erit dare caſum, in quo quis habeat fundum
ſine pretio,maxime inter Genuenſes & Flo
rentinos,qui pecunias in arca non recōdūt.
71 Et pro hac opinione † probanda conſidera-
tur etiā,dominium rei emptæ nō tranſire in
ſocium, cuius nomine empta fuit ante eius
ratificationē,& ante pretij reſtitutionē, ſed
permanere penes emptorem,quia ea mēte,
& ea intentione videtur eam emiſſe, vt ſibi
pretium reſtituatur,& ſic dominiū transfera
tur pretio ſibi reſtituto, & non alias,ex tradi
tis ab Alex.cōſ.232.nu.3.lib.6.Si enim domi
72 niū † eſt penes ementē ante ratificationem,
& pretij reſtitutionē, per conſequens etiam
fructus ad ipſum pertinere deberent, & ra-

Digitized by Google

tione æquitatis,& ratione dominij, ad trad.
per Dec.conſ.543.col.vlt.lib.2.Et ita hac ra-
tione motus fructus pertinere ad ementem
tenet Gabr.conſ.80.num.4.lib.1.& poſt eum
Becc.d.conſ.113.num.33.agendo de ſocijs,
73 ſi res empta † ſtatim fuit effecta communis,
vt ſupra tenui, fructus etiam erunt commu-
nes,& pecunia pro parte erit reſtituenda, &
poterit ſocius non ſolum conſequi pretium,
ſed etiam intereſſe, quod ſibi debebitur ra-
tione pretij ſoluti de propria pecunia,vt ha-
betur in d.l.ſi vnus.§.ſi quid vnus, & hoc ex
natura ſocietatis. Si vero ſtatim non fuit ef-
fecta communis, dico, quod ſecuta ratifica-
tione,quemadmodum res ipſa debet cōmu-
nicari,ita etiam de fructibus perceptis ratio
a ſocio erit reddenda,& poterit cōſequi in-
tereſſe paſſum, ratione pretij ſoluti de ſua
pecunia, quia ita operatur natura ſocietatis
& vbi non adſit ſocietas, tranſeo cū opinio-
ne Gabr. & Beccij. Quintus eſt caſus,quan-
74 do † res fuit empta proprio nomine, & non
nomine aliorū ſociorum, & hoc caſu dicen-
dum videtur nō effici communem, imo nec
etiam communicari debere,& ad communi-
cationem faciendam ſocium cogi nō poſſe,
etiam ſi fuerit emptio facta cum communi-
bus pecunijs.Gloſ.in l.ſi quis ſocietatem. ff.
pro ſoc.Bart.& Bal.in d.l.ſi patruus. C.com.
vtr.Iud.Bart.in l.Titium & Mæuium. §. alte-
ro.ff. de admin.tut.Bal.in l.ſi fratres. in prin.
verſ.ſed quid ſi ſunt duo.ff. pro ſoc. Colleg.
Patau.inter conſ.Zabarel.cōſ.27.Io.de Ana-
nia conſ.65.viſo puncto.in 2.dubio. Lud.Bo-
logn.conſ.7.col.pen.in fi.Rimin. ſen.conſil.
800.nu.92.lib.2.Corn.conſ.54.nu.8. libro 1.
Ruin.conſ.216.nu.4.lib.1.Petr. de Vbald. in
tract.de duob.fratr.p.5.nu.3. & iſta eſt com-
munis opinio ſecundum Menoch. in conſil.
121.nu.32. & nu.78.& in conſ. 122. nu.2.in
fi.& ſub nu.20.lib.2.& in conſ.419. nu.5.lib.
7.Ioſeph.Lud. concl.53.ver.in ſocietate.nu.
75 60.Et quod iſta opinio † vera ſit, etiā ſi em-
ptio fuerit facta de proprijs pecunijs alte-
rius ſocij,tradit Roman. conſ.291. ſub nu.6.
Menoch.d.conſ. 122.nu.40.lib.2.& in d.cōſ.
419.ſub nu. 5.lib.5.
76 Et ſolum ſocius ille, cuius † pecunia fuit
expenſa, poterit agere pro pecunia ſua ex-
penſa, vt ſibi reſtituatur vna cum vſuris.Me-
noch.in conſ.121.nu.78.lib.2. vbi citat ſe a-
ptum in conſ.12.nu.20.lib.1.& in d.cōſ.419.
ſub nu.5. lib. 5. In contrarium, quod res em-
77 pta † ab vno ex ſocijs nomine proprio cum
pecunia communi communicari debeat, te-
nent Bal.& Salic.in l.pen.C.ſi quis alteri vel
ſibi.Bal.in conſ.260.vnus videlicet, nu.3. &
in conſ.304.Non eſt nouum. in 2. dubio.lib.
1.& in conſ.125.Quidam Ioan.col.1.verſ. &
dicit lex.lib.5.Ang.conſ.174. filius Vgonis,
nu.2.Anch.in conſ.149.nu.4.& cōſ.302. nu.
3.Dec.conſ.254.lib.1.& Soc.conſ.254. lib.2.
78 Contrariæ iſtæ opiniones † optima diſtinct.
concordari poſſunt,quā ponit Petr.de Vbal.
in d.tract.de duob.fratr.p.5.nu.3. Nam dicit
ipſe eſſe conſiderandum,an res emptæ perti
neant ad ſocietatem,an vero non pertineāt,
vel an ſimus in dubio,an pertineant.
79 Primo caſu determinat,res emptas † ad ſo
cietatem pertinentes debere communica-
ri,etiā quod emantur proprio nomine, quia
iſta eſt natura ſocietatis ad quæſtum, vt om-
nia in ea veniant empta cauſa quæſtus, per
text. in l.coire. ff. pro ſoc. Et multo magis
80 † hoc verū erit,ſi res aliqua empta fuerit,in
per qua particularis ſocietas fuerat cōtracta
l.actiones.§.ſi in rē certā. ff. pro ſoc. Et ita p-
cedit opinio tenentiū rē debere cōicari, nē-
pe qñ res empta fuit pertinēs ad ſocietatem.
81 Secundo caſu determinat † res non perti-
nentes ad ſocietatem communicari non de-
bere, per tex.in l.cum duob.§.ſi.& in l.ſi fra-
tres,in princ.ff.pro ſoc.& in hoc caſu proce-
dit cōmunis opinio, ſiue res ematur de pro-
pria pecunia ementis,ſiue de communi,ſiue
de propria alterius ſocij.
82 Tertio caſu, quādo dubiū † eſt,an res per-
tineat, vel non pertineat ad ſocietatē,regula
riter eſt dicendū,non pertinere ad ſocietatē
& non debere cōmunicari, & ſocio allegan-
ti contrarium incūbere onus probandi, ad-
mittit Petr.de Vbal.d.loco. vbi tamen decla
rat poſſe probari contrariū per coniecturas.
83 Et primam coniecturam † deſumit a cōſue-
tudine ipſorum ſociorum, nempe ſi cōſueti
erant omnia empta cōmunicare,quod ex ta-
li conſuetudine præſumi debeat res emptas
pertinere ad ſocietatē,& per conſequens,ꝙ
eam communicare teneatur,per tex.in l.vni
uerſorū.ff.de pign.act.& per tradi. a Bal.in l.
ſi patruus.C.com.vtr.Iud.vbi dicit, ſocietatē
inter ſocios contractā cenſeri iuxta ipſorum
conſuetudinē.Menoch.conſ.122. nu. 72.lib.
84 2.Secūdam coniecturā,conſuetudine † ceſ-
ſante, deſumit a qualitate rei, & ex qualita-
te ſocij,& dicit eas eſſe conſiderandas arbi-
trio boni viri.Et ponit exemplum ſi patruus
vel frater ſocius omnium,quę ex quæſtu de-
ſcendunt,emat domum, qua egebat pro ſua
habitatione,vel fundū prope bona ſua, & di
cat, ꝙ tales emptiones non præſumerentur
factæ cauſa negociandi,& ſic cauſa quæſtus,
& ideo non debere communicari, cum quid
ſint extra ſocietatem,ſed ſi emat mercantias
ſeu fundum in bono foro ad reuendendum
has res, bonus vir arbitrabitur emiſſe cauſa
quæſtus,& debere communicare. Et ab hac
Petri diſtinctione non eſt recedendum,quia
optime probatur per iura per ipſum allega-
ta, & faciunt tradita a Bal. in d.l.ſi patruus.
ſub nu.5.C.com.vtr.Iud.& a Guid.Pap.conſ.
85 20. num.8. Sextus erit caſus quando † om-
nes ſocij ſimul emerūt,& tunc citra difficul-
tatem res empta ſtatim efficitur communis,
Alc.cōſ.134.ſub nu.2.li.5.Burſ.cōſ.118.nu.1.
86 lib.1. Septimus erit caſus † quando emptio
facta

Digitized by Google

facta fuerit ab inſtitore ſociorum, & ſimilirer hoc caſu ſtatim emptione facta res communis erit. l. ſi procurator. ff. de acqui. rerum
87 domin. Octauus erit caſus, quando † nō conſtat, an res fuerit empta communi, ſeu proprio nomine, cuius nomine empta præſumatur, proprio & non communi nomine regulariter emptam fuiſſe præſumi debere tenendum eſt, vt late dixi ſupra c. 3. nu. 43. cū plurib. ſeqq. & tenent Bart. & Bal. in l. ſi patruus C. comm. vtr. & in l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de adminiſtr. tuto. Alex. in conſ. 132. nu. 8. & conſ. 134. nu. 61. lib. 5. Petr. de Vbal. d. tract. p. 5. ſub nu. 3. verſ. 3. caſu. Menoch. in tract. de præſumpt. lib. 3. præſ. 46. nu. 5. & in
88 conſ. 122. nu. 74. lib. 2. Sed ab iſta regula † receditur, quando extāt coniecturæ & præſumptiones, ex quibus dici poſſit, rem emptam fuiſſe communi nomine, vt dixi c. 3. nu. 45.
89 Et prima erit coniectura † quando res empta fuit, pro qua emenda fuit contracta ſocietas, quia alias ſi non emiſſet communi nomine ſocius, ſed proprio, maligne & doloſe egiſſe diceretur, Corn. in conſ. 61. colum. 2. in fin. lib. 1. Menoch. conſ. 122. ſub num. 73.
90 lib. 2. Secunda erit coniectura † quando appareret, rem fuiſſe emptam de cōmuni, ſeu de propria vnius ex ſocijs pecunia deſtinata in emptionem rei, quæ empta fuit, ſeu aliorum ſimilium, tūc etiam communi nomine empta cenſeretur, ne præſumeretur, ſocium pecuniam deſtinatam ad talem rei emptionem conuertiſſe in proprios vſus. Crauett.
91 conſ. 286. lib. 2. Et intelligo dici debere † pecunias eſſe deſtinatas etiam tacite, vt quia ſocij ſint omnium prouenientium ex quæſtu. Nam intelligo, quod pecuniæ ſint deſtinatæ ad quæſtum, quæ ſunt communes, ſiue cuiuſlibet ſociorum, & ideo ſi expendantur in rebus quæſtualibus, quod communi nomine expenſæ dicantur, cum quæſtus communes inter eos eſſe debeant, ex tradit. ſup. nu. 48.
92 & ſeq. Tertia erit coniectura † deſumpta a conſuetudine ſociorum. Si enim ſunt ſoliti emere in communi, & in communi emiſſe erit præſumendum Bal. conſ. 61. nu. 3. lib. 2. Petr. de Vbald. d. tract. p. 5. ſub nu. 3. verſic. 3. caſu. dixi ſupra nu. 48. Menoc. d. præſumpt. 46. in fi. lib. 3. Alias coniecturas poſui in d. c. 3. nu. 48. cum pluribus ſeqq. & c. 11. nu. 14. & quia ibidem videri poſſunt, eas hic repetere prætermitto.
93 Nonus & vltimus † caſus erit, quādo non conſtat, an emptio de rebus pertinentib. ad ſocietatē facta fuerit de propria, vel de communi pecunia. Et regulariter in dubio tenendum eſt, cenſeri factam cum pecunia ſoluentis, ea ratione, quia qui poſſidet pecunias, earum dominium habere cēſetur. l. ſicuti. §. ſi quæratur. ff. ſi ſeru. vend. Bald. in conſ. 109.
94 nu. 2. & non tenetur quis † oſtendere titulū ſuæ poſſeſſionis. Bal. in l. cum oporret. nu. 12. C. de bonis quæ lib. & in l. vltra. ff. de donat. inter vir. & vxor. Et ita quod emptio de propria ementis pecunia facta cenſeatur, firmāt Bart. & Bal. Salic. Ang. & Caſtr. & omnes alij a me relati ſup. c. 11. nu. 79. vbi dixi, hanc eſſe magis communem opinionem ex Alexan. in conſ. 134. in fi. lib. 5. & hanc eſſe magis communem opinionē tradit Ioſeph. Lud. concl. 53. verſ. ſed quando non eſſemus. nu. 81. Et hoc eſſe menti tenēdum, quia potuit valere mille aureis, dicit Bart. in d. l. 2. & alij eum ſequuntur, quos refert Becc. in conſ. 113. ſub nu. 28. & teſtatur de magis cōmuni opinion. & dicit parui faciendum eſſet Nat. qui contrarium conſuluit conſ. 358. maxime cū ipſe
95 etiam fateatur hāc opinionē † eſſe crebriorem. Qualiter autem præſumptionib. probari poſſit, rem fuiſſe emptam de communi pecunia, late examinaui ſup. in d. c. 11. vbi videatur, ne ſi ea repeterē crambe recocta noceret, & ponit Natt. conſ. 100. nu. 19. & 15. & Crauet. conſ. 129. nu. 13. & conſ. 191. nu. 8. & Ioſeph. Lud. concl. 53. verſ. fallit. nu. 82.

96 Tunc communi nomine † res empta cenſetur quando ita actum fuit inter emptorem & venditorem Fulg. in l. ſi patronus in prin. verſ. 1. caſu. C. commun. vtr. iudic. & ex Mudei ſententia in l. 1. §. 1. nu. 1, fol. 2. ff. pro ſoc. ſcribit. Menoc. conſ. 122. ſub nu. 12. lib. 2. requiri emptionem fieri communi omniū ſociorum nomine, & intentione omnibus acquirendi, & quod nō ſufficit expreſſio nominum ſociorū ſine intentione ex Bal. in rubr. C. de contr. empt. q. 21. Quidem intentio requiritur, ſed quod non ſufficiat expreſſio ſociorum, ad probandum intentionem eis acquirendi non eſt verū, & Bal. d. loco hoc non dicit, nam eſt certiſſima regula verbis declarari, quod in intētione continetur l. Labeo. ff. de ſupellect. leg.

97 Communi nomine † res ab vno empta, ſi tantum ab aliquib. & non ab omnibus ratificatio facta fuerit, remanet in totum penes emptorem, & non acquiritur eis qui ratificarunt Put. deciſ. 70. lib. 2.

98 Sicuti qui emit † per procuratorē acquirit ſtatim dominiū, & poſſeſſionem etiam ignorans. l. cōmuni. §. 1. vbi gloſ. fi. l. 1. §. per procuratorē. ff. de acq. poſſeſ. ita etiam, & poſſeſſionem, & dominiū, acquirit quis rei emptæ ſuo nomine ſecuta ratificatione. l. ſi ego. ff. de negot. geſtis, Salic. in l. 1. C. de acq. poſſeſ. Rot. Genuen. deciſ. 13. nu. 17. & 18. eſt enim tantæ potentiæ ratificatio, vt æquipararetur mādato, etiam in requirentib. ſpeciale mandatum. l. quod ſi ſpeciali, & ibi Bal. ff. de minor. Rot. Genuen. deciſ. 76. nu. 3.

99 Mandatū an ſocius a ſocio † habere dicatur dicendū eſt, ꝙ ſocius, qui nullā habet in ſocietate adminiſtrationē nullum etiam dicatur habere mandatū, quia ex hoc ſolum, quod ſit ſocius ei datum non cenſetur, neq; etiam ei datum cenſetur ad faciendum ea, quæ vtilia ſunt ſocietati, ad eius adminiſtra-

tionem non pertinentia, hæc dicta expreſſe probantur ex traditis per Bart. & Bald. in l. nemo poteſt. ff. pro ſoc. vbi dum gloſ. videtur aſſerere, ſocium habere mandatum ad alienandum totam rem communem, niſi in duobus caſibus nempe ſi fraude alienet, & ſi cęteri ſocij contradicant declarant ipſi hoc eſſe verum in mercibus, & alijs rebus, quas ſocij venales habent, & reddunt rationem, quia ſe ipſos præpoſuiſſe videntur ad vendendũ. l. eius qui in Prouinciam. ff. ſi certum petat. & l. 4. in princ. ff. de exercit. & ſic expreſſe præſupponunt ex conceſſa adminiſtratione mandatum conceſſum cenſeri.

100 Videmus etiam in † iudicialibus, licet vtile foret exigere credita ſocietatis, tamen ſocius a ſocio ad id faciendum non dicitur habere mandatum Alexand. conſ. 186. nu. 4. lib. 2. & videnda ſunt tradita infra cap. 28. in fin.

CAPVT XV.

Qualiter lucri & quæſtus diuiſio inter ſocios ſit facienda?

SVMMARIA.

1 *Lucrum a capitali in ſocietate omnium bonorum nõ diſtinguitur, & non attenditur, qui plus poſuerit, et qui plus lucratus fuerit, ſed omnia æqualiter communia ſunt, & æqualiter diniduntur, & iſta probatur, nu. 7. & 8.*

2 *Societas iſta omnium bonorum iuſtificatur, ratione dubij euentus.*

3 *Lucri partes eſſe faciendas, ita vt qui plus poſuit, plus habere debeat, tenent aliqui.*

4 *Et hoc procedit inter ruſticos, declaratur nu. 9.*

5 *Et inter alios operarios.*

6 *Naturalis ratio dictat, vt ille plus conſequatur de lucro, qui plus poſuit, vel plus operatus fuit.*

7 *Quæſita ex proprijs laboribus communicari debent.*

Socin. iun. conſ. 74 lib. 2. declaratur.

9 *Crauet. conſ 159. lib. 1. declaratur.*

10 *Quæſtus ſocietate durante extrahi non poſſunt.*

11 *Contrariam opinionem tenent aliqui, & nu. 12.*

13 *Prima opinio probatur, quia vt adſit lucrum, cognoſci non poteſt, niſi finita ſocietate.*

Et multo magis procedit, ſi ſocietas gubernaretur ab inſtitore.

14 *Fallit dicta opinio ſtante partium conuentione, quod lucrum extrahere liceat quolibet anno.*

15 *Fallit ſtante conſuetudine.*

16 *Fallit, ſi ſocietas fuit contracta ſuper lucro prouenienti ex capitali, & non ſuper lucro prouenienti ex lucro.*

Lucrum conuertitur aliquando in capitale.

17 *Fallit, ſi ſocius deberet viuere expenſis ſocietatis.*

18 *Fallit, ſi quilibet ex ſocijs de lucro accepiſſet, quia hoc caſu vnus alium redarguere non poſſet.*

19 *Fallit, ſi ſocius ſciat, quod alter ſocius lucrum extrahat & taceat, declarat, nu. 23.*

Si aliquid ſuit extractum de ſocietate, an præſumatur extractum de lucro ſeu de capitali?

20 *Lucrum ſi conuertitur in capitale, extractio dicitur facta de capitali.*

21 *Lucrum præſumitur extractum & non capitale, ſi extrahi poterat.*

22 *Conſtito tamen, quod lucrum adeſſet, & numero 36.*

23 *Capitale extrahens, etiam altero ſocio ſciente, tenetur ad intereſſe.*

24 *Capitale ſi non ponat ſocius in ſumma promiſſa, ſed in minori, tenetur ad intereſſe.*

25 *Proteſtatio non requiritur ad hoc, vt intereſſe debeatur, & nu. 84.*

26 *Lucrum dediſſe ſocius adminiſtrans alteri ſocio, & non de ſorte cenſetur, & numero 27. 28. 29. 30. 31. & 32.*

29 *Solutio facta præſumitur in duriorem cauſam.*

30 *Solutio in quam cauſam cedere debeat electio eſt debitoris.*

31 *Solutio facta præſumitur ex cauſa magis certa.*

32 *Solutio facta præſumitur pro debito antiquiori.*

33 *Debitum an antiquius dicatur, attenditur tempus ſolutionis.*

34 *Solutio cedere debet in cauſam lucri, augmenti, & fructuum, & non in cauſam ſortis, & nu. 35.*

36 *Lucrum datum cenſetur a ſocio adminiſtrante alteri ſocio & non capitale, etiam ſi pro ſocio non remaneret lucri pars, & nu. 37.*

38 *Lucrum, & capitale ſimul ſi finita ſocietate remanerent in manibus ſocij adminiſtratoris, pariformiter cederet in debitum alterius ſocij, & nu. 39.*

40 *Quæſtus partes inter ſocios æquales eſſe debent.*

41 *Aequalitas conſideratur inſpecta rerum quantitate, & bonitate.*

42 *Aequalitas conſideratur habito reſpectu ad capitale, operam, induſtriam, & gratiam cuiuslibet ſocij, & nu. 43. & 44.*

45 *Quæſtus in dubio pro medietate diuidi debent inter ponentem pecuniam, & ponentem operas & induſtriam.*

46 *Aequalia enim inter ſe præſumuntur, & iſta præſumptio eſt iuris, & ab eo allegari debet, qui ſe fundat in ea.*

47 *Quæſtus diuidi debent ſecundum conſuetudinem ſociorum, & ſecundum conſuetudinem loci.*

Et ſic de conſuetudine obſeruari.

48 *Conſuetudo probatur ex Doctoris atteſtatione.*

49 *Quæſtus Iudicis arbitrio diuiduntur.*

50 *Principio ſocietatis inſpecto, conſiderantur opera, induſtria & capitale.*

Et impeditus operari a caſu, de quo non tenetur, nihilominus quæſtus partem debitam, ſocietatis principio conſiderato, habere debet, & numero 51. & 53.

52 *Bald. in l. ſi patrinus, & in conſ. 178. libro 4. declaratur.*

53 *Petr. de Vbald. declaratur.*

54 *Capitale poteſt poni vltra ſummam cõuentam, ſi ita fieri conſuetum eſt, & nu. 55. 57. & 58.*

Conſuetudine obſeruata cenſentur deducta in ſocietate.

56 Etiam

56 *Etiam ſi in contrahendo fuißet appoſita dictio taxatiua.*

59 *Capitale quod augeri poſſit etiam ceßante conſuetudine, & nu. 61.*

60 *Quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, facile concedi ſolet.*

62 *Capitale quod augeri non poſſit, ceſſante conſuetudine, & nu. 71.*

Socio non licet alterare formam ſocietatis.

63 *Socio non licet aßumere alterum ſocium.*

64 *Capitale augere alteri ſocio damnoſum eße poteſt.*

65 *Socio non licet agere ſuo nomine vltra conuenta, & ſi hoc faceret, eſſet in dolo, & etiam ſi dolus ceſſaret, & nu. 66.*

Proprietario non licet mutare formam rei, etiam in melius, & etiam ſi id faciat ſine dolo.

67 *Socius ſi poſſet vltra capitale emere ad credentiam, hoc facere debet, & nu. 70.*

68 *Contraria eſt opinio, quod conſuetudine ceſſante non debet emere ad credentiam vltra capitale, & numero 69.*

72 *Quæſtus proueniens ex augmento capitalis ad augentem pertinere debet.*

73 *Etiam ſi capitale ſit auctum ſciente & conſentiente altero ſocio, cum diſtinctione tamen.*

74 *Capitale ſi fuit auctum a ponente pecunias, ſciẽte & patiente altero ſocio, idem iudicatur de augmento, quod de capitali.*

75 *Capitale ſi fuit auctũ inſcio altero ſocio ponente operas, quæſtus ex eo proueniens pertinet ad ponentem & augentem, non iure ſocietatis, ſed iure dominij, pro medietate, & pro alia medietate ad ponentem operas.*

76 *Quia ad eum etiam damnum pertineret, & numero 77.*

78 *Ratio de geſtis non nomine ſocietatis, vel de geſtis nomine ſocietatis fieri non poteſt.*

79 *Ratificatio re integra non exiſtente, fieri non poteſt.*

80 *Capitale ſi fuit auctum in pecunia a ponente operas, quæſtus ex eo proueniens in totum pertinet ad operantem.*

Capitale reſpectu operarum non dicitur augeri.

81 *Capitale non ponens in quantitate conuenta, ſed in minori, tenetur ad intereſſe, & nu. 83.*

82 *Arbitrio boni viri terminandum.*

84 *Proteſtatio an ſit neceßaria ad hoc, vt ſocius poſſit ad intereſſe agere contra ſocium non ponentem capitale in ſumma conuenta.*

85 *Reuerentia ſtante proteſtatio non eſt neceſſariu,*

Proteſtatio eſt neceſſaria, vbi cum taciturnitate alius actus concurrit.

86 *Quæſtus prouenientes ex re cõmuni debent eſſe communes pro ea parte, quam quiſque in re habet, & nu. 88. & 89.*

Exemplum ponitur in fundo communi in bobus communibus.

87 *Semen debet poni a colono.*

89 *Fructuum pars datur domino fundi, & alia pars diuiditur inter colonos.*

90 *Quæſtus etiam diuiduntur inter ſocios habito reſpectu ad filios cuiuslibet ſocij.*

91 *Quæſtus pertinent ad filios, quoad proprietatem, & ad patrem, quoad vſumfructum.*

92 *Quæſtus diuiſio inter operantes ſit in capita, ita tamen, vt qui plus operatus eſt, plus percipiat.*

93 *Quæſtus diuiduntur habito etiam reſpectu operarum vxoris agonizantis in prædio.*

Filiorum minorum operæ non ſunt in conſideratione, niſi quoad alimenta percipienda.

94 *Lucri pars ſi debita ſit adminiſtratori, debetur etiã de lucro lucri percepto adminiſtratione durante.*

95 *Capitale prius detrahitur, deinde lucrum.*

96 *Fructus non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi.*

97 *Etiam ſi teſtator iuſſerit, quod hæres reſtituat quicquid peruenerit ad eius manus vigore ſui teſtamenti.*

98 *Fructus veniunt aliquando in reſtitutione fideicommiſſi, & nu. 99. & nu. 100.*

101 *Non veniunt, ſi teſtator ſe reſtrinxerit ad bona propria, quia fructus pertinent ad hæredem dominum bonorum.*

102 *Menſa, ſeu traficum eſt nomen iuris vniuerſale.*

103 *Menſa, & eius fructus ſunt inter ſe diuerſa.*

104 *Dos licet ſit quid vniuerſale, tamen fructus pertinẽt ad maritum.*

105 *Hæreditas eſt quid vniuerſale, tamen fructus retinentur ab hærede.*

106 *Gregis augumentum pertinet ad hæredem.*

107 *Intellectus, l. item veniunt. §. fructus. ff. de petitio. hæredit.*

108 *Teſtator mãdans, quod ſocietas proſequatur ſub nomine hæredum videtur eos dominos declarare.*

109 *Teſtator mandans, lucra deberi ab inſtitore hæredibus cõſignari, videtur diſponere quod ad eos pertinere debeant.*

110 *Tempus adiectum gratia grauati facit, vt fructus interim ad grauatum pertineant.*

111 *Fructus, quando ſunt dandi fideicõmiſſario, vt plurimum id euenit, quando ſit perſona valde dilecta.*

112 *Voluntas teſtatoris dubia non debet attendi.*

113 *Declaratio facta ab hærede de voluntate dubia teſtatoris, nocet ſibi, & ſucceßoribus.*

114 *Confeßio tutoris non nocet pupillo.*

115 *Perceptum ex ſocietate cenſetur perceptum ad computum capitalis non autem lucri.*

Dum agitur, qualiter conſiderentur quæſtus reſpectu capitalis. Quæro de duobus quæſtionibus, Prima eſt de teſtatore diſponente poſt mortem ſuam adminiſtratorem ſuæ apothecæ aromatariæ debere habere quolibet anno ſextam partem lucri prouenientis ab ea, an debeat habere ſextam partem lucri capitalis exiſtentis tempore mortis teſtatoris, ſeu ſextam partem lucri prouenti ex capitali aucto ex lucro. Secunda eſt de teſtatore, qui pluribus hæredibus inſtitutis, & ad inuicem ſubſtitutis, mandauit quod eo mortuo ſocietas artis ſericæ, in qua retroactis temporibus percepiße ingentia lucra profitebatur, in ſex alios annos protraheretur ſub nomine hæredum, & ſub adminiſtratione vnius ex ſuorum hæredum, qui teneretur dicto tempore elapſo ſingulis hæredibus ſuam ratam partem aſſignare, an fideicommiſſo poſtmodum purificato, tantum capitale reſtitui debeat fideicommißario, ſeu reſtitui debeant etiam lucra facta poſt mortem teſtatoris.

PRoſequendo propoſitum ordinem, videndum eſt modo de lucri & quęſtus diuiſione facienda inter ſocios, & primo videbimus de lucro, deinde de quæſtu. In lu-
1 cro † concluſio erit, diuiſionem debere fieri pro æquali portione, nempe quod quiſque ſocius habeat æqualem portionem in quantitate & valore. Et capitale a lucro in hac ſocietate omnium bonorum non diſtinguitur & non attenditur, ſi vnus plus poſuerit, & plus lucratus fuerit, & alter minus, ſed omnia æqualiter communia ſunt, & æqualiter diuiduntur, Corn.conſ.187. num.6. & conſ. 266.ſub num.2.lib.3.& conſ.310.num.6.lib. 4.Socin.conſ.160.ſub nu.17.lib.2.Dec.conſ. 66.& conſ.68.lib.1.Crauet.conſ.173.ſub nu. 1.lib.1.Couar.lib.3. var. reſ.cap.2. ſub num. 3.verſ.quintus eſt caſus.Purp.in l. ſi paſcenda.num. 38.C.de pactis.Ang.Anch. & Alex. citati a Soc. iun.conſ.74. num.5.6. & 7.lib.2. Iaſ.conſ.2. colum.6. verſ.8. lib.3. Rub.Alex. conſ. 32.nu.36.Ioſeph. Lud.concluſ.53.fol. 123.verſ.in qua ſocietate. Et hoc fit ratione
2 dubij † euētus, quia poteſt eſſe, quod a principio vnus minus ponat, & nihilominus curſu temporis magis lucretur. Et a dubio euentu, quod ſocietas iuſtificetur, eſt textus in l. 3.§.de illo, ff.pro ſoc. vbi contrahitur ſocietas ſuper hereditate ventura, & neſcitur, cui obuenire debeat, & vni obueniens, licet alter nihil ponat, communicatur, & faciūt tradita in c.in ciuitate, & in c.fi.de vſur.

3 Contra hanc cōcluſionem † communem, & veriſſimam tenet Crauetta conſ.159.in fi. libri primi, & Socinus iunior in d. conſ.74. lib.2.vbi num.10. dicit, quod contra eam eſt communis opinio, nempe, diuiſionem eſſe faciendam habito reſpectu, vt ille plus habere debeat, qui plus contulit operarum, & quod prima opinio, eſſe faciendam pro ęquali diuiſionem, procedere poſſit, forte quando omnes ſocij laboraſſent, ſed vnus plus quam alter. Et contra eam etiam faciunt tradita a Doctoribus communiter de diui-
4 ſione facienda † inter ſocios ruſticos. Etſi enim omnia communia habeant, & omnia in communi contulerint: tamen inter eos diuiſionem debere fieri, non pro æquali portione, ſed habito reſpectu ad capitale & operas cuiuſlibet ipſorum, concludunt Bald. in l.ſi patruus, num.17.C.comm. vtr. iudi.& in l.1.num.13.C.pro ſoc.& in l.rei iudicatæ, §. fin.ff. ſolut. matrim. & in tractat. de duobus fratribus, in fin. Petrus de Vbaldis eius frater, in tracta. de duobus fratribus, part.4.ſub num.20.Aret.in §.fin.num.20.Inſtitu. de ſocietat. Iaſon in §. ſequen. num.47. Inſtitut. de action. Alex. in conſ.99. lib. 2. & in conſ. 77.lib.5.Menoch.conſ.221.num.12. libro 4.
5 Et hanc opinionem † procedere inter alios operarios non ruſticos, tradit Cephal.in cōſ. 69.lib.1.& Decian.in conſ.39.libro 1.qui ad
6 ita tenendum † mouentur ex eo, quia ratio naturalis dictat, quod quis non fraudetur laboribus ſuis, & pręcipuum habeat ſibi, quod ſua induſtria ſuoq; ſudore lucratur, l. is qui in poteſtate. §.fin. ff. de leg. præſt. & ex eo, quia eſſet iniquum genus ſocietatis, ſi vnus plus poneret, & plus laboraret, & minus conſequeretur, l. ſi non fuerint, §.final. ff. pro ſocio.

7 Non eſt recedendum a communi † opinione, quicquid iſti dicant. Primo, quia Doctores omnes ab eis citati loquuntur in ſocietate particulari, vt videre licet, ideo ex eorum auctoritate formari non poteſt communis opinio, vti Socin. iun. aſſerit. Secundo, quia non eſt verum, in ſocietate omnium bonorum eſſe propria acquirentis ea, quæ acquiruntur ex proprijs laboribus. Quod enim veniant communicanda, eſt text.in l.ſi fratres, §.idem Papinianus, & ibi Sag. in addit.ad Bald.ff.pro ſoc.Com. in conſil.58. ſub
8 num.8.lib.4. Tertio, quia † regula illa, quod qui plus ponit, & plus operatur, plus etiam de lucro habere debeat, procedit ſolummodo, quando ad diuidendum acquiſita ſolum attenduntur partes poſitæ in ſocietate, & an vnus plus altero operatus fuerit, ſed nō procedit, quādo prout eſt in ſocietate omnium bonorum æqualitas & diuiſio habito reſpectu ad futurum euentum conſiderantur, vt poſui exemplum ſupra in hereditate ventura, quæ vni obuenit, & cum altero communicatur, qui nihil poſuit.

9 Et non obſtat opinio † communis de diuiſione facienda inter ruſticos, quod debeat haberi ratio operarum, quia hoc ideo eſt, quia inter ruſticos ob eorum paupertatem non poteſt dari caſus, quod inter eos fuerit contracta ſocietas ad lucrum, & idem dico de cæteris operarijs pauperibus, & ita dicta a Cephalo & Deciano ſaluari poſſunt, & ſi inter ipſos appareret, vere contractam fuiſſe ſocietatem ad lucrum, etiam inter ipſos diuiſio ſecūdum ſupra relatam communem opinionem contra Socin.iun.eſſet facienda. Et quod Crauet. in d.conſ.159. male loquatur, tradit Ioſeph. Lud. concluſ.53. fol.123. verſ.Crauet.tamen.

Vidimus de lucri diuiſione: videamus mo-
10 do de quæſtu. Et primo videamus, an † quęſtus ſocietate durante ex ea extrahi poſſint? Et extrahi non poſſe ante reuiſam rationem tenet Barto.in l.auri ſtatura.C. de frum.vrb. conſtit.lib.10.Petrus de Vbaldis in tracta.de duob.fratrib.part.5.ſub nu.38.Soc.in conſil. 93.num.15.lib. 1. & in conſ.254. ſub num.8. lib.2.Corſet.in ſingul.in ver.lucrum. Stracc. in tractat.de mercatur.num.16.fol.mihi.82. Decianus conſilio 60.num. 20. lib.2. In contrarium Menochius in conſil.121. ſub num.
11 49.lib.2.conſulendo in eadem cauſa † contra Decianum dicit, communi vſu mercatorum obſeruari, quod capitale reſeruetur; ex lucro autem aliquid in dies extrahatur, cū

præ-

præſertim vident negotia feliciter ſuccede-
re,& quod à ſolitis argumentum ſumere li-
cet,l.certi condictio. §.ſi nummus. ff.ſi cert.
pet.Et extrahi poſſe lucrum conſulendo in
eadem cauſa admittit Cephal.conſil.475.in
12 2.dubio,lib.4.Et dicit Menoch.non † repu-
gnare, fieri poſſe, quod negotium feliciter
ſuccedat primo anno & ſecundo, ſed nõ ter
tio, & cæteris annis, & ideo finis & exitus
ſpectandus ſit,quia hoc procedit, quoad lu-
cri certitudinem, non autem quoad ſpem
probabilem, quæ efficit, vt ſocij partem lu-
cri deducant.
Prima opinio regulariter veriſſima eſt,an-
te ſocietatem finitam & reuiſam rationem
lucrum extrahi non poſſe, quia an adſit lu-
13 crũ, † vel damnum,cognoſci nõ poteſt, niſi
finita ſocietate, & reuiſis rationibus, l.Mu-
tius.ff.pro ſoc.Rota Genuenſ.deciſ.173.nu.
16.Et capitale ſocietate durante extrahi nõ
poteſt, ita dicit Petrus de Vbald. in d.tract.
part.5.ſub nu.38.& ſi extraheretur, eſſet fa-
cere contra eius naturam, & eius obligatio-
nem, & eſſet eam diſſoluere, & iſta regula
multo magis procedit, ſi ſocietas ab inſtitu-
tore gubernetur, Ioſeph.Lud.concl.53.nu.
29.verſ.quartus eſt caſus. & qui extraheret
de capitali,teneretur ad intereſſe. Aret.con
ſil.156.num.6.Prima regula fallit, ſi inter ſo
cios fuit conuentum, quod aliquid annua-
14 tim † de lucro extrahere liceret, quia con-
uentio eſſet ſeruanda,l.1.§.conuenit. ff.de-
poſiti.l.ſi conuenerit.ff.pro ſoc.Pet.de Vbal
dis d.loco.Caſtr.conſ.415.lib.1. & ita ex cõ-
uentione fit in ſocietate officiorum Roma-
næ Curiæ in ſocietatibus animalium,& in ſo
cietate inter dominum & colonum, & in
quamplurimis ſocietatibus, quæ contrahun
tur ſuper negotiationibus duraturis per plu
res annos.
15 Secundo fallit,ſtante † conſuetudine: nã
iuxta conſuetudinem abſque alia conuen-
tione lucrum extrahere liceret, l.ſi vno, ff.
locat. cum alijs ſimilibus adductis à Petro
de Vbal. d.loc.& argumentum ſumit à con-
ſuetudine Menoc.in d.conſ.121.nu.50.
16 Tertio fallit,ſi contracta † fuiſſet ſocietas
in lucro prouenienti quolibet anno ex capi
tali, & non fuiſſet contracta in lucro proue-
nienti ex lucro, vt conſiderat Menoch.in d.
conſil.121.num.58.tunc lucrum poterit ex-
trahi,ſi aderit; ſed non poſſet,ſi etiam ſuper
lucro prouenienti quolibet anno ſocietas
contracta fuiſſet. Exemplum, eſt contracta
ſocietas duratura per quinquennium ſuper
frumento emendo, & vendendo quolibet
anno,ita vt facta venditione quilibet ſocius
lucri partem ferat, hoc caſu lucrum poterit
extrahi, ſed ſi fuiſſet conuentum facta ven-
ditione,etiam lucra cum ſorte principali eſ-
ſent ſemper durante ſocietate in emptionẽ
frumentorum eroganda,& hoc caſu quia ſo
cietas diceretur cõtracta etiam ſuper lucro,
ex lucro proueniente ſocietate durante ali-
quid extrahere non liceret. Faciunt tradita
per Crau.conſ.433.num.30.lib.3.vbi agit de
eo,qui debet habere ex diſpoſitione teſtato
tis ſextam partem lucrorum fiendam in apo
theca, quolibet anno, & determinat deberi
lucrum ex lucro non extracto, quia ſit con-
uerſum in capitale.
17 Quarto fallit, ſi † vnus ex ſocijs deberet
viuere expenſis ſocietatis: Nam de pecunijs
in ea exiſtentibus pro quantitate boni viri
arbitrio terminanda,ei percipere liceret,Pe
trus de Vbald.d.part.5.ſub nu.38.
18 Quinto fallit, ſi quilibet † ſocius accepiſ-
ſet de rebus ſocietatis,quia vnus alterũ hoc
caſu redarguere non poſſet, arg.l.marito at-
que vxore. ff.ſolut.mat.ita tradit Ioſeph.Lu
dou.poſt hæc ſcripta viſus in ſuis concl.con
cluſ.53.verſ. certus eſt caſus.num.29. Alex.
conſ.47.nu.11.lib.1.
19 Sexto fallit tacito † accedente conſenſu
alterius ſocij, puta ſi ſocius adminiſtrans
ſciat,& taceat, alterum ſocium accipere de
rebus ſocietatis, argument. l.qui patitur.ff.
mandati. Ioſeph.Lud. d.concluſ.53. ver.ſe-
cundus caſus.
Ad prædicta quæro, quid in dubio dicen-
dum ſit, vbi non conſtat, an extractum fue-
rit,de lucro,ſiue de capitali, an cẽſeatur ex-
tractum lucrum, ſeu capitale? Plures ſunt
diſtinguendi caſus.
20 Primus eſt † caſus, quando durare debet
ſocietas per tempus determinatũ, puta per
quinquennium, & interim lucra extrahi nõ
debent, ſiue ex conuentione, ſiue ex alia
cauſa, quia etiam lucra ſunt reponenda in
ſocietate ea durante, & hoc caſu cum lucrũ
etiam capitale conſtituere debeat, dicen-
dum erit, extractionem de capitali fuiſſe
factam.
21 Secũdus erit caſus,quando † ſocietas fuit
contracta ad tempus,ſiue in perpetuum,ſed
tamen eius naturæ eſt, vt quolibet anno lu-
cra percipiantur, & hoc caſu extractio facta
cenſebitur de lucro, & non de ſorte princi-
pali, quia præſumendum eſt id factum fuiſ-
ſe,quod licite fieri poteſt, & non id,quod li-
cite fieri non poteſt, l.merito. ff.pro ſoc. Eſt
tamen intelligenda iſta pręſumptio,quando
conſtaret in ſocietate lucrum adfuiſſe, quia
22 ſi extractio † fuiſſet facta in principio ſocie-
tatis,quando lucrum adeſſe non poterat, in-
telligitur facta de capitali,quia de eo, quod
non erat extractio facta præſumi nõ poteſt,
& ita tenet Ioſeph. Lud.d.cõcl.53. num.29.
verſ.Quintus eſt caſus.& ſufficit,quod adſit
pro quantitate extracta,Menoch.d.conſilio
121.ſub num.52. Et quamuis ita extractio
23 † facta fuiſſet ſciente altero ſocio, & patien-
te,nihilominus extrahens ſic de capitali mi
nus de lucro perciperet in fine ſocietatis,
quia cenſeretur permiſſa extractio, ſed non
cenſeretur permiſſum,quod in fine ſocieta-
tis de

Digitized by Google

tis de eo, qđ extractũ fuerat, ratio nõ habe-
retur, ita tenet Ioſeph.Lud. d.loc.Et ad hoc
24 facit, quia † videmus, quod ſi vnus ex ſociis
promiſit ponere mille in ſocietate, & minus
ponat, tenetur ad intereſſe, & de lucro ob-
uento minus percipiet, Petrus de Vbald. in
d.tract.de duob.fratr.part.5. num.21.& nu-
mer.22. Menoch.de arbitr.iud.caſu 125.ſub
num.4.

25 Et licet de tali † extractione facta ab vno
ex ſociis, & de tali immiſſione facta in mino
ri ſumma, alter ſocius non fuerit proteſta-
tus, nihilominus non dicitur conſenſiſſe, ita
vt de tali extractione, & de tali immiſſione
facta in minori ſumma, non ſit habenda ra-
tio in diuiſione ſocietatis, Afflict. deciſ.58.
ſub nu.2.

26 Tertius erit caſus, ſi † ſocius adminiſtrans
alteri ſocio dederit de rebus ſocietatis, ſiue
aliquam pecuniarum quantitatem, & in ſo-
cietate lucrum reperiatur, an cenſeatur de-
diſſe de ſorte ſeu de lucro, ſtante quod adſit
lucrum in ſocietate, & quod lucrum in ſor-
tem conuerti non debeat? Et tenendum eſt,
vt dixi ſupra, dediſſe de lucro & non de ſor-
te, quia id factum cenſeri debet, quod ſecun
dum ſocietatis naturam fieri poteſt, & lu-
crum ſecundum ſocietatis naturam dari po
teſt, ſed ſi daretur capitale, eſſet contra na-
turam ipſius, quia remoto capitali deſtrue-
retur, Cephal.conſ.475.in 2.dub.lib.4.

27 Et non obſtat, ſi dicatur, prout † dicit De-
cian.in d.conſil.60.ſub num.21. quod etiam
lucrum extrahi non poteſt, quia replicatur
hoc verum eſſe, quando, vt dixi, lucrum etiã
in ſortem conuerti debet, ſed non eſt verũ,
quando lucrum in ſortem conuerti non de-
28 bet. Et non obſtat, ſi † dicatur lucrum extra-
hi non poſſe ante reuiſam rationem, quia di
co hoc eſſet verum, nempe non poſſe ſociũ,
ſi adminiſtrat, adſtringi ad dandum lucrum
ante reuiſam rationem, & modo ponitur
caſus, quod ab eo fuit data pecunia, ſeu res,
& dubitatur, an fuerint datæ de lucro, ſeu
de ſorte, & dicitur præſumi datum de lu-
cro, quia dare de ſorte eſſet deſtruere ſocie-
tatem.

29 Neque obſtat, quod ſolutio † facta præſu-
matur in duriorem cauſam, l.cæterum.ff.de
ſolut. Bart.in l.1. num.2. & in l.cum ex plu-
ribus.col.2. ff.eod.& durior ſit cauſa capita-
lis, quam lucri, quia in lucro tantum lucrum
conſideratur, in capitali vero damnũ, quod
in eo euenire poſſet. Reſpondetur, iſtud
argumentum in præſenti fieri non poſſe,
quia non eſt verum, quod ſocius admini-
ſtrans durante ſocietate ſit debitor capita-
lis: non enim tenetur illud reſtituere, niſi
finita ſocietate.

Et etiam non eſt verum, quod cauſa capi-
talis ſit durior propter damnum, quod in eo
euenire poſſet, quia iſtud damnum non per-
tineret ad ſocium adminiſtrantem, ſed ad
alterum ſocium, qui poſuit capitale, cum
damnum capitalis ad ponentem pertineat,
vt infra ſuo loco dicam.

30 Etiam nõ obſtat dicere, in † electione de-
bitoris eſſe, in quam cauſam voluerit cede-
re ſolutionem, l.1.2. & 3.& l.Paulus. in 2.§.
Paulus. ff.de ſolution. & debitore non eli-
gente hoc creditorem facere poſſe, Rom.in
conſil.49.num.3.Pariſ.in conſil.122. num.6.
& ſeq.libr.4. qui in ſpecie loquitur de ſolu-
tione facta per ſocium, ſed debere eligere il
lam cauſam, quam elegiſſet, ſi ipſe debitor
fuiſſet & ſoluiſſet, vt dicit textus in dict.l.1.
ff.de ſolution.& eſſe credẽdum, electionem
à creditore fieri debere ſolutionem ſibi fa-
ctam fuiſſe de ſorte, & non de lucro, quia id
debitori vtilius eſſet, nempe ſoluere potius
de ſorte, quam de lucro. Reſpondetur, hoc
argumentum fundatum in eo, quod magis
expedit debitori, remoueri ex traditis pro
reſponſione ad proxime præcedens argumẽ
tum, nempe verum non eſſe, quod ſocius ſit
debitor capitalis ſocietate durante, & quod
teneatur de damno obuenturo in capitali,
quia non poſſet cum quantitate reſtituta vl-
terius lucrari.

31 Vlterius non obſtat † dicere, ſolutionem
præſumi factam ex ea cauſa, quæ magis ſit
certa, l.ſi is cui.§.Flauius. vbi Bart.ff.de ſolu-
tion.& quod magis ſit certum debitum capi
talis, quam debitum lucri, quia non poteſt lu
crum cognoſci in ſocietate, niſi prius dedu-
cto capitali, Decian.d.conſil.60.num.26.Re-
ſpondetur, quod iſta argumẽtatio procede-
ret, quãdo vere eſſet debitor ſortis & lucri;
tunc enim poſſet quæri, an eſſet magis certũ
debitum ſortis ſiue lucri, ſed cum ſocius du
rante ſocietate non ſit vere debitor, neque
ſortis neque lucri, tale argumentum fieri nõ
poteſt, & reſpondetur non militare in præ-
ſenti, quia admittimus adeſſe ſortem & lu-
crum in ſocietate, & cum ambo adſunt, ſi eſt
verum, ſocium ad vtrumque teneri, non po
teſt dici, quod magis certum ſit debitum lu-
cri quam ſortis.

Vltimo loco non obſtat dicere, ſolutio-
32 nem † cenſeri factam pro debito antiquio-
ri, l.in his. in princ. & l.ſi ex pluribus. §.vl-
tim. ff.de ſolut. & debitum ſortis antiquius
dici debere, cum prius fuerit cauſatum, quã
debitum ex lucro. Nam reſpondetur, vt iam
pluries dixi, durante ſocietate debitum di-
ci non poſſe, neque ſortis neque lucri. Item
reſpondetur, conſiderari nõ poſſe debitum
33 ſortis † eſſe antiquius, quia non attenditur
tempus celebrati contractus, ad cognoſcen-
dum, quodnam ſit debitum antiquius, ſed at
tenditur tempus ſolutionis fiendæ, Bart.in l.
cum ex pluribus.col.2. verſic.& intelligo. ff.
de ſolut. Imol.in l.1.col.6. verſ. ſi autem neu
trum. ff.eod. Ruin.conſ. 126. num.15.libr.4.
Menoch.d.conſ.121.nu.56.lib.2. & in tract.
de arbitr.caſu 493.in fin.cent.5.

Et cum attendatur tẽpus ſolutionis, iſtud
argumentum poteſt retorqueri,& poteſt di
ci,quod debitum lucri ſit antiquius, quia ca
pitale non redditur niſi finita ſocietate, &
34 lucrum ea † durãte ad eſſe deducitur. Et ſo-
let dari quolibet anno de conſuetudine, &
aliquando etiam ex conuentione. Neque
hoc caſu ſolutio facta cenſeri poteſt pro ra-
ta capitalis, & pro rata ſortis, vt cenſeri de-
bere dicit Bat.in d.l.cum ex pluribus. quan-
do ſtantibus duabus cauſis,nõ apparet,quę-
nam ſit antiquior, & eum refert Menoch.d.
caſu 493. in fi.quia,vt dixi, capitale non eſt
debitum ſocietate durante,& eſt contra na-
turam ſocietatis, quod ſoluatur lucrum, &
35 capitale ea durante.Et quod ſolutio † cede-
re debeat nõ in cauſam ſortis, ſed in cauſam
lucri, augmenti & fructuum, tradit Ruin.in
conſ.49. col.vlt.verſ.nam ſecũdum. & mul-
to apertius in conſ.162.nu.17. libr.5. & poſt
eum Menoch.d. conſ.121.num.57. Quartus
36 eſt caſus, quando † ſocius adminiſtrans de-
dit alteri ſocio de rebus ſeu de pecunijs ſo-
cietatis,& poſtmodum cognitum fuit,quod
lucrum tunc temporis pro dicta quantitate
non aderat, & dicendum eſt, aut nihil lucri
aderat, aut àderat ſolummodo in ea quanti-
tate, quæ data fuit, nihil remanente pro ſo-
cio adminiſtrãte,ſi nihil lucri aderat,neceſ-
ſario diceretur datum fuiſſe de capitale,& erit
dicendum, quod erit de iſto capitali dato ra-
tio habenda in fine ſocietatis, vt dixi ſupra
in ſecundo caſu. Si vero lucrum aderat pro
quantitate data, nihil remanente pro altero
ſocio, nihilominus data cenſerentur de lu-
cro in totum,& non de capitali, vt conſide-
rat Menoch.in d.conſil.121. ſub num. 52.In
37 caſu ſuo † contracta fuerat ſocietas de men
ſe Februarij,& de menſe Aprilis, à ſocio ad-
miniſtrante alteri ſocio fuerat ſoluta quædã
quantitas,& dicit, quod in dies fiebat lucrũ.
Et ideo quamuis non remaneret ſocio admi
niſtranti de lucro pro eadem ſumma,quæ ab
eo ſoluta fuit: tamen paratum ei fuit ſoluere
dictam ſummã alteri ſocio, quæ aderat tunc
temporis,cum ipſe paulo poſt tantundẽ con
ſequi poſſet. Et quia in ſocietate maxima bo
næ fidei exuberantia conſiderari ſolet,certe
facile admitti debet, eſſe cenſendum, ſociũ
adminiſtratorem abſque ſui damno,conceſ-
ſiſſe alteri ſocio dictam lucri quantitatem,
cum videamus, iſtos adminiſtratores ſolere
extraneis etiam concedere res ſocietatis,
habita fide de pretio, vt cõſiderat Men.d.lo
38 co.n.53.Quintus & vltimus eſt † caſus,quã-
do fuit contracta ſocietas per quinquenniũ,
ſeu pro alio tempore, & à ſocio adminiſtra-
tore fuit alteri ſocio datum de rebus ſocie-
tatis,& pecunijs, ſocietate durante,& tran-
ſacto tempore ſocietatis, expunctis rationi-
bus, repertum fuit adeſſe & capitale, & lu-
crum,ſed ea remanſiſſe penes ſocium admi-
niſtratorem, dubitatur,an ſocius ſatisfeciſſe
dicatur eius debito, cum ſorte ſeu cũ lucro,
quæ reliquit in manibus ſocij adminiſtrato-
ris,à quo fuerat deſcriptus debitor, pro quã-
titatibus & rebus habitis in libro rationum
39 ſocietatis? Mihi dicendum videtur † & de
capitali, & de lucro cenſeri relictum pro ſa-
tisfactione earum rerum & pecuniarũ, quæ
datæ fuerant, & ad ita tenendum moueor,
quia tranſacto tempore dicitur finita ſocie-
tas,l.actione.§.item qui ſocietatem.in fin.ff.
pro ſoc.Decian.conſil.60.nu.31.libr.2.& di-
cam infra ſuo loco, & lucrum & capitale vti
diuerſa conſiderantur, ſolum ſocietate du-
rante, & ea finita non amplius vti diuerſa,
ſed pariformiter ad ſocium earum dominũ
pertinere dicuntur, ita & pariformiter abſ-
que vlla diſtinctione in debiti ſolutionem
conuerti dici debent relicta in manibus cre-
ditoris,& ita teneo,quicquid ad inuicem pu
gnantes dicant Decian.& Menoch.in conſi-
lijs ſupra citatis.
40 Et proſequendo quæſtus † materiã, nem-
pe qualiter de eo diuiſio fieri debeat? Primo
dico,partes quæſtus inter ſocios æquales eſ-
ſe debere, l.ſi non fuerint. in princip.& l.ſi
ſocietatem.la 1.in fin.ff.pro ſoc.& in §.1.In-
ſtit.eod.& iſta concluſio nullam habet diffi-
cultatem. Difficultas inſurgit in cognoſcen-
do,qualiter partes ſint conſtituendæ,ad hoc
vt inter eas æqualitas adeſſe dicatur, quia
duobus modis poſſint conſiderari. Vno mo-
do inter ſe, inſpecta earum qualitate & quã-
titate, vt puta habemus centum aureos, &
duo ſunt ſocij, ſi cuique dentur quinquagin
ta, partes inter ſe in earum quantitate erunt
æquales. Vel ſi habemus centum oues eiuſ-
dem bonitatis, & cuique dentur quinqua-
41 ginta, ſimiliter partes erũt æquales † in ea-
rum quantitate & qualitate. Sed ſi nõ eſſent
eius qualitatis, quia ex eis quædam excede-
rent alias bonitate, & vni dentur ſexaginta,
quia ſunt de peioribus, & alteri quinquagin
ta, quia ſunt de melioribus, erunt partes æ-
quales inter ſe inſpecta earum qualitate, vt
conſiderat Afflict.deciſ.58.
42 Alio modo conſiderari † poteſt, quod par
tes ſint æquales, habito reſpectu ad capitale
poſitum in ſocietate, & ad operas, & indu-
ſtriam cuiuslibet ſociorum, ita vt æquales
dici debeant, quando erunt capitali & ope-
ribus & induſtriæ correſpondentes, licet in-
ter ſe ſint in quantitate & qualitate differen
tes, eſt textus expreſſus in dict. l.ſi ſocietatẽ.
la 1.ibi: & conueniens eſt viri boni arbitrio,
vt non vtique ex æquis partibus ſocij ſimus,
veluti ſi alter plus operæ,induſtriæ,pecuniæ
in ſocietatem collaturus ſit, & in d.l. ſi non
fuerint. ff.pro ſoc. cuius verba ſunt: Si non
fuerint partes ſocietatis adiectæ, æquas eas
eſſe conſtat. Et quod ſit intelligendum, par-
tes æquas eſſe debere, habito reſpectu ad
operas & pecuniam,tenet ibidem glo.1. dũ
43 interpretatur,quod ęqualiter † contulerũt,
quaſi

Digitized by Google

quaſi dicat, quod aliter eſſet facienda diui-
ſio, ſi capitale non eſſet æquale, & ſic conſi-
derat æqualitatem reſpectu capitalis, & iſta
eſt veriſſima opinio, partium æqualitatem eſ
ſe conſiderandam habito reſpectu ad capita
le, nempe ad pecunias in ſocietate poſitas,
& ad operas, & induſtriam cuiuslibet ſocio-
rum, Socinus iunior conſilio 74. numero 10.
lib. 2. & eſt textus expreſſius in l. quod enim.
ff. pro ſoc.
Igitur altera concluſio erit, inter ſocios
44 quæſtus † partes æquales eſſe debere, habi-
to reſpectu ad capitale, operas, induſtriam,
& gratiam cuiuslibet ſocij, ita vt qui plus po
ſuit, ſiue de capitali, ſiue de operibus, ſiue
de induſtria, plus percipere debeat, Baldus
in dict. leg. ſi ſocietatem, & in leg. 1. nu. 22.
C. pro ſoc. & ibi Fulgoſ. & Salic. poſt Cynum
Salic. in l. Mutius. q. 7. ff. eodem. Corn. conſil.
24. num. 2. de communi. & conſ. 61. libr. 1. &
conſil. 233. col. 1. lib. 2. & conſ. 152. nu. 11. &
conſ. 311. num. 2. lib. 3. & conſ. 211. nu... libr.
4. Venafr. conſ. 62. nu. 4. & 5. Pariſ. conſil. 85.
num. 12. lib. 1. Angel. conſ. 113. Socin. conſil.
72. & conſil. 265. libr. 2. Alex. in conſil. 80. &
conſ. 99. & conſ. 113. lib. 2. & in conſ. 73. vbi
de magis communi lib. 5. Petr. de Vbal. d. tra
ctat. de duob. fratrib. part. 4. nu. 10. & 11. An-
char. q. 40. num. 9. lib. 3. Socin. iun. conſil. 74.
nu. 8. lib. 2. Gomeſius libr. 2. reſol. iur. c. 5. nu.
5. Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. q. 6. art. 1. Couar. va
riar. reſolut. lib. 3. c. 2. nu. 2. Menoc. conſ. 121.
nu. 26. lib. 1. & in trac. de arbit. iud. caſu 125.
& in conſ. 222. lib. 3.
Et in dubio, vbi apparere non poteſt de
operibus & induſtria, & de capitali cuiusli-
45 bet † ſociorum, dimidia quæſtus pecunijs at
tribuitur, & altera dimidia attribuitur ope-
ribus & induſtriæ, & iſta dimidia, ſi inter
duos erit diuidenda, quorũ vnus poſuit ope
ras, & alter induſtriam, pro medietate ſimi-
liter in dubio diuidenda erit, Petrus de V-
bald. d. loco. part. 4. num. 10. Alexan. in con-
ſil. 132. ſub num. 22. libr. 5. Socin. iun. d. con-
ſil. 74. num. 3. lib. 2.
46 Et hanc eſſe † præſumptionem de iure, &
ab eo allegari debere, qui ſe fundat in ea,
tradit Ruin. conſil. 92. libr. 1. num. 12. Et vbi
adeſſet conſuetudo loci ſeu ſociorum, qua-
47 liter diuiſio eſſet facienda, ſecundũ † con-
ſuetudinem diuiſio eſſet facienda, Baldus in
dict. l. 1. num. 21. C. pro ſoc. Petrus de Vbal-
dis d. loco. ſub num. 7. & faciunt tradita per
Bartol. in l. 1. §. nec caſtrenſe. ff. de collat. bo
nor. & per Caſtr. in l. illud. col. fin. C. de col-
lat. dum dicunt, quod communis conſuetu-
do obſeruat, vt dimidiũ lucri tribuatur indu
ſtriæ & laboribus, & dimidium pecuniæ, So-
cin. iun. d. conſ. 74. nu. 9. lib. 2.
48 Et etiã notandum † eſt ex eorum dictis, nõ
ſolum deduci, diuiſionem eſſe faciendam
ſecundum conſuetudinem, ſed etiam con-
ſuetudinem iſtam communẽ ſic adeſſe, pro-
bari, cum Doctoribus de conſuetudine atte
ſtantibus credatur, Gabr. tit. de probat. con-
cluſ. 4. Maſchar. in tract. de prob. concl. 426.
Vbi autem non eſſemus in dubio, ſed appa-
rere poſſet de induſtria & operibus & capi-
49 tali cuiuslibet ſociorum, quia poteſt † eſſe,
quod ſint inæqualia, & non poteſt dari cer-
ta & determinata regula, an adſit exceſſus in
capitali, ſiue in operibus & induſtria, & an
adſit exceſſus inter operas & induſtriam, lu-
cra arbitrio boni viri diuidenda eſſe, tradit
Rom. conſ. 168. in vlt. dubio. Couarr. libr. 3.
variar. reſolut. c. 2. verſic. quarto hinc. Corn.
conſil. 24. libr. 1. & conſil. 27. libr. 2. Petr. de
Vbald. d. loc. part. 4. ſub num. 3. & ſub num.
11. Menoch. in d. tract. de arbitr. caſu 125. &
Socin. iun. d. conſil. 74. num. 10. libr. 2. & iſta,
vt dixi, ſupra num. 34. eſt communis opinio.
Aliqualem regulam ad conſiderandam ęqua
litatem & inæqualitatem arbitrio boni viri
ponit Socin. conſ. 265. num. 8. lib. 2. & intel-
50 lige, quod † ille, qui plus cõtulit in ſocieta-
te; ſiue de bonis, ſiue de operibus, & indu-
ſtria, plus de lucro cõſequi debeat, inſpecto
principio ſocietatis, & nulla conſideratione
habita de proſpero ſucceſſu, & aduerſa for-
tuna, vt puta ſocius, qui plus poſuit, iuit in
mari cum mercantia, & fecit id, quod dili-
gentiſſimus feciſſet, ſed omnia vi ventorum
& aduerſa fortuna amiſit; Socius vero, qui
minus contulit, fortuna fauente multa lucra
tus fuit, nihilominus ſocio, qui à principio
plus poſuit, plus de lucro dari debet, & ſo-
cio, qui minus contulit, dari debet minus, ita
tradit Corn. in d. conſ. 24. ſub num. 4. lib. 1. ea
ratione, quia à principio, ſiue tacite, ſiue ex-
preſſe ſi ratum dicitur, cum à principio cõſi-
deretur ſpes lucri, & timor ſeu periculum
damni, nõ ſucceſſit proſperus, vel aduerſus,
glo. in l. ſi non fuerint. in ver. damnum. expo
nendo periculum damni, & facit text. in l. ſi
id quod. §. ſi filiusfamilias. ff. eod. & à princi-
pio conſideratur, cuius diligentiæ ſit ſocius,
l. ſocius ſocio. ff. pro ſoc. §. fi. Inſtit. de ſociet.
51 Similiter hac eadem † ratione conſiderata,
quod quid actum fuerit, à principio ſit conſi
derandum, ſi vnus ſocius poneret operas in
ſocietate, & alter poneret mille, eo acto,
quod lucra æqualiter diuiderentur, quia ve-
riſimiliter capitalia æqualia reputabantur, ſi
ponens operas infirmitate impeditus ope-
rari non potuit, & de ſuis operibus parum
contulit, ſed inſtitores proſequendo nego-
tiationem multa proſpere lucrati fuerunt,
lucrum, vt à principio actum fuit, æqualiter
diuiditur, Corn. in d. conſil. 24. num. 4. in fin.
libr. 1. vbi dicit, ita intelligi debere dicta a
Baldo in l. ſi patruus. ante fin. ibi. Non conſi-
52 dero † in prædictis, an vnus plus lucretur,
quam alter. C. com. vtr. iud. & ita etiam po-
terunt intelligi dicta ab eodem Bal. in conſi.
178. libr. 4. dum vult, quod lucrum diuidatur
per capita, etiamſi ſocij non eſſent æqualis
indu-

Digitized by Google

induſtriæ & valetudinis,& eum refert Petr.
de Vbaldis d.tract.part.4.num.18.
53 Et ex his dictis à Corneo † aperte percipe
re licet,non eſſe ſequenda ea,quæ circa tra-
ctum temporis ad augendum operas & indu
ſtriam conſiderat Petr.de Vbald.dicto tract.
part.4. num.4.vt etiam dixi ſupra c.9.nu.37.
Bene admitto, ex tractu temporis poſſe pro
bari,quanta ſit induſtria ſocij, vt per Socin.
conſ.265.nu.8.lib.2. & dico, ſi operæ auge-
rentur vltra formam conſideratam à princi-
pio, lucrum etiam augeri debet, vt dicitur
de pecunia, & ideo ſi ſocius non operatur,
nihilominus datur ei lucrum,quia non ope-
ratur impeditus à caſu,de quo non tenetur.
Quid ſi ſocius ponat vltra capitale conuen-
tum in ſocietate,an de lucro maiorem partẽ
conſequi debeat, ratione dicti pluris poſiti
in ſocietate vltra conuentionem? Hæc quæ-
54 ſtio in duas † partes diuidi debet. Primo vi-
dendum eſt,an ſocio liceat immittere in ſo-
cietate vltra ſummam conuentam? Secundo
videndum eſt, an totum lucrum ex ea ſum-
ma factum ſuum eſſe debeat?
55 Circa primum, quia † in aliquibus locis
extat conſuetudo, quod ſocio liceat in ſo-
cietate ponere vltra ſummam conuentam,
dico, quod talis conſuetudo erit obſeruan-
da,quia ſocietas cenſetur inita iuxta conſue
tudinem, vt ſupra pluries dixi, & inter ſo-
cios cenſetur hinc inde data facultas facien
di ea,quæ ſunt de conſuetudine,Angel. in l.
bene à Zenone. in verſic.pacta conuenta.C.
de quadr.preſ.Bart.in l.quid ſi nolit.§.qui aſ
ſidua. ff.de ædil.edict. Aret.conſil.31.col.1.
56 etiamſi in cõtractu † fuiſſet apposita dictio
taxatiua, tantum, quia nihilominus poteſt
ſocius ea facere, quæ ſoliti ſunt facere cæte-
ri ſocij Bart.in l.viros.Cod.de diu.eff.lib.12.
Rom.in l.3.§.iurari. ff.de iureiur.& in conſ.
114.in 2.dubio.Iaſ.in l.mora.num.6.ff.ſolut.
matr.et in l.ſi procurator.colum.pen.verſic.
iſtam quæſtionem. ff.ſi quis ius dicenti. De-
cian.conſil.60.num.4. & ſeq.lib.2. Menoch.
conſ.121.num.11.libr.2. Et ſi conſuetudinis
57 probatio † erit facta indiſtincte, non reſtri-
cta ad certã ſummam, indiſtincte erit obſer-
uanda, & non erit reſtringenda ad modi-
cam ſummam, ſed quælibet ſumma poterit
addi,l.de pretio. cum ſimilibus. ff.de public.
Decian.d.conſ.60.nu.8.lib.2.
58 Quamuis etiam de contractu † ſocietatis
fuiſſet confectum inſtrumentum, poſſet pe-
cunia in ea augeri, iuxta conſuetudinẽ, nul-
lo confecto inſtrumento, vt per Decian.d.
59 conſ.60.nu.9. Conſuetudine ceſſante † etiã
capitale à ſocio augeri poſſe, dicendum vi-
debatur,vt admittit Petrus de Vbald.in dict.
tract.part. 5. q.20. & Menoch.in tract.de ar-
bitr.iud.ſub num.4. & 5.caſu 25.lib.2.& hoc
60 ſuadetur.Primo,quia quod tibi nõ † nocet,
& alteri prodeſt,facile concedi debet,l.2.§.
item verus. ff.de aqua.plu.arcen. late Iaſon
in l.reſcripta.num.4.C.de prec.Imp.offer.et
alteri ſocio no nocet,ſed imo prodeſt,quod
merces in maiori quantitate augeantur, vt
conſiderant Menoch.d.conſ.122.num.9. fa-
ciunt trad.à Cicer.lib.1. offic.verſus finem,
cuius verba ſunt:Mercatura autem,ſi tenuis
eſt,ſordida putanda eſt; ſin magna & copio-
ſa, non eſt admodum vituperanda. Secũdo,
61 quia ita † tenuerunt Petr.de Vbald.& Me-
noch.in locis proxime citatis, & Caſtr.conſ.
41.iſta fuit ſocietas.in fin.libr.1. vbi manife-
ſte ſupponit, licuiſſe vni ſociorum immitte-
re pecuniam propriam in negotiatione, &
lucrum eſſe ſuum, ſicut erat periculum, &
Corn.in conſ.311.num.4.lib.3. vbi dicit,pe-
cuniam mutuo acceptam à ſocio, & immiſ-
ſam in ſocietate,ſtare eius periculo,& lucrũ
ad eum pertinere, & ſic clare præſupponit,
licere ſocio immittere pecuniam in ſocieta-
te vltra captiale conuẽtum, & ita tenet De-
cianus d.conſil.60. & idem Menoch.in dict.
conſ.121.num.8.

In contrarium dicendum videtur,in ſocie
tate ſocio non licere imponere vltra capita-
le conuentum.Primo ea ratione,quia non li
62 cet † ſocio alterare ſocietatem,& videmus,
vni ſocio alterum ſocium ſibi aſſumere non
licere inuito conſocio,leg.qui admittitur.ff.
pro ſoc.Petrus de Vbaldis dict.tract. par.10.
num.3.& videmus,diſpoſitionem non poſſe
alterari in præiudicium eius, cui iam quæſi-
tum fuerat, l.perfecta. C.de donat.quæ ſub
modo.Couar.lib.1.variar.reſolut.capite 14.
63 Et huic fundamento † non videtur tutum
reſpondere, prout facit Menoch. d. conſilio
121. ſub nu.12. nempe eſſe diuerſam ratio-
nem inter nouum ſocium aſſumptum,& pe-
cuniam immiſſam, quia ideo prohibetur ad-
mitti nouus ſocius, ne videat ſecreta ſocie-
tatis, & hoc in pecunia conſiderari non po-
teſt,iſta,inquam,reſponſio nõ videtur tuta,
quia ſocius nouus admitti prohibetur, non
propter ſecreta ſocietatis, ſed quia deficit
conſenſus, vt in dicta lege qui admittitur
habetur in illis verbis: Cum enim ſocietas
conſenſu contrahatur, ſocius mihi eſſe non
poterit, quem ego ſocium eſſe volui. & ita
in propoſito videbatur dicendum, non eſſe
licitum immittere pecuniam vni ſocio,quia
deficit conſenſus alterius ſocij.Et nõ eſt ve-
64 rum, quod † iſta immiſſio non poſſit facere
deteriorem conditionem alterius ſocij,vt aſ
ſerit Menochius,quia poteſt facere deterio-
rem eius conditionem hoc modo. Emuntur
merces pro ſumma capitalis,puta mille ſcu-
torum, & venduntur ſpatio vnius anni, &
in maiori quantitate vnius anni ſpatio non
venderentur. Si igitur adauctis pecunijs eſ-
ſent emptæ merces in maiori quantitate, &
non erunt expeditæ ſpatio vnius anni, erit
damnoſum ſocietati, quia pecuniæ exactæ
in fine anni fuiſſent conuerſæ in alijs mer-
cibus ad alia lucra, & ſi non exactæ non fue-
runt

runt conuerſæ,hoc in ſocij damnum merito
reſultabit.
Poteſt etiam damnum reſultare ex maiori
quantitate,quia copia merciũ facit,vt viliori
pretio vendantur, & certe ſi iſta immiſſio
maioris quantitatis fieri poſſet ſine damno
ſocij,ego etiam eius eſſem opinionis,reſpon
ſionem ſuprapoſitam procedere.
65 Secundo videbatur dicendum,non † poſ-
ſe ſocium immittere pecunias in ſocietate
vltra conuenta,quia ſocietate inita,ſocio ali
quid ſuo nomine agere non licet, alias dici-
tur in dolo, Rim.ſen. conſ.243.nu.88.lib.2.
& ſuo nomine agere diceretur, ſi vltra con-
uẽta immitteret ſuas pecunias in ſocietate.
66 Huic argumento † reſpondet Menoch.d.
conſ.121.num.13.dicendo, ceſſare dolum,
quia actus immiſſionis ſui natura nõ eſt pro
hibitus, & quia dolus in ſocio præſumi non
poteſt, quando ex ſuo facto nulla vtilitas,
nullaque commoditas ab altero ſocio aufer-
tur,Bart.in l.ſi ſocius,ff.de furtis.iuncta l.me
rito,ff.pro ſoc.quem ita conſiderat & dedu-
cit Crauet.conſ.319.ſub nu.19. verſ.21. lib.
2. Sed replicari poteſt,auferri cõmoditatem
ab altero ſocio, ſi, prout dixi, ſupra merces
emantur in maiori quantitate, & ob earum
quantitatem vendantur in minori quantita-
te,& viliori pretio,& ceſſante dolo,etiam ei
aliquid facere non licere, contra formam ſo
cietatis,vt videmus in proprietario, qui non
poteſt mutare formam rei inuito vſufructua
rio,etiamſi in melius mutet,& abſque dolo,
l.ſi vſusfructus,§.item Nerua.& ibi glo.ff.de
vſufr.& dicam infra agendo de cauſa finali.
67 Tertio & vltimo videbatur † capitale auge-
ri non poſſe,quia dolus & machinatio,quan
tum fieri poteſt,ſunt euitanda.l.in fundo, in
fin.ff. de rei vendicat. Et quia mercatores,
quando pecuniæ deficiunt, ſub fide de pre-
tio emere ſolent,& ſub fide de generali con
ſuetudine eis merces vendi ſolent, ſi ſocius
non emit ſub fide,ſed cum ſuis pecunijs,do-
loſe egiſſe dicendum eſt,& quod doloſe fue
rit verſatus,cum ad commodũ conſocij non
fecerit ea, quæ fieri ſolita erant, ſed potius
propriæ vtilitati & commoditati ſtuduerit,
ponendo proprias pecunias. Reſpondet idẽ
68 Menochius † huic argumento in d. conſilio
121.ſub num.17.negando,talem extare con
ſuetudinem,& ſi aliqui mercatores conſue-
uerint hoc facere, nihilominus dicit non ſe-
qui,quod ſit omnium cõſuetudo, vt per Ve-
nafr.conſ.16.num.14.
Præterea dicit, quod actus emendi ſub fi-
de pretij eſt voluntarius, & eum, qui ita fe-
cit aliquando, ad ita faciendum iterato cogi
non poſſe,l.voluntariè.C.de excuſat. tut. &
69 quod facta emptione † ſub ſpe pretij vltra
capitale poſſet alter ſocius dicere, nolo te-
neri vltra capitale,& talem emendi licẽtiam
vltra capitale tibi non dedi,Caſtr.in conſilio
416.in fin.lib.1.Ancha.conſ.333.colum.vlt.
Dec.in l.ſi ſocius,num.4.ff.ſi cert.peta. Cra-
uet.conſ.129.num.12.lib.1.Stracc. in tracta.
de mercatur.num.14.& 15.titu.de contrah.
mercatur.
70 Poſſe replicari videtur, notorie † conſta-
re de tali conſuetudine emendi ſub fide pre
tij, & ideo talem adeſſe conſuetudinem ne-
gari non poſſe,& ſocium non poſſe aſſerere,
nolle teneri de emptione facta ſub fide pre-
tij, quia tenetur approbare facta iuxta con-
ſuetudinem, vt ſupra dixi, & non poteſt ſe
ſocius excuſare, quod emere ſub fide ſit a-
ctus voluntarius, quia ſi hoc facere expedit
ſocietati, dicitur actus neceſſarius, quia ſo-
cius ea,quę vtilia ſunt,ſocietati facere tene-
tur,& ea rata conſocius habere debet.
71 Quid dicendum? Quidem † poteſt dici,
quod poni poſſint reſpectu perſonæ ponen-
ris,quia ſuum erit damnum & lucrum ex eis
prouenienſ, & poteſt dici, quod poni non
poſſint reſpectu alterius ſocij, quia ipſe ex
tali immiſſione neque dãnum neq; lucrum
ſentire debet, vt dicitur de ſocio aſſumente
alterum ſocium, in d.l.qui admittitur, cum
3.legib.ſeqq. ff.pro ſoc.
72 Secundo principaliter agendo † de lucro
prouenienti ex pecunijs immiſſis in ſocieta
te vltra capitale, cui pertinere debeat, Ce-
phal.in conſ.475.in 1.dubio.li.4. qui ſcripſit
in eadem cauſa Rauennaten. in qua ſcripſe-
runt Decian.& Menoch. tenet quod debeat
eſſe commune,ſed ego dico,pertinere debe
re ad immittentem. Quia quemadmodum
ex noua ſocij aſſumptione facta ab vno ex
ſocijs,alter ſocius damnum ſentire non de-
bet,neque lucrum,d.l.qui admittitur, ita ex
noua quantitatis immiſſione ab vno ex ſo-
cijs facta, alter ſocius neque lucrum neque
damnum ſentire debet,quia deficit eius con
ſenſus,& ſine conſenſu ſocietas eſſe non po
teſt,& hanc opinionem tenet Menoch. in d.
conſ.121.num.26.& ſeq.& Decian.d.conſil.
73 60.num.19. Et dato etiam,quod † tali pecu-
niarum immiſſioni conſentiret alter ſocius,
nihilominus ex eis neque damnum neque
lucrũ ſentire deberet, quia capitale ſtat ſub
periculo ponentis, & ei, & ex eo quæritur,
cuius ſub periculo ſtat, vt dicit Decian. in d.
conſ.60. num.19. & probat, & forſan nimis
laborando Menoch.d.conſ.121. num.26. Et
74 vt clare † percipiatur, qualiter iſtud lucrum
ex capitalis augmento diuidi debeat, ita di-
ſtinguendum eſſe credo. Aut capitale fuit
auctum in pecunijs ab immittente pecunias
altero ſocio ponẽte operas: aut fuit auctum
a ſocio ponente operas, altero ſocio ponen-
te pecunias.
Et primo caſu,ſi capitale fuit auctũ ſcien-
te & patiente altero ſocio, & ſic concurren-
te eius conſenſu, dico de augmento eſſe iu-
dicandum, prout fuit actum a principio. Et
quemadmodum a principio conuentum fuit
iuxta ſocietatis naturam, capitale poſitum
debere

Digitized by Google

debere ſtare ſub periculo ponentis, & lucrũ
debere diuidi pro medietate, attributa me-
dietate operibus, & altera medietate capi-
tali: ita & de lucro prouenienti ex capitali
aucto ſtante ſub periculo ponentis medie-
tas ipſi ponenti erit danda, & altera pertine-
bit ad ponentem operas, ita tenet Petrus de
Vbald. in d. tract. part. 5. q. 29. & Menoch. d.
75 conſ. 121. num. 34. Si vero capitale fuit † au-
ctum à ponente pecunias inſcio altero ſo-
cio, ponente operas, dico, iure ſocietatis lu-
crum ex capitali aucto, pertinere non poſſe,
neque ad ponentem capitale, neque ad po-
nentem operas, quia deficit cõſenſus, & defi
cit ſocietas in illo augmento, d. l. vt ſit. ff. pro
ſoc. ſed bene dico, quod lucrum obuentum,
quia cauſatũ fuit à capitali aucto, & ab ope-
ribus, erit diuidendum inter dominum capi
talis, & eum, qui operatus fuit, cum non ſit
conueniens, quod dominus capitalis aucti
priuetur lucro ex eo obuento, & ponẽs ope
ras priuetur lucro obuẽto ex ſuis operibus.
76 Et ſi nullum † lucrum fuiſſet cauſatum ex ta
li augmento, dico, quod ſi ſocius paſſus fuit
damnum in adminiſtrando maiorem capita
lis quantitatem, quod ſibi tale damnũ refici
debet ab eo, qui in ſocietate vltra ſummam
conuentam poſuit, cum non ſit cõueniens;
quod damnum patiatur ex facto alterius ſo-
cij augentis capitale.
Et hoc caſu ceſſat illa conſideratio, quæ
77 † ſit, an capitale auctum ſtet ſub periculo po
nentis operas, quia non debet ſtare ſub eius
periculo, ſed ſub periculo ponẽtis, & lucrũ,
quod datur ponenti operas, legitime datur,
licet ſtet capitale ſub alterius periculo, quia
non recipit lucrum ratione capitalis, ſed ra-
tione ſuarum operarum; Eſt aduertendum
78 † etiam ad id, quod Petrus de Vbaldis de ra
tificatione dicit, dicto loco, nempe quod ſo-
cius, qui ignorauit augmentum capitalis, po
terit poſtea cognita veritate ratificare, quia
quod id factum fuerit nomine ſocietatis, cũ
ſocietatis nomine factum non fuerit, ratifi-
cari non poteſt, l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. ff. de
79 neg. geſt. Et quia ratificatio † poſtea de per-
actis in ſocietate, & ſic re integra non exi-
ſtente, fieri non poteſt, Menoc. d. conſil. 121.
num. 34. in fin. & num. 35. & Decianus dicto
conſi. 60. num. 18. & quia, vt dixi, abſque ra-
tificatione lucrum ex pecunia, & ex operi-
bus obuentum, pro parte tribui debet do-
mino pecuniarum, & pro parte ei, qui ope-
ratus fuit, Dd. in l. cum oportet. C. de bon.
quæ lib.
80 Secundo ſi capitale fuit † auctum in pecu
nia à ponente operas, hoc caſu dico, lucrum
ex eo obuentum in totum pertinere ad au-
gentem & operantem, quia prouenit ex pe-
cunia ſua, & ex eius operibus, & ita tenent
& proprie in hoc caſu ſcripſerunt Menoch.
& Decian. in ſupra allegatis conſilijs, & iſte
caſus nullam habet difficultatem, ſiue capi-
tale fuerit auctum inſcio, ſiue ſciente altero
ſocio, bene ſi ex tali augmento ſocietati ali-
quo modo damnum fuiſſet cauſatum, in tali
damno alter ſocius indemnis cõſeruari de-
beret, vt dixi ſupra de ſocio aſſumpto ab vno
ex ſocijs. Et aduerte in propoſito, quod ca-
pitale in operibus non dicitur proprie auge-
ri, quia operibus non aſſignatur certa menſu
ra à principio, ſed conuentũ cenſetur, quod
ſemper ſocius cum ea, qua tenetur diligen-
tia, operari teneatur, niſi aliquo modo & ab-
ſque eius culpa impeditus fuerit, & quoquo
modo magis operabitur, maiorẽ quæſtus par
tem habebit.
81 Iſta ſunt dicta de ſocio † augente capitale
conuentum, quæro modo è contra, quid ſit
dicẽdum, ſi ſocius, qui promiſit ponere mil-
le, poſuit ſolummodo quinquaginta? Hanc
quæſtionem ponit Petrus de Vbald. d. tract.
part. 5. q. 19. ſub hac forma: Duo contraxe-
runt ſocietatem, vnus promiſit ponere tria
millia, alter operam & induſtriam, hoc acto,
quod lucri duas partes haberet ponens capi
tale, & tertiam partem haberet ponens ope
ras, & qui promiſit ponere tria millia, po-
ſuit tantum mille quingenta, dicit prius di-
cendum videri, quod ponens operas debeat
habere duas lucri partes, & ponens pecuniã
vnam tantum, quia ſic ponens operas habe-
bit lucrum de mille, vt actum fuit à princi-
pio, & ponens pecunias habebit lucrum de
quingentis. Deinde determinat, lucrum de-
bere diuidi, vt conuentum fuit, ſed quod ſo
cius, qui minus poſuit, quam ponere debe-
ret, alteri ſocio teneatur ad intereſſe arbi-
trio boni viri, & hãc opinionem probat etiã
Menoch. in tract. de arbitr. iud. caſu 125. ſub
82 num. 4. quod poterit arbitrio boni † viri de-
terminari, non ſolum conſiderata quantita-
te ſuperlucrata cum pecuniarum quantita-
te poſita, ſed conſiderata quantitate, quæ à
diligentibus viris eiuſdem exercitij ſuper
lucrata fuit, vt per Alex. in conſil. 47. num. 1.
libro 1.
Alterum caſum huic ſimilem ponit Petr.
de Vbald. d. par. 5. q. 18. dicit, duos contraxiſ
83 ſe † ſocietatem, in qua vnus promiſit pone-
re tria millia, & alter operam & induſtriam,
& pacti fuerunt, vt ponens tria millia ſolum
haberet lucrum de bis mille, alter vero po-
nens operam & induſtriam haberet lucrum
de mille, euenit, quod mille ſolummodo po-
ſita fuerunt ab eo, qui tria millia ponere de-
bebat, & dicit, quod ex quo expreſſe conuẽ-
tum fuit, vt ille, qui ponebat operam & in-
duſtriam, deberet habere lucrum de mille,
conuentio eſt ei obſeruanda, & ſic quod de-
bet habere totum lucrum, & non obſtare,
quod pars lucri tribuatur pecuniæ, quia id
procedat, quando non adeſt conuentio, quæ
vbi adeſt ſeruanda eſt, l. ſi non fuerint. ff. pro
ſoc. vbi dicit, quod iſte, qui non poſuit eam
pecuniarum quantitatem, quã ponere pro-
miſerat,

Digitized by Google

miſerat, tenebitur alteri ſocio ad intereſſe,
l.ſtipulationes non diuidũtur. verſ.Celſus.
ff.de verb.obligat.& iſta eſt verior opinio &
ſequenda, vt dixi in caſu proxime præcedẽ-
84 ti. Sed ad prædicta quæro, vtrum † ad hoc,
vt ſocius poſſit agere ad intereſſe contra ſo-
cium, teneatur proteſtari, quod non potue-
rit in ſocietate promiſſam pecuniarũ quan-
titatem, & an tacendo dicatur conſentire,
& ſibi præiudicium afferre? Afflict.in deciſi.
58.dicit, quod ex tali proteſtatione facta ab
vno ſocio contra alterum ſocium clare con-
ſtaret de excluſione conſenſus, ſecundum
Bald.in l.ſi quis teſtium. C.de teſtibus ſed ſi
non eſt facta, quod ex hoc non ſequatur, er-
go conſenſit, quia talis taciturnitas ſibi præ-
iudicaret, & taciturnitas in actis præiudicia-
libus non inducit conſenſum, quando dare-
tur reuerentia ex parte illius, qui debebat
proteſtari, & tunc præſumitur diſſenſus, Bar
tol.in l.quæ dotis. ff.ſolut.mat. dum allegat.
l.1.§.quæ onerandæ. ff.quarum rer.act. non
datur. vbi habetur, ſocium habere exceptio
nem, ſi conueniatur ex ſocietate contracta
ob metum reuerentialem. Et etiam dicit,
quod ex proteſtatione non facta non indu-
citur conſenſus, quando agitur de euidenti
præiudicio, l.penult.de furt. Bald. in l.ſi fin.
Cod. ad Velleian. & in leg. 1. C.de bon.ma-
tern.& in leg.filius. §.inuitus. & ibi gloſſ.ff.
de proc.

85 Reuerentia ſtante ex parte ſocij † prote-
ſtari debentis, teneo, ex non facta proteſta-
tione conſenſum non induci, vt in d.l.1.§.
quæ onerandæ. Sed deficiente reuerentia,
dico, proteſtationem eſſe neceſſariã ad hoc,
ne ſocius dicatur conſenſiſſe, quia cum eius
taciturnitate & non facta proteſtatione con-
uenit actus receptionis pecuniarum, & earũ
adminiſtratio in emendo & negociando, &
vbi cum taciturnitate alius actus, concurrit,
conſenſus præſumitur, etiam in præiudicia-
libus, Bart.in l.quo minus.§.Iulianus. ff.rem
rat.hab.Alex.conſ.131.num.4.& ſeq.libr.2.
Socin.iun.conſil.46.ſub num. 4. libr.2.Iaſon
in l.quæ dotis.numer.99. ff.ſolut.matrim.&
eſt communis opinio, Capr.in reg.56. num.
8.Maſchar.in tract.de probat.concluſ.1153.
num.44.

Sed vt redeam vnde abij, nempe ad con-
cluſionem ſupra firmatam num.44.lucri par
tes eſſe faciendas inſpecto capitali, operi-
bus & induſtria cuiuslibet ſociorum, dico,
quod ſi mediante re communi, puta fundo,
ſeruo & bobus, lucrum obuenerit, erit diui-
dendum pro ea portione, quam quiſque in
re ipſa habebit, l.communis ſeruus. ff.de ac-
quir. rerum domin. Et ponitur exemplum
86 de ruſticis † in ſimul laborantibus in fundo
communi, & in fundo conducto, & cum bo-
bus communibus, & ſecundũ tradita à Bart.
conſ.186. Cuiarellus lucra inter iſtos duos
ruſticos ita ſunt diuidenda, prius detrahen-
dæ ſunt impenſæ factæ ab eis, l.ſi vnus ex ſo-
cijs.§.ſi quid vnus. ff.pro ſoc.& inter impen
87 ſas † ſemen connumeratur, vt per Alex.con
ſil.99.num.6.lib.2. Sed quia ſemen debet po
ni à colono de ſuo proprio, cap.tua.de deci-
mis. cauendum eſt, debere deduci ex parte
88 coloni, & non ex parte pertinente † ad do-
minum, vt tradit Natt.ad Alex. in d.conſilio
99. in ver. dominij. Secundo debet detrahi
lucrum, quod bobus attribui debet, & debet
dari domino boum, ſi vnus ſit dominus, & ſi
duo, erit diuidendum pro ea portione inter
eos, quam quiſque in eis habet, & ſi ſint ali-
cuius extranei, debent detrahi expenſæ fa-
ctæ in eis conducendis. Pro qua parte autem
89 lucrum † bobus ſit tribuendum, certa regu-
la dari non poteſt, & Iudicis arbitrio termi-
nandum relinquitur, Petrus de Vbaldis dict.
tract. part.4.ſub nu.12. verſ.Præterea de hoc
videtur.& male loquitur Baldus in cap.1. de
benef.fratr. nu.2. His detractis, quia fructus
prouenientes ex fundo alieno debent prius
diuidi cũ ipſius fundi domino, ideo medie-
tas domino prius danda erit, & alia medie-
tas erit diuidenda inter ipſos ruſticos, qui
prædium laborauerunt. Et ſi fructus fuerũt
recollecti ex proprio fundo, erunt inter la-
borantes diuidendi pro ea parte, quam quiſ
que in prædio habet, Bart. in d.conſilio 186.
Petr. de Vbaldis d.loc.part.4. ſub num.12.
Angel.conſil.112.& in conſi.113. Aret.in §.
fin.num.3. Inſtit.de ſocietat.Corn.conſi.24.
col.5.lib.1.& in leg.ſi paſcenda.C.de pactis.
Iaſ.in §.ſequens.num.47. Inſtit.de act.Alex.
conſil.99.& conſil.113. lib.2.conſil.77. libr.
3. Pariſ.conſil.85. libr.1. Anchar. Regien.q.
40.libr.3.

90 Sed quid dicendum, ſi † vnus ex iſtis ru-
ſticis habeat filios operantes & laborantes,
an ex eo, quia habent alimenta in domo cõ-
muni patris & patrui, teneantur etiam in
communi operari, & acquirere, vel acquirãt
eorum patri? Baldus in capite primo, de be-
nef.fratr. num.2. videtur tenere, harum ope-
rarũ nullam habendam eſſe rationem, dum
ponit quæſtionem de duobus ruſticis ſimul
ſtantibus, quorum vnus laborauit cum bo-
bus communibus, & dicit, lucrum debere
eſſe commune, quia opera inter fratres præ-
ſumitur gratuita, & amicitia fraterna impen
ſa, argum.ff.de neg.geſt.l.ex duobus.in prin
cip.& §.fin.& ſubiungit, quod, licet Bartol.
medietatem lucri conſignet operibus perſo
nalibus, & alteram medietatem operibus
boum, ita quod qui laborauit debeat habe-
re tres partes, & alter vnam, tamen ſibi
prima opinio magis placeat, argumento il-
lius textus, licet aliquando tanquam diſci-
pulus ſecutus fuerit magiſtrum ſuum con-
ſulendo.

Sed quicquid Baldus dicat, tenendum
91 † eſt, quæſita ex operibus filiorum, detractis
impenſis victus eorum pertinere ad filios,
quoad

Digitized by Google

quoad proprietatem, & ad partem eorum
quoad vſumfructum, ita tenet Angel. in l. ex
duobus. ff. de neg. geſt. Baldus in l. 1. quæſt. 9.
C. pro ſoc. & in addit. ad tract. Bart. de duob.
fratr. & in l. ſi patruus. quæſt. penult. C. com.
vtr. iud. Angel. dicto conſil. 112. & conſ. 113.
Ant. de Butr. conſil. 7. Petrus de Vbald. dicto
tract. part. 4. ſub numero 2. Alexand. in con-
ſilio 99. numero 5. vbi dicit, quod hæc ſen-
tentia eſt probabilior & communior ea,
quam tenuit Baldus in dicto capitulo 1. vbi
de his locutus fuit libro ſecũdo & in cõſilio
133. numero primo eodem lib. & eam etiam
eſſe magis communem dicit in conſilio 77.
numero tertio libro quinto. Sed intellige,
92 quod iſta diuiſio † erit faciẽda in capita in-
ter operantes, non pro æquali portione, ſed
habito reſpectu ad operas poſitas à quolibet
ipſorum, quia qui plus operatus fuit, & plus
de lucro percipere debet arbitrio boni viri,
Alexand. in dicto conſil. vt dixi ſupra num.
44. Petr. dict. part. 4. ſub num. 18. & 19. Quid
ſi vnus ex iſtis ruſticis habeat vxorem ligo-
nizantem in prædio, & facientem alia ope-
93 ra † ruſticalia, an ſuarum operarum ratio ha
beri poſſit? De iure eſſe habendam ratio-
nem etiam ſuarum operarum, tenet Petrus
de Vbaldis dict. parte quarta ſub numer. 17.
ſed in fine dicit, contrarium obſeruari de
conſuetudine, & ego etiam ita pluries ob-
ſeruari vidi, & obſeruatum fuiſſe audiui.
Sed Anchar. Regien. quæſt. 40. ſub num. 30.
libro 3. dicit, contrarium vidiſſe obſeruari in
partibus ſuis: erit igitur attendendum, quod
in quolibet loco obſeruetur, & non apparẽ-
te de obſeruantia erit ſeruandum ius cõe, &
vide quæ dixi ſupra c. 3. num. 4. cum plurib.
ſeqq. Et ſi vnus ex dictis ruſticis habeat filios
minores in diuiſione lucri operatum, ipſo-
rum ratio non eſt habenda, ſed compenſari
debent cum alimentis perceptis, ſi ad hoc
ſufficientia erunt, Petr. de Vbal. d. part. 4. nu.
16. & ſub num. 18. & num. 10. Et ſecundum
prædicta conſiderato capitali, operibus &
induſtria, qualiter lucrum diuidi debeat, in
alijs ſimilibus caſibus, qui eueniri poſſunt,
percipi poterit.
94 In prima quæſtione tenendũ eſt lucri par-
tem ſextam quolibet anno deberi nõ ſolum
ex capitali, quod remanſit tempore mortis
teſtatoris, ſed etiam ex eo aucto ex lucris po
ſtea factis, ita determinat Crauet. conſi. 437.
num. 28. lib. 1. & huius quæſtionis fundamẽ-
ta, hæc potiſſima ſunt.
Primo ꝙ capitale vnius apothecæ ſit quid
vniuerſale, ſicut dicitur de dote per doct. in
rubr. ff. ſolut. mat. & de peculio l. peculio le-
gato, & l. ſi peculiũ. ff. de pecul. legat. & ideo
quod ſemper dicatur idem capitale, licet au
ctum & per conſequens ex eo toto ſit lu-
crum detrahendum.
Secũdo quod dictus adminiſtrator potuiſ
ſet perdere, & nihil percipere pro ſuo labo-
re, ita ecõtra debet percipere lucrum capi-
tali aucto, argumento eorum quæ de ſocieta
te dicuntur in §. 1. Inſt. de ſociet.
95 Tertio, & vltimo † omiſſis alijs, quæ pe-
nes eum videri poſſunt, quod quemadmo-
dum in ſocietate obſeruatur, quod ſi ponan-
tur operæ, & capitale, prius capitale extra-
hatur, deinde lucrum diuidatur Socin. con-
ſilio 24. colum. 12. libro 1. Corn. conſilio 54.
in tertio dubio lib. 1. & in conſil. 233. colum.
2. libro ſecundo, ita fieri debeat fauore ad-
miniſtratoris, quod detrahatur capitale reli
ctum a teſtatore, & quod eſt reliquum, vti lu
crum diuidatur.
In ſecunda quæſtione ſub fideicommiſſo
ſolum contineri capitale, & non lucra facta
poſt mortem teſtatoris, de anno 1605. die 20.
Auguſti dictum fuit in alma Rota Florentina
cuius deciſionis tenorem opportunũ hic in-
ſerere iudicaui.
Franciſcus Oricellarius ſenior inſtitutis
ſibi pluribus heredibus, eiſdemque onere fi-
deicõmiſſi relictis ad inuicem grauatis (nam
de hoc dubitari probabiliter non poterat) il-
lud etiam inter alia multa in ſuo teſtamento
mandauit, quod eo mortuo ſocietas quæ-
dã artis ſericę, ex qua ipſe, per ante acta tem
pora ingentia lucra ſuſcepiſſe profitebatur
in ſex alios annos protraheretur, ſub nomi-
ne hæredum, & ſub adminiſtratione Philip-
pi de Oricellarijs qui teneretur eo tempore
elapſo, ſingulis hæredibus ſuam ratam par-
tem aſſignare, poſt multos annos purifica-
to iam fideicommiſſo in perſona aliquorum
ex hæredibus inſtitutis, ſeu ſubſtitutis. De
pluribus inter fideicommiſſarios ſuperſtites
ex una, & heredes illorũ qui fuerunt de reſti
tuendo grauati ex altera dubitari contingit.
Et in primis de eo an in fideicõmiſſo præ-
dicto compræhendi debeant lucra, & acceſ-
ſiones, quas ex dicta ſocietate, & dicto ter-
mino ſex annorum durante perceperunt hę
redes, ita ut nunc cum de reſtitutione aga-
tur non ſolum illud, quod ſub nomine teſta-
toris, & tempore mortis eius reperiebatur
in dicta ſocietate, uerum etiam illud, quod
hæredes per illos ſex annos ſuperlucrati sũt
(quandocunque illud fuerit) debeat in reſti
tutionem uenire.
Nos uero de ueritate iſtius articuli a Cla-
riſſimo Magiſtratu conſulti reſpondimus lu
cra, & acceſſiones prædictas minime eſſe re-
ſtitutioni obnoxias, ſed ſingulorũ hæredum
fore, & eſſe debere proprias.
96 Moti authoritate † textus in l. in fideicom
miſſariam in princ. cum concordantibus de
quibus ibi in gloſ. ff. ad Senat. conſil. Trebel.
ubi deciſum legitur. Quod in fideicommiſ-
ſariam hæreditatis reſtitutionem non ue-
niunt fructus poſt aditam hæreditatem per-
cepti, quia illi remanent penes hæredem
reſtituendo grauatum, & quidem ſumma
cum ratione, cum rogatus reſtituere hære-

ditatem, videatur rogatus, quod fuerit hæ-
reditatis, fructus vero non hæreditati, ſed
ipſis rebus accepto feruntur. dicta lege in fi-
deicommiſſariam & leg.ſi mulier. §.ſi hæ-
res, & leg.poſtulante. §.ſed in huiuſmodi.
ff.eod. Vnde cum hæres etiam de reſtituen-
do ſub conditione grauatus, interim ſit do-
minus & poſſeſſor pleno iure, & quidem
ex iudicio, & voluntate ipſius teſtatoris,
mirum eſſe non debet, ſi fructus ſuos fa-
ciat, cum iſti dominium ſequantur leg.ex
diuerſis §.1. ff.de rei vendic. late Ang. con-
ſilio 331. per tot. Mantic. de coniect.vltim.
volunt. libro 7. titulo 10. numero ſeptimo
& Peregr. qui plures alios recenſet art.49.
numero vndecimo & eſt adeo verum vt lo-
cum etiam ſibi vendicet, ſi forte teſtator
97 iuſſerit hæredi, † vt illud omne reſtituat,
quod ad eum ex hæreditate & bonis ſuis
peruenerit iuxta caſum. leg.hæredes mei
in princip. ff.ad Trebellianic. & leg.his ver-
bis in princip. ff.de legat.3.vel etiam omnia
bona, ad eum quomodocunque virtute te-
ſtamenti ſui peruentura ſecundum Angel.
qui rationes reddit, & omnia contraria de
medio tollit.dicto conſilio 331.numero pri-
mo & Mant. & Peregr. vbi ſupra ille qui-
dem ſub numero ſeptimo, ille vero ſub nu-
mero 23.Quare cum negari non poſſit,quin
lucra præcepta ex negotiatione prædicta
ſint fructus illius negotiationis, quia illud
quod dicitur de fructibus rerum naturalium
intelligitur à Dd. de quibuſcunque vtilita-
tibus prouenientibus ex rebus hæredita-
riis, Corn.conſil.180. in 9.dubio libro quar-
to Crauet.conſilio 295. in ſeptimo dubio,&
conſilio 316.in 3.dubio Pereg. vbi ſupra nu-
mero vndecimo circa medium, qui concor-
dantes refert, vtique eos cedere lucro hæ-
redum omnimodo conſtituendum fuit.Præ
ſertim, cum ab ipſis hæredibus exacti fue-
rint, quo caſu apud eos omnino remanere
debent, ſiue percepti fuerint ex contractu
celebrato cum defuncto, prout exiſtimabāt
quidam in caſu noſtro euenire eo quia iuſ-
ſerit teſtator ſocietatem proſequi in alios
ſex annos, poſt mortem ſuam, ſiue ex con-
tractu celebrato cum hæredibus, illud quod
apud nos verius eſſe exiſtimanimus, ſub
98 quorum nomine ſocietas † cantauit ſecun-
dum diſtinctionem textus in leg. poſtulan-
te. §.primo in l.deducta. §.penult. ad Tre-
bellianic. & eorum, quæ ibi tradunt Caſtr.
& Alexand. Ang. dicto conſilio 331.numero
primo verſ.fallit.6. Rip.in dicta leg. in fidei-
commiſſariam numer.23. & Mant.vbi ſupra
num.35.
99 Verum quia nos non latuit † aliquando
euenire, vt fructus, & acceſſiones,non ob-
ſtantibus prædictis in fideicommiſſo conti-
neantur iuxta caſum legis ſi ita relictum
44. §.Pegaſius. ff.de an.legat. & in leg.cum
ex filio vbi gloſſ.Bartol.Bald. Ang.Imol.Ful-
goſ.Caſtrenſ. & Iaſon. ff.de vulg. Angel. di-
cto conſilio 331. Corn.conſilio 272.numero
quarto libro primo Mant. vbi ſupra numero
ſeptimo cum multis ſeq.& Peregrin.vbi ſu-
100 pra numer.25. idque tunc maxime † con-
tingere, quando vel ex verbis a teſtatore
prolatis, vel ex qualitate rei relictæ, vel ex
aliis coniecturis colligi poteſt teſtatorem ſic
voluiſſe,ideo placuit, & diligenter animad-
uertere an ex propoſita facti ſpecie aliquid
reſultaret, vnde talis voluntas deduci poſ-
ſet, quæ ſi legitimis ſit concomitata conie-
cturis omnino ſeruanda eſt, vt ad hoc pro-
poſitum dicit Peregr. vbi ſupra numero vn-
decimo quinto.

Et tandem cunctis rite conſideratis ve-
rius viſum fuit nihil proponi, quod, a ſupe-
rius formata concluſione nos retrahere de-
beret.

Etenim ſi verba conſideramus, quibus v-
ſus eſt teſtator, quando de re iſta loquutus
eſt ea ſanè nullam vim habent fideicommiſ
ſi, vel inducendi vel augendi cum in effectu
nihil aliud importent quam quod hæredes
in illa negociatione perſeuerent per ſex an-
nos poſt mortem illius, & quod eo tempo-
re elapſo teſtator aſſignat vnicuique por-
tionem ſuam, At de reſtitutione fructuum
in caſu purificati fideicommiſſi verbum nul
lum, quod ſi volumus particulam iſtam te-
ſtamenti coniungere cum ea, in qua teſta-
tor fideicommiſſum induxit, & quidem du-
plex, potius contrarium erit dicēdum, cum
101 ibi reſtrinxerit † ſe ad bona ſua propria, &
per conſequens excluſerit fructus ex illis
poſt aditam hæreditatem perceptos,qui nū-
quam in bonis ſuis fuerunt,prout argumen-
tatur in terminis noſtris Angel. dicto conſi-
lio 331.numero ſecundo verſic. non obſtant
iura, & rationes, ſed ex re propria hæredū
percepti ſunt Corn. dicto conſilio 180. in 9.
dubio libro quarto Crauett. dicto conſilio
295. in ſeptimo dubio, & Peregr. vbi ſupra
num.20.
102 Si autem volumus † cōſiderare qualitatē
rerum ſuper quibus diſpoſitio facta eſt, idē
fuit dicendum, quia vtcunque verum ſit,
quod trafficum, ſeu menſa ſit nomen iuris
vniuerſale, recipiens augumentum & dimi-
nutionem ex lucris,& damnis. l.cum pater.
§.menſa, & ibi Bart.& alii. ff. de legat.2.Ca-
ſtrenſ.conſil.285.colum.penult.verſic.vnde
notandum eſt libr.1.Anchar.conſil.184.col.
fin.verſ.preterea ſtatio,ſeu menſa,& Socin.
conſil.254. num.7. in fin. & numero 8. libro
ſecundo qui dicit quod ex fructibus, & lu-
cris augetur trafficum, & menſa tamquam
quid vniuerſale, & quod iſta ſit eiuſdem
naturæ, & qualitatis, cuius eſt capitale. At-
103 tamen eſt animaduertendum, † quod lon-
ge diſtant iſta duo, eſt adinuicem quod
fructus traffici ſint eiuſdem naturæ cuius
& trafficum, quodque iſtud ex illis au-
gearur,

geatur, & quod in reſtitutione traffici, ſeu capitalis veniant etiam fructus, quia illa verba eſſe eiuſdem naturæ, ſeu ſimilia hoc tantum præ ſe ferunt, quod ad eum ad quem pro tempore pertinet capitale pertineant etiam fructus, & ſic ad hęredem, non autem ad fideicommiſſarium, quod ſi forte capitale poſtea reſtituendum ſit, fructus etiam reſtitui debeant, cum iſti alia ratione retineri poſſint, quia ſcilicet ex te tunc temporis propria percepti, habemus in dote,
104 quæ & ipſa eſt ius vniuerſale, † ſecundum Moderniores in rubric. ff. ſolut. matrimon. & tunc eſt proprie dos, cum matrimonium conſtat, vt ibidem dicitur, & etiam fructibus augetur. lege ſi marito. §. final. ff. eod. & tamen nemo eſt qui neſciat quod fructus illius ad Maritum pertinent, & in caſu reſtitutionis apud eumdem remaneant vulg. leg. dotis
105 fructus, & ibi Dd. ff. de iur. dotium, † ſic etiam hereditas, & ipſa eſt ius vniuerſale, l. hereditatis. ff. de petition. hæredit. & l. hęreditas. ff. de regul. iur. & fructibus augetur. l. item veniunt. §. fructus. ff. de petitio. hæreditat. & nihilominus ſi percepti ſint, poſtquam ea incipit pertinere ad hæredem, non reſtituūtur, vt ſupra fuit probatū, ſic deniq;
106 euenire videmus in legato gregis, † vel peculii, quæ & ipſa ſunt iura vniuerſalia, & tamen eorum augumētum ſi excedat id quod fuit a teſtatore relictum pertinet ad eum ad quem pro tempore pertinet grex, vel peculium, & pulcre probat Mant. loco ſupra al legato, a numero trenteſimoſexto, vſque ad quaranteſimum, denique non eundo per mendicata ſuffragia id ipſum probatur egregiè in dicta lege item veniunt. §. fructus.
107 ff. de petitio. hęreditat. † vbi poſtquam I. C. dixit quod in petitione hæreditatis veniunt omnia iura quę teſtatoris fuerunt, ſub dit, quod etiam fructus omnes hæreditatem augent, ſiue ante aditam hæreditatem, ſiue poſt acceſſerint, & fructus poſt aditam hæreditatem percepti ſine dubio proprij ſunt hæredis dicta l. in fideicommiſſariam, ff. ad Trebellianic. & lege mulier. §. ſi hæres eodem titulo. ergo illa verba fructus hæreditatem augent, non id important, quod fructus efficiantur vna, & eadem res, ita vt percepti ante hæreditatem aditam ad eandem pertineāt, quę repręſentat defunctum, percepti autem poſt, ad ipſum hęredem, & dominum.

Poſtremo loco ſi noſmetipſos conuertimus ad coniecturas veritatem iſtam ſuadere valentes omnes ad fauorem hæredum vigere videntur, mandauit enim teſtator in
108 primis, † quod ſocietas proſequeretur ſub nomine hæredum ſuorum, ergo eadem declarauit dominos, cum genitiuum importet Dominium ad tradita per Dd. in rubric. ff. de nou. oper. nunciation. fructus vero dominium ſequantur, vt ſupra dictum fuit ex lege, ex diuerſo. §. 1. ff. de rei vendication.
109 Item iuſſit, † quod finita ſocietate Inſtitor aſſignaret vnicuique hęredum ſuam partem vtilium, ergo intellexit vtilia ad hæredes pleno iure ſpectare, cum ſuum non dicatur, quod eſt reſtitutioni obnoxium. leg. vnum ex familia. §. ſi de Falcidia. ff. de legat. 2.

Rurſus iubendo, quod elapſo eo tempore vnuſquiſque hæredum conſequeretur ſuam portionem lucri ſatis declarauit delationem illam ad fauorem hæredum fuiſſe appoſitam, dum voluit lucrum ex dilatione reſultans in eodem redundare,
110 † ergo ſuccedit regula iuris quæ habet, quod quando tempus eſt adiectum gratia grauati, fructus interim percepti ad eum pertineant: poſt alios firmat Mant. vbi ſupra numero decimo primo & Peregr. numero vndecimo quinto poſt Angel. dicto conſilio trecenteſimo trigeſimoprimo & eſt communiter receptum.

Fuit etiam conſideratum, quod iura fere omnia, in quibus deciſum eſt fructus venire in reſtitutionem fideicommiſſi caſus facti ſpecies contineant, quibus vel reſtitutio eſt facienda perſonis magis a teſtato-
111 re dilectis, † quam ipſimet inſtituti, vt euenit in caſu. leg. in fideicommiſſo. §. cum Polidius. ff. de vſur. & in leg. Seius Saturnius. ff. ad Trebellianic. vel per ſe ferunt adeo enixam voluntatem defuncti, vt in caſu. leg. Daliſta. ff. ad Trebellianic. & in leg. in fideicommiſſi. §. nonnunquam. ff. de vſur. vbi teſtatores vſi ſunt verbis admodum pugnantibus, & geminatis, & aliter decidere fuiſſet a voluntate teſtatoris omnino diſcedere, vti animaduerterunt Mant. & Peregr. in locis ſupra allegatis, quorum neutrum in caſu noſtro obſeruatum fuit.

Quapropter cū regula iuris ſit, quod quādo voluntas teſtatoris eſt dubia, ea atten-
112 di non debet, † vt recedatur ab eo quod eſt in iure certum argum. leg. ſi duo. ff. de teſtam. tut. Crauett. poſt Caſtr. & Corn. conſilio 149. in fin. & Menoch. de præſumpt. libro quarto præſumpt. 67. numero quarto qui ſic in terminis fere noſtris argumentatur, & vbi etiam id faciendum ſit non aliter fieri conueniat, quam ſi coniecturæ graues ſint vrgentes, neceſſariæ, vel ſaltem admodum probabiles, idem Menoch. vbi ſupra poſt alios quos allegat numero octauo circa medium, proculdubio omnis ratio in caſu noſtro voluit, vt a ſupradicta ſolidiſſima concluſione non diſcederemus, quam etiam multæ: ac graues coniecturæ concomitabantur.

Ad hæc animaduertentes Excellētiſſimi partis aduerſe Patroni, tandem ad illud fundamentum, ſe totos verterunt quod iidemmet hæredes grauati ſic alias volūtatē iſtam

teſtatoris interpretati ſunt, dum purifica-
to vnius ex eis hoc eodem fideicommiſ-
ſo, ceteri ſuperſtites, & præcipue iſte idem
Franciſcus eadem lucra petierunt, & ob-
tinuerunt tanquam fideicommiſſo ſuppo-
113 ſita. Quare † cum declaratio facta ab hære
de de voluntate dubia teſtatoris, ſibi, & ſuc-
ceſſoribus ſuis præiudicat, vt in terminis fi-
deicommiſſi poſt alios multos tradit Mant.
de coniectur. libro 3. titulo 1. numero 27. &
28. & nouiſſimè Barlius, omnes alios refe-
rens deciſi. Bonon. 2. numero 26. & deciſio.
70. num. 51. vtique non videbatur ambigen
dum, quin idem nunc pronunciandum eſſet
iuxta illud, Parere legem, quam tu ipſe tu-
leris.

Verum nec ob id viſum eſt dominis a ſu-
pradicta cõcluſione recedere, quia ſcilicet,
animaduerterunt interpretationem, ſeu
confeſſionem illam emanatam fuiſſe in quo
dam laudo lato inter grauatos ſuperſtites
ſuper portione alterius iam defuncti eo tẽ-
pore, quo Franciſcus ille, de cuius portio-
ne nunc agitur erat adhuc in infantili ætate
cõſtitutus, vnde fit quod ſi ipſi voluit face-
re, in confeſſione tunc facta ab eius tutori-
114 bus proculdubio nihil agant † cum confeſ-
ſio tutoris non noceat pupillo Bart. in leg.
Lucius. §. tutelæ. ff. de admin. tutor. Natta
qui ad omnia contraria reſpondet conſilio
543. numero 13. Hond. conſilio 68. & 69. li-
bro 1. Menoch. conſilio 260. num. 7. & Sur-
dus deciſi. 229. numero 24. Si autem in rati-
ficatione laudi reſultante ex lapſu multi
temporis poſt maiorem ætatem, multo mi-
nus id facere poſſint, quia cum ob inopiam
illius grauati non potuerunt cęteri ſuper-
ſtites conſequi capitale perceptum ex ſo-
cietate, & lucra eiuſdem, ſed ſolummodo
perceperint particulam quandam quanti-
115 tatis petitę, vtique cenſendi † ſunt perce-
piſſe eam ad computum capitalis, cum il-
lud ante omnia reſtituendum ſit. leg. cum
duobus. §. ſi in coheunda. ff. pro ſoc. & Pe-
trus de Vbaldis de duobus fratr. in 11. parte
principali numero 34. non autem ad com-
putum acceſſionum, & per conſequens
approbatio ſubſequens ad capitale
tantum referenda erit, quod
cum omni dubio procul
ſit reſtitutioni ob-
noxium, nec
ſuper eo
diſpu-
ta-
tio cadat, non eſt quod ab
eo aliquod deſumatur
argumentum, arg. leg.
Papinianus. ff.
de mi-
nor.

CAPVT XVI.

An ille qui capitalis periculum non ſuſtinet, poſſit eius ratione lucrum percipere.

SVMMARIA.

1 *Capitale ſi fuit communicatum, facta mutua colla- tione, quilibet ſuæ partis periculum ſuſtinere debet.*

2 *Quia rei domino perit.*

Et quia conueniens eſt, vt quis rei periculum ſuſti- neat, ex qua lucrum percipit.

3 *Capitale ſi fuit communicatum, quia ſi placuit po- nenti, ratione dominij ponens eum ſolum pro parte erit obligatus, ſuſtinere dominium.*

4 *Periculum etiam lucri ratione, pro parte translata, ſuſtinere erit obligatus, ſi vult lucrum pro dicta parte etiam ad cũ pertinere, ea ratione, quia vult ſentire lucrum.*

5 *Capitale ſi non fuit communicatum, & ex eo lucrũ percipiatur, periculum ad ponentem pertinet, ra- tione dominij & ratione lucri.*

6 *Periculum operarum ponens operas ſuſtinere debet, quia ex eis percipit lucrum, & quia alter ſocius ſu- ſtinet periculum capitalis, & ſic ſeruatur æqua- litas.*

7 *Socij duo ſi ſint diſcordes, quo in loco merces vendi debeant, & vnus cum eis vadat Venetias, alter non debet habere lucrum, quia periculum non ſu- ſtinuit.*

8 *Sed ſocius, qui merces vendidit, tenetur ad intereſſe.*

9 *Socius ſi remiſſis rationibus relinquat centum in ſo- cietate, & faciat, ſeſe ſcribere creditorem, lu- crum ex eis ſentire non debet, quia non ſuſtinet periculum.*

10 *Pecunia ſi pereat ante operas exhibitas, damnum eſt commune, ne contractus claudicet, declaratur. num. 11.*

Et ea ratione, quia res propria vnius ex ſocijs ſi pe reat occaſione ſocietatis, damnum eſt commune. Declaratur num. 12.

11 *Intellectus l. cum duobus. §. quædam ſagariam, ff. pro ſoc.*

12 *Intellectus l. ſi id quod. §. item Celſus. ff. pro ſoc.*

13 *Capitale poſitum in ſocietate non dicitur commu- nicatum, ideo ſi perdatur, damnum eſt ponentis, & non commune, & num. 14.*

15 *Capitale poſitum in ſocietate, altero ponente ope- ras, quod communicatum cenſeatur & ſi adſit, ſit diuidendum in fine ſocietatis.*

16 *Si non adſit an damnum ſit commune aliqui diſtin- guunt, aliqui tenent, quod totum ſit ponentis.*

17 *Contrarium tamen ſeruatur de conſuetudine, quæ an valeat maxime dubitandum.*

18 *Operæ aliquando correſpondent ſorti aliquando in- teruſurio.*

19 *In dubio ſorti correſpondere cenſentur.*

ET quia in lucri diuiſione periculum con-
1 ſideratur, ideo etiã de periculo † viden-
dum eſt. Duo conſiderandi ſunt caſus. Pri-
mus caſus eſt, quãdo pecunia cõmunicatur;
ſecundus

ſecundus caſus eſt, quando pecunia non
communicatur. In primo caſu conſideran-
dum eſt, quod pecunia dupliciter commu-
nicari ſolet. Vno modo, quia quilibet pecu-
nias ponit; altero modo, quia vno ponente
operas & induſtriam, alter ponit pecunias,
& contentatur, quod communicentur, & in
fine ſocietatis diuidantur, vt dixi ſupra cap.
9. numero 60. Si erit communicata pecunia
ob mutuam collationem, ſocius ad hoc, vt
ea lucrum percipere poſſit, erit etiam obli-
gatus ſuſtinere eius periculum pro parte ad
eum pertinente, ex qua lucrum percipere
intendit, & hoc duplici ratione. Primo quia
res domino perire debet, leg. quæ fortuitis.
Codic. de pign. act. c. 1. de commod. Secun-
2 do, quia qui ex re † lucrum percipit, conue-
niens eſt, quod etiam eiuſdem rei pericu-
lum ſuſtineat, leg. ſi non fuerint. §. fin. & leg.
Mutius. & leg. cum duobus. §. quædam ſa-
gariam. in fin. ff. pro ſoc. & §. 1. & facit tex-
tus in leg. ſecundum naturam. ff. de regul.
iur. & in l. ſi manifeſtiſſimi. Codic. de furtis.
& eſt textus in l. ſi Titius. ff. de præſcrip. quē
ad hoc probandum. ſingularem dicit Soci-
nus in conſilio 268. numero quarto, verſic.
confirmatur. libro ſecundo. Si vero erit com
3 municata, quia ſic eam † ponenti placuit ra-
tione dominij, eius periculum ſolummodo
pro parte ſuſtinere erit obligatus, cum ſo-
lummodo pro parte ſit dominus. Ratione
lucri vero, an periculum ſubire teneatur; di-
ſtinguendum eſt, an ex parte translata in ſo
cium lucrum percipere intendat; an vero
ſolummodo intendat lucrum ex eius par-
te percipere, quæ in eius dominio remanſit?
4 Si intendat percipere lucrum † ex parte
translata in ſocium, erit etiam obligatus ſu-
ſtinere eius periculum non ratione domi-
nij, ſed alia ratione, quia conueniens eſt, vt
ſupra dixi, quod quis ſuſtineat periculum
eius rei, ex qua lucrum percipit, dict. l. cum
duobus. §. quędam ſagariam. vbi diſponitur,
quod ſi vnus ex ſocijs perdat propriam pecu
niam, alter ſocius etiam damnum ſentit, &
hoc ea ratione, quia ex ea lucrum ſentire po
terat, vt per Socin. d. conſil. 265. verſ. ſecun-
do & clare.

Si vero lucrum ex ea percipere non inten
dat, periculum eius ſuſtinere ratione ali-
qua non erit obligatus. In ſecundo caſu, vbi
5 pecunia † non eſt communicata, quia in fi-
ne ſocietatis ea ponenti reſtitui debet, di-
co periculum in totum ad eam ponentem
pertinere debere, ex rationibus ſupra ad-
ductis, nempe quia res domino perit, & quia
ille periculum ſuſtinere debet, qui percipit
lucrum. Et hanc opinionem tenere gloſſ.
Oldr. Bart. Bald. Angel. Caſtrenſ. & eſſe com
munem, tradit Socin. dicto conſilio 265. ſub
numero 2. circa medium. libro 2. & iſta dicta
6 de capitali † & de pecunia procedūt etiam
in ſocio ponente operas & induſtriam, quia
etiam ipſe ſuarum operarum amiſſionem
pati debet, cum earum ratione lucrum per-
cipere intēdat, & ita etiam, vt æqualitas in-
ter ſocios ſeruāda ſeruetur, fieri debet, quia
ſi alter ſocius ſuſtinet periculum capitalis,
ita quod ponens operas earum periculum
ſuſtineat, conueniens eſt, Socin. in d. conſil.
265. in 1. dub. lib. 2.

7 Et ea ratione, quia non ſubeunti † pericu
lum lucrum non debetur, ſed ſi duo ſint ſo-
cij diſcordantes, quo in loco merces ſocie-
tatis vendi debeant, & vnus mercibus præſa
tis acceptis vadat Venetias, alter ſocius,
quia non ſuſtinet periculū de lucro ex mer-
cibus præſatis redacto, non participabit, ita
determinat Bartolus in l. quia poterat. ff. ad
Trebellian. & ibi eum ſequitur Alex. col. 1.
Aret. in §. illud. Inſtitut. de act. Bertran. con-
ſil. 71. num. 2. libro 2. part. 1. Roman. conſilio
575. Petrus de Vbald. d. tract. de duob. fratr.
part. 5. num. 6. Dec. in l. ſecundum naturam.
ſub num. 2. ff. de reg. iur. Rim. iun. conſi. 779.
nu. 81. lib. 7. & conſ. 508. nu. 15. lib. 5. bene ſo
8 cius, qui vendidit † merces ſuo periculo, al-
teri ſocio tenebitur ad intereſſe pro ea quan
titate, qua venditę fuiſſent in loco, à quo aſ-
portatæ fuerunt, glo. in l. ſi vnus ex ſocijs. ff.
pro ſoc. per text. in l. ſocium. ff. eodem. Eadē
9 ratione etiam † attenta, ſi duo ſocij, reuiſis
rationibus, ſcuta centum pro quolibet inue
nerint in ſocietate, & vnus ipſorum accepit
ſua centum, & alter ſua centum in ſocietate
reliquit, & fecit ſe in libro ſocietatis credi-
torem, & permiſit ibidem ea permanere abſ
que eius periculo, lucrum ex eis percipere
non poterit, Petr. de Vbald. d. part. 5. nu. 20.
10 Sed ad prædicta, quatenus pręſuppoſui † pe
cuniam non communicari, & damnum perti
nere in totum ad ponentem, primo obſtare
vidētur tradita per Petr. & Cin. in l. 1. C. pro
ſoc. qui volunt, quod, quando pecunia perit
ante operas exhibitas, tūc damnum ſit cōe,
ea ratione, ne cōtractus claudicet. l. ſi id qđ.
ff. de reſc. vend. & refert Soc. in d. conſi. 265.
ſub nu. 2. verſ. aliquādo & tertio. & ea ratio-
ne, quia res propria vnius ex ſocijs ſi pereat
occaſione ſocietatis, damnum eſt commu-
ne, l. ſi id quod. §. item Celſus. ff. pro ſoc.

Sed dico, iſta nō obſtare, quia à principio
11 † ſocietas ſub futuro euentu iuſte cōtracta
fuit, & ex eo, quod poſtea caſu fortuito eue-
nit, eam claudicare dici non poteſt, leg. cum
duobus. §. damna. ff. pro ſoc. & ſiue iactura
eueniat in principio, ſiue in medio, ſiue in
fine negociationis, Nauarr. in manu. cap. 7.
num. 252. Andr. Fachin. Controu. iur. libr. 2.
cap. 94. & 95. Et dico non obſtare tradita de
re propria, quia, vt dixi ſupra, declarando
leg. cum duobus. §. quidam ſagariam. ideo
ſocius ſentit damnum de propria pecunia
vnius ſocij, ſi perdatur occaſione ſocieta-
tis, quia ex ea poterat ſentire lucrum. Et
textus in dicta leg. ſi id quod. §. item Celſus.

12 non obſtat, quia loquitur de † ſocijs, qui
in ſimul contulerunt pecunias, & ideo di-
ſponitur in ea, quod quilibet ſuarum pe-
pecuniarum damnũ patiatur, vt per Socin.
d.conſ.265.verſ.ſecundo. & clare ſub num.
1.Fachinæus d.cap.94.Secundo etiam prędi
ctis obſtare videtur, quia Burſat. in conſilio
13 320. num.49. dicit, quod ſecundum † com-
muniorem opinionem, ſi capitale perdatur,
antequam expendatur, quod ſocius tenebi-
tur ad refectionem, maxime capitali effecto
communi, & de cõmuniori opinione teſtan
tem citat Decian.conſ.97. nu:64.lib.2. & de
communi teſtantem citat Nauar.in manu.c.
17.nu.252.& nu.253.

Ego dico, & Burſato & Deciano teſtanti-
14 bus, hanc eſſe magis communem † opinio-
nem, non eſſe credẽdum, quia quod opinio
Alex.in conſ.131. lib.5. in qua ſe fundant, ſit
communiter reprobata, dicunt Adden. ad
eum, in verſ.quod non. & Dec.in l.ſi paſcen
da.in 1.not.C.de pactis. Et quod capitale nõ
cenſeatur communicatum, & quod ita te-
neant Theologi, & Corn.in d.l.ſi paſcenda.
quæſt.4. & Bald.in conſil.260. Vnus videli-
cet.circa medium.lib. 1. & in conſ. 396.com
mittere pecuniam.libr.5.Et hãc opinionem
eſſe communiorem & æquiorẽ tradit Natt.
ad Alex.in d.conſil.131. verſ.quod capitale.
& hanc opinionem amplectitur etiam Na-
uar.in d.c.17. nu.252.& 253. Et iſtam etiam
eſſe magis communem opinionem appare-
bit infra, dum agam, an liceat paciſci, quod
capitale ſit ſaluum & inde lucrum percipia-
tur, etiam ſi aliqua modica lucri quantitas
pertineret ad ſocium, nihilominus quod pe
riculum pertineat in totum ad damnum, tra
dit Crauett.conſil.247.num.1.verſ.ſecundo
conſidero. libr.1. Et iſta de lucro diuidendo
abſque partium conuentione dixiſſe ſuffi-
ciat.

Vno ex ſocijs ponente pecunias, & alte-
ro ponentes operas, & induſtriam, an pecu-
nia dicatur communicata, & an ſi amittatur
periculum ſit commune, & an ſi adſit in fine
ſocietatis ſit diuidenda.

15 Quod ſit communicata, † & ſit diuidẽda
in fine ſocietatis ſi adſit tenet glo.Bart.& Al
ber.in l.1.C.pro ſocio Couar. lib.3.var.reſo-
lut.c.2.num.2.

Non eſſe communicatam, & eſſe reſtituẽ-
dam ſocio eam ponenti tenent Bald. & Ca-
ſtrenſ.Ioan.Sicard. in d.l.1. C.pro ſoc.idem
Bal. conſ.260. Vnus videlicet circa medium
libro 1.& conſil.396.committere pecuniam
lib.5.

16 Si vero perdatur plures adsũt † opiniones
prima eſt damnum eſſe commune inter ſo-
cios pro portione lucri, quam quiſque per-
cipit de ſocietate Salic.& Fulgoſ.in dict.leg.
1. C.pro ſoc. ſecunda eſt opinio eſſe diſtin-
guendum, aut ſtatim perijt pecunia, ante-
quam ſocius cepcrit operari, & damnum
erit commune, aut perijt poſt operas exhi-
bitas, & damnum erit ponentis Petr.& Cin.
in dicta lege prima Cod. pro ſoc. quam re-
ſert Alexand.in conſil.171.ſub num.5.libro
5. tertia ſimiliter eſt cum diſtinctione. Aut
opere, & induſtria correſpondent ſorti, &
interuſurio pecuniarum, & tunc ad ponen-
tem damnum pertinet, Aut correſpondent
interuſurio ſolummodo, & tunc damnum
commune erit Socin. conſilio 265. libro 2.
poſt Corn. in leg. ſi paſcenda. Cod. pro ſoc.
Quarta, & vltima eſt ſententia damnum in
totum pertinere ad ponentem Accur. Bar-
tol.Bald.Angel.& Caſtrenſ.in dict. leg.1.C.
pro ſoc.

17 Conſuetudo mercatorũ obſeruat, † quod
ſit communicatum, & quod in fine ſocieta-
tis ſit reſtituendum, & quod ſi pereat dam-
num ſit commune pro ea parte, quam quiſ-
que de lucro percipit ex ſocietate, ſed pa-
ctum illicitum non poſſe validari a conſue-
tudine dixit Rot.Roman. deciſio.193. parte
1.& iſta conſuetudo videtur adiuuari ex tra
ditis nouiſſime per Cardin.Mant. in tractat.
18 † de tacit. & ambig.conuiu. lib. 6.tit.5. nu-
mero 19. & 20. vbi pacto fieri poſſe admit-
tit, periculum medietatis capitalis, perti-
nere debere ad ponentes operas ex Baldus
in conſilio 493. numero 2. in fin. libro 4. &
Petrus de Vbaldis in tract. de duob.fratrib.
parte 8. numero 42. cum declaratione ta-
men, quod id fieri poſſit ſi tales non ſint
opere vt correſpondeant ſorti, & ſi tales
19 ſint durante ſocietate periculum † ſit com-
mune, & communiter diuidantur in fine
ſocietatis ex Couarru. variar. reſolut. libro
tertio capitulo ſecundo ſub numero fit et-
iam conſideratio, quod opere aliquando cor
reſpondeant ſorti, aliquando interuſurio
& quando correſpondeant ſorti, pericu-
lum debeat eſſe ipſius domini & in dubio
ſorti, & non interuſurio correſpondere
cenſeantur Caſtrenſ.conſil.55.numero ter-
tio libro ſecundo Corn. in lege ſi paſcenda
C.de pact. Socin.conſilio 265.num.1. & nu.
5.libr.2.

CAPVT XVII.

De quæſtu diuidendo ex partium conuentione.

SVMMARIA.

1 *Taxatio lucri in certa quantitate fieri poteſt ſecundum vnam opinionem.*
2 *Taxatio huiuſmodi fit in ſocietate officiorum.*
3 *Taxatio huiuſmodi fit in ſocietate animalium, & numero quarto declaratur, & numero 16. & 17.*
5 *Taxatio huiuſmodi fit ex communi obſeruantia in omnibus ſocietatibus.*

6 Taxa-

6 *Taxatio huiuſmodi ſit etiam , de intereſſe veriſimili .*
7 *Taxatio huiuſmodi ſit de lucro , ſi capitale ſtet ſub periculo .*
8 *Taxatio huiuſmodi fieri non poteſt, ſecundum aliam opinionem.*
Diſtinguitur num. 20.
9 *Taxatio huiuſmodi quod ſit vſuraria, quando etiam dictum fuit capitale periculo non debere ſubiacere .*
10 *Idem ſi fuit dictum , capitale pro parte non debere ſubiacere periculo.*
11 *Idem quod ſit vſuraria , etiam ſi capitale ſubiacet periculo .*
Capitale non ſolum, ſed etiam lucrum ſub periculo poni debet. & num. 19.
12 *Intellectus legis ſi fratres . §. item ex facto , ff. pro ſoc.*
13 *Intellectus l. ſi margaritam. ff. pro ſoc.*
14 *Vſurarius a conſuetudine non excuſatur in foro Poli .*
Vſurarius non excuſatur a conſuetudine etiam in foro fori .
Vſurarius quod non ſit contractus a conſuetudine , declarari poteſt .
15 *Vſurariam non eſſe ſocietatem officij, fuit a conſuetudine declaratum propter periculum vitæ.*
18 *Taxatio veriſimilis fieri poteſt , ſi res vere adſit , & non alias .*
20 *Pactum de certa lucri quantitate præſtanda, ſiue adſit, ſiue non adſit, & etiam ſi adſit, & quod capitale ſtet in tuto, non valet, & eſt vſurarium .*
21 *Pactum ſi lucrũ eſt veriſimile ſuper certa eius quantitate præſtanda , et quod capitale permaneat ſub periculo, valet.*
22 *Quia potentialiter plus , et minus in ea conſiderari poſſunt, et ratione incertitudinis ſuſtinetur .*
23 *Lucrum dicitur ſtare ſub periculo taxatione facta , quando eſt veriſimile, quod in maiori quantitate euenire poſſit .*
24 *Pactum de certa quantitate valet, ſi lucrum eſt veriſimile , etiam ſi non fuit dictum , quod capitale ſubiaceat periculo , quia hoc ſic fieri debere intelligitur .*
25 *Pactum de certa lucri veriſimilis quantitate præſtanda, et quod capitale ſtet ſub periculo, facta declaratione, quod ſi lucrum adeſſet in maiori quantitate, eſſet ipſius negotiantis , ſi in minori, quantitas taxata non deberetur, valet .*
26 *Lucrum debere diuidi arbitrio boni viri , ſi pactum fuit, valet .*
27 *Si inique fuerit arbitratus, recurritur ad Iudicem.*
28 *Lucri diuiſionem debere fieri arbitrio vnius ex ſocijs ſi pactum fuit valet, et nu. 29.*
30 *Pactum de ſtando ſimplici dicto creditoris ſuper intereſſe valet, et nu. 31.*
32 *Si inique arbitratus fuerit ſocius , receditur ab eius arbitrio, et itur ad Iudicem.*
33 *Pactum de inæquali diuiſione lucri facienda an valeat, nempe vt qui minus poſuit magis, et qui magis poſuit minus habeat , plures referuntur opiniones , nu. 34. et 35.*
Non valere, communis eſt opinio, nu. 36.
37 *Pactum, quod poſito inæquali capitali, lucrum æqualiter diuidatur , valet , ſi capitale etiam ſit in fine ſocietatis æqualiter diuidendum , et valet quoad capitale titulo donationis , nu. 38. 39 et 40.*
41 *Maxime ſi adſit iuramentum, cuius virtute contractus ſuſtinetur eo modo, quo valere poteſt.*
Intellectus l. ſi ſocietas. in fi. ff. pro ſoc.

IAm egimus , qualiter q̃ſtus ſeu lucra ſint
diuidenda citra partium conuentionem ,
modo agendum eſt de diuiſione, quæ quali-
1 ter ſit facienda ab ipſis ſocijs † conuentum
fuit . Et prima quæſtio erit , vtrum inter ſo-
cios paciſci liceat de lucro præſtando , non
per quotas, puta dimidia , tertia, vel quarta,
ſed in certa quãtitate , puta decem vel duo-
decim ? Et pactum valere dicendum vide-
batur per legẽ ſi margarita . & leg. ſi fratres.
§. item ex facto . ff. pro ſoc. Nam dicta lege
ſi margarita . fuit conuentum de margarita
vendenda, & quod ea vendita, darentur de-
cem domino , & ſimiliter. in d. §. item ex fa-
cto, diſponitur, quod diſtractis monumẽtis ,
vnus ex ſocijs pecuniam in certa quantita-
te reciperet, & ſuperfluum haberet alter ſo-
2 ci⁹. Et ita quotidie † obſeruatur in ſocietate
officiorum, in qua fructus taxantur ad ratio-
nem duodecim annua pro centenario, & ta-
lis taxatio permittitur , & in iudicijs appro-
batur , & eam licite fieri poſſe admittit Ca-
ſtra. in trac. de ſociet. offic. cap. 10. & Virgin.
Boco. ſimiliter in ſuo tract. de ſociet. offic. nu-
3 mero 18. & ſeq. Talem etiam † taxationẽ fie-
ri poſſe in ſocietate animaliũ admittit Petr.
de Vbald. in d. tract. de duob. fratr. par. 5. ſub
nu. 29. verſ. ſecundo caſu. vbi dicit, poſſe cõ-
ueniri de quantitate frumenti certa præſtan-
da quolibet anno à ruſtico tenẽte animalia
4 iure ſocietatis. Et in ſocietate † animaliũ eã
ſimiliter admittit Crauet. in conſ. 145. lib. 1.
vbi vult , poſſe conueniri de certo numero
animalium percipiendo quolibet anno , vt
declarat ſub nu. 15. & 16. Et videtur, quod ſit
5 † iſta communis obſeruantia ; non ſolum in
ſocietatibus officiorum, vt dixi, ſed etiam in
cæteris omnibus ſocietatibus, quę cum mer
catoribus data pecunia iniri ſolẽt , in quibus
apponitur pactum de certa & determinata
lucri quantitate præſtãda quolibet anno, ita
enim approbante conſuetudine dicendum
videtur, huiuſmodi taxationem licite fieri
poſſe. Oldr. conſ. 207. in fi. Bald. in l. vni. in 3.
q. C. de his quæ pœn. nom. Abb. in conſi. 15.
colum. 1. verſ. quid vltra. lib. 1. Crauet. dicto
conſilio 145. numero 12. libro 1. Caſtr. d. tra-
ctat. dicto capit. 10. in fin. Inſuper vbi agitur
6 † de intereſſe veriſimili , quod in vim pro-
bationis attento veriſimili taxatio de cer-
ta quantitate fieri poſſit, tenet Baldus in leg.
rogaſti , §. ſi tibi . colum. 2. ff. ſi cert. petat. &
ibi Purpur. numero 39. Decius in capit. cum
venerabilis . ſub numero 14. de except. Co-
uarr. libr. 3. variar. reſolut. cap. 4. ſub num. 5.

verſ.ſeptimo. Caſtra.d.c.10.nu.11. Rim.iun.
7 cõſil.177. n.27.lib.2. Vlterius ſi capitale † po
ſitum permaneat ſub periculo, quod taxatio
de lucro veriſimili præſtando quolibet anno
fieri poſſit, tenet Calcan.conſ.84. nu.5. Cra-
uet.in d.conſ.145.nu.16.lib.1. Rim.iun.cõſ.
177.nu.26. verſ. Præterea neſcio videre.lib.
2.& in conſ.400.ſub nu.33.libr.4. In contra-
8 rium, pactum † huiuſmodi de certa quanti-
tate præſtanda non valere tenet Gloſ.in d.l.
ſi fratres. §.item ex facto. vbi dum in textu
dicitur quantitate interpretatur quotitate,
ſcilicet tertia lucri, vel quarta, & ſubiungit,
quod ex pacto de certa quantitate præſtãda
non ſocietas, ſed fœnus contractum videre-
tur.& ita tenet Bald.conſil.453. lib.3. Feder.
de Senis conſ.303. Ioan.de Ana.& ibi Addit.
conſ.93. Abb.conſ.114.lib.2. Alex.conſ.80.
lib. 3. Iaſ.conſ.33.libr.3. Roman.conſ.500.&
conſ.520. Dec.conſ.516.num.2. Caſtr.in cõ-
ſil.55.lib.2. Ruin.conſ.102.lib.1. qui de com
muni opinione teſtatur. Rim.iun.conſ.399.
num.26.& in conſ.400.num.25.vbi de com-
muni, & in conſ.463.ſub nu.36.lib.4. Henri-
chman in conſ.8.num.20.21.22.lib.1.part.1.
Peguer.in ſuis queſtionib.crimin.c.33. Rota
Rom.deciſ.192. part.1.

9 Et quod pactum huiuſmodi † nõ valeat, &
ſit vſurarium, omnino admittitur, quando
non ſolum actum fuit de certa quantitate
præſtanda, ſed etiam dictum fuit capitale pe
riculo ſubiacere non debere, ſed integrum
eſſe reſtituendum, quia nemo eſt, qui neget,
contractum eſſe vſurarium, quãdo quis vult
ex pecunia poſita recipere lucrum certum,
& damno non eſſe ſuppoſitam, Bald.in l.1.
quæſt.9. C.pro ſoc. & in hoc habemus Con-
ſtitutionem Sixti V. publicatam anno 1586.
10 Inſuper quod ſit vſurarium † non ſolũ quan
do fuit conuẽtum de toto capitali, quod ſta-
ret in ſecuro, ſed quando fuit ita conuẽtum
de parte capitalis, ita tenet Rim.iun. in dict.
conſ.463.ſub num.36.lib.4. poſt Abb. in con
ſil.77. colum.2.lib.1. & poſt Socin.in conſil.
263.col.5.verſ.ſecũdo quia.libr.2. Quinimo
11 pactum † eſſe vſurarium, etiã ſi pecunia poſi
ta ſtaret ſub periculo, tenet Ruin.in d.conſi.
102.ſub nu.2.lib.1. Caſtren.d.conſ.55.lib.2.
Rimin.iun.d.conſ.463. ſub num.36. Henri-
chm.d.conſ.8.ſub nu.21. & rationem eſſe di
cit, quia oportet vtrumque ponere ſub for-
tuna, & ſub periculo, tam lucrum quam ca-
pitale, & idem ante eum dixit Caſtr.in d.cõ-
ſil.55. ſub num.1. & ita etiam tradit Rimin.
iun.in d.conſ.463.nu.40. in fin. Et hanc opi-
12 nionem tenendo, pactum † huiuſmodi non
valere, ad contraria ita reſponderi poſſe vi-
detur. Et primo ad d.l.ſi fratres. §.item ex fa
cto, reſpondetur, dum in ea dicitur de quan-
titate, eſſe intelligendum de quotitate, vti
glo. exponit, & eius expoſitio eſt ſequenda,
quia cõmuniter approbatur, vt dicit Ruin.
in d.conſ.102.nu.2.lib.1. Secundo ad l.ſi mar
23 garit. reſpondetur, in eius caſu † non fuiſſe
conuentum de certo lucro, ſed de certo pre
tio, ita reſpondet Rim.iun. conſ.400. nu.57.
vide quæ dixi ſupra c.11. num.37. vbi poſui
14 alium intellectum. Tertio ad ea, quæ † di-
cuntur de obſeruantia, reſpondetur, obſer-
uantiæ parum eſſe fidendum, quia vbi agi-
tur de vſura, licet excuſationem præſtaret
in foro ſori, tamen eam non præſtat in foro
poli, vt Crauet. fatetur in d.conſil.145.lib.1.
Imo vbi conſtat de vſura, quod nec etiam in
foro fori conſuetudo excuſet, tradit Rimin.
iun.conſ.218.num. 53.vſque ad num.59.lib.
2.& conſil. 399.num.58. & conſil.400. num.
35. vſque ad num.47. libr.4. Peguer. in ſuis
quæſt.crim.q.34. Et licet Decian.in conſil.2.
num.81.lib. 1.velit, poſſe declarari à conſue
tudine, an cõtractus ſit vſurarius, eius dicta
non obſtant, quia loquitur ipſe, quod cõtra-
ctus dubius poſſit à conſuetudine declarari,
& modo agimus de cõtractu certe vſurario.
15 Quarto ad tradita de contractu † ſocietatis
officij poteſt dici, à conſuetudine fuiſſe de-
claratum non eſſe vſurarium propter peri-
culum vitæ, & eius incertitudinem, vt per
Caſt.in d.tract.c.10.nu.25.& Boccac.d.loco.
nu.20.in fi. Quinto ad ea, quæ dicũtur de ani
16 malibus, pro quibus præſtatur certa † quan-
titas frumenti, reſpondetur ſuſtineri poſſe,
quia eſt contractus locationis, in quo de cer
ta mercede conueniri poteſt, licet nõ poſſit
fieri in lucro ſocietatis, vt declarat Alex. in
conſ.80.ſub nu.5.lib.3. Sexto ad dicta de ani
17 malib. † certis percipiẽdis ex ſocietate per
Crau.d.conſ.145.nu.15.reſpõdetur, quod ip
ſe loquitur, quando erant extrahẽda anima
lia, ſi aderant, & capitale erat ſuppoſitũ peri
culo vt declarat ſub nu.16. & ipſe ẽt ſolũ in-
tendit probare contractũ in caſu ſuo nõ fuiſ
18 ſe vſurariũ. Septimo ad taxationẽ, quæ † qđ
ſuper veriſimili fieri poſſet, dicitur, reſpõde
tur, hanc opinionẽ non eſſe tutã, quia con-
trarium tenet Rubeus conſ.88.col.2.& ſi ve
ra eſſet, ẽt non procedit in præſenti, quia lu-
crũ incerta quantitate præſtari debet à ſocio
alteri, ẽt ſi non adſit, & taxatio de certa quã-
titate ſuper veriſimili tũc procedit, quando
vere adeſt res taxata, ita declarat Rim.iun.
in d.conſi.463.num.47. Et reſpõderi poteſt,
19 hanc † taxationẽ fieri non poſſe in lucro ſo-
cietatis, quicquid ſit in cæteris rebus, quia,
vt ſupra dixi, nõ ſolum capitale, ſed ẽt lucrũ
debet ſtare ſub periculo & ſub fortuna, ad
hoc vt ſocietas valeat, vt per Caſtr.in d.cõſi.
55.lib.2. Vnde ſic reſolutis cõtrarijs, reiecta
prima, cum hac ſecunda opinione tranſeun
dum eſſe videbatur. Tamen mihi dicendum
videtur, neq; cum prima, neque cum ſecũda
indiſtincte eſſe tranſeundũ, ſed aliquos eſſe
conſiderandos caſus. Et primus erit caſus,
20 quando fuit † conuentũ, quod capitale ſta-
ret in tuto, & quod certa quãtitas lucri præ-
ſtaretur, ſiue adeſſet ſiue non adeſſet, & in

hoc caſu

hoc caſu citra omnem difficultatem tenen-
dum eſt, contractum omnino eſſe illicitum,
& vſurarium, quia ex pecunia, quæ ſit reſti-
tuendo, aliquid vltra ſortem recipere non li
cet, & ſi recipiatur, vſura eſt, quoquo nomi-
ne contractus initus vocetur, vt late per Ri-
minal. in d. conſ. 390. & d. conſ. 400. & d. cōſ.
463. & per Lupum in c. nauiganti. commen.
3. §. 1. nu. 24. vbi de communi & magis com-
muni opinione teſtatur, & eſt verum, etiam
ſi fuiſſet dictum, lucrum debere præſtari, ſi
adeſſet, & non alias. Nat. conſ. 403. lib. 2. Se-
21 cundus erit caſus, ſi fuit dictum † certam lu-
cri quantitatem debere præſtari, & fuit de-
claratum, quod capitale ſtaret ſub periculo
ponentis, & lucrum erat veriſimile, percipi
etiam poterat in maiori quātitate, & hoc ca-
ſu dico pactum non eſſe vſurarium neque il-
licitum. Nā in hoc caſu non cadit mutui ſpe-
cies, ex qua cauſatur vſura, quia pecunia ſtat
ſub periculo ponentis, vt conſiderat Crauet.
d. conſ. 145. nu. 17. & taxatio de certo lucro
22 non facit eum illicitū, quia cū lucri † quan-
titas ſit incerta, & poſſit veriſimiliter exce-
dere ſummam taxatam, ratione incertitudi-
nis taxatio illicita dici non debet, & non di-
citur excedere modum, cum potentialiter
plus & minus in ea cōſiderari poſſunt, vt eſt
text. in l. oleo, vbi Bal. & Salic. C. de vſur. So-
cin. in conſ. 265. nu. 4. parum ante finem. lib.
2. Rim. iun. conſ. 400. num. 78. lib. 4. & ratio-
ne incertitudinis pacta tolerantur, quæ alias
non tolerarentur. l. ſi ea lege. C. de vſur. c. na
uiganti, & cap. in ciuitate, de vſu. Dec. conſ.
111. num. 10. lib. 1. Et hoc caſu procedit opi-
nio ſupra relata, quod liceat paciſci de certa
quantitate, ſi ſit veriſimilis, quia vere ex tali
taxatione non tangitur natura & ſubſtantia
ſocietatis, ſed tantum fit in vim probationis
fundata ſuper veriſimili. Et non obſtat opi-
23 nio † Caſtr. in d. conſ. 55. quod non ſolū ca-
pitale, ſed etiam lucrum debeat ſtare ſub for
tuna, & ſub periculo, quia ſtat ſub fortuna &
ſub periculo, dū ſocius poteſt percipere ve-
riſimiliter etiam vltra ſummam taxatam. Et
etiam dici poteſt, eius opinionem procede-
re, quando lucrum taxatum non eſſet veri-
ſimile, ſed non procedere, quādo, prout præ-
ſupponimus, eſt veriſimile, quia tunc, vt di-
xi, veriſſima eſt opinio, taxationem in vim
probationis fieri poſſe. Et nō obſtat Sixti V.
conſtitutio, quia loquitur, quando capitale
24 eſt tutum. Tertius erit caſus, quando † con-
tracta ſocietate fuit conuentum de certa lu-
cri quantitate præſtanda, & lucrum erat ve-
riſimile, ſed quòd capitale ſtaret ſub pericu-
lo ponentis, nihil dictum fuit, & hoc caſu e-
tiam credo ſocietatem & pactionem valere,
quia non dicta & non expreſſa de capitali re
manerent ſub diſpoſitione iuris communis,
l. quod ſi nolit, §. qui aſſidua, vbi Bart. ff. de
ædil. edict. & cum de iure communi capitale
debeat ſtare ſub periculo, l. ſi non fuerint, in
fin. ff. pro ſoc. quod periculo fuerit ſuppoſi-
tum erit intelligendum, maxime quia agitur
de excluſione delicti, nempe de vſura. l. me-
rito, ff. pro ſoc. Burſat. conſ. 320. num. 46. lib.
3. Quartus & vltimus eſt caſus, quando, pro-
25 ut † factum vidi a prudentiſſ. & religioſiſſ.
viro, fuit de certa lucri, & veriſimili quanti-
tate præſtanda conuentum, puta ſex, vel ſe-
ptem annua pro centenario, ſtante capitali
ſub ipſius ponentis periculo, & fuit dictum,
quod ſi lucrum adeſſet in maiori quantitate
vltra ſummam conuentam, quod eſſet ipſius
ſocij negotiatoris, & ſi minus adeſſe oſtende
ret, quod ſummam conuentam præſtare non
teneretur. Et hoc caſu omni penitus dubi-
tatione ceſſante tenendum eſt, hanc ſocieta
tem & hanc pactionem valere, & vndequa-
que licitam eſſe, cum neque in ſorte, neque
in lucro ſocius negotiator damnum ſentire
poſſit, & ſummopere viri Chriſtiani laudan-
di eſſent, ſi ſub hac forma officiorum & cæte
ras ſocietates contraherēt, in quibus de cer
ta lucri quantitate præſtanda paciſcitur. Se-
26 cunda erit quæſtio † principalis, an inter ſo-
cios paciſci liceat, lucrum debere diuidi ar-
bitrio alicuius tertij? Et hoc fieri poſſe eſt
text. in l. ſocietatem, ff. pro ſoc. & eius arbi-
trium erit ſequendum, l. in propoſita, ff. eod.
& ſi eius arbitrium erit prauum & iniquū,
per Iudicem erit corrigendum, l. vnde ſi Ner
ua. ff. eod. Etne arbitrium dicatur iniquum,
27 qualiter † diuiſio ſit faciēda, docet Iuriſcōſ.
in l. quid enim, ff. eo. his verbis: Illud poteſt
conueniens eſſe boni viri arbitrio, vt nō vti-
que æquis partibus ſocij ſimus, veluti ſi alter
plus operæ, induſtriæ, gratiæ, pecuniæ, in ſo-
cietate collaturus erat. Tertia erit quæſtio,
28 vtrum paciſci † poſſit, quod lucrum diuida-
tur arbitrio vnius ex ſocijs? Et licet regula-
riter dicatur, contractus pendere non poſſe
a voluntate vnius ex contrahentium, l. ven-
dentes, & ibi Dd. C. de contrah. emptio. ni-
hilominus pactum valet, quia agitur modo
ſolummodo de lucri diuiſione, & regula pro
29 cedit in ſubſtantialibus † ipſius contractus,
vt per Bald. in d. l. vendentis, ſub num. 12. Et
ita pactum valere admittit Angel. de Perigl.
in tractat. de ſociet. in 7. quæſit. & Alexan. in
30 conſ. 47. num. 4. li. 1. & ad hoc facit † opinio
Bart. in l. fin. ff. de præt. ſtipulat. vbi admittit
pactū valere a debitore factum ſuper intereſ
ſe de ſtando ſimplici dicto creditoris, ſed in-
31 tellige, quod arbitrari debet, prout † in quæ-
ſtione præcedenti arbitrari debere a tertio
dixi, quia ſi intelligitur ſibi datum arbitrium
ita & taliter, quod boni viri arbitrium ſe-
qui non teneretur, pactum non valeret, vt
per Bartol. & omnes, & præſertim per Imol.
in d. l. fin.

32 Et ſi inique arbitraretur † ab eo recedere,
& ad Iudicem ire liceret, vt ibidem a Dd. tra
ditur, & in materia ſocietatis officij tradit
nouiſſime Caſtr. in tract. de ſociet. offic. c. 44.

Quinta

Digitized by Google

33 Quinta erit quæſtio, vtrum † liceat paciſci
de inæquali lucri diuiſione facienda, nempe
vt qui minus poſuit, magis habeat, & qui ma
gis poſuit, minus habeat? Gloſ. in l. ſi non fue
rint, in verb. ſocietati, ff. pro ſoc. refert tres
opiniones. Prima eſt Azo. dicentis pactum
non valere per textum ibi, cuius verba ſunt:
Si vero placuerit, vt quis duas partes vel tres
habeat, alius vnam, an valeat? Placet valere
ſi modo aliquid plus contulerit ſocietati vel
pecuniæ, vel operæ, vel cuiuſcũque alterius
rei cauſa, & per text. in l. quid enim, §. illud,
ff. eod. cuius verba retuli ſupra num. 27. &
etiam mouetur ea ratione, quia ſocietas ha-
bet ius fraternitatis. Vnde licet alias huiuſ-
modi pacta ſeruentur, vt l. 1. §. ſi conueniat.
ff. depoſiti. tamẽ in ſocietate non valeret, d.
l. ſi non fuerint, in fi. cuius verba ſunt: Et nos
conſentimus, talem ſocietatem nullam eſſe,
& alter lucrum ſentiret, alter vero nullum
lucrum, ſed damnum ſentiret. Iniquiſſimum
enim genus ſocietatis eſt, ex qua quis dam-
num, non etiam lucrum ſpectet, & l. verum.
ff. eod. vbi dicitur, cum ſocietas ius quodam
modo fraternitatis in ſe habeat.
34 Secunda eſt opinio † Ioan. pactum valere,
qui in text. d. l. ſi non fuerint, ſubaudit ver-
bum, maxime, ibi, placet valere maxime, ſi
modo, &c. Nam dicit ex eo, quod quis ſocius
ſit, affert commodum alteri ſocio, arg. l. fun-
di partem, ff. de contrah. empt. vbi probatur,
quod pactum eſt loco pretij. Tertia eſt opi-
35 nio † Al. dicentis, pactum valere iure pacti,
ſed non iure ſocietatis, & quod ſit donatio,
niſi alia ratio impediat, tenet gl. in l. ſocietas
in fin. ff. eod. Primam opinionem, pactum
36 † non valere, veriorem eſſe ibidẽ dicit gloſ.
præfata in fine. Eã tenet Azo etiã in ſumm.
C. pro ſoc. num. 9. Bald. & Salic. in l. 1. C. eod.
Abb. conſ. 77. lib. 1. Corn. in l. ſi paſcenda. C.
de pact. colum. 1. & Purpur. colum. 2. teſtant.
de communi, C. de pactis & Decius etiam di
cit eam eſſe communem, licet ſub nu. 6. con-
trarium teneat, cui tamen & de communi te
ſtando reſpondet ibidem Curt. iun. colum. 1.
Fulgoſ. etiam dicit eam eſſe communem in
d. l. ſi non fuerint, in princ. Corn. conſ. 139.
colum. 1. & conſ. 243. colum. 2. lib. 1. & conſ.
233. colum. 2. lib. 2. & conſ. 152. colum. pen.
lib. 3. Crauet. conſ. 173. num. 1. lib. 1. Couar.
lib. 3. var. reſolut. cap. 2. nu. 3. circa medium.
Socin. in conſ. 265. ſub num. 9. lib. 2. Vrſil. ad
Affict. deciſ. 58. num. 4. 5. & 6. Decian. conſ.
97. ſub num. 54. lib. 2. Ioſeph. Lud. concl. 53.
verſ. & ea poteſt, nu. 24. & verſ. imo non va-
37 leret, nu. 120. Hanc opinionẽ, pactum † non
valere, tunc demum verum eſſe, quando po
nuntur capitalia æqualia, & pactũ ſit de inæ-
quali diuiſione faciẽda, ſed non eſſe veram,
quando ponuntur capitalia inæqualia, & ſit
pactum de æquali diuiſione facienda, citãdo
Bart. in conſ. 98. tenet Corn. in conſ. 187. ſub
num. 6. & in conſ. 266. ſub num. 2. lib. 3. & in
conſ. 310. ſub num. 7. lib. 4. & cum eo in d. l. ſi
paſcenda, videtur tranſire Dec. num. 7. C. de
pact. & Crau. in conſ. 173. ſub nu. 1. Sed hanc
38 Cornei opinionem † veram non eſſe dicen-
dum videbatur, quia, communi concluſione
ſtante, de qua in cap. præcedẽti, num. 44. par-
tes lucri æquales eſſe debere, habito reſpe-
ctu ad capitale, tam erit contra concluſionẽ
præfatam, paciſci de minori parte danda ei,
qui magis poſuit, quam de maiori parte dan
da ei, qui minus poſuit, cum eſſe non poſſit,
quod vni detur magis, & alter nõ habeat mi
nus, & vni detur minus, & alter non habeat
magis, licet capitalia ſint inæqualia. Et con-
tra Corn. tenet Purpur. in d. l. ſi paſcenda,
num. 31. & Couar. d. lib. 3. var. reſolut. cap. 2.
ſub num. 3. verſ. 3. & Ioſeph. Lud. d. conclu.
53. verſic. & ideo, num. 26. Ego vero non pu-
39 to ita † indiſtincte hanc opinionem Corn. eſ
ſe reijciendam, ſed conſidero duos caſus.
Primus eſt, quando ponuntur capitalia, quæ
cuique ponenti, ſi aderunt in fine ſocietatis,
in eadem quantitate erunt reſtituenda, &
hoc caſu dico pactionem de inæquali lucro
percipiendo, ſeu de æquali lucro percipien-
do, ſi ſint inæqualia, non valere, quia lucrum
quiſque percipere debet pro ea parte, quam
in ſocietate habet. Secundus eſt caſus, quan
do ponuntur capitalia inæqualia, ita tamen
quod æqualiter ſint diuidenda, ſi aderunt in
fine ſocietatis. Et hoc caſu cum Corneo te-
neo de æquali lucro percipiendo pactum va-
lere, quia ſi capitalia ſunt communicata, ad
eo vt ſit communio pro æquali portione,
vtiq; iuſtiſſimum erit pactum, quod lucrum
pro æquali portione diuidatur, & erit, ſecun
dum opinionem Doctorum communiter af-
firmantium, lucrum diuidendum habito re-
ſpectu ad capitale. Et dici non poteſt, iniu-
40 ſtitiam † verſari in communicatione capi-
talium, vt ſint communia pro æquali portio-
ne, cum pro inæquali portione ponantur.
Nam reſpondetur id fieri nõ iure ſocietatis,
ſed quia ſic placet & titulo donationis, & vo
lenti non fit iniuria, & donatio a lege per-
mittitur, & donationis contractus quod non
poſſit præcedere contractum ſocietaris, de
iure prohibitum non reperitur, & non eſt
contra fraternitatem, quæ in ſocietate con-
ſideratur, ſed imo maxima eſt fraternitas, ſi
vnus ſocius cum altero ſocio hac liberalita-
te vtatur, vt conſiderat. Corn. in d. conſ. 310.
41 ſub num. 7. lib. 4. vbi eo magis † conuentio-
nem in caſu ſuo valuiſſe dicit, quia fuerat ap
poſitum iuramentum, cuius virtute contra-
ctus ſuſtinetur eo modo, quo ualere poteſt,
l. cum pater, §. filius matrem, ff. de legat. 2. Et
prædictis non obſtat textus in d. l. ſocietas, in
fin. ff. pro ſoc. in illis uerbis: donationis cau-
ſa ſocietas recte non contrahitur, qui loqui-
tur de donatione, quæ inſimul cum ſocieta-
te eſſe debeat, & hoc fieri non poteſt, quod
ſtante ſocietate donatio contrahatur, quia
dona-

Digitized by Google

donatio repugnat uetbis ſignificantibus ſocietatem, & repugnat naturæ ſocietatis. Et nos agimus de donatione præcedente contractum ſocietatis, quia prius res donatur, & ſuper re donata ſocietas introducitur, & hoc naturæ ſocietatis non repugnat.

42 Aduertendum eſt ad taxationem, † quę fit de certa quantitate præſtanda, quia aliquando erit licita, puta ſi capitale permaneat ſub periculo, & taxatio ſit veriſimilis; Aliquando erit iniuſta, ſed non vſuraria, vt ſi capitale permanente ſub periculo, non ſit admodum veriſimilis. Aliquando erit ſuſpecta de vſuraria prauitate, vt quia non conſtat expreſſe an capitale permaneat ſub periculo. Aliquādo erit expreſſe vſuraria, vt quia conſtat capitale non ſtare ſub periculo, & ſemper ea veniat præſtanda. Nec diſtinctio colligitur ex traditis ſup. in hoc c. & ex traditis p Crauet. in d. conſ. 145. lib. 1. Quid autem dicendum ſit de taxatione, quæ fit ſuper intereſſe traditur inf. c. 24.

43 Item dum admittitur † fieri poſſe, quod ſi ponantur capitalia inequalia in fine ſocietatis æqualiter diuidēda, lucra ſint communia pro medietate, quia illud plus a ſocio ponente donatum cenſetur, ſimiliter titulo donationis videtur poſſe ſuſtineri, quod quis de lucro percipiat pluſquam percipere non deberet, cum ſi non excluditur donatio in capitali, neque etiam in lucro excludi debeat, Inquam in ſe hæc certe vera ſunt, & fieri poſſunt, ſed dum agitur de voluntate ſociorum circa ſocietatem vt eorum geſta vigore ſocietatis, ſuſtineantur, vigore donationis ſuſtineri non poterūt, etiam vſura excluditur ſtante donatione, ſed non excluditur, vbi ſine donatione, cōtractus vſurarius initus fuerit, poteſt etiam conſiderari differentia inter donationem in capitali, & donationem in lucro, quia in capitali donatio præcedit ſocietatem in lucro vero comiſcitur cum ipſa ſocietate, quod præcedat non tangit ſocietatem, quod vero cum ea ſit eſſe non poteſt.

CAPVT XVIII.

An valeat pactum, quod capitale ſit ſaluum, & inde lucrum percipiatur?

SVMMARIA.

1 *Pactum an valeat, quod capitale ſit ſaluum, & inde lucrum percipiatur. plures conſiderantur caſus.*

2 *Ponens operas, ſi non vult ſentire earum periculum, pactum non valet, & nu. 4. & 5.*

3 *Ponens pecuniam, ſi non vult ſubire eius periculum, & lucrum percipere, pactum non ſolum eſt iniuſtū, ſed etiam vſurarium, & nu. 8.*

6 *In contractibus nō attenditur, quid dictum, ſed quid actum.*

Mutuare ita, vt aliquid recipiatur vltra ſortem, vſura eſt.

7 *Contractus ſi complectitur mutui rationem, non attento quid dictum fuerit, vſurarius iudicatur.*

9 *Pactum huiuſmodi valere, quod capitale ſit ſaluum, tenent aliqui, & nu. 10.*

11 *Verbis ſignificatur & probatur, contractam fuiſſe ſocietatem, quia obtinent principatum ſignificandi.*

12 *Fallit, quando ex geſtis apparet contractam non fuiſſe ſocietatem.*

13 *Societas dicitur honeſt, ſi eſt ſuper re licita, & numero 14.*

Societas dicitur licita, ſi pecunia non communicatur.

15 *Societas, in qua ſocius non ſuſtinet periculum pecuniarum, eſt leonina.*

16 *Societas quare dicatur leonina, & quare etiam poſſit dici aſinina, & nu. 17.*

18 *Societatis diffinitioni non conuenit, quod ſocius non ſuſtineat damnum pecuniarum.*

19 *Pactum, quod capitale ſit ſaluum, reſpicit naturalia & non ſubſtantialia ſocietatis, & naturalia pacto mutari poſſunt.*

20 *Contraria opinio, quod reſpiciat ſubſtantialia, probatur, & nu. 21. & 22.*

21 *Intellectus l. ſi coita. ff pro ſoc.*

23 *Naturalia complexiua, & quæ contractui cohærentia ſunt, pacto tolli non poſſunt.*

24 *Intellectus §. 1. & §. adeo. Inſtitutio. de ſocieta. numero 25.*

26 *Intellectus l. ſi non fuerint, ff. pro ſoc.*

27 *Intellectus l. Mutius, in fi ff. pro ſoc.*

28 *Intellectus l cum duob. §. quidam ſagariam. ff. pro ſoc.*

29 *Intellectus l. ſi id quod, §. item Celſus, ff. pro ſoc.*

30 *Intellectus ad cap. per veſtras, de donatio. inter vir. & vxor.*

31 *Vſura non eſt vſura, quæ communiter licita reputatur.*

32 *Contractus quod ſit licitus, a conſuetudine declarari poteſt.*

33 *Conſuetudinem introducere, & probare, difficile eſt.*

Doctori Theutonico teſtanti de conſuetudine eſt credendum in regionibus noſtris.

34 *Vſura eſt prohibita de iure naturalis & diuino.*

Iura naturalia & diuina conſuetudine tolli non poſſunt.

Ideo vſura quod non ſit vſura, a conſuetudine fieri non poteſt.

35 *Etiam ſummi Pontificis diſpenſatione.*

36 *Vſura quod non ſit vſura, conſuetudine fieri poteſt, quo ad pœnam criminalem, ſecundum aliquorum opinionem.*

37 *Pœnæ enim temporales ſicuti a lege, ita a conſuetudine tolli poſſunt.*

38 *Minus malum reſpectu maioris mali habet ſpeciem boni. Declaratur nu. 44.*

39 *Præcipere aliud eſt, aliud permittere.*

40 *Vſura, quod non ſit punienda in foro fori, a conſuetudine fieri non poteſt, ſecundum aliam veriorē & communiorem opinionem. & nu. 41. 42. & 43.*

44 *Vſu-*

44 *Vſura aliquando diſſimulatione non punitur, ratione maioris mali.*
45 *Contrarium probatur, nu. 46.*
47 *Opinio communis eſt ſequenda, & nu. 54.*
48 *Lege probatum dicitur, quod ratione probatur.*
49 *Vſura an ſit vſura, ſtante dubietate, a conſuetudine declarari poteſt. Declaratur nu. 50.*
50 *Vſura an ſit declaratio, pertinet ad Iudicem eccleſiaſticum.*
51 *Societas officij quod licita ſit, an a conſuetudine ſuſtineatur.*
Conſuetudo de vno contracta ad alium non extenditur.
Conſuetudo debet eſſe vniformis.
52 *Opiniones probabiles ſi ſint plures, vnam in conſcientia eligere licet.*
53 *Et non eſt neceſſe eligere meliorem, quia quod melior eligatur eſt conſilij, & non præcepti.*
55 *Opinio illa eſt ſequenda, quæ non continet peccatum, relicta illa, quæ peccatum continere dubitatur.*
56 *Raro euenit, quod pecunia caſu fortuito perdatur, & ea, quæ raro eueniunt, non ſunt in conſideratione, & nu. 57.*
58 *Contra etiam quæ raro accidunt, ſunt in conſideratione.*
59 *Culpa in aliquo non præſumitur.*
60 *Socius non tenetur de caſu fortuito.*
61 *Delictum non præſumitur.*
62 *Pecunia in ſocietate ſtat ſub periculo decoctionis.*
63 *Sed ſtare debet ſuppoſita omni periculo.*
64 *Mali euentus non ſunt in conſideratione.*
65 *Capitale, & lucrum omni periculo ſuppoſitum eſſe debet.*
66 *Pecunia ſi datur ſuper exercitio a ſciente, quod non exerceatur, ſi lucrum percipitur, vſura eſt.*
Mutuans ſi ſuſcipit periculum pecuniæ, aliquid vltra ſortem recipere non poteſt.
Culpam timere, vbi culpa non reperitur, bonarum mentium eſt.
67 *Societas eſt iniuſta, & non vſuraria ſecundum aliquos, pacto appoſito, quod capitale ſit ſaluum.*
68 *Mutuum non poteſt dici contractum, ſi non libere transfertur pecuniarum dominium, ſed ideo dantur, vt exerceantur in mercatura, contra numero 72.*
69 *Dominium non dicitur translatum ex eo, quia pecuniarum periculum pertineat ad recipientem. Declaratur nu. 73.*
70 *Vſura vt euitetur, potius præſumitur contracta ſocietas, quam mutuum. Declaratur nu. 85.*
71 *Mutuum dicitur contractum, & non ſocietas, pacto appoſito, quod capitale in ſecuro permaneat, & numero 74.*
Veritas non immutatur per noſtrum affirmare, vel negare.
Vſurarius ſi ſit contractus, non deſinit eſſe talis, licet deficiat animus fœnerandi.
74 *Mutuum fuiſſe contractum probatur argumento ſumpto a cæterorum contractuum dinumeratione.*
75 *Societas quod non ſit.*
76 *Commodatum quod non ſit.*
77 *Donationem non eſſe.*
78 *Depoſitum non eſſe.*
79 *Locationem non eſſe.*
80 *Precarium non eſſe.*
81 *Permutationem non eſſe.*
82 *Venditionem non eſſe.*
83 *Contractum innominatum non eſſe.*
84 *Ideo conſequens fieri, quod ſit mutuum, & vſurarium.*
85 *Coniecturæ & præſumptiones ceſſant, vbi conſtat de veritate.*
Vſura contracta apparet, vbi aliquid recipitur vltra ſortem.
86 *Pactum, quod capitale ſit ſaluum, eſt iniuſtum, & vſurarium, etiam ſi non fuit conuentum de toto capitali, ſed ſolum de parte.*
Quia idem ius, quod eſt in toto, quoad totum, eſt in parte, quoad partem.
87 *Socius non debet grauari, vt ſuſtineat periculum operarum, & partis capitalis.*
88 *Socius, qui amittit operas, dicitur damnum pati.*
89 *Operæ correſpondent ſorti, & non interuſurio.*
90 *Pactum huiuſmodi vſurarium non reijcitur, firma manente ſocietate, ſed totus contractus annullatur.*
91 *Salarium ſocio non debetur.*
92 *Salarium regulariter non conuentum non debetur fallit in ſolito locare operas, et fallit in famulo, qui inſeruit mercatori.*
93 *Salarium an debeatur tutoribus, & curatoribus, & an duplex ſalarium debeatur ei, qui eodem tempore ſeruiuit duobus.*

PRoſequendo eandem materiam diuiſionis lucri faciendæ, iuxta conuenta, pri-
1 ma huius capitis † quæſtio erit, an valeat pactum in ſocietate, quod capitale non ſit periculo ſuppoſitum, & inde lucrum percipere liceat? Et vt diſtincte, & ordinate procedamus, primo videbimus, an huiuſmodi pactũ valeat ita ſimpliciter appoſitum, nulla conſiderata recompenſatione in perſona ſuſtinentis periculum? Secundo videbimus, an data recompenſatione, & quomodo tale pactum ſuſtineri poſſit? Et primo agẽdo de pacto ſimpliciter appoſito, nulla conſiderata recompenſatione, dico plures caſus eſſe conſiderandos. Primus eſt caſus, quando vnus ſocius ponit operas, & alter pecunias, & ponens operas paciſcitur, nolle ſubire periculum ſuarum operarum, ſed quod pertinere debeat ad ponentem pecuniam, ita quod, ſi in fine ſocietatis lucrũ non adeſſet, ipſe ſuarum operarum recompẽſationem ab altero ſocio recipere intendat, ne ſit in damno ob earum amiſſionem. Et pactum huiuſmodi
2 † non valere dico, quia, cum ex ſuis operis lucrum percipere intendit, ita conueniens eſt, quod earum periculum ſuſtineat, vt dixi in c. præcedenti in fi. ex Socin. in d. conſ. 265. in 1. dubio. lib. 2. Et quia quemadmodum ponens pecuniam ſuſtinet periculum amiſſionis non ſolum interuſurij, ſed etiam ſortis, ita alter operarum periculũ ſuſtinere debet

ad

ad hoc, vt æqualitas ſeruetur, quæ maxime
inter ſocios ſeruari debet. l. Mutius. ff. pro
3 ſoc. Secundus eſt caſus, quando † ponēs pe-
cunias paciſcitur nolle earum periculum ſu-
ſtinere, ſed quod pertineat in totum ad po-
nentem operas, & dico non ſolum huiuſmo
di pactum eſſe iniquum, illicitum & nullum
ſed etiam vſurarium. Quod ſit iniquum, illi-
citum & nullum probatur in l. ſi nō fuerint.
§. Ariſt. ff. pro ſoc.

4 Et probatur ea † ratione, quia, vt dixi, non
licet ſocio percipere lucrum, & non ſubire
periculum capitalis d. §. Ariſt. cum alijs ſimi-
5 libus. Et probatur ea † ratione, quia tale pa-
ctum, quod periculum in totum pertineat
ad vnum ex ſocijs, eſt contra æqualitatē, quę
inter ſocios, vti inter fratres, ſeruari debet,
6 d. l. Mutius. Quod autem ſit vſuratium † pro
batur ex eo, quia in contractibus non atten-
ditur, quid dictum fuerit, ſed quid actum, l. ſi
vnus, in princ. ff. locati. & dare pecuniam,
quod reſtituatur in genere ſuo, eſt mutuum
l. 2. §. mutui datio. ff. ſi cert. pet. & eam dare
cum pacto aliquid recipiendi vltra ſortē eſt
vſura, quoquo nomine cōtractus initus nun
cupetur cap. plerique, & cap. ſeq. 14. quęſt. 3.
7 Ita ſemper non attentis † verbis contrahen-
tium contractum vſurariū iudicari, ſi ſecum
complicet mutui rationem, tenet Abb. in ru
bri. de vſur. num. 2. & ibi Bero. num. 37. & in
cap. 1. num. 75. de in integr. reſtit. Sotus de iu
ſtit. & iur. lib. 6. q. 1. art. 1. colum. 2. Rim. iun.
conſ. 218. num. 59. lib. 2. & conſ. 399. nu. 66.
& ſeqq. & conſ. 463. nu. 30. & ſeq. lib. 4. Nat.
8 conſ. 670. lib. 4. Et pactum huiuſmodi † eſſe
illicitum, iniuſtum & vſurarium, tenēt Card.
Præpoſ. & Abb. in cap. per veſtras. de donat.
inter vir. & vxo. Abb. conſ. 77. lib. 1. & conſ.
114. lib. 2. & in cap. fin. de vſur. Bald. in l. 1. q.
9. C. pro ſoc. Salic. in auth. ad hæc, num. 14.
C. de vſur. & in l. mutui, num. 2. ff. ſi cert. pet.
Roman. conſ. 238. num. 7. & ſeq. & conſ. 500.
num. 11. & conſ. 520. num. 6. & ſeq. Aret. in
§. de illo. Inſtit. de ſociet. Alex. in conſ. 131.
lib. 5. Iaſ. in conſ. 174. lib. 2. & conſ. 33. lib. 3.
Bertran. conſ. 48. lib. 1. Bero. conſ. 168. nu. 19.
lib. 1. Alex. de Neuo. conſ. 96. nu. 6. Nat. cōſ.
403. lib. 2. Crau. conſ. 145. num. 16. lib. 1. Go-
meſ. lib. 2. reſol. iur. cap. 5. ſub num. 5. Socin.
in cap. 1. num. 120. de vſur. Dec. in l. ſi paſcen
da, num. 8. C. de pact. & in conſ. 116. num. 5.
& in conſ. 123. colum. 2. lib. 1. Burſat. conſil.
320. num. 9. lib. 2. Diuus Thom. 2. 2. q. 28. art.
2. Summ. Angel. in ver. ſocietas. nu. 2. Summ.
Thab. in ver. uſuras tertio. Conrad. de con-
tract. quæſt. 97. Nauar. in Manual. cap. 17. nu.
252. & 253. Lupus in cap. nauiganti, comm.
3. §. 1. nu. 24. late Rim. iun. conſ. 399. & conſ.
400. & cōſ. 463. nu. 5. lib. 4. vbi dicit, hāc opi-
9 nionem † tenere paſſim Dd. vtriuſque Iuris,
& cum eis Theologos etiā concordare. Et Ia
cobus de Graff. in ſuis deciſ. aureis, part. 1. li-
bro 2. cap. 120. num. 37. dicit, quod talis con-
tractus hodie reperitur expreſſe prohibitus
per conſtitutionem Sixti V. Cæterum dicta
10 opinio licet † ſit communis, non tranſit ſine
difficultate, nam Henrichm. in conſ. 8. lib. 1.
part. 1. qui fuit diſcipulus Socini & Decij, vt
ipſe dicit in conſ. 1. num. 126. & num. 159. li-
bro 1. & in d. conſ. 8. multa cumulat ad ſuſti-
nendum huiuſmodi pactum valere, & non
11 eſſe vſurarium. Primo pactum † valere de-
ducit argumento ſumpto a probatione ver-
borum, quia contrahentes dicunt expreſſe,
ſe contrahere & inire ſocietatem cum hoc
pacto, quod capitale ſit ſaluum, & inde lu-
crum percipiatur, & ex verbis potiſſimum
percipitur, qualis contractus a contrahenti-
bus initus fuerit, quia ſunt ſignificatiua eo-
rum, quæ ſunt in animo, Decian. conſ. 12. nu.
11. lib. 2. obtinent principatum ſignificandi,
& ſunt maior mentis teſtimonium, Roland.
conſ. 34. num. 13. & 16. lib. 4. Reſpondetur
12 huic argumento † verum eſſe regulariter ex
verbis cognoſci, qualis contractus initus fue
rit, ſed tamen verborum ſonus non attendi,
quando ex geſtis vere cognoſcitur, ſocieta-
tis contractum non fuiſſe initum, quia tunc
attenditur, quid actum, & non quid dictum
ſit. l. ſi vnus, in princ. ff. locati. Quod autem
ex actis ſocietatem non fuiſſe contractam re
ſultet, apparebit ex reſponſione ad ſubſe-
13 quens argumentum. Secundo pactum † va-
lere deducitur argumento ſumpto a ſocieta-
tis diffinitione, ponendo duas diffinitiones,
vt per Henrichman. d. conſ. 8. num. 27. Vna
eſt Gloſ. & Azonis, quam ſupra poſuit in c. 1.
quod ſocietas eſt duorum pluriumve cōuen
tio honeſte contracta ob commodiorem v-
ſum, & vberiorē quæſtum. Altera eſt ex ſuo
14 capite, quod ſocietas † eſt cōtractus, in quo
aliquis res ſuas communicat alteri, faciendo
eum comparticipem dominij & vſusfructus
earundem pro aliquo alio temporali ſibi ſi-
mili modo communicando.

Primæ enim diffinitioni contractum con-
uenire apparet, quia eſt honeſtus, nempe ſu-
per mercatura & negotiatione licita, & quia
eſt ad commodiorem vſum, & vberiorem
quæſtum. Secundæ ſimiliter diffinitioni con
uenire apparet, quia dominium pecuniæ in
ſocium non transfertur, ſed tantum ponens
eam facit ſocium comparticipem dominij,
& vſusfructus eiuſdem. Reſpondetur, argu-
15 mētum † non obſtare, imo pugnare contra
proprium auctorem, quia ſi ſocietas eſt ratio
nabilis conuentio, prout eſt cum effectu, iſta
ſocietatis nomen non meretur, quia non eſt
rationabilis, non ex eo, quia non ſit contra-
cta ſuper negotiatione rationabilis, ſed eo
quia ponens capitale eius periculum ſubire
non intendit. Talem enim ſocietatem eſſe
nullam, iniquiſſimam & leoninam, eſt text.
expreſſus in l. ſi non fuerint, ff. pro ſoc. & leo
ninæ nomen ſumpſit a Fabella Aeſopi Philo
ſophi Frigij moralis, vt dicit Riminald. iun.
conſ. 400.

conſ.400. num.48. lib.4. Nam aſinus, leo &
16 vulpes † ſocietatem iniuerunt, vt quod venatu cœpiſſent, id in commune partirentur, præda quadam nacta, leo iuſſit, vt aſinus partiretur, ille, vt erat ſtolidus, in tres partes diſtribuit. Quamobrem indignatus leo aſinum dilaniauit, & vulpi, vt de integro partiret, iuſſit. Illa totam fere prædam leoni attribuit ſibi vix quandam paruam particulam ſeruans, leo comprobata diſtributione rogauit, quinam illam partiendi artem docuiſſet? Vulpes inquit, ea aſini calamitas, Et talē ſo-
17 cietatem † non ſolum leoninam, ſed aſininam appellat Burſ.conſ.230.nu.9.lib.3. Forſan ex eo, quia aſinus miſellus in tragœdia illa principalē perſonam tam inique moriendo repræſentauit.

18 Et pugnat etiam contra † proprium auctorem argumentum reſpectu ſecundæ diffinitionis. Quia licet verum eſſet, quod dominium non transferatur in alium, quod tamē omnino negatur, quia dare pecuniam ita, quod transferatur periculum in recipiētem & reſtituatur in eodem genere eſt mutuum, vt dixi ſupra, num.6. nihilominus diffinitio contractui non conuenit, quia in ea admittitur, quęſita debere communicari, & cum admittatur debere communicari, per conſequens etiam admittitur damnum debere eſſe commune, quia ſemper in ſocietate dicta de lucro procedunt etiam in damno, §.illud. Inſtit.de ſocietat. Et ſi admittitur damnum commune eſſe non debere, merito contractui diffinitio non conuenit, cum damnū pecuniam ponens ſentire non intendat. Ter-
19 tio ad pactum † ſuſtinendum ita argumentatur. Pactum huiuſmodi, ne ſocius teneatur de periculo capitalis, reſpicit non ſubſtantiam & eſſentiam, ſed naturalia ſocietatis. Et quia naturalia non ſolum ſocietatis, ſed cuiuſlibet contractus poſſunt pacto mutari, & alterari, & tolli, merito quod pactum huiuſmodi valeat, dicendum eſt, Henrichman. d.conſ.8. vbi ſub num.50. dicit, ita etiam tenere Theologos, & citat quēdam Summen. quem tamen videre nō potui. Reſpondetur
20 † neque veram eſſe primam, neque ſecundam propoſitionem argumenti. Primam, inquam, veram non eſſe apparet, quia quod partes ſint æquales, non conſideratur ſolum habito reſpectu ad capitalis & lucri quantitatem, ſed etiam habito reſpectu ad periculum & damnum. l. Murius. ff. pro ſoc. §.illud. Inſtitut. eod. Et ideo quemadmodum quod partes ſint æquales habito reſpectu ad lucri, & capitalis quantitatem, ita quod ſint æquales reſpectu periculi & damni, neceſſario etiam conſiderandum venit. Et quemadmodum quod partes ſint ęquales reſpectu quantitatis lucri, & capitalis, reſpicit ſubſtātiam, & eſſentiam ſocietatis, & pactum initum in contrarium non valet, vt dixi ſupra cap.17. num.36. ita etiam pactum ſuper damno & periculo capitalis, quod ſubſtantiam reſpi-
21 ciat, dicendū eſt. Et quod partes ſint † æquales, ſit de ſocietatis ſubſtantia, probatur in l. ſi coita. ff. pro ſoc. vbi agitur de partibus ſocietatis conſtituendis a tertio, & tertio non arbitrante, diſponitur ſocietatem non fuiſſe ad eſſe deductā, & hoc ea ratione, quia dum loquitur de partibus, loquitur de ſubſtantialibus, vt per Bald. in l. in vendentis, ſub num. 23. C. de contrah. empt. & per Alexan. in l. ſi quis arbitr. ſub num.4. & per Socin. ibi ſub num.25. ff. de verb. obliga. Et ſi dictus textus
22 loqueretur † in naturalibus, vt per Menoch. in tract. de arbitr. iu. d.q.68. ſub num.33. nihilominus etiam & ſecundam propoſitionem argumenti veram non eſſe probaret, nempe quod naturalia ſocietatis circa partes, ea ſalua, pacto tolli & remoueri poſſint. Dictam ſecundam propoſitionem etiam veram non
23 eſſe apparete dico, quia non omnia † naturalia contractus pacto tolli & remoueri poſſunt, quia ea, quæ complexiua ſunt de ſubſtantia, vt dixi ſupra, cap.2. num.13. & 14. & quæ contractui cohærentia ſunt, ſocietate ſalua tolli non poſſunt. Rimin. iun. d. conſil. 400. num.98. lib.4. Sarmi. lib.1. ſelecta. interpret. c.11. nu.3.

24 Quarto quod pactum † valeat, adducitur textus in §.1. & §. & adeo. Inſtit. de ſociet. & in l. ſi non fuerint, & in l. Mutius. & in l. cū duobus. §. quidam ſagariam, & in l. ſi id quod. §. item Celſus. ff. pro ſoc. & in cap. per veſtras, de donatio. inter vir. & vxor. Reſpondetur, textum in d. §.1. & §. adeo, non obſtare, quia
25 in §.1. Titius poſuerat † centum & operas, & Seius ducenta & operas, & in §. & adeo. Titius poſuerat pecunias, & Seius operas. Et ideo dicitur in §.1. pactum valere, quod Titius habeat duas partes lucri, & damni tertiā, quia in cumulo capitalis habet ſolummodo tertiam partem, nempe centum, & dicitur, quod Seius habeat duas partes damni, quia in cumulo capitalis habet duas partes de tribus, nempe ducenta, & lucrum datur Titio pro duabus partibus, & Seio pro vna tantum, quia, vt ſubiungitur in textu, ſæpe quorundam ita eſt opera, vt eos iuſtum ſit conditione meliori in ſocietatem admitti, & ſic in dicto textu nō probatur per pactum fieri, quod non ſuſtineatur periculum capitalis, cum vere in eo diſponatur, quemlibet ſocium ſui capitalis periculum ſuſtinere. Ita ſit etiam in §. & adeo, eadem ratione, vt quis lucrum ferat, & de damno nō teneatur, quia percipit lucrum ratione ſuarum operarum, & damni nullam partem ſuſtinet, quia pertinet in totum ad ponentem pecunias. Eo-
26 dem modo loquitur † text. in d. l. ſi non fuerint, nempe quod ponens pecuniam ſentiat in eis damnum, & lucrum ſit cōmune, quia, vt in textu dicitur, plerunque tanta eſt induſtria ſocij, vt plus ſocietati cōferat, quam pecunia, & ita iura præfata eſſe intelligenda

tradit

tradit Abb.in cap.per veſtras,de dona. inter
vir.& vxor.& in conſ.77.lib.1. Anan. in cap.
fin.de vſur.Sotus lib.6.de Iuſt. & iur.q.6.art.
1.Couar.lib.3.var.reſolut. cap.2. verſ.6.po-
terit.Natt.conſ.403.ſub num.1.lib.2. Rimin.
iun.conſ.400.num.62. Ad text.in l.Mutius.
27 in fin.reſpondetur † clare loqui licere paci-
ſci de lucro deducto damno, & inde colligi
non poſſe valere pactum ſuper periculo ca-
pitalis non ſuſtinendo, quia de hoc in textu
præfato nullum verbũ habetur. Ad textum
in l.cum duobus, §.quidam ſagariã,reſpon-
28 detur † ex eo, quia ibi diſponitur damnum
pecuniarum amiſſarum debere eſſe commu-
ne,non ſequi valere pactum, quod immittẽs
capitale eius periculum non ſuſtineat, quia
capitale ponitur reſpectiue ad operas, & id-
eo vti ponens operas ponit eas ſub periculo,
ita ponens capitale eum ſub periculo pone-
re debet,non ſic eſt de pecunijs,quæ occaſio
ne ſocietatis vltra capitale expenduntur,
quia cum expendantur pro vtilitate commu
ni,& ita damnum commune eſſe debet, ita
dictum textum intelligit Socin. d.conſ.265.
num.1.lib.2.Ad textũ in l.ſi id quod.§. item
29 Celſus.reſpondetur,ideo ibi † diſponi pecu
niam vtrique perire, quia vterque ſocius pe
cuniam contulerat,vt patet in illis verbis:Si
pecuniam contuliſſemus ad merces emen-
dum,quæ ſignificant ſimul ab vtroque fuiſſe
poſitam, vt declarat Socin. d. conſ.265. ſub
num.1.lib.2. Si enim ſimul contulerãt, recte
ibi dicitur vtrique perire, quia ex mutua col
latione communis effecta fuerat,& ita ex eo
textu apparet non poſſe inferri, pactum de
toto capitali pro parte ponentis valere. Ad
30 cap.per veſtras. reſpondetur in † eo non di-
ſponi,quod pecunia dotalis deberet ſtare in
tuto apud mercatorem,ſed eius intellectum
eſſe, pecuniam illam debere ſtare pęnes mer
catorem ſub periculo,vt per Dec. conſ.116.
ſub num.5.Sot.de Iuſt. & iur.lib.6. q.16.art.
2.Rim. iun.conſ.400.nu.59. lib.4.& ideo ex
eo argui non poſſe, quod valeat pactum de
toto capitali.

31 Quinto ad hunc contractũ † ſuſtinendum
adducunt conſuetudinem, & dicunt, quod
vſura non appellatur vſura, quæ communi-
ter licita reputatur, Bartol. in l.quis ſit fugi-
tiuus. §.apud Labeonem. ff.de ædilit.edict.
Cephal. conſ.237. in fin. lib.2. Et quod con-
tractus iſte,ne dũ in Germania, ſed per vni-
uerſam Chriſtianitatem celebretur, tradit
Henrichm. d.conſ.8. ſub num.25.& ſub nu.
32 84.& dicit, quod iſte † contractus lege diui-
na, vel eccleſiæ determinatione prohibitus
non reperitur,& cum ſolummodo de eo du-
bitetur inter Dd. potuit a conſuetudine de-
clarari, quòd ſit licitus, quia ſi conſuetudo
tollit legem poſitiuam, multo magis poteſt
declarare Dd.opiniones. Et ita loquendo de
ſocietate officij,quod a conſuetudine fuerit
declaratum, eam eſſe licitam, tradit Caſtra.
in tract.de ſociet.offic.cap.4.num.20.& cap.
5.nu.23.cum plurib.ſeqq. Reſpondetur pri-
33 mo,argumentum † non obſtare, quia de aſ-
ſerta conſuetudine non conſtat,& conſuetu
dinem introducere & probare nimis eſt dif-
ficile,vt per Dd.in l.quibus. ff. de leg.& in l.
1.C.quæ ſit long.conſuet.& huic Doctori de
ea atteſtanti,maxime in regionibus noſtris,
non eſt credendum,vt tradit Rim.iun.conſ.
400.num.121. cum plurib. ſeqq.lib.4. Et re-
34 ſpondetur † non obſtare dicta a Bart.& a Ce
phal.quia vſura eſt prohibita de iure natura-
li,& de iure diuino, vt per Couar. lib.3.var.
reſolut.c.1.Clar.in §. vſura. verſ. ſciendum
eſt.Lup.in tractat.de vſur.in l. curabit. com-
men.1.§.3.num.32. & iura naturalia & diui-
na a conſuetudine tolli non poſſunt cap.fin.
de conſuet.cap.conſuetudinem. 11.diſt. &
cap.illa 12.diſt. Et ita quod vſura non ſit vſu
ra,a conſuetudine fieri non poſſe tradit An-
ton.de Prato inter conſilia.Alex.conſ.49. li-
bro 4.Decian.conſ.2.num.152.lib.1. Rimin.
iun.conſ.164.num.38. & conſ.218. num.53.
lib.2.& conſ.400.num.35.& 37.vbi de com-
35 muni lib.4. Et hoc fieri non poſſe † etiã ſum
mi Pontificis diſpenſatione tradunt Dd. in
cap.ſuper eod.de vſur.Couar.d.lib.3.var.re-
ſolut.cap.1.num. 8. Caſtra.de ſocietat.offic.
cap. 5.num.27. Dicta a Bart.& a Ceph.intel-
36 ligi † poſſunt, quod procedant ſolummodo
quoad pœnam temporalem in foro fori, ſed
non quoad pœnam æternam in foro poli.Ita
enim quod a conſuetudine fieri poſſit, quod
vſura non ſit vſura,quoad pœnam tempora-
lem in foro fori,ſed non quoad pęnam æter-
nam in foro poli, tenet Gloſ.1. in c. cum ve-
nerabilis,de conſuetud. & Gloſ.in cap. deni
que, in ver.conſuetudo. Rom.conſ.446. nu.
2.Iaſ.in l.3.§.iurari ſub num.16.ff.de iureiu.
Dec.in cap.nam concupiſcentiam.lect.1.nu.
16.& lect.2.num.24.de conſti. Crauet. conſ.
6.num.103.& conſ.145. num.12. lib.1. Rol.
conſ.75.num.47.lib.1.& conſ.96. num.31.li
bro 2.Decian.de communi in tracta. crimin.
lib.6.cap.11.num.66. Et dicta Bart.& Ceph.
eſſe intelligenda cum hac diſtinctione tra-
dit Ioannes Cephalus in epiſtola poſita in
princ.lib.5.conſ.Cephal. defendẽdo patrem
a morſibus Ioan.Baptiſtæ Antonutij Eugubi-
ni aſſerentis,dictũ Cephali eſſe falſiſſimum,
erroneum & ſcandaloſum, & quaſi hæreti-
cum,& cum hac diſtinctione etiam eundem
Cephal. defendit Menoch. in conſ.343. nu.
6.lib.4.vbi dicit,quod hanc diſtinctionẽ ad-
mittant Theologi,quos cõmemorat & com-
probat dictus Antonutius Eugubinus in Ca-
tech.pag.405.

37 Et cõprobatur iſta diſtinctio † ex eo, quia
leges temporales pœnas vſurarias imponen
tes a conſuetudine,quę vim legis habet,tol-
li & remoueri poſſunt,l. nihil tam naturale,
ff. de reg. iur. vt per Decian. in d.cap.11. ſub
num.56. lib.6. & comprobatur ex traditis a

Iaco-

Iacobo Graff.in ſuis decis. aureis. p.1. lib.2.
cap.102. num.4. vbi dicit, quod iura ciuilia
non approbant vſuras, ſed tantum impuni-
tas relinquunt, ſicut impunitum relinquūt
maritum interficientem vxorem, & permit-
38 tunt † lupanaria, ad euitandum maiora ma-
la, & ad hoc facit illud, quod dici ſolet, mi-
nus malū reſpectu maioris mali habere ſpe-
ciem boni. Ariſt.lib.1. Ethic.cap.5. Et quod
ſi lex permittat, non tamen tollat peccatum
eſt textus in cap. hac ratione. 31.quæſt.1. cu-
39 ius verba ſunt: Aliud eſt † enim percipere,
aliud permittere. Quod enim permittimus
nolentes percipimus, quia malas hominum
voluntates ad plenum prohibere non poſſu
mus, & ita tenet Bald.in l.improbum. C. ex
quibus cauſ.infam.irrog. Rim.iun.conſ.218.
ſub nu:51.lib.2. & Sotus lib.6. de Iuſti.& iur.
q.3.art.1.col.5.

Ex abundanti etiam dici poteſt, dicta a
40 Bartolo & a Cephalo indiſtincte † vera non
eſſe tam in foro conſcientiæ, quam etiam in
foro fori. Quia quod conſuetudo non excu-
ſet a pœna in his, quæ ſunt de ſe mala, tenet
Innoc.in cap.ſane, de offic.ordin. Bal.in l.de
quibus, colum.23. ff.de leg. Marſ. in l.1.col.
12.ff. ad leg. Corn. de ſicar. & in §.enim. §.
quoniam.Calcan. d. conſ.28. colum.5. Tira-
41 quell.† in tract.de pœnis. tempor. cauſa 42.
num.12.Felin.in cap.ea, quæ de Simon. Ga-
briel.titu. de malefic.concluſ.8.num.27. Me
noch.de arbitr. iud. caſu 375. num.34.Clar.
in §.blaſphemia, verſ. vim poteſt, & ibi Ba-
iard. in addit. ſub num.24. in fin. Decian.in
tract.crim.qui dicit hanc veriorē & ſequen-
dam in iudicando, cap.5.ſub nu.4. Natt.con-
ſilio 586.in fi.lib.3.Peguer. in q. crimin.cap.
34.Addit, ad Clar.§.vſura.num.31.Couar.in
cap.quamuis, de pact.in 6.part.1.§.7.ſub nu.
42 12.verſ.quid de † conſuetudine, vbi decla-
rat, quod diſtinctio ſupraposita non proce-
dat, vbi clare conſtet delictum eſſe delictum,
ſed tantū procedat, vbi actus fuiſſet dubius,
Lupus in tracta.de vſur. comment.4.§.4.nu.
65.in fin.Rimin.iun.in conſ.218.num.53.vbi
43 vult, quod diſtinctio † præfata procedat ſo-
lum, vbi agitur de iure ciuili, & non de iure
canonico, & quod procedat ſolummodo, ſi
eam ſciuiſſet, & tolerasset ſuperior, & in con
ſilio 400. num.35. & ſeq. lib.4. Et hanc eſſe
veriorem & communiorem opinionem con
tra ſuprapoſitam diſtinctionem tradit Fari-
nat.in tract.crimin.tit.de delict. & pœnis, q.
20.ſub nu.45.

44 Poteſt etiam dici cōſuetudine fieri † non
poſſe, quòd vſura non ſit vſura, & quod vſu-
rarij non puniantur, & ſi eueniat aliquando,
quod vſurarij non puniantur, hoc non fieri
ratione conſuetudinis, quia introduci non
poteſt contra ius diuinum d.cap.fin. de con-
ſuetud. ſed per diſſimulationē & conniuen-
tiam ex aliquibus rationibus ita fieri ſuaden
tibus, puta ratione maioris mali, vt per Co-
uar.in d.cap.quamuis pactum, par.1.§.7. ſub
nu. 12. verſ. quid de conſuetudine, ſed quia
Anto. de Prato inter conſilia Alex. conſ.49.
num.3.lib.4.poſt Io.Andr.in reg. peccatum,
de reg.iur.in 6.dicit neque etiam ad bonum
45 † conſequendum vſuras debere permitti,
quia anima cæteris rebus omnibus eſt ante-
ponēda, l.ſancimus. C.de ſacroſanct.eccleſ.
Rim.iun.conſ.413. num.48. & ſeq.lib.4. vbi
46 vult, quod in cōcurſu † duarum publicarum
vtilitatum præferatur illa, quæ animam con
cernit, iuxta dictum ſacræ ſcripturæ: Primum
quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcien-
47 tur vobis. Ad alia in argumento † contenta
reſpondetur, non eſſe verum, quod non fue-
rit iam determinatum huiuſmodi pactum eſ
ſe vſurarium, nam vt ſupra dixi num.8. quod
ſit vſurarium, tenent Dd. communiter, ac
etiam Theologi, & vbi eſt cōtrouerſia inter
Dd. ab ea opinione, quæ communis eſt, rece
dere non licet, Dd. in cap.1. de conſtit. Co-
rat.in tract.de com.opp.titu.12. Et etiam pa
48 ctum eſſe † vſurarium fuit determinatum a
Sixto V. vt dicit Graff.d.cap.120.num.37. Et
ſi non probetur lege particulari huiuſmodi
pactum eſſe vſurarium, tamen quod probe-
tur vrgentiſſimis rationibus, & ideo perinde
eſſe ac ſi lege probaretur, tradit Rimin. iun.
d.conſ.400.nu.128.& ſeq.lib.4. Et dato, non
49 conceſſo, quod † dubium eſſet, an ſit vſura-
rium & quod a conſuetudine declarari poſ-
ſit, an contractus dubius ſit vſurarius. Decia.
in tract.crim. lib.6. cap.5. ſub num.3.& 4. &
in conſ.2.nu.154.& 155.lib.1. Nauar. in Ma-
nual.cap.27.num.286. Crauet. conſ.924.nu.
17.lib.5.Surd.conſ.327.num.52.lib.3.tamen
50 conſiderandum eſt, non † indiſtincte quam-
libet aſſertam conſuetudinem habere hanc
facultatem declarandi contractum non eſſe
vſurarium, quia iſta declaratio, an cōtractus
ſit vſurarius, pertinet ad iudicem eccleſiaſti
cum. Felin.qui de communi teſtatur, in cap.
cum ſit.num.1.de for.compe. Ripa in cap.2.
num.17.de iudic.Iaſ.conſ.113.num.3. lib.4.
Roland.conſ.75.num.37. lib.1. & conſil.96.
num.44.lib.2. Natt.conſilio 369. num.12.li-
bro 2. Vulpel. conſil.70. num.3. Farinac.tit.
de inquiſit.q.8.num.135. Addit.ad Bertazo.
conſ.238.lib.1.

51 Et his attentis circa † conſuetudinem pa-
rum tuta videntur ea, quæ de ſocietate offi-
cij dicuntur, nempe quod a conſuetudine ſu
ſtineatur, & eo magis parum tuta videntur,
quia eo deuentum eſt, vt amplius hodie ve-
re ſuper officijs, prout olim fiebat, non con-
trahantur, & conſuetudo de uno ad aliū con
tractum non extenditur. Crauet.conſil.170.
num.4. lib.1.& conſuetudo ad hoc, vt atten-
datur, debet eſſe vniformis, & non difformis
Bart.in l.2.in princ.num.22.ff.ſolu. matrim.
Alexand.conſ.5.num.5. & tantum habet de
potentia, quantum de vſu.Bald.in l.fin.verſ.
vnum aliud ſcias.C.com.vtr.Iud. Solūmodo
enim

enim hodie verbo ſuper officijs contrahitur iſta ſocietas, quia in rei veritate pecuniæ nõ deſeruiũt pro officiali, ſed in alios vſus conuertuntur, ad libitum recipientis, & officialis tantum præſtat nudum nomen officij, vnde conſuetudo, ſi alias contractum approbauit, quando vere ſocietas ſuper officio inita erat, quod hodie eam approbet, dum cõtrahitur ſuper confiĉto nomine officij, dici non poſſe videtur. Sexto adducitur ad ſuſtinen-
52 dum † huiuſmodi pactum licitum eſſe, inter diuerſas opiniones probabiles vnam eligere bona conſcientia, & ſecundũ eam operari, Henrichman. d. conſ. 8. num. 87. vſque ad num. 104. vbi hanc opinionem plurib. rationibus exornat, & ſi quiſpiam dicit tutio-
53 rem viam † in dubio eſſe eligendam. c. 1. de ſcrut. in ordin. fac. reſpondet hoc eſſe cõſilij & non præcepti, quia alias oporteret multos intrare religionẽ, quæ eſt tutior via. Reſpon-
54 detur in præſenti † amplius electioni locum non eſſe, quia habemus Bullam Sixti V. vt ſupra dixi, & quia etiam habemus communem opinionem Doctorum & Theologorum, pactum eſſe vſurarium, a qua amplius recedere non debemus. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 286. Et etiam quia licet non ſit de præcepto eligere tutiorem viam, quando altera eſt tuta, tamen bene ſi vna via poteſt continere peccatum, & altera certe peccatum continere non poteſt, illa quæ certe peccatum continere non poteſt, dimiſſa altera dubia,
55 † eſt eligenda. Ita eſſe abſtinendũ a contractu, in quo quis poteſt dubitare de peccato, poſt gloſ. in c. nauiganti. in ver. dubitatur. de vſur. tradunt ibidem Io. And. Hoſt. Abb. But. & Cardin. & his relatis Gabrie. tit. de malef. concluſ. 2. num. 5. Nauarr. in d. cap. 27. num. 284. Rim. iun. conſ. 400. num. 132. lib. 4. Menoch. conſ. 109. nu. 24. lib. 1. Septimo arguũt pactum non eſſe vſurarium, quia appoſitum
56 nihil releuat, cum † raro eueniat, quod pecunia caſu fortuito perdatur, & ea, quæ raro eueniunt, nullius ſunt cõſiderationis, l. nam ad ea. ff. de legib. Henrichman. d. conſ. 8. nu. 64. vbi etiam conſiderat, quod pactũ ſit nullius effectus. Quia licet pecunia perdatur negligentia negotiatoris recipientis, iuxta dictum eccleſ. cap. 27. Difficile eximitur negotians a negligentia, & ſic teneatur negligens
57 † de amiſſione, nihilominus pecuniam acceptam non reſtituit, ſed ad aſilum confugit, fidem fallit, & ſe deceſſiſſe diſſimulat. Re-
58 ſpondetur etiam ea † quæ raro accidunt in conſideratione haberi. §. inſula. Inſtitut. de rerum diuiſion. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſi feriæ. ff. ex quibus cauſis maior. ſed potius conſiderari a lege, quæ frequentius accidũt, Gloſ. in d. §. inſula. Et periculum pecuniarum poſitarum in ſocietate non eſſe de his, quæ raro accidunt, de quibus lex non habet conſiderationem, probatur per text. in leg. ſi non fuerint, & in omnibus alijs legibus, vbi agitur de periculo amiſſionis capitalis. Dum enim de eo agitur, clarum eſt, quod habetur in conſideratione. Et hoc argumentum eſſe falſum dicit Riminal. iun. d. conſilio 400.
59 num. 67. quia dicere, quod raro † pecunia pereat caſu fortuito, & ſæpe negligentia, eſt arguere culpam in eo, quæ tamen in aliquo non præſumitur, & ab allegante probari debet. Gloſ. Bartol. & Dd. in l. ſi quis ex argentarijs. ff. de eden. Et non poteſt dici, quod pa-
60 ctum † nihil operetur, cum vere de caſu fortuito non teneretur recipiens, ſi huiuſmodi pactum non apponeretur, l. cum duobus. §. damna. ff. pro ſoc. bene poteſt dici, quod nihil operetur, quia eſt vſurarium. Et conſide-
61 ratio, quæ ſit † de mercatore fallente fidem fingente ſe decoxiſſe, & refugiente ad aſilum, eſt penitus nullius momenti, quia eſt allegare delictum, quod nullo modo præſumi debet. l. merito. ff. pro ſoc. Rim. d. conſ. 400. numero 66. Octauo Henrichman. conſ. 8. nu-
62 mero 72. ad ſuſtinẽdum † pactum dicit conſiderari poſſe, eo non obſtante pecuniã non ſtare abſque periculo, cum ſit ſuppoſita periculo decoctionis. Reſpondetur, ex ſolo
63 periculo decoctionis † pactum non iuſtificari, quia capitale debet eſſe ſuppoſitũ omni periculo, cum omne lucrum ex eo proueniens ſocius ponens eum recipere intendat d. l. non fuerint. in fin. cum ſimilibus. ff. pro ſoc. Et reſpondetur, ad hoc, vt pactum dicatur vſurarium, ſatis eſſe, quod ſocius eo appoſito intẽdat aufugere omnia pericula interitus, quæ aufugi poſſunt, & de his periculis, quæ aufugi poſſunt, pacto appoſito loquuntur Dd. damnantes pactum, & non loquuntur de illis, quæ aufugere impoſſibile eſt. Item reſpondetur, quod iſti mali euentus
64 † non ſunt in conſideratione. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. & ibi Dd. ff. de verbo. obligatio. & ita reſpondet Rim. iun. d. conſ. 400. numero 79. lib. 4. Et quia capitale debet eſ-
65 ſe † ſuppoſitũ omni periculo, & lucrum ẽt omni periculo ſuppoſitum eſſe debet, vt per Caſtr. in conſ. 55. li. 2. Rim. iun. cõſ. 463. lib. 4. nunquã auſus fui aſſerere ſocietatem officij, in qua pro lucro certo taxantur duodecim annua, a ſolo periculo mortis iuſtificari poſſe: nam quia pecuniæ ſi exerceantur, & non alias generunt lucrũ, cum non exerceantur, & cum non ſubiaceant periculo in exercendo, quod periculo ſocietatis ſubiaceant, ad lucrum conuentum cauſandũ affirmari non poſſe videtur. Eſt enim mortis periculum quid extra ſocietatem, vt Alexand. tradit in conſilio 132. ſub numero 8. libro 5. & adeo quid ſeparatum, & diuerſum a lucro, ut non ſolũ dici non poſſit cauſa inductiua lucri, ſed imo dici debeat cauſa diſſolutiua ſocietatis. l. adeo. ff. pro ſoc. Et cum vere pecuniæ non
66 † exerceãtur ſuper officio, licet hoc dicatur, quia mendacia nihil ponunt in eſſe. l. accuſare. & ibi Bal. ff. de pact. & quia eſt vſura, ſi

Digitized by Google

datur pecunia ſuper exercitio a ſciẽte, quod
non exercebitur , ſi lucrum percipat, & pe-
cunia ſit reſtituenda. Nauar. in Manual. cap.
17.num.258.Graff.in ſuis deciſ. cap.120.nu.
9.lib.2.part.1.multo magis quod a ſolo peri-
culo vitæ ſuſtineatur firmare non auderem,
cum nec ſi in totum mutuans pecuniæ mu-
tuatæ periculũ ſubeat, aliquid ultra ſortem
recipere poſſit.c.fin.& ibi gloſ.Abb.& cæte-
ri.de vſur.Rom.conſ.520.ſub nu.4.Dec.cõſ.
123.col.1.& 2.lib.1.

Sed in omnibus me ſubijcio determina-
tioni ſanctæ eccleſiæ, ſic de huiuſmodi con-
tractu loquendo Boccacius in tract.de ſocie-
tat.offic.nu.197.in fi. ſe remittit in omnibus
ſaniori iudicio. Et ſi eius eſſem auctoritatis,
ut aliorum animos mouere poſſem, conſule
rem, quod quiſque ſe ab hoc contractu abſti
neret. Nono aliqui dicunt, contractum non
67 eſſe † vſurarium, ſed iniuſtum, ea ratione,
quia deficit in eo cauſa mutui, & ſatis eſt cẽ-
ſeri ſocietatem eſſe iniquam in damnũ pro-
ximi,vt per Couar.lib.3.var.reſol.cap. 2. ſub
68 num.3.Et quod deficiat cauſa † mutui,pro-
bari dicunt, quia in mutuo libere transfer-
tur dominium, & iſta pecunia a ſocio alteri
ſocio datur ad hoc, vt in negotiatione, ſeu
mercatura, ſuper qua fuit contracta ſocietas
exerceatur, & ſic non libere in eum transfer
tur dominium, cum ea ad libitum uti nõ poſ
ſit, Nauarr.in tractat.ſub num.37. Henrich-
man.d.conſ.8.num.30. Et ex eo,quia pericu
69 lum † pertinet ad recipientem, non inde ſe
qui dicunt, in eum fuiſſe tranſlatum domi-
nium, quia etiam in commodato apponitur
pactum,quod rei commodatæ periculũ per-
tineat ad recipientẽ, & nihilominus in eum
non transfertur dominium. Nauarr. d. loco
70 num.36. Conſiderant etiam † quod ſi ex a-
ctu geſto præſumi poteſt contractum mu-
tuum, & contracta ſocietas ad euitandum
vſuram, & ſic delictum, magis præſumi de-
bet contracta ſocietas, quam mutuum.l.me
rito. ff.pro ſoc.Henrichm.d.conſ.8.num.99.
Reſpondetur, contractum eſſe non ſolum
iniuſtum ſed etiam vſurarium, quia Bald. in
71 l.1.C. pro ſoc.dicit, quod talis † contractus
ſocietatis eſſe non poteſt neque ex forma,
neque ex natura. Ex forma non,quia eſt con
tractus mutui. Ex natura non,quia eſt con-
tra naturam ſocietatis, quod capitale in ſe-
curo permaneat, Rimin.iun.conſ.399.nume
ro 27.lib.4.&, vt dixi ſupra, in qualibet con-
uentione, ubi adeſt ſpecies mutui, & ſorti
augmentum accedit, vſura committitur, &
non attenditur,quibus verbis vſi fuerint con
trahentes, quia conſideratur,quid actum,&
non quid dictum fuit, & per noſtrum affir-
mare vel negare veritas non immutatur.l.cu
ra falſæ.C.de iur. & fact. ignor. Menoch. in
tractat.de præſumptio. lib.3.præſ.123. num.
9. vbi etiam dicit, quod ſi contractus ſit ve-
re fœneratitius, non per hoc talis eſſe defi-
nit, ſi deficiat animus fœnerandi. Et non
72 obſtat conuentio † appoſita, quod pe cunia
exerceatur ſuper mercatura, quia non ex ta
li conuentione impeditur, quin dominium
in recipientem transferatur, & quod tranſ-
feratur admittunt Nauarr. & Henrichman.
in locis ſupra citatis, & ſi transferatur & ve-
niat poſtmodum reſtituenda cum lucro,cer-
te ſequitur, mutuum fuiſſe contractum, &
fuiſſe contractam uſuram, pacto appoſito,
quod cum lucri augmento ſit reſtituenda.
73 Similiter non obſtat, quod ratione † ſuſce-
pti periculi non dicatur tranſlatum domi-
nium,vt in commodato, quia hoc ideo fit in
commodato,quia eadem res reſtituenda ve-
nit,ſed non ita fit in mutuo, in quo non ea-
dem res, ſed alia eiuſdẽ generis reſtitui de-
bet,l.2.§.mutui datio.ff.ſi cert.pet. Et quod
74 iſta conuentio † contineat cauſam mutui,
& non alterius contractus,optime contra ſe
ipſum deducit Henrichman. dicto conſilio
octauo, numero quinto,cum pluribus ſeqq.
ſumpto argumento a ſufficienti partium e-
numeratione.

75 Quod non ſit contractus † ſocietatis, di-
cit,quia de natura ſocietatis eſt,quod ſocius
teneatur de culpa, & quod partes ſint ęqua-
les, & in iſta conuentione ſit, quod ſocius
teneatur de periculo,& quod partes nõ ſint
76 æquales. Quod non ſit † commodatum, di-
cit, quia licet ad pompam pecunia commo-
dari poſſit,vt cõmodatarius appareat ditior.
l.ſed mihi videtur.§.final.cum l.ſeq.ff. com-
modit. tamen tranſit in alium contractum,
quando aliquid datur,quia debet eſſe gratui
tum.l.ſi rem tibi.§.vnum.ff.commod. & l. ſi
tibi.in fin. ff.de præſcriptio. verſic. Præterea
in commodato non debet idem reddi in ge-
nere,ſed in ſpecie.l. in commodato. §.ſicut.
ff.commod.

Et quod non ſit donatio, quia non datur
77 † pecunia,vt non reſtituatur,quẽadmodum
fit in donatione.l.1.ff. de donat. Etiam non
78 eſſe depoſitum, quia non † datur pecunia
cauſa cuſtodiæ, vt fit in depoſito.l.1. ff. de-
poſiti. & quando pecunia datur cauſa vten-
di cõuertitur in mutuum.l.Lucius,la prima,
& l.dies ſponſaliorum.§.1.ff.depoſiti.& leg.
certi condictio.§.fin.cum l.ſeq.ff.ſi cert.per.
l.in naui Saufei.ff.locati.Et non eſſe locatio-
nem, quia etiam locatio, quando idem red-
79 ditur in genere,cõuertitur † in cauſam mu-
tui.l.in naue Saufei.ff.locati. quia ſolummo-
do in mutuo fit,vt idem reddatur in genere.
l.mutuum,& l.cum quid.ff. ſi cert. petat. Et
quia in hac locatione, & in depoſito proxi-
me relato periculum amiſſionis pertinet ad
conductorem,& depoſitarium,quemadmo-
dum in mutuo pertinet ad mutuatarium, l.
certi condit.§.fi.cum l.ſeq.ff.ſi cert.pet.quia
genus perire nõ poteſt,l.in ratione,§.in cer-
to.ff. ad l. Falcid. ideo hunc non eſſe contra-
ctum locationis ſequitur.

Digitized by Google

80 Precarium etiam † non eſſe dicit, quia licet precarium etiam detur in rebus mobilibus.l.in rebus. ff. de precario. & ad vſum indeterminatum, tamen in eo non transfertur dominium, & poteſt quandocunque reuocari, l.1.& l.cum precario. ff.eodem. Nec eſſe
81 permutationem, quia † ſolum fit, quãdo datur ſpecies pro ſpecie, l.1. ff.de rerum permuta. & hinc inde iura cuique competentia ſuper re permutata transferuntur. Venditio
82 nem etiã non eſſe dicit, quia datur † ſolummodo pecunia vtenda, vt reſtituatur, quod emptioni non conuenit, in qua requiritur, quod ab vna parte tradatur res, & altera pretium, ita vt non reſtituantur, l. mutuum. in princ.ff.ſi cert.pet.& l.ex empt. ff.de action.
83 empti. Vltimo loco nec eſſe † contractũ innominatum dicit, quia datur pecunia reſtituenda in genere, quod non fit in contractu innominato, vt videtur ſentire Bart. in l.fin. ff. de condict.ob cauſ.& quia conuẽtio tranſit in ſpecificam formam contractus, l.1.cum ſeq. l.ſi gratuitam.& l.Titius.in fin. ff.eo.Iaſ. in l.cum quid.ff.ſi cert. pet. Sic igitur contra-
84 ctuum † connumeratione facta, cum hanc conuentionem appareat nemini ex eis conuenire, merito ſequitur, mutuum, cui conuenit, contractum fuiſſe, & per conſequens pactum eſſe vſurarium dicendum eſſe, ita argumentatur etiam Peguer. in ſuis quæſt.criminal. quæſt.33. Et id quod dictum fuit, in
85 dubio ad excludendam † vſuram præſumi debere magis, ſocietatem fuiſſe contractam quam mutuũ, non obſtat, quia in dubio præſumptio ſumitur excluſiua delicti, ſed in claris ceſſant coniecturæ & præſumptiones, l. Diuus.ff.de in integr.reſtitut. Rim.iun.conſ. 399.num.69.lib.4.& vbi conſtat de conuentione pluris accipiendi, quam datum fuit, conſtat etiam, fœnus contractum fuiſſe, Bal. in l.rogaſti.in fi.& ibi Caſtr.num.5. ff.ſi cert. petat. Menoch. conſ.109.num.8. lib.1.& in tractat.de præſumpt.lib.3. præſ.123.num.3. Rom. conſ.238.nu.4. & conſ.290. num.6. & conſ.520. nu.1.Dec.conſ.116. nu.3. & conſ. 123.col.2.Rip.in l.2.nu.6.ff.ſi cert.pet.Natt. conſ.403.ſub nu.1.lib.2.

Et ita contrarijs remotis firma remanet
86 † opinio, huiusmodi pactum, quod capitale ſit ſaluum, eſſe vſurariũ, & ampliatur, quod vera ſit & procedat, etiam quando non de toto capitali, ſed de ipſius parte, quod non ſit ſuppoſita periculo, & inde lucrum percipiatur, conuentum fuit, quia quod iuris eſt de toto, quoad totum, idem iuris eſt de parte, quoad partem, l.quæ de tota.ff.de rei vendit. Ita formaliter argũt Soc. in d. conſ.265. col. 4.verſ.2. quia.lib.2. & poſt eum Rimin. iun. conſ.400.num.51.& conſ.463.nu.37.lib.4. Quemadmodum enim non licet ſubire peri
87 culum † operarum & totius capitalis, ita nõ licet ſubire periculum operarum, & partis capitalis, & ex hoc detegi diſparitatem, & turpitudinem pacti, dicit Abb. in conſil.77. libró primo. Et hanc opinionem tenere San. Thom.in 2.2.quæſt.88.artic.2.& alios Theologos, quos citat, tradit Soc.in d.conſil.265. ſub num.4.libro 2. & dicit, hanc opinionem probari auctoritate gloſſ. in l.1. Codic. pro ſoc.& aliorum, qui eam cõmuniter ſequun-
88 tur. Et ad eos, qui † dicunt, quod amittens operas non dicatur damnum pati, & ideo conueniat, quod ſuſtineat periculum capitalis pro dimidia, quemadmodum lucrum recipit pro dimidia, reſpondet, quod lucrum non cauſatur ex ſola pecunia, ſed ab operibus & pecunia, & quod dimidia lucri aſſignatur pro operibus, & ille, qui amittit operas, dicitur damnum pati, quia operæ adeo æſtimantur, vt præualeant aliquando capitali, d.l.ſi non fuerint.ff.pro ſoc. Et ſi præualẽt, quemadmodum qui amittit capitale dicitur pati damnum, ſic & de eo qui amittit operas præualentes capitali, quod damnum patiatur, dicendum eſt; alias enim ſi ita non diceretur, operas eſſe correſpondentes, & præualere etiam capitali, dici non poſſet. Et ad
89 id, quod † dicitur, operas correſpondere interuſurio, & non capitali, reſpondet, quod correſpondeant capitali, expreſſe probatur in d.l.ſi non fuerint.& iſta eſt communis opinio, vt dixi ſupra cap.16. Eſt igitur veriſſima, & magis communis iſta ampliatio, pactum, quod pars capitalis ſit ſaluũ, & inde lucrum percipiatur, fieri non poſſe, vt dixi etiam ſu-
90 pra cap.16.in fi. Et pactum huiuſmodi † non eſt reijciendum, firmo remanente contractu ſocietatis, vt tenet Gomeſ.lib.2. reſolut.iur. cap.5.ſub numero 5. ſed totus contractus ſocietatis annullatur, vt dixi ſupra cap.2. numero 25. Et hanc ſocietatem cum hoc pacto initam nullam eſſe, tradit textus in d.l.ſi non fuerint. §.Ariſt.ff.pro ſoc. & late comprobat Rim.iun. d.conſ.400. num.105. & nu.116.& conſ.463.num.19. & ſeq.lib.4. & Peguer.in ſuis.q.criminal.q.33. in fi.

91 Socius qui debet ſuſtinere † periculum operarum ſi vellet petere ſalarium, hoc facere non poſſet, quia ſalarium non cadit inter ſocios, qui lucrum habere intẽdunt, ſed tantum de eo agitur vbi quis abſque ſocietatis contractu pro alio operatus fuit Bald. conſilio 155. libro quinto. Riminald. ſenior conſil.349.lib.8.Caroc.de loca.& cond. p. 1. quæſt.2.

92 Salarium etiam † non conuentum, non debetur regulariter Riminald. ſenior conſilio 358.numero 29.lib.1.Riminald.iun.conſilio 478. lib.4. Simon de Pret. conſil.53.lib. 2.Rot.Roman.deciſ.559.part.1. fallit in ſolito locare operas ſuas, & in ſolito conducere, & fallit in eo qui inſeruiuit alicui mercatori, vt late ponit Rot. Genuenſ. deciſion.115.

93 Salarium an † totum debeatur ei, qui toto tempore non laborauit ponit Surd. conſ.42.

libro 1. & augeri debet aucto labore idem; Surd. tradit conſil. 66.num.6.lib.1. Et ei qui eodem tēpore inſeruiuit duobus an duplex ſalarium debeatur habetur per Boer. deciſ. 320.ſub num.13. Et tutores, & curatores, an debeant habere ſalarium late ponit Menoc. conſ. 228.lib.3.Franc. deciſ.122.p.1. & latiſſime omnes quibus ſalarium debeatur cumulauit Granut.Theor.12.per totum.

Capitale poſitum, quod pro medietate pertineat ad ponentes operas, ſi pro medietate recipit lucrum dictum fuit ſupra ad capitul.16. & nulla alia ratione iuſtificari poſſe, niſi ponens operas non mereatur lucrum, pro medietate, & ideo, vt æqualitas ſeruetur ſuſtineat periculum capitalis pro medietate, licet in totum deberet pertinere ad ponentē, ſed iſta opinio apud me ſuſtineri non poteſt, per ea quę dicuntur in hoc cap. & per ea, quæ dicta fuerunt in d.c.16. & per ea quæ dicentur in cap. ſubſequenti.

CAPVT XIX.

An pactum, quod capitale ſit ſaluum in totum vel in parte, aliquo modo iuſtificari poſſit?

SVMMARIA.

1 Pactum, quod ponens operas ſuſtineat periculum capitalis alterius ſocij, videtur ſuſtineri poſſe, facta recompenſatione in lucro.

2 Contraria opinio probatur, pactum non valere, quia damna & lucra in ſocietate debent conſiderari abſque iuuo lucro recompenſationis.

Intellectus l.ſi non fuerint.ff.pro ſoc.

3 Intellectus §.de illo. Inſtit. de ſociet.

4 Ponens capitale ſtat ſemper in ſecuro, ſi ponens operas eius periculum ſuſtinere debeat, & ipſe non poteſt ſemper ſecurus eſſe de lucro pro recompenſatione, quia eſt incertum, an ſit futurum.

5 Pactum, quod periculum capitalis pro parte pertineat ad ponentem operas, ſuſtineri poteſt vigore donationis, ſi capitalis pars donetur ponenti operas.

6 Donatio facta ante ſocietatem non repugnat ſocietati.

7 Intellectus, l.ſocietas.in fi.ff.pro ſoc.

Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.

Non procedit, quando conuentio contractus repugnat.

8 Diuites ſi contendant, quod pauperes negotiantes cum ſuis pecunijs recipiant lucrum vltra debitam quantitatem, non eſt iſta ſocietas, ſed donatio.

9 Pactum, quod periculum capitalis pertineat ad ponentem operas, videtur ſuſtineri poſſe ex contractu emptionis, pretio conſtituto in lucro alteri ſocio ſuſtinenti periculum, vt fit, quando emitur iactum retis.

10 Emptio fieri poteſt de iactu retis, quia pretium certe datur in pecunia pro re futura.

11 Sed hoc fieri non poteſt in ſocietate, quia conſideratur res empta, & pretium in lucro, & lucrum, cum ſit incertum, pro re & pro pretio deſeruire non poteſt.

12 Miſtura iſta de contractu emptionis & ſocietatis facta dici non poteſt, ſtante ſupradicto pacto, quia verba repugnant.

13 Aſſecurationis & ſocietatis contractus fieri poſſunt cum diuerſis perſonis, ſed non cum eadem perſona eodem tempore.

14 Neque etiam diuerſis temporibus.

15 Contrariam opinionem, quod poſſint fieri cum eadem perſona, & eodem tempore, dummodo fraus abſit, tenent aliqui, nu.16.

17 Et quod poſſint fieri non ſolum formaliter & explicite, ſed etiam æquipollenter & implicite.

18 Quod iſti contractus eodem tempore cum eadē perſona fieri non poſſint, nulla lege cauetur. Contra nu. 27.& 3.ſeqq.

19 Conſuetudine immemorabili probatur, hos contractus fieri poſſe. Contra nu.31.

20 Intellectus c.per veſtras, de donat.inter vir.& vxo. Contra nu.32.

21 Conſuetudine immemorabili ſtante præſumitur titulus. Declaratur nu.33.

22 Dominium non præſumitur translatum ex translatione periculi. Contra nu.34.

23 Socius non poteſt pecuniam in diuerſam negotiationem conuertere, licet earum periculum ſuſceperit, & nu.24.& declaratur nu.35.& 36.

25 De re ſua quilibet ad ſui libitum diſponere non poteſt, quando in eum fuit translatum dominium ad certum vſum, numero 26. & declaratur numero 37.

38 Pactum ſuſtinetur vigore emptionis, vt euenit in ſocietate animalium, in qua ruſticus ſuſtinet pro medietate periculum animalium, quia daretur æſtimata, & pro medietate lucra diuiduntur, & numero 44.

39 Lucrum vero non debet diuidi pro medietate.

40 Intellectus legis cum duobus. §.ſi in coeunda.ff.pro ſoc.

41 Intellectus legis cum duobus, §. damna, digeſtis pro ſoc.

42 Capitale ſi pereat, perit ponenti. Res vnius ex ſocijs ſi pereat occaſione ſocietatis, damnum eſt commune, & num.43.

44 Lucrum animaliū diuiditur habito reſpectu ad operas & capitale.

45 Animalium dominus ſi careat re, & pretio iuſte debentur vſura recompenſatiuæ.

46 Paſtor gubernans animalia in prædio domini animalium minus percipere debet.

47 Animalium ſocietas contracta ad quinquennium facta æſtimatione cum pacto, quod fructus quolibet anno pro dimidia diuidantur, Quod ſi animalia venderentur cum lucro capitale totū eſſet ponentis animalia, & lucrum diuideretur, Item quod eapita capitalis demortua cum fœtibus quolibet anno

debe-

Digitized by Google

deberent reſarciri legitima a Rot. Roman. Iudicata fuit.

48 *Eſtimatio animalium facit emptionem pro medietate.*

49 *Et dicitur habita fides de precio vſque ad finē quinquennij.*

50 *Capitale in animalibus ab vno, & opere in cuſtodiendo ab alio iuſtæ poni poſſunt.*

51 *Pactum eſt illicitum, quod paſtor ex ſua parte lucri ſolummodo teneatur reſarcire capita demortua capitalis ſecus ſi ex communi.*

52 *Pactum valet, quod lucrum pertineat in totum ad ponentem animalia donec de ſuo capitale fuerit reintegratus & deinde ſint communia.*

53 *Animalia ponens excuſatur a pœna conſtitutionis Sixti. Pap. V. ſi dixit, & proteſtatus fuit velle contrahere ſecundum bullæ præfatæ formam.*

54 *Proteſtatio tamen non excuſat quando fuit contraria facto, vt quia contractus fuit obſeruatus de facto.*

1 DVobus modis hoc pactum † videtur poſ
ſe iuſtificari, primo a propria natura ſo-
cietatis, ſecundo ab alio contractu cum ip-
ſo ſocietatis contractu interueniente. Pri-
mo modo iuſtificari poſſe dicitur ab ipſius ſo
cietatis natura, per recompenſationem.
Quia etſi æqualitas in ſocietate ſit ſeruanda
in lucro & damno, nempe quod quis perci-
piat de lucro, iuxta quantitatem ſui capita-
lis, & ſimiliter ſui capitalis damnū ſuſtineat:
tamen prohibitum non reperitur, quod æ-
qualitas ita ſeruari non poſſit, vt vnus ſuſci-
piat periculum pro parte ad eum non ſpe-
ctante, & in recompenſationem ad hoc, vt
æqualitas obſeruetur, recipiat lucri maiorē
partem, quam habere deberet, ita tradit Hen
richman. d. conſ. 8. numero 52. & hoc proba-
tur ſecundum eum in l. ſi non fuerint. ff. pro
ſoc. & in §. de illa. Inſtitut. de ſocietat. vbi ta-
le pactum valere iure ſocietatis admittitur.
2 Iſta opinio non videtur vera, quia † ſocieta-
tis natura attenta, qui plus ponit, plus perci-
pere debet, & quilibet ſui capitalis periculū
ſuſtinere debet, & ſic abſque inuolucro re-
compenſationis, & lucri & damni partem,
æqualitate ſeruata, quilibet ſubire debet, vt
aperte diſponit text. in dicta l. ſi non fuerint.
Et dum in ea, & in d. §. de illa, dicitur pacto
fieri poſſe, vt ſint inæquales lucri partes, in-
telligitur hoc fieri poſſe, quando capitalia
ſunt inæqualia, & iſte eſt communis intelle-
ctus, vt dicit Couar. dicto libro 3. var. reſolut.
capitulo ſecundo, verſiculo ſecundo conſtat
3 in fin. dum dicitur, in dictis iuribus † paciſci
poſſe ſuper parte periculi ſeu ſuper toto, in-
telliguntur, ſolummodo id fieri poſſe fauore
ponentis operas, vt dixi in capitu. præceden-
ti. Et ſi de certa lucri parte percipienda fuiſ-
ſet conuentum, eo magis pactum ſuſtineri
non poſſet, Riminal. iun. d. conſilio 400. nu-
4 mero 62. lib. 4. & non poteſt æqualitas † cum
hoc inuolucro recompenſationis fieri in ſo-
cietate, quia ponens capitale, ſi non ſubijt
eius periculum, ſtat ſemper in ſecuro; ponēs
vero operas nihil certi habet pro eius recom
penſatione, quia poteſt dari caſus, quod in
ſocietate adſit damnum, vel ſaltem non ad-
ſit lucrum, ex quo periculi iam ſuſcepti re-
compenſationem habere poſſit, & non po-
teſt dici ſeruata æqualitas, ſi vnus ſemper ſit
ſecurus non poſſe ſentire damnum, & alter
poſſit ſentire damnum, & non ſit ſecurus
poſſe recipere recompenſationem periculi
iam ſuſcepti. Secundo videbatur poſſe pa
5 ctum † ſuſtineri ab alio contractu, puta dona
tionis, verbi gratia, vno ponente operas, al-
ter ponit ducenta cum pacto, quod domi-
nium pro parte tranſeat in ſocium, & pro di-
cta parte periculum ſuſtineat, & lucrum per
cipiat, & hoc modo dico poſſe ſuſtineri, &
licet interueniat donatio, dico, quod iſta e-
rit ſocietas, quamuis in l. ſocietas. in fi. ff. pro
ſoc. Vlpianus dicat: Donationis cauſa ſocie-
tas recte non contrahitur. Nam duobus mo-
dis donatio conſiderari poteſt. Vno modo
ante ſocietatem; altero modo in ipſa ſocie-
6 tate. Primo modo ſi ſit donatio † de pecunia
& poſt modū ſuper pecunia donata ſocietas
contrahitur, valida erit ſocietas, & hoc non
repugnat diſpoſitioni dict. lege ſocietas.
Secundo modo ſi fit donatio in ipſo contra-
ctu ſocietatis, vt quia datur lucrum, ſeu ca-
pitale alteri ſocio, quod habere non deberet
vigore ſocietatis, & hoc caſu loquitur Vlpia
nus in d. l. ſocietas. & dicit ceſſare ſocieta-
7 tem, quia † donationis cauſa recte ſocietas
non contrahitur, cum ſocietatis naturæ re-
pugnet, & eſt textus in l. ſi quis conduxerit.
ff. locati. & ita declarando regulam illam, ex
conuentione partium contractus legem ac-
cipere, hoc fieri non poſſe quando conuen-
tio contractui repugnat, tradit Sarmi. ſele-
ctarum interpretatio. libro primo, capit. 11.
allegando textum in d. l. ſocietas, & l. ſi non
fuerint. ff. pro ſoc. & in l. in cauſæ cognitio-
ne. la ſeconda, §. item relatum. ff. de minor.
vbi Vlpianus ait: Si minor circumſcriptus
ſocietatē coierit, vel etiam donationis cau-
ſa, nullam eſſe ſocietatem, ne inter maio-
8 res quidem. Et ita † ſi diues contrahat ſo-
cietatem cum ſuis famulis, amicis, aut co-
gnatis exiguæ induſtriæ, ponendo magnam
pecuniarum quantitatem, & contendatur
de minori lucri parte, quam recipere debe-
ret, quod iſta non ſit ſocietas, ſed donatio,
ſeu locatio operarum, tradit Nauar. in Man.
c. 17. ſub nu. 251. in fi. Dici etiam poſſe vide-
9 batur † tertio loco, pactū ſuſtineri poſſe vigo
re emptio. & venditio. Nam in emptione fit,
quod ematur certo pretio iactura retis, &
ſic id quod eſt omnino incertum, l. emptorē.
§. final. de action. emption. ita in præſenti
fieri poſſe videbatur, quod ponens pecu-
niam paciſceretur, nolle ſubire earum peri-
culum, & ex ea percipere certam quanti-

 tatem,

tatem,relicto illo pluri,quod ex ea veriſimi-
liter percipi poſſet, pro pretio debito alteri
ſocio,eo quia ſuſtinet periculum. Henrich-
man.d.conſ.8.num.52. cum plurib. ſeqq. ta-
10 men licet in emptione † fieri poſſit,quod ia
ctum retis,& ſic quid incertum ematur,non
inde inferri debet, pactum huiuſmodi ſuſti-
neri poſſe. Emptio ideo ſuſtinetur,quia da-
tur pretiũ,& vere emitur id, quod licet non
ſit,tamen eſſe poteſt,& naturæ & ſubſtantiæ
emptionis non repugnat, quod res ematur,
quæ licet non ſit, tamen eſſe ſperatur, bene
repugnaret,& non valeret, ſi emeretur res,
quæ non eſſet, & quæ eſſe non poſſet, l. nec
emptio.ff.de contr.empt.Sed hoc in præſen
11 ti fieri non poteſt,quia † pretium & res em-
pta in lucro conſiderantur, & ex lucro pro-
uenire debent,& lucrum licet ſit veriſimile,
nihilominus eſt incertum. Et ſic licet reſpe-
ctu rei emptæ tolerari poſſit, quod ſit incer-
tũ,tamen quod id reſpectu pretij, quod cer-
tum eſſe debet,tolerari poſſit, dicẽdum non
eſt,quia debet eſſe in pecunia numerata, &
debet eſſe certum.§.item pretium.Inſtit. de
emption.& vendi. Aliter reſpondet Rim.iu
12 nior d. conſ.400. nu.94. & dicit,quod † per
tale pactum,ſi valeret,fieret miſtura ac tranſ
fuſio contractus ſocietatis in emptionẽ. Sed
quia verbis attentis talis miſtura,& talis trãſ
fuſio fieri non poteſt, merito ſequi, pactum
non valere, & in vim emptionis etiam ſuſti-
neri non poſſe,per ea quæ tradit Bar.in l.vbi
donatur.ff.de donat.cauſ.mort.
13 Et iſta opinio, pactum huiuſmodi † ſuſti-
neri poſſe,etiam conſiderata emptione com
probatur ex traditis a Caietan. in opuſcul.
tom.1.tractat.31.reſponſ.11. vbi tenet, con-
tractum ſocietatis & aſſecurationis capitalis
fieri poſſe cum extraneo,ac etiam cum ſocio
non eodem tempore, ſed poſt ſocieratẽ con
tractam,& ſic diuerſo tempore, eius dicta in
hoc non obſtant in præſenti,quia agimus de
pacto inito cum ipſa ſocietate. Et etiam eius
opinio non eſt tuta,cum, quod contractus aſ
ſecurationis cum ſocio fieri nõ poſſit,diuer-
14 ſo † etiam tempore,contra Caiet. firmet So
tus lib.6.de iuſt.& iur.q.6.art.2. vbi ait, eam
pene eſſe exiguitatem ingenij ſui, vt videre
aliud in his contractibus nõ poſſit,quam ve-
riſſimum mutuum,ſiue fiant ſimul, ſiue ſuc-
ceſſiue cum eadem perſona.Quia,dicit ipſe,
licet valeat contractus ſocietatis factus cum
vno,& contractus aſſecurationis factus cum
alio,non ſequitur tamen, quod valeant facti
cum eadem perſona, quia ex eis cum eadem
perſona factis oritur contractus mutui, &
vſura cauſatur ex perceptione lucri proue-
nientis ex pecunia mutuata. Et hoc proba-
tur ſecũdum eum, quia eo ipſo, quod Titius
tribuit pecuniam Seio, conueniturque in-
ter eos de lucro, & quod capitale ſit Titio
ſaluum, de illa pecunia ſtatim Seius ad libi-
tum diſponere poteſt,puta prædia emere,&
ſimilia facere,& ideo manifeſtatur, quod ſit
effectus pecuniæ dominus, ex qua dominij
tranſlatione fit, vt mutui contractus initus
dicatur.l.2.ff.ſi cert.petat.& poſtea fit,vt lu-
crum ex pecunia mutuata percipere vſura
ſit,& idem fieri colligit,licet ſucceſſiue con
tractus celebrentur. Quia licet a principio
inita fuerit ſocietas iuſta,tamẽ quoties poſt-
modum paciſcitur de tuto capitali,transfer-
tur dominium,cauſatur mutuum,& ex per-
ceptione lucri inducitur vſura.
15 Contra hanc Soti opinionem † tenet Co-
uarr.lib.3.var.reſolut.cap.2. ſub num.4. ſiue
iſti contractus ſint facti ſimul, ſiue ſucceſſi-
ue,dummodo omnis fraus abſit,& Nauar.in
tract.de vſur. not.14. num.32. & in Manual.
cap.17.num.254. & Burſat. in conſ.320.nu-
mero 59.lib.3.& dicit Nauarr. quod fieri de-
bent tres contractus. Primus ſocietatis, in
16 † quam vnus pecuniam, alter operam & in-
duſtriam conferat.Secundus aſſecurationis,
quo qui operas confert, aſſecuret alterius
ſortem,iuſto pretio accepto, aut altero tan-
tum ex lucro remiſſo. Tertius,vt ad tollen-
dum ſuſpiciones & moleſtias rationum, qui
operam præſtat, etiã aſſecuret alteri lucrum
certum pro incerto,iuſto in id pretio conſti-
tuto,aut altero tantum ex lucro remiſſo. Et
dicit,quod iſti tres contractus non ſolum fie
ri poſſunt formaliter & explicite, ſed etiam
æquiualenter & implicite, vt ſi quis negotia
17 tor publice proteſtaretur, ſe † paratum ad
accipiendum pecuniam a quocunque volen
te illi conferre in ſocietatem, cum pacto de
aſſecuratione ſortis, ad rationẽ quatuor pro
centum, & lucri certi quatuor pro duode-
cim incerti lucri, ita quod ex lucro incerto
veriſimili duodecim ex cẽtum accipiat qua-
tuor pro aſſecuratione ſortis,& quatuor pro
certificando lucro duodecim,& conſequen-
ter non teneatur reddere, niſi quatuor, &
poſtea alius ſciens hanc proteſtationem con
fert ei centum, dicens; ego confero tibi cen
tum in ſocietate negotiationis cum ſecurita
te ſortis, & redemptione lucri incerti iuxta
ſuam proteſtationem. Et dicit,hunc modum
faciendi ſocietatem obtuliſſe Maieſtati Re-
gis Philippi, ſed mercatoribus diſplicuiſſe,
quia eſſet parum lucri allaturus, collegiſſe-
que hunc modum faciendi hanc ſocietatem
dicit a Io. Maior. in 4.diſt.15. quæſtion.49. a
Syluestr. in verſic.ſocietas.quæſtion.2. & ex
Caie.in lib.17.reſponſ.reſpon.11.quæ nunc
habentur in opuſcul.ſuis tomo primo, tract.
31.reſponſ.11.
18 Et hanc ſuam opinionem † Nauarr.pro-
bat, primo quia cum verum ſit, dictos tres
contractus fieri poſſe cum diuerſis perſonis,
quod cum eadem perſona fieri poſſint, e-
tiam dicendum eſt, cum hoc nulla ratio-
ne & nulla lege prohibitum reperiatur.
Secundo ad eam tenendum mouetur, quia,
19 vt ipſe dicit,audiuit in multis † Galliæ locis
& in

& in aliquibus Italiæ partibus, & montibus ſeruatur, quod Eccleſiæ, viduæ & pupilli more antiquo conferebant ſuas pecunias mercatoribus, quo quatuor annua pro centum in ſuam ſuſtentationem lucrarentur, & cum iſta cõſuetudo nullo alio modo defendi poſſit, quia vſura fauore Eccleſiarum, viduarum & pupillorum non admittitur, neque etiam in redemptionem captiuorum, capit. ſuper eo. de vſur. & poſſit defendi, ꝙ initiũ habuerit ab his trib. contractibus, ita oĩno defendi debet, & ꝙ ita conſideratis his trib. contractib. introducta fuerit, dicendũ eſt. Et ab his contractib. originẽ ſumpſiſſe veriſimile videri, quia ex cẽtũ in mercatura veriſimiliter lucrari ſolent duodecim, vel quindecim, & dando quatuor reliqua videntur relicta pro aſſecuratione capitalis & lucri. Tertio mo-

20 uetur per † text. in cap. per veſtras, de donatio. inter vir. & vxor. vbi ſecundum eum Papa iubet, vt marito vergẽte ad inopiam, dos deponatur apud aliquem mercatorem, quo ex parte lucri honeſti matrimonij onera ſuſtentet, & fuit intẽtio Papæ, vt dos ſalua ſeruaretur, quia ob hoc vt eſſet ſalua, iubebat eam a marito auferri, & quia ſine dictis tribus contractibus fieri non poterat, quod eſſet ſalua, & inde lucrum perciperetur, merito id factum fuiſſe vigore dictorum contractuum dicendum videtur. Quarto mouetur,

21 quia ſtante † ſupradicta conſuetudine immemorabili, & ſtante quod ex conſuetudine immemorabili titulus præſumatur pro eius validitate, cap. ſuper quibuſdam, de verbor. ſignific. & l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua & æſti. dicit patere, quod dicta conſuetudo a dictis tribus contractibus iuſtificetur.

Et ipſi Nauar. fundamenta allegata a Soto

22 pro eius opinione ſuſtinenda aperte † iuri contraria eſſe videntur, & primo dicit ex eo, quia periculum pertineat ad mercatorem recipientem pecuniam, nõ inde ſequi in eum fuiſſet tranſlatum dominium cum incõmodato, ſi ſit conuentum, quod periculum ſpectet ad cõmodatarium, nihilominus in eum dominium rei commodatæ tranſlatum non dicatur, cap. 1. & ibi gloſſ. de commod. & l. 1. C. eodem.

Et in depoſito ſimiliter non transfertur dominium, ſi fuerit conuentum, quod res maneat periculo depoſitarij, l. 1. §. ſi conuenerit, ff. depoſiti. cap. fi. de depoſit. Et ex culpa & mora regulariter etiam transfertur periculum in culpoſum & moroſum, capit. primo, & capitulo final. de commod. & eſt adeo clarum, quam quod clariſſimum, culpam & moram non eſſe modos transferendi dominium.

23 Secundo dicit, ex eo, quia † res ſtat penes aliquem eius periculo, non inde ſequi, quod de ea ad ſui libitum diſponere poſſit. Nam omne commodatum & depoſitum cum pacto, quod maneat periculo commodatarij, & depoſitarij, quoad reſtituatur, & omne aliud quod manet penes aliquem eius periculo, propter moram vel culpam, non poteſt conuerti in alios vſus præter conuentos citra domini uoluntatem, & ſi conuertatur, furtum committitur, §. placuit. Inſtitutio. de obligatio. quæ ex dol. naſc. l. qui vas. §. vetare. ff. de furtis. l. final. Codic. de iure domin. impetr. authent. præſenti. Codic. de fideiuſſ. Et ſo-

24 cius non † poteſt pecuniam in aliam negotiationem conuertere præter conuentam, quamuis ſaluũ ſit capitale, & hoc ſi faceret, committeret furtum, & eſſet peccatum, l. ſi conueniatur. & l. ſed & ſocius. ff. pro ſoc. facit textus in dict. §. placuit. Inſtitut. de oblig. ex delicto. & in dict. l. qui vas. §. vetare. ff. de furtis. & in clement. quia contingit, & ibi Cardinal. de releg. dom. Tertio & vltimo

25 dicit, eſſe † contra iuris diſpoſitionem, aſſerere quemlibet de re diſponere poſſe libere, in quem dominium transfertur, quia poteſt eſſe, quod transferatur cum onere ſolummodo ea vtendi in certum, & determinatum vſum, quo caſu vltra uſum deſtinatum facultas de eis diſponenti non competit, leg. fœminæ. Codic. de ſecundis nuptijs. & licet ipſe Nauarr. ſit Doctor multæ lectionis, & hodie Romæ, vbi commoratur, eius auctoritas ſit nemini ſecunda, nihilominus apud me iſta eius opinio non eſt adeo tuta, vt a Soti opinione recedendo eam firmare

26 audeam. Nam ab ea † me retrahit communis concluſio, quæ ſe habet, quod in contractibus non attendantur verba, ſed quid ex geſtis inter contrahentes cum effectu reſultet, lege ſi vnus, in princip. digeſtis locati. Et ex tribus contractibus a Nauarr. conſideratis nihil aliud cum effectu reſultat, niſi quod pecunia ſit penes mercatorem abſque periculo eam ponentis, & quod demum ſit cum augmento lucri reſtituenda, non in ſpecie, ſed in genere, prout proprie in mutuo fieri ſolet, quando vſura contrahitur.

27 Neque ſtringit argumentum, quod † ſi contractus aſſecurationis poſſunt fieri cum tertio, etiam poſſint fieri cum eadem perſona, cum neque id lege, neque ratione prohibitum reperiatur. Nam multa ſunt, quæ de per ſe conſiderata licita reputantur, tamen inſimul vnita, illicita, & inhoneſta reputantur, & poteſt dari exemplum de emptione, & venditione, & de pacto de retrouendendo, quæ licita ſunt de per ſe conſiderata, iuncta tamen inſimul, ſtante pretij modicitate, vſuram conſtituunt, capitul. ad noſtram, de emption. & vendition. Et

28 quod, licet † liciti ſint, ſi cum tertio contrahantur dicti contractus aſſecurationis, tamen non inde ſequatur, quod licite poſſint fieri cum ipſo ſocio, manifeſtatur ex eo, quia aſſecurationis contractus requirit pretium certum, prout ipſe Nauarr. fatetur.

Et hoc, quod pretium ſit certum,in ipſo ſocietatis contractu dati nõ poteſt,ea ratione, quia pretium pro aſſecuratione ex ſocietatis lucro deſumi debet,& poſſibile eſt,quod lucrum in ſocietate non reperiatur, & ſic quod contractus aſſecurationis ſine pretio
29 remaneat. Item ex lucro pretium † pro aſſecuratione deſumi non poteſt, quia in ſocietate lucrum pertinet ad eum, ad quem pertinet periculum,vt iam pluries ſupra dixi, & ſi pertinere debet periculum ad recipiẽtem capitale, & ſic ad eum pertinere debeat lucrum,erit neceſſario dicendum,ex eo lucro, quod ſuum eſt pretium,vt ſibiipſi ſatisfaciat pro aſſecuratione deſumi nõ poſſe.Et in hoc ſtat argumẽti Nauar.fallacia,quia vult,quod pretium conſtituatur pro aſſecuratione in eo lucro, quod ratione periculi in totũ pertinet ad ſocium recipientem.

30 Fallacia etiam argumenti † conſiſtit in alio,nempe in conſideratione,quę fit de lucri quantitate,dum dicitur, ex centum lucrari duodecim ſeu quindecim,& dum præſuppo nitur,ea in totum pertinere ad ponentẽ pecunias. Hoc enim minime verum eſt, quia ex pecunia ſola lucrum non prouenit, ſed prouenit ex pecunia & ex operibus, & ideo non in totum pertinet ad ponentem pecunias, ſed ſolum pro parte, & pro alia parte pertinet ad ponentem operas & induſtriam. Vnde ſi pertinet ad ponentes pecunias,eam diuiſionem,quam Nauarra facit,fieri nõ poſſe manifeſtatur, nempe quod quatuor deſeruiant pro lucro, quatuor pro pretio aſſecurationis capitalis & quatuor pro aſſecuratione certi lucri. Etiam ea,quæ de conſuetudine
31 † a Nauarra dicuntur, apud me parum tuta ſunt, tum quia de tali conſuetudine nõdum conſtat,tum etiam quia ſi conſtat, ſolummodo ab aliquibus dari pecunias mercatoribus & non ab omnibus,vt ipſe præſupponit, talis conſuetudo ſic difformis, & diuerſo modo obſeruata attendi non debet, Bart.in l.2. in princ.num.22.ff.ſolut. matrim. Alex.cõſ. 5. lib.1. ſi etiam ea fuiſſet legitime introducta non ab aliquibus, ſed ab omnibus introducta fuiſſet,& omnib. prodeſſet,& videantur ea, quæ de conſuetudine dixi in capitulo præceden.

32 Intellectus ab eo † conſideratus ad capit. per veſtras.de donat.inter virum & vxor. ſimiliter non placet, quia, vt ſupra dixi, dicti cõtractus aſſecurationis cum ſocio fieri non poſſunt,& quia eſt nimis nouus, & cõtra expoſitionem cæterorũ Doctorum aliter eum interpretantes, vt ſimiliter de eius intellectu locutus ſui in c.præced.

33 Etiam ea,quæ dicit Nauarra † de conſuetudine immemorabili,parum ſubſiſtũt, quia de tali conſuetudine immemorabili non apparet,& quia conſuetudine etiam immemorabili fieri non poteſt,quod vſura, quæ vere eſt vſura, non ſit uſura cap.final. de conſuetudi.& ſi ea ſtante poſſet præſumi titulus, ut Nauarra dicit,tamen iſte titulus aſſecurationis præſumi & allegari non poteſt, quia, vt dixi, cum ſocio ad uſuram iuſtificandam, ne ſit uſura, fieri non poteſt, & etiam ſtante tẽpore immemorabili titulus inualidus ſi præſumatur, & ſi allegetur,nihil prodeſt, Crauett.de antiquitat. tempor. part. 3. numero 15.verſiculo in ſeptima limita.& part.4.numero 154.Gabr.tirul. de præſcript. concl.1. num.53.

34 Ea,quæ Nauarra adducit † contra Sotum, non adiuuant eius opinionem,& eius fundamenta, & primo dum dicit non cenſeri trãſlatum dominium in mercatorem ex eo,quia in eum fuit translatum periculum, arguendo a depoſito, commodato & mora, dico hoc ideo eſſe,quia in his caſibus fieri poteſt quod periculum rei pertineat ad aliũ, a quo lucrum non percipio,& fieri non poſſe in ſocietate,quia a ſocio ultra ſortem lucrum percipere intendo,& quia ſocius,ſubſiſtente ſocietate, periculum rei meæ, ex qua lucrum percipio,ſuſtinere nec debet nec poteſt, & cum periculum ſuſtineat, pecuniæ ſibi traditæ dominium in eum translatum cenſetur, quia alio modo, quod ad eum pertineat, fieri non poteſt, maxime cum reſtitutio pecuniarum ab eo in genere , & non in ſpecie facienda ueniat,ut late ſup.in c.præced.examinaui, omnium contractuum naturam conſiderando.

35 Secundo dum dicit,ratione † ſuſcepti periculi non fieri, quod quis pecunia vti poſſit, præter vſum deſtinatum in contractu ſocietatis, dico hoc eius opinionem non adiuuare , quia ſi ſocietatis natura non deſtrueretur, utique ea permanẽte reſultaret,quod pecunia in alios uſus præter deſtinatos conuerti non poſſet, ſed quia ſocietas ex conuentione, quod capitale ſit ſaluum, & ex perceptione lucri certi abſque periculo deſtruitur, & nulla redditur dicta l.ſi non fuerint. ff. pro ſoc. dico ſequi inferri non poſſe,vigore ſocietatis pecuniam in alios uſus conuerti non poſſe, cum non entium nullæ ſint partes, lege eius qui in pecunia,ff.ſi cer. petatur.

36 Dato etiam & non † conceſſo,pecunias in alios uſus prærer mercaturam conuerti non poſſe, tamen non inde ſequitur,quod non contrahatur uſura, cum danti ſit reſtituenda in genere, & debeat habere lucrum, ſiue adſit,ſiue non adſit, & uſuram conſtituet quicquid ultra ſortem datur, ut eſt notiſſimum,& ab uſura non liberet pactum , quod quis re mutuata ſolummodo in mercatura , ſeu alia negotiatione utatur.

37 Tertio & ultimo,dũ dicit,neq; † etiam fieri poſſe ratione dominij tranſlati, ꝙ ſocius utatur pecunia extra negotiationem, ſuper qua ſocietas contracta fuit, quia transfertur cum hoc onere, ne cõuertatur in alios vſus

dico,

Digitized by Google

dico,quod, quando pecunia in genere reddi debet ex onere impoſito in translatione dominij, non impediatur, quin exercendo non transferatur in dominium alterius,lege ſi à furioſo. ff.ſi cert.petat. per leg. ſi alieni. ff.de ſolut.

Et vt dixi proxime ſupra, dato & non cõceſſo,quod dominium trãsferatur cum onere exercendi in mercatura, tamen non inde fit,quod non contrahatur vſura in recipiendo vltra ſortem lucrum,quod ſibi non debetur,& ita Nauarræ opinione relicta, eius pace opinioni Soti inhærendum eſſe mihi dicendum videtur.

38 Quarto & vltimo loco † videbatur dicendum,poſſe pactum huiuſmodi iuſtificari virtute contractus emptionis & venditionis,vt fieri ſolet in ſocietate ſeu ſoccira vulgo nuncupata animalium. Nam dantur animalia ruſtico æſtimata,vt lucra inde prouenietia ſint communia, pro æquali portione, & quod damna etiam in eis obuenientia communia ſint, & hoc fieri dicitur, vt ruſticus ſentiat periculum pro medietate, quia vigore æſtimationis dicitur contracta venditio pro medietate, & pro medietate in ruſticum dicitur translatum dominium, dixi ſupra capitulo nono numero 57. & ſic à venditione præcedenti iuſtificari videtur, quod ruſticus ſuſtineat, & periculum animalium pro parte.

Equidem admitto, vt dixi de donatione præcedente ſupra num.6.ſtare poſſe,quod à
39 contractu † venditioni præcedente ſocietatem cauſetur translatio dominij in ruſticum pro medietate, & ita quod pro iſta medietate periculum ſuſtinere debeat, tanquam de re propria,& quod ſocius ruſticus in fine ſocietatis, vt fieri ſolet, teneatur ſoluere pretium partis emptæ, ſed quod ruſticus ſolum percipiat lucri partem, licitũ eſſe mihi perſuadere non poſſum. Nam ſi ruſticus habet medietatem in animalibus, & ponit operas & expenſas in ea alendo,cuſtodiendo & gubernando,iniuſtum mihi videtur,quod ſolũ lucri medietatem ſentire debeat, nulla habita conſideratione de ſuis operibus & laboribus,de quibus quod ratio haberi debeat,certiſſimum eſt,l.ſi non fuerint. l.cum duobus. §.1.in coeunda. ff.pro ſoc.& §.1.Inſtitut. de ſocietat. Vtique ſecundum regulas ſocietatis medietas lucri eſſet ſibi danda, quia habet medietatẽ in animalibus, & ſuſtinet eorum periculum, & quia in cuſtodiendo, in alendo,& in gubernando,ponit operas, expenſas,& induſtriam,cum lucrum ex ea medietate veniat non ſimpliciter, ſed quia concurrunt cum ea opera & labores & expenſæ paſtoris ſimiliter, & ſibi de lucro medietas dari deberet,vt diſponitur in d.l.cum duob. §.in coeunda.& in l.ſi paſcenda.C.de pactis. Et quod domino ſolum lucri quarta pars dari deberet, tenere aliquos in arctiſſima conſcientia,dicit Petrus de Vbaldis in dict.trac. de duob.fratr.part.5.num.27.Verum ſubiungit,quod hoc iuri non conuenit, & eſt contrarium ſocietati humanæ,qua mundus conſeruatur, quia ſi hoc eſſet, nullus reperiretur,qui vellet animalia dare in ſocietatem, & quaſi totus mundus,qui obſeruat, vt medietas lucri ſit domini,alia paſtoris, damnaretur,tanquam vſuram ſeu illicitum lucrum exercens, quod non eſt dicendum, & ſalua determinatione ſanctæ Eccleſiæ,cui ſe ſubijcit,putat iura conuenire communi cõſuetudini,& conſcientiæ non repugnare, ſed ego eius opinioni ſubſcribere non audeo, quia eius fundamenta non ſunt ſolida,& facile remoueri poſſunt.

Et primo dum allegat text. in l.cum duobus.§.ſi in coeunda. ff.pro ſoc.dico,d.textũ
40 facere contra † eius opinionem, quia ibi lucri medietas datur paſtori, qui ſolummodo ponit operas, & nullam in animalibus partẽ habet, & quia ponit tantum operas, dicitur in text.quod pretiũ operæ artis eſt velamentum.Secundo dum allegat tex. in l.cum duobus.§.damna fatalia. ff.eod.dico,quod nõ fa
41 cit pro eius † opinione, quia ibi de lucro, qualiter ſit diuidendum, nullum verbum habetur, ſolum agitur de interitu animalium, & dicitur, quod ſi animalia pereunt abſque culpa ſocij,licet æſtimata data fuerint,damnum eſt commune,& datur actio pro ſocio, ſi animo ſocietatis contrahendæ data fuerunt. Et ſi ab illo textu argumentum ſumatur,quod quemadmodum damnum eſt commune, ita commune lucrum eſſe debeat, vt diſponitur in §.illud. Inſtit.de ſocietat. erit contra Petrum, quia paſtor poreſt eſſe in dãno non ſolum ratione medietatis animalium,ſed etiam operarum & laboris, & ſic ratione operarum etiam lucri pars ſibi danda
42 erit. Tertio dum dicit,quod animalia † non communicantur, & quod æſtimatio in ſocietate non operatur translationem dominij, ſed ideo paſtor ſentit partẽ damni,quia non conſiderato, cuius ſit res, dummodo pereat occaſione ſocietatis, damnum eſt commune,& ſi commune eſt damnum,lucrũ, quod ex ea percipitur, commune eſſe debet, l.cũ duob.§.quidam ſagariam.ff.pro ſoc.dico,eſſe differentiam inter capitale ſocietatis, & res cęteras ſociorum.In capitali ſocietatis ſi pertinet ad vnum ex ſocijs,& non ſit cõmunicatum, ad eum etiam pertinet lucrum & damnum, tum ratione dominij, tum etiam quia lucrum percipere nõ licet ex capitali, quod damno non ſit ſuppoſitum, vt dixi ſupra c.16.& ſi pro parte fuit tranſlatum,ſimiliter ex eo, cum ad alterum ſociũ pertineat iure ſocietatis lucrum percipere non licet, vt in loco præfato declaraui.

In cæteris vero rebus,quæ ſunt ſociorum extra ſocietatem,ſi pereant occaſione ſocietatis, ideo damnum eſt commune, quia ex

eis etiam alter ſocius non dominus lucrum pro parte ſentire poterat, ita declarat Soc. conſil. 265. ſub num. 1. libr. 2. vt dixi ſupra c. 18. num. 28. & ideo ſtante iſta diuerſitate, à cæteris rebus ſociorũ ad capitale ſocietatis arguere non licet.

. Etiam dico, quod iſta argumentatio non ſtringit, quia ſi lucrum debet regulari à periculo, erit dicendum, partem lucri habere debere paſtorem, quia ſuſtinet partem capitalis, & debere etiam habere lucri portionẽ aliquam ratione operarum, cum & operarũ ratione habita lucrum diuidi debeat. d. l. cũ duobus. §. ſi in coeunda.

Quarto dum Petr. conſiderat, quod lucrũ appellatur illud, quod ſupereſt deducto capitali, & de operibus nulla ratio habetur in deductione, dico hoc eſſe æquiſſimum, quia
43 † ponens operas non ſentit damnum de capitali, ita conueniens eſt, quod ponens capitale non ſentiat damnum de amiſſione operarum, vt per Socin. in dict. conſil. 265. libro 2. reſpectu vero lucri, quod operarum ratio haberi non debeat, & quod ſint nullius conſiderationis, eſt falſiſſimum, vt patet in d. l. cum duobus. §. ſi in coeunda. & habetur in d. l. ſi non fuerint. vbi expreſſe dicitur; Plerumque enim tãta eſt induſtria ſocij, vt plus ſocietati conferat, quam pecunia.

44 Igitur dico, à contractu emptionis † præcedente ſocietatem equidẽ fieri poſſe, quod dominium & periculum animalium transferatur pro parte, ſed nego lucrum diuidi debere, vt Petrus declarat, nempe pro medietate, nullo habito reſpectu ad operas, ſed dico eſſe ſeruandam æqualitatẽ, & eſſe habendam rationem capitalis, periculi & operarũ, vt per Nauarr. in manual. c. 17. ſub nu. 26. & Graff. in ſuis deciſ. aureis lib. 2. part. 1. nu. 23. 24. & num. 27.

45 Conſiderari poteſt † quando dantur animalia paſtori æſtimata, & ſic contrahitur emptio & venditio pro medietate, & differtur pretij ſolutio vſque ad finem ſocietatis conuenientiſſimum eſſe, debere conſiderari ſocium venditorem cauere re, & precio, & ideo iuſte fieri poſſe, quod ei a paſtore emptore detinente rem, & pretium de lucro ſibi debito, portio aliqua tribuatur, etiam ſi nulla mora intercedat iuxta textum in l. curabit præſes. Cod. de act. & ita ſaluari poſſe, quod lucrum pro medietate diuidatur.

46 Conſiderari, etiam debet, quod aliquando quis eſt prædij dominus, & dat animalia ruſtico in eo commoranti, qui cum paleis, & paſcuis prædij animalia gubernat, & ideo iuſte fieri, quod dominus maiorem lucri partem percipiat cum ſolummodo animalia cuſtodire ſit obligatus & in materia ſocietatis animalium reſolutio facta a Rott. Roman. in cauſa Anagnina vſurarum die 14. Martij 1604. habetur in ſequenti deciſione.

47 De anno 1591. fuit ad quinquẽnium † inita ſocietas inter Iulium de Proſperis de Carpinero ex vna, & Ioannem Campagnam, & Fabritium Ferrarium ex alia in qua Iulius quoddam Præcodium ouium appoſuit concorditer æſtimatum ad ſcuta 1020. tali pacto quod fructus ex præcordio proueniẽtes pro dimidia quolibet anno diuiderentur, quod ſi totum præcordium cum lucro vendi contingeret lucrum ęqualiter diuideretur, & capitale integrum Iulius haberet, item cum pacto quod quolibet anno pecora Præcodij mortua deberent de fętibus illius anni reſarciri, ex quo vltimo pacto oritur dubium, an huiuſmodi contractus, fuerit illicitus, & prohibitus, & an ſententia de partibus illũ tamquam illicitum damnans veniat confirmanda, vel infirmanda, & cauſa in Rota per me propoſita Iulio tantum informante Domini cenſuere iſtum contractum non vſurarium, ſed licitum eſſe & per conſequens prædictã ſententiam eſſe reuocandam, quia Præcordium fuit Ioanni, & Fabritio traditum æſti-
48 matum, † quo caſu cenſetur emptio, & venditio arg. l. ęſtimatę. ff. ſolut. matrim. l. plerũque. §. ſi ante matrimonium. ff. de iur. dot. & in terminis noſtri caſus tradit Ang. de Perigl. in tract. de ſociet. parte 2. num. 19. verſic. quinto caſu, & Bald. in leg. ſi paſcenda. C. de pact. vbi Corn. & Paul. Caſtr. & Decius num. 16. & Alex. in fin. tradit Ambr. de Vignat. in tract. de vſur. in cap. ſalubriter ante nu. 189. quo caſu iſti doctores conſiderant quod qui tradit pecora æſtimata cenſeatur medietatẽ animalium paſtori vendere, & de precio illius medietatis illi fidem facere, & tunc dominium pro medietate vendita transfertur in paſtorem, & periculum vterque pro medietate ſubibit per regulam tex. in l. pignus. C. de pign. & in terminis noſtris eſt textus expreſſus in l. cum duobus. §. damna. ff. pro ſoc. vbi doct. & tradunt Bald. & Paul. in d. l. ſi paſcenda vbi Iaſ. num. 2. & Dec. d. num. 16. & Corn. num. 4. & 5. Vignat. vbi ſupra, vnde infertur quod cum dominium medietatis huius Præcodij ſpectaret ad Ioannem, & Fabritium fuit licitũ paciſci, quod pecora mortua reſarcirentur de feſtibus communibus, æquum enim eſt, quod cum damnum reſarciendum eſſet commune, deberet itidem ex fętibus communibus reſarciri.

49 Quibus non obſtant, quod in eodem cõtractu dicitur, nempe quod ſi totum Præcodium cum lucro vendi contingeret, æqualiter lucrum diuideretur & Iulius haberet ſuum capitale, quia non ex eo ſequitur medietatem Præcodij ex æſtimatione à principio Ioanni, & Fabritio venditam non fuiſſe, Nam cum de precio illius medietatis fuiſſet habita fides a Iulio voluerunt partes, quod caſu, quo Præcodium venderetur cum lucro quod lucrum diuideretur, & quod Iulius haberet totius Præcodij æſtimationem, medietatem namque pro ſuo capitali, me-

dietatem

dietatem vero pro precio quo medietas Præcodij Ioanni, & Fabritio æſtimata, & ſic vẽdita fuerat, Nec etiam obſtat, quod aliqui ex ſupradictis doctoribus velint quæ dicuntur de pecoribus æſtimatis datis intelligere de animalibus groſſis, prout ſunt boues quia ex identitate rationis idem eſt dicẽdum de animalibus minutis, vt bene notat Ang. de Perigl. vbi ſupra num. 14. circa fin.

50 Vlterius quia etſi prædicta † æſtimatio nõ præceſſiſſet, & dominium totius Præcodij penes Iulium remanſiſſet, & per conſequẽs omne periculum ad ipſum ſpectaſſet ex ſupradictis, & Ioannes, & Fabritius tantummodo in iſta ſocietate ſuam induſtriam poſuiſſent, prout iſto modo ſocietas coiri valet iuxta text. in leg. 1. & in l. ſocietas. ff. pro ſoc. tradit Iuſtin. in §. de illa Inſt. eod. & Corrad. de contract. quæſt. 88. concl. 6. verſ. & quod ſit ſocietas, & Sot. de Iuſt. & iur. lib. 6. quæſt. 6. artic. 1. Etiam iſto caſu prædictum pactum fuiſſet licitum, cum oues perituræ non venirent reintegrandæ ex bonis ipſius Ioãnis, & Fabritij, ſed ex fętibus ipſis, & Iulio com-

51 petentibus. Poſuit namque † in pactum deduci, vt Ioannes, & Fabritius pro dimidia lucri concurrerent ad conſeruationem capitalis Iulij iuxta doctrinam Corrad. vbi ſupra quæſt. 92. in quarto caſu vbi diſtinguit, quod aut Ioannes, & Fabritius tenerentur ex pacto oues perituras ex fętibus tantum in ſua parte illis tangentibus reſarcire, & tunc pactum eſſet illicitum, aut vero ad prædictam reintegrationem, tenerẽtur de fętibus, tam ipſis, quam Iulio communibus, & tunc pactum erit licitum, quia in illo neuter grauat alterum plus iuſto, cum non Ioannes & Fabritius tantum, ſed etiam Iulius ad iſtam reintegrationem contribuant.

52 Et in fortioribus terminis facit, † quod notat Laurent. de Rodulf. in tract. de vſur. c. 2. queſt. 22. & Diu. Anton. eodem tract. §. 39. nu. 61. quos refert, & ſequitur Lup. eod. tractat. comment. 3. §. 1. num. 14. nempe valere contractum ſocietatis, quo quis dat alicui pecora cum pacto, quod fętus omnes ipſorũ integre ad ipſum ſpectent vſquequo ſit reintegratus de toto ſuo capitali, & poſtea pecora ſint communia quem contractum dicunt ſupra relati doct. non eſſe vſurarium, & reddunt rationem, quia in iſto pacto, quamuis capitale reintegretur de fętibus gregis, non tamen de ſpectantibus ad paſtorem conferentem in ſocietate ſuam induſtriã, ſed omnino de ſpectantibus ex conuentione ad illum qui contulit gregem in ſocietate, taliter, quod ſi pereat grex antequam de fętibus ſit ſatisfactus, nihil Dominus Gregis vult habere a ſocio, & ſic non dicitur tradidiſſe illi gregem immortalem, nec per modum mutui cum vſuris, vt declarat Corrad. vbi ſupra dicto caſu 3. Ex quibus infertur, quod ſi ſumus in caſu quo medietas Præcodij propter æſtimationem non fuit vendita Ioanni, & Fabritio, nec illius dominium fuit in ipſos translatum, ſed totum remanſit penes Iulium, quod etiam iſto caſu, cum Ioannes, & Fabritius ex pacto de quo in præſenti non teneantur ad reintegrationem ouium, quæ periiſsẽt, ex ſuo proprio, ſed ex fętibus communibus, Nec ſi caſu omnes oues periiſſent, ita quod non eſſent fętus ex quibus reintegrarentur non periiſſent periculo Ioannis, & Fabritij nec illi ad aliquid tenerentur ex ſupradictis, ſequitur pactum eſſe licitum nec aliqualiter poſſe reduci ad mutuum ſine quo non poteſt dari vſura ex text. in cap. conſuluit de vſur. Archid. in c. 1. 14. quæſt. 3. Abb. in c. nauiganti num. 6. eod. tit. Et ex eadem ratione colligitur ex iſto pacto non poſſe dici capitale ſaluum conſeruari, cum ſi in totum periiſſet, periculo ſolius Iulij tantum periiſſet ex ſupradictis.

53 Et vtcunque ſit Iulius † excuſatur a pęna conſtitutionis fel. record. Sixti Quinti ſuper contractibus, ad Caput ſaluum ex clauſula in fine contractus appoſita in qua partes ſe referunt, & remittunt ad iſtam conſtitutionem & quod iſta ſocietas iuxta illam intelligatur facta, & non alias aliter nec alio modo, prout de ſimili clauſula expreſſa in conſtitutione cenſus tenuit Rotta in vna Foroliuien. cenſus. 13. Nouembris. 1589. coram bona mem. Orano & fuit dictum in alia Beneuentana Cenſus. 29. Martij. 1593. coram Illuſtriſſimo Pamphilio, quæ fuit confirmata. 3. Decembris. 1595. coram Illuſtriſſimo Mantica. Et ad idem faciunt tradita a Bartol. in leg. non ſolum. §. morte numero 24. & ibi Alexand. numero 13. & 14. ff. de oper. nou. nunc. & a Gabr. conſilio 47. numero octauo libro ſecundo. Ex iſta namque clauſula arguitur pręciſa contrahentium intentio non contraueniendi prædictam conſtitutionem quin iuxta illam contrahendi argument. textus in lege non aliter. ff. de leg. 3.

Poteſt conſiderari, quod ſi vſura non cadit in ſupra poſitis conuentionibus, tamen illicitæ dici debeãt, quando paſtor teneatur de ſui lucri parte, capitalis partem ponentis animalia conſeruare, & quando ponens animalia ſecurus eſſe poteſt de ſuo capitali & paſtor poteſt ſentire damnum in amiſſione ſuarum operarum, & videtur quod Rotta in hac deciſione potius cum vltimo, quã cum primis fundamentis tranſeat.

54 Ad vltimum etiam † fundamentum animaduerti poteſt, proteſtationẽ non excuſare, quando fuit deuentum ad actum proteſtationi contrarium, vt quia fuerit obſeruatus contractus prout in eius forma continetur Bocc. in tract. de cenſib. part. 1. nu. 95. & part. 2. nu. 138. & ſeq.

CAPVT XX.

De damnis & expenſis, & de dolo, & culpa & caſibus fortuitis.

SVMMARIA.

1 *Lucra & quæſtus quod adſint intelligitur deducto damno.*
2 *Dolus præſtatur in ſocietate.*
3 *Dolus remitti non poteſt, etiam cum iuramento.*
Intelligitur de futuro, non de præterito.
4 *Intelligitur de dolo vero, ſed de præſumpto quod remitti poſſit, tenent aliqui, & num. 5.*
6 *Intelligitur de dolo futuro in committendo, quod remitti non poſſit, ſed non dolo futuro in omittendo, quod remitti poteſt.*
7 *Actus, ex quo dolus præſumitur, remitti poteſt, vt eſt remittere, quod non conficiatur liber rationum, ex cuius non confectione dolus præſumitur & numero 8.*
9 *Sed ex remiſſione actus non dicitur remiſſus dolus.*
10 *Liberatus à ratione reddenda de futura adminiſtratione ſolum cenſetur liberatus ab exactiſſima & ſtricta earum redditione, ſed non cenſetur liberatus ab aliquali rationum redditione, & reliquorum reſtitutione.*
11 *Dolus, remiſſa libri confectione, ſi non poteſt probari ex non confectione libri, & non datur iuramentum in litem, poterit tamen probari alio modo.*
12 *Dolus in ſocio probaretur, ſi diceret nihil extare in ſocietate, quia penes quemlibet adminiſtratorem reliqua extare præſumuntur, & penes ſocium præſumitur extare lucrum & capitale.*
13 *Dolus ſiue conſiſtat in faciendo, ſiue in omittendo, in ſocietate remitti non poteſt.*
14 *Dolus quia deſtruit ſocietatem, cum ſocietate eſſe non poteſt.*
Dolus in omittendo eſt vere dolus.
Dolus continetur in omiſſione lucri.
15 *Lucrum ſi poteſt à ſocio conſtitui cum eius iuramento, non cenſetur ei remiſſus dolus.*
16 *Intereſſe, ſi poteſt taxari à creditore cum eius iuramento, non cenſetur remiſſus dolus.*
17 *Socio non poteſt remitti, quod non debeat ſe exercere, & lucrari, quia eſſet deſtruere ſocietatem.*
18 *Iuramentum in litem datur contra ſocium doloſum.*
19 *Etiam ſi non adſit difficultas probationis.*
Quia ſocietas, & contractus bonæ fidei, & omnes contractus de iure canonico ſunt bonæ fidei.
Iuramentum præſtatur contra ſocium doloſum, etiamſi dolus conſiſtat in omittendo, quia venit ex natura actionis.
20 *Iuramentum in litem præſtatur contra ſocium non confitentem librum rationum.*
21 *Iuramentum in litem præſtatur contra ſocium, qui habuit pecunias ad mercandum, & cum eis mercatus non fuit.*
Dolus in eo præſumitur, qui non facit id, quod facere tenetur.
22 *Iuramentum in litem datur contra ſocium expendentem pecunias extra vſum deſtinatum.*
Etiam ſi expendat non in totum, ſed pro parte.
23 *Iuramentum in litem datur contra aperientem rem communem abſque præſentia alterius ſocij.*
24 *Iuramentum in litem datur contra ſocium intempeſtiue renunciantem ſocietati.*
25 *Iuramentum in litem datur contra ſocium, qui per fallaciam doloue malo amouit rem communem, vel celandi animo.*
26 *Dolus excuſatur, ſi quis vtatur tota re ad vſum deſtinatum.*
27 *Dummodo tamen non excedat terminos, qui ſocietati conueniunt.*
28 *Etiam ſi excedat, terminos, excuſatur, ſi id feciſſe aliqua cauſa motus probet.*
29 *Cauſa ſi eſt iuſta, ſufficit qualis qualis probatio.*
Cauſa ſi eſt tantum colorata, plene eſt probanda.
30 *Doli materia vbi tractetur, remiſſiue.*
31 *Iuramentum in litem non defertur non informato.*
32 *Iuramentum in litem non defertur, ſi ſocietas ſit illicita.*
33 *Dolus cum dolo compenſatur.*
34 *Iudex ex officio poteſt iudicare ſuper intereſſe.*
35 *Capitale ſi ſit recuperatum pro maiori parte ſuper reſiduo non poterit deferri iuramentum in litem ſi cum eo non fuit negociatum.*
36 *Contra colonum defertur iuramentum, ſi rem non reſtituat.*

NIhil aut parum refert, dixiſſe de lucro & quæſtu, niſi quid circa damna & expenſas inter ſocios agendum ſit, declaretur,
1 quia nõ poteſt dici, quod adſint † lucrum & quæſtus, niſi prius damna & expenſæ deducantur, l. Murius. & l. cum duob. §. quidam ſagariam. & l. ſi vnus. §. ſi quid vnus. ff. pro ſoc. & l. fundus. in princ. ff. fam. erciſc. Tiraquel. latè in tract. de vtroque retractu. §. 15. glo. 1. num. 3. Rot. Genuen. deciſ. 48. in fin. Ideo in præſenti agemus de damnis & expenſis, & vt diſtincte procedamus: Primo in hoc capite videbimus de damnis & expenſis ſolo ſocij obuenientibus: ſecundo videbimus de damnis & expenſis obuenientibus culpa ſocij: tertio videbimus de damnis & expenſis obuenientibus caſu fortuito, & pro indigentiis ſocietatis. De dolo agendo modo dico, veriſſimam & indubitatam concluſionem
2 † eſſe, ſocium alteri ſocio teneri de dolo, l. quidam. in princip. ff. de edend. l. cum duob. §. venit. leg. rei communis. & l. ſocius ſocio, ff. pro ſoc. §. fin. Inſtit. de ſociet. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ff. commodati. l. contractus. & ibi Dec. Cagnol. & Ign. ff. de reg. iur. Bald. in l. quæ fortuitis. num. 59. C. de pign. act. Bart. in l. quod Nerua. ſub num. 26. ff. depoſiti. Socin. conſil. 24. num. 39. lib. 1. Petrus de Vbald. in tract. de duobus fratr. part. 7. in princip. Et licet dolus præteritus remitti poſſit, gloſſ. & Dd. in l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact.
3 tamen † dolus futurus remitti non poteſt, quia hoc bonæ fidei iudicio contrarium eſt, vt habetur in dict. l. contractus. ff. de reg. iur.

vel quia

Google

vel quia datetur occaſio delinquendi, le-
ge illud conuenire. ff.de pactis dotal.
Neque etiam remitti poteſt cum iura-
mento, Seraf. in tractat. de priuileg. iur.
priuileg. 108. numero quinto. Et etiamſi
doli remiſſio facta fuiſſet, per indire-
ctum non valeret, vt magis communi-
ter tenent Doctores relati per Modern.
Lucenſ. in tractat. de iurament. parte ſe-
cundamemor. ſecunda numero quinqua-
geſimo quarto. Gabriel. conſilio ſexageſi-
mo primo libro ſecundo. Inſuper etiam,
quod non poſſit remitti dolus verus, ſed
4 etiam dolus præſumptus † tenent multi,
vt per Ign. in dicta lege contractus. nu-
mero ſeptuageſimo primo, in fin. ff. de re-
gul. iur. Berous conſilio centeſimoquaran-
teſimoquarto, numero decimotertio, libr.
primo. Simon de Præt. conſilio centeſi-
moquinquageſimo, numero quinquage-
ſimoſeptimo. Sed huic opinioni non eſt
fidendum, quia quod dolus futurus præ-
5 ſumptus † remitti poſſit, tenent Docto-
rum communiter, Pariſ. conſilio quaran-
teſimonono, numero trenteſimoquinto,
libro primo Paul. de Monte Pico conſilio
quinquageſimotertio, Decius in conſilio
centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, & in
conſilio centeſimononanteſimo primo, li-
bro primo, & in conſilio 418. libro ſecun-
do Gozan. conſilio decimo octauo, nume-
ro quinto, & conſilio nonanteſimoquar-
to, numero duodecimo. Menochius in
tractat. de præſumptio. libro quinto præ-
ſumptionum tertiam numero decimo, &
vide quæ dicam infra capitulo trenteſimo
ſeptimo.
6 Bene, quia dolus duobus † modis com-
mitti poteſt, nempe in committendo &
in omittendo, Doctores declarant, ſo-
lum dolum futurum in omittendo poſſe
remitti, ſed non dolum futurum in com-
mittendo, vt per Decius in dicto conſi-
lio centeſimoſeptuageſimo ſeptimo, &
dicto conſilio centeſimononanteſimo pri-
mo, & dicto conſilio 418. Menochius in
dicta præſumpt. tertia numero nono, Se-
raſ. in tractat. de priuileg. iur. priuil. tren-
teſimo primo, numero trenteſimo, & ſe-
quent. & priuileg. centeſimooctauo, nu-
mero vndecimo. Sed in ſocietate huic o-
pinioni non eſt inhærendum, & quia
7 Doctores tractantes de hac † doli remiſ-
ſione loquuntur modo in vno, modo in
alio caſu, & diuerſimode loquuntur, ideo
agendo in ſpecie de contractu ſocietatis,
vt quid tenendum ſit aperiatur, hac diſtin-
ctione vti debemus.

Aut agimus non de doli remiſſione,
ſed de remiſſione illius actus, ex quo do-
lus præſumitur. Aut agimus de remiſſio-
ne ipſius doli.

Si agimus de remiſſione actus, ex quo
dolus præſumitur, puta quod ſocius non
teneatur conficere librum rationum: ex
eius enim non confectione abſque re-
miſſione præſumeretur dolus, lege quæ-
dam. in princip. ff.de edend. Corn. conſi-
lio centeſimononanteſimo ſexto, nume-
ro quarto libro tertio, Cephal. conſilio
678. numero quaranteſimoquarto, libro
quinto dico, quod talis remiſſio fieri po-
terit, quemadmodum etiam tutori remit-
8 titur, quod non teneatur † conficere in-
uentarium, lege fin. Codic. arbitr. tut.
Bartol. & cæteri in lege tutori qui reper-
torium. ff.de adminiſt. tut. Et quod talis
remiſſio ſocio fieri poſſit, tenet Alexand.
conſilio quaranteſimoſeptimo, numero
quarto libro primo. Sed ex tali remiſſio-
9 ne, quod dolus fuerit † remiſſus, cen-
ſeri non debet, quia in ſimul ſtare poſ-
ſunt, quod ſocius non conficiat librum,
& quod non ſit in dolo, vt conſiderat Si-
gnorol. conſilio centeſimodecimo, nu-
mero decimoquinto, & ſi ſimul ſtare poſ-
ſunt, cum remiſſio vnum poſſit operari
ſine doli remiſſione, quod alterum ope-
retur, nempe doli remiſſionem, dicen-
dum non eſt, Angel. in lege ſi vnus. §. il-
lud. ſub num. 1. verſ. ſequitur. & verſic. &
idem intelligitur. ff.de pact.
10 Et quod liberatus à reddendis † ratio-
nibus de futura adminiſtratione tenea-
tur rationes reddere, & reliqua reſtitue-
re, & ſolum cenſeatur liberatus ab exa-
ctiſſima, & anxia, & ſtricta rationum
redditione, habetur in lege quidam de-
cedens. & ibi gloſſa & Doctores. ff.de ad-
miniſtrat. tutor. Bartolus in leg. Aurelius.
§. Caius, numero octauo. ff.de liber. lega.
Angel. conſ. centeſimo octuageſimoquin-
to. Socinus conſilio 201. colum. ſecunda
libro primo, Signorol. conſilio centeſimo
nono, & centeſimo decimo, Bertran. con-
ſilio centeſimo quaranteſimo octauo, libr.
tertio, & conſilio quarãteſimo quinto, ſub
numero decimo, libro quarto, & conſilio
nonanteſimo ſexto, vbi teſtatur de com-
muni libro ſexto, Barbat. conſilio quarto,
numero octauo, & nono, libro quarto Be-
rous conſilio trenteſimoſeptimo, numero
decimo, libro ſecundo, Rimin. ſen. conſi-
lio trecenteſimo nono, libro ſecundo, Cra
uett. conſilio centeſimo nonanteſimo ter-
tio, numero nono, & libro primo, & con-
ſilio 568. numero quinto; libro quarto, &
conſilio 764. numero nono, libro quinto,
Couarru. libro ſecundo, variar. reſolut. ca-
pitulo decimo quarto, numero tertio, vbi
de communi Menoch. in tractat. de præ-
ſumpt. libro quarto, præſumpt. centeſi-
ma ſexageſimoquarta, numero primo, &
de magis communi teſtatur Botta con-
ſilio

Digitized by Google

ſilio 46.numet.21. Maſchar.concluſ.1252.
numero 14. Quamuis etiam ſtante tali re-
11 miſſione † contra ſocium non conficien-
tem librum iurari non poſſit in litem,quia
ſtante liberatione ceſſat præſumptio doli,
quæ ex non confectione libri inſurgeret,
vt loquendo de tutore tradit Borgnin. in
tract.de tut. & curat. numero 207. nihilo-
minus quia dolus remiſſus non cenſetur,
de eius dolo poterit probari per alias pro-
bationes, & eo probato, iuramento in li-
tem contra eum locus erit, vt dicit Borgn.
in dicto loco numero 207. & ita dolus, qui
non poteſt præſumi ex non confectione
libri,& ex non reddita ratione, quod non
cenſeatur remiſſus, & poſſit probari per
alias probationes, tradit Alexand. dicto
conſilio 47. ſub numero 4. libro 1. Marſil.
in rubric.de probation.numero 136. Et do
lus in ſocio diceretur probatus, ſi ipſe
12 † diceret nihil exſtare in ſocietate, & ſic
reliqua reſtituere recuſaret, quia penes
quemlibet adminiſtratorem reliqua exta-
re præſumuntur, Alexand. in conſilio 45,
in princip. libro primo, Ruin.conſilio 69.
ſub numero quarto, libro 2.Crauetta con-
ſilio 568.numero ſexto,libro quarto,Nat-
ta conſilio 361.numero quarto,libro ſecũ-
do. Et quod in ſocietate præſumatur adeſ-
ſe non ſolum capitale, ſed etiam lucrum,
tradit Rott. Genuen.deciſio.173, num.11.
poſt Socin.in conſilio 24.numer. 40.& 41.
libro primo, Berous conſilio 191. numero
48. libro primo. Si vero agimus de remiſ-
ſione ipſius doli, dico, quod, ſiue dolus
13 conſiſtat † in committendo, ſiue in omit-
tendo, talis remiſſio non valeat, non ſo-
lum ea ratione,quia daretur occaſio delin-
quendi, ſed & ea ratione, quia eſt peni-
tus contra ipſius ſocietatis naturam & eſ-
ſentiam, quod dolo ſocius contra ſocium
vti poſſit, ſiue in omittendo, ſiue in com-
mittendo, quia ſi ea facere omittit, quæ
pertinent ad ſocietatem, deſtruit ſocie-
tatem,puta ſi omittat exercere peguniam,
& lucrari, tum quia ſocietas dolum non
admittit, quia dolus eſt delictum, Gloſſa
in lege prima, §. ſi apud ſeruum, digeſtis
depoſit. & delictorum turpis atque fœda
communio eſt, lege quod autem, digeſtis
14 pro ſoc. & ſocietas, ſi dolo † malo, aut
fraudandi cauſa coita ſit, ipſo iure nul-
lius momenti eſt, quia fides bona contra-
ria eſt fraudi, & dolo, leg. ea vero. dige-
ſtis pro ſoc. tum etiam, quia non facere
eſt facere, §. affinitatis. Inſtitutio.de nu-
ptijs, & ſi ſocius non ſe exercet in ſocieta-
te, dicitur facere, nempe facere contra
eius promiſſionem, & dicitur deſtruere
ſocietatem, cuius eſſentia, vt in eius dif-
finitione patet,conſiſtit in exercitio ad lu-
crum ſeu quæſtum, qui pro fine & forma
ſocietatis conſiderantur.

Et ita quod de lucro dolo omiſſo tenea-
tur ſocius, admittendo in omiſſione lucri
dolum contineri, tradit Socinus conſilio
vigeſimoquarto, numero tertio, & conſi-
lio 46.ſub numero nono,libro primo. Plot.
ad lege ſi quando. Cod. vnde vi. §. decimo-
tertio, numero nono. Et quod dolus in
omittendo ſit verus dolus, eſt textus in
lege prima, §. primo. ff. de dolo. tradit
Socinus conſilio ſeptuageſimotertio, nu-
mero ſeptimo, libro primo, & ſit aliquan-
do grauius dolo in committendo,compro-
bat Seraf.de priuileg.iur.priuileg.31.num.
51.& num.53.

Neque obſtat, ſuper intereſſe poſſe con-
15 ueniri, quod ſtari debeat aſſertioni † cre-
ditoris cum iuramento, quia non inde ſe-
quitur, quod ſtari debeat aſſertioni ſocij
cum iuramento, ſi ſit doloſa, & contra eſ-
ſentiam, & naturam ſocietatis, quia tene-
tur arbitrari,& declarare lucrum, prout fa-
ceret quilibet bonus vir, attento capitali,
& operibus cuiuſq; ſociorum, & non cen-
ſetur ei remiſſus dolus, vt dixi capitulo 17.
numero 28.

16 Et ſuper intereſſe † etiam, ſi fuit dictum
velle ſtare declarationi creditoris cum iu-
ramento,non cenſetur remiſſus dolus, etſi
in declarando excederet, Iudex ad con-
gruam quantitatem reducere deberet.
Nat. conſilio 450. num.12. libro 2. Caſtra.
de ſocietat.offic.cap.44.Seraf.de priui. iur.
priuil.31.num.9.

Et ſocio ab altero ſocio non poteſt re-
17 mitti,quod exercere † pecuniam & lucra-
ri non teneatur, quia,vt dixi, non ſe exer-
cere, & non lucrari ſunt deſtructiua ſo-
cietatis, & pacta deſtructiua contractus,
cum ipſo contractu ſtare non poſſunt, leg.
ſocietatem,in fine.ff. pro ſoc.dixi ſupra ca-
pitul. 2.num.25.Rimin. iun.conſil.400.nu-
mero 51.libro quarto, & ſaltem pacta hu-
iuſmodi eſſent reijcienda, & ſocietas re-
ducenda ad ſui veram formã & eſſentiam,
ſecundum opinionem Gomeſ. libro 2. re-
ſolut.iur.cap.5.ſub num.5. verſ. ex qua re-
gula,& verſ.ſeq.

Igitur veriſſimum eſt, ſocium de dolo
18 teneri, & † dolum futurum remitti non
poſſe,& cum de dolo teneatur,contra eum
alteri ſocio ad probandum expenſas,dam-
na & intereſſe,defertur iuramentum in li-
tẽ.Et licet regulariter differatur duob. con
currentibus, nempe dolo & probationis
difficultate,l. ſi quando,& ibi gloſſ.Bartol.
& cæteri. C. vnde vi.l. in actionibus. ff. de
in lit.iur. vbi omnes & præcipue Iaſon nu.
17.& Dec. num.13.& num.31. Seraf.d.tra-
ctat.de priuil. iur. priuil.31. nu.20. tamen
19 quia † ſocietas eſt bonæ fidei cõtractus, §.
actionum autẽ,Inſt.de act.iuramentũ iſtud
præſta-

præſtabitur ſocio contra ſocium doloſum,
etiãſi non adſit difficultas probationis, Plot.
in d.l.ſi quando. nu.558. C. vnde vi. Et quia
etiam de iure Canonico omnes contractus
ſunt bonæ fidei, Bald.in cap.1.in fin. de plus
petitio. Dd.in cap.venerabilis. de exceptio.
vbi ſeruabitur ius canonicum, in omnibus
contractibus poterit contra doloſum iura-
mentum deferri, etiam ceſſante difficultate
probationis, Plot.d.loc.num.560.Seraf.d.pri
uil.31.num.97.& præſtatur contra doloſum
in omittendo, quia venit ex natura actionis,
vt per Maſchard.poſt alios, quos citat concl.
934. nu.16. vbi de magis communi teſtatur
Crauet.conſil.433.num.13.& num.22.lib.2.
Et quod contra ſocium doloſum alteri ſocio
20 † detur iuramentum in litem, datur exem-
plum in ſocio, qui librum nõ confecit, Abb.
in conſ.12.colum.4.lib.1. Pariſ.conſ.25. nu.
46.& 47.lib.2.conſ.75.lib.1.& conſ.109.lib.
3.Soci. conſilio 46.& conſ.73.lib.1. & conſ.
213. libro 2. Thob. conſ.63. num.3.Cephal.
conſ. 363.num.7.lib.3. & conſ.678.num.24.
lib.5.Roland.conſ.49.num.12.lib.1.Ioſeph.
Lud.conclu.53. verſ.ſocius.num.33.Simon.
de Præt.conſ.26.num.16.Crauett.conſ.433.
ſub num.13.lib.3. Et datur exemplum in ſo-
cio, qui habuit pecunias ad mercandum, &
21 cum eis mercatus † non fuit, quia poterit
contra eum in litẽ iurari, vt per Ioſeph.Lud.
d.concluſ.53.verſ. ſocius ſi admininiſtrauerit.
Plot.d.§.13.num.9.cum, vt ſupra dixi, dolus
in eo præſumatur, qui id non facit, quod fa-
cere debet, l.dolus.ff. mandati. Roma. conſ.
191.Alex.conſ.52. colum.2. & conſ.84. col.
2.lib.6.Corn.conſ.116.ad fin.lib.1.& conſil.
128.col.2.lib.3. Curt. iun. conſ.19. in princ.
Crauet.conſ.100.num.9.& conſ.115.ſub nu.
2.lib.1.Seraf.d.priuil.31.nu.53.Datur etiam
22 exemplum in ſocio † expendente pecunias
ſocietatis vltra vſum deſtinatum, qui id do-
lo facere dicitur, & tenetur ad intereſſe pro
bandum iuramento alterius ſocij, l.ſi fratres
§.ſi quis ſocietatem.ff.pro ſoc.l.1.§.eſt autẽ.
ff.depoſit.l.vendicantem.ff.de euict.l.dolus
& ibi Bar.ff.mandati.Cor.conſ.128.nu.5.lib.
3.Plot.ad d.l.ſi quando.nu.497. etiã expen-
dente non in totum, ſed in parte, vt per Cor.
d.conſ.128.nu.5.lib.3.Crau. conſ.433.lib.3.
Similiter datur exẽplum, ſi vnus ex ſocijs ca
23 pſam crumenam, † valiſiam, domũ, horreum
cellam vinariam, & ſimilia clauſa, abſq; præ-
ſentia alterius ſocij ſiue teſtium aperit, dici-
tur eſſe in dolo, & datur contra eũ iuramen-
tum in litẽ ſuper rerũ quantitate, quæ in di-
ctis locis reperiebãtur, Dd.in l.tres frat.ff.de
pact.Anch.cõſ.286.Pariſ. cõſ.75.li.1. & cõſ.
25.li.2.& cõſ.109.li.3.Dec.cõſ.178.li.1.Plo.
ad d.l.ſi qñ.nu.493.& 494.Et datur exẽplum
in ſocio intempeſtiue renunciante ſocietati
24 qui † dicitur eſſe in dolo, & contra eum da-
tur iuramentum, l.actione.§. diximus, & l.ſi
cõuenitur.& l.ſed & ſocius.ff.pro ſoc.§.ma-
net autem.Inſtit. de ſociet.Petr.de Vbald.d.
tract.de duob. fratrib.part.11. ſub nu.1.verſ.
quarto.Plot.ad d.l.ſi quando.num.503.

Inſuper datur exemplũ in ſocio, qui per
25 fallaciam doloue † malo amouit rem com-
munem, vel celandi animo contrectauit,
Plot.ad dict.l.ſi quando.nu.501. Natt.conſi.
361.num.10.lib.2.Et dum dicitur, ſocium à
dolo excuſari, ſi aliquid faciat in communi,
ratione iuris, quod in re illa habet, l.merito.
ff.pro ſoc.& ibi Bart.& addent.ad eum Mar-
ſil.in l.1.nu.68.C.ad leg.Corn.de ſiccar.pro-
cedit regula, ſi ſocius re communi vſus fuit
26 ad vſum deſtinatum, quia ceſſat in eo † doli
præſumptio ratione iuris, quod in ea habet.
d.l.merito. ff.pro ſoc.Menoc.in tract.de præ
ſumpt.lib.5.præſ.18.num.4. Baldus in conſi-
lio 37. ad fin.lib.5. Addent.ad Bart. in dict.l.
merito.Alex.conſil.103. ſub num.12. libr.1.
Plot.ad d.l.ſi quando. nu.312. C.vnde vi.idẽ
Menoch.in tract. de recup.poſſ.rem.3.num.
629.Cephal.conſil.363.in fin.lib.3. Sed non
procedit, ſi tota re communi vſus fuit exce-
dendo terminos, qui ſocietati conueniũt, &
27 extra vſum deſtinatũ, quia tunc ceſſat † præ
ſumptio inſurgens ratione iuris, quod in re
habet, Bal.in l.1.C.ad leg.Iul.de vi.pub.Ale-
xand.in d.conſ.103.libr.1. Boſſ.in tit.de de-
cr.medio. quando delictum habeat originẽ
à contractu, num.12. Plot. ad d.l.ſi quando.
num.314.Cephal.conſil.388. in fin.lib.3.Me
noch. dict.trac.de recuper.poſſeſſ.remed.3.
num.629. Verum poteſt etiam exceſſus ali-
quando excuſari, ne in ſocio præſumatur do
28 lus, nempe quando aliqua † legitima cauſa
motus id fecit, vt ſi pro ſaluanda parte ſua
totã rẽ per vim occupauit, paratus alterã par
tem ſocio conſignare, Bald.conſilio 410.col.
2.lib.2.Cephal.conſil.4.ſub num.11.verſ. &
ſimiliter.& verſ.cum ergo.Plot.ad dicta leg.
ſi quando. nu.315. Sed ita demum à tali ex-
29 ceſſu † ſocius excuſabitur, ſi probet ad ita
faciendum à dicta cauſa inductum fuiſſe,
Gabr.in ſuis. comm.concluſ.tit.de malefic.
concluſ.8.num.66.Et ad hoc probandum, ſi
iuſtam cauſam allegat, ſufficit qualis qualis
probatio, ſi vero coloratam cauſam allegat,
& non omnino iuſtam, exacta vehemẽsque
probatio requiritur, Alexand.in dict.conſil.
103.ſub num.13. lib.1.Menoch.in d.remed.
3.de retinenda poſſeſs. num.653.Plura alia
30 de dolo dici poſsũt, ſed † quia lato ſolio tra
duntur à Maſchar. in tract.de prob.concluſ.
531.& à Menoch. in tract.de præſump.libro
5.præſ.3.ad ibi per eos tradita te remitto. Et
iſta exempli gratia dixiſſe ſufficiat. Duo non
ſunt omittenda in propoſito. Vnũ eſt, quod
31 ratione doli † ſocio contra ſociũ tunc demũ
datur iuramentum, quando eſt bene infor-
matus de rebus, ſuper quibus iurare intẽdit,
& non alias, Plot.ad d.l.ſi quando.num.495.
& num.619.Beccius conſ.47. num.16.Seraf.
dict. tract. de priuil.iur. priuil.33. num.217.
Alterum

32 Alterum eſt, quod tunc demum † ſocio cõ-
tra ſocium datur iuramentum in litem, ſi ſo
cietas licita ſit; ſecus vero ſi illicita, Iaſon in
conſ. 174. in 3. dub. lib. 2. Plot. ad d. l. ſi quan-
do. nu. 498. Item omittendum non eſt, quod
33 † inter ſocios, qui ſunt in pari dolo, admit-
titur compenſatio, l. ſi ambo. & ibi gloſſ. de
compenſat. Gloſſ. in §. fin. Inſtit. de ſocietat.
l. ſi duo. ff. de dolo. Seraf. dict. priuileg. 31. nu
mer. 32.

34 Non ſolum datur iuramentum † in litem in contractibus bonæ fidei, & in iudicijs arbitrarijs, ſed etiam abſque iuramenti datione poteſt iudex rerum valorem, & intereſſe ſuo arbitrio æſtimare, & male faceret iudex, ſi reum abſolueret, tale æſtimatione non facta, ſub prætextu, quod nõ fuiſſet probatum Aret. conſil. 83. colum. 6. verſic. & quamuis intereſſe, & conſil. 160. vol. 3. verſ. ſicut dicimus Alexand. conſil. 133. colum. fin. libro 1. & conſil. 77. colum. fin. libr. 6. Corn. conſilio 26. ad fin. lib. 1. & conſ. 55. col. 4. & conſ. 113. ad fin. & conſ. 261. col. 2. lib. 3. Crauet. conſil. 218. nu. 4. libr. 1. Seraf. qui alios citat in tract. de priuil. iur. priu. 31. num. 99.

35 Socius, † qui poſuit pecuniam pro capitali ſi eam repetat pro maiori parte, ſocius recipiens amplius cum reſiduo negociari non erit obligatus, & ideo non negociando contra eum in litem iurari non poterit ſub prætextu, quod in dolo verſetur, ob non factam negociationem, & ob non cõfectum librum rationum Iaſ. in conſil. 174. col. 5. verſ. item ex alio libr. 2. & poſt eum Plotus ad dict. l. ſi quando num. 500. C. vnde vi.

36 Colonus partiarius † ſiue nummis colens ſi debito tempore rem domino non reſtituat in dolo eſſe dicitur, & contra eum in litem iurari poteſt, niſi habeat iuſtam cauſam retinendi rem ex pacto prouenientе ab ipſo contractu Plot. ad dict. l. ſi quando num. 505. C. vnde vi.

CAPVT XXI.

De Culpa.

SVMMARIA.

1 *Culpa lata & leuis veniunt in ſocietate, ſed non leuiſſima.*
2 *Culpa etiam lata remitti poteſt.*
3 *In dote remitti non poteſt.*
4 *Neque in ſocietate.*
5 *Solertia & diligentia ſocij inſpicitur in ſocietate.*
6 *Pacta deſtruentia contractum cum contractu ſtare non poſſunt.*
7 *Culpa à teſtatore remitti poteſt.*
8 *Dolus eſt in ſocio non negotiari.*
9 *Et non lucrari.*
Culpa cum culpa compenſatur.
10 *Culpa leuiſſima venit in ſocietate, ſi ita cõuentũ fuit.*
Et ſi ſocius erat diligentiſſimus in ſuis rebus.
11 *Et ſi ſuſcepit cuſtodiam.*
Maxime recepta mercede.
12 *Adhibita tamen diſtinctione. & num. 14.*
13 *Cuſtodia à ſocio non cenſetur ſuſcepta, ei mercede non conſtituta.*
15 *Aeſtimatio facit ſocium de culpa leuiſſima teneri.*
16 *Contrarium videtur verius. & num. 18. & 19.*
17 *Aeſtimatio non facit tranſire proficuum.*
20 *Intellectus l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ff. commodat.*
21 *Intellectus l. cum duobus. § damna. ff. pro ſocio. & num. 22.*
22 *Incendium ſolet euenire leuiſſima culpa.*
23 *Aeſtimatio non operatur, vt paſtor teneatur ad cuſtodiam.*
24 *Conſuetudine fieri poteſt, quod paſtor teneatur ad cuſtodiam, & de leuiſſima culpa.*
25 *Hæres ſocij tenetur de culpa leui.*
26 *Cum diſtinctione & nu. 27. & 28.*
29 *Culpa cum diligentia non compenſatur.*
Diligentia ex natura ſocietatis adhiberi debet.
30 *Socius tenetur de culpa ſocij aſſumpti.*
31 *Culpa non præſumitur, ſed debet probari ab allegante.*
32 *Interpretatio ſemper in obſcuris ſumitur culpæ excluſiua.*
33 *Præſumitur ad culpam excludendam, id ſocium feciſſe in alienis, quod feciſſet in ſuis rebus.*
34 *Pactum ita factum iudicatur, vt ab alijs verſimiliter factum fuiſſet.*
35 *Culpæ ſuſpicio in dubio quieſcit.*
36 *Culpa probatur in actu continente dolum.*
37 *Culpa præſumitur in actu, quæ ſine culpa committi non ſolet, vt furtum & incendium. & nu. 38.*
39 *Furtum ſi fuit commiſſum à vicinis & domeſticis, ceſſat in eo præſumptio culpæ.*
40 *Et quando fuit factum à ſeruo ſuo famulo accommodato cum ipſa re furata.*
41 *Et ſi famulus ad rei cuſtodiam adhibitus fuit.*
42 *Et quando res tenebatur in loco, vbi à maiori parte hominum tenebatur.*
Conſuetudo excuſat à culpa.
43 *Furtum ſi fuit commiſſum cum fractura, ceſſat præſumptio culpæ.*
44 *Et quando res furata erat in loco cum proprijs rebus illius, cui furtum factum fuit.*
45 *Furtum intelligitur culpa leuiſſima commiſſum.*
46 *Et culpa leuiſſima in omittendo.*
In lege Aquilia venit leuiſſima culpa in committendo, non in omittendo.
Socius tenetur lege Aquilia.
47 *Incendium intelligitur culpa leuiſſima.*
48 *Contraria opinio videtur verior.*
49 *Opiniones concordantur.*
50 *Incendium intelligitur commiſſum culpa leuiſſima inhabitantium.*
51 *Non procedit, vbi conſtaret de diligentia.*
52 *Non procedit, ſi à perſona cauſatum fuit, cuius miniſterio paterfam. vtebatur.*
53 *Non procedit igne bene accõmodato ab eo, qui eius curam habebat.*
54 *Et vbi de initio incendit non conſta.*

55 *Et*

55 Et vbi de culpa certi hominis non fuiſſet probatum.
56 Contraria opinio videtur verior in ciuili cauſa, non in criminali.
57 Et non procedit, vbi res incenſæ erant ſeparatæ & repoſitæ in loco tuto.
58 Culpa præſumitur in ſocio, ſi non adhibent eam diligentiam in rebus communibus, quam adhibebat in proprijs ante ſocietatem.
59 Culpa tripliciter conſideratur.
In rebus alienis.
In rebus communibus incidenter.
In rebus communibus ex conuentione.
60 Differentia quæ ſit inter dictas culpas.
61 Culpa leuis quæ ſit, alio modo conſideratur.
62 Culpæ alia diſtinctio. & num. 64.
63 In culpa tribus modis quis eſſe poteſt.
65 Paritas in diligētia, ſed nō in negligētia tolleratur.
66 Maior diligentia noua cauſa ſuperueniente adhiberi debet.
67 Socius eandem diligentiā adhibere debet in rebus cōmunibus, quā adhibet in proprijs durāte ſocietate.
68 Diligentiæ comparatio inter diuerſas res fieri non poteſt.
69 Culpa varijs modis argui poteſt remiſſiue.
70 Culpa eſt mittere ſeruum per loca perículoſa, & mittere merces Mari, cum terra aduehi poſſint, niſi excuſetur à conſuetudine.
Ire per montes, cum iri poſſit per planitiem.
Tranſire per loca periculoſa, cum poſſit per tutiora, licet longiora.
Non aſſecurare merces, cum id fieri poſſit, niſi excuſaretur à conſuetudine.
Non vti itinere ſolito, & ſolita nauigatione.
Diuertere à ſolito itinere cauſa fraudādi vectigal.
71 Niſi tamen à prædictis excuſetur iuſta de cauſa.
72 Et ſi vectigal eſſet iniuſtum.
73 Et de facto exigeretur vltra debitam quantitatem.
74 Sed non licet eligere aliam viam periculoſam.
75 Culpa eſt, temporum qualitates in nauigando non conſiderare.
Nauigandi tempus aduerſum dicitur eſſe à menſe Octobris vſque ad menſem Aprilis.
Sed hoc non ſeruatur de conſuetudine.
Culpa eſt de nocte relinquere oſtium apertum.
Et dimittere animalia in paſcuis de nocte, niſi aliter obſeruetur de conſuetudine.
76 Culpa eſt merces conducere de nocte, cum de die id fieri poſſit, de nocte ambulare eſt quaſi delictum.
Cuſtodia Caſtrorum geminanda de nocte.
77 Culpa eſt nō cogitare caſum, qui facile euenire poſſit.
Vt eſt mittere merces in naui nō idonea, q̄ pereunt.
78 Mittere nauem ſine gubernatore.
Ponere licitas merces cum illicitis.
Piratas ſubleuare, à quibus poſtea derobatur.
79 Credulitas nimia culpæ adſcribitur.
Excuſatur ſi non credidit ei, cui credere non tenebatur.
80 Et ſi credidit conſilio amicorum & conſanguineorū.
81 Et ſi credidit honeſto viro veriſimiliter informato.
Et ſi credidit famulo hoſpitis, cum ab alio veritas haberi non poſſit.
82 Negligentia culpæ adſcribitur.
83 Vt ſi ſocius ſeruum à vulnere curari non fecit.
Quando non vſus fuit beneficio à Principe cōceſſo.
Quādo beneficiū à Principe obtinere non procurauit.
Quando reſcripto à ſuperiore impetrato vſus non fuit.
84 Et quando ea non perquiſiuit, quæ perquirēda erant.
Puta an in loco ſoluatur gabella.
Et quando non amouit impedimentum cum poſſit
85 Quando non recollegit, & non vendidit fructus debito tempore.
Quando credita non exegit debitis temporibus, & debitores facti ſunt non ſoluendo.
Quando libros male compoſuit, ita vt fidem non facerent contra creditores.
86 Imperitia in ſocio culpa eſt.
Sed imperitiæ non tribuendum, ſi decipiatur, puta à lumine de nocte viſo.
87 Inſolita aggredi culpa eſt.
88 Culpa conſiſtit in mala electione.
Vt ſi ſocius eligat malum famulum & malum miniſtrum.
89 Et ſi nauta aſſumat ſecum in naui ignotos homines.
90 Culpa eſt in ſocio, ſi conuenta non obſeruat.
Vt ſi lucrari prætermiſerit.
Et ſi vtatur re ſocietatis ad vſum non deſtinatum.
91 Mora culpæ adſcribitur.
92 Culpa eſt in ſocio, ſi damnum ab eius inimicis fuit datum in rebus ſocietatis.
Etiam ſi inimicitia ſua culpa cauſata non fuerit.
93 Culpa eſt in ſocio, ſi non quærit ſcire conditiones illius, cum quo contrahit.
94 Ignorans & dubitans æquiparatur.
Non procedit in contrahentibus.
95 Culpa leuiſſima venit quando intrat actio legis Aquiliæ, ſi ſit in committendo, ſecus in omittendo.
96 Cuſtodiam promittens quando teneatur de leuiſſima culpa.

1 Viſo de dolo in ſuperiori capitulo, venio † modo ad culpam, & dico ſocium alteri ſocio teneri de culpa lata & leui, ſed nō de leuiſſima. l. cum duob. §. venit. & l. rei cōmunis. & l. ſocius ſocio. ff. pro ſoc. §. fin. Inſt. de ſociet. Bar. in l. quod Nerua. ſub nu. 26. ff. depoſit. Bal. in l. quæ fortuitis. nu. 59. C. de pig. action. Per. de Vbal. d. tract. de duob. fratrib. part. 3. ſub numero 39. & part. 6. nu. 1. & parte 8. ſub numer. 1. & 4. Alexand. conſilio 47. libro 1. & conſilio 74. num. 1. lib. 6. & conſil. 209. lib. 7. Corn. conſil. 61. ſub num. 1. libr. 1. & conſilio 221. num. 4. lib. 2. & conſilio 174. ſub num. 2. libr. 3. Crauet. conſil. 100. num. 1. lib. 1. Natt. conſil. 361. num. 3. libr. 2. Bertran. conſil. 38. num. 12. libr. 2. part. 2. Et quemadmodum dixi
2 † in præcedenti capitulo de dolo, quod pacto remitti non poſſit, & modo idem de culpa, quod remitti non poſſit, mihi dicendū videtur. Scio quod Dd. affirmantes dolum non poſſe remitti, affirmant, poſſe culpam remitti, etiam ſi lata ſit, lege ſi vt certo. §. interdum. ff. commodat. lege ſi ſeruus. §. ſi calicem. ff. ad leg. Aquil. gloſ. in leg. contractus. de reg. iur. Alexan. conſi. 47. lib. 1. Gozad. cōſ. 18. nu. 5. Dec. in l. cōtractus.

num.43.ff.de reg.iur. ſed iſta regula non eſt
3 perpetua, & † quod non procedat in dote,
eſt text. in l.Pomponius. ff.de pact.dotal. &
glo. ibi exemplificat, quod procedat ſolũ in-
commodato,& in locatione. Et cum non ſit
4 perpetua, quod † non procedat in ſocietate
etiam tenendum videtur, quia ſocius in re-
bus ſocietatis eam diligentiam adhibere te
netur, quã adhibere ſolebat in ſuis tempo-
re contractus. l.ſocius ſocio. ff.pro ſoc.§.ira.
Inſt.de ſociet.& vt æqualitas in ſocietate ſer
5 uetur, inſpicitur † ſolertia & diligẽtia ſocij.
l.ſi non fuerint.ff.pro ſoc. Vnde ſi contrahi-
tur ſocietas conſiderata ſocij diligentia &
ſolertia,& æqualitas, habita earum conſide
ratione, determinatur, certe dicendum eſt,
quod culpa remitti non poſſit, quia eſſet re-
mittere id,quod in ſocietate ad eam ęquali-
ter introducendam conſideratum fuit, con-
tra ipſius ſocietatis naturam & eſſentiam,&
6 pacta,quæ non alterant † ſed deſtruunt natu
ram & eſſentiam contractus, cum ipſo con-
tractu ſtare non poſſunt. l.cum precario. ff.
de precar.l.per nouũ. §.denique.C.de vſur.
Et non obſtant tradita ab Alex. in d.conſilio
7 47.lib.1.dum concedit,quod ſocius † in non
lucrando dicitur eſſe in culpa, per tex.in l. ſi
mora. ff.ſolut.mat.& quod talis culpa poſſit
remitti. l.ſi ſeruus vetitus. ff.ad leg.Nam nõ
loquitur ipſe in remiſſione facta ab vno ex
ſocijs alteri ſocio, ſed loquitur in diſpoſitio-
ne facta à teſtatore, & admitto à teſtatore
id fieri poſſe,attẽta ea auctoritate, quã quiſ-
que habet diſponendi ad eius libitum de
ſuis rebus in ſuo teſtamento. §.diſponat. in
Auth.de nuptijs.ſed nego, quod in ſocieta-
te hoc pactum fieri poſſit,quia eſſet deſtrue
re ſocietatem fundatã ſuper ſolertia & dili-
8 gentia ſocij.Et nego,quod † ſocius in non lu
crando dicatur eſſe in culpa leui,quia cũ ne-
gotiari & lucrari promiſerit,ſi non negotie-
tur,vt facere promiſit, dico eũ eſſe in dolo.
Crauet.conſ.100.nu.9. & conſi.193.num.2.
Menoc.in tract.de præſ.libr.5.præſ.3.nu.63.
Surd.conſ.12.num.69.lib.1.Corn.conſ.128.
ſub nu.5.lib.3.Et non obſtat tex. in d.l.ſi mo
9 ra.quia non dicit † ibi textus, quod maritus
ſit obligatus lucrari, & non lucrãdo dicatur
eſſe in culpa,ſed dicit ſolummodo,quod ma
ritus tenetur de dolo, & reſtituere fructus
perceptos ex dote penes eum exiſtente, ob
motam vxoris in repetendo. Et dato, quod
id verũ ſit in marito nempe, quod in eo non
lucrari ſit culpa, non inde ſequitur, quod ſit
culpa in ſocietate, quia lucrari non reſpicit
in dote eius ſubſtantiam, ſed bene negotia-
ri & lucrari reſpicit ſubſtantiam ſocietatis;
quia ad hoc contracta fuit,& negociari & lu
crati fuit promiſſum. Et dolo facere eũ, qui
lucrari omittit,dicitur in l.nemo ex ſocijs.§.
illud. ff.pro ſoc. & melius in l.ſed & ſi lege.
§.perinde.ff.de petit. hæred. bene poteſt re-
mitti culpa per modum compenſationis, ſi
ſocij ſunt in pari culpa. lege ſi ambo. ff.de
compen. Alexand.dict.conſil.47. numero 9.
10 lib.1. Et non ſolum de leui culpa † ſocius te
netur, vt dixi, ſed etiam aliquãdo tenetur
de leuiſſima,non ex propria natura ſocieta-
tis, ſed quia ita conuentum fuit, vt fieri po-
teſt. l.1.§.ſi conuenit.ff.depoſiti.glo.in c.cõ-
tractus.de reg.iur.in 6. Natt.conſil.79. nu.4.
lib.1. Henrichm.conſ.8. nu.51. libr. 1.tom.1.
Tenetur etiam de leuiſſima, ſi erat diligẽtiſ-
ſimus in ſuis rebus,ita enim eſſe debet in re-
bus ſocietatis. Petrus de Vbaldis part.7.ſub
num.1.
11 De leuiſſima etiã tenetur, ſi † in ſe cuſto-
diam ſuſcepit. l.qui mercedem. ff.locat.Me-
noch.conſil.353.num.17.libr.4.vbi dicit,ſu-
ſcepiſſe cuſtodiam illum, qui accepit claues
loci, vbi res ſunt repoſitæ, & præpoſitus ne-
gotiationi quod teneatur de negligentia &
de leuiſſima culpa, præſertim cum ſalarium
pro ſua cuſtodia lucratur, tradit Rota Ge-
nuen. deciſ.172. num.1.Rimin. iun. conſilio
52.num.132. libro 1. Sed quia ex tali pacto,
quod teneatur de cuſtodia, & ſic de leuiſſi-
ma culpa, vltra naturam ſocietatis, maiori
onere grauatur,dico, quod ad hoc,vt releue
tur,& ad hoc, vt ſocietatis natura & æquali-
tas conſeruetur,in lucro recipiẽdo ex ſocie-
tate,recõpenſari debeat, ne ſocietas ſit iniu
ſta,quod eſſe non debet,nec poteſt,gl.in l.ſi
non fuerint. in ver.ſocietati. ff. pro ſoc. dixi
ſupra,c.16. num.36. Et vbi tractaretur,an ſo
12 cius ex cauſa † cuſtodiæ teneretur etiam de
culpa leuiſſima, ita diſtingui debere putarẽ,
aut ſocius ſolũmodo ſuſcepit in ſe cuſtodiã
ſimpliciter, & nulla ſibi cõſtituta recompen
ſatione in lucro, & hoc caſu dicerem eũ tan
tum teneri de culpa lata & leui iuxta natu-
rã ſocietatis, quia conſtituto ſibi lucro,quod
ſolummodo deberetur iuxta naturam ſocie-
tatis pro leui culpa ſolummodo, non eſt di-
cendum,quod vltra ſocietaris naturã ſe obli
gauerit etiam ad culpam leuiſſimam, nulla
ſibi in lucro recompenſatione facta, ita vi-
demus in locatione, quod ad hoc, vt quis
pro cuſtodia teneatur de leuiſſima, merces
ei dari debet.d.l.qui mercedẽ, quia merces,
quæ principaliter datur pro locatione, non
dicitur data, vt conductor teneatur de cuſto
dia & de leuiſſima culpa, vt declarat Decia.
in conſil. 29.num.32.lib.1. Sic in ſocietate ſi
13 datur lucrum † iuxta eius naturã,non debet
dici, quod ſit datum pro cuſtodia, merito
dici debet, quod tantum cuſtodia propriiſ-
ſima intelligatur de ea, quæ venit iuxta ſo-
cietatis naturam, & hoc maxime dicendum
eſt, quia, vt iam dixi, eſſet contra naturam
ſocietatis, & eſſet iniuſtum, ſi ſuſtineret ſo-
cius cuſtodiam, & teneretur de leuiſſima
culpa, nulla ſibi recompenſatione data. Et
quod tex.in dict.l. qui mercedem. procedat,
quando expreſſe cuſtodia promiſſa fuit, tra-
dit Menoc.d.conſ.353.ſub nu.17. Aut ſuſce

Digitized by Google

14 pit,in ſe † cuſtodiã data ſibi recõpenſatione
in lucro, & hoc caſu dicerem teneri etiam
de leuiſſima culpa, quia hoc fieri poteſt, &
non eſt cõtra ſocietatis naturam, cum in lu-
cro habeat condignam recompenſationem.
15 Inſuper de leuiſſima tenetur † ſocius, ſi rẽ
puta animalia paſcenda recepit æſtimata,
Bar.in l.ſit vt certo.§.nunc videndũ. ff.com-
mod.vbi dicit, quod quando æſtimatio fit in
contractu, de cuius natura eſt, vt pro parte
transferatur dominium,& pro parte non,vt
in ſocietate,tunc pro ea parte, pro qua tranſ
fertur dominium, trãſit omne periculum in
recipiẽtem,pro alia vero parte, cuius domi-
nium nõ transfertur, æſtimatio operatur,vt
ſocius, qui teneretur ſolũ de leui, teneatur
etiã de leuiſſima culpa,per text. in l.cũ duo-
bus.§.damna. ff.pro ſoc.& idem tenet Bal.in
l.1.in fin. C.cõmod.Corn.in l.paſcenda. nu.
44.in fi. C.de pact.& ea ratione æſtimatio fa-
cit tranſire periculum,quia facit trãſire pro-
ficuum,Petr.de Vbald.d.tract.part.8.ſub nu.
22. Videtur mihi mirabile, quod æſtimatio
16 † habeat hanc virtutẽ, vt faciat ſociũ tene-
ri de culpa leuiſſima,qui tantum ex iuris di-
ſpoſitione tenetur de leui, & ratio Petr. de
Vbal. quod æſtimatio faciat trãſire proficuũ,
17 & ideo faciat tranſire periculũ, eſt † ridicu-
la,quia neſcio,quomodo ſomniauerit, quod
faciat tranſire proficuum, pecunia etiam da
tur ſocio numerata,& facit trãſire proficuũ,
quia cum ea negotiando & operando ſocius
acquirit, & nihilominus non dicitur facere
tranſire proficuum,ita vt faciat tranſire peri
culum, ſed ſtat ſub periculo eam ponentis,
vt habetur ſupra cap.18.Et quia propter æſti
mationẽ nulla maior commoditas cauſatur,
vt maior lucri pars percipiatur, & ſi opera-
tur, vt cognoſcatur quid in fine ſocietatis lu
cri adſit,operatur etiã,vt appareat, quid ad-
ſit damni,& ex tali operatione, quæ in intel
lectu ſolummodo conſiſtit, quid proficuum
reſpectu lucri, quod in rebus corporalibus
conſiſtit,cauſatum dici nõ poteſt. Et ſi intel-
ligit Petr.quod faciat tranſire proficuũ,nem
pe medietatem dominij animalium,videtur
dicendum, quod amplius non ſit quærẽdum
de culpa, quia quoquo modo res pereat, pe-
rit domino.l.quæ fortuitis. C.de pignor.act.
18 Et etiã mihi videtur,quod iſta opinio † non
ſit vera, per text.in l.ſi gratuitam. §.ſi marga
rita.ff.de præſcrip. verb.vbi datur margarita
vendenda æſtimata gratia dantis & recipien
tis, & nihilominus recipiẽs æſtimatione nõ
obſtante ſolummodo tenetur de leui culpa,
& non de leuiſſima.Et quia ibi agitur de cõ-
tractu inito gratia vtriuſque contrahentis,
i quo regulariter venit culpa leuis.l.ſi vt cer
to.§.nunc videndum. ff.commod. æſtimatio
operari debebat,quod veniret leuiſſima,ſed
cum hoc non operetur,& dicatur, quod te-
neatur recipiens margaritam æſtimatam ſo-
lum de leui, merito ſequitur ex textu prædi
cto probari, æſtimationem hanc virtutẽ non
habere,etiam in ſocietate,quę ſimiliter gra-
tia vtriuſque contrahitur, Dec.in l.contra-
ctus.num.39.ff.de reg.iur. Et etiam quod ve-
19 ra † nõ ſit, videtur probari per text.in l.cum
duob. §.damna. ff.pro ſoc.vbi dicitur, quod
ſi pecus ſit datum æſtimatum, & pereat in-
cendio aut latrocinio,commune damnũ eſt,
ſi nihil dolo aut culpa acciderit eius,qui æſti
matum pecus acceperit, culpæ appellatio-
ne,vt dixi in ſocietate ſolum intelligitur de
leui, & nihil dicitur de leuiſſima, quamuis
pecus fuerit datum ęſtimatum,merito quod
virtute ęſtimationis non veniat leuiſſima ex
dicti text. diſpoſitione probari dicendum
videtur.
20 Non obſtat text. † in d.l.ſi vt certo. §.nũc
videndum.vbi facta rei commodatæ æſtima-
tione venit periculum,quia hoc ideo fit, vt
in textu dicitur, quia cõmodatarius æſtima-
tionem ſe præſtaturũ recepit, & non ſic eſt
in præſenti, quia ſocius non recipit anima-
lia, vt præſtet æſtimationẽ pro ea parte, quæ
domino reſtitui debet. Neque obſtat textus
21 † in d.l.cum duob. §. damna. verſ.quod ſi à
furibus pecus ſubreptum ſit, proprium eius
detrimentum eſt, quia cuſtodiam præſtare
debuit, qui æſtimatum accepit. Nam poteſt
intelligi, quod fuerit furatum eius culpa le-
ui,ſecundum gl.in ver.ſubreptum. dum in-
terpretatur, ſcilicet culpa ſocij interuenien
te. Et iſta interpretatio vera videtur, quia iã
22 locutus † fuerat Iureconſultus de caſibus
fortuitis,qui etiã eueniunt culpa leuiſſima,
nempe de incendio, quod culpa leuiſſima
euenire ſolet.Bar.in l.ſi quis ex argẽtarijs.§.
pen.ff.de eden. Et licet pecus fuiſſet datum
æſtimatum.dixit de eo ſocium nõ teneri, ſic
ſubiungendo de furto, qui committi non ſo
let abſque leuiſſima culpa, dum dicit, de eo
ſocium teneri, intelligendum eſt culpa leui
interueniẽte, cum iam dixerit, de leuiſſima
in incendio non teneri.
23 Et ſi dicatur, paſtorem facta † æſtimatio-
ne teneri de culpa leuiſſima, quia,vt dixi ſu
pra, de ea tenetur, ſi tenetur ad cuſtodiam,
dico nullibi lege probari ex æſtimatione fa-
cta reſultare, quod paſtor teneatur ad cuſto
diam vltra ſocietatis naturam, & vt dixi tũc
tenetur ad cuſtodiam, quando vltra lucrum
ſibi debitum ratione capitalis & operarum
datur aliquid plus ratione cuſtodiæ, cum æ-
qualitas etiam in hac ſocietate ſit obſeruan
da,Nauarr.in manual.c.17.ſub nu.260. Et ſi
daretur huiuſmodi recompẽſatio, poſſet ſu-
ſtinere,facta æſtimatione prędumi paſtorem
teneri de cuſtodia & de leuiſſima culpa. Et
24 poteſt ſuſtineri, paſtorẽ † teneri de cuſtodia
& de culpa leuiſſima, & quod ſit cẽſendum,
eum habere lucrũ etiam ratione cuſtodiæ,
quia ita obſeruatur de conſuetudine: vbi.n.
non cadit vſura, videtur mihi fieri poſſe, qđ
à conſuetudine declaretur, qualiter lucra

ſint deducenda ad hoc, vt paſtor pro operi-
bus & pro cuſtodia dicatur habere cõdignã
lucri partem, Bal.in l.1.nn.23.C.pro ſoc Pet.
d.rract. de duob. ſratr.par.4. ſub nu.7.& par.
5.ſub nu.27.& dixi ſupra,c.15.n.47.Et quod
paſtoti detur etiã lucrum pro cuſtodia, cõſi-
derat etiã Ioſeph.Lud. in deciſ. Peruſin.de-
ciſ.10.ſub nu.11.in fin.par.1.Et non ſolũ ſo-
25 cius tenetur † de culpa leui, vt iam dictum
fuit,ſed etiã eius hæres,Pet.de Vbal.d. trac.
par.7. n.2. ſed hac diſtinctione vti debemus.
Aut agitur de hærede, qni eſt hæres & ſo-
cius,vt euenit in ſocietate vectigaliũ.l.adeo.
ff.pro ſoc. & in ſocietate contracta interue-
niente iuramento, ſecundum Fabr.in §. ſol-
uitur.Inſt.de ſociet.& in ea,quę debet tran-
ſire ad hæredes ſecundum præceptum teſta-
toris,vt per Dec.conſ.441.num. 3.lib.1.& in
ſoccira animalium,vt per Petr.de Vbal.dict.
tract. part. 8.ſub nu.21.& hoc caſu tenebitur
hæres ſocius de ea culpa,quæ pręſtãda venit
iuxta ipſius ſocietatis naturam, cũ nihil im-
mutatum reperiatur, & ſit eadem ſocietas.
26 Aut agirur de hęrede † ſocij,qui non eſt ſo-
cius, & hoc caſu ſubdiſtinguendum eſt; an
agatur de geſtis à defuncto, an vero de ge-
ſtis ab ipſo hærede?

Primo caſu contra hæredem datur actio,
quæ daretur contra defunctum, ſi ipſe viue-
ret.l.verum.§.in hæredem.& l.adeo.§.mor-
te.ff.pro ſoc.

27 Secundo caſu, ſi hæres aliquid † geſſit vo-
luntarie,vt quia aliquid geſſerit de nouo, &
tenebitur de dolo, lata, & leui culpa, ſicut
quilibet alius negotiorũ geſtor. l.tutoti. C.
de negot.geſt. glo.in l.3. §.interdũ. ff.de ne-
got. geſt. Si vero geſſerit de neceſſitate, vt
quia negotium ſuerat inchoatum à defun-
cto,& ab eo perfectum, ſolum de dolo, & nõ
de.culpa tenebitur.l.hęres ſocij.ff.pro ſoc.Si
28 vero inchoata † à defuncto petficere pręter
miſerit, etiã de leui culpa tenebitur. gl.in l.
cum oſtendimus. in ver.negligentia. ff.de fi-
deiuſſ. quã ad hoc præſtandũ allegat Petr.de
Vbal.d.rrac.par.7. ſub n.2. Et ſi ſocius culpã
29 cõmiſit † in aliquo negotio,& in aliquo dili
genter ſe geſſit, non admittitur cõpenſatio.
l.non ob eam.& l. ideo. ff.pro ſoc.cuius ver-
ba ſunt:Et ideo ſi ſocius quædam negligẽter
in ſocietate egiſſet,in pleriſque autem ſocie
tatem auxiſſet, non compenſatur compen-
dium cum negligentia. Et hoc ea ratione fit,
quia de natura ſocietatis eſt, quod diligẽtia
adhibeatur,& culpa puniatur, ſecundũ Pet.
de Vbald.d.tract.part.7. circa fin.Bero.conſ.
191.nu.45.lib.1.

30 Idem dicendum eſt, ſi vnus ex ſocijs † al-
terum ſocium ſibi aſſumat, nempe quod te-
netur ſocius aſſumens de culpa ſocij aſſum-
pti,& ſi ſocius aſſumptus in aliquibus culpã
commiſit,& in aliquibus vtilia geſſit,cõpen
ſatio nõ admittitur.d.l.de illo. §.idem quæ-
rit.ff.pro ſoc.

Iam viſo, ſocium de culpa teneri, modo
31 † ſciendũ eſt,regulariter culpam non pręſu
mi,ſed quod ab allegãte probari debeat,Bar
tol.in conſ.193. commune Lucignani.lib.1.
Bal.in c.1.de feud.ſine culpa nõ amirr.Alex.
conſ.100.nu. 3.lib.1.Barbat.in l.4.§.Cato. &
ibi poſt eum Lud.Bolog.nu.144.& 145.ff.de
verb.obl.Crauet. conſ.8.nu.20.& conſi.151.
nu.31.lib.1.& conſ.319. nu. 17.libr.2.Siluan.
conſ. 46.nu.4.& nu.9. Capra.reg.78.ſub nu.
56.Decian.conſ.29.ſub nu.14.lib.1.Menoc.
in tract.de præſump.lib.5.præſ.3.nu.125.Ma
ſcard.in trac.de probat.concluſ.467.num.1.
1.Rimin.iun.conſ.1.nu.40.lib.1. & cõſ.801.
nu.30.lib.7.Surd.conſ.12.num.16.lib.1.& in
32 obſcuris ſemper ea † interpretatio ſumitur,
vt culpa excludatur.l.exceptione.& ibi Bar.
ff.de fideiuſ. glo. & Dd.in l. ſi quis ex argen-
tarijs.§.fin. ff. de edend. & in l.ſi creditor.C.
de pignor.act.Alex.in conſil.183.col.fin.lib.
7.Crauet.conſil.353.nu.15.lib.3.Rimin.inn.
conſ.801.nu.29.lib.7.Et præſumitur quis ad
33 culpam † excludendã id in rebus alienis fe-
ciſſe, quod in ſuis feciſſet, l. ſed & ſi damnũ.
18.libr.1. & conſil.319. §.1.ff.de pecul.Cra-
uet. conſilio 151.ſub numero 15. libro 2.
34 Et factum ita factum iudicatur, vri † ab alio
veriſimiliter ſactum fuiſſet, ad hoc vt culpa
excludatur.Bart.in l.ſi cum venderet. §.fin.
ff.de pignor.act.Afflic.deciſ.13.ſub nu.17.ver
35 ſic.quinta cõiectura. Et hinc inde dubio ſtã-
te,an culpa † interuenerit vel ne, culpæ ſu-
ſpicio quieſcit.Oldr.conſ.307.in fin.Crauet.
conſ.8.nu.30.lib.1.& conſ.247. in fi.lib.2.&
conſ.362.in fin.& conſ.531.in fin.lib.3.
36 Cumque culpa non præſumatur, ſed † ab
allegante,ſiue agendo,ſiue excipiẽdo proba
ri debeat,videndũ eſt etiã,qualiter ipſa pro-
betur, & primo eã probari dicas ex actu ip-
ſo,in quo ſui natura dolus cõtinetur, quia ſi
continet dolũ, multo magis quod culpã con
rineat,dicendũ eſt.Menoc.in trac.de pręſ.li.
5.præſ.3. nu.135. Secundo culpa præſumitur
37 ex † actu illo,qui abſque culpa cõmitti non
ſolet, & datur exemplũ in furto & incẽdio,
vt de furto habetur in l.cũ duob. §.dãna. ff.
pro ſoc. & de incẽdio in l. ſi vendita.ff.de pe
ric.& commod.rei vend.& in l.3. ff.de offic.
Præf.vigil.& de furto tradũt Bar.& Alex. in
l.ſi quis ex argẽtarijs.§.Prætor ait, ff.de edẽ.
Corn.conſ.328.col.1.lib.4. Syluan.conſ.46.
nu.8.Bolog.in d.§.Cato.nu.146. Gomeſ.lib.
2.reſol.iur.c.3.ſub nu.22.Pet.de Vbal.d.tra-
38 ctar.par.8.nu.16.& de incẽdio tradit † Bal.in
l.3.§.cognoſcet. ff.de offic.præſ.vigil.Calca.
conſ.39. Pet.de Vbald.d.tract.part.8. nu.16.
Rolan.conſ.95.lib.2. Menoch.de arbitr.iud.
caſu 390. nu.3. & de vtroq; poſt alios, quos
citant,late tradunt Capra.d.reg.78.num.57.
Menoch.in d.præſ.3. nu.128. & præſ.61.nu.
30.lib.6.& Maſcar.d.concl.467.& cõcl.829.
39 nu.10. Sed iſta præſumptio † culpæ in furto
ceſſat primo, & non procedit,quãdo fuit cõ

miſſum

miſſum à coniunctis & domeſticis domus,
vel à perſona, de qua diligentiſſimus homo
non ſuſpicatus eſſet, quod tale delictũ fuiſ-
ſet commiſſura. l.cum quia. la 2.in princ. ff.
de furtis.Gl.in leg.cum duobus.§.damna.ff.
pro ſoc. & ibi Salic.Capr. d.reg.78. num.61.
Menoch.conſ.353.nu.10.lib.4.& d.præſ.61.
nu.35.lib.6.Maſcar.concl.467.nu.13. Secũ-
40 do ceſſat præſumptio † culpæ in furto, quan
do fuiſſet factum a ſeruo ſeu famulo accom
modato cum ipſa re furata. leg.ſi vt certa. §.
ſi de me. & §.ſequent. ff.commod. Capra.
dict.reg.78. num.62. Tertio ceſſat pręſum-
41 ptio † culpę, ſi famulus ad rei cuſtodiam ad-
hibitus fuit.l.ſi ſoluturus. ff.de ſolut.Roma.
conſ.413.nu.13.Capr.d.reg.78.num.64. Me
noch.d.conſ.353. nu.12.lib.4. Quarto ceſſat
42 præſumptio † quando res, puta animalia in
eo loco tenebantur, vbi maior pars hominũ
illa tenebanr. Pet. de Vbald.d.tract.de duob.
fratr.part.8.nu.4.& num.15.ea ratione, quia
nõ eſt in culpa ille, qui facit ea, quæ cõſueta
ſunt fieri à maiori parte hominum. l.3. ff.ad
Macedon.l.quis ſit fugitiuus. §.apud Labeo
nem. ff.de ædil.edict.l.pignori.C.de pignor.
act.& ibi Bald.& Ang.Bart.in l.ſi pignore.§.
ita.per illum tex.ff.de pign.act.Bald.in l.ne-
mo.in fin.C.de epiſc.aud.vbi loquitur de il-
lo, qui equum miſit in paſcuis, quem lupus
occidit,& dicit excuſari, ſi alij illuc animalia
mittere ſolebant, Petr.de Vbal. d.tract.part.
8.ſub nu.4.

Et ita conſuetudinẽ excuſari à culpa tra-
dit Bal.cõſ.145.Caſus talis eſt, col.4.in fi.li.
3.Caſtr.cõſ.423.quia ſcio.col.pen.lib.1.An-
char.conſ.438. pro deciſione quæſiti. col.1.
Aret.conſ.31.col.fin.Dec.cõſ.473.col.2.lib.
2.Iaſ.in l.1.in princ.ff.ſi quis ius dicẽ.nõ ob-
tẽp.& l.certi iuris.4.not.C.de Iudi.Pariſ.cõ-
ſil.159.lib.4.Crau.conſ.8. nu.22. & cõſ.247.
ſub nu.6.in fin.lib.1.& conſ.319.verſ.14.lib.
2.& conſ.362.n.4.libr.3.Maſcar.d.cõcl.467.
nu.21.Decian.cõſ.29.n.16.lib.2. Quinto ceſ
43 ſat pręſumptio † culpæ, quando furtũ fit cũ
fractura, Salic.in l.cũ duob.§.damna. ff.pro
ſoc.Pet.de Vbal.d.trac.par.8.ſub n.15.Grat.
conſ.94.nu.40. & cõſ.100.nu.15.lib.2.Curt.
iun.conſ.256.nu.12. Menoch.conſi.353.nu.
11.libro 4.Sexto ceſſat præſumptio, quando
44 † res furata erat in eodẽ loco cũ proprijs re
bus illius, qui eã cuſtodiebat.Dec.conſ.473.
col.fin.lib.2.Crau.conſ.6. ſub nu.106.libr.1.
& conſ.353.nu. 14.libr.3.Septimo & vltimo
45 licet furtũ † culpa commiſſum pręſumatur,
nõ intelligitur de culpa leui, ſed tantum de
leuiſſima, Glo.fin.in §.præterea.Inſtit.quib.
mod. re contrah.oblig. quã ibi commendat
Ang.& eã dicit ſingul. Bal.in l.in iudicio.C.
de locat.& Salic.in l.quæ fortuitis. C.de pi-
gnor.act. Gomeſ.lib. 2. reſolut.iur.c.3.in fin.
Decian. qui de cõmuni teſtatur.conſ.29.nu.
46 15.li.1. Et intelligitur de leuiſſima † in omit
tendo, & non in cõmittendo, Gloſ.notabilis
ſecundũ Caſtr.ibi in l.ſi mora. ff.ſolut.matr.
& gloſſ.in l.lege Cornelia. ff.ad Syllan. quas
cõiter approbãt Dd. vt dicit Couar. ſuper 4.
decret.ff.de ſponſal.par.2. c.6.§.8.nu.13.Qua
tenus etiam dixi incendium culpa commiſ-
ſum cenſeri abſque alia probatione, ſicut de
furto dixi, ſic de eo intelligendum eſt, quod
47 culpa leuiſſima in † omittendo. Alex.conſi.
74.num.3.lib.6.ita vt nec actio legis Aquiliæ
locum habeat, commiſſum cẽſeatur. Rolan.
conſ.95.num.14.& 15.lib.2.Gabriel.cõſ.159.
nu.1.& 2.lib.1.Menoch. conſ.53.nu.19.li.1.
Nouiſſime contra hanc opinionem tenuit
Flam.de Rub.Vtinen. in conſ.11. vbi contra
Rolan.& alios vult, quod cõductor teneatur
ex culpa præſumpta in incendio, & dicit ſub
nu.129. quod hæc videtur verior & frequen
tiori calculo recepta, ſiue numerum Docto-
rum attendamus, ſiue auctoritatem. Sed, pa-
48 ce ſua ſit dictum, decipitur, quia † quod pri-
ma opinio ſit magis recepta, teſtatur Menoc.
de arbit.Iud.caſu 390.nu.6.in fin.& eam eſſe
magis communem teſtatur Curt. in l. domi-
nus horreorum, ff.locat.& Maſcard. in tract.
de probat.concl.467. nu.8. & concl.892. ſub
nu.8. Farinac.q.110.ſub nu.127.& nu.129.

49 Concordantur iſtæ opiniones † ſecũdum
Trigon.in ſing.57.nu.4.quod ſufficiat allega-
re incendium abſque alterius culpæ proba-
tione, quando ſumus in contractu, in quo ve
nit etiam leuiſſima culpa, ſed quod vltra in-
cendium culpa etiam ſit probanda, quando
ex natura contractus leuiſſima culpa præſta-
ri non debet, & hanc concordiã ponit etiam
Maſcar.d.concl.467.nu.12. Sed iudicio meo
iſta concordia eſt nullius momenti, quia con
trarietas opinionum conſiſtit, vbi agitur de
contractu, in quo non venit leuiſſima culpa.
50 Sed ſequendo magis communem † opinio-
nem, quod incendium contra inhabitãtes in
domo cenſeatur commiſſum culpa eorum
leuiſſima in omittẽdo, niſi contrarium pro-
betur, l.3.§.1.vbi communiter ſcribentes, ff.
de offic.Præf.vigil.Maſcard.d.concl.892.vbi
ſub nu.2.dicit, quod hanc concluſionem in-
gens caterua Doctorum confirmat Farinac.
q.110.nu.41.& nu.90.

51 Primo concluſio iſta, vt præſumatur † in-
cendiũ commiſſum culpa inhabitantiũ, non
procedit, vbi de eorũ diligentia & vigilãtia
cõſtaret. Pet.de Vbal. d.tract.de duob.fratr.
par.8.ſub nu.18.& 19.Gabr.cõſ.159.ſub nu.
4.lib.1.Rol.conſ.95.nu.15.in fin.lib.2.Maſc.
d.concl.892.nu.19. Menoch.conſ.53.nu.24.
lib.1.Farinac.d.quæſt.110.n.78. cũ plur.ſeq.

52 Secundo concluſio † contra patrẽfamilias
non procedit, ſi incendiũ ab aliqua perſona
exiſtẽte in domo fuerit cauſatũ, cuius mini-
ſterio paterfamilias non vtebatur Salic. in l.
ſi vẽdita. & nu.5. ff.de peric. & commod.rei
vend. & in l.quæ fortuitis. nu.7. C.de pign.
act.Maſcar.d.concl.892.nu.10. Contrarium
tenet Flam.de Rub.d.conſ.11.nu.167.

53 Tertiò non procedit † contra patremfami
lias, ſi famulus ille, qui ignis curam habebat,
recte eum accommodauit, & alter famulus
non ad hoc deputatus ignem accenderit, &
eum minus diligenter accommodauerit. Sa-
lic. in dict. l. quæ fortuitis. num. 7. verſic. ſin
autem familiaris. C. de pign. act. Afflict. deci
ſiô. 57. nu. 5.
54 Quarto non procedit, vbi † de incēdij ini-
tio non conſtat, Roman. conſ. 401. Bald. in l.
ſi vendit. ff. de peric. & commo. rei vend. Io.
de Anan. conſil. 71. Et ſi duæ familiæ habitēt
in eadem domo, vna in vna parte, & altera
in alia, & non appareat, qua in parte incen-
dium initium habuerit, nemo poterit conue
niri. Alex. in conſil. 50. lib. 1. vbi nu. 7. inquit
ſatis eſſe, quod concurrat habilitas & aptitu
do, vt incendium potuerit oriri in qualiber
parte, etiam quod non fuerit probatum ignē
fuiſſe in qualibet parte, & ita tradit etiam
Gabr. d. conſ. 159. nu. 8.
55 Quinto non procedit, vbi de † culpa & fa
cto certi hominis non fuiſſet probatū, nem-
pe de culpa ipſius patrisfamilias, aut eius,
de cuius facto ipſe teneatur. Petr. de Vbal.
d. tract. de duob. fratr. part. 8. ſub nu. 19. Rol.
d. conſ. 95. nu. 9. lib. 2. Gabr. d. conſil. 159. nu.
6. lib. 1. Rimin. iun. conſ. 373. nu. 9. lib. 4. Ma-
ſcar. d. concl. 892. nu. 17. & 18. vbi de commu
ni opinione teſtatur Menoch. conſ. 53. num.
56 23. lib. 1. Contra hanc opinionem † etiam in
ſurgit Flam. de Rub. in d. conſ. 11. nu. 158. Fa
rinac. d. quæſt. 110. numer. 93. & 126. & dicit,
quod ſolummodo procedit, cum eadem do-
mus à diuerſis incolitur, vel cum agitur cri-
minaliter ad pœnam, non vero cum agitur
ciuiliter ad damnum; vel cum ignis proue-
nit ab extra, & non fuit cauſatum intra do-
mum.

Et quod dicitur de incēdio cauſato in ho-
ſpitio Leonis Peruſiæ, de quo loquitur Bald.
& poſt eum Petr. de Vbal. in d. tract. de duo-
bus fratr. part. 8. ſub num. 19. vt excuſaretur
caupo, quia non cōſtabat de facto certæ per-
ſonæ, putat ipſe Flami. num. 165. ſolum pro-
cedere in caſu hoſpitij, in quo præter patrē-
familias ſunt famuli, & ſunt etiam hoſpites
& aduenæ, quo caſu præter incertitudinem
hanc multiplicem poſſet forſan procedere
dicta opinio, at vbi vna eſt familia & vnū ca-
put, & incendium eſt intrinſecum, dictā opi
nionem procedere non poſſe dicit, & num.
164. dicit, quod certe non poteſt inducere
animum, vt teneat, veram eſſe hanc conclu-
ſionem, quod neceſſaria ſit probatio deter-
minatæ perſonę, cum vna tantum eſt familia
in domo, & conſtat incendium ab intra pro-
ceſſiſſe, quia ſubuertuntur & iura, & aucto-
ritates multæ, quibus cauetur præſumi con-
tra inhabitantes, & contra patremfami-
lias.
57 Sexto concluſio ſupra poſita † non proce
dit, ſi res, in quibus incendium ortum eſt,
erant repoſitæ in loco congruo, tuto, & non
periculoſo, quia etiam ex loci ſecuritate cul
pa excluditur. Salic. in dict. l. ſi vendita. ff. de
peric. & commo. rei vend. & in dict. l. qui for
tuitis. Cod. de pignor. act. Anchar. in conſil.
348. pro deciſione. Maſcard. dict. concl. 892.
nu. 14. vbi etiam alias ponit declarationes,
quas hic referre omitto, ne ſin nimis proli-
xus circa ea, quæ ſunt extra materiam ſocie
tatis, & redeo ad culpæ probationes. Tertio
58 præſumitur culpa † in ſocio, quando eā non
adhibet diligentiam in rebus ſocietatis, quā
ſolitus erat adhibere in ſuis ante cōtractam
ſocietatem. leg. ſocius ſocio. ff. pro ſoc. §. fin.
Inſt. de ſociet. glo. in l. cum duobus. §. venit.
ff. eod. Petrus de Vbald. dict. tract. de duob.
fratr. part. 7. ſub numero 1. Alexan. conſilio
47. in princ. libro 1. & conſilio 209. numero
2. libro 7. Decius in conſilio 441. numero 7.
libro 2. Menoch. conſilio 121. num. 111. libr.
59 2. Nam culpa tripliciter † conſideratur. Pri-
mo conſideratur in rebus prorſus alienis, &
diffinitur, quod ſit deuiatio incircumſpecta
ab ea diligentia, quam adhibent homines di
ligentes eiuſdem cōditionis & profeſſionis.
Secundo conſideratur in rebus cōmunibus
incidenter, & diffinitur, quod ſit deuiatio in
circumſpecta ab ea diligentia, quā ipſe de-
uians tunc temporis in rebus proprijs adhi-
bet, dummodo in rebus proprijs non ſit om-
nino negligens. Tertio conſideratur in re-
bus communibus ex conuentione, & diffi-
nitur, quod ſit deuiatio incircūſpecta ab ea
diligentia, quam ipſe deuians tempore con-
tractus vel ante contractū in rebus proprijs
vtebatur. Ita declarat Bartol. in l. quod Ner-
ua. num. 26. ff. depoſiti. & in tract. teſtim. nu-
mero 116. cum plurib. ſeqq. & rationem dif-
ferentiæ inter prædicta eſſe dicit, quia mea
& aliena ſunt extrema, & commune eſt me-
dium. In re propria culpa eſt impunita. lege
in re mādata. C. mandati. In aliena culpa pu-
nitur, nec ſufficit, quod in ea quis id faciat,
quod facit in ſuis, quia ſi in ſuis eſt negligēs,
in alienis debet eſſe diligens. leg. ſi conſtant.
§. ſi maritus. ff. ſolut. matrim. In re commu-
ni eligitur media via, ne culpa totaliter ſit
impunita, & ſufficit eam diligentiam adhi-
bere, quam in ſuis adhibet. Et inter com-
60 mune † ex conuentione, & commune inci-
denter, ratio differentiæ eſt, quia ſi ego ſocie
tatem cum aliquo contraho, eam diligen-
tiam inſpicio, quam ipſe in ſuis rebus adhi-
bere ſolitus eſt, & ſic ipſe de me facit, & de
tali diligentia videtur inter nos conuētum.
Et iſtud in re communiter incidenter dici
non poteſt, ideo ea diligentia ſolummodo
inſpicitur, quam tunc in rebus ſuis adhibet,
vt per Bartol. in locis præfatis videre licet.
61 Sed quamuis iſta dicta de † culpa à Bartol.
recte procedere poſſint, vbi ſocius habuiſ-
ſet, & haberet bona propria, vt etiam textus
ſupra allegati loquuntur, vbi autem ſocius
non

Digitized by Google

non habuiſſet & non apparet propria, qua-
liter culpa ſocij circa res ſocietatis ſit conſi-
deranda, ex prædictis percipi non poſſe di-
cendum videtur, & videtur dicendum, alio
modo culpam in ſocio eſſe conſiderandam,
nempe vt facit Bald. in l. quæ fortuitis. ſub
numer. 39. C. de pignor. act. vbi conſiderans,
eſſe poſſe, quod quis bona propria non ha-
beat, dicit ridiculam eſſe opinionem Io. de
Blunoſcho, & dat diffinitionem, quod leuis
culpa ſit facere id, quod nõ faceret, vel omit
tere id, quod non omitteret diligens homo,
per text. in l. ſi putator. ff. ad l. Aquil. & conſi
derat, quod homines aut ſunt diligẽtes, aut
diligentiores, aut diligentiſſimi, vt ibi per
eum videre licet. Et ſic attentis dictarum le-
62 gum † diſpoſitione & attẽtis traditis à Bart.
& Bal. quod hac diſtinctione vti debeamus,
mihi dicendum videtur, nempe, quod vbi
ſocius nunquã habuit bona propria, tenea-
tur in rebus ſocietatis eam adhibere diligen
tiam, quam adhibent homines diligentes
eiuſdem profectionis & qualitatis, & ſi talẽ
non adhibeat diligentiam, dicatur eſſe in
culpa ſecundum Baldi opinionẽ, & ita quod
ſi ſocius non fecerit lucra, prout alij fecerũt
eiuſdem exercitij, quod culpa in eo probata
dicatur, tradit Alex. in conſ. 47. num. 1. lib. 1.
ex notat. per Bart. in l. ſi cum venderet. §. fin.
per illum textum. cum ſeqq. ff. de pign. act.
& in l. quod Nerua. ff. depoſiti. & per Bal. in
l. ſolam. col. 5. C. de teſti. & per Angel. in l. cõ
tinuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. & ad iſta fa-
63 ciunt † tradita per gl. in l. videamus. ff. loca-
ti. vbi dicit, quod quis tribus modis in culpa
eſſe poteſt. Primo ſi non fecit id, quod dili-
gens faceret, ſecũdo ſi fecit cõtra pactionẽ,
tertio ſi fuit in mora faciendi, ita poſt gl. tra-
dit etiã Strach. in tract. de Nautis. part. 3. nu.
52. & Rota Genuenſ. deciſ. 205. nu. 2. Vbi ve
64 ro ſocius habuit bona † propria, quod, ne de
culpa arguatur, teneatur eã diligentiam ad-
hibere in rebus ſocietatis, quã adhibebat in
ſuis ante, & tempore contractæ ſocietatis,
dicendũ eſt, vt habetur in d. l. ſocius. & in d.
§. ita. Inſt. de ſociet. & vt tradit Bart. in ſupra
poſita eius diſtinctione. Sed declarandũ eſt,
65 primo † tunc demũ ſufficere, ſi ſocius adhi-
beat eã diligentiam in rebus ſocietatis, quã
in ſuis adhibere ſolitus erat, ſi verũ ſit, quod
in ſuis aliqualẽ diligẽtiam adhibere ſolitus
erat, quia ſi negligens in totũ in ſuis fuiſſet,
non ſic in cõmunibus eſſe debet, quia ſi tol-
leratur paritas in diligentia, nõ tolleratur in
negligentia. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. & ibi
gl. & Dd. ff. ſolut. matr. Bart. in d. l. quod Ner-
ua. ſub nu. 26. Petr. de Vbal. d. tract. de duob.
fratr. part. 7. ſub nu. 1. Secundo declarãdum
66 eſt, quod ſi noua † cauſa ſuperueniat, qua in
ſpecta opus ſit vti maiori diligentia, ad eui-
tandã culpam, non ſatis eſt eã adhibere, quæ
prius in rebus proprijs adhibebatur, ſed ma
ior adhiberi debet, puta ſi ſolitus erat de no-
cte equũ proprium dimittere in paſcuis, &
luporũ timor ſuperuenerit, cõmunis equus
de nocte amplius in paſcuis dimitti non de-
bet, ſed erit cum maiori diligentia cuſtodiẽ-
dus. Bald. in l. nemo. in fin. C. de epiſ. audien.
Pet. de Vbal. d. tract. par. 8. ſub nu. 4. in fi. Ter
67 tio declarandũ eſt, quod ſi maiorẽ † diligen
tiã in ſuis rebus præſtet ſocius poſt cõtractã
ſocietatem, eandẽ præſtare etiã teneatur in
rebus ſocietatis, gl. in l. cum duob. §. venit. ff.
pro ſoc. Pet. de Vbal. d. tract. par. 7. ſub nu. 1.
Quarto & vltimo declarandũ eſt, quod ſi res
68 † ſocietatis nõ ſint eiuſdẽ ſpeciei cũ rebus,
quæ poſſidebantur à ſocio ante contractã ſo
cietatẽ, & ſic non poſſit fieri cõparatio de re
bus ſocietatis, ad alias res eiuſdẽ ſpeciei erit
habenda conſideratio, in quo gradu diligen
tiæ erat in rebus ſuis, licet diſſimilibus, & in
eodẽ gradu diligẽtia in rebus communibus
erit adhibenda, Bart. in tract. teſtim. nu. 122.
Infinita exempla colligi poſſunt, in quibus
69 † aut ratione moræ, aut ratione negligẽtiæ,
aut ex eo, quia fecerit cõtra pactionẽ, culpa
à ſocio cõmiſſa diceretur, vt videri põt per
Strach. in trac. de Nautis. par. 3. & p Menoc.
in tract. de præſũp. lib. 5. præſ. 3. & per Maſc.
in trac. de probat. concluſ. 468. & concl. 829.
& concl. 892. & per Bar. ante eos in tract. te-
ſtim. & ibi per Deplo. in eius addit. ſed quia
non eſt mei inſtituti omnia ad culpã pertinẽ
tia colligere, ſolummodo exempla aliqua re
feram, quæ magis præſenti tractatui conue-
nientia erunt.
70 Et primo ſocius in culpa † eſſe dicitur, quã
do ſeruũ per loca periculoſa miſit & perijt.
Pet. de Vbal. d. tract. par. 8. ſub nu. 1. in fin. &
de eo, qui merces mari commiſit, cum terræ
aduehere potuiſſet, niſi excuſetur à ſolito
& conſuetudine, habetur in l. cum duob. §.
quidam ſagariam. ff. pro ſoc. & per Strach. in
tract. de nauigat. nu. 4. fol. mihi 165. Surd. cõ
ſil. 12. nu. 28. lib. 1. vbi idẽ dicit de eo, qui po
terat ire per planitiem, & iuit per mõtes. Idẽ
dicitur de ſocio, qui tranſit per loca pericu-
loſa, cũ per loca tuta trãſire poſſet, Salic. in l.
2. C. de naut. fœno. per text. in l. cum propo-
nas. ff. ad leg. Rod. de iact. & in l. ſi vehenda.
§. 1. & per gl. in l. eos. ff. ad leg. Corn. de falſ.
Surd. conſ. 12. lib. 1. Strach. in d. tract. de Nau
tis. part. 3. nu. 19. & 20. vbi ad id probandum
citat Bart. in l. Imperator. ff. de appell. dicen-
tem per tutiora itinera iter agendum eſſe, li-
cet longiora, Surd. conſil, 12. num. 28. libr. 1.
& de eo, qui iter longius facit, quod propin-
quius facere poteſt, tradit Pet. de Vbal. dict.
part. 8. num. 1. in fin. & Bald. in conſilio 395.
libro 2. dicit, in culpa illum eſſe, qui iter ab
omni impedimento tutum facere potuit, &
non fecit, & his rationibus motus interro-
gatus de facto reſpond. ſocium in culpa fuiſ-
ſe, qui aſſecurare potuit merces cum lucro,
& id non fecit, & perierunt, niſi tamen
à ſolito non incundi dictum contractum

fuiſſet excuſatus,per ea quę tradit Ruin.cō-
ſilio 65.libro 5.& Dec.in eadem facti ſpecie
conſ.430.lib.2. Stracch.in trac.de aſſecurat.
glo.8.num.3.Et in propoſito de itinere dici-
tur etiā in culpa ſocius, ſi nimio itinere mu-
lum vel equum onerauit, quemadmodum ſi
onerauit eum nimio onere.l.fin. ff.commo-
dat.l.qui Inſulam. §.qui mulus. ff.locat.Pe-
trus de Vbald.d.par.8.num.1.in fin.Stracch.
d.part.3.num.13. & dicitur in culpa, ſi non
fuit vſus ſolito itinere, & ſolita nauigatio-
ne,Corn.conſil.273.lib.1.Boer.deciſio.178.
nu.32.Crauet.conſ.115.nu.5.libr.1.Strach.
d.par.3.num.6.Surd.conſ.12.lib.1.& multo
magis dicitur in culpa, ſi cauſa fraudandi ve
ctigal diuertit à ſolito itinere. Batt.in l.cum
proponas. C.de naut.fœno. Petr.de Vbal.d.
par.8.num.5. Strach.d.par.3.num.37.vbi ex
facto reſpondiſſe tradit culpæ damnandum
quendam nauis magiſtrum, qui ingredi An-
conæ portum diſtulit,vt cum publicanis tra-
ctaret,ne ſolitum vectigal ſolueret, & inte-
rim vi ventorum naufragium paſſus fuit, &
hoc ea ratione, quia id euenit propter eius
auaritiam, vt habetur in l.cum proponas.C.
de naut.fœno. Sed prædicta non procedere
71 † declarantur, ſi ſocius ſolitum iter & ſoli-
tam nauigationem facere prætermiſit iuſta
cauſa motus, vt quia id fecit cauſa reficien-
dæ nauis, quæ vitium fecerat, vel impulſus
impetu maris & vi ventorum, vel metu ho-
ſtium,pyratarum,& exbannitorum. Bald.&
Salic. in d.l.cum proponas. in fin.Petrus de
Vbald.d.par.8. nu.6. Bertach. in tract.de ga-
bel.in vlt.pat. num.58. Strach.d.par.3.nu.6.
72 non procedere † declarātur, ſi ſocius diuer
tat à ſolito itinere cauſa non ſoluendi vecti
gal illicitum,quia huiuſmodi cauſa ſtāte ceſ
ſat ratio auaritiæ cōſiderata in d.l.cū propo-
nas.cum non ſoluere vectigal illicitum non
ſit auaritia,ſed cōſilium, quia nemo tenetur
iactare ſuū,vt per Bal.in l.cū proponas.Petr.
de Vbal.d.part. 8.nu.6. Et quod licite & abſ-
que peccato fraudari poſſint huiuſmodi ve-
ctigalia illicita, tradit Felin.in c.1.ſub nu.41.
de conſt.Iul.Ferret.in trac.de gabel.nu.232.
Strach.d.par.3. num.8.Et ponūt exemplum
73 † in gabella impoſita à Principe vnius groſſi
pro ſalma, & publicani de facto accipiunt
duos groſſos; & dicunt,quod licitum eſt om
ni ingenio eorum manus aufugere,quia præ
dones ſunt, & quod damnum ex hoc Princi
pi & eius fiſco obueniens à publicanis præſa
ris refici debet, quia eorum vitio & malitia
euenit.l.igitur.§.fin.ff.de lib.cauſ. Sed intel
74 lige,ſocio quidem † licere ab vno itinere di-
ſcedere,vt euitet gabellas illicitas, ſed quod
non per hoc debet eligere aliam viam peri-
culoſam, in qua omnium mercium iacturam
facere poſſet,dum curat euadere paruam pe
cuniarum ſolutionem.Pet.de Vbal.d.part.8.
75 num.6.in fin.Secundo ſocius in culpa † eſſe
dicitur,quando temporū qualitates non cō-
ſiderat, vt quia nauem nauigatū mittit ad-
uerſo tempore.l.qui peritorio.ff.de rei ven-
dit.vbi gl.per tex.in l.3.C.de naufrag.decla-
rat tempus aduerſum eſſe ab Octobr. vſque
ad mēſem Aprilis,& ita tradit Petr.de Vbal.
d.par.8.ſub nu.1.in fin. Sed hoc de conſuetu
dine non ſeruari, & quod Veneti nauigant
omni tempore, tradit Cepol.in tract.de ſer-
uit.ruſt.pręd.tit.de Naui.c.29.& ſimiliter d.
l.3.in tempore Annonæ non ſeruari tradit
Strach.d. part.3. nu.1. Et de eo,qui de nocte
reliquit oſtium domus apertum, quod ſit in
culpa, tradit Bald.in l.ſolam.ſub nu.13.C.de
teſti.Et dimittēte animalia in paſcuis de no-
cte, quod ſit in culpa,niſi eum excuſet con-
ſuetudo,dicit Glo. & ibi Bart.in l. ſi negotia.
ff.de neg.geſt. Spec.in tit.de locato. §.poſt-
quam.nu.12.Bal.in l.nemo.nu.7.C.de epiſc.
quos intelligit, quod loquantur de tempore
noctis.Firman.in repert. in vet.ſamulus.nu.
20.& nouiſſime Polidor. Ripa in tractat. de
noct.tempore.c.12.ſub nu.18. Et poteſt etiā
76 dici, quod ſocius † ſit in culpa, ſi de nocte
merces conducat,cū de die id facere poſſet,
cum de nocte latrones & fures ambulare ſo
leāt,& furta & latrocinia committere, quia
qui male agit,odit lucem, & ſi ſunt fugiēda
loca periculoſa, dicendum eſt etiam, quod
ſint fugienda tempora periculoſa, ad hoc vt
latronū & furū manus effugiamus, & poteſt
etiā conſiderari,quod culpa non careat, qui
ambular de nocte,quod ſit quaſi delictū tra-
dit Batt.in l.Leuia. nu.9.ff.de accuſat. & Po-
lid.Ripa in d.tract. de noct.tēpore.c.7. nu.1.
Et quod de nocte ſit geminanda cuſtodia,ad
hoc,vt cuſtos culpā effugiat, tradit idem Po
lid.Ripa in d.c.2.nu.23.Et de cuſtode Caſtro
rum, quod tota nocte inuigilare debeat, &
quod nocturno tēpore cuſtodiæ ſint duplicā
dæ,tradit idē Polidorus Rip. c.75.ex quibus
omnibus cōprobari videtur, ſocio de nocte
eunti,vt dixi, culpam aſcribi poſſe. Tertio
77 dicitur in culpa ſocius, quando † non cogi-
tauit caſum, qui facile euenire poterat. Bal.
in l.fin.§.ſed quia. col.fin. C.com.de leg. &
conſ.395.pro Domino Roualdo. col.2.lib.2.
Alex.conſ.41.col.3. lib.3. Crauet.conſ.170.
nu.11.& conſ.179.n.5. lib.1.& conſ.409.nu.
16.lib.3.& conſ.957.n.30. & ſeq.lib.5. Surd.
conſ.12.lib.1. Et de eo, qui in minus idonea
naui merces impoſuit,tradit Petr.de Vbald.
d.par.8.ſub num.1. in fin.l.item quæritur.in
78 princ. ff.locat.& ſi mittat † nauē ſine guber
natore, Petr.de Vbald. d.8.part. ſub num.1.
Strach. d.part.3. nu.12. Et ſi merces illicitas
ponit cum licitis, & ex hoc omnes publican
tur.l.cū proponas. C.de naut.fœno.Strach.
d.part.3. nu.22.Et ſi ſubleuat pyratas miſeri
cordia ductus,à quibus poſtea derobatur, vt
in pulchro caſu plura adducēdo tradit Stra-
ch.d.part.3.nu.25.

79 Quarto nimia crudelitas † ſocij ei culpæ
adſcribitur, Roman.conſilio 413.numer.12.

Et ſi

Et ſi non credidit ei, cui credere non tene-
batur, culpa caret, Craue.conſ.319. num.16.
80 lib.2. Et ſi credidit conſilio amicorum, † &
conſanguineorum ei culpa imputari non po
teſt, gloſ.in l.2.in ver.pupillo.C.de his quib.
vt indig.& ibi Bald.in 3.opp. & Caſtr. in vlt.
colum. qui dicit illam gloſ. ſingularem. Iaſ.
l.1.in fin.C.de tranſact.Crau.conſ.531.nu.6.
81 lib.3. Etiam caret culpa, ſi † credidit hone-
ſto viro, & de re ueriſimiliter informato, gl.
in l: Titio cui fundus, ff.de cond.& demonſt.
& in cap.cupientes, in princ. in ver. notitia,
de electio.in 6. Menoch. conſ.406. num.79.
lib.5.Decian.conſ.29. num. 19. lib.1. qui lo-
quitur de eo, qui in reponendis mercibus an
locus eſſet tutus, credidit famulo hoſpitis,
& quod ei credi debuerit, dicit, quia licet eſ-
ſet pauper, & ſeruiret in hoſpitio, non per
hoc fide caret, vt per ſcribentes in §. ſanci-
mus, in auth.de teſti.& in §.ſi quis autem, in
auth.vt libert. de cætero auro non indigeant
annulo. Et ſubiungit, & hoc magis placet, ei
præcipue credendum fuiſſe, quia veritas ab
alijs haberi non poterat. Bart. in l. Caſſius, ff.
de ſenat. & quia ex actus ſeu negotij natura
aliter veritas haberi non poterat. Salic. in l.
ea quidem, colum.1. verſ.ad quintam quæ-
ſtionē.C.de accuſ.Et ad hoc faciunt eaꝰ, quæ
de difficultate probationis dicuntur, in l. in
illa ſtipulation.in fi.ff.de verb.obliga.& in l.
ſi quis ex argentarijs, §.pęn.ff.de eden.& ali
bi paſſim per Dd. & ſi non credidit præmoni
tus in culpa eſſe dicitur, Rim.iun.conſ.210.
nu.44.lib.1.Surd. conſ.12.lib.1.
82 Quinto negligentia in ſocio † culpa dici-
tur, non debet intelligi de illa negligentia,
de qua dicit Poeta, le negligentie ſue ſono
artificij, ſed intellige, quod negligens tunc
ſocius æſtimetur, ſi quod poteſt illico non
perficit, Innoc.& alij vbi Felin.num.4.de te-
ſtib.Ang.in l.ſi maritus. §.ſi aute extraneus.
ff.de adult.Dec.conſ.151.num.16. & nu.21.
Crauet.conſ.573.num.7. in fin.lib.4.Rimin.
iun.conſ.52.num.132. lib.1. Et multa de ne-
83 gligentia † cumulat Maſcar.in tract. de pro-
bat. concluſ.1088. vbi etiam ponit modum
probandi eam, & erit exemplum, quando ſo
cius ſeruum a vulnere curari non fecit, Petr.
de Vbald.d.par.8.num.1. in fi. & quando eo
beneficio non vſus fuit a Principe conceſſo,
quod etiā alteri ſocio prodeſſe poterat, Cra-
uet.d.conſ.573.nu. 6.lib.4. & quando a Prin
cipe ea non petit, quæ ad rē neceſſaria ſunt,
licet credat Principem non conceſſurū, quia
quantum in nobis eſt ad obtinendum labora
re debemus, Bald.in conſ.395.pro Domino
Dinaldo.lib.2. Caſtr.conſ.433. Viſis omnib.
ſupradictis, colum.3.lib.1.Crau.conſ.64.nu.
6.& multo magis id procedere dicit circa ea
quæ ſunt obtinenda a priuato, & in conſilio
121.num.10.lib.1.& in reſpon.1.pro genero
num.272.& in conſ.573.nu.5.lib.4.& multo
magis procederet, ſi ea Princeps ſolitus eſſet
concedere. Surd.cōſ.90.nu.40.li.1. & qñ re-
ſcripto a ſuperiore impetrato non vtitur, c.
ex parte, & cap.plerunque.de reſcript.Cald.
d.conſ.5.colum.2.in tit.de præben.Crau.d.
84 conſ.573.num.8. & quando ea † non inqui-
rit, quæ inquirenda ſunt, puta an in loco, vbi
tranſit cum mercibus, ſoluatur gabella.Bald.
in l.3.colum.2.verſ.item in quibuſdam locis
C.de naut.fœn.per text.in l.2. §.diui.il 1.ff.
de publica, & eſt etiam in lata culpa Bal.cōſ.
463.ſtatuto communis Papiæ.lib.3.quod eſt
repetitum, in conſ.436.lib.5. Crauet.conſil.
115.nu.3.& conſ.132.lib.1.& quando cum
poteſt, impedimentum non amouet, Craue.
d.conſ.573.num.7.lib.4.& quando fructus,
85 & † introitus tempore debito non exigit, &
ſimiliter eos non vēdit tempore debito cum
ea, quæ poteſt, vtilitate, & non ſecundum
ſuum caput Bart.in l.omnia, in fin.C.de con
ditio.in pub.horr.Rom. conſ.188.num.4. &
conſ.425.colum.2. Dec. conſ.274.Viſo De-
creto.ſub num.6.lib.1.Borgn.deciſ.39.num.
26.part.1.ſecundum primam impreſſionem.
Et quando credita non exegit debitis tempo
ribus, & debitores facti ſunt non ſoluendo,
Borgn.d.deciſ.39.nu.24.& num.27. cum plu
ribus ſeqq.& nu.34.dicit, quod tenetur pro-
bare adhibuiſſe omnem diligentiam in exi-
gendis creditis, & citat Marſ.ſing.281.ſocius
tenetur, & quando male libros rationū ſcrip
ſerit, ita vt fidem non facerent contra veros
debitores debitum negantes, Borgn. poſt a-
lios, quos citat d.deciſ.39.num.38.quem vti
moderniorē pro omnibus allegare ſufficiat.
Alia multa de negligentia cum diligētia cu-
mulauit Gomeſ. ſuper regulis Cancellariæ
Reg.de triennali poſſeſſore poſt q.28.fol.mi
86 hi 214.Sexto etiam imperitia † in ſocio cul-
pa eſt, l.imperitia, & l.culpa eſt, ff.de reg.iur.
l.illicitas, §.ſicuti, ff.de offic.præſid.l.1.§.pro
pter, ff.ſi quadr.paupe.feciſ.dica.l.ſi quis fun
dum, §.Celſus, & l.item quæritur, §. ſi naui-
cularius, & §.gemma, & l.ſi merces, §.qui co
lumnam, ff.locati. Sed imperitiæ non eſt tri-
buendum, ſi quis modo aliquo decipiatur.
Strach.in d. tract.de Naut. p.3.num.34. vbi
excuſat nautem, qui de nocte a piſcatorum
lumine deceptus, credens ſe recipere in por
tu, incidit in vada, per text.in l.ne piſcatores
ff.de incēd.ruin.& naufr. idem tradit Polip.
Rip.in tract.de nocturno tempore, c.13.nu.
87 6.etiam ſi inſolita negotia † aggrediatur ſo-
cius, culpæ ei adſcribitur, Bal.in l.ſi patruus,
ſub num.8.C.com.vtr. Petr.de Vbal.d. tract.
part.3.ſub num.39.verſ.2.caſu, & d. part.8.
88 num.1. in fin. Septimo culpa etiam † conſi-
ſtit in mala electione, vt ſi ſocius eligat ma-
lum famulum ſeu malum miniſtrum, l.3. in
fin.& l.cum mandato, in fin. ff. de minor.& l.
ſed & ſi quis, §.fin.ff.de Inſtit.Signorol.conſ.
143.colum.2.& Caſtr.conſ.423.colum.2.lib.
1.Strach.d.3.par.num.12. Crauet. conſ.8.nu.
25.lib.1. Hoc eſt verum, ſi vere eligat malum

famu-

Digitized by Google

famulum, & malum miniſtrum, ſed ſi eligat
89 bonum, tenetur † de eius contractu, & non
quia fuerit in culpa eum eligendo. Decian.
conſ.29.num.5.lib.1.per text.in l.argentum,
ff.commodat. Et de quodam Comite, qui ſi-
bi elegerat multos milites, quod teneatur
de eorum abigeatu, tradit Crauet.conſ.791.
lib.5. Et de nauta, quod ſit in culpa, ſi ſecum
aſſumat ignotos homines in naui, tradit Stra
chus.d.part.3. num.18. Octauo culpa proba-
90 tur in ſocio, ſi † conuenta non obſeruat, vt
debet & poteſt, Strach.d.par.3. num.8. Poli-
dor.Ripa d.tract.de noct.temp. cap.12. num.
8.Surd.conſ.12.num.30. & 31. lib.1. & de ſo-
cio, qui tenebatur negotiari ad lucrum, & id
non fecit, tradit Alex.in conſ.47.lib.1.ita de
non geſtis rationem eſſe reddendam, tradit
Menoch.in tract.de arbitr.iud.caſu 209.nu.
32.& de ſocio, qui ea facere prętermiſit, quę
facienda erant ad lucrum pertinentia, tradit
Crauet.conſ.100.num.9. & 10. & de hærede
etiam ſocij, qui negotia ſocietatis incepta
non perficit, tradit Petr.de Vbald.d. tracta.p.
7.ſub num.2.& de ſocio, qui utitur re ſocie-
tatis non ad vſum deſtinatum, l. merito, ff.
pro ſoc. Polid. Ripa d.tract. de noct. temp.c.
91 12. nu.9. Nono culpa in ſocio † cauſatur ob
eius moram, ut ſi ex eo, quia fuit in mora ſol
uendi debita, res ſocietatis ſibi ſequeſtratæ
fuerunt, l. videamus, §.ſi verum, vbi gloſ.ff.lo
cati.Petr.de Vbald.d.tract.part.8.nu.3. & ita
quod mora ſit culpa habetur in l.vnicuique,
ff.de reg.iur.& in l.quod ſi ab initio, ff.ſi cert.
petat.& in l.ſi filius, ff.de inter.act.& in debi-
to ex delicto mora ſemper ineſt.Bero.conſil.
193.lib.1. verum mora commiſſa dici nō po-
teſt, vbi debitum eſt illi qui dum, Hond.cōſ.
92 50.num.24. lib.1. Decimo culpæ ſocij † ad-
ſcribitur, ſi damnum datum fuit in rebus ſo-
cietatis ab eius inimicis. Bald. conſ.61.num.
5.lib. 2.& in conſ.493. ſub num.5. lib.4. Cor.
conſ.129. num.19, lib.2.Craue.conſ.933. ſub
nu.17.lib.5.etiam ſi inimicitia ſua culpa cau-
ſata non fuerit.Strach. de Naut.part.3. num.
93 49.Vndecimo & vltimo, ſocius † eſt in cul-
pa, ſi conditiones eius, cum quo contrahit,
ſcire non quęrit, l.qui cum alio, ff.de reg.iur.
Et ſi duo mercatores fecerunt ſocietatē du-
raturam per quinquennium, eo finito vnus
ex ſocijs, ſi contrahat, alter nō tenetur, quia
contrahēs cum eo debebat ſe informare de
qualitate ſocietatis, Caſtr.in l.1.§.non autem
ff.de exercit.Rim.iun.conſ.1. num.42. libr.1.
Rot.Genuen.deciſ.172.nu.7.Crau.conſ.716.
94 nu.12.& 13.lib.5. Et licet alias ignorans † &
dubitans æquiparentur, l. manifeſtiſſimi, §.
ſin autem, vbi Bart.C.de furt.hoc tamen non
habet locum in contrahēte, qui tenetur in-
ueſtigare conditionem contrahentis ſecum,
Dec.in d.l.qui cum alio.nu.3.ff. de reg.iur. &
in l.quamdiu. C.qui admitt.
95 Culpa leuiſſima, non † ſolum venit in ſo-
cietate quando ita conuentum fuit, & quan-
do ſocius erat in ſuis rebus diligentiſſimus,
vt dicitur num.10. ſed etiam quando intrat
actio legis Aquiliæ, cum declaratione tamen
quod veniat leuiſſima culpa in cōmittendo,
ſecus vero in omittendo, vt dicitur ſub num.
46.Magon.qui alios citat, & teſtatur de com-
muni opinione deciſ. Florent. 111. num.26.
num.50. & num.52. & poſt eum nouiſſimè
Farinac.quæſt.110.ſub num.24.ubi latiſſimè
examinat, quando incendium culpa inhabi-
tantium dicatur commiſſum, & quando di-
catur eueniſſe caſu fortuito.
96 Culpa leuiſſima, † quod ab eo ſit præſtan-
da qui non gratis, ſed mercede conſtituta cu
ſtodiam ſuſcepit, tenent Sebaſt.Medic.de ca
ſu fortuit.p.2.q.7.num.8. & ſub num.25. Fa-
rinac. q.110. num.29. Quod etiam teneatur
de leuiſſima culpa quis ex ſola ſuſcepta rei
cuſtodia, tenent relati a Magon. deciſ.Flor.
24.num.9.& 10.& deciſ.111.num.3. Verum
eſſe ueriorem opinionem, quod quis non te
neatur de leuiſſima culpa, ſi cuſtodiam ſuſce
pit, ſine mercede dicit Farinac. d. q.110. nu.
31.citat Cor.conſ.244.num.4. lib.1. Magon.
d.deciſ. Florent.111. num.54. limitando ta-
men niſi promiſiſſet ratione ſui officij, vti pe
ritus diligentiſſimam cuſtodiam, quia tunc
teneretur de leuiſſima culpa etiam ſine mer
cede, ut per Alex.Raud.deciſ. Piſan.6. num.
27.28.42.& 57.p.1. ſed hoc non procederet
in ſocietate, in qua ęqualitas omnino eſt ob-
ſeruanda, ut dicitur ſup.nu.12.

CAPVT XXII.

Qualiter ſocius ſe à culpa excuſare poſſit.

SVMMARIA.

1 *Quælibet cauſa excuſat a culpa.*
2 *Culpa caret ſocius, ſi faciat ſolita & conſueta.*
3 *Et non requiritur, quod conſuetudo fuerit præſcripta.*
4 *Et ſi fuit difformis, attenditur illud, quod fuit magis obſeruatum.*
5 *Pecora cuſtodienda puero tradens excuſatur.*
Et animalia mittens in paſcuis ſine paſtore.
Si non cuſtodit locum, qui cuſtodiri non ſolebat.
6 *Qui impoſuit merces in loco, qui claue claudebatur.*
7 *Culpa caret ſocius, ſi vtitur re ad vſum deſtinatum.*
Neque inſpicitur futurus euentus.
Vt ſi immittat animalia in agro deſtinato ad paſcendum, & damnum dent in agro contiguo.
8 *Et ſi in agro deſtinato ad paſcendum fuerit poſita clauſura, poteſt eam ſocius amouere propria auctoritate.*
Et ſi fuerit clauſa domus communis, poterit eam aperire propria auctoritate.
9 *Syluam cæduam poteſt incedere inuito ſocio.*

10 *Im-*

10 *Impoſſibilitas excuſat a culpa.*
Vt ſi non potuit prævidere & diuinare.
11 *Et ſi fecit, quid potuit.*
12 *Et ſi de nocte ob pluuiam bene videre non potuit.*
13 *Et excuſatur ſocius a culpa, ſi ea non fecit, quæ facere non tenebatur.*
14 *Non facienti culpa non imputatur ſi factum inutile fuiſſet.*
15 *Etiam ſi eſſet dubium, an vtile eſſet.*
16 *Culpa reprehendi non poteſt ab eo, qui eſt in dolo.*
Et ab eo, qui eſt in grauiori & pari culpa.
17 *Et inter ſocios, ſi ſunt in pari culpa, admittitur compenſatio.*
18 *Culpæ, qui cauſam dedit, culpam allegare non poteſt.*
19 *Culpa ab eo obijci non poteſt, qui ex ea ſentit commodum.*
20 *Culpa allegari non poteſt in facto, ex quo nullũ damnum reſultat.*
21 *Culpa prima excuſatur, & vltima attenditur.*
22 *Culpa proxima attenditur, non remota.*
23 *Culpa in faciendo prævalet culpæ in omittendo.*
24 *Culpa ceſſat in eo qui illud nõ facit, quod factum non profuiſſet.*
25 *Culpa ceſſat in eo, qui id non facit, quod facere non tenetur.*
26 *Culpa ceſſat quando a dolo abſorbitur.*
27 *Culpa ex maleficio ceſſat ſi non ſit ordinata ad caſum, in his quæ prouenium ex neceſſaria conſequentia.*
28 *Culpa ceſſat ſi cauſa præcedens ſit prædominans.*
29 *Culpa in ſpecie debet probari.*

NOn erit incongruum etiam hoc in loco,
dum de culpa agimus, aliqua colligere, quæ pro ipſius culpæ excuſatione proponi ſolent. Regula eſt generalis, quamlibet
1 † cauſam excuſare a culpa, l. igitur, ff. de lib.
cauſ. Marſi. in rub. ff. de fideiuſ. num. 57. Rot.
2 Genuenſ. deciſ. 56. nu. 6. Et ad ſpecialia † deueniendo: Primo ſocius a culpa excuſatur,
ſi ea faciat, quæ ſolita ſunt & conſueta, l. 3. ff.
ad Maced. l. quis ſit fugitiuus, §. apud Labeonem, ff. de ædil. edict. l. pignus. C. de pignor.
act. Bart. in l. ſi pignor. §. fi. ff. de pign. act. Bal.
conſ. 145. caſus talis eſt, colum. 4. in fin. lib. 3.
Crauet. conſ. 8. num. 22. & conſ. 247. nu. 6. in
fin. lib. 1. & conſ. 319. verſ. 14. lib. 2. & conſil.
362. num. 4. lib. 3. Decian. conſ. 29. nu. 16. lib.
1. Rota Genuenſ. deciſ. 14. num. 68. & deciſ.
56. num. 7. Polid. Ripa d. tract. de noct. temp.
cap. 12. num. 19. Et non requiritur, quod ta-
3 lis † conſuetudo ſit præſcripta, ſed ſufficit
ita aliquando fuiſſe obſeruatum. Bald. conſ.
318. Ponitur quod electio. colum. 2. lib. 3. Gabrie. in ſuis com. concl. tit. de ſtat. concl. 1. nu.
70. Ioſeph. Lud. in ſuis concl. com. concl. 38.
verſic. Ampliatur primo, & ſi non fuit vnifor
4 mis † ſed difformis, attenditur illud, quòd
fuit magis obſeruatum. Dec. conſ. 11. nu. 12.
verſ. 2. reſpondetur, & conſil. 215. Menoch.
conſ. 75. num. 76. lib. 1. Becc. conſ. 101. nu. 51.
Ioſeph. Lud. d. concl. 38. verſ. ampliatur ter-
5 tio. Et quod excuſetur ille, qui † pecora cuſtodienda puero tradidit, ſi ita fieri erat conſuetum, tradit Bald. in conſ. 441. quidam magiſter Grammaticæ, lib. 1. Decian. d. conſ. 29.
num. 17. lib. 1. Et etiam quod ille excuſetur,
qui in paſcuis animalia miſit ſine paſtore, ſi
ita fieri erat conſuetum, tradit Crau. d. conſ.
353. num. 6. lib. 3. Polid. Ripa. d. cap. 12. num.
19. Et quod non ſit in culpa, qui non cuſtodit
locum, in quo repoſuit merces, qui cuſtodiri
non ſolet; tradit Petr. de Vbald. d. tractat. de
duob. fratr. p. 8. ſub num. 15. verſ. ſed poſito
6 ſine præiudicio. Et de eo, qui repoſuit † merces in loco, qui claudebatur, quod non ſit in
culpa, tradit Decian. d. conſ. 29. num. 24. li. 1.
quia claues ad cuſtodiam fieri ſolent, gl. Bat.
& alij, in l. cum pater, §. pater plurib. ff. de legat. 2. Addit. ad Bart. in l. clauibus, ff. de cõtr.
empt. Dd. in l. 3. in princ. ff. de acqu. poſſeſ. &
in c. 2. de conſuet. Secundo excuſatur a cul-
7 pa ſocius † ſi vtitur re ad vſum deſtinatum, l.
cum duobus, §. item mala, ff. pro ſoc. l. arboribus, §. naues, ff. de vſufr. l. ſi ædes. ff. com. diui. §. religioſum. Inſt. de rer. diuiſ. Et hoc in
tantum eſt verum, vt nec etiam inſpiciatur
futurus euentus, Alber. & Florian. in l. Sabinus, ff. com. diui. Dec. in cap. cum omnes, nu.
23. de conſtit. Crauet. conſ. 353. num. 5. lib. 3.
vbi loquitur de eo, qui immiſit animalia in
agro deſtinato ad paſcendum, & damnũ dederunt in agro contiguo, & vult, quod excuſetur a culpa ea ratione, quia vſus fuit agro
ad vſum deſtinatum paſcẽdi. Et quod ſi quis
8 poteſt mittere † animalia ad paſcendum in
agrum ad hoc deſtinatum, & facere impediatur appoſita clauſura, quod clauſurã propria
auctoritate remouere poſſit, probat Crauet.
in conſ. 4. lib. 1. Et ſi vnus ſocius claudat domum communem, ne alter illuc ingrediatur
quod alter poſſit propria auctoritate domũ
aperire, & impedimentum remouere; tradit
Caſtr. conſ. 395. in cauſa, quæ vertitur in curia Domini locum tenentis, nu. 2. lib. 2. Crau.
d. conſ. 4. num. 10. lib. 1. & ſocius poteſt inuito ſocio incidere ſyluam cæduam, Bald. conſ.
37. num. 4. lib. 5. Iaſ. in l. ſerui electione, §. 1.
num. 18. Socin. num. 2. Ripa nu. 14. ff. de leg.
1. Surd. conſ. 43. num. 17. lib. 1. Ac etiam po-
9 teſt domum † communem ſolitam locari locare, Surd. late conſ. 43. lib. 1. non obſtante diſpoſitione, l. Sabinus, ff. com. diuid. cui reſpõdet ibidem ſub num. 15. & qualiter procedat
declarat etiam Gomeſ. lib. 2. reſolut. titul. de
locat. ſub num. 14. & de his latius videbimus
ſuo loco, cap. 28.
10 Tertio impoſſibilitas † excuſat a culpa, l.
impoſſibilium, ff. de reg. iur. l. cum quidam,
§. ſi pupillo, ff. de vſur. Oldrad. conſ. 242. tota
præſens, col. 3. & conſ. 307. quod quando, colum. 2. Signorol. conſ. 141. colum. 2. circa fin.
Crauet. conſ. 319. num. 15. lib. 2. & conſ. 362.
num. 2. lib. 3. Menoch. conſ. 645. num. 2. lib. 7.
Et qui non potuit prævidere, & diuinare,
quod

quod de culpa argui non poſſit, tradit Dec.
conſ.115.colum.3.verſ.tertio non obſtat, li-
bro 1.Crauet.conſ.685.in fin.lib.4.Et de eo,
qui fecit quod potuit, quod non ſit in culpa
11 † dicendum eſt, l. vtique, §. culpa, ff.de rei
vendica.l. quemadmodum, §.ſi nauis, ff.ad l.
Aquil.l.ſi vt certo, §.plane, ff.commod.l.ar-
borib.§.nauis, ff.de vſufr.Roman. conſ.395.
colum.2.Deci.conſ.64.colum.3.lib.1. Crau.
conſ.319.num.16. verſ.quinto, lib.1. Et ex-
12 cuſatur a culpa ille, qui non † bene de nocte
ob pluuiam videre potuit, an eſſet bene tu-
tus locus, in quo reponebat merces, prout de
die & pluuia ceſſante melius vidiſſet, Decia.
conſ.29.num.26.lib.1.vbi etiam, num.27. di
cit, quod ſi ſolummodo duo loca adſunt, in
quibus merces reponi poſſunt, ſi tutiorē lo-
cum eligat ille, qui vult merces conſeruare,
de culpa redargui non poteſt. Et quemad-
13 modum † excuſatur a culpa, qui non facit,
quod non poteſt, ita etiam excuſatur ſi non
facit id, quod facere non tenetur, l. tutori.C.
de neg.geſt. Aret.conſ.111.colum.fin. Cum
igitur.Ruin.conſ.139.lib.4.Crau. conſ.4.nu.
24.lib.1.& conſ.319.num.16.lib.2. & conſil.
362.num.3.lib.3.& conſ.573.num.1.lib.4.
14 Quarto non facienti culpa † non imputatur
ſi factum inutile fuiſſet, l.& in totum, verſic.
ita ſi ob id, ff.rer.amot.l.ſi alius.verſic. æque
perituris, ff. quod vi aut clam. gl.in l.ſi edia,
ff.de euict.Oldrad.in conſ.136.quod ex pro-
ductis, colum.2.Bal. conſ.145.caſus talis eſt,
in quodam inſtrumento, colum.4. lib.3. Ca-
ſtr.in l.ab hoſtib.§.ſi vir.ff.ſolut.matrimo.&
in conſ.174.contra ſuperius conſulta. in fin.
& in conſ.322. Viſo puncto ſupraſcripto, &
dubijs, colum.2. & in conſ.425. ſuper primo
quæſito, colum.2.& conſ.471.Viſo ſupraſcri
pto puncto, colum.1.lib.1. Soci.in conſ.170.
colum.6.verſ.accedit in propoſito, & conſil.
178.colum.2.lib.2.Crau.conſ.362.num.6.&
conſ.366.num.19.lib.3. & conſ.567. num.3.
lib.4.& conſ.919.num.15.lib.5. Rimin. iun.
15 conſ.210.nu.51.lib.2. Et etiam cum † eſt du
bium, an factum eſſet vtile, culpa non facienti
non imputatur.Bald.conſ.145.caſus talis eſt
in quodam inſtrumento, colum.4.lib.3. Cra-
uet.conſ.83.ſub num.5.lib.1. vbi dicit hoc
dictum ſingulare, & in conſ.531.nu.5.lib.3.
vbi ponit dictum Senecę. Quod dubites ne
feceris, & in conſ.567.num.3.in fin.lib.4. Ri
min.iun.conſ.481.num.87.lib.5. Quinto ſo-
16 cius ab altero ſocio † qui ſit in dolo de cul-
pa reprehendi non poteſt, l. ſi putatur, & l.
item ſi obteſtrix, in fin.ff.ad leg. Aquil.nota-
tur in l.viro atque vxori, ff.ſolut. matrimon.
Caſtr.in l.quæro, ff.de act. empt. Alex. conſ.
14.lib.5.Crauet.conſ.919. in fi. & conſ.928.
num.3.lib.5. & qui eſt in grauiori & pari cul
pa, alium de culpa repreh endere non poteſt
l.cum pater, §.libertis, ff.de leg.2.l.in arenā,
in fin.C. de inoffic. teſta.l.2.§. idem ait, ff.ne
quid in loco pub.lege qui bona, §. ſi quis de
damn.infect.Crau.conſ.362.num.7.lib.3. &
conſ.928.num.9.lib.5.& inter ſocios, ſi ſunt
17 in pari † culpa, admittitur cōpenſatio, l. pla-
ne ſi ambo, ff. pro ſoc.& l.ſi ambo, ff.de com-
pen.gl.in §.fin.Inſt.de ſociet. Alex.conſ.47.
num.11.lib.1.Et ideo dicitur, ſocium de le-
uiſſima culpa non teneri, quia dicitur etiam
in leuiſſima culpa alter ſocius, qui ſibi elegit
ſocium parum diligentem, l.ſocius ſocio, ff.
pro ſoc.§.fin.Inſt.de ſociet.Bal.in l.quæ for-
tuitis, num.59.C.de pign.act. Petr. de Vbal.
d.tractat.de duob.fratr.p.7.num.1. Rim.iun.
conſ.52.num.148.lib.1.& qui culpæ cauſam
18 † dedit, culpam allegare non poteſt, l. cum
mandato, ff.de neg.geſt.l.cum mulier.in fin.
ff.ſolut.matrim.l.1.§.fin.ſeu l.2. & ibi Gl.fin.
ff.quando act.de pecul.eſt annal.l.1.§.ſi om-
nes, in fin.ff.de ventre inſpiciendo. Cuman.
conſ.175. Dn.Andreola, colum.2. Caſtr.cōſ.
307.Videtur quod non retineant, colum.2.
lib.2.Crauet.conſ.362.num.8. lib.3. & conſ.
919.num.10.lib.5. & culpa ab eo obijci non
19 poteſt, qui ex ea † ſentit commodum, l.cum
in fundo, §.quod ſi mulier, ff.de iur.dot.& l.
ex qua perſona, ff.de reg.iur.l.cęterum & ibi
Ang. ff.de rei vend.l. ſi ſeruus plurium, §.1.
ff.de leg.1.Anchar. conſ.339. pro maiori in-
telligentia, colum.4. Aret. in l. diuortio. in
prima colum.4. verſ.& hoc maxime videtur
dicendum, ff.ſolut.matri.gl. in l. ſed & ſi ex-
ceptio.ff.de euict.Bart.conſ.81. in fi. libro 1.
Socin. conſ.200. num.2. verſ.quinto confir-
matur, lib.2.Fel.in cap.fin.nu.3. de præſcrip.
Crau.conſ.969. num.26. lib.5. Neque culpa
20 allegari poteſt † in facto, ex quo nullū dam-
num reſultat, l.ſi iubēda, §.1. ff.ad leg.Rhod.
de iact. l. ſi alia, §. eſt & alia, ff.quod vi aut
clam.l.is qui.ff.de act.& oblig. Bart.in l.ſi vt
certo, §.interdum, ff.commodat. Caſtr.conſ.
136.Viſis & cōſideratis omnibus ſupra enu-
meratis, colum.2.lib.1. Crauet. conſ.319.nu.
17.verſ.11.lib.2.& conſ.366. num.18.lib.3.
21 Sexto ille, qui eſt in prima † culpa, excuſa-
tur, & ultima culpa attenditur, l. ſi per em-
ptorem, ff.de act.empt. Abb.conſ.3. colum.
7.in fin.7.q.lib.2.Bald.conſ.53. Quædam D.
Riuabella, colum.2.lib.5.& attenditur culpa
22 proxima † & non remota, l.ſocium, §.ſocius
ff.pro ſoc.l.ſi mulier, ff.rer.amot.gl. in l.cum
quis, ff.de dolo, & in l.3.§.ex pluribus in ver.
nec enim, ff.de acq.poſſ.Et faciunt ea, quę di-
cuntur de cauſa proxima & remota, quod at-
tenditur proxima & non remota, late Tiraq.
in tract.ceſſante cauſa, limit.20. & quæ ibidē
ab eo dicūtur pro limitatione, quod aliquan
do etiam attendatur cauſa remota, deſerui-
re poſſunt ad probandum, quod etiā aliquan
do attēditur cauſa remota. Septimo, vbi duæ
23 culpæ † reperiuntur, quarum vna conſiſtat
in faciendo, alia in omittendo, attenditur &
præualet illa quæ in faciendo conſiſtit. An-
char.conſ.362.colum.1. & Crauet. conſil.8.
nu.23.lib.1.Et quod inter culpam in agendo,
& inter

&inter culpam in omittendo, non admittatur compenſatio, tradit Rim.iun.conſil.285. nu.114.lib.3.

24 Quod quis in culpa † non dicatur, ſi non facit illud quod factum non profuiſſet, & quod id procedat etiam ſi dubium fuiſſet an eſſet pro futurum firmat Rot.Rom.deci.521. num.3.lib.1.

25 Similiter quod † culpa ei non poſſit imputari, qui non facit actum, quem facere non tenetur firmat pro concluſione Rot.d.deciſ. 521. num.2. & ex ea in fertur emptorem in culpa non fuiſſe, ſi non obtulit prçcium venditori, quia illud offerre tenetur tunc demũ, quando agit ad rem emptam conſequẽdam, l.Iul.§.offerri,ff.de act.empti.

26 Culpa ceſſat, quando a dolo † abſorbitur, vt ſi venditor dicat, ſe tenere, & poſſidere rem venditam, & vere eã non teneat, & poſſideat, nam emptori culpæ attribui non poteſt a venditore, ſi eam non petierit, ita tradit Rot.Rom.in d.deciſ.521.num.5.lib.1.per gloſ.in l.ſi mora, ff.ſolut.matr.

27 Culpa ex maleficio, † quod proficua eſſe non debeat, c.mora de reg.iur.in 6. procedit quando eſt ad illud ordinata, vt ſit proficua, ſecus vero ſi ad illud ordinata nõ fuerit, l.4. in prin.ff.ſi quis caut.Bart.in l.2.in prin.ff.eo. Alex.in l.quamuis, num.11.verſ.non obſtat, ff.ſolut.matr.& in l.Marcellus ſub nu.3.ff.ad Trebel.& rationem eſſe, quia commodum non contingit principaliter, ſed in quandam neceſſariam conſequentiam, tradit Felin. in c.qui in Eccleſiarum, nu.67.verſ.non obſtat, & num.ſeq.de conſtit. & dixit Rot. Roman. deciſ.67. lib.2. quod licet quis ſit carceratus ex prætenſo delicto, tamẽ quod filius ne ingratus efficiatur excarcerationem procurare debet, & videantur late tradita per Tiraq. de legib.connub.gloſ. 6.nu.278.& ea quę dicuntur in ſeq.cap.23.

28 Cauſa præcedẽs, † ſi prædominet culpam attenditur cauſa, & non culpa, vt dicitur de muliere, quæ peperit, & non bene purgata remanſit, & ideo male ſemper ſe habuit, ſi domo exierit, & mortua poſtmodum remanſerit, primæ cauſæ, nempe puerperio & non culpæ conſideratæ in exitu de domo, mors attribuitur, vt fuit deciſum a Rot. Roman. deciſ.701.lib.1.

29 Culpam in ſpecie † eſſe probandam tradit nouiſſime Farinac. quæſtion. 89. numero 12. & in dicta quæſtio. & in quæſtione 110. infinita ad culpam pertinentia cumulauit.

∴

CAPVT XXIII.

Quæ ſint deducenda & probanda ad hoc, vt culpa noceat.

SVMMARIA.

1 Culpa debet probari ab allegante.

2 Culpa in ſpecie articulari, & probari debet, & non ſufficit, ſi factum ſit in genere.

3 Teſtes debent eſſe conteſtes.

Debent reddere cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati.

Actu probato non dicitur probata culpa, vbi actus a culpa ſeparatus eſſe poteſt.

4 Culpa alicuius, quod quis cum eo habitare non poſſit, non dicitur probata, ſi teſtes dicant in domo fieri altercationes.

5 Culpa in non adhibente Medicum, non probatur, niſi teſtes dicant Medicum potuiſſe adhiberi.

6 Culpa non conuertentis pecuniam in emptionem prædiorum non probatur, niſi dicant, quod prædia venalia reperiebantur.

7 Culpa in negotiorum geſtore non probatur ex eo ſolo, quod credita non exegerit, & pecunias ad cambium acceperit.

8 Culpa in non exigente pecunias non probatur, niſi probetur, quod facilis erat exactio.

9 Culpa in Iudice non probatur, ſi non ſederit ad bancum Iuris, niſi probato quod aliqui comparuerint pro iuſtitia obtinenda.

10 Culpa non probatur in eo, qui ſecum procuratorem non conduxit, niſi probato, quod facultatem conducendi eum habuerit.

11 Culpa in non locante prædia non probatur, niſi conſtet habuiſſe facultatem locandi.

12 Creditori culpa etiam non imputatur, ſi non vendidit res pignoratas, niſi conſtet, quod aderant emptores.

13 Et ei, qui non adhibuit mercibus tranſuehendis aſſecuratorem, culpa imputari non poteſt, niſi conſtito quod aſſecurator reperiebatur.

14 Et ei, qui ſoluere tenetur certo loco & tempore, culpa imputari non poteſt, ſi non fuit probatum, quod erat in loco eo tempore, quo erat facienda ſolutio.

15 Culpa eius, qui ſequeſtrationem frumenti non procurauit, non dicitur probata, niſi probato quod frumentum aderat.

16 Culpa, quod fuerit ordinata ad caſum, probari debet.

17 Culpa quando dicatur ordinata ad caſum.

Quando caſum præcedit, & niſi præceſſiſſet caſus, non eueniſſet.

18 Quando caſus facile præuideri poterat.

19 Quando principaliter reſpicit caſum.

20 Quando eſt cauſa proxima, ſecus ſi remota.

21 Niſi tamen quælibet culpa eſſet conſideranda.

22 Secus, ſi vna tantum eſſet conſideranda.

23 Culpa in faciendo a dante operam rei illicitæ non attenditur, an fuerit ad caſum ordinata.

24 Etiam ſi damnum eueniat præter eius intentionem.

25 Cle-

25 *Clericus efficitur irregularis, ſi incipiat rixam, & eius conſanguinei occidunt rixantem Seium.*
26 *Culpa tenetur ſocius faciens contra conuenta, etiam ſi non ſit ordinata ad caſum.*
27 *Culpa tenetur faciens contra Domini voluntatem, etiam ſi non ſit ordinata ad caſum.*
28 *Idem in adminiſtratore.*
Et in cuſtode Caſtri.
29 *Neceſſitas a culpa cauſata, nocet ſi culpa ſit ordinata ad caſum nu.30. ſed non attenditur, vbi operæ charitatis ſint exercendæ.*
31 *Culpa imputari non poteſt, ſi non adſit damnum.*
32 *Maritus, vt in culpa fuiſſe dicatur non adhibendo medicũ vxori, probari debet, quod id faciendi commoditatem habuerit.*
33 *Culpa quando dicatur ad caſum ordinata remiſſiue.*

CVlpa, vt dixi ſupra cap.21. num.31. non
1 præſumitur, ſed † ab allegante, ſiue in
agendo, ſiue in excipiendo probari debet.
Bart. conſ.193. commun. Lucignani. Gloſ. &
Dd. in l. quoties, §. qui dolo, ff. de prob. Cor.
conſ.318. num.2. lib.4. Rot. Genuen. deciſ.8.
nu.9. Rim. iun. conſ.52. num.53. lib.1. & cõſ.
400. num.67. cum plurib. ſeqq. & conſil.462.
num.39. & 40. lib.4. & conſ.801. nu.29. lib.7.
2 Et primo ad hoc, vt culpa † noceat, debet ab
allegante articulari & probari certa & deter
minata culpa in ſpecie, & non ſufficit allega
re & probare culpam in genere, l. Prætor, in
princ. ff. de iniur. Bart. d. conſ.193. Ang. Aret.
conſ.3. Ruin. conſ.12. in princ. & cõſ.93. nu.
8. lib.5. Dec. conſ.430. nu.1. & conſ.562. nu.
11. lib.2. Strach. in tract. de Naut. p.4. num.1.
Syluan. conſ.46. nu.6. Crauet. conſ.151. nu.
11. lib.1. & conſ.525. num.8. lib.3. Menoch.
in tractat. de præſumpt. lib.5. præſ.3. nu.137.
Maſcard. in tractat. de probat. concl.467. nu.
25. Rim. iun. conſ.52. num.18. lib.1. Secũdo,
3 teſtes ad probandum † culpam debent eſſe
conteſtes, & non ſingulares, Crauet. d. conſ.
151. num.11. lib.1. & etiam non interrogati
cauſam ſcientiæ ſufficientem & concluden-
tem reddere debent, Alex. conſ.74. num.6.
lib.6. Crauet. conſ.525. nu.9. lib.3. Vbi enim
actus a culpa ſeparatus eſſe poteſt, ex eo cul
pa non præſumitur, & ex actu probato non
dicitur probata culpa, Bart. in l. ſi quis ex ar-
gentarijs, §. penult. in fin. ff. de eden. Ruin.
conſ.93. num.7. lib.5. Rimin. iun. conſ.1. nu.
4 41. li.1. Ideo culpa alicuius, quod † alter cum
eo habitare non poſſit, non recte probatur
ex eo, quod teſtes dicant in ipſa domo fieri
altercationes & contentiones, ſed etiam ne
ceſſe eſt, vt dicant, huiuſmodi altercationes
eſſe potiſſimam cauſam, vt inſimul in eadem
domo habitare non poſſint, Alex. in conſilio
100. num.2. in fin. lib.1. Crauet. conſ.151. nu.
16. lib.1. Maſcard. d. concl.467. num.24 Et cul
5 pa in eo, qui non adhibuit † Medicum pro
curando infirmo, quem adhibere tenebatur
non probatur, niſi teſtes probent, quod po-
tuit Medicum adhibere, & nõ adhibuit, qui
in loco reperiebatur, Bart. & alij in l. ſi ab ho-
ſtibus, § fin. ff. ſolut matr. & in l idemque, §.
1. ff pro ſoc. Ruin. conſ.93. num.7. lib.5. Et cul
6 pa tutoris in non † conuertendo pecunias
pupillares in emptionem prædiorũ non pro
batur, niſi probetur, quod prędia venalia re-
periebantur, Bart. in l. tutor qui repertoriũ,
§ ſi poſt, ff de admin. tut. per text in §. penul.
in auth. vt ſi qui oblig. prohi. hab. res minorũ.
Ruin. d. conſ.93. nu.7 lib.5.
7 Et culpam in negotiorum † geſtore non
probari ex eo, quia ſimpliciter cõſtaret eum
pro debitis ſoluendis accepiſſe pecuniam ad
cambium, & non exegiſſe credita a debito-
ribus, quia eſſe poterat, quod exactionem in
tempore facere non potuiſſet, & quia pote-
rat eſſe, quod magis expediret, pecuniam ac-
cipere ad cambium, late tradit Ruin. d. conſ.
8 93. lib.5. Et de tutore, qui non † exegit pecu-
nias pupillares, quod non dicatur probata
eius culpa, niſi etiam probatum fuerit, quod
exactio facilis fuerat, tradit Fulg. in conſ.25.
ſpectabilis, in vltim. dubio. Crauet. conſ 531.
9 num.4. lib.4. Et de † Iudice inculpato, quod
non ſederit ad bancum horis debitis, quod
nõ dicatur probata eius culpa, niſi teſtes de-
ponant, quod dicta hora aliqui cõparuerint
qui pro iuſtitia conſequenda inſtabant, tra-
dit Ruinus conſ.12. num.3. & 4 lib.5. vbi, &
alia plura deducit ad demonſtrandum in il-
lo Iudice nõ fuiſſe probatam culpam. Etiam
10 Aret. † in conſ.16. colum.3. verſ. tertio dato.
dicit, quod culpa non dicitur probata in eo,
qui ſecum procuratorem non conduxit, niſi
fuerit probatum, quod habuerit facultatem
conducendi idoneum procuratorem, Dec.
conſ.430. num.1. lib.1. Et de tutore, qui non
11 † locauit prædia minorum, quod eius culpa
non dicatur probata niſi probatum fuerit,
quod locandi ea facultatem habuerit, tradit
idem Aret conſ.31. in fin. Crau conſ.366 nu.
12 12. lib.3. De creditore † etiam, cui a debito-
re fuerat mandatum, quod venderet marga-
ritas ſibi pignoratas, ſi eas nõ vendidit, quod
eius culpa non dicatur probata, niſi etiam
fuerit probatum, quod aderant emptores,
qui eas emiſſent iuſto pretio, tradit Dec con
ſilio 562. num.12. Crau. conſ.366. ſub nu.12.
13 lib.3. Et de eo, qui † habuit mandatũ emen-
di merces, & eas tranſmittendi, quod non
dicatur probata eius culpa, ſi pro mercibus
tranſmittendis fecit contractum aſſecuratio
nis, & in eo non appoſuit clauſulam, quod
eſſent aſſecuratæ ſtrabalzando merces de na
ui onerata in aliam nauem, vſq; ad portum,
niſi fuerit probatum, quod facile fuiſſet re-
perire aſſecuratores, qui cum dicta clauſula
aſſecurationem feciſſent, tradit Dec. in cõſ.
430. quod ſupra pro veritate, lib 2. Ruin. in
eadem cauſa conſ.65. lib.5. vbi vult ſufficere
probare præſumptiue, quod aſſecuratores
reperiebantur cum dicta clauſula.

14 Et

14 Et ſi quis alicui † aliquid ſoluere teneatur
certo loco & tēpore, non probatur eius cul-
pa ex non ſolutione facta, niſi etiam probe-
tur, quod ille, cui erat facienda ſolutio, fue-
rit dicto tempore in loco conuento, & ſolu-
tioni deſtinato, Bart. in l. item illa. verſ. quæ-
ro pone. ff. de conſt. pec. & in l. continuus. §.
cum ita. ff. de verb. obl. Alex. in conſ. 33. nu. 8.
lib. 6. Dec. conſ. 566. nu. 4.

15 Et quod non dicatur probata † culpa eius,
qui ſequeſtrationem frumenti non procu-
rauerit, cum probatum non eſſet frumētum
adeſſe, tradit Crauet. conſilio 366. numero
12. lib. 3. Et iſta exempli gratia dixiſſe ſuf-
ficiat.

16 Tertio probari debet, quod † culpa fuerit
ordinata ad caſum, & quod caſus non eue-
niſſet, niſi culpa præceſſiſſet, l. non omne. ff.
de ſtat. liber. l. is qui. ff. de actio. & obligatio.
cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. preb. Bart.
in l. 2. §. fin. ff. ſi quis caut. & in l. ſi vt certo. §.
interdum. ff. commo. Petr. de Vbaldis in tra-
ctat. de duob. fratrib. part. 8. ſub num. 28. vbi
ponit conſilium Bal. Caſtr. in l. fi. §. ſi ea con-
ditione. ff. ad leg. Rhod. de iact. Dec. in lege
contractus, in fin. & ibi Cagnol. num. 117. ff.
de regul. iur. Crauet. conſ. 8. num. 29. lib. 1. &
conſ. 247. ſub num. 6. verſ. 6. & conſ. 319. nu.
19. verſ. 21. lib. 2. Decian. conſ. 29. num. 29. li-
bro 1. Strach. in tractat. de naut. par. 4. ſub nu.
1. fol. mihi. 139. Menoch. in tract. de præſum-
ptio. lib. 5. præſumpt. 3. in fi. & in conſil. 645.
num. 13. lib. 7. Surd. conſ. 12. num. 20. lib. 1. Et
17 quod dicatur ordinata † ad caſum, quando
caſum præcedit, & niſi præceſſiſſet, caſus nō
eueniſſet, tradit Bart. in d. l. ſi vt certo. §. in-
terdum. ff. commodat. Caſtr. in d. l. fin. §. ſi ea
conditione. ff. ad leg. Rhod. de iact. Surd. cōſ.
18 12. num. 64. lib. 1. Et dicit Corn. † in conſilio
12. ſub num. 11. verſ. cum itaque, lib. 4. quod
culpa tunc dicitur ordinata ad caſum, quādo
facile præuideri poterat, ex tali culpa caſum
euenturum.

19 Recedit ab hac opinione † Crauett. conſ.
247. colum. fin. lib. 2. & dicit, quod tunc cul-
pa dicitur ordinata ad caſum, quando prin-
cipaliter reſpicit caſum, l. penultim. in fi. ff.
de iur. dot. l. fi. §. fi. ff. de his quæ in frau. cred.
l. etiam, §. 1. ff. ſolut. matri. & ad hoc iſta iura
citat. Dec. in c. quæ in Eccleſiarū, col. penul.
poſt med. de conſtit. Item dicit Crauet. quod
20 tūc † culpa dicitur ordinata ad caſum, quan-
do eſt cauſa proxima ipſius caſus, ſecus ſi re-
mota, & ſecundum eum ita ſentit Bellam.
conſ. 22. colum. 2. Et quidem ſi duæ culpæ re
perirentur, admitterem magis proximam eſ-
ſe attendendam, vt dixi ſuperiori cap. num.
21 21. niſi tamen quælibet culpa † eſſet conſi-
deranda, vt habetur in l. ſi ſeruus ſeruum. §.
ſi fornacarius. ff. ad leg. Aquil. vbi tenetur nō
ſolum ille, qui ignem fornaci ſubiecit, ſed
etiam ille, qui negligenter cuſtodiuit, ſi vil-
la exuſta fuit, & ita tradit Natt. conſ. 79. nu. 6.
22 libro 1. Vbi vero vna tantum † culpa caſum
præcedit, dico veram eſſe opinionem Bart.
in d. §. interdum, quod tunc dicatur culpa
ordinata ad caſum, quando caſus non eueniſ-
ſet, ſi culpa non præceſſiſſet, & dico præſu-
mi caſum eueniſſe propter præcedētem cul-
pam, & ſi culpoſus vult aſſerere contrarium,
id probare tenetur, Surdus conſ. 12. numero
64. lib. 1.

23 Et quando culpa † committitur in facien-
do per eum, qui dat operam rei illicitæ, tunc
non attenditur, an fuerit ad caſum ordinata
l. 1. §. diuus. ff. de ſicar. l. ſi ita vulneratus. ff.
ad leg. Aquil. l. cum res. §. fin. ff. de legat. 1. &
l. quoniam multa. C. ad legem Iuliam. vnde
vi. & procedit regula, qui cauſam damni dat
damnum dediſſe videtur, cap. fin. de iniur. &
24 damno dato. Et hoc eſt verum, etiam † ſi ca-
ſus & damna obueniant præter eius intētio-
nem, l. verum, & l. qui iniuriæ. ff. de furtis. vbi
ille, qui effregit fores meretricis, ſeu alterius
cauſa libidinis ſeu iniuriarum, non tenetur
de furto pro rebus ab alijs amotis, tamen te-
netur ad dāna & intereſſe, ita dicta iura de-
clarando dicit Natt. in d. conſ. 79. num. 6. lib.
1. citando gloſſ. in cap. fin. de reg. iur. in 6. &
Bart. Ang. in d. l. verum, & ad propoſitum ad-
ducitur opinio Io. And. in cap. Petrus, de ho-
25 micidio. vbi tenet, quod † Clericus efficia-
tur irregularis, ſi incipiat rixam, & eius ami-
ci & conſanguinei occidant rixantem ſecum
& hanc opinionem refert etiam Oſaſch. de-
ciſ. 104. num. 4. & Surd. d. conſ. 12. num. 60.
libro 1.

26 Inſuper prædicta procedūt, quod quis † te-
neatur de culpa præcedēti caſum, etiam cir-
ca obuenientia præter eius intentionem,
quando etiam ſocius non daret operam rei
illicitæ, ſed faceret contra conuenta, & non
habet locum diſtinctio, an culpa eſſet, vel nō
eſſet ordinata ad caſum, & hoc procedit e-
27 tiam, quando quis facit † aliquid contra do-
mini voluntatem, Surd. d. conſ. 12. num. 67.
& 68. lib. 1. & hoc probari dicitur per text. in
l. item quæritur, §. 1. ff. loca. vbi dicitur, quod
nauicularius, qui cum haberet nauim, quæ
oſtium fluminis ingredi nō poterat, merces
immiſit in aliam nauim, quæ perijt, nō tene-
tur, niſi culpa interuenerit, & tamen tene-
tur, ſi inuito domino hoc fecit. Et ipſe in ca-
ſu ſuo probat, quendam teneri ad pretium
mercium, & ad omnia damna & intereſſe, ex
eo quia non portauit merces per viam con-
uentam, ſed per aliam viam, & perierunt in-
curſu latronum, & ad ſuam opinionem com-
probandam adducit etiā text. in l. videamus.
§. 1. & §. fin. ff. locat. vbi in §. 1. habetur, quod
ſi conductor ignem habuit contra pactum,
tenetur de incendio etiam fortuito caſu ad-
miſſo, & in §. final. habetur, quod ſi ex pacto
non licebat conductori tenere in Villa fœnū,
tenebitur de incendio cauſato a ſerua, quia
ipſe cauſam præbuit fœnum inferendo con-

Digitized by Google

25 *Clericus efficitur irregularis,ſi incipiat rixam, & eius conſanguinei occidunt rixantem Seium.*
26 *Culpa tenetur ſocius faciens contra conuenta,etiam ſi non ſit ordinata ad caſum.*
27 *Culpa tenetur faciens contra Domini voluntatem, etiam ſi non ſit ordinata ad caſum.*
28 *Idem in adminiſtratore.*
Et in cuſtode Caſtri.
29 *Neceſſitas a culpa cauſata, nocet ſi culpa ſit ordinata ad caſum nu. 30. ſed non attenditur, vbi operę cæ charitatis ſint exercendæ.*
31 *Culpa imputari non poteſt, ſi non adſit damnum.*
32 *Maritus, vt in culpa fuiſſe dicatur non adhibendo medicũ vxori, probari debet, quod id faciendi commoditatem habuerit.*
33 *Culpa quando dicatur ad caſum ordinata remiſſiue.*

CVlpa, vt dixi ſupra cap.21. num.31.non
1 præſumitur,ſed † ab allegante, ſiue in
agendo, ſiue in excipiendo probari debet.
Bart.conſ.193.commun.Lucignani. Gloſ. &
Dd.in l.quoties,§.qui dolo, ff.de prob. Cor.
conſ.318.num.2.lib.4.Rot. Genuen.deciſ.8.
nu.9.Rim. iun.conſ.52.num.53.lib.1. & cõſ.
400.num.67.cum plurib.ſeqq.& conſil.462.
num.39.& 40.lib.4.& conſ.801.nu.29.lib.7.
2 Et primo ad hoc,vt culpa † noceat,debet ab
allegante articulari & probari certa & deter
minata culpa in ſpecie, & non ſufficit allega
re & probare culpam in genere,l.Prætor, in
princ.ff.de iniur.Bart.d.conſ.193.Ang.Aret.
conſ.3.Ruin.conſ.12. in princ. & cõſ.93.nu.
8.lib.5.Dec.conſ.430.nu.1. & conſ.562. nu.
11.lib. 2.Strach.in tract.de Naut.p.4.num.1.
Syluan.conſ.46.nu.6. Crauet.conſ.151. nu.
11.lib.1.& conſ. 525.num. 8. lib. 3. Menoch.
in tractat.de præſumpt.lib.5.præſ.3.nu.137.
Maſcard.in tractat.de probat.concl.467.nu.
25.Rim. iun.conſ.52.num.18.lib.1. Secũdo,
3 teſtes ad probandum † culpam debent eſſe
conteſtes,& non ſingulares, Crauet.d.conſ.
151.num.11.lib.1. & etiam non interrogati
cauſam ſcientiæ ſufficientem & concludentem reddere debent, Alex. conſ.74.num.6.
lib.6.Crauet.conſ.525.nu.9. lib.3. Vbi enim
actus a culpa ſeparatus eſſe poteſt, ex eo cul
pa non præſumitur, & ex actu probato non
dicitur probata culpa,Bart.in l. ſi quis ex argentarijs, §. penult. in fin. ff.de eden. Ruin.
conſ.93. num.7.lib.5.Rimin.iun. conſ.1.nu.
4 41.li.1.Ideo culpa alicuius,quod † alter cum
eo habitare non poſſit, non recte probatur
ex eo, quod teſtes dicant in ipſa domo fieri
altercationes & contentiones,ſed etiam neceſſe eſt,vt dicant, huiuſmodi altercationes
eſſe potiſſimam cauſam,vt inſimul in eadem
domo habitare non poſſint,Alex.in conſilio
100.num.2.in fin.lib.1.Crauet. conſ.151.nu.
16.lib.1.Maſcard.d.concl.467.num.24 Et cul
5 pa in eo, qui non adhibuit † Medicum pro
curando infirmo, quem adhibere tenebatur
non probatur, niſi teſtes probent, quod potuit Medicum adhibere,& nõ adhibuit, qui
in loco reperiebatur,Bart.& alij in l. ſi ab hoſtibus,§ fin ff.ſolut marr.& in l idemque, §.
1.ff pro ſoc.Ruin.conſ.93.num.7.lib.5.Et cul
6 pa tutoris in non † conuertendo pecunias
pupillares in emptionem prædiorũ non pro
batur,niſi probetur,quod prędia venalia reperiebantur,Bart. in l.tutor qui repertoriũ,
§ ſi poſt,ff.de admin.tut.per text in §.penul.
in auth.vt ſi qui oblig.prohi.hab.res minorũ,
Ruin.d conſ.93.nu.7 lib.5.
7 Et culpam in negotiorum † geſtore non
probari ex eo, quia ſimpliciter cõſtaret eum
pro debitis ſoluendis accepiſſe pecuniam ad
cambium, & non exegiſſe credita a debitoribus,quia eſſe poterat, quod exactionem in
tempore facere non potuiſſet, & quia poterat eſſe,quod magis expediret,pecuniam accipere ad cambium, late tradit Ruin.d conſ.
8 93.lib.5.Et de tutore,qui non † exegit pecunias pupillares, quod non dicatur probata
eius culpa,niſi etiam probatum fuerit,quod
exactio facilis fuerat,tradit Fulg.in conſ.25.
ſpectabilis,in vltim.dubio.Crauet. conſ.531.
9 num.4.lib.4. Et de † Iudice inculpato, quod
non ſederit ad bancum horis debitis, quod
nõ dicatur probata eius culpa, niſi teſtes deponant, quod dicta hora aliqui cõparuerint
qui pro iuſtitia conſequenda inſtabant, tradit Ruinus conſ 12.num.3.& 4 lib 5. vbi, &
alia plura deducit ad demonſtrandum in illo Iudice nõ fuiſſe probatam culpam. Etiam
10 Aret.† in conſ.16.colum.3.verſ.tertio dato.
dicit,quod culpa non dicitur probata in eo,
qui ſecum procuratorem non conduxit, niſi
fuerit probatum, quod habuerit facultatem
conducendi idoneum procuratorem, Dec.
conſ.430.num.1.lib.1. Et de tutore, qui non
11 † locauit prædia minorum, quod eius culpa
non dicatur probata niſi probatum fuerit,
quod locandi ea facultatem habuerit, tradit
ideo Aret conſ.31.in fin.Crau conſ.366 nu.
12 12.lib.3. De creditore † etiam, cui a debitore fuerat mandatum,quod venderet margaritas ſibi pignoratas,ſi eas nõ vendidit,quod
eius culpa non dicatur probata, niſi etiam
fuerit probatum, quod aderant emptores,
qui eas emiſſent iuſto pretio,tradit Dec con
ſilio 562.num.12. Crau.conſ.366. ſub nu.12.
13 lib.3. Et de eo,qui † habuit mandatũ emendi merces, & eas tranſmittendi, quod non
dicatur probata eius culpa, ſi pro mercibus
tranſmittendis fecit contractum aſſecurationis, & in eo non appoſuit clauſulam, quod
eſſent aſſecuratæ ſtrabalzando merces de naui onerata in aliam nauem, vſq; ad portum,
niſi fuerit probatum, quod facile fuiſſet reperire aſſecuratores, qui cum dicta clauſula
aſſecurationem feciſſent, tradit Dec. in cõſ.
430. quod ſupra pro veritate, lib 2. Ruin. in
eadem cauſa conſ.65.lib.5. vbi vult ſufficere
probare præſumptiue, quod aſſecuratores
reperiebantur cum dicta clauſula.

t4 Et

14 Et ſi quis alicui † aliquid ſoluere teneatur certo loco & tẽpore, non probatur eius culpa ex non ſolutione facta, niſi etiam probetur, quod ille, cui erat facienda ſolutio, fuerit dicto tempore in loco conuento, & ſolutioni deſtinato, Bart. in l. item illa. verſ. quæro pone. ff. de conſt. pec. & in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. Alex. in conſ. 33. nu. 8. lib. 6. Dec. conſ. 566. nu. 4.

15 Et quod non dicatur probata † culpa eius, qui ſequeſtrationem frumenti non procurauerit, cum probatum non eſſet frumẽtum adeſſe, tradit Crauet. conſilio 366. numero 12. lib. 3. Et iſta exempli gratia dixiſſe ſufficiat.

16 Tertio probari debet, quod † culpa fuerit ordinata ad caſum, & quod caſus non eueniſſet, niſi culpa præceſſiſſet, l. non omne. ff. de ſtat. liber. l. is qui. ff. de actio. & obligatio. cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præb. Bart. in l. 2. §. fin. ff. ſi quis caut. & in l. ſi vt certo. §. interdum. ff. commo. Petr. de Vbaldis in tractat. de duob. fratrib. part. 8. ſub num. 28. vbi ponit conſilium Bal. Caſtr. in l. fi. §. ſi ea conditione. ff. ad leg. Rhod. de iact. Dec. in lege contractus, in fin. & ibi Cagnol. num. 117. ff. de regul. iur. Crauet. conſ. 8. num. 29. lib. 1. & conſ. 247. ſub num. 6. verſ. 6. & conſ. 319. nu. 19. verſ. 21. lib. 2. Decian. conſ. 29. num. 29. libro 1. Strach. in tractat. de naut. par. 4. ſub nu. 1. fol. mihi. 139. Menoch. in tract. de præſumptio. lib. 5. præſumpt. 3. in fi. & in conſil. 645. num. 13. lib. 7. Surd. conſ. 12. num. 20. lib. 1. Et

17 quod dicatur ordinata † ad caſum, quando caſum præcedit, & niſi præceſſiſſet, caſus nõ eueniſſet, tradit Bart. in d. l. ſi vt certo. §. interdum. ff. commodat. Caſtr. in d. l. fin. §. ſi ea conditione. ff. ad leg. Rhod. de iact. Surd. cõſ.

18 12. num. 64. lib. 1. Et dicit Corn. † in conſilio 12. ſub num. 11. verſ. cum itaque, lib. 4. quod culpa tunc dicitur ordinata ad caſum, quãdo facile præuideri poterat, ex tali culpa caſum euenturum.

19 Recedit ab hac opinione † Crauett. conſ. 247. colum. fin. lib. 2. & dicit, quod tunc culpa dicitur ordinata ad caſum, quando principaliter reſpicit caſum, l. penultim. in fi. ff. de iur. dot. l. fi. §. fi. ff. de his quæ in frau. cred. l. etiam, §. 1. ff. ſolut. matri. & ad hoc iſta iura citat. Dec. in c. quæ in Eccleſiarũ, col. penul. poſt med. de conſtit. Item dicit Crauet. quod

20 tũc † culpa dicitur ordinata ad caſum, quando eſt cauſa proxima ipſius caſus, ſecus ſi remota, & ſecundum eum ita ſentit Bellam. conſ. 22. colum. 2. Et quidem ſi duæ culpæ repeti tentur, admitterem magis proximam eſſe attendendam, vt dixi ſuperiori cap. num.

21 21. niſi tamen quælibet culpa † eſſet conſideranda, vt habetur in l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi fornacarius. ff. ad leg. Aquil. vbi tenetur nõ ſolum ille, qui ignem fornaci ſubiecit, ſed etiam ille, qui negligenter cuſtodiuit, ſi villa exuſta fuit, & ita tradit Natt. conſ. 79. nu. 6.

22 libro 1. Vbi vero vna tantum † culpa caſum præcedit, dico veram eſſe opinionem Bart. in d. §. interdum, quod tunc dicatur culpa ordinata ad caſum, quando caſus non eueniſſet, ſi culpa non præceſſiſſet, & dico præſumi caſum eueniſſe propter præcedẽtem culpam, & ſi culpoſus vult aſſerere contrarium, id probare tenetur, Surdus conſ. 12. numero 64. lib. 1.

23 Et quando culpa † committitur in faciendo per eum, qui dat operam rei illicitæ, tunc non attenditur, an fuerit ad caſum ordinata l. 1. §. diuus. ff. de ſicar. l. ſi ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. l. cum res. §. fin. ff. de legat. 1. & l. quoniam multa. C. ad legem Iuliam. vnde vi. & procedit regula, qui cauſam damni dat damnum dediſſe videtur, cap. fin. de iniur. &

24 damno dato. Et hoc eſt verum, etiam † ſi caſus & damna obueniant præter eius intẽtionem, l. verum, & l. qui iniuriæ. ff. de furtis. vbi ille, qui effregit fores meretricis, ſeu alteri[9], cauſa libidinis ſeu iniuriarum, non tenetur de furto pro rebus ab alijs amotis, tamen tenetur ad dãna & intereſſe, ita dicta iura declarando dicit Natt. in d. conſ. 79. num. 6. lib. 1. citando gloſſ. in cap. fin. de reg. iur. in 6. & Bart. Ang. in d. l. verum, & ad propoſitum ad ducitur opinio Io. And. in cap. Petrus, de ho-

25 micidio. vbi tenet, quod † Clericus efficiatur irregularis, ſi incipiat rixam, & eius amici & conſanguinei occidant rixantem ſecum & hanc opinionem refert etiam Oſaſch. deciſ. 104. num. 4. & Surd. d. conſ. 12. num. 60. libro 1.

26 Inſuper prædicta procedũt, quod quis † teneatur de culpa præcedẽti caſum, etiam circa obuenientia præter eius intentionem, quando etiam ſocius non daret operam rei illicitæ, ſed faceret contra conuenta, & non habet locum diſtinctio, an culpa eſſet, vel nõ eſſet ordinata ad caſum, & hoc procedit e-

27 tiam, quando quis facit † aliquid contra domini voluntatem, Surd. d. conſ. 12. num. 67. & 68. lib. 1. & hoc probari dicitur per text. in l. item quæritur, §. 1. ff. loca. vbi dicitur, quod nauicularius, qui cum haberet nauim, quæ oſtium fluminis ingredi nõ poterat, merces immiſit in aliam nauim, quæ periit, nõ tenetur, niſi culpa interuenerit, & tamen tenetur, ſi inuito domino hoc fecit. Et ipſe in caſu ſuo probat, quendam teneri ad pretium mercium, & ad omnia damna & intereſſe, ex eo quia non portauit merces per viam conuentam, ſed per aliam viam, & perierunt in curſu latronum, & ad ſuam opinionem comprobandam adducit etiã text. in l. videamus. §. 1. & §. fin. ff. locat. vbi in §. 1. habetur, quod ſi conductor ignem habuit contra pactum, tenetur de incendio etiam fortuito caſu admiſſo, & in §. final. habetur, quod ſi ex pacto non licebat conductori tenere in Villa fœnũ, tenebitur de incendio cauſato a ſerua, quia ipſe cauſam præbuit fœnum inferendo contra

tra legem contractus. Et adducit text. in l.fi. §.ſi ea conditione,ff.ad leg.Rhod. de iactut. vbi nauta, qui conuenerat merces in certa naui conducere, eas in deteriorem tranſtulit, quæ deinde cum mercibus perijt, & tenetur, quia culpa præcedit caſum, vt gloſſ. vbi dicit.

28 Et prædicta comprobantur ex † traditis a Rimin.iun.in conſ.52. num.146. & 147. vbi agēdo de quodam adminiſtratore, cuius negligentia ſegetes nimis aridæ male tractatæ fuerunt a meſſoribus, dicit nō obſtare, quod quidam teſtes dicerent frumenti abuſum euenisse contra voluntatem adminiſtratoris, ſiue ſine eius conſenſu, quia vtcunque fuerit, cum culpa fuerit per eum admiſſa, teneri deberet de eo, quod euenit etiā præter eius propoſitum,& citat dict.l.qui occidetit.§.in hac quoque.ff.ad leg.Aquil. & d.l. quoniam multa,C.ad l.Iul.de vi.& Natt.d. conſ.79.numero 7.lib.1. quo in loco Natta agit de quodam domino & cuſtode Caſtri, qui ex mandato regio milites in Caſtrum admiſit, inter quos aderat vnus, qui erat inimicus aliorum condominorum Caſtri, qui ob inimicitiam multa damna intulit cæteris condominis, & vult, quod cuſtos præfatus ad damna cæteris condominis teneatur, licet euenerint præter eius intentionem, & ex cauſa inimicitiæ.

29 Si quis ſua culpa incidat † in infirmitatem ei medicinę dari non debent, licet culpa ceſſante dari debuiſſent Caſtrenſ.in l.periculū. §. ſed ſi ipſe. ff.de pecul. ſimiliter neceſſitas non excuſat, quando quis in eam incidit ex propria culpa, l.pen.ff.de iur. dot. per quem textum non eſſe paupertati indulgendum dixit Bald.in cap. quæ in Eccleſiarum, num.18. ff. de conſtit.& multa cumulat Tiraquell. ad l.ſi vnquam in verſ.bona num.5. C.de reuoc. donatio.

30 Tres declarationes ad † prædicta ponit Surd.in tract.de alim.titul.4.quæſt.5. Vna eſt quod tunc demum noceat culpa, quando ſit ordinata ad infirmitatē, & ad paupertatem, & non alias argumento l.2.§.ſi non propter, vbi Bart.ff.ſi quis cautionibus gloſ. in cap.ſtatutum.§.cum vero,& ibi Gemin.de reſcrip. in 6.Dec. in d.c. quæ in Eccleſiarum de conſtit. Graſ. in ſuis deciſ.aureis libro 2. part.1. capitul. 94.

Secūda eſt declaratio, alimenta ei cui debentur iure naturæ, non poſſe denegari, etiam ſi ob culpam ad caſum ordinatam deueniſſet ad paupertatem, ſed iſta opinio eſt valde cōtrouerſa, ita vt diſcerni non poſſit quæ ſit magis communis, vt dicit ipſe Surd.in d. tract.tit.7.quæſt.5.& tenet negatiuam quam ego etiam ſequendam puto, quod pater non teneatur, quia lege ciuili aſtrictus non reperietur,& a naturali voto, & inſtinctu nō obligatur.

Tertia eſt declaratio, quod pietate Chriſtiana attēta, conſiderari non, debet an quis egeat ex culpa, vel ſine culpa: quia egenus conſideratur, vt chriſtianus in indigentia poſitus,& non vti peccator, & ei ſubuenire eſt actus miſericordiæ, & miſericordia naſcitur ex charitate, quæ neminem excludit, vt explicat Card.Toled.in ſua Inſtr.Sacerd.in tractat.de ſeptem peccat.mort.cap.31. Et ſi Decius, & Conar. tenerent contrariam opinionem, quod ego non affirmo certè eſſet inhumana, vt dicit Surd. d.titul.4. quæſtion.5. in fine.

31 Culpam alteri † nemo imputare poteſt ſi ex ea damnum non ſentit.l. in totum .ff. de impen.in reb.dot.fact.l.is qui.ff.de action. & obliga.Bart.in l.vt certo.§. nunc videndum. ff.commod.Caſtr.conſ.136.col.2.lib.1.Crau. conſ.3.nu. 25.lib.1.& multa alia ad propoſitum cumulat Surd.d.tract.de alim.titul.9.q. 26.num.67.

32 Quando quis de culpa † maritum redarguere velit, quod medicum vxori non adhibuerit, quod etiam teneatur probare quod in loco extarent medici, qui potuiſſent habere firmat etiam Bart.in l.ſi ſeruum in fi.princ. ff.de verb.obl. Alex.conſ.123. num.2.li.7. & de communi teſtatur Rolā. in tract.de lucro dot.q.84.num.18.

33 Culpa quando ad caſum ordinata † dicatur tradit Andr. Gail. obſeru.22.num.7. lib. 2.Bertaz.conſ.491.num.16.& num.21.lib.2. Cephal.conſ.362.num.17.& nu.23.lib.2.Gerard. Marc.conſ.85. nu. 5. & nu.55.Rim.iun. conſ.173.nu.37. lib.4. Trentacinq.in conſil. poſito poſt opin.Viuij 39.ſub nu.17. Rip. de noct.temp.c.27.nu.13.Carocc. in tract.de loc.at.p.4.quæſt.11.

CAPVT XXIV.

De intereſſe.

SVMMARIA.

1 *Intereſſe, res, rerum æſtimatio & expenſæ ſunt diuerſa.*
Intereſſe a ſocio alteri ſocio præſtatur.
2 *Intereſſe quid ſit.*
3 *Intereſſe duplex, damni & lucri, & quid ſit intereſſe damni.*
4 *Intereſſe lucri quid ſit.*
5 *Socius tenetur ad vtrunque intereſſe, ob dolum & culpam.*
6 *Mora qualiter committatur.*
Socius tenetur ad intereſſe etiam in conſcientia.
7 *Intereſſe ceſſante mora non debetur, & probari debet.*
8 *Mora contrahitur per lapſum diei.*
9 *Et per interpellationem etiam extraiudicialē, etiam in actionibus ſtricti iuris.*
Actiones omnes hodie de iure Canonico ſunt bonæ fidei.
Societas eſt contractus bonæ fidei.

Inter-

Interpellatio extraindicialis ſufficit in ſocietate officij.
10 Mora an contrahatur ſtatim elapſo tempore appoſito in ſocietate.
11 Dies tacita ſicut expreßa interpellat & conſtitnit in mora, & nu. 12.
13 Mora quod non contrahatur abſque interpellatione, ſtatim tranſacto tempore appoſito in ſocietate.
14 Dies appoſita cauſa finiendæ oblig ationis non habet vim interpellationis, & nu. 16. & 20.
15 Iuramentum conſtituit in mora.
17 Dies incerta non conſtituit in mora.
18 Dies tacita & dies incerta differunt, & nu. 19.
21 Caſtren. & Petr. de Vbal. declarantur, & nu. 22.
23 Gabr. in conſ. 78. in fi. lib. 1. declaratur.
24 Hæres ignorans temporis lapſum in mora conſtitnit ſecundum aliquos.
25 Contrarium tenent alij.
26 Prima opinio placet auctori.
27 Intellectus l. ſocium, ff. pro ſoc. & numero 34. & num. 61.
28 Hæredi ignoranti temporis lapſum datur reſtitutio.
29 Hæres in mora conſtituitur, etiamſi fecerit inuentarium.
30 Mora non committitur ante liquidationem.
31 Fallit, ſi liquidatio eſt facienda a debitore, & numero 32.
33 Capitale, & lucrum adeſſe præſumuntur in ſocietate.
35 A mora qualiter quis ſe excuſare poſſit, remiſſiue.
36 Intereſſe damni vt debeatur, damnum probari debet.
37 Intereſſe lucri vt debeatur, quæ ſint probanda, & nu. 38. 39. 41. 42. 43.
Probatio a communiter accidentibus dicitur concludens, & nu. 44.
38 Qualitas requiſita ad actum adeſſe debet tempore actus.
39 Solitus negotiari quis non dicitur ex vnico actu.
40 Genuenſis eſt: ergo mercator: procedit etiam in mulieribus.
45 Probatio ſumpta a communiter accidentibus magis remotis eſt minus concludens, ſumpta a communiter accidentibus minus remotis eſt magis concludens, & neutra tamen eſt concludens, & numero 46.
47 Probatio a communiter accidentibus minus remotis admittitur ad probandum intereſſe lucri ceſſantis.
48 Cautela ad probandum intereſſe lucri ceſſantis.
49 Diſtinguitur, qualiter arbitrio Iudicis intereſſe ſit præſtandum, & nu. 50. 51. 52.
53 Intereſſe vt probetur, non conceditur iuramentum ſuppletiuum.
54 Conceditur ad probandum quantitatem, probata lucri potentia.
55 Intereſſe debetur non ſolum pro primo, ſed etiam pro alijs annis.
56 Intereſſe de intereſſe non debetur, & numero 59. & 60.
Intereſſe de intereſſe Genuæ deberi, de conſuetudine.
57 Intereſſe debetur ſecundum conſuetudinem regionis.
58 Intereſſe damni debetur de intereſſe.
62 Pactum de præſtando intereſſe poſt moram non expreſſa certa quantitate valet.
63 Et dicitur promittere quis ita paciſcendo quantitatem, quæ probabitur.
64 Pactum de præſtanda certa quantitate valet, ſi intereſſe ſit veriſimile, & nu. 65.
66 Contraria opinio communis eſt, & tutior pro anima, & nu. 69.
67 Intereſſe certa quantitas in cambijs taxari non poteſt.
68 Taxatio lucri in certa quantitate fieri poteſt.
69 Taxatio in certa quantitate inter venditorẽ & emptorem ratione fructuum fieri poteſt.
70 Taxatio lucri in certa quãtitate quod valeat in vim probationis, quomodo procedat, & nu. 71.
72 Pactum de ſtando aſſertioni creditoris cum iuramento ſuper intereſſe valet.
73 Pactum iſtud ante factã declarationem non poteſt reuocari.
74 Fallit mutata cõditione creditoris, vt quia factus ſit periurus.
75 Pactum iſtud non procedit in hærede creditoris.
76 Et non procedit, ſi declaratio fit ſine iuramento.
Sed contrarium eſt verius, quod non requiratur iuramentum, ſi non fuit dictum.
77 Intellectus legis Theopompus, ff. de donation. prælegat.
78 Pactum præfatum non procedit in tutore.
79 Non procedit etiam, quando adeſſet timor vſurarum.
80 Et ſi debitor doceret de quantitate intereſſe per veras probationes.
81 Et ſi creditor excedat modum in taxando recurritur ad Iudicem.
82 Mora alia regularis alia irregularis.
83 Interpellatio incerta, & euentualis non ſufficit ad inducendam moram.
84 Incertitudo conſideratur aliquando ratione quantitatis, aliquando ratione iuris dubij, prima excuſat, ſed non ſecunda.
85 Mora, quæ inducitur vigore iuramenti dicitur ſingularis.
86 Intereſſe non debetur mora ceſſante.
87 Intereſſe, vt debeatur, quæ ſint probanda, & nu. 89.
88 Taxatio de intereſſe facta a principio non eſt ſeruanda.

1 RES ipſæ, rerum æſtimatio, intereſſe, † & expenſæ ſunt diuerſa, vt per Ale. in cõſ. 168. lib. 2. Ideo, quia vltra res ſeu rerum æſtimationem ſtante dolo ſeu culpa ſocius tenetur alteri ſocio etiam ad intereſſe, l. ſocium. ff. pro ſocio, vbi gloſſa & Bartolus, & cæteri, & lege 1. §. vlt. ff de vſuris. l. ſi vnus, §. ſi quid vnus, ff. pro ſoc. & tradit Aretin. in conſ. 156. nu. 5. & 6. vbi dicit, quod in d. l. ſociũ, notabiliter declaratur, quod intereſſe a ſocio præſtatur non ſub ratione vſurarũ, ſed ſub ratione intereſſe; ideo videndum eſt modo iuſta ratione, qd ſit intereſſe, & quotuplex ſit, ad

quod intereſſe ſocius teneatur,& quomodo
2 probetur? Intereſſe eſt † damnum emergens
vel lucrum ceſſans propter factum vel omiſ-
ſum,quod fieri vel omitti non debuit, gloſſ.
communiter approbata in l. vni. in ver. poſ-
ſibile.C.de ſenten.quę pro eo quod intereſt
profer.Alex.d.conſ.156.num.4.lib.2. Gabr.
conſ.26.nu.25.lib.1.Nauar. in manual.c.17.
num.211.& in tract.de vſur.not.15. num.40.
Graſ.in ſuis deciſ.aureis p.1.lib.2. c.105.nu.
3 2.Et intereſſe eſt duplex, damni † emergen-
tis & lucri ceſſantis. Intereſſe damni emer-
gentis eſt detrimentum, quod patitur credi-
tor cauſa debitoris,vt quia pecunia carẽs res
ſuas vilius vẽdere cogitur, vt ſatisſaciat ſuis
creditoribus, vel ſi ædes ruentes reficere pe
cunia carens non potuit, gloſſ.in c.cum alle-
gas,in fi.& ibi Bal.in penult. col.de vſur. In-
noc.in c.1.de vſur.Alex.in conſ.221. num.3.
lib.2.& in conſ.141.nu.3.lib.5.Ruin.in conſ.
104.col.1.lib.4. Socin. conſ.176. col.penult.
lib.3.Sotus lib.6. de iuſt.& iur. q.1.art.3.col.
1.Nauar.in manual.c.17. nu.211. & in tract.
de vſur.not.15.num.4. Lup. in tract.de vſur.
commen.1.§.6.nu.102.Graſ.d.c.105.nu.6.
4 Intereſſe † lucri ceſſantis eſt amiſſio lucri
facta a creditore ob pecuniam ſibi debitam,
& non ſolutam a debitore debito tempore,
Doctores in d. l. vni. C. ſentent. quæ pro eo
quod inte.proſ.Abb.in conſ.85.colum.2.lib.
2.Roman.conſ.517.num.4. Ruin.conſ.55.co
lum.2. lib.2. & conſ.49. colum.2.lib.5.Dec.
in c. cum venerabilis.num.59. de except.Ga
br.in ſuis com.concl.tit.de ſolut.concluſ.10.
Thobias conſ.82.num.8.Gabr.conſ.26.nu.3.
lib.1.Nauar.d.c.17.nu.211.& d.not.15.num.
41.& Graſ.d.c.105.nu.7.Lupus d.comment.
1.§.6.nu.104.Et tenetur ſocius ob eius dolũ
5 †& culpam alteri ſocio ad vtrumque intereſ
ſe,& damni & lucri,Aret. in conſ.156.nu.6.
6 vbi docte more ſuo conſiderat, quod † mora
committitur per contrafactum,per male ſeu
illicite factum, & per non factum,& vult, ꝙ
ſemper ſocius teneatur ad intereſſe damni,
& lucri,quia ita fieri poſſe de iure Canonico
communiter concludunt Dd.in c. nauiganti
& in c. conqueſtus, de vſur.& de iure ciuili
habetur in l.2.§.fi.ff.de eo quod cert.loco.
Et quod tam intereſſe damni,quam intereſ-
ſe lucri,tam de nouo quam de priſco iure ci-
uili,peti poſſit,tradit Lupus in d.comment.
1.§.6.nu.103.cum plur.ſeqq.Et vtrumq; pe-
ti poſſe in conſcientia, tenent etiam Theolo
gi,vt per Nauar.d.not.15.nu.42.& d.cap.17.
ſub nu.211. & hoc nullam habet difficulta-
7 tem. Circa vero † probationem faciendã de
intereſſe imprimis notandum eſt, vt cõſide-
rat Aret.d.conſ.156.nu.6. ad hoc,vt intereſ-
ſe tam lucri quã damni debeatur,docendum
eſſe, moram præceſſiſſe, quia non docto de
mora,cęteræ probationes nullius eſſent effi-
caciæ,d.l.ſocium,ff.pro ſoc.l.2.§.ſi nauis, ff.
ad leg.Rhod.de iact.l.lecta.ff.ſi cert.pet.glo.
in cap.conqueſtus de vſur.Dd.in l.in inſulã,
ff.de verb.oblig.& in d.l.vni. C. de ſent.quæ
pro eo quod int.Gabr.d.tit.de ſolut. conclu.
10.nu.6.Cagnol.in l.curabit, num.53.C. de
act.empt Couar.li.3.var.reſol.c.4.nu.2.Cra-
uet.conſ.87.nu.5.lib 1.Lup.d.comment.1.§.
6.nu.109.Nauar.d.c.17.ſub nu.211.& d.not.
15.nu.42.Maſcar.in tract.de prob. cõcl.933.
nu.34.vbi citat Rot.Rom.ita tenuiſſe, vt per
Moedan.deciſ.205.quam citat etiam Burſat.
conſ.68.nu.1. & ſub nu.208. lib.1. Rim.iun.
conſ.52.nu.54.lib.1.& idem Maſcar.in cõcl.
1048 vbi late ponit,qualiter mora probetur.
8 Et vbi conſtaret de lapſu diei, in † quo erat
faciendum, & conſtaret etiam de interpella
tione etiam extraiudiciali diceretur contra-
cta & probata mora,l.ſi pœnam,ff.quan.dies
leg. cedit. l.quis Romæ. §. coheredes, & ibi
Dd.ff.de verb.oblig.gloſs. in l.vinum,in ver.
cum petitum,ff.ſi cert.pet. cõmuniter rece-
pta ibidem per Doctores, Rim. iun.conſ.89.
nu.16.Et quamuis Alcia.in d.l.vinum, & Go
meſ.in §.actionum, nu.19.Inſtit.de act.ſcrip-
ſerint, in actionibus bonæ fidei ſufficere ex-
9 traiudicialem † interpellationem, ſecus ve-
ro in actionibus ſtricti iuris: tamen nõ eſt re-
cedendum a communi opinione,quę proce-
dit etiã in actionibus ſtricti iuris, vt dicit Ma
ſcar.d.concl.933.nu.35.Et quia hodie de iu-
re Canonico omnes actiones ſunt bonę fidei
Dd.in c.venerabilis, de except. & omni iure
inſpecto ſocietas eſt bonæ fidei, §. actionum
autem. Iuſt. de act.l.rei communis, & l.cum
duobus,§.venit.ff.pro ſoc.abſque difficulta-
te procedit in ea ſufficere extraiudicialẽ in-
terpellationem ad introducendã & proban-
dam moram,& eam ſufficere in ſocietate of-
ficij,tradit Caſtracan.in tract. de ſocietat.off.
cap.45.in fin.
10 Quod vero dicitur de mora † inducenda,
& probanda per lapſum diei, licet veriſſi-
mum ſit in contractu ſocietatis, tamen dif-
ficultas verſatur in cognoſcendo, quando
dies labi dicatur, per cuius lapſum ſocius in
mora conſtitutus dicatur, tam ratione ſortis
principalis, quam etiam lucri, vt puta, ſi ſo-
cietas ſit contracta duratura per quinquen-
nium, vtrum ſtatim quinquennio tranſacto,
ſi ſocius non reſtituat capitale & lucrum, in
mora conſtitutus dicatur? Petrus de Vbaldis
in tractat.de duobus fratribus,par.3.ſub nu-
mero trigeſimonono, verſicul.tertio caſu,in
fin.& Caſtren.in conſilio 415. Iſta fuit ſocie-
tas,ſub numero ſecundo,libr.primo dicunt,
quod ſi ſocietas eſt contracta ad tẽpus, quod
tempus interpellat ſocios ad diuiſionem, &
ponit eos in mora ſine interpellatione ho-
minis, per textum in leg.magnam. Codic.de
contr.ſtipul. & ita videtur tenere, quod ſo-
cius ſit in mora finita ſocietate ob temporis
conuenti lapſum, ſi non reſtituat ſortem, &
lucrum abſque alia interpellatione. Ita e-
tiam videtur tenere Gabriel.in conſilio 78.in

fi.lib.1. dum loquendo de ſocietate officij di
cit quod ſi ſocietas finitur ex parte officialis,
ſtatim conſtituitur in mora, propter ſcien-
tiam diſſolutionis, l.cuius.ff.de vſur. vbi Sa-
lic. & tenetur ad intereſſe, ſed ſi diſſoluitur
ex parte dantis pecuniã, officialis non tene-
tur ad intereſſe, ſi id ignorat, quia ei imputa-
ri non poteſt, cur ſortem non reſtituerit. Et
11 pro iſta opinione facit, quod † dicitur de die
tacita, nempe quod interpellat, & in mora
conſtituat, ſicut expreſſa. Alex. conſ.74.nu.
11.lib.5.& faciunt tradita per Bart.& Angel.
in l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de
verb.obliga.vbi dicunt, quod ſi quis promit-
tat dare cẽtum vſque ad Paſcha, & ab eo die
ad petitionem creditoris adueniente paſcha
te, ſi debitor non ſoluat, eſt in mora abſque
12 alia interpellatione. Et facit qđ dicit † Bald.
in l.fi.§.pręterea.C.de iur.dot.quod ſi ex for
ma Statuti debitores frumẽti propter caren-
tiam nõ poſſint exigi infra annum, ſed poſt
annum, elapſo anno, abſque alia interpella-
tione debitor eſt in mora, & prædicta refert,
& ſequitur Alex. in conſ.157. nu.4. & 5.lib.
6. Soc.conſ.288.nu.28.lib.2.vbi dicit, Bart.&
Ang.opinionem communiter approbari, &
eam comprobat alijs auctoritatibus, & hanc
opinionem ſequitur etiam Caſtrac. in tract.
de societ.off. c.45.nu.5.

13 Cõtrariam opinionem, quod † ſocius per
lapſum quinquennij non dicatur cõſtitutus
in mora ſine interpellatione, tenẽt Decian.
& Menochius, qui in eadem cauſa conſulue
runt. Ille in conſ.60. ſub num.36. & ſub nu.
43. lib.2. & iſte in conſ.121. ſub num.77. &
num.81.& num.107.lib.2.& pro eorum opi-
nione citant Dec.in conſ.2.nu.3. lib.1.& in
conſ.516 nu.21.lib.2.& Rui. in conſ.12. nu.
7.lib. 5.& Alex.in conſ.132.nu.10.lib.5. qui
ſecundum eos vere loquitur de reſtitutione
capitalis.

Et iſta opinio verior eſt, & ſequenda, quia
tempus quinquennij non dicitur appoſitum
ſolutioni faciẽdæ de lucro & capitali, ſed di-
citur appoſitum ipſi contractui ad eum ter-
minandum, & ad declarandum, pro quo tem
pore durare debeat, & non eſt bona conſe-
quentia dicere; expleto contractu ſtatim ſo
cium in mora conſtitui, quia videmus, quod
in cæteris contractibus, ſtatim eis expletis, ſi
debitor non ſoluat, non per hoc ſtatim debi-
tor in mora cõſtituitur, ſed requiritur inter-
pellatio, ſed quod dies ſolutionis faciendæ
fuerit appoſitus, l.ſi pęnam. ff.quan.dies leg.
ced.& l.magnam.C. de contr.ſtipul. Et quod
14 dies appoſita † cauſa finiendæ obligationis
non habeat vim interpellationis, eſt text. in
l.ex empto.§.denique ad Minutiũ. ff. de act.
empt.gloſ.in c.vni. in fi. An ille qui int. fratr.
dom.Angel. in l. ſi inſulam. in 8. limit.& ibi
Imol.colum.14.verſ.item aduerte.de verbo.
oblig.Iaſ.in l.ſi ex legati cauſa.colum.4.limi.
2.ff.de ver.obl. Soc.reg.90.in 2.fal. Gabr.tit.
15 de ſolu.concl.9.nu.15.Et ſi ſtatim † expleto
contractu debitor nõ adimplens promiſſio-
nem in mora conſtitutus diceretur, in vanũ
Dd. quærerent, an ſtante iuramento ſtatim
debitor non adimplens promiſſa incidat in
moram, quia ſi moroſus fieret, ſtatim exple-
to contractu, iuramento ad hoc faciendum
opus non eſſet Cũ igitur Dd.admittant, vigo
re iuramenti debitorẽ in mora conſtitui, vt
per Seraf.in tract.de priuil. iur.priuil.47.me
rito dicendum eſt, ex ſolo contractu exple-
to debitorem in mora non conſtitui. Nõ ob-
ſtant ea, quæ ſupra in contrarium adducta
fuerunt, & primo non obſtat, quod dies ta-
cita conſtituat in mora ſicut expreſſa. Quia
aut dicere debemus, quod conſtituat in mo-
16 ra, quando † eſt adiecta ſolutioni, & non ad
terminandum obligationem, prout proprie
loquitur Alex.in d.conſ.74. num.11. li.5.de
die, quæ tacite intelligitur appoſita a lege ſo
lutioni dotis, ſecundum gloſſ.in l.ſi mora. ff.
ſolut.matri. Aut dicere debemus, quod dies
17 incerta non conſtituit in † mora, vt tenent
Dd.magis communiter, vt per Gabr.d.tit de
ſolut concl.9.nu.32. vſque ad 35. & per Ma-
ſcar.In tract.de probat.concl.1065.num.21.
Sed magis placet prima reſponſio, quia eſt
differentia inter diem tacitam & incertam.
18 Nam dies tacita, & ſubintellecta † a lege li-
cet ſit tacita, tamẽ eſt certa. Dies vero incer-
ta ideo eſt incerta, quia ignoratur, quando ſit
ventura, vt patet in exemplo, quod adduci-
tur per Doctores de eo, qui promiſit facere
aliquẽ conſentire, quando erit legitimæ æta
tis, quod non conſtituitur in mora, niſi fue-
rit interpellatus. Nam conſiderãt, quod dies
legitimæ ętatis ſit incerta, quia ignoratur, an
& quando ſit ventura, vt per Bald. in d.l.ma-
gnam, & alios relatos a Gabr.& a Maſcard in
locis præfatis. Sed non ignoratur, quando
19 † ſit ventura dies, quæ ſolutioni adijcitur, ſi-
ue tacite ſiue expreſſe, & hoc comprobatur
auctoritate Socin.in conſilio 288.ſub nume-
ro 27. libro 2. dum tenet, quod ſi quis pro-
mittit facere aliquem conſentire poſt men-
ſem, poſtquam erit legitimæ ætatis, quod
tranſacto menſe erit ſtatim conſtitutus in
mora, quia dies poſt menſem eſt certa, licet
ſit certa dies legitimæ ætatis, & Socin. refe-
runt Gabr.d.concl.9.nu.35.& Maſcar.d. con
cluſ.1065.nu.21.in fin.& eam ſequuntur, li-
cet dicant de ea dubitare Purpu.in l. vinum.
col.4.ſi cert.pet.

20 Secundo non obſtant † tradita a Bartol. &
Ang.in d.l.ſi ſtipulatus.& tradita a Bal. in d.
l.fi.§.pręterea: quia ipſi loquuntur de tẽpore
adiecto ſolutioni, & nos, vt dixi, agimus de
tempore adiecto ipſi contractui ad eum ter-
minandũ quouſque durare debeat, quo tran
ſacto in mora debitor nõ cõſtituitur, d. l. ex
empto.§ deniq; ſiue.§. Caſſius. ff.de action.
21 empt. Tertio † non obſtãt tradita a Caſtr. in
d.conſ.415.nu.2.in fi. lib.1. & tradita a Petr.

de Vbald.d.p.3.ſub nu.39. verſ.3. caſu : quia ſunt ipſi intelligendi ſecundum legẽ, quam allegant. Et quia allegant d.l.magnam.C. de cõtr. ſtipul. cum dicta lex intelligatur de die certa appoſita ſolutioni, ſic & ipſi erunt intelligendi, quod eorum dicta procedãt, quando tempus non ſolum fuit appoſitum contractui, ſed etiã reſtitutioni ſortis lucri, nem pe quod durare deberet ſocietas per quinquennium, & quod ſtatim finito quinquennio teneretur ſocius reddere rationem, & reliqua reſtituere.

22 Vel dicendum eſt, eorum dicta non † obſtare, quia tantum loquũtur de diſſolutione ſocietatis, nempe quod intelligatur diſſoluta tranſacto termino abſque alia interpellatione, & quod nihil dicant de reſtitutione capitalis, & an debitor ſit in mora, ſi eũ non reſtituat, & ita eos loqui intelligit Decia.d. conſ.60.nu.36.& Menoch.d. conſ.121.num. 77.libro 2.

23 Quarto & vltimo non obſtant † tradita a Gabr.d.conſ.78.in fi.lib.1.quia ei reſpondet Menoch.in d.conſ.121.nu.107.& 108. & dicit, quod loquitur, aut quando debitor ſcit ſe teneri reſtituere ob id, quod dies fuit appoſita reſtitutioni, & quod tũc recte loquitur, quia tunc dies interpellat pro homine, d.l. magnam, aut loquitur, quando dies non fuit appoſita, & quod male loquitur. Eſt igitur veriſſima opinio per lapſum quinquennij ſociũ in mora non conſtitui, niſi fuerit dictum quod etiam finita ſocietate per quinquennij lapſum ſocius teneretur reddere rationem & reliqua, & niſi fuiſſet in ſocietate appoſitum iuramentum.

Et quatenus per lapſum temporis appoſi-
24 ti ſolutioni debitor conſtituitur in † mora, ampliatur, vt procedat etiam in eius hærede ſecundum Natt.in conſ.226. nu.4. lib.1. vbi dicit, quod dies appoſita ſolutioni collectarũ conſtituit in mora, etiam hæredẽ debitoris ignorantem, citat text.in l. ad diem. ff.de verb.oblig.& Bald.in l.vinũ, col. antep.verſ. nunc formo libellum.ff.ſi cert.pet.Sed quod
25 hæres ignorans ſocietatẽ † diſſolutã, & ignorans obligationẽ defuncti, non conſtituatur in mora per lapſum diei, tenet Gabr.d.cõcl. 9.nu.25.& Menoch.de arb.iud. caſu 250.nu. 51.Honded.conſ.50.nu.26.li.1.contra Natt. tenet Caſtraca.in d.tract. de ſocie.offic.c.45. nu.10.& ſeq.& plura adducit ad probãdum, quod data probabili ignorãtia in hærede, mora in eo cadere non poſſit, & citat text. in d. l.ſociũ. ff. pro ſoc. vbi venit intereſſe contra ſociũ, ſed non contra eius hæredem. Sed mi-
26 hi Nattæ opinio † vera videtur, per text. in d.l.ad diẽ, vbi diſponitur, quod die aduenientẽ committatur pœna, etiã adhuc hæreditate non adita & ea iacente. Si.n. committitur contra hæreditatẽ iacentem, in qua ſcientia conſiderari non poteſt; ergo neq; etiã ſcientia, & ignorantia in hærede conſiderari de-
27 bet. Et nõ obſtat text. † in d.l.ſociũ: quia ibi agitur de lucro ſocietatis, & ideo non tenetur hæres, quia morte ſocij ſoluitur ſocietas, & ab hærede amplius lucrũ de ſocietate iam diſſoluta non debetur: non enim ibi cõſideratur hæredis ignorantia, ſed quare heres nõ teneatur, ponitur in text.in illis verbis: quia morte ſocij dirimitur ſocietas, & ita declarat ibi gloſ. in ver.nullam talem, & ita tenẽt
28 † Dec.& Purpur.in l. vinum. col.4. ff.ſi cert. pet.tamen admittunt, hæredem iuuari reſtit. in integrum.
29 Et hoc verũ eſſe dicas † etiam in hærede cũ beneficio legis & inuẽtarij. Etſi enim Burſat.conſ.453. nu.32.lib.4. & Caſtrac.d.c.45. nu.13.in fi.dicant, quod non ſolũ per lapſum diei, ſed etiam per interpellationẽ hæres nõ conſtituatur in mora ante factam liquidationem, quod hæreditas ſit ſoluendo, & citent Crau.conſ.89.nu.5.lib.1. tamẽ ipſi decipiuntur, quia Crau.non dicit, quod ſit expectãda liquidatio ad conſtituendum in mora hæredem per interpellationem, ſed docet, quod conſtituatur in mora ad hoc, vt poſſint legatarij percipere fructus pro alimẽtis de re pignorata, & ratio conſiderata a Crauet. quod mora non committatur nõ facta prius liquidatione, non excuſat hæredem, quia pro parte creditoris nihil eſt liquidandum, ſed li-
30 quidatio † fieri debet pro parte debitoris.
Et licet dici ſoleat, ante liquidationem moram non committi, Bald. in lege acceptam col.3.in 6.oppoſit. C.de vſur. & in conſ.461. ſuper primo puncto dicendum eſt, quod ſub ſtitutio circa fi.lib.2.Soc.conſ.109.colum.3. verſ.confirmatur hæc pars.lib.1. Iaſ. in l.ſi ita ſtipulatus eſſem.in 4.not.ff.de ver.obli.Dec. conſ.2.col.3.verſ.2.lib.1.Menoch. d.conſilio 121.ſub nu.109.& Decia.d. conſ.60. ſub nu. 43.Hondr.conſ.50. nu.24.lib.1. tamen dicta
31 † opinio non procedit ſimpliciter & abſolute, ſed tunc demum, quando debitum nõ eſt liquidum ex qualitate & natura negotij; ſecus vero quando non eſt liquidũ ex facto debitoris. Quia ſi ex facto debitoris liquidatio poſſet differri, via malitijs aperiretur, ꝙ non eſt faciendum, l.cum ij.§.ſed cũ lis.ff.de tranſact.l.in fundo.ff. de rei vend.ita opinionem præfatã procedere declarat Rot.Genuẽſ.deciſ.118.nu.3. Et cõſideratur etiã mora in nõ
32 redditione † rationis, quando, prout præſuponimus, fuit conuentum, ꝙ ſocius in fine quinquennij teneretur reddere rationem &
33 reliqua reſtituere. Et poteſt † dici, quod eo magis ſit in culpa, & in mora ſocius, ſi nõ reddat rationem, & ſic non faciat liquidationẽ, quia contra eum præſumitur non ſolum, quod habeat capitale poſitum, ſed etiã quod habeat lucrum, Socinus in conſilio 24.num. 40.& 41.lib.1.Berous conſ.191. num.48.lib. 1.Rot.Genuen.deciſ.173. nu.11.& dixi ſupra cap.20.numer.12. Et ita uidimus, quod ſi
34 ſocius † nõ tradat alteri ſocio lucrũ factum in ſo-

in ſocietate, dicitur eſſe in mora, vt eſt text.
in dict. l. ſocium, ff. pro ſoc. & ibi nullum ver
bum habetur, quod prius eſſet ratio ſocieta-
tis reuidenda, ſed tantum diſponitur, quod
ſi moram committat ſocius in reddendo lu-
crum, aut eo vtatur, teneatur ad intereſſe.
35 Qualiter quis ſe a mora † excuſari poſſit,
multa traduntur per Gabr. d. conclu. 9. & per
Gigan. in tracta. de penſio. q. 77. & per Seraf.
in tract. de priuil. iur. priuil. 47. Marcus Ant.
Blanc. in tract. de mora. & Maſcar. d. conclu.
1065. & per Menoch. de arb. iud. caſu 220. &
quia non intendo hic omnia, quę de mora di
ci poſsunt, cumulare, ideo ad tradita ibi per
eos te remitto.
36 Secundo principaliter vltra moram † ſo-
cius, qui intereſſe conſequi intendit, ſi agi-
mus de intereſs e damni, probare debet dam
num fuiſse paſsum propter carentiam pecu
niarum ſibi debitarũ, vt puta quod totidem
pecunias ſub vſuris acceperit, vel quod inci-
derit in aliquam pœnam, vel quod ædes col-
lapſas reſtituere non potuerit, vel quod an-
nonam carius emerit, quam non emiſset, ſi
pecunias habuiſset, Alex. in conſilio 141. nu-
mero tertio, libro quinto. Lupus in tractat.
de vſur. Comment. 1. §. 6. numero 116. Ma-
ſcard. in tract. de probat. conclu. 933. num. 8.
Rimin. iun. conſ. 815. num. 17. lib. 7. Burſat.
conſilio 453. numero 36. lib. 4. Hondra. conſ.
50. num. 30. Si vero agimus de intereſse lu-
cri ceſsantis, maior verſatur difficultas in
probãdo, & Dd. circa ea, quæ probanda ſunt,
non ſunt concordes. Nam vna eſt opinio,
37 quod † ſocius teneatur probare, quod ſit ſo
litus negotiari, & quod cæteri negotiatores
eiuſdem conditionis, & qualitatis commu-
niter lucrantur, & lucrari conſueuerunt, ad
rationem puta ſeptem pro centum, deductis
impenſis quolibet anno, & quod ipſe tãtum
veriſimiliter lucratus fuiſset, ſi pecunias ſibi
debitas habuiſset, Aretin. in l. continuus, §.
cum ita, col. 2. de ver. obl. Caſtr. in l. 1. nu. 15.
C. de ſum. Trin. Natt. conſ. 370. lib. 2. Burſat.
qui de communi teſtatur conſ. 68. nu. 31. lib.
1. Cagnol. in l. curabit. nu. 68. C. de act. empt.
& in l. quatenus, ff. de reg. iur. vbi formam ca
pitulandi deſcribit, & in l. vni. nu. 42. cũ ſeq.
C. de ſent. quæ pro eo quod int. prof. vbi atte
ſtatur, huiuſmodi opinionem fuiſse a praxi
receptam, & ſecundum eam vidiſse iudica-
tum per Senatum ſui Principis, & dicunt ſuf
ficere hãc probationem, quia probatio ſum-
pta a communiter accidentibus dicitur con
cludens, gloſ. in l. non hoc. C. vnde legi., & in
l. neque natales. C. de probatio. communiter
approbata a cæteris Dd. vt dicit Cagn. in d. l.
vni. nu. 43. C. de ſent. quæ pro eo quod int. &
hanc opinionẽ tenet aſserens ſufficere hanc
probationem Rot. Genuen. deciſ. 1. nu. 45. &
deciſ. 16. nu. 19. & deciſ. 139. ſub nu. 8. & 9. &
deciſ. 150. nu. 2. & ſeq. Surd. deciſ. 259. nu. 9.
Menoch. de arb. caſu 119. Et in hac probatio-
38 ne, ꝙ ſit ſolitus † negotiari, tenetur proba-
re, quod ſolitus eſset negotiari tẽpore, quo
debitor fuit in mora, quia qualitas requiſita
ad actũ probari debet, quod interfuerit tẽpo
re actus, l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de no-
xal. act. & quia non ſolẽt continue homines
negotiari, ideo ſolitus olim negotiari nõ prę
ſumitur, ꝙ hodie negotietur, vt not. in l. ex
perſona, & in l. ſiue poſſidetis. C. de prob. ita
tradit Crau. cõſ. 320. ſub nu. 2. & ſeq. li. 1. Ma-
ſcar. cõcl. 933. nu. 4. & 5. Rota Genuen. d. de-
ciſ. 16. nu. 19. & 20. Tenetur etiam probare,
39 quod eſset prius † & tempore ſolutionis ſo
litus mercari & negotiari, & non ſufficeret,
ſi probaret incepiſse negotiari, & mercari
tempore moræ, & quod ſemel bisve fuiſset
negotiatus, quia in propoſito ex vnico, vel
duplici & reiterato actu non dicitur quis ſo-
litus negotiari, Rebuf. in d. l. vni. n. 107. verſ.
item propter vnum actum. Burſ. conſ. 68. nu.
30. lib. 1. Maſcar. d. concl. 933. nu. 6. Rim. iun.
conſ. 815. num. 26. lib. 7. Iſta tamen probatio
40 † Genuæ nõ eſſet neceſſaria, quia ibi omnes
tam nobiles, quam ignobiles mercaturã exer
cent, & etiam mulieres, & valet conſequen-
tia; Eſt Genuenſis, ergo eſt mercator, vt per
Rot. Genuen. d. deciſ. 139. nu. 9. & 10.
41 Altera eſt opinio, quod † ſocius teneatur
probare, quod ſit ſolitus negotiari, & quod
præ manibus habuerit talem mercantiã, de
qua tantum fuiſſet lucratus, vel alio modo
docere debet, quod ſi habuiſſet illam pecu-
niam, certitudinaliter fuiſſet lucratus, & te-
nentes hanc opinionem dicunt, non ſuffice-
re probare, quod ipſe & alij mercatores tan-
tum veriſimiliter fuiſſent lucrati, quia fieri
poteſt, vt quis non lucretur, ſed perdat de ca
pitali, cum multa poſſint in contrarium acci
dere, Caſtr. in l. 3. §. fi. & ibi Iaſ. poſt eũ. ff. de
eo, ꝙ cert. loc. & pro hac opin. probanda cita
tur text. in l. naturalẽ. §. 1. in fi. ff. de acq. ret.
dom. & in §. illud. Inſt. de rer. diuiſ. vbi habẽ-
tur iſta verba: quia multa accidere poſsũt, vt
eã non capias, & citatur text. in l. quẽadmo-
dũ. §. ſi nauis. in fi. ff. ad l. Aqui. vbi agitur dã-
42 ni † iniuria ob retia ſciſſa, & non fit æſtima-
tio piſciũ, qui capti non ſunt. Nam erant illi
ſoliti piſcari, & capere piſces, & tamen non
habetur ratio dicti lucri ceſſantis, quia non
probatur paratos fuiſſe piſces, qui caperẽtur
& dictum textum bonum appellant Caſtr. &
Iaſ. in d. l. 3. in fi. & fortius dictum textũ indu
cendo conſiderat Natt. in conſ. 450. nu. 6. lib.
2. Nam dicit, quod nauigantes non tenentur
æſtimationem piſcium pręſtare, licet piſcato
res deueniſſent ad aliquem actum capiendi
piſces, quia retia extenderent & ideo infert,
quod multo magis non poſſit quis conſequi
lucrum, quod feciſſet ex fundi emptione vel
mercis, quando ad nullum actum facti perue
nit, propter quod appareat, quod vere, &
pro certo emiſſet fundum, ſeu merces, &
poſt Nattam ita etiam inducit dictum text.

modo docuiſſe creditorem habuiſſe merces
præmanibus, cum, vt dixi, in ciuitate adſit
continua occaſio mercandi & exercendi pe
cunias, & ita loquitur Rot. Genuenſ. dicta
deciſ. 139.
51 Vbi vero eſſemus † in ciuitate, vbi nõ ad-
eſt talis continua occaſio mercandi & exer-
cendi pecunias, tunc crederem a Iudice eius
arbitrio non eſſe admittendam primam ſu-
prælatam opinionem, ſed ſecundę opinio-
ni eſſe inhærendum, quæ, vt dixi, magis com
munis nuncupatur a Rimin. iun. d. conſil. 52.
numero 49.
52 In ſecundo caſu, vbi potentia † propinqua
ſufficiens lucri probata fuiſſet, & non fuiſſet
probata quantitas, admitto Iudicem eius ar-
bitrio quantitatem taxare poſſe, qui tamen
tria conſiderabit. Primo quod deducantur
ſumptus & pericula: ſecundo, an omnes pe-
cunias creditor eſſet erogaturus? tertio, an
merces eſſet in totum venditurus quolibet
anno? Natt. d. conſ. 370. nu. 6. lib. 2. & Maſcar.
d. concl. 933. nu. 23.
53 Et intereſſe quantitas † probata, potentia
propinqua lucri poterit etiã a creditore pro-
bari per iuramẽtum contra moroſum. Nam
licet ad intereſſe probandũ, quod non con-
cedatur iuramentum ſuppletiuum in defe-
ctum probationis, dicat Bald. in d. l. vn. ad fi.
& Iaſ. in §. curare. Inſt. de acc. Craue. in conſ.
320. in fin. lib. 2. Dec. in l. quarenus. num. 4. ff.
de reg. iur. & in conſ. 322. vnde venio ad ſe-
cundum dubium. lib. 2. Lupus in d. tracta. de
vſur. comment. 1. §. 6. ſub num. 117. verſ. ſimi
liter aduertendum eſt.
54 Tamen hoc verum eſt, quando † agitur de
probanda quãtitate lucri, quia vbi ſit proba-
ta lucri potentia, quod ſuper quantitate de-
feratur a Iudice iuramentum creditori con-
tra debitorẽ moroſum, tradit poſt alios quos
citat Lupus d. §. 6. in fin. & Maſcard. d. concl.
933. nu. 9. & 10. Et erunt iſta circa probatio-
55 nem † intereſſe conſideranda non ſolũ pro
primo anno, in quo debitor fuiſſet in mora,
ſed etiam pro cæteris annis, in quibus in mo
ra perſeueraſſet, quia non ſolum intereſſe
debetur pro primo anno, ſed etiam pro alijs
annis, debitore in mora perſeuerante, ita in
praxi receptum fuiſſe, tradit Cagnol. in d. l.
vni. num. 45. & poſt eum Lupus d. §. 6. num.
119. verſ. ſed contrarium. Natt. conſ. 370. in
fi. Burſa. conſ. 68. nu. 42. lib. 1. Sed licet duran
56 te mora † quolibet anno debitor teneatur
ad intereſſe, tamen non inde ſequitur, quod
teneatur ad intereſſe, quod ex intereſſe etiã
capere potuiſſet creditor, Cagnol. in d. l. vni.
d. nu. 45. & in d. l. curabit. C. de act. empt. nu.
69. tenet hãc opinionem, quod intereſſe de
intereſſe debeatur, quia intereſſe, vel lucrũ
aſſumit ſibi naturam ſortis & capitalis, & ita
per Senatũ Ducis Sabaudiæ refert fuiſſe iu-
dicatum, & ita tenet Rot. Genuen. deciſ. 78.
nu. 16. vbi etiam ſubdit, ita ſeruari de cõſue-
57 tudine, & quod † ſecũdum conſuetudinem
regionis intereſſe debetur, l. idẽque. §. ſi pro
curator. ff. mandati. & deciſ. 134. in fi. Burſat.
conſ. 68. nu. 42. lib. 1. qui ita dicit obtinuiſſe
in Senatu Mant. Et quando agitur de inter-
58 eſſe damni † emergentis, quod intereſſe de-
beatur ſine vlla prorſus difficultate, tenet
Rot. Genuenſ. deciſ. 87. nu. 9. & Vrſill. ad Af-
flict. deciſ. 291. nu. 6. Et pro iſta opinione vi-
59 detur † facere text. in d. l. ſocium. ff. pro ſoc.
vbi ſi ſocius ſit in mora dandi lucrum ſocie-
tatis, tenetur ad intereſſe, & ibi gloſ. ſecun-
dum veram opinionẽ conſiderat dictũ text.
probare, ꝙ intereſse de intereſse debeatur.
60 Contrariam opinionem, intereſse † de in-
tereſse non deberi, ne res in infinitum tra-
hatur. tenet Ruin. conſ. 55. nu. 16. & ſeq. li. 2.
Dec. in c. cum venerabilis, nu. 61. de except.
Strach. in tract. de mercat. in tit. de cõtr. mer
cat. nu. 4. Gabr. tit. de ſolut. concl. 10. num. 7.
Ceph. conſ. 85. nu. 7. cum plur. ſeq. lib. 1. Lup.
d. tract. de vſur. cõment. 1. §. 6. nu. 120. Hond.
conſ. 50. nu. 28. lib. 1. & conſ. 34. nu. 79. lib. 2.
Rimin. iun. conſ. 804. nu. 38. lib. 7. Et hãc opi-
61 nionem † puto veriorem eſſe & ſequendã,
& non obſtat text. in d. l. ſocium. ff. pro ſoc.
quia, vt ibi bene gloſs. declarat, ideo pro lu-
cro debetur intereſſe, quia lucrum non con-
ſideratur vti quid acceſſorium, ita vt detur
acceſſorium de acceſsorio, ſed conſideratur
vti quid principale, vt habetur etiam in leg.
idemque, §. denique, ff. mãdati. & in l. tutor
qui. §. ſi quis. ff. de admin. tut.

Ceſſabunt prædicta omnia conſiderata in
probatione facienda de intereſse, quando
inter partes de certa quantitate præſtanda
conuentum fuiſset. Nam vera eſt opinio illa
quod pactũ valeat ſuper certa intereſse quã
titate præſtanda. De certa lucri quantitate
pręſtanda, an valeat pactum inter ſocios, iam
dixi ſupra c. 17. dixi etiam aliqua de intereſ-
ſe. Modo latius de huiuſmodi pacto agendo.
Primo videbimus, an valeat pactum ſimpli-
citer factũ de præſtando intereſſe ſtante mo-
ra? Secundo videmus, an valeat pactum de
præſtando intereſse in certa quantitate poſt
morã? Tertio videbimus, an valeat pactum,
quod ſuper intereſse ſit ſtandum aſsertioni
creditoris cum iuramento? Circa primũ pa-
62 ctum † ſimpliciter appoſitum de præſtando
intereſse poſt moram, non expreſsa certa
quantitate, quòd validum ſit, dicendum eſt,
quia ſtante mora, de iure intereſse peti po-
teſt, & ſi poteſt in pactum deduci, Soc. conſ.
175. ſub nu. 4. verſ. 7. confirmatur lib. 2. Cra-
uet. conſ. 189. ſub nu. 7. verſ. ſecundus eſt ca-
63 ſus. lib. 1. Et promittens tale † intereſse ſim-
pliciter & indeterminate, vere & proprie di
citur promittere quantitatẽ illã, quæ proba-
bitur, quia illud per relationẽ ad aliud ſe ha-
bet vere, & proprie ineſse intelligitur, Bald.
cõſ. 388. li. 2. Dec. cõſ. 389. col. vlt. & cõſ. 489.
col. vlt. Cagn. in d. l. vni. nu. 55. Lup. d. cõm. 1.

64 §.6.num.123.Circa ſecundum pactum † de
ſoluendo intereſſe in certa quantitate poſt
moram, ſi intereſſe ſit veriſimile, puta quia
creditor ſit ſolitus negotiari, & in Ciuita-
te, vbi moratur, adeſt ſemper occaſio nego-
tiandi & lucrandi, videbatur dicendum vale
re, quia deducitur in pactum intereſſe, quod
debetur, & taxatur quantitas veriſimilis.

Nam dixi ſupra, lucrum veriſimile ex ſo-
cietate proueniens poſſe taxari d. cap. 17. &
quemadmodum lucrũ veriſimile taxari po-
teſt, ita videbatur dicendum, poſſe taxari in-
tereſſe veriſimile. Ita videmus etiam, intereſ
ſe debitum ab emptore ex eo, quia fructus
percepit, poſſe taxari, vt per Rot. Rom. deci.
65 340. part. 1. Et quod intereſſe † lucri veriſi-
mile poſt morã debitum poſſit taxari, & ta-
xatio, ſi ſit moderata, valeat in vim probatio
nis attento veriſimili, tenere communiter
Theologos, tradit Lupus d. comment. 1. §. 6.
num. 126. & ita ex noſtris tenere dicit Alex.
conſ. 200. lib. 6. Dec. conſ. 111. colum. vltim. &
conſ. 322. num. 4. Cagno. in l. curabit. Cod. de
act. empt. num. 56. Couar. lib. 3. var. reſol. cap.
4. num. 5. verſ. ſeptimo. Ancha. Regien. q. 33.
num. 4. lib. 2.

66 Contrariam opinionem, hanc † taxatio-
nem non valere vti communem & tutiorem
pro anima, tenet Caſtrac. in tract. de ſocieta.
off. cap. 43. nu. 8. & 9. vbi latiſſime eam com-
probat. Et quamuis ſit cõtrouerſa, & Docto-
res citati a Caſtrac. vario modo loquantur,
& multi etiam non bene diſtinguant inter ca
ſum & caſum, ego etiam eã vti communem
& tutiorem approbandam eſſe cenſeo in ter
minis lucri ceſſantis, de quo modo agimus.

67 Et maxime dico eam † procedere, vbi in-
tereſſe prouenire deberet ex contractu cam
biorũ, quia quod in eo certa quantitas taxari
non poſſit, expreſſe prohibitũ reperitur per
Conſtit. Pij V. ſanctiſſimæ memoriæ publica-
tam de anno 1571. quam etiam in omnibus
contractibus procedere intelligit Lupus in
d. tract. de vſur. comment. 1. §. 6. num. 122. ſed
male, vt per Peguer. in ſuis quæſt. crim. quęſt.
43. num. 6. & clarius per Nauarr. in tracta. de
vſur. nu. 16. nu. 54. & in Manual. c. 17. ſub nu.
301. verſ. nota quatto.

68 Non obſtant a me dicta † cap. 17. de lucro
taxando in ſocietate, quia lucrum eſt veriſi-
mile, vt dixi, & poteſt taxari & ratione du-
bij, quia poteſt eſſe maior & minor, ideo ta-
xatio toleratur, dummodo, vt dixi, capitale
permaneat ſub periculo ponẽtis, quia ſi non
permaneret ſub periculo, taxatio eſſet illici-
ta ſecundum Conſt. Sixti V. a me ibidem ci-
tatam, & poteſt taxari, quia habet certã præ-
exiſtentem cauſam, nempe ſocietatem, ex
qua durante veriſimiliter percipi poteſt.
Non ſic eſt in intereſſe lucri, quia, vt dixi ſu-
pra, vt eius cauſa dicatur adeſſe in ſufficien-
ti propinquitate & veriſimilitudine, concur
rere inſimul debent, quod quis ſit negotia-
tor, quod ſit negotiator tempore moræ, &
quod eo tempore adſit occaſio mercandi, &
lucrandi. Et quia iſta omnia quod inſimul
concurrant tempore morę, certi eſſe nõ poſ-
ſumus, ideo intereſſe, quod ex eis proueni-
re debet, cum eius cauſa non ſit, prout eſt
certa cauſa lucri ſocietatis, non poteſt taxa-
ri, prout taxari poteſt lucrum a ſocietate ven
turum.

Et ita reſpondetur ad taxationem, quæ
69 † fit inter emptorem & venditorem ſecun-
dum d. Rot. Rom. deciſionem, vtique admit-
titur taxatio, quia fructus, quorum reſpectu
intereſſe taxatũ debetur, veriſimiliter per-
cipi debẽt, & ita poteſt dici de taxationibus,
quæ fiũt ratione fructuum rerum dotalium.
Stante enim veriſimilitudine, & ſic ſtante
cauſa, ex qua intereſſe cauſatur, admittitur
taxatio, quæ admitti non debet in lucro ceſ-
ſante, in qua talis veriſimilitudo tempore ta
xationis, quod affutura ſit, conſiderari non
poteſt, & ſic hac maiori incertitudine con-
ſiderata in intereſſe lucri ceſſantis, & maio-
ri certitudine conſiderata in alio intereſſe,
quod taxatio in intereſſe lucri non admitta-
tur, ſed admittatur in alio intereſſe magis
certo docte diſtinguendo admittit. Crauet.
conſilio 189. num. 8. lib. 1. Et quod in inter-
eſſe lucri etiam adſit diuerſa ratio non ad-
mittendi taxationem, quæ admittitur in alio
intereſſe, conſiderat etiam Caſtrac. d. cap. 43.
ſub num. 11.

70 Non obſtat etiam id, quod dictum † fuit
de pacto taxationis admittendo in vim pro-
bationis, quia intelligitur, quod admittatur
ad hoc, vt poſſit poſtea probari verum inter-
eſſe, & quod conuentio non dicatur vſura-
ria: Si enim diceretur vſuraria, omnino eſſet
reijcienda, & etiam verum intereſſe probari
non poſſet, vt late tradit Plot. ad l. ſi quando.
C. vnde vi. §. 11. num. 15. & 16. & tradit Cra-
uet. d. conſ. 189. ſub nu. 8. verſ. non negarem.
bene Dec. locutum fuiſſe in conſ. 111. dum
dicit, taxationem non reddere contractum
illicitum, ſed exactionem, & etiam addit de
taxatione non eſſe quærendum, ſi ea vti non
vult creditor, & quod ſi ea vti vellet, redde-
ret contractum illicitum. Et ita taxationem
71 † eſſe ſuſtinendam per probationem poſtea
faciendam loquitur expreſſe Lupus in d. §.
6. numero 126. & Maſcard. concluſion. 933.
numero 39.

72 Circa tertium pactum † de ſtando aſſertio
ni creditoris cum iuramento ſuper intereſ-
ſe eum valere firmat Bart. in l. vlt. §. in huiuſ-
modi, num. 3. ff. de præt. ſtipulat. Ang. in l. va-
cantia. C. de bon. vacan. Bald. in l. iuſiurandũ
quod ex conuentione. ff. de iureiuran. Abb.
conſ. 51. in princ. lib. 1. Iaſ. in l. ſi ab arbitro.
nu. 4. ff. qui ſatiſd. cog. & in d. l. iuſiurandum,
nu. 1. cum plurib. ſeq. ff. de iureiurand. Alex.
conſ. 47. num. 4. & conſ. 130. lib. 1. & conſ. 37.
num. 30. & conſ. 47. colum. 2. & conſ. 54. col.
penult.

penult.lib.2.& conſ.183. colum.3.lib.4. Soc. conſ.90.num.11.& ſeq.lib.4.Pract. Papienſ. in forma libelli in act.real.in ver. & expēſis, num.12.& ibi addent.Afflict.deciſ.91.num. 10. Strach. in tract. de mercat. titul.de contract.mercat.ſub num. 6. Natt. conſ.450.nu. 8.lib.2.Cagnol.in l.quatenus,ff.de regu.iur. Maſcar.concluſ.934.num.35. Seraf. in tract. de priuileg.iur.priuil.31.num.8. Et iſtud pa-
73 ctum ante † factam declarationem non poteſt reuocari, vt tradūt quamplures ex ſupra citatis Dd.& poſt eos Seraf. d. priuil.31.ſub num.8.vbi refert,contrariam opinionem tenere Bologn.in rub.C.de ſenten. quæ pro eo quod int.ſub nu.105. nempe quod poſſit reuocari, & ipſe Seraf. conciliando opiniones dicit primam,quod non poſſit reuocari,procedere poſt acceptationem factam a parte; ſecundam vero,quod poſſit reuocari, procedere ante acceptationem factam a parte, vt videmus in confeſſione,quæ poteſt reuocari ante,non poſt acceptationem, Bald.in l.Gallus.§.quidam recte, ff.de liber.& poſthum. Gram.conſ.ciuil.17.num.11.Sed iſta concordia videtur parum conuenire,quia loquimur de pacto inter duos inito, & ſic de promiſſione acceptata.A prima,quę communis eſt,
74 non † eſt recedendum, ſecunda melius ſaluari poteſt,vt procedat noua ſuperueniente cauſa, vt quia creditor factus ſit periurus, vel alias malæ cōditionis & famæ,vt per Maſard.d.concl.934.nu.37. & per Caſtrac. in d. tract.de ſociet.off.c.44.nu.9.

75 Limitatur primo opinio præfata † cōmunis, vt procedat in eo, cum quo pactum factum fuit, ſed non cum eius hærede, quia eius aſſerrioni non erit ſtandum, cum fuerit approbata perſona defuncti, & non perſona hæredis, Caſtracan.d.c.44.nu.12.Seraf.d.priuil.31.num.19.Secundo limitatur,vt proce-
76 dat, quando declaratio fit† cum iuramento, & non procedat, vbi fieret ſine iuramento, per text.in l.Theopompus.ff.de dot.præleg. Caſtrac.d.c.44. num.10. Sed iſta eius limitatio,quando fuiſſet conuentum, debere ſtari dicto creditoris abſque iuramento, non eſt vera,quia textus in d.l.Theopompus,vt Bal. ibi declarat,& declarat Butr.in cap.veniens, el 1.de teſt.& Alex.in conſ.54.num.2.lib.2.
77 procedit, quando † teſtator dixit, quod ſtaretur dicto alicuius de eoquod ſibi dixit,rūe enim quia debet deponere non de ſuo iudicio,ſed de veritate ſuper eo, quod audiuit a teſtatore,ideo vti teſti defertur ſibi iuramentum,& non procedit,vbi teſtator dixiſſet eſſe ſtandum dicto alicuius de eo,quod ſibi dicenti videbitur, quia cum talis ſuam voluntatem explicare debeat,non vti teſtis,ſed potius vti arbitrator,ei iuramentum,quod arbitratori non defertur, deferri non debet.Ter-
78 tio limitatur † in tutore, quia ei talem conuentionem facere non conceditur, Bart. in d. l.iuſiurandum,& ibi Iaſ.ſub nu.6. Caſtrac. d.cap.44.num.11. Quarto limitatur non pro-
79 cedere, quando † ſubeſſet ſuſpitio vſurariæ prauitatis,per quam contractus redditur inualidus,Seraf.d. priuil.31.num.18. qui citat Dec.in conſ.183.& in conſ.322. & Craue.in conſ.73.nu.24. qui in libro meo hoc non dicunt,ſed limitatio veriſſima eſt ſine difficultate per ea,quę dixi ſupra cap.20.in fi.Quin-
80 to limitatur,ſi debitor † doceret de quantitate intereſſe per veras probationes; tunc enim non attenderetur taxatio facta cum iuramento, quia contra talem taxationem admittitur probatio,Marſ.in rub. ff. de probat. num.137.& Caſtrac.d.c.44.in fi. Sexto limi-
81 tatur, ſi creditor † in taxando modum legitimum excederet, tunc enim ad Iudicem recurreretur ad hoc,vt taxationem immoderatam moderaret,quia quando a creditore debitori talis facultas conceditur,ſemper intelligitur conceſſa,vt eo modo arbitrari teneatur, quemadmodum bonus vir arbitraretur; alias enim talis conuentio non valeret,Bart. & cæteri in d.l.fin.ff. de præt. ſtipul.Alexan. conſ.67.nu.31.lib.2.& conſ.47.num.4.lib.1. Ruin.conſ.104.num.8.lib.4. Natt.conſ.450. nu.12.lib.2.Maſcar.d.concl.934. nu.36. Caſtrac.d.c.44.vbi late.

82 Mora,vt quis † teneatur ad intereſſe, dupliciter conſiderari ſolet, nempe, quod alia ſit regularis, vt quando inducitur ex interpellationibus, alia vero irregularis quando pro parte vnius adimplenda adimpleta fuerunt Socin.poſt alios in l. de diuiſione. ff. ſolut.matr. Dec.in c.cum venerabilis de exceptio.Veral.deciſ.108.p.2. ſecundum nouam impreſſionem.

83 Et interpellatio, vt ad inducēdam moram ſufficiat,debet eſſe certa,& incerta,& euentualis non ſufficit.Alex.conſ.18. num.5.li.7. Et debet interpellans prius adimplere adimplenda pro parte ſua.l. Iul.§.offerri. ff.de act. empt. Veral.d.deciſ.108. num.5. Alias enim non facto adimplemēto, ex eius facto ne mora oriretur impedita diceretur Socin.conſil. 26.ſub num.5. verſ. tertio etiam excuſantur lib.1.vt etiam dicitur de debito incerto quod ſi non fuerit ab actore liquidatum, in mora debitor conſtitui non poteſt Affl. deciſ.205. Quidam clericus, ſed circa debitum incer-
84 tum diſtinguendū † eſt, an incertitudo proueniat ratione quantitatis, an vero, quia ſit de iure dubium,an debeatur, ſi enim proueniat ratione quātitatis,erit prius a creditore liquidanda,ad hoc,vt debitor incidat in moram, ſi autem proueniat quia ſit de iure dubium, & hoc caſu declaratio aliqua non erit neceſſaria quia ius eſt ſemper certum.l.ornamentorum,ff.de aur.& argent.lega. & debitor dubitans de iurę poterit conſulere peritiores Corn.conſ.262.in fi.lib.4.& poſt eum Neguſant.in tract.de pign. p.5. mem.3. in 2. parte ſub num.5. & hæc dicta approbare videtur Veral.d.deciſi.108. in fin. Et admittunt,

tũt, quod ſi quis tenetur reddere rationem, & reliqua, ſufficit ad euitandum moram, ſi verbotenus offerat ſeparatum eſſe ad rationem reddendam & reliqua reſtituẽdum, & quod non ſit neceſſarium deponere quantitatem liquidam, & pro illiquida præſtare fideiuſſionem, niſi debitor eſſet inops, & ſuſpectus, vt per Alex. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudic. & alios citant Neguſant. de pignor. d. loco. num. 4. & 5.

85 Mora etiam, † quæ inducitur vigore iuramenti dicitur irregularis Seraf. de priuil. iur. priuileg. 47. nu. 4. in fin. & ab eo quis etiam excuſatur facto creditoris etiam ſi debitor cum iuramento promiſiſſet ſoluere quocunque impedimento non obſtante, quia ſub hac generali promiſſione non comprehenditur impedimentum proueniẽs a facto aduerſarij. leg. cum proponas, & ibi doct. C. de nautic. fenor. Roman. conſil. 244. numero 3. Oſaſc. deciſ. 90. in fin. Seraſin. d. priuileg. 41. num. 9.

Taxatio intereſſe a principio, quod nõ ſit attendenda, & quæ ſint probanda ad hoc vt intereſſe lucri ceſſantis debeatur per Rot. Roman. pluries dictũ fuit, & In infraſcriptis deciſ. apparet, Romana fructuum ſocietatis die 16. Aprilis 1591.

86 Domini dixerunt fructus occaſione ſocietatis exactos per Petrum non poſſe cedere loco damnorum, & intereſſe ex cauſa lucri ceſſantis, ſeu damni emergentis, quia defuit principale requiſitum, videlicet mora debitoris. l. lecta verſ. nec cum ſortis, & verſ. ſed cum ſortes. ff. ſi cert. petat. l. hac in fin. ff. de condit. tritic. Canoniſtæ in c. ſalubriter de vſur. Non probatur etiam lucri ceſſantis in-
87 tereſſe † ex potentia propinqua lucrandi prout requirit Paul. de Caſtro in l. 3. §. nunc. ff. de eo quod cert. loco, quia ex qualitate loci in quo paſſim inueniuntur occaſiones pecunias ad lucrum collocandi Rota non cenſuit probatam iſtam potentiam lucri propinquam, licet aliud alias, coram bon. mem. Grato in vna Anconitana pecuniaria cenſuerit, cum requiratur in ſpecie probatio, quod tẽpore interpellationis debitoris, creditor haberet certam occaſionem, pecunias reinueſtiendi, vt per Alex. in l. diuortio in princip. num. 25. ff. ſolut. matrim. Dec. in c. cum venerabilis num. 59. de except. March. deciſi. 167. lib. 2. Cagn. in l. vnic. nu. 41. C. de ſentẽ. quæ pro eo quod inter. & ita reſolutũ in pluribus cauſis.

88 Nec etiam poteſt † peti intereſſe ab initio conuentum, quia ſaperet vſurariam prauitatem & conuetionis huiuſmodi nulla eſt habenda ratio, tam iure diuino, quam humano, vt fuit reſolutum in cauſa Romana vſurarum corã R. P. D. meo Decano 16. Decembris. 1569.

Ex quibus, & alijs allegatis Domini cenſuerunt pro rata, pro qua ſocietates ſuſtineri non poterant fructus exactos cedere in eſtinctionem ſortis principalis, & ita. Lunæ 28. Ianuarij. 1591.

89 An autem fructus † pecuniarum cedant loco damnorum, & intereſſe ratione lucri ceſſadtis Rota voluit ſemper probari requiſita per Caſtr. in l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc. Puteus deciſ. 23. libr. 1. Chiſſauen. deciſ. 29. & coram in me in cauſa Romana cenſus. 4. Decembris. 2577. & in infinit. alijs cauſis, quæ an concurrant hoc caſu vel ne poterit particulariter videri.

CAPVT XXV.

De Caſibus fortuitis.

SVMMARIA.

1 *Caſus fortuitus eſt inopinatæ rei euentus.*

2 *Imprudentibus, verbum tribus modis exponitur.*

3 *In, dictio compoſita cum alio verbo, ſtat augmentatiue.*

4 *Socius de caſibus fortuitis non tenetur.*

5 *Pactum, quod quis teneatur de caſibus fortuitis, licet valeat in cæteris contractibus, non tamẽ valet in ſocietate, ideo in ea non eſt quærendum, quando ſocius eis renunciaſſe dicatur.*

6 *Caſum fortuitum ad ſui excuſationem allegans primo debet probare caſum.*

7 *Secundo debet probare, rei amiſſionem ſeu damnum caſu eueniſſe.*

8 *Caſus fortuiti probationes ſunt poſitæ in Iudicis arbitrio.*

9 *Probatio caſus fortuiti in criminalibus debet eſſe maniſeſtiſſima.*
In Ciuilibus ſufficit manifeſta.

10 *Caſus fortuiti alij ſunt facilis, alij ſunt difficilis probationis: & qui dicantur facilis, & qui difficilis probationis. & num. 11.*

12 *Probatio manifeſta in caſibus difficilis probationis dicitur etiam illa, quæ fit per coniecturas & præſumptiones.*

13 *Iuramentum ſufficit aliquando ad probandum caſum, quando aliquid petitur officio Iudicis, non iure actionis.*

14 *Ratio eſt, quia mitius agitur cum nõ obligato, quam cum obligato.*
Officium Iudicis nullam præſupponit obligationem.

15 *Probatio manifeſta in caſibus facilis probationis eſt illa, quæ fit per euidentiam loci, ſeu per teſtes.*

16 *Teſtes à Iudice loci examinari poſſunt, ſi caſus eueniret in longinquis partibus.*
Et citatio partis non eſt neceſſaria.

17 *Intellectus leg. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de adminiſt. tut.*
Teſtes ſecundum ius gentium examinantur, & probant, non ſeruatis ſolemnitatibus iuris ciuilis.

18 *Amiſſionem rei non probat ſocius, non conſtito, quod prius fuerit penes ipſum, & ſufficit ei negatio.*
Et multo magis eam non probat, ſi non conſtat, quod fuerit in rerum natura.

Quia

Digitized by Google

Quia priuationi oportet vt præcedat habitus.

19 *Quando ſuſpicio adeſt rem ad ſocium perueniſſe, ſatis eſt ad probandam amiſſionem, quod eam non habere dicat & iuret.*
Iuramentũ iſtud erit purgationis, non probationis.

20 *Quando adeſt præſumptio, quæ ſuperat ſuſpicionem, rem ad ſocium perueniſſe, non ſufficit negatio & iuramentum. & num. 21.*

22 *Hæredis aſſertioni non habere lucrum rationum defuncti non creditur cum eius iuramento.*

23 *Idem eſt dicendum in hærede tutoris.*

24 *Lucrum in ſocietate adeſſe præſumitur.*

25 *Socio aſſerenti lucrum amiſiſſe, non creditur eius aſſertioni.*

26 *Socius aſſerens amiſiſſe capitale, amiſſionem probare debet.*

27 *Fœnerator ſi aſſerat perdidiſſe librum in mari, & probet, quod nauis naufragium paſſa fuit, erit ei credendum, licet non probet, quod liber erat in naui. & num. 38.*

28 *Fœnerator, ſi aſſerat famulum aufugiſſe cum libro, & probet famul. fugã, ſimiliter erit ei credendum. & num. 38.*

29 *Caſum probari non ſufficit ad hoc, vt credatur aſſertioni iuratæ ſuper amiſſione.*

30 *Fallit, ſi tria concurrant. Primo, quod probetur caſus. Secundo, quod probetur, rem, de qua agitur, in loco fuiſſe, vbi caſus euenit. Tertio, quod iurare volens ſit perſona bonæ conditionis.*

31 *Res, cum potuerit eſſe in alio loco, non ſequitur, quod probato caſu ſit probata eius amiſſio.*

32 *Res mobilis non præſumitur eſſe eo in loco, vbi erat prius, ideo ad probandam eius amiſſionem, non ſufficit probare, quod ante caſum eſſet in loco, vbi caſus euenit.*
Communis opinio eſt in contrarium.

33 *Res mobilis, quod non præſumatur eſſe in loco, vbi erat prius, procedit, quando agitur rei vendicatione; ſecus vero ſi agatur actione perſonali.*
Et procedit, quando iam diu in loco fuiſſet; ſecus ſi de recenti.

34 *De recenti quando dicatur fuiſſe in loco, ſtatur arbitrio Iudicis.*

35 *Res quod eſſet in loco, vbi caſus euenit, probatur per domeſticos & familiares.*

36 *Res quæ prius erat in oppido ſeu Ciuitate præſumitur, quod ibi fuerit, etiam tempore inundationis & depopulationis.*

37 *Eſſentia rei in loco tempore caſus præſumitur, ſi ibi conſeruari ſolebat.*

38 *Angeli opinio declaratur.*

39 *Mors militis non probatur, licet conſtet multos milites fuiſſe mortuos in exercitu, ſed debet probari, quod ibi miles eſſet.*

40 *Qui dicit fuiſſe derobatum in nemore, in quo fama erat, quod adeſſent latrones, debet probare, quod viſus fuerat intrare equiſter, & exire pedeſter.*

41 *Mors animalium ad hoc, vt probetur, oportet docere, quod eſſent in loco, vbi caſus euenit.*

42 *Mors plurium animalium probatur, probato, quod in illo anno communiter contingit, quod de quolibet grege in regione illa mortua eſt dimidia pars ſeu tertia.*

43 *Conſumptio ſupellectilium probatur, probato quod in tanto tempore tot de dictis ſupellectilibus potuerint corrumpi.*

44 *Mors animalium qualiter probetur.*

45 *Caſus fortuitus intra quæ tempora probari debeat.*

46 *Quod debeat probari intra annum.*

47 *Pacto appoſito, quod probetur intra annum, non poterit probari poſt annum.*

48 *Caſum allegans an probare teneatur, quod euenerit abſque eius culpa.*
Caſus quidam ſolent euenire ſine culpa.

49 *Caſus quidam euenire ſolent cum culpa.*

50 *Caſus, qui euenire ſolent cum culpa, intelligitur de leuiſſima.*
Ideo quando quis tenetur de leuiſſima, quod euenirent ſine culpa, erit probandum.

51 *Incendium aliquando ſine culpa eueniſſe præſumitur.*

52 *Mors animalium, qualiter probanda.*

53 *Mors animalium an probetur per oſtenſionem pellis.*

QValiter ſocius teneatur de dolo & culpa vidimus in proxime præcedentibus capitulis; modo iuxta prępoſitum ordinem videndum eſt de caſibus fortuitis. Caſus
1 fortuitus eſt inopinatæ † rei euentus, ex diuerſis cauſis proueniens ob aliud & aliud inceptis, ſecundum gloſſ. in §. Theſauros. in verſic. fortuito caſu. Inſt. de rer. diuiſ. vel fortuitus eſt ille, quem nullum humanum conſilium præuidere poteſt. l. 2. §. eo tempore. ff. de admin. rer. ad ciuit. pert. quem textum ad hoc probandum citat Alexan. in l. ſed & ſi quis. §. fuit quæſitum. ff. ſi quis caut. vel latius & melius; caſus fortuitus eſt accidens, quod per cuſtodiam, curam vel diligentiam mentis humanæ nõ poteſt euitari ab eo, qui paritur, Bald. in l. quæ fortuitis. C. de pig. act. ſub nu. 1. Rimin. iun. in conſ. 398. num. 17. & ſeq. & conſ. 441. num. 47. libr. 4. Polid. Rip. in tract. de noct. temp. c. 27. nu. 18. Et in materia
2 † ſocietatis habemus text. in l. cum duobus. §. damna. ff pro ſoc. vbi dicitur, quod ſocius non cogitur præſtare damna fatalia, quæ imprudentibus accidunt, & Gloſſa ibi interpretatur verbum imprudentibus, tribus modis. Primo imprudentibus, id eſt, ignorantibus. Secundo, imprudentibus, id eſt, prouidere non potentibus. Tertio imprudentibus, id eſt, valde prudentibus, quia dictio in com
3 poſita † cum alio verbo ſtat augmentatiue, vt eſt tex. & ibi gloſſ. & Dd, in l. Gallus. §. ille
4 caſus. ff. de lib. & poſt. De caſu fortuito † ſocius non tenetur, d. l. cum duob. §. damna. & l. ſi id quod. ff. pro ſoc. l. contractus. ff. de reg. iur. l. quæ fortuitis. vbi Bald. num. 9. C. de pignor. act. Petr. de Vbald. in d. tract. de duob. fratr. part. 8. num. 14. Socin. conſ. 24. num. 39. lib. 1. & eſt verũ indiſtincte in omnibus contractibus, ſiue ſint bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris, quod quis nõ teneatur de caſu fortuito, niſi aliter fuerit conuentum. d. l. contractus. vbi Igneus. num. 77. & cæteri. ff. de regul. iur.

Et non

Et non expedit, hic quęrere, quando quis di
5 catur † promiſiſſe de caſibus fortuitis nolle
teneri, vt per Dec.d.conſ.52.libr.2. quia iſta
promiſſio, quæ redderet capitale & lucrum
alterius ſocij ſecurum, non valet, vt dixi ſu-
pra c.18. Et cum ſocius de caſu fortuito, non
teneatur, ſi vult enim allegare ad eius excuſa
tionem, duo probare tenetur, ſiue agat, ſiue
excipiat.
6 Primo tenetur † probare caſum lege ſcire
oportet. §. ſufficit. ff.de excuſat. tut.l.2. §.ſi
quis cũ poſſit. ff.ſi quis caurio.l.ſi creditor.&
ibi Bald.& ceteri.C.de pign.act.4.publicatis.
C.de teſta.l.teſtiũ.C.de teſtib.l.ſicut iniquũ.
C.de fid.inſtrum.l.2. C.de naufr.libr.11.Dd.
in l. ſi quis ex argentarijs.§.pen.ff.de edend.
Pet.de Vbal.d.part.8.ſub num.14. Socin.cõ-
ſil.24.nu.40.lib.1.Pariſ.156.num.2. & 3. libr.
4. comprobat late Maſcard.concluſ.272.
Secundo tenetur probare, rei amiſſionem
7 † ſeu damnum eueniſſe caſu fortuito. Bart.
Alex.& cæteri omnes in d.l.ſi quis ex argen
tarijs. §.an vero. ff.de eden.Corn.qui de cõ-
muni opinione teſtatur, conſil.318.num.4.
lib.4.Maſcard.qui alios citat.concluſ.87.nu.
1.Seraf.in tract.de priuil.iur.priuileg.37.Bur
ſat.conſil.130.num.8.lib.2.Honde.conſi.39.
8 num.62.lib.2.Quibus probationibus † caſus
probari debeat, Iudicis arbitrio terminandũ
relinquitur.Bar.in l.ſi quando.in fin.C.vnde
vi. & in d.l.ſcire oportet. ff.de excuſ.tut. &
& in d.l.2. §.diximus. ff.ſi quis caut.Bald. &
Salic.in l.1.C.de delat.Ang.in l.fin.ff.de furt.
Alex.conſ.24.num.6.& 7.& conſil.53.num.
3.libr.2.Maſcard.concluſ.273.nu.21.Sebaſt.
Medic.in tract.de caſib.fortuit.part.1.quæſt.
14. Polid. Rip.in tract.de noct.temp.cap.27.
9 num.29.Et ad hoc, vt à Iudice † ſuo arbitrio
recte terminetur, quænam probationes ſuffi
cientes dicantur, erit conſiderandum, an iu-
dicium ſit criminale, an vero ciuile, vt tradit
Gloſ.in dict.l.ſi creditor. in ver.manifeſtus.
C.de pignor.act. Nam in iudicio criminali
erunt neceſſariæ manifeſtiſſimæ probatio-
nes. l.fin. C.de probat. In iudicio vero ciuili
erunt ſufficientes manifeſtæ probationes.d.
leg.ſi creditor. Quæ dicantur manifeſtiſſimæ
probationes in criminalibus alijs inueſtigan
dum relinquo.
10 Ad cognoſcendum autem † quænam ſint
manifeſtæ probationes in ciuili iudicio, con
ſiderant Doctores, quod caſus fortuiti ſunt
in duplici differentia, nempe quod aliqui
ſint caſus facilis probationis, vt incendium,
naufragium, hoſtium incurſiones, depopu-
lationes, & inundationes, & illi, qui eueniũt
in locis publicis, & illi, quorum veſtigia re-
manere ſolent; & quod aliqui ſint difficilis
probationis, vt furtum, & derobatio facta in
nemore, & illi omnes, qui eueniunt de no
cte ſeu in lõcis remotis, vbi teſtes actu & ha-
bitu haberi non poſſunt. Cynus in d.l.ſi cre-
ditor.in fin.& ibi Ang.& Caſtren.C.de pign.
act.Petr.de Vbald.d.part.8. ſub nu.14. Polid.
Rip.d.cap.56. Menoch.in tract.de arbit.iud.
11 caſu 116.vbi affert plura † exempla eorum,
quæ dicantur difficilis probationis, & ſub nu
mero 1.poſt alios, quos citat, hoc à Iudicis ar
bitrio pendere dicit. In caſibus, qui ſunt dif-
12 ficilis † probationis, dicunt, quod manifeſta
probatio erit etiam illa, quæ fit per coniectu
ras & præſumptiones. Bart.& alij omnes in
d.l.ſi quis ex argentarijs. §.penult.in dict.l.ſi
creditor.Pet.de Vbald.d.part.8.ſub num.14.
Alex.conſil.53.lib.2. Grat.conſil.94. lib.2.&
in ſubſequentibus conſilijs vſque ad conſil.
101. quæ in eadem cauſa à Rimin.& Iaſon &
quibuſdam alijs facta fuerunt. Rimin.conſil.
164.lib.1.Maſcard.concluſ.88. numer.14.&
concluſ.273.num.5.& 15.& concl.830.Po-
lid.Rip.d.c.56.Menoc.de pręſump.lib.6.prę
ſump.61.num.20.
13 Et quãdo aliquid petitur † officio Iudicis,
non tamen iure actionis, reo ad probandum
caſum dicunt, inſpecta tamen eius perſonæ
qualitate, ſufficere iuramentum. Specul.in
tit.de appellat.§.nunc breuiter. verſic.quod
ergo.Bar.in d.l.ſcire oportet. §.ſufficit. ff.de
adm.tut.& in d.l.ſi quis ex argentarijs. §.fin.
Salic. in d.l.fin.nu.6. C.de fid. inſtr.Cuman.
in d.l.2. §.quod diximus. ff.ſi quis caut.Ma-
ſcard.d.concluſ.276.num.16.Hond.conſilio
19. num.20. Menoch.in tract.de præſ.libr.6.
14 præſumpt.61.num.19. Et rationem † diuer-
ſitatis, quare mitius agatur cum eo, qui con-
uenitur officio Iudicis, quam cũ eo, qui con-
uenitur iure actionis, eſſe dicit Cynus in d.
leg.fin. C.de fid.inſtr. verſ.ſecundo oppono,
quia officium Iudicis nullam præſupponit
obligationem, & mitius agitur cũ non obli-
gato, quam cum obligato, & hanc rationem
refert etiam & comprobat Seraf.d.priuil.37.
num.8.
15 In caſibus vero facilis probationis † eam
manifeſtam probationem eſſe dicunt, quæ
fit per rei inſpectionem, ſeu per teſtes. Bart.
& cæteri omnes in d.l.ſi quis ex argentarijs.
§.pen.& in d.l.ſi creditor. Petr.de Vbal. dict.
part.8.ſub num.14.Grat.d.conſil.94. ſub nu.
326.lib.2.Natt.conſ.79.ſub num.2. lib.1.Ma-
ſcard.concluſ.273.num.2.& 3.Et ſi caſus cõ-
16 tingeret † in longinquis partibus, dicunt,
quod teſtes ad eum probandũ poterunt exa
minari & à Iudice illius loci, vbi caſus eue-
nit abſque partis citatione, & quod ſic exa-
minati plenam faciant fidem coram Iudice
ordinario. Bart.in l.2.C.de naufr.lib.11. num.
2.& 4. vbi dicit, quod iſta eſt mirabilis practi
ca, quod eſt admirabile, quod in tali exami-
17 natione teſtiũ † partis citatio non ſit neceſ-
ſaria, & dicit, quod ſic poteſt intelligi textus
in d.l.ſcire oportet. §.ſufficit.ff.de admin.tut.
nempe dum ibi dicit ſufficere caſum proba-
re naturali Iuſtitia, quod ſit intelligendus ſe-
cundum ius gentium, cuius diſpoſitione in-
ſpecta, in ore duorum vel trium ſtat omne
verbum,

verbum, non attenta ſolemnitate iuris ciuilis,& cum Batt. tenent ibi Alex. in addit. Io. de Plat.& Iac.Rebuf. & Capel.Tholoſ.deciſio.447. & ibi Addit.Corſet.ſing.18. in verſ. teſtes.Marſ.ſing.24.Strach.in tract.de aſſecurat. gloſſ.28. num.2.Gabr.in ſuis com.concl. tit.de cita.concl.1.num.352. Maſcard.concl. 273.nu.9.

Circa rei amiſſionem,quæ,vt dixi, probari debet probato caſu, hac diſtinctione principaliter vti debemus. Aut agitur de re, de qua non conſtat, an vnquam fuerit penes ſocium. Aut agitur de re, de qua quod fuerit penes ſocium, adeſt ſuſpicio, vel adeſt præſumptio, Aut agitur de re,quæ penes ipſum fuiſſe conſtat. Primo caſu, quando agitur

18 † de rei amiſſione,de qua non conſtat,quod vnquam fuerit penes ſocium, alia probatione ſuper eius amiſſione opus non erit, & ſatis erit, quod neget eam non habere.Et licet Bart.in d.l.ſi quis ex argentarijs. §.penul.dicat, reum debere allegare & ſuo iuramento probare tē amiſiſſe, tamen melius dicit Menoch.in tract.de præſ.lib.6.præſ.61.ſufficere reo aſſerere rem non habere, cum ab actore contrarium non probetur, cui reo negante neceſſitas probandi incumbit. l.cū de lege. ff.de probat.& multo magis de probanda rei amiſſione non eſſet agendum, ſi non conſtaret,quod res fuerit in rerum natura, quia de priuatione quæri non poteſt, niſi prius conſtet de habitu,Crauet.conſil.157.num.16.in fin.lib.1.Surd.conſ.109. num.10. libro 1.Et iſta licet parum pertineant ad rem noſtram, dum agimus de amiſſione caſu facta, quæ allegatur ad excuſationē, nihilominus ea prætermittere nolui, quia vtilia ſunt, & conferunt ad ordinis obſeruantiam, qua vti debemus in pertinentibus ad præſentem materiam amiſſionis obuenientis fortuito caſu.

19 Secundo caſu, quando ſuſpicio † adeſt rem perueniſſe ad ſocium, qui ſe excuſare vult, neque etiam hoc pertinet ad tractatum amiſſionis,quæ prouenit à caſu,& ſatis eſt, quod neget ſocius eum habere, & iuret,& eius aſſertioni ſic iuratæ erit ſtandum abſque alia probatione, & erit iſtud iuramentum purgationis ad deluendam ſuſpicionem,& nō erit iuramentum probationis, ſed purgationis. Bald.in l.Prætor.§.ſed ſi ſeruus. ff.de edend. Salic.in l.vlt.in 4.opp. C.de fide inſtr. Corn. conſ.317.ſub num.4.lib.4.Maſcar.concl.87. nu.5.& 6.Menoch.d.præſ.61.nu.7. Quando

20 vero rem † perueniſſe ad ſociū præſumptio adeſt, quæ ſuperat ſuſpicionem, vt per Menoch.d.tract.de præſ.lib.1.q.7. tunc tenetur probare eius amiſſionem, & eius aſſertioni etiam cum iuramento non eſt ſtandum,quia

21 iuramentum † non eſt eius virtutis, vt poſſit diluere præſumptionem iuris vrgentem contra iurantem,Menoc.d.tract.lib.1.quæſt. 77.& d.præſ.61.num.13.& in conſ.617.num.

22 12.lib.7.Et probatur opinio † iſta auct.gloſſ. in clem. 1.§.cęterum.de vſur.in vet.compellendos.vbi dicit,quod in caſu,in quo defunctus tenebatur exhibere librum rationis,ita eum exhibere tenetur eius hæres,& eius aſſertioni cum iuramento non creditur, ſi dicat librum illum ad ſe non perueniſſe, & gl. ibidem ſequuntur Paul. Eleaz.& Imol.num. 21.& idem videtur ſentire Bald. in l.Prætor ait,in 2.lect.col.vlt.verſ.in glo. ff.de eden.& Abb.in conſ.42. col.1.lib.2. licet teneat contrarium in caſu ſuo,quia defunctus nō tenebatur edere,& ita his citatis tenet Menoch. d.præſ.61. num.10. vbi ab opinione Aret.in conſ.120.recedit,& ab opinione Bertran.Alciat.& Rip.qui ſecuti ſunt opinionem Aret. affirmantis hæredis aſſertioni cum iuramento credendum, ſi dicat rem, quæ erat penes

23 hæredem ad ſe † non perueniſſe,vel eā non habere, & Menoch.reſpondet eorum fundamentis, & dicit conſuluiſſe in conſil.620.libro 7.iuramento hæredis tutoris non credi, aſſerentis ad ſe non perueniſſe librum rationum ſui patris,cum certum eſſet,patrem ipſum librum habuiſſe. Et quia lucrum in ſo-

24 cietate † adeſſe præſumitur Bero.conſ.191. num.48.lib.1.Rot.Genuen.deciſ.173.nu.11.

25 ideo ſi ſocius alleget lucrum † caſu amiſiſſe, quod caſum & amiſſionem probare teneatur,& eius aſſertioni non ſit credendum,tradit Socin.conſ.24.numer.40.& 41.libro 1.& poſt eum Maſcard.concluſ.272.num.12. Et iſta, quæ dicta ſunt de iuris præſumptione, quod procedant multo magis in præſumptione iuris & de iure,dicendum eſt, vt per Menoch.d.præſump.61.num.17.& 18.& in d.q. 77.in princ.Tertio & vltimo, quando cōſtat

26 † rem fuiſſe penes ſocium,& allegat eam caſu amiſiſſe, & probat caſum, ſi ſupradictum fuit non eſſe ſtādum eius aſſertioni cum iuramento, quando præſumptiue ſolummodo ad eū perueniſſe conſtat,multo magis, quod eius aſſertioni iuratæ ſtari non debeat, ſi vere conſtat ad eum perueniſſe, dicendum eſt. Et ita loquendo de capitali ſocietatis, quod ſocio aſſerenti illud caſu amiſiſſe non ſit credendum, & amiſſionem probare teneatur, tradit Socin.d.conſ.24.num.40.lib.1. & Maſcar.d.concl.272.nu.12. In contrarium addu-

27 citur † auctoritas Ang.in d.l.ſi quis ex argentarijs.§.Prætor ait.col.2.ff.de eden.vbi dicit,

28 quod ſi fœnerator † aſſerat perdidiſſe librū in mari, & probat, quod nauis naufragium paſſa fuit, erit ei credendum, licet non probet, quod liber erat in naui.Et dicit, quod ſi aſſerat fœnerator famulum aufugiſſe cum libro,& probet famuli fugam, ſimiliter erit ei credendum. Hanc Ang. auctoritatē referēdo eius præciſa verba citat Menoch. d.præſ. 61.nu.25.vbi dicit etiam, quod eam ſecutus eſt Rimin.ſen.inter conſ.Grat.conſil.95.nu. 28.& 29.lib.2.

29 Prima opinio tenenda † eſt, non ſufficere probare caſum, ad hoc, vt aſſertioni iuratæ

credatur

credatur ſuper amiſſione, quia etiam ſi cre-
deretur ſolæ aſſertioni cum iuramento frau
dibus via aperiretur. Corn.conſ.318.num.5.
libr.4. Maſcar.qui alios citat d. concl. 87. ſub
30 num.1. Et ad hoc, vt aſſertioni † cum iura-
mento ſuper amiſſione credatur, tria dicit
eſſe neceſſaria. Seraf. d. tract. de priuileg. iur.
priuil. 37. Primo neceſſariũ eſſe dicit, quod
probetur caſus. Secundo, quod probetur,
rem, de qua agitur, fuiſſe in loco, vbi caſus
euenit. Tertio quod iurare volens ſit perſo-
na bonæ conditionis & qualitatis, & ſi iſta
tria neceſſaria ſunt, vtique quod probato ca
ſu ſuper rei amiſſione ſtandum ſit aſſertioni
iuratæ, prout Angel. dicit, aſſirmari non po-
teſt. Et vere neceſſarium eſſe docere, quod
31 † res fuerit in loco, vbi caſus euenit, dicen-
dum eſt, quia cum res potuerit eſſe in alio
loco, non ſequitur, quod caſu probato, rei
amiſſio probata dicatur. Rimin. ſen. conſilio
165.num.5.lib.1. Crauet. conſil.286. circa fin.
verſ. Quarto dubitatur. lib.2. Maſcard. d. con
cluſ.87.num.9. Hond. qui alios citat ad ſocie
tatem conſil. 90.num.16.lib.2. Et etiã ſi reus
32 probaſſet † caſum, & probaſſet, quod res
prius fuiſſet in loco, vbi caſus euenit; non
videtur, quod ſit credendum eius aſſertioni
cum iuramento ſuper amiſſione, per ea quæ
tradit Spec. in tit. de act. & pet. §. 1. verſ. quid
ergo. qui poſt Vbert. de Bob. dicit non præſu
mi, quod is, qui rem habuit vno tempore ali
quo in loco, eam adhuc ibi habeat, cum res
mobiles facile aſportentur & mutentur, &
cum Specul. tenẽt Caſtren. in l. ſi minorem.
C. de in integr. reſt. mino. Franc. Balb. in re-
per. l. Celſus. numer. 25. ff. de vſucap. Alciat.
33 conſ.687. in fi. Sed ego huic opinioni † Spe-
cul. & ſequacium non aſſentior. Primo, quia
magis communis eſt in contrarium, vt per
Menoch. d. conſil. 353. num. 20. lib. 4. Secun-
do, quia ſi vera eſt, declaratur procedere ſo-
lummodo, quando agitur rei vendicatione;
ſecus vero, ſi agatur actione perſonali Grat.
conſil. 94. num. 27. libr. 2. ex ſententia Iaſ. in
d. l. ſi quis ex argentarijs. §. Prætor ait. nu. 12.
Tertio, quia ſimiliter, ſi vera eſt, declaratur
procedere, quando iam diu qui res mobilem
in loco habuiſſet, ſecus ſi de recenti. Nicol.
Arelat. in addit. ad Alciat. in tract. de preſũp.
reg. 2. præſ. 21. lit. D. qui ait, hanc declaratio-
nẽ colligi poſſe ex traditis ab Euer. in cent.
in loco. de tempore ad tempus. & has decla-
rationes ponit etiam Menoch. d. conſil. 353.
34 num. 20. lib. 4. & dico veriſſimam eſſe † opi-
nionem, quod probato caſu erit etiam proba
tum, rem fuiſſe in loco caſus, ſi ibidem erat
de recenti ante caſum, & quando dicatur de
recenti, quia certa regula dari non poteſt,
Iudicis arbitrio terminandum relinquo, per
ea quæ tradit Menoch. in tract. de arb. Iud. ca
ſu 9. in fin. Et vbi etiam teſtibus, quod tempo
35 re † caſus res erat in loco, vbi caſus euenit,
probaretur, dico, quod idonei erunt teſtes
domeſtici & familiares, Rimin. ſen. conſilio
164. num. 27. & conſil. 165. in fin. libro 1. Me-
noch. d. conſilio 353. ſub num. 21. libro 4. Si
36 etiam caſus depopulationis † ſeu inũdatio-
nis eueniret in aliqua ciuitate ſeu oppido,
ſatis erit ad probandum rem ibidem fuiſ-
ſe, ſi conſtat, quod erat prius in illa ciuita-
te ſeu oppido. Sicut enim eſſentia in loco
particulari, vbi caſus euenit, inducit hanc
probationem, ita etiam eam inducere debet
eſſentia in ciuitate ſeu oppido, quando ca-
ſus tetigit totum oppidum, & totam ciuita-
tem. Aſſict. deciſ. 13. nu. 10. Surd. conſ. 109.
nu. 10. lib. 1. & conſ. 245. nu. 30. lib. 2. Et mul-
37 to magis eſſentia in loco † ante caſum pro-
bat, quod ibi res eſſet tempore caſus, quan-
do ibi conſeruari ſolebat, vel quando allegãs
amiſſionem erat obligatus conſeruare eam
in dicto loco. Grat. conſ. 94. nu 28. lib. 2. Petr.
Ant. Piperot. inter conſ. eiuſdem Grat. conſ.
97. num. 8. d. lib. 2. Menoch. d. conſ. 353. lib. 4.
Hond. conſ. 90. nu. 18. lib. 2. vbi reſpondet ad
quædam motiua a patre meo excitata, dum
erat Prætor Eugubij.

Et prædictis non obſtat Angel. auctoritas
38 † ſupra relata, quia aut male loquitur, aut
intelligi debet, præſupponere cõſtare aliquo
modo librum fuiſſe in loco, vbi caſus euenit
vt eum debere intelligi dicit Surd. in d. cõſ.
109. nu. 11. lib. 1. vbi dicit, quod ita eum in-
telligit Crot. in conſil. 122. num. 34. & quod
ita tenet Barr. in l. quoties, nu. 6. C. de naufr.
39 Et hoc comprobari † ſubiungit, quia ad pro-
bandum mortem alicuius militis non ſuffi-
cit probare, quod in exercitu multi fuerunt
mortui, niſi etiam conſtet militem præfatum
in exercitu fuiſſe. l. fin. §. ſi quis in bello. vbi
Barr. Bal. & Ang. ff. de his qui not. infam. Ma-
rant. in l. is poteſt. nu. 145. ff. de acqui. hæred.
Nait. conſ. 241. num. 1. lib. 1. Ioſeph. Lud. de-
ciſ. Peruſ. 30 part. 1. Et ita dicitur de eo, qui
40 allegat † fuiſſe derobatum in nemore, vbi
fama erat, quod adeſſent latrones; oportet
enim, quod fuerit viſus intrare in nemus e-
queſter, & quod fuerit viſus poſtea exire pe-
deſter. Cynus in l. ſi creditor. in fi. C. de pign.
act. Petr. de Vbald. d. tract. de duob. fratr. p. 8.
41 ſub num. 14. Et ad probandum etiam † mor
tem animalium oportet docere, quod eſſent
in loco, vbi caſus mortis euenit, vt præſuppo
nit Bald. in l. cum ita. §. ſpecies. ff. de leg. 2. &
ita in practica probãdi mortem animalium,
quam mirabilem appellat Alex. in d. l. ſi quis
ex argentarijs, num. 11. ponit Bart. in l. quod
ad pœnas. C. de murileg. cum quo tenet ibi
Luc. de Penn. & Ioan. de Plat. & Alex. in ad-
dit. & Dec. in l. ſi paſcenda, in fin. C. de pact.
42 Quærit ibi Bart. qualiter † ab eo, qui anima-
libus præeſt, earum mors ſit probanda? Et di-
cit, quod mors vnius animalis, vel duorum
erit in ſpecie probanda; mors vero plurium
animaliũ probabitur, probato quod illo an-
no communiter contigit, quod de quolibet

grege 4

grege I regione illa mortua eſt dimidia pars, ſeu tertia, ſeu alia pars, & dicit, quod durum
43 eſſet, ſi cuiuſlibet animalis perditio, † & mors eſſet probanda. Et tradit de tutore etiam & quolibet alio adminiſtratore, qui tenentur reddere rationem de ſupellectilibus & alijs rebus mobilibus, quę vſu conſumuntur, quod eis ſufficiat probare, quod in tanto tempore tot de dictis rebus potuerunt corrumpi, & cum eo tenet ibi Angel. Eandem
44 practicam probandi † animalium mortem ponit idem Bartol. in tractat. de teſtim. verſicul. cura carnium. vbi refert, quod cura carnium, vt de eis haberetur in abundãtia, fuerat commiſſa quibuſdam Peruſinis, qui ex Apulia multa animalia conduxerunt, & ea retinuerunt per annum, & de eis fecerũt occidi, prout neceſſitas quotidiana expoſtulabat, & quia paſtores referebant, quamplures ex dictis animalibus in itineribus & paſcuis perempta & deperdita fuiſſe, & ſic in libro rationis eorum, quibus dicta cura commiſſa fuerat, ſcriptum reperiebatur, & quia alij, qui à præfatis rationes exigebant, contentis in dictis libris credere recuſabant, dicit Bar. ſe dixiſſe, quod ſi cõmuniter ſic alias contingit, vt ex tanto numero tot animalia alij perdiderint, & hoc fuerit probatũ, quod etiam eis hoc eueniſſe veriſimiliter erat credendum, & ſubiungit, adeo æquum id viſum fuiſſet, vt lege lata ab ipſa ciuitate ita fuerit determinatum.

45 Ad prædicta dubitari † contingit, intra quæ tempora caſus debeat allegari & probari? Hanc quæſtionem ponit Bart. in l. 2. C. de naufr. lib. 11. num. 5. vbi dicit, notandum eſſe argumentum mirabile ex illa lege pro illis, qui ſuam pecuniam dant mercatoribus ad partem lucri & damni, quod ſi dicãt mercatores ſuſtinuiſſe damnum, furti, rapinæ, incendij, & ſimilium, debeant de tali caſu facere fidem intra annum, alias non debeant audiri, quia in d. l. dicitur, intra anni ſpatium caſum probari debere. Et hoc comprobat, quod intra annum iſta probatio fieri debeat, quia mercatores huiuſmodi quolibet anno rationem reddere tenentur. l. neminem. C. de ſuſcept. & anhelat. Subiungit tamen hoc non firmare, quia dicta allegatio fit à mercatore ad defenſam, & excipiẽdo, & exceptiones & defenſiones regulariter ſunt perpetuæ. l. pure. in fin. ff. de except. doli. l. licet. C. de except. Et ideo dicit, quod in partib. ſuis apponitur pactum, quod mercator teneatur probare caſum intra certum tempus, & reſpondent legi præfatæ, quod loquitur ſpecialiter in Fiſco, & cum Bart. tranſeunt ibi Angel. Io. de Plat. Iac. Rebuff. & Alex. in addit.
46 Bald. vero in d. l. 2. quam † legit cum l. 1. affirmat, talem probationẽ fieri debere intra annum, & dicit, quod illa lex in hoc eſt mirabilis & ſingularis, & ita tenet etiã Capell. Tholoſ. deciſ. 447. in princ. & opinio iſta mihi videtur verior, & ſequẽda in caſu dictæ legis, quando probatio debet fieri abſque partis citatione, quia ibi non proprie agitur de exceptione proponenda propoſita actione, ſed agitur de probatione proponenda in redditione rationis, quam ſibi parare tenetur etiã non requiſitus, prout tenetur ſcribere & pręparare ſibi librum rationum. Sed dum dixi,
47 in contractu † ſolere apponi tempus, intra quod mercator teneatur docere de caſu, dubitatur, vtrum poſt tempus conuentum mercator de caſu docere poſſit? Et Bald. in conſ. 61. in 2. dubio. lib. 2. tenet affirmatiuam opinionem, ſed eius opinio non eſt ſequenda, quia, vt dixi, Dd. in d. l. 2. in hoc concordant, per pactum fieri, quod mercator intra certũ tempus caſum probare teneatur. Et hanc opinionem, caſum poſt tempus conuentum probari non poſſe, maxime ſi pœna fuerit appoſita, vel iuramentum, tenet Alex. in conſilio 158. lib. 2. & de purgatione moræ, ſtante pœna & iuramento, late tractat Seraf. in tractat. de priuileg. iur. priuil. 48. vide infra cap.
48 38. nu. 70. Vltimo loco in hac caſuum † fortuitorum probatione etiam dubitari ſolet, vtrum qui allegat caſum teneatur probare caſum eueniſſe abſque eius culpa? Pro hac dubitatione remouenda talis diſtinctio adhibetur. Aut agitur de caſibus, qui regulariter ſine culpa euenire ſolent, vt vis hoſtium, impetus aquarum, mors naturalis, & ſimiles. Aut agitur de caſibus, qui cum culpa coniuncti eſſe ſolent, vt furtum, incendium, mors non naturalis animalium, & fuga ſeruorum, & aliorum, qui cuſtodiri debuerant. Quando agitur de caſibus, qui à culpa ſeparati eſſe ſolent, tũc de caſu docere ſufficit, & quod ſine culpa euenerit, non eſt probãdum, quia ſine culpa eueniſſe præſumitur. Quando ve-
49 ro agitur † de caſibus, qui cum culpa coniũcti ſunt, tunc caſum probare non ſufficit, ſed etiam probari debet ſine culpa eueniſſe, ita Bulgari & aliorum contrarias opiniones cõcordando diſtinguit Bal. in d. l. ſi creditor. C. de pignor. act. & hanc diſtinctionem ponit etiam Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §. pen. ff. de edend. cum quo cæteri omnes pertranſeunt, vt dicit ibi Iaſ. num. 29. eam etiam approbat Alex. loquendo de morte animalium conſil. 158. num. 3. lib. 2. Maſcard. concl. 272. num. 8. & Menoch. in tract. de præſ. lib. 6. pręſ
50 ſump. 61. num. 30. Sed quia iſta culpa † præſumpta in his caſibus eſt leuiſſima, tunc ſolummodo à ſocio, quod caſus ſine eius culpa euenerit, probandum erit, quando de culpa leuiſſima etiam tenebitur, quod quando ſit, dixi ſupra, c. 21. nu. 2.

51 Incendium aliquãdo † ſine alicuius culpa eueniſſe præſumitur, Primo quando ortum habuit in loco, in quo ignis accendi non conſueuit, Secundo quando à fulgure celitus emiſſo fuit cauſatum, Tertio quando ſubita vi ventorum exorta ignis accenditur, Quarto quan-

to quan-

Digitized by Google

to quando ignis fuit immiſſus a publicis hoſtibus, Quinto quando ſcintilla ab vno loco ad alium euolauit Farinac.quæſt.110. nu.38. 39.& 40.Caroc.in tractat.de locat.quæſt.12. per tot.Sebaſt. Medic. in tract.de caſibus for tuitis, & quod etiam furtum aliquando ſine culpa commiſſum cenſeatur habetur ſupr.c. 21.nu.39.

52 In probanda morte animalium, † communis eſt diſtinctio,an ſit probanda mors eorum, quæ gregatim paſcuntur, an vero eorum, quæ gregatim non paſcuntur, vt per Bart.in d.l.quod. C.de Mutileg.lib.10. & in tract.de teſtin.verſic.cura carnium,Et quod mors eorum,quæ gregatim paſcuntur poſſit probari per coniecturas, & præſumptiones, eorum vero, qui gregatim non paſcuntur ſit plene probanda, vt etiam tradit Dec. in l. ſi paſcenda in fin.C.de pact.

53 Et dum quæri ſolet, † an per oſtenſionem pellis mors animalium probata dicatur, præſuppoſito ex qualitate pellis conſtare poſſe de identitate rei, vt quia ſit rubei pilaminis, vel alterius prout erat animal dum viuebat, ſi quidem ſufficiat docere de morte, pellem oſtendere ſatis erit, ſi vero non ſufficiat docere de morte ſed ſit probandū, quod fuerit naturalis & ſine culpa Paſtoris, vel alterius, qui ad cuſtodiam erat obligatus, & de leuiſſima culpa tenebatur, pellem oſtendere non ſatis erit, vt per Bald. in leg. cum ita. §. ſpecies. ff.de legat. 2. Mo. de contr. titul. de ſociet.verſic. Venio ad ſecundum numero 19.

CAPVT XXVI.

De expenſis & damnis obuenientibus abſque dolo & culpa ſocij.

SVMMARIA.

1 *Expenſæ omnes, dummodo non proueniant à delicto & à dolo in ſocietate omnium bonorum, de communi fieri debent.*
2 *Lucra omnia vndecunque & qualitercunque quæſita communicantur in ſocietate omnium bonorum, & num.28.*
3 *Deperdita in ludo an de communi ſolui debeant.*
4 *Debita contracta occaſione magiſtratus communia ſunt.*
5 *Infirmitatis expenſæ de commune fieri debent.*
6 *Excepta infirmitate morbi gallici.*
7 *Captus ab hoſtibus communi impenſa recuperari debet.*
8 *Filij & familia de communi debent.*
9 *Filij nati ex damnato coitu de communi ali non debent.*
10 *Erogata à ſocio in honorem filiorum, de communi percipi debent.*
11 *Expenſæ in nuptijs filij & filiæ de communi fieri debent.*
12 *Niſi expenſæ ſint exceſſiuæ.*
13 *Libri pro ſtudio de cōmuni emi debent, & erunt communes.*
14 *Expenſæ de communi fieri debent, ſi filius ſocij efficiatur abbas & monachus.*
Non ſic, ſi ſocius efficeretur abbas & monachus.
15 *Expenſæ pro voto, & eleemoſynis, de communi fieri debent, & nu.16.*
17 *Damnum obueniens iniuria Iudicis commune eſt.*
18 *Debita omnia inter ſocios ſunt communia.*
19 *Expenſæ pro funere vnius ex ſocijs de communi fieri debent.*
20 *Contrarium eſt verius.*
21 *Dos filiæ vnius ex ſocijs de communi ſolui debet.*
22 *Contraria eſt opinio, quod de communi ſolui non debeat.*
23 *Concordantur opiniones, quod ſit extrahenda de communi ſocietate durante, & ea finita ſit computanda in parte ſoluentis, ſed iſta concordia reprobatur.*
24 *Vtramque opinionem à Iudice amplecti poſſe, cum quæſtio ſit dubia.*
25 *Sed hoc reprobatur, quia Iudex facto diligenti ſtudio eam ſequi debet, quæ ſibi magis vera videtur.*
Prima opinio affirmatiua tanquam magis communis, & melioribus fulcita rationibus, approbatur.
26 *Filia vnius ſocij, quemadmodum fieri poteſt pacto expreſſo, quod dotetur de communi, ita & tacito.*
27 *Societas tacita & expreſſa non differunt, & numero 36.*
28 *Dotes ponuntur in communi, nō ſimpliciter, ſed cum obligatione reſtituendi.*
Aequalitas in ſocietate omnium bonorum non conſideratur in ſingulis rebus, ſed in vniuerſali.
29 *Societas omnium bonorum iuſtificatur ab incertitudine, & non attenditur, an quis plus ponat, & an plus lucretur.*
30 *Intellectus l. ſi ſocius. ff. pro ſoc.*
31 *Dd. tenentes, dotem filiæ ſoluendam de proprio, declarantur non loqui in ſocietate omnium bonorum.*
Et qui teſtantur hanc opinionem eſſe magis communem, male loquuntur.
32 *Socius plus parte ſua alienare non poteſt.*
Procedit, quando culpa & dolo alienaret.
Non procedit in ſocietate omnium bonorum, in qua, ea durante, quanta ſit cuiuſque pars, ignoratur.
33 *Frater ſi alenda maiori familia plus expendat, alter repetere poteſt.*
Non procedit in ſocietate omnium bonorum.
34 *Dotandi onus cohæret perſonæ patris, & quæ cohærent perſonæ, ad alium non tranſeunt.*
Fallit virtute contractus ſocietatis.
35 *Expenſæ, quæ reſpiciunt ſocietatem, ſocietati imputantur.*
Fallit in ſocietate vniuerſali.
37 *Expenſa proueniens à voluntate vnius ex ſocijs de communi fieri non debet.*
Dotis debitum eſt neceſſarium, non voluntarium.
Dotis debitum prouenit à natura, non à voluntate.
38 *Aequalitas ſeruanda inter ſocios, qualiter procedat in ſocietate vniuerſali.*

39 *Socius*

39 *Socius doloſe recedere à ſocietate non poteſt, ne dotet filias alterius ſocij, nu. 43. vbi declaratur.*
Si ſocij diuidant ſocietatem prius, quam filia vnius nuptui tradatur, interponenda erit cautio, quod alter dabit partem ſuam dotis, adueniente tempore nuptus, niſi eam tradat in diuiſione.
40 *Intellectus l. ſi ſocius pro filia. ff. pro ſoc. & nu. 41.*
42. *Dos promiſſa durante ſocietate, ea diſſoluta de communi extrahi debet.*
44. *Dos de communi etiam diſſoluta ſocietate eſſet ſoluenda, quando ea durante vigore ſtatuti fœmina fuit excluſa fauore, maſculorum.*
45 *Dos de communi ſoluenda intelligitur de moderata, non de immoderata.*
46 *Dos quod ſit ſoluenda de proprio non procedit, ſi ſit ſoluta ſciente & patiente altero ſocio.*
47 *Et hoc ꝓcedit, quo ad dotatas, & nõ quoad dotãdas.*
48 *Sed hoc reprobatur.*
49 *Dos filiæ vnius ex ſocijs, an de communi conſtitui debeat, negatiuam tenent plures.*
50 *Affirmatiuam autem eſſe receptiorem, & ita fuiſſe iudicatum.*

INueſtigatio iſta de damnis & expenſis, quæ in ſocietate contingere poſſunt, in duas partes diuidi debet. In prima erit agendum de ſocijs omnium bonorum: in ſecunda de ſocijs aliarum ſocietatum. In ſocieta-
1 te omnium † bonorum veriſſima eſt concluſio, expenſas omnes, & damna, communiter ad ſocios pertinere, dummodo non proueniant à delicto & à dolo, & culpa ſocij, lege ſi fratres. §. ſocium. & leg. adeo. §. quod in alia. ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. in tract. de duob. fratrib. part. 6. numero primo, & parte octaua, ſub numero primo, verſic. ſecundo caſu. Socin. conſilio 291. numero primo, libro 2. Rolan. late conſil. 91. lib. 1. Thob. conſil. 64. Menoch. conſilio 860. libro 9. Ioſeph. Lud. in ſuis concluſ. com. concl. 53. verſ. ecõtra infertur. num. 89. vbi dicit, quod pactum in contrarium non valeret, ſecundum communem opinionem, de qua per Crauet. conſil. 245. num. 5. lib. 1. & verum dicit, licet Crauet. loquatur de ſocietate particulari, quia
2 in iſta † ſocietate omnia lucra vndecunque & qualitercunque quęſita communicari debent. l. 1. & l. 3. & leg. qui ſocietatem vniuerſorum. ff. pro ſoc. Et ideo pacto fieri non poteſt, eius natura ſalua, quod etiam expenſæ & damna non ſint communia. §. 1. Inſtit. de ſociet. leg. ſi non fuerint. & leg. Mutius. in princip. ff. pro ſoc. Bene dum in dict. l. adeo.
3 §. quod in alia. dicitur, quod deperdita † in ludo pertinent ad ſocium, nõ ita ſtricte eius diſpoſitionem intelligerem, vt non ſit ſocio aliquando ludere cum pecunijs communibus permiſſum, ſed ſi ludus eſſet toleratus, & ſi eo vtatur ſocius pro recreatione, cum grauibus ſerijsque rebus ſatisfeciſſet, vt per Cicer. in libr. 1. offic. & vt alijs morem gereret, præcipue maioribus, vt perſæpe fieri ſolet inſeruiendo tempori & ſcenæ, & ſumma eſſet tolerabilis, dicerem de communi, & non de proprio talem ſummam deperditam eſſe extrahendam, & faciunt ea, quæ in ſuo tract. de ludo ſcacchorum. q. 11. tradit Thomas Actius.

Ex hac concluſione à Doctoribus multa
4 inferuntur, quæ quotidie in practica † euenire ſolent. Et primo infertur, quod debita contracta cum cõitate ab vno ex ſocijs occaſione magiſtratus de cõi ſolui debẽt. l. ex parte. § filius. ff. fam. erc. Rol. d. conſil. 91. nu. 31. libr. 1. Ioſeph. Lud. d. concl. 53. verſ. infertur ſecundo. nu. 90. Secundo infertur, ꝙ ſi vnus
5 ex † ſocijs infirmatur, de cõi expenſæ fieri debent. Pet. de Vbal. poſt Bal. fratrem ſuũ in d. trac. de duob. frar. par. 6. n. 12. Ioſeph. Lud. d. concl. 53. nu. 99. verſ. infertur decimo. Rimin. iun. cõſ. 365. nu. 7. lib. 4. Thomas Actius in ſuo tractatu. de infirmitate. part. 2. in ver.
6 ſocius. Sed ſi ageretur de morbo † gallico in hoc rigoroſe agendo, dicerem expenſas pro eo curãdo de cõi percipi non debere, ſi prouenit à mala conuerſatione habita cũ meretricibus, per text. in d. l. adeo. §. quod in alia. ff pro ſoc. quia dicitur prouenire a dolo & a culpa ſocij dando operam rei illicitæ, & inhoneſtæ contra Dei præceptum: Non mœ-
7 chaberis. Tertio infertur, quod ſi vnus † ex ſocijs captus fuerit a pyratis, a bannitis, & ab hoſtibus cæteris, quod expenſæ omnes pro eo redimendo, & recuperando de communi fieri debẽt, dummodo eius culpa non fuerit captus. Bald. conſil. 172. lib. 5. Alexan. conſ. 99. in fi. & conſ. 133. in fi. lib. 2. Menoch. conſ. 860. num. 190. lib. 9. Ioſeph. Lud. d. concluſ. 53. verſ. & ideo, nu. 107. vbi dicit, quod male loquitur Roman. qui contrarium tenet conſ. 172. num. 1. Quarto infertur, quod de
8 communi † erunt alẽdi vxor & filij vnius ſocii, licet alter filios & vxorem non habeat. Petr. de Vbal. d. tract. part. 6. nu. 19. vbi dicit, ita tenere Bald. in quadã apoſtilla manu ſua ſcripta. in l. cum duobus. §. ſi fratres, ff. pro ſoc. Ruin. conſ. 104. verſ. 4 lib. 1. Soc. conſ. 4. colum. pen. lib. 4. Rolan. conſ. 91. num. 42. li. 1. Thob. conſ. 5. Ioſeph. Lud. d. concl. 53. verſ. infertur quinto, nu. 93. Et quamuis etiam fi-
9 lii nati † ex damnato coitu a patre ſint alendi, vt per Roland. conſilio 54. libr. 2. nihilominus de communi a ſocio ali non debent, per text. in d. l. & adeo. §. quod in alia, ff. pro ſoc. & per ea, quæ tradit Rim. iun. conſ. 366. num. 8. & ſeq. lib. 4. Quinto infertur, quod
10 † erogata a ſocio in honorẽ ſui filii de communi percipi debent, l. ſi ſocietatem vniuerſorum, ff pro ſoc. l. ex parte, §. filius. ff. famil. erciſ. Petr. de Vbal. d. p. 6. num. 8. Sexto infer
11 tur, quod expenſæ, quæ † fiunt in nuptiis, tã filii, quam filiæ, & pro iocalibus, de communi fieri debent. Petr. de Vbal. d. part. 6. nu. 8. Corn. conſ. 285. ſub nu. 4. lib. 1. Bero. cõſ. 190. nu. 5. lib. 1. Ioſeph. Lud. d. concl. 53. d. verſ. infertur ſeptimo. nu. 95. ſed hanc illationẽ ve-

Digitized by Google

12 tam † intelligas, niſi expēſæ ſint exceſſiuæ.
Rimin.iun.cōſ.366.lib.4.Septimo infertur,
13 quod libri cauſa † ſtudij de cōi emi debent,
ſed intellige, quod non ſint proprij emētis,
ſed cōes, Pet.de Vbal.d.par.6.nu.20.vbi ait,
ita tenere Bal. in quadam apoſtilla eius ma-
nuſcripta.Socin.conſ.4.nu.34.& 35.li.4. Ho
rat. Lut.in tract. de priuil.ſcholar.priuil.27.
Ioſeph.Lud.d.concl.53.verſ.infertur ſexto.
14 nu.94.Octauo infertur,quod ſi filius† vnius
fratris ſocij efficiatur abbas & monachus,ex
penſæ de cōi fieri debent. Pet.de Vbal.dict.
part.6.nu.9.Ioſeph.Lud. d.concluſ.53.verſ.
infertur decimo.nu.98. Sed non ſic eſt,ſi ip-
ſe ſocius fieret abbas & monachus; tūc enim
imputarentur in eius partem,quia cū eo ſo-
cietas eſſe non poteſt, ſecundum Bal.in d.l.
ſi ſocietatem vniuerſorum.ff.pro ſoc Pet.de
Vbal.d.part.6.num.9. Nono infertur, quod
15 expenſæ,quę † fiunt in explēdo voto, & in
eleemoſynis, de cōi fieri debent,quia ſi fiūt
de cōi, vbi agitur de honore huius mundi,
multo magis de cōi fieri debent, vbi agitur
de ſalute animæ,quæ omnibus rebus eſt præ
ferēda,quia nihil prodeſt homini, ſi vniuer-
ſum mūdum lucretur, animæ vero ſuæ detri
mentum faciat, & ita teneo, quicquid diſtin
guendo dicat Petr.de Vbal.d.part.6.nu.6.&
16 7.Nam dum conſiderat,quod † iſtæ expen-
ſæ non concernant vtilitatem ſocietatis, &
ideo ſocietati imputari non debeant,decipi
tur,quia ſi concernunt animę vtilitatē,con-
cernunt ſocietatem, & quia vnus ſocius po-
teſt de communi etiam expendere extra ſo
cietatis vtilitatem,quia ſic eſt de natura hu-
ius ſocietatis omnium bonorum, dummodo
expendat ſine dolo & culpa, Rolan.d.conſi.
91.n.49.lib.1.Decimo infertur,quod ſi vnus
17 † ex ſocijs Iudicis iniuria damnatus ſit,com
mune inter omnes damnum erit.l.ſi fratres.
in fin.ff.pro ſoc.& eſt generale,quod,vt dixi
ſupra, omnia damna dolo & culpa ceſſante
obueniētia communia ſint, Corn.conſ.285.
ſub nu.4.lib.1. Alex.conſ.154.nu.3.libr.2.&
conſ.70.ſub nu.2.lib.5. Rol.d.conſ.91.num.
36.Ioſeph.Ludou. d.concl.53. verſ.infertur
quarto. nu.92. & verſ.infertur duodecimo,
& ver.infertur decimoſeptimo, & verſ.ſeq.
18 Vndecimo infertur, quod debita † omnia
ab vno ex ſocijs cōtracta inter omnes ſocios
communia ſunt,culpa & dolo ceſſante, Ale-
xan.conſ.133.in fin.lib.2. Crauet.conſ.159.
nu.8.lib.1.Ioſeph.Lud.d.concl.ver.infertur
decimoſexto.nu.109. Duodecimo infertur,
19 quod expenſæ † pro funere vnius ex ſocijs
de communi fieri debent, ſecūdum Ioſeph.
Lud.in d.concl.53.verſ.infertur decimoter-
tio.num.101.vbi dicit hoc eſſe verum, quia
omnes aliæ expēſæ, quæ excogitari poſſunt,
de communi fiunt, & fiunt de communi im-
penſæ pro infirmitate, quaſi dicat, ergo pro
morte. Sed ego huic illationi non aſſentio,
20 quia expenſæ † fiunt de communi durante
ſocietate,& fiunt de communi expenſæ pro
infirmitate, quia adhuc durat ſocietas, &
morte adueniente ſoluitur ſocietas. l.adeo.
& l.ſocium qui in eo. §.1.ff.pro ſoc.& ſic ea
diſſoluta amplius ab ea de cōi expēſæ extra-
hi non debent,& ita tenet Bero. conſil.190.
nu.12.libr.1. Pro funere filij eſſent faciendæ
de communi, faciunt tradita ſupra num.14.
21 Tertiodecimo infertur, quod dos filiæ† v-
nius ex ſocijs de cōi ſolui debet. Bal.in trac.
fratr.nu.15. quia Specul.opinionem tenen-
tis contrarium limitat non procedere in ſo-
cietate omniū bonorum, & in l.ſi patruus.
nu.11.C.comm.vtr. iud.& in l.cum duob.§.
ſi fratres. alias incipit l.ſi fratres & in l.ſi ſo-
cietatem vniuerſorum. ff.pro ſoc. Ang.in l.
ex duob.in fin.ff.de neg.geſt.Bart.in ſuis re-
collectis.in d.l.cum duob. §.ſi fratres. quem
refert vidiſſe Io.Baptiſtam de Bētiuolis, qui
ſcripſit pro hac opinione, vt dicit Socin.cō-
ſil.291.col.6.lib.2.vbi dicit vidiſſe, quod etiā
Nellus de S. Geminiano pro hac opinione
ſcripſit. Et eam tenuiſſe etiam Martinum de
Laude, & Iacobum Puteum refert Iaſ.in au-
thēt.quod locum. col.pen. C.de collat.Hāc
opinionem tenet etiam Antonius de Butr.
conſil.7.& conſil.60. in 3.dubio.Io.de Imol.
in cōſil.30. In caſu propoſito. Caſtren.in re-
collectis.Floren.in l.ſi ſocius. & in l.ſi ſocie
tatem vniuerſorum.ff.pro ſoc.& in cōſ.304.
ſuper primo quæſito dicendum eſt. nu.2. &
in conſ.358. Ad primū videtur. lib.2.vbi di-
cit,quod aliquādo aliter ſibi viſum fuit, ſed
mutauit voluntatē, viſo Baldo tenente hanc
opinionem.Alex.conſ.154.nu.5.lib.2.& con
ſil.77.lib.4.& apertius in cōſ.79 lib.5.Socin.
conſ.291. in 1.dubio. vbi dicit hanc opinio-
nem veriſſimam in puncto iuris.libro 2.& in
conſ.4.lib.4.vbi n.33.dicit alias pro hac par-
te cōſuluiſſe quaſi oēs Doctores Peruſinos,
& ſub nu.41. ita tenuiſſe D.Roſellū de Are-
tio, & in conſ.5.eod.libr.4.Hier.de Sanctis
inter conſilia eiuſdem Socin.conſil.6. lib.4.
Ruin.conſ.101.nu.16.& conſ.104. nu.2.lib.
1.conſil.121.col.1.libr.5.vbi dicit,quod cum
alias pro hac parte conſuluiſſent, ſubſcripſe
runt eius conſilio omnes fere excellentes
Doctores Italię, Bertran.conſ.39.col.3.lib.2.
ſecundum veterem impreſſionem, qui dicit
communem.Bero.conſ.190.in 1.dubio.libr.
1.Dec.in auth. quod locum. colum.pen. qui
dicit communem.C.de collat.& in conſ.66.
vbi ſimiliter num.5.dicit communem. & in
conſil.68. vbi etiam dicit cōem ſub num.2.
lib.1.Rimin.ſen.conſil.145.num.14.lib.1.&
ibi Rimin.iun.in addit.Natt.conſil.91.nu.2.
lib.1.Couar.li.3. variat.reſolut.c.2.ver.quin
to infertur.Cagnol. qui hanc dicit veriorem
& communiorem, in l.ſi emācipati. nu.202.
C.de collat. Simon de Pretis conſ.179. num.
11.Menoc.conſ.375.nu.11. lib.4. & in tract.
de arbitr.Iud.caſu 127. num.3. vbi de cōiori
Rolan.conſ.91.lib.1., vbi de veriori & cōiori

lib.1.

lib.1.Thob.conſ.64. vbi ſimiliter de veriori & de cōiori.Ioſeph.Lud.d.concluſ.53. verſ. infertur decimoquarto. vbi verſic. ſed hodie,dicit, & auctoritatibus, & numero Doctorum, & bonis rationibus & legibus probari, hanc eſſe magis communem, & canendo palinodiam hanc eſſe frequentiſſimam,æquiſſimamque,& vſu comprobatam opinionem,dicit Viuius deciſ.431.nu.7.lib. 3.Hanc tenet etiam Surd.in tract.de alimēt. tit.1.q.85.nu.7.Sed ꝙ de propria ipſius ſocij
22 parte † & non de cōi dotari debeat Dd.quā plures tenentes cumulat Gabriel.tit.de iur. dot.cōcl.2.in princ.& nu.4.dicit eā eſſe magis cōem,& poſt alios, quos citat, hanc eſſe magis cōem teſtatur etiā Gran. in ſuis Theorem.Theorem.1.in princ.verſ.aggredior. & Rimin.iun.conſ.366.nu.12.& ſeq.lib.4.
23 In hac Doctorum † varietate concordiam ponit Gabr.d.tit.de iur.dot.concluſ.2.nu.3. quod in ſocijs omnium bonorum durāte ſocietate dos debeat extrahi de cōi patrimonio,& ita procedit,prima opinio, ſed ea ſoluta debet imputari in portionem patris, & ita procedit ſecunda opinio, ita has opiniones cōcordare citat Corn.in conſ.285. nu.4. & ſeq.lib.1. & in conſ.52. col.pen. libr.3. & in conſ.58.nu.10. lib.4. & ita tenet etiā Addit.ad Alex.conſ.154.libr.2. vbi dicit, quòd Doctores tenentes cōtrarium errant & cæcutiunt. Iſta concordantia non eſt ſequēda, quia eſt contra primam opinionem, ſecundum quam neque durante neque ſoluta ſocietate dos imputatur in parte dotantis, & eſt contra ſecundam,in qua negatur abſolute dotē de cōi extrahi debere. Pet.de Vbald. in d.tract.de duob.fratr.part.6. nu.10.in fin.
24 fuit in alia opinione † pro concordia. Nā dicit,quod paſſus eſt dubiiſſimus, & qđ ſi quis vni, vel alteri opinioni adhæret,de mēdacio redargui non poſſet, ſed hoc eſſe valde pudendū dicit Addit.ad Alex.d.conſil.154.lib. 2.& certe male loquitur, quia ſunt iſtæ opiniones adinuicem contrariæ, & ſimul veræ eſſe non poſſunt,& Iudex tenetur eā ſequi,
25 quæ facto diligenti † ſtudio ſibi magis vera videtur, vt per Menoc. in tract.de arbit.Iud. Iud.caſu 439. nu.22. cum plur.ſeqq.Ego teneo nō eſſe recedendum à prima opinione, tam in conſulendo,quam in iudicando,quia eſt magis cōis, & quia eſt fulcita melioribus rationibus,& fundamenta, quæ pro contraria parte allegantur, facile tolli & remoueri poſſunt,vt clariſs.& quoad breuius fieri poterit,demonſtrabo.Primo pro hac opinione ſolidiſſimū facit fundamentum,quod tenen
26 tes partem † negatiuā admittunt, pacto expreſſe fieri poſſe, quod filia vnius ſocij dotetur de cōi, vt habetur in l.ſi ſocius pro filia. ff.pro ſoc. & multi ex eis etiam admittunt, id pacto expreſſo factum dici,ſi expreſſe ſocietas omnium bonorum contracta fuerit, per tex.in l. qui ſocietatem vniuerſorum. ff. pro ſoc. Nā ſi id pacto expreſſo fieri poteſt, & factum cenſetur in ſocietate expreſſe cōtracta, etiam quod in ſocietate omniū bonorum tacite contracta fieri debeat,dicendum eſt,quia par eſt virtus taciti & expreſſi. l.cū quid.ff.ſi cert.pet. & faciunt tradita in l.fin.
27 C. de nouat. Et iſtud fundamentum † non poteſt remoueri adducendo, differentiam eſſe inter ſocietatem expreſſam omniū bonorum,& tacitam, quia quicquid multi Doctores tenuerint, magis communis eſt opinio,etiam tacite ſocietatem omnium bonorum contrahi, & in ea venire ea omnia, quæ veniunt in expreſſe contracta, vt dixi ſupra, c.10.& c.12.Secundo facit,qui omnia vnde
28 cunque & qualitercunque quæſita † in hac ſocietate communicantur. leg.1.& l.3.& d. leg. qui ſocietatem vniuerſorum.ff.pro ſoc. etiam ſi ſunt quæſita mediante perſona filiorum. l.cum duobus. §.ſocium. ff.pro ſoc. Si enim lucra ponuntur in communi, ita & de communi etiam omnes expēſæ extrahi debent, licet filiorum perſonam concernant. l.Mutius. ff.pro ſoc. Et huic fundamento nō nocet dicere,quod dotes ponuntur in communi non ſimpliciter, ſed cum obligatione reſtituendi, l.actione.§.ſi.ff.pro ſoc. & ita de communi extrahi debeant cum onere, quod computentur in diuiſione in partē ſocij dotantis, vt tradit Corn.d.conſ.52.col.pen.lib. 3.Nam reſpōdetur, quod in hac ſocietate æqualitas non conſideratur in ſingulis reb.ſed conſideratur in generali, vt omnia lucra ſint communia,& omnes etiā expenſæ de cōmuni extrahantur, vt eodem modo, quo lucra fiunt,cōicentur & eodem modo, quo expenſæ fieri debent, de cōi extrahantur. Tertio, quia in hac ſocietate non attenditur,an quis
29 plus ponat, & plus † cum effectu lucretur, ſed ab incertitudine iuſtificatur, quia poteſt eſſe, vt illi, qui minus ponit & minus lucratur,aliqđ obueniat in pari & in maiori quantitate rerum poſitarum ab altero ſocio, Crauet.conſ.173.ſub nu.1.lib.1.Couar.lib. 3.var. reſolut.c.2. ſub nu.3.verſ. 5. vt dixi ſupra, c. 15.& ſi iſta incertitudo iuſtificat ſocietatem in lucro, eam etiam quod in expenſis iuſtificet,dicendum eſt, cum lucrum & damnū in ſocietate pari ratione terminentur.l.Mutius
30 ff.pro ſoc.Quarto & vlt.iſta opinio† probatur per text.in l.ſi ſocius, ff. pro ſoc. vbi filia vnius ſocij dotata ab eius patre, & hæres relicta in diuiſione rerū ſocietatis facienda cū altero ſocio habet dotē præcipuam,quā non haberet, ſi de parte ſui patris ſolūmodo veniret extrahenda, ita illum textum pro hac opinione inducendo allegat Butr. conſ.7. & omnes alij ſequentes eius opinionē, vt per Rolan.d.conſ.91.nu.40. & Thob. d.conſ.64. num.6. qui bene dictum textum declarant, & oſtendunt, quod non facit pro contraria opinione,vt alij quidā opinātur, ſub præſuppoſito, quod ſocietatis expreſſe omnium bonorum

norum natura diuerſa ſit à natuta ſocietatis
tacitæ omnium bonorũ. Adducta pro contra
ria opinione, quæ magis ſtringere conſiderã-
tur omiſſis alijs, vt dixi, facile tolli & remo-
ueri poſſunt. Et primo quatenus allegatur au
ctoritas multorum tenentium hanc opinio-
nem caneudum eſt, quod aliqui loquuntur
31 † de fratribus ſolummodo in ſimul habitan-
tibus ad vnum panem & vnũ vinum. Aliqui
vero loquuntur cum diſtinctione de expreſ-
ſa & tacita ſocietare, quę vt dixi, cõiter & ma
gis cõiter reprobatur, ita Bal. vt ſupra retuli,
declarat Spec. non loqui in ſocietate omniũ
bonorum, vt ẽt ita dicit Dec. d. conſil. 66. ſub
nu. 5. verſ. Non obſtat dictum Spec. & in con-
ſil. 68. ſub num. 3. verſ. ſed hoc in caſu, vbi di-
cit, quod Dd. qui in contrariũ allegantur, nõ
videntur loqui in ſocietate omnium bonorũ.
Et Socin. in d. conſil. 4. in fin. libr. 4. dicit, Dd.
quoſdam ex aduerſo allegatos non pręſuppo
nere, fuiſſe contractam ſocietatem omnium
bonorum. Et poſita diuiſione inter ſocietatẽ
tacitam & expreſſam loquitur Alex. d. conſi.
154. num. 5. lib. 2. & Bero. d. conſ. 190. in 1. du-
bio. lib. 1. Et ẽt auctoritas tenẽtium hãc partẽ
non eſt ſequenda, quia quicquid dicat Gran.
d. Theorem. 1. contratia opinio eſt verior, æ-
quior, & magis cõis, vt dicunt Rolan. Thob.
Ioſeph. Lud. & Viuius in locis ſupra citatis.
Secundo, dum allegatur, quod ſocius ideo de
cõmuni filiam dotare non poteſt, quia nõ po
32 teſt † alienare vltra partem ſuam, l. nemo ex
ſocijs. ff. pro ſoc. reſpõdetur. dictam l. locum
habere, quando ſocius dolo vel culpa aliena-
ret, vt ibi gl. declarat, & in dando dotẽ ſocius
non eſt in dolo neque in culpa. Socin. d. conſ.
4. nu. 42. Rolan. d. conſ. 91. nu. 52. Et reſponde
tur, quod dum ſocietas durat, quanta ſit cu-
iuſque ſociorum pars, conſiderari nõ poteſt,
ratione incertitudinis, & futuri euentus. Et
ſi durãte ſocietate diceretur, quod ſocius ha-
beret partem certam, & plus parte ſua aliena
re non poſſet, nunquam ſocij de communi
extrahere poſſent pro eorum indigentijs &
familia ea, quæ extrahuntur, vt dixi ſupra in
illationibus.

Tertio, dum allegatur, quod ſi vnus frater
33 † habeat maiorem familiam, quam alter, &
ſi pro ea plus expendat, alter plus expenſum
repetere poteſt. Angel. & Caſtr. in l. fin. C. de
collat. Corn. cõſ. 59. col. fi. lib. 4. & videbimus
in ſubſequent. c. reſpondetur, quod licet ſo-
cietas habeat ſe ad inſtar fraternitatis, tamẽ
fraternitas, quę conſideratur in ſocietate om
nium bonorũ, dictat, quod omnia ſint æqua-
liter participanda, nulla adhibita diſtinctio-
ne inter maiorem & minorem familiã, quia
hoc prouenit à caſu, & non à culpam ſocio-
rum. Crauet. conſ. 159. nu. 10. Menoc. de arbit.
Iud. caſu 227. num. 2.

34 Quarto, dum allegatur, quod onus † dotã-
di filiam cohæret in perſonam patris, & quæ
cohærent perſonæ ad alium non tranſeunt. l.
fin. C. de dot. promiſſ. l. obligamur. §. lege. ff.
de act. & oblig. c. fin. de offi. ord. reſpõdetur,
quod etſi onus dotandi reſideat principali-
ter in perſona patris, tamen virtute alterius
contractus fieri poteſt, quod ſit commune
cum alio, & huius virtutis eſt ſocietas; quæ
operatur, vt cohærentia in perſona vnius ex
ſocijs cũ altero ſocio cõicentur, Ruin. d. con
ſil. 104. col. 8. verſ. non obſtat quod onus do-
tãdi, libr. 1. Dec. d. conſ. 68. col. pen. Rolan. d.
conſ. 91. lib. 1.

Quinto, dum adducitur, quod illa impen-
35 ſa † ſocietati imputatur, quę ſocietatem re-
ſpicit. l. cum duob. §. ſi quis ex ſocijs. ff. pro
ſoc. reſpõdetur, quod hoc argumentũ proce
deret in ſocietate particulari, quia in ea con
ſiderarentur lucra & expenſæ particulares,
ſed in ſocietate vniuerſali, quia non dantur
lucra particularia, & expenſæ particulares,
ceſſat argumentum, imo retorquetur, & di-
citur, quod cum omnes expenſæ in hac ſo-
cietate, eius natura attenta, de cõmuni fieri
debent, ita & de communi dotis expenſa ve
niat extrahenda. Dec. conſ. 66. col. pen. verſ.
non obſtant. Rolan. d. conſ. 91. num. 49.

36 Sexto, dum dicitur, in tacita † ſocietate ſo
lummodo comprehendi ea, quæ pertinẽt ad
quæſtum, & non ea, quę pertinent ad lucrũ;
reſpõdetur, quod, vt ſupra dixi num. 27. in-
ter ſocietatem tacite & expreſſe cõtractam
circa lucra & expenſas nulla adeſt differen-
tia. Rol. d. conſ. 91. num. 51.

37 Septimo, dum adducitur, ꝙ expenſa † pro
cedẽs à volũtate vnius ex ſocijs de cõi fieri
nõ debeat. l. cũ duob. §. per contrariũ. ff. pro
ſoc. & quod expenſa dotis procedat à volun
tate ſocij, qui duxit vxorẽ, & genuit filiã; re-
ſpondetur, quod debitũ dotis eſt debitũ nõ
voluntariũ, ſed neceſſariũ, eſt text. in termi-
nis in l. ſi cũ dotẽ. §. ſi pater. ff. ſol. matr. & in
l. huiuſmodi. §. cũ pater. ff. de leg. 1. ita reſpõ
det Socin. d. conſ. 4. col. pen. li. 4. & põt dici,
quod onus dotandi nõ procedat à volũtate
patris, ſed naturæ, quia ꝙ fœmina naſcatur
potius quam maſculus, prouenit à natura l.
maximũ vitiũ. C. de lib. præter. imo ſecundũ
Philoſophos prouenit ex accidenti, quia di-
cunt ipſi, quod natura ſemper tendit ad ma-
ſculum, & quod fœmina fit per accidens, &
non procedit in ſocietate omnium bonorũ
ceſſante dolo & culpa, gl. in d. l. cum duob. §.
per contrariũ. in vet. id conſequi. ff. pro ſoc.
& ducere vxorem eſt omnino permiſſum.

38 Octauo, dũ allegatur, ꝙ inter ſocios † ma-
xime ęqualitas ſeruanda eſt. l. cũ pater. §. emi
ctis. ff. de leg. 2. ſed ſi vnus haberet plures fi-
lias, quã alter & dotarentur de cõi, ſequere-
tur inæqualitas, quia plus perciperet ille, ꝙ
plures filias dotaret; reſpondetur, quod ſo-
cietas iuſtificatur nõ ſolum ex eo, quod eſt,
ſed ẽt ex eo, quod euenire põt, & ratione du
bij euẽtus dicitur æqua, etiamſi cum effectu
eueneit, quod vnus plus expenderit, & mi-
nus lu-

nus lucratus fuerit,quam alter, vt dixi ſupra
cap.15.

Nono dum allegatur, quod ſi dos de com-
39 muni † veniret extrahenda, ſequeretur,q̃d
alter ſocius videns conſocium habere plu-
res filias fœminas recederet a ſocietate, &
deueniret ad diuiſionem, vt dotãdi onus ef-
fugeret, & ſic diſcordiæ materia daretur,
quod eſſet abſurdum; reſpondetur, iſtud
abſurdum conſiderari non poſſe,quia ſi taci
te vel expreſſe conſtaret, ſocium a ſocietatę
recedere, ne onus dotandi filias alterius ſo-
cij ſubiret,hoc ei facere non permitteretur.
l.actione. §.Labeo. ff.pro ſoc. ita reſpondet
Ruin.d.conſ.104.col.9.ver. nec obſtat quod
eſſet dare.lib.1.Rolan.d.conſ.91. num.55.&
Caſtr.conſ.358.ſub num.1. in fin.lib.2.dicit,
quod ſi ſocij diuidant ſocietatem prius, quã
filia nuptui tradatur,erit interponenda cau-
tio,quod aduenĩẽte tempore nuptus, etiam
alter ſocius onus dotandi pro ſua parte ſubi
bit, niſi in diuiſione partem à ſe debitã pro
dotibus aſſignet.

Decimo & vltimo dum allegatur text. in
d.l.ſi ſocius pro filia. ff.pro ſoc. qui loquitur
40 in ſocietate † omnium bonorũ, & diſponit,
quod filia vnius ſocij dotanda eſt de commu
ni,ſi ita inter ſocios actum ſit, nam à contra-
rio ſenſu elicitur,quod citra pactum eſſet do
tanda de proprio.Et inducitur etiam alio mo
do,nam dum ibi dicitur,quod ſi actum ſit in-
ter ſocios, quod filia vnius ex ſocijs de com-
muni dotetur, & de alterius filia nihil ſit di-
ctum, pactum eſſe iniquum percipitur,de iu
re filiam de communi non eſſe dotandam.
Quia ſi eſſet dotanda, tanquam de ea nihil
fuiſſet dictum,dotaretur iuris communis di-
ſpoſitione inſpecta, & ſic ceſſaret iniquitas,
cum omiſſa a contrahentibus remaneãt ſub
iuris communis diſpoſitione.l.ſi extraneus.
ff.de condit.ob cau. Inducitur ẽt alio modo,
regula eſt,quod omne æs alienum, quod per
vnum ex ſocijs ſocietate durante contractũ
eſt, de cõi ſoluatur,etiã ſocietate diſſoluta.l.
omne æs alienũ. l.ſi ſocij ſumus. & l.ſi vnus.
in princ.ff.pro ſoc. ſed in dict.l.dicitur,quod
dos promiſſa manente ſocietate ea diſſoluta
non ſoluitur de communi.Ideo ex ea proba-
tur, quod non virtute ſocietatis, ſed vigore
pacti dos de cõi ſoluitur. Inducitur & alio
modo, nẽpe quod ſi dos vigore pacti eſt ſol-
uẽda, ſufficit,quod ſoluatur pro vna vice tan
tum,vt in d.l.dicitur,& ſi eſſet ſoluẽda vigo-
re ſocietatis, ſemper eſſet ſoluenda, vbi ea
41 opus eſſet.Reſpondetur ad primum † intel-
lectum,nõ obſtare,quia negari põt, quod d.
l.loquatur in ſocietate omniũ bonorũ,vt per
Dec.in conſ.68. col.4.Et reſpondetur, quod
dictũ pactum, de quo fit mentio in d.l.non
cõſideratur vti neceſſariũ,ad hoc, vt filia do
tetur de cõi, ſed cõſideratur ſolummodo ad
determinandũ,an ſit validũ,vel inualidũ, &
reputatur inualidũ,quia cũ, iuris cõis diſpo-
ſitione inſpecta,filię ſociorum ſint de cõi do
tandæ, iniquum viſum fuit, quod vna tan-
tum filia vnius ſocij de communi dotari de-
beret. Ita dict.leg.declarant conſiderãdo di-
ctionem tantũ taxatiuã in ea appoſitã Socin.
conſ.5.ſub nu.5.lib.4.Dec.conſil.66. ſub nu.
5. verſ.non obſtant allegata in contrariũ. &
verſic. non obſtat quod ſecundo.& conſ.68.
col.3.verſic.primo ergo. Reſpondetur ad ſe-
cundum intellectum,non eſſe verũ,quod an
filia alterius ſocij fuiſſet dotanda de cõi,fuiſ
ſet relictum ſub diſpoſitione iuris cõis,quia
fuerat excluſa,vt deducit Socin.in d.conſ.5.
ſub nu.5.& quia fuerat excluſa,pactũ iniquũ
eſſe determinatur. Reſpondetur ad tertiũ in
tellectũ, nõ eſſe verũ, quod in d.l.probetur,
dotem promiſſam durante ſocietate,ea diſſo
luta de cõi ſolui nõ debere, imo expreſſe ibi
dicitur contrariũ,ſecundum gl.vt per Socin.
d.conſ.5.ſub nu.43. verſ.non obſtat quintũ.
vbi adeo debilẽ reputat hũc intellectum, vt
dicat eum reſponſionẽ non merere, & n.45.
vbi latius declarat. Reſpondetur ad quartũ
intellectũ,ideo fieri,vt dos ſemel ſoluta am-
plius ſolui non debeat, non quia hoc nõ per
mittat natura ſocietatis omnium bonorum,
ſed quia in caſu illius,l.mulier viro eius ver-
gente ad inopiam fuit in culpa dotem nõ re-
petendo,vt per Ruin.conſ.104. col. 6.verſic.
ad quintum.lib.1.

Et reſpondetur,quod ſatis ſocius adimple
uit debitum, ſi ſemel concurrit in dotando
filiam conſocij, quia vbi obligatio prouenit
a cõtractu,ſufficit ſi ſemel adimpleatur.l.bo-
ues.§.hoc ſermone,ff.de verb.ſign.ita tradit
Bart.in l.ſi cum dotem, §.1. ff.ſolut. matrim.
cum quo omnes pertranſeunt,vt dicit Ruin.
d.conſ.104.colum.8.

Prima ſolutio mihi magis placet, & ſi filia
amitteret dotem abſque culpa ſua, & culpa
ſui patris,dicerem, quod iterum de commu-
ni eſſet dotanda, quia ſemper durante ſocie
tate,ceſſante culpa, & dolo,expenſæ de com
muni fieri debent,ita tradit Ruin. d.cõſ.104.
colum.8. verſ.nec dicatur.lib.1. Sic igitur re
42 motis contrarijs, remanet † vera & firma il-
latio ſuprapoſita, dotem pro filia vnius ſocij
de communi eſſe extrahendam. Et ex præ-
dictis etiam patet, ꝙ non ſolum erit detra-
henda de communi durante ſocietate,ſed e-
tiam ſi erit promiſſa ſolummodo,quia diſſo-
luta ſocietate ſocius,qui eã promiſit, erit in-
demnis conſeruandus,vt per Rui.d.cõſ.104.
col.8. Et ſi mulier acceptilatione ab eius ma
rito erit liberata, & velit vti hæres ſui patris
agere pro cõſeruatione indemnitatis,contra
aliũ,qui ſocius erat, hoc facere non poterit,
quia cũ nihil ſoluerit,& nihil ei,& eius patri
deperierit, indẽnitatem petere nõ poteſt,ita
loquitur text.in d.l.ſi ſocius,in fi.ff. ꝓ ſoc. &
declarat d.loco Rui.& ſi ſocius, qui non hẽt
filias, vult diuidere ſocietatẽ,vt onus dotan-
43 di † euitet, hoc facere non poteſt. l.actio-

ne.§.Labeo.ff.pro ſoc.vt dixi ſupra num.39.
Caſtr.d.conſ.358.nu.1.lib.2. vbi etiam vult,
quod ſi ante dotationem ſoluatur ſocietas,
interponatur cautio de dotando aduenien-
te caſu nuptus. Et eſt mirabile eius dictum,
quod dos dicatur debita, cum filia eſt nubi-
lis ætatis, licet adhuc non nupta, & ſic quod
ſit interponenda cautio de ea ſoluenda, ad-
ueniente caſu nuprus, ac ſi fuiſſet promiſſa.
In caſu ſuo adhæreo eius opinioni, quia qui-
libet ſociorum habebat filias, & quia debi-
tum dorandi fuerat inductum ex teſtamen-
to ſocij prædefuncti, ſed vbi dos non eſſet
promiſſa durante ſocietate, cum vere adhuc
nō ſit debita, credo, quod de ea ratio aliqua
in diuiſione non ſit habenda, quia habetur
ratio de debitis, & pro debitis præſentatur
cautio, & non pro non debitis, & ita loqui-
tur l.omne æs. ff.pro ſoc. Et ſi eſſent duo ſo-
cij omnium bonorum, quorum vnus duran-
44 te † ſocietate ab hæreditate patris excluſiſ-
ſet ſororem, vigore ſtatuti mandantis eam
dotari; hoc etiam caſu dicerem, quod ſi non
eſſet maritata tempore diſſolutionis ſocie-
tatis, quod eſſet præſtanda cautio de dando
dotem, adueniente caſu nuptus, ea ratione,
quia iam erar debita vigore ſtatuti, & quia
ob dotem ſibi dandam frater eius & alter ſo-
cius in ſimul hæreditatem acquiſiuerūt cum
45 onere dotandi. Et prædicta de † dote danda
de cōmuni ſunt intelligenda, quod dos con-
grua eſſe debeat, & nō immoderata, Rimin.
ſen.conſ.154.in fin.libr.1. Etiam alia opinio,
46 quod dos ſit † ſoluenda de proprio, quam re
probaui, limitatur, quando ſocius paſſus ſit
conſocium de communi filiam ſuam dota-
re. Socin.conſ.291.num.7.lib.2. & in conſ.5.
num.11.lib.4. Dec.conſ.66.in 2.dubio.lib.1.
Gabr.d.tit.de iure dot.col.2.num.5. Granut.
d.Theorem.1.num.13. qui alios citat, cui ta-
men limitationi contradicit Natt.conſi.100.
num.7.lib.1. Modern.Papienſ. in tract.de iu-
ris & facti ignorantia.cent.2.diſtinct.96. Hāc
47 limitationem, quod filia † ſit dotata de com
muni, quando ſocius ſciuit & tacuit, decla-
rat Iaſ.in d.auth.quod locum.in fin. C.de col
lat. vt procedat ſolummodo quo ad filiam il-
lam, quæ fuit dotata & maritata, ſed nō quo
48 ad alias filias maritādas. Sed ex † quo ſemel
cōſenſit, videtur declaraſſe, ſocietatem eius
eſſe naturæ, vt operetur, dotem de commu-
ni extrahi debere, & ſic quod etiam aliæ filiæ
ſint de communi dotandæ, cum factis, ſicut
verbis, qualis ſit ſocietatis natura, declarari
poſſit. l.Paulus. ff.rem rat.haber. & dixi ſu-
pra pluribus in locis.

49 Dos filiæ † vnius ſocij omnium bonorum,
quod de communi non ſit conſtituenda, te-
net Manens Coſta, in quodam ſuo conſilio
poſito per Mo. tract. de contract. poſt tit. de
ſocietate, & ſub num.5. dicit, quod doctores
tenentes hāc opinionem plures ſunt nume-
ro, & grauiores, & maiores authoritate &
tenentes contrariam ſunt quinque, aut ſex,
qui ſimpliciter ab alijs doctoribus referūtur,
& eorū ſcripta non reperiuntur & dicit non
obſtare authoritate Thob. & Rolan. quia ēt
adſunt moderniores tenentes contrariā opi
nionem, & quia potius eſt attendēda opinio
antiquorum, quam modernorum.

50 In contrarium, † quos dos ſit de cōi con-
ſtituenda, conſuluit Baptiſta de Hieronimis
& habetur eius conſilium in d.tract. de con-
tract.poſt.tit.de ſocietate, & dicit hanc opi-
nionem eſſe receptiorem, tum qui quamplu
res ſunt numero, tam antiqui, quam neote-
rici, tum etiam quia principaliter hanc opi-
nionem tractauerunt, & non perfunctorie,
prout fecerunt citati pro cōtraria parte, qui-
bus omnibus, & ſingulis ipſe reſpondet, &
eorum dicta qualiter ſint intelligenda decla
rat, & nouiſſime hanc opinionem, vti com-
munem comprobat, & à contrarijs defendit
Card.Mant. in tract. de tacir. & ambig. con-
uent.libr.6.tit.20. & ita pluries obtinuiſſe &
obſeruatum vidiſſe teſtatur in curia Macera
tenſi Dominus Baptiſta Hieronimus in dict.
ſuo conſ.in fin. & ita iudicauit Rot.Florēt.in
cauſa de Fortunis die 10. Maij 1565.

CAPVT XXVII.

De damnis & expenſis, contingentibus abſque dolo & culpa ſocij, in ſocietatibus particularibus.

SVMMARIA.

1 *Expenſa & damna obuenientia extra ſocietatē, non pertinet ad ſocietatem.*

2 *Res deſtinata ſocietati perit domino.*

3 *Pecunia ante collationem perit domino.*

4 *Damnum ſocietati non imputatur, ſi ſocietas ſit eius cauſa mediata & remota.*

5 *Damnum eſt commune, ſi ſocietas ſit eius culpa proxima & immediata.*
Vulneratus, ſi fuit ſocius cauſa ſocietatis, curari debet expenſis communibus.

6 *Lucrum quæſitum contemplatione perſonę, & occaſione ſocietatis, non cōmunicatur, ita lucri non quęſiti occaſione ſocietatis ratio non habetur.*
Differentia eſt, an ſocius aliquid faciat, vt ſocius, an vero non faciat, quia ſocius, ex facto ſi ſentiat damnum, eſt commune, quia facit pro cōmuni vtilitate, ex non facto, ſi damnum ſibi eueniat, eſt proprium, quia nihil facit pro communi vtilitate.

7 *Infirmitas obueniens cauſa ſocietatis communibus expenſis curari debet.*

8 *Infirmitas eſt habitus cuiuſcunque corporis contra naturam, & connumeratur inter caſus fortuitos.*

9 *Infirmitatis cauſa an fuerit ſocietas, ſtatur iudicio peritorum.*

10 *Expenſæ maiores factæ in regione longinqua ſocietati imputantur, licet ſocietas fuerit cauſa remota infirmitatis.*

11 *Ex-*

11 *Expenſæ pro curanda infirmitate illorum, quos ſecum ſocius conduxit, imputantur ſocietati.*

12 *Si ſocius incidat in latrones, & pecunias & res proprias amiſerit, damnum eſt commune.*

13 *Talea pro redimendo ſocio de communi ſolui debee.*

14 *Et ſi iniuſte à birruijs captns fuit, damnum eſt commune.*

15 *Talea ab vno ex ſocijs pro redemptione alterius non præſumitur donata.*

16 *Expenſæ omnes pro indigentis ſocietatis, ſine cnm propria pecunia factę ſint, imputantur ſocietati.*

17 *Et non eſt babenda conſideratio de expenſis, quas ſocius domi feciſſet.*

18 *Socius, qui expendit proprias, non ſolum ab altero ſocio poterit repetere ſortem, ſibi pro parte reſtituenda, ſed eciam vſuras.*

19 *Expenſæ pro qua parte ſint repetendæ, determinatur babito reſpectn, quam quiſqne partem in ſocietate babeat.*

20 *Vtiliter expenſę factę dicuntur, ſi vtiliter factę fuerunt à principio.*

21 *Expenſę pro re communi facienda ſeu reficienda cõmunes eſſe debent.*

Si res non ſie ſufficiens ad onera ſupportanda.

22 *Si ſit ſufficiens, non debet refici, neqne de nono fieri.*

23 *Molendinum in melius accommodare, innito altero ſocio, non licee.*

24 *Turrim in melius accommodare, innito altero ſocio, non licet.*

25 *Collectari poſſunt forenſis pro expenſis neceſſarijs, non autem pro vtilibus*

26 *Feneſtram vni ſocio in muro communi, inuito altero ſocio, non licet facere.*

27 *Socius, qui mutat formam rei, inuito ſocio, dicitur deteriorem facere, etſi videatur meliorare.*

28 *Lucrnm facere dicitur, qui ſnam explet volũtatem, ita dicitur pati damnum ille, contra cuius voluntatem aliquid fie.*

29 *Socij ſi ſunt diſcordes in reficiendo, eius opinio erit ſequenda, qui magis idoneam refectionem proponit.*

Dummodo iſtud magis non peccet in extremis.

30 *Iudicio ſortis non debet determinari, qualiter res ſit reficienda, quando ſocij ſunt diſcordes.*

Iudicio ſortis terminatur quæſtio iuris, ita videtur, qnod ſit terminanda quæſtio facti, & numero 32.

31 *Iudex iurare debet, ne ſna re quis male vtatur.*

33 *Diuiſio fit iudicio ſortis. & nn. 35.*

34 *Riuum communem inter babentes qualiter diuiſio ſit facienda.*

Ciatum communem babentes ſi quilibet vult vti, qnid agendum.

36 *Expenſæ pro re communi facienda, ſeu reficienda, duobus modis fieri poßunt: proprio nomine, & cõmuni nomine.*

Expenſæ facta nomine proprio de propria pecunia cenſentur donatę.

37 *Expenſę ſi factę ſint cum propria pecunia, altero ſocio requiſito, & non conſerente, dantur tria remedia.*

Vnũ, quod poſſit pecunias repetere vſque ad quatuor menſes cnm vſuris.

Secundum, qnod poſt qnatuor menſes habeat totins rei dominium.

Tertinm, quod, ſi non vult habera rem iure dominij, poſſit repetere pecunias & intereſſe.

38 *Speciale eſt in ſocietate, quod ſocio reficienti dentur iſta tria remedia, in refectione rei communis abſq; ſocietate darentur ſolum prima duo remedia.*

39 *Speciale eſt in ſocietaec, qnod ſocins non poſſit cedere rei, ſi ſocius agat ad expenſas & intereſſe.*

40 *Ipſo iure tranſit dominium in ſocium reficientem, licet non transferatur poſſeſſio.*

41 *Ceſſante contumacia ſocij, ſocins reficiens ſolum agit pro expenſarum recuperacione.*

42 *Expenſæ, ſi non cõſtat, quo nomine factæ fuerint, pręſumunsur factæ communi nomine.*

43 *Colonus partiarius tenetnr ſuis expenſis ea omnia facere, quę non reſpiciunt perpetuã agri vtilitatẽ.*

44 *Colonns non tenetur, ſed dominus facere expenſas illas, quæ reſpiciunt perpetuam agri vtilitatem.*

45 *Expenſæ an reſpiciant perpetuam vtilitatem, nõ conſideratur, an ſint magnæ vel parnæ, ſed an durent poſt tempus fructuum recollectorum.*

46 *Collectæ pro fundo a domino, & non a colono ſunt ſoluendæ.*

47 *Collectę ſolui debent ab eo, qui poſſidet pro ſuo, vt emphyteuta & vſusfructuarius.*

48 *Statutnm arctans colonum ad ſolutionẽ collectarum eſt iniqunm.*

49 *Coloni, qnod non teneantnr ad collectas, obſeruatur de conſuetndine.*

50 *Conſuetudo eſt ſpectanda, vbi non conſtat de conuentione inter dominum & colonum.*

51 *Colonus an teneatur portare frumentum ad domum domini, eſt attendenda conſuetudo.*

Conſuetudine ceßante eſt diſtinguendum.

52 *Paſtor qui tenetur ad cuſtodiam, animalia de ſuo alere non tenetur, ſi ex eorum operibns lucrnm non percipitur.*

53 *Fallit, ſi parna ſit impenſa, quod reprob tur ſtãte villici paupertate.*

54 *Ratio differentia quę ſit, quod colonus teneatur facere expenſas pro fructibus colligendis; paſtor vero non teneatur facere expenſas pro victu animalium & nu. 55. & 56.*

57 *Animalia ſi talia ſunt, vt ex eornm operibus lucrum percipiatur, & lucrnm ſit paſtoris, ad eum pertinẽt expenſę.*

58 *Alere quis tenetur eos, quornm miniſterio vtitur, & num. 76.*

Dominus ſi dictis animalibus vtatur, ipſe etiam erit obligatus ad expenſas.

Conſuetudo regionis erit obſeruanda, & deficiẽte ea, arbitrium boni viri.

59 *Dominus, ſi recipiat collatica, tenetur ad expenſas.*

60 *Frater ſocius, ſi plus impendat, alter repetere poterit ſiue impendat pro perſona ſua, ſeu filiorum, etiam in emendis libris.*

61 *Expenſę etiam pro redẽptione filiornm imputari debent in parte expendentis.*

Expenſę etiam quę ſiune indncenda vxore, impntantur in parte expendentis.

62 *Dos, quæ filiæ datur, in parte dotātis imputare dēt.*
63 *Expenſæ, quæ fiunt in puerperijs, de bonis mariti fieri debent.*
64 *Frater ſocius pro maiori familias alenda de ſuo expendere debet.*
65 *Contrariam opinionem tenent aliqui.*
66 *Opiniones concordantur, quod prima procedat in ſocietate particulari, ſecunda in ſocietate omnium bonorum.*
67 *Item concordantur, quod prima procedat, ſi impenſa, ſit modica: ſecunda impenſa ſit parua.*
68 *Sed iſta concordia reprobatur.*
Donatio præſumitur in modicis etiam.
69 *Donationis titulo ſtante, ceſſat titulus ſocietatis.*
70 *Si vnus ex ſocijs operatur, & plus expendat pro eius familia, alter ſi viuat otioſus, plus expenſam repetere non poterit.*
Iſta opinio reprehenditur.
72 *Alere de communi poteſt ſocius omnium bonorum eius familiam, ſed non poteſt alere de communi perſonas introductas in domo, quæ non ſunt de eius familia.*
73 *Alimenta ab vno ex ſocijs relicta alicui præſtanda de bonis communibus debentur à ſuis hæredibus ſolummodo, licet alter ſocius legato conſenſerit. & num. 74.*
Intellectus l. ſi duobus. §. 1. ff. de leg. 1.
75 *Expenſæ facta in honorem mercatorum, qui cum inſtitore contraxerunt, ſocietati imputantur.*
76 *Retentio mercium datur pro expenſis factis in eis.*
77 *Mutuans frumentum colono pro ſemine, non præfertur in fructibus recollectis domino fundi.*
78 *Expenſæ factæ pro alterius recuperatione repetuntur, etiam nulla præcedente promiſſione, etiā ſi pro inuiſo factæ fuerunt, & idem traditur de medico, qui curauit infirmum inuitum.*
79 *Expenſæ factæ in naui ſunt communes inter ſocios, et qui eas cum vſuris poſt quatuor menſes reſtituere recuſat amittit dominium nauis.*
80 *Retentio datur pro expenſis factis, pro alimentis, & de materia retentionis remiſſiue.*

OMnes expenſæ in ſocietate omnium bo
norum, vt dictum fuit in ſuperiori ca-
pit. ideo inter ſocios ſunt communes, quia
in ea omnia veniunt, & lucra & damna vn-
decunque prouenientia, & omnia ſocieta-
tem reſpicere dicuntur. In cæteris ſocietati-
bus, quia talem generalem naturam non ha-
1 bent, concluſio ponenda eſt, damna illa † &
expenſas illas ſolummodo ſocios communi-
ter ſentire debere, quæ ſocietatem ipſam re-
ſpiciunt, & non debere communiter ſentire
illa damna, & illas expenſas, quæ eueniunt
extra ſocietatem, leg. omne æs alienum. &
leg. ſequent. & leg. cum duobus. §. quidam
ſagariam. & lege ſi fratres. §. ſi quis ex ſo-
cijs. & leg. iure ſocietatis. & leg. ſi vnus. §.
ſi quid vnus. & l. ſocium. §. fin. & l. ſequent.
ff. pro ſoc.
Primo ex hac concluſione infertur, quod
2 ſi res ſit † deſtinata ſocietati contrahendæ,
& pereat, ſocietati perire non dicitur, vt de
equo deſtinato ad quadrigam vendendam, ſi
pereat, quod ſocietati perire, non dicatur,
eſt textus in l. ſi id quod. in princ. ff. pro ſoc.
Secundo infertur, ſi ſit contracta ſocietas ad
3 † merces emendas, & pecunia, quæ conferri
debebat, pereat ante collationem, puta in iti
nere, non dicitur perire ſocietati, dict. l. ſi id
quod. §. item Celſus. Petr. de Vbald. d. tracta.
de duob. fratr. part. 8. ſub num. 1. faciunt tra-
dita ſupra c. 16. in fin. Tertio infertur, quod
4 ſi ſocietas † ſit damni cauſa mediata ſeu re-
mota, damnum non eſt commune, vt ſi dum
ſocius erat abſens cauſa ſocietatis, quidam
cum hæredem non inſtituit, prout inſtituiſ-
ſet, ſi præſens fuiſſet. Vel ſi ob abſentiā cau-
ſa ſocietatis proprium matrimoniū negligē-
tius adminiſtrauit. Vel ſi quædā ſibi ſubmo-
do donata fuerūt reuocata, quia propter ab-
ſentiam occaſione ſocietatis pacta nō ſerua-
uit, l. ſociū. §. ſocius. ff pro ſoc. Pet. de Vbal. d.
tract. part. 8. ſub nu. 1. Quarto infertur, ſi ſo-
5 cietas ſit cauſa damni † proxima, & immedia
ta, damnum erit commune, vt ſi vulneratus
fuerit ſocius, cum ſeruis communibus vena-
libus ad fugam erumpentibus reſiſteret. Nā
pro eo curando expenſæ de communi fieri
debent, d. l. ſocium. §. ſocius. iuncta l. ſeq. ff.
pro ſoc.
Et inter proximam præcedentem illatio-
nem & iſtam ratio differentiæ eſt, quia lucrū
quæſitum contemplatione perſonæ ſocij li-
6 cet † fuerit quæſitum occaſione ſocietatis,
non communicatur, ita non habetur ratio
damni paſſi occaſione ſocietatis, ita declarat
Glo. in l. ſecundum. ff. pro ſoc. & Baldus in d.
l. ſocium. §. ſocius. Etiam ratio differētiæ eſt,
quia conſideratur, an aliquid faciat ſocius vt
ſocius, an vero aliquid non faciat, quia ſo-
cius ex facto ſi ſentiat damnum, eſt commu-
ne, quia facit pro communi ſociorum vtilita
te, ex non facto, ſi ſibi eueniat damnum, eſt
proprium, quia nihil facit pro ſociorum cō-
muni vtilitate, ita tradit Glo. in d. l. ſecundū.
ff. pro ſoc.
Et quod de vulnere dictum fuit, poteſt di-
7 ci de qualibet † infirmitate obueniente cau
ſa ſocietatis, nempe quod expenſæ omnes
pro ea curanda de communi fieri debeāt, eſt
textus in l. cum duobus. §. quidam ſagariam.
ff. pro ſoc. ibi: Sed & ſi quis in Medicos im-
penſum eſt, pro parte ſocium agnoſcere de-
bere, rectiſſime Iulianus probat. & ita tenet
gloſſ. in l. inter cauſas. §. non omnia. in verb.
mandato. ff. mandati. Petr. de Vbald. d. tract.
part. 6. num. 12. Baldus in conſ. 172. lib. 5. Sed
quomodo cognoſcetur, infirmitatem obue-
8 niſſe cauſa ſocietatis, cum infirmitas † con-
numeretur inter caſus fortuitos, vt habetur
in d. l. inter cauſas. §. non omnia. & patet ex
eius diffinitione, cum dicatur, quod ſit habi-
tus cuiuſcunque corporis contra naturam,
l. 1. §. ſed ſciendum. ff. de ædilit. edict. Hoſt.
in ſumma tit. de cler. ægro. num. 2. Menoch.
in tract.

Digitized by Google

in tract.de arbitr.caſu 60. num.16. & ſeq. &
in tract.de præſumpt. lib.6. præſ.46. num.6.
& late tradit D.Tho. Actius in dicto eius tra-
ctat.de infirm.c.10.c.11.p.1.quem pro omni-
bus, qui in hac materia ſcripſerunt, allega-
re ſufficiat.
Erit terminãdum iudicio peritorum, nem
9 pe Medicorum, cum cõſiſtat in iudicio † in-
tellectus,& ſenſu percipi non poſſit, §.quod
autem,in auth.de non alien.aut permut.reb.
Eccl.l.ſemel.C.de re milit.lib.12.late conge
rit Maſcar.in tract.de probat.concl.1034. &
concl.1169.Et vbi ſocietas non fuiſſet cauſa
10 infirmitatis, ſed fuiſſet † cauſa, quod obue-
niſſet in regione longinqua,vbi expẽſę maio
res fuerunt neceſſariæ, quam fuiſſent in pa-
tria,tunc de illa maiori quantitate, quæ ex-
penſa fuit, alter ſocius etiam partem ſubire
tenetur,per text.in d.l.cum duobus, §. qui-
dam ſagariã,ff.pro ſoc.vbi ſocius ſentit dam-
num amiſſionis illarum rerum,quas non por
taſſet alter ſocius, niſi profectus fuiſſet cau-
11 ſa ſocietatis. Et non ſolum † expenſarum ra
tio in communi habenda eſt, quæ fiunt pro
infirmitate ſocij,ſed etiam aliorum,quos ſe-
cum pro indigentijs ſocietatis conduxit, vt
habetur in d.l.inter cauſas,§.non omnia, ff.
mãdati,& in d.l. cum duob. §. quidam ſagar.
ff.pro ſoc.Petr.de Vbald.d.p.8.ſub numer.1.
verſ.ſecundo caſu. Quinto infertur, quod ſi
ſocius proficiſcens ad merces emendas inci-
dit in latrones, & pecunias, & res proprias
amiſit,quas ſecum nõ tuliſſet,niſi ad merces
12 † communi nomine comparãdas profectus
fuiſſet, & eius ſerui etiam vulnerati fuiſſent
quos pro indigentijs ſocietatis conduxit, &
alias ſecum non conduxiſſet, damna omnia
inter ſocios erunt communia,d.l.cum duob.
§.quidam ſagariam,ff.pro ſoc.Petr. de Vbal.
d.p.8.ſub num.1.verſ.ſecundo caſu, vbi de-
clarat,hoc non procedere in rebus, quas tu-
liſſet cauſa delectationis. Et ſi captus fuit a
latronibus, ſeu bannitis, ſeu a Turcis, dum
13 † tractabat negotia ſocietatis, & pro ſe redi
mendo taleã impoſitam ſoluere coactus fuit
ſocietati communiter erit imputanda,ſi abſ-
que eius culpa captus fuit, d.l.cum duobus,
§.quidam ſagariam,ff.pro ſoc. Bald.conſ.41.
lib.1. Pet.de Vbald.d.p.8.nu.8. Decius cõſ.
19.ſub num.13.Alex.conſ.99.in fin.& conſ.
113.in fin.lib.2.Menoch. conſ.860.num.19.
14 lib.9. & idem verum † eſſe tradit, ſi iniuſte
ſocius fuit captus a beruarijs,Petr.de Vbald.
d.part.8.num.10.Et vbi talea ab altero ſocio
15 † fuiſſet ſoluta, quæ de communi ſolui non
debebat, donata non præſumitur, vt per Pet.
de Vbal.d.p.8.nu.27. & per Alex. in d.conſ.
99.in fi.& in d.cõſ.113. in fi. & per Menoch.
d.conſ.860.in fi.Rimin.iun.conſ.366.libr.4.
Sexto infertur, quod expenſæ omnes factæ
16 pro indigentijs ſocietatis, ſiue † cum com-
muni,ſiue cũ propria pecunia, ſocietati im-
putari debent,l.ſi fratres,§.ſi quis ex ſocijs,
ff.pro ſoc.cuius verba ſunt: Si quis ex ſocijs
propter ſocietatem profectus ſit, veluti ad
merces emendas, eos duntaxat ſumptus ſo-
cietati imputabit,qui in eam pẽſi ſunt. Via-
tica igitur,& meritorum,& ſtabulorum, iu-
mentorum,carulorum vecturas, vel ſui, vel
ſarcinarum ſuarum gratia, vel mercium, re-
cte imputabit.Petr.de Vbald.d.tract. part.6.
num.2.Bald.in l.1.num.26.C.pro ſoc.vbi di-
17 cunt,quod ſunt † extrahendæ expenſæ illæ,
quas ſocius domi feciſſet,per text.in l ſed &
ſi lege,§.quod autem.ff. de pet. hæred. Rota
Genuenſ. deciſ.158.num.2. Sed in contra-
rium, quod expenſæ huiuſmodi, quas domi
feciſſet,extrahi non debeant, tenet Bald. in
l.ſi fratres,§.ſi quis ex ſocijs, ff. pro ſoc. per
text.in l.ſed etſi,§.1.ff.ad exhiben.& proba-
tur auctoritate gloſ.in c.Statutũ, §.inſuper,
in ver.moderatus,de reſcript.in 6.quam ibi-
dem ſequuntur cæteri Doctores.
18 Et ſi ſocius de ſuis proprijs pecunijs † ex-
pendit,non ſolum ab altero ſocio poterit re-
petere ſortem ſibi pro parte reſtituendam,
ſed etiam vſuras,l.ſi vnus, §.ſi quid vnus, ff.
pro ſoc.cuius verba ſunt:Si quid vnus ex ſo-
cijs neceſſario de ſuo impendit,in communi
negotio iudicio ſocietatis ſeruabit, & vſuras
ſi forte mutuatus, ſub vſuris dedit, ſed & ſi
ſuam pecuniam dedit,nõ ſine cauſa dicetur,
quod vſuras quoque percipere debeat,quas
poſſet habere,ſi alij mutuum dediſſet, & de
vſuris inter ſocios dixi ſupra cap.24. Et pro
19 qua parte expenſæ a † ſocio ſint repetendę,
determinatur habito reſpectu, quam quiſq;
partem in ſocietate habeat, quia ſecundum
principalem ſocietatis naturam cætera regu
lantur,l.quemadmodum.C.de agri.& cenſi.
lib.11.Petr.de Vbald.d.tract.p.6. num.4.vbi
determinat poſt Bald.in l.1. C.pro ſoc. quod
ſi duo ſocij in arte pannorum fundatum con
duxerant, licet reſpectu locatoris dicantur
habere partes equales,per text.in l.cũ opor-
tebit,ff.locati,& in l.reos, §.cum in tabulis,
ff.de duob. reis,tamẽ inter eos dicuntur par
tes in eo habere, prout habent in ſocietate,
& idem fieri debere determinat de maſſari-
tijs omnibus,& ſupellectilibus pertinentib.
20 ad ſocietatem. Et vt vtiliter expenſæ † pro
ſocietate factæ dici debeant,ad hoc vt repe-
ti poſſint ſufficit, quod vtiliter factæ fuerint
a principio,l.ſed vltro,§.is autem, ff.de neg.
geſt.l.3.§.ſi.ff.de in rem ver.Iaſ.in l.de pupil-
lo,§.ſi pluriũ,ſub nu.5.ff.de oper. nou. nunt.
Rota Genuen deciſ.14.nu.12.
Septimo infertur,quod expẽſæ in re com-
21 muni facienda ſeu reficienda cõmunes † eſ
ſe debent,l. cum duobus,§.idem reſpondet
ſocius,l.ſi vn⁹, §.ſi quid vnus,ff.pro ſoc.Pet.
de Vbald.d. tract.de duob. fratr. p.6.ſub nu.
5.Sed in hoc eſt aduertendũ, quia ſi res com
munis non ſit ſufficiens ad onera, quæ nunc
ſunt

Digitized by Google

ſunt ſupportanda, vel ad ea, ad quæ eſſet de-
ſtinata, poteſt vnus ſocius contra alterum ſo
cium agere pro refectione, vel vt de nouo fa
ciat, prout opus erit, l. ſi ædes, ff. comm. diuid.
l. ſi communes ædes, ff. de neg. geſt. & l. ſi pa-
riet, cum l. ſeq. ff. de damn. infect. Si vero res
adhuc ſufficiens ſit ad onera, quę nunc ſunt,
22 vel ad ea, ad quæ † erat deſtinata ſupportan-
da, refici vel de nouo fieri non debet, l. parie
tem. ff. de ſeruit. vrban. pręd. per quem textũ
dicebat Martinus de Fano, vt ibidem referũt
Bal. & Angel. quod ſi molendinum ſit com-
mune inter plures, & vnus velit meliores
23 † molas in eo ponere, ſi molę præſentes ſuf-
ficiant, hoc facere non poteſt, inuitis alijs ſo
cijs, & hanc opinionem Martini refert, & ſe-
quitur Petrus de Vbal. d. p. 6. num. 5. Cæpoll.
in tract. de ſeruitut. vrban. præd. tit. de refe-
ctione, cap. 59. nu. 6. Idem vult Marſil. Laud.
in l. ius autem ciuile, ff. de iuſt & iur. vbi po-
nit quæſtionem de duobus fratribus, qui tur
rim habebant communem in medio caſtri,
24 quæ † erat a media parte infra ex lateribus,
& a parte ſupra ex ligno, & vnus fratrum vo
lebat, quod lignis amotis tota ex lapidibus
conſtrueretur, pro tutela & ſecuritate caſtri,
& alter recuſabat, refert Bald. conſultum re-
ſpondiſſe, quod niſi ambo conſentirẽt, non
poterat vetus forma mutari, nec ei aliquid
addi vel detrahi. Et hanc & ſuperiorem opi-
nionem refert & ſequitur Nat. conſ. 215. nu.
25 7. lib. 1. ad probandum, quod † licet forẽſes
poſſint collectari ratione bonorum pro im-
penſa neceſſaria, tamen non poſſunt colle-
ctari pro expenſa vtili, quemadmodum ſo-
cius non poteſt cogi ad faciẽdum vtiles ex-
penſas. Has etiam opiniones refert & ſequi-
tur Surd. in conſ. 387. num. 11. li 3 ad proban-
dum contra Cæpollæ opinionem in tract. de
ſeruit. vrban. præd. titu. de feneſtra, c. 26. ſub
26 num. 3. non licere ſocio † altero ſocio inuito
facere feneſtram in muro communi. Et Nat.
& Surd. in d. locis dicunt, hoc ideo verum eſ
ſe, quia qui veterem formam ædificij inuito
27 ſocio † mutat, dicitur deteriorem facere,
cum inuito altero ſocio faciat, etſi videatur
meliorare, l. vſusfructuarius nouum tutoriũ.
ff. de vſuf. Et addit ibidem Surd. nu. 12. quod
28 ſicuti lucrum † facere dicitur, qui ſuam ex-
plet voluntatem. Gloſ. in l. fi. ff. de vſu & ha-
bit. Tiraq. in tract. de vtroq. retract. in præfat.
num. 25. Neuizan. conſ. 74. ita damnum pati
dicitur, qui cogitur pati in re propria vel cõ-
muni nouum opus fieri. Et ſi ambo ſocij re-
ficere non ſint concordes, ſed ſint diſcordes
29 in modo, quia quilibet diuerſo † modo refi-
cere intendit, opinio eius ſequenda erit, qui
magis idoneam refectionem proponit, l. in
reficiẽdo, ff. de damn. infect. dummodo iſtud
magis non peccet in extremis, quia nullum
extremum eſt laudabile. Ang. in l. quidã Ibe-
rus, in princ. colum. 3. verſ. reſtat videre, ff. de
ſeruit. vrban. præd. Petr. de Vbal. d. p. 6. ſub
nu. 5. Cæpoll. in tractat. de ſeruit. vrban. pręd.
tit. de refect. c. 59. num. 6. Et quamuis vide-
30 retur dicendum, iudicio ſortis eſſe † termi-
nandum, qualiter refectio eſſet facienda, per
text. & ibi gloſ. & Dd. in l. fi. in princip. Cod.
comm. de leg. tamen hoc iudicio ſortis fieri
non debere, tenet Petr. de Vbald. d. loc. ſub
num. 5. Neque iudicium ſortis, quando ſocij
eſſent diſcordes ſuper re locanda, placet Me
noch. in tract. de arbitr. iud. caſu 442. nu. 11.
31 Sed ego, vbi Iudex non † poſſet diſcernere,
& iudicare, quæ opinio eſſet magis idonea,
quod in facto euenire difficile puto, quia vi-
detur mihi quaſi impoſſibile, vt inter vnam,
& aliam opinionem non detur aliqualis dif-
ferentia, a qua poſſit Iudex moueri, vt magis
vni, quam alteri opinioni adhæreat, dicerem
ſi daretur omnimoda æqualitas, quod ſortis
iudicio res eſſet terminanda; quia mihi con
ueniens non videtur, quod ad inuicem eo-
rum durities nociua eſſe debeat. Et licet ſit
quæſtio facti, quæ opinio ſit magis expediẽs,
tamen cum in iure non reperiatur deciſum,
qualiter ſit terminanda, & poſſint multa di-
ci, videtur, quod ſit facta quæſtio iuris; etiam
ſtante quod iuris quæſtio dubia ſorte dirimi
poſſit, dicerem, quod ita etiam iſta facti quę-
ſtio ſortis iudicio terminanda veniret, cum
ratio diuerſitatis inter quæſtionem iuris, &
facti conſiderari non poſſit, vt tradit Dec. in
c. licet cauſam, colum. pen. verſ. ſecunda con
cluſio de probat. & poſt eum Tiraq. vbi latiſ-
ſime tractat. de ſortis iudicio in tract. de iure
primogen. q. 17. oppoſ. 1. num. 92. Et ita tene
rem, etiam ſi partes ſortis iudicium recuſa-
32 rent, quia Iudex † curare debet, ne ſua re
quis male vtatur, §. ſed & maior. & ibi gl. In-
ſtit. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. & ita lo-
quendo de ſocijs, quod ſoleat lex prouidere
ne quis re abutatur in pręiudicium alterius,
dicit Surd. conſ. 43. ſub num. 17. lib. 1. & facit
33 opinio tenẽtium, quod diuiſio † debeat fie-
ri iudicio ſortis, Bal. in l. ſi maior. poſt prin-
cip. C. com. diuid. Tiraq. d. tract. de iure pri-
mogen. q. 17. oppoſ. 1. nu. 23. & latius, q. 60.
& dicam infra c. 39.
34 Et facit opinio eiuſdem † Bal. in cap. cum
omnes, colum. 1. verſ. ſed quid ſi duo ſunt, de
conſtitu. vbi dicit, quod ſi duo ſocij habeant
riuum communem, & vterque velit aquam
ad ſua prata ducere, debent eum diuidere,
vel loco, vel tempore, non ſecus ac duo ſocij
ſitientes, nec niſi vnum vini ciatum haben-
tes. Nam quilibet debet habere partem, l. 2.
ff. ad l. Rho. de iactu. & eodem modo in agris
35 & † molendinis, & ſi alter eſſe velit prior in
vtendo, ſorte id dirimendum, quia vbi huma
num ingenium non ſufficit, fortuna alterca-
tionem dirimit, & Bal. ſequuntur Iaſ. & Ripa
vt refert Tiraq. d. quæſt. 17. oppoſ. 1. nu. 23.
Et eſt notandum in huiuſmodi expẽſis, quæ

fiunt

36 fiunt † pro refectione rei communis, puta
parietis, domus, molendini, caſtri, fortilitij,
& ſimilium, quod duplicitet fieri poſſunt,
vno modo nomine proprio, alio modo com-
muni nomine. Si nomine proprio ſint factę,
de propria pecunia cenſentur donatæ, licet
vtilitas ex re proueniens communiter per-
cipiatur, & eas non poteſt recuperare, l. ſi is
contra. C. de ædif. priuat. l. ſi quis putans, §.
ſiue a. ff. com. diuid. Pet. de Vbal. d. p. 6. ſub
num. 5. Cæpol. d. tract. de ſeru. vrba. præd. tit.
37 de refect. c. 59. ſub nu. 8. Si a. fuerunt † factæ
nomine communi, altero ſocio requiſito, &
non conferente partem ſuam, & tunc ſocio,
quia refecit, dantur tria remedia. Primum,
quod poſſit vſque ad quatuor menſes pecu-
nias expenſas repetere cum veris vſuris. Se-
cundum, quod poſt quatuor menſes habeat
totius rei dominium. Tertium, quod ſi rem
totam non vult iure dominij, poſſit repetere
pecunias expenſas & intereſſe. l. ſi vt propo-
nis. C. de æd. priu. l. ſi fratres, §. idem reſpon-
det, & ibi gloſs. ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. d.
p. 6. ſub num. 5. & Cæpoll. d. cap. 59. de refec.
nu. 8. Et eſt ſpeciale in ſocietate, quod ſocio
38 † reficienti dentur iſta tria remedia. Si enim
ageretur de refectione rei communis abſq;
ſocietate, darentur reficienti ſolūmodo pri-
ma duo remedia, ſed non tertium, gl. in d. l.
cum duob. §. idem reſpondit ſocius, in verſ.
conſequatur, in fin. Pett. de Vbal. d. p. 6. ſub
num. 1. Cępol. d. cap. 59. ſub num. 9. Similiter
39 eſt ſpeciale in ſocietate, quod ſocius † non
poſſit cedere rei, ſi ſocius, qui reficit, agat
ad expenſas & intereſſe, quia ſecus eſt in cæ
teris rebus extra ſocietatem, l. cum fructua-
rius paratus, ff. de vſufruct. Petr. de Vbald. &
Cæpoll. in locis proxime citatis, vbi etiam re
40 ferunt, quod ipſo † iure abſque ſententia do
minium rei tranſit in ſocium reficientem, li
cet non transferatur in eum poſſeſſio, vt de-
clarat gloſs. in l. cum duobus, §. idem reſpon
dit, in verſ. dominium, ff. pro ſoc.

41 Et intellige ſemper, quod † prædicta pro-
cedant ſtante ſocij contumacia, in dãdo par-
tem expenſarum, quia ea quoquo modo ceſ
ſante, ſocius reficiens ſolummodo poteſt a-
gere pro expenſarum recuperatione, Gloſs.
in d. l. cum duobus, §. idem reſpondit, in ver.
conſequatur, & Petr. de Vbal. & Cæpoll. in
locis proxime citatis, & habet beneficium
probationis, d. l. cum duobus, §. idem reſpon
dit, & l. creditor, & ibi gloſs. ff. ſi cert. pet. &
l. interdum, ff. qui pot. in pign. hab. Si autem
42 non conſtat, an communi † vel proprio no-
mine refectio facta fuerit, in dubio præſu-
mendum eſt, quod communi nomine facta
fuerit, quia ita expoſtulat natura ſocietatis,
& quia facere eas nomine proprio eſſet do-
nare. Vt igitur excludatur præſumptio do-
nationis, & vt id factũ fuiſſe credatur, quod
fieri debet, cõi nomine factæ cenſentur, Pet.
de Vbal. d. p. 6. ſub nu. 5. & Cæp. d. c. 59. n. 10.

Octauo infertur, quod etiam iuxta natu-
43 ram † ſocietatis in ea, quæ eſt inter dominũ
& colonum, expenſæ fieri debent, hac diſtin
ctione adhibita. Aut expenſæ fiunt omni an
no ad præſentis temporis vtilitatem; aut ex-
penſæ, quæ fiunt, pertinent ad perpetuã fun-
di vtilitatem. Primo caſu datur exemplum
in expenſis, quæ fiunt cauſa colligendi fru-
ctus, vt eſt arare, ligonizare, ſeminare, mun-
dare, & ſecare frumenta, triturare, mundare
foſſata, & terras ſodaticas ad culturam redu
cere, & ſimilia, quæ perpetuam vtilitatẽ non
reſpiciunt, & iſta pertinent ad colonũ, Petr.
de Vbal. d. ttact. p. 6. nu. 13. & 14. Secundo ca
44 ſu expenſæ reſpicientes † perpetuam fundi
vtilitatem ad dominum pertinent, & nõ ad
colonum, Dd. in l. penult. ff. de impenſ. rebus
dotalib. factis, & in l. prædia, §. ſi ita legatum,
ff. de fundo inſtr. Bart. in conſ. 193. ſub nu. 2.
Petr. de Vbald. d. p. 6. num. 16. Alex. conſil. 4.
colum. 2. lib. 5. Iaſ. in l. 1. colum. 6. C. de iure
emphy. Natt. in conſ. 13. lib. 1. & conſil. 449.
lib. 2. & in addit. ad Alex. conſ. 99. in verſ. do-
mini, vbi loquitur de ſemine lib. 5. multa po-
nit Menoch. in tract. de arbitr. iud. caſu 215.
45 Et an impenſæ † reſpiciant perpetuam vtili-
tatem, non attenditur, an ſint magnæ vel par
uæ, ſed ſolum attenditur, ſiue ſint in parua,
ſiue in magna quantitate, an durẽt poſt tem-
pus fructuum recollectorũ, Alex. in l. diuor-
tio, §. impendia. ff. ſolu. matrim. vbi dicit, ita
velle ibi gloſs. in verb. tutelam, quem ſequi-
tur Ruin. in conſ. 14. num. 3. lib. 1. & his cita-
tis, ita tenet Rolan. in conſ. 83. in fin. lib. 4.
46 Etiam quia fundi dominium † non commu-
nicatur, ſed communio ſolummodo in fru-
ctibus conſiſtit, collectæ pro fundo ab ipſo
domino, & non a colono erunt ſoluendæ, &
ſi colonus ad eas ſoluendum fuerit aſtrictus,
poterit poſtea eas a domino repetere, Bal. in
d. l. cum duobus, §. ſi in coeunda, ff. pro ſoc.
Petr. de Vbal. d. part. 6. num. 14. Rolan. conſ.
79. num. 12. lib. 4. vbi ſub num. 14. opinionem
47 tenentium † collectarum onus pertinere ad
recipientem fructus, declarat procedere in
eo, qui poſſidet pro ſuo, & ſuo iure facit fru-
ctus ſuos, vt in emphyteuta & vſufructuario
ſed ſecus eſſe in colono, qui non dicitur poſ-
ſidere, ſed detinere, vt per Alex. in conſ. 35.
col. 2. lib. 4.

48 Et quod Statutum arctans † colonum ad
ſolutionem collectarum ſit iniquum, tradũt
Bart. & Bald. in l. colonus. C. de agric. & cenſ.
lib. 10. Parpa. in l. placet. num. 69. C. de ſacro
ſanct. Eccleſ. Boſſ. in tit. de Principe. nu. 102.
Rolan. d. conſ. 79. nu. 11. li. 4. Et hodie etiam
de conſuetudine obſeruari, quod colonus
49 † non teneatur ad collectas, tradit Boſſ. d. ti-
tul. de Princ. nu. 120. Et quod conſuetudo ſit
50 attendenda † inter dominum, & colonum
circa expenſas, vbi non conſtat de communi
conuentione, tradit Petr. de Vbal. d. p. 6. ſub
num. 13. vbi dicit, quod primo debet inſpici

con-

conſuetudo regionis ad cognoſcendum ad quæ teneatur colonus, quia ea, quæ ſunt in conſuetudine, cenſentur deducta in conuentione.l.circa. C. locati. l.quod ſi nolit, §. qui aſſidua, ff.de ædilit.edict.l.ſed ſi plus, §.1. ff. de aqu.pluu.arc. & conſulit Aduocato Actoris, ſiue Rei, pro quo eſt talis vſus & conſuetudo, quod faciat de hoc poſitionē. Et etiam quod ſit attendenda cōſuetudo, an colonus
51 † teneatur portare frumentum ad domum domini, tradit idem Petr. de Vbal.d.p.3.nu. 15. vbi ita diſtinguit. Aut dominus, & colonus ſunt eiuſdem territorij; aut diuerſi territorij. Primo caſu tenetur colonus portare fructus ad domum domini. Secundo v. caſu non tenetur, & ſic dicit ipſe, quod colonus exiſtens in territorio Aſſiſij Beruſiū frumentum portare non tenetur, & hoc probat arguēdo a ſolutione tributi, quod portari non debeat ad aliam Ciuitatem, quia in differendo nimis grauaretur, & idem dicitur de annona portāda, l.pro locis, & l.mediterraneæ, C.de anno.& tribut.lib.10. Bal.in l.acceptā. C.de vſur. Sed ego, vbi ceſſaret conſuetudo, & etiam pactum, nunquam grauarem colonum ad portandum frumentum ad domum domini, quia facta de eo diuiſione, non dicitur eſſe amplius in ſocietate, & eſt in dominio domini, & rerum vnius ſocij, quæ ſunt extra ſocietatem, alter ſocius expenſas ſentire non tenetur, l.cum duobus, §.quidam ſagariam.ff.pro ſoc.

Nono infertur, in ſocietate animalium
52 † etiam expenſas fieri debere iuxta eius naturam, ita diſtinguendo. Aut animalia talia ſunt, vt ex eorum operibus nullum lucrum percipiatur, vt ſunt vaccæ, pecudes, porci, & ſimilia: & expenſæ, quæ annuatim neceſſariæ fuerunt pro paſcuis, & ſi propter niues, quia ad paſcendum duci non potuerunt, neceſſe fuit emere blada, furfur, glandes, & ſimilia, erunt communes. Pet.de Vbal d.tract. p.6.ſub num.27. verſ.bene tamen faterer. Et hoc eadem ratione, de qua in concluſione ſupra firmata, nēpe quia dominus, & paſtor diuidunt lucrum inter eos, & paſtor ſolummodo operas ponere tenetur ad cuſtodiendum & paſcendum animalia, & non eſt conueniens, quod etiam grauetur in expenſis, l. omne æs, ff. pro ſoc.cū alijs ſimilib. Et quamuis Petr.de Vbal.d.p.5.ſub nu.27.dicat, hoc
53 procedere ſolummodo in expenſa † magna ſecus vero ſit in expēſa parua, & modici momenti: tamen iſta eius diſtinctio mihi nō placet, quia villici omnes pauperrimi ſunt, & eorum paupertate attenta, expenſa, licet parua, modica dici non poteſt.

Et perſonarum qualitate inſpecta, quæ impenſa modica dici debeat, Iudicis arbitrio terminandum, tradit Menoch. in tractat.de arbitr.iudic. caſu 215. in fin. Sed quæ erit ra-
54 tio diuerſitatis inter colonum † partiarium, quem dixi ſupra teneri de ſuo facere expenſas pro cultura, & paſtorem, quem dico debere recipere partem expenſarum a domino animalium, cum in l.cum duobus, §. ſi in coeunda, ff. pro ſoc. æquiparentur colonus partiarius, & ſocius in animalibus? Petr. de Vbal.d.p.5.ſub nu.27.dicit, quod æquiparatio non eſt vniformis, & non conſiſtit in omnibus, & part.8.ſub nu.21.dicit, quod paſtor
55 † non eſt proprie ſocius, quia cōtractus ſoccitæ tranſit ad hæredes, ſed non contractus ſocietatis, l.actione, §.morte. ff. pro ſoc. Iſta eius dicta mihi non placent, quia in omni ſocietate vniformis eſt determinatio iuris, ꝙ expenſæ de communi fieri debeant, vt dixi ſupra in princ. Et eius dictum, quod contractus ſoccitæ tranſeat ad hæredes, lege non probatur, bene probatur ſocietatē non tranſire ad hæredes, & quæ ſit differentia inter ſoccitam & ſocietatem, de iure cautum non reperitur, & ſi ſocietas animalium tranſit ad hæredes, & appellatur ſoccita, id ſit de conſuetudine, ſed non de iure, prout etiam de conſuetudine ſit, quod ſocietas inter dominum & colonum ad hæredes tranſeat. Ratio
56 differentiæ eſt, quia paſtor tenetur † ad curam & cuſtodiam, & ſic tenetur de culpa leuiſſima, & colonus tenetur ea omnia facere, quæ pertinent ad fructus colligendos, & tenetur ſolummodo de leui, ideo iſte, qui tenetur de leui, magis grauatur, & ille, qui tenetur de leuiſſima, minus grauatur in expenſis, & hac ratione attenta conſuetudine declaratū credo, quod in ſocietate animalium expenſæ debeant eſſe communes, ſecus vero in ſocietate inter dominum & colonum. Aut animalia talia ſunt, ex vſu, quorum lucrum percipitur, vt aſinæ & equæ, & quidem ſi in totum ruſticus percipit lucrum operarum, non tenetur dominus aliquid expende-
57 re † pro expenſis, quia in huiuſmodi animalibus conſideratur lucrum, non ſolum in vſu eorum, ſed etiam in fœtu & augmento. In fœtu & augmento dominus habet medietatem ratione capitalis: in lucro vero prouenient ex operibus, & vſu nullam habet partem, & ideo onus expenſarū, quæ requiruntur in ſella, clitella, ferramentis & ſimilibus rebus, & pro victu ſeruire non debet, quia hæ expenſæ pertinent ad eum, qui animaliū vſum & commoditatem habet, ita per text. in l.in rebus. §. poſſunt, ff. commod. & in l. cæterum, ff.de rei vindi. tradit Petr. de Vbal. d.p.5. ſub num.27. & ita etiam quod quis a-
58 lere eos † teneatur, quorum opera & miniſterio vtitur, tradit Surd.in tract. de alim tit. 1.q.63. Et ſi dominus etiam poſſet vti dictis animalibus, etiam ad expenſas teneretur. Et quia certa & determinata regula dari nō poteſt, conſuetudo regionis, ſi de ea appareat, erit obſeruanda, ſin minus, erit recurrēdum ad arbitrium boni viri, quod maxime in ſocietate attendi debet, qui etiam conſiderabit, an in ruſtico animalia in prædio domini reti-

retineantur, & cum eius paleis & fœno gubernentur. Et conſiderabit etiam, quod quilibet ipſorum vtatur dictis animalib. ad vſum deſtinatum, & loco & tempore congruo, ita vt alter alteri non ſit impedimento, & ne miſellus ruſticus, vt perſæpe fieri ſolet, nimis grauetur, & ſic ſequatur inæqualitas & iniuſtitia. Petr. de Vbal. d. p. 5. ſub num. 27. Quia etiam aliquando iſta animalia dari ſolent cũ
59 pacto, quod ſoluatur collatica, hoc † caſu etiam dominus ad expenſas præfatas pro eius parte erit obligatus. Quia licet animalibus vti non poſſit, tamen loco vſus & commoditatis percipit collaticam, & onus expẽſarum ſubire debet, perinde ac ſi eis vti poſſet, vt ſeruetur æqualitas, ne ſequatur iniuſtitia, ſed caueant ita paciſcentes, ne ratione periculi recipiendo collaticam incidant in contractum illicitum & vſuratium.
60 Decimo infertur, quod ſi fratres † viuant in communi, & ſint ſocij, non tamen vniuerſorum bonorum, & vnus plus expendat, quã alter, erit alteri ſocio reficiẽdum illud, quod plus expenſum fuit. Ideo Specul. in titul. de iud. §. ſequitur, num. 12. & Bal. in tractat. de duob. fratr. ſub num. 28. dicunt, quod ſi vnus impendit ob perſonam ſuam, vel filiorum in dignitatibus, & militia, & ſimilibus, tenetur in partem ſuã imputare, Menoch. conſ. 860. in fi. lib. 9. Idem eſt dicendum de impenſis, quæ fiũt in emptione librorum & in ſtudiis. Bal. in conſ. 121. quidam Antonius, in fi. lib. 1. Et pecunia etiam impenſa in redemptio-
61 ne filij ab hoſtibus, debet imputari † in partem impendentis, Bal. in conſ. 74. res communiter, lib. 2. Menoch. in tract. de arbit. iud. caſu 127. ſub num. 7. Impenſa etiam, quæ fit inducenda vxore, & in conuiuijs, fieri debet de parte expendentis. l. qui originem, §. fi. ff. de mun. & hono. Bal. d. tracta. de duob. fratr. ſub num. 28. Surd. in tract. de alimenr. titul. 1. quæſt. 85. num. 2. Et dos, quæ datur filiæ, par-
62 ti dotantis † imputari debet, licet Seius ſit in ſocietate omnium bonorum. Caſtr. conſil. 69. ſi dicta Cornelia. lib. 2. Natt. conſ. 100. nu. 7. & 8. lib. 1. & conſ. 264. num. 3. lib. 2. vbi nu. 4. ſubijcit poſt Bal. in l. filię, in 3. not. C. famil. erciſcũd. quod ſi vnus fratrum ponit lucrum ſuum in aptatione patrimonij, vel emit boues pro colendis poſſeſſionibus, poteſt recuperare a cæteris fratribus pro eorum portionibus, l. ex duobus, in princ. ff. de neg. geſt. Menoch. d. caſ. 127. num. 7. in fin. Et expen-
63 ſæ, quæ fiunt † in puerperijs vxoris, ſimiliter de bonis mariti fieri debent, vt tradit Bertr. loquendo etiam de expenſis nuptiarum, in conſ. 30. viſo caſu. lib. 2. Surd. in d. tract. de aliment. tit. 1. q. 85. ſub nu. 3.
64 Similiter ſi vnus ex fratribus † maiorem habet familiam, quam alter, illud, quod plus expendit in ea alenda, in parte ſua computare debet, Angel. in l. vlt. C. de collat. Corn. conſ. 301. colum. vlt. lib. 1. vbi citat Cynum, & Petrum de Bellapert. in l. ſi paterno affectu. C. de neg. geſt. & in conſ. 122. num. 1. in fin. & num. 2. lib. 2. Pett. de Vbal. in d. tractat. de duob. fratr. p. 6. q. 23. verſ. circa ſecundũ, vbi latiſſime hanc opinionem probat, & reſpondet ad contraria, & dicit ita conſuluiſſe cum D. Luca de Callio, & cum D. Petro Philippo Corneo patribus honorandis. Et certe d. D. Lucas de Callio nuncupatus de Pretioſis fuit Doctor illuſtris & excellentiſs. & dolendum eſt, quod eius ſcripta typis tradita non fuerint, quia maximæ vtilitatis fuiſſent omnibus legum Profeſſoribus, vt percipere licet ex quibuſdam eius reſponſis, quæ manuſcripta habentur. Hanc etiam opinionem tenet Barbat. conſ. 22. colum. 4. lib. 1. Iaſ. in d. l. fin. num. 4. in fin. C. de collatio. & in conſ. 5. coll. 2. lib. 1. Rui. in conſ. 101. lib. 4. Menoch. d. tract. de arbitr. iud. caſu 127. ſub nu 4. Rim. iun. conſ. 366. lib. 4. Surd. d. tract. de alim. tit. 1. q. 85. ſub nu. 3.
65 Contrariam † opinionem allegantur tenere Bal. per illum text. in c. 1. §. ſi duo fratres, num. 2. de duob. fratr. de nouo inueſt. & in d. l. fi. C. de colla. Anch. in conſ. 303. Roman. in conſ. 172. in fi. Alex. in conſ. 70. num. 2. verſ. ſed præmiſſis non obſtantibus. lib. 5. Caſtr. in d. l. fi. num. 4. C. de collat. Barbat. conſ. 37. colum. vltim lib. 2. Iaſ. in d. l. fi. num. 4. & 5. & ibi Alex. & Dec. videntur aſſerere, quod cũ Baldi opinione reſideat communis opinio. In hac contrarietate dicendum eſt, quod opi-
66 nio Baldi † & ſequacium procedat in ſocietate omnium bonorum, in qua omnia ſunt communia, & non attenditur an vnus ſocius plus lucretur, & plus expendat.

Altera vero opinio procedat in cæteris ſocietatibus, in quibus cuiuſque operæ, & expenſæ conſiderantur, & cuique lucri & expenſarum portio aſſignatur iuxta operas, & iuxta capitale poſitum in ſocietate, & ita etiam expenſarum onera ſuſtinentur, vt per Corn. in d. conſ. 122. num. 4. & 5. lib. 2. Pet. de Vbal. d. p. 6. ſub num. 24. verſ. 7. vt dixi ſupra cap. 15. num. 44. cum plur. ſeqq. Et ita Bal. & alios tenentes eius opinionem, quod cõmuniter intelligantur loqui in ſocietate omniũ bonorum, & non in cæteris ſocietatibus citat Surd. in d. tract. de aliment. tit. 1. q. 85. ſub num. 3. Item concordantur opiniones, quod
67 Baldi † & ſequacium opinio procedat, ſi impenſa ſit modica; ſecus vero, ſi ſit parua. Ita tradit Pariſ. in conſ. vltim. num. 23. lib. 2. vbi dicit, quod Baldi opinio eſt intelligenda de modica impenſa, & quod ſi etiam de magna loqueretur, male ſentiret. Ita etiam quod ſit intelligenda de modica, & non de magna, tradit Corn. d. conſ. 301. in fin. lib. 1. & d. cõſ. 122. colum. 1. lib. 2. Petr. de Vbal. d. par. 6. ſub num. 24. Menoch. d. caſu 127. Sed iſta eſt bo-
68 na concordantia, dum † agimus de ſocietate, & an iure ſocietatis plus impẽſum in parte expendentis ſit imputandum, quia ideo

dicunt

dicunt modicam impenſam repeti non poſ-
ſe,quoniam donata præſumitur.Nam dicũt,
quod ob rei modicitatem & communem ſo-
cietatem ratione victus præſumitur donatio
cum hęc modica & leuia ſpernere videantur
ſocij,Menoch.d.caſu 127.num.10. vbi num.
11. Iudicis arbitrio cognoſcẽdum relinquit,
vt ſecundum perſonarum qualitatem cogno
ſcat,quid multum,& quid parũ dici debeat,
vt per Bal.d.conſ.260. colum.1. lib.1. & per
Rimin.in d.l.vlt.nu.2. C.de collat.Etiã in re
69 magna donatio inter ſocios † conſiderari
poſſet,ſi præſumptiones illæ interuenirent,
ex quibus donatio facta præſumitur, vt per
Menoch.d.tract. de arbitr.caſu 88.& d.caſu
127.nu.8. ſed ſtante titulo donationis, quia
ceſſaret titulus ſocietatis, l.ſocietatis,ff. pro
ſoc.ideo,vt dixi, dum ſolummodo de ſocie-
tate agimus,iſta non eſt bona concordantia,
licet in ſe vera eſſe poſſit, dummodo is, qui
donaſſe præſumi debet, non ſit minor, quia
a minore neque donatio, neq; ſocietas con-
tracta præſumi poteſt, Menoch.d. caſu 127.
in fin.vt dixi ſupra agendo de cauſa efficien
te. Inſuper licet verum ſit,quod plus expen-
70 ſum † in alenda familia alterius,vbi non ſu-
mus in ſocietate omnium bonorum, repeti
poſſit: tamen iſta opinio declaratur non pro
cedere,quando alimenta perſonis operanti-
bus ad ſocietaris vtilitatem præſtita fuiſſent
ex generali ratione,quæ ſe habet, alimenta
ei eſſe præſtanda, qui pro ſocietatis vtilitate
operatur,vt per Surd.in d.tract.de alim.titu.
1.quęſt.83.& d.q.85.num.3.& 9. Declaratur
etiam dicta opinio non procedere, ſi plus
71 impẽdens † pro eius familia eius operas po-
nebat ad ſocietatis vtilitatem, & alter non
habens familiam viuebat otioſus, Surd.d.q.
85. ſub num.3. vbi ita loqui intelligit Corn.
in conſ.122.lib.2.Iaſ.in conſ.5.num.5. lib.1.
& in conſ.2.num.28.lib.3.Ruin.conſ.29. nu.
15.lib.5.Bertrand.conſ.62.num.14.lib.1. ſed
iſta declaratio nõ placet. Quia licet pro eius
operibus maiorem lucri partem percipere
debeat, non tamen ſequitur, quod de rebus
ſocietatis poſſit alere propriam familiam,
quæ ſocietati non operatur, ſed tenetur ale-
re de ſuo, & impenſa iſta ſocietati imputari
non poteſt, quia eſt pro perſonis extra ſocie
tatem,& ita admittit idem Surd. ibidem nu.
8.dum tradit quod ſocius propriam familiã,
72 loquendo † de ſocio omnium bonorum, ale
re poteſt de communi, puta vxorem, filios,
& alios,qui ſunt de familia.At ſi alium intro
ducat,qui non ſit de familia, puta priuignũ,
de propria eius parte erunt in diuiſione ſo-
cietatis alimenta præſtita extrahenda, vel ſi
poterunt repeti,a priuigno erunt repetẽda.
Et in communi ponenda citat Caſt.cõſ.304.
num.5.lib.2.Si enim hoc admittitur in ſocie
tate omnium bonorum, quod perſona extra
nea non ſit alẽda de communi: Ergo & mul-
to magis, quod id admitti debeat in ſocieta-
te particulari, dicendum eſt, ſi perſona non
ſit comprehenſa in ſocietate, & non opera-
tur ſocietati.

Et nota vnum ſingulare dictum in propo-
73 ſito, vbi alimẽta familiæ † vnius ſocij eſſent
præſtanda de communi,quod iſtud procedit
viuentibus ſocijs: alias enim ſi vnus ex ſocijs
decedens relinqueret alimenta præſtãda de
bonis communibus vxori vel vni ex filijs, ſu
ſtineretur diſpoſitio in prçiudicium ſuorum
hæredum,& non in præiudicium aliorum ſo
ciorum, etiam ſi legatum fuiſſet factum cęte
ris ſocijs præſentibus & conſentientibus ita
expreſſe determinat Bart.in conſ.211. quæ-
dam ſibi filio,num.1.& ſeq.lib.1.per text.in
l.ſi duobus,§.1.ff. de legat.1. Iſta Bartoli de-
ciſio non arridet Surd.in d.tract. de alim.tit.
1.q.85.in fin.quia text.in d.l.ſi duobus, §.1.
ideo procedit ſecundum eũ, quia nulla ade-
rat ratio,quare teſtator, quod a duobus hęre
dibus præſtandum reliquit,nõ idem relictu-
rus foret,vbi vnus tãtum fuiſſet hæres; vtro-
74 que enim caſu ex † hęreditate legatum erat
præſtandum. At ſecus,quando conſtat teſta-
torem non æque nõ integrum illud onus ſuę
hæreditati iniuncturum fuiſſe, quod ab alio
voluit pro dimidia præſtari.Sed a Bartoli opi
nione non eſt recedendum: nam eam tenet
& dicit eam perpetuo eſſe menti tenendam
Caſtr.in l.qui quæſtum,§.hæres,num.2. ff.de
leg.1.Alex.in d.l.ſi duobus,in princ. num.2.
Aret.num.2.verſ.& per iſtum textum. Ripa
in l.cum filio familias. num.25.ff. de legat.1.
Gerard.ſing.44.& ipſe etiam Surd. in d. loc.
dicit, quod non habet contradicentem, &
quod durum eſſet contra eam obtinere. Et
eius conſideratio etiam nõ obſtat in præſen
ti,quia ipſe tantum conſiderat,quod alimen
ta eſſent præſtanda pro parte,& non in totũ,
quia pro parte videtur teſtator ſolummodo
ſecundum eum voluiſſe ſuos hęredes graua-
re.Et deciſio Bartoli eſt fundata in propoſi-
to noſtro,in eo, quia vnus ſocius teſtãdo par
tem alterius ſocij grauare non poteſt, bene
mirabilis eſt eius deciſio, quod non valeat
grauamẽ in præiudicium alterius ſocij, cum
factum fuerit ipſo conſentiente.Decimo pri
mo infertur, & eſt notabilis illatio, quòd ſi
75 inſtitor ſocietatis † in ciuitate aliqua faciat
impenſas in honorem mercatorum, qui ſe-
cum contraxerunt, iuſta ratione motus,talis
impenſa erit ſocietati imputanda. Ita tradit
Bart.in l.filiusfamilias.ff.de donatio. Petr.de
Vbal.in d.tract.de duob. fratr.p.11. num.21.
Rota Genuenſ.deciſ.170.in fi.

76 Ad prædicta non † incongrue addendum
eſt,quod merces retineri poſſunt pro expen
ſis in eis factis Bart.in l.ſi non inducta in fin.
C.in quib.cau.pign. tacite contrahatur,& in
l.ſi non ſortem,§.ſi centũ.ff.de cond. indeb.
Rot.Genuen.deciſ.153.num.5. intelligendo
tamen ſi utile negocium eius geſtum ſit cui
debent conſignari.

Si ço-

Digitized by Google

Si colono fuit mutuatum frumentum pro ſemine, in fructibus poſtea natis præfertur dominus fundi pro ſuo affectu ipſi mutuanti, quia eſt prior in tẽpore l.potior, in princi. ff.qui pot.in pign.hab. & qui habet in re anteriorem hipotecam etiam generalem, præfertur ei, qui pecuniam pro re emenda dediſſet, notatur in l. quod quis. ff. de priuil.credit.Decian.conſ.50.lib.3.Et dicit non obſtare textum in l.interdũ, & ſeq.ff. qui potior. in pign.habean. vbi qui dat pecuniã ad conſeruandum rem hipotecatam præfertur primo creditori, quia dominus fundi in fructibus eſt priuilegiatus, & præfertur alijs creditorib. ex alia cauſa anterioribus, quia fructus pendẽtes ſunt pars fundi.l.fructus pendentes.ff.de rei vindica.l.Herennius Modeſtinus la prima.ff.de vſur. & mutuans ad conſeruationem, præfertur tantum ſimplicibus creditoribus, non autem priuilegiatis:gloſſ. in d.l.interdum verſ.item hoc eſt verum. ff. qui potior. in pign. habeant. Similiter dicit non obſtare quod fructus intelligantur, deductis impenſis ſeminis, & alijs, quæ factæ ſunt in arando.l.diuortio. §.impendia.ff. ſolut.matrim.Bald.in l.ſi Pater, ff.de vſufruct. Bart.conſ.186.Ciuitarellus, Bertrand. conſ. 8.-Etiam in ſententia, num.4.lib.1. quia hoc procedit quando bona fide, in fundo alieno frumentum fuiſſet ſeminatum, ſecus vero quando mutuans bene ſcit, quod ille cui mutuat eſt colonus fundi alieni.

Vbi datur pecuniarum repetitio, impenſarum pro recuperatione alterius, poſſunt repeti etiam nulla præcedente promiſſione. l.libet captus, & ibi Bald. C. de captiu. Rot. Genuen.deciſ.192.num.8. Dec.conſ.691.libro 2. vbi loquitur de Principe de libretta, pro quo liberando a militibus, Marchio Piſcarie ſoluerat vigintimilia ducatos, & dicit quod dictus Princeps, dictam quantitatem, hæredibus Marchionis reſtituere tenebatur etiam nulla præcedente promiſſione, immo etiam ſi ſoluti eſſent ipſo inuito, & ponit ſimile de medico, qui curauit infirmum inuitum, quod poſſit ab eo, repetere expenſas.

79 Expenſe factæ pro † refectione nauis, & alijs neceſſarijs pro nauigatione, inter ſocios debent eſſe cõmunes, pro ea portione quam quiſque participat de lucro prouenienti ex naue Rot.Genuenſ.deciſ.85.& deciſ.180.& negligens in reficiendo ſi reficienti non reſtituat quantitatem expenſam, cum vſuris poſt quatuor menſes, quod perdat nauis dominium tradit ſub nu.3.poſt Strac. in tracta. de nauib.p.2.Et Magiſter nauis, tenetur extraneo aliquid danti pro vſu nauis, vt de frumento dato pro camera tradit Rot.Genuen. deciſ.182.num.1.per text.in l.1.§.eſt autem, & in l.fin.ff.de exercit.& ſubiungit, quod il-
90 le, qui credidit † in cibarijs nautarum priuilegiatam habet actionem per text.in l.interdum, ff.qui pot.in pign. habean. & qui pauit animal alienum, quod illud poſſit retinere, donec ſibi ſoluantur expenſæ, & qui vendidit ſeu locauit paſcua paſtori, quod habeat animalia obligata, quæ in paſcuis nutrita fuerunt, & quod hoſpes pro cibo dato forenſi, poſſit retinere eius res vti acceſſoria ad perſonam late ponit Surd.de alim.titu.8.priuil. 62.Tiraq.de retract.conuẽnt.§.7.gloſ.1.Menoch.de recup.poſseſ.rem.11.Neguſant.de pign.mem.3.p.5.

CAPVT XXVIII.

De cauſa finali.

SVMMARIA.

1 *Cauſa finalis principaliter ab agente conſideratur.*
Eſt prima in intentione, & vltima in executione.
2 *Cauſa finalis conſiderat, quod ſit finis operis, & finis operantis.*
3 *Finis declarat, qualiter res ſit cenſenda.*
4 *A fine omnia dinumerantur.*
5 *Ea, quæ tendunt ad eundem finem, eiuſdem ſunt naturæ.*
6 *Mandatum ſocius a ſocio non dicitur habere.*
7 *Socius in re communi, altero ſocio inuito, quicquam facere non poteſt, quia potior eſt cauſa probibentis.*
8 *Socius de re communi, vltra partem ſuam, non poteſt diſponere.*
9 *Contractus rei communis ad hoc vt valeat, requiritur omniũ conſenſus, & non ſufficit conſenſus maioris partis, neque eius, qui maius ius habet in re, declaratur, nu.35.*
10 *Hypothecare etiam ſocius rẽ communem vltra partem ſuam non poteſt.*
11 *Fiſcus ſolus poteſt rem communẽ, ex particulari priuilegio, in totum alienare.*
12 *Etiam ſi modicum in re habeat.*
Etiam ſi res ſit diuidua.
13 *Et ſi vellet dare totam rem in feudum ſeu Emphyteuſin, ſeu locare, contrarium videtur verius.*
14 *Et ſi fiſcus habet partem hypothecatam, etiam ratione hypotheca poteſt rem in totum vendere.*
15 *Fiſcus an poſſit totam domum deſtruere, quam delinquentes habent communem cum alio, remiſſiue.*
16 *Socius poteſt vti re communi ad vſum deſtinatum, non alterando eius formam, & ab alio ſocio probiberi non poteſt, declaratur nu.42.*
17 *Sylua cædua cędi poteſt, dummodo arbores grandes non cædantur.*
18 *Frumentum emptum ea intentione, quod vendatur, probiberi non poteſt, quod non vendatur.*
19 *Fundum communem ſi vnus ex ſocijs colat & ſeminat, altero recuſante, non tenebitur alteri reſpondere de fructibus pro parte dominica.*
20 *Intellectus l.qui ſcit fundum, in princip.ff.de vſur.*
21 *Muro communi vtitur ſocius ad vſum deſtinatum altero ſocio inuito.*
22 *Etiam ſi feneſtra alterius ſocij in muro exiſtentes claudantur.*

23 Con-

Digitized by Google

23 *Contrariam opinionem tenent aliqui.*

24 *Prima opinio ſequenda eſt, & nu. 25.*

Socio non licet facere feneſtras in muro communi, ita vt impediatur alter ſocius eo vti ad vſum deſtinatum.

Etiam ſi aliunde lumen habere non poſſet.

Etiam ſi offerret reficere alteri ſocio damna, & intereſſe.

Socius non dicitur cōſenſiſſe, ſi vidit alterum ſocium facientem feneſtram in muro communi, ita vt eam claudere non poſſit.

26 *Super muro communi, ſi non eſt habilis ad ſupportandum maius onus, ſi obſcurentur lumina, & ad ęmulationem ædificare non licet.*

27 *Murus ſi fuit factus ſolummodo ad diuidendum, ſuper eo non poteſt ædificari.*

28 *Murus quod ſit cōmunis pro diuiſo ſeu indiuiſo, qualiter cognoſcatur, remiſſiue.*

29 *Locare poteſt ſocius communem domum ſolitam locari, altero ſocio inuito.*

30 *Domo communi vti poteſt ſocius, etiam frangendo clauſuram ab altero ſocio impoſitam.*

31 *In re communi pro indiuiſo quilibet dicitur habere partem in qualibet particula, etiam minima.*

32 *Res ſi pro parte expediri non poteſt, ſocius poteſt vti tota re.*

83 *Socius poteſt facere ea, quæ vtilia ſunt ſocietati.*

34 *Mandatum ſocius ab altero ſocio habere dicitur in vtilibus.*

35 *Socius poteſt negotiū gerere, ſi adſit intereſſe ipſius, etiam ſi non adſit conſocij vtilitas, dummodo non adſit eius damnum.*

36 *Domus pro parte ſolummodo erit locanda, ſi pro parte vtiliter locari poteſt.*

Et procedit etiam in prædio ruſtico.

37 *Socius, qui vult locare domum perſonæ honeſtę, pręfertur alteri, qui vult locare perſonæ inhoneſtę.*

38 *Etiā ſi a perſona inhoneſta plus mercedis daretur.*

39 *Si ambæ eſſent honeſtæ, daretur plus offerenti.*

40 *Si ambæ perſonæ eſſent honeſtæ, & parem mercedem offerrent, ſecundum aliquorum opinionem, dum ſocij ſunt diſcordes, domus vacare debet.*

Res non ſortitur effectum, quando partes non conueniunt.

41 *Patroni duo ſi præſentant diuerſas perſonas ad beneficium indiuiſibile, nulli ex præſentatis ius acquiritur.*

Potentior eſt cauſa prohibentis in pari caſu inter ſocios.

42 *Si quilibet ſocius vti vult re ad vſum deſtinatum, in vtroque par ratio prohibitionis reperitur.*

43 *Altera eſt opinio, quod ſi ſocij ſint diſcordes, Iudicis officio ad concordiam reducantur.*

44 *Iudex poteſt ſe interponere pro concordia, & eā poteſt ſuadere, non tamen poteſt cogere.*

45 *Poteſt cogere, quando adeſſet pręiudicium tertij.*

Et quando adeſſet timor ſcandali.

46 *Altera eſt opinio, quod iudicio ſortis diſcordia dirimatur.*

47 *Quęſtio facti ſorte dirimi non debet.*

48 *Contrarium quod ſorte dirimi debeat.*

49 *Sortis iudicio vtendum eſſe etiam ſuper quęſtione facti, non ſolum iuris.*

50 *Domum communem ſi vnus ſocius vult inhabitare, non debet eſſe impedimento alteri ſocio, qui vult partem ſuam locare.*

Fallit, ſi domus non poteſt diuidi.

Et fallit, ſi ſocius vellet introducere in parte ſua perſonas inhoneſtas.

51 *Socijs diſcordantibus, quia vnus vult locare, et alter inhabitare, nō datur aliud remedium, niſi quod deueniant ad diuiſionem.*

52 *Si vnus ſocius vult inhabitare, & alter locare, tenetur locare ſocio, qui vult inhabitare, & non extraneo, & nu. 56. & 57.*

53 *Socius, qui vult domum locare extraneo, & non conſocio, non poteſt probabiliter pręte[n]dere intereſſe, ſi poteſt eandem mercedem a ſocio inhabitare volente recipere.*

54 *Socius ſi aliquid debet facere inuitus, dicitur agi de eius intereſſe.*

55 *Qui mutat veterem formam ædificij, inuito ſocio, dicitur deteriorem facere, licet videatur meliorare.*

Qui ſuam explet voluntatem, dicitur lucrari, ita damnum pati dicitur, qui inuitus aliquid facere cogitur.

56 *Intereſſe ſolius voluntatis non eſt conſiderabile.*

Aequum præferri debet iniquo, in re cōmuni, in qua ſpectatur arbitrium boni viri.

57 *Locatio domus communis maxime nō extraneo, ſed conſocio facienda eſſet, ſi haberet filias.*

58 *Domus non ſolita locari, altero ſocio recuſante, locari non poteſt.*

Contrarium, quod debeat arbitrari, quid ſit agendū, & num. 59.

Altera eſt opinio, quod impediatur locatio, ſed ſocius impediens teneatur ad intereſſe.

60 *Neque prima, neque ſecunda opinio ſequenda eſt.*

61 *Arbitrium Iudicis quod ſit attendendum in ſocietate, intra fines, & non extra fines ſocietatis.*

62 *Socius recuſans, ne domus locetur, non dicitur iniuſte recuſare, ſi non eſt ſolita locari.*

63 *Domum totam, non ſolitam locari, inhabitans ſocius alteri ſocio non tenetur ad mercedem.*

64 *Domus ſi erat ſolita locari, & ſocius, locatione finita eam inhabitet, alteri ſocio tenetur ad mercedem, & num. 66.*

65 *Fructuum partem, qui ab extra proueniunt, ſocius alteri ſocio dare tenetur, ſed ratione commoditatis, quæ intrinſece prouenit, puta inhabitando domum, aliquid alteri ſocio dare non tenetur.*

66 *Sed hoc fallit, ſi illa commoditas, nempe domus, erat ſolita locari.*

67 *Socius ſi perſeuerat habitare in domo communi conducta, tenetur ad ſolitam mercedem, quia dicitur facta tacita reconductio.*

68 *Contrariam opinionem tenent aliqui.*

69 *Prima magis placet, & nu. 70.*

71 *Mandatum dicitur habere ſocius in rebus deſtinatis ad vendendum.*

72 *Etiam ſi ſocij habitent in diuerſis ciuitatibus.*

73 *Et ſi faciant ea, quæ fieri debent inſpecta conuentione, & fine ſocietatis.*

74 *Et ſi iuxta ſolitum emat, & vendat ad credentiam, & faciat ea, quæ ſocietati vtilia ſunt.*

75 Socius

75 *Socius non poteſt conuenire debitorem inſolidum ſine mandato aliorum ſociorum.*

76 *Socius vnus ſi ſolus ſit ſcriptus in libris ſocietatis, & ſolus obligatur, ſolus etiã poterit expedire pertinentia ad ſocietatem.*

77 *Emere, & vendere ad credentiam, an ſocio liceat, præcipuè ſi habet facultatem inueſtiendi, & diſinueſtiendi merces.*

QVia, vt ſupra dixi, c.2.nu.8. cauſa finalis
1 eſt illa, quæ principaliter † ab agente
conſideratur, Bal. in l.1.nu.17.C.de falſa ca.
adie. & eſt ſemper prima in intentione, licet
ſit vltima in executione, Bart. in l. ambitioſa.
nu.29.ff.de decret.ab ord.fact. Couar.var.re
ſolut.c.20.nu.2. & quia dupliciter conſidera
tur, primo, qđ ſit finis operis, ſecundo quod
2 ſit finis † operantis, & quatenus eſt finis ope
ris, quod vna tantum ſit; quatenus vero eſt
finis operantis, quod ſit multiplex, vt poſt
diuum Thomam tradit Nauar. in c. inter ver
ba 11.q.3.concl.5.corol.8.nu.29. ideo vide-
bimus modo de his, quæ a ſocijs fine inſpe-
cto ſiue operis, ſiue operantis fieri poſſunt.
3 Eſt enim veriſſimum, quod finis ipſe † decla
rat, qualiter res ſit cenſenda, l. ſed & ſi quod
§.1.ff.de vſufruct.c.fraternitatis. §. vltim.de
4 frigid. & malefic. Et quod a fine † omnia di-
numerentur, tradit ex Ariſt. Bal. in conſ.272.
col.1.lib.1. & in repet. l. Aemilius. col.4. verſ.
& ſcias quod libellus.ff.de minor. Et ea, quæ
tendunt ad eũdem finem, quod ſit eiuſdem
5 † naturæ, cuius eſt finis, tradit idem Bald. in
conſ.250.col.1.lib.1. Socin. in rub. de verbo.
oblig. parum ante finem Tiraq. in tract. de re
tract. §.1.gloſ.7.nu.45. Vtique ſocius a ſocio
6 non † dicitur habere mandatum, Bar. & Bal.
in l. nemo ex ſocijs.ff.pro ſoc. Alex. in addit.
ad Bald. in rub.C.pro ſoc. Roman. Alex. & Ia
ſon. in l. de pupillo. §. ſi plurium. ff.de nou.
oper.nunc. Roman. in l. ſtipulationes non di
uiduntur.col.fin.ff.de verb.oblig. Alex. cõſ.
154.nu.8. & conſ.186.col.2.lib.2. Ruin. cõſ.
65.nu.6.lib.5. Crau.conſ.129.in princ.lib.1.
Dec.conſ.556.nu.2.lib.2. Rim.iun. cõſ.331.
nu.11.lib.3. Decian.conſ.38.num.4.lib.1. Et
hanc eſſe veriorem & receptiorẽ cõmunio-
remque dicit Rot. Genuenſ. deciſ.14.nu.67.
7 Et ſocius in re communi altero † ſocio in-
uito quicquam facere nõ poteſt, quia potior
eſt cauſa prohibentis, l. Sabinus, & ibi glo.ff.
de negot.geſt. l. parietem, ff.de ſeruit.vrban.
præd. c. in re cõmuni, & ibi Dyn. de reg.iur.
in 6. Surd.conſ.447.nu.17.lib.3. Diſponere
8 etiã ſocius de re cõmuni † vltra partẽ ſuam
non poteſt. l. nemo ex ſocijs, & ibi gl. & Dd.
ff.pro ſoc. l. ſi ſocius, & ibi gl. & Dd.ff.ſi cert.
9 pet. ad hoc enim, vt valeat contractus † rei
cõmunis, requiritur omnium conſenſus, &
non ſufficit cõſenſus maioris partis & vnius
ſocij habentis etiã maius ius in re. l. per fun-
dũ, ff.de ſeruit.ruſtic.pd. & l.fi.ff.com.præd.
Gomeſ.lib.2.reſolut.iur.titul.de locato. ſub
nu.14. Surd.conſ.43.ſub nu.14. & ſub nu.15.
li.1. & procedit etiam in tollenda ſeu impo-
nenda ſeruitute, l. ſi communis fundi, & l.
vnus ex ſocijs.ff.de ſeruit.ruſt. præd. Et hoc
10 procedit etiam † in hypotheca, vt ſocius vl-
tra partem ſuam rem communem hypothe-
care non poſſit. l. vni.C. ſi cõmunis res pign.
dat.ſue. Neguſ. in tract.de pignor. p.2.mem.
11 3.nu.36. Solus fiſcus poteſt † ex particulari
priuilegio rem communem in totum aliena
re. l.1.C.de vend.rei fiſc.com. cum priuat.li.
10. l.2.C. de com. re alienat. vbi Bald. dicit
æquum eſſe, quod id faciat fiſcus conſorte
requiſito, etſi ille tantum offerat, quantum
alius præferatur, argum. l.1.de priuile.cred.
ſequitur Tiraquel.de retract.lign.§.1.gloſ.
18.num.7.
12 Et hoc fiſci priuilegium † procedit, etiam
ſi modicam partem in re communi haberet,
vt habetur in d.l.1. & procedit etiam, quod
res ſit diuidua, modo interſit fiſci rem totam
vendi reſpectu maioris pretij, Bart. poſt glo.
in d.l.1. Felin. alios adducens in cap. quæ in
eccleſiarum.nu.73.de conſtitut. Et procedit
13 etiam, ſi fiſcus † vellet dare totam rẽ in feu-
dum, ſeu emphyteuſim, ſeu locare. Bal.conſ.
336. Præmitto.lib.5. ſed hoc dictum non pla
cet. Peregrin. in tract. de iur.fiſci.lib.6.tit.4.
nu.32. quia ſic priuatus haberet inuitus em-
phyteutam, & vaſallum perpetuũ, & in ven
ditione conſequitur ſuam partem pretij, de
quo ſtatim ad libitum diſponere poteſt. Nõ
eſt recedendum ab opinione Baldi propter
eius auctoritatem, & ſi fiſcus poteſt quod eſt
plus, nempe rem libere alienare, poterit e-
tiam, quod eſt minus, eius vtilitate ſtante,
nempe in feudum, & emphyteuſim conce-
14 dere. Et procedit etiã, ſi fiſcus † habeat hy-
pothecata bona alicuius pro parte: poterit
enim ratione ſuæ hypothecę illa vendere in
totum, inuito altero habẽtẽ dominium pro
alia parte, Bald. in conſ.171. condemnatus,
libro primo, Dec.conſil.235.colum.penul.
libro 1.

Et ita fuiſſe iudicatum Paduæ, & ſenten-
tiam fuiſſe confirmatam in Excel.conſ.40.
tradit Peregrin. d. tractat. de priuileg. fiſc. li-
bro 6. artic.4. ſub nu.32. vbi dicit, quod iſta
eſt maxima ampliatio, declarat tamen non
procedere, ſi in alijs bonis non communi-
bus cum aliquo poſſet fiſcus conſequi credi
tum ſuum.
15 Et an fiſcus † poſſit deſtruere domũ com-
munem inter duos, ſi veniat deſtruenda ob
delictum vnius, ponit Bartol. in l. Atheius. §.
de opere. ff. de aqua pluu. arcend. Petr. de
Vbald. in tractat. de duobus fratr. part.8.nu-
mero 26. Aretin. conſilio 110. Clariſſime, &
conſultiſſime Doctor. verſiculo venio ad
quartum.

Verum iſtæ concluſiones, licet veriſſimæ
16 † videantur, tamen aliquando nõ procedere
ita ſimpliciter declarãtur, & pręcipue quan-

do fine ipſius ſocietatis conſiderato ſociorũ
voluntatem aliter eſſe intelligendam perci-
pitur. Nam ſi ſocius vtitur re communi ad fi-
nem ſeu vſum deſtinatum, non alterando e-
ius formam, quod id faciat, ab alio ſocio pro
hiberi non poterit. l. arborib. §. nauis. ff. de
vſufruct. l. ſi ædes, ff. com. diuid. & ibi gl. l. cũ
duob. §. item Mela. ff. pro ſoc. Gl. in d. l. Sabi-
nus. ff. com. diuid. Pract. Papien. in forma li-
belli pro hæreditate vel re ſingula. diuid. in
gl. in ver. & in futurum. Et de ſylua cædua,
17 quod † ab vno ex ſocijs cędi poſſit, altero ſo
cio inuito, & non poſſit accuſari, tradit Bal.
in conſ. 37. nu. 4. li. 5. Socin. conſ. 58. ſub nu.
2. lib. 4. dummodo arbores grandes & fructi
feras non cædat, quia ad cædendũ non ſunt
deſtinatæ. Tiraq. in tract. de retract. conuent.
§. 3. gl. vni. nu. 24. circa finem. Et frumento
18 † empto communi nomine, ad hoc vt com-
muni nomine & communi periculo vende-
retur, quod vnus ex ſocijs recuſare non poſ
ſit, quin vendatur communi nomine & com
muni periculo, per text. in l. nam & Seruius.
§. ſi viuo. ff. de neg. geſt. tradit Decian. conſil.
19 97. nu. 44. lib. 2. Et ſi duo habent † fundum
communem, & vnus velit colere & ſemina-
re, alius vero ceruicoſus non velit, quod ſua
pars ſeminetur, ſi ſocius prudentior faciat
totum fundum coli, & ſeminari, quod non
tenebitur in aliquo alteri ſocio de fructibus
reſpõdere, etiam pro parte dominica, tenet
Salic. in l. iubemus. la 2. per gl. ibi in verſ. di-
uidere. C. de ſacroſanct. eccleſ. Alex. in l. 1. &
ibi Iaſ. nu. 26. C. qui teſtam. fac. poſ. Idem Iaſ.
in l. quominus, nu. 162. vbi hoc inquit ſingu
lare, & ſe alibi non legiſſe. ff. de flum. & in l.
ſerui electione, §. 1. nu. 19. vbi dicit mirabile,
ſi eſt verum. ff. de leg. 1. Marſ. ſing. 369. Natt.
conſ. 31. nu. 10. lib. 1. Surd. cõſ. 43. nu. 18. li. 1.
20 Contra hanc † Saliceti opinionem maxime
vrgere videtur text. in l. qui ſcit fundum, in
princ. ff. de vſur. vbi habetur, ꝙ qui ſcit fun-
dum cum alio ſibi communem eſſe, fructus,
quos ex eo perceperit, inuito vel ignorante
ſocio, non maiori ex parte ſuos facit, quã ex
qua dominus prædij eſt, ſed huic textui, ꝙ
non procedat, quando fundus totus fuiſſet
ſatus ab vno ex ſocijs, inuito altero ſocio, re
ſpondet Natt. in d. conſ. 31. nu. 10. li. 1. Muro
etiam cõmuni vtitur ſocius altero ſocio in-
uito ad vſum deſtinatum, dummodo quod
21 † ſuperædificatur ſit cõmune d. l. ſi ædes. ff.
com. diuid. & d. l. cum duob. §. item Mela. ff.
pro ſoc. Bar. Ang. & Florian. in l. quidam Ibe-
rus. ff. de ſeruit. vrb. præd. Cæpol. in tracta. de
ſeruit. vrba. præd. c. 40. ſub nu. 19. & 20. Cor.
cõſ. 90. nu. 14. & rurſus in eadem facti ſpecie
in cõſ. 113. lib. 2. Marſil. ſing. 154. Rimin. cõſ.
401. & conſ. 402. lib. 3. Burſat. cõſ. 57. nu. 2. &
conſ. 58. nu. 1. lib. 1. Surd. conſ. 233. nu. 1. li. 2.
Honded. conſ. 80. lib. 1. Et hoc eſt verũ, etiam
22 ſi feneſtræ † alterius ſocij in muro exiſtẽtes
claudantur, Cæpoll. in d. tract. de ſeruit. vrb.
præd. c. 62. tit. de feneſtra, ſub num. 5. Iaſ. in
conſ. 98. in 1. dubio. lib. 1. Pariſ. conſ. 63. li. 1.
Rimin. d. conſ. 402. nu. 2. lib. 3. Neuiza. conſ.
65. in fin. Bero. q. 26. num. 3. Burſat. conſ. 111.
num. 1. lib. 1.

Contrariam opinionem, quod non poſſit
23 † ſocius eleuare murum communem, ſi ob-
ſcurarentur feneſtræ alterius ſocij, tenet
Surd. conſ. 233. lib. 2. vbi nu. 14. dicit, ꝙ opi-
nio Iaſ. in d. cõſ. 98. eſt falſa, & expreſſe cõn-
tra deciſionem Alberic. in l. altius. C. de ſer-
uit. & aqua. & Cæpol. in tract. de ſeruit. vrba.
præd. c. 36. tit. de ſeruit. ne lumin. q. 7. qui di-
cunt, quod non licet ſocio ſuper cõmuni re
ædificare, quando per tale ædificium obſcu-
rantur ſocij lumina, quia tenetur ſeruare an
tiquam formã, ſuper quam erat ædificatum,
& reſpondendo ad Bero. d. q. 26. dicit, ꝙ con
trarium tenuit conſ. 132. nu. 12. lib. 3. & dicit
nu. 15. non obſtare quod voluit Cæpol. in d.
c. 62. quia loquitur, quãdo ſi non clauderen-
tur feneſtræ, nõ poſſet aliter ſocius vti parie
te communi, & eſſet ſibi inutilis, & loquitur
de pariete, in quo non poterant feneſtrę ędi
ficari, ne priuaretur alter ſocius vti eo ad
vſum deſtinatum. Prima opinio, quod mu-
24 rus eleuari † poſſit, & quod feneſtrę poſſint
claudi, ſequenda eſt, quia non licuit ſocio fa-
cere feneſtras in eo, ita vt impediretur ſo-
cius eo vti ad vſum deſtinatũ. Pariſ. d. conſ.
63. etiam ſi lumen aliunde habere nõ poſſet
etiam ſi offerret reficere alteri ſocio damna,
& intereſſe, & nõ dicitur conſenſiſſe ſocius
ſi vidit alterum ſocium facientẽ feneſtras in
muro, ita vt eas claudere nõ poſſit, l. inuitus.
ff. de ſeruit. vrban. præd. & ibi not. Bart. Ang.
& Caſtr. & poſt eum Pariſ. d. conſ. 63. nu. 8. &
Burſat. d. conſ. 111. nu. 4. lib. 1. & Surd. conſil.
387. li. 3. Et ceſſant conſiderata a Surdo, quia
non eſt verum, vt ipſe præſupponit, ꝙ clau-
25 dendo feneſtras præiudicium † inferatur ſo
cio, & mutetur forma veteris ædificij: non
enim infertur prę iudicium, ſi clauduntur fe
neſtræ, quæ ibidem ſtare nõ debent, in dam-
num alterius ſocij, & non mutatur forma ve
teris ædificij, ſi eo quis vtatur ad vſum deſti-
natum. Vbi daretur caſus, quod murus fuiſ-
ſet ad hoc deſtinatus, vt ibidem feneſtræ ſta
re deberẽt, & iſta eſſet eius antiqua forma,
Surdi opinio tenenda eſſet. Etiam eſſet te-
26 nenda, ſi, prout † erat in caſu ſuo, murus nõ
eſſet ſufficiens ad ſupportandũ maius onus,
vt tradit ſub nu. 8. & late quod nõ liceat ędi-
ficare ſuper muro communi, ſi obſcurarẽtur
lumina alterius ſocij, ſi murus non eſſet ha-
bilis ad ſupportandum maius onus, & ſi ædi-
ficaretur ad ęmulationem, tradit Burſat. cõſ.
57. & conſ. 58. lib. 1. Et ſi murus fuiſſe factus
27 † ſolummodo ad diuidendum, quod ſuper
eo non poſſit ædificari, quia ſic mutaretur
eius forma, & quia quis eo vteretur ad vſum
& finem non deſtinatum, tradit Petr. de V-
bald. in tractat. de duob. fratr. part. 8. nu. 45.

Boer.

Digitized by Google

Boer.conſ.5.Burſat.d.conſ.57.num.7.lib.1. Magon.in deciſ.Florent.deciſ.46. Qualiter
28 cognoſcatur, an murus † ſit communis pro diuiſo, ſeu pro indiuiſo, & an liceat eum ex cauare,& in eo caminū facere,vide Gabriel. conſ.149. & conſ.150. lib.1. Surd.conſ.126. lib.1.Maſcar. in tract.de probat. concl.1144. Etiam fine & vſu conſideratis,poteſt ſocius
29 † locare communem domum ſolitam locari,altero ſocio inuito,Bald.Angel.& Dec.in l.1.C.qui teſtam.fac. poſſ.Bal. in c. cum omnes.nu.20.de conſtit. Caſtr.in l.& hæc diſtinctio.§.cum fundum.ff.locati.Ruin.in l.ſerui electione. §.Labeo.col.6. verſ. ſi vero ſit rei contracta.ff.de leg.1. & ibidem Soc. ſub nu. 4.verſ.primus caſus eſt,& in conſ.58. col.1. lib.4.Menoc.in tract.de arbitr.Iud.caſu 442. Surd. conſ.43. num.8. lib.1. Et probatur iſta opinio,& iſta concluſio,non ſolum ea præcipua ratione, quia ſocio vti licet re communi ad vſum deſtinatum, inuito altero ſocio, etiam propria auctoritate remouendo impe
30 dimentum,puta frangendo † clauſuram,do mui ab altero ſocio impoſitam, vt per Caſtr. conſ. 395.in cauſa quæ vertitur in curia. nu. 2.lib.2.Crauet.conſ.4.num.10.lib.1.Granut. Theorem.2.num.4. ſed etiam quia quilibet
31 in † re communi pro indiuiſo dicitur habere partem in qualibet parte,etiam minima, & in quolibet ceſpite,gloſ.in l.ſi familiæ, in ver.parte.C.fami.ercic. Venafran.conſ.20. nu.15.Granut.d.Theor.2.in fin. & etiā quia
32 vbi res pro parte † expediri non poteſt, ſocius poteſt tota re vti ad vſum deſtinatum.l. heredes.§.ſi vnus.ff.famil.ercic.Rot.Genuē. deciſ.14.ſub nu.68. & quia ſocius poteſt fa-
33 cere ea quæ † ſocietati vtilia ſunt,& ab alio ſocio non poteſt prohiberi. Bero. conſ.131.
33 nu.11.lib.3.Et quod ſocius in vtilibus † a ſocio dicatur habere mandatum,tradit Gloſs. in l.nemo ex ſocijs. ff. pro ſoc.& in l.de pupillo.§.ſi pluriū,vbi Iaſ.ff.de nou.oper. nūc. idem Iaſ.in l.ſtipulationes non diuiduntur, nu.9.ff.de verb.obl.Surd.d.conſ.43. nu.9.li.
35 1. Et etiam quia poteſt ſocius † negotium gerere, ſi adſit intereſſe ipſius, etiam ſi non adſit con ſocij vtilitas, dummodo non adſit eius damnum.l.ſiſtulam.§.penult.& ſi.ff. de ſeruit.vrban.præd.Dyn.in c.in re communi, colum.2.de reg.iur.in 6.Gloſ.in d.l.Sabinus. quam dicit eſſe communiter approbatā. Socin.in d.§.Labeo.nu.7.Ruin.conſ.143.num. 19.lib.4.Ripa in l.quo minus.num.140.ff.de flumi.Surd.d.conſ.43.nu.10.Menoch.d.caſu 442.num.3.& 18. Et his rationibus attentis declarātur iura ſuprapoſita,in quibus habetur, in diſpoſitione facienda de re communi omnium cōſenſum requiri, nempe quod non procedāt vbi quis vtitur re ad vſum deſtinatum, & vbi quis diſponit de tota re vtiliter,quæ commode pro parte expediri non poteſt.Gomeſ.d.tit.de locat.ſub num.14. & Surd.d.cōſ.43.ſub nu.14.& ſub nu.15.Si igitur domus cōmode pro parte vtiliter locari
36 poteſt, pro parte † locantis ſolūmodo locatio erit facienda, & tota inuito altero ſocio locari non poterit.Menoc.d.caſu 442.nu.4. poſt Soc.in d.§.Labeo,ſub n.4.verſ.& ſi res diuiſionem,ex ſententia Salic.in l.iubemus la 2.C.de ſacroſ.eccleſ.per tex.in l.hæredes, §.ſi vnus.ff.famil.ercīſ.Surd.d.conſ.43.nu.8. vbi nu.12.dicit,procedere tā in prædio vrbano,quā in prædio ruſtico, ex Ruin.cōſ.143. nu.18.lib.4.Bero cōſ.173.nu.12.lib.1.Rip.in d.l.quominus.nu.140. Etiā ſi daretur caſus,
37 quod † ſocij conuenirent in locando, ſed vnus vellet locare perſonæ honeſtæ,alter vero inhoneſtæ,præferretur ille, qui vellet locare perſonæ honeſtæ,Angel.in d.l.1.C.qui qui teſta.fac.poſſ. Soc.d.conſ.58.nu.2.verſ. circa ſecundum,lib.4.& in d.§.Labeo.nu.5. Diſſentit ab hac opinione Rui.in d.§.Labeo verſ.ſi vero daretur,& in conſ.75. in fi.lib.1. ſed male,vt per Menoch.d.caſu 442.num.5.
38 Etiā ſi a perſona † inhoneſta plus mercedis daretur,nihilominus dāda eſſet perſonæ honeſtæ, quia honeſtas anteferri debet vtilitati, & apud viros bonos illud dicitur vtile, quod honeſtatem quoque continet. Et quod omni pondere grauior quam reliqua omnia honeſtas ſit habenda, & id eſſe vtile,quod honeſtum eſt,tradit Cicero li.3.offic. ver.cum igitur aliqua ſpecies.Et omnino perſonę inhoneſtæ domus non eſſet locandæ, ſi ex tali locatione inſurgeret peccatū,vt per Nauar. in manual.c.17.ſub nu.195.Graff.in ſuis deciſ.aureis,p.1.lib.1.c.24.num.20.Et ſi ambæ
39 perſonæ † eſſent honeſtæ, illa præferretur, quæ vellet locare plus offerenti, Ruin.conſ. 75.in fi.lib.1.Menoch.d.caſu 442.nu.6.
40 Si vero ambæ perſonæ † eſſent honeſtæ, & parem mercedē offerrent,quid agendum ſit,adſunt diuerſæ Dd.opiniones. Nā aliqui dicunt,quod donec erunt diſcordes,domus vacare debet. Angel.in d.l.1.C.qui teſtam. fac.poſſ.Soc.d.conſ.58.ſub nu.2.lib.4.& in l. ſi ſocius,nu.4.ff ſi cert.pet.& in d.l.ſerui electione,§.Labeo.nu.5.ff.de leg.1.Gomeſ. lib. 2.reſol.iur.tit.de locato ſub nu.14.Menoch. d.caſu 442.ſub nu.11.&12.dicit ad hoc conferre quod ait Bart.in l.huiuſmodi, §.vlt. in fin.ff.de leg.1.quod quando partes inuicem non conueniunt,res non ſortitur effectum. Et Soci. in dictis locis proxime allegatis pro hac opinione conſiderat duo fundamenta.
41 Vnum eſt, quod quando duo † concurrunt in concedendo ius indiuiſibile diuerſis perſonis,ſe inuicem impediunt,& nullius conceſſio ſortitur effectum. Io.And.in cap.in re communi,de regul.iur.in ſexto, vbi arguit, quod ſi duo patroni ſunt diſcordes, & præſentant diuerſas perſonas ad beneficium, quod eſt indiuiſibile, nulli ex præſentatis ius acquiritur. Alterum eſt fundamentum, quod in pari cauſa, inter ſocios regulariter de iure communi potentior eſt, cauſa pro-

prohibentis.l.Sabinus. ff.com.diuid.& ſub-
42 iungit,quod, vt ſupra firmaui,liceat † ſocio
vti re communi ad vſum deſtinatum, inuito
altero ſocio,procedit, quando ſocius vtitur
ad vſum deſtinatum,& alter non vult vti ad
vſum deſtinatum; & non procedit quando,
prout modo loquimur, vterque ſocius vult
vti ad vſum deſtinatum. Et ratio diuerſitatis
inter caſum & caſum eſt, quia in primo in
eo,qui vti non vult, non adeſt legitima cau-
ſa prohibitionis,ne alter vtatur;& in ſecun-
do caſu, cum vterque vti velit ad vſum deſti
natum, adeſt in vtroq; par ratio prohibitio-
nis,& ideo ſtante pari ratione ad inuicem ſe
impediunt, ex Ariſt.in lib.5. Metaph. & eſt
text.in l.vbi repugnantia.ff.de reg.iur. Alte-
43 ra eſt opinio, quod iſti ſocij † ſic diſcordes
Iudieis officio ad concordiã reduci debeant.
Bal.in c.cum omnes.nu.20. de conſtit. Ang.
in d.l.1.C.qui teſtam. fac.poſſ. per text. in l.
quoties.in princ.ff.de vſufr. & in l.huiuſmo
di.§.fi.ff.de leg.1.ita etiam tradit Socin.in d.
l.ſi ſocius, & in d.§. Labeo, & in d.conſ.58.
44 ſub nu.2. li.4. Verum licet Iudex poſſit † ſe
interponere pro concordia, tamen non po-
teſt cogere,Ruin.in d.§. Labeo.col.6.verſ.2.
caſu, & concordiam a Iudice poſſe ſuaderi,
non autem imperari, poſt alios tradit Iaſ. in
auth.ſi vero contigerit.col.vlt.C. de Iud.Fe-
lin.in rub.de treuga & pace. Dec. in l.quidã
æſtimauerunt,ſub nu.4.ff. ſi cert.pet.Duob.
45 caſibus † poſſet ſuaderi,& imperari; primo,
quando plures diſcordarent in pręiudicium
tertij.Bar.in l.huiuſmodi.§.vlt. & ibi Iaſ.nu.
10.ff.de leg.1.& in l.2.§.ex his.ff.de verbor.
oblig.Secundo,quando adeſſet timor ſcãda-
li.Bart.in d.l.huiuſmodi.§.vltimo.in fi.Aug.
in d.l.2.§.ex his.Chaſſan.conſ.1.verſ. ad ſe-
cundum pręſuppoſitum.num.18.Ruin.in d.
§.Labeo.col.6.verſ.2. caſu.Menoch.d. caſu
442.nu.9. Tertia & vltima eſt opinio, quod
46 ſorte † diſcordia hæc dirimatur. Ruin.in d.
§.Labeo.col.6.verſ. poſſet etiam ex ſenten-
tia.Bartol.in d.l. huiuſmodi.§.vlt.in fin. ſed
quod hoc remedium locum habere non poſ
ſit,tradit Menoch.d.caſu 442.num.10. ea ra-
tione,quia iſta ſit quæſtio facti, & non quæ-
47 ſtio iuris, & quod quæſtio † facti ſorte diri-
mi non poſſit,ſi partes contradicant, ex Ti-
raq.in tract.de iur. primog. q. 17.opinione 1.
nu.91.& in fin.quæſt.

Verũ ego ſi Iudex eſſem, ceſſante alia cau
48 ſa cogendi partes ad concordiam, ſorte † di
rimerem, cuius opinio eſſet ſequenda, &
deinde ſocios cogerem ad ſortis iudicium
obſeruandũ, vt dixi etiam in c. proxime præ
cedenti. fieri debere, vbi ſocij diſcordant in
reficiendo rem communem, quod enim con
tradictiones comprimat ſors, ſcriptum eſt
Prouerb.cap.18.Et ſic vtendo iudicio ſortis
dici non poterit, quod alter alterius volun-
tatem inuitus ſequi cogatur, quia cogitur
parere Iudicis præcepto fundato non in al-
terius voluntate,ſed in iudicio ſortis.Et dif-
49 ferentia, quæ fit † inter quæſtionem iuris &
facti,mihi non placet,quia, vt dixi in c.præ-
cedenti, diuerſa ratio inter vnam, & aliam
conſiderari non poteſt. Et ſortibus vſi fue-
runt Ioſue & Saul ſuper facto, & non ſuper
quæſtione iuris, vt habetur 26. quæſtio.2. in
princ.Redeundo ad ſuprapoſitam cõcluſio-
nem, ſi daretur caſus, quod vnus ex ſocijs
50 † recuſaret locare partem ſuam domus, lo-
cari ſolitam, & diceret, quod vellet inhabi-
tare pro parte ſua,recuſans tamen conduce
re partẽ alterius ſocij. Hoc caſu poſſit qui-
dem ſocius inhabitare, ſed tamen alteri ſo-
cio impedimento eſſe nõ debet, quo minus
poſſit partem ſuam alteri locare, niſi domus
eſſet talis,quę commode per cænacula diui-
di non poſſit,vel quod ſocius vellet introdu
cere in parte ſua perſonas inhoneſtas & ſu-
ſpectas.Caſtren.in l.hæc diſtinctio.§.cũ fun-
dum.ff.locati.mouetur per gloſ. in l.non ali-
ter. ff.de vſu & habitat.Petr.de Vbal.in tra-
ctat.de duob.fratr.part.1. ſub num.12. Et in
51 hoc caſu † ipſis diſcordantibus aliud reme-
dium non datur, niſi quod deueniant ad di-
uiſionem,Socin.in d.l.ſi ſocius, ſub nu.5.ff.
ſi cert.pet.& in d.§. Labeo,ſub n.6. Gomeſ.
lib.2.reſolut.iur.tit.de locat.ſub nu.14. Me-
noch.d.caſ.442.num.11. Et ſi daretur caſus,
quod ſocius, qui vult inhabitare, vellet etiã
conducere partem alterius ſocij, qui tamen
52 potius vellet † eam extraneo locare, Socin.
in d.l.ſi ſocius, num. 6.& in d.§.Labeo.num.
7.& in d.cõſ.58.col.pen.lib.4.tenet, ſocium
iſtum cogi poſſe ad locandum partem ſuam
alteri ſocio,inhabitare volenti,potius quam
extraneo, & Socinum ſequutus eſt Ruin. in
conſ.143. num.19. verſ. ſed his non obſtan-
tibus lib.4.Gomeſ. d.lib.2. reſol.iur.ſub nu.
14.Menoch.d. caſu 442. num.14. & 15.qui
poſt Socin. dicit ita ſenſiſſe Bal. in l.1. nu.7.
C.qui teſtam. fac.poſſ.& quod hanc viſus eſt
probare Iaſ.ibidem num.25.Dec.num.29.&
Marſ. ſing.369. Et vltra Baldi auctoritatẽ ea
53 ratione † mouetur Socin. ad tenendam hãc
opinionem, quia regula eſt,quod ſocius in-
uito ſocio poteſt vti re communi, ſi alterius
ſocij prohibentis non intereſt, & ille qui
vult partem ſuam extraneo locare, non po-
teſt probabiliter prætendere intereſſe,ſi po-
teſt eandem mercedem, & pecuniam a ſo-
cio inhabitare volente recipere, quam reci-
peret ab extraneo,arg.l.nummis.ff.de in lit.
iur. Gloſs.in d.l.Sabinus.ff.commun. diuid.
54 Contra † hanc rationem inſurgit Ruin. pa-
rum ſibi conſtans in d.§. Labeo, column.7.
verſ.& minus etiam, dum dicit Gloſ. in d.l.
Sabinus. loqui,quando vult quis vti re com-
muni, abſque eo quod petat noui aliquid
fieri ab alio ſocio. Petendo enim, quod ali-
quid faciat, ſi facere debet inuitus, dicitur
agi de eius intereſſe.Nam, vt dixi in cap.præ
cedenti,nu.27.ex Natt.conſ.215.nu.7.lib.1.
& ex

& ex Surdo in conſ.387.nu.11.lib.3. qui mu
55 tat veterem formam ædificij inuito † ſocio dicitur deteriorem facere, licet videatur meliorare, per l.vſufructuarium nouum tectorium.ff.de vſufr. Et quemadmodū qui ſuam explet voluntatem dicitur lucrari, Gloſ.in l.fi.ff.de vſufruct.gl.in l.penul.ff.de cond.cauſa data.Tiraq.in tract.de vtroque retract. in præfat.nu.28. Couar.in reg. peccatum.p.2. §.1.nu.1.Becc.conſ.20.nu.17.Neuiza.conſ. 74.Surd.conſ.440.num.3.lib.3. ita damnum pati dicitur, qui inuitus aliquid facere cogitur.

Adhærendo opinioni Socini Menoch. in d.caſu 442.ſub nu.18.reſpondet, quod iſtud
56 intereſſe † ſolius voluntatis non eſt conſiderabile, ſed quod potius debet dici quædā iniquitas & peruicacia, & ad eiuſdem Socini opinionem probandam addit aliam rationem, quam ſenſiſſe dicit Bal. ſubobſcure admodum loquens in d.l.1.num.7.qui teſtam. fac.poſſ.nempe quod in re communi ſpectatur arbitriū boni viri, & ideo æquum præferri debet iniquo, §.vlt.Inſtit.locati. vbi gl. & bonus vir non debet arbitrari, vti æquitatis amator, quod domus cōmunis ſocio non ſit concedenda, ſoluenti debitam mercedē, &
57 non extraneo. Et cum hac opinione † ego etiam pertranſeo, quia non procedunt in ea tradita a Natt. & Surd. quia loquuntur ipſi, quādo mutatur forma rei, & hic nulla interuenit mutatio, & cum iſte ſocius intēdat locare, certe æquitas ſuadet, quæ maxime inter ſocios ſeruanda eſt, ꝙ magis licet conſocio, quam extraneo, & hoc eo magis procedit, ſi ſocius inhabitans haberet vxorem, & filias, vt Menoch. conſiderat d.caſu 442. nu. 21. Prędicta vero de domo ſolita locari, quod locari poſſit, non procedent, quando do-
58 mus † non eſſet ſolita locari, quia altero ſocio recuſante, quod locetur, non poterit locari, ita tenet Soc.in d.cōſ.58.ſub nu.1.verſ. hanc etiam.lib.4. vbi tamen ex ſententia Bal. in c.cum omnes, nu.20.de cōſtit.dicit, quod Iudex arbitrabitur vtilitatē vtriuſque partis & illud faciat fieri concorditer. Ab hac opinione diſſētit Rui. in d.§.Labeo.col.6.verſ. ſed primum dictum; & vult, quod impediatur locatio ex regula l.id quod noſtrum.ff.de reg.iur.& quia quis ratum habere non cogitur id, quod ſuo nomine factum eſt, etiā vtiliter, ſubiungendo tamen, quod ſi ex cōtradicentis iniuſto impedimento locare volēs ſentiat damnum, erit impediens obligatus ad intereſſe, ex Bal.in c.1.§.ſi quis, de manſo.de cōtro.inueſti. Cum Socino hoc totum
59 † relinquendum eſſe Iudicis arbitrio tenet Menoch.d.caſu 442.in fin.ob ſummam æquitatem, quæ inter ſocios obſeruari debet. §. vltimo.Inſtit.de ſociet. Et ſi adhiberi poteſt, ſubiungit ab initio remedium locando domum, id quidem ſatius eſt, quam differre, & deinde condemnare impedientem ad intereſſe, illius enim iniuſte impedientis calumnia ab ipſo exordio præſeruanda eſt.

60 Mihi non placet neq; † opinio Socini, neque opinio Ruini, inquam Socini opinio nō placet quia, vt, iam ſupra dictum fuit, poteſt Iudex perſuadere concordiam, ſed non imperare, & quod ſuo arbitrio poſſit Iudex partes reducere ad concordiam, hoc non dicit Bal.in libro meo in d.cap.cum omnes, quando, pro vt in præſenti, præſupponimus, do-
61 mus non † eſt ſolita locari. Licet enim Iudicis arbitrium maxime ſit attēdendum in ſocietate, tamen id verum eſt intra ſocietatis fines, & vltra fines ſocietatis, quod ſocius cogi poſſit ad aliquid faciendum Iudicis arbitrio, minime verum eſt. Et hoc eſt, quod vult dicere. Ruin.in d.§.Labeo, quod ſocius non cogitur habere ratum id, quod ſuo nomine vtiliter geſtum eſt, nempe extra fines ſocietatis. Et ad hoc facit, quod ſupra dictū fuit, ſocium poſſe vti re communi, ſi adſit eius vtilitas, dummodo non adſit alterius ſocij damnum, ſi vtatur tamen intra fines ſocietatis, & ad vſum deſtinatum, & non vltra vſum deſtinatum. Et non placet opinio Rui
62 ni in ea parte, dum vult, quod ſocius † iniuſte recuſans teneatur ad intereſſe, hoc enim non dicit Bal.in d.c.ſi quis, de manſo. Et ſi, prout Ruin. præſupponit, ſocius poſſit prohibere, ne locetur per regulam l.id quod noſtrum; & quod non cogatur habere rata vtiliter geſta ſuo nomine, vtique non poterit dici, quod iniuſtum ſit impedimentū, & per conſequens quod teneatur alteri ſocio ad intereſſe, quia intereſſe non debetur dolo, & culpa ceſſante, & qui iure ſuo vtitur, dolo & culpa carere dicitur, & teneo quod in hoc caſu inter ſocios diſcordantes nullum aliud adſit remedium, niſi quod deueniant ad diuiſionem, iuxta dicta ſupra nu.35.

63 Quid ſi tota domus † fuerit inhabitata ab vno ex ſocijs, vtrū alteri ſocio pro parte ſua teneatur ſoluere mercedem? Petr.de Vbald. in d.tract.de duob.fratr.p.5.ſub nu.11.dicit, quod non tenetur ad penſionem, quia habitatio eſt actus, qui pro parte expediri non poteſt, & ideo habitans cēſetur vti iure ſuo, l.merito. ff. pro ſoc. & hanc opinionem tenere citantur Gloſ.in d.l.Sabinus. ff.comm. diuid.& ibi Flot.colum.prima. Bald. Angel. Coman. Caſtrenſ. Aret. & Roman. in l. duo fratres.ff.de acquiren.hæreditat. Bal.in cap. 1.§.præterea ducatus, colum.2.nu.7.de prohib.feud.alienat.per Federic. Caſtr.in l.1.C. qui teſtam.facer.poſſ.& ibi Iaſ.num.10.& in §.Labeo.num.17.Socinus in l.ſi ſocius. ff. ſi cert.petat.& in conſil.58. ſub num.4. in fin. vbi de communi teſtatur, & de communi etiam teſtatur Menoch.conſ.121.ſub nu.103. libro 2. Sed quid dicendum eſt, ſi domus
64 erat † ſolita locari, & ſocius locatione finita, eam iterum non locauit, ſed in ea inhabitauit, vtrum teneatur ad mercedem,

& quod eam ſoluere teneatur,dicendum vi
debatur,quia fructus,qui ex re cõmuni per-
cipiuntur,vt dixi ſupra num.16. communes
eſſe debent,per text.in l.qui ſcit fundum.in
princ.ff.de vſuris, & eſt text. in l. ſi quis pu-
tans.§.1.ff.com. diuid. & ſi vnus ſolus inha-
bitat, dicitur percipere totam commodita-
tem,& ideo tenetur medictatem penſionis
alteri ſocio debitam ſoluere. Et in hoc caſu
non videtur obſtare, quod ſocius non tenea
tur ad mercedem,quia vti non poteſt in par
te, quod non vtatur in toto, & non videtur
65 obſtare, quod tunc demum † ſocius tenea-
tur reſtituere partem fructuum,quando pro
ueniunt ab extra,vt dicitur de fundo ruſtico
& dicitur de penſionibus,quæ percipiuntur
ab extra, nempe ab inquilino de fundo vr-
bano, ſed quod non teneatur aliquid dare
ſocio ratione commoditatis, quam ex re ip-
ſa intrinſece puta inhabitando capit, vt di-
ſtinguit Gomeſ.in lib.2.reſolut.iur.tit. de lo
cato.ſub num.14.

Nam ad prædicta reſpondetur, quod pro-
66 cedunt † in domo non ſolita locari: tunc e-
nim ſocius, ſi in ea habitat, & ſic intrinſece
ex ea commoditatem recipit,aliquid ſolue-
re non tenetur, ſed ſi ſit ſolita locari, & ſic
ſolitũ ſit, quod extrinſece fructus ex ea per-
cipiantur, percipiẽdo ſocius pro ſe id, quod
ab alio ad alterius etiam ſocij vtilitatẽ per-
cipere ſolitum erat, conuenientiſſimum vi-
detur, quod etiam partem mercedis alteri
ſocio debitam ſoluat. Et eſt ratio diuerſita-
tis inter domum non ſolitã,'& inter ſolitam
locari,quia ſi nõ eſt ſolita locari,recte ſocius
ea vtitur ad vſum deſtinatum, & ſi eſt ſolita
locari, male facit ſocius eam non locãdo, &
eam retinendo,contra ſolitum, & vſum de-
ſtinatum. Et iſta opinio mihi placet, licet,
quod partem aliquam penſionis ſocius inha
bitans alteti ſocio ſoluere non teneatur,te-
neat Gran. Theorem. 2. num. 3. vbi ita Rot.
Rom.tenuiſſe dicit,vt per Moed. deciſ.287.
in cauſa Romana penſionis domus,quę hoc
nõ dicit vt in ea videre licet. Altera eſt quę-
67 ſtio in propoſito de † domo cõmuni, vtrum
ſocius inhabitans domum communem, con
uentione inita de ſoluendo mercedem alte-
ri ſocio,teneatur finito tempore conuentio
nis,ſi domum habitare continuauerit,ſolue
re ſolitam mercedem, quaſi dicatur durare
eadem conuentio,iuxta text.in l. item quæ-
ritur. §.qui impleto.ff.locat.Opinionem af-
firmatiuam, quod ſolitam penſionem ſolue
re teneatur,tenet Petr.de Vbal.in d.tractat.
de duob.fratr.p.5.ſub num.11.verſ.circa pri
68 mum. Sed hanc opinionem † ſibi nunquam
placuiſſe dicit Granu.d.Theorem.2. ſub nu.
1.quia d.§.qui impleto. ideo,pcedit, ne poſt
tempus illicite quis inhabitare cenſeatur,
quæ ratio ceſſat in ſocio,qui ſemper iure li
cito totam domum communem,& pro indi
uiſo ſocio adhuc inuito inhabitare poteſt,
etiam non ſoluta aliqua penſione,pro parte
alterius ſocij, quia vtitur re communi,& ad
vſum deſtinatum,& hanc opinionem tenen
tes citat Moedan. d. deciſ.289. Quę deciſio
hoc non dicit;eſt deci.13.tit.de loca.in cõm.
Rip.in d.l.ſerui election.§. Labeo.nu.14. ff.
de leg.1.& in d.l. quo minus, num.141.ff.de
flum. Anch. Regienſ. q.28.nu.2.lib.2.Andr.
Gail.in ſuis obſeruat.tit.de pignor. obſer.2.
nu.4.Gomeſ.lib.2. var.reſolut. c.3.tit.de lo-
69 cato.ſub nu.14.in fi. Mihi autẽ † magis pla-
cet opinio Petri de Vbaldis, quia ſi domus
eſt ſolita locari,& ſocius in ea inhabitat, di-
cendum eſt,quod id faciat iuxta ſolitũ, cum
ſolitum ipſe alterare non poſſit,& ideo ſoli
to vti præſumatur, ne contra ſolitum facere
præſumatur; & ratio conſiderata a Gome-
ſio,quod ſocius ſuo iure vti pręſumatur,mi-
litat contra eum, qui cenſetur vti iure ſuo,
vt dixi iuxta ſolitum, cum in eius poteſtate
non ſit ſolitum alterare, in præiudicium al-
terius ſocij,& poteſt conſiderari,quod habi
70 tare & locare † a pari procedunt.l.cum anti
quitas.C.de vſuſt.& cum ſi locaretur, tene-
retur ad penſionem; ita etiam dicendũ ſit,
quod eam ſimpliciter inhabitando, cum ſit
ſolita locari,ſoluere teneatur,cum ipſe ean-
dem percipiat commoditatem inhabitando
ſimpliciter,& alter ſocius idẽ patiatur dam-
num,ſi mercedem non recipiat,& hanc opi
nionem tenet Alciat.de præſ.reg.2.præſ.17.
& ab hac ſententia non eſſe tutum recede-
re dicit Ronchegall.in l.eandem,in princip.
ſub nu.127.ff.de duob.reis.Quatenus etiam
dictum fuit ſupra,ſocium de re communi vl
tra partem ſuam diſponere non poſſe, & ab
71 altero† ſocio non cenſeri habere mandatũ,
notãdum eſt etiam, aliter eſſe dicendum in
rebus deſtinatis ad vẽdendum,puta in mer-
cibus, quia eas vnus ſocius ſolũmodo in to-
tum vendere poterit, & dicunt Dd. ex eo,
quia iſtæ ſunt deſtinatæ ad vendendũ, quod
in eis vendendis ſocius ab altero ſocio cen-
ſetur habere mãdatum,vt ſupra dixi, vt per
Rimin.iun.conſ.331.num.11.lib.3. Decian.
conſ.30.nu.4.lib.1.Rota Genuenſ. deciſ.14.
ſub nu.67.& ſeq.Et ſi ſocij habitãt in diuer-
72 ſis † locis,puta vnus Peruſiæ,alter Florẽtiæ,
quod ad inuicem præpoſiti cenſeantur, tra-
dit Bart.in l.eadem,in princ.q.7.ff. de duob.
reis,& in auth.hoc ius porrectũ.C.eod.& in
l.ſeruus cõmunis.ff.de ſtipul.ſeruo. Ronche
gal.de duob.reis.nu.195.ſed,vt dixi,quia in-
ſpecto fine, res vęnalis põt alienari a quoli-
bet ſocio,ſi ſunt in eadẽ ciuitate,ita pariter,
ꝙ poſſint alienari ſi habitẽt in diuerſis ciui-
tatib.non quia cenſeantur habere mandatũ,
ſed quia ita fieri põt fine ſocietatis inſpecto,
cum ad hoc fuerint emptæ,vt vendantur, &
ad hoc,vt lucrũ ex venditione perciperetur
& ita qđ mandato non ſit opus, vbi iure pro
prio res experiri poſſit a ſocio, conſiderat
Rota Genuenſ.d.deciſ.14 nu.68.& ita quod

Bart,

Digitized by Google

Bart. improprie loquatur, dum vult, quod ſocij dicantur adinuicem præpoſiti, ſi habitãt in diuerſis ciuitatibus, tradit Rota Genuen.
73 d. deciſ. 14. num. 71. & 72. Et quod vnus † ex ſocijs ſolus poſſit res ſocietatis vẽdere quando ſocietatis conuentione & fine inſpecto, poteſt ſolus adminiſtrare, tradit Alex. conſ.
74 210. nu. 10. lib. 7. Et quod ſocius † non dicatur excedere ſocietatis formam, ſi faciat ea, quæ ſecundum ſolitum finem ſocietatis inſpiciunt, vt ſi emat & vendat ad credẽtiam, & ſi faciat ea, quę ſocietati magis vtilia ſunt tradit late Cephal. conſ. 768. lib. 5.

75 Mãdatum, etiam † in iudicialibus, ſocius ab alio ſocio, habere non dicitur, & vnus ex ſocijs contra debitorem fundari, in ſolidum agere non poteſt, ſine mãdato Bart. in l. eandem in princip. in 7. quæſt. ff. de duobus reis Alex. qui teſtatur de communi in l. ſi vnum in princip. num. 2. & num. 4. ff. de pactis, & ibi Iaſ. num. 2. Mocius in tractat. de contract. titul. de ſocietat. verſicul. venio ad quintum num. 20. rerum ſtante ſtatuto prout eſt Florentiæ, quod ſocij obligentur in ſolidũ Rot. Ciuit. præfat. tenuit, quod etiam vnus ex ſocij, poſſit exigere a debitore in ſolidũ, quia in ſtatutis habet locum ratio caſus conuerſiua Bald. in l. ſi quis argentum ſub nu. 6. C. de donat.

76 Quando vnius ſocij † nomen ſolius eſt inſcriptum in libris, & ipſe ſolus a creditoribus conueniri poteſt, etiam ſolus vendere de bonis communibus, & ſatisfacere creditoribus, & alia facere quæ ſunt dependentia ab inſcriptione de ſolo ſuo nomine facta Alex. conſ. 210. num. 10. lib. 7. argumento textus in l. ff. de inſtit. & in l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur.

77 Ad ea quæ dicuntur de † emptione, & venditione ad credentiam aduertẽdum eſt, quod ſi in inſtrumento, ſeu apocha ſocietatis dictum fuit, quod poſſit ſocius exercere ſocietatem inueſtiendo, & diſinueſtiendo ad arbitrium boni viri, & more legalis mercatoris, nihilominus poterit emere merces ad credentiam, non obſtantibus illis verbis, inueſtiendi, & diſinueſtiendi. Cephal. conſ. 768. num. 16. lib. 5. ad cuius dicta eſt animaduertendum, quia præſuponit, quod de conſuetudine probata, ſic venirent dicta verba interprætanda, nam ceſſante conſuetudine tenendum videtur, quod ſolum ei licuerit mercaturam exercere cum capitali poſito in ſocietate, inueſtiendo, & diſinueſtiendo arbitrio boni viri, nam quod vnus ex ſocijs, qui adminiſtrat, nam poſſit capitale augere, ſed tantum debeat negociari cum capitali poſito a principio tradit Caſtren. cõſ. 415. in fin. lib. 1. habetur ſupra cap. 15. num. 69. ita dicendum videtur, quod vltra capitale ei mercium quantitatem augere non liceat, & quod ad credẽtiam ſit ei emere permiſſum intra capitalis quantitatem, ſed non in maiori quantitate vltra capitale poſitum & ita procedunt tradita a Cephal. d. conſil. num. 20. dum ex Caſtrenſ. in l. 3. §. non autem. ff. de inſtitu. vult, quod quemadmodum ille qui habet mandatum ad vendendum poſſit vendere ad credentiam, ita qui habet mandatum, ad emendum poſſit emere ad credentiam.

CAPVT XXIX.

De Accidentalibus ſocietatis.

SVMMARIA.

1 *Accidentalia conſiderantur ratione culpæ, ratione moræ, & ratione pacti appoſiti ſupra naturam contractus.*

Accidens eſt quædam forma ſuperaddita ſuper naturam contractus.

2 *Pœna apponitur in contractu ſocietatis.*

Pœna promiſſa per ſtipulationem, prima obligatio non nouatur, ſed per vnam tollitur altera, quatenus concurrunt.

3 *Pœna debetur, ſub qua promiſit ſocius non obligare res ſocietatis.*

Socius, ſi quiete cum ſocio viuere promiſit, ſub pœna dupli, & cum occidat fiſcus tenetur ad pœnam.

Pęna, quod pacta ſeruentur, debetur ſecuta inobſeruantia.

4 *Pęna pro qua quãtitate promitti & exigi poſſit, duodecim ſunt opiniones, remiſſiue.*

5 *Pęna legalis non poteſt, ſed cõuentionalis poteſt excedere quadruplum, ſiue apponatur per verba multiplicatiua, puta duplum, ſeu quadruplum, ſiue per verba numeralia, puta centum, & ducenta, cum diſtinctione tamen.*

6 *Pęna conuentionalis ſi ſit promiſſa per nomina multiplicatiua, non poteſt excedere, ſi per nomina numeralia, poteſt excedere quadruplum, & eſt magis communis opinio.*

7 *Pęna quod non exigatur vltra intereſſe, eſſe communem opinionem dicunt aliqui.*

8 *Pęna an debeatur vltra intereſſe, diſtinguitur alio modo.*

9 *Pęna ratione contemptus ſi excedat duplum, a Iudice taxatur.*

10 *Pęna, ſi adijcitur contractui continenti certã quantitatem, non poteſt excedere duplum.*

11 *Si vero adijcitur contractui continenti incertam quantitatem, non poteſt excedere verum intereſſe.*

12 *Pęnam moderandi qualitas poteſt pendere a Iudice, licet conuentionis ſubſtantia pendeat a partibus.*

13 *Pęna ex certa ſcientia promiſſa vtrum poſſit excedere quadruplum, & nu. 14.*

15 *Pęna ſtante iuramento, vtrum poſſit excedere quadruplum, & nu. 16. & 17.*

18 *Pęna promiſſa debetur etiam æquitate inſpecta, & de iure canonico, & nu.19.*

20 *Pęna exigi poteſt, etiam in conſcientia.*

Pęnam ſi non ſoluat debitor non requiſitus non peccat.

21 *Fallit pro quantitate veri intereſſe.*

22 *Fallit ratione periurij.*

23 *Fallit, ſi eam ſoluere fuit condemnatus.*

24 *Pęna, quod in conſcientia exigi poſſit, vltra verũ intereſſe, limitatur, ſi exigi debet a perſonis eccleſiaſticis.*

25 *Pęna exigi non poteſt, quando fuit adiecta in fraudem vſurarum.*

26 *Pęna dicitur adiecta in fraudem vſurarum, ſi fuit adiecta quantitati, ſecus ſi fuit adiecta facto.*

27 *Pęna ſi fuit adiecta quantitati, non cenſetur adiecta in fraudem vſurarum, ſi fuit adhibitum iuramentum.*

28 *Iuramentum reddit contractus magis ſuſpectos.*

29 *Procedit, quando eſſet omnino inſolitum.*

30 *Contraria opinio vera, quia non erubeſcit fęnerari, qui non erubeſcit iurare.*

Iuramentum auget præſumptionem vſurarum.

31 *Pęna promiſſa ab vno ex ſocijs an altero contraueniente debeatur.*

32 *Pęna, ſi plures promittant, ſi vnus contrauenerat, an in totum debeatur.*

33 *Quid, ſi plures pro vna perſona reputentur.*

34 *Quid, ſi promiſſio continet quid indiuiduum.*

35 *Nunciatione ſpreta ſi ſocius ædificet, non nocet alteri ſocio.*

36 *Socius & Procurator non poſſunt facere delinquendo incidere alterum ſocium, & dominum in pęnam.*

37 *Socius, qui ſpreta nunciatione ędificauit, poteſt repetere expenſas ab altero ſocio, ſi a principio ædificare vtile fuit.*

Nunciatio facta ab vno ex ſocijs non prodeſt omnibus, ſed nũciatio facta vni ex ſocijs nocet omnibus.

Iuramentum habet vim clauſulæ, rato manente pacto, ideo poterit pęna peti.

38 *L. ſi quis maior. C. de tranſact. habet locum in ſocietate iurata.*

39 *Secundum aliquos non procedit de iure canonico.*

40 *Tenendum eſt, quod etiam procedat de iure canonico.*

41 *Leges ciuiles loquentes de contractibus ſunt approbatę de iure canonico, vbi non conſtat de expreſſa contradictione.*

42 *Mora de iure ciuili purgari non poteſt, ſtante iuramento.*

43 *Mora, quod in omnibus locis purgari poſſit de iure canonico, tam in foro fori, quam in foro poli, tenent aliqui.*

Mora, quod purgari poſſit in foro poli, ſed non in foro fori, de iure canonico tenendum eſt.

Intellectus c. potuit, de locat.

Celeriter quando ſatisfactio facta dicatur, ſtatur Iudicis arbitrio.

44 *Moræ purgationi non eſt locus, quando adeſt pactum reſolutiuum.*

45 *Mora non purgatur, ſi eius purgationi fuiſſet renunciatum.*

Moræ purgationi dicitur renunciatum, quando fuit renunciatum omni iuris, & legum auxilio.

46 *Iuramentum quid operetur in contractibus, & numero 47.*

48 *Fideiuſſores apponuntur pro maiori ſecuritate.*

Fideiuſſores cuilibet obligationi accedere poſſunt.

49 *Fideiuſſor non obligatur, ſi non adeſt principalis obligatio.*

Fideiuſſor non obligatur, ſi principalis contrahẽs non poſſit contrahere vigore ſtatuti.

50 *Etiam ſi ſe obligat principaliter, & in ſolidum.*

51 *Fideiuſſor ſi ſe obligat principaliter & in ſolidum, ſi principalis non poteſt contrahere, dicitur color quæſitus, & fideiuſſoris obligatio non valet.*

52 *Contraria eſt opinio, quod fideiuſſor ſit obligatus, & nu. 51. 53.*

54 *Et ſi iuraſſet fideiuſſor, licet non valeret contractus, teneretur ad obſeruantiam iuramenti.*

Et teneretur vti expromiſſor, qui ſe obligat pro non obligato.

55 *Fideiuſſor re, loco & tempore & cauſa, in plus obligari non poteſt, poteſt tamen duriori vinculo obligationis aſtringi.*

56 *Fideiuſſor ſi promittat ſoluere eam quantitatem, in qua debitor principalis ex punctis rationibus debitor apparebit, & ſi decedat debitor rationibus non expunctis, fideiuſſor non erit obligatus.*

57 *Sed quod dicitur de morte, non procedit, ſi principalis aufugiat, niſi fuga ſit cum conſenſu fideiuſſoris.*

58 *Fideiuſſori & correo ſoluenti cedi debent actiones, & habent exceptionem cedendarum.*

59 *Exceptio cedendarum competit, etiam ſi contra cedentem reſultaret.*

60 *Ceſſio eſt neceſſaria, alias alia actio non competeret.*

61 *Cedens tenetur etiam dare ſcripturas.*

62 *Ceſſio an ſtatim, facta ſolutione, fieri debeat, ad hoc vt valeat, & nu. 63. & 64.*

65 *Ceſſione non facta erit agendum actione negotiorum geſtorum.*

66 *Officialis ſolus dicitur principalis in ſocietate officij, fideiuſſores licet ſint obligati in ſolidum, non per hoc ſunt plures rei, cum aliter ſenſiſſe contrahentes appareat.*

67 *Correi dici non poſſunt, qui obligantur ex ſtipulatione, & non ex ſocietatis contractu, & correi ſunt illi, qui obligantur ex eadem cauſa, & ex eodem contractu.*

68 *Principalis in ſocietate officij dicitur ille, qui vere recipit pecunias, & alij cum eo obligati dicuntur fideiuſſores.*

69 *Fideiuſſor dicitur etiam officialis, quia reſpectu eius qui pecunias habuit, & ſocietatem contrahere non poterat, dicitur color quæſitus.*

70 *Officialis, quod aliquando dicatur principalis, aliquando fideiuſſor, qualiter procedat.*

71 *Officiales & omnes alij obligati quod dicãtur fideiuſſores, & qui recipit pecuniam principalis.*

72 *Societas officij ſuſtinetur ſolummodo ob periculum mortis.*

Ceſſionem impetrare vtile eſt, licet competat actio negotiorum geſtorum.

73 So-

73 *Socius non repetit ſoluta actione negotiorum geſtorum, ſed actione pro ſocio.*
74 *Literas ſcribens approbando perſonã alicuius, ſi contineant verba generalia, nõ dicuntur obligatoria; ſecus ſi ſpecialia.*
75 *Literæ mercatorum vbi eſſent dubiæ, intelligi debẽt ſecundum eorum conſuetudinem.*
76 *Literæ cambij qualiter obligent, ſcribentẽ, remiſſiue.*
77 *Literas recipiens ſi non contradicat, an dicatur fateri contenta in eis, remiſſiue.*
78 *Inſtrumentum & contractus differunt, ſicut continens & contentum.*
79 *Societas perfecta dici non poteſt ante confectam ſcripturam, ſtante partium conuentione.*
80 *Si partes ſimpliciter dixerunt, de ſocietate deberi cõfici inſtrumentum, an ſit perfecta, antequam conficiatur? Vna eſt opinio negatiua.*
81 *Altera eſt opinio affirmatiua, quæ magis placet.*
82 *Inſtrumentum, ſi debet confici de conſuetudine, intelligitur ſolummodo quoad probationem.*
83 *Scriptura ſi eſt neceſſaria ad probationem, ſocietas non poterit probari, niſi per ſcripturam, & partis confeſſionem.*
84 *Scriptura priuata quod habeat vim publici inſtrumenti, an fieri poſſit partium conuentione.*
85 *Opinio affirmatiua probatur.*
86 *Scriptura priuata ſi vim cameralis obligationis habere debeat, ex partium conuentionẽ, ſufficit ad obtinendam executionem.*
87 *Inſtrumentum vbi eſt conficiendum, poteſt etiã quis cogi ad opponendum in eo clauſulam quarantigia, & obligationem cameralem.*
Contraria opinio magis placet.
88 *Inſtrumentum debet cõfici de qualibet obligatione.*
89 *Dũmodo nõ adſit alia ꝓbatio, puta ſcriptura priuata*
90 *Inſtrumentum continens debitum, debet cancellari facta ſolutione, & non ſufficit facere inſtrumẽtum quietationis.*
91 *Inſtrumenta debent confici ſecundum conſuetudinẽ, & in eo apponi debet obligatio cameralis, ſi ita eſt conſuetum.*
92 *Promittens indemnes conſeruare duos inſolidum obligatos intelligitur pro virili.*
93 *Diſpoſitio. l. ſi quis maior. C. de tranſact. vti dura, et odioſa, vix obtineri poſſet in practica.*
Sed hoc non eſt verum quo ad commodum proueniens ex contractu.
94 *Dolus requiritur, vt habeat locũ. d. l. ſi quis maior. et eo ſtante non poteſt mora purgari, & dicitur probatus ſi conuentioni fuit contrauentum.*
95 *Pœna promiſſa cum iuramento non debetur niſi quatenus concurrat cum intereſſe & non poteſt peti ab eo, qui pro ſui parte contractum non obſeruauit.*

LOquendo de accidentalibus Bald. in l. t.
ſub num. 2. C. commodati. dicit, quod tri
1 pliciter accidentalia † in contractibus con-
ſiderari poſſunt, nempe ratione culpæ, ra-
tione moræ, & ratione pacti appoſiti ſupra
naturã contractus. Et iterũ de eis loquendo
in l. in vendẽtis. ſub n. 7. C. de cõtrah. empt.
dicit, quod accidens in contractu eſt quædã
forma ſuperaddita ſupra naturã contractus
ex aliquali modo, vel pacto, quæ poteſt adeſ
ſe & abeſſe abſque ſubiecti corruptione, vt
etiam retuli ſupra c. 2. nu. 17. Et quia de acci
dentalibus à pactis prouenientib. nõ ſolum
locutus fui in d. c. ſed in diſcurſu totius tra-
ctatus, & de culpa & de mora locutus fui ſu
pra c. 22. modo, quia hic congruus eſt locus,
iuxta præpoſiti ordinis ſeriem, agam de qui
buſdam alijs accidentalibus, quę in ipſo cõ-
tractu apponi à contrahentibus ſolent. Et
2 primo quæro de pęna, quæ à ſocijs † aliquan
do ſtipulari & promitti ſolet? Quod enim
hoc fieri poſſit, eſt tex. in l. ſi quis a ſocio, &
in l. ſeq. & in l. duo ſocietatẽ. ff. pro ſoc. qui-
bus in iuribus probatur, vt ibi per glo. Bar. &
Bald. ex ſtipulatione pęnali, appoſita in con-
tractu ſocietatis, primã obligationẽ non no-
uari, niſi id expreſſe actũ fuerit, & quod ex-
actione facta per vnam tollitur altera, quate
nus concurrunt, & idem tradit Bart. in l. ita
ſtipulatus. ff. de verb. oblig. & in l. ſingularia.
ff. ſi cert. pet. & in leg. prædia, ff. de act. empt.
Corn. conſil. 2. ſub nu. 14. libr. 3. Si adſit iura-
mentum habet vim clauſula rato manente
parte & vtrumque peti poterit. Seraf. de pri
uil. iura. priuil. 85. Et loquendo de ſocio, qui
3 † promiſit nõ obligare res ſocietatis ſub pę
na. quod valeat promiſſio, & pęna exigi poſ-
ſit, tradit Alex. conſ. 10. lib. 7. Et loquẽdo de
duobus fratribus, qui bona communicaue-
rũt, & in ſimul quiete & pacifice viuere pro
miſerunt ſub pęna dupli bonorum commu-
nicatorum, quorum vnus alium interfecit,
quod fiſcus, qui vult ſuccedere in bonis ho-
micidæ, teneatur hæredi occiſi ſolui pęnam
dupli de bonis communicatis ſolummodo
tempore initi contractus, conſuluit Corn.
conſ. 266. libr. 3. Rimin. iun. conſ. 124. nu. 52.
libro 2. Et de promiſſione pęnæ appoſita in
contractu ſocietatis, ſi pacta non ſeruaren-
tur, quòd valeat, & quod debeatur, ſecuta
in obſeruantia, tradit Rimin. iun. conſil. 89.
lib. 1. Et cum poſſit promitti & exigi, quæro,
pro qua quantitate promitti & exigi poſſit?
4 In hoc enim † verſatur difficultas, nam va-
riæ fuerũt Dd. opiniones, quas, vt videri po-
teſt, longa ſerie recenſet Rebuff. in l. vni. nu-
mer. 543. C. de ſent. quæ pro eo quòd inter.
prof. ibi enim enumerat duodecim opinio-
nes, ſed eas omnes referre non intendo, ne
ſim merus hortulanus, ſeu tranſplãtator, ſo-
lum ea referam, quæ cõuenientia erunt ad
inueniendum, quid in tanta varietate ſequi
debeamus. Equidẽ ipſe Rebuf. approbat pę-
nam conuẽtionalem vltra quadruplum exi-
gi poſſe, & hanc dicit eſſe communem opin.
ſed eius teſtimonio non videtur fidendum,
quia quod iſta non ſit communis opinio, tra
dit Menoch. in tract. de arbitr. iud. caſu 260.
num. 13. Aliam opinionem diſtinguendo po
nit Gomeſ. ad lege tauri. commen. 68. num.
5 4. fol. mihi 752. & dicit, quòd vera † & com-
munis

Digitized by Google

munis reſolutio eſt,quòd licet pœna legalis
non poſſit excedere quadruplum , tamen ꝙ
pœna conuentionalis quadruplum excede-
re poſſit,ſiue apponatur per verba multipli-
catiua,puta duplum,ſimplum , quadruplũ ,
ſiue per verba numeralia,vt centum,& mil-
le,& declarat, quòd eſt differentia inter pœ
nam adiectam certæ rei, vel quantitati,prin-
cipaliter deductæ in contractu, & pœnam
adiectam facto rei vel quantitati incertæ, &
vult,quod in primo caſu pœna debeatur, ſi-
ue fuerit appoſita per verba multiplicatiua,
ſiue per verba numeralia. In ſecundo vero
caſu vult , quòd ſi fuerit appoſita per verba
multiplicatiua, nõ poſſit excedere duplum,
ſi vero fuerit appoſita per verba numeralia,
poſſit excedere & valere in qualibet ſum-
ma & quantitate. Et eſt ratio differentiæ ſe-
cundum eum,quia in primo caſu poſſet pœ-
na excedere verum intereſſe , plus quã par-
tes cogitaſſent, ſi eſſet facta per verba multi
plicatiua . In ſecundo vero caſu , vbi verba
ſunt numeralia,quid præter partium inten-
tionem euenire non poteſt , & ſecundum
eum iſta eſt perfecta,breuis, & compendio-
ſa reſolutio huius articuli & materiæ. Ne-
que tuta videtur opinio iſta, quia licet de ea
6 † non faciat mentionem Burſat.in conſi.53.
lib.1.tamen aliter diſtinguit , & dicit , quod
pœna conuentionalis poteſt exigi , ſiue ſit
promiſſa per nomina multiplicatiua , dum-
modo non excedat quadruplum,ſiue ſit pro
miſſa per verba numeralia , etiam ſi exce-
dat quadruplum, & dicit hanc eſſe commu-
nem opinionem,& eam eſſe magis commu-
nem dicit Alex.conſ.157.num.7.lib.6. Huic
etiam opinioni tute inhæreri non poſſe vi-
detur, quia de ea dubitat idẽ Burſat.in con-
ſil.21.num.14.& ſeq.lib.1. dũ ibi vult,quod
7 in contractibus † bonæ fidei pœna vltra inte
reſſe exigi non poſſit , maxime attenta opi-
nione Canoniſtarum , & quod ita obſerua-
tur in regno Neapolitano,vt per Afflict. de-
ciſ.135.& hanc eſſe communem opinionẽ ,
quod pœna vltra intereſſe non exigatur, di-
cit Marant. in diſput.7. num.26. & eam ha-
bere locum in terris eccleſiæ,& inter merca
tores,inter quos proceditur bona fide,& de
æquitate,ſecundum Bart.in l.ſi fideiuſſor.§.
quidam . ff.mandati.dicit Cagnol. in l. ſi quis
maior. num.156.C.de tranſact.poſt Parpal.
ibi in 3.q. Gabr.in ſuis concluſ.tit. de malef.
concl.34.num.10.& hanc opinionem ſequi
tur Rot.Rom.deciſ.371.par.1.

Aliter & docte quidem more ſuo diſtin-
8 guit & declarat hanc materiam † Menoch.
in d.tract.de arbitr.Iud.caſu 260.num.16. ex
Roman. in conſ.510.ſub num.9. & nulla ha-
bita conſideratione, an pęna fuerit promiſſa
per verba multiplicatiua,ſiue numeralia,di-
ſtinguit inter pœnam adiectam ratione con
temptus , & inter pęnam adiectam ratione
intereſſe.

9 Primo caſu vult,quod pœna ratione † cõ-
temptus adiecta in ea quantitate ſit præſtan
da, quæ à Iudice eius arbitrio taxabitur , per
text.in l.vni. verſ.cum ſcimus. C.de ſenten.
quæ pro eo quod inter.pro. iuncta l.1.in fin.
ff.de iure deliber. & c. de cauſis. de offic.de-
leg. ſubiungit tamen , quod ſi non excedat
duplum, poterit exigi ex l. ſciendum , ff.de
euict.

10 Secundo caſu,quando adijcitur † loco in-
tereſſe, ſubdiſtinguit , an adijciatur contra-
ctui habenti certitudinem quãtitatis, an ve-
ro adijciatur contractui continenti quid in-
certum.Si adijciatur contractui habenti cer
titudinem quantitatis , ad quam ipſa pœna
referri poteſt,vult, quod duplum non poſſit
excedere,quoniam ſi quod intereſt duplum
non poteſt excedere , vt habetur in d.l.vni.
verſ.ſancimus . ita pari ratione neque pęna
loco intereſſe appoſita duplum excedere
poterit , ex regula l. cum qui. §.iniuriarum.
11 ff.ſi quis caut. Si vero adijciatur † cõtractui
continenti quid incertũ, vult quod non poſ
ſit excedere verum intereſſe,quia ſi cum pe
titur intereſſe ex contractu continente in-
certum, Iudex ex ſua ſubtilitate verum inte
reſſe conſiderare debet, & in eodem & non
vltra debet reum condemnare. l.1.§.vlt.iux
ta intellectum gloſſ.ibi. ff.qui ſatiſd.cog. ita
dicendum eſt,ipſam pęnã eſſe determinan-
dam ſecundum intereſſe, vt tanta ſit, quan-
tum eſt intereſſe . Nec obſtat dicere , quod
12 ita faciendo pęna promiſſa † non à partium
conuentione,ſed à Iudicis arbitrio pẽderet,
vt dicit Rebuff. in d.l.vni. num.556.quia re-
ſpondet ipſe Menoc. conuentionis ſubſtan-
tiam pendere à partibus, ſed hanc qualitatẽ
moderandi pendere à Iudice, & non eſſe in-
conueniens,quia ita fieri videmus in intereſ
ſe , de cuius quantitate ſtatur iuramento in-
iuriati,ſeu damnum paſſi,in cuius taxatione
adhibetur Iudicis moderatio.Iſta ſic tradita
à Menochio pluribus modis declarantur, &
13 primo declarantur nõ procedere, cum † ex
certa ſcientia quis pęnam vltra verum inte-
reſſe promiſiſſet , nam tunc vult , quod illa
exigi poſſit,ex Roman. d.conſil. 510. ſub nu
mero 10.ea ratione, quia ita ſciẽter promit-
tenti adſcribitur, ſi tam large atque profuſe
promiſit,& monet contrahẽtes, vt ſint cau-
ti,& aduertant,quid ab eis promittatur , in-
telligit tamen , quod iſta promiſſio quadru-
plum excedere non poſſit,vt dicit ſub num.
35. Sed quod non poſſit excedere quadru-
plum,loquitur contra magis communẽ opi-
nionem , de qua teſtatur Alex. in dict.conſ.
157.nu.7. lib.6. ſolum poterit ſuſtinere eius
14 dictũ, ſi ſit † facta promiſſio per verba mul-
tiplicatiua , vt diſtinguit Burſat.in d.cõſ.53.
& Alex.in d. conſil.loquitur de promiſſione
facta per verba numeralia, & non per verba
multiplicatiua.

Secundo declarantur non procedere ,
quando

15 quãdo † promiſſioni fuiſſet adiectum iura-
mentum, Anchar. conſ. 148. Roman. d. conſ.
510. num. 11. Iaſ. in l. ſi quis maior. nu. 29. C.
de tranſact. & ibidem Parpal. nu. 70. & Curt.
ſen. nu. 53. Bauer. in tract. de virtute iur. nu.
139. Rebuff. in d. l. vni. nu. 572. ita etiam te-
net Seraf. in tract. de priuil. iur. priuil. 54. ſub
nu. 3. Et quatenus Menoch. reſtringit hanc
declarationem nu. 33. & ſeq. quod non poſ-
16 ſit † excedere quadruplũ, ea ratione, quia,
vt dicit Anchar d. conſ. 148. col. 2. verſ. con-
trarium ſentio, exceſſiua hæc promiſſio iu-
ramento non confirmatur, cum iuſtitiæ, ho-
neſtati & bonis moribus repugnet. c. ſuam,
de pœnis, & iuramẽtum debeat habere tres
comites, iuſtitiam, veritatem, & honeſtatem
cap. animaduertendum. 22. q. 2. quæ hic non
adſunt, videtur dicendum, eius reſtrictionẽ
17 non † eſſe ſequendã, quia ipſe admittit pę-
nam vltra quadruplum non deberi, & ideo
iuramentum nõ habere dictos tres comites,
& quia veriſſimum & ſecundum magis cõ-
munem opinionem, quod debetur etiam vl-
tra quadruplum, ideo veriſſimum etiam eſ-
ſe debet, quod iuramento ſtante vltra qua-
druplum pęna promitti poſſit; imo dicendũ
videtur, quod iuramentum nihil operetur,
& quod etiam abſque eo talis promiſſio ſit
obſeruanda. Et quamuis aliqui teneant, prę-
18 dicta procedere ſolum de rigore † iuris ciui
lis, ſed non procedere æquitate inſpecta, &
inſpecta diſpoſitione iuris canonici, vt per
Gabr. in d. tit. de malefic. concluſ. 34. nu. 10.
Cagnol. in d. l. ſi quis maior. nu. 156. poſt Par-
pal. ibi in 3. q. C. de tranſact. & Marant. in d.
diſput. 7. nu. 26. tamen tenendum eſt, quod
19 procedant † etiam de iure Pontificio, & in-
ſpecta æquitate, Burſat. in d. conſ. 53. ſub nu.
20. poſt Alfen. Aluaren. in ſuo Specul. Ro.
Pont. cap. 66. de Iudice nu. 13. Et etiam quod
20 procedant † in conſcientia, Corn. in conſil.
28. in fin. & in conſ. 69. in fin. lib. 2. & in cõſ.
2. ſub nu. 15. lib. 3. Seraf. d. tract. de priuil. iu-
ra. priuil. 54. ſub nu. 3. Intellige tamen, quod
poteſt exigi & retineri in conſcientia, ſed
quod debitor, ſi non ſit requiſitus, ſi eam nõ
ſoluat, non peccat, & à confeſſore nõ poteſt
ei iniungi, vt ſoluat, vt per Corn. in locis pro
xime citatis, & per Menoch. in d. caſu 260.
num. 40. vbi alios citat Nauar. in Manuali, c.
23. num. 67. & ſeq. Sed quod poſſit debitor
21 † retinere ſine peccato non requiſitus, erit
intelligendũ in terminis, in quibus loquun-
tur Dd. nempe quatenus excedit verum in-
tereſſe: pro quantitate enim veri intereſſe
retineri non poterit, & de hoc nemo dubi-
tat. Nauarr. in Manual. c. 23. nu. 68. in fi. Item
22 non poterit † retineri ſine peccato, ſi eam
cum iuramento ſoluere promiſit, propter
periurij reatum. Similiter eam retinere non
23 poterit, ſi fuit † vt eam ſoluat condemna-
tus, vt per Tiraq. in leg. ſi vnquam. Cod. de
reuoc. donat. in ver. ſub num. 291. qui citat
D. Thom. Bald. & alios. Verum prædicta opi-
24 nio, quod pęna † exigi poſſit vltra verum in
tereſſe, etiam in conſcientia, limitatur non
procedere, quando exigi debet à perſonis
eccleſiaſticis. Angel. in conſil. 43. in fin. Re-
buf. in d. l. vni. nu. 568. Menoch. d. caſu 260.
25 num. 41. Limitatur etiam † non procedere,
quando fuit adiecta in fraudem vſurarum. l.
cum allegas. C. de vſur. Dd. in l. rogaſti. §. ſi
tibi. ff. ſi cert. pet. Rebuff. in d. l. vni. nu. 573.
26 Quando autem dicatur adiecta † in fraudẽ
vſurarum, recenſet Purpurat. in d. l. rogaſti.
§. ſi tibi. nu. 79. & Rebuff. latiſſime in d. l. vni.
num. 270. & num. 408. & in ſumma conclu-
dunt, quod ſi ſit adiecta facto, non pręſuma-
tur adiecta in fraudem vſurarum, ſi vero ſit
adiecta dationi quantitatis, dicatur appoſita
in fraudem vſurarum, vt per Menoch. d. ca-
ſu 260. nu. 42. Verum quod licet ſit adiecta
dationi quantitatis, tamen quod nõ præſup-
27 ponatur † appoſita in fraudem vſurarum, ſi
fuit adhibitum iuramentum, tradit Seraf. in
tract. de priuileg. iur. priuil. 53. citat Alex. in
conſ. 158. lib. 2. Bauer. in tract. de virtute iu-
ram. num. 73. Gram. deciſ. 58. num. 6. Guido.
Pap. ſing. 795. & dicit non eſſe pręſumendũ,
iuramentum fuiſſe interpoſitum in fraudẽ
legis & in detrimentum ſalutis æternæ. l. fi.
C. ad leg. Iul. repet. Et obiectioni, quod iura-
28 mentum † facit, vt cõtractus reddatur ma-
gis ſuſpectus, c. ſuper hoc. de renunciat. vt te
net in ſimili Speculat. in tit. de cõfeſſ. §. nũc
videndum reſtat, verſ. ſed nunquid. Corn. in
conſ. 23. col. 2. lib. 3. vbi inter alias præſum-
29 ptiones † ad probandum cõtractum vſura-
rium conſiderat, quod duplex iuramentum
in eo fuerat appoſitum, reſpondet procede-
re poſſe, quando iuramentum eſſet omnino
inſolitum, quia inſolita arguunt fraudis ſu-
ſpicionem, Gloſ. in l. ſi quis, ſub conditione.
ff. de condi. indeb. Alb. in c. quod ſuper his,
de fide inſtrum. Iaſ. in l. 1 §. is videtur. col. 1.
in fin. ff. ſi quis ius dicent. non obtemp. Dec.
in l. quæ dubitationis. nu. 3. ff. de reg. iur.
30 Sed iſta opinio, quod iuramẽtum † tollat
præſumptionem vſuratiæ prauitatis, non eſt
ſequenda, quia eſt in ore omnium: Il giura-
mẽto eſſere la coperta delli bugiardi, & qui
non erubeſcit exercere fœnus, non erube-
ſcit etiam periurij, vt dicit Menoch. in tract.
de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 122. num. 62.
Et quod iuramentum non ſolum non tollat,
ſed augeat vſuræ præſumptionẽ, poſt alios,
quos citat, tradit Menoch. ibidem ſub d. nu.
62. & in conſ. 109. nu. 17. lib. 2.
31 Sed quęro, ſi ab vno † ex ſocijs fuerit pro-
miſſa pęna, & ab altero fuerit promiſſioni
contrauentum, an pęna debeatur? Ponit hãc
quæſtionem Bald. in addit. ad tract. Bart. de
duob. fratr. num. 16. & dicit ille, qui contra-
uenit, non incidit in pęnam, quia nõ eſt ob-
ligatus. l. iure ſocietatis. ff. pro ſoc. & quod il-
le, qui eſt obligatus, non incidit in eam, quia
non

non contrauenit, vt not.in l. 3. §.opus. ff.de
alienar.iudic.& citat Specul. in tit.de Iudic.
§.ſequitur.verſ. quod ſi duo fratres,& idem
Bald. idem tenet in l. ſi patruus. num.22. C.
cõm.vtr.Iud.& eum ſequitur Petr. de Vbal.
in tract.de duob.fratr.par.8.num.3.& Alex.
conſ.239. num.3.lib.5.

Verum Petrus de Vbaldis dicto loco re-
fert,Baldum in alia quadam additione dice-
re, quod alter, qui eſt obligatus, incidit in
pœnam,quia eſt in culpa, per text. in leg.&
quicquid. in fin.cum 6.ſeq. ff. pro ſoc. quod
non placet.

32 Et ſi plures promittant pęnã † & vnus cõ-
traueniat, an pœna in totum debeatur, re-
gula ponitur, quod vno contraueniente, in
ſolidum pœna non committatur contra ob-
ſeruantem.Caſtr.in l.5.§.fin.nu.3. ff.de ver-
bor.obligat.Alex.ex communi in l.4. §.cat.
num.46. ff. eod. Sed declaratur,quod ſi plu-
33 res † ſint perſonæ ab vna parte inſimul,quæ
pro vna reputentur, & promittant pœnam,
ſub conditione,puta ſi non ſoluerint, quod
tunc ex vnius contrauentione pęna in ſoli-
dum quoad omnes committatur. Gloſſ.Bar.
& cæteri in l.5.§.fin.ff.de verbor. oblig.Soc.
poſt alios in l.4. §.Cato. nu.182.& ſeq.ff.eo.
Burſat.conſ.176.nu.50.lib.2.

34 Item declaratur, ſi promiſſio † contineat
quid indiuiduum, quia tunc vnius factum
alteri nocet.Bart.in d. §. Cato. in 6.oppoſ.&
alij poſt eum Burſat. d. conſ.176. nu. 52. ſed
vide, quæ in eadem facti ſpecie pro alia par-
te tradit Menoch. d.conſ.123.lib.2.

35 Etiam in propoſito † notandum eſt,quod
aliquãdo vnus ex ſocijs facit contra nuncia-
tionem,& quæritur de pœna in ipſa nuncia-
tione contenta,& dicendum eſt, ſocium al-
teri ſocio non nocere, ſi ſpreta nunciatione
ædificet,l.de pupillo.§.ſi plurium,& ibi Dd.
ff.de nou. oper.nunciat. quia, vt dicitur ibi
in textu,factum vnius non debet nocere ei,
qui nihil fecit, & quia, vt Iaſ. dicit ibidem,
ſub nu. 3. contemnere edictum prætoris eſt
delictum, & facit quem incidere in pęnam,
& non ſolum ſocius,ſed nec etiam Procura-
36 tor poteſt facere incidere dominum in pœ-
nam. l. ſi Procur. ff. de cond. indeb.etiam ſi
haberet mãdatum vniuerſale cũ libera, &c.
l.ſi pater. ff. de his qui in fraud. cred. & quia
ſocius etiam vniuerſorum bonorum facien
do actum illicitum, non obligat alios ſocios.
l.ſi fratres.§.per contrarium.& l.adeo.§.fin.
37 ff.pro ſoc. Bene poterit ſocius † ab altero ſo
cio repetere expenſas, quas fecit in ædificã-
do ſpreta nunciatione, ſi ædificare à princi-
pio vtile fuit ſocietati, licet poſtmodũ fue-
rit damnoſum,l.ſi quis putans.§.fi.ff.comm.
diuid.Iaſ.poſt Bart.in d.§.ſi plurium,ſub nu-
me.5. Et quamuis nunciatio facta ab vno ex
ſocijs non proſit omnibus, ſed ab omnibus
fieri debeat: tamen ſi ſit facta vni ex ſocijs,
afficit omnes, & ratio differentiæ,quia nun-
ciatio ex parte eius, cui nunciatur,eſt in rẽ,
& ex parte eius,qui nunciat, eſt in perſonã,
vt declarat Bart. & cæteri omnes in l. de pu-
pillo.§.ſi plurium.ff.de nou.oper. nunciat.

38 Secundo, quia etiam iuramẽtum † eſt de
accidentalibus, quæ in ſocietatis contractu
interuenire ſolent,quæro,an eo appoſito in
ſocietate ſit locus diſpoſitioni? l. ſi quis ma-
ior.C.de tranſact.Et quidem eam habere lo-
cum, non ſolum in tranſactione, ſed in quo-
libet contractu, interueniente tamen dolo,
& non alias, latiſſime more ſuo comprobat
Gabr.in tit.de tranſact. concl.vni. nu.5.& 3.
Et quod procedat in contractu ſocietatis, te
net Corn in conſ.121.nu.3. lib. 1. & in conſ.
266.num.3.lib.3.Grat.conſ.15. in prin.lib.1.
& nouiſſime Caſtra. in tract. de ſociet. offic.
c.69.num.3. Rim.iun.conſ.124. nu.52.lib.2.
39 Et iſta opinio, iuris ciuilis diſpoſitione † in-
ſpecta, procedit ſine difficultate, ſed dubiũ
eſt, an procedat iuris canonici diſpoſitione
inſpecta? Solent Dd. de hac quæſtione age-
re, dum tractant de quæſtione,an mora pur-
gari poſſit, de æquitate canonica ſtante iura-
mento,ſed ego, vt clarius percipiatur, quid
tenendum ſit,quæro primo,an diſpoſitio le-
gis præfatæ procedat de iure canonico, po-
ſtea videbimus,an ſtante,quod habeat locũ,
poſſit mora purgari? Opinionem negatiuã,
quod legis præfata diſpoſitio non procedat
de iure canonico, tenet Borgnin.deciſio.43.
num.26.& in reput. in ver. pœna.part.1. ſe-
cundum primam impreſſionem.Sed contra-
40 riam opinionem, quod procedat etiam † de
iure canonico in foro fori in omnibus locis,
tenet Rimin.iun.in conſ.89.ſub nu.23.lib.1.
& in conſ.124.lib.2.& in conſ.907.nu.40. &
ſeq. lib. 7. Et iſta vera eſt,& ſequenda, quia
omnes leges ciuiles loquentes de contracti-
41 bus dicuntur approbatæ de iure † canonico,
vbi canones non contradicunt. Abb. in cap.
eccleſiæ Sanctæ Mariæ, colum.4. de conſtit.
vbi Felin.& Dec.num.32. ver.tertia conclu-
ſio, & per eundem Dec. conſ.452. num.13.
lib.2. Et iſta eſt cõmunis opinio, contra quã
male loquuntur tenentes contrarium,vt di-
cit Rimin. iun. d. conſ.124. ſub nu 46. lib.2.
42 Quatenus vero quæritur, an mora † purga-
ri poſſit, ſtante iuramento, de iure ciuili ex-
peditum eſt, purgari non poſſe,ſed de æqui-
tate canonica vna eſt opinio, qđ poſſit pur-
gari in omnibus locis, & tam in foro poli,
quam etiã in foro fori, Seraf. in tract.de pri-
uileg.iuram.priuileg.48.num.8.qui de com-
muni teſtatur poſt Gabr. tit.de tranſact. cõ-
cluſ.vni.num.10. Honded. conſ.34. num.87.
lib.2. Farinac.in ſuis quæſtionibus criminal.
tit.de carcer.& carcerat.quæſt.34.num.140.
Rota Rom.deciſ.277. nu.5. part.2. in nouiſ-
ſimis. Altera eſt opinio, quod poſſit purgari
43 † in foro poli, quia nunquam eccleſia clau-
dit gremium redeuntibus, Alex. in l.ſi Inſu-
lam.colum.antepen. ff.de verb. oblig. Gabr.

qui

qui alios citat d.concl.vni.num. 13. Seraf.d.
priuil.48.num.7. ſed quod non poſſit purga-
ri in foro fori, Rimin.iun.d.conſ.89.ſub nu.
23.lib.1.& d.conſ.124.num.69. & d. conſil.
907.num.40. & ſeq. & iſta opinio veriſſima
eſt, & ſequenda, nam probatur per textum
in c.querelam. de iureiuran. & in c. poterit.
locari.nam in d. c.querelam. ſi licuiſſet pur-
gare moram, ille clericus non fuiſſet priua-
tus eccleſia,& in d.cap.poterit. ideo admit-
titur purgatio moræ, quia fit celeri ſatisfa-
ctione, ergo in contrarium ſequitur, quod
ſi ſatisfactio non eſſet,celeris purgatio, ne-
que etiam de æquitate canonica admittere-
tur. Et ita quod opinio,quæ ſe habet,quod
de æquitate canonica purgari poſſit mora,
ſtante iuramento, procedat ſolũmodo,quã-
do promiſſio celeri ſatisfactione adimple-
tur,tradit Seraf.d.priuil.48.nu. 11. per text.
in d.c.poterit locari, & dicit, quod quando
ſatisfactio celeriter facta dici debeat, Iudi-
cis arbitrio terminandum relinquitur.& ita
tradit Menoch.in tract.de arbitrar. Iud.caſu
44 7.num.13. Vbi etiam adeſſet pactum † reſo
lutiuum in contractu, de moræ purgatione
non eſſet agendum. Grat. conſ.49. num.23.
& conſ.93.num. 61. & 77.lib.1. Seraf.d.pri-
uil.48. num. 29. Etiam vbi moræ purgationi
45 † fuiſſet renunciatum, eius purgatio non
admittitur,& ei fuiſſe renunciatum, proba-
tur, quando fuit renunciatum omni iuris &
legum auxilio.Rimin.iun. d.conſ.907.num.
43. lib.3. & alios caſus, in quibus moræ pur-
gatio non admittitur, ponit Gabr. d. concl.
vni.Seraf.d.priuileg.48.Houded.d.conſ.34.
num.9.Riminal.d.conſ.124.lib.2.

Iuramentum an faciat tranſire ſocietatẽ
46 ad hæredes, & an ſocius iurans † amittat
priuilegium, ne teneatur vltra quam facere
poſſit, videbimus infra ſuo loco, quod ha-
beat vim ſpecialis hypothecæ, ponit Seraf.
in d.tract. de priuil. iuram. priuileg. 158.&
quod faciat quem teneri ad ſolutionẽ vſu-
rarum promiſſarum, tradit idem Seraf.dict.
tract.priuileg. 116.& omiſſis multis, quæ de
iuramento dici poſſent, quia diligentiſſime
pertractantur ab auctore præfato in d. ſuo
47 tract. ſolum dico, quod ſemper † addit ro-
bur actui, in quo apponitur, & ſi dici ſoleat
iuramentum eſſe intelligendum ſecundum
naturam actus, ſuper quo apponitur l.fi.vbi
Bart. Salic.& alij. C. de non numerat. pecu.
tamen id procedit ſecundum naturalia, vt
non addat maius robur,quo vero ad accidẽ-
talia, quod maius robur addat, tenendũ eſt,
vt declarat Seraf.in d.tract. priuileg. 153. in
fin. Et quod etiam addat vltra naturalia, tra-
dit Surd.conſil.20. num.21. lib.1. Fideiuſſo-
res etiam accidentaliter pro maiori ſecuri-
48 tate contrahentes † in ſocietate apponere
ſolent. §.1. Inſtit. de fideiuſ. & alia cauſa,vt
teneatur, non requiritur, ſed ſufficit, quod
eius obligatio ſit acceſſoria alterius obliga-
tionis,Gomeſ.lib.2.reſolut.iuris.c.13.nu.1.
Decian.conſ.72.num.8.lib.2. & cuilibet ob-
ligationi accedere poteſt, etiam ſi ſit ſolum
ciuilis, §.in omnibus.Inſtit.de fideiuſſ. l.1.&
49 ibi Gloſ. & Bart.ff. eod. Et vbi nulla † adeſt
obligatio in principali, etiam fideiuſſor non
erit obligatus, l. ſi ſub impoſſibili. & l. cum
lex.ff.eo.Gomeſ.d.cap.13. ſub nu. 1. & ideo
ſtante legis ſeu ſtatuti diſpoſitione, quod
quis contrahere non poſſit, ſi contrahat, cũ
neque etiam oriatur naturalis obligatio, fi-
deiuſſor contractui accedens non obligabi-
tur, Bart.qui dicit menti tenendum, in d.l.
cum lex.num.4.ff. de fideiuſſ. Et etiam ſi fi-
50 deiuſſor † ſe obligaſſet principaliter, & in
ſolidum, nihilominus ad ſoluendum cogi
non poſſet,vt per Alex.in conſ.66. lib.4. Nã
licet fideiuſſor ita principaliter & in ſolidũ
promittens reus principalis efficiatur, & ſic
ipſe & principalis ſint duo rei,& quilibet in
ſolidum conueniri poſſit, Bart.in l.eandem.
nu.5.& 6. ff.de duobus reis. tamen hoc non
51 procedit, ſtante quod principalis † contra-
here non poſſit. Tunc enim duo rei efficiũ-
tur, quando quilibet poteſt ſe obligare, ſed
quando principalis non poteſt ſe obligare,
dicitur color quæſitus, & præſumitur con-
tractus celebratus in fraudem legis, & licet
quis ſe obliget principaliter & in ſolidum,
tamen fideiuſſor dicitur, ita tradit Bart. in l.
reos.in princ. ff. de duob.reis. verſ. aut quæ-
ris,vtrum dicãtur. Menoch.conſ.559.nu.15.
lib. 6. Et cum ſit fideiuſſor, ad ſoluendum a-
ſtringi non debet,quia hoc redundaret con-
tra principalem, quẽ lex obligari prohibet,
cum contra eum facta ſolutione ageret prõ
eius indemnitate, ita conſiderat Alex. in d.
conſil. 66 & hanc opinionem tenet etiam
Corn.in conſ.124.colum.2. lib.1. Verum an
52 iſta opinio † procedat ſine ſcrupulo, neſci-
re dicit Ronchegall. in l. reos, in princ. ſub
num.27. ff. de duobus reis. quoniam aduer-
ſus eam eſt tex.in l. & ſi is.Cod.de prædi. mi
nor. vbi diſponitur valere pignoris obliga-
tionem, licet non valeat obligatio principa-
lis,ſed huic textui reſpondet Alex.in d.cõſ.
66.in fin.& dicit, quod ideo ibi valet pigno-
ris obligatio, quia in præiudicium principa-
lis prohibiti contrahere reſultare non pote
rat. Verum iſta reſponſio non eſt ſufficiens,
quia, vt dicit Gargiar. patroci.5. recedendo
ab opinione Alexand. ſi obligatio fideiuſſo-
53 ris † non poteſt redũdare in damnum prin-
cipalis prohibiti contrahere à lege, non per
hoc ſequitur,quod ipſe fideiuſſor conueni-
ri non poſſit, imo ex eo, quia principalis nõ
eſt obligatus,& fideiuſſor contra eũ regreſ-
ſum habere non poteſt, ſequitur, quod poſ-
ſit conueniri, & aſtringi ad ſoluendum, vt
per Arct. & Caſtr. in l.ſi mulier. §.ſi ab ea.ff.
ad Velleian.cum quibus omnes alios tranſi-
re dicit Gargiar.d.patroc.7.verſ.prçterea,&
hanc opinionem tenet etiã Corn. conſ.214.
num.7.

num.7. & nu. 12. lib.2.& conſ.249. ſub nu.5.
lib.3.Parit.conſ.16.num.110. lib.2. Crauer.
in eius conſilio poſito poſt tractatum de an-
tiq.tempo.nu.47.Grat.conſ.195.lib.2.Laur.
de Pinn.conſ.71.nu.1.Cepol.conſ.ciuili 51.
54 Et ſi fideiuſſor iuraſſet † teneretur ad ob-
ſeruantiã iuramenti, licet contractus iura-
mento nõ firmaretur, cap.1. & c.debitores,
de iureiur.& c.ſignificante.de pignor.etiam
ſi non teneretur vti fideiuſſor, teneretur vti
ex promiſſor, qui ſe obligat pro non obliga-
to.l.eleganter.§.ſeruus pactionis.ff.de dolo.
quia iuramẽtum eam habet virtutem, vt fa-
ciat actum valere eo modo, quo valere po-
teſt.l.cum pater.§.filius matrem. ff.de leg.2.
ita declarat Corn.in d.conſ.214. nu.7.& ſub
nu.11. lib.2. Caſtren. conſ.52.ſub nu.4.lib.2.
55 Et licet fideiuſſor † re, loco, tempore &
cauſa, in plus obligari non poſſit. §. fideiuſ-
ſores. Inſtit. de fideiuſſ. l.Græce. §.illud. vbi
Bartol.ff. eod.tamen poteſt duriori vinculo
obligationis aſtringi, & ſi principalis ſit ob-
ligatus ſolum ciuiliter, vel naturaliter, pote-
rit ipſe obligari ciuiliter, & naturaliter, & ſi
principalis ſit obligatus ſimpliciter, & ſine
iuramento, poterit ipſe obligari cum clau-
ſula quarentigiæ, cum obligatione camera-
li & cum iuramento. Gomeſ. lib. 2. reſolut.
iur. cap. 13. ſub num. 2. Et poteſt fideiuſſor
56 †accedere etiam obligationi cõditionali, vt
ſi fideiubeat ſoluere eam quantitatẽ, in qua
principalis expũctis rationibus debitor ap-
parebit.l.ſi ita ſtipulatus à Seio.ff.de fideiuſ,
Decian. conſ.72. num.11. lib.2.& ſi debitor
principalis decederet nondum expunctis ra
tionibus, & ſic conditione deficiente, quæ
ab eius hærede adimpleri amplius non po-
teſt, fideiuſſor conueniri non poſſet, Caſtr.
in l.qui Romæ.§.Augurius.ff.de verb.oblig.
& ibi Ang.ante eum, & Iaſ.num.6.& Alciat.
num.5. Gomeſ.in §. actiones autem. nu.11.
Inſtitu.de act. Petraſanct.ſing.27.in fin. Me-
noch.conſ. 119. num. 10. lib.2. & conſ.719.
num.45.lib. 8. Et eſt menti tenendum in ſo-
cietate, quia decedunt ſocij perſæpe nõ ex-
punctis rationibus.
Sed quod dicitur de morte, non procedit
57 † quando principalis fugam arriperet, ſecũ-
dum Menoch.in d.conſ.719.ſub num.45. ea
ratione motus, quia dicatur fugæ conſcius,
vt per colluſionem dicatur in dolo verſari.
Verum credo, quod idem ſit dicendum de
fuga, & non eſt capienda præſumptio doli,
& colluſionis, ſi de ea vere non conſtet, l.me
rito. ff.pro ſoc. de qua forſan conſtare debe-
58 bat in caſu Menoch. Fideiuſſori † vero ſol-
uenti aduerſus confideiuſſores, & conreo
aduerſus cõreum, actiones tam perſonales,
quam hypothecariæ cedi debent à credito-
re.Barto.Bald.& Salic.in l.2.C.de fideiuſſ. Et
competit exceptio cedendarum non ſolum
aduerſus principalem creditorem, ſed etiã
aduerſus eius ceſſionarium, etiam quod fi-
deiuſſor ſit obligatus obligatione in forma
Cameræ.Neguſant.in tract.de pignor.par.5.
memb.3.Galeſ.in trac.de obligatio.in form.
Camer.part.4. quæſt.1.num.10.Et competit
59 etiam, ſi ceſſio † contra ipſum cedẽtem re-
ſultaret.Alexan.in l.de die. §.ſi fideiuſſor.ff.
qui ſatiſd.cogan. Dec. conſ. 104. colum. ſe-
ne apponatur clauſula, ceſſionarium vti nõ
cunda, lib. 1.Socin. conſil. 206.lib.2.ſed à fi-
ſco vidi multoties obſeruatũ quod in ceſſio-
debere iuribus ceſſis contra ipſum cedentẽ.
60 Et adeo ceſſio eſt †neceſſaria, quod ſi omit-
teretur actio fideiuſſori vel correo ſoluenti-
bus non competeret contra alios fideiuſſo-
res, vel correos.l.vt fideiuſſoribus.ff.de fide-
iuſſ.l.1.& l.cum aliter.vbi Gloſ. Bart.C.eod.
& ad hoc, vt ceſſio legitime facta dicatur, à
cedente ceſſionario debent dari ſcripturæ,
61 quibus † vti poſſit ad conueniendum debi-
torem ceſſum, Bald. in l.ſi nomen. ff.de hæ-
red.vol.act.vend.Alex.in l.ſciendum.nu.10.
ff.de verb.obli.Rom.cõſ.163.nu.5.Rota Ge-
nuenſ. deciſ.189.n.3. Et circa ceſſionem ad-
uertendum eſt, an ſtatim facta ſolutione fie
ri debeat, an vero etiam ex interuallo fieri
62 poſſit? Nam ſi ſolutio † facta fuerit ab vno
ex fideiuſſoribus, poterit ẽt ceſſio fieri poſt
ſolutionem ex interuallo.Bartol.in l.Mode-
ſtinus.colum. 2. & Caſtr.colum. fin.ff. de ſo-
lut.Gabriel.conſil.63.num.3.lib.2.Caſt
ſociet.offic.cap.68.num.4. Menoch.in tract.
de præſ. lib. 3. præſ. 143. Si vero facta fuerit
63 † ab vno ex principalibus obligaris, ſeruan-
da eſt diſtinctio poſita in d. l. Modeſtinus.
quod aut tempore ſolutionis, vel ante, vel
in continenti poſt factum eſt pactum ceden-
di, & ceſſio etiam ex interuallo facta valet,
ea ratione, quia pactum efficit, vt ceſſio facta
cenſeatur eo tempore, quo pactum factum
fuit, vel quia mediante pacto dicitur credi-
tor retinuiſſe actionem contra debitorem,
atque ita non remiſiſſe actionem.Aut nullũ
64 pactum † adiectum fuit, & tunc ceſſio ex in-
teruallo facta nõ ſuſtinetur, ea ratione, quia
ſoluens pręſumitur ſoluere pro tota obliga-
tione.Bartol.in d.l.Modeſtinus. num.4.verſ.
primo caſu.& ibi Alber.num.2.verſ.ſi autem
dubitatur. & Cuman.num. 6. & Menoch. d.
65 pręſ. 143.num.4.& opus erit agere † non ex
iure ceſſo, ſed actione negotiorũ geſtorum
contra correos, quia vtile eis fuit liberari à
tali obligatione.l.1. vbi gloſ.& Dd.C.de duo
bus reis.Bart.in l. vt fideiuſſor. ff. de fideiuſſ.
Caſtr. in d. l.Modeſtinus. num.4. Gabriel.d.
concluſ.63.num.4.lib.2.
66 Et his attentis, ſi principalis † creditor,
qui poſuit pecunias in ſocietate, recipiat eas
cum fructibus ab vno ex fideiuſſoribus, prin-
cipaliter & in ſolidum obligatis, poterit ei
cedere actiones etiam ex interuallo poſt ſo-
lutionem, contra alios obligatos, ita deter-
minat Gabriel. d. conſil.63.lib. 2.quia in tali
ſocietatis contractu ſolus officialis dicitur
prin-

principalis, quia ſine eo fieri nequit, & eius
morte finitur, & ſi non eſſet principalis, eius
morte non finiretur, & dantur fideiuſſores,
non vt ſint ſocij, ſed ea intentione, & teneā-
tur ad ſortē, & fructus, ſocietate finita, & ver
ba, q̄d ſint obligati principaliter & in ſolidū,
nō faciūt, vt ſint plures rei, cū aliter ſenſiſſe
contrahentes appareat, Bart. in l. eandem, in
princ. num. 6. ff. de duob. reis. Caſtr. in l. Mo-
deſtinus. colum. penul. in fin. ff. de ſolut. Et
67 correi dici † non poſſunt, quia obligātur ex
ſtipulatione ad fauorem principalis, & non
ex cōtractu ſocietatis, & ad hoc, vt duo cor-
rei dicantur, requiritur quod non ſint diſpa-
riter obligati, ſed ex eadem cauſa, & ex eo-
dem contractu. Bart. in l. fin. C. de duob. reis.
col. 2. Caſtr. in conſ. 181. lib. 1. col. 1. Gabr. d.
68 conſ. 63. n. 7. Similiter ſi creditori † princi-
pali ſolutio fuerit facta ab officiali, qui intē-
dat agere pro eius indemnitate contra fide-
iuſſores, vel contra eum, qui recognouit bo-
nam fidem, & pecunias in ſocietate poſitas
habuit, cū effectu, ceſſio etiam ex interuallo
fieri poterit, quia vbi officialis tantum nudū
nomen officij accommodat in ſocietate, ille,
qui pecunias conſequitur, & cuius commo-
dum contractus initur, principalis dicitur, &
alij omnes, licet ſint principaliter & in ſoli-
dum obligati, dicuntur fideiuſſores, Dd. in l.
3. §. vbi duo. ff. de duob. reis. & quod hæc ſen
tentia ſit communis, dicit Caſtra. d. c. 68. nu-
me. 7. Et quod iſte ſit fideiuſſor, principalis
69 † vero ſit ille, qui recognoſcit bonam fidē,
probatur etiam ex eo, quia hic detegitur co-
lor quęſitus in fraudem legis. Nam quia ille,
qui pecunijs indiget, non habet officium, &
non poteſt contrahere ſocietatem, ideo in
fraudem legis procurat, quod ſuper eius of-
ficialis ſocietatē contrahat, & vbi color quę-
ſitus detegitur, ille, ad cuius commodū con-
trahitur, dicitur principalis, alter vero in le-
gis fraudem adiectus dicitur fideiuſſor, vt di
xi ſupra & tradit Alex. conſ. 66. lib. 4. & Ro-
ta Roman. deciſ. 153. part. 2. & in hoc omnes
ſcribentes conuenire dicit Caſtr. d. c. 68. nu-
mero 9. & 10. & Caſtra. in d. c. 68. dum agit,
70 an officialis † dici debeat fideiuſſor, ſeu prin
cipalis, dicit, quod reſpectu eius, qui reco-
gnoſcit bonam fidem, cuius intuitu ſocietas
contracta fuit, ex quadam æquitate fideiuſ-
ſor dici debet, vt per Dd. in d. l. 3. §. vbi duo.
ſed reſpectu aliorum obligatorum, qui ſuæ
obligationi acceſſerunt, dici debet principa-
lis, quia ad ipſos nullum commodum perue
nit. Mihi videtur dicendum, quod ſi officia-
lis vere non eſt obligatus, quod cæteri om-
nes obligati fauore dantis pecuniam, vna
cum eo, qui recognoſcit bonam fidem, cuius
71 intuitu contractus celebratur, cū color † ſit
quęſitus, pro fideiuſſoribus reputari debeāt,
& quod ipſe recognoſcens bonam fidem ſo-
lummodo pro principali haberi debeat. Et
non obſtat conſideratio, quæ fit, quod offi-
cialis ſit principalis, quia alias ſocietas eſſet
ſimulata & vſuraria. Nam quod non ſit obli-
gatus ad ſuſtinēdam ſocietatem, apertiſſime
conſtat, quia fit expreſſa declaratio, quod
tantum præſtitit nudum nomen officij, & eſt
inſultum dicere, quod ex nudo nomine offi-
cij ſocietas ſuſtineri poſſit, quia contractus
non fiunt ſuper nudis nominibus, ſed ſuper
rebus, quæ ſunt, aut eſſe ſperātur, & videtur
dicendum, quod potius iſte contractus ſuſti-
neatur propter periculum vitæ, quam ex eo,
quia cōtrahatur ſocietas ſuper officio, vt per
Rot. Rom. deciſ. 300. part. 1. in nouiſſimis. Et
quamuis dixerim ſupra nu. 65. quod non fa-
72 cta ceſſione ſolutum † poteſt repeti actione
negotiorum geſtorum, tamen caueant ſol-
uentes, vt procurent ceſſiones, quia in mul-
tis erit magis vtile, & præcipue magis vtile
erit ad euitandum tradita à Bart. in l. reos. in
princ. colum. 2. ff. de duob. reis. & in repet. l.
1. arti. 2. C. de duobus reis, vt dicit Theſſaur.
deciſ. 191. in fin. Etiam quod dixi de repeti-
73 tione † facienda, actione negotiorum ge-
ſtorum, iuxta Bartol. diſtinctionem in dict.
leg. reos. & in dict. leg. 1. quæ communiter
recipitur, vt poſt Ronchegal. in dict. l. reos.
numero 47. & 48. tradit Theſſaur. dicta de-
ciſione 191. ſub num. 3. non procedit inter
ſocios, quia ſiue fuit omnium bonorum, ſiue
vnius negotiationis, ſoluta ab vno ab alio re
peti poſſunt actione pro ſocio, ſecundū par-
tem, quam quiſque in ſocietate habet, vt
Bartol. in dicta ſua diſtinctione declarat, &
hoc veriſſimum ſibi videri inſpecta natura
ſocietatis dicit Ronchegal. in d. l. reos. in
princ. num. 43. ff. de duob. reis. & nu. 44. ſub-
iungit, quod ſi vera eſſet opinio, inter cor-
reos ſemper ſocietatem cenſeri cōtractam,
deſtrueretur regula in totum, quam ipſe po-
nit ibidem, num. 41. Et quando inter correos
dicatur contracta ſocietas, declarat ipſe in l.
eandem. §. 1. num. 21. & 22. ff. eod. vt dixi ego
ſupra cap. 11. num. 23. cum plurib. ſeqq. Ali-
74 quando etiam incidenter † euenire ſolet,
quod ſocietas contrahatur cum aliquo, rece-
ptis literis à quodam tertio approbantibus
eius ſinceritatem, legalitatem, & bonitatem,
& quæritur, an ſcribens actione mandati te-
neatur? Et hac diſtinctione vti debemus.
Aut dictæ literæ continent verba valde ge-
neralia, vt quia in eis dicatur, talem eſſe diui-
tem, idoneum, & locupletem, & ſcribens in
aliquo non tenebitur, quia verba nō ſunt ob-
ligatoria, ſed tantum commendātia perſonæ
cas præſentantes. l. fin. C. quod cum eo. & ibi
Gloſſ. Bartol. & cęteri omnes, neque etiā te-
netur de dolo, niſi probetur dolo & callidita-
te ſcripſiſſe. l. & eleganter. §. fin. ff. de dolo. &
ibi gloſ. & Dd. Bartol. in l. Lucius. ff. de fide-
iuſſ. Gomeſ. lib. 3. reſolut. iur. cap. 13. num. 5.
Anchar. Imol. & cæteri in c. fraternitati. de
cler. non reſident. Aut vero continent verba,
quod recipiens contrahat cum ipſo latore li-
teratum,

terarum,& tunc quia ſunt obligatoria,tene-
bitur actione mandati.l.ſi vero non remune-
randi.§.ſi quis mandauerit. & ibi gloſ.& Dd.
ff.mandati.Gomeſ.in d.cap.13.nu. 5. Rip. in
rub. nu.5. ff.de pignor.Strac.in tract.de mer-
cat. in penult.part.tit.de probat. num. 15.Et
75 vbi eſſet dubium,qualiter † mercatorum li-
teræ eſſent intelligendæ, ſecundum ſtylum
mercatorum interpretari deberent, Puteus
deciſio.19.& 20.libro 1. ſecundum ordinem
meum manuſcriptum. Et de literis cambij
76 qualiter † obligent ſcribentem & recipien-
tem, late ponit Burſat.conſ.39.lib. 1.& lite-
77 ras recipiens, ſi non † contradicat, an in eis
cōtenta fateri dicatur, & intra quantū tem-
pus contradicere debeat,ponit late Gabr. in
ſuis concluſ.tit.de præſumpr.concluſ.2.Me-
noch. de arbitr. Iud. caſu 21.Rota Genuenſ.
deciſ.24.num.4. deciſ.18.num.6. deciſ.133.
num.2. & deciſ. 162.nu. 2. Incidenter etiam
aliquando de ipſo contractu ſocietatis con-
78 ficitur † inſtrumentū, aliud eſt enim inſtru-
mentum,aliud contractus,ſicut aliud eſt cō-
tinens,aliud contentum.Eſt enim inſtrumē-
tum ſcriptura Notarij de conuentione par-
tium;& contractus eſt ipſa partium conuen-
tio.Bartol.in l.ſi quis legatum.colum.2. ff.ad
leg.Cornel.de fal.Alexan.in conſ. 122.col.2.
in princip.lib.2.Bertach.in tract.de Gabel.in
6.parte, num.6.Rolan. conſ.43.nu.13.lib.3.
Et ſocietas eſt de contractibus,qui conſenſu
perficiuntur, in quibus pro eorum eſſentia
non requiritur ſcriptura, & quatenus de eis
conficitur ſcriptura, fit ſolum ad probatio-
nem, & nō ad eius eſſentiam,vt per Decian.
conſ.64. lib. 3. Sed quia partium conuentio-
ne aliquando fit,vt de ſocietate ſcriptura cō
79 fici † debeat, videndum eſt, an ante confe-
ctam ſcripturam ſocietas perfecta dici poſ-
ſit? Vtique ſi partes hoc dixerunt, quod
non ſit perfecta ante,quam ſit confecta ſcri-
ptura,earum conuentioni erit ſtandum.leg.
contractus.& ibi gloſſ.in verſ. in ſcriptis. C.
de fide inſtrument. quam cæteri ſcribentes
ibi ſequuntur, vt dicit Decian. dict. conſil.
64.ſub numero 19. Honded.conſilio 52.nu-
mero 19. lib. 1. Si vero partes non dixerint,
80 quod non † valeat, niſi conficiatur inſtru-
mentum, ſed tantum dixerint eſſe conficiē-
dum inſtrumentum, eſt maxime controuer-
ſum inter Doctores, an contractus ante in-
ſtrumenti confectionem dicatur perfectus?
Vna eſt opinio Caſtr. quod ante confectam
ſcripturā contractus non dicatur perfectus,
ita tenet in l.cum res. colum.2.C.de probat.
& in l. qui bis idem. ff. de verb.oblig. & in l.
contractus.C.de fid.inſtrum. & in conſ.451.
viſa dicta facti narratione.lib.2.& hanc opi-
nionem ſequitur & pondere & numero Dd.
præualere dicit Rimin.iun.conſ.51.lib.1. &
hanc tenere Dd.magis cōmuniter dicit Hō-
ded.conſ.52.lib.1. num.20.
81 Altera eſt opinio præcedenti † contraria,
quod conuentio partis de inſtrumento con-
ficiendo ſit intelligenda,quoad probationē,
& non quoad ſubſtantiam contractus, & ſic,
quod dicatur perfectus, ante confectum in-
ſtrumentum, & probari poſſit per teſtes,per
text. in l.contrahitur. ff. de pignor. Hanc te-
nent relati à Gabr.tit.de pactis, concl.3. ſub
num.1.verſ.contrarium,qui teſtatur de com-
muni ex Dec. in conſ. 340. colum. 2.lib.2. &
eam eſſe magis communem teſtatur Brunus
Arimin. conſ.131.ſub num.13. & Anchar.q.
21.par.1. & eam vti communiorem & verio-
rem ſequitur Burſat. conſ. 100.lib.1. vbi etiā
dicit ſub nu.20.verſ.partes. quod eam ſecuta
fuit Rot. Rom. teſte Peregrino in vna Placē-
tina deciſ.38. ſecundum ordinem manuſcri-
ptum, & hanc etiam vti magis communem
comprobat Decian. conſ.64.lib.3.vbi plures
refert hanc opinionem tenentes ſub nu.26.
cum pluribus ſeqq. Et ego etiam ab hac opi-
nione non recederem in conſulendo, & iu-
dicando, quia mihi perſuadere non poſſum,
quod verba de ſcriptura conficienda à con-
trahentibus probata, cum poſſint intelligi
iuxta naturam cōtractus reſpectu probatio-
nis, veniant intelligenda ita, vt nouam con-
tractui naturam inducant. Et eo magis nun-
quam ab hac opinione recederem,quia dicta
82 verba † à contrahentibus prolata de ſcriptu-
ra conficienda de conſuetudine intelligun-
tur, quòd fieri debeat quoad probationē, &
non quoad alterandum ipſius contractus na
turam, & de hac conſuetudine etiam teſta-
tur Dec.in conſil.340.& Brun.dict.conſ.131.
ſub nu.12.& Burſat.d.conſ. 100. ſub num.20.
& Decian.d.conſ.64.ſub num.19.Bene vt di-
cit Gabr.d.tit.de pactis.concl.3.in fin. nō im-
probabiliter dici poſſet, quod etiāſi ſcriptura
83 non requiratur † pro ſubſtantia contractus,
tamen ſit neceſſaria ad probationem, ita vt
non poſſit probari aliter, quam per ſcriptu-
ram, & per partis confeſſionem, ex dictis à
Bald.in authen. ſed nouo iure. C. ſi cert.pet.
& per Brun.in tract. de forma. tit.quotuplex
eſt forma.colum. 9.verſ. ad idem facit. vt per
Grat.conſ.107.nu. 4.lib.1. late examinat hāc
materiam Aſinius in ſua pract. §. 19. c. 5. vbi
videas. Et vbi de ſocietate eſſet conficienda
84 ſcriptura, quæro,an † partium conuentione
fieri poſſit, quod ſcriptura priuata habeat
vim publici inſtrumenti? Quod hoc à parti-
bus fieri nō poſſit,eſt opinio Inn. in c. cum P.
tabellio poſt med.de fid. inſt. ea ratione,quia
partes quem Notarium creare non poſſunt,
ſed à partibus fieri poſſe, & quod iſta opinio
ſit verior,& æquior, tenet Crauet. in tractat.
de antiq.temp.& in conſ. 939. num.12.lib.3.
& rationi ab Innocentio conſideratæ reſpō-
det, quod partes eorum pacto non faciunt
Notarium, ſed quod ſcriptura priuata fidem
faciat,& dicit, quod in effectu iſta fuit reſpō
ſio. Alex. in l. 1.§.fin.ff.de verb. obligat.& in
conſ.113.colum.2. lib.4. Hanc etiam opinio-
nem

Digitized by Google

nem tenent Decia.conſ. 11.num. 138. lib. 1.
& hoc per ſtatutum fieri poſſe etiam contra
tertios, tradit Menoch.conſil. 787. lib. 8. Et
iſta opinio probatur, quia, vt dicit Crauer.d.
loc.ſtatuto fieri poteſt, quod priuatæ ſcriptu
85 ræ † fides adhibeatur, Felin. in d. c. cum p.
tabellio.de fid. inſtrũ. Dec.in c.2. col.2.verſ.
circa primum.de probat. Alexand. conſ. 53.
columna prima, lib. primo. Et poteſt etiam
id fieri à conſuetudine, Rocch. de Curte de
conſuet. numero 158. Rota Genuenſ. deci-
ſione 142.nu.1.Decian.d. conſ. 11.numero
142.& ſeq.lib. 1.vbi dicit etiam, quod Statu-
tum loquens de publica ſcriptura procedit
in ſcriptura priuata, quæ fidem facit, & ha-
betur per Crauet.d.tract.par. 1. num. 245.&
conſil. 275. Et quod ſi partes dicant, priua-
86 tam ſcripturam † habere debere virturem
obligationis cameralis, quod ſufficiat ad ob-
tinendam eius executionem, vigore obliga-
tionis præfatæ, tradit Galeſ. in tract. Camer.
oblig. tit.de inſtr.quæſt.2.nume. 1. & 9. Mo-
ron. in tract. de treuga, & pac. quæſt. vnde-
cima, numero ſexto, Straccha in tractat. de
aſſecurat.gloſſ.37.vbi dicit, ita quotidie ob-
ſeruari.

Eſt etiam multorum opinio, quod, vbi de
87 contractu ſit † conficiendum inſtrumẽtum,
cogi etiam quis poſſit ad ponendum in eo
clauſulam quarentigię, & obligationem Ca-
meralem, Beued.de Bar. in tract. de quaren-
tigia.q. 5. Galeſ. in d. tract.tit.de præambul.
proceſ. q. 3.Cabal. in Milleloquio 196. Sed
contraria opinio mihi magis placet, quia ex
tali obligatione debitoris cõditio longe de-
terior efficeretur, Ang.in l.ſi finita. §. elegã-
ter.& ibi Alexand. in fin. ff.de damn. infect.
idem Angel. in l. ſi pupillus.in princip. ff.de
nouat. & in l.in omnibus. in fin. ff. de iudic.
Aret.in l. ex parte.in fin. vbi dicit ſingulare,
& ibi Iaſ. in fin. ff. de verbor. obligat. idem
Aret.in l. 2. in princip. colum. penult. & ibi
Iaſ.colum.vlt. Parpal.colum.antepenult. Ri-
pa num.49.ff.ſolut. matrimon. Felin.in cap.
ſignificauit. num. 8. verſ.adde. Angel. de te-
ſtibus. Abba.conſ.33.lib. 1. Et dicas, quod de
88 qualibet obligatione † quis cogi poteſt ad
conficiendum inſtrumentum. l.ſi cum exce-
ptione. §.ſed & ſi quis. in fin. ff. de eo, quod
met.cauſ.l.ſicut datum.C.de liber. cauſ. Ti-
raquell.citans more ſuo multos in tractat.de
retract.ligna. §.29.gloſſ. vlt. Venafr. cõſ.71.
nu.18.Franciſ.Marc.deciſ.370.num. 5.lib.1.
Natt.conſ 382.nu.2.lib.2. & de cõmuni opi-
nione teſtatur Galeſ.d.tractat.de obligat.ca-
mer.tit.de præambul. proc. quæſt.3.nu. 4.&
poſt eũ Granut. theorem.9. ſub n.2. Sed hoc
89 non eſt verum, ſi de tali obligatione † adſit
alia probatio, puta ſi fuerit confecta priuata
ſcriptura, quia cum de tali probatione con-
tentus fuit, maiorem probationem vlterius
quærere non põt. Alba.d.conſ.33. lib. 1. Gra-
nut. d. Theorem. 9. ſub nu. 10. Et nota vnum
90 in propoſito, qđ in practica † per ſæpe eue-
nire põt, vtique debitori ſoluenti inſtrumẽ-
tũ de recepto fieri debet, ſiue in totũ, ſiue in
partem ſecũdum ſolutionem ab eo factam,
vt declarat late Granut. d. theorem. 9. ſed ſi
contra debitorem adſit inſtrumentum, non
ſolum ei fieri debet inſtrumentum de rece-
pto, ſed etiam debet caſſari primum inſtru-
mentum, in libro originali, ne ibi accenſum,
vt aiunt, reperiatur, ita tenet Bart. in auth.
caſſa. in fin. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Notandũ
91 eſt etiam, quod ſi conſuetum ſit † apponere
in inſtrumentis clauſulam quarentigiæ, &
obligationem cameralem, in eius confectio-
ne talis conſuetudo erit obſeruanda, Tiraq.
d.tract.gl.5. §.29. nu. 3. Gabr. in ſuis comm.
concluſ.tit.de conſuet.concluſ. 3.nu. 10. 15.
& 29. Granut.d.theorem.9.in fin. Nauarr.in
tract.de vſur.in fi.nu.139. Et hæc de acciden-
talibus, modo deueniendum eſt ad obliga-
tionem & actionem.

92 Si duo ſunt obligati in ſolidum, & alius
eis promittat indemnes conſeruare, & ſol-
uere pro eis, cenſetur ſolummodo ſe obli-
garẽ pro virili, & non in ſolidum, ea ratio-
ne quia ſi non fuit dictum in ſolidum, à ver-
bis inſtrumenti iuxta eius limites non eſt re
cedendum Bald.in cap. Rodulphus, colum.
ſecunda, verſic. & ego dico de reſcript.& in
leg. lecta, colum. ſecunda, verſic. ex prædi-
ctis. ff. ſi certum pet. & ea ratione quia pro-
miſſio facta duobus intelligitur pro virili, &
non in ſolidum, leg. ſi fundus. §. ſi duo. &
leg. aliena res §. ſi pluribus. ff. de pignor.&
leg. reos. §.cum in tabulis, ff.de duobus reis.
Et ea ratione quia quando talis obligatio po
teſt referri, ad eam obligationem, quam ſti-
pulator habet, vti ex propria perſona, & ad
eam quam tenetur, vti vnus ex pluribus
correis ſemper reſtringitur ad illam qua eſt
aſtrictus ex propria perſona. leg. 3. §. illud,
ff.rem pupill. ſal.for. Alciat.in leg. Gallus, §.
& quid ſi tantum in ſecunda lect. nume. 29.
& in conſil. 102. ſub num. 16. Surd. conſilio
150. libro primo, vbi ad hanc opinionem
ſubſtinendam in caſu ſuo alia fundamenta
adducit.

93 Diſpoſitio. leg. ſi quis maior. C. de tran-
ſact. cum principaliter tendat ad pœnæ im-
poſitionem, dicitur dura, & odioſa, & quod
vix in practica obtineretur tradit Corn.con-
ſilio 246. numero tertio, libro tertio, Ro-
land. conſilio 57. numero 46. libro primo,
Menoch. conſilio 84. in fine lib. primo, Ga-
briel. tit. de tranſact. concluſione prima, in
fine, Riminald.iunior conſilio 244. numero
vigeſimo, libro tertio. Verum Rot. Roman.
deciſione 279. parte ſecunda, tenuit pœ-
nam. dicta l. ſi quis maior in ea parte, quod
cõtraueniens cadit à commodo contractus
eſſe legalem, & poſſe exigi etiam ab Eccle-
ſia quo vero ad deducta ex partium conuẽ-
tione, & iuramento firmata, licet poſſint di-

ci confirmata à lege, & ideo poſſint dici pęna legalis, tamen quia id dicitur largo modo, fuit dictum in d. deciſione habere maiorem difficultatem.

Doloſam debere eſſe contrauentionem,
94 † ad hoc, vt quis incidat in pęnam. dict. leg. ſi quis maior, & quod dolo ſtante non liceat moram purgare tradit Rot. Rom. deciſ. 277. num. 5. part. 2. & dolum ſatis probari, quando quis venit contra pacta expreſſa habetur per eandem Rot. Roman. deciſ. 280. in fine parte 2.

95 Et quoad pœnam conuentionalem † etiã cum iuramento promiſſam Rot. Roma. eam amplectitur opinionem, quod nõ debeatur, niſi quatenus concurrat cum intereſſe, vt habetur deciſ. 371. par. 1. & ad eam agi non poſſe, niſi docto de implemento pro parte actoris habetur deciſ. 236. cum tribus ſequentib. part. 2. & deciſ. 15. par. 1. ponitur pro regula, quod contraueniens cõtractui, non poſſit ſe ex eo iuuari & ſi in eo adſint clauſulæ, Rato manente contractu, toties, & quoties, qua pęna ſoluta, & dictio ſemper noceat nõ obſeruanti, & ei prodeſſe non debeat, vt in dicta deciſione habetur, & ibidem ſubiungitur, quod pœna non poteſt haberi pro obſeruatione contractus, quando loco contractus non ſuccedit.

CAPVT XXX.

De obligationibus, & actionibus.

SVMMARIA.

1 *Obligationes contractæ extra ſocietatem in tempore ad ſocietatem pertinere non poſſunt.*
2 *Obligatur ſolus ſocius contrahens, ſi ſolus ſuo nomine contrahat.*
3 *Etiam ſi contrahat ad commodum ſocietatis.*
4 *Socius, qui non contraxit, creditori eſt obligatus per obliquum.*
5 *Declaratur, qualiter intelligatur.*
6 *Socius, ſi recipiat indebitam ſolutionem, non obligantur cæteri ſocij.*
7 *Obligantur etiam cæteri ſocij, ſi vnus contrahat ſuo & eorum nomine, & contractus pertineat ad ſocietatem, eius forma inſpecta. & num. 8.*
9 *Contrahens cum ſocio cautus eſſe debet, vt inſpiciat ſocietatis formam, an in ea appareat, quod ſocius habeat auctoritatem contrahendi, & alios obligandi.*
10 *Contrahens cum ſocio ſibi imputet, ſi formam ſocietatis non inſpexerit.*
11 *Obligatos vt habeat ſocius conſocios, tenetur dicere, contractum à ſe geſtum verſum fuiſſe in ſocietatis vtilitatem.*
12 *Hoc non eſt verum quo ad extraneum, qui contrahit cum ſocio.*
13 *Extraneus enim contrahens cum ſocio habente auctoritatem deceptus remanere non debet.*
Actio de in rem verſo datur contra ſocios, ſi ſocius contraxerit ſine auctoritate.
14 *Socius proprio nomine in dubio contraxiſſe præſumitur.*
Præſumptionibus probatur ſocium contraxiſſe nomine communi.
15 *Inſtitor tacite & expreſſe ſocietati vnus ex ſocijs deputari poteſt.*
Obligantur omnes ſocij ex contractu ſocij inſtitoris.
Dummodo tamen non excedat fines ſocietatis.
16 *Socij, ſi inſimul præſint eiuſdem ſtationi, ita vt modo cum vno, modo cum alio contrahatur, inſtitores ad inuicem prępoſiti cenſentur.*
17 *Inſtitores etiam præpoſiti cenſentur, ſi exercent diuerſa negocia in eadem ciuitate, ſiue exerceant in diuerſis ciuitatibus, puta vnus Peruſii, alter Florentiæ.*
18 *Contrarium tenent aliqui, ſed male.*
19 *Inſtitor etiam cenſetur ille, qui negociatur de voluntate alterius ſocij, vt eſt ille, qui ponit operas, altero ponente pecuniam.*
20 *Inſtitores poſſunt pro indigentiis ſocietatis mutuo accipere pecunias, & obligare cæteros ſocios.*
Cambio etiam eas accipere poſſunt.
Fideiuſſores etiam inducere, & eis mercedem ſoluere.
21 *Inſtitores vt poſſint pecunias mutuo accipere, procedit, quando adeſt cauſa neceſſaria, & ſubſequentia neceſſaria hoc requirit.*
22 *Alia etiam requiſita neceſſaria ſunt, & numero 23.*
24 *Quæ requiſita non ſunt neceſſaria, ſi habet inſtitor expreſſe poteſtatem accipiendi pecunias mutuo.*
25 *Inſtitor ſi pecunias mutuatas conuertat in proprios vſus, nihilominus ſocij tenentur de eius dolo.*
26 *Socius ſi adminiſtrat ſocietatem, puta Titius, & dicat in contrahendo, Titius & ſocij, omnes pariformiter obligantur.*
27 *Inſtitor conuenitur ex contractu ſociorum, durante inſtitoria.*
28 *Inſtitor conuenitur ex eius contractu, finita inſtitoria, quando principales ſunt abſentes.*
29 *Inſtitor quod teneatur pro mutuo à ſe ſuſcepto, finita inſtitoria. Contrarium probatur.*
30 *Socii dicuntur rei debendi in ſolidum in ſocietate publicarum functionum.*
31 *Socii ſunt rei obligati in ſolidum ex contractu inſtitoris.*
32 *Quod ſint ſolum obligati pro parte, quam habent in ſocietate, & tenent alii, communiter, & numero 33.*
34 *Socii omnes, ſi ſimul contrahant, non obligantur in ſolidum, ſed pro parte, quam quiſque habet in ſocietate.*
Fallit, ſi fuit dictum, quod teneantur in ſolidum.
Fallit in ſocietate publicarum functionum.
Fallit in obligatione ſecundaria prouenienti ex eorum dolo.

35 *Fallit,*

35 Fallit, vbi inſimul vendunt animalia.
36 Fallit, ſtante conſuetudine, vt eſt Genuæ.
Fallit, ſtante ſtatuto.
37 Fallit, conſiderato quod ad inuicem reſpectu extranei fideiuſſores dicuntur, & non requiritur excuſſio. num. 38.
39 Socij publicarum functionum ex eorum contractu efficiuntur rei credendi in ſolidum.
40 Socij in alijs ſocietatibus ex eorum contractu acquirunt actionem pro ea parte, quam quiſque in ſocietate habet, niſi fuerit conuentum, quod acquirant in ſolidum.
41 Socius ſi ſolus contrahat, etiam ſi ſit inſtitor, ſibi ſoli actionem acquirit, & cæteri agere non poſſunt, niſi actione ceſſa, & in ſubſidium.
42 Socius alteri ſocio ſtipulari non poteſt.
43 Niſi adſit Notarius; & iuramentum, & niſi ſint ſocij omnium bonorum.
44 Inſtitor contrahendo nomine proprio, & nomine ſociorum exprimendo eorum propria nomina, cuique acquirit pro virili, ſed contrahendo nomine proprio, & nomine ſociorum appellatiuo acquirit cuique pro ea portione, quam quiſque habet in ſocietate.
Vnoque caſu acquirit pro ea parte, quam quiſque habet in ſocietate.
45 Rei plures obligati pro virili, eodem tempore conueniri poſſunt.
Rei plures obligati in ſolidum, cum proteſtatione, quod actor erit vna ſolutione contentus, conueniri poſſunt in eodem libello.
46 In diuerſis libellis conueniri poſſunt eodem tempore, ipſis non contradicentibus.
47 Diuerſis temporibus ſecundum aliquos non poſſunt conueniri.
48 Opinio, quod poſſint conueniri, probatur.
49 Quia ſententia lata contra vnum ex pluribus reis non nocet alteri.
50 Socij plures rei credendi poſſunt in eodem libello, & in diuerſis libellis eodem tempore conuenire debitorem.
51 Sed non poſſunt eum conuenire in diuerſis libellis, & in diuerſis temporibus.
52 Contrariũ tenent aliqui, ſed prima opinio probatur.
53 Socius pro ſocio ſine mandato agere non poteſt.
Lite conteſtata poteſt iudicium proſequi.
54 Occupantis melior conditio non eſt, ſi debitor efficiatur non ſoluendo.
55 Solutio facta vni ex ſocijs liberat omnes.
Procedit durante ſocietate.
Et probabiliter ignorata diſſolutione.
56 Socij obligantur in ſolidum in ſocietate omnium bonorum.
57 Socius ſocio tenetur ſolum pro portione quam habet in ſocietate.
58 Socius ſicut vigore ſtatuti tenetur in ſolidum ita poteſt debitores conuenire in ſolidum.
59 Socij ad inuicem fideiuſſores non dicuntur proprie, ſed ficte, ideo ſtatutum dans hypothecam fideiuſſori procedit, in vero, ſed non in ſocio ficto fideiuſſore.
60 Inſtitor obligat ſocios proponentes, & non ſocium aſſumptum.
61 Inſtitor obligans ſocietatem in ſolidum, dicitur obligare ſingulos ſocios.
62 Auchar. conſ. 333. declaratur.
63 Inſtitor ſi excedat fines mandati, & ſocij taceant obligantur.
Et qualiter probetur ſcientia.
64 Inſtitor ſi poteſt accipere pecuniam mutuo poteſt etiam accipere ad cambium, & recambium.
65 Sententia condemnans ſocios in ſolidum ceuſetur cõdemnare pro virili, & ſententia lata ad fauorem vnius ſuper debito prodeſt cæteris.
66 Confeſſio ſocij in iudicialibus præiudicat ſocijs.
67 Debitum proprium, & debitum ſociale ſunt diuerſa, & inter vnum, & aliud non datur compenſatio.
68 Reuocatio ſocietatis, ſiue inſtitoris an ſit notificanda.
69 Florentinorum obſeruatio in contrahendis ſocietatibus, & laudes.
70 Debitor duobus in ſolidum, ſi habet ſaluumconductum, ne conueniatur ab vno, poterit conueniri ab altero.

AGendum non eſt, in præſenti capitulo
de obligationibus contractis ante initã
1 † ſocietatem, quia extra ſocietatem in tem-
pore cõtractæ ad ſocietatem pertinere non
poſſunt, Pariſ. conſil. 94. nu. 15. lib. 1. & quali-
ter iſta aliquando vigore ſocietatis ſubſecu-
tę communia efficiantur, iam ſupra declara-
tum fuit cap. 9. num. 43. Neque etiam modo
agendum eſt de obligationibus contractis
poſt finitam ſocietatem, quia de eis tracta-
bitur infra, vbi de ſocietatis diſſolutione
agetur. Eſt agendum in præſenti de obliga-
tionibus, quæ à ſocijs ſocietate durante cum
extraneis contrahuntur, & de obligatione
proueniente ab ipſo ſocietatis contractu, &
hoc ordine procedam, primo agam de obli-
gationibus, quæ à ſocijs cum extrancis con-
trahuntur, ſecundo agam de obligatione, &
actione prouenictibus ab ipſo ſocietatis cõ-
tractu. Et agendo de primo, quia ſocij con-
trahendo cum extraneis aliquando obligan-
tur, aliquando obligationem acquirũt; ideo
ponam prius, qualiter ſocij obligentur, de-
inde ponam, qualiter obligationem acqui-
rant. Et vt cognoſcamus, qualiter ſocij obli-
gentur, hac diſtinctione vti debemus. Aut
vnus ex ſocijs contrahit nomine proprio;
aut contrahit communi nomine; aut cõtra-
hũt omnes inſimul proprio nomine. Primo
caſu, quando vnus ex ſocijs ſolus contrahit
2 proprio nomine, ipſe † ſolus obligatur, & cę-
teri ſocij non obligantur. l. ſi ſocij ſimus. & l.
iure ſocietatis, & ibi Bald. ff. pro ſoc. Petr. de
Vbald. in tractat. de duob. fratrib. part. 9. nu.
1. Alex. cõſ. 139. nu. 1. lib. 5. Dec. conſ. 98. nu.
2. lib. 1. & in l. ſi ſocius. nu. 3. ff. ſi cert. pet. Pa-
riſ. conſ. 94. nu. 22. lib. 1. Rimin. iunior conſ.
331. nu. 5. lib. 3. Rota Genuenſ. deciſ. 7. nu. 3.
Cephal. conſ. 635. nu. 3. lib. 5. Theſaur. deciſ.
136. Carocc. deciſ. 118. nu. 11. Moder. Pap. in

tract.de iuris & facti ignor.centur.1. diſt.52.
3 Et hoc eſt verũ, non ſolum ſi contrahat † ſu-
per rebus & negotijs non pertinentibus ad
ſocietatẽ, vt habetur in l. ſed nec æs alienũ,
& in l.omne æs alienum, & in l. verum.§. id
quod.ff.pro ſoc. ſed etiam ſi contrahat ad cõ
modum ſocietatis. Quia licet ſocius nõ cõ-
trahens & ſocius contrahens obligentur in-
ter ſe propter naturam ſocietatis, tamẽ cre-
ditori,qui cũ ſocio contraxit, ſocius,qui nõ
contraxit,non tenetur, quemadmodum ſo-
cius, qui non contraxit, vigore dictæ obliga-
tionis contra creditorem non põt agere, ita
ẽt non poteſt conueniri. Pet. de Vbal.d.par.
9.ſub nu.5. Et quatenus ibi ver.certe alia ra-
tio facit pro &c. videtur innuere, quod ſo-
4 cius,qui non † contraxit,ſit obligatus credi-
tori,per obliquũ,vt per Gl. in d.l. iure ſocie-
tatis.ff.pro ſoc. eius verba, quæ ſunt Baldi in
quodam conſilio,vt ipſe dicit,& eſt cõſ.125.
quidam Ioannes, lib.5. non ſunt intelligen-
da, quod ex tali obligatione ſocius, qui non
contraxit, à creditore poſſit conueniri, ſed
5 ſunt intelligenda, quod teneatur † per obli-
quum,quia ſocius,qui non contraxit, eſt ob-
ligatus ſocio contrahenti obligatione pro-
uenienti ex ſocietate, & per conſequẽs, per
obliquum eſt obligatus creditori, qui ſociũ,
qui ſecum contraxit,obligatum habet,vt vi-
demus de ſocio ſocij mei, qui meus ſocius
non dicetur.l.qui admittitur.cum 2.ll. ſeqq.
ff.pro ſoc.tamen per obliquum dici poſſet ſo
cius meus,cum ſit ſocius mei ſocij. Verũ eſt
6 igitur, quod ſocius † non obligat conſociũ.ſi
contrahat proprio nomine, & quod etiam ſi
vnus ex ſocijs recipiat indebitam ſolutionẽ,
non obligentur cæteri ſocij, tradit Dec.con-
ſil.98.ſub num.1.lib.1.

Secundo caſu, quãdo vnus ſocius contra-
hit nomine proprio,ac etiã ſociorum,eſt ad-
uertendum ad ipſius ſocietatis formam. Nã
ſi ea inſpecta apparet contractum initum ad
ſocietatem non pertinere, & eſſe quid ex-
7 tra ſocietatẽ,& tunc ſolus † contrahens erit
obligatus creditori. Si vero ſocietatis forma
inſpecta apparet contractũ initum ad ſocie-
tatem pertinere, & demandatũ cenſeri, tũc
omnes erunt obligati. Anchar.conſ.332.pro
clariori.Pet.de Vbald. d.part.9.ſub nu.5.vbi
ponit pręciſa verba Bal.in conſ.125.lib.5.Pa-
riſ.conſ.94.nu.23.& ſeq.lib.1. Decian.conſ.
60.nu.4.lib.2.Cephal.conſ.778.lib.5.Quate-
8 nus.n.in ſocietatis † forma cõtinetur,ſocius
ab altero ſocio mandatum,ſeu potius aucto-
ritatem expediendi, ad ſocietatis formã per
tinentia habere cenſetur, vt dixi ſupra c.14.
nu.44. & ſeq. Ideo qui contrahit cum ſocio,
cautus eſſe debet, vt inſpiciat ſocietatis for-
9 mam, an in ea † appareat, quòd auctoritatẽ
habeat contrahendi nomine aliorum,& eos
obligandi, quia ea non inſpecta ſibi imputa-
re debet,ſi ſocius cõtrahens alios ſocios ob-
ligare non potuit, vt per Bal.in d. conſ. 128.
quidam Ioannes. lib.5. relatũ à Pet.de Vbal.
d.p.9. ſub n.5. Nam dicit, ꝙ quando ſocietas
reſpicit certã cauſam ad hoc, vt extraneus
poſſit agere contra alios ſocios, quorum no-
10 mine etiam † contractus fuit initus, nõ ſuf-
ficit quòd probat ſocietatem, ſed etiam de-
bet probare formam ipſius ſocietatis, cuius
cauſa contractus initus fuit. Et eſſe inſpiciẽ-
dum, quam contrahendi auctoritatẽ habeat
ſocius,& quod ſibi imputare debeat, ſi eam
non inſpiciat extraneus ſecum contrahens,
tradit Caſt.in l.1. §.non autem.ff.de exercit.
& in l.1.§.cõditio.ff.de inſtit.& in conſ.335.
Viſis & ponderatis omnib.in antiq. in nouis
eſt conſ. 104.lib.1.Dec.in l.ſi ſocius. num.4.
ff.ſi cert. pet. & in l. cum alio. vbi etiam Ca-
gnol. ff. de reg. iur.Pariſ.conſ. 94.nu.25.lib.
1. Strac. in tract. de mercat. tit. de contract.
mercat. ſub num. 13. Rota Genuenſ. deciſ.
14.num.87.& deciſ.172.num.7.

Et quamuis ſocius contrahens ad hoc, vt
cæteros conſocios obligatos, habeat obliga-
11 tione † prouenięti ex ſocietate teneatur do
cere, contractum initum extraneo verè ver-
ſum fuiſſe in ſocietatis vtilitatem. l. iure ſo-
cietatis.ff.pro ſoc.Petr.de Vbal.d.par.9. ſub
nu.1. & ſub nu.5. Fulgoſ. conſ.209. col.2. &
Cuman. conſ.8. in princ. Pariſ. conſ. 94.nu.
27.lib.1.Crauet.conſ.129.n.12 & conſ. 158.
nu.8.lib.1.Menoch.conſ.375.nu.4.lib.4.Ri-
min.iun.conſ.331.nu.8.lib.3.Natt.conſ.567.
nu.6.lib. 3. tamen hoc non eſt verum quoad
12 extraneum, quia ſi ſocius † vere habuit au-
ctoritatem contrahendi & obligandi conſo-
cios, ſi poſt rem acquiſitam conuertat in pro
priam vtilitatem,nihilominus cęteri ſocij re
manent extraneo obligati. Bart. in l. 1. §.fa-
miliæ.ff.de publi.Salyc.& Caſtr. in l.1.§.non
autem.ff.de exercit.Rota Genuen. deciſ.14.
nu. 14.& nu. 17. Non enim eſt conueniens,
13 quod extraneus, qui † contraxit cum ſocio
contrahente nomine proprio, & ſociorum,
& habente talem auctoritatem obligandi cõ
ſocios deceptus remaneat, ſi rem ex contra-
ctu quæſitam ſocius in propriam vtilitatẽ do
loſe conuertat, ſed bene eſt conueniens, qđ
ipſe de ſuo dolo reſpectu ſocietatis cæteris
ſocijs teneatur, & ita Dd. qui dicunt, quod
conſtare debet contractum verſum fuiſſe in
ſocietatis vtilitatem, ſunt intelligendi, nẽ-
pe quod eorũ dicta procedant inter ſocios,
& non quoad extraneum, quia ſi intellige-
rentur quoad extraneum, male loquerẽtur,
& datur actio de in rem verſo, ſi verſa fuit in
vtilitatem omnium ſine auctoritate, & ſine
mandato, vt dicit Nat. conſ. 567.nu.7. quãdo
deficit alia actio. Quomodo vero ſocius poſ-
ſit probare rem fuiſſe verſam in eorum vtili-
tatem, tradit Menoch.d.conſ.375.nu.12.lib.
4.& videbimus infra ſuo loco, vbi agetur de
obligatione inter ſocios.

Et ſi non conſtaret, quo nomine ſocius
14 † cum extraneo contraxiſſet, licet in dubio
nomi-

nomine proprio contraxiſſe ſit præſumen-
dum,l. & magis puto.ff.de ſolut.l. ſi ita ſtipu-
latus.§.Chryſogonus. ff.de verb. oblig. Bald.
in l.Titium & Mæuium. §. altero.ff.de admi-
niſtr.tut.& in l.ſi patruus.ſub num.4.C.com.
vtr. iud. & in l. pen. C.ſi quis alteri vel ſibi.
Alex.conſil.132.num.8. & conſil. 134. num.
6.lib.5. & conſil.217. ſub num. 13. lib.7.Me-
noch. conſilio 122. numero 12. libro 2. Ro-
ta Genuen.deciſ.14.num.94.Natt.conſ.567.
num.6.lib.3. Cephal. conſil. 635.nu. 5.lib. 5.
tamen quod cõmuni nomine contractus ini-
tus fuerit,præſumptionibus probari poterit,
vt late explicaui ſupra cap. 3. num. 45. cum
plurib. ſeqq. & cap. 11. num. 14. & cap. 14.
num.83.

Aduertendum eſt etiam, an ſocius contra-
15 hens † ſit ſocietati inſtitor præpoſitus ex-
preſſe vel tacite, prout fieri poſſe, vtroque
modo late explicat Rota Genuenſ. deciſ.14.
nu.39.& ſub nu.41.cum plurib. ſeqq.Nã ſiue
ſit expreſſe,ſiue tacite prępoſitus, ex eius cõ-
tractu ſocij omnes obligantur.l. 1. in fin.cum
l.ſeq.ff.de exercit.act.& l.habeat. in fin.cum
l. ſeq. ff.de inſtitu.Bart.in l.eandem ſub nu.9.
ff.de duobus reis.& in auth. hoc.ſub nu.11.C.
eod.Bart. Alexand.Iaſ. Dec. & alij in l.ſi inſti-
torem.ff. ſi cert.pet.Bald.& alij in l. cum te in
Galliam.C.ſi cert.pet.& conſ.262.lib.5.Rota
Genuenſ.deciſ.14.num.1.& nu.6.Rimin.iun.
conſil.331.num.1.lib.3. dummodo tamẽ non
excedat fines ſocietatis,Caſt. conſ.345.lib.2.
16 Ideo ſi ſocij inſimul præſunt eiuſdem † ſta-
tioni & negociationi,& cõſuetudo ſit, quod
quandoque cum vno, quandoque cum alte-
ro contrahatur, quod inſtitores ad inuicem
præpoſiti cenſeãtur, & quilibet ex geſtis per
alterum teneatur, tradit Bald. in d. l. cum te.
in fin.C.ſi cert.pet.& in conſil. 262.& in cõſ.
263.lib.5.Petr.de Vbald.d.part.19. ſub nu.1.
& ſub nu. 5.Menoch.conſil.410.ſub nu.4.lib.
17 5.Similiter ſi ſocii ſeparatim negocia † exer-
cent,vel ratione locorum, vel ratione nego-
ciationum, vt quia vnus exercet Peruſiæ, &
alter Florẽtię,vel in eadẽ ciuitate vnus exer-
cet Aromatariam,& alter Lanificium, quili-
bet ex contractu alterius obligatur, quia in-
ſtitores præpoſiti cenſentur,facit l. iure pro-
uiſum.C.de fabri. lib. 11. & l.eius qui in pro-
uincia.ff.ſi cert.pet.vbi Bart. nu. 31. & Alex.
nu.9.Bart.in auth.hoc ita.ſub nu.11.C.de duo
bus reis.& in l.eandẽ, ſub nu.9.vbi Rouche-
gal.nu. 195.ff.eod.tit.& dicit Bald. in l.cũ te.
C.ſi cert.pet.Petr.de Vbald.d.part.9. ſub nu.
18 1.Ab hac opinione † recedit Fulg. & poſt eũ
Rota Genuenſ.d.deciſ. 14.ſub nu.70.ſed ma-
le,& opinionẽ Fulgoſ.pro conſtanti affirma-
re non audet,Alex.in conſil.147. ſub num.1.
lib.2.Verũ ab opinione Bart.non eſt receden
dum,quia communis eſt, à qua etiam vltimo
loco nõ videtur recedere Ro.Gen.d.deciſ.14.
ſub nu.72. dum eam procedere declarat, vbi
inter ſocios adſit mutua viciſſitudo contra-
hendi,& non alias. Etiam ſi plures ſint ſocij,
quorum vnus ex aliorum voluntate exercet,
19 vt euenit, quando † vnus ponit pecunias, &
alter tenetur operari & negociari, exercens
præpoſitus cenſetur, & ex eius geſtis cæteri
omnes obligantur, Alex. conſ.210. nu. 10. &
conſ.217. nu. 12. lib.7. Rimin.iun.conſ.331.
nu.2.verſ.poſthumo.lib.3.

Poſſunt etiam ſocietati præpoſiti, vbi opus
ſit, pro indigentijs ipſius ſocietatis pecunias
20 † mutuo accipere, & ſocios omnes obligare.
l.penult.§.tabernæ. ff. de inſtit. Bart.in l. 1.§.
non autem. ff.de exercit.Ruin.conſ.93.nu.2.
lib. 5.Et quia gratis mutuari nõ ſolet, ſed cã-
bia ſunt in vſu,ad euitandum vſuras, poterũt
etiam eas camb.recipere,Rota Genuenſ. de-
ciſ.14.ſub nu.123.verſ. ad quintum. & vt ibi-
dẽ dicit ſub nu.15.verſ.ſexto poterũt, etiam
ad fauorẽ mutuãtium fideiuſſores inducere,
& eis mercedẽ ſoluere. Sed quod modis præ-
dictis pecunias recipere poſſint, tũc demum
21 procedit † & non alias, quando adeſt cauſa
neceſſaria, & quando negotij conſequentia
neceſſaria id requirit,Caſtren.conſ.242.lib.1.
Socin.in l.inſtitorem. quam legit cum l.credi
tor.ff ſi cert.pet. Cephal. cõſ.768.lib. 5.Rot.
Gen.d.dec.14.nu.90.Similiter ad hoc, vt pe-
cuniæ mutuo recipi poſſint ab adminiſtrante
negocia ſocietatis, & ad hoc vt cæteri ſocij
22 † obligentur, requiritur quod ille, qui facit
mutuũ,ſciat,quod pecunia ſit neceſſaria pro
illa negociatione, pro qua ſuſcipitur,& quod
pro illa negociatione mutuauerit, & qđ ha-
buerit animum obligandi cæteros ſocios, &
quod in loco, in quo mutuabat, poſſit cũ pe-
cunia mutuata neceſſitati negociationis pro
uideri, & quod mutuum non ſit factum vltra
quantitatẽ neceſſariam l.fin.& ibi Bart.& cę-
teri.ff.de exercit.Bart.in l.ſi pupilli.§.1.iuxta
medium.ff.de neg.geſt.Bald.in l.1.de exercit.
act.Alex.conſ.44.colum.3.lib.2.& conſ. 217.
nu.14. lib. 7.Natt.conſ. 567.nu.6.lib.3. Rota
Gen.late d.deciſ. 14. ſub nu. 94. cum plurib.
23 ſeqq.vbi addit,quod adminiſtrator † in caſu,
in quo ſocios interpellare põt,eis notificãdo
indigentiã ſocietatis, id de æquitate & de ri-
gore facere debet, antequam pecunias cãbio
capiat, ſed hoc eius dictum nõ videtur verũ,
cũ poſſit adminiſtrator ſocietatis facere ne-
ceſſaria pro ſocietate. Et ſi adminiſtrator etiã
24 haberet † expreſſam poteſtatem à cæteris
recipiendi mutuo pecunias, prædicta omnia
obſeruare non eſſet neceſſe.Bart.in d.l. fin.ff.
de exercit. Bald. in d.l.1. ſub numer. 2. C. de
exercit.

Et iſte adminiſtrator, ſi doloſe pecunias
25 † mutuo, vt ſupra dixi, receptas in proprios
vſus conuertat, nihilominus cęteri ſocij mu-
tuanti remanent obligati, & de adminiſtra-
toris dolo tenentur, Caſtren.in leg.1. §.non
autem. & ibi Salic. ante eum. ff. de exercit.
Bartol.in l.1.§.familiæ, ff.de publi. Rota Ge-
nuenſ.d.deciſ.14.num.17.Et ad prędicta no-

tandum eſt, ſi, vt perſæpe fit inter mercato-
26 res, vnus ſit ex ſocijs, ſub † cuius nomine
cantet principaliter ſocietas, & in contra-
hendo dictũ fuerit, Titius & ſocij, licet qua-
ſi videretur dicendum, quod Titius pro vna
parte ſit obligatus, iuxta text. in leg. ſi com-
munis ſeruus ita. ff. de ſtipulat. ſeru. tamen,
vt ibi Bartolus aſſerit ſub num. 4. tenendum
eſt, quod omnes pariformiter efficiãtur obli
gati, quia Titius non ad hoc nominatur, vt
magis obligetur, ſed vt oſtẽdatur Titium ſo-
cietatis eſſe caput. Dec. conſil. 122. colum. 2.
Stracc. in tractat. de mercat. tit. de contract.
mercat. num. 17. ex auctoritate Bald. in conſ.
190. Sempronius lib. 2. Cuman. in conſ. 172.
Titius. Rimin. iunior conſ. 331. num. 2. lib. 3.
Menoch. conſ. 410. num. 39. lib. 5. Et quem-
27 admodum ſocij conueniuntur † ex contra-
ctu adminiſtratoris & inſtitoris, ita etiam ex
contractu ſociorum inſtitor conueniri po-
teſt. Petr. de Vbal. d. part. 9. ſub num. 1. Barto.
in l. eandem. ſub num. 10. ff. de duob. reis. &
& in d. auth. hoc ita. nu. 12. C. eod. Veſal. dec.
94. p. 2. quod eſt verum, durante inſtitoria,
quia ea finita amplius conueniri nõ poterit,
neque ex ſociorum contractu, neque etiam
ex ſuo, Pariſ. conſ. 94. nu. 34. lib. 1. Dec. in l. ſi
inſtitorem. num. 4. ff. ſi cert. pet.

Sed quod ex ſuo contractu poſt finitũ of-
ficium conueniri poſſit inſtitor, quando illi,
28 qui eum † conſtituerunt, habitant in alia ci-
uitate, & ſic ſunt abſentes, ea ratione, quia
contrahentes cũ eo cenſentur inſpicere ad
eius perſonam, tradit Caſtr. in leg. 1. §. exer-
citorem. ff. de exercit. & ita reſpondiſſe dicit
in quæſtione de facto obuenta Piſauri, vt ha
betur in eius conſil. 149. Viſis & ponderatis.
ſecundum antiquam impreſſionem, & ſecũ-
dum nouam in conſil. 20. lib. 2. & eum refert
& ſequitur Socin. conſil. 154. colum. fin. ver-
ſic. 6. lib. 2.

29 Etiam ſi fateatur inſtitor † mutuo pecu-
niam recepiſſe, quod finito officio conueni-
ri poſſit, tenet Angel. in l. 4. vbi ita dicit fuiſ-
ſe Florentiæ iudicatum, & in l. eãdem. & ibi
Imol. ff. de duobus reis. Soc. d. conſ. 154. ſub
num. 13. lib. 2. Sed has duas declarationes re-
prehendit Dec. dict. leg. ſi inſtitorem. vbi ſub
num. 5. & 6. ff. ſi cert. pet. admittit, quod tunc
teneretur inſtitor, quando dominus ex mu-
tuo non obligaretur, ex trad. per Innoc. in c.
per tuas. de arbit. & per Dd. in leg. ciuitas. ff.
ſi cert. pet.

Ad prædicta modo videndum eſt, an ſocij
30 obligati † dicantur rei debendi in ſolidum?
Equidem, ſi ſocietas ſit contracta ſuper ali-
qua negociatione, quæ à publico decerni-
tur, vt eſt conductio gabellarum, argentaria
& ſimilia, omnes ſocij obligati rei debẽdi in
ſolidum dicuntur Bar. in l. eandem ſub num.
9. ff. de duob. reis, & in auth. hoc ita. ſub nu.
9. C. eod. Bald. in l. cum te ſub nu. 5. C. ſi cert.
pet. Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratr. p. 9.
ſub nu. 1. Ronchegal. in d. l. eandem, ſub nu.
164. & eſt cõis opi. Burſat. conſ. 190. n. 11. li. 2.

Si vero agatur de alijs ſocietatibus erunt
31 quidem oẽs † in ſolidum obligati. l. 1. §. fi. cũ
trib. ll. ſeq. ff. de exerc. act. l. habeat. §. fi. cũ l.
ſeq. ff. de Inſtit. Bar. in d. l. eandẽ ſub n. 9. & in
d. auth. hoc ita ſub nu. 11. Bald. in d. l. cum te.
ſub nu. 5. & in rub. C. de exercit. circa finem
& in l. ſi prædium, col. 3. verſ. ſed pone. C. de
ædilit. edi. & in conſ. 262. & conſ. 263. lib. 5.
Caſtr. cõſ. 345. col. 2. ver. ſed lege cauetur. li.
2. Alex. conſ. 44. lib. 2. & conſ. 139. lib. 5. Pet.
de Vbal. d. tract. p. 9. ſub nu. 1. Ronchegal. in
d. l. eandem. nu. 164. & ſeq. Nat. conſ. 567. nu.
1. lib. 3. Oſaſch. deciſ. 140. ſub nu. 5. vbi de cõ
muni teſtatur, Rota Gen. deciſ. 14. nu. 111. &
nu. 127. & deciſ. 15. nu. 12. & deciſ. 97. n. 7. &
deciſ. 140. nu. 3. & deciſ. 176. num. 8. & deciſ.
185. nu. 2. Cephal. conſ. 766. nu. 23. lib. 5. Me-
noch. conſ. 410. nu. 37. lib. 5. Surd. deciſ. 213.
nu. 1. Modern. Papien. in tract. qui inter mo-
derniores multum eſt in vſu, de iuris & facti
ignor. cent. 1. diſt. 52.

32 Sed quod ſint inſolidum obligati intelli-
gitur pro ſumma ſolummodo quam quiſq;
de capitali habet in ſocietate iuxta trad. per
Anchar. in conſ. 333. Pro clariori Pariſ. conſ.
93. nu. 31. & conſ. 94. nu. 28. lib. 1. Dec. in l. ſi
ſocius. ſub nu. 4. ff. ſi cer. pet. Straccha in tra-
cta. de mercat. tit. de contract. mercat. nu. 15.
33 & hanc eſſe crebriorem † doct. ſententiã te-
ſtatur Oſaſc. d. deciſ. 150. nu. 8. Rota Gen. de-
ciſ. 14. n. 111. & à contrahentibus ne decipiã
tur animaduerti debere quam quiſque ex ſo
ciis partẽ in ſocietate habeat, iuxta tex. in l.
qui cum alio. ff. de reg. iu. & per Caſt. & alios
in locis ſupra citatis nu. 10.

Tertio caſu principali ſi inſimul oẽs ſocij
contrahunt, nõ obligantur in ſolidũ, ſed qui
34 libet obligatur † pro ea parte, quã hẽt in ſo-
cietate, l. ſi tamen plures. in prin. ff. de exerc.
Bar. in d. l. eandem. ſub nu. 9. & in d. auth. hoc
ita. ſub n. 11. C. de duob. reis. Pet. d. tract. par.
9. ſub nu. 1. Alex. conſ. 147. in prin. lib. 2. Fol-
ler. ad Marã. p. 4. diſt. 9. nu. 94. Menoch. conſ.
410. nu. 35. li. 5. Sed hoc fallit, quando fuit di
ctũ, quod teneãtur in ſolidum, vt per Bar. in
l. 2. n. 2. ff. de duob. reis. Menoc. conſ. 410. ſub
nu. 43. lib. 5. Itẽ fallit, ſi ſocij ſint alicuius ne-
gociationis, quæ à publico decernitur, vt di-
xi ſup. nu. 27. Itẽ ſi teneantur ex ſecundaria
obligatione prouenĩẽte ex dolo & culpa, Me
noc. cõſ. 410. ſub n. 43. li. 5. Etiam fallit, vbi ſo
35 cij † inſimul venderent aĩalia, puta pecudes
vel capras. Quãuis. n. actio exẽpta contra ſin
gulos ſocios venditores ſit proponenda pro
portione, quam quis hẽt in animalibus, tamẽ
ædilitia actio proponi poteſt contra quemli-
bet ex ſocijs in ſolidum, dũmodo propona-
tur contra eum, qui in animalibus habebat
maiorem ſeu parem partem, non autẽ mino
rem. l. iuſtiſſime. §. proponitur. ff. de ędil. edi.
Bal. in l. ſi prædiũ. nu. 20. & 21. C. de ædil. act.

Item

Digitized by Google

Itẽm fallit, ſtante conſuetudine, quod om-
36 nes † teneãtur in ſolidum, prout eſt Genuæ, vt per Rotam Genuenſ. deciſ. 46. nu. 4. & deciſ. 97. nu. 1. & dicit, quod iſta conſuetudo eſt adeo notoria, vt ſufficiat eã allegare abſque alia probatione. Itẽ fallit, ſtante ſtatuto, Alex. conſil. 139. lib. 5. Theſaur. deciſ. 136. Magon. Rot. Lucen. deciſ. 1. Inſuper fallit, conſiderato, quod ad inuicem reſpectu extranei fide-
37 iuſſores dicũtur. Nam licet reſpectu † ipſius obligationis cõtractæ non dicantur in ſolidũ obligati, tamen conſiderati, vti fideiuſſores, in ſolidum tenentur, Bald. in rubr. C. de inſtit. act. quem ſecutus eſt Ronchegal. in l. eãdem. in princ. n. 187. ff. de duob. reis. & in l. reis. in princ. n. 36. & 37. ff. eod. Menoch. cõſ. 410. n. 44. 45. & 46. lib. 5. vbi dicit non obſtare text. in l. ſi vt certo. §. vlt. ff. commo. quia ibi illi, qui acceperunt vehiculũ, ideo poſſunt ſolum conueniri pro parte, quoniam non erant
38 ſocij, & etiam vult, quod vbi vnus † ex ſocijs conuenitur, non ſit neceſſaria excuſſio, vbi ſocietas eſſet cõtracta ſuper mercatura, Dec. in l. vltim. in princ. nu. 23. ff. ſi cert. pet. Strac. in tract. de mercat. tit. de except. num. 5.

Modo iuxta propoſitum ordinem viden-
39 dum eſt, qualiter ſocij obligationem † acquirãt: inquam, ſi ſocij ſunt alicuius ſocietatis, quæ à publico decernitur, quemadmodũ ex eorum contractibus duo rei debẽdi in ſolidum efficiuntur, ita etiam efficiuntur duo rei credẽdi in ſolidũ. l. ſi vnus. in prin. & l. idẽ in duob. ff. de pact. l. ſi duos, ff. de arbi. l. 1. ff. de loco publico fruendo. Bar. in l. eandem. nu. 9. ff. de duobus reis, & in auth. hoc ita. num. 11. C. eod. Petrus de Vbald. d. tractat. de duobus fratrib. par. 9. ſub numer. 1. In alijs ſocietatibus non ſic dicendum eſt. Si enim omnes
40 ſocii inſimul contrahant, quilibet † actionẽ acquirit pro ea parte, quam quiſque habet in ſocietate, niſi expreſſe ſit conuentũ, quod ſint plures rei credendi in ſolidum. l. cum te in Gallia, & ibi Barr. Bald. & cæteri. C. ſi cert. pet. Alexand. & Iaſ. in l. ſi vnus. in princip. ff. de pact. vbi Angel. reprehendunt aliter tenentem.

Et ſi vnus ſolus contrahat, etiam ſi ſit inſtitor, ipſe ſolus agere poterit, & cæteri
41 † agere non poterunt, niſi ceſſa actione, & in ſubſidiũ. l. 1. in fin. & l. ſequent. ff. de inſtit. & l. ſi eum. §. 1. ff. de exercit. Bartol. in dict. l. eandem. ſub num. 9. ff. de duob. reis. & in d. auth. hoc ita. ſub numer. 11. C. eod. Petr. de Vbald. d. part. 9. ſub num. 1. fallit in mutuo, vt per Caſtr. conſil. 345. col. fi. verſ. nam eſt ſpeciale. lib. 2.

Neque poteſt ſocius alteri ſocio ſtipulari. l. proprium. ff. comm. præd. & ibi Gloſſ. vbi
42 habetur, quod ſi quis † ſtipuletur ſeruitutem per fundum alterius pro ſe, & pro vicino, perſona vicini habetur pro non appoſita, & ratione iuris nõ decreſcendi ſtipulatio valet in totum pro ſe, ſed ſi vnus ſtipuletur ſeruiturem pro ſe, & ſocio, ad fundi communis vtilitatem, ſtipulatio non valet pro ſe, nec pro ſocio, & ita per illum textum, quod ſocius ſocio ſtipulari non poſſit, tenet Alexand. in l. 2. §. ex his. num. 16. in fin. ff. de verbor. obligar. licet Bald. contrarium tenere videatur in l. ſi abſentis. num. 14. & ſequen. C. ſi cerr. pet. cuius dicta poſſunt reduci ad declarationes poſitas ad regulam, quod alteri
43 quis † ſtipulari nõ poſſit, per Gabriel. in ſuis commu. concluſ. tit. de verbor. obligat. concluſ. vnic. & de ſocio, quod alteri ſocio ſtipulari non poſſit, niſi adſit perſona Notarij, & ſit appoſitum iuramentum, tradit Pariſ. conſil. 82. in princ. lib. 1. & de hoc dixi ſupra cap. 14. num. 33. & niſi ſit ſocius omnium bonorum. Addition. ad Bald. ad d. l. ſi abſentis. C. ſi cert. petar.

44 Et eſt differẽtia, an ille, qui ſocietatẽ † adminiſtrat, contrahat nomine proprio, & nomine ſociorum appellatiuo, an vero contrahat nomine proprio, & exprimendo propria nomina ſociorum, quia primo caſu acquirit pro ea portione, quam quiſque habet in ſocietate, & ſecundo caſu cuique acquirit pro virili. Pariſ. conſilio nonageſimo quarto, numero vigeſimo nono, lib. 1. Menoch. conſilio ducenteſimo vigeſimo ſecundo, ſub numero decimo octauo, lib. 3. per ea, quæ tradunrur à Bartol. in l. ſi communis ſeruos. ſub num. 3. verſ. & iſta ſunt vtilia. ff. de ſtipulat. ſeruor. Sed iſta differentia, quando contrahitur ſuper rebus pertinentibus ad ſocietarem, non eſt vera, quia ſiue ſint expreſſa propria, ſiue appellatiua nomina ſociorum, tenendũ eſt, quod cæteri ad commodum vocati cenſeantur pro ea parte, pro qua onus ſubire ſunt obligati, ita expreſſe declarat Bartolus in dict. l. ſi communis ſeruus, ſub numero ſecũdo, verſic. deſtructio huius legis, & quod dicit de inſtitore, ſub numero tertio, dicit eſſe intelligendum ſecundum præcedentem diſtinctionem ab eo poſitam, & ſic tenendum per prædicta ſub nume. 2.

45 Ad prædicta quæro, ſi plures † ſocij ſunt in ſolidum obligati, an inſimul conueniri poſſint, & talis diſtinctio datur. Aut quis vult conuenire plures reos pro partibus virilibus: aut in ſolidum. Primo caſu plures pro virili conueniri poſſunt, & in eodem libello, & in diuerſis libellis. Secundo caſu, aut vult quis conuenire omnes in ſolidum, & in eodem libello cũ proteſtatione, quod erit vnica ſolutione contentus, & poteſt, aut ſine tali proteſtatione, & non poteſt. Bartol. in l. 3. §. vbi duo. ff. de duobus reis. Pract. Papienſ. in forma libelli contra plures reos, in Gloſſ. in verſ. contra. numero primo. Aut quis vult
46 conuenire † plures reos debendi in ſolidum ſeparatim, & in diuerſis libellis, & quidem ſi hoc facit eodem tempore, hoc ei facere permiſſum eſt, parte non contradicente, ſed contradicente parte ei denegatur ea ra-

tione, ne in diuerſis inſtantijs moleſtentur & aggrauentur. Bartol. in dict. leg. 3. §. vbi duo.ff.de duobus reis.Pract.Papienſ.in dict. forma libelli contra plures reos,in gl.in verſic.contra.num.2.

47 Si vero hoc facere † velit non eodem tẽpore, ſed diuerſis temporibus, ſibi permiſſum non erit,quia pendente iudicio iam cœpto contra vnum, duos conuenire non debet,ſecundum opinionem Gloſſ.in authent. de duobus reis.circa finem. & Azon.in ſum. tit. de duobus reis. ſed ſecundum opinionẽ Dini in l.2.ff.de duob.reis, quam refert Bartol.in dict.l.3.§. vbi duo rei. ſub num.5. poterit hoc fieri, pendente cauſa appellationis, ſed non pendente prima inſtantia. Sed
48 verius dicendum eſt, hoc † fieri poſſe tam pendente primo iudicio,quã pendente cauſa appellationis, vt tenet Iacob.de Aren. & poſt eum Bartol.in dict. leg.3.§. vbi duo.ſub num.5.per l.ſi creditor.in princip.ff.mandati.& ad l.quoties,§.ſi creditor.ff.de peculio, reſpondit, quod loquitur de obligatione, in qua vno conuento, ſtatim alius liberatur, & conueniri non poteſt,niſi de æquitate, conuento reperto non ſoluendo. Et hanc opinionem tenet etiam Capic. deciſ. 119.nu.7. Corſet. in ſuis ſingular. in verb. appellatio, limit.4. Vital. in tractat. de clauſul. in clauſ. nil innouari appellatione pendente,in princip.Couarru. practicar. quæſtion.cap.24.nu. 4. Surd. conſil. 20.num.25. lib. 1. Lancellot. in tract.de attentatis, par.1. cap.3.num. 148. & rationem eſſe poſſe dicit, quia ſententia
49 † lata cõtra vnum ex pluribus reis non nocet alteri. Bartol. in l. ex duobus.num.17. ff. de duob.reis.Bero.conſil.96. num. 6.libro 3. Ruin.conſil.92.ſub nu.6.lib.1.

50 Etiam quæro,an plures ſocij † rei credendi poſſint inſimul agere contra debitorem? Et hoc eos facere poſſe in eodem libello, & in diuerſis libellis eodem tempore dicendũ eſt,vt proxime dictum fuit de reis credendi conueniendis,vt per Bartol.in dict.l.3.§.vbi duo.ſub num. 4. Pract. Papienſ. in d. forma libelli contra plures reos debendi. in verb. contra. num. 1.in fin.

51 Si vero velint conuenire † debitorem diuerſis libellis, & diuerſo tempore, hoc eos facere non poſſe,dicendum eſt,quia lite cõteſtata per vnum,præcluditur via alteri agẽdi.l.ſi ex duobus, ff.de duobus reis.Bartol.& Pract.Papienſ.in locis proxime citatis. Contrarium,quod hoc fieri poſſit, debitore non opponente, tenet Lancellot. in dict.tractat. de attentatis, part.1. cap.3.num.153.vbi ponit caſum, quod ſi Titius & Mæuius ſint in ſolidum creditores Sempronij in centum,& Titius conueniat eum Romæ, quod poterit eundem Mæuius conuenire Peruſiæ, nõ obſtante litis pendentia in vrbe, & nõ obſtante regula, quod iudicium, vbi cœptum eſt, ibi terminari debeat, l. vbi cœptum.ff.de iudic.& non obſtante, quod quis vexari non debeat coram diuerſis Iudicibus. cap. diſpẽdia,de reſcript.in 6. & quod cõtinentia cauſæ diuidi non debeat.l.nulli.C.de iudic.

52 Sed intelligo dicta † Lancelloti procedere ſolummodo quoad proceſſum, ne dicatur attentatus, quo vero ad actionem teneas coram diuerſis Iudicibus Reum à correis credendi conueniri non poſſe, vt per Bart.in dicta l.ex duobus. ff.de duobus reis. Et ſocius nomine proprio, & nomine ſociorum con-
53 tra communem † debitorem agere non poteſt abſque mandato, niſi poſt cœptum iudicium, & litem conteſtatam, quia tunc ſolus vnus poterit iudicium proſequi præſtita cautione de rato, l.2. C. de conſor. eiuſdem litis.Ruin.in conſil.92.ſub num.6.lib.1.Alexand. conſ.186. nume.4. lib.2.Videnda ſunt tradita ſupra c.28.in additione.

54 Et inter ſocios non eſt melior † conditio occupantis, ſi debitor non ſoluendo efficiatur.l.verum.§.ſi cum reis.ff.pro ſoc. Petr. de Vbald. in d. tract. de duobus fratribus, part. 12.ſub num.1.verſic.item ſi ſocij,& eſſe ſpeciale inter ſocios tradit Gloſſ. in l. ſi Titius. in verſ.conſecuturum. ff. pro ſoc. Etiam cir-
55 ca prædicta tenendum eſt,quod licet † ſolutio facta vni ex ſocijs liberet omnes Bart. in l.ex duobus. num.1. ff.de duobus reis. Ronchegal.in l.eandem. in princip. nu.50.ff.eodem.Matant.in pract.part.4. diſtinct. nu.94. tamen procedit durante ſocietate. Magon. Rot.Florent.deciſ. 106. num.61. & ſeq. Et ſi probabiliter ignorata diſſolutione ſocietatis ſit facta ſolutio, non deſinit ſoluens liberari. Modern. Papien. in tract. de iuris & facti ignor. centur.1.diſt.52.num.12.

56 In ſocietate omnium bonorũ † omnes inſolidum obligari tradit Card. Mant.in tract. de tacit.& ambig.conuent.lib.6.tit.22.num. 3.citat Dec. in conſ.66. colum.4. verſic.tertio prædicta, & colum. penul. verſ. non obſtant Rolan,conſ.91.num.49.lib.1.Menoch. conſ.375.nu.4.& nu.31.lib.4.

57 Socius quod extraneis teneatur† in ſolidũ pro portione quam habet in ſocietate conſocijs vero ſolummodo pro ſua portione, & in ſolidum tradit Card. Mant. d. tract.de tacitis & ambig. conuent.lib.6.tit.22.nu.4.vbi ita deciſum fuiſſe refert in Rota Rom. die 8. Februarij 1585.

58 Socius Florẽtię† ſicut tenetur in ſolidũ ex diſpoſitione ſtatuti, ita in ſolidũ debitores ſocietatis conuenire poteſt cũ in ſtatutis habeat locum ratio caſus conuerſiua Bald. in leg.ſi quis argentum, num.6. C.de donat.& ita per Rot. illius Ciuitatis dictum fuit vt habetur in libro motiu.12. fol. 591.

59 Statutum Florentię libro 2. rub.33. dat hipothecã fideiuſſori in bonis principalis debitoris,vt vidi pluries obſeruari dũ eſſem cũ Patre meo almæ Rotæ Ciuitatis præfatę iudice ſecũdarum appellationũ,verum in cauſa do-

dominorum de Riccijs,& ſociorũ inter plures ſocios obligaros inſolidum ſuit iudicatum non habere locum ſtatuti præſati diſpoſitionem,licet prętenderetur eos eſſe ad inuicem fideiuſſores,quia quod ſocij ſint fideiuſſores non dicitur proprie,ſed ficte,& ſtatutum diſponens in vero fideiuſſore cum ſit iuris communis correctorium non procedit in ficto,vt late tradit.D.Petrus Caballius inſignis,& erudıtiſſimus Iuriſcõſultus noſtrorum temporum in ſuis cõſilijs deciſiuis conſilio 162. vbi refert etıam ita per Roram Ciuitatis pręſatę fuiſſe iudicatũ de anno 1545.

60 Inſtitor obligando † ſocios obligat ſolummodo eos qui eum ınſtitorem ſecerunt, & non obligat ſocium poſtmodum in ſocietate admıſſum Rot. Roman. deciſ.132. numero 5.lib.2.

61 Iuſtiror ſi dixit † obligare ſocios omnes inſolidum, non ſocietas, ideſt corpus ſocietatis,ſed omnes inſolidum obligati cenſentur, & non proportione, quam quiſque habet iu ſocietate,cũ ſolidum dicatur id quod eſt integrum,& nihil ei deeſt.l.ergo.§.creditoribus.ff.de fideic.libert. Rouchagal.in l.1. num.9.ff.de duob reis Rot.Roma.deciſ.132. num.5.lib.2. Et id maxime procedit, ſi non ſolum ratiobancaria, ſed etıam bona ſociorum fuerunt obligata, præcipuè ſi dictũ ſuit bona omuia,& ſingula,mobilia,& immobilia, & ſe mouentia, præſentia, & ſutura vbique exiſtẽtia,iura,& actiones,ac debitorum nomina, quæ ita vnıuerſaliter concepta excludũt omnem reſtrictionem,quæ alias fieri poſſet ad contenta tantum in ſocietate, vt habetur in d.deciſ.132.num.24.& per Surd. deciſ.213.

62 Notanda eſt † declaratio ad Ancha. conſ. 333.quod loquatur in caſu, quo facultas inſtiroris erat modificata reſpectu cauſæ, reſpectu loci, reſpectu modi contrahendi, & reſpectu ſummæ, & loquitur in obligatione ſimpliciter contracta,quæ repreſentatur ſolum in corpore ſocietatis,ponit hanc declarationem Rot.Roman.d.deciſ.132.in fin.

63 Inſtitor ſocietatis, † ſi excedat fines mandati pura fideiubendo ad fauorem alicuius, vel alıo modo,& obligat ſocios in ſolidum, & eorum bona,& ipſi id ſcientes raceant,erunt in ſolidum obligati non ſolum pro portione contenta ın ſocietate, ſed etiam pro alijs eorum bonis Dec.conſ.457. nu.3. verſ. 3.lib.2.Rot. Rom.d. deciſ.132.num.6.nu.9. 10. & 20. Vbi ſub num.23. ſubiungir iu illo caſu ſcientiam de fideiuſſione, & obligatione omnium bonorum fuiſſe probatam ex litteris inſtitutoris, licet in eis ſolum mentionem faceret de obligatione banci,& non de obligatione bonorum, tum quia non ſuerat locutus raxatiue, tum quia intellexir etiam de obligatione bonorum ramquam ſolita inſeri,cum iu primis litteris ſignificaſſet, de futura obligatione banci in ſolidum cũ omnibus alijs clauſulis ſolitis,& in obligationibus,& fideiuſſionibus,quæ fiũt cauſa, & occaſione banci, ſoleat ſemper inſerı obligatio bonorum ıpſorum, vt ex fide multorum probatum fuerat,& quod ſocius, qui habet faculratem obligandi ſocium poſſit etiã apponere hypothecam, lare probat. Surd. deciſ. 213. & citar Bald. id teuentem in terminis conſ.263. in fin. lib. 5. & hanc rationem adducit, quod ſi poteſt obligare perſonam, multo magis poterıt obligare bona,& in fin. illius deciſionis ad declarationem communis opinionis ſupra poſitę num.32.quod ſocius tantum obligatur in ſolidum pro portione, quam habet in ſocietate, non procedere in ſocıo qui in ea nullam habet portionem,ſed rantum ponit operas,forſan poſſet dici quod portio ipſius eſſet conſideranda iuxta lucri portionem, quam ex ſuis operibus percipere debet, & re vera nunquam mihi placuit opinio communis, ſed ſemper quod teueantur in ſolidum vltra ſummam verius mihi viſum fuit per rextum. in l 3. ff. de exercit.cuius verba ſunt hæc. Nec quicquam facere quam quiſque partem in naue habeat.

64 Habens mandatum † ad capiendum mutuum poteſt etiam obligare mandantem ad cambium,& recambium, quando conſuetudo adeſt, quod mutetur cum cambio, & recambio, etiam ſi in mandaro habeatur dictio taxatiua, quia talis dictio extranea excludit, ſed ad contractum pertinentia includit clem.exiui.§. cum aurem de verb. ſignif. Romau.conſ.94.& conſ.114. & in l.3.§.iurauı.ff.de iureiur.Barbac.in cap. cum Ferarienſis colum.46.& Felin.colum. 2.de conſtirut. Iaſ.in l.certi condictio.§.ſi uummos,colum. 3.ff.ſi cerr.per.Ruin.conſ.93.colum.2.lib. 5. Euerard.in loco a ſolito fol.240.Gabr.tit. de conſuet.concl.1.nu.24.

65 Senteutia lata contra † plures debitores in ſolidum cenſetur eos condemnare pro virili.l.1.C.ſi plur.vna ſentent. ſed ſi aliqui ex pluribus debitoribus inſolidũ fuerınt a creditore conuenti, & condemnati ſolum pro virilı parte,quę omnes tangebat,condemnati cenſentur Affl. deciſ.215. vbi quatuor ex ſexdecim debitoribus conuenti, & condemnati in decimaſexta parte pro quolibet, & non in quarta ueque in ſolidum condemnati repurati fuerunt, & eſt mirabilis deciſio, & menti tenenda, licet de ea videatur dubirare Surd.conſ.150.ſub num.35.lib.1.& ſentẽria ſupra debito lata ad fauorem vnius ex ſocijs prodeſt omnibus ſocijs ınſolidũ obligatis Barr.in l.ex duobus num.16.ff.de duobus reis. Rota Roman.deciſ.132.numer.18. part.2.

66 Confeſſio ſocij in poſitionibus † nocet alteri ſocıo maxime, quando adſit veriſimilitudo Bart.in l.pen.ff.de duob.reis,& in l.admouendi, num.45. ff.de iureiurand.vbi Iaſ. nu.204.

num.204.Rip.202.Curt.ſen. conſil.72.num.2.& ita tenuit Rot.Florentin.die 7. Februarij.1588.

67 Debitum proptium, † & debitum ſociale ſuur diuerſa adeo,quod vnus non veniat appellatione alterius, niſi aliud ſuadeant coniecture,& preſumptiones,vt tenuit Rot.Florent.die 25. Iunij 1593. & inter vnum, & aliud non admittitur compenſatio Bald.& Salic.in l.eius.C.de compen.Rot. Genuen.deciſ.26.nu.30.& deciſ.75.nu.3.

68 Quia ſocietas † aliquando ſimplicitet, aliquando cum temporis præfinitione contrahi ſolet,ideo quæri ſolet an ea finita, ſit hoc notificandum,& quidem ſi ſit contracta ſimpliciter facta diſſolutione, publice notificari debet ne contrahentes, cum vno ex ſocijs, ſeu cum inſtitore decipiantur.l. ſed etſi pupillus.§.de quo,& §.ſcribere.ff.de inſtitut.ſi vero ſit facta ad tempus, ttanſacto tēpore alia notificatio non tequiritur, quia contrahentes cum vno ex ſocijs, ſiue cum inſtitore, poſt tranſactum tempus in ſocietate appoſitum ſibi imputate debent, ſi tempus eſſe tranſactum videre non curauerunt Caſtr. in l.1.§.non autem.ff. de exerc. & in conſil. 104.lib.1.Strac.in tract.de mercat. tit.de contract.mercat.nu.13.& ſeq.

69 Aliquando fieri ſolet, † quod vnus tradat mercatoti aliquā pecuniarum quantitatem in mercatura exetcēdam, cum pacto tamen quod ſolummodo obligari poſſit, & teneantur pro dicta quantitate data, & vulgariter dicitur dare in accommaudita, & Flotentini pollentes valde ingenio, & prudentia, & tractantes negocia,maxima cum ſinceritate obſeruant, quod in loco ad hoc deputato in libro ibidem exiſtentia annotētur ſocietates, & accommandite quæ inter eos,& cum alijs exteris fiunt ſpecifice exptimendo capitalia cuiuſque ſocij, & cum quibus pactis, & conditionibus fuerint cōtractę, & ſi fuerint diſſolutę, & mutatę ſtatim etiam deſcribuntur in eodem libro, qui publice omnibus patet, & ab omnibus videri poteſt.

70 Socius in ſolidum † obligatus vigore ſtatuti, ſeu conſuetudinis duobus creditoribus vno ciue, & altero forenſi, ſi ei fuerit conceſſum ſaluum conductum, ne conueniatur a forenſe, potetit in ſolidum conueniri a ciue, & aſtringi ad ſoluendum totum debitum, vt per Caſtren.in conſ.430. lib.1.

CAPVT XXXI.

De obligatione, & actione inter ſocios.

SVMMARIA.

1 *Obligatio oritur ex ſocietate ciuilis & naturalis.*
2 *Actio pro ſocio & actio communi diuidundo dantur inter ſocios.*
3 *Et vna alteram tollit, quatenus ad inuicem concurrentia ſunt.*
4 *Conueniunt in aliquibus.*
5 *Et in aliquibus habent ſe vti excedentia & exceſſa.*
6 *Actio pro ſocio datur ad diuerſos effectus.*
7 *Negociorum actio aliquando datur inter ſocios.*
8 *Actio etiam in factum.*
9 *Præſcriptis verbis etiam agitur aliquando.*
10 *Interdicto vti poſſidetis.*
11 *Lege Fauia.*
12 *Lege Aquilia.*
13 *Actione furti.*
14 *Actiones pro ſocio,& communi diuidundo, ſunt bonæ fidei,& directe ab vtraque parte.*
15 *Actiones iſtæ dantur hæredi,& contra hæredem, licet ſocietas morte diſſoluatur.*
16 *Actio vtilis pro ſocio aliquando datur.*
17 *Libellus qualiter in his actionibus ſit formandus.*
18 *Societates ſi ſint plures inter eaſdem perſonas, plures dantur obligationes & actiones.*
19 *Iudicium inter ſocios coram eodem Iudice agi debet etiam ſi adſit vnus, qui ſit clericus.*
20 *Socij plures agentes contra vnum, vnum Procuratorem conſtituere debent.*
21 *Socius ab altero ſocio conuentus non condemnatur in ſolidum,ſed in quantum facere poteſt.*
22 *Et pro parte, quam habet in ſocietate.*
23 *Sed iſta opinio reprobatur.*
24 *Socius an præferatur extraneo contra ſocium, & num.25.*
26 *Socius,qui adminiſtrauit,prius conueniri debet.*
27 *Socius agens contra ſocium probare debet,a ſe geſta verſa fuiſſe in ſocietatis vtilitatem.*
In ſocietate particulari,non autem in ſocietate omnium bonorum.
28 *Socio contra ſocium datur actio pro vtiliter geſtis, etiam ſi geſta fuerunt proprio nomine.*
29 *Geſta verſa fuiſſe in vtilitatem ſocietatis probatur coniecturis.*
30 *Lanæ emptæ præſumuntur verſa in vtilitatem ſocietatis,ſi conſtat pannos confectos fuiſſe,& non conſtat de alia emptione lanarum.*
Idem dicitur de animalibus emptis in macello occiſis.
31 *Probitate ſocij probata,præſumūtur geſta ab eo fuiſſe verſa in ſocietatis vtilitatem.*
32 *Socius,ſi negat oſtendere librum rationum,in quo apparere poteſt res emptas ab altero ſocio fuiſſe verſas in vtilit tem ſocietatis, præſumitur in ſocietatis vtilitatem verſas fuiſſe.*
33 *Socius tenetur edere librum rationū, etiā ſi ſit Reus.*

34 Res

Digitized by Google

34 Res emptæ, ſi conductæ fuerint in domo communi ſociorum, præſumuntur verſa in ſocietatis vtilitatem.

35 Colonus etiam non poteſt condemnari, niſi in quantum facere poteſt, ſed hoc male obſeruatur.

36 Socius perdit hoc priuilegium, ne conueniatur, vltra quam facere poſſit, ſi dolo fecit, quo minus teneatur.

37 Sed non perditur ob culpam.

38 Neque etiam perditur ob dolū commiſſum in omittendo, ſed tantum ob dolum commiſſum in committendo ſecundum aliquos, & nu. 41.

39 Cōtrarium probatur, quod perdatur etiam ob dolum in omittendo.

Dolus eſt in ſocio omittere non lucrari.

Dolus eſt in ſocio, ſi non ſeruat parta.

Qui ex contractu tenetur acquirere, ſi non acquiſiuit, tenetur, & conueniri poteſt, ac ſi acquiſiuiſſet.

40 Intellectus ad l. nemo ex ſocijs. §. illud quæritur. ff. pro ſoc.

42 Socius ſi negat ſe eſſe ſocium, perdit hoc priuilegiū.

43 Et carceratus non debet liberari, etiam ſi vellet cedere bonis.

44 Poteſt a negatiua recedere ante litem conteſtatam.

45 Et vt perdatur, requiritur ſpecialis negatio, & non ſufficit generalis, negando narrata, prout narrantur.

46 Socius amittit hoc priuilegium, ſi ei renunciauerit.

47 Et ei renunciaſſe dicitur, ſi omnia reſtituere promiſit.

Vel ſi generaliter renunciauit omni beneficio, ſiue expreſſerit maiora, ſiue non expreſſerit.

Quia in contractibus veniunt etiam maiora.

48 Et hoc eo magis procedit, ſi fuit adhibitum iuramentum.

49 Socius gaudet hoc priuilegio ſolum durante ſocietate ſecundum aliquos.

50 Etiam diſſoluta ſocietate, & in omnibus actionibus prouenientibus a ſocietate.

51 Priuilegium hoc ſolum habet locum in ſocietate conuentionali, & non in alijs communionibus.

52 Socius licet habeat hoc priuilegium, tamen poteſt iurari ſuſpectus de fuga, capi, & carcerari vt ſiſtat in iudicio.

53 Socius quantum facere poſſit, inſpicitur tempus rei iudicandæ, deducto ne egeat.

Et non deducitur æs alienum, niſi debeatur ex ipſa ſocietate.

Et ſolummodo conſideratur perſona ipſius, non vxoris & filiorum.

54 Priuilegium hoc eſt perſonale, & non tranſit ad hæredes, & ad quemlibet alium ſucceſſorem.

Et non datur patri, neque Domino, neque fideiuſſori.

55 Fideiuſſori datur, ſi denunciet litem principali, qui veniat, & opponat hoc beneficium.

Defenſori datur.

56 Socius admiſſus ad huiuſmodi beneficium tenetur cauere de ſatisfaciendo, ſi peruenerint ad pingniorem fortunam.

Et ſufficit nuda promiſſio.

57 Societatem probare debet, qui vigore ſocietatis agit.

58 Societatis non contractæ maxima eſt præſumptio, ſi quis eam non contraxiſſe ſuo iuramento affirmet.

59 Inſtrumento producto, qui aſſerit eſſe de ſocijs comprehenſis, in eo debet hoc probare, ad hoc vt inſtrumentum habeat executionem.

60 Liquidatio ſi eſt facienda ante, quam inſtrumentum exequatur, in ea facienda non proceditur executiue.

61 Executioni petitæ vigore inſtrumenti poteſt opponi, non conſtare de diſſolutione ſocietatis.

62 Et poteſt opponi, quod ſit renouata.

63 Et quod agens non adimpleuerit pro parte ſua.

64 Et poteſt opponi, quod adhuc ratio non ſit reuiſa, & numero 69.

65 Et hoc maxime procedit, ſi ambo ſocij ponentes pecunias adminiſtrauerunt.

66 Lucrum, & capitale in ſocietate adeſſe præſumuntur.

67 Si quantitas certa fuit promiſſa in inſtrumento appoſito pacto, quod, ſi facto calculo de minori quantitate appareat, minor tantum debeatur, pro quantitate expreſſa ante calculum erit danda executio. Declaratur nu. 71.

68 Et præſtabitur cautio de reſtituendo, ſi quod vltra ſummam debitam facto calculo ſolutum apparebit.

69 Tutor non poteſt conueniri, quod reddat contenta in inuentario, ante redditam rationem adminiſtrationis.

70 Exceptio proueniens ex corpore inſtrumenti retardat eius executionem.

Actio pro ſocio eſt generalis, ideo ſi ſocius ſe offerat ea facere, ad quæ generaliter tenetur, ſpeciali actione conueniri non poteſt.

72 Executio inſtrumenti in ſocietate officij datur, quia in eo promittitur certa quantitas, abſque alia reſciſſione rationum, & apponitur iuramentum.

Iuramentum de Iure communi habet executionem paratam.

Etiam ſi excipiatur de vſuraria prauitate.

73 Socius, qui intra certum tempus rationem reddere promiſit, ſi eam non reddiderit, poterit exequi inſtrumentum contra eum, pro ſumma in eo contenta.

74 Executio erit danda inſtrumento pro ſumma calculata, etiam ſtante clauſula, ſaluo Iure verioris calculi.

Actio pro ſocio eſt perpetua.

75 Præſcriptio contra eum incipit currere, ſocietate finita.

76 Socius ſocio non tenetur vltra, quam facere poſſit.

Ampliatur ad ſcolares inſimul habitantes.

77 Ampliatur etiam ſi non actione pro ſocio, ſed alia actione agatur.

78 Alimenta ſocio ſunt relinquenda iuxta textum in l. hæreditatum. ff. ad leg. falc.

79 Et ſi viuat ſocius vltra tempus taxatum debet ei caueri de alimentis præſtandis.

80 Et ſi ſocius creditor eſt egenus ei prius eſt ſubueniendum.

81 Alimenta ei non debent relinqui, ſi poteſt viuere ex aliquo officio, ſeu artificio.

82 *Statut ſocij attēditur in quo reperitur, & non in quo reperiebatur.*
83 *Fructus attenduntur ad decernendum alimenta, & non debet vendi proprietas niſi, vt collocetur in tuto ad recipiendum maiores fructus.*
84 *Et hoc an vendi, debeat Iudicis arbitrio conſideratur.*
85 *Fideiuſſor ſocij non habet hoc beneficium niſi compareat, vti defenſor.*
86 *Vel faciat principalem comparere ad hanc exceptionem proponendam.*
87 *Quæ quandocunque opponi poteſt etiam in executione ſententiæ.*
88 *Actio pro ſocio tollitur ſpatio 30. vel 40. annorum.*
89 *Intelligitur de actione perſonali competenti diſſoluta ſocietate.*
90 *Communione durante, actio competens ad diuidendum nunquam præſcribitur, ſi quilibet ſocius poſſideat, ſecus ſi vnus tantum poſſideat.*

IN præſenti capitulo videbimus de obli-
gatione & actione reſpectu perſonarum
1 † ſociorum, cum in præcedenti iuxta diſtin-
ctionem ſub num. 1. poſitam, viſum fuerit de
obligatione, & actione reſpectu perſonarũ
ſociorum, & extraneorum. Sicut ex contra-
ctibus cęteris, ita ex contractu ſocietatis na-
turalis & ciuilis obligatio oritur. l. 2. ff. de a-
ction. & obligat. §. 1. Inſtit. de obligat. ex con
ſenſu, & obligatione oritur actio, iuxta text.
in l. licet. §. ea obligatio. ff. de procura. & duę
2 † naſcuntur actiones; vna, quæ appellatur
pro ſocio, ab ipſo contractu ſocietatis, alte-
ra communi diuidundo, reſpectu rerũ com-
munionis, quæ eſt inter ſocios. l. vt ſit. l. pro
ſocio arbit. in fin. l. ſed & ſocius. l. ſi actum, ff.
pro ſoc. l. 1. & quaſi per totum tit. ff. comm.
diuidun. Petrus de Vbald. d. tract. de duobus
fratrib. p. 14. in princ.
3 Et quatenus de iſtis duabus † actionibus,
quod vna alteram tollat, habetur in d. l. pro
ſocio arbiter, in fin. intelligendum eſt, quod
non tollantur in totum, ſed ſolũmodo, qua-
tenus ad inuicem concurrentia ſunt, eſt te-
xtus in dict. l. ſi actum, & ibi Gloſſ. & Dd. ff.
pro ſoc.
4 Et dicuntur cõuenire, quia quælibet † da-
tur ad perſonales præſtationes, & pro diſſol-
uenda ſocietate, & in qualibet veniunt fru-
ctus partis expenſę, & acceſſiones omnes re
rum communium ſocietatis, ac etiam dam-
na, & deteriorationes. d. l. ſi actũ, & ibi Gloſ.
& l. ſed & ſocius, & l. pro ſocio. in fin. ff. pro
ſoc. & l. in communi. & l. per hoc, & l. ſi quis
putans, & l. & ſi non omnes, §. venit. & l. in
ſumma, & l. arborum. §. aquarum. ff. commu.
5 diuidun. Et habent ſe † vt excedentia & ex-
ceſſa, quia in actione pro ſocio non fit adiu-
dicatio, & ſi durāte ſocietate ſocius aliquam
rem communicare debet, & tenetur redde-
re rationem, erit agendum actione pro ſocio
& non cõmuni diuidundo. l. actione, §. non-
nunquam, & ibi Gloſſ. ff. pro ſoc. Bal. in rubr.
C. pro ſoc. nu. 10. Petr. de Vbal. p. 13. ſub nu.
2. & text. in d. l. actione. §. nonnunquam. pro
cedit in qualibet ſocietate, licet exēpli gra-
tia loquitur ſolummodo in ſocietate vecti-
galium Petr. de Vbal. d. p. 14. ſub nu. 1.
Nec eſt impoſſibile, quod actio pro ſocio
detur ad diuerſos effectus, quia id euenit cir
6 ca † diuerſas res, & diuerſis temporibus, vt
fit etiam in actione ex empto, quæ datur ad
formandum contractum emptionis, quan-
do venditor petit pretium, & datur etiam
ad diſtrahendum emptionẽ, quando ita fuit
conuentum. l. ex empto. §. is qui ruina. ff. de
act. empt. Petrus de Vbal. d. p. 14. ſub num. 1.
vbi ponit verſus.

Sic diſcite ſanari per quem didiciſtis amare,
Vna manus vobis vulnus opemque feret.

Ex diuerſis cauſis etiam aliquando inter
ſocios dantur aliæ actiones. Nam ſi ſocij ha-
7 bent rem † communem, quæ commode pro
parte locari poteſt, ſi in totum locata fuit, da
tur actio negociorum geſtorum. l. qui aliena
§. fin. & l. ſi communes. ff. de negoc. geſt. & l.
ſi quis putans. §. ſiue autem. ff. commun. di-
uidun. Similiter agit actione negociorum ſo
cius in repetenda pecunia impenſa pro via
communi reficienda. l. arbor. §. ſi per eundẽ.
ff. comm. diuidund. & ſi vnus ſocius caueat
vicino, de dãno infecto pro tota domo com-
muni pro eo, quod expendit, pro altero ſo-
cio agit ſimiliter actione negociorum geſto
rum, quia poterat cauere ſolummodo pro
parte. l. ſi quis putans. §. ſi damni. ff. comm.
diuid. & l. ſi communes. ff. de negot. geſt. &
agitur actione negociorum geſtorum ſi fini-
ta ſocietate, & pertinẽtibus ad eam, aliquid
agitur circa res communes. Petr. de Vbal. d.
p. 14. ſub nu. 32.
Actione etiam in factum aliquãdo poteſt
8 agere ſocius, vt ſi vnus † ex ſocijs inferat
mortuum in communem locum purum. l. ſi
quis putans. §. ſi quis in communem. ff. com
mun. diuidund. & l. 2. & l. ſi plures. ff. de rele-
gat. & ſumpt. funer. & ſi vnus ex ſocijs par-
tem ſuam rei communis alienet, ne alter ſo-
cius ſecum communi diuidundo agere poſ-
ſit. l. communis ſeruus. §. cum agere. ff. com-
mun. diuidund. Præſcriptis verbis etiã actio-
ne quãdoque ſocij agere poſſunt, vt ſi inter
9 ipſos † conuenietur de fructibus percipien-
dis alternis annis, & vnus præcipue prohi-
beat, vel pecus immittat. & fructus corrum-
pat, poterit enim alter ſocius agere actione
præſcriptis verbis. l. ſi conuenit, & ibi gloſſ.
ff. commun. diuidund.
Agit etiam ſocius aliquando contra alte-
rum ſocium interdicto vti poſſidetis, ſi pro-
10 hibeatur † reficere communem parietem,
vel eo vti ad vſum deſtinatum, leg. ſi ædes. ff.
comm. diuid.
11 Et agit etiam lege Fauia † contra ſocium
plagium committentem. l. merito, in fin. ff.
pro ſoc.

12 Lege

12 Lege Aquilia etiam agit, ſi damnum † in
re communi ſocius dedit.l.ſed & ſi ex cauſa.
ff.pro ſoc.& l.ſed & ſi communem.& l. ſcili
cet.ff.ad leg.Aquiliam.
13 Et agit ſocius contra ſocium † actione fur
ti,ſi dolo malo tem communem amouit,vel
celandi animo contrectauit.l.rei communis.
& l.merito. ff. pro ſocio. Petrus de Vbald.
dict. tractat.de duobus fratribus part.14.ſub
numero 1.
14 Actiones iſtæ pro ſocio † & communi di-
uidũdo ſunt bonæ fidei,l.per hoc,& l.in hoc
ff.commun.diuidund.l.3.in fin.& l.rei com-
munis,ff.pro ſocio.§.actionum autem.Inſti-
tut. de actio. Et ſunt ab vtraque parte dire-
ctæ,& non datur directa, & contraria,vt dici
tur de actione depoſiti, & ſimilium, quia nõ
magis eſt vnus ſocius, quam alter, & quili-
bet ſocius eundem habet officium. Sed in
depoſito aliud eſt officium deponentis, & a-
liud depoſitarij,& quilibet ex ſocijs damna-
rus ignominia notatur,§.ex quibuſdam. In-
ſtitut.de pœna temer.litig.declarat pulchre
Coraſ.lib.4. Miſcellan.c.19
Quamuis etiam ſocietas morte diſſolua-
15 tur,tamen iſtæ actiones dantur † hæredi, &
contra hęredes.l.verum,§.in hęredes.ff.pro
ſoc.l.per hoc. ff.commun.diuidund.Petr. de
Vbal.in tractat.de duob. fratrib.part.14.ſub
num. 1.Antonius Cioffus, conſil. 50. nume-
ro 2.lib.2.
Datur etiam aliquando actio pro ſocio vti
16 lis ,non quidem inter † vere ſocios , ſed in-
ter inſimul cohabitantes.l.1.§.fin.& l.2.& l.
3.& l.4.ff.de his,quæ deiec.vel effud.& ideo
datur inter ſcholares inſimul habitantes, ſi
non vult vnus ex eis ea conferre , quæ con-
ferre tenetur , vel ſi ſit moleſtus alteri ſocio
dum ſtudet. Petr.de Vbal.d.tractat. p.14.ſub
num.1.in fin.
17 Et qualiter ſit formãdus † libellus in hoc
ſocietatis iudicio ponit Bald.in rubri. C.pro
ſoc.nu.9.Soc.in conſ.160. col.penult.& fin.
lib. 2. Practica Papien.in forma libelli .in a-
ctione cõmuni diuidundo.Are.in §.ſequẽti
nu.14.Inſtit.de action.
Et ſi plures ſocietates inter quoſdã con-
18 tractæ fuerunt , non vna † actio, ſed plures
dantur actiones ex quolibet contractu pro-
uenient. Petr.de Vbal.d.p.14.ſub nu.3.
Et non licet ſocio eiuſdem ſocietatis vi-
19 gore coram vno iudice agere cõtra † vnum
ſocium, & cõtra alium ſocium agere coram
alio iudice , ſed iudicium iſtud inter omnes
ſocios coram eodem iudice agi & terminari
debet.l.1.ff.de quibus rebus ad eund.iud. ea.
Petr.d.p.14.num.2. & hoc ſit tribus rationi-
bus. Primo, quia conſortes & cõiuncti ſunt.
Secundo,quia quilibet eſt Actor & Reus, &
quilibet agit, & reconuenitur. Tertio & vl-
timo,ne ſequatur abſurdum, quia poſſet eſ-
ſe , quod vnus iudex diuerſo modo ab alio
iudicaret , vel diuerſo modo diſponeret de
perſonalibus præſtationibus, vel aliter fines
deſignaret,vt declarat Gloſſ.in dict.l.1. ff.de
quib.reb.ad eund.iud.eat.Aret.conſ.29.ſub
num.24. & hoc eſt verum , etiam ſi inter ſo-
cios adſit vnus,qui ſit clericus. Bal.in l.fi. in
6 q.in fi.C.de edict. diui Adrian. tollend. Et
20 etiam ſi plures † ſocij contra vnum agere
vellent,vnum Procuratorem conſtituere te
nerentur.Bal.in l.ſi prędium,ſub num.18.C.
de edilit.edict.
Socius non condemnatur in ſolidum con
21 uentus ab altero ſocio,ſed ſolummodo † in
quantum facere poteſt.l.ſunt qui. ff.de re iu
dic.ibi.l.verum,& ibi Gloſſ.& Dd.ff.pro ſoc.
§.ſunt præterea,& ibi Dd.Inſtitut. de actio.
Petrus de Vbal.d.tract.de duob.fratrib.par.
vltim.num.1.Alex.conſ.133. in princ.lib.5.
Pariſ.conſil.99.colum.fin.lib.3.Marcus An-
tonius Amat.deciſ.16.num.21.& enumerat
in dicta deciſione omnes habentes hoc be-
neficium.
Quinimo non ſolum non condemnatur
22 in ſolidum, ſed etiam alteri ſocio † non te-
netur,niſi pro parte,quam habebat in ſocie-
tate. Nam licet extraneis ſocij in ſolidum e-
tiam vltra partem,quam in ſocietate habẽt,
teneantur,tamen inter ipſos ſolum obligati
cenſentur pro ea parte, quã in ſocietate ha-
bent. ita tradit Menoch.in conſ.410.nu.42.
lib.5.Rot.Gen.deciſ.97.num.8. Et ita quan-
do ſocius conuenit ſocium,duplex conſide-
ratio haberi debet,vna,quòd non teneatur,
niſi pro ea parte , quam habet in ſocietate :
ſecunda, quòd ſi bona non habeat pro quan
titate poſita in ſocietate,non poſſit cõdem-
nari,niſi in quantum facere poſſit . Sed iſta
23 opinio mihi non placet,quod ſocius† ſocio
teneatur non in ſolidum , ſed pro portione
ſolummodo , quam habet in ſocietate : hoc
enim lege cautum non reperio. Et in d.l.ve-
rum,& in d.l.ſunt qui. indiſtincte dicitur, ꝙ
ſocius tenetur,in quantum facere poteſt,&
nihil dicitur de portione , quam quis habet
in ſocietate , imo quod id procedat etiã in-
ter ſocios vnius rei,dicit Gloſſ.in d.l.verum
in verſic.vnius rei. Nam ſi procedit in ſocio
vnius rei: ergo patet,quod in ſolidum pote-
rat conueniri. Ex eo enim, quod in ſolidum
poteſt conueniri,datur ei beneficiũ, ne con
demnetur in ſolidum,vt conſiderat in caſu,
de quo agit, Bero.conſ.10. nu.4. lib.3.& ita
teneo , quod ad totum debitum alteri ſocio
in ſolidum teneatur, & nõ pro parte, quam
habet in ſocietate .
24 Quod ſi extraneus agat contra ſociũ † ſi-
bi obligatum, & alter ſocius etiam prætẽdit
eundem ſocium obligatum habere,quis prę
feratur? Caſtrenſ.ponit hanc quæſtionem in
conſ.345.lib.2.Viſo puncto ſupradicto. Duo
enim Hebræi contraxerunt ſocietatem ad
mutuandum,& vnus ex eis ſocietati præpo-
ſitus mutuo accepit quandam pecuniarum
quantitatem a diuerſis creditoribus , exce-
dendo

dendo

dendo fines ſocietatis, petebant creditores
ſuas pecunias a ſocio, cui mutuauerunt, &
alter ſocius ſimiliter petebat ſuum capitale
& dicebar debere præferri in pignoribus, &
rebus cæteris exiſtentib. in banco, quia prior
erar in tempore. Et Caſtrenſis determinat,
quod ſocius ante omnia deducere debeat de
pignoribus, & nominibus debitorum re-
pertis in banco pro quantitate ſui capitalis,
& quod reſiduum diſtribui debeat inter cre-
ditores.

Et mouetur ea ratione, quia quæſita a ſo-
25 cio † ſocietati præpoſito mutuando fuerunt
quæſita, tam quo ad perſonalem actionem,
quam quo ad pignora, pro parte ſibi, & pro
parte conſocio, cum in mutuo hoc ſit ſpecia
le, quod actio perſonalis, & hypotheca quę-
ratur a mutuante ei, cuius nomine mutuatur
l. certi condictio, §. ſi nummus, & ibi Bart. ff.
ſi cert. petat. & pro parte quæſita ſocio, ipſe
in ea cęteris creditoribus vti habens ius in re
præferri debet.

Inſuper quæro, quid ſi tres ſunt ſocij, &
26 vnus † ſolus adminiſtrauit, an ille, qui admi
niſtrauit, prius ſit conueniendus? Dato quod
etiam alter, qui non adminiſtrauit, conueni
ri poſſit, quod ille, qui adminiſtrauit, prius
conueniri debeat, tradit Rota Genuenſ. de-
ciſ. 64. num. 2. per text. in l. actione. §. ſi com-
munis, & ibi Fulgoſ. ff. pro ſoc. & ita conſul-
uiſſe dicit Soc. conſil. 24. ſub num. 42. verſ. 4.
lib. 1. Crauet. conſ. 433. nu. 6. lib. 3. Quamuis
etiam dixerim ſupra cap. 30. num. 11. quod
27 extraneus agens † cõtra ſocios obligatos ex
contractu vnius ex ſocijs, nõ teneatur doce-
re contractum fuiſſe verſum in vtilitatem ſo
ciorũ: tamen quoties vnus ex ſocijs agit con
tra ſocium, vt quia dicat aliquid egiſſe ad ſo-
cietatis vtilitatem, tenetur probare ab eo ge
ſta verſa fuiſſe vere in ipſius ſocij vtilitatem
contra quem agit. l. iure ſocietatis. ff. pro ſoc.
Petr. de Vbald. in d. tract. de duobus fratr. p.
9. ſub nu. 1. & 5. Fulgoſ. conſ. 209. colum. 2. Cu
man. conſ. 8. in princ. Pariſ. conſ. 94. num. 27.
lib. 1. Crauet. conſ. 129. num. 12. & conſ. 159.
num. 8. lib. 1. Natt. conſ. 567. num. 6. lib. 3. Ri-
min. iun. conſ. 331. num. 8. lib. 3. Sed eſt intel
ligenda iſta opinio, vt procedat in ſocietate
particulari, non autem in ſocietate omnium
bonorum, vt per Menoch. in conſ. 375. lib. 4.
28 Et dummodo geſta ab vno † ex ſocijs verſa
ſint in vtilitatem ſociorum, datur actio pro
ſocio, etiam ſi non fuerint geſta nomine ſo-
ciorum, ſed proprio nomine. Nã quoad ex-
traneos ſolummodo conſiderantur geſta, an
fuerint geſta proprio, vel communi nomine,
ſed nõ quoad ipſos ſocios. l. ſi ſocius, vbi om
nes, ff. ſi cert. pet. & tradit Cynus, & reliqui
in l. cum te in Gallia. C. ſi cert. per. Caſtrenſ.
in l. 1. §. vlt. num. 2. ff. de exercit. Dec. in l. eius
qui in prouincia. §. vlt. in fi. ff. ſi cert. pet. Pa-
riſ. conſ. 93. colum. 1. & conſ. 94. num. 5. lib. 3.
Menoch. d. conſ. 375. num. 21. libro 4. Et vbi
29 eſſet probandum geſta † fuiſſe verſa in vti-
litatem aliorum ſociorum, quia hoc probare
difficile eſt, ſufficerent coniecturæ. Bartol. in
auth. hoc ius porrectum. num. 17. C. de ſacro-
ſanc. eccleſ. Bald. in l. vni. in fin. C. ſi aduer.
cred. Rimin. in l. ciuitas, colum. vlt. & ibi Al-
ciat. num. 6. & Dec. num. 10. ff. ſi cert. per. lare
Maſcar. in tract. de probat. concluſ. 1161. vbi
enumerat plures coniecturas ſufficientes ad
hoc probandum, loquendo tamen de eccle-
ſia, & loquendo de ſocijs, nõnullas coniectu-
ras enumerat Menoch. in conſ. 357. num. 12.
cum plur. ſeq. lib. 4. Prima quarum eſt, quãdo
30 vnus ex ſocijs † emit lanas, & poſt earũ em-
ptionẽ ab altero ſocio fuerunt confecti plu-
res panni, nec conſtat, quod eo tẽpore eme-
rit alias lanas, nam prȩſumitur, quod ex lanis
emptis cõfecti fuerint, & ſic quod verſæ fue
rint in ſocietatis vtilitatem, ex traditis a Bal
do in conſ. 125. Quidam Ioannes lib. 5. cum
dicit, quòd ſi ſocius macelli emit animalia,
& conſtat eo tempore in macello fuiſſe oc-
ciſa animalia, præſumitur, quod illa empta
occiſa fuerint, & ſic fuerint verſa in ſocieta-
tis vtilitatem. Secunda coniectura eſt, ſi ſo-
31 cius † a cæteris ſocijs vti vir probus, & pru-
dens approbatus fuit. Stãte enim tali appro-
batione præſumitur, quod ab eo geſta in ſo
cietatis vtilitatẽ geſta fuerint, vt dicitur de
prælato eccleſiæ, & de ciuitatis adminiſtra-
tore, qui eorũ probitate ſtante pecunias mu-
tuo ſuſceptas cauſa eccleſiæ, & ciuitatis in
earum vtilitatem conuertiſſe præſumuntur
Archid. & Gemin. in cap. hoc ius porrectum.
10. 9. 2. Odofr. Cyn. & Alberic. in d. auth. hoc
ius porrectum. C. de ſacroſ. eccl. Menoch. in
tract. de arbitr. Iud. caſu 432. num. 36. Maſcar.
d. concluſ. 1161. num. 28. Tertia eſt coniectu
32 ra, ſi ſocius librum † rationũ negotiationis,
& adminiſtrationis edere recuſat, in quo cõ
ſtare aſſeritur, res emptas, puta lanas, fuiſſe
conuerſas in vtilitatem ſocietatis. Ex hac e-
nim recuſatione præſumptio ſumitur con-
tra eum, qui id non facit, quod facere tene-
tur. l. ſi Procuratorem, §. dolo, ff. mandati. l.
dolo. ff. ad leg. Falcid. Socin. conſ. 213. num. 5.
lib. 1. Craue. conſ. 115. num. 2. lib. 1. Et ſocius
33 tenetur † librum rationum conficere, & e-
tiam ſi ſit reus, illum actori edere tenetur,
Alciat. in l. 1. nu. 22. C. de edendo. Bero. conſ.
191. num. 35. lib. 1. Etiam cum aliter probari
non poſſit, res verſas fuiſſe in ſocietatis vti-
litatem, conueniens eſt, quod ſocius librum
alteri ſocio actori edere cogatur. Alcia. in d.
l. 1. num. 25. qui adiungit. Iudicem pro ſuo ar
bitrio, cum æquitatem ſubeſſe videt, compel
lere poſſe reum edere rationes, & inſtrumen
ta actori. Et magna æquitas quod ſubſit inter
ſocios, dicendum eſt, vt reus cogatur edere
librum, quia credendũ eſt, quod ſi in eo non
appareret rem fuiſſe verſam in ſocietatis vti
litatem, libentiſſime illum oſtenderet, ſed
quod oſtendere recuſet, quia qui male agit,
odit

odit lucem. Quarta & vltima eſt coniectura,
34 ſi per teſtes probetur, res, puta lanas † em-
ptas ab vno ex ſocijs conductas fuiſſe in do-
mo communi ſociorum. Ex hoc enim præſu-
muntur conuerſę in communem vtilitatem,
& ſi teſtes paterentur etiã aliquos defectus,
ſuſtinerentur eorum dicta ex eo, quia depo-
nunt valde veriſimilia, vt per Menoc. d. cõſ.
375. ſub nu. 28. & 29. lib. 4.

Quod dixi ſupra ſocium condemnari ſo-
35 lummodo in eo, quod facere † poteſt, ſiue
ſit ſocius omnium bonorum, ſiue vnius rei
ſolũmodo, d. l. verum, & ibi Gloſ. ff. pro ſoc.
procedit etiam in colono partiario. Fulgoſ. in
l. ſi merces. §. vis maior. ff. locati. Cremon.
ſing. 155. tu ſcis, quod ſocius. Bertach. in re-
per. in ver. colonus, num. 104. & nu. 172. Petr.
de Vbald. d. tract. de duobus fratr. par. 11. ſub
num. 10. verſ. ex quibus etiam tertia differen
tia. Burſat. conſ. 330. nu. 52. lib. 3. Marcus An-
ton. Amatus, deciſ. 16. num. 22. Sed pluties
contrarium obſeruatum vidi, & miſellos
ruſticos ob nimiam dominorum ſæuitiam,
carceribus mancipatos ad extremam miſe-
riam fuiſſe redactos, & ob talem domino-
rum ſæuitiam hodie fit, vt terrarum cultura
deſeratur.

Primo perditur huiuſmodi priuilegium, ſi
36 † ſocius dolo faciat, quo minus in ſolidum
condemnari poſſit, l. verum, in princ. & in §.
tempus autem, & ibi Gloſ. & Dd. ff. pro ſoc.
& leg. ſed hoc ita, in fin. ff. de re iud. Petr. de
Vbal. d. tract. part. vlt. in princ. Corn. conſilio
128. num. 5. lib. 3. Matth. Brunus in tractat. de
ceſſ. bono. p. 4. q. 24. ſub num. 2. Sed non per-
37 ditur, ſi † ob culpam faciat, quo minus con-
demnari poſſit. d. l. verum, §. tempus autem,
& ibi Bald. ff. pro ſoc. Et dolo facere dicitur
ſocius, & huiuſmodi priuilegium amittit, ſi
38 erogat bona in † fraudẽ futuræ actionis, non
ſic eſt, ſi occaſione acquirendi non vtitur. l.
nemo ex ſocijs, §. illud quæritat, ff. pro ſoc.
Petr. de Vbal. d. p. vlt. nu. 2.

Contrarium dicendum videbatur, quod
39 etiam deberet ſocius † amittere hoc priuile
gium ob dolum commiſſum in nõ acquiren-
do, per textum in l. ſed & ſi lege. §. perinde,
ff. de petit. hæred. vbi patificantur, dolo deſi-
nere poſſidere, & dolo poſſeſſionem non ac-
quirere. Et cũ in ſocietatis obligatione con-
tineatur, quod quis lucrari ſtudeat, & lucrũ
ſit forma, & finis ſocietatis, ideo dicatur,
quod ſocius, qui omittit lucrari, dicatur eſſe
in dolo. Corn. conſ. 128. ſub nu. 5. lib. 3. Cran.
conſ. 100. nu. 9. & conſ. 193. nu. 9. lib. 1. Surd.
conſ. 12. nu. 69. li. 1. Menoch. in tract. de Prę.
lib. 5. præſ. 3. nu. 63.

Et dicatur etiam, quod ſi non ſeruet con-
tenta in ſocietate, ſocius amittat hoc priuile
gium, vt per Corn. d. conſ. 128. ſub nu. 5. li. 3.
certe etiam dicendum videbatur, quod tale
priuilegium amittit ob dolum commiſſum
in non acquirendo. Et pro hac opinione fa-
cit diſtinctio Dyni in l. 1. ff. de tabul. exhibẽ.
quam ibi refert & ſequitur Bart. & eſt talis.
Aut eſt mihi obligatus quis ex contractu, vel
quaſi, ex quo tenetur acquirere, & tunc ha-
bent locum leges, quæ dicunt, quod ille, qui
non apprehendit, tenetur tanquam poſſeſ-
ſor. Aut non eſt obligatus ad hoc ex contra-
ctu, vel quaſi, & habent locum leges, quæ di-
cunt eum non condemnari, quippe cum ſo-
cius ſit obligatus ex contractu, ex quo tene-
tur acquirere, certe dicendum eſt, quod non
acquirendo ſit in dolo, & quod tali benefi-
cio gaudere non poſſit. Et tenendo hanc opi
nionem, quod ſocius etiam ob dolũ in omit-
40 tendo hoc priuilegio † vti non debeat, erit
intelligendus textus in d. l. nemo ex ſocijs. §.
illud quęritur, ff. pro ſoc. quod loquatur in lu
cris, quæ ſocio obueniebant extra ſocietatẽ,
quæ ab ipſa ſocietatis obligatione acceptare
non cogebatur, & erit dicendum, quod d. l.
non procedat in ſocietate omnium bonorũ,
quia in ea ſocius omnia lucra communicare
tenetur. Vel poteſt dici, quod ſocius ſemper
41 † de eius dolo, & culpa alteri ſocio tenea-
tur, vt dixi ſupra c. 20. ſed quod non tenea-
tur ſemper in ſolidum, ſed ſolummodo in ſo
lidum teneatur, quando dolus conſiſtit in
committendo, ſed non, quando conſiſtit in
omittendo, cum maior ſit dolus in commit-
tendo, quam in omittendo, l. ſeruum. ff. de
verb. oblig. Roman. conſ. 330. nu. 23. & quod
non ſolum dolus in committendo priuet ſo-
cium hoc priuilegio, ſed quod etiam ob do-
lum in omittẽdo perdatur hoc priuilegium;
mihi verius videtur. Natt. conſ. 362. lib. 2. Se-
42 cundo, hoc priuilegium † perdit ſocius, ſi
negat ſe eſſe ſociũ. l. ſi vnus, in fin. ff. pro ſoc.
l. ſed hoc ita, §. fin. ff. de re. iudic. facit text. in
l. ſi dubitatur. ff. de fideiuſſ. Matth. Brun. in
tract. de ceſſ. bonor. p. 4. q. 24. num. 3. & nu. 4.
43 dicit, quod potetit † carcerari, & non libera
bitur a carceribus, etiã ſi velit cedere bonis.
Gloſ. in l. fin. in fi. ff. de his, quę in fraud. cred.
& in l. penult. ff. de iure dot. Hoc eſt verum,
44 quod hoc priuilegium † perdat, ſi perſiſtat
in negatiua, ſed non eſt verum, ſi eius nega-
tiuam reuocet ante litem conteſtatam. Aret.
in §. item ſi ſocius, verſ. in gl. Inſt. de act. per
text. in l. dictio. §. ſed neq; hęredi, & ibi Flor.
45 ff. de noxal. Item, vt beneficium † hoc perda
tur, requiritur ſpecialis negatio, & non amit
titur, ſi generaliter ſocius neget nauata, vt
nauãtur, Bart. in l. ſi dubitetur. §. ita demum.
ff. de fideiuſ. Aret. in d. §. item ſi ſocius. Inſt.
de actio. Matth. Brun. d. tracta. de ceſſio. bon.
p. 4. quæſt. 24. ſub num. 4. Tertio non gaudet
hoc priuilegio ſocius, ſi ei renunciauit, quia
46 competit † iure ſocietatis, & non propter re
uerentiam perſonæ, tradit Gloſ. in l. alia. §. e-
leganter. ff. ſolut. inſtr. Petr. de Vbal. d. tract.
de duobus fratr. part. vltim. ſub num. 1. vbi di
cit, quod ad hoc, vt ſocius teneatur in ſoli-
dum, cautela eſt, vt facias eum huic benefi-
cio re-

cio renunciate, & ſubiungit, quod nota tu,
qui ponis pecuniam in ſocietate, vel das ani-
malia ad ſocidam ruſticis, qui communiter
non habent, vnde viuant, ſed libentius audi-
rem, ſi daret conſilium, quod pauperes ruſti
ci adiuuarentur, quorum laboribus agricultu
ra exercetur, quæ quantum ſit vtilis, & ne-
ceſſaria, nemo eſt, qui ignoret. Et huic bene-
47 ficio renunciaſſe dicitur, ſi omnia † reſtitue
re promiſit, vel ſi generaliter renũciauit om
ni beneficio, ſiue maiora beneficia expreſſe-
rit, ſiue non expreſſerit, cum in contractibus
veniant etiam maiora expreſſis. Corn.d.cõſ.
128.lib.3.Alex.conſ.133.li.5. Tiraq.in l.ſi vn
quam.in ver.totum.nu.2. C.de reuocat. do-
nat.faciunt tradita per Rolan.conſ.13.lib.1.
& conſ.17.lib.4.& in tract. de lucro dotis,q.
42.Et hoc eo magis verum eſt, ſi ſuit adhibi-
48 tum † iuramentum, late Seraf. in tractat. de
priuileg.iuram.priuileg.56.Surd.in tract. de
aliment.tit.1.q.78.num.27. Guttier.de Iura.
confir.p.3.tit.15. in fi. Quarto ſocius gaudet
hoc priuilegio ſolum durante ſocietate, ſed
49 non ea † diſſoluta, ſecundum Bero.in conſ.
10.num. 1.lib.3. ſed iſta opinio non eſt vera,
50 quia diſſoluta ſocietate † actiones ex ſocie-
tate prouenientes exercentur contra ſociũ,
& quando conuenitur ſocius, habet hoc be-
neficium. Et quod ex quacunq; actione con-
ueniatur ſocius, dummodo habeat originem
ex contractu inito ſocietate durãte, & quod
habeat etiam locum in actione reali, tradit
Ang.in d.§.item ſi ſocius, in princip. Inſt.de
act. & quod habeat locum ſocietate ſoluta,
Pariſ.conſ.99.num. 64.lib. 3. & Bero.videns
hoc eius dictum verum non eſſe, in eo non
figit pedem. Quinto, hoc beneficium habet
locum ſolum in ſocietate conuentionali, ſed
51 non datur † in ſocietate incidenter contra-
cta, & ideo non datur inter fratres habentes
bona communia. Gloſ.in d.l.verum.in princ.
ff.pro ſoc. Petr. de Vbald. dict. tract. part.vl-
tim.ſub numero primo.& etiam inter plures
canonicos eiuſdem eccleſiæ, & inter plures
ſcholares inſimul viuentes, ſi non ſint ſocij,
non erit dandum, licet in his duobus caſibus
dubitet, an ſit dandum, Angel.in d.§.item ſi
ſocius.Inſt.de act.nam Gloſ.& Petr. de Vbal.
clare loquuntur, & de eis Angelus nullam
facit mentionem. Sexto licet ſocius habeat
hoc priuilegium, nec condemnetur, niſi in
52 † quanrum facere poteſt, tamen poteſt iura
ri ſuſpectus de fuga, & carcerari. Bero.in d.
cõſ.10.lib.1.ea ratione, quia licet ſocius non
poſſit condemnari in ſolidum, tamen poteſt
citari, & conueniri, vt ſoluat ſolidum, & ad
finem ſiſtendi in iudicio citatio perſonalis
de reo ſuſpecto fieri poteſt, quia differũt, an
quis capiatur ad effectum, vt ſoluat, an vero
ad finem ſiſtendi in iudicio.

Nam primus non eſt relaxandus, ſecũdus
vero relaxatur præſtita ſatiſdatione de iudi-
cio ſiſti, vt per Alex.in l.neque, §.qui in ius.
ff.de in ius vocan. & ideo Bero. dicit debere
intelligi dicta Baldi in rub. C. pro ſoc. in fin.
verſ.cum ſimilibus aſſerentis, ſocium ad in-
ſtantiam ſocij non poſſe capi, & carcerari.
Sed Baldi opinionem renet Alex.in l.etiam,
ff.ſolut.matr.& poſt eos Pariſ.conſ.99.num.
65.lib.3. tamen mihi magis placet opinio Be
ro.a qua tamen recedi poſſe videtur, ſi con-
tra abſentem etiam ad diffinitiuam ſenten-
tiam deueniri poſſet, vt in regno fieri poſſe
tradit Marant.in pract.in verſicul. contuma-
cia. num.10. Quantum facere poſſit ſocius,
53 inſpicitur † tempus rei iudicandæ, d.l.verũ,
§.tempus. ff. pro ſoc. & non deducitur æs a-
lienum, niſi ex ipſa ſocietate debeatur, &
condemnatur, in quantum facere poſſet, de-
ducto ne egeat. d.l.verum, §. id quod. Et ſo-
lummodo conſideratur perſona ipſius ſocij,
& non habetur ratio, an habeat vxorem, &
filios. Angel. & Faber.in §.item ſi de dote.
Inſt.de action. Corn.d. conſ. 128.in fin.lib.3.
Et eſt perſonale hoc beneficium, & non da-
54 tur fideiuſſori, nec patri † vel domino, ſi iuſ-
ſu eorum ſocietas contracta ſit, nec ad hære-
des tranſit, neque ad quemlibet aliũ ſucceſ-
ſorem, ſiue vniuerſalem, ſiue particularem,
d.l.verũ, in princ.& ibi Gloſ.ff.pro ſoc.Petr.
de Vbal.d.tract.part.vlt.ſub num.1. Corn. d.
conſ.128.in princ.lib.3.Datur hoc beneficiũ
55 defenſori ipſius † ſocij, licet non detur eius
fideiuſſori. d.l.verum, in princ.ff. pro ſoc. Et
eſt ratio differentiæ inter fideiuſſorem, &
defenſorem, quia fideiuſſor ſuo nomine con
uenitur, & defenſor nomine ſocij, vt decla-
rat Gloſ.in l.alia cauſa.ff. ſolut. matrim. Bart.
& Bald.in d.l.verum, in princ. ff.pro ſoc. Et
ad hoc, vt hoc beneficio gaudeat etiã fideiuſ
ſor, cautela datur, quod ipſe denũciet litem
principali, & quod principalis veniat, & ſu-
ſcipiat in ſe iudicium, & opponat iſtam exce
ptionẽ in perſona ſua. Petr.de Vbal. d.tract.
part.vlt.ſub nu.1.Bart.in d.l.verum, in prin.
ff pro ſoc.

Socius admiſſus ad huiuſmodi beneficium
56 tenetur † cauere de ſatisfaciendo integre, ſi
ad pinguiorem fortunam deuenerit, & nu-
da promiſſio ſufficit. l. verum. §. id quod in fi.
57 & ibi Gloſ.ff.pro ſoc. Socius agens † vigore
ſocietatis, ſocietatem præceſſiſſe, & contra-
ctam fuiſſe, probare tenetur, & per Alexan.
conſ.134.num.4.lib.5.Ruin.conſ.92. ſub nu.
5.lib.1. Qualiter autẽ hæc probatio fieri poſ-
ſit, poſui ſupra c.11.nu.10.cum plurib.ſeqq.
vbi videri poteſt, & ibi dictis vnũ addo, quod
58 iuramentum † illius, qui aſſerit, nunquam
ſuæ intentionis fuiſſe contrahere ſocieta-
tem, multum ad elidendam ſocietatis pro-
bationem operatur. Corn.conſilio 1. ſub nu-
mero 3.verſ. qui cum iuramento.libro 1.Ce-
phal. conſilio 635. num.10. lib.5. Et ſi vnus
59 ſocius inſtrumentum † produceret, in quo
appareret, Titiũ contraxiſſe pro ſe & ſocijs,
& vellet agere via executiua vigore ſtatuti,
vel

Digitized by Google

vel obligationis in eo appoſitæ, antequam ad executionem deueniatur, debet probare, & liquidare, ſe eſſe vnum ex illis ſocijs in inſtrumento comprehenſis. Galeſ. in tracta. de clauſula in for. cam. 9. 2. num. 2. fol. mihi 37. Vant. in tract. de nullit. ritu de nullit. ex diff. proceſſ. ſub num. 50. Menoch. conſ. 301. nu. 60 17. lib. 4. & negotium liquidationis † non erit executiuum, vt per Galeſ. in d. tract. titul. de liquidatione. Menoch. in tract. de adipiſ. poſ. remed. 3. num. 190. & remed. 5. num. 70.

61 Executioni etiam petitę vigore † inſtrumenti poteſt opponi, non conſtare de diſſolutione ſocietatis, vt tradit Alexan. conſ. 136. nu. 4. lib. 5. Cephal. conſ. 768. ſub num. 5. lib. 5. Et ſi ſocietas ſit finita, poteſt opponi ad retar 62 dandam † executionem exceptio, quod ſit renouata, quia iſta exceptio continet in ſe exceptionem ſolutionis & ſatisfactionis, vt per Alex. d. conſil. 136. num. 4. lib. 5. Opponi 63 etiam poteſt † exceptio, tu non adimpleuiſti pro parte tua, Menoch. conſ. 1. num. 369. lib. 1. & conſ 121. num. 69. lib. 2. Anch. quæſt. 68. lib. 2. & quæſt. 58. lib. 3. Etiam poterit exceptio opponi agenti ad capitale & lucrum, 64 quod adhuc ratio † non ſit reuiſa, & quod ante reuiſionem rationum, inſtrumentum non debeat exequi pro ſumma in eo contenta, cum poſſibile ſit, quod ſocietas damnoſa fuerit, & ſic quod ſumma prætenſa non ſit liquida. Bald. in conſ. 61. lib. 2. & in conſil. 214. lib. 4. & poſt eum Petrus eius frater in dicto tract. de duob. fratr. part. 8. ſub num. 42. & p. 14. in fin. Foller. ad Marant. in pract. p. 6. actu 8. & producuntur ſcripturæ, & inſtrumenta num. 1. Cephal. conſ. 768. num. 14. & conſil. 769. num. 1. lib. 5. Gabr. conſ. 61. num 6. lib. 2. Decia. conſ. 60. nu. 43. lib. 2. Et multo magis 65 inſtrumentum † exequi non poterit, ſi ambo ſocij pecunias in ſocietate poſuerunt, & ambo adminiſtrauerūt: Hoc enim caſu, quia pecuniæ ad manus cuiuſlibet deueniſſe præſumuntur; vnus contra alium agere non poterit, vigore inſtrumenti pro ſumma in eo contenta, niſi prius expunctis rationibus. Socin. in conſil. 24. ſub num. 36. in fin. lib. 1. Rimin. ſen. conſ. 300. num. 53. lib. 2. Sed contra 66 hanc opinionem plurimum † vrget, quia in ſocietate præſumitur adeſſe capitale, & adeſſe lucrum. Socin. d. conſ. 24. ſub num. 41. libro 1. Rota Genuenſ. deciſ. 46. ſub nu. 1. Petr. de Vbal. d. part. 14. in fin. Bero. conſ. 191. nu. 67 48. lib. 1. Et quoties in aliquo † inſtrumento fuerit promiſſa certa quantitas, cum hoc, ꝙ ſi facto calculo de minori quantitate appareat, illa tantum debeatur, nihilominus ante factum calculum pro quantitate expreſſa inſtrumentum habebit executionem paratam. Galeſ. in d. tractat. de clauſ. in forma camer. quæſt. 5. in 2. conſideratione, num. 3. fol. mihi 109. poſt Socin. & Dec. in l. pecuniam quam, ff. ſi cert. petat. & in l. quibus diebus. §. quidā Titio. ff. de conditio. & demonſtrat. per Glo. in l. 2. ff. de in diem addict. Gramma. deciſio. 58. num. 10. & 11. Socin. in d. conſ. 24. ſub nu. 36. vbi dicit, quod eſt textus in terminis in l. ſtatu lib. rationem. ff. de ſtatu liber. Gabriel. conſ. 146. lib. 2. Thob. conſ. 63. Bertaz. in tractat. de clauſul. 38. clau. Gloſ. 2. Et præſtabi-68 tur cautio de teſtituendo, ſi † quid expunctis rationibus ſolutum vltra debitam ſummam apparebit, vt habetur in auth. quę ſupplicatio. Cod. de precibus Imper. offert. Bart. in l. Iulianus, in vltimis verbis, ff. de condict. indebi. Cephal. conſ. 769. num. 9. lib. 5. Bero. q. 105. num. 6.

Cęterum prima opinio mihi magis placet 69 quod ante reuiſam rationem † inſtrumentum non ſit liquidum, & non habeat executionem paratam, neque pro lucro, neq; pro capitali. Et vt ea mihi magis placeat, moueor primo, quia videmus, quod ſi mater geſſit tutelam filiorum, nō poſſet grauari ad aliquam reſtitutionem, etiam eorum, quæ ſibi fuerunt conſignata, & de quibus ex inſtrumento inuentarij clare cōſtat, niſi prius contra eam agatur, vt tutelæ rationem reddat, cum poſſit contingere, quod ipſa tutrix plus expendiſſe oſtendat, quam habuerit. Alex. conſ. 192. lib. 7. Neguſant. in tract. de pign. 1. membr. par. 5. num. 37. Roland. conſil. 17. ſub num. 2. lib. 4. Cephal. conſil. 768. & conſilio 769. lib. 5.

70 Secundo moueor, quia quod ſocius † teneatur reſtituere capitale, & lucrum expunctis rationibus prouenit ab ipſius ſocietatis natura, & ſic ab ipſarum partium conuentione, vt per Socin. d. conſ. 24. num. 36. in fin. & nu. ſeq. lib. 1. & ſi prouenit ab ipſius ſocietatis natura, merito exceptio opponi poteſt, quod ante inſtrumēti petitam executionem rationes expungātur, vt videatur, quid quantumve ſit in ſocietate de capitali, & de lucro quia eſt iſta exceptio proueniēs ab ipſo contractu, & eſt contenta in ipſo inſtrumento, quæ eius executionem retardat, vt conſiderat Bald. in conſilio 493. Multiloquium. lib. 4. verſicul. exceptio autem, & dictum conſilium ad verbum ponit Petr. de Vbal. d. tract. de duobus fratr. part. 8. ſub num. 4. Et quod exceptiones omnes reſultantes ex corpore inſtrumenti impediant eius executionem, quia vere non dicuntur eſſe contra inſtrumentum, ſed ſecundum inſtrumentum, tradit Rota Roman. deciſio. 626. numero decimo, part. 1. Milanetius deciſ. 14. part. 2. & faciunt tradita per Rimin. ſen. conſ. 300. num. 55. lib. 2. Non obſtant tradita a Socin. & a Decio in locis ſupra allegatis, quia loquuntur 71 ipſi de † obligatione de ſoluendo pure facta, reſoluenda tamen ſub conditione, ſi facto calculo appareret de minori ſumma, & non eſt mirum, quod pro obligatione pura detur executio, licet poſſit reſolui, quia de inſtrumento habente executionem dici ſolet, ſolue, & repete, vt per Bartol. in l. cap.

§.& parui.nu.8.ff.vnde vi.Non ſic eſt in præ-
ſenti, quia nõ agitur de quantitate pure pro-
miſſa reſoluẽda ſub conditione, ſed de quan
titate ſoluenda incerta verificanda, tamen
prius ex punctis rationibus. Conſiderari e-
tiam poteſt, quod actio pro ſocio eſt genera-
lis, & in ea veniunt omnia, quæ debentur ex
ipſius ſocietatis natura, & cum ſit generalis,
ſi ſocius ſe offerat ea omnia facere, ad quæ
generaliter tenetur, excluditur actio parti-
cularis, ſi ſolummodo proponatur pro capi-
tali, & lucro. Addit. ad Alex. in d.conſil.192.
lib.7. Gabriel.conſ.61.nu.2. Neque obſtat di-
cere, quod præſumatur adeſſe lucrum, & ca-
pitale, quia etiam contra talem præſumptio-
nem ad retardãdam executionem exceptio
admittitur, cum admittatur contra plenam
probationem reſultantem ex inſtrumento,
in quo legitur ſocium capitale habuiſſe, & ſi
reuiſis rationibus non docebit de eius exce-
ptione, contra inſtrumẽtum, & præſumptio-
nes, ſuccumbet.

In ſocietatibus officij, quæ mihi nunquam
72 placuerunt, datur executio † in inſtrumẽtis,
quia in eis apparet promiſſum de capitale re
ſtituendo, & de certa lucri quantitate dãda,
& apponitur iuramentum, cuius virtute in-
ſtrumenta etiam de iure communi dicuntur
habere executionem paratam, ſecundũ Be-
ro.in conſ.85.nu.1. & 7.lib.3. Quo adhibito
inſtrumenti executio impediri non poteſt,
etiam ſi excipiatur de vſuraria prauitate, vt
per Bero.in d.conſ.85.lib.3. contrarium vide
tur tenere Bal.in conſ.275. Præmiſſo ſtatuto
cõmunis Veronæ.li.5. & poſt eum Menoch.
conſ.301.nu.35.lib.4. ſed erunt intelligendi,
vt loquantur, quando non adeſt iuramentũ,
iuxta text. in c. debitores, de iureiur. Erit ẽt
73 danda inſtrumenti † executio pro ſumma
certa in eo contenta, ante reuiſam rationem
ſi aliquo tempore, puta quolibet menſe, ſo-
cius adminiſtrans eam reddere promiſit, &
eam non reddidit, & non docuit adeſſe dam-
num. Bal.d.conſ.493. multiloquium.li.4. Pet.
de Vbal.d.p.8.ſub nu.42. Soc. d.conſ.24.col.
12.lib.5. Foller.ad Marant.p.6. actu 8. & pro-
ducantur ſcripturæ, & inſtrumẽta ſub nu.3.
74 Et inſtrumento erit danda executio † reui-
ſa ratione pro ſumma calculata. Berou.quæ-
ſtio.105. etiam ſi fuiſſet appoſita clauſula, ſal-
uo iure verioris calculi, Bertaz. in tractat. de
clauſulis. Gloſ.2.clauſ.38. niſi de errore do-
ctum fuiſſet, vt per Hond.conſ.50. nu.17. lib.
1. Thob.conſ.63.num.28. & ſeqq. Vbi etiam
75 in hoc iudicio ſocietatis præſcriptionis † ex
ceptio opponeretur, ſciendum eſt, quod a-
ctio pro ſocio eſt perpetua. Bald.conſil.472.
in fin.libro 4. & quod præſcriptionis tempus
non inchoetur, niſi demum ſocietate finita,
Gloſs. & Bald.in l.1. §.ad hæc. C.de annuali
except. Petr.de Vbal.d.tractat.part.13.nu.3.
Corn.conſil.24.in fin.libro 1. Bero.conſ.191.
num.40.lib.1.

76 Veras eſt concluſio, † quod ſocins ſocio
non teneatur, vltra quam facere poſſit, ſiue
ſit omnium bonorum, ſiue vnius rei ſolum-
modo. l.ſunt, qui in id.ff.de re iudic. vbi ver-
bum maxime ſubintelligi debet iuxta textũ
in l.verum in fin.ff. pro ſoc. vt ibidem gloſs.
declarat Iaſ.in §.ſunt præterea verſic.ſed et-
ſi quis Inſt. de action. vbi ampliat numer.6.
77 ad ſcolares, † qui habitant ſimul in eadem
domo, & ampliat procedere etiam ſi non a-
gatur actione pro ſocio, ſed alia, dum tamen
ſit occaſione ſocietatis, & de re geſta ſocie-
tate durante, & ibi Angel. citat textum, &
notata ibi per Bartol. in l.ſocium, qui in eo,
§.fin.ff. pro ſoc. & videtur probari argumen-
to textus in l. non tantum.ff. de re iudic. vbi
non tantum ratione dotis, ſed ex alijs quo-
que contractibus, maritus ab vxore conuen-
tus condemnatur quem ad hoc probandum
citat Guttier.tract.de iuram.confir.p.3.c.15.
num.1. in fin.

78 Et dum dicitur † arbitrio Iudicis alimen-
ta ne egeat ſocio eſſe relinquenda, intelligi
debet primo eſſe faciendam computationẽ,
ſecundum tempus quod viuere poſſet iuxt.
diſpoſitionem. l.hæreditatum.ff.ad leg.Falc.
gloſ.1. in l.maritum, ff.ſolut.matrimon. quæ
licet loquatur in marito tamen extenditur
ad ſocium. Guttier.d.cap.15.numero 1. non
obſtat textus in l.ſi quis argentum. §.ſin au-
tem donator. C.de donat. vbi dicitur in red-
ditibus, per quindecim annos æſtimationem
debere præſtari, per quem tex. Afflict.deciſ.
34. dicit expreſſe probari. l.hæreditatum nõ
eſſe obſeruandam in contractibus, cum in
contractibus aliter diſponatur in d.l. ſi quis
argentum, & quod ita in conſilio fuit iudica
tum, verum contra Afflict. tenent communi-
ter doctores in materia alimentorum, vt di-
cit Surd.in tractat.de Alim.tit.9.quæſt.2.nu.
79 28. & † dici etiam poteſt, quod eſſet præſtan
da cautio ſocio egeno de vlterius præſtando
alimenta ſi vlterius viueret vltra tempus ta-
xatum, vt per Alex.in d.l. hæreditatum in fi.
& per Affl.d.deciſ.34.nu.3.

80 Secundo debet intelligi, † quod ſi ſocius
creditor egeat, & ſine re, ſeu pecunia ſibi de
bita viuere non poſſit, ſocius debitor tali pri
uilegio non gaudebit, ita loquendo de mari-
to tenet Bart. & Caſtr. in l.ſi maritus, ff.ſolu.
matrimon. vbi Alex. colum.3. teſtatur de ma-
gis communi opinione, Ang.in §. Item ſi de
dote num.4. & Iaſ. ibi num.10. Inſt. de act. &
de patre. Surd. d. tractat. quæſtion. 7. titu.8.
& generaliter loquendo de quolibet debito
re cui competat hoc priuilegium tradit Ca-
ſtr. in leg. ſi quis creditori, num.1. ff. de pact.
& in ſpecie de ſocio tradit Guttier.d.cap.15.
numero 4.

81 Tertio debet intelligi, † quod ſocius non
gaudeat hoc beneficio, ſi ex aliquo artificio,
ſeu officio ſibi victum parare poſſit gloſ. in l.
ſi maritus in verſ. neq; mandare ff.ſol. marr.

argu-

Digitized by Google

argumento textus in l. ſi quis a liberis, §. ſed
erſi filius, ff. de lib. agnoſc. late loquendo de
alimentis dandis a patre filio competebat
Surd. d. tract. de alim. tit. 6. q. 7. & de ſocio lo-
quitur Guttier. d. c. 15. nu. 5.

Quarto debet intelligi non eſſe attenden
dum ſtatutum in quo erat quis ſocius, ante-
quam deueniret ad paupertatē, & ſi erat ſoli
tus tenere famulos, & ęquos, nō debet ei tan
tum dimitti, vt illos tenere poſſit, ſed de mi-
nori impenſa Iudicis arbitrio contentus eſſe
debet Caſtr. in l. ſi maritus. ff. ſolut. matr. Gut
tier. qui loquitur de ſocio in d. cap. 15. nu. 8.
faciunt tradita per Surd. d. tract. tit. ſeptimo,
quæſt. 6.

83 Quinto debet intelligi, † qđ in decidendo
quatenus ſocius facere poſſit attendātur fru
ctus, & proprietas rerum, & ſic quantum ex
fructibus percipiatur, & non quantum ex re
rum venditione redigeretur, l. qui bonis. ff.
de ceſſion. bon. quem ad hoc probādum ſin-
gularem appellat Guttier. d. c. 15. nu. 10. &
tradit Gomeſ. ante eum ad leg. Taur. leg. 10.
num. 40. Surd. d. tract. tit. 7. q. 6. num. 23. & la-
tius titul. 4. quæſt. 9. vbi num. 19. declarat pro
cedere quando agitur de alienatione, vt ex
precio percipiantur alimenta, ſecus ſi ex eo
fructus poſtmodum pro alimentis ſint per-
cipiendi, puta emendo aliam rem, vel an-
nuos redditus, vel collocando ad honeſtum
lucrum penes tutum mercatorem, vt contra
Bal. tenet Imol. in d. l. ſi maritus verſ. ſecun-
do addo, ff. ſolut. matr. & nulla de Surd. men-
tione facta tradit Guttier. d. cap. 15. nu. 13. &
dicit non obſtare dictam l. qui bonis, quia
loquitur de bonis quæſitis poſt ceſſionem,
in quibus iura magis fauent debitori, quam
creditori.

84 Et quod an proprietas vēdi debeat † ſit po
ſitum in iudicis arbitrio tradit Menoch. de
arbitr. iud. caſu. 183. numer. 25. & ſeq. & poſt
eum Surd. d. tract. titul. 4. quæſt. 9. nu. 20. pon
derantes verba Bald. in l. fin. nu. 6. C. qui bon.
ced. poſſint dicentis, quod nimium delicatus
debitor non debet audiri, nec creditor ni-
mium oneroſus.

85 Sexto debet intelligi, † vt ſupra dictū fuit
procedere ſolummodo in ipſo ſocio, ſed nō
in eius fideiuſſore, niſi fideiuſſor compare-
ret, vti defenſor, vt facere poteſt, l. verum, ff.
pro ſoc. vel niſi fideiuſſor denunciet princi-
pali, qui compareat, & in ſe iudicium ſuſci-
piat, & hāc exceptionem in perſona ſua op-
ponit Bart. in d. l. verum num. 3. Verum hæc
ſecunda cautela debet declarari, ſolummo-
do procedere, quando fideiuſſor ſoluendo
86 pro reo habiturus † eſſet regreſſum contra
principalem, alias ſecus, & ea ratione hanc
exceptionem reus principalis opponere po-
teſt, licet non poſſit fideiuſſor, quia agitur
de ſuo præiudicio, nam creditor, ne ſibi talis
exceptio opponeretur ageret contra fideiuſ
ſorem, & fideiuſſori poſtea cōtra debitorem
ſuum principalem agenti, hæc exceptio op-
poni non poſſet, & ſic lex eam cōcedens de-
fraudaretur Cinus, & Bal. in l. quoties. C. de
precib. imper. offer. & poteſt exemplificari
in minore, cui niſi iurauerit concedetur re-
ſtitutio in integrum aduerſus fideiuſſorē, &
in alijs caſibus poſitis per Duen. regu. 337. vt
per Guttier. dicto capitulo 15. numero 16.
& 17.

87 Et exceptio hęc, † ſemper, & quandocun-
que iudicio pendēte opponi poteſt, & etiam
in executione ſententiæ, cum non perimat
eam, ſed veniat ad eius modificationem. leg.
Neſennius. §. fin. ff. de re iudic. l. ex diuerſo,
§. fi. ff. ſolut. matr. gloſ. & doct. in l. 1. C. de iur.
& fact. ignor.

88 Actio pro ſocio † eſt perpetua, & non tol-
litur minori ſpacio, ſocietate diſſoluta, tri-
ginta annorum, vera eſt hæc concluſio, ſed
eſt animaduertendum requiri bonam fidem
& ideo ſicut ſocius principalis non potuit
præſcribere, ita neque etiam eius hæres, vt
not. in c. ſi diligenti, & in c. fin. de præſcript.
Balb. in tract. de præſcrip. 4. par. 4. principalis
quæſt. 15. in fin.

89 Item eſt animaduertendum † procedere
in actione perſonali proueniente a contra-
ctu ſocietatis diſſolutæ, ſed vbi reperitur re-
rum communio, & actione communi diui-
dundo agendum eſt, diſtinctione, vti opor-
tet nempe, aut res communiter poſſidetur,
aut poſſidetur ſolummodo ab vno, primo ca
ſu communis eſt opinio ſocijs exiſtentibus
in communione, & poſſeſſione, præſcri-
ptionem locum habere non poſſe, & in per-
petuum competere ius petendi diuiſionem,
quia quilibet poſſidēdo præſcriptionē intra
90 re non poteſt † Balb. d. tractat. & d. part. 4.
quæſt. 13. fol. mihi 276. Secundo caſu con-
tra non poſſidentem a poſſidente ſtante bo-
na fide præſcribitur ſpatio triginta annorum
Balb. in l. final. C. fin. regund. ita intelligen-
do procedere illum textum Balb. d. quæſt. 13.
num. 7. fol. mihi 277. Iaſ. in §. quidam nume-
ro 31. & 38. & Gomeſ. num. 25. inſt. de actio.
Guttier. tract. de iuram. confir. p. 1. c. 58. nu. 9.
Et quadraginta ſi adſit iuramentum, ſecun-
dum tradita a Seraf. de priuil. iuram. priu. 51.
vbi optime declarat.

CAPVT XXXII.

Qualiter ſocietas finiatur.

SVMMARIA.

1 *Societas neceſſitatem continuationis non habet.*
2 *Morte naturali vnius ex ſociis ſocietas ſoluitur quoad omnes, & ad hæredes non tranſit, & numero 11.*
3 *Induſtria perſona dicitur electa in ſocietate.*

4 *Societas non tranſit ad hæredes, quia reſtringeretur libera facultas teſtandi.*

5 *Paciſci non poteſt, quod ſocietas non diſſoluatur morte, ſed tranſeat ad hæredes.*

6 *Hæredum facta mentione in dubio, ſocietas contracta non præſumitur.*

7 *Societas inter dominum & colonum tranſit ad hæredes de conſuetudine.*

8 *Societas, ſi fuit dictum, quod duret in perpetuum, intelligitur, donec ſocij viuunt.*

9 *Idem ſi dictum fuit vſque ad centum annos, vel donec ſocij voluerint.*

10 *Societas contracta ad certum tempus, etiam durante tempore morte ſoluitur.*

11 *Societas ſoluitur morte vnius, quoad omnes, etiam ſi ſocius mortem ſciens eam alteri ſocio non notificauerit, & nu. 12.*

13 *Lucra facta poſt mortem non communicantur.*

14 *Societas morte vnius ſoluitur quoad omnes, etiam ſi inter eos fuiſſet contracta in ſolidum.*

15 *Societas ſi fuit contracta nomine collectiuo, puta inter Titium, & hæredes Sempronij, vno ex hæredib. moriente ſocietas durat cum cæteris.*

16 *Societas, vno ex ſocijs mortuo, durat inter ſuperuiuentes, ſi ita actum fuit.*

17 *Et hoc tacite actum videtur, ſi contracta fuerit ſocietas duratura, donec Bartholomeus, Muccinus, & Hieronymus voluerint, quia pluralitas reſoluitur in ſingularitates.*

18 *Sed iſta opinio non approbatur.*

19 *Societas vectigalium morte non ſoluitur, & tranſit ad hæredes.*

20 *Sed tria ſunt neceſſaria, quod ſit vectigalium, quod ſit conuentum de hæredibus, & hæres ſit idoneus.*

21 *Additur quartum, quod de hæredibus fuerit conuentum cum locatore.*

22 *Locatio etiam extinguitur, extincta ſocietate.*

23 *Quia locatio ſortitur naturam ſocietatis.*

24 *Sed quod locatio non extinguatur, probatur.*

25 *Scriptura non requiritur in ſocietate.*
Intellectus l. adeo. ff. pro ſoc.

26 *Societas vectigalium non tranſit ad hæredes, ſi in ea etiam comprehendantur res priuatæ.*
Quia diſpoſitio facta in ſimplici non habet locum in caſu mixto in odioſis.

27 *Societas vectigalium trãſit ſolummodo ad primum hæredem. Tranſit etiam ad alios, ſi expedit Reipublicæ.*

28 *Hæredum facta mentione cum locatore, nõ cenſetur facta inter ipſos ſocios.*

29 *Conductio facta pro ſe, & ſocijs, intelligitur ſolum de ſocijs præſentibus, & non de futuris.*

30 *Conductio facta pro ſocijs futuris non valet.*
Tutoris datio verificandi per alium non valet.
Procuratoris verificandi datio valet.
Ratio diuerſitatis inter eos eſt, quia Procurator conſtituitur pro ſe ipſo, & tutor pro minore.

31 *Conductio facta pro ſe, & ſocijs, cenſetur pro ſe facta pro dimidia, & pro ſocijs, pro altera dimidia.*

32 *Societas tranſit ad hæredes ſtãte iuſſu teſtatoris, contra nu. 37. & 38.*

33 *Societate iam contracta, poteſt pactum apponi, quod tranſeat ad hæredes, contra numero 39.*

34 *Teſtator poteſt hæredibus mandare, ne bona communia diuidant.*
Teſtatoris præceptum, de ſtando perpetuo in communione, hæredibus factum non valet. Valet factum ad tempus, num. 36.

35 *Pactum etiam iuratum de ſtando perpetuo in communione non valet, & nu. 40.*

41 *Iuramentum facit ſocietatem, ad hæredes tranſire.*

42 *Contraria eſt opinio, iuramentum non habere talem virtutem.*

43 *Diſtinctione concordantur opiniones.*

44 *Fideiuſſor datus perſonaliter, & in ſolidum, erit obligatus, licet ſocietas non tranſeat in perſona hæredum, ſi iurauit, contrarium probatur, numero 50. & 51.*
Iurans cenſetur, ſe velle obligare omni meliori modo.
Fideiuſſor eſſe deſinit, qui in plus obligatur, quam principalis.

45 *Fideiuſſores vtuntur exceptionibus competentibus reis.*
Non procedit, quando quis ſe conſtituit principalem debitorem.
Fideiuſſor, & correus differunt, quia fideiuſſor tenetur acceſſorie, & correus principaliter, & in ſolidum.

46 *Diſpoſitio loquens in fideiuſſore non procedit in correo.*

47 *Statutum, quod fideiuſſor non obligetur pro forenſe, valet, ſed non procedit in correo.*

48 *Procurator conſtitutus ad fideiubendum non obligat principalem, ſi faciat obligationem principaliter, & in ſolidum.*

49 *Fideiuſſores dicuntur alij obligati, ſi negotium principaliter ſpectat ad vnum.*
Procedit inter ipſos obligatos, non autem quoad creditorem.

52 *Actiones, ſocietate morte diſſoluta, actiue & paſſiue tranſeunt ad hæredes, cum diſtractione tamen.*

53 *Quoad dolum, & culpam etiam tranſeunt actiones in hæredes, prouenientes ex negotiis geſtis ante diſſolutam ſocietatem.*

54 *Hæredes poſt finitam ſocietatem cœpta negotia perficere debent, ſed noua inchoare non tenentur.*
Si ſit maſculus, & legitimæ ætatis.

55 *Et omnia quæſita communia.*

56 *Si noua negotia fuerunt facta ſocietate diſſoluta, quæſita non erunt communia.*

57 *Exempla de his, quæ communicari debent.*

58 *Exempla de his, quæ communicari non debent.*

59 *Socius, ſi ſocii mortem ignorans negotia nondum cœpta aggrediatur, lucra cum hærede mortui communicare debet.*
Vt dicitur de Procuratore ignorante mortẽ ſui principalis.

60 *Contraria opinio probatur, quod lucra cum hærede ſocii mortui non ſunt communicanda.*
Intellectus legis actione, §. quod ſi integris, digeſtis pro ſoc.

61 Socie-

61 *Societas non finitur morte, ſi ſocij eam continuent, etiam ſi vnus ſit minor, dummodo habeat tutorem ſed male.*

62 *Iuramentum facit, vt ſocietas tranſeat ad hæredes.*

63 *Vectigalium ſocietas tranſit ad hæredem non ſolum primum, ſed etiam vltimum, & ita dicendum de ſocietate iurata contra nu. 65.*

64 *Vſusfructus, & ſocietas reſpectu hæredū ſunt diuerſa contra nu. 65.*

67 *Pactum de perpetuo ſtando in communione non valet.*

68 *Etiam ſi fuerit iuratum ſecundum magis communem.*

69 *Periurij effectus ceſſat in ſocio ſuperuiuente altero mortuo.*

70 *Pacto iurato, de non diuidendo etiam ſtante iuſſu teſtatoris poſſunt hæredes, de communi conſenſu contrauenire.*

71 *Pactum præfatum inter magnates obſeruatur.*

72 *Mixtum an conſtituat diuerſam ſpeciem.*

1 QVia ſocietas neceſſitatem † cõtinuatio-
nis non habet, vt dicit Bal. in l. tamdiu,
nu. 1. C. pro ſoc. ideo etiam de ſocietatis diſ-
ſolutione agendum eſt. Et quia ſoluitur pluri
mis modis, nempe ex perſonis, ex rebus, ex
voluntate, & ex actione. l. verum. §. fin. & ibi
Gl. & Dd. ff. pro ſoc. §. ſoluitur. Inſt. de ſociet.
Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratr. p. 11. in
pr. de quolibet modo ſeparatim, vt clare pro
cedamus, agemus. Primo ſoluitur ſocietas
2 † ex perſonis, morte naturali ſiue ciuili in
perſona vnius ex ſocijs eueniente, d. l. verũ,
§. fi. ff. pro ſoc. & d. §. ſoluitur. Inſt. de ſocieta.
& loquendo prius de morte naturali, conclu
ſio erit, morte naturali vnius ex ſocijs ſocie-
tatem diſſolui, & ad hæredes non tranſire, vt
in dictis iurib. habetur, & in l. furt. §. illud. ff.
de his qui not. inſ. & tradit Bart. in cõſ. 48. ex
præcedenti. li. 2. Petr. de Vbal. d. p. 11. ſub nu.
1. Dec. conſ. 441. nu. 1. lib. 2. Honded. conſ. 85.
nu. 16. lib. 1. Grat. conſ. 15. lib. 1. Rationẽ, qua
3 re ſocietas † non tranſeat ad hæredes, eſſe di
cit Bal. in §. ſoluitur. Inſt. de ſociet. quia poſ-
ſibile eſt ſocium talem habere hæredem, qui
ſocietati non ſit expediẽs, ſed damnoſus, &
quia in ſocietate dicitur electa induſtria per-
ſonæ. §. ſoluitur. Inſt. de ſociet. & ibi Ang. nu.
3. Iaſ. in addit. ad Port. in §. manet autẽ, ſub
nu. 3. Inſt. de ſociet. Alex. conſ. 60. nu. 4. lib. 7.
Curt. ſen. conſ. 53. col. 2. Oſaſch. deciſ. 76. ſub
nu. 8. paucis verbis ſe expediendo rationem
eſſe dicit, quia perſona hæredis eſſet incerta
contra naturã ipſius ſocietatis. Dec. in conſil.
213. nu. 9. lib. 1. & Bal. in l. ſi fratres, §. idem re
ſpondit. ff. pro ſoc. dicit, quod ideo ſocietas
4 † non tranſeat ad hæredes, quia cum incerta
perſona contrahi non poteſt, & certam per-
ſonam hæredis ſpecificare non poſſumus, cũ
non permittatur, vt quis per contractũ ſe re-
ſtringat ad certum hæredem. Et ita commu-
niter tenent Dd. rationem eſſe, quia ſi ſocie-
tas tranſiret ad hæredes, reſtringeretur libe-
ra teſtandi facultas. Bart. in l. adeo, ff. pro ſoc.
Rom. conſ. 106. Curt. ſen. conſ. 53. col. 1. Dec.
conſ. 441. nu. 5. li. 2. & hanc eſſe veriorem, &
cõmunẽ poſt alios, quos citat, tradit Oſaſch.
deciſ. 76. ſub nu. 8. Ampliatur concluſio, ſo-
5 cietatem † morte vnius ſocij extingui, & ad
hæredes non tranſire, etiam ſi de hæredibus
facta ſit mentio in contrahẽdo, quia paciſci,
& conueniri non poteſt, ꝙ ſocietas tranſeat
ad hæredes, & morte non finiatur. l. nemo po
teſt. l. adeo, & l. verum. §. in hæredẽ, & vbiq;
cõmuniter Gl. & Dd. ff. pro ſoc. Alex. in conſ.
110. nu. 5. li. 3. Et in dubio hęredũ facta men-
6 tione † in contrahendo nõ ſocietas, ſed alius
contractus initus cenſeretur Abb. in cõſ. 86.
lib. 2. Pariſ. in conſ. 82. lib. 2. Et quia de cõſue
7 tudine obſeruatur, quod ſocietas † inter do-
minum & colonum partiariũ tranſeat ad hæ
redes, ideo quod vere inter eos ſocietas con
tracta dici non poſſit, tradit Hond. conſil. 85.
nu. 16. li. 1. Et ſi fuerit dictum, quod ſocietas
8 † duret in perpetuum, intelligitur, donec ſo
cij viuant, l. 1. ff. pro ſoc. Grat. cõſ. 66. li. 2. An-
ton. Cioff. conſ. 50. nu. 1. lib. 2. Idem eſt dicen-
9 dum, ſi dictum fuerit † vſque ad centum an-
nos, vel donec ſocij voluerint, Cor. conſ. 310,
nu. 3. lib. 4. Alex. conſ. 136 nu. 1. & 2. lib. 5. Ca-
ſtra. nouiſſime viſus in tract. de ſociet. offic.
c. 47. nu. 5. Ampliatur ſupradicta concluſio,
10 vt procedat, etiam ſi ad certum tempus † ſo-
cietas contracta fuiſſet, & tempore durante
mors obueniat, Corn. cõſ. 310. ſub nu. 3. verſ.
ſi enim fuiſſet. lib. 4. Alex. conſ. 34. nu. 4. li. 2.
Anch. conſ. 294. Dec. cõſ. 212. in pr. lib. 1. Ca-
ſtra. d. tract. de ſocieta. offic. c. 48. nu. 2. Ruin.
conſ. 90. ſub nu. 11. verſ. 2. requiritur. lib. 1.
Ampliatur vlterius, adeo morte ſocietatẽ
11 finiri, vt morte vnius ex ſocijs finiatur † quo
ad omnes, l. actione, §. morte. ff. pro ſoc. Bal.
conſ. 448. li. 4. Petr. de Vbal. d. tract. de duob.
fratr. p. 11. ſub nu. 3. Ruin. conſ. 91. in princ. &
12 nu. 6. in fi. lib. 1. quod a ſocio ſciente † mor-
tem non ſit neceſſe, quod eam notificet alte
ri ſocio ignoranti, Alex. cõſ. 60. ſub nu. 1. li. 7.
13 Et quod ſocius, qui lucratus fuit † poſt mor-
tem ſocij, non teneatur lucra communicare
cum hærede mortui, & etiam cum ſocio ſu-
prauiuente, tradit Dec. conſ. 212. lib. 1. Quã-
14 uis etiam fuiſſet contracta † ſocietas inter
plures, & quemlibet ipſorum in ſolidum, ni-
hilominus vno mortuo ſoluitur quoad om-
nes. Alex. in d. conſ. 60. lib. 7. Sed hoc nõ pro-
15 cedit, ſi ſocietas † nomine collectiuo, puta
inter Titium & hæredes Sẽpronij, contracta
fuerit: vno enim ex hæredibus moriente ſo-
cietas durat cum cæteris, quia nomen hære-
dis collectiuum verificatur in ſuperuiuenti-
bus. l. proponebatur, ff. de iud. l. ſicut. ff. quod
quiſq; vniuer. nomi. c. gratũ, de poſtulat. præ
lat. & c. ſi gratioſe, de reſcript. in 6. ita tenet
Pariſ. cõſ. 82. nu. 32. lib. 1. Itẽ non procedit, ſi
16 inter contrahentes † actum fuit, quod, mor-
tuo vno ex ſocijs, ſocietas duret quoad ſup-

uiuentes. §.ſoluitur,in fin.Inſt.de ſociet.l.a-
ctione.§.morte,ff.pro ſoc.Bal. conſ.448.nu.1.
li.4.Petr.de Vbal.d.tract.de duob.fratr.part.
11.ſub nu.33.Grat.conſ.15.lib.1. Alex.conſ.
136.nu.1.in fi.& nu.ſeq.lib.5. vbi etiam tra-
17 dit † tacite fieri poſſe, quod ſocietas duret,
quoad ſuperuiuentes, & id tacite actum pro
bari dicit per verba,duraturum, donec dicti
Bartholomæus,Muccinus,& Hieronym.vo-
luerint,quia pluralitas reſoluitur in ſingula-
ritates.l.Lucius.§.Caio.ff.ad nobil.l.fi.§.filiũ
ff.de leg.2. niſi ratio æqualitatis ſeruandæ a-
liud ſuadeat.Gloſ.in l.hoc articulo. ff.de hæ-
red.inſtit.Bal.& Salic.in l.quamuis. ff.de im-
pub.& alijs ſubſt.Io.de Imol.in l.falſa, §.1.ff.
de condit.& demonſtr.Nam cum pluritas in
ſingularitates reſoluatur, proinde eſt, ac ſi
fuiſſet contracta ſocietas cum Bartholomæo
donec ipſe Bartholomæus voluerit, & ſimi-
liter cum Muccino,donec ipſe Muccinus vo
luerit,& cum Hieronymo,donec ipſe Hiero
nymus voluerit,& per conſequens, ꝙ vnius
voluntate ceſſante dicatur cum cæteris du-
rare ſocietas.Sed iſta opinio Alex.non vide-
18 tur † vera, quia etiam appoſita clauſula,prin
cipaliter, & in ſolidũ, ſocietas ſoluitur mor-
te vnius ,quoad omnes,vt idemmet Alexan.
tradit,vt dixi ſupra in conſ.60.lib.7. ea ratio
ne,quia verba inter contrahentes ſunt intel
ligenda ſecundum ſubiectam materiam, &
ſic ſecundum naturam ſocietatis, & hoc eſt
verum,licet ſingulariter a quolibet ſocio, ſi-
ue ab omnibus inſimul, proferãtur.l.ſi ſtipu-
latus , in princ. ff.de vſur.in l.a Procuratore .
C.mandati.

Concluſio ſuprapoſita, & ampliata , quod
19 ſocietas † non tranſeat ad hæredes, & mor-
te extinguatur,declaratur non procedere in
ſocietate vectigalium, ſeu aliarum publica-
rum functionum,l.adeo,& l.verum.§.in hæ-
redem. ff. pro ſoc. & iſta appellatur ſocietas
neceſſitatis a Baldo in l.tamdiu. nu.2. C.pro
ſoc.Petr de Vbal.d.tract.de duob.fratr.p.11.
in pr. Bald.in l. nemo poteſt.ff. pro ſoc.Abb.
conſ.86.lib.2.Corn.conſ.310.lib.4.Pariſ.cõſ.
82.num.34.lib.1. Dec. conſ.212. ſub num.1.
lib.1.Sed tria ſunt neceſſaria ad hoc,vt ſocie
20 tas † vectigalium & ſimilium tranſeat ad hę
redes.Primo,quod ſit vectigalium , vel ſimi-
lium publicarum functionum. Secũdo,quod
ſit expreſſe conuentum ſocietatem debere
tranſire ad hæredes. Tertio,quod hæres ſit
idoneus.Bal.in l.nemo poteſt. ff.pro ſoc. Et
iſta tria ponit Gl.in l.adeo,in verb. aſcripta,
ff. pro ſoc. & addit quartum , quod ipſi ſocij
cum locatore paciſci debeant,quod ſocietas
debeat ad hæredes tranſire.Sed videbatur di
21 cendum,iſtud † quartum requiſitum non eſ
ſe neceſſarium, quia inter locantem & con-
ducentes gabellas ſolum interuenit locatio,
in qua abſque alia conuentione comprehen
duntur hæredes.l.viam veritatis.C.locati.Ta
men etiã hoc quartum requiſitũ eſſe neceſ-
ſarium,tenet Rui.conſ.91.nu.8. lib.1. vbi et
dicit,quod ſi locatio pluribus facta fuit,vt ſo
22 cijs † & inter ſocios, & locatorem nõ fuerit
conuentum, quod tranſeat ad hæredes,mor-
tuo vno ex ſocijs, non ſolum erit extincta ſo
cietas,ſed etiam locatio,quia cum Gl.velit ,
quod paciſcatur de hæredib. cum locatore ,
neceſſario ſequitur, quod locatio ſine tali pa
cto ad hæredes non tranſiret , quia ſi ad eos
tranſiret,fruſtra diceret Glo. pactum debere
23 apponi.Et hoc comprobat etiam † alia ratio
ne, nempe quod locatio debeat ſortiri natu-
ram ſocietatis, & ſecundum eius naturam fi-
niri debeat,cum ſit coniuncta cum ea, argu.
l.qui patri.ff.de acq.hæred.& per ea,quę tra
dit de actione perſonali, quod vnita cũ reali
aſſumat eius naturam, Bart. in l.4.§.Cato in
3.oppoſ.ff.de verb. oblig. In hanc ſententiam
cum Ruin.tranſiri poſſe durum mihi videtur;
24 quia reſpectu † contractus locationis, vt di-
xi,paciſci de hærede non eſt neceſſarium, d.
l.viam veritatis.C. locati. Et quod dicitur de
vnione,non militat in præſenti, quia in loca
tore vnio aliqua non cõſideratur , ipſe enim
ſolummodo habet actionem ex contractu lo
cationis,& non ex ſocietate,& ideo vnionis
effectus in eo cadere non poteſt , conſidera-
ta in d.l.qui patri.& a Bart.in d.3.oppoſit. Et
ita quamuis ſit extincta ſocietas, quod loca-
tio tranſeat ad hæredes, tradit Abb.in conſil.
86.Viſis capitulis,li.2. quẽ ad hoc citat Dec.
in conſ.212.ſub nu.6.circa fi.lib.1. Etiã dum
Dec.in d.conſ.212. ſub nu.7. videtur ad præ-
25 ſcripta quatuor † requiſita addere quintum
nempe,quod hęredis perſona ſit ſcripta,per
d.l.adeo.ff.pro ſoc.eius opinio nõ eſt ſequẽ-
da,tum quia in ea non figit pedem,& loqui-
tur de hærede hæredis, tum etiam, quia ver-
bum,adſcripta.in d.l. adeo appoſitum inter-
pretatur a Gloſ. ibi, quam alij ſequuntur , ꝙ
requiratur nominatio,& nõ ſcriptura. Prædi
cta, ꝙ ſupradictis requiſitis interuenientib.
26 ſocietas publicarum functionũ † tranſeat ad
hæredes,declarantur non procedere, quãdo
ſocietas contineret res publicas, & res priua
tas,quia diſpoſitio facta in caſu ſimplici non
habet locũ in caſu mixto in materia ſtricta ,
ita tradit Dec.in d.cõſ.212.nu.2.li.1.Etiã in-
27 telligendum eſt, ꝙ ſocietas † vectigalium,&
ſimilium rerum publicarum tranſeat ſolum-
modo ad primum,& non ad vlteriores hære-
des.Gl.in l.nulla ſocietas.ff.pro ſoc.Corn.in
conſ.121.ſub nu.1.circa fi.lib.1. vbi dicit, ꝙ
cum dicta Gloſ.Dd.tranſeunt, ſed Bal.in d.l.
nulla.tenet cõtrarium. Petrus autẽ de Vbal.
in d.tract.de duob.fratr.p.11. num. 4. dicit,
quod opinio Gloſſæ,quæ in dubio ſequenda
eſt,ſibi magis placet,ſed eam limitat, quan-
do Reipublicæ expediret.Quia quemadmo-
dum eius fauore fit, quod tranſeat ad hære-
dem, ita fieri debet , quod tranſeat ad hære-
dem hæredis,qui appellatione hæredis con-
tinetur.l.in animalib.C.de legat.

Adden-

Addẽdum eſt etiam prædictis, quod ſi in-
ter locatorem & conductorem ſit facta men
28 tio † hæredum, non per hoc inter cõducen-
tes ſocios actum cenſeri, ſocietatem tranſi-
re ad hæredes. Corn. in conſ. 121. & in conſ.
122. lib. 1. Ruin. conſ. 90. ſub num. 11. libro 1.
Dec. conſ. 212. ſub num. 6. lib. 1. Conductio,
29 quæ ſi facta † ſit pro ſe, & ſocijs, intelligitur
ſolum de ſocijs præſentibus, & non de futu-
ris, & ſi non extabunt ſocij de præſenti, ne-
que etiam ad fututos trahi poteſt, quia loca-
tor ignorat, an conductor habeat ſocios de
præſenti, & voluntas non extẽditur ad igno-
rata. l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. omn. iudic.
Ruin. d. conſ. 90. ſub num. 7. lib. 1. vbi vlterius
dicit, non valere locationem factam pro ſo-
30 cijs futuris, quia datio tutoris † certificandi
per alium non valet, licet poſſit ita Procura-
tor conſtitui. Ratio diuerſitatis inter tutorẽ,
& Procuratorem eſt, quia per dationem tu-
toris quis prouidet alteri, nempe pupillo, &
per conſtitutionem Procuratoris prouidet,
quiſque ſibi. Ideo ſicut hoc fieri non permit
titur in tutore in præiudicium pupilli, ita di-
cendum eſt, quod locatio fieri conducenti
pro ſe & ſocijs in præiudicium conſtituentis
non debeat, & ita hac ratione in tutore con-
ſiderata, quod talis locatio in præiudicium
communitatis fieri non poſſit, pro ſocijs no-
minandis tenet. Talis etiam conductio facta
pro ſe, & ſocijs intelligitur facta pro dimidia
31 † pro ſe, & pro alia dimidia pro ſocijs; vel
pro partibus virilibus, vt per Ruin. d. conſil.
90. num. 8. libro 1. & vide dicta ſupra cap. 30.
num. 23. & num. 41. Concluſio etiam ſupra-
32 poſita, quod ſocietas non † tranſeat ad hære
des, limitatur non procedere, ſtante teſtato-
ris præcepto, quod cum hæredibus continua
ri debeat vſque ad certum tempus. Bal. in l.
4. in princ. in 2. notab. ff. de condit. inſt. Dec.
in conſ. 441. nu. 3. lib. 2. Decian. conſ. 22. lib. 3.
Rimin. iun. conſ. 711. lib. 6. Et quamuis iſtud
33 pactum, quod ſocietas † morte non finiatur,
& tranſeat ad hæredes, non valeat, ſi ſit appo
ſitum a contrahentibus a principio: tamẽ iu-
re cautum non reperitur, quod poſt contra-
ctam ſocietatem vnus ex ſocijs, non poſſit
obligare hæredes ſuos, vt in ſocietate conti-
nuent, ita dicit Decia. in d. conſ. 22. num. 12.
lib. 3. & Rimin. d. conſ. 711. num. 7. Et iſtud te
ſtatoris præceptum ſuſtineri debere in ſocie
34 tate continuanda † dicendum videtur, quia
ſuſtinetur, ſi teſtator præcipiat hæredibus,
ne bona communia diuidant. Nam licet tale
35 præceptum † a teſtatore factum hæredibus
de ſtando omnino in perpetuum in commu-
nione non valeat. l. in hoc iudicium. §. ſi con
ueniat. ff. comm. diuid. & non valeat tale pa-
ctum, etiam ſi fuerit iuramento confirmatũ,
Alexan. conſil. 18. num. 1. lib. 2. Ruin. conſil.
54. col. 3. verſ. ſecundo principaliter. libro 1.
Gargiar. patro. 85. nu. 7. Ancha. q. 66. lib. 2. &
eſt communis opinio. Soc. conſ. 68. num. 15.
lib. 2. Caſtra. d. tract. c. 47. nu. 9. & ſolum, qui
facit contra tale pactum, efficiatur periurus;
vt Alex. & Ruin. ibid. declarant, licet quod
confirmetur a iuramento, tradit & compro-
bat Seraf. in tract. de priuil. iuram. ſub nu. 18.
ſed male: tamen valet, & ſeruari debet, ſi ſit
36 factum † ad tempus, etiam abſque iuramen
to, vt pulchre alijs citatis diſtinguẽdo tradit
Grat. in conſ. 66. lib. 2. Limitatio iſta mihi nõ
placet, quia ſi a lege diſpoſitum requiritur,
37 pacto fieri † non poſſe, quod ſocietas nõ ex-
tinguatur morte, & non trãſeat ad hęredes;
hoc etiam fieri non poterit a teſtatore, quia
etiam ipſe legum diſpoſitionem ſeruare te-
netur, & non eſt tantæ auctoritatis, vt ea fa-
cere poſſit, quæ a lege fieri prohibẽtur, l. ne-
mo poteſt. ff. de leg. 1. & §. 1. in auth. de iure-
iur. a mort. præſtit. Et eſt impoſſibile, quod a
ſolo teſtatore fieri poſſit, vt ſocietas poſt
mortem eius continuetur, quia in ſocietate
continuãda requiritur voluntas aliorum ſo-
ciorum, & a teſtatore ſuper aliorum volunta
te diſponi non poteſt. Et a pręcepto, quod ſit
hæredib. ſuper præmiſſis teſtatori, argumen
tum ſumi non poteſt, quia ſi hæredes facta a
defuncto approbare tenentur, hoc de ſocijs
dici non poterit ſi non ſunt hæredes.

38 Quamuis etiam † pręceptum teſtatoris ſit
obſeruãdum, non ſequitur, quod neceſſario
ſocietas dicatur cõtinuare, quia præceptum
defuncti poſſunt hæredes nõ acceptare, quia
ad eorum commodum factum cẽſetur, Dec.
d. conſ. 441. num. 3. & conſ. 442. nu. 25. lib. 2.
& ſi eum acceptare non coguntur, non quod
ſocietas continuetur, ſed quod noua ſocie-
tas inchoetur & renouetur, dicendum eſt, &
ita loqui videntur Decius & Decian. in dictis
conſilijs & Pariſ. conſ. 84. nu. 6. lib. 1. & Grat.
conſ. 66. nu. 22. lib. 2. & videnda ſunt ea, quæ
dixi ſupra c. 3. numero 30. & ſeq. Oiaſch. de-
ciſion. 150.

39 Et non obſtat dicere, quod † cautum non
reperiatur, poſt contractam ſocietatem a te-
ſtatore tale præceptum fieri non poſſe, ſuper
ſocietate iam contracta, quia ratio, quæ facit
vt pactum ſit prohibitum a principio, facit
etiam, vt poſt contractum ſit prohibitum
præceptum, & vbi militat ratio legis, mili-
tat etiam eius diſpoſitio. l. cum ratio. ff. de bo
nis damnat. l. fi. C. ad leg. falcid.

Limitatur vlterius præfata concluſio, vt
40 non procedat, ſi in † ſocietatis cõtractu fue-
rit appoſitum iuramentum, quia eius virtu-
te morte non finitur, ſed tranſit ad hæredes.
Ioan. Fab. in §. ſoluitur. in fin. Inſt. de ſocieta.
Socin. conſilio 160. numero ſecundo, lib. 2.
Crauet. conſil. 875. in fin. lib. 5. Capit. deciſ.
174. late Seraf. in tract. de priuil. verſ. priuil.
57. Surd. conſ. 20. nu. 19. lib. 1. Rimin. iun. cõſ.
711. numero 2. vbi etiam loquitur de ſocie-
41 tate † iurata inter Hebræos. libro 6. Contra-
42 riam opinionẽ, quod ſocietas, etiam † ſi fuit
iuratum, non tranſeat ad hæredes, & morte

 extin-

extinguatur, tenet Alex. ad Bart. in l. adeo. ff. pro ſoc. Dum enim Bart. ibi dicit, pactū, quod ſocietas tranſeat ad hæredes, nō valet, quia impedit libetam teſtandi factionem. Alexa. addit, quod Io. Faber. ſingulariter in §. ſoluitur. Inſt. eod. dicit, quod virtute iuramenti poſſet trāſire ſocietas ad hæredes, ſed quod ratio Barto. faciat in contrarium, iuncto cap. non eſt obligatorium. de regu. iur. in 6. Hanc opinionem tenet etiam Curt. conſilio 53. & Grat. conſ. 15. num. 26. lib. 1. & Seraf. in d. priuil. 57. in fin. dicit, quod durum eſſet & difficillimū in iudicijs obtinere contra hanc opinionem. Ego puto, in hac contrarietate ita diſtingui poſſe. Aut agimus de ſocietate,
43 † ſimpliciter inita cum iuramento, & hoc caſu, ſiue eſſet ſocietas particularis, ſiue omnium bonorum, diceremus, virtute iuramenti ſocietatem ad hæredes nō tranſire, ſed morte extingui. Aut agimus de ſocietate particulari, & hoc caſu, ſi ſimpliciter ſocietas inita fuiſſet, dicerem, iuramentum non operari, quod tranſiret ad hęredes, ſed cenſeri appoſitum iuxta eius naturam, & ad hoc, vt ipſi contrahentes eſſent efficacius obligati. Si vero fuiſſet contracta appoſito pacto, quod tranſiret ad hæredes adhibito iuramento, dicerē, ipſius iuramenti vigore eſſe obſeruandum pactum, quia, cum ſit ſuper re particulari, non tollit libertatem teſtandi, vt conſiderant Surd. & Rimin. in d. conſ. ſupra proxime citatis, & quia non poteſt dici, quod pactum ſit abſurdum, & quod ſit contra bonos mores, & contra leges, cum ſic ita cōtrahentes conſentiant in hæredem, & quod ad hæredes ſocietas tranſeat, vt per Seraf. in d. priuil. 57. Sed hoc non procedere declararem, quando de certa hæredis perſona fuiſſet conuentum, quia tunc per indirectum eſſet ſublata teſtādi facultas, cum ſocius cogeretur inſtituere hæredē illum, quem nominaſſet, vt per Seraf. d. priu. 57. ſub nu. 1. declararem etiam, ſi perſona hæredis nō eſſet idonea ad ea agendum, quæ in ſocietate agi deberent, vt per Surd. d. conſ. 20. ſub num. 5. lib. 1. & ſi hæres nihil agere deberet, vt quia eſſet hæres illius, qui pecuniam poſuerat, & operari non tenebatur, tunc de eius idoneitate non eſſet curandum, quia ceſſat ratio, quod non poſſit operari. Quid ſi appoſito pacto iurato,
44 quod ſocietas † tranſeat ad hæredes fuit etiā præſtitus fideiuſſor, qui ſe obligauit principaliter, & in ſolidum? Vtique Surd. in dict. conſ. 20. lib. 1. dicit, quod licet hæres tāquam ſocius non teneatur ad obſeruantiam cōtractus; tamen ad illius obſeruantiam tenetur fideiuſſor, qui ſe conſtituit principalem debitorem, cum debitis clauſulis, quia fideiuſſor tenetur in duriorem cauſam, quam teneatur principalis, cum iuramentum ab eo appoſitum operetur, quod obligatio ſuſtineatur, non vti acceſſoria, ſed vti principalis, ex quo qui iurat, cenſetur ſe voluiſſe obligare omni meliori modo, quo potuit. Bartol. in l. ſi quis pro eo, num. 15. ff. de fideiuſſ. Ang. in l. ſi qui. ff. eod. Alexan. in conſ. 32. in fin. lib. 4. Et qui in plus obligatur, quam principalis, deſinit eſſe fideiuſſor. Dec. conſil. 7. num. 6. lib. 1. Pariſ. conſ. 16. num. 113. li. 2. Natt. conſ. 262. numero 14. & conſ. 453. nu. 15. li. 2. Ioſeph. Lud. deciſ. Peruſ. 57. num. 4. Et quod dicitur, fide-
45 iuſſorem vti poſſe † exceptionibus competentibus reo principali. l. 2. ff. quæ res pignor. oblig. non poſſ. l. omnes. ff. de excepr. l. conſtitutionibus, vbi Bal. C. de vſur. Marſ. lare in rub. ff. de fideiuſſ. num. 268. & ſeq. procedit in puro & ſimplici fideiuſſore, & non procedit, vbi quis ſe conſtituat principalem debitorē. Surd. d. conſ. 20. num. 24. & ſequ. Aliud eſt fideiuſſor, aliud correus, cum fideiuſſor teneatur acceſſorie. l. 1. l. generaliter. l. Græce. §. 1. ff. de fideiuſſ. Inſt. de fideiuſſ. in princ. & correus teneatur principaliter, & in ſolidum. l. 1. 2. & 3. in fi. ff. de duob. reis. Inſt. de duobus reis. in pr. & diſpoſitio loquens de fideiuſſore, non procedit in correo, vt patet in tit. C.
46 ne fideiuſſ. dot. den. Nam dicta † prohibitio procedit in fideiuſſore, ſed non in correo, qui pro dotis reſtitutione ſe obligare poteſt, vt per Bart. Bald. & Salic. & alios in l. fi. C. de dote cauta, & non numer. & per Bal. & Salic. in l. 2. C. d. tit. ne fideiuſſ. dot. den. & eſt communis opinio, Ioſeph. Lud. in ſuis conclu. tit. ne fideiuſſ. dot. den. concl. 13. Et ſi ex forma
47 ſtatuti fideiuſſor † datus forenſi non obligetur, quod ſtatutum valere dicit Riminal. iun. conſ. 196. num. 42. lib. 2. licet non debere obſeruari tradat Theſau. deciſ. 166. in fi. vtique dicti ſtatuti diſpoſitio nō procedit, vbi fideiuſſor ſe obligauit vti principalis. Natt. conſ. 52. num. 5. lib. 1. Et ſi ſit conſtitutus Procura-
48 tor † ad fideiubendum, principalem nō obligat conſtituendo ſe principalem debitorem Cephal. conſ. 220. num. 7. lib. 2. Et quamuis
49 dici ſoleat, quod vbi negocium † ſpectat ad vnum, alij omnes dicantur fideiuſſores, licet ſe obligauerint principaliter, & in ſolidum. Bart. in l. reos. in princ. ſub numero 1. verſic. aut non ex cauſa, ff. de duobus reis. Gabriel. titul. de fideiuſſ. concl. 2. nu. 1. tamen reſpondet Surdus d. conſ. 20. num. 27. lib. 1. quod id procedat inter ipſos reos, non vero quoad principalem creditorem, vt per Natt. in cōſ. 52. num. 6. Gabriel. d. concluſ. 2. num. 2. & 3. Aduertendum eſt ad hanc Surdi opinionem
50 quia ſi ipſe vult, qđ teneatur fideiuſſor † vti principalis obligatus, quoad obligationes, & actiones, quæ diſſoluta ſocietate remanent, & tranſeunt in hæredem, recte loquitur. Si vero vult, quod ſocietas ſubſiſtere debeat in perſona ipſius fideiuſſoris, ſi nō duret in perſona hæredis, male iudicio meo loquitur, quia, vt dixi ſupra capitulo 29. numero 50. ex Alexan. conſilio 66. libro quarto, etiamſi ſe obliget fideiuſſor perſonaliter, & in ſolidum, nihilominus eius obligatio non valet, ſi non

Digitized by Google

ſi non valet obligatio principalis, quia cum
principalis ſe obligare non poſſit, dicitur co
lor quæſitus, & contractus cenſetur initus
in fraudem legis. Bart. in l. reos. in princip. ff.
de duobus reis. Verum dici poteſt, quod te-
51 neatur vti † expromiſſor, ſi iurauit, & ita
poſſet Surdi opinio ſuſtineri, vt dixi in d.
cap. 29. num. 54. ex Corn. conſil. 214. num. 7.
& ſub nu. 11. lib. 2. Limitatur vltimo loco ſu-
52 pradicta cóclulio, quod licet ſocietas † mor-
te extinguatur, tamē actiones ex ipſa ſocie-
tate prouenietes tranſeunt ad hęredes, acti-
ue & paſſiue. l. 3. & ibi Bald. Cod. pro ſoc. l.
nemo. & l. & acti. & l. verum. §. in hęredis, &
l. actione. §. ſi in rem certam, & §. morte. ff.
pro ſoc. Bart. conſ. 48. nu. 2. lib. 2. Bald. conſil.
87. lib. 2. Petr. de Vbal. d. tract. de duob. fratr.
part. 5. ſub num. 32. & part. 11. nu. 3. Aret. in
§. ſoluitur. num. 2. Inſt. de ſociet. Alex. conſ.
34. ſub numer. 4. lib. 2. Corn. conſ. 122. lib. 1.
Ruin. conſil. 216. lib. 1. Pariſ. conſ. 72. nu. 39.
lib. 1. Antonius Cioffus conſ. 50. num. 2. lib.
2. Declaratio iſta vera eſt, tamen non ita ſim-
pliciter, & indiſtincte, ſed conſiderandi ſunt
aliqui caſus.

Primus caſus eſt, quando agitur de geſtis
53 † ante mortem ſocij, & hoc caſu actiones
etiā quoad dolum & culpam præſtandæ ſunt
hęredi, & contra hęredē. d. l. actione. §. mor-
te. ff. pro ſoc. quia quod perfectum eſt, mor-
te ſuperueniente non tollitur, vt dicit Bal-
dus conſ. 87. libro ſecundo.

Secundus caſus erit, quando agitur de ge-
54 ſtis poſt finitam ſocietatem, & † hoc caſu
qualiter ratione doli & culpæ teneatur, dixi
ſupra c. 21. num. 25. cum plurib. ſeqq. Quo
vero ad cætera dicendum eſt, quo hęres ne-
gotia incepta à defuncto perficere tenetur,
ſed noua negotia inchoare nō poteſt. l. nam
& ſeruius. §. ſi viuo. ff. de neg. geſt. l. hęres ſo-
cij, & ibi Bald. ff. pro. ſoc. Gl. fin. in l. nemo po
teſt. ff. eod. Petr. de Vbal. d. tract. part. 11. nu-
4. & eſt intelligendum, quod teneatur hęres
perficere negotia incepta, ſi ſit maſculus, &
legitimæ ætatis. Gl. & Bal. in d. l. hęres ſocij.
ff. pro ſoc. Port. in §. manet. ſub num. 3. Inſt.
55 de ſocier. Et cum hęres negotia † incepta
perficere teneatur, non obſtante, quod ſo-
cietas ſit diſſoluta, omnia ex dictis negotijs
prouenientia communia erunt, quia atten-
ditur, quo tempore fuerint incepta, & non
quo tempore fuerint completa, vt habetur
in d. l. nam & Seruius. §. ſi viuo, & ibi Gl. ff.
de neg. geſt. & è conuerſo non erunt com-
munia prouenietia ex nouiter geſtis, ſocie-
tate diſſoluta, & ita procedit text. in l. verū.
§. in hęredem. & in l. actione. §. ſi in rem. &
§. morte. ff. pro ſoc. & non eſt diſtinguēdum,
56 an negotia † geſta fuerint in vita, an vero
poſt mortem, ſed ſatis eſt, quod incepta fue-
rint ante mortem. Gl. in d. l. verum. §. in hę-
redes. in ver. emolumentum Pet. de Vbal. d.
part. 11. num. 3. Corn. conſ. 122. lib. primo,
Pariſ. conſilio 82. numero 38. libro 1. Ruin.
conſ. 90. ſub num. 11. lib. 1. & eſt communis
opinio, vt per Oſaſch. deciſ. 76. ſub num. 3.
& per Surdum in conſ. 20. nu. 16. lib. 1. Ce-
phal. conſ. 632. num. 7. lib. 5. Et datur exem-
57 plum in his, quę † communicari debent, per
Gl. in d. l. actione. §. ſi rem certam. in ver. ſi
in rē ff. pro ſoc. dum exponendo ibi textum
ponit de equo emendo, vt ad vecturas loca-
retur, & Petr. de Vbald. d. tract. part. 11. ſub
num. 3. latius dicit debere communicari lu-
crum habitum ex re ſocietatis, vt fructus, &
mercedes, & vecturæ equorum communiū,
& pretium rerum venditarum. Corn. conſil.
58 122. lib. 1. Et de his, quæ † communicari non
debent, idem Petr. de Vbald. d. loco ponit
exemplum in pretio ex rebus ſocietatis re-
dacto, & in aliam negotiationem conuerſo,
quod enim ex ea lucratur, non debet com-
municari, quia non prouenit principaliter
& immediate à ſocietate. Gl. in d. l. actione.
§. ſi in rem certam. in ver. lucri. dum reſpon-
det ad text. in l. Titium & Mæuium. §. altero.
ff. de admin. tut. & allegāt text. in l. ſocium.
§. item poſt mortem. ff. pro ſoc. facit tex. in l.
ſi id quod. §. 1. & ſeq. ff. eod. Tertius & vlti-
59 mus caſus erit, quando ſocius † ſuperſtes
ſocij mortem ignorans negotia nondum ce-
pta aggreditur, & hoc caſu Petr. de Vbald.
in d. part. 11. num. 8. ponendo exemplum in
duobus, qui coiuerant ſocietatem ad emen-
dū pannos, dicit, quod ille, qui iuit ad emen
dum, ſi ignorans ſecutam eſſe mortem alte-
rius ſocij emit, quod lucrum & damnū com-
mune eſſe debet cum hęrede defuncti, pro-
pter ignorantiā mortis, ſicut euenit in mā-
dato, licet ſocietas ſit morte diſſoluta. l. actio
ne. §. quod ſi integris. ff. pro ſoc. cuius verba
ſunt: Quod ſi integris omnibus manentibus,
alter deceſſerit, deinde tunc ſequatur res,
de qua ſocietatem coiuerunt, tunc eadem
diſtinctione vtimur, qua in mandato, vt, ſi-
quidem ignota fuerit mors alterius, valeat
ſocietas, ſi ignota, non valeat. Et ſimilis di-
ſtinctio in mandato habetur in l. inter cautas
in princ. ff. mandati. Verum iſta opinio Petri
60 de Vbald. quod lucra & damna ſint † com-
munia cum hęrede defuncti, licet videatur
probari aperte per iura præfata, tamen ipſe
decipitur, quia attenta diſtinctione, quæ fit
in mandato, lucra, & damna non debent eſſe
communia, vt ipſe opinatur, & hoc in dictis
iuribus diſpoſitum non reperitur. Nam ideo
ſuſtinetur mandatum, ne Procurator mor-
tem ignorās damnum patiatur, & ita ideo ſu
ſtinetur ſocietas mortuo vno ex ſocijs, ne
alter, ignorans mortem, gerens damnum pa
tiatur, & non ſuſtinetur ad hoc, vt hęres ſo-
cij mortui lucri partem percipere debeat, vt
declarat Alex. in conſ. 60. nu. 2. lib. 7.
61 Ioannes Guttier. author Modernus in tra
ctat. de iuramento confirmatorio par. 1. cap.
48. ponit pro cōcluſione, quod morte vnius
ex

ex ſocijs, ſoluatur ſocietas quoad omnes, niſi inter eos fuerit conuentum quod durare debeat inter ſuprauiuentes. Primo eam declarat ſi poſt mortem ſocij eius hæres eã continuet, cum ſuprauiuente, ponit exemplum etiam in hærede minore, qui habeat tutorē, à quo tacita authoritas interponi poteſt in actibus tacitis, quemadmodum expreſſa interponitur in expreſſis Bal. in l. mandatum, num. 3. C. mandati, idem eſſe dicit inter coniuges, vt altero eorum moriente videatur contracta ſocietas, & duret remanentibus, & perſeuerantibus, bonis non diuiſis inter ſuperſtitem, & defuncti hęredem, citat leges Hiſpaniarum & earum commentatores, aduertendũ eſt eum confundere terminos cõtinuationis, & renouationis & videnda ſunt tradita ſupra cap. 4. & infra cap. 41. & Card. Mant. in tract. de tacit. & ambig. conuent. li. 6. tit. 24. n. 29. tenet q̃d ſi de mãdato teſtatoris ſocietas dēat continuari, intelligitur, q̃d dēat renouari, vt per Decia. cõſ. 22. n. 11. li. 3.

62 Secundo eam declarat † ſi in ſocietatis cõtractu fuerit adhibitum iuramentum, & fuerit contracta pro ſe, & hæredibus iuxta opinionem Io. Fabr. in §. ſoluitur, num. 3. Iuſtit. de ſociet. & argumentat, quod ſicut ſocietas vectigalium, ſi hoc actum fuit tranſit ad hæredes fauore ſpeciali vectigalium, l. adeo, & l. verum. §. in hæredem. ff. pro ſoc. ita à fortiori hoc à virtute iuramenti operari debet, propter ſummum fauorem, & magnum robur religionis iuramenti, ne ſit abſurdum, quod vtilitas publica ſit potentior iuramento, Refert tamen opinionem cuiuſdam authoris Hiſpani, volentis opinionem Io. Fabri eſſe veram, quando fuit nominatim expreſſa perſona hæredis, ſecus vero ſi non fuiſſet nominatim expreſſa, quia tunc non diceretur reſtricta facultas teſtandi ad fauorem certi hæredis & hanc opinionē ſibi placere firmat.

63 Et firmat ſocietatē vectigaliũ, & ſocietatē iuratã, non ſolũ ad primũ ſed ēt ad vlteriores hæredes tranſire ea rõne quia, quãdo fit mētio hæredũ in cõtractu, ſuper re tranſitoria ad hæredes, ſemper comprehenduntur oēs hæredes in infinitum. l. ſciendum. ff. de verb. ſignif. l. in annalibus. C. de leg. licet ſecus ſit quando res non eſt tranſitoria ad hæredes de ſui natura, quia tunc tranſiret ſolũ ad primum hæredem Gomeſ. reſol. iur. lib. 2. cap. 11. num. 14. Nam cum ſui natura ſocietas vectigalium, & ſocietas iurata ſint tranſitoria ad hæredes, quando eſt conuentum eas ad hæredes tranſire debere, conſequens fit, vt tranſire debeant ad omnes hæredes in infinitum.

64 Et nõ obſtare dicit, † quod hoc modo ſocietas erit perpetua in infinitum, contra iuris diſpoſitionem, quia poterit multis alijs modis diſſolui à iure introductis, & ſic ceſſabit inconueniens, & ad text. in l. antiquitas, C. de vſufruct. vbi in vſufructu, quod ad hæredem tranſeat relicto, diſponitur tranſire ſolum ad primum hæredem, reſpondet id fieri in vſufructu, ne proprietas remaneat inutilis, quod contingeret ſi ad omnes hęredes trãſiret, & hoc ceſſare in ſocietate, quia licet tranſeat ad hæredes tamen non efficitur perpetua cum alijs pluribus modis diſſolui poſſit.

65 Nec eius dicta videntur non poſſe ſuſtineri ex traditis ſupra in hoc cap. num. 20. & num. 27. vbi ponuntur quænam ſint neceſſaria, vt ſocietas vectigalium tranſeat ad hæredes, & conſideratur id fieri ſpeciali fauore, ita vt generale argumentum deſumere non liceat, & poſſit dici, quod ſit de rebus ſecundum earum naturam tranſitorijs ad hæredes, & in ſocietate iurata videatur ſimiliter non poſſe ſuſtineri ex traditis ſupra in hoc cap. num. 40. cum plurib. ſeq. & reſpon-
66 ſio data ad d. l. antiquitas †. non videtur bona, quia non ſolum morte, ſed etiam, & alijs modis vſusfructus ſoluitur, & nihilominus non tranſit niſi ad primum hæredem, etiam ſi alij modi deficerent, & eis ſocij non vterentur ſocietas perpetuo duraret, & hoc eſt quod à lege prohibetur, ne ſit contra eius diſpoſitionem in ſociorum poteſtate facere ſocietatem perpetuam, & impedire liberã teſtandi facultatem.

67 Pactum de perpetuo † ſtãdo in cõmunione non valet. l. in hoc iudicio §. ſi conueniat ff. com. diuid. ita nec etiam valet præceptum à teſtore de perpetuo ſtando in communione factum Caſtr. & Iaſ. in l. ſi non ſortem. §. ſi centum ff. de condit. indeb. Felin. in. c. ſi diligenti col. 6. de for. compet. Alex. conſ. 46. lib. 1. & conſ. 110. lib. 3. de communi. Rip. in 6. nemo poteſt, nume. 20. ff. de legat. 1. & Crot. nume. 55. Vaſq. de ſucceſ. creat. §. 7. nu. num. 1. lib. 1. Guttier. in tract. de iuram. confirmat. par. 1. c. 58. nu. 2.

68 Pactum præſatum, etiam ſi fuerit adhibitum iuramentum, q̃d non valeat tenet Crot. in d. l. nemo poteſt, nu. 56. ff. de legat. 1. quia eſt contra publicam vtilitatem, & poteſt addi, quia eſt contra legis diſpoſitionem, quod valeat, veriorem eſſe opinionem in puncto iuris putat Guttier. d. tract. cap. 58. num. 19. ſed ſubiungit, quod eſſet difficile eam obtinere in practica, quia reuera prima opinio videtur communis cum eam plures Docto. & magnæ authoritatis approbent, quam ſecundam.

Conſiderari poſſunt tradita ſupra d. cap. 32. nu. 40. & vlterius poteſt cõſiderari quod reatus periurij, perpenſus à tenētibus communem opinionem, ſolum militat, quo ad eos qui iurauerunt ſed non quo ad eorũ hæredes, qui ex iuramento eorum authoris, licet expreſſam iurando, de eorum hæredibus mentionem fecerint, ad periurium obligari non poſſunt, cap. 1. de deſpon. impub. & ſic con-

Digitized by Google

communem opinionẽ in religione iuramẽti fundatam, eſſe teſtringendam ſolummodo ad iurantes tradit Dec. conſ.274. lib. 2.

69 Et fortius erit reſtringenda, quod altero mortuo qui iurauit ſuprauiuẽs etiam ad ſuî iutamenti obſeruantiam nou teneatur, ea ratione quia cum nõ teneantur hæredes ipſe etiam ab eius vinculo debeat eſſe abſolutus quia contractus non debent claudicare, vt vnus ſit abſolutus,& alter non.leg. litigatores, §.pen.ff.de arbit. & quia iuramentum intelligitur obligare rebus ſic ſtantibus, & non facta earum mutatione. cap.breui de iureiut.Et finita ſocietate, quod etiam ſit finita vittus iuramenti ptobat Seraſ. in tract.de ptiuileg.iut.ptiuil.49.nu.8.& ſeq.

70 Vlterius erit reſtringenda, etiam ſi pactũ de non diuidendo iuratum fuiſſet factum ab hæredibus de mandato teſtatotis, ſi mutuo conſenſu hæredes diuidete velint Oldr. cõſ. 242. factum tale eſt Alex. conſ. 29. num. 20. lib. 5.Ctot. in d.l.nemo poteſt,num.56.ff. de legat. 1. quotum ſententia firmatur per textum in l. 1. C. de pact. & in l. fideicommiſſo. C.de trãſact.& in l.qui Romæ.§.duo fratres, ff.de verb. oblig. & eſt communis Vaſq. d.§. 7.num.4.de ſucceſſion. creat.lib.1. Guttier. d.tract.de iuram.confitm. pat.1.c.58.nu.4.

71 Ad ptædicta etiam †addendum inter magnates, & milites huiuſmodi pacta,de futura ſucceſſione, maxime interueniente iuramento fieri,& obſeruari de facto ſecundum Dec.conſ.516.& conſ.655.lib.2.Ruin.conſ. 99.lib.1.Socin.iun. conſ.65.& conſ.67.lib.1.

72 Si in ſocietate cõtineantur res publicæ & res priuatæ, nõ videtur abſolute dicendum, quod non tranſeat ad hæredes, ex regula, quod diſpoſita in ſimplici non procedant in mixto, vt dicit Dec.conſ.212. nume:2.lib.1. Quia licet res publicæ, & res priuatæ interueniant in eadem ſocietate, tamen poſſunt ſeparatim conſiderari, cum non ſint inſimul ita vnitæ, vt conſtituant tertiam ſpeciem & quia ſi eſſent inſimul vnitę,& inſeparabiles, id quod ptæualeret veniret atteudendum, & ſic potius vtilitas publica, magis quã priuata cõſiderarctur, hanc diſtinctionẽ ponit Fortun.Garz.in l.Gallus. §. & quid ſi tãtum, num.171.ff.de lib.& poſth.& Alciat.in l.2.in princ.nu.6.ff.de verb.oblig.

73 Fuit aliquando dubitatum †an vẽdito officio ſuper quo eſſet contracta ſocietas, ſocius fructus amplius percipere poſſet, ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit venditionem,& an fructus ſoluti poſt officij vẽditionem, repeti poſſint,& quod à Rot. Rom. die Veneris 23. Iunij 1600. reſolutum fuit habetur in infraſcripta deciſione.

Domini circumſcripſerũt in præſenti diſputatione ſcientiæ, vel ignorantiæ dicti Io. Baptiſtæ venditoris officij, & concluſerunt, quod ſiue ſciuerit, ſiue ignorauerit fructus ei non debeantur poſt venditionem officij, fundamẽtum reſolutionis fuit, quia per vẽditionem officij, ſocietas diſſoluitur.l.verũ, §.vlt.ff.pro ſoc.§.ſoluitur Inſtitut. eod.tit.& diſſoluta ſocietate ceſſat periculum vitæ & amiſſionis ſortis principalis, & remanet purum,& merum mutuum, ex quo citra vſurã non poſſunt percipi fructus, nõ obſtante pacto vel conſuetudine in conttarium, vt fuit reſolutum in cauſa Romana ſocietatis corã Illuſtr. Blanchetto 28. Aprilis 1570.& in alia Romana ſocietatis 10.Maij 1578. corã Illuſt. Blãchet.& in alia Romana 2.& 3.Iunij 1575. corã Cotta, & ſępiſſime, in alijs cauſis,& diſtinctio, quæ fit pet modernos, & p informãtes, inter ſcientẽ,& ignorantem, non liẽt aliquod fundamentum, quia ignorantia venditionis officij, non operatur, quod ſocietas duret, Alex.conſ.65.nume.1.& 2.lib.7.& diſſoluta ſocietate militar eadem ratio, quod ceſſet peticulum amiſſionis capitalis, propter quod periculum ſolũ ſuſtinetur ſocietas officiorum, & licite petcipiũtur fructus & remanet purum mutuum, & conſequenter nõ poſſunt percipi fructus, ſed ſolum in hoc caſu competit actio ad intereſſe probatum vere,& concludenter, & nõ præſumptiue iuxta doctrinam Pauli de Caſtro in l. 3. §. vlt. ff. de eo quod certo loco quam Rota ſeruat; vt per Put. deciſ. 232. lib. 1. Mohed. deciſ. 208. Veral. deciſ.2.lib.3.

Non obſtant textus in l. ſed & ſocius. §. ſi abſenti, & in l.actione. §.item ſi alicuius, ff. pto ſoc. quia in ſpecie illorum textuum ſocietas eſt finita licet vnus ex ſocijs ignoret diſſolutionem. Bar. & Bald.in d.§.ſi abſenti. idẽ Bart.& Fulg.in d. §. item ſi alicuius Alexand. d.conſ 60.nu.1. & 2. & quęſtio, ſolum eſt de damnis,& lucris, & alijs geſtis medio tempore inter diſſolutionem ſocietatis, & ſcientiam alterius, & iſta quæſtio ceſſat in hac ſpecie, quia poſt venditionem officij nõ poteſt amplius alicui ex ſocijs obuenire dãnum, neque lucrum, cum ceſſet periculum amiſſionis ſortis principalis ex parte dantis, & ex officio vendito ſuper quo ſolum eſt cõtracta ſocietas, alius ſocius non poſſit amplius petcipere alios fructus.

74 Non obſtat, † quod cum iſti fructus fuerint ſoluti ſponte à ſciente illos eſſe indebitos, non poſſunt amplius repeti.l. 1.ff.de cõdit. indeb. cum alijs allegatis, quia hoc non habet locum in vſuris, quæ poſſunt repeti, etiam quod fuerint ſponte, & ſcienter ſolutę Bart.in l.ſi non ſortem.§.ſi quis falſo.ff.de cond.ind. Iaſ. in d.l.1. ſub num. 12.verſ.5.limita Dec. in l.cuius per errorem nu. 4. ff. de reg. iur. & tanto magis quia iſta ſolutio non fuit facta ab Epiſcopo animo donandi, ſed ad effectum differendi reſtitutionem ſummę, ſatis notabilis ſcutorum duo millia ſortis principalis, quam tunc non habebat in promptu, vt probat ex ſuis litteris, & quando poteſt ſumi alia præſumptio quam donationis

Digitized by Google

tionis, ſoluens ſcienter indebitum poteſt repetere Bald.in d.l.1.in fi.& ibi Iaſ.in quarta limitatione Dec. in dict. l. cuius per errorem, num. 2.

Non obſtat, quod eſſet in poteſtate recipientis pecunias ad ſocietatẽ, vendendo officium poſt contractam ſocietatem, ſine certioratione ſocij poſſe eum priuare fructibus ſocietatis quia certioratio non eſt neceſſaria Alex.d. conſ.60.num. 2. Et ex iſta venditione non reſultat aliquod præiudicium conſiderabile, cum non currat amplius periculũ amiſſionis ſortis principalis, & is qui dat pecuniam facile poſſit certiorari, an ſocietas duret, vel ne, & ea diſſoluta repetere ſortem principalem, & ideo imputare ſibi debet ſi eſt negligens in perquirendo an ſocietas duret.

CAPVT XXXIII.

Morte ciuili qualiter diſſoluatur ſocietas.

SVMMARIA.

1 *Morte ciuili ſoluitur ſocietas.*
2 *Nempe capitis diminutione, maxima & media.*
3 *Nõ vero minima, vt arrogatione, & emãcipatione.*
4 *Manumiſſione vel alienatione ſerui ſoluitur ſocietas.*
5 *Ratio diuerſitatis inter emancipationem & manumiſſionem.*
6 *Secuta emancipatione, an ſit agendum contra patrem, vel contra filium.*
7 *Excommunicatione ſoluitur ſocietas.*
8 *Contrarium probatur.*
9 *Per religionis ingreſſum ſoluitur ſocietas, & numero 10. & 11.*
Si ingrediatur ſocius, & ibi perpetuo maneat, ſiue ſi ad tempus.

1 SIcut morte naturali, ita † etiam morte ciuili ſoluitur ſocietas.l.verum.§.fin.ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. in tract. de duob. fratr. part.11.ſub num.1.Hond.conſ.62. num. 22.
2 lib. 1.Datur exemplum in capitis † diminutione, ſi tamẽ maxima ſit, vel media, de quibus habetur in §.1.& 2.Inſt.de capi.diminut. & de maxima & media capitis diminutione loquitur tex.in dict. l.verum. in fin. Minima
3 enim † capitis diminutione, vt arrogatione, vel emancipatione, ſocietas nõ ſoluitur, ſed arrogatus vel emancipatus, ſimiliter arrogatione & emancipatione ſecuta, ſocius remanet.l.actione.§.ſocietas.ff.pro ſoc. Pet. de Vbald.d.part.11.ſub num.1.Non ſic eſt, ſi
4 ſeruus, cum † quo erat contracta ſocietas, ſuerit à domino manumiſſus, vel alienatus, quia manumiſſione vel alienatione ſecuta ſoluitur ſocietas. l. ſi id quod. §. ſi ſeruus.ff. pro ſoc.Petr.de Vbal.d.part.11.num. 1. in fi.
5 Et ratio diuerſitatis eſt † inter filiumfamilias & ſeruum, quia filiusfamilias, & dum eſt in poteſtate, & emancipatus, poteſt obligari; ſeruus vero dum eſt in poteſtate nõ obligatur, vt per Gloſ.in d.l.ſi id quod.§.ſi filiusfamilias.in verſic.finitam. ff. pro ſoc.Menoch. conſ.121.num.59. lib.2. Qua autem actione
6 ſit agendum, & an † contra patrem & an contra filium, eſt text. in dicto §. ſi filiusfamilias. & in §. ſequent. & ibi Gloſſ. declarat, & habetur per Gloſ. in l.Pomponius in negotijs.ff.de negot.geſt. Excommunicatus
7 etiam † mortuo æquiparatur, Gl. in §.ſi igitur.in auth.de conſang.& vter.fratr. Glo. in §.media. Inſt.de capitis diminut. ideo videtur, quod vera ſit opinio Pet.de Vbald.in d. tract.par.11.ſub nu.1.aſſerentis, per excommunicationem ſocietatẽ diſſolui. Sed quia
8 excommunicato † contrahere non eſt prohibitum, cap.fęlicis.§.verum.de pœnis in 6. verior opinio videtur, quod excommunicatione ſecuta ſocietas non diſſoluatur, vt per Gl.in cap.1.diſt.41. & per Gl. penult.in cap. ſi vere.de ſent.excommun.& ita videtur tenere Graſſius in ſuis deciſ. part. 1. lib.4.cap. 13.num.4.& Caſtrac.in tract.de ſociet. offic. cap. 34. licet non dicat, an per excommunicationem ſoluatur ſocietas, verum teneat, qđ hac morte ſpirituali ſecuta pecunię non
9 perdantur. Ille etiam, qui religionem † ingreditur, pro mortuo habetur. l.Deo nobis, C. de epiſc. & cler. & tranſit in poteſtatem ſuperioris.Bartol.in l. patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui, vel alien.iur. & idem iudicatur de religione ſuperueniente, quod de ſeruitute ſuperueniente, Bald. in l.2.circa fin. C. de ſenten.Dec.in cap.decernimus, num 85. de Iud.& in c.bonæ memoriæ.num. 7.de appellat. Ideo quod per ingreſſum religionis
10 † ſocietas diſſoluatur, dicendum eſt, & ſocietatem à religioſo contrahi non poſſe dicit Bald.in l.ſi fratres.in lect.antiq.num.5.ff. pro ſoc.Petr.de Vbald.d.tract.par.6. ſub nu-
11 mero 16. Et ita, ſi ſocius † ingrediatur religionem bonorum incapacem, tam in particulari, quam in communi, quod pecuniæ poſitæ in ſocietate deuenire debeãt ad eius hæredes, ponit Caſtrac.dict. tract. de ſociet.offic.cap.35.num. 19. ex traditis per Bartol.in tract.Minor.lib.4.cap.3.& per Salic.in auth. ſi qua mulier.ĩ fi.C.de ſacroſ.eccl.& p Alex. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Treb. Hond. conſ.62. nu.20. lib.1. Verum licet prædicta
12 vera ſint † in ingrediẽte perpetuo religionẽ: tamen ſi vnus ex ſocijs intret monaſterium ad ſeruiẽdum ibidem per annũ, quod non diſſoluatur ſocietas, eſt conſilium Bart. ſiue cuiuſdam alterius Doctoris Senẽſis, inter conſilia Bar.conſ.35.& prima facie lib.1. Sed quia tractatur ibi de ſocietate omnium bonorum, vt patet in illis verbis.In caſu vero noſtro apparet de ſocietate omnium bonorum, vbi ageretur de ſocietate particulari, in qua ſocius operari teneretur.contrariũ

dice-

dicerem, quia eſt iſte actus diſſociatiuus, ex quo tacite ſocietati renunciatum cenſetur. l. itaque. ff. pro ſoc. vt videbimus in c. 35. Et quod dictum conſilium ſit Bar. credi poteſt, quia de eo videtur facere mentionem in l. ſed & ſocijs. §. fin. ff. pro ſoc.

Excommunicatione ſecuta ſocietatē non diſſolui tenendum videtur, quia poteſt excommunicatus contrahere matrimonium, cap. ſignificaſti, de eo qui duxit in matrimonium quam pol. per adult. poteſt profiteri religionem, cap. cum illorum de ſent. excom. poteſt donare. cap. inter dilectos de donat. & poteſt ſibi per contractum acquirere. cap. fęlicis. §. verum de pœnis in 6. & quod excōmunicato omnes cōtractus inire ſit permiſſum, tenent Innoc. & Abb. in cap. ſi vero de ſentent. excom. & in cap. veritatis de dolo, & cont. & huic opinioni inhærendum eſt, licet contrariam ſuſtinere conetur nimis licētioſe loquendo cōtra Innocentium Fortun. Garz. in l. Gallus, §. idem credendum, n. 44. ff. de lib. & poſth.

Filio emancipato duabus actionibus agēdum eſſe habetur in allegata l. ſi id quod §. ſi filiusfamilias. ff pro ſoc. vna aduerſus patrem, de eo cuius dies ante emancipationē ceſſit, altera aduerſus filium de tota ſocietate, nempe, tam de geſtis ante, quam de geſtis poſt emancipationem, & non obſtat. leg. Pomponius, ff. de nego. geſt. quia, vt ibi Bar. declarat, adminiſtratio fit à ſocijs, de cōmuni voluntate, & à negociorum geſtore fit de eius voluntate ſolummodo.

CAPVT XXXIV.

Societas qualiter re ſoluatur.

SVMMARIA.

1 *Rei cōditione mutata, ita vt ab hominum commercio eximatur, ſoluitur ſocietas.*

2 *Re extincta extinguitur ſocietas, & nu. 3.*

4 *Societate contracta ad tēpus, capitali extincto, amplius eum ponere ſocius non tenetur.*

5 *Conuentio, quod ſocietas duret, re præſumpta, fieri non poteſt.*

6 *Officio ſuppreſſo, extinguitur ſocietas officii.*

7 *Capitale an ſit reſtituendum, dubitatur, & numero 8. & 9.*

10 *Officii alienatione extinguitur ſocietas ſuper eo contracta, & nu. 11. & 12.*

Procedit in officiis vacātibus in totum, ſed non procedit in non vacantibus, in totum. nu. 15.

13 *Alienatione rei cæteræ ſocietates nō extinguuntur.*

14 *Serui alienatione extinguitur ſocietas, quia mutatur perſona, cum qua erat contracta.*

16 *Reſignationes officiorum in fraudem creditorū non admittuntur.*

17 *Alienationem officii ignorans fructus recipere non poteſt, niſi titulo donationis, & nu. 18. & 19.*

20 *Et ratione intereſſe, concurrentibus tamen delictis requiſitis.*

21 *Negotio finito, ſoluitur ſocietas.*

22 *Datur exemplum in tabernariis.*

23 *Declaratur.*

24 *Egeſtate ſoluitur ſocietas.*

25 *Nempe venditis bonis omnibus ſocii à creditoribus, & num. 26.*

27 *Publicatione bonorum facta.*

28 *Officium ſi tranſit in fiſcum, vtrum pecunias poſitas ſuper eo ad ſocietatē ponenti reſtituere teneatur. nu. 29. 30. 31. & 32.*

33 *Publicatione ſoluitur ſocietas, etiam ſi interueniat reſpectu eius perſonæ, quæ ſolummodo operas ponere tenetur.*

34 *Ceſſione bonorum facta.*

35 *Decoctione, nu. 36. & ſeqq. vſque in fin.*

41 *Re in totum perempta ſoluitur ſocietas ſecus ſi ſit in parte perempta.*

42 *Capitale reſtituto in parte, quod non ſoluatur ſocietas in totum contrarium videtur verius, nu. 44.*

43 *Societas contracta ſuper duobus officiis, vno alienato, remanet ſuper alio ſtante eius capacitate.*

45 *Societas nō tranſit in fiſcum, ſed remanet extincta, facta bonorum publicatione.*

46 *Banniti noſtri temporis efficiuntur ſerui pęnę, ideo condemnatione ſecuta ſoluitur ſocietas.*

SEcūdo principaliter re ſoluitur ſocietas.
1 l. verum. §. fin. ff. pro ſoc. & ſoluitur † re, ſcilicet rei conditione mutata, ita vt ab hominum cōmercio eximatur, vt declarat Gl. in d. §. fin. in verſ. conditione. per tex. in leg. actione. §. fin. ff. eod. & rei extinctione ſecuta, ſuper qua ſocietas contracta reperitur, quia eius rei, quę nulla eſt, vel à commercio
2 † ſociorum remota requiritur, quiſque ſocius eſſe non poteſt, vt habetur in d. l. verū. §. fi. & ibi Gloſ. & habetur per Gl. in l. ſi non fuerint, in ver. ſolus. ff. pro ſoc. Pet. de Vbal. in tract. de duobus fratr. part. 11. ſub num. 1. Bald. in l. 1. quæſt. 6. C. pro ſocio. Socin. iun. conſil. 58. nume. 9. libro 4. vbi idem dicit de
3 † legato, fideicommiſſo & vſufructu, quod re extincta in totū, vel in partem totam, vel in parte extinguatur. l. Titiæ. §. fin. ff. de leg. 1. l. 2. & l. quoties. §. fi. ff. de vſufruct. Gabriel. conſ. 63. num. 19. lib. 2. intellige extingui ſocietatem, ſi in totum res ſit extincta, & non alias. Nam mortua vacca, ſocietas durat in vitula, Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratr.
4 par. 8. num. 22. Et ſi ſit contracta † ad decennium, quod, ſi interim capitale perdatur, ſocietas extinguatur, tradit Caſtra. in tract. de ſociet. offic. cap. 39. num. 2. & quod amplius capitale non ſit ponēdum, Angel. de Perigl. in tractat. de ſociet. quæſtio 14. Conuentio
5 etiam, quod ſocietas † duret re perempta, fieri non poteſt, ita loquendo de ſocietate officii, tradit Caſtrac. d. cap. 39. num. 4. vbi dicit, quod ſi ſuppreſſo officio, à ſummo Pontifice, partes conuenirēt, quod ſocietas duraret, conuentio non valeret, per ea, quæ de

cenſu

cenſu tradit Sarnen.deciſ.93.quod eſſet illicitus, quod ſi res periret, ſuper quo cenſus eſſet impoſitus, cenſeretur impoſitus, ſuper alijs bonis,& per ea, quæ tradit Bal. in conſ. 447.lib.2. & in l. ſi quis ſub conditione. vbi etiam Caſtren. ff. de condit. & demonſtr.& tradit Bocaccius in tract.de ſociet. offic. nume. 10.loquẽdo tamen quod debeantur fructus ratione intereſſe ſtante mora, & quod ſocietas ſit finita, & quod intereſſe debeat temperari Iudicis arbitrio, & non ſolui in quantitate duodecim pro cẽtenario. Hond. conſ.38.num.28. lib.1. Et ſuppreſſo officio à
6 Papa, qđ officialis † pecunias reſtituere ponenti non teneatur, ſi Papa eas officiali non reſtituit, primo arguit Caſtrac. in d.cap.39. num.6.& ſeq. quia ſi ponens pecuniam eius periculum non ſuſtineret, ſocietas eſſet leonina,& non valeret, & hoc caſu non dicitur ſupprimi officium culpa officialis, ſed facto ſuperioris, quod inter caſus fortuitos enumeratur, Crauet. conſil.95. lib.1.& de caſu fortuito ſocius non tenetur. l. cum duobus. §.damna, & l.ſi id quod.ff.pro ſoc.l.contractus.ff.de regul. iur. Poſtea idem Caſtrac. ſub
7 num.9.ſubiungit,quod ille,qui † pecuniam dat, ſubijt periculũ amiſſionis, ſi moriatur, ideo non eſt inconueniens, quod officialis alia pericula ſuſtineat, & propterea quod pecunias habitas officio ſuppreſſo reſtituere teneatur, & ex aduerſo allegata dicit procedere in alijs ſocietatibus,ſed non in ſocietate officij,in qua dãs pecunias ſuſtinuit periculum amiſſionis,ſi moriatur, quod nõ eſt in alijs ſocietatibus, & multa ratione incertitudines & dubii euentus tollerantur, qui alias non tollerarentur. Tiraquel. in l.ſi vnquam,in verſ.donatione largitus. num.131. C.de reuoc.donat.

Duobus modis fieri poteſt,quod officialis
8 † ſuſcipiat pecunias ſuper eius officio; vno modo,quando prout paſſim fieri ſolet, accõmodat ſolummodo officium, & re vera pecuniæ in ipſo officio non ſubintrant, ſed in alios vſus conuertuntur, & hoc caſu ſi contractus ſuſtinetur ratione dubij euentus, & ratione periculi vitæ, certe pecunia officio ſuppreſſo erit reſtituenda, quia nihil cũ officio commune habet,cum extra officiũ poſita reperiatur, & qđ caſu fortuito ſit amiſſa dici non poteſt, imo ſi ſuſtinetur ratione periculi,& incertitudinis, dicẽdum eſſet etiã, quod officio ſuppreſſo ſocietas nõ eſſet extincta, quia iure res, quæ periculo ſubiacet, extincta, extincto officio, dici non poteſt.
9 Alio modo fit, quod officialis † ſuſcipiat pecunias ſuper eius officio,quando eum emit, & pro ſoluendo pretio ſocium ſibi aſſumit ponentem pretij partem, & eum promittit facere participem de lucris prouenientibus ab officio,& in hoc caſu, quia ſuppreſſo officio pecunia perditur, quod eam ponenti non eſſet reſtituenda, dicendum videtur, quia ponens, qui vult ex pecunia & ex officio lucrum ſuſcipere, conuenienter etiã & officij,& pecuniarum periculũ ſubire tenetur,ſed vt alias dixi,me ſubijcio determinationi ſacroſanctæ Eccleſiæ. Venditione
10 etiam officij ſocietas † ſuper eo contracta ſoluitur,& hoc eſſe in Romana Curia, & alma Vrbe indubitatum, & frequenti vſu receptum,tradit Gabriel. conſ.63. num.15.libro 2.per text. in l. verum. §. fin. ff.pro ſoc. Caſtrac. d.tract. cap.40.Bocaccius d.tractar.
11 nu.9.Sed iſta ſocietatis diſſolutio, nõ † ſimpliciter in ſocietatibus officiorũ euenit propter venditionem, ſed quia officialis etiam mutat perſonam,non enim vendit officium ſimpliciter, ſed eum renunciat in manibus Pontificis ad fauorem certæ perſonæ, cui cõfertur officium ſic renũciatum à Pontifice, & obtento officio ab eo ſoluitur pecunia illi, à quo renunciatio ad eius fauorem facta fuit, vt Bocaccius & Caſtrac. in d.tractat.ille num.9.& hic cap.40.nume. 2. cum pluribus
12 ſeqq.declarãt. Neque committitur † ſymonia recipiẽdo pecuniam, vt committeretur in beneficialibus,vt declarat Caſtrac. d.cap. 40.ſub nu.8. Et quia in cæteris ſocietatibus,
13 ſi res alienetur,ſuper † qua ſocietas inita reperitur, non interuenit talis mutatio perſonæ,dicendum videtur,quod rei alienatione facta ab vno ex ſocijs, ſocietas diſſoluta non dicatur,quia per venditionem res non dicitur mutare conditionem, ſi non eximatur omnino ab hominum commercio. Gloſſ.in d.l.verum. §. fin.in ver.conditionem.ff. pro ſoc. & per ſolam venditionem res non eximitur omnino ab hominum commercio, & per venditionem factã res extincta dici non poteſt,quia tunc dicitur extincta, & dicitur ſoluta ſocietas, quando eſt deperdita,vt per Gloſſ. in leg. ſi non fuerint. in verb.ſolus.ff. pro ſoc.
14 Et ſi extinguitur ſocietas ſerui † alienatione,cum quo erat contracta, non id fit ex eo, quia venditur res, ſuper qua eſſet cõtracta ſocietas, ſed quia mutatur perſona ſocij, vt habetur in l. ſi id quod. §. ſi ſocius. ff. pro ſoc. & ſic ſoluitur non rei alienatione, ſed mutatione perſonæ.

Etiam officij facta alienatione, quod ex-
15 tinguatur † ſocietas, procedit in officijs in totum vacantibus; ſecus autem in officijs nõ vacantibus in totum, prout ſunt notariatus Rotæ,& Auditoris Cameræ,per quorum vẽditionem totum officium nõ alienatur,quia remanet dominium ſcripturarum penes vẽditorem, vt per Saluſtium in pract. Auditoris Cameræ, lib.1.cap.17.num.2. vbi verum eſſe declarat, ſi ſcripturæ remanentes in dominio venditoris ſint reditus ſufficientes ad ſocietatem ſuſtinendam initam ſuper toto officio, iſte auctor multa dicit in practica obſeruata, ſed loquitur ſine iurium allegatione.Solet etiam aliquando ſummus Pontifex
non

Digitized by Google

16 **non admittere † dictas officiorum reſigna-**
tiones, quia datario memorialia præſentan-
tur, ne recipiat talem reſignationem, quæ fit
à tali maxima æris alieni quantitate grauato,
in fraudem creditorum, & Pontifex ſolet
huiuſmodi querelas audire, & dictas re-
ſignationes non admittere, vt per Bocacciũ
in d. tract. de ſociet. offic. ſub num. 9. Quod
17 etiam pecunia redacta † ex alienatione offi-
cij cadat ſub hypotheca ad fauorẽ eius, qui
cum officiali ſocietatem contraxit, multa
cumulat Caſtrac. in d. tract. de ſociet. offic. c.
41. num. 22. cum plurib. ſeqq. Sed cauendum
eſt ab eius dictis in cap. 42. dum vult, quod
ignorans alienationem officij licite fructus
percipere poſſit, & non teneatur eos in ſor-
tem computare. Nam tenendum eſt, quod
licet alienationem ignoret, amplius fructus
percipere non poſſit, quia, vt ipſe Caſtrac.
admittit ibid. num. 2. facta alienatione ceſſat
periculum pecuniæ, & periculo ceſſante lu-
crum amplius percipere non licet, cum lici-
te percipiatur ſolummodo durante pericu-
lo. §. illud. Inſtitut. pro ſoc. l. ſecundum na-
turam. ff. de regul. iur. Gabriel. conſil. 78. lib.
1. & conſ. 63. num. 16. lib. 2. Nec tollitur hoc
fundamentum replicando, ignorantiam &
18 dolum officialis alienantis † ignoranti no-
cere non debere, quia admittendum eſt ei
non debere nocere, ſed non eſt admitten-
dum, quod lucrum percipere debeat ceſſan-
te periculo, quod ſolummodo periculo ſtã-
te, & non alias percipere licet, cum admit-
tatur ſolummodo, contractum iſtum licitũ
eſſe, quia pecunia periculo vitæ ponentis
ſupponitur. Neque dicatur, quod lucrum
19 † licite retineri poteſt, quia cenſetur dona-
tum, cum ab eo fuerit ſolutum, qui ſe non
teneri ſoluere ſciebat, vt per Bocacc. d. trac.
de ſociet. ſub nu. 191. Poteſt reſponderi, an
dicatur donatum pendere à voluntate ſol-
uentis, & ideo erit ſtandum eius aſſertioni,
& credo, quod magis affirmabit ſoluiſſe vt
debitum, vel ne cogeretur reſtituere ſortẽ,
quam vt donaret, & ſi donaſſe dicet, erit lu-
crum donatum, & non lucrum debitum vi-
gore ſocietatis. Etiam ſi dicatur vti intereſſe
lucrum deberi, quia eſt in mora reſtituendi
20 † capitali ſoluta ſocietate, & ideo non de-
bere in ſortem computari. l. ſociũ qui. ff. pro
ſoc. Bocacc. d. tract. de ſociet. ſub num. 191.
Reſpondetur, vt proxime dictum, quod nõ
erit lucrum ex ſocietate proueniens, & vti
intereſſe ad hoc, vt ſoluatur, neceſſaria sũt,
vt ea concurrant, quæ poſui ſupra cap. 24.
Hond. conſ. 38. in fi. lib. 1.

Alienationi & mutationi conditionis rei
ſimile eſt, ſi negocio, ſuper quo contracta
21 † ſit ſocietas, finis impoſitus ſit, quia fine ei
impoſito ſocietas finita dicitur l. actione. §.
itẽ ſi alicuius. Inſt. eo. Pet. de Vbald. d. tract.
part. 11. ſub nu. 1. verſ. ſexto. Rota Genuenſ.
deciſ. 27. ſub nume. 6. Petrus Hieg. quæſt. 11.
num. 54. part. 1. Datur exemplum, ſi duo ta-
22 bernarij † fecerunt ſocietatem ad venden-
dum vinum per gloſſ. in d. §. item ſi alicuius.
Inſtitut. de ſociet. ſed intelligendum eſt hoc
exemplum, ſi actum fuerit de certo vino in
ſpecie, puta de vino exiſtente in cella vina-
ria Titij, tunc enim tantum durat ſocietas,
quantum dicti vini negocium durat, & ſi a-
ctum fuit in genere de emendo & vẽdendo
vino, & pro huiuſmodi negociatione cõdu-
cta fuerit taberna, durat ſocietas, donec du-
rat conductio. Io. Fabr. & Ant. in d. §. item ſi
alicuius. Inſtitut. de ſociet. Rota Genuenſ. d.
23 deciſ. 27. ſub num. 6. Verum licet iſti † non
dicant, crederem ego, quod duraret ſocie-
tas etiam vltra tabernæ conductionem, quã-
do non apparet ſocietatem fuiſſe reſtrictam
ad tempus conductionis tabernæ, ſed quod
fuiſſet contracta principaliter ſuper vino vẽ
dẽdo, quia attenditur ſemper id, quod prin-
cipaliter agitur, l. cum principalis. ff. de reg.
iur. Similiter re ſocietas ſolui dicitur, egeſta-
24 te † ſuperueniente. l. ſocietatem ff. pro ſoc.
cuius verba ſunt: Diſſociamur renunciatio-
ne, morte, capitis diminutione, & egeſtate,
& verbum, egeſtate; quatuor modis inter-
pretatur. Primo, interpretatur egeſtate, hoc
eſt, venditis bonis omnibus ſocij egentis, vt
videtur exponere I. C. in l. actione. in princ.
ff. pro ſoc. in illis verbis: bonis à creditori-
bus venditis. Secundo, exponitur egeſtate,
id eſt, facta publicatione bonorum, vt habe-
tur in d. l. actione. §. publicatione, vt expo-
nunt Gloſſ. & Bald. in d. l. ſocietatem. Tertio
exponitur egeſtate, id eſt, facta ceſſione bo-
norum, vt habetur in d. §. item ſi quis ex ſo-
cijs. Inſtit. de ſociet. & per gloſſ. & Bald. in d.
l. ſocietatem. Quarto exponitur egeſtate, id
eſt, decoctione, ſeu fallimento, Aret. in d. §.
ſi quis ex ſocijs. Inſtit. de ſociet.

Tres primæ expoſitiones recipiuntur, ſi-
ne difficultate, quia adſunt textus aperti, qđ
25 in bonis † omnibus ſocij à creditoribus di-
ſtractis ſoluatur ſocietas probari in d. l. actio
ne. in princ. ff. pro ſoc. tradit Petrus de Vbal.
d. par. 11. ſub nu. 1. verſ. tertio finitur. Ruin.
conſ. 91. ſub nu. 7. lib. 1. vbi etiam dicit, quod
ſoluitur ſocietas egeſtate vnius, quod om-
26 nes, quemadmodum morte vnius † quoad
omnes ſoluitur, ea ratione, quia lex dicit,
quod ſoluitur ſocietas, & verba legis ſunt
intelligenda ſimpliciter, & non ſecundum
quid. leg. hoc legatum. ff. de legat. tertio, &
ſi diceretur diſſoluta ſocietas ſolum quoad
ſociũ, qui egeſtatem paſſus fuit, non dicere-
tur ſoluta ſocietas ſimpliciter, ſed ſecundũ
quid. Publicatione etiam bonorum facta,
27 quod diſſoluatur ſocietas, expreſſe † pro-
batur in d. l. actione. §. publicatione. ff. pro
ſoc. & §. publicatione. Inſtitut. eod. ita tenet
Petrus de Vbald. d. part. 11. ſub num. 1. verſ.
Tertio finitur, vbi dicit eſſe menti tenendũ,
pro bannitis, quorum bona omnia publicã-
tur

tur, & in hoc pro mortuis habentur, vt per
Gloſſ.in d.l.actione.§.publicatione.Et hanc
opinionem tenet etiam in ſocietate officij
Caſtrac.in d.tract.de ſociet. offic. c.14.nu.4.
28 vbi dubitat, an fiſcus, ſi officium † ad eum
facta bonorũ publicatione deueniat, tenea-
tur reſtituere pecunias in ſocietate poſitas
ſuper officio, & quod eas reſtituere non te-
neatur, facere dicit, quia ille, qui dedit pecu
nias ſuper officio delinquẽtis, ſuper eo nul-
lum ius, & nullam habet hypothecam, adeo
quod ſi officium per ceſſionem vel aliena-
tionem in alium tranſeat, ille, qui pecunias
dedit contra talem ſucceſſorem, actione ali-
qua agere non poſſit, & ſi hoc facere nõ po-
teſt contra talem ſucceſſorem, ſimiliter nec
id facere poterit contra fiſcum. Inſuper di-
cit, quod quemadmodum officialis morte ſe
cuta officium libere rediit ad Cameram, &
ipſa non tenetur reſtituere pecunias, ita di-
29 cendum ſit, quod fiſcus † pecunias reſtitue-
re non teneatur. Tamen his non obſtãtibus
determinat fiſcum pecunias reſtituere tene
ri actione perſonali, quia in eum tranſeunt
actiones omnes perſonales actiuę & paſſi-
uę.Gloſſ.& Dd.in l. non intelligitur. §. cum
ex cauſa.ff.de iure fiſci.& in l.2.C.ad leg.Iul.
de vi. Et non obſtat, quod ad Papam redeat
libere, & ipſe pecunias reſtituere nõ tenea-
tur, quia id euenit ex conuentione, quæ cõ-
uentio ceſſat quoad fiſcum, quando ad eum
officium propter publicationẽ deuenire de-
30 bet. Et quod hodie fiſcus teneatur † reſti-
tuere pecunias, minus dubitationis habet,
quia, vt audio, prudentiſſime & ſanctiſſime
diſpoſitum fuit, officialem, ſuper cuius offi-
cio ſocietas contrahitur, teneri obligare of-
ficium, & certe durum videbatur, quod ſo-
31 cietates iſtæ poſſent contrahi † abſque offi-
cij obligatione, cum conuentio ſit illicita &
vſuraria, ſi tradantur alicui pecuniæ cum pa-
cto, quod perdantur eueniente morte, & in-
terim ſoluãtur duodecim annua pro cente-
nario, vt tradit Bocaccius in tract. de ſociet.
offic.num.187.licet firmare non audeat. Bo-
num igitur valde fuit diſponere, quod etiã
32 † officia obligentur, ſed faxit Deus, quod
iſta diſpoſitio ſufficiat ad euitãdum vſuras,
quando vere pecuniæ nõ deſeruiunt pro of-
ficiali, ſed pro tertio, qui eis indiget, & offi-
ciali etiam mercedem ſoluit, ad hoc, vt pro
eo pręſtet officium, & apponitur noua clau-
ſula, quod fideiuſſores pro indemni conſer-
uando officiali præſtantur idonei, & quod ſi
apparebit eos non eſſe idoneos, officialis ip-
ſe modo aliquo non intelligatur obligatus.
33 Et ſi ſocius, cuius bona † publicata fue-
rũt, tenebatur ſolummodo operas in ſocie-
tate pręſtare, nihilominus ſocietas ſoluitur,
quando etiam libertatem, vel vitam, vel ciui
tatem amittat, ita tradit Gloſſ. in d.§.publi-
catione.Inſtit.de ſociet.ſed hoc ideo fit, nõ
quia bona publicantur, ſed quia patitur ma-
ximam vel mediam capitis diminutionẽ, vt
dixi ſupra numero 2. Et ſi non pateretur ma
ximam vel mediam capitis diminutionẽ ſe-
cundum hanc gloſſ. opinionem dici poſſet,
quod publicatione bonorum nõ ſolueretur
ſocietas illa, in qua ſocius ſolummodo ope-
rari teneretur expenſis ſocietatis.

Ceſſione bonorum etiam citra difficulta-
34 tem † ſocietatem diſſolui probatur in d. §.
item.ſi quis ex ſocijs.Inſtit.de ſociet.Gloſ.in
d.l.ſi ſocietatem.ff.pro ſoc.Petr.de Vbald.d.
part.11.ſub num.1. verſ. Tertio finitur.in fi.
35 Dubium eſt, an ob ſolam † decoctionẽ, fal-
limentum, ſeu rupturam abſque ceſſione,
ſoluatur ſocietas? Riminald. iun. conſ.177.
num.13.lib.4. nihil firmat in hac quæſtione,
tãtum refert, quod Aret.in d.§.item ſi quis.
dicit, quod quãdo ſocius rumpit & frangit,
tollitur ſocietas, ſed non dicit hoc Aret. d.
loco, in libro meo, & ita quod hoc nõ dicat,
aduertit etiam Pariſ. conſ.82.num.42. lib.1.
& refert etiam hanc opinionẽ, quod per ſo-
lam rupturã ſoluatur ſocietas, tenere Ruin.
conſ.90. nu.12.lib.3. qui vere hanc opinio-
nem tenet per tex.in d.l.ſocietatem. vbi di-
36 citur ſimpliciter, quod † egeſtate ſoluitur
ſocietas, & quamuis Gloſſ. ibi dicat, vt quia
ceſſit bonis, declarat Gloſſ. non requirere,
quod neceſſaria ſit ceſſio bonorũ, ſed quod
dicta verba dicat, vt oſtendat egeſtatem,
quæ probari debet, vt ſoluatur ſocietas, pro-
bari ex eo, quia ſocius ceſſit bonis, quia ceſ-
ſio bonorum tantum ijs conceditur, qui nõ
ſunt ſoluendo, l.1.& l.fin. C.qui bonis cede-
re poſſ.& quod non excludat Glo. quod alio
modo egeſtas probari non poſſit. Et ad oſtẽ-
dendum ceſſione opus non eſſe, ſtante ru-
37 ptura ſubiungit, quod fallitis ſtante † eorũ
dolo ceſſionis beneficium non conceditur,
quia eſt remedium miſerorum, & non refu-
gium doloſorum, & plura vltra Ruin. ad hoc
propoſitum cumulat Matthæus Brun. in tra-
ctat.de ceſſione bonorum. part.4.princ.q.5.
& ſocio ob eius dolum non competere ceſ-
ſionem bonorum, comprobat Natt. conſil.
362.lib.2.Refert etiam Riminald. iun.d.loc.
38 Pariſ.in conſ.82.num.41.lib.1.tenere † ne-
ceſſariam ceſſionem, & nõ ſufficere ruptu-
ram ad hoc, vt ſocietas ſoluatur. Et ita tenet
ibidem Pariſ.& eum ſequitur, alios etiã ad-
ducendo, Stracca in tract. de mercatura. in
tit. de decoct.part.3.nu. 48. & poſt eum Ro-
ta Genuen.deciſ.13.ſub nu.20. Verum quic-
39 quid iſti dicant, ſi ſocius † rumpat, & cedat
foro (nam fallitos foro cedentes appellat
Bartol.in l.ſingularia. colum.6. verſi.ego di-
co, & ibi Purpurat.numero 93.ff.ſi cert. per.
& Matthæus Brun. dict. tractat. de ceſſione
bonorum. part.4.quæſt. 5. in princip.) & de
hoc cõſtet, ego teneo ſocietatem ſolui, quia
res peremptæ dici debent, & rerum perem-
ptione, vt ſupra dixi, ſocietas ſoluitur, &
iſtę foro cedẽs vere ad egeſtatem perueniſ-

le

ſe dicitur. Nec eſt verum, quod per paupertatem obuentam non tollatur ſocietas, vt cōſiderat Pariſ. d. loco, quia vere tollitur, ſi, vt dixi, rerum extinctione facta ſoluitur ſocietas, quia abſque rebus eſſe non poteſt. Et iſti falliti, cum amplius perdere nō poſſint,
40 non eſt conueniens, quod lucrum † ſentire debeant. Et dum Pariſ. dict. loco dicit, quod Gloſſ. interpretationem in dict. l. ſocietatem. ſequantur omnes Doctores, dicendum eſt, Gloſſ. interpretationem ſequi Dd. dum vult ceſſione ſecuta probari egeſtatem, ſed non per hoc excludi, egeſtatem alio modo probari non poſſe, vt dicit Ruin. d. conſil. 90. nu. 12. lib. 1.

Et hanc opinionem tenent nouiſſime Modern. Papienſ. in tractat. de ignorantia Iuris & facti. cent. 1. diſt. 52. in fin. vbi dicūt, quod contrarium tenentibus reſpondet Franc. deciſ. 249. part. 2.

41 Qualiter re ſoluatur † ſocietas in l. verum in fin. ff. pro ſoc. his verbis expreſſe explicatur, ſocietas ſoluitur ex rebus cum aut nullę relinquuntur, aut cōditionem mutauerint, Neque enim eius rei, quę iam nulla ſit, quiſquam ſocius eſt, neque eius, quæ conſecrata publicataue ſit.

Quod autem re in parte perempta in totum non ſoluatur ſocietas, probatur expreſſe in l. ſi id quod in princ. ff. pro ſoc. vbi mortuo vno ex equis in alijs, qui remanſerunt ſocietas permanſit.

42 Et pro parte capitale ſit reſtitutum, quod ſocietas non dicatur extincta in totum loquendo de ſocietate officij, ſed duret in ea parte capitalis, quæ penes ſocium remanſit, tenuit Rot. Rom. prout refert Bocac. de ſociet. offic. ſub num. 180.

43 Sic ēt, † quod ſocietas contracta ſuper duobus officijs, vno extincto, quod remaneat ſuper alio non extincto, ſimiliter Rot. Rom. tenuiſſe refert Bocac. dict. tract. de ſociet. offic. num. 187. & eſt inter impreſſas deciſio 278. & deciſ. 300. p. 1. & dum præſupponit, quod officium remanens erat capax, ad dādum fructus conuentos recte loquitur, dum vero admittit procedere ſub nu. 188. etiam ſi tot fructus non reddat ſtare non poteſt.

44 Ad prædicta videtur cōſiderandū, † quod ſi capitale forte fortuna extinguatur in parte, quod ſocietas duret in reſiduo, vt loquūtur leges ſupra allegatę, & Petr. de Vbal. d. tract. de duob. fratrib. par. 8. num. 22. ſi vero capitale remoueatur à ſocietate pro parte, de ſociorum voluntate extinguitur in totum quia vna eſt obligatio, & vnus eſt contractus, qui ex tale actu receptionis, & reſtitutionis partis capitalis, neceſſe eſt, quod in totum deſtruatur, & in ſocietate officij per receptionem partis, ne deſtrueretur in totum vidi fieri proteſtationem, & licet fuiſſet oppoſitum, quod eſſet contraria facto, tamen fuit iudicatum pro parte capitalis non ſoluti, ſocietatem remanſiſſe, quod mihi placet ex vi noui contractus, & inter conſentientes proteſtationi, ſed non quo ad alios, qui huic proteſtationi nouum conſenſum non præſtiterunt.

45 Bonorū publicatione ſecuta, † ideo ſocietas diſſoluitur, & non tranſit in fiſcum, quia in fiſcum contractus illi tranſire nō poſſunt qui vnius, ex contrahentibus morte diſſoluuntur Rim. ſen. conſ. 243. numer. 42. lib. 2. Peregr. in tract. de iur. Fiſci lib. 5. tit. 1. numer. 96.

46 Banniti in contumacia, † nō dicuntur banniti, & condemnati hodie conditionaliter, ſed diffinitiue Boer. deciſ. 268. num. 12. Et licet Clar. ſe reddat valde ancipitem, an ſint æquiparandi relegatis, ſeu deportatis, ſeu conſtituant diuerſam ſpeciē quæſt. 71. tenēdum eſt quod efficiantur ſerui pęnę Cartar. in tract. de execut. ſenten. cap. ban. cap. 1. nu. 46. & num. 418. & amplius de hoc non eſſe diſputandum tradit Menoc. conſ. 830. num. 41. lib. 9. & tenendum eſt, quod condemnatione ſecuta ſocietas diſſoluta remaneat, maxime conſideratis Bullis Summorū Pontificum, & pręcipue ſecularium conſtitutionibus hodie vigentibus contra bannitos.

CAPVT XXXV.

Voluntate qualiter ſoluatur ſocietas.

SVMMARIA.

1 *Voluntate ſoluitur ſocietas tacite & expreſſe.*
2 *Tacite diſſoluitur ex actibus diſſociatiuis.*
3 *Si omnes conſentiant, alias non.*
4 *Renunciatione expreſſa ſoluitur ſocietas.*
5 *Renunciatio etiam per procuratorem generalem fieri poteſt, dummodo ei non ſit ſpecialiter prohibitum.*
6 *Procurator generalis non poteſt ea mutare, quæ ſpecialiter ſunt à domino conſtituta.*
7 *Procurator generalis non poteſt renunciare ſocietati ſine cauſa.*
8 *Renunciatio poteſt fieri procuratori, dummodo dominus eam ratam habeat.*
9 *Curatori etiam fieri poteſt.*
10 *Renunciatione ſoluitur ſocietas, quando omnes conſentiunt; ſi non omnes conſentiunt, præiudicat ſolum renunciãti.*
11 *Renunciatio præiudicat renuncianti ſolummodo, quando fit dolo malo, vt ſolum ſibi acquirat. & num. 12.*
13 *Renunciatio intempeſtiua ſolum renunciãti nocet, vt ſi ſit facta eo tempore quo res vendere non expedit.*
14 *Vel ſi ſit facta durante tempore ſocietatis.*
15 *Tempus, intra quod à ſocietate recedere non licet, non dicitur ſuperflue appoſitum.*

Digitized by Google

Intellectus l.ſi conuenitur. & l. ſed & ſocius.in fin. ff.pro ſoc.

16 *Contra ſocium intempeſtiue renunciantem agitur ad intereſſe,cum diſtinctione tamen.*

17 *Renunciatio facta ſocio abſenti, & ignoranti, præiudicat ſolum renuncianti.*

18 *Pactum de non recedendo eſt ſuperuacaneum & iniquum.*

Pactum de recedendo nō eſt ſuperuacaneum & iniquum.

Renunciatio non eſt intempeſtiua, ſtante pacto,quod recedere liceat.

19 *Renunciatio, ſeu diſdicta in ſocietate officii, quando facienda.*

20 *Perſona in ſocietate officij mutari poteſt, receptis fructibus.*

21 *Perſona mutari poteſt à procuratore habente generale mandatum cum libera.*

22 *Perſonæ mutatio an fieri poſſit ab exiſtente in infirmitate.*

Et ſemel facta amplius fieri poſſit.

23 *Dies an eſſe debeat artificialis, ſeu naturalis, vbi agitur de renunciatione, ſeu mutatione perſonæ, in ſocietate officij.*

Dies termini an computetur in termino.

24 *Renunciatio ſeu diſdicta debet reproduci.*

25 *Renunciatio eſt facienda principali, non fideiuſſori, niſi aliter ſit conuentum.*

26 *Renunciatio facta à procuratore, vt valeat, procurator tenetur docere de mandato.*

27 *Renunciatione facta ſocietas officij durat per dies quindecim.*

28 *Renunciatio intempeſtiue fieri poteſt, ſi promiſſa ab altero ſocio non obſeruentur.*

Societas eſt contractus nominatus, tamen ſpeciale eſt in ea, quod recedere liceat, ſi promiſſa non obſeruentur.

29 *Et poteſt recedi,etiam ſi non recedere iuratum fuit, obtenta tamen abſolutione à iuramento.*

30 *Quando ſocius dicatur in mora obſeruandi promiſſa,ita vt recedere liceat,remiſſiue.*

31 *Renunciatio fieri poteſt, ſi re frui non liceat, ſuper qua ſocietas fuit contracta.*

Coloni,non obſtāte pacto, & diſpoſitione ſtatuti,poſſunt culturam deſerere, ſi res ſit effecta ſterilis.

32 *Renunciatio fieri poteſt,ſi ſocius ſit rixoſus;ſi teneat concubinam.*

33 *Fallit, ſi tempore ſocietatis ſocius ſciuit eſſe ſocium rixoſum.*

34 *Renūciatio fieri poteſt,ſi ſocius diu,& inuitus,cauſa Reipublicæ ſit abfuturus.*

35 *Fallit,ſi poteſt per alium adminiſtrare,vel conſocio relinquere adminiſtrationem.*

35 *Renunciatio fieri poteſt, ſi tempus in ſocietate contrahenda appoſitum ſit finitum.*

Etiam ſi negotia ſint cœpta, & non completa, & non cenſetur prorogatum tempus, vt compleri poſſint.

36 *Renunciatio proprie non dicitur hoc caſu, quia dies appoſita pro fine ſocietatis interpellat pro homine.*

Diſpoſitioque facta pro certo tempore vltra illud nō extenditur, non quidem virtute argumenti à contrario ſenſu, ſed ex propria natura limitati temporis.

37 *Societas tempore tranſacto finita dicitur, ideo reuocatione non eſt opus.*

38 *Mutatio perſonæ cum fraude ab infirmo facta cenſetur.*

39 *Mutatio perſonæ non poteſt fieri ſine ſpeciali mandato.*

40 *Ratificatio requirit plenam ſcientiam.*

41 *Infirmitas an ſit grauis cognoſci ſolum poteſt à peritis.*

42 *Peritiores minus peritis ſunt præferendi.*

43 *Infirmitas, quæ durat vltra viginti dies grauis non præſumitur.*

44 *Teſtes deponentes de leuitate præponuntur teſtibus deponentibus de grauitate infirmitatis.*

45 *Fraus non poteſt præſumi ex graui infirmitate, quæ non ſit ad mortem.*

46 *Sanus etiam dici poteſt in periculo mortis conſtitutus.*

47 *Hora probari debet in qua infirmitatem adfuiſſe aſſeritur.*

48 *Pactum de mutatione perſonæ validiſſimum reputatur.*

49 *Mutatio perſonæ quod ab infirmo fieri poſſit obſeruatur.*

50 *Infirmus ſanę mentis poteſt contrahere.*

51 *Fraus ex ſola infirmitate non præſumitur.*

52 *Perſona ſuppoſita periculo, an ſit debilis, vel robuſta, an iuuenis, vel ſenis non attenditur.*

53 *Mutatio perſonæ, & diſdicta non requirunt ſpeciale mandatum.*

54 *Mutatio perſonæ ſi in iudicio facta fuit aduerſario non contradicente, ſufficit etiam abſque ſpeciale mandato.*

55 *Mutatio perſonæ, valida reputatur ſi fuit ratificata.*

56 *Quindecim dies incipiunt currere à die ratificationis.*

57 *Ratificatio retrotrahitur, quando actus non eſt omnino nullus.*

58 *Ratificatio, & ſcientia probantur per coniecturas.*

59 *Mutatio perſonæ fieri poteſt durante ſemeſtre ſoluto, vt intret effectum mutationis periculi, ſemeſtre elapſo.*

60 *Verba,elapſo ſemeſtre important, vt excludant effectum mutationis ante ſemeſtre elapſum.*

61 *Prout ſtat ſimilitudinarie, dum dicitur, quod mutatio perſonæ poſſit fieri prout diſdicta.*

62 *Diſdicta non reuocat ſocietatem determinatam ad ſex mēſes, ſed reuocat beneplacitū poſt ſex menſes.*

63 *Et non poteſt dici intempeſtiua.*

64 *Quindecim dies currunt à die intimationis, & declaratur Put. deciſ.68 lib. 3.*

65 *Relatio generalis generaliter eſt intelligenda.*

1 VOlūtate dupliciter † ſoluitur ſocietas, & tacite,& expreſſe,Glo.fin. in l.verū, §.ſi. ff. pro ſoc.Bart.ſiue quidam Doctor Senenſis in conſil.35.& prima facie. verſ.quia ergo,lib.1.& quod ſit Bar.credi poteſt, quia videtur de eo facere mētionē in l. ſed & ſocius.§.ſi abſentu. ff.,p ſoc. De tacita volūtate

2 † eſt

Digitized by Google

2 † eſt text. in l. itaque. ff. pro ſoc. cuius verba
ſunt; Itaque cum ſeparatim ſocij agere ce-
perint, & vnuſquiſque eorum ſibi negocie-
tur, ſine dubio ius ſocietatis diſſoluitur; quē
admodum ex actibus aſſociatiuis inducitur,
ſocietas, ita ex actibus diſſociatiuis diſſolui-
tur ſocietas, vt contrariorum ſit eadē diſci-
plina. Bald. in conſ. 452. ſub nu. 3. lib. 3. Soc.
in conſ. 87. ſub nu. 3. lib. 1. Cephal. conſ. 396.
nu. 7. lib. 3. Menoch. in tractat. de præſumpt.
lib. 3. præſum. 60. nu. 10. Maſc. concluſ. 1310.
Ioſeph. Lud. concluſ. 53. fol. 134. Et hoc eſt in
3 telligēdum † procedere, vt loquitur d. l. ita-
que quando omnes ſocij actus præfatos diſ-
ſociatiuos faciunt. Si enim vnus ſocius ſolū-
modo eos faceret, altero ſocio ignorante, &
ſic non conſentiente, ius ſocietatis non diſ-
ſolueretur, facit text. in l. ſed & ſocius. §. fin.
ff. pro ſoc. Bald. in l. ſi patruus ſub nu. 1. C. cō-
mun. vtr. iud. & in d. conſil. 452. lib. 3. Petr. de
Vbald. in tract. de duobus fratr. part. 11. ſub
nu. 2. Natt. conſ. 100. nu. 5. lib. 1. Menoch. de
præſum. d. præſ. 60. ſub nu. 10.

4 Expreſſe vero ſocietas † diſſoluitur renū-
ciatione d. l. verum. §. fin. & ibi Gloſſ. ff. pro
ſoc. §. manet. Inſtit. de ſociet. Pet. de Vbald.
in tract. de duob. fratr. par. 11. ſub nu. 1. verſ.
quarto diſſoluitur. Et renunciatio poteſt ēt
5 fieri per † procuratorem, ſiue ſit ad hoc ſpe-
cialiter cōſtitutus, ſiue ſit procurator gene-
ralis, dūmodo, ſi eſt generalis, non ſit ei ſpe-
cialiter prohibitum, quod renūciare poſſit.
l. actione. §. renūciare. ff. pro ſoc. Et quia pro
6 curator generalis † non pōt mutare ea, quę
à domino ſunt ſpecialiter conſtituta, niſi ex
iuſta cauſa, quam dominus ignorabat. l. ſi ho
minem. ff. de procurat. ideo Bald. in d. l. di-
cit, procuratorem generalem ſine cauſa ſo-
cietati renunciare non poſſe, & idem dicit
Bart. in d. l. actione. §. renunciare. ff. pro ſoc.
Hond. conſ. 38. nu. 15. lib. 1. Verum gl. in d. l.
ſi hominem. in ver. procurator. tenet, renū-
7 ciari † ſocietati poſſe a procuratore genera-
li abſq; cauſa, niſi forſan ſit intelligenda gl.
renunciatio cum cauſa ſit facienda, licet ip-
ſa hoc non dicat, & videtur ēt dici poſſe, qđ
ſit facienda cum cauſa, quia ēt à domino in-
tempeſtiue ſine cauſa, vt infra videbimus, re
nūciatio fieri non poteſt, d. l. actione. §. dixi-
mus. ff. pro ſoc. Et ſi renunciatio nulliter fa-
cta ratificaretur à domino, diceretur facta
in die ratificationis, & nō traheretur ad diē
renunciationis. Tiraq. de retract. lign. §... gl.
10. nu. 66. Hond. d. conſ. 38. num. 21. lib. 1.

8 Procuratori etiam poteſt fieri † renūcia-
tio, ſed eſt in poteſtate domini, an velit ratā
habere renunciationem, & interim qui re-
nūciauit remanet aſtrictus, & ille, cuius pro
curatori fuit renunciatū, dicitur liberatus,
& de lucro & damno obueniente ante rati-
ficationem erit dicendum, vt dicitur de ſo-
cio intempeſtiue renūciante. d. l. actione. §.
item ſcriptum. ff. pro ſoc. Et quod ex iuſta
9 cauſa poſſit procurator † renunciationem
acceptare, quemadmodū ex iuſta cauſa po-
teſt renunciare, tradit Bart. in d. l. actione. §.
item ſcriptum. ff. pro ſoc. Curatori etiam, &
à curatore poteſt renunciatio fieri. l. ſanci-
10 mus. C. pro ſoc. Renunciatione ſoluitur † ſo
cietas, quando ſocij omnes conſentiunt, cę-
terum ſi non omnes conſentiant, renunciās
quidem à ſe ſocios liberat, ſe vero ab illis nō
liberat. d. l. actione. §. diximus. ff. pro ſoc.

Sed hoc vtique obſeruandum eſt, ſi dolo
malo renunciatio facta fuit, ſecus autem ſi
11 abſque † dolo & fraude. Exemplum, vnus
ex ſocijs omnium bonorum videns ſibi hæ-
reditatem obuenire, vt ſolus acquireret, ſo-
cietati renunciauit, vtique ſi hæreditas ſibi
poſt renunciationem deuenit, & fuit dāno-
ſa, hoc ad eum pertinebit, ſed ſi commodū
attulit, cū cæteris communicare tenebitur.
Si vero poſt renunciationem aliquid acqui-
ſiuit, quod acquirere non ſperabat, ſibi ſoli
acquirit, quia in hoc dolum & fraudem non
committit, ita habetur in d. l. actione. §. di-
ximus. ff. pro ſoc. & in §. manet. Inſtit. de ſo-
ciet. Datur aliud exemplum in ſocietate par
12 ticulari, vtputa, ſi ineamus † ſocietatem ad
aliquam rem emendam, deinde tu renūcies
ſocietati, ſi quidem renuncies ad hoc, vt ſo-
lus tu eam emas, teneris quāti mea intereſt,
ſed ſi renuncias, quia emptio tibi diſplicet,
non teneberis, quia hic nulla fraus adeſt, d.
l. actione, §. item ſi ſocietatē. ff. pro ſoc. Etiā
13 in renunciatione intēpeſtiue † facta datur
exemplum, ſi inita ſocietate emimus manci
pia, & tu eo tempore renūcias ſocietati, quo
vendere mancipia non expedit, vtique quia
meā cauſam deteriorem facis, teneris mihi
ad intereſſe, ita tradit tex. in l. actione. §. La-
beo. ff. pro ſoc. Etiam datur exēplum, ſi inter
14 ſocios conuentum † fuit, ne liceat intra cer-
tum tēpus à ſocietate recedere: nā ſi ſocius
intra tempus conuentū renunciet, lucri par
tem obuēti poſt renunciationem non habe-
bit, ſed ſi eueniat damnū, eius partem fert,
d. l. actione. §. item qui ſocietatē. ff pro ſoc.
15 Et huius textus diſpoſitione attēta † non vi
detur ſuperfluum, ſi apponatur tēpus, intra
quòd à ſocietate recedere non liceat, vt ha-
betur in l. ſi cōuenietur, & l. ſed & ſocius. in
fi. ff. pro ſoc. Et dicendum videtur, quod hu-
iuſmodi pactum ſit ſuperuacaneum ad hoc,
quia nunquā liceat à ſocietate recedere cū
damno ſocij, ſed quod nō ſit ſuperuacaneū
ad hoc, vt renunciās durante tempore poſ-
ſit ſentire damnū, & non lucrum, & iſta in-
terpretatio ad dicta iura ſuadetur, quia in d.
l. actione. §. qui ſocietatem. nō dicitur, quod
ſocius, ſi recedat à ſocietate, teneatur ad in-
tereſſe, ſed dicitur, quod nō debeat ſentire
lucrū, & teneatur partem damni ſubire, &
in d. l. actione, §. item ſi ſocietatem. diſponi-
tur, facta renūciatione intēpeſtiue dicto pa-
cto nō appoſito ſocium teneri ad intereſſe.

Digitized by Google

Quando autem contra ſocium intempe-
16 ſtiue † renunciātem ad intereſſe agi poſſit,
talis diſtinctio datur. Aut mihi & ſocietati
intereſt, quod nō recedatur, & hoc caſu age
re potero; aut nec mihi nec ſocietati inter-
eſt, & agere non potero; aut mea intereſt nō
dirimi, ſed ſocietati intereſt dirimi, & agere
non potero, quia communis vtilitas ſocieta-
tis præfertur priuatæ; aut mea non intereſt,
ſed ſocietati intereſt, ne abeatur, & ego age
re nō potero nomine meo, ſed alij agēt; aut
mea intereſt, ne abeatur, ſed ſocietati nō in-
tereſt, ſiue abeatur vel nō abeatur, & hoc ca
ſu ſimiliter agere non poſſum, ita magiſtra-
liter diſtinguit glo. in d. l. actione. §. Procu-
17 lus. ff. p ſoc. Similiter ſicut ſocietas † vnius
renunciatione non ſoluitur, ſi non omnes
conſentiunt, vt ſupra dixi, ita, ſi vnus re-
nūciat abſenti, quia abſens ignorat, & quod
conſentiat, dici non poteſt, dicendum eſt,
quod renunciato valear ſolum in præiudi-
cium renunciantis, vt ipſe damnum ſentire
debeat, & lucrum percipere non poſſit. l. ſed
& ſocius. §. fi. ff. pro. ſoc. & ibi Bart. & Bald.
Petr. de Vbald. d. tract. part. 11. ſub nume. 2.
Prædicta, quod à ſocietate intempeſtiue
18 † recedere non liceat, plurib. modis decla-
rantur. Et primo licitum eſſe recedere di-
citur, ſi ita inter partes conuentum fuit,
quod cuique à ſocietate recedere liceret,
gloſſ. in d. l. actione, §. hæc ita. in ver. de
hoc. ff. pro ſoc. vbi dicit, quod licet pactum
negatiuum de non recedendo ſit ſuperua-
caneum aut iniquum. l. ſi conuenitur. in l.
ſed & ſocius. §. final. ff. pro ſoc. tamen af-
firmatiuum de recedendo non eſt ſuperua-
caneum, aut iniquum. Et quia conuentio
dat legem contractui. l. pen. C. pro ſoc. hu-
iuſmodi pactum, quemlibet ſocium poſſe
recedere à ſocietate, quod poſſit apponi in
ſocietate officij, late probat Caſtrac. in d.
tract. de ſociet. offi. c. 56. Verum quia in di-
cto contractu ſocietatis officij pactum appo-
nitur, quod renunciatio, quam diſdictam
vocant, ſit facienda per 15. dies ante finem
ſocietatis, poſt inceptum tempus 15. dierū
fieri nō poteſt, licet antea fieri, poſſit, vt per
Caſtrac. in d. tract. c. 57. & hoc intelligitur
19 de primo † ſemeſtre, in ſecundo vero ſe-
meſtre ſemper diſdicta fieri poteſt, ſi fru-
ctus non ſint ſoluti, vt ibidem Caſtrac. de-
clarat, ideo aliqui, dum benigne agere vi-
dentur, non recipiendo fructus poſt pri-
mum ſemeſtre, cauendum eſt, ne id faciant
in perniciem animarum ſuarum, vt faculta-
tem habeant diſdicendi, & recedendi à ſo-
cietate, & interim currant fructus. Licet
20 etiam diſdicta fieri † non poſſit receptis
fructibus, tamen perſona mutari poteſt ſu-
per cuius vitæ periculo fuit ſocietas contra-
cta: pacto enim conueniunt ſocij, vt liceat
mutare perſonam, ſub cuius vitæ periculo
eſt contracta ſocietas, dummodo, mutatio-
ne facta & intimata, ille, qui mutauit, ſuper-
uiuat per dies decem, in diſdicta requirun-
tur quindecim dies, & in iſta mutatione ſuf-
ficiunt decem, illa non poteſt fieri receptis
fructibus, & iſta fieri poteſt etiam fructibus
receptis, ideo ſi diſdicta fieri non poteſt à
timente periculum amiſſionis, fit iſta mu-
tatio. Cum enim in hoc contractu agatur
de maximo lucro pecuniarum, homines di-
uitiarum auidi ſubtili ingenio multas cau-
telas inuenerunt, vt multum lucrari poſſint,
& ſine periculo, de hac perſonæ mutatione
tradit Bocaccius in d. tractat. de ſociet. offic.
num. 39. & 40. Et aliquando interrogatus
Genitor meus, reſpondit, hanc perſonę mu-
21 tationem † poſſe fieri non ſolum à procu-
ratore ſpecialiter ad hoc conſtituto, ſed
etiam à procuratore habēte generale man-
datum cum libera, per ea, quæ de diſdicta
facienda habentur in l. actione. §. renūciare.
ff. pro ſoc. & per ea, quæ tradit Bart. in l. pro-
curator cui libera. ff. de procurat. Abb. in c.
intelleximus. col. fin. verſ. ſed circa idem. de
iudic. Alexand. conſil. 44. colum. 1. lib. 2. &
conſil. 133. colum. 1. lib. 6. Dec. conſil. 493.
in princ. lib. 2. Grat. conſil. 96. num. 16. lib.
1. conſil. 159. num. 6. lib. 2. Afflict. deciſ. 30.
ſub nume. 3. & 4. Brunus Ariminenſis conſ.
16. nu. 18. & conſ. 70. nu. 38. Crauet. cōſ. 748.
num. 5. lib. 5. Burſat. conſ. 74. nu. 78. & 79. lib.
22 1. Rimin. iun. conſ. 203. nu. 61. lib. 2. † & li-
cet facta mutatio in fraudem diceretur, ne
pecunię morte ſecuta perderentur, vt tradit
Bocaccius in d. tract. de ſociet. offi. n. 182. &
184. & Ioan. Bapt. de Bartoli. ſuper Bulla Pij
Papæ IIII. de ſociet. offi. glo. 21. & Caſtrac. d.
tract. cap. 8. num. 3. & ſequen. tamen ipſe le-
gitime factā fuiſſe ſcripſit. De termino quin
decim dierum dicendum eſt, quod dies eſſe
23. debeat non † artificialis 12. horarum, ſed na
turalis 24. horarum, incipiendo à media no-
cte, vt habetur in l. more Romano. ff. de fe-
rijs & dilationib. Et nō currit iſte terminus
de momento ad momentū, ſed dies, in quo
fit diſdicta, in termino non computatur. Ca-
ſtr. in d. tract. c. 62. late Eugen. in conſ. 48. Et
24 eſt aduertendū, quod diſdicta † reproduci
dēt coram Notario intra terminum 15. die-
rum, & ante mortem, alias pecunia perdere
tur, vt per Bocaccium d. tract. de ſociet. offi.
nu. 14. & nu. 163. Caſtrac. d. tract. c. 60. nu. 7.
Et niſi ſpecialiter inter partes fuiſſet conuē
25 tum, etiam † fideiuſſori fieri poſſe, vtique
ſemper principali eſſet facienda. l. ſi ſeruus.
ff. pro ſoc. vbi habetur, quod ſi ſocietas ſit
cū ſeruo contracta, ab eo, & non ab eius do-
mino, & ei, & non eius domino renunciatio
fieri debet, Caſtrac. d. tract. c. 59. nu. 8.
26 Quādo etiam diſdicta à procuratore † vt
& à procuratore fieri poſſe dixi ſupra text.
in leg actione. §. renunciare. & §. item ſcri-
ptum. ff. pro ſoc. & etiam Curator. l. ſanci-
mus. C. pro ſoc. Bocaccius d. tract. num. 17.

erit

erit dicendum, de mandato, quia alias facta
non valeret, Caſtr. d. tract. c. 60. n. 6. Facta ēt
27 diſdicta, per quindecim † dies durat ſocie-
tas, & currunt fructus, & morte eueniente
illius, ſuper cuius vitæ periculo eſſet con-
tracta, pecunia perderetur, Surdus deciſ. 68.
lib. 3. Caſtrac. d. tract. cap. 61. Honde. conſil.
38. num. 11. lib. 1. Et quod contra obſeruan-
tiam communem loquatur Bocacc. d. tract.
num. 15. & num. 163. in fin. dicendum vide-
tur, dum vult, quod finito ſemeſtre ſocietas
duret etiam per quindecim dies. Secundo,
28 quod à ſocietate intempeſtiue † recedere
non liceat, declaratur, ſi à ſocio promiſſa nō
obſeruantur. l. ſi conuenerit. & ibi Glo. Bart.
& Bald. ff. pro ſoc. Azo. in ſum. C. pro ſoc. nu.
12. Petr. de Vbald. d. tract. de duobus fratr.
part. 11. ſub nu. 1. verſ. Quarto diſſoluitur. Ca
pic. deciſ. 135. nu. 3. & deciſ. 174. nu. 16. Corn.
conſ. 310. nu. 4. lib. 4. Menoch. conſ. 121. nu.
99. lib. 2. Caſtrac. d. tract. de ſociet. offic. cap.
47. num. 26. Et hoc eſſe ſpeciale in ſocietate,
licet ſit cōtractus nominatus, quod licitum
ſit ab ea recedere ante tempus, ſi promiſſa
non adimpleantur, tradit Anchar. Region.
quæſt. 54. lib. 1. & quæſt. 68. lib. 2. & quæſt. 58.
lib. 3. Rimin. iun. conſ. 175. lib. 1. Et poteſt re-
29 cedi, etiam ſi nolle recedere dictum † iura-
tum fuerit dummodo à iuramēto abſolutio
obtenta fuerit. Anchar. d. quęſt. 68. ſub nu. 8.
Quando autem ſocius dicatur in mora ob
30 ſeruandi † promiſſa, ita vt à ſocietate alteri
ſocio recedere liceat, declarat idē Anchar.
d. quæſt. 54. lib. 1. & d. quæſt. 68. lib. 2. & d.
quæſt. 58. lib. 3. & Rota Genuenſ. deciſ. 27.
nu. 13. Tertio, quod à ſocietate recedere li-
31 ceat, declaratur, ſi re † frui nō liceat, cuius
gratia contracta fuit ſocietas. l. vel quod. ff.
pro ſoc. Petr. de Vbald. d. tract. de duobus
fratrib. part. 11. ſub nu. 1. verſ. idē erit dicen-
dum. Et tradit Bart. in l. 2. in fin. C. de agrico.
& cen. lib. 10. quod coloni noſtri tēporis, ſi ex
forma ſtatuti non poſſunt intra quinquen-
nium culturam agrorū deſerere, hoc ſtatuto
non obſtante poterūt culturam deſerere, ſi
terra ſit effecta ſterilis, ſequitur Roman. in
l. ſi vero. §. de viro. limit. 11. primæ partis, vbi
declarat, quid ſit dicendū, ſi nō omnes agri
ſunt ſteriles. ff. ſolut. matrim. Anch. Region.
d. q. 68. n. 7. lib. 2. Hoc enim, qđ dicitur de di-
ſpoſitione ſtatuti, militat etiā ſi ita pactum
fuiſſet, vt per eundem Bart. in l. cum ſatis.
nu. 6. d. tit. C. de agricol. & cenſit. lib. 10.
32 Quarto declaratur, ſi ſocius † ſit rixoſus.
d. l. ſi conuenerit, & ibi Dd. ff. pro ſoc. Bart.
in d. l. cum ſatis. ſub num. 6. C. de agricol. &
cenſ. lib. 10. & datur etiam exemplum, ſi ſo-
cius vult retinere concubinam per Bald. in
d. l. ſi conuenerit, & infert ad ſcholares ſo-
cios, idem tradit Petr. de Vbald. d. part. 11.
ſub num. 1. verſ. vel quia vnus ex fratribus.
Hoc tamen verum non eſſe declaratur, quā-
33 do tempore † extinctæ ſocietatis ſocius ſcie-
bat conſocium eſſe rixoſum, Iacob. de Are-
na in l. plenum. §. equitii. ff. de vſu & habit.
Alex. in addit. ad Bart. in l. ſi conuenerit. ff.
pro ſoc. Et qualiter culpa in ſocio probari
debeat, ut ab eo recedere liceat, late tradit
Craue. conſ. 151. nu. 16. & fere per totū li. 1.
34 Quinto declaratur, ſi ſocius † diu & inuitus
cauſa Reipublicę ſit abfuturus. l. idemq; erit
dicendum ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. d. part.
11. ſub n. 1. verſ. idem erit dicendū. Sed hoc
non eſt verū, ſi poteſt per alium ſocietatē ad
miniſtrare, vel ſocio cōmittere, ſed hoc non
alias, niſi valde ſit idoneus ſocius, aut facilis
abfuturo ſit etiam per alium ſocietatis admi
niſtratio, ſunt verba text. in d. l. idēque erit
dicēdum. ff. pro ſoc. Et pōt conſiderari, quod
ſocius non ſolum adminiſtratione, ſed etiā
vtilis ſit ſocietati eius credito & auctorita-
te. Corn. conſ. 121. ſub nu. 2. lib. 2. Sexto de-
35 claratur, ſi ſocietas ad certū tempus † coita
ſit, & tempus ſit finitum. l. actione. §. quod ſi
tempus. ff. pro ſoc. & hoc eſt verum, etiam ſi
negocia ſint cœpta, & non completa. Pet. de
Vbal. d. tract. par. 3. ſub nu. 39. verſ. ſexto nō
obſtat text. & ſi negocia non ſunt completa
tranſacto tempore conuento, non cenſetur
prorogatum tēpus, vt compleri negocia poſ
ſint, vt late probat Rota Genuenſ. deciſ. 27.
ſub num. 8. & ſeq.
36 Et proprie hoc caſu renūciationem † eſ-
ſe faciendam dici non poteſt, quia dies ap-
poſitus pro fine ſocietatis interpellat pro
ſocio. l. magnā. C. de contrah. & commit. ſti-
pul. Menoch. conſ. 121. nu. 63. lib. 2. Maſcat.
cōcl. 1065. nu. 20. & diſpoſitio facta pro cer-
to tempore vltra illud non extenditur, Dec.
conſ. 61. nu. 4. li. 1. Tiraq. in tract. de retract.
tit. 2. §. 1. glo. 2. nu. 42. cū plurib. ſeqq. vbi nu.
49. inquit procedere, nō quidē virtute argu-
menti à cōtrario ſenſu, ſed ex propria natu-
ra limitati temporis, ex ſententia Bal. in l. ob-
ſeruare, §. proficiſci. ſub nu. 5. verſ. reſpōdeo
ad contrarium. ff. de offic. proconſ. quā pro
notabili cōmendat Alex. conſ. 3. nu. 6. lib. 7.
& Rota Genuenſ. d. deciſ. 27. ſub nu. 8.
Et licet Iaſ. in conſ. 33. in fin. lib. 3. quē ſe-
quitur Cephal. conſ. 475. nu. 20. dicat finito
37 certo † tpe ſocietati pręſtituto, poſſe ſocios
ſocietati renunciare, cum ipſo iure ſocietas
nō ſit finita, tamen eius opinioni non eſt ad-
hærendum, quia quod finita dicatur abſque
alia interpellatione, tenet Pet. de Vbal. d. trā
ctat. p. 3. ſub nu. 39. verſ. in contrarium. facit
Caſtr. in l. 1. §. nō autem. ff. de exercit. act. &
in cōſ. 73. in cauſa, quæ vertitur inter Gabrie
lē, col. 1. & conſ. 104. Viſis & ponderatis oī-
bus. col. 2. li. 1. Dec. in l. ſi ſocius. n. 4. ff. ſi cer.
pet. & in l. qui cum alio. n. 2. ff. de reg. iur. Pa-
riſ. conſ. 88. n. 10. lib. 1. Strac. in trac. de mer-
cat. tit. de cōtractib. nu. 13. Baptiſta Martian.
conſ. 2. n. 86. Menoc. conſ. 121. nu. 67. li. 2. De
cian. conſ. 69. nu. 30. & ſeq. li. 2. Burſ. cōſ. 370
nu. 7. li. 4. Caſtrac. d. tract. de ſociet. offi. c. 50.

Mutatio perſonę à ſocio infirmo facta fue
rat,& licet poſt eam ſuperuixiſſet, per quin
decim dies, tamen dubitatum fuit, an legiti-
me facta dici potuiſſet, & legitime factam
fuiſſe ſcripſit Pater meus, vt patet ſuis alle-
gationibus infra poſitis, & per ſententias cō
formes eius opinio confirmata fuit.

Dubiratum etiam fuit an mutatio perſo-
næ à ſocio fieri potuiſſet, poſt fructus ſolu-
tos ſemeſtre durante, & à Rot.Rom.die Ve-
neris 16.Februarij 1596.reſolutum fuit pro-
ut in infra poſita deciſione.

Et ſi ea, quæ à me iam in præſenti cauſa
ſcripta fuerint ſufficientiſſima ſint ad clariſ-
ſime demonſtrandum D.Guidum fouere iu-
ſtitiam, nihilominus, ſuper nouiter ab ipſo
deductis, & probatis, vt eius voluntati ſatiſ-
faciam requiſitus libētiſſime ſcribo, & quia
tota huius litis ſeries conſiſtit in remouēdo
fundamenta, quæ ad fauorem aduerſariorū
in voto D. N. adducta fuerūt ideo potius di-
cta fundamenta, quæ vere vigere videntur
referam, deinde qualiter diſſoluenda ve-
niant, & facile quidem demonſtrabo.

38 Primo dicit ipſe D.N. † mutationem per-
ſonarum de qua agitur fuiſſe nullā, quia in
fraudem facta fuerit, & arguit ipſe fuiſſe fa-
ctam in fraudem, quia facta fuit à Domino
Cęſare, dum graui infirmitate laborabat, per
text.in cap.2.de renunc.lib.6.& ex trad.per
Anchar.conſ.388.& citat Bocacc.in tract.de
ſoc.offic.num.182. & num.184. & Io.Bapti-
ſtam in gloſ.ſuper Bulla Pij IIII. de ſoc. offic.
gl.21.& trad. per Caſtrac. in tract.de ſoc.of-
fic.cap.8.nu.3.& ſeq.

39 Secundo dicit mutationem † perſonarū
fuiſſe nullam, ex defectu mandati, quia facta
fuit à Do. Blondo habente ſolummodo ge-
nerale mandatum, & ad faciendum muta-
tionem perſonarum, requiritur ſpeciale mā
datum, cum ſit de depēdentibus ab animo,
& voluntate principalis Mozz. in tractat.de
contract. rubr.de diuer.mand.nu.43.

40 Tertio dicit in rationem † Dom. Cæſaris
ſubſecuta non poſſe fieri fundamentū quia
non conſtat plene Dom.Cæſari factum fuiſ-
ſe explicatum, quod ab ipſo ratificari debe-
bat, & eſt de ſubſtantia ratificationis, ſciētia
eorum, quæ ratificari debent, l.ſi per errorē,
ff, de iuriſd.omn.iudic.

Modo dico ego, quod iſta eius fundamē-
ta facile tolli, & remoueri poſſunt, & quod
eis ſublatis apertiſſime apparebit, a ſecūdo
Iudice, ad D.Guidi fauorē eſſe iudicandum.

41 Primum fundamētum tolli, † & remoue-
ri poſſe dico, Primo quia, non conſtat, quod,
vt præſupponitur D.Cæſar graui infirmitare
laboraret; Nam teſtibus illis, qui de graui in-
firmitate deponere aſſerunt nō eſt fides ad-
hibenda, quia, & ſi fuerint inducti à D.Gui-
do, tamen eorum probatio non eſt eius po-
tentiæ, vt non poſſit ſuperari ab efficaciori
probatione Nat.conſ.285.n.2. lib.1. Bertaz,
conſ.crim.70.nu.30.lib.i. & quod ſuperetur
apparet manifeſtiſſime cōſiderando, quod
an infirmitas ſit grauis cognoſci ſolum pōt
à peritis in arte, nēpe à Medicis. §. quod au-
tem in authen.de non alien.aut perm.rebus
Eccl.Bart.in proęmio.ff.in princ. col.4.verſ.
item nota Maſcard. in tract. de probat. con-
cluſ.1179. & dicti aſſerti teſtes, infirmitarū,
& Medicinæ petitiam nullam habent, ideo
penitus non probant, vt per Rim.iun.conſ.
338.nu.39. lib.3. Alij vero, qui deponunt de
42 infirmitatis leuitate, † referunt, quod ita di-
cebat, & affirmabat Medicus, qui ipſum D.
Cæſarem curabat, & quod magis ſit creden-
dū Medicis, & cauſam aſſignantib. iuxta ter
minos peritiæ, & quod peritiores ſint præfe
rendi minus peritis habetur per Maſcar. de
probat.concl.1169.num.45.Burſat.conſ.40.
nu.64.lib.1. Bocac.in d.tract.de ſoc.offi. nu.
184. qui ita dictum fuiſſe refert in quadam
deciſ.Rot.Rom.ibi relata.

Et quod probatio infirmitatem fuiſſe le-
uem ſuperet cōtrariā prætenſam probatio-
43 nem patet ēt † quia infirmitas durauit per
mēſes, & vltra viginti dies, iudicio Medico-
rum approbato à Summo Pōtifice in reg. de
infirm. reſignan. grauis non præſumitur, vt
docte ſecundum regulas Medicorum dedu-
cit Gomeſ.ſup.dicta reg.de infir.reſign.q.25
& patet ex eo quia D.Cæſar ſolūmodo labo-
rabat leuiſſima febricula tertiana, & ſi tali fe
bri laborabat, inſulſe dictum fuit, & ſine ra-
tione, quod grauiter ægrotaret, quia febris
tertiana in ſeptē circuitus terminare ſolet
Hippo.aph.59.ſec.4. & febris intromittens,
quod ſit ſine periculo iudicatur, vt per eūd.
Hipp.d.ſec.4.aph.43. Et cum eſſet febricula
leuis non ſolum nō poterat dici, quod infir-
mitas eſſet grauis, ſed febris nomen non me
reatur D.Thom. Act. in tract. de infirm. c.4.
nu.14.ex Alex.conſ.114.nu.7. lib.4.

44 Teſtes ēt aſſerentes † de leuitate infirmi-
tatis, non ſolū præponi debent aſſerentibus
de grauitate ex iam dictis, ſed etiā quia vbi
eſſemus in dubio teſtes deponētes de ſani-
tate, præponūtur deponentibus de infirmi-
tate, & teſtes deponentes de leui infirmita-
te præferuntur deponentibus de grauitate
Anchar.d.conſ.388. col.pen. D. Thom. Act.
in d.tract.de infirm.cap.30.num.16. & Pariſ.
conſ.88.nu.12.lib.2.

Secundo dato, & nō conceſſo, quod dictis
teſtibus eſſet credendum D. Cæſarem graui
infirmitare laboraſſe, tamen dico fundamē-
tum, quod ex tali infirmitate fraus præſuma
tur, remouetur quia non poteſt præſumi
fraus, ex graui infirmitate, quæ non ſit ad
45 mortem vt † fuit reſolutum per Rot. Ro-
man. die 19. Ianuarij 1581. fuit etiam dictū,
quod mutatio perſonæ fraudolenter facta
non dicebatur, quia Medici dicebant, infir-
mitatem non eſſe ad mortem, vt referr Bo-
cacc. in dict. tract. nume. 184. & in infirmi-
tatibus,

tatibus,conſiderari ſolet,an quis dicatur cō
ſtitutus in periculo mortis, an vero in arti-
culo mortis, vt per D.Thom.Act. in d.tract.
de infirm. c.15. & ex eo ſolo, quod dicatur,
quem eſſe in periculo mortis,non poteſt di-
ci, quod grauiter ægrotet, adeo, vt fraus ex
tali infirmitate ſit præſumēda, quia quilibet
46 etiam ſanus † poteſt dici in periculo mortis
conſtitutus Bart.in l.1.nu.39. C.de ſacroſan.
Eccleſ.& ad hoc,vt quis dicatur conſtitutus
in periculo mortis, qđ infirmitas eſſet mor-
talis à Medicis iudicari debebat,vt per Bur-
ſat.d.conſ.40.num.64.lib.1.& per D.Thom.
Act. in d.cap.15.

Tertio dico fundamentum præfatum re-
moueri, quia teſtes, qui de graui infirmita-
te deponere videntur, non deponunt con-
cludenter, cum non deponant quod D. Cæ-
ſar eſſet graui infirmitate detēms in illa ho-
ra, in qua iuſſit perſonarum mutationē de-
bere fieri; Nam cum poſſibile ſit,quod in il-
la hora non eſſet grauiter infirmus, præcisè
ad hoc vt probatio concluderet erat articu-
landum, & probādum, quod in illa hora eſ-
47 ſet graui infirmitate † detentus,vt per An-
char.d.conſ.388.ſub num.7.& loquitur An-
char.in fortioribus terminis,nempe de quo-
dam ſcolari,qui morbo laborabat,& deceſ-
ſerat in quarto die, poſt factam reſignatio-
nem, & nihilominus, quia non fuit arti-
culatum, & probatum, quod grauiter labo-
raret in hora renunciationis, tenet, ſufficiē-
ter, & concludenter probatum non fuiſſe,
ad fraudem præſumēdam, quod in hora re-
nunciationis grauiter laboraret, quia cū ea,
quæ à natura proueniūt,ſint variabilia,quo-
libet tēporis momento & poſſibile ſit,quod
quis de mane ſit leuiter, deinde de ſero gra-
uiter ægrotus, non probat hoc eſſe,quod ab
hoc contingit ab eſſe. l.non hoc,C.vnde le-
git. & hoc Anchar. conſilium fuit approba-
tum à Rot.Rom.die 19.Maij 1582.& fuit di-
ctum non conſtare de fraude in mutatione
perſonæ facta ab infirmo, quia non fuerat
probata iuxta dictum Anchar.Conſ.infirmi-
tas ſufficiēs,ad probandum fraudis præſum-
ptionem,vt refert Bocacc.d.tract.num.182.

Quarto fundamentum præfatū, pęnitus,
& omnino, remoueri dico, quia pacto inter
contrahentes firmatum fuit, perſonarū mu-
tationem fieri poſſe, dummodo poſt muta-
tionem ille ſuper cuius vitę periculo erat cō
tracta ſocietas viueret per decem dies, nam
iſtud pactum fit paſſim in huiuſmodi ſocie-
48 tatibus, † & eſt validiſſimum vt fuit proba-
tum, & tradit Bocacc.in dict.tract.nume.39.
& fraus, & dolus, quod adſint in mutatione
perſonarum facta iuſta conuenta in ipſo cō-
tractu dici non poteſt.leg.nullus videtur, &
ibi gloſſ.& Doct.ff.de regul.iur. ita vt dixi in
alijs allegationibus in reſignante fieri vide-
mus, vt ſi reſignans viuat per tempus in re-
gul.de infirm.reſign.appoſitum, ceſſet frau-
dis præſumptio, & valeat reſignatio, vt per
Gomeſ.ſuper dict.reg.quæſtio.25. Ita etiam
conſiderat temporis lapſum ad excludendū
fraudem, & nullitatem reſignationis An-
char.in dict.conſ.388.ſub nu.7. dum reſpon
det ad obiectum, quod vulneratus ſi dece-
dat infra tres dies cenſetur ex illo vulnere
mortuus, nam dicit,quod illa opinio de tri-
bus diebus facit pro caſu ſuo, quia infirmus
ille, de quo ipſe loquitur deceſſerat infra
quatuor dies, & ſic tranſacto termino trium
dierum, ſic, & multo magis erit dicendum
in præſenti, quod ceſſet dolus, & fraus, &
nullitas,quia D.Cęſar deceſſit lōge poſt ter-
minum in pacto conuentum.

Quinto, & vltimo dico apparere dictum
fundamentum eſſe nullius momenti, quia
deponunt teſtes,& fidem faciunt quamplu-
res notarij, ita obſeruari, & ita ſemper ob-
ſeruatum fuiſſe, quod mutatio perſonarum
facta ab exiſtente in infirmitate valeat, &
teneat dummodo infirmus viuat per decem
49 dies poſt † factam mutationem, dato enim
non tamen conceſſo, an dictum pactum cō-
pręhenderet infirmū dubium fuiſſe, ab ob-
ſeruantia declarari potuit, quod etiam in-
firmus compręhēdatur. leg. Iulianus. §.pro-
inde ff.ad Macedon.§.Pauonum, Inſtitu.de
rerum diuiſ.Bar.in l. cætera. §.fi.ff.de lega.1.
Natt.conſ.192.num.4.lib.1.& eſt communis
opinio, vt dicit Ioſeph.Ludo. concluſ.38.in
princ. & procedit etiam ſi obſeruantia non
fuerit præſcripta, & quod ſolummodo ali-
quando ita fuerit obſeruatum Surd.conſilio
140.num.45.libt.1.& conſ.290.nu.14. lib.2.
& conſ.325.num.27.lib.3.Rim.iun. conſilio
328.nu.16.lib.3.Honded.conſ.92.nu.31.lib.
1.& latiſſime Ioſeph.Ludou.d.concl.38.

Et quod etiam infirmum compręhendat,
obſeruantiæ auxilio non indigemus,quia de
iure communi diſpoſitū habemus, quod in-
50 firmus ſi ſanę mentis ſit † contrahere nō eſt
prohibitum,vt per Io.And. in c.ſi ſine culpa
de reg.iur.in 6.& per Barba.in c.Raynutius,
col.3.de teſtam.& quod ex ſola infirmitate,
51 licet quis ſit in mortis articulo, † niſi adſint
aliæ coniecturæ fraus non pręſumatur tenēt
relati à Burſat.in d. conſ.40.nu.70. lib.1. vbi
eos ſequendo dicit hāc eſſe magis commu-
nem opinionem.

Poteſt etiam cōſiderari, quod infirmo fa-
cere d.perſonarum mutationem non ſit pro
52 hibitum, quia iſta ſocietas iuſtificatur ex pe
riculo mortis,& dummodo periculo mortis
ſuppoſita ſit non attenditur, an perſona ſit
debilis,ſiue robuſta,& an ſit iuuenis, ſiue ſe
nex, magis morti proximus vt p Caſtrac.in
tract.de ſoc.offic. & hoc ea ratione factū eſt,
quia, vt dicitur in Euang. neſcimus neque
diē neque horam mortis,vt dicit Cic. in lib.
de ſeneſt. quod nemo eſt quamuis ſit adole-
ſcēs,cui ſit exploratū,ſe ad veſperū vſq; vē-
turū & ſic ex his oībus apparere ſupradictū
fun-

fundamentum nullius momenti eſſe cōcludo,& quod Doct. citati pro eo ſubſtinendo probant omnino ex infirmitate de qua agitur,non reſultare ,quod mutatio perſonarū doloſa,& nulla fuerit.

Secundum fundamētum deſumptum ex defectu mandati, diſſolui , & renouari poſſe dico, primo quia , vt deduxi in alijs meis allegationibus D. Blondus ſufficiens mandatum habebat ad faciendam dictam perſonarum mutationem,non ſolum in ſocietatibus illis, in quibus reſeruauerat ſibi facultatē faciendi d.mutationem,& in illis,quę diſdici non poterant ob fructus anticipate perceptos,de quibus omnibus nulla adeſt dubitatio, ſed etiam in alijs, quæ diſdici poterant, Nam quod ſufficiens mandatū haberet, probatur conſiderata ratione adducta à D.N.dū dicit, quod requiritur mādatum ſpeciale ad mutandum perſonas,quia eſt de dependentibus à voluntate principalis , diſdicere etiā ſocietatem eſt de dependētibus à voluntate principalis ideo , quod in mutatione perſonarum, ex eo quod ſit de dependētibus à voluntate principalis , requiratur ſpeciale mandatum dici non poteſt, quia in diſdicta
53 & renunciatione ſocietatis, † quod non requiratur ſpeciale mandatū, ſed ſufficiat generale, niſi ſpecialiter renunciare ſit prohibitum eſt textus in l.actione.§.renunciatione.ff.pro ſoc.& ita tenet gl. in l.ſi hominem in verbo procurator,ff.mandati,& ſi cum generale mandato poteſt renunciari ſocietati, multo magis dicendum eſt, quod poſſit fieri mutatio perſonarū , quia renunciare eſt deſtruere ſocietatem, & mutare perſonam eſt facere ſecundum pactum in ea appoſitū , & eſt ipſam conſeruare.

Secundo dico ceſſare omnem difficultatē quæ ex prætenſo defectu mandati deſumi poſſet , ex eo quia mutatio perſonarum fuit facta in iudicio aduerſarijs non contradicē-
54 tibus, † ex præſentia enim non facta cōtradictione in iudicio inducitur conſenſus.l.licet.C.de procurat.c.2.de accuſ.in 6.Crauet. conſ.1.in fi.lib.1.Nat.conſ.252.nu.7. libro 1. Rim.iun.conſ.275.nu.58.lib.3. & conſ.808. nu. 23. lib. 7. & quia conſentiendo ſibi ipſis præiudicauerunt,cum quilibet fauori ſuo renunciare poſſit,l.pen. C.de pact.& quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt. l. in diem,ff.de acq.pluu.arcen.Surd.conſ.60. nu. 13. li.1. hodie contra eorum conſenſum aduerſarij venire non poſſunt.

Tertio,& vltimo dico penitus,& omnino ceſſare omnem difficultatem, quia D.Cæſar certioratus de dicta perſonarum mutatione facta à D.Blōdo eam approbauit, & ratificauit, vt deponit D. Matthæus in primo,& ſecundo iudicio, & alij teſtes examinati in primo iudicio , nam certi ſumus,quod ratificatio ęquiparatur mandato, etiam ſi agatur de
55 geſtis † in quibus requiratur ſpeciale mandatum.l.quod de ſpeciali, & ibi Bal.ff.de minor.l.vlt.§.1.& ibi Dec.in 2.no. ff.quod quiſque iur.c.fi.de iureiur. in 6. c.1. de homic.in 6.Tiraq. qui more ſuo plures Doct. hanc tenentem citat in tract. de retract. lign.§.1.gl. 10.num.64. & 65.vbi etiam dicit,quod huic opinioni adſtipulatur textus in l.3. §. ſi procurator.ff.quod quiſque iur.cum ibi dicitur, ſi hoc ei ſpecialiter mandaui , vel ratum habui,& hanc opinionem tenet etiā Surd.cōſ. 43.nu.13.& conſ.60.nu.14.lib.1. & dec.159. nu.12. vbi nu.16.dicit,quod contrariam opinionem tenentes , quod non ſufficiat ratificatio,vbi requiritur ſpeciale mandatum, loquuntur quando mandatum ſpeciale requiritur pro forma quæ nō poſſet per æquipollens adimpleri Alex. conſ. 133. nu.10.lib.6.
56 Et modo examinare non eſt neceſſe, † an decem dies inceperint currere à die mutationis factæ, ſeu à die ratificationis, de qua quæſtione tractat Hond. conſil.38. lib. 1.vbi determinat,quod in caſu ſuo incipiunt currere à die ratificationis , quia ille qui renunciauerat ſocietati , nullum habebat mandatum neque ſpeciale , neque generale,in caſu enim præſenti D.Blondus habebat mandatum, & etiā ſi dies connumeraretur à die ratificationis,nihilominus conſtat D.Cæſarem deceſſiſſe, poſt dies decē facta ratificatione , Nam ratificatio fuit facta die 29. Septembris, & D. Cæſar deceſſit die 12.ſubſequentis menſis Octobris , & quia habebat mandatum,& non aſſeruit falſo,ſe eſſe Procuratorem, & ſic actus non fuit omnino nullus à principio tenēdum eſt etiam, quod ra-
57 tificatio ſit † retrotrahenda ad diem in quo mutatio perſonarum facta fuit Alex. conſil. 78.num.24.lib.5. Arct. conſ.28.num.2.& 3. Pariſ.conſ.49. num. 13. lib.1. Dec.in l.quod initio, in fin.ff.de reg.iur. Felin.in cap. nonnulli. §.ſunt & alij,col.3.verſ. amplia tertio, de reſcript. Hond.conſ.38.nu.22. lib.1.

Tertium fundamentum , quod D. Cæſar ratificationem facere non potuerit, quia nō erat certus de mutatione facta à D. Blondo, cum non appareat de tenore litterarum , in quibus contineri dicebatur dictā mutationē perſonarum fuiſſe factā remouetur, quia in hoc ſecundo iudicio conſtat de dictarū litterarū tenore, cū fuerint in iudicio productæ, & à D.Mattheo recognitæ,& circa recognitionē cuius manu eſſent ſcriptæ non eſt elaborandum,quia ſatis eſt , qđ veritatem contineant, nēpe mutationem perſonarum fuiſſe factam , & ſatis eſt, quod fuerint viſæ , & lectæ à Domino Cæſare & ſic,quod de veritate notitiam habuerit, ad effectum, vt poſtea , ratificatio facta , legitime facta dicatur, & animum primi iudicis dubium reddere non debebat, ſi dictæ litteræ non fuerant productę,cum omnes teſtes dicant Dominum Cęſarem habuiſſe notitiam de dicta mutatione perſonarum , & eam ratificaſſe

&

&c approbaſſe verbis claris, & apertis,& per
teſtes ipſos,& nõ per litteras probatur ſcien
tia,& probatur ratificatio,quæ bene facti ſe-
riem recenſet qualiter.D.Cæſar,'de mutatio
ne notitiam habuerit, & qualiter eam ratifi-
58 cauerit,& ſcientia,& ratificatio probari poſ
ſunt,non ſolum per teſtes, ſed etiã per con-
iecturas,& præſumptiones Maſcar. concluſ.
1255.& concluſ.1293.Surd.deciſ.221.nume
ro 10.& 11.Veneris.16.Februar.1596.

Contracta fuit ſocietas ſcutorum. 400. in
fauorem Frãciſci, ſuper periculo vitę ipſius,
cum D.Angelo,ac ſuper officio Militis.I.Pe-
tri, die 12. Decembris 1588. quam ſocieta-
tem in ſe ſuſceperunt.D.Fuluius,& alij pro-
mittentes.D.Angelum releuare indemnem,
& in inſtrumento fuit appoſitum ſolitum pa
ctum; videlicet duraturum, ad ſex menſes
proxime futuros, & deinde ad beneplacitũ
ambarum partium cum diſdicta quindecim
dierum in forma cum facultate tamen elap-
ſo quolibet ſemeſtre,dummodo non fuerint
percepti fructus ſemeſtris transferendi hu-
iuſmodi periculum vitę in aliũ,ſeu in alios,
præcedente tamen intimatione quindecim
dierum,quę poſſit fieri, prout diſdicta etiam
vni ex fideiuſſoribus acceſſuris,ſeu eorum a-
licui &c. Durauit ſocietas vſque ad diẽ. 12.
Iunij 1595.cum ſolutione fructuum, ſed in-
terim die 6. præcedente eiuſdem menſis,
nondum elapſo ſemeſtre ſoluto, facta inti-
matione.D.Angelo Franciſcus tranſtulit pe-
riculum vitæ, in perſonam Dominorũ Mat-
thæi,& Lucę, & idem die 25.eiuſdem men-
ſis Iunij defunctus eſt, & quoniam infra ſe-
meſtre ſolutum erat facta tranſlatio, quod
videtur contra pactum in ſocietate appoſi-
tum, & non currerant quindecim dies poſt
duodecim dies Iunij.1593. ad diem eius obi-
tus prætendebãt pecunias ſocietatis eſſe lu-
cratas, Ideo die Veneris. 26. Februarij 1596.
propoſiti dubium extra Rotam an eſſet locus
lucro dictorum ſcutorum 400.vel potius exe
cutioni inſtrumenti in caſu, & ad effectum
de quo agitur, & Domini reſoluerunt non
eſſe locum lucro,ſed executioni inſtrumen-
ti,Ratio fuit quia verba pacti videntur clara,
nam debet præcedere intimatio quindecim
dierum,& elapſo ſemeſtri ſoluto transferri
59 periculum, Ego intimatio † fieri poteſt du-
rante ſemeſtre ſoluto,vt intret effectum mu
tationis periculi,ſtatim elapſo illo ſemeſtre,
alias contra pactum expreſſum duraret pe-
riculũ ſuper vita primi,per quindecim dies,
elapſo ſemeſtre ſoluto, & mens contrahen-
tis inſpicienda eſt etiam magis,quam verba,
l.vlt.C.quæ res pign.oblig. poſ.l. in conuen-
tionibus,ff.de verb. oblig.l. ſi tibi pecuniam
in fin.vbi Bart.num.20.Alex.nu.30.ff.ſi cert.
pet.Corn.conſ.303.num.9.lib.1.Tiraq.in l. ſi
vnquam verſ.libertis nu.47.C. de reuoc. do-
nat. Verba autem intelligenda ſunt cum ef-
fectu,l.1.§. hæc autem verba, ff.quod quiſ-
que iur.Bart.in l.Neſennius in princ.ff.de re
iudic. & in l. ſi ſtipulatus fuero in ſum. ff. de
verb.oblig.& ideo intimatio quidẽ,& tranſ-
latio fieri poteſt durante ſemeſtre ſoluto, vt
habeat effectum ipſo ſemeſtre finito.

Nec videtur ex hoc illa verba elapſo quo-
60 libet ſemeſtre reddi ſuperflua, quia impor-
tant; vt ante lapſum ſemeſtre non poſſit fie-
ri tranſlatio periculi vitæ, vt in his verbis, e-
lapſo termino dicit Bart. in l. cum ſtipulatus
ſim ſub num. 5.ff.de verb.obli.& eſt commu-
nis opinio,vt ibi per Iaſ.ſub num.8. Nam im-
mo dant normam effectui tranſlationis, vt
non fiat intempeſtiue,& ita procedit doctri-
na Bartol.& communis opinio, quia exclu-
dit effectũ ante lapſum termini, quod idem
eſt in caſu noſtro.

Præterea exprimitur in pacto, quod fieri
61 poſſit prout diſdicta, quæ dictio prout ſtat
ſimilitudinarie Bart.in tract. ad reprim.in 2.
dubio prout poſt principium verſ. ad cuius
intelligentiam, & eſt repetitiua omniũ qua-
litatum, quæ concurrunt circa actum cui fit
aſſimilatio.cap.ſi duo.§.fin,de procurat.in 6.
Bald. in d.l. edita in ſecunda lectura nu. 109.
C.de eden.& ibi gloſ.in verſ.prout, vbi Bar.
num.28.& Salic.num.14. Sed in diſdicta du-
rante ſemeſtre fieri poteſt intimatio,de ſtilo
cuius copia data fuit,poteſt etiam fieri de iu
re, quia verba pactorum, & conuentionum
demonſtrant quæ ſunt ſeruanda.l.in conuen
tionalibus,ff.de verb.oblig.l.1.§.ſi cõueniat,
ff.depoſiti.l.contractus,ff.de reg.iur.Societa
tes enim fiunt ad ſex mẽſes duraturæ, & de-
inde ad beneplacitum cum diſdicta quinde-
62 cim dierum quæ diſdicta † non reuocat ſo-
cietatem determinatam ad ſex menſes, vel
ipſius ſemeſtris in quo ſunt ſoluti fructus,
ſed reuocatur beneplacitum poſt ſex mẽſes
ſolutos, quod fieri poteſt etiam durante ſo-
cietate.l.actione,§.renunciare,ff.pro ſoc. &
eſt neceſſariũ,ſi ſocius non vult amplius du-
rare ſocietatem Dec.conſ.108.Bero.conſilio
204.in princ.lib.3.& illi quindecim dies dan
tur ad deliberandum, poſt certificationem
factam ſocio mediante intimatione Corn.
conſ.75.ſub num.15.lib.3. alias vlterius ſem
per duraret ſocietas, quia illa dictio,& dein-
de ad beneplacitum,habet tractum aliquem
& iſte tractus dicitur eſſe ab initio vſque ad
finem,& compræhẽdit tempus, quod ſequi-
tur poſt terminum expreſſe præfinitum, &
de eo quod præcedit nihil ponit,l.ſtipulatio
nes non diuiduntur. §.1.ff. de verb.obligar.
gloſ.& omnes in l.qui ante calendas, cũ alijs
per Bart.Soc.in l.2.§.creditum,ff.ſi cert.pet.
finis aũt illius beneplaciti eſt diſdicta Corn.
Dec.& Ber.vbi ſupra & ex his ſequitur quod
63 huiuſmodi diſdicta non † poſſit dici intẽpe-
ſtiua iuxta terminos.l.ſi conuenit.§. quid ta-
men.l.actione.§.item qui,& l.ſed ſocius.§.
fin.ff.

fin. ff. pro ſoc. quia verum eſt quod illa dictio
& deinde eſt ordinis deſignandi. l. 2. §. dein-
de. ff. de orig. iur. & ſic deſignat, quod ante-
quam cum effectu renuncietur ſocietati, ita
vt non remaneant iura ſocietatis, totum ſe-
meſtre debet eſſe lapſum. Aret. in l. ſi ita quis
nume. 2. ff. de vulgar. & conſequenter diſdi-
cta, quæ fit ante lapſum, durat in ſuo robore
poſt lapſum, & ſocietas remanet poſt termi-
num diſdictę.

Neque eſt neceſſariũ, quod currant quin-
64 decim dies ad deliberandum dati, poſt ſeme
ſtre quia hoc non dicitur in pacto, & nulla
lege cauetur, ſed currere debẽt a die intima-
tionis infra ſemeſtre, vel poſt ſemeſtre, & ad
impletur pactum quandocunque intimatio
per quindecim dies præcedat effectum diſdi
ctę, & ita eſt intelligenda deciſio Put. 68. lib.
3. vbi intimatio facta fuit elapſo ſemeſtri, &
ideo remanebant quindecim dies ad delibe-
randum.

Neque videtur verum, quod verba, prout
in diſdicta referri debeant ad modum exe-
quendi non ad tempus, quia cum relatio ſit
65 generalis, † nulla ratio ſuadet, vt reſtringan
tur, & ideo generaliter eſt intelligenda. l. de
precio. ff. de public. cum ſimil. quinimo ſua-
dent totum contrarium, vt ſit lucro potius
fauorabilis, quam repetitioni, cui in re dubia
magis eſt fauendum, Iaſ. in l. ſufficit num. 1.
ff. de condit. indeb. & in terminis ſocietatis,
quod præferatur fauor volentis euitare dam
num amiſſionis pecuniarũ potius quam tra-
ctantis de lucro eſt deciſio. S. D. N. tunc Ro-
tæ. Auditor. in Romana ſocietatis 27. Iunij
1569. ſed in hoc caſu non eſt locus lucri re-
petitioni.

CAPVT XXXVI.

Actione qualiter ſoluatur ſocietas.

SVMMARIA.

1 *Actione ſoluitur ſocietas.*
Et hoc fit ſtipulatione aut iudicio.
Stipulatione fit, cum interponitur animo nouandi.
2 *Iudicio fit agendo contra alium mihi a ſocio dele-gatum.*
Et agendo contra ſocium actione pro ſocio.
3 *Actione pro ſocio, ſi proponatur, vt ea conferantur, quæ obſeruari debent ſocietate durãte, ſocietas non ſoluitur, & nu. 4.*
5 *Actione pro ſocio generali ſi agitur contra ſocium, ſoluitur ſocietas.*
6 *Quia ſocii aduerſarii eſſe non poſſunt.*
7 *Agendo quis eodem momento ſocietas diſtrahitur.*
8 *Conductores vectigalium cogi poſſunt reconducere, ſi maximos prouentus receperunt, & non reperiatur, qui velit conducere pro eodem precio, ſed pro minori.*
Eſt correctum, & non obſeruatur.
9 *Speciale eſt in ſocietate, quod ab ea recedere liceat adimplemento non ſecuto, & in cæteris contracti-bus, quod non liceat moram purgare ad effectum agendi parte opponente.*
10 *Rationem reddere quodlibet anno, non diſſoluit ſocietatem, immo ex non redditione præſumitur ab ea receſſum.*

1 ACtione etiam, vt † dixi, ſoluitur ſocie-
tas. l. verum, § fin. ff. pro ſoc. & hoc fit;
cum aut ſtipulatione, aut iudicio mutata ſit
cauſa ſocietatis. l. actione in princ. ff. pro ſoc.
Stipulatione fit, cum interponitur animo no
uandi, vt ibi dicit gloſ. in verſ. ſtipulatione,
ſiue ſit facta cum ſocio, ſiue cum extraneo;
& Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratrib. par.
2 11, ſub num. 1. verſ. 8. Iudicio fit † duob. mo-
dis. Primo, agendo cõtra alium mihi a ſocio
delegatum, & lite cum eo conteſtata. l. dele-
gare. ff. de nouat. & delegat. Gloſ. in d. l. actio
ne. in princip. in ver. iudicio. Petrus de Vbal.
d. p. 11. ſub num. 1. verſ. octauo. Secundo fit
agendo contra ſocium actione pro ſocio, ſed
pro clara intelligentia talis diſtinctio adhi-
beri dabet: aut ſumus in ſocietate vectiga-
lium, & ſimilium publicarum functionũ; aut
ſumus in alia ſocietate. In ſocietate vectiga-
3 lium † licet agatur contra conſocium actio-
ne pro ſocio: tamen ſocietas non extingui-
tur, quia ſocij in ea cogi poſſunt continuare,
ne fiſco præiudicetur, hoc probatur ſecun-
dum vnum intellectum in l. actione. §. non-
nunquam. ff. pro ſoc. vbi habetur, nonnun-
quam neceſſariam eſſe, & manente ſocieta-
te agi pro ſocio, veluti cum ſocietas vectiga-
lium cauſa coita eſt, & facit text. in l. cotem,
§. fin. ff. de publicanis & vectig. vbi cõductor
vectigalium cogitur recõducere, ſi maximos
prouentus recipit, & non reperiatur, qui vo-
let conducere pro eodem pretio, ſed pro mi
nori, ita de hac ſocietate poſt Bal. in l. tã diu.
C. de ſoc. tradit Petr. de Vbald. d. part. 11. ſub
num. 1. verſ. 7.

In ſocietatibus cæteris, aut agitur pro ali-
4 quo † particulari, aut agitur actione pro ſoc.
generali. Primo caſu, quando agitur pro ali-
quo particulari, puta, vt aliquid conferatur,
vel quod aliqua lucri pars tradatur, vel qđ
ratio pro aliquo tempore reddatur, vt in plu
ribus ſocietatibus obſeruatur, quæ durant
per plures annos, & ab eis recedere non ex-
pedit, & quolibet anno redduntur rationes,
& lucra diuiduntur, vtique hoc modo actio-
ne intentata ſocietas non ſoluitur, Bal. in ru-
bric. C. pro ſoc. num. 10. & in d. l. tam diu, &
in l. verum. §. fin. ff. eod. Bart. in d. l. actione. in
princ. ff. eod. Petr. de Vbal. d. part. 11. ſub nu.
1. verſ. 7. Beto. late conſ. 191. lib. 1. Secundo
5 caſu, quãdo agitur † actione generali, vt de-
tur pars, & vt veniant perſonales præſtatio-
nes, iuxta text. in l. ſi actum. ff. pro ſoc. ſolui-
tur ſocietas, quia ſtatim cum ago, vt mihi a-
liquid detur, videor habere animum diſſol-
uendi

uendi ſocietatē. Bart. in d. l. actione, in princ.
Bal. in d. rubr. C. pro ſocio, & in d. l. tā diu, &
in d. l. verum, §. fin. Petrus de Vbald. d. p. 11.
ſub num. 1. verſ. ſeptimo. Etiam quod ſocie-
6 tas diſſoluatur † rationem eſſe declarat Bal.
in l. vni. num. 25. C. vt act. ab hæred. & contra
hæredit. incip. quia ſocij aduerſarij eſſe non
poſſunt, dum ſunt ſocij, & victoria agenti ni
hil patrocinaretur, cum in ſocietatem refle-
cteret. Et idem Bald. in d. l. tam diu, declarat,
7 quod vbi ſocietati † expedit renunciatio, ſo-
cio agente eodem momento ſocietas diſtra-
hitur, & inter diſtractionem & actionem nō
datur medium temporis, ſed ſolum iuris in-
tellectu percipitur, prius ſocietatem diſſolui
deinde actionem naſci, & idem poſt eum tra
dit Petr. de Vbald. d. part. 11. verſ. 7. in fin.
Et hæc dicta in cæteris ſocietatibus ſunt ob-
8 ſeruanda, etiam in ſocietate † vectigalium,
quia vbi ab ea recedere non licet ex actione
propoſita, pro particularibus præſtationibus
non dicitur diſſoluta, & text. in d. l. actione,
§. nonnunquam, exempli gratia ponit de ſo-
cietate vectigalium, vt ibidem Gloſs. decla-
rat. Et non obſtat text. in d. l. cotem. §. fin. de
publi. quia eſt diuerſa materia, an ſocij cogi
poſſint ad reconducendum, & quia ille text.
videtur correctus per l. 3. §. cum quinquen-
niū. ff. de iure fiſci. vbi habetur inhumanum
eſſe, quod conductores reconducere cogan-
tur, & quod hoc fiſco expedire non videtur,
quia quis retraheretur a conducendo, ob ti-
morem, ne reconducere cogeretur, & certe
ego nunquam vidi obſeruatum, quod condu
ctores reconducere compellantur.

9 Actione ſocietatem ſolui † ponit Mocrius
de contract. tit. de ſociet. verſ. venio ad ſepti
mum num. 10. & in ſeq. num. 11. ponit ſocie-
tatem diſſolui, quando pacta non ſeruantur,
ſed a ſocietate recedere liceat ob pacta non
ſeruata videnda ſunt tradita in cap. præce-
denti num. 28. & vltra ibi citatos, quod ſocie
tas habeat in ſe tacitam conditionem ſi pa-
cta obſeruentur tradit Riminal. ſen. conſilio
175. nu. 3. lib. 1. Et eſt ſpeciale in contractu
ſocietatis, in cæteris enim contractibus non
eſt locus penitentiæ, ſed agitur ad adimple-
mentum, etiam mora purgata, & contra Ce-
phal. in conſil. 586. num. 18. & 19. lib. 4. tenet
Rot. Roman. deciſ. 277. nu. 4. p. 2. ſequendo
opinionem Afflict. deciſio. 280. Quæ tamen
Rot. & Afflict. opinio circa more purgatio-
nem, licet ſubſtineri poſſet parte, non oppo-
nente, tamen parte opponente non videtur
vera, vt per Crauet. conſilio 192. ſub nu. 16.
& conſ. 248. ſub num. 6. verſ. & poſito, quod
nunc vellet.

10 Ad ea quæ dicuntur † de ratione, quæ red
di ſolet quolibet anno, notandum eſt, quod
non ſolum non ſoluitur ſocietas ex eius red
ditione, ſed ſi per plures annos reddita non
fuiſſet, a ſocietate fuiſſe receſſum præſume-
retur Caſtrenſ. conſ. 73. nu. 1. lib. 2.

CAPVT XXXVII.

Quis rationem reddere teneatur?

SVMMARIA.

1 *Rationem reddere tenetur ſocius, qui adminiſtrauit.*

2 *Hæredes etiam ſocii ipſo defuncto rationem reddere tenentur.*

3 *Niſi quominus redderetur a defuncto, per eum ſtetit cui erat reddenda.*

Hæredes cenſentur ignari, & male inſtructi de geſtis a defuncto.

4 *Ideo ſi quis promiſit ſoluere, quod Titius debet, tenetur ſolummodo, ſi calculatio fuit facta cum Titio: ſecus ſi cum eius hærede.*

Ratio pro reddita habetur, ſi per eum ſtetit, cui erat reddenda.

5 *Ille, qui diſtulit petere, quod ſibi ratio redderetur a ſocio, ſi eo mortuo petat, quod ſibi reddatur ab eius hærede, in dolo eſſe videtur.*

6 *Creditor, ſi pecuniam oblatam accipere recuſet, & poſtea reperto debitore, cum non valentem ſoluere interpellet, dicitur dolo facere.*

7 *Rationis redditio non cenſetur remiſſa, etiam inter conſanguineos, & ei non præſcribitur minori ſpatio triginta annorum.*

8 *Rationem reddere tenetur ſocius, etiam de geſtis ab eius factore.*

9 *Ab ipſo factore ratio reddenda erit, ſi ab omnib. ſociis communiter deputatus fuit.*

10 *Præoccupatio agendi inter ſocios locum non habet.*

11 *Socii omnes, ſi adminiſtrauerunt in diuerſis locis, quilibet ſuæ adminiſtrationis rationem reddere tenetur.*

Quilibet ſimiliter ſuæ adminiſtrationis rationem reddere tenetur, ſi adminiſtrauerūt in diuerſis apothecis, & in diuerſis exercitiis.

12 *Si pariformiter adminiſtrauerunt in eadem apotheca, & in eodem exercitio, cenſentur ſe ad inuicem liberaſſe a redditione rationis, & dicitur inter eos inducta mutua compenſatio.*

13 *Compenſatio doli & culpæ admittitur inter ſocios.*

14 *Si autem vnus plus alio adminiſtrauit, & plus de rebus ſocietatis habuit, rationis redditio remiſſa, & compenſatio facta non cenſetur.*

15 *Ratio, vbi a quolibet ſocio reddenda eſt, vno petente, quod reddatur, alter opponere poteſt, quod etiam a petente reddatur.*

16 *Exceptione non adimplementi pro parte agentis, oppoſita a Reo, poteſt Iudex repellere actorem.*

17 *Ratio a ſocio non eſt reddenda, quando ſibi remiſſa fuit poſt adminiſtrationem.*

Rationis redditio remitti non poteſt ante adminiſtrationem, quia dolus futurus remiſſus diceretur.

Rationis redditio an probetur remiſſa per literas continentes: Non voglio, ch'à niſciuno date mai conto di quello, che hauete hauuto. nu. 19. 21. 22.

18 *Collatio ceſſat in ſucceſſione collateralium.*

20 *Literæ probant contra ſcribentem.*

23 *Dos conferri debet, vbi collationis eſt locus.*

24 Filia

24 *Filiæ fœminæ ſuccedunt patri cum maſculis de Iure communi.*

25 *Niſi excludantur a ſtatuto.*

26 *Fœmina ſimpliciter excluſa a ſtatuto perpetuo cenſetur excluſa.*

27 *Fœmina excluſa cum dictionibus, donec & quouſque, cenſetur excluſa ad tempus.*

28 *Fœmina poſt mortem maſculorum an reintegrentur ad ſucceſſionem, prout ex nunc, ſiue prout ex tunc.*

29 *Collatio inter filias reintegratas fieri debet, vt etiam patri ſuccedant, & nu. 33.*

30 *Collatio vt locum habeat, tria requiruntur, quæ procedunt in filiabus reintegratis.*

31 *Ius ſuitatis tranſit in monaſterium.*

32 *Filia reintegrata dicitur reintegrata ad legitimam ætatem.*

34 *Filia monialis retinet iura ſuitatis.*

35 *Reddere rationem importat, quod quis computa tradat, & reliqua reſtituat.*

36 *Rationem reddere liberatus, nihilominus rationem reddere, & reliqua reſtituere tenetur, & ſolus liberatus intelligitur ab exactiſſima, anxia, & ſtricta rationum redditione.*

37 *Dolus verus futurus, neque tacite, neque expreſſe remitti poteſt.*

38 *Dolus præſumptus nõ cenſetur remiſſus, remiſſa redditione rationis.*

39 *Dolus verus in committendo dicitur, quando reliqua non reſtituuntur.*

40 *Reliqua extare præſumuntur, niſi ea non extare doceat adminiſtrator.*

Liber adminiſtratoris probat contra eum, etiam ſi ſit ſcriptus manu alterius de eius commiſſione.

41 *Remiſſione generali ſtante inter viuos, dolus præteritus remiſſus cenſetur, ſecus in vltima voluntate.*

42 *Dolus verus præteritus remiſſus non cenſetur.*

43 *Acceptilatio vtcunque generalis non comprehendit dolum.*

44 *Dolus verus per verba generalia remiſſus non cenſetur.*

45 *Tranſactio facta per verba generalia, reſtringitur tantum ad ſpecificata.*

46 *Liberatio de debitis facta a teſtatore intelligitur ſolum de debitis tempore teſtamenti.*

47 *Liberatio non extenditur ad ignorata.*

48 *Liberatio non comprehendit dolum, facta in actione generali.*

49 *Liberatio non comprehendit dolum præſumptum, quando aliquid adeſt, vel adeſſe præſumitur penes eum, cui remittitur.*

50 *Remittere eſt donare, & donationis ſemper præſumptio excluditur, vbi alia coniectura capi poteſt.*

51 *Donatio non præſumitur inducta, ſi a me petis, quod tibi donem talem rem, & ego reſpondeam, non tantum iſtud, ſed quicquid tibi placet.*

52 *Verba generalia ad complacentiam prolata nihil diſponunt.*

53 *Liberatus a redditione rationum, ſi conficit librum, in quo conſtet eum eſſe debitorem, ſibi præiudicat.*

54 *Liberationem non acceptare a redditione rationum dicitur ille, qui conficit librum rationum, etſi vtatur eo, cum proteſtatione, quod non intendit venire contra liberationem.*

55 *Ratio reddita præſumitur ſtante temporis diuturnitate, & amplius reddi non debet, ſecundum aliquos requiritur tempus triginta annorum, ſed ſecundum alios ſufficit decennium, & nu. 56.*

56 *Actioni pro ſocio non præſcribitur minori ſpacio triginta annorum.*

57 *Ratio reddita præſumitur, ſi ſocij per decennium bona diuiſa poſſiderunt.*

58 *Ratio reddita non præſumitur per decennium, ſi bona non ſint diuiſa.*

59 *Rationes redduntur aliquando etiam ſocietate durante, & nu. 60.*

61 *Socius, qui adminiſtrauit prius conueniri debet.*

62 *Hipotheca tacita non inducitur ex cauſa adminiſtrationis.*

63 *Rationes ſibi oſtendi petens ante finem ſocietatis, tenetur iurare non petere animo calumniæ.*

64 *Rationes reddere an poſſit recuſare ſocius ſub prætextu, quod alter ſocius prius eas non reddiderit.*

ORdo propoſitus in procœmio tractatus
expoſtulat, vt viſo qualiter ſocietas diſ-
ſoluatur, modo videamus, quis ex ſocijs, &
qualiter reddere rationem teneatur? Regula
1 conſtituenda eſt, quod ſocius, qui † admini-
ſtrauit, rationem reddere tenetur, quilibet
enim adminiſtrator rationẽ reddere debet,
iuxta dictum Euangelij: Redde rationem vil-
licationis tuæ. Luc. cap. 16. & habetur in cap.
qualiter & quando, de accuſat. & iſtam con-
cluſionem, quod dubium aliquod nõ habeat
tradit Ruin. conſ. 29. num. 11. & 12. lib. 5. &
poſt eum Rota Genuenſ. deciſ. 58. ſub num.
2. & late, & ad ſatietatem hanc cõcluſionem
comprobant Roland. conſil. 49. lib. 1. & Me-
noch. in tractat. de arbitr. iudic. caſu 209. Cra-
uet. conſ. 433. nu. 4. lib. 3. Et de ſocio, qui ad-
miniſtrauit, quod rationem reddere tenea-
tur, tradit Petr. de Vbald. in tractat. de duob.
fratr. part. 12. ſub num. 1. Socin. conſ. 24. nu.
37. & conſ. 46. num. 2. lib. 1. Iaſon conſ. 4. nu.
1. & num. 3. lib. 1. Ruin. conſ. 54. nu. 8. & conſ.
101. num. 13. lib. 1. Bero. conſ. 29. num. 9. li. 3.
& conſ. 113. num. 32. lib. 2. Pariſ. conſ. 82. nu.
22. & conſ. 84. num. 28. & conſ. 88. nu. 6. lib. 1.
Menoch. d. caſu 209. num. 3. Rota Genuenſ.
deciſ. 19. nu. 3. & deciſ. 116. num. 2. & deciſ.
165. num. 6. & deciſ. 173. num. 17. & deciſio
183. in fin.

Et non ſolum ipſe ſocius, ſed etiam ipſo
2 † defuncto, eius hæredes rationem reddere
tenentur, l. 3. §. hæc actio. ff. de negoſt. geſt. l.
tutelæ, & l. omnes. C. de arbitr. tutel. Roman.
conſ. 413. quod primam, in qua quæritur, in
princip. Dec. conſ. 110. num. 7. lib. 1. Rota Ge-
nuenſ. deciſ. 203. num. 2. Quod tamen decla-
3 ratur † non procedere, ſi per eum ſtetit, cui
erat reddenda, quominus a defuncto redde-
retur, ita tradit Cephal. conſ. 8. lib. 1. Maſcar.
in tractat. de probat. concluſ. 1256. nume. 13.
Menoch.

Menoch.conſ.988.nu.7.lib.10. Et hoc ea ra-
tione,quia hæredes cenſentur ignari, & ma-
le inſtructi eorum,quæ a defuncto geſta fue-
runt.l.qui in alterius.ff.de reg.iur. & l.fin.ff.
pro ſocio, quorum Iurium auctoritate Iaſ. in
l.qui Romę.§.Augerius,colum.penult.verſ.
vtramque rationem,ff.de verbor.oblig. poſt
4 cæteros concludit,multum † æquum eſſe, ra
tione naturali inſpecta,ſi quis promiſerit ſol
uere , quod Titius debet,quod teneatur ſo-
lummodo,ſi debiti calculatio, & liquidatio
facta fuerit cum Titio,nō autem ſi facta fue-
rit cum ſuis hęredibus,qui veriſimiliter non
ſunt inſtructi de geſtis per Titium;imo vero
ignorant gęſta per ipſum Titium , qui bene
ſciebat,quomodo res ſe habebat, & ſuarum
defenſionum poterat eſſe edoctus. Et hoc
maxime æquum,& ſecundum naturalem ra-
tionem , maxime procedere debet inter ſo-
cios,intra quos Iura fraternitatis ſeruantur ,
l.verum , in princip. ff.pro ſocio, conſiderat
Cephal.d.conſ.8.num.4.Et cum per eum ſte-
terit,cui erat reddenda ratio, quominus red
deretur,pro reddita videtur, quod ſit haben
da.l.iure ciuili.ff.de cond. & demonſt.l.in iu
re ciuili,ff.de reg.iuris.Soc.in l.Iulianus.la 1.
nu.7.ff.de condit.& demonſtr.Alex.cōſ.121.
circa med.lib.6.

Et hoc eo magis ſuadetur , quia mora ſua
vnicuique nociua eſſe debet,l.ſi ſeruus.§.ſe
quitur,ff.de verbor.oblig.Et ille, cui erat ra-
5 tio reddenda,ſi † diſtulit , ne ei redderetur ,
petendo modo, quod eo mortuo , a quo erat
reddenda,reddatur,videtur quod dolo agat,
& quod non debeat audiri, per ea,quę tradit
Caſtr.in l.ſi Reus paratus,colum.2.verſic. in
textu.ibi,qui præſenti dominio.ff.de procu-
rat.vbi dicit, præſumendum eſſe contra illū,
qui interpellatus non ſoluit, & poſtea ſe pa-
ratum ſoluere offert, quādo nemo adeſt,qui
ſolutionem recipiat. Et è contrario,ſi credi-
6 tor † pecuniam oblatam accipere recuſet,&
poſtea reperiat debitorem,& eum nō valen-
tem ſoluere interpellet, creditorem doloſe
facere dicit,l.emptorem.in fin.vbi Gloſ. no-
tabilis.ff.de action.empt. & in l.illud. verſic.
omnia integra,ff.de peric.& comm.rei vēdi.
Differendo enim ille,cui reddenda eſt ratio,
ne ſibi reddatur,cum eam petendo ab hære-
dibus videatur doloſe petere , cum ipſi non
ſint bene informati,quod vtique ſtante dolo
audiri non debeat,dicendum videtur.Et hāc
opinionem tenet idem Cephal.in conſ.466.
lib.4.vbi ſub num.24.declarat, a ſe dicta con
ſilio 8.lib.1.procedere ſolummodo, quando
7 ille,cui erat † reddenda ratio,quominus red
deretur diſtulit,& vult,quod ſi ſtetit per plu
res annos, quod redditio rationis petita non
fuerit inter ſanguine coniunctos nō per hoc
cenſetur renunſium , quod non poſſit peti ab
eius hæredibus,quia redditioni rationis non
præſcribitur minori ſpacio triginta annorū .
l.aduerſus,vbi Gloſs. & Dd.ff. de neg. geſt.l.
tutores.C.arbitr.tut.Et nemo ius ſuum remit
tere velle cenſetur, quod ſcit duraturum vſ-
que ad annos triginta.l.cum annum. ff.de ſo
lut.l.ſicut.§.nō videtur.ff.quibus mod.pign.
vel hypothec.ſoluit.

8 Socius non ſolum ſi adminiſtrauit † ratio-
nem reddere tenetur, ſed etiam ſi Factorem
ad adminiſtrandum deputauit,quia ipſe ad-
miniſtraſſe dicitur, vt habetur in l. filiæ inte-
ſtato,& ibi per Gloſſ.ff. de ſolut. Franc. Luc.
in tractat.de priuileg.fiſc.p.vlt.quæſ.38. Ad-
dent.ad Alexan. in conſ.47. in verſ. admini-
ſtrabat.lib.1.Et ſi per communem Factorem
9 ſocietas † adminiſtrata fuit,ipſe ſocijs ratio-
nem reddere erit obligatus, & ſi vnus ex ſo-
cijs egit contra eum , & ſuam partem conſe-
cutus fuit , & alter non poſſit ſuam partem
conſequi,quia Factor non ſit ſoluendo, pro-
pter æqualitatem,quæ inter ſocios ſeruanda
10 eſt , ſocius partem † exactam communicare
erit obligatus, ita tradit Petrus de Vbal.d.p.
12.ſub num.1.verſ.item ſi ſocij , per text. in
l.verum.§.ſi iuratus,& in l.actione, §.ſi com
munis pecunia. ff. pro ſoc. vbi habetur inter
ſocios conditionem occupantis non eſſe me
liorem,ſi debitor non ſit ſoluendo, & hoc eſ
ſe ſpeciale in ſocietate, tradit Gloſ.in l.ſi Ti-
tius.in verſ.conſecuturum . ff. pro ſoc.Si ſo-
11 cij omnes adminiſtrauerūt, quis † rationem
reddere teneatur,diſtinguēdum eſt, aut om-
nes adminiſtrauerunt in diuerſis locis,aut in
eodem loco. Si in diuerſis locis adminiſtra-
uerunt, quilibet ſuæ adminiſtrationis ratio-
nem reddere tenetur,quia adinuicem prępo
ſiti cenſentur, vt dixi ſupra cap.30.num.14.
Si in eodem loco; aut id fecerunt in diuerſis
apothecis,ſeu diuerſis exercitijs,& eſt dicen
dum, quod ad inuicem rationem reddere te
neantur, quia cenſentur ad inuicem præpo-
ſiti , vt dixi in d.cap.30. num.14. aut id fece-
runt in eadem apotheca , ſeu eodem exerci-
tio,& hoc caſu , ſi quilibet ex ſocijs pariſor-
miter adminiſtrauit, & fuerunt in pari culpa
& in pari negligentia , cenſentur ſe adinui-
cem liberaſſe a redditione rationis , & dici-
tur inter eos inducta mutua compenſatio l.
ſi ambo.ff.de compenſat. Cuius verba ſunt:
12 Si ambo ſocij parem negligentiam † ſocieta
ti adhibuimus, dicēdum eſt deſinere nos in-
uicem eſſe obligatos , ipſo Iure compēſatio-
ne negligentiæ facta. Simili modo probatur,
ſi alter ex re communi aliquid perceperit,al
13 ter † tantam negligentiam exhibuerit , quæ
eadem quantitate æſtimatur , compenſatio-
nem factam videri,& ipſo Iure inuicem libe
rationem . Si quis igitur compenſare potens
ſoluerit , condicere poterit , quaſi indebito
ſoluto,& verba omnia legis apponere volui
quia maxime vtilia ſunt, vbi inter ſocios de
compenſatione doli , & culpæ ageretur .
Et quod talis compenſatio admittatur inter
ſocios , qui pariformiter adminiſtrauerunt ,
& fuerunt in pari negligentia,& in pari cul-

pa,

pa, tenet Caſtrenſ.conſ.126. non ſequendo
ordinem lib.2. Alex. in conſ.47. num.11.&
ibi Add.lib.1.Rimin.ſen. conſ.300. num.53.
lib.2.Rimin.iun.conſ.280. num.15. lib.3. Si
autem non pariformiter adminiſtrauerint,
14 ſed † conſtet, quis plus adminiſtrauerit, &
ad quem pecuniæ, & res ſocietatis deuene-
rint in maiori quantitate, talis compenſatio
inducta non cenſetur, & rationis redditio re
miſſa non præſumitur, & quilibet ſuæ villica
tionis rationem reddere tenetur, Angel. in
conſilio 285.colum.6. verſicul. & ſi inter di-
ctos.Caſtrenſ.d.conſ.126. lib.2. late Bero. in
conſ.191.num.34. libro 1. & nouiſſime Ma-
ſcard.in tractat.de probat.concluſ.1256.nu.
6.& ſequent.

15 Et vbi a quolibet ex ſocijs † ratio reddi de
bet ſocio petenti, quod ab altero ſocio ratio
reddatur, opponi poteſt, tu non reddidiſti, &
non adimpleuiſti pro parte tua.l. Iulianus.§.
offerri.ff.de act.empti.l.cum proponas.C.de
pactis.cap.peruenit.§.2. de iureiur. Nã cum
vna ſit eiuſdem negociationis adminiſtratio
facta a duobus, conueniens eſt etiam, quod
inſimul ab adminiſtrationibus ratio redda-
tur, vt quid ſit in negociatione, vt fieri debet
16 cognoſcatur. Et ſi ab eodem fonte † pendet,
nempe ab eadem negociatione, & admini-
ſtratione, quod ratio reddatur, iſta exceptio
tu non reddidiſti pro parte tua, ab eodẽ fon-
te proueniens, certe eſt dicendum, quod op-
poni poſſit, cum, quando exceptio prouenit
ab eadem obligatione, poſſit Iudex non ad-
mittere agentem.l.cum qui ita. §.qui ita, ff.
de verbor.oblig.ita declarat Rimin.ſen.dict.
conſ.300.nu.54.& ſeq.lib.2.& eum ſequitur
Rimin.iun.ibi in addit.& in d. conſ.280. nu-
mero 15.lib.3.

Rationes a ſocio reddendę non erũt, quan
17 do earũ † redditio ſibi remiſſa fuit, ſed duo
caſus ſunt conſiderandi. Primus eſt ante ad-
miniſtrationem, & ea durante. Secundus eſt
poſt completam adminiſtrationem. In pri-
mo caſu, quia dolus futurus remiſſus cenſe-
retur, ideo quod talis remiſſio non valeat, di
cendum eſt ſecundum ea, quæ dixi ſup.c.20.
In ſecundo, quia agitur de remiſſione doli
prętериti, dicendum eſt, remiſſionem valere.
Gloſſ.& Dd.in l.ſi vnus, §.illud, ff. de pactis.
An vero probetur liberatio a redditione ra-
tionis per literas eius, cui ſunt reddendæ, ſi
in eis contineatur, non voglio, ch'à niſciuno
diate mai conto di quello, che hauete hauu-
ro, ponit Bero. q.21. & poſt eum Maſcard. in
tract.de probationib.concluſ.626.& conclu.
1256. Et quia late de hac re ſcriptum fuit a
Patre meo, ideo hic eius conſilium appone-
re opportunum iudicaui.

Deceſſit Dominus Viuianus ab inteſtato,
relictis Antonio filio maſculo, & tribus filia-
bus fœminis, quarum vna fuit dotata a ma-
ritata a fratre, & aliæ duæ ſimiliter dotatæ a
fratre ingreſſę fuerunt monaſterium monia
liũ S. Nicolai. Antonius Romæ degens ſuo-
rum bonorum adminiſtrationem reliquit di
ctæ eius ſorori maritatæ, quæ vidua remanſe
rat, & deceſſit ab inteſtato, & abſque filiis.
Ideo hodie agitur de diuiſione hæreditatis
fraternæ facienda inter dictas tres ſorores.
Moniales dicunt, diuiſionem æqualiter eſſe
faciendam, & viduam teneri conferre ſuas
dotes, & ſimiliter ipſæ offerunt proprias do-
tes velle conferre, & dicunt viduam teneri
de bonis fraternis adminiſtratis reddere ra-
tionem, & reliqua. Econtra vidua dicit, licet
18 bona fraterna † ſint inter eas diuidenda pro
æquali portione, tamen dotes non eſſe con-
ferendas, quia in ſucceſſione collateralium
ceſſat collatio, quę ſolummodo locum habet
in ſucceſſione aſcendentium. Gloſſ.fin. in l.
1.& ibi Caſtrenſ.C.de legit.hæred.Iaſ.in l. ſi
emancipati, ſub num.27.C.de collatio.Bero.
conſ.53.num.20.lib.1.Afflict.deciſ.161.Boe.
deciſ.302.num.3.& de communi teſtatur, e-
tiam ſi agatur de bonis profectis a fratre, de
cuius hæreditate agitur. Vaſqui. de ſucceſſ.
progr.§.19.nu.28. Et dicit non teneri ad red-
19 dendam † rationem & reliqua de bonis ad-
miniſtratis, quia fuit ab eius fratre liberata,
vt conſtat in eius literis, in quibus huiuſmo-
di verba legũtur: Circa il tenerne di ciò con
to, io non me ne curo, perche tra voi, & me
non intendo, ch'ancora ſia partito niente, &
di quello, che hauerò io ſempre inſieme con
me ve lo goderete. Et in alijs literis habẽtur
huiuſmodi verba: Non mi fate più di queſti
torti, in dimandate quello, ch'è voſtro, ma
pigliate tutto quello che vi fa biſogno, ſen-
za che mai più me ne ſcriuiate, & però fate
che lo fiate ſenza riſpetto alcuno, che ſe fa-
rete altrimenti farete coſa, che mi diſpiace-
rà grandemente. Et in alijs literis habentur
iſta verba: In quanto poi alli denari, che mi
auuiſate, che hauete ſpeſo in comprare be-
ſtiame, hauete fatto molto bene, & quando
haueſte fatto altrimenti, & che non vi foſte
valuta delle coſe di voſtro fratello, perche
voſtre ſono, che mi haureſte fatto grandiſ-
ſimo diſpiacere. Nam dicit, quod literæ præ-
20 fatæ † probant contra fratrem ſcribentem,
cap.2.de fid.inſtrum.vbi Abb.num.8.& Dec.
num.15.& per Dd. communiter in l. admo-
nendi.ff.de iureiur.vbi Iaſ.in repert.nu.135.
& Rep.num.133.late Maſcard. in tractat. de
probat.concluſ.626.in princip.& concluſio.
1256. in princ. Et quod ex dictis verbis pro-
21 batur † liberatio a redditione rationis, vt tra
dit in puncto Bero. q.21. relatus a Maſcard.
in d.tractat.de probat.concluſ.380. num.17.
& d. concluſ.1256. & mouetur Berous, quia
dicit, quod certi & clari Iuris eſt, quod ille,
cuius negocia gerũtur, vel geſta ſunt, poteſt
gerẽti remittere redditionem rationum do-
li, & reliquorum, vt eſt textus in l.cum ita.in
l.Lucius, in l.ſi quis rationes, & in l.Aurelius
§.Caius, & ibi Bart. ff.de lib. legat. Et poteſt
etiam.

22 etiã fieri remiſſio † redditionis rationis pro
adminiſtratione futura,ſed qđ iſta non com-
prehendit dolum in adminiſtratione com-
miſſum,etiã ſi expreſſum fuiſſet,vt per Bart.
in d.§.Caius,verſ.ſed quid ſi relinquitur, &
in quæſt.45. lib.1. Et dicit , quod differentia
eſt,an remiſſio & liberatio rationis fiat in vl-
tima voluntate , vel inter viuos, quia in vlti-
ma voluntate in dubio dolus præteritus non
cenſetur remiſſus , ſed inter viuos remiſſus
præſumitur. allegat Gloſs. quam dicit ſingu-
larem in l.actione.C.de tranſact.& Bald.in l.
cum neceſſitas . C. de fideicommiſſ.& dicit ,
quod eſt de mente Bart.in d.§.Caius.colum.
3. & iſta diſtinctio eſt a Dd. communiter ap-
probata,vt dicit Curt.in d.l.actione , in fin.
His tamen non obſtantibus mihi dicendum
videtur,tam in primo, quam in ſecundo du-
bio ad fauorem Monialium contra viduã eſ-
ſe iudicandũ. Inquam in primo dubio, quia,
vt agentes pro vidua fatentur,quando agitur
de ſucceſſione aſcendentium , habet locum
collatio,ideo hic dotes conferri debẽt, quia
vbi collatio locum habet, dotes conferũtur;
Et hic collatio habet locum,quia agitur non
de ſucceſſione fratris, vt ex aduerſo præſup-
ponitur, ſed de ſucceſſione patris,qui deceſ
ſit,nullo condito teſtamento .

Quod dotes conferantur, vbi locum colla
23 tio † habet, eſt text.& ibi Dd.in l. filiæ dotẽ.
C.de collat. Vaſq.de ſucceſſ. progr.§.19.nu.
13.Surdus quæſt.219.num.2.lib.2.Decian.in
conſ.2.num.87.lib.2.Cephal.conſ.734.num.
18. lib.5. Et quod in præſenti agatur de ſuc-
ceſſione in hæreditate patris manifeſtatur ,
quia de Iure communi cum Antonio filio ma
24 ſculo † fœminæ omnes pro æquali portione
ſucceſſerunt.l.maximum vitium. C.de liber.
præter.§.1. Inſti. de hæred.quæ ab inteſt.de-
fer.§.1.in auth. de hæred.ab inteſt. ven. Go-
meſ.lib.1.var. reſolut.cap.1. num.2.& ſequ.
Craſ.in §.ſucceſſio ab inteſtato . quæſtion.2.
in princip.

Neque obſtat dicere,quod fœminæ fuerũt
25 excluſæ , & ſolus † maſculus ſucceſſit , quia
habemus decretum,cuius diſpoſitione attẽ-
ta fœminæ excluduntur , & maſculi admit-
tuntur,& validum eſt,& iuri communi dero
gare potuit,vt per Lap. alleg.100. num.1. &
alleg.101.num.2.Rolan.conſ.55.num.11.lib.
1.Paul.de Monte Pico. conſ.41.num.1. Quia
26 reſpondetur, quod iſta ſtatuta , † & decreta
excludentia fœminas , quæ ſunt in vniuerſa
Italia,ſunt in duplici differentia. Nã quidam
excludunt eas ſimpliciter, quidam vero ſub
conditione, donec, & quouſque maſculi ſu-
perfuerint. Et ſi verum ſit,quod fœmina pri
mo modo ſimpliciter ſimul excluſa ſemper
remaneat excluſa,vt per Gabriel.in titul. de
ſtat.concl.4.in princ.vbi infinitos citat,& de
communi teſtatur, tamen veriſſimum eſt ,
quod ſecundo modo excluſa nõ dicitur per-
petuo excluſa , ſed ſolummodo ad tempus,
donec,& quouſq; maſculi ſuperſunt , vt per
Gabriel.d.conclu.4.num.9.Decretum vero ,
27 de quo agitur, non excludit † fœminas ſim-
pliciter,ſed, vt in eo legere licet,donec, &
quouſque maſculi ſuperfuerint . Nam quic-
quid dicat Chaſſa.in quęſt.55.in 2.dub. ſtan-
tibus dictis verbis,donec,& quouſque,ſolũ-
modo ad tempus,& viuentibus maſculis ex-
cluſæ dicuntur,& in eis deficientibus,ad pa-
tris ſucceſſionem reintegrantur , iuxta iuris
communis diſpoſitionẽ . Bart.in l.fi.§.quan-
do.ff.ad Trebell.Bal.in cap.1.§.1. in fin. Epi-
ſcopus,vel Abbas, & in conſil.69. lib.1. & in
conſ.43.lib.2.& in l.ſi quis poſthumus,num.
3.ff.de lib. & poſthum. & ibi Imol. Caſtrenſ.
Aret.Alex.& Iaſ.Abb.in quæſt.92.nu.4. li.2.
Auchar.in conſ.220.in 1.dubio. Alex.in cõſ.
13.num.21.lib.3.Capra.in conſ.75.nu.7.Are.
in conſ.143.ſub num.1.vbi teſtatur de com-
muni Geor.Nat.in tract.de ſtat.fœm. excl.q.
2.in fin.Tiraq.ad l.ſi vnquam.C.de reuocan.
donat.in ver.ſuſceperit.nu.194. Brun.in tra-
ctat.de ſtat.fœm.excl.art.10.quæſt.5. ſub nu.
67.verſ.in contrarium.Socin.in conſ.92.ſub
num. 13. vbi teſtatur de communi , & quod
ita in practica ſeruatur Senis,& de magis cõ-
muni teſtatur in cõſ.64.num.15.lib.1, & poſt
eum Gabriel.d.tit. de ſtat.concl.4. ſub num.
9.Simon de Prætis conſ.22.num.1. Natt.cõſ.
321.num.12.lib.2. Socin.iun. in conſ.1.in 1.
dubio.lib.1.Menoch.in conſ.105.num.17.&
nu.75.lib.1.& in conſ.220.nu.52.lib.3. Rim.
iun.conſ.31.nu.19.lib.1. & conſ.455.nu.12.
lib.4.Puteus deciſ.144.lib.2.Ceph.in conſil.
404.num.19. lib.3. Gabr in conſ.7. nu.10. &
in conſ.86.nu.2.& in cõſ.87.nu.1.li.2.Decia.
in conſ.9.nu.19.lib.3.

Neque ſimiliter obſtat,ſi dicatur, quod fę-
28 minæ † deficientibus maſculis admittantur,
non prout ex tunc,ſed prout ex nunc ; tan-
quam hæredes anomalæ , contra regulas iu-
ris communis,& ideo in eis ceſſet collatio,&
quod ita videatur tenere Bal. in conſ.43. lib.
2.tradit Brun.in d.tract.ſtat. fęm. exclu.artic.
10.q.5.ſub num.86. Reſpondetur , quod iſta
opinio eſt multum controuerſa , an fœminæ
admittantur poſt mortem maſculorũ ad hæ-
reditatem patris,prout ex tũc, ſiue prout ex
nunc,& in hac queſtione tres adſunt opinio
nes . Vna eſt Bartol.in d.l.fin.§.quando.ff.ad
Tertullian.quod fœminę admittantur prout
ex tunc , & quod interim eorum portiones
ſtent in ſuſpenſo. Altera eſt opinio Bal. in l.
2.C.de lib.præter. quod maſculus viuens ſit
hæres in totum,& fœmina vti hæres anoma-
la mortuo maſculo prout ex nunc admitta-
tur. Tertia eſt opinio , quod fœmina non ad-
mittatur mortuo maſculo vti hæres ab inte-
ſtato, ſed ex diſpoſitione ſtatuti, quaſi ſtatu-
tum eo caſu auferat maſculis,& det fęminis,
ita tenere aliquos,ait collegiſſe ex Bald.in d.
l.ſi quis poſthumos.§.1.ff.de lib.& poſthũm.
Gabrie.d.conſ.7.ſub num.11.lib.2.Et tam de
prima ,

prima, quam de ſecunda adſunt Dd. qui teſtantur de communi, & de magis communi opinione. Nam quod opinio Bart. ſit communis, tradit Diplouat. in addit. ad Bart. in q. 11. lib. 1. & eam dicit magis communẽ poſt Ant. & Alex. Iaſ. in d. l. ſi quis poſthumus. §. 1. ſub num. 5. & ſub num. 9. & quod eam tamquam magis communem ſequuta fuerit Rota Roman. tradit Gabriel. d. conſ. 7. nu. 16. lib. 2. Et quod opinio Bal. ſit cõmunis, teſtatur Corn. in d. l. 2. nu. 2. in fin. C. de lib. præt. & eam etiã magis communẽ teſtatur Brun. in tract. fin. excluſ. art. 10. ſub nu. 83. & Gabr. d. conſil. 7. nu. 19. & nu. 20. lib. 2. Et in hac Doctorũ controuerſia, quid ſit tenẽdum, maxime eſt hæſitandum, & ideo pro certo poni nõ poteſt, quod collatio locum non habeat, quia fœmina admittatur, prout ex nunc, & non prout ex tunc, cum ſuſtineri poſſit, quod habeat locum collatio, quia fœmina ſecundum alia opinionem admittatur prout ex tunc, & nõ prout ex nunc.

Sed dimiſſa hac controuerſia tenendũ eſt,
29 collationem inter dictas ſorores † fieri debere. Quia licet ſint varij Doctores, qualiter & quomodo fœminæ excluſæ poſt maſculos reintegrentur: tamen in hoc conueniunt, quod reintegrentur, & quod ad iuris cõmunis diſpoſitionẽ reuertatur, ita expreſſe tradit Bald. in d. l. 2. ſub nu. 8. C. de lib. præt. in il lis verbis: Nam ſtatutum excludit regulas iuris communis excludendo filiam ad tempus vitæ fratris, ſed poſtea includendo & reintegrando ipſam ad ſucceſſionem, argum. l. ſtatu liberum. §. Stichum. ff. de leg. 2. & ſubiungit, quod mortuo filio redit filia ad cauſam inteſtati, & ſic cauſa, quæ in medio tempore obſtitit mulieri, deficit per mortem maſculi, ita quod fœmina poteſt ſuccedere ſine obſtaculo, & expreſſe idem tradit Bald. in d. l. ſi quis poſthu. §. 1. num. 4. ff. de lib. & poſth. vbi dicit, quòd mortuo maſculo fœmina redijt ad ius commune. Igitur ſi fœminæ ad ius cõ-
30 mune † reuertuntur, collatio locũ inter eas habere debet, cum, vt ſupra dixi, collatio dotium inter ſorores ſuccedentes in hæreditate paterna facienda ſit, & hoc verũ eſſe clarius deducitur conſiderando, quòd tria ſunt neceſſaria ad hoc, vt locum collatio habeat, vt per Iaſ. in d. l. ſi emancipati. nu. 30. vſque ad 36. C. de collat. Primo, quod ſuccedentes veniant ex capite vnde liberi. Secũdo, quod ſint in primo gradu. Tertio, quod ſuccedant ex tit. vniuerſali, & iſta tria ſimul in præſenti ſucceſſione concurrunt. Nã, vt dixi, mortuo maſculo, & ſic remoto impedimento, iſtæ filiæ redeunt ad ius commune, & ſuccedunt pro æquali portione, & ſic verificatur primũ requiſitum. Et ſuccedunt ita, vt tot partes hæreditatis ſint faciendæ, quot ſunt perſonæ, computato maſculo, & ita verificatur ſecundum requiſitum, cum maſculus & fœminæ inſimul ſuccedentes ſint in primo gradu, l. 1. & l. Iuriſconſultus. ff. de grad. cognat. & ſuccedunt in vniuerſa hæreditate, per textum in d. §. 1. in auth. de hær. ab inteſt. ven. & ſic verificatur tertium requiſitum. Et quamuis multum ſit cõtrouerſum inter Doctores, an
31 ius ſuitatis, quod † habet filia, trãſmittatur ad eius hæredes, ſi decedat ante maſculum; hoc tamen difficultatem aliquam non facit in præſenti, quia filiæ omnes viuũt, & quia, ſi dictæ Moniales non viuerent, quicquid ſit in alijs, in eis fauore monaſterij tranſmiſſioni locus eſſet, vt per Bald. in conſil. 55. lib. 5. quem refert Brun. d. tract. art. 11. num. 100. & dicit, quod hoc dictum nõ approbat; neque improbat. Et etiam nullam facit difficultatẽ dicta controuerſia. Quia licet diſcordent circa tranſmiſſionem, tamen in hoc omnes conueniunt, quod per tale ſtatutum ius ſuitatis non eneruetur, ſed tamen ſuſpendatur, vt per Brun. d. art. 11. nu. 94. vbi teſtatur de magis communi. Et licet etiam Dd. diſcordent,
32 an fœmina † ita excluſa à ſtatuto dicatur excluſa à legitima: tamen concordant, quod, ſi ſit excluſa poſt maſculi mortem, dicatur reintegrata, & reducatur ad terminos iuris cõmunis, perinde ac ſi ſtatutum nunquam factum fuiſſet. Gabriel. in conſil. 87. num. 1. & 2. libro 2. Rimin. iun. conſil. 455. numero 20. libr. 4.

Et ita ex prædictis collationem eſſe faciendam omnino tenendum eſt, nec verum eſt, quod Bald. in d. conſ. 43. libr. 2. teneat, prout Brunus opinatur, collationem non eſſe faciendam, quinimo in libro meo dicit expreſſe, quod ſi ſtatutum excludit filiam, non excludit eam ſimpliciter, ſed ad tẽpus, donec
33 ſuperſtiterit maſculus, & ideo † defuncto maſculo reducitur ad ſtatum, quẽ habet de iure communi, vt collata dote ſuccedat pro virili, vt patet vi tẽporalis dictionis, donec, & ita indiſtinctè à filia reintegrata collationem eſſe faciendam, tenet Brun. dict. art. 10. ſub nu. 86. & Gabriel. d. conſil. 7. num. 23. lib. 2. Neque in præſenti difficultas aliqua inſurgere poteſt ex eo, quia dictæ filiæ ſunt mo-
34 niales. Quia licet filiæ per ingreſſum religionis eximantur † à patria poteſtate: tamen in reliquis retinent omnia iura, & omnia priuilegia ſuitatis, vt per Gomeſ. libr. 1. variar. reſolut. capit. 9. numero 10. Craſſ. in tract. de ſucceſſ. ex teſtam. & ab inteſt. in §. ſuitas. q. 4. numero 8. & reſtantur de communi opinione. In ſecundo dubio ſimiliter dico, moniales iuſtitiam fouere, non obſtantibus traditis à Betoe dicta quæſtio. 21. Nam aut dictæ literæ ſunt intelligendæ quoad futuram adminiſtrationem, aut quoad præteritam.
35 Si inquam † ſunt intelligendæ quoad futuram adminiſtrationem, quia reddere rationem importat, quod quis computa tradat, & reliqua reſtituat. lege cum ſeruus. ff. de condit. & demonſtr. leg. non ſolum. §. is qui rationes. ff. de lib. leg. l. bona. §. fin. ff. de verb. ſignific.

ſignific.Afflict. deciſ.157. Crauet.conſ.231.
num.2.lib. 2.Rota Genuenſ. deciſ.191.nu.4.
& deciſ.209.nu.2.& ideo contra non traden
tem computa, & non reſtituentem reliqua
datur iuramentum in litem, ad probandam
eorum quantitatem,& valorem ad eius ma-
nus peruentorum,vt per Plot.ad l. ſi quãdo,
num.194.C.vnde vi. Dico, quod liberatus a
36 reddendis † rationibus de futura admini-
ſtratione nihilominus tenetur rationes red
dere,& reliqua reſtituere, & ſolus liberatus
intelligitur ab exactiſſima,& anxia,& ſtricta
rationum redditione.l.quidam decedẽs, &
ibi Gloſ.& Dd.ff.de adminiſtr.Dd.& Bart.in
l.auxilio.§.Caius.num.8.ff.de liber.lega.An
gel.in conſ.185.Socin.in conſ.201.colum.2.
li.1.Signor.de Homod.conſ.109. & cõſ.110.
Bertrand.conſ.148. lib.3. & conſ.45. ſub nu.
10.lib.4.& conſ.96.vbi teſtatur de communi
lib.6.Barba.conſ.4.nu.8.& 9.lib.4. Bero.cõſ.
37.num.10.lib.2. Rimin.ſen. conſ.309.lib.2.
Crauet.conſ.193. num.9. lib.1. & conſ.568.
num.5.lib.4.& conſ.764.num.9.li.5. Couar.
lib.2.var.reſolut.cap.14.num.3. vbi teſtatur
de communi,Menoch.de præſumpt.libro 5.
præſumpt.164.num.1.& de magis communi
teſtatur Rota conſ.46. num.21. Et dici non
37 poteſt,quod reliqua reſtituere † non tenea-
tur, quia ex dicta remiſſione redditionis ra-
tionum dolus remiſſus cenſeatur. Nam de
dolo vero hoc non eſt dicẽdum, quia nec ta-
cite, nec expreſſe dolus verus futurus remit
ti poteſt,l.ſi vnus.§.illud,ff.de pact. Dec.in l.
in actione,ſub num.10.C.de tranſact. Coua.
d.c.14.ſub num.3.verſ.imo & hęc opinio,&
verſ.quartum.Rimin.ſen.d. conſ.309. lib.2.
Menoch.d.præſumpt.164.num.5. & nu.7.&
nu.8. in fin.teſtatur de communi Bero. d.q.
21.nu.3.& nu.4.

Nec iuuat dicere,quod dolus pręſumptus
38 † remitti poteſt, Pariſ.in conſ.49.nu.35. lib.
1.Paul. de Monte Pico in conſil.53. quia iſta
opinio a multis reprobatur,vt per Igne. in l.
contractus.num.71.in fin.ff.de reg.iur.Bero.
conſ.144.num.13.lib.1.Simon de Præt.conſ.
150.nu.57.Et quia licet remitti poſſit,tamen
in præſenti remiſſus non cenſetur, quia Dd.
omnes ſupra citati dicunt, quod per libera-
tionem a redditionis ratione, ſolummodo
intelligitur liberatus ab exactiſſima, & ſtri-
cta rationum redditione,& ſic negant,quod
fuerit liberatus etiam a dolo præſumpto. Et
quod non cenſeatur remiſſus, facit,quia do-
li remiſſio eſt in veriſimilis,Marchabr.conſi-
lio 51.numero 102. & nunquam ex liberatio
ne dolus remiſſus cenſetur,ſi aliud poteſt li-
beratio operari. Angel.in d.l.ſi vnus. §.illud.
ſub num. 1.verſic.ſequitur,& verſic.& idem
intelligitur. ff. de pact. & dolus in qualibet
generali diſpoſitione intelligitur exceptua-
rus.l. Põpon.ſcribit,§.ſed ſuperius.ff. de ne-
got.geſt.l. tres fratres. vbi Alber. ff. de pact.
Pariſ.conſ.90.in fi.lib.1.Rota cõſ.46. nu.24.
Gabriel.conſ.13.nu.19.lib.1. Etiam quia hic
39 agitur de reſtitutione † reliquorũ, ceſſat di-
cta inueſtigatio, an ſit remiſſus dolus præ-
ſumptus,quia non reſtituere reliqua eſt do-
lus verus in committendo, & non eſt dolus
præſumptus in omittendo.Couar.d.cap.14.
verſ.3.per text.in l.1.C.de in lit.iur.& in au-
th.contrà qui propriam.C.de non num.pec.
& in l.qui reſtituere,& in l.vlt. ff.de rei ven-
dicat.Et quod ſit in dolo vero,& in dolo præ
ſumpto,qui non offert reſtituere reliqua, tra
dit Crauet.conſ.446.num.14.& num.15.lib.
40 3. Et reliqua extare probatur † ex libro ab
ipſa vidua producto, qui probat contra eam,
licet ſit ſcriptus manu alterius, cum ſit ſcri-
ptus de eius commiſſione, & ab ea approba-
tus,Abb.in c.2.ſub num.10.& ibi Butr. nu.5.
verſ.quartus caſus & Felin.ſub num.31.verſ.
fallit 5.de fide inſtrument.Iaſ.in l.admonen
di,nu.112.& 114.ff.de iureiur.Beretta conſ.
117.num.2.Marchabr.conſ.18.num.133.Fe-
der.Scot.conſil.3.num.23.& 24.tom.2.lib.1.
Crauet.conſ.805.num.14.lib.5. Et extare re
liqua apud adminiſtratorem præſumuntur,
niſi de conſumptione doceatur. Ruin.conſ.
69. libro 2. Crauet.conſil.568. num.6. lib.4.
Alex.conſil.45.in princ.lib.1.Rota Genuen.
deciſ.173. numero 11. Si autem dictæ literæ
41 ſunt intelligendę quoad † præteritam admi
niſtrationem,prout loquitur Bero. in d.q.21.
ſimiliter quod vidua a reſtitutione reliquo-
rum non dicatur liberata, dicẽdum eſt, quia
nullibi in dictis literis ſcriptũ reperio, quod
ipſa liberetur a reſtitutione rerum, quę iam
deuenerant ad eius manus,ſed potius literæ
præfatæ concernunt tempus futurum, & de
futura adminiſtratione, quid ſit dicendum,
iam ſupra explicauimus.

Et dato non tamen conceſſo,quod de præ
terita adminiſtratione in eis loqueretur, ac
etiam admiſſa pro vera opinione illa, quod
ex generali remiſſione inter viuos dolus prę
teritus remiſſus cenſeatur, ſecus vero ſit in
vltima voluntate,vt per Gl.fi.& ibi Dd. com
muniter,vt per Curt.ibi in fin. C.de tranſac.
& per Bald.in l.cũ neceſſitas.C.de fideicom.
in qua opinione ſe fundat Bero. d.quæſt.21.
nihilominus vidua ſuccũbere debet. Primo
quia,vt iam dixi, nõ agitur modo de dolo in
omittendo, & ſic de dolo præſumpto, ſed a-
42 gitur † de dolo in committendo, quia reli-
qua reſtituere recuſat, & ex liberatione con
ceſſa dolus verus præteritus remiſſus non
cenſetur.Gloſſ.in l.cum neceſſitatem. C. de
fideicom.Caſtr.in conſilio 86.dubitatio ver-
titur, in fin. lib.1. & in conſil.63.ad primum
quæſitum.num.1.lib.2. Signorol.conſil.110.
nu.13.Socin.conſ.72.nu.4.lib.3.Pariſ.conſil.
84.num.32.lib.1.Menoch.in d.tract.de præ-
ſumpt.lib.5.prę ſump.164.num.10.vbi dicit,
id expreſſe probari in d. l. Aurelio. in fin. ff.
de lib.leg.
43 Et quod acceptilatio vtcũque † generalis

ad commiſſum dolum non pertineat, etiam
ſi dolum remittens non ignoret, tradit Cra-
uet. in conſ. 372. nu. 5. lib. 3. allegat Gloſ. in l.
Pomponius. verſ. ſed ſuperius, & ibi Bartol.
col. 4. verſ. venio, &c. ff. de neg. geſt. Socin. in
conſ. 105. col. 2. ante med. lib. 4. & ſubiungit
doli remiſſionem ſpecialem eſſe debere, per
text. in l. actione. C. de tranſact. & ibi Iaſ. nu.
8. late deducit, quod pro remiſſione doli nõ
ſufficiant verba generalia, cum lex requirat
verba ſpecialia, & verba ſpecialia de doli re-
miſſione in dictis literis non habemus, & ha
bemus regulam generalẽ, quod in qualibet
diſpoſitione ſemper intelligitur dolus exce
ptuatus. Curt. iun. in cõſ. 50 nu. 6. & in gene-
rali mandato ſemper intelligitur exceptua-
tus dolus. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati.
Marchabr. conſ. 51. nu. 106. Et ſi dicatur, qđ
44 dolus remiſſus † cenſeatur, quia verba ſunt
multum generalia & replicata in diuerſis li-
teris. Crot. in l. nemo poteſt, ſub num. 55. ff.
de leg. 1. Menoch. d. præſumpr. 164. num. 11.
Reſpondetur, quod licet verba ſint multum
generalia, tamen dolus verus remiſſus non
cenſetur, ſed tantum dicitur remiſſus dolus
præſumptus. Pariſ. in conſ. 84. num. 32. lib. 1.
vbi dicit, quod dolus verus præteritus cõmu
niter non tenetur, quod ſit remiſſus. Secus
autem eſt in dolo præſumpto, & ideo decla-
rat, quod ſi probari poteſt, commiſſum fuiſſe
dolum in faciendo & adminiſtrando, libera-
tio non prodeſt, & tenebitur adminiſtrator
reſtituere res in eius manibus exiſtentes, &
ita ſolummodo dolum præſumptum, & non
dolum verum remiſſum cẽſeri tenet Couar.
d. c. 14. verſ. ſecundum in fin.

Vel verius reſpondetur, quod talem gene
45 ralem † remiſſionem, prout Dd. tenentes di
ctam opinionem præſupponunt, non habe-
mus, ſed tantum habemus verba remittẽtia
rationum redditionem in futurum, & appro
bantia quædam geſta particularia a vidua in
præteritum. Et licet quoad dicta particula-
ria expreſſa liberatio a redditione rationum
dicatur inducta: tamen quod iſta ſit genera-
lis remiſſio, dici nõ poteſt l. age. & ibi Iaſ. nu.
1. & Curt. ſen. nu. 6. C. de trãſact. Et quod trã-
ſactio quantumuis facta per verba generalia
reſtringatur tantum ad ſpecificata, eſt text.
in l. ſi de certa, & ibi Iaſ. & cæteri Dd. C. de
tranſact. Imol. in q. 147. num. 16. & Simon de
Præt. conſ. 71. nu. 18. & in conſ. 150. num. 50.
Rimin. ſen. conſ. 12. lib. 1. Item reſpondetur,
46 quod licet liberatio † comprehenderet ex-
preſſa, & nota tempore, quo literæ præfatæ
ſcriptæ fuerunt: tamẽ geſta poſt literas com-
prehendere non poteſt, quia remitteretur
dolus futurus, quod fieri non poteſt, vt dixi,
& quia liberatio ſolum debet referri ad ea,
quæ iam geſta erãt tempore liberationis, ita
videmus, quod liberatio relicta a teſtatore
refertur ſolũmodo ad debita, quæ erant tem
pore teſtamenti, Capra in conſ. 68. num. 11.
47. & non poteſt comprehendere † ea, de qui-
bus Antonius ſcribens nullam notitiam ha-
bebat. Liberationes enim etſi latiſſimæ ſint,
ita, vt reſtringi nequeant ſalua ratione veri
ſermonis, tamen non prçiudicant quoad ea,
quæ clam geſta, facta & occultata fuerũt, de
quibus liberans ignorãtiam habet. l. tres fra-
tres & l. emptor. §. Lucius, & ibi Ang. & Ca-
ſtrenſ. ff. de pactis. Angel. in conſ. 144. circa
fin. Bald. in conſ. 347. lib. 4. Beto. in conſ. 177.
nu. 54. lib. 1. Iaſ. in conſ. 219. ſub num. 2. & in
fin. verſ. non obſtat. lib. 2. Menoch. conſ. 731.
lib. 8. & ſic nõ potuit dicta liberatio compre-
hendere ea, de quibus Antonius Romæ de-
gens nullam notitiã habebat. Vlterius quic-
48 quid ſit in actione † tutelæ particulari, vt
conceſſa liberatione ab ea, etiam cõprehen-
datur dolus, tamen ſecus eſt, quando quis li-
beratur ab aliqua actione generali, puta re-
rum adminiſtratione, vt eſt in præſenti, quia
nunquam cenſetur liberatus a dolo, & reſti-
tutione reliquorum, vt per Bart. in d. l. Aure
lio. §. Caius. num. 7. Couar. d. cap. 14. verſ. po-
ſtremo. Marchabr. d. conſ. 51. num. 104. Inſu-
per reſpondetur in tali liberatione in præ-
49 ſenti nec etiam comprehendi † dolum præ-
ſumptum, ex traditis a Iaſ. in d. conſ. 219. ſub
nu. 2. verſ. tertio reſpondetur. lib. 2. Nam di-
cit, quod quãdo ex dolo præſumpto aliquid
adeſt, vel adeſſe præſumitur remittenti, tũc
generalis remiſſio non extenditur ad talem
dolum, & rationem eſſe dicit, quia quando
nihil adeſt ipſi tutori, tũc dolus præſumptus
habet cauſam tranſeuntem, & purgabilem
per remiſſionem, & liberationẽ generalem
ſubſequentem, ſed quando tutori aliquid ad
eſt, tunc dolus habet cauſam permanentem,
& cenſetur ſemper durare, & ideo etiam in
ipſa liberatione ineſſe dicitur, ideo talis libe
ratio, quia continet dolum, quantumcũque
generalis non opitulatur, & ita tenere citat
Bald. in l. ſub prætextu ſpecierum, in fin. C.
de tranſactio. Nam ex libro exhibito ab ip-
ſa vidua probatur multa penes eam adeſſe,
& ab Antonio adfuiſſe, quæ ſecundum præ-
dicta faciunt, vt viduæ liberatio non proſit.
Secundo principaliter vidua non obſtante
dicta liberatione ſuccumbere debet, quia
50 remittere † eſt donare. lege in ædibus. ff. de
donatio. & donario, vbi alia coniectura ſu-
mi poteſt, nunquam præſumitur. l. elegan-
ter. §. qui reprobos. ff. de pignorat. action.
lege ſi cum aurum. ff. de ſolutio. Hinc eſt, ſi
pater aliquid filio daret, potius crederetur
committere, quam donare, Bald. in l. execu-
torem. C. de execut. rei iud.

Et poteſt intelligi, quod verba in dictis li-
teris cõtenta ſcripta fuerint ab Antonio, vt
oſtenderet bonam voluntatem, vt fieri ſolet
erga eius ſororẽ, & quod poſſet pro eius in-
digentijs vti rebus ipſius, cum propoſito ta-
men, ꝙ poſtea eas reſtitueret, vt eſt natura
51 cõmodati, & natura † mutui, & non eſt cre-
dendum,

Digitized by Google

dendum, quod dictis verbis animũ & inten-
tionem donandi habuerit,& hoc comproba
tur ex notabili dicto Bal.in c.cum veniſſent.
in fin. de inſtitutio. relato a Marſ. ſingul.57.
quod ſi tu a me petis, quod donē tibi talem
rem,& ego reſpondeo, non tãtum iſtud,ſed
quicquid tibi placet,non dicitur inducta do-
natio,& Bald.etiam refert & ſequitur Rom.
in rub.de recept.arbitr.num.13.& eſt ratio,
52 quia iſta verba † ita ad complacentiam ge-
neraliter prolata nihil diſponunt, vt in d. c.
cum veniſſent de inſtit.& ibi Imol.& Abb.&
facit text.in l.obligationum ſubſtantia.ff.de
act.& oblig.& comprobatur ex dicto Angel.
in l.ſi cui.ff.de ſeruit.tit. generali,vbi tenet,
quod ſi alicui dico,de me & reb. meis ſacias
ad libitum tuum,non inducitur aliqua diſpo
ſitio iuris tranſlatina , & hoc dictum refert,
& ſequitur Iaſ.in conſ.53.num.2.lib.1.Sic vi
demus in literis, quæ ad comprobationem
perſonæ alicuius verbis generalibus ſcribun
tur,in aliquo non obligant.l. fin. & ibi gloſſ.
& communiter Dd.C.quod cum eo,Gomeſ.
lib.2.var.reſolut.cap.13.ſub nu.6. Etiam di-
ci poteſt, de donatione non eſſe tractandum
in præſenti,quia habemus decretum,ex cu-
ius diſpoſitione omnes donationes quoquo
modo factæ ſine Principis ſereniſſimi licen-
tia nullius ſunt momenti. Tertio principa-
liter contra viduam facit, ipſam confeciſſe
53 librum † rationum ſuæ adminiſtrationis, &
eum præſentaſſe in iudicio.Nam licet fuiſſet
ſibi remiſſum reddere rationes, & remiſſus
dolus,qui alias contra eam præſumeretur ex
non redditione, tamen ex dicto eius libro,
cum probetur eam eſſe debitricem, & ſic iu-
ramento non ſit opus ad probandũ petuen-
ta ad eius manus,ad id reſtituendum, in quo
debitrix apparet, ex libro aſtringi debet, vt
tradit Gabriel. in conſ.148. lib.2 & dicit, ſi
quis facit id, quod facere non tenetur, ſi in-
de colligatur mala intentio ipſius,quæ alias,
ſi non feciſſet, præſumeretur bona,ita nocet
actus ſic voluntarie factus, quemadmodum
noceret,ſi neceſſario factus fuiſſet,ex Felin.
in c.cum ordinem.colum.2.verſ.ſed aduerte
de reſcript.
54 Quarto & vltimo viduæ dicta aſſerta † li-
beratio nõ prodeſt,quia ex eo, quod librum
confecit,& eum præſentauit in iudicio, di-
citur ei renunciaſſe, & eam non acceptaſſe,
& hoc eſt verum, etiam ſi vſa fuiſſet prote-
ſtatione,quod non intendebat venire cõtra
dictam liberationem, vt per Rimınal.ſen.in
conſ.309.num.31.lib.2.Et ita contra viduam
in quolibet capite iudicandum eſſe teneo.
Poteſt etiam ex temporis diuturnitate præ-
ſumi,quod ratio reddita fuerit,& quod am-
55 plius † reddi non debeat, vt dixi numero 7.
ſed Dd.diſcordant in tempore. Nam quod
ſufficiat tempus viginti annorum, tradit Ca-
ſtrenſ.conſilio 126.lib.2.Cephal. conſil.240.
numero 8.libro ſecundo, quos refert Maſc.
d.concluſion.1256.num.9. Et quod ſufficiat
decẽnium poſt alios,quos citat, tradit Balb.
in tractat.de præſcript.in 3.parte principali.
quæſt.10.nu.14.ſolio mihi 79. Verum,quod
56 requiratur ſpacium † triginta annorũ, quia
inter ſocios redditio rationis petitur actio-
ne pro ſocio,finita ſocietate.l. quidam.ff. de
eden.tenet Bero.conſ.191.nu.40.cum actio-
ni pro ſocio non præſcribatur,niſi ſpatio 30.
annorum.l.ſicut in rem. C. de præſcript. 30.
anno.& cum bona fide, cap.vigilanti,& cap.
fin. de princ. & dicit Berous hac ratione at-
tenta non poſſe caput ſuũ ingredi, quod mi-
nori ſpatio triginta annorum iſta actio tolla-
tur. Et hanc opinionem ſequendo non eſſe
veram,quod dicit Caſtr.in d. conſil.126. lib.
2.tradit Maſcar.d.concl.1256.nu.10. & ſeq.
Quia maxime differre ſcio,an actioni pro ſo
57 cio † & ſic redditioni rationum, quæ hac a-
ctione petitur, præſcribatur minori tempo-
re 30.annorum,an vero præſumptionib.pro-
bari poſſit,rationes fuiſſe redditas ; ideo ita
diſtinguendum eſſe cenſeo; aut conſtat, ſo-
cios diuiſiſſe res omnes ſocietatis, aut non
cõſtat de aliqua diuiſione. Primo caſu, quia
ſocij ſtetiſſent in diuiſione per decennium,
rationem etiam redditam fuiſſe præſume-
rem,non ex temporis lapſu ſolummodo,ſed
ea diuiſione facta, & ex eo, quia ſic per de-
cennium res ſocietatis diuiſas retinuerunt,
quia ſic etiam ſtando præſumitur, quod ra-
tiones redditæ fuerint, & ita loquitur Bald.
in d.tract.de præſcript.num.14.fol. mihi 79.
& ita etiam loquitur Menoc.in tract. de præ-
ſumpt.lib.3.præſ.60.nu.5.conſiderat, de fra-
tribus loquendo, quod a communiter acci-
dentibus,quando diuidunt bona communia
hinc inde prius reddũt rationem de a ſe ad-
miniſtratis,& geſtis,iuxta l.cum ſocius.ff.de
condi.& demonſt. & quod ideo præſumatur
eos prius reddidiſſe rationes. Et non ſolum
58 quod ratio reddita † præſumatur,ſi vere cõ-
ſtet de diuiſione, ſed etiam præſumptiue,te
nent poſt alios, quos citant, Balbus, & Me-
noch.in locis præfatis, dicentes, quod que-
madmodũ, ſi ſocij retineant bona diuiſa per
decennium,præſumitur inter eos facta diui-
ſio, ita quod etiam præſumatur reddita ratio
quæ in ipſa diuiſione interuenire ſolet. Se-
cundo caſu, ſi non conſtaret de diuiſione a-
liqua, ſiue vere, ſiue præſumptiue, dicerem
ceſſare præſumptionem redditam fuiſſe ra-
tionem, & ſucceſſiue, quod reddatur peti
poſſe vſque ad triginta annos, vt dicit Bero.
d.conſ.191. lib.1. & Maſcard. d.concl.1256.
nu.10.& ſeq.& de diuiſione quando conſta-
re dicatur, dicam infra cap.39. Et in propo-
59 ſito licet dicamus rationes † debere reddi ſo
cietate finita,& quod,etiam ſi petatur,quod
rationes reddantur, ſocietas diſſoluatur, vt
dixi ſupra cap.36.tamen ſciendum eſt,quod
etiam ſocietate durante petitur aliquando,
quod videantur rationes,& dicit Bartol.in l.

neminem. C. de ſuſcept. pre. & archar. quod illi, qui mercatoribus dant pecuniam ad partem lucri & damni, ſolummodo in fine anni petere poterunt, vt ſibi rationes oſtendãtur & eum ſequitur Petr. de Vbald. in d. tract. de duobus fratrib. par. 12. in fin. Sed quod ratio quandocũque reuideri debeat, niſi aliter ſit conuentum, tenet Bart. in l. Mutius. ff. pro ſoc. & quod quandocunque reuideri debeat ſi petatur amicabiliter, & ſine calumnia, tradit Bald. in rubric. C. pro ſoc. numero 10. & Petr. de Vbald. d. tract. part. 13. num. 2. Bero. conſ. 191. num. 5. lib. 1. Ioſeph. Lud. concluſ. 53. colum. fin. iur. redditio. Poſſunt iſtæ opiniones concordari, quod prima procedat,
60 quando ſocius, qui petit † rationem reuideri, hoc facit ad hoc, vt lucri partem debitam conſequatur. Nam non debet hoc facere ante tempus tranſactum, in quo lucrum in illa negotiatione, quæ exercetur, fieri potuerit, & ita loquitur Bart. de anno in mercatore. Secunda vero procedit, quando petitur amicabiliter, quod rationes videantur ſine calumnia, non ad hoc, vt lucrũ extrahatur, ſed ad hoc, vt videatur, qualiter ſe habeãt negotia ſocietatis, & an vere ſocius ab ipſo conferenda contulerit, vt exemplificat Petr. de Vbal. d. part. 13. num. 2. in fin. Bero. conſ. 191. num. 31. lib. 1. Qualiter a ſocio rationes ſint reddendæ, videbimus in c. ſeq. & huic finem faciamus, ne nimia longitudine capituli formam excedamus.

61 Socius ille, qui adminiſtrauit, † primo ad rationem reddendã erit conueniendus Pet. de Vbal. in tract. de duob. fratrib. p. 12. ſub nu. 1. Bertrand. conſ. 297. ſub nu. 1. lib. 4.

62 Ex cauſa adminiſtrationis † non inducitur tacita hipotheca inter ſocios, licet ſecus ſit in adminiſtrante bona minoris Menoc. cõſ. 851. li. 9. vbi etiam examinat plene, quod hipotheca nõ poteſt induci pro lucro incerto, & quod inducta pro lucro ad eſſe deducto non retrotrahitur ad tempus initi contractus.

63 Opinio Bald. in † rubr. C. pro ſoc. num. 10. quod ratio reuideri debeat quandocunque ſine calumnia petatur, eſt intelligenda vt ibi ipſe dicit ſecundum tradita in l. tamdiu. C. eod. tit. & eius dicta habentur in cap. præcedenti num. 4. Et concordiam inter hanc Baldi opinionem, & Bart. opinionem in l. neminem. C. de ſuſcept. ponit Mozzius in tractat. de contract. tit. de ſociet. verſ. venio ad quartum ſub nu. 29. vbi dicit, quod ille qui petit, vt ſibi rationes oſtendantur, tenetur iurare id non petere animo calumniæ, & ante eum idem tradidit. Strac. in tract. de mercat. titul. de contract. mercat. ſub nu. 8. in fin.

Ex ſanguinis coniunctione, & temporis diuturnitate, ſi conſtat de diuiſione, quod præſumatur reddita ratio, cũ ſolutione reliquorum tenuit Gratia. Rot. Maceratẽ. deciſ. 46. nu. 14. & 15. poſt Dec. cõſ. 266. nõ excedit memoria numero 5. & Gram. deciſ. 103. numero 19. in fin.

64 Dum eſſent plures † ſocij vnius artificij, & negociationis, & vnus peteret ab alio qđ ſibi rationẽ redderet, & reliqua & alter exciperet de ratione non ſibi reddita cenſuit Rot. Genuenſ. conuentum eius exceptione non obſtante fuiſſe obligatũ ad reddendum rationem, & debuiſſe cogere ſimiliter ſociũ actorem ad reddendum rationem pro parte ſua deciſ. 169. quia ſocietas eſt contractus nominatus a qua non licet vni recedere altero inuito. l. ſicut. ff. de act. & oblig. & in ea non habet locum. l. cum proponas la 2. C. de pactis, Et quia in caſu ſuo, ſocij non erãt præciſe obligati ad illud artificium, conflandi tormenta bellica ex ære, ſed quatenus ea conflarent tenerentur ad reddẽdum rationem, & reliqua, & conſtabat, quod cõuentus ſocius ea conflauerat, & ideo nõ poſſe vti dicta exceptione, cum quod actor ea conflaſſet non conſtaret, iſta vltima ratio verior videtur, & prima non placet per ea quæ dicta ſunt ſup. cap. 35. num. 28. Ad prædicta faciunt etiam tradita per Caſtrenſ. conſ. 126. num. 1. lib. 2. vbi dicit, quod ſocius adminiſtrans tenetur reddere rationem, & ab alio ſocio petere, ſi quid ad eum peruenit, Et quod ſocius non poſſit alium ſocium ad reddẽdum rationem compellere, niſi ipſe etiam eam reddat tradit Rim. ſen. conſ. 300. nu. 53. lib. 2.

CAPVT XXXVIII.

Qualiter a ſocio rationes ſint reddendæ?

SVMMARIA.

1 *Rationes eo in loco ſunt reddendæ, in quo adminiſtratio facta fuit.*
2 *Socius in loco domicilij conueniri poteſt, quod rationes reddat, ſed ibidem libri erunt portandi expenſis & periculo petentis.*
3 *Dilationes congruæ ſunt dandæ à Iudice pro ratione reddenda.*
4 *Socius ſi habet litem cum eius factore ſuper exhibitione librorum, interim iudicium cum eo cœptum, quod rationes reddat, non ſuſpenditur, ſed dantur congruæ dilationes.*
5 *Rationes reddi poſſunt in loco adminiſtrationis poſt motum iudicium in loco domicilij, ſed ante litem conteſtatam.*
6 *In ratione reddenda quatuor ſunt neceſſaria.*
Codices edi.
Calculum fieri.
Reliqua reſtituere.
Culpam & moram purgare.
7 *Rationem perfecte reddere difficile eſt.*
8 *Rationes an perfecte redditæ fuerint, ſtatur arbitrio Iudicis.*
9 *In reddendis rationibus durè nimis agendum nõ eſt.*

10 *Et*

10 Et aliquando creditur aſſertioni ſocij cum iuramento, etiam in non modicis.
11 Liber in ratione reddenda erit exhibendus, & non ſufficiunt charta & ſolia, & non excuſatur ſocius, ſi dicat librum non confeciſſe, quia non fuit requiſitus.
12 Rationes in ſolle non ſunt exhibendæ, & qualiter intelligatur.
13 Rationes ſine libro reddi non poſſunt.
14 Liber ſocij probat pro ſcribente & contra ſcribẽtem, & num. 15.
16 Socij perſona cenſetur approbata, ſi non mutet mores.
17 Libro inſtitoris fides adhibetur pro ipſo, & contra ipſum, & inter ipſos ſocios.
18 Non procedit, ſi ab vno ex ſocijs ſolummodo fuit deputatus.
19 Liber inter ſocios eo magis probat, ſi omnes in eo ſcripſerunt.
20 Libro adminiſtratoris ad hoc, vt fides adhibeatur, nouem ſunt neceſſaria, ſed non omnia ſunt neceſſaria in libro ſociorum.
21 Iuramentum ad hoc, vt liber ſociorum probet, non eſt neceſſarium.
Iuramentum, vbi fides alicuius eſt approbata, non requiritur.
Iuramentum teſti per partem remitti poteſt.
22 Liber ad hoc, vt probet, debet eſſe formatus ſecundũ conſuetudinem & ſecundum ſtatuta.
23 Liber debet continere diem, menſem & annum.
24 Ne rationes ſint obſcuræ, confuſæ & intricatæ.
25 Dies regulariter non apponitur in ſcriptura priuata.
Fallit in libro rationum.
26 Liber ſi non contineat diem, probat contra ſcribentem.
27 Quantum faciat confeſſio abſente parte.
28 Liber debet eſſe ſcriptus manu ſocij, & de mandato aliorum ſociorum.
29 Et de mandato conſtare dicitur, ſi ei commiſſa fuit adminiſtratio.
30 Socio adminiſtratori an cenſeatur demandatũ, quod publica inſtrumenta conficiat.
31 Inſtrumenta quod hodie ſint conficienda de conſuetudine in negotijs arduis.
32 Liber debet continere veriſimilia.
33 Veriſimilia quæ ſint Iudicis arbitrio terminatur.
34 Liber debet continere data & accepta.
35 Omiſſa etiam à ſocio continere debet.
36 Liber non debet continere lituras, cancellationes et lucrationes.
37 Iuramentum datur contra ſocium non bene cõficientem librum.
38 Liber debet continere ſolum negocia ſocietatis.
39 Socius non excuſatur, ſi dicat confeciſſe librum eo modo, quo ſciuit.
40 Liber cum effectu probari debet, & non ſufficit proteſtatio.
41 Liber etiam ſocio actori edi debet.
42 Librum non habere, ſi dicat ſocius, ei non creditur.
Librum edere tenetur ſocius actione pro ſocio, ideo eius amiſſionem iuramento probare non poteſt.
43 Calculus faciendus facta librorum præſentatione.
44 Calculatores a ſocijs ſeu a Iudice eligi ſolent.
45 Calculatores dant Iudici relationes, & Iudex ſententiat.
46 Calculatio aliquando habet vim tranſactionis.
47 Calculatio vt valeat, debet conſtare de electione calculatorum.
48 Calculatores a Iudice eligi debent, præſente parte, vel citata.
49 Calculatoribus defertur iuramentum veritatis.
Fallit, ſi ſint electi à partibus.
50 Calculatores duo à Iudice eligi debent, & vnus non ſufficit.
51 Calculatores à Iudice ſeu à partibus eligi debent, & vnus ex eis alium eligere non poteſt.
52 Calculatores in calculatione debent eſſe conformes.
53 Calculatores poſſunt referre calculationem parte nõ citata.
Sed calculationi partes interuenire debent.
54 Calculatio dicitur certa, licet adſit clauſula, ſaluo iure verioris calculi.
55 Fallit, ſi criminaliter agatur.
56 Reliqua ſunt reſtituenda facto calculo.
57 Reliquatores qui dicantur.
58 Reliqua ſunt reſtituenda, etiam ſcriptura & inſtrumenta.
59 Liber rationum etiam relaxari debet.
60 Reliquorum reſtitutio non debet fieri in ſolle, ſed cũ effectu, & etiam ſunt cedendæ actiones.
61 Reliquorum reſtitutio ſtatim expunctis rationibus, fieri debet ad euitandam moram.
62 Ratione ſemel reddita amplius, quod reddatur, peti non poteſt.
63 Fallit allegato errore.
64 Etiam ſi pluries calculatio facta fuiſſet, & nu. 65.
66 Error etiam in ſecunda inſtantia allegari poteſt.
67 Poteſt etiam allegari ab eo, qui prius negaſſet calculum fuiſſe factum.
68 Poteſt allegari etiam facta reſtitutione reliquorum.
69 Et ſi petendam reuiſionem deficit actio pro ſocio, datur condictio indebiti.
70 Error allegari non poteſt tranſacto tempore contento.
71 Non poteſt allegari, ſi ſcripturæ diu ſteiſſent penes allegantem.
72 Et ſi ſcripturæ venditæ fuiſſent.
73 Error ab allegante probari debet.
74 Error qualiter probetur.
75 Error in modico non attenditur.
76 Error non poteſt allegari ſtante ſententia, tranſactione & pacto.
77 Sententia quando ſub prætextu erroris poſſit retractari.
78 Tranſactio quando reſcindatur ſub prætextu erroris.
79 Error, an allegari poſſit, ſtante pacto & quietatione.
80 Ratio, ſi imperfecte reddita fuit, iterũ reddi debet.
81 Error, ſtante iuramento, an allegari poſſit.
82 Ratio doloſe reddita iterum reddi debet.

83 *Confeſſio rationem fuiſſe redditam non nocet.*
Confeſſio non nocet in his, quæ non dependent a poteſtate confitentis.
84 *Confeſſio rationem fuiſſe redditam, eo magis non nocet, ſi ſit facta ſuper impoſſibili, & ſuper inueriſimili.*
85 *Liberatio generalis, ſtante dolo, non eſt attendenda, etiamſi fuit dictum, reliqua non extare.*
86 *Etiamſi adſit clauſula, ſponte & ex certa ſcientia, et iuramentum, & decretum Iudicis.*
87 *In loco adminiſtrationis ratio eſt reddenda, & ibi libri eſſe præſumuntur, & petens, quod reddatur in loco domicilij, debet cauere quod libri transportentur ſuis expenſis, & ſuo periculo.*
88 *Scriptura imperfecta abſque libro ſufficit ad probandum debitum.*
89 *Conſuetudo attenditur quanta ſit libro ſociorum fides adhibenda.*
90 *Liber ab vno ex ſocijs ſine mandato aliorum ſcribi non poteſt, & quãdo mandatum datum cenſeatur.*

PRimo ſciendum eſt, rationes eo in loco
eſſe reddendas, in quo adminiſtratio
1 † facta fuit. l. 1. & per totum tit. C. vbi de ratio. & ibi Gloſ. Bald. & Salic. l. prætor. §. is etiam. ff. de edend. & l. hæres abſens. §. 1. ff. de Iudic. Et eſt ratio, quia in loco adminiſtrationis facilius & plenius tam per teſtes, quam per inſtrumenta veritas inueniri poteſt, vt dicit Socin. conſ. 31. in fin. lib. 1. Poteſt etiam
2 ſocius † conueniri ad reddendum rationes in loco domicilij, ſed libri & ſcripturæ neceſſariæ pro ratione reddenda erunt ibi adducendæ expenſis & periculo petentis, Caſtr. in l. prætor, §. ſed hoc. ff. de edendo. Socin. conſ. 149. nu. 14. lib. 1. Secundo a Iudice pro ratione reddenda erunt dandæ eius arbitrio
3 congruæ dilationes, conſiderata † negotiorum grauitate & implicite, vt per Soc. conſil. 192. num. 7. lib. 2. & poſt eum per Bero. conſ. 191. num. 46. lib. 1. Et ſi litem ſocius habeat
4 † cum eius factore ſuper exhibitione librorum, interim non retardatur iudicium cum ipſo ſocio, ſed dantur ei congruę dilationes, vt poſſit factorem cogere ad exhibendum libros. Socin. d. conſ. 192. num. 7. lib. 2. Et ſi ra-
5 tiones redditę fuerunt in † loco adminiſtrationis poſt motum iudicium in loco domicilij, ſed ante litem conteſtatam, recte & non doloſe redditæ dicuntur, Rota Genuenſ. deciſ. 98. ſub num. 3.

6 Tertio, quatuor in ratione reddẽda † ſunt conſideranda. Primo codices edi. Secundo calculum fieri. Tertio reliqua reſtituere. Quarto culpam, & moram purgare reſtitutione & ſolutione eius, quod debetur, l. cum ſeruus. ff. de condit. & demonſtr. Corn. conſ. 319. lib. 3. Socin. conſ. 149. nu. 3. lib. 1. & conſ. 159. num. 11. & conſ. 190. nu. 4. lib. 2. Iaſ. conſ. 4. col. 2. lib. 3. Bero. conſ. 191. num. 47. lib. 1. & conſ. 113. num. 34. lib. 2. Pariſ. conſ. 82. lib. 1. Strach. in tract. de mercat. p. 2. num. 66. Menoch. in tract. de arbitr. iud. caſu 209. Rimin. iun. conſ. 338. num. 31. libro 3. Et quia omnia
7 † obſeruare difficile eſt, ideo quod rationem perfecte reddere difficile ſit, tradit Soc. cõſ. 119. ſub nu. 24. lib. 2. poſt Anchar. conſ. 331. colum. 1. Et hac difficultate conſiderata, quo
8 pacto † rationes ſint reddendæ, & an ſufficienter redditæ dici debeãt, Iudicis arbitrio terminandum relinquit Bald. in l. voluntatis num. 2. C. de fideiuſ. Corn. conſ. 196. & conſ. 319. lib. 3. Pariſ. conſ. 82. ſub num. 21. & conſ. 89. nu. 16. lib. 1. Alc. conſ. 427. in fin. Menoch. d. caſu 209. nu. 10. & ſeq. & nu. 13. Et in reddendis rationibus dure nimis agendum non
9 eſt, & ſcrupuloſa † rationũ redditio eſſe non debet, l. ſi ſeruus. ff. de leg. 1. Sunt admittendi ſumptus bona fide facti. l. 1. §. ſed nonnullos. ff. de tut. & ratio. diſtra. Menoch. d. caſu
10 209. num. 34. Et aliquando creditur † aſſertioni ſocij, etiam in non modicis, Soc. conſil. 46. ſub num. 2. lib. 1. & conſ. 92. num. 6. lib. 2. Plot. ad l. ſi quando, num. 496. in fin. C. vn. vi. Strach. in tract. de mercatur. p. 2. num. 57. in fin. Maſcard. in tract. de probar. conclu. 1256. num. 20. Cumque ſupradicta quatuor in ratione reddenda ſint conſideranda, liber a ſo-
11 cio † erit oſtendendus, nec ſatis erit, ſi rationes velit oſtendere in chartis & folijs. Petr. de Vbald. in tract. de duobus fratribus. p. 12. ſub nu. 1. verſ. & breuiter. Strach. in d. tracta. de mercat. part. 2. num. 59. etiamſi, vt mercatores dicunt, contineant bilanciam, Rot. Genuenſ. deciſ. 176. num. 4. & num. 17. Et a libri confectione, non poteſt excuſari ſocius, aſſerendo, quod ad illum conficiẽdum non fuerit requiſitus, Crauet. conſil. 433. num. 24. &
12 & 25. libro 3. Et non ſunt in folle † rationes exhibendæ, vt habetur in d. l. cum ſeruus. ff. de conditio. & demonſtration. quæ vult, vt non reddantur rationes inexploratæ, inexplicatæ, atque confuſæ.

Et hoc dictum deſumptum eſſe ab illis, qui pecunias in folle oſtentant, nempe in marſupio, quæ, qualis, quantave ſit, ſciri nolunt, tradit Alciat. libro quarto, de verborum ſignificationibus, numero quarto, & poſt eum Menoch. dict. caſu 209. numero 15. Et hoc prouerbium ponit Manut. in libro Prouerb. fol. mihi 1709. & Rimin. iun. conſil. 338. num. 31. lib. 3.

13 Et quia principaliter † in libro rationum ipſarum rationum redditio fundata eſt, ita vt ſine eo ratio reddi non poſſit, vt dicit Menoch. conſilio 988. numero quinto, libro 10. Crauet. conſilio 433. ſub numero 13. libro 3. videndum eſt, an libro ſociorum plena fides tam pro ſcribente, quam contra ſcribentem danda ſit.

14 Quod ei plena † ſit danda fides, citatur Bald. in rubric. C. de fide inſtrumentor. numero 35. ſed quod hoc ſit Iudicis arbitrarium, citantur Purpur. in l. admonendi, numero 207. ff. de iureiuran. Socin. conſil. 240. num. 6. libro ſecundo, qui ita loqui Baldum intel-

intelligunt,vt dicit Menoc. in tract. de arbit.
caſu 92. nu. 2. Quia probationes omnes ſunt
Iudici arbitriæ. l. 3. §. ideoque diuus. ff. de te-
ſtib. late tradit ipſe Menoch. in d. tract. caſu
90. ideo dici poteſt in Iudicis arbitrio poſi-
tum eſſe, an liber iſte plene probet, & vt re-
gulatiter dici ſolet duos teſtes ſufficere ad
probationem. l. vbi numerus. ff. de teſtibus,
& an probent relinqui Iudicis arbitrio, ita re
15 gula conſtitui poteſt, librum ſocietatis † in-
ter ſocios iam pro ſcribente, quam contra
ſcribentem plene probare, ita hãc regulam
conſtituit Menoc. d. caſu 93. nu. 2. Maſcard.
in tract. de probat. concluſ. 973. num. 83. Et
hanc opinionem tenet Corn. conſil. 319. nu-
mero 12. & ſequent. libr. 3. Alexand. conſil.
186. num. 1. libr. 2. Socin. conſil. 162. num. 15.
& conſil. 291. num. 14. libr. 2. Dec. conſil. 68.
in 1. dubio. lib. 2. Ripa in l. admonendi. num.
129. ff. de iureiur.

Et ea ratione præſens opinio probari vi-
16 detur, quia adeo perſona † ſocij approbata
dicitur, vt amplius reprobari non poſſit, vt
conſiderat Menoch. d. caſu 92. num. 4. & an-
te eum Crauet. In tract. de antiq. tempor. par
te 1. ſub num. 226. & ſub num. 229. vbi tamẽ
dicitur, & bene, quod potuit opponi contra
perſonam ſocij, quando improbitatis indi-
cia ſuperueniſſent poſt contractam ſocieta-
tem. Et faciunt ea, quæ dicuntur de Iudice
ſemel approbato, vt ſuſpectus nihilominus
dici poſſit, ſi noua cauſa ſuſpicionis ſuperue
niat, Gloſſ. & Abb. in cap. inſinuante. de of-
fic. iud. deleg. Procedit regula iſta etiam in
inſtitutore à ſocijs deputato, & ſic approba-
17 tor. Nam eius libro non † ſolum adhibetur
fides pro & contra ipſum ſcribentem, ſed
etiam inter ipſos ſocios, Caſtrenſ. conſilió
314. colum. 2. libro 2. Socin. conſilio 291. co-
lum. 8. verſic. præterea etiam. libr. 1. Crauet.
dicto tract. de antiq. temp. part. 1. num. 205.
in fin. & num. 226. Menochius dicto caſu 92.
18 in fin. Sed non procedit, ſi ab vno † ex ſocijs
ſolummodo inſtitor deputatus fuiſſet, vt per
Maſcard. dict. concluſ. 972. numero 84. Pro-
cedit etiam regula, & multo magis, ſi liber
ab omnibus ſocijs ſcriptus fuiſſet, vt quia
19 modo vnus † modo alter in eo ſcripſerit par
cellas, ſecundum facti contingentiam, Cra-
uett. dicto tractat. parte prima, numero 229.
Menochius dicto caſu 92. numero quarto.
vbi dicit neminem ab hac opinione diſſen-
tire.

Sed quæro, quæ requirantur ad hoc, vt
20 † libro ſocij plena ſit adhibenda fides, non
ſolum contra ſe, ſed etiam ad eius fauorem?
Crauet. in dict. tract. parte prima, ponit no-
uem requiſita ad hoc, vt libro adminiſtrato-
ris, qui non ſit à publico deputatus, fides
adhibeatur, vt per eum videre licet, ſed a-
gendo de libro ſociorum ſub numero 229.
dicit, an in libro præſato dicta requiſita ſint
neceſſaria, Doctores non aperire, ſed puta-
re requiri iuramentum, & quædam alia re-
quiſita, niſi ſit ſcriptus liber manu omnium
ſociorum, & niſi aliter ſeruetur de conſue-
tudine, & dicit putare hanc eſſe differẽtiam
inter librum ſociorum, & aliorum admini-
ſtratorum, quod in libro ſociorum non fiat
diſtinctio, an ſumma ſit parua vel magna,
dummodo ſit veriſimilis, & quod non quæ-
ratur, an verſetur difficultas probationis vel
non, & an perſona ſocij ſit integræ fidei, niſi
improbitatis indicia poſt contractam ſocie-
tatem ſuperueniſſent.

Quod requiratur iuramentum, non cre-
do verum, quia, vt dixi, ideo probat liber a
21 ſocio ſeu † inſtitore ſcriptus, quia eorũ per-
ſona approbata cenſetur, & vbi fides alicu-
ius eſt approbata, non requiritur iuramen-
tum, Bartol. in l. Lucius, in fin. ff. de fideiuſſ.
Nat. conſ. 489. num. 8. lib. 3. Et ad hoc facit,
quia videmus, quod teſti per partem iura-
mentum remitti poteſt, Seraf. in tractat. de
priuilegijs iuramenti, priuileg. 30. num. 22. Et
an liber ſociorũ plane probet, ego infraſcri-
pta conſideranda eſſe cenſeo.

22 Primo, an ſit factus & formatus, vt † de cõ
ſuetudine, ſeu ex ſtatuti diſpoſitione fieri
debet, vt ſi contineat inſcriptionem ſolitam
apponi, de qua loquitur Strach. in tractat. de
mercatur. part. 2. num. 53. vbi eam neceſſa-
riam eſſe, ſeu ſaltem vtilem ad multa oſten-
dit, & ſi ſingulæ chartæ ſint numeratæ, ac e-
tiam ſigno publico ſignatę, vt aliquando ob-
ſeruatum vidi, ita conſuetudinem maxime
eſſe attendendam in hac librorum cõfectio-
ne, tradit Bald. conſ. 152. ad euidentiam. lib.
3. Petr. de Vbal. d. tractat. de duob. fratr. part.
12. ſub nu. 1. Iaſ. in conſ. 4. col. 2. verſ. iuſtitia.
lib. 3. Crauet. d. tract. p. 1. ſub nu. 229. Strach.
d. tract. p. 2. nu. 59.

Secundo erit conſiderandum, quod con-
23 tineat † diem, menſem & annum, Petr. de
Vbal. d. tractat. part. 12. ſub num. 1. vbi etiam
dicit ex eo, quia apponebantur calẽdæ, quod
aliquando liber rationum fuit appellatus ca
lendarium, vt habetur in l. eius qui in pro-
uincia. ff. ſi cert. petat. Quod etiam ſoleat in
24 principio apponi † nomen Imperatoris, &
Pontificis, dicit Strach. in dict. tracta. de mer-
catur. pars. ſecunda, numero 61. poſt Bald. in
rubric. Cod. de fide inſtrument. num. 30. Et
ratio, quare dies apponi debeat, eſt, ne ratio-
nes ſint obſcuræ, confuſæ & intricatæ, Bar-
tol. in l. comperimus. Cod. de Nauicul. & in
conſilio 150. in fin. lib. 1. Corne. conſ. 73. co-
lum. 2. lib. 2. & conſilio 159. & conſil. 190. co-
lum. 1. & conſilio 213. colum. 3. libro ſecũdo.
Iaſ. conſilio quarto, colum. ſecunda, libro ter
tio. Crauet. dicto tractat. de antiqu. tempor.
part. prima, numero 129. Strach. dicto tract.
de mercat. part. 2. num. 61.

25 Et licet regulariter in ſcriptura † priuata
dies non requiratur, lege cum taberna. §.
idem quær. ff. de pignoratio. tradit Crauet.

declarando tamen, niſi dies ſit de ſubſtãtia.
in dict.tract.part.1.ſub num.101. hoc tamen
fallit in libro rationum, vt per Alex.conſil.
70.colum.3.lib.1.& conſil.77.colum.2.libr.
6.Roland.conſil.92.num.14.libr.3. Et ſi non
26 continent diem † probaret contra ſcribentem,non tamen ad eius fauorem,Alex.conſil.182.colum.fin.lib.2.Marſil.ſingul.429. Iaſon in l.admonendi.ſub nu.96.ff.de iureiur.
Strach.in d.tract.part.2.ſub nu.61.Menoch.
d.tract.de arbitr.Iud.caſu 92.ſub num.6.Sed
27 quod probaret contra † ſcribentem ſolummodo quantum faceret cõfeſſio facta abſente parte tradit,ſed male, Purpurat.in d.l.admonendi.num.199.& Crauet. d.tract.par.1.
ſub num.219.in fin.

Tertio ait conſiderandum, quod liber ſit
ſcriptus manu ſocij, & non manu alterius,
28 & quod ſit ſcriptus de mandato † aliorum ſociorum,Bald.conſil.278. Punctus quæſtionum,lib.3.Alex.conſil.186.num.2.lib.2.Menoch. d.tract.de arbit.iud.caſu 92. ſub num.
7.Decian.conſil.60.num.10.lib.2. & de mandato, quod liber conficiatur, dicitur conſta-
29 re,ſi ſocio † ſit permiſſa adminiſtratio, quia permiſſa ei adminiſtratione, cenſetur ei mãdatum,quod librum conficiat, cum de adminiſtratis teneatur reddere rationem,& ratio ſine libri confectione reddi nõ poſſit, vt per Crauet.d.tract.part.1.num.226. in fin.& numero 227.Menoch. in tract.de præſump.lib.
3.præſumpt.62. vbi ponit quatuor caſus, in quibus liber præſumitur ſcriptus de voluntate ſociorum.Corn.conſil.319.num.12.lib.
3. vbi notabiliter dicit, & eſt menti tenen-
30 dum, ſocio adminiſtratori † licet cenſeatur demandatum, quod conficiat librum rationum, non tamen cenſeri ei demandatum, quod publica conficiat inſtrumẽta. Sed quia
31 hodie mercatorum fides † eſt valde debilitata, & eſt in obſeruantia, quod publica inſtrumenta conficiantur,maxime in negotijs arduis,ſeu quod conficiantur apochæ manu contrahẽtium ſubſcriptæ, & trino teſte munitæ, mandatum cenſeri debet adminiſtratori, quod etiam inſtrumenta publica ſeu dictas apochas conficiat.Et ita inſtrumenta eſſe conficienda, ſi ita ſolitum ſit, tradit Decian. conſil.60.numer.9.in fi.lib.2.& faciunt ea,quæ ſupra de conſuetudine dicta fuerũt, numero 22. & ea quæ tradit Crauet.d.tract.
parte prima, numero 207. & perſona, cum qua contrahitur, præcipue erit conſideranda, quia eſſe poſſet, quod ſi ſolummodo de contractu cum ea geſto conficeretur parcella in libro, difficilis & impoſſibilis eſſet exactio, quia libri non eam vbique faciunt probationem,quã faciunt inſtrumenta publica.

Quarto conſiderandum erit, quod veriſi-
32 milia † contineat. Si enim inueriſimilia contineret, non probaret, Bald.in rubr. C.de fide inſtrum,num.35.Caſtr.conſil.114.in cauſa,quę vertitur coram domino Vicario.in 5.
dubio.libro 2.Iaſ.in conſil.4. libro 3.Strach.
d.tract.part.2. num.62.Crauet.d.tract. part.
1.num.213.& ſub num.219.Menoch.d.caſu
92.num. 5.Maſcard.concluſ.973.num.85.Et
33 quæ ſint veriſimilia, & † quæ inueriſimilia, cum certa regula dari non poſſit, Iudicis arbitrio erunt terminanda, conſiderata cauſa, qualitate perſonarum & ſociorum, & conſiderata quantitate bonorum. Tiraq.ad l.ſi vnquam.in præfat.num.51. C.de reuoc.donat.
Ripa in l.admonendi.num.129.ff.de iureiur.
late Crauett.d.tract.part.1. ſub num.206. & ſeq.& ſub num.213. Menoc.d.caſu 91.num.
21.& d.caſu 92.nu.5.

Quinto conſiderandum erit, quod conti-
34 neat data † & accepta, cum inſertione cauſæ, & ponit formam ſcribendi Bart.in l.comperimus.C.de nauicula,lib.11.& dicit, quod ſcribi debent ea,quæ recipiuntur, & nominatim à quo recipiuntur,& ex qua cauſa, & ſimiliter cui dantur,nominatim apponendo diem,quia alias,ſi non ita ſcriberentur, non poſſet cognoſci, ſi quid fraudis & machinationis fuiſſet admiſſum,& nõ diceretur reddita ratio. Et probantur iſta etiam ex traditis per Bald.in l.rationes.nu.21.C.de probat.
Corn.conſil.196.col.fin.lib.3. Iaſ.in l.admonendi.num.111.in repet. ff.de iureiur.Crauet. d.tract. part.1.nu.219.& nu.220.Strach.
d.tract.part.2. num.57. & ſub nu.60. Rolan.
conſ.92.lib.3.Cephal.conſil.578.num.47.libro 5. Rimin.iun.conſil.338. num.44.libr.3.
35 Et non ſolũ data † & accepta,ſed etiã omiſſa a ſocio,in eius libro ſunt ſcribẽda, vt per Menoc.d.tract.de arbit.iud.caſu 309. nu.32.

Sexto & vltimo conſiderandũ erit, quod
36 in libro † non adſint lituræ, cãcellationes, lacerationes & remiſſiones, & alia huiuſmodi,ex quibus falſitas argui poſſit, quia falſitatis ſuſpicione ſtante liber contra ſcribentem probaret, ſed non ad eius fauorem, facit l.1. ff.de his, quæ in teſtam.del.l.ſi vnus.
C.de teſtib.l.fi. C.de edicto diui Adrian.toll.
l.1.§.q rationib.ff.de falſis. c.inter dilectos.
de fide inſtr.Bald.conſ.382. in quæſt.Milon.
lib.5.& conſ.348.factæ fuerunt.libr.1.Caſtr.
conſ.314.omiſſo primo.lib.2.Strach.d.tract.
part.2.nu.63.faciunt tradita per Crau.conſ.
28.lib.1.& per Gabr.conſil.169.lib.1. & per Menoc.d.tract.de arbit.iud.caſu 187. nu.36,
Et caueat ſocius ne librũ rationũ eo modo, quo fieri debet, cõficere prætermittat,quia
37 contra eũ † daretur iuramentũ in litẽ, Petr.
de Vbal.d.tract.de duob.fratr.part.12.ſub n.
1.Corn.conſ.196.col.fi.lib.3.Bero.conſ.191.
ſub nu.44.lib.1.Pariſ.conſ.25.nu.46.& cõſ.
75.lib.1.& cõſ.109.li.3.Socin.cõſ.46.& cõſ.
73.lib.1.& cõſ.213.lib.3. Rol.cõſ.49.n.12.li.
1.Thob.cõſ.63.n.3.Simõ de Præt.cõſ.25.nu.
16.Nat.cõſ.361.n.9.lib.2.Ioſeph.Lud.in ſuis com.concluſ.concl.53.verſ.ſocius, num.13.
Cephal.conſ.363.num.7.libr.3.& conſ.678.
num.24.lib.5.Burſat.conſ.105.num.5.lib.1.

Caueat

38 Caueat etiam, ne in eodem libro † cum ne-
gotijs ſocietatis propria negotia ſcribat,
quia talis culpa in eo deprehēderetur, quod
poſſet in litem contra eũ iurari. Innoc. Butr.
& Imol. in c. cum officijs. de teſtam. Bald. in
auth. licentia. C. de epiſc. & cler. & poſt eos
Socin. conſ. 159. col. 2. verſ. ſecundo proba-
tur, lib. 2. Crauet. d. tract. part. 1. num. 224.
Rolan. conſ. 49. num. 31. lib. 1. Neque dicat
ſocius, eo modo librum feciſſe, prout facere
39 ſciuit, quia non erit excuſatus † à congrua
libri conſectione, & à congrua redditione
rationum, & ſibi imputet, ſi ſe immiſcuit in
negotijs peragēndis, de quibus ignarus erat.
Cephal. conſ. 678. num. 51. & num. 52. lib. 5.
& citat Corn. conſ. 196. ſub num. 4. lib. 3. vbi,
vti ſupra dixi, probando adminiſtratori ne-
ceſſe eſſe reddere rationem, & ei ſucceſſiue
neceſſe eſſe conficere librum, quia rationes
ſine libro reddi non poſſunt. Et liber ratio-
40 num † cum effectu proſerri debet, & non
ſatisſacit eius debito ſocius, ſi proteſtetur
ſe eſſe paratum librum proferre, & reddere
rationem, quia facto opus eſt, & verba non
ſufficiunt. Petr. de Vbald. d. tract. de duob.
fratr. part. 12. ſub num. 1. per ea, quæ tradit
Bart. in l. prætor. §. ſi quis paratus. ff. de nou.
opet. nunciar. Bald. conſ. 152. lib. 3.
41 Cogique poteſt ſocius ab altero † ſocio
ad edendum librum, Socin. conſ. 190. col. 4.
lib. 2. Pariſ. conſ. 89. num. 17. & num. 25. lib.
1. etiam ſocio actori, quod ſocius adminiſtra
tor librum edere teneatur, vt videri poſſit,
quid fuerit poſitum, & quid fuerit actum in
ſocietate, tradit Menoch. conſ. 375. num. 17.
lib. 4. qui pro hac opinione citat eruditiſſ.
Alciar. in l. 1. num. 22. C. de edendo. & Bero.
conſ. 191. num. 35. lib. 1. Et mercatorem te-
neri edere librum rationum magis frequen-
ter Doctorũ opinione firmari, tradit Strach.
in tract. de mercat. par. 2. num. 70. & dixi ſu-
pra c. 31. num. 33. Et ſi librum rationum ſo-
42 cius non habere † diceret, ei non credere-
retur, Anchar. conſ. 317. in cauſa, quæ verti-
tur, colum. 3. Socin. conſ. 190. colum. 4. verſ.
ſed factor conatur. lib. 2. & tenetur edere iu-
re actionis, nempe actione pro ſocio. Bero.
conſ. 128. num. 9. lib. 3. & ideo, ſi vellet eius
amiſſionem ſuo iuramento præſtare ei non
crederetur. Seraf. late in tract. de priuileg.
iura. priuilegio 37. Facta libri editione in ea
forma, quæ fieri debet ſecundum ſupradi-
43 cta, calculus † poſtmodum de datis & acce-
ptis erit faciēdus, vt quæ reſtitutioni ſubie-
cta remanebunt cognoſcatur, Angel. conſil.
277. tutor alimentauit, Soc. iun. conſ. 74. n. 1
lib. 3. Menoch. in d. tract. de arbitr. iud. caſu
209. num. 20. Maſcar. concluſ. 253. num. 7. Et
ſi ſocij eſſent inſimul concordes in calcula-
44 tione † inter ipſos faciēda, eſſent valde lau-
dandi, & vti vlteriori labore opus non eſſet,
quia tamen quaſi ſemper diſcordantes alio-
rũ conſilio & opera vti neceſſe habent, ideo
calculatores eligũt, ſeu à Iudice eliguntur,
l. ſi cui libertas. & ibi Bar. ff. de condit. & de-
monſtrat. Corn. conſil. 196. colum. fin. lib. 3.
Strach. d. tract. de mercat. part. 2. ſub nu. 66.
Et dicit Caſtren. in d. l. ſi cui libertas, quod
45 licet calculatores † habeant notionem, &
ex ſimplici datione videndi computa & cal-
culandi cenſeatur eis, data poteſtas ſenten-
tiandi & condemnādi alterum alteri, & hoc
ſit notandum, & memoria dignum, quod ſi
hæc omnia faciāt vigore dictæ legis ſuſtine-
ri poſſint, tamen obſeruari, calculatores re-
lationes in ſcriptis Iudici dare, & Iudicem
poſtmodum pronunciare, & ſubiungit cau-
tius eſſe ſeruare communem ſtylum, & ita
Caſtren. verbis relatis dicit etiam Strach. in
d. tract. de mercat. par. 2. nu. 67. & etiam Me-
noch. in dict. caſu 209. num. 36. approbat ſty
lum eſſe obſeruandum, & ita etiam fieri de-
bere dicunt Neuizan. in conſ. 92. in fin. & in
conſ. 64. num. 17. & nu. 18. & Burſat. in conſ.
102. in fin. lib. 1. & ita in hoc florentiſſ. ſtatu
obſeruari, pluries mihi dictum fuit à patre
meo, qui in eo per annos quindecim, & vl-
tra, diuerſa exercuit officia, ex gratia Sere-
niſſ. Domini noſtri Franciſci Mariæ II. Vrbi-
ni Ducis VI. iuſtiſſimi, prudentiſſimi & reli-
gioſiſſimi, cuius vota Deus omnipotēs ſem-
per ſecundare, & ei fęliciſſimam prolem ex
Sereniſſ. Duce concedere dignetur. Solet
46 etiã aliquando ipſa calculatio † habere vim
tranſactionis, vt ſi lite pendente à calcula-
toribus electis facta fuerit, Alex. conſ. 21. in
fin. lib. 7. & calculatores aliquando dicuntur
arbitrij, quia eis tribuitur abſoluendi & cō-
demnandi facultas. Aliquando dicuntur ar-
bitratores & diſcuſſores tātum, quia eis iu-
riſdictio huiuſmodi non tribuitur, vt decla-
rat Gabriel. conſ. 43. num. 1. lib. 1. Et ad hoc,
47 vt calculatorum electio † & calculatio va-
leat, plura requirũtur. Et primo requiritur,
quod de eorum electione legitime facta cō-
ſtet, Bart. in l. 2. C. de iure fiſci. lib. 10. Ruin.
conſ. 71. nu. 3. lib. 4. Corn. conſ. 43. facit quia.
lib. 1. Pariſ. conſ. 89. num. 4. & 5. lib. 1. nouiſſi
me Maſcard. in tract. de probat. concluſ. 253.
num. 6.
Secundo requiritur, quod calculatorum
48 † electio facta à Iudice facta ſit parte præ-
ſente, vel legitime citata, Gabriel. in ſuis cō
mun. concluſ. tit. de citat. concl. 1. num. 187.
Brun. Ariminen. conſ. 122. nu. 21. Burſat. cōſ.
102. nu. 19. & conſ. 105. ſub nu. 20. lib. 1.
49 Tertio requiritur, quod à Iudice † eis iu-
ramentum veritatis & non credulitatis de-
feratur, quia calculatores rectas regulas ha-
bent, & errare non poſſunt, niſi ſint negli-
gentes, & credulitatis iuramētum defertur
peritis, qui rectas non habent regulas, & ſo
lum de eorum iudicio deponere tenentur,
Bald. in l. hac edictali. num. 6. Cod. de ſecun.
nupt. Bart. in l. 1. ff. de ventre inſpic. & in l.
Theopomp. ff. de dote prælеg. Abb. & Dec.
in

Digitized by Google

in c. propoſuiſti. in 4. quæſt. vbi de communi teſtatur, de probat. Mand. ad Roma. conſ. 20. num. 5. Hiero. de Monte in tract. de finibus reg. cap. 32. nu. 4. Burſat. conſ. 105. ſub nu. 9. lib. 1. Et verum eſſe, ſi ſint electi à Iudice, ſecus vero ſi ſint electi à partibus, tradit Nat. conſ. 40. lib. 1.

50 Quarto requiritur, quod † duo calculatores à Iudice eligantur, & non ſufficit vnus. §. quid autem. in authen. de non alienat. vbi Angel. de communi opinione teſtatur, Burſat. conſ. 102. nu. 21. lib. 1. poſt Rim. in repet. l. iuris ignorantia. nu. 41. & 53. C. qui admitt.

Quinto requiritur, quod ambo calculato-
51 res † ſint à partibus ſeu à Iudice electi, & non ſufficit, quòd vnus ſit legitime electus, & iſte ſibi alterum in ſocium aſſumat, & ſi hoc faciat ratione aſſumpti, calculatio in totum redditur nulla, licet ſint in calculatione conformes, Burſat. d. conſ. 105. num. 21. lib. 1. ex doctrina Alb. & poſtmodum Felin. in cap. cum nuper, de offic. deleg. nu. 7. & 8. & trad. per Vant. in tract. de nullit. ex defe. ordinati. num. 184. Et quod propria auctoritate calculatores tutorem eligere non poſſint, tradit Gabr. d. conſ. 43. col. 1. lib. 1.

Sexto & vltimo requiritur, quod in calcu
52 latione † ſint conformes, & in caſu diſcordiæ eligitur tertius. l. item ſi vnus. §. principaliter. & §. fin. ff. de arbitr. & l. diem proferre. §. ſi plures, ff. eo. cap. 1. de arbitr. in 6. Bald. 287. lib. 2. & conſ. 97. lib. 5. Riminal. ſen. cõſ. 317. lib. 2. Pariſ. 96. num. 29. lib. 1. Bero. conſ. 89. lib. 1. Socin. conſ. 54. lib. 1. Burſat. d. conſ. 105. nu. 10. & ſeq. lib. 1. Et licet dixerim par-
53 tium † conſenſu, vel præmiſſa citatione calculatores eſſe eligendos, tamen poterunt eorum calculationem referre etiam partibus non citatis, ſecundum communem opinionem, de qua teſtatur Alciat. conſ. 31. nu. 7. Burſat. conſ. 102. ſub num. 18. & conſ. 105. nu. 20. lib. 1.

Bene calculationi partes præſentes adhibentur, vt ea proponere poſſint, quæ in eorum ſententiam poſſent trahere calculatores, vt per Surd. conſ. 452. num. 35. lib. 3. Et ſi calculatores arbitrorum poteſtatem haberent, etiam ſine citatione, eam ſententiam proferre non poſſent, Gabriel. d. conſil. 43. colum. 1. lib. 1. Quid ſi in calculatione eſſet
54 appoſita † clauſula, ſaluo iure verioris calculi, vtrum calculatio certa facta dici poſſet? Et videtur dicendum, quod eſſet potius quædam computorum reuiſio, quam calculatio, quia propter reſeruationem videtur continere incertitudinem, per ea quæ conſiderat Rot. Rom. deciſ. 672. num. 4. part. 3. lib. 3. in nouiſſimis. & quia reſeruationes ſolent fieri de iure dubio & incerto, vt dicit Cephal. conſ. 370. nu. 62. lib. 3. Et quod ſtante dicta clauſula calculatores ſolummodo oſtendantur habuiſſe auctoritatem vti arbitratores, & non vti arbitri, conſiderat Gabr. d. conſ. 43. colum. 1. lib. 1. Quod calculatio dicatur certa, & quod dicta reſeruatio nõ tollat certitudinem ſummæ calculatæ, tenendum eſt, vt per Socin. in l. pecuniam. nu. 10. ff. ſi cert. pet. & in l. quibus diebus. §. quædã, nume. 10. ff. de condit. & demonſt. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 205. Gabriel. conſil. 146. lib. 2. Bertaz. in tract. de clauſulis, clauſ. 38. Glo. 2. Bene ſi criminaliter ageretur, ſtante dicta
55 † clauſula, dicendum eſſet, calculationem non eſſe adeo certam, vt in ea fiſcus ſuam intentionem fundare poſſet, quia cum iterum ſit reuidenda, probatio ex ea inſurgens certa dici non debet, & ita vidi conſultum à patre meo ad defenſam cuiuſdam adminiſtratoris annonæ, ex traditis à Bald. in conſ. 238. lib. 2. His peractis, nempe libro præſen-
56 tato dictis † calculatoribus, & facto calculo, ad reliqua reſtituenda erit deueniendũ; iuxta tradita ſupra num. 6. Et ita faciendum eſſe probatur in l. ſi cui libertas. ff. de condi. & demonſtr. l. creditor. ff. de ſolut. l. Lucius. in princip. ff. de admin. tut. l. reſcripto. §. tutoris. ff. de muner. & honor. tradit Menoch. in d. tract. de arbitr. iud. caſu 209. nu. 22. Rimin. iun. conſ. 338. num. 33. lib. 3. citat text. in l. cum ſeruus. ff. de condit. & demonſtr. & & in l. Lucius, ff. de manu. teſtam. Et expo-
57 nit illa verba, reliquam † rationem, iuxta mentem Gl. reliquarum, ſiue reliquationẽ, ex Petro Crinit. lib. 15. de honeſt. diſcipl. c. 4. dicitur, quod reliquatores dicuntur illi, qui vere non totum, quod debeat, ſoluunt, ſed partem, eſt text. in l. conſtitutionibus, ff. ad municipal.

58 Et tenetur ſocius adminiſtrator † nõ ſolum reliqua reſtituere, ſed etiam ſcripturas & inſtrumenta pertinentia ad eum, cui reliqua reſtituuntur, Socin. conſil. 97. numero 7. Menoch. dict. caſu 209. numero 29. Et tenetur etiam eidem librum rationum, ſi cõ-
59 muni † vſui eſſe nõ debeat, relaxare, Rimin. iun. conſ. 338. nu. 45. lib. 3. vbi dicit hoc verum eſſe, ſi liber ſit confectus de pecuniis eius, cui eſt relaxandus, & non alias, ex ſententia Imol. in d. l. cum ſeruus, ff. de cond. & demõſtr. Et infra etiam dum agam de ſocietatis diuiſione ponam, penes quem ſocietatis liber conſeruari debeat. Etiam notandũ
60 eſt, in reliquorum reſtitutione † non ſufficere oblationem in folle facere, ſed vbi ea facienda eſt, certa eſſe debet, vt per Bart. in d. l. cum ſeruus. ff. de cond. & demon. vbi dicit, non ſufficere offerre marſupium in iudicio, ſed quod debeat pecunia numerari coram teſtibus, deinde poni in marſupio, & videri poſſunt ea late de oblatione facienda quæ tradit Neguſant. in tract. de pignor. part. tertia, numero 3. partis 5. principalis. & Rolan. conſ. 53. lib. 1. Etiam in reliquorum reſtitutione tenetur cedere actione in eius perſona exiſtentes, ita tamen quod debitores ſint idonei, & ſufficit, quod tales ſint,

quo-

quod eis quilibet diligẽs adminiſtrator cre-
didiſſet.l.qui ſub conditione.§. fin.ff.de cõ-
dit.& demoſtr.Dec.conſil.533.num. 2. & 3.
lib. 2. Vlterius pro complemento redditio-
nis rationum,vt adimpleantur tradita ſupra
61 nu.6.ne in mora † ſocius adminiſtrator con
ſtituatur, ſtatim expunctis rationibus reſti-
tutionem reliquorum facere debet, Iaſ. cõſ.
4.lib.3.& conſ. 100.num.4.lib.4.Strach.in d.
tract.de mercat.part.2. num.66. Menoch.d.
caſu 209. nu. 28. In propoſito etiam ad præ-
dicta videndum eſt, an ratione ſemel reddi-
62 ta iterum quod reddatur † peti poſſit? Et
quidem regulariter dici ſolet,ratione ſemel
reddita amplius quod reddatur peti nõ poſ-
ſe,l.ſemel.Cod.de appel.publ.lib.10.Io.Mo-
nach.Archid.Io. Andr. & cæteri in c. vni.de
cler.ægro.6. Pract. Pap. in forma libelli,quo
agitur, vt conuenta & pacta ſeruentur. in
ver.diſcuſſis.in fine.Socin.conſ.92.nu.1.lib.
4.Dec.conſ.94.num.4.lib.1. Bero. conſ.163.
in fin.lib.2.Pariſ.conſ.89.num. 2. lib. 1. Me-
noch.in tract.de arbitr.iud.caſu 209. nu.37.
Henrichman.conſ.5.num.2. lib.1. Rota Ge-
nuenſ.deciſ.24.num.1.& deciſ.165. num.2.
63 Sed quia omnis regula patitur † exceptio-
nem. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. ideo
iſta etiam ſuas recipit declarationes.Nam ſi
dicatur fuiſſe erratum in calculatione, iterũ
calculatio erit facienda,l.vni. Cod. de erro.
calculi. & ibi Bartol. Bald. Salic. Alexan.Iaſ.
Dec.& Rimin.ſen.Nat.conſil. 489. lib.3. vbi
dicit, hanc opinionem non mediocri inniti
æquitate, quia computatio iuſta eſt erroris
cauſa,Bar.in l.cum fideicommiſſis, ff.de cõ-
feſ.& ita dicit etiam Riminal. iun.conſ.338.
nu.47. lib.3. Et procedit iſta opinio etiamſi
64 pluries calculatio facta † fuiſſet, quia nihil?
ſub prætextu erroris, quod iterum fiat, peti
poteſt.Peruſ.in dicto cap.vni. de cler.ęgrot.
& non obſtat ſi diceretur,quod ſi pluries cal
culatio eſſet facienda, non daretur finis re-
uiſionis, & eſſet abſurdum, vt dicit Pract.
Pap.in d.forma libelli,quo agitur, vt conuẽ-
ta & pacta ſeruentur, in verſ. diſcuſſis.in fi.
quia hoc dicere eſſet cõtra opinionem om-
nium Doctorum, in d.l.vni. expreſſe aſſerẽ-
tium,pluries calculationem fieri debere,al-
legato errore, & abſurdum poteſt remoue-
ri,quia poteſt adiri Iudex,qui dabit calcula-
tores, & eius calculationi erit ſtandum do-
nec contrarium probetur, vt dicũt Caſtren.
& Iaſ.in d.l.vni.& poſt eos Rimin.iun.d.cõſ.
338.nu.47.& nu.66.lib.3.& poterunt etiam
remedia illa adhiberi,ex quibus, vt infra vi-
debimus, reuiſio impeditur, & poteſt dici
nõ eſſe abſurdum, cum à iure permittatur,
pluries peti poſſe calculationem etiam vſq;
ad triginta annos,Bart.in l.2. C.de iure fiſci.
lib. 10.Iaſ.in d.l.vni.num.1.Riminald.iun.d.
conſ.338.nu.48.lib.3.

Et hac opinione vera ſtante,quod pluries
65 calculi † reuiſio fieri poſſit,dum factis binis
calculationibus reuiſionem iterum fieri nõ
debere tradit Maſcard.in tractat.de probat.
concluſ.1256.num.14.poſt Burſat. conſ. 72.
num.5.libro 1. ex traditis in l. Procula.ff.de
probat. erit intelligẽdum eorum dicta pro-
cedere,non quod ex bina calculatione cen-
ſeatur remiſſa reuiſio, ſed quod interueniẽ-
tibus requiſitis ſecundum diſpoſitionem,d.
l.Procula, & tradita ibi per Dd. cẽſeatur in-
ducta remiſſio & donatio, & ita loquuntur
citati à Maſcard. & Burſat. nempe Alciat.in
tract.de præſumpt. regul.1. præſumpt.32.&
Berous conſ.191.num.41.lib.1.& conſ. 163.
in fin.lib.2.

66 Et error calculi poteſt † proponi & alle-
gari non ſolum principaliter petendo reui-
ſionem, ſed etiam contra petentem ſummã
calculatam, & poteſt id fieri etiam in cauſa
appellationis, ſi nõ fuit factum in prima in-
ſtantia,Iaſ.in d.l.vni.ſub num.2. C.de errore
calculi,citat Caſtr.in conſ.34.& eſt conſ.36.
in antiq.& in nouis eſt conſ.10. lib.2.

Et poteſt proponi & allegari etiam ab eo,
67 qui prius † allegaſſet calculum fuiſſe fa-
ctum, dummodo talis error ab allegante in
continenti probetur, vt per Caſtr.in d.conſ.
10,lib. 2. Sed de hoc dicto an per mendaciũ
perdatur hoc beneficium videtur dubitare
Iaſ.in dict.l.vni.num.3.per ea,quæ ipſe dicit
in l. r.Cod.de tranſactio. Et mihi magis pla-
cet,quod nõ perdatur,quia hoc de iure cau
tum non reperitur, & quod probari poſſit
intra debita tempora Iudicis arbitrio conſi-
deranda.

68 Etiam calculi reuiſio † peti poteſt allega-
to errore, ſi reſtitutio reliquorum poſt cal-
culationẽ facta fuiſſet. Quia licet facta cal-
culatione & facta reſtitutione reliquorum
dicatur obligatio ſublata, à qua ſocij vigore
contractus ſocietatis ad reddendum ratio-
nem & reliqua reſtituendũ aſtringebantur,
§.1. Inſtitut. quibus mod.tol. oblig.vbi dicit
Gloſ.quod ſi obligatio tollatur, nũquam de
cætero reuiuiſcit,l.qui res.§.arcam. ff.de ſo-
lut.l.ſi alienis.ff.de noxal. & l.cum ex cauſa.
C. de ſolut. pignor. tamen ceſſante obliga-
69 tione † & actione prouenienti ex ſocietate
datur condictio indebiti.d.l.vnic. & ibi Dd.
C.de error.calculi.Ruin.conſ.71.nu.4.lib.4.
Rimin.iun.conſ.484.num.52.lib.5. Cephal.
conſ.562.nu.15.lib.4.

70 Opinio iſta,qđ calculi reuiſio † peti poſſit
vſq; ad triginta annos, ſimiliter nõ eſt per-
petua, quia ſi facta calculatione fuit inter
partes conuentum, vt ſolum intra menſem
poſſit reuideri,amplius menſe tranſacto,qđ
reuideatur, peti non poterit, vt late probat
reſpondendo ad contraria Theſaur. deciſio.
260. Similiter ſi ſcripturæ, cum quibus ra-
71 tio † reddita fuit, & ſuper quibus fuit poſi-
tus calculus, ab eo ſubtractæ fuiſſent, qui
iterum reuiſionem petit, quia præſumere-
tur quod ad ſui vtilitatem ſcripturas ſub-
traxiſſet,

Digitized by Google

traxiſſet, non eſſet iterum reuiſio petita facienda, vt per Menoch. conſil. 988. num. 7. lib. 10.

Et de quodam ſocio, qui vendiderat &
72 tradiderat † alteri ſocio libros ſocietatis,
cum nominibus debitorum in eis exiſtentibus, quod ſocium emptorem cogere non poſſit ad edendum libros, & iterum reddendam rationem, tradit Rimin. ſen. conſ. 300. num. 68. lib. 2. iuxta ea, quæ habentur in leg. prætor ait. §. 1. in gloſſ. in ver. meum. ff. de edend. Et quia reuiſio calculi ſub erroris
73 † prætextu petitur, ideo error ab allegante erit probandus, & donec non erit probatus, nō nocebit, Bald. in conſ. 48. lib. 4. Dec. conſ. 94. in fin. lib. 1. Gabriel. conſ. 61. num. 12. lib. 2. Et error ſatis probatus dicitur, ſi apparebit
74 non fuiſſe in † calculo deſcripta omnia deſcribenda, & fuiſſe admiſſa non admittenda, & quando ex nouo calculo cōſtabit rem aliter ſe habere, Pariſ. conſil. 131. nu. 28. lib. 1. Hond. conſ. 34. num. 6. lib. 2. Maſcard. in tract. de probat. concluſ. 253. Sed notandum
75 eſt non ſufficere docere † de modico errore, quia calculus ex modico errore non vitiatur. l. quamuis. ff. de condit. & demonſt. Bald. in l. 1. ad fin. C. ſi aduer. ſolut. & in l. pro hereditarijs. col. 3. C. de hered. act. & in c. ſi proponente, de reſcript. quem refert & ſequitur Iaſ. in d. l. vnic. nu. 2. C. de errore calculi. & Addent. ad Bart. in l. 2. C. de iure fiſci. Vlterius in tribus caſibus reuiſio calculi ſub prætextu erroris peti non poteſt. Primo, ſi
76 ſuper † eo fuit iudicatum. Secundo ſi ſuper eo fuit tranſactum. Tertio, ſi fuit appoſitum pactū de vlterius non petendo & facta quietantia, ita tradit Bart. in l. 2. C. de iure fiſci. lib. 10. Berous quæſt. 105. Socin. conſ. 92. nu. 4. lib. 4. Ruin. conſ. 16. in fin. lib. 5. Theſaur. deciſ. 260. Menoch. in tract. de arbit. iud. caſu 209. num. 37. Rimin. iun. conſil. 338. num. 15. lib. 3. & conſil. 484. num. 51. lib. 5. Burſat. conſil. 104. num. 16. lib. 1. Thob. conſil. 63. Cephal. conſ. 562. nu. 2. lib. 4. Borgn. in tract. de tut. & curat. num. 205. Hond. conſ. 34. nu. 75. lib. 2. Modern. Papien. in tract. de iuris & facti ignor. cent. 1. diſt. 94.

77 In primo caſu, quādo ſuper calculo † fuit ſententiatū, talis diſtinctio eſt adhibenda. Aut error eſt expreſſus in ſententia; aut in ea non eſt expreſſus. Primo caſu ſententia eſt ipſo iure nulla, l. 1. §. 1. ff. qui ſentent. ſine appellat. reſcind. Corn. conſil. 62. num. 3. lib. 4. Secundo caſu, ſi ſententia erit relata ad acta, in quibus error continetur, & ipſe error in ſententia eſſe dicetur, erit inualida, & iſta eſt magis communis opinio Alexand. conſil. 127. num. 7. lib. 1. Quod tamen verum eſſe declaratur, dummodo relatio ſit facta per modum cauſæ, & non per verba enunciatiua. Dec. in d. l. vnic. ſub nu. 11. C. de errore calculi. Si vero ſententia erit lata ſimpliciter, ſiquidem de errore apparebit in illis actis, ad quæ neceſſario ſententia refertur, & vt eſt prima ſententia in cauſa appellationis, & ſimiliter talis error expreſſus in ſententia dicetur, & erit nulla; ſi vero de errore apparebit in alijs actis, ad quæ neceſſario ſententia non refertur, & errore error in ſententia non dicetur expreſſus, & valida erit, ita tradit Barto. in d. l. vnic. C. de errore calculi. & ibidem Dec. poſt eum. verſ. Tertia concluſio. & verſ. Quarto & vlt. Et licet ipſi non dicant, videtur dicendum, quod ſi iudex ſententiat ſuper calculatione ſibi relata à calculatoribus, quod neceſſario dicatur ſe referre ad eam, & ſic quod in ſententia ſit error, ſi ſit in calculatione, & in relatione ſibi facta.

In ſecundo caſu etiam, quando ſuper cal-
78 culo fuit † tranſactum, non eſt abſolute verum, quod calculatio non ſit reuidenda, ſed ſecundum Dec. in d. l. vnic. nu. 12. poſt Bart. quatuor ſunt conſiderandi caſus. Primus caſus eſt, quando erat contentio ſuper errore calculi, & ſuper ea fuit tranſactum, & hoc caſu vlterius error tranſactione ſequuta allegari non poteſt, Alexan. in d. l. vnic. qui ita intelligit illum textum, & ibi Dec. num. 12. dicit, quod iſte intellectus indubitanter procedit, Ruin. conſ. 71. num. 5. in fin. lib. 4. Secundus eſt caſus, quando partes errauerunt in calculo, & cum tali errore tranſegerunt, non tamen errauerunt in forma & verbis tranſactionis. Exempl. in calculando fuit dictum, quod triginta & quadraginta fuerunt centum, & centum fuerint petita, & ſuper tali petitione fuit tranſactum, & hoc caſu ſimiliter error allegari non poteſt, & iſte eſt intellectus cōmunis d. l. vni. vt dicit ibi Iaſ. num. 10. in fin. & Dec. num. 12. verſ. ſecundus eſt caſus. Et ad Alex. qui hunc intellectum impugnat ex eo, quia in d. l. dicitur, quod promiſſio facta per errorē calculi poſſit reuocari, reſpondet poſt Anton. de Alex. & Iaſ. quod dicta in promiſſione & ſtipulatione non procedunt in tranſactione, quia ſtipulatio ex cauſa erroris retractari poteſt, l. 2. C. de condit. indeb. ſed non ſic eſt in trāſactione, quæ fit, vt ſit litium finis, l. quamuis, C. de trāſact. & iuſtificerut eo ipſo, quod receditur à lite, l. in ſumma. in princ. ff. de condit. indebit. Tertius eſt caſus, quando error calculi fuit expreſſus in tranſactione, vt ſi dictum fuit in ipſa tranſactione, quod de centum, quæ petebantur, tertia pars eſſent quinquaginta, & pro quinquaginta fuit facta tranſactio, & hoc caſu tranſactio non vitiabitur, ſed reſcinditur, quatenus fuit erratum, ſecundum Bartoli opin. in d. l. vni. reiecta opinione Iacobi de Rauenna. Quartus & vltimus eſt caſus, quando tacite error in tranſactione continetur, vt quia petebantur centum, & fuit facta tranſactio pro tertia parte, & non fuit facta computatio, in qua quantitate conſiſteret tertia pars. Et hoc

caſu

Digitized by Google

caſu ſimiliter licet tranſactio non dicatur nulla, reſcinditur tamen pro ea parte, in qua fuit erratum, Dec. poſt Bar. in d. l. vnic. num. 12. verſ. quartus eſt caſus Ruin. conſ. 134. nu. 12. lib. 1. & conſ. 71. ſub nu. 4. lib. 4.

In tertio caſu, quando poſt calculum fuit
79 facta † quietatio, & appoſitũ pactum de vlterius non petendo, opinio Bart. non tranſit ſine difficultate, licet eam teneat Bero. in d. quæſt. 105. dicendo, non eſſe differẽtiam inter pactum & tranſactionem, & deducendo Iura à Bart. citata probare intentionem. Nã Anton. de Alex. & Iaſ. poſt eum in d. l. vnic. C. de errore calculi. dicunt, Iura à Bartolo citata non probare eius intentionem, & Bartoli opinionem ſolũ procedere poſſe dicũt, ſi pactum fuerit factum nõ ſtatim, ſed ex interuallo. Imo Iaſon videtur affirmare, quod opinio Bart. non procedat, etiamſi ex interuallo pactum appoſitum fuerit, ea ratione, quia confeſſio geminata etiam ex interuallo reuocari poteſt, docto de errore, ſecundũ opinionem Baldi & communem, in dict. l. vnic. vt per Dec. ibi ſub nume. 7. Et cum calculatio pluries facta, vt iam dixi, veniat retractanda, etiam facta ſolutione de reliquis, vt habetur in d. l. vnic. ſecundum communẽ intellectum, certe creditur dici non poſſe, quod cõtra legis præfatæ diſpoſitionem error pacto appoſito ex interuallo etiam allegari non poſſit. Et dici poteſt, quatenus Bartolus de pacto loquitur, debere intelligi de pacto appoſito non ſimpliciter ſuper calculo, ſed ſuper errore calculi, nempe quod, dũ diſceptabatur ſuper prætenſo errore calculi, fuerit deuentum ad pactum & ad quietãtiam, vt dicit Ruin. in dict. conſ. 71. num. 5. lib. 4. Etenim differẽtia eſt inter pactum appoſitũ ſuper calculo, & pactum appoſitũ ſuper errore calculi. Nam pactum ſuper calculo fit nõ cognito errore, & ea intentione, quod ſumma calculata ſit debita, & ideo demum errore cognito retractatur. Pactum vero ſuper errore fit eo animo, vt de eo amplius tractari nõ debeat, & ideo quia ſemel placuit, & vt tollãtur lites & contrationes, amplius nõ retractatur, ita conſiderat Ruin. in d. loco proxime citato.

Et quia paciſcentes errorem non cognoſcunt, & ea facilitate pactum apponere præſumuntur, qua approbauerunt calculationem, l. doli mali. §. dicuntur. ff. de nouat. pacto non obſtante & etiam ſtipulatione allegato errore calculationem eſſe reuidendã, tenet Ruin. conſ. 134. ſub nume. 12. lib. 1. & conſ. 71. nu. 4. lib. 4. Socin. conſil. 159. nu. 24. lib. 2. etiamſi adſit clauſula, ex certa ſciẽtia. Pariſ. conſ. 89. num. 39. lib. 1. Cephal. conſil. 562. nume. 15. lib. 4. Roland. conſ. 49. nu. 64. lib. 1. Rimin. iun. conſ. 338. num. 65. lib. 3. & conſ. 484. num. 52. lib. 5. Et dum ibi contrarium determinat, non obſtat huic opinioni, quia in caſu ſuo fuerat reddita ratio, & facta calculatio, & poſtmodum inter partes facta hinc inde remiſſione & tranſactione, fuerat renũciatum expreſſe exceptioni erroris & cõdictioni indebiti, appoſito etiam iuramento. Ex quibus omnibus colligitur, qđ non ſimpliciter fecerint pactum & quietationem ſuper calculo, ſed fecerant tranſactionem etiam ſuper errore, facta inde remiſſione, & ei renunciauerunt adhibito iuramento. Dum etiam errorem allegari non
80 poſſe † ſtante iuramento dicit Menoch. in tract. de arbitr. iud. caſu 207. nu. 36. Maſcar. concluſ. 253. num. 22. Theſaur. deciſ. 260. in fin. & Seraf. in tractat. de priuilegijs iuram. priuil. 90. aĩaduertendum eſt, hanc opinionem nõ videri tutam, dum quis ſimpliciter iurat ſuper pacto, nulla de errore mentione facta, quia iuramentum debet habere tres comites, nempe iuſtitiam, iudicium & veritatem. cap. quanto. de iureiur. cap. animaduertendum. 1. quæſt. 2. & iuſtitia, vbi eſt error, & deficit conſenſus, eſſe non poteſt, Afflict. deciſ. 80. num. 7. Et ſi promittentis promiſſio errore ſtante non valet, iuramentum vti inualidum ex propria eius auctoritate operari nõ poteſt, etiam de Iure Canonico, ſecundum magis communem opinionem, vt per Ruin. conſ. 190. col. fin. lib. 1. Et hanc opinionem, quod pacto & liberatione non obſtantibus, & non obſtante iuramento, error allegari poſſit, tenet Ruin. d. conſ. 134. num. 10. lib. 1. & d. conſ. 71. nu. 6. lib. 4. Pariſ. conſ. 89. num. 39. lib. 1. Rimin. iun. d. conſil. 338. nu. 79. lib. 3. Et dato etiam, ſed non conceſſo, errorem ab eo, qui iurauit, allegari nõ poſſe, poterit tamen Iudex ex eius officio, cõſtito ſibi de errore, cogere partem aduerſam ad relaxandum iuramentum, ita dicit Seraf. in d. priuileg. 90. Et quod etiam boni Iudices faciant talia iuramenta relaxare, ẽt per capturam perſonæ, tradit Rimin. iun. d. conſ. 338. num. 78. lib. 3.

Secundo principaliter ſupradicta regula,
81 quòd ratio ſemel reddita iterum reddi † nõ debeat, declaratur non procedere, quando reddita fuit imperfecte, & non eo modo, vt reddi debebat, quia paria ſunt, non reddere rationem, & reddere, ſed nõ plene nec ſufficienter, argum. l. quoties. ff. qui ſatiſd. cog. & l. qui pro ſalute. ff. de iureiur. Socin. conſ. 159. nu. 11. & conſ. 190. n. 3. li. 2. & conſ. 92. num. 8. lib. 4. Bero. conſ. 113. num. 33. lib. 2. Rolan. conſ. 49. ſub num. 49. lib. 1. Riminald. iun. conſ. 338. nume. 40. lib. 3. Henrichman. conſ. 5. n. 17. lib. 1. Et iterato de omnibus capitibus in adminiſtratione contentis, & nõ de omiſſis ſolummodo ratio erit reddenda. l. ſed & ſi aliquis. ff. de negot. geſtis. Gabriel. conſ. 61. nu. 16. & num. 17. lib. 2.

82 Tertio & vltimo, ſi ratio frauduléter † & doloſe reddita fuit, iterum reddenda erit, docto de dolo & fraude, Anchar. conſ. 330. Viſa facti narratione. Iaſ. conſ. 219. num. 2. lib. 2.

nume. 58. cum plurib. ſeqq. lib. 1. & per Rimin. iun. d. conſil. 338. num. 81. lib. 3. & faciunt tradita per eum, conſil. 193. nu. 38. lib. 2. Et iſtæ liberationes, ex quibus inſurgeret donatio, parum ſub hac Vrbinatenſi ditione attenderentur, quia inter decreta, maxima cum ratione & prudentia facta ad ſubditorum vtilitatem, adeſt decretum donationis prohibitiuum. Rimin. iun. conſil. 193. num. 36. lib. 2.

87 Rationes in loco adminiſtrationis † à ſocio reddi debēt, & ſolum in loco domicilij, quod eas reddat conueniri poteſt, dummodo tamen petens caueat, quod ſuo periculo, & ſuis expenſis libri, & ſcripturæ tranſportentur Doct. in l. prætor. §. fin. ff. de edend. Socin. conſ. 149. num. 4. lib. 1. Dec. in cap. 1. num. 65. de probat. Et quatenus petens recuſat ſubire periculum, & ſubminiſtrare expenſas, poterit Iudex mittere perſonas idoneas, & qui libros videant, & ei referāt Bar. in d. l. prætor. §. fin. & ibi Iaſon num. 8. Dec. in d. c. 1. nu. 65. vel poterit iudici loci committere ſecundum Fulgoſ. & Iaſon. in d. §. fi. qui dicit hanc practicam eſſe meliorem, & in loco adminiſtrationis ſocius libros habere præſumitur, tum quia ibi confici, & retineri debet tum quia delinqueret, ſi aliò eos deferret, vt per Magon. deciſ. Lucen. 5. nu. 12. ex traditis in d. l. prætor. §. fin. ff. de eden.

88 Liber licet ſit neceſſarius ad † reddendū rationem & eã reddi non poſſit in cartis, & folijs Bald. conſ. 152. lib. 3. tamen ad probandum vnam partitam, & debitum in ea annotatum, etiam per abbacum, & non per verba extēſa ſufficit inter mercatores folium oſtēdere, dummodo ſit ſubſcriptum, & recognitum, & fuit deciſum per Rotam Genuenſ. deciſ. 96.

89 Et libro ſociorum † quanta ſit fides adhibenda, maxime attenditur conſuetudo Socin. conſ. 87. num. 16. lib. 1. Gabriel. qui alios citat tit. de conſuet. concl. 1. nu. 48.

90 Liber ab vno ex ſocijs † ſcribi non poteſt niſi hoc ei à cæteris ſocijs ſit mandatum Rimin. ſen. conſ. 300. num. 58. lib. 2. & ſi aſſerat ſcribere de mandato ſociorum hoc ei non creditur Alex. conſ. 186. num. 4. in fin. lib. 2. & in propoſito quatuor caſus cōſiderat Menoch. in tract. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 62. Primus eſt quando liber eſt ſcriptus ab vno ex ſocijs, qui ſcribere cōſueuit, quia ex ſcientia, & patientia aliorum præſumitur mandatum, ſecundus eſt quando liber fuit indifferenter ſcriptus ab omnibus, quia ſic præſumitur ſcriptus de omnium conſenſu, Tertius eſt quando fuit ſcriptus ab iuſtitore à ſocijs deputato, Quartus, & vltimus eſt caſus, quando mercator habet aliquid ſcriptū contra ſe in ſuo libro ad fauorem tertij, quia de eius cōſenſu ſcriptum præſumitur, vt dicitur de litteris ſigillatis cū ſigillo alicuius, quod de eius cōſenſu ſigillatę præſumūtur.

CAPVT XXXIX.

De diuiſione.

SVMMARIA.

1 *Diuiſio vno modo conſideratur ad cognoſcendum, quam quiſque partem in ſocietate habere debeat.*

2 *Diuiſio ſecundo modo cōſideratur tirtares communes, inter ſocios diuidendas.*

Diuiſio præſupponit communionem.

3 *Diuiſio fit de lucro, extracto prius capitali non communicato.*

4 *Declaratur, quod capitale, ſi eſt in pecunia, extrahi debet, & dēt reſtitui ante lucri diuiſionē, ſed ſi ſit erogatū in maſſaritijs neceſſarijs pro ſocietate, & in creditis, erit reſtituendū de dictis maſſaritijs & de creditis, pro quantitate poſita ad eius electionē.*

5 *Diuiſa bona minus ſunt vtilia quam vnita.*

Diuiſio viles facit familias, paupertatem inducit, & dignitatem minuit.

6 *In communi nemo ſtare cogitur.*

Communio parit diſcordias.

Diuiſionis effectus eſt ſedare diſcordias.

7 *Diuiſio eſt actus neceſſarius.*

8 *Diuiſio peti poteſt, etiam ſi vnio duraſſet per tempus immemorabile.*

9 *Diuiſio eſt quid facti, & ab allegāte probari debet.*

10 *Indiuiſa ſocios bona poſſediſſe præſumitur magis gratia commodioris vſus, quam diuiſionis titulo.*

11 *Diuiſio facta præſumitur, ſi ſeparatim & diuiſim bona fructus percipiendo, & ſoluendo onera, poſſeſſa fuerunt, per decem annos inter præſentes, & viginti inter abſentes.*

12 *Diuiſio non præſumitur ex locatione facta à ſocio.*

13 *Diuiſio prima facta non præſumitur, ſi deuentū fuit ad ſecundam, etiamſi nulla ſit.*

Quia voluntas declaratur etiam ex actu nullo.

14 *Diuiſio facta non præſumitur, ſi partes ſunt inæquales num. 16.*

15 *Multo magis ſi vnus ex ſocijs totam rem poſſideret.*

16 *Ex primæua natura communionis ſocij tenentur diuidere, ideo facile præſumitur obligationis executio, & diuiſio dicitur modici præiudicij.*

17 *Diuiſio eſt maximi præiudicij, ſtante inæqualitate, ideo facta non præſumitur.*

18 *Diuiſio, ſtante partium inæqualitate, facta non præſumitur, etiamſi dicatur recompenſationem fuiſſe factam in pecunia.*

Solemnitas materialis non præſumitur.

19 *Diuiſio facta præſumi poterat, ſtante partiū inæqualitate, ſi inæqualitas ſit modica.*

20 *Diuiſio quod ſit reſcindenda, quando conſtat de inæqualitate vltra dimidiam, procedit, vbi conſtat factam fuiſſe diuiſionem, ſed non procedit, vbi agitur de ea præſumenda.*

21 *Diuiſio non præſumitur facta, ſtante inhabilitate rerum & perſonarum.*

Diuiſio à minore facta ſine decreto & ſine iuramēto non valet.

22 *Niſi minor maior factus tacuerit per decennium.*

23 Diuiſio præſumitur facta ex libro æſtimi, in quo res diuiſæ innotatæ apparent.
24 Diuiſio probatur per teſtes.
25 Diuiſio probatur ex confeſſione, ſi valida ſit.
26 Diuiſio debet fieri Iudicis arbitrio.
27 Et non eſt vera opinio, quod ætate maior, ſeu ille, qui diutius adminiſtrauit, partes facere debeat, & minor, & ille, qui minus adminiſtrauit, habeat electionem.
28 Intellectus l. 1. C. de his qui ſi detul. lib. 10.
29 Intellectus c. 1. de Parroch.
30 Peritorum iudicio vti poteſt Iudex in diuiſione facienda.
Peritorum iudicium ſequi & non ſequi poteſt.
31 Inſpicere locum Iudex poteſt in diuiſione facienda.
32 Loci inſpectio & viſitatio qualiter in actis ſit ſcribenda, & nu. 33. & 34.
35 Iudicio ſortis vti poterit Iudex, vt terminetur, quis prius eligere debeat.
36 Iudex poteſt in ſententia cuilibet ex ſocijs partem ſuam aſſignare.
37 Iudex conſiderabit perſonas diuidere volentes, & res diuidendas.
38 Diuiſio eſt ſpecies alienationis.
39 Similis permutationi.
40 Similis venditioni.
41 Et eſt contractus innominatus.
42 Diuiſio à minore fieri non poteſt abſque decreto.
43 Procedit non ſolum in rebus immobilibus, ſed etiam in mobilibus poſitis in negociatione, & mercatura.
44 Mercatura & negociatio cum ſit quid vniuerſale, inter immobilia computatur.
45 Fallit ſocietate diſſoluta, quia amplius in mercatura ſtare non dicuntur.
46 Annui fructus, & annui reditus ſine decreto diuidi non poſſunt.
47 Declaratur.
48 Diuiſio iuſta cauſa ſtante à minore fieri poterit.
49 Iuſta cauſa erit, ſi minor ad diuiſionem prouocetur.
50 Quia dicitur alienare ex n[illegible]ſitate, & non voluntarie.
51 Diuiſio prohibita ex neceſſitate fieri poteſt.
52 Ceſſio à minore fideiuſſori ex neceſſitate fieri debet, ideo non requiritur decretum.
53 Prouocatio cenſetur facta diſſoluta ſocietate.
54 Prouocatio in dubio cenſetur facta à maiore in diuiſione facta iudicialiter, ſecus, ſi extraiudicialiter.
55 Diuiſio neceſſaria à minore fieri poteſt, ſine decreto.
56 Non ſic eſt in alienatione, & ponitur ratio differentiæ.
57 Diuiſio fieri poteſt à minore cum interuentu tutoris, etiamſi adhuc non confeciſſet inuentarium.
58 Et ſtatuti diſpoſitione ſtante, quod quædam ſolennitates in contractu minorum requirantur. & num. 59.
60 Diuiſio etiam inter ipſos minores fieri poteſt, ſtante prouocatione facta à maiore.
61 Minores ſe ad inuicem ad diuiſionem prouocare non poſſunt.
62 Minores diuidere non poſſunt, quando alia via eſſet eis bonis interdictum.
63 Cauſa iuſta deueniendi ad diuiſionem eſt, ſi ſocius ſit rixoſus.
64 Iudicis arbitrio terminatur, quando ſocius rixoſus dici debeat.
65 Socius rixoſus dicitur prouocare.
66 Diuiſio iuſta cauſa ſtante fieri non poteſt, ſi cum prohibitione legis concurrat prohibitio hominis, puta teſtatoris.
67 Poterit fieri diuiſio ratione culturæ, & poterunt diuidi fructus, etiam prohibitione non obſtante.
68 Pactum ne perpetuo diuidatur, non valet, & n. 71.
Pactum de perpetuo non petendo partem ſuam valet, quia inducitur remiſſio Iuris.
69 Pactum de non diuidendo in perpetuum, intelligitur in vita paciſcentium, & valet, ſicut valet pactum, ne diuidatur in vita paciſcentium.
70 Pactum ne diuidatur intra certum tempus, valet.
71 Pactum expreſſum ne perpetuo diuidatur, non valet.
72 Valet virtute iuramenti.
73 non procedit in vniuerſitate.
74 Et non procedit, ſi pactum iuratum de non diuidendo factum fuerit ſuper omnibus bonis.
75 Mulieres ſine ſolemnitate requiſita à ſtatuto diuidere non poſſunt.
76 Etiam cum cauſa, & quæ ſit ratio diuerſitatis inter mulierem & minorem.
77 Diuiſio vtilis minori & mulieri valet ſine ſolemnitatibus.
78 Diuiſio facta à patre legitimo adminiſtratore filij minoris valet.
79 Diuiſio valida erit à minore facta ſtante ſtatuto, quod maior decem & octo annis dicatur eſſe perfectæ ætatis.
80 Diuiſio etiam iuramento roborata valida erit.
81 Diuiſio de bonis feudalibus, emphyteuticis, & de Iuribus incorporalibus, ſi fieri non poteſt, erunt diuidendi fructus & vſus, & eorum adminiſtratio facienda alternis annis.
82 Iuris patronatus commoditas præſentandi erit diuidenda.
83 Seruitutum commoditas diuidenda eſt.
84 Viæ communes inter duas ciuitates prouentus, puta pedagia, diuidi debent.
85 Fructus eius rei quæ non poteſt diuidi erunt diuidendi, & poterit diuiſio fieri ratione culturæ.
86 Res ſi non patitur commodam diuiſionem, ſtatur Iudicis arbitrio, & erit vni in totum aſſignando facta recompenſatione in pecunia.
87 Et pro qua quantitate pecunia ſit reficienda, ſuo arbitrio Iudex terminare poteſt.
Poteſt etiam interrogare partes, & admittere extraneos ad licitationem.
88 Et non eſt verum, quod, ſi res non poteſt commode diuidi, ſit danda habenti in ea maiorem partem.
Solum qui habet maiorem partem, eſt præferendus in pari licitatione.
89 Si adſint mulieres, & minores, quando vni in totum res eſt aſſignanda, quæ ſolemnitates requirantur.
90 Si res patiatur diuiſionem, Iudex licitatione vti non poteſt, quia cuique volenti pars in re ipſa dari debet.
91 Aeſtimatio de re aſſignãda non debet fieri de parte ſolummodo aſſignanda, ſed de tota re.

92 Di-

Digitized by Google

91 *Diuiſio erit facienda eo modo, in quo ſocij concordant.*

Sociorum omnium vtilitas, & non vnius ſolummodo erit attendenda.

Vtilitas communis inter ſocios præfertur priuatæ.

93 *Partes non erunt aſſignandæ ſeparatæ, ſed vnitæ & contiguæ.*

94 *Pars aſſignari debet vni prope bona ſua ibidem contigua.*

95 *Diuiſio cuiuslibet rei non debet fieri, ſed in groſſo inſimul poni debent, & facit contra peſſimos ſocios, qui cuiuslibet rei minimas partes facere cupiunt.*

96 *Res aliquando relinquuntur in communi, nec licitationi locus eſt. Datur exemplum in veſtibulo.*

97 *Pacta circa diuiſionem faciendam inter ſocios ſunt obſeruanda.*

Pactum factum in vno caſu diſſolutionis non extenditur ad alium.

98 *Diuiſio cum abſente, qui non reliquit procuratorem, qualiter facienda.*

99 *Credita exiſtentia in perſona cuiuslibet ſociorum, erunt exigenda communibus expenſis, & communi periculo.*

Et ſi non erunt exacta ante diuiſionem, ceſſione erit vtendum.

100 *Debita ſi non ſunt ſoluta ante diuiſionem, cautiones ſunt interponendæ de ſeruando ſociũ indemnẽ.*

Si erunt ſoluta ſocio, qui ſoluit, erit ſatisfaciendum.

Et ſi ſocius tempore diuiſionis erat condemnatus ad ſoluendum, erit conſeruandus indemnis in diuiſione, non per cautionem, ſed per ſolutionem.

Et ſi non erat condemnatus, ſed de proxime condemnandus, & erat obligatus obligatione habente executionem paratam, ſimiliter erit indemnis conſeruandus per ſolutionem.

101 *Seruitus per partem alterius non cenſetur reſeruata in diuiſione, & nu. 102.*

103 *Ideo cauti eſſe debent diuidentes, vt reſeruent ſeruitutes.*

Seruitus proprie aliquando non dicitur reſeruata, ſed ſola facultas, & quædam perſonalis commoditas tranſeundi.

104 *Reſeruatio ſeruitutis dicitur facta, appoſita clauſula, cum acceſſibus & egreſſibus ſuis vſq; in vias publicas.*

105 *Verba in reſeruatione ſeruitutis concipi debent, vt reſpiciant futurum, & nõ præſens, & quia de præſenti tempore diuiſionis ſeruitus non debetur.*

106 *Seruitus ſi eſt continua, non eſt opus reſeruatione, quia res tranſit cum ſuo onere.*

107 *Dominiũ, an in diuiſione trãsferatur ſine traditione.*

108 *Cõmuni diuidundo agi põt, licet res non poſſideatur.*

109 *Reſolutio contractus eſt eiuſdem naturæ, cuius eſt contractus.*

Sicut dominium in ſocietate transfertur ſine traditione, ita transfertur in eius reſolutione, & ſic in diuiſione.

110 *Procedit ſolummodo in ſocietate vniuerſali, & in rebus, quæ erant ſociorum ante ſocietatem vniuerſalem.*

111 *Diuiſio rerũ, & iurũ societ tis, qualiter faciẽda.*

112 *Dominium in diuiſione transfertur.*

113 *Diuiſio quando facta præſumatur.*

114 *Diuiſionem an maior natu facere debeat.*

115 *Diuiſio ſtante inæqualitate non præſumitur, & inæqualitas iterum fieri debet, & reduci ad æqualitatem.*

116 *Gabella vigore ſtatuti debita de contractibus, an debeatur de diuiſione.*

117 *Diuiſio reſcinditur non ſolum ſtante læſione vltra dimidiam, ſed etiam vltra ſextam partem.*

Diuiſio duobus modis conſiderari po-
teſt. Vno modo ad cognoſcendũ quam
1 quiſque partem † in ſocietate habere de-
beat, tam in capitali quam in lucro; altero
modo, qualiter, & quomodo diuiſio ipſarũ
rerum communium fieri debeat? De primo
modo plene dixi ſupra, dũ egi, quã quiſque
partẽ in capitali habere dicatur. c.9. & dum
egi qualiter lucri & queſtus diuiſio inter ſo-
cios ſit facienda. c.15. Nunc agendum eſt de
ſecundo modo. nẽpe qualiter & quomodo
2 diuiſio † rerum communium fieri debeat?
Nam diuiſio præſupponit communionẽ, vt
per Decian. conſ. 30. nu. 15. lib. 1. ideo cõmu
nione præſuppoſita, conſequens ſit, vt mo-
do de diuiſione agatur. Et ſi capitale adeſſet
in ſocietate non cõmunicatũ, & adeſſet lu-
crum cõmune prius ante lucri diuiſionẽ ca-
3 pitale † eſſet extrahendũ. Crauet. cõſ. 433.
nu. 34. lib. 3. vbi loquitur de ſocio ponẽte pe
cuniam, altero ponẽte operas, & vult, quod
capitale prius extrahatur, eius dictũ intelli-
gendum eſt, ſi capitale in pecunia poſitũ re-
periatur adeſſe in pecunia, ſed ſi fuiſſet ex-
4 penſum in mercibus † ſocietatis, & in maſ-
ſaritijs neceſſarijs pro ſocietate, & adeſſent
credita, tunc non eſſet ei reſtituenda pecu-
nia, ſed deberet ſuum capitale in quantitate
poſita percipere in rebus & maſſaritijs ex-
tãtibus, & in creditis ad eius electionẽ, vt p
Pet. de Vbal. in tract. de duob. fratr. p. 11. nu.
34. Et ita pluries obſeruari vidi niſi ſit con-
uentum, qđ capitale, ſi non eſſet amiſſum,
deberet reſtitui in pecunia, quia valet cõuẽ
tio, cũ in ea neque vſura, neq; iniuſtitia con-
ſiderari poſſit, & non ſit cõtra ſocietatis na-
turã, l. 1. §. ſi conueniat. ff. depoſiti. & ſi in ſo
cietate poſiti fuiſſent centũ aurei in auro, &
ſocietas duraſſet per plures annos, & æſti-
matio aureorũ creuiſſet, incrementũ diuidi
non deberet, ſed totum deberetur domino
aureorũ, quia hoc lucrũ non cenſetur cauſa
tũ à ſocietate, cũ, ſi retẽti fuiſſent in capſa,
idem lucrum eueniſſet. Com. cõſ. 279. lib. 1.
5 Poſſet conſiderari, bona cõmunia † non
eſſe diuidenda, maxime inter fratres, quia
bona diuiſa minus ſunt vtilia, quam non di-
uiſa. Decian. conſil. 73. nu. 9. lib. 2. & bonorũ
diuiſio viles facit familias, paupertatem in-
ducit, & dignitatem minuit. Crauet. conſ.
895. numero 7. lib. 5. Decian. conſil. 7. nu-
mero 26. lib. 1. & conſil. 46. num. 64. lib. 2.
Surd. conſil. 375. num. 13. lib. 3.

Nihilominus veriſſima eſt concluſio, nemi-
6 nem cogi † debere in communione ſtare.
Hond.conſ.59.nu. 53.lib.1.& dicitur, quod
communio parit diſcordias, Ioſeph. Lud.cō-
cluſ. 53. col. fin. & quod diuiſionis effectus
eſt remouere diſcordias, Simon de Pretis
Piſaurenſis vir maximæ eruditionis in conſ.
199. Rimin.iun.conſ.21. nu.20.lib.1. Et quia
7 nemo cogitur ſtare † in communione, dici-
tur diuiſionem eſſe actum neceſſarium, Si-
mon de Pretis conſ.137. num. 149. Gabriel.
conſ.84.nu.10. lib.1. Becc. conſ.9. nu. 10. &
conſ.24.nu.8.& nu.30.vbi declarat, qualiter
intelligatur. Et ſi vno duraſſet per tempus
8 † immemorabile, nihilominus diuiſio peti
poteſt Honded.conſ. 59.nu.53.lib. 1.vbi au-
9 tē ageretur, an diuiſio † facta inter aliquos
præſumeretur, quia eſt quid facti, ideo ab al-
legante, qđ facta fuerit, probari debet. Hon-
ded.d.conſ.59.nu.56.lib. 1. Maſcar.in tract.
de probat. concluſ. 526.nu.1. Et potius præ-
10 ſumitur ſocios † poſſediſſe gratia commo-
dioris vſus, quam diuiſionis, vt per Tiraq.in
tract.de præſcr.§. 1.gl.4.ver.decimo quarto,
parum ante finem.ibi, ſunt autem. Maſcard.
d.concl. 526.ſub nu.1.

11 Quod aūt facta fuerit † diuiſio, probatur, ſi
ſeparatim & diuiſim bona, fructus percipiē-
do & ſoluendo onera, poſſeſſa fuerunt per
decem annos inter præſentes, & per viginti
inter abſentes. Gloſſ. in l. penult.C. com.di-
uidund. Tiraquel.qui hanc dicit communio-
rem opinionem in d.tract. de præſcript. §.1.
gloſſ.4.verſ.14. Maſcard. d. concluſ. 526.nu.
2. Menoch. in tract. de præſumpt. lib.3.præ-
ſump.60.nu.3.& conſ.87.nu.77.lib.1.

Primo declaratur iſta opinio, vt nō proce-
12 dat, ſi ſocius † vtēdo re ad vſū deſtinatū eā
locet tanquam ſuam, quia id facere præſu-
mitur, non quia ſit facta diuiſio, ſed ratione
communionis & iuris, quod habet in re, ita
dicit Menoch. d. conſ.87.nu.73.lib.1.

Secundo declaratur non procedere, ſi ſit
13 facta alia diuiſio, etiāſi nulliter † facta fue-
rit. Nam ſi fuit facta legitime, aut credendū
eſt, quod prima præſumpta facta non fuerit,
aut à prima per contrarium actum dicitur re
ceſſum. Ruin. conſ.187.nu. 12. lib.2. Si vero
nulliter facta fuerit, nihilominus erit argu-
mentum, primam præſumptam nō fuiſſe fa-
ctā, quia etiam ex actu nullo mens & volūtas
agentiū declaratur. l. vult. vbi Bart.ff.de re-
bus eorum, ita tradit Menoch.d.conſ.87.nu.
74.& 75.lib.1.

Tertio declaratur, vt nō procedat, quādo
14 partes † eſſent inęquales, ſcilicet, quod quiſ
que non poſſideret partem dimidiam, ſeu
aliam partem proportionaliter ſibi debitā.
Tiraq.in dict. tract. de præſcript.§. 1. Glo. 4.
verſ.14. Menoch.d.præſumpt.60. nu.6. Maſ-
car.d.concl 526. nu.8. & 9.vbi dicit hāc eſſe
communiorem & veriorem opinionem. Et
15 multo magis † nō procederet, ſi alter ex ſo-
cijs totam rem poſſideret. Ruin. conſ. 162.
nu.14.lib.3.& Menoch. d.præſumpt. 60. ſub
nu.6. Maſcar.d.concl.526.nu.12. Et quod nō
16 præſumatur diuiſio † ſtante inæqualitate, ea
ratione fit, quia nemo præſumitur iactare
ſuum.l. cum de indebito.ff.de prob.& ſic nō
præſumitur, quod conſentiens fuerit inæ-
qualitati ille, qui minus poſſidet, & ſuum ia-
ctare voluerit. Pręterea dicūt Dd. quod ideo
præſumitur diuiſio, quia agitur de modico
præiudicio. Et quia ex primæua natura cō-
munionis ſocij erant obligati ad diuidendū,
17 facile præſumitur † obligationis executio.
Bald.in l.1.ſub nu.14.verſ. pone duo fratres.
C.de fideicom. Ruin. dict. conſ. 162. nu.18.
lib.3. Maſcar. d. concl.526.nu. 5. Et ſi præſu-
meretur diuiſio, ſtante inæqualitate, agere-
tur de magno præiudicio, ex quo partes nō
ſunt æquales. Bart. in quæſt. Mulier habens
magnū patrimonium.col. vltim. Maſcard. d.
concluſ. 526. nu.11. Menoch.d.præſ. 60.nu.
6.in fin.& ageretur non de executione obli-
gationis ſolummodo, ſed etiam de inductio-
ne & probatione alterius obligationis, nem-
pe donationis, quia ſocius, qui minus poſſi-
det, ſuum donaſſe cenſeretur.

Et ex his conſtat, non eſſe veram opinio-
nem Salic.in l.penult. colu. 1. C. com. diuid.
18 quod præſumatur diuiſio, licet † partes eſ-
ſent inæquales, ea ratione, quia qui minus
poſſidet, cenſetur recompenſationem rece-
piſſe in pecunia. Nā non ſequitur, potuit fie-
ri recompenſatio in pecunia: ergo facta fuit,
Balb.in tract.de præſcript.p.3.princ.q.10.nu.
44. Si enim cenſetur facta diuiſio ex eo, quia
conſtat quemlibet poſſidere, non poteſt cē-
ſeri, datam pecuniam, ſi quod eam ſocius ha
beat ab altero ſocio ſibi datam nō appareat,
& iſta ſolemnitas materialis, quod fuerit fa-
cta recompenſatio in pecunia, & ideo non
præſumitur.§.pretium.Inſtit.de empt.& vē-
dit.conſ.162.nu. 17. lib. 3. Et etiam, vt ipſe
dicit, duo ſpecialia ſimul ex eodem curſu tē-
poris induci non poſſunt, quod fuerit facta
diuiſio, & fuerit data pecunia.

Opinio Saliceti ſaluari poteſt, vt proce-
19 dat, ſi inæqualitas † non ſit magna, ſed te-
nuis & modica. Alexan.conſ.92. nu.4. lib. 2.
Alb.conſ.11.num.24.lib.1. Menoch. d. præ-
ſumpt.60.nu.8. Et dū dicitur, quod ad hoc,
20 vt diuiſio, reſcindatur, debeat probari † de-
ceptio vltra dimidiā, Simon de Pretis conſ.
137.nu.12. procedit in diuiſione, de qua cō-
ſtat vere factam fuiſſe, & non procedit, vbi
eſt præſumendum eam factam non fuiſſe.

Quarto declaratur ſupradicta opinio non
21 procedere ſtante inhabilitate † rerum ſeu
perſonarū, quia in quolibet actu tacite præ-
ſumendo cętera omnia habilia requiruntur;
ita tradit Decian.conſil.73.nu.30. lib.2. poſt
Ruin.conſil.29.num.4.lib.4. Et quod diuiſio
à minore facta nō valeat ſine Iudicis decre-
to, & non interueniente iuramēto, admittit

Menoch.

Digitized by Google

Menoch. d. præſumpt. 60. num. 4. vbi tamen hoc non procedere declarat, ſi minor ma-
22 ior factus † poſſidendo bona diuiſa tacuit per decennium, quia ex tali taciturnitate cenſetur inducta tacita & ſolemnis diuiſio, ita vt amplius retractari non poſſit, Bald. conſil. 282. proponitur, quod minor. Ruin. conſ. 117. in fin. lib. 3. Balb. d. tract. de præſcript. §. 1. gloſſ. 4. verſ. 14. Maſcard. d. concluſ. 526. nu. 4. Et quod multæ ſint res, quæ ex propria natura, & ex partium cōuentione, ſeu teſtatoris diſpoſitione diuidi nō poſſunt, infra videbimus. Diuiſionem etiam
23 fuiſſe factam, probatur † ex libro æſtimi ſeu cataſtri, ſi in eo res diuiſæ deſcriptæ apparent. Alex conſ. 92. nu. 6. lib. 2. Maſcar. d. concluſ. 526. nu. 13. Menoch. d. præſ. 60. in fin.
24 Poterit etiam probari † per teſtes, ita tenuiſſe Rot. Rom. & ex ea inſurgere titulum habilem ad præſcribendum, tradit Maſcar. d. concl. 526. nu. 13. Becci. conſ. 90. nu. 8. &
25 nu. 21. Præterea probatur diuiſio † ex confeſſione, ſi valida ſit. Ruin. conſ. 29. nu. 1. lib. 4. Maſcard. d. concl. 526. in fin. & faciunt ea, quæ dixi in cap. præcedenti, nu. 83. & tradita per Decian. conſ. 15. lib. 1.

Conſtito igitur de communione, & non
26 apparente diuiſionem † fuiſſe factam, cum erit ad eam deueniendum, vt de Iure fieri poſſe permittitur, videndum erit, qualiter, & quomodo ſit facienda, & quidem concluſio erit veriſſima & indubitata, quod ſit facienda Iudicis arbitrio, vt eſt text. in §. penult. Inſt. de offic. Iud. Petr. de Vbal. d. tract. de duobus fratr. part. 11. ſub nu. 13. Couar. practic. q. cap. vlt. ſub nu. 3. latiſſime hāc eſſe magis cōmunem opinionē probat Tiraq. in tract. de Iure primigen. q. 60. nu. 10. Crauet. conſ. 733. nu. 15. lib. 1. Menoc. in tract. de arbitr. Iud. caſu 123. Dominus Octauius Simonc. Callienſis, vir noſtra tēpeſtate maxime eruditus, in tract. de Decret. minor. lib. 2. tit. 4. nu. 36.

Et non eſt vera opinio exiſtimantiū, quod
27 ætate maior, ſeu ille, qui diutius † adminiſtrauit, partes facere debeat, & alter ætate minor, ſeu qui minus adminiſtrauit, eligendi facultatem habeat. Etſi Abrahā maior natu fecit partes, & Loth minor natu elegerit, vt legitur Geneſ. cap. 13. & tradit diuus Auguſtinus de Ciuitate Dei lib. 16. cap. 20. tamen dicta diſpoſitio non eſt pro lege habēda, quia non reſpicit mores, ſed Iura & Iudicia, & ideo nos nō aſtringit ad eius obſeruātiam. §. his ita diſtinct. 6. ita declarat Tiraq. d. q. 60. ſub nu. 13. & poſt eum Simonc. d. tit. 4. ſub nu. 35. Etiam huic opinioni nō obſtant ea, quæ habētur in l. 1. C. de his qui ſe detul.
28 lib. 10. vbi dicitur, vxorem, quæ † ſe detulit, habere debere partem bonorum, & electionē, quia ibi id diſponitur fauore ſpeciali ipſius mulieris, vt ibi Bart. declarat nu. 3. & Tiraq. d. q. 60. nu. 12. Neque obſtat text. in cap. 1. de Paroch. quia ibi non loquitur de maiore & minori ætate, ſed loquitur de eo, qui
29 † diu adminiſtrauerat, & loquitur de Iure ſpeciali introducto fauore fidei, vt per Tiraquel. in d. c. 60. nu. 11. Igitur cū Iudicis arbitrio diuiſio ſit facienda, erit videndū, quid
30 Iudex † agere debeat, ad hoc, vt eius arbitrio recte vſus fuiſſe dicatur. Poterit, inquā, in diuiſione faciēda vti iudicio peritorū, vt per Hieron. de Monte in tract. de finib. regund. c. 103. nu. 2. Et poterit diuiſionē à peritis factā non approbare, & alio modo in ſua ſententia diuiſionem accommodare, vt per eundē Hieron. de Monte in d. tract. cap. 103. in princ. & ſi erit faciēda menſuratio à peritis, partes præſentes eſſe debēt, vt per Surd. cōſ. 452. nu. 35. lib. 3. Et qa ex loci inſpectione maxime veritas manifeſtatur §. fin. Inſt.
31 de grad. cognat. loca diuidēda † à Iudice reſpici ſolere tradit idē Hieron. de Monte d. tract. c. 101. vbi ita factū fuiſſe dicit in lite, quæ tunc tpis vertebatur inter Gualdēſes & Fabrianenſes, & ſub hac forma, vt perſæpe obſeruatum vidi in actis loci, viſitatio ſcribi debet.

32 Die tali, &c. Iudex partibus † inſtantibus, & vna cum eis ad maiorem cautelam, & pro maiore ipſius certitudine, ſe contulit ad locum differentiæ, de quo agitur, & vna cum prædictis partibus & pluribus alijs ibidem aſtantib. locum prædictum bene & diligenter inſpexit, vt verius poſſet in cauſa huiuſmodi pronunciare, & iuſtitiam miniſtrare. Poterit etiā facere Iudex, quod in actis annotentur loci qualitates illæ, quæ ad cauſæ diffinitionē pertinere poſſunt, vt tradit Hieron. de Monte in d. c. 101. in fin. Sed animad-
33 uertere debet, ne faciat † prout fecit quidā Iudex penitus ignarus, qui in actis redigere fecit ea omnia, de quibus dubitabatur, ita quod declarauerit, qualiter eſſet iudicaturus. fecit enim deſcribere, quod aqua currebat naturaliter, & de hoc erat controuerſia, an curreret naturaliter, ſiue opere manufacto, ita inquam locorū viſitationes non ſunt ſcribendę, quia eſſet aperire & declarare ipſius Iudicis voluntatē, quod Iudici ante ſententiam facere non licet, ne teneatur pœna falſi, vt habetur in Directo. iud. c. 4. n. 7. verſ. hinc Iudices. Aduertat etiā caute Notarius,
34 ne ſcribat in actis viſitationem fuiſſe † factā & ſcriptam parte præſente & conſentiente, ſi vere non fuit præſens, prout ſimiliter factum vidi à quodam maligno Notario, qui alteri parti Iudice etiā conſentiente fauere volebat. Nā Notarius ita ſcribens graui pena falſi puniri debet l. 1. cum ſimil. ff. de falſ.

Poteſt etiam Iudex facta diuiſione, ſi par-
35 tes † non ſunt concordes in eligendo vti iudicio ſortis; vt ille prius eligat, cui iudicio ſortis eligere poſſe cōtigerit, Bart. in l. 2. nu. 6. C. quando & quibus quarta pars. Petr. de Vbal. d. tract. de duob. fratr. p. 11. ſub nu. 13.

Digitized by Google

Tiraquel.d.cap.60.num.13.Couarru. pract.
quæſt. cap.vlt. in fin. Menoch. in d.tract. de
arbit.iud.caſu 123.ſub nu.3.
Et forte relictis, poterit Iudex partib. ac-
36 commodatis † in eius ſententia declarare,
cui ex ſocijs quælibet pars ſit aſſignanda, vt
habetur in d.§.pen. Inſti.de offic.iud.& in l.
huiuſmodi. §.fin. ff.de leg.1. Pet.de Vbal.d.
par.11.ſub nu.13. & Tiraq.d. q.60. num.10.
Pract. Papieſ. in forma libelli ꝓ hæreditate,
vel re ſingulari diuidenda, in gl.1.nu.35.Et
circa duo principaliter Iudex in diuiſione
37 † facięda animaduertere debet, nempe ad
perſonas diuidere volentes, & ad res ipſas,
quæ diuidendæ veniunt. Primo circa perſo
nas conſiderare debet, an inter diuidere vo-
lentes adſint minores, & an requirantur ſo-
lemnitates, quæ in alienationibus minorũ,
& in eorum contractibus requiruntur. Nam
38 diuiſio eſt † ſpecies alienationis, l.1.C.com.
vtr.iudic.l.2. ff. de fundo dotali Simoncel.d.
tract.de decret.minor.li.2.tit.4. Menoch.in
tract.de arbit.Iud.caſu 171.nu.35.& in conſ.
80.nu.1.& nu.56.lib.1.Rimin.iun.conſ.244.
nu.244.lib.3.& conſ.368.nu.24.lib.4.& cōſ.
625.nu.52.lib.6.Gabriel.conſ.84.nu.10. lib.
1.Beccius conſ.24. nu.8. & nu.30.& conſ.9.
nu.10. Surd.conſ.308.num.18.lib.3. Decian.
conſ.39.num.7.lib.2.
39 Eſt ſimilis † permutationi, Burſat. conſil.
295.nu.18.lib.3.Simoncel.d.tract.lib.3.tit.4.
nu.17. Decian.conſ.30.nu.14. lib.1. & conſ.
55.nu.74.lib.3.Rimin.iun.d.conſ.244.num.
40 245.lib.3.Et quod ſit ſimilis † vēditioni, tra-
dit Craue.conſ.377.nu.6. lib.3. & Simon.de
Pret.conſ.169. nu.7. Et quod dicatur cōtra-
41 ctus † innominatus, & quod adimpleta ex
vna parte, non ſit locus pœnitentiæ, tradit
Decian.conſ.39.nu.102.& 103.li.2. & quod
dicatur tranſactio, tradit ibid.num.104.& in
conſ.52.nu.12.lib.1.Becc.conſ.111.n.33.Si-
mon de Pret.conſ.137.num. 70. Quare cum
42 ex prędictis cōſtet, quod diuidere † ſit alie-
nare, erit a Iudice conſiderandum, diuiſio-
nem à minore fieri nō poſſe abſque eius de-
creto, Menoc.in tract.de arbit.iud. caſu 171.
nu.34.Opiz.ĩ l.filiusfamilias.§.diui.nu.112.
ff.de legat. 1. Simoncel. in dict. tract. de de-
cret.minor. lib.2.tit.4.num.16.verſ.ſuperiori
itaque. vbi infinitos citat, & de cōmuni opi-
nione teſtatur Lamberteng.in tracta. de ſo-
lemnit.requiſit.in contract.mul. gl.1.nu.30.
Ampliatur etiam, hanc opinionem nō ſo-
43 lum procedere in rebus † immobilibus, ſed
etiam in mobilibus, puta in mercibus in ne-
gociatione exiſtentib. Soc. conſ.254. col.1.
& 2.lib.2.Menoch.d.caſu 171. ſub nu.34. &
Simoncel.d.tit.4.nu.14.& ea ratione mouē-
44 tur, quia mercatura † & negociatio, cum
ſit quid vniuerſale, & poſſit augeri, inter im-
mobilia computatur. Cum enim poſſit auge
ri, fortius dici debet, quod poſſit conſerua-
ri.Bart.in l.cum pater.§.in cauſæ.ff.de leg.3.
Socin.dict.conſ.254. nume.1. lib.2. Verum
45 quia iſta ratio † perpetua non eſt, dicendũ
eſt, quod ea ceſſante, merces etiã diuidi po-
terunt abſque decreto, vt diuidi poſſunt mo
bilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vt
infra dicam. Nã poteſt eſſe, quod ſit diſſolu-
ta ſocietas morte, vel alio modo abſque fa-
cto minoris, & quod res ſint communes, &
non ſint in ſocietate. Et quia ceſſante ſocie-
tate ſolummodo communione ſtãte conſi-
derari non poteſt, quod fauore minoris am-
plius augeri deberet, quia ex ſocietate ex-
tincta amplius lucrum cauſari non poteſt,
ideo lucri augmento ceſſante, & ſic ceſſante
cauſa, videtur dicēdum, quod dictæ res am-
plius inter mobilia, quæ ſeruando ſeruari
poſſunt, connumerari non poſſint, & per
conſequens, quod abſque decreto diuidi
debeant.
Ampliatur vlterius dicta opinio, vt proce
46 dat † in fructibus & redditib' annuis, vt di-
uidi non poſſent ſine decreto. Bald.in l. vlt.
C. com. diuid. à quo non diſſentit Socin. in
regul.329.fol.1.& Barbat.apud Cur.ſen. cō-
ſil.67.nu.20.& Menoch. d. caſu 171.ſub nu.
34. vbi dicit, quod male horum immemor
conſuluit Socinus iunior conſilio 79.nume-
ro 7.lib.1.
Si minor vellet diuidere rem, ex qua fru-
ctus annui, & annui reditus proueniunt, Bal
di opinio ſequenda eſſet, quia ageretur de
diuiſione rei immobilis ſeu connumeratæ
inter immobilia, vt eſt annuus cēſus. Si vero
vellet diuidere fructus annuos, ſiue pecu-
47 nias prouenientes † ex annuo cenſu, non
video, quare id facere non poſſit, cum inter
mobilia connumerentur, & ſi non diuide-
rentur, remanerent in totum penes ſocium
cum minoris damno, & Socinus iunior pro-
prie loquitur, quod minor non poteſt diui-
dere proprietatem ſine cauſa, ſed quod be-
ne poteſt diuidere fructus, & plures tenen-
tes hanc opinionem citat, & eam num.6.di-
cit eſſe communem, & ita poſt eum eam eſ-
ſe communem dicit Rolan. conſ.81. nu.33.
lib.1. & cum hac diſtinctione tranſit etiã Si-
moncel.d.tit.4.ſub nu.14. Supradicta opinio
ſic ampliata declaratur non procedere, ſi di
48 uiſionis iuſta † adſit cauſa; tunc enim diui-
ſio, iuſta cauſa ſtante, fieri poterit, l.ſi conue
nerit.in fi.& l.ſeq. ff. pro ſoc. Bart.in l.inter
pupillos.ff.de auct.tut. Opiz.in l. filiusfami-
lias §.diui.nu.112.ff.de legat.1.& ita tenent
omnes relati à Simoncel.d.tit.4. num.6.
Vna iuſta cauſa erit, ſi ſocius, ſeu frater
49 maior † prouocat minorem ad diuiſionem,
d.l.penult.& ibi Gloſ.& Dd.C.de præd. mi-
nor.Menoch.d.caſu 171.num.36.Simoncel.
d.tit.4. num.23.Lamberteng.dict.tract. glo.
1.num.30.Et ea ratione opinio iſta compro-
batur, quia cum minor prouocatur, dicitur
50 alienare † ex neceſſitate, & nō facto ſuo, &
lex loquens de alienatione intelligitur de
volun-

Digitized by Google

voluntaria, non autem de neceſſaria, l. 1.ff.
de fundo dotal. l. alienationes. ff. famil. erciſcun. & actus ex neceſſitate factus non
comprehēditur ſub lege prohibente actum
fieri, Roman. conſil. 107. num. 2. & conſil.
219.numero 7. & conſil. 457. num. 3. & dicit Bald. in l. quoties. C. de fideicommiſ.
quod prohibitus alienare, ſi prouocetur
51 † ad diuiſionem, poterit ſuper tali re prohibita alienari tranſigere, quia talis tranſactio dicitur neceſſaria, Simoncel. d. tract.
tit.4.num.25.vbi etiam ſub num.26.ſubiungit, quod ſtatutum prohibens alienationem
non habet locum, vbi quis cogitur ex neceſſitate laudi, vt per Curt. ſen. in conſ. 27.
num. 15.& per Pariſ.conſ.98.num. 29.lib.1.
52 Et ſi minor cedit fideiuſſori † Iura ex neceſſitate, vt habetur in l. 2. C. de fideiuſſ.
quod non requiratur decretum, tradit Simoncel.d. titul. 4.num. 27.Quia communio
53 poteſt † eſſe ſine ſocietate, l. hæredes. §.
non tantum. ff. famil.erciſcun.ſi fuerit à ſocio maiore diſdicta ſocietas, cum adhuc res
ſint communes ſine ſocietate, quid erit dicendum, an dicatur per diſdictam facta prouocatio à maiore, vt alia prouocatione non
ſit neceſſe pro communium rerum diuiſione facienda? Credo alia prouocatione non
eſſe neceſſe, quia ſi res erant communes vigore ſocietatis, videtur ſocius maior, facta
diſdicta, declarare, quod non intendat,
quod ſint amplius communes, & non obſtat, quod res cōmunes eſſe poſſint abſque
ſocietate, quia modo agimus de communione ex cauſa ſocietatis, & quis remouendo cauſam intelligi debet, quod eius effectum remouere intēdat, iuxta vulgarem regulam: Remota cauſa, remouetur effectus. §.
ergo non omnes. Inſt. de nuptijs.

Quid erit dicendum, ſi non conſtet, à quo
54 fuerit † facta prouocatio; an in dubio cenſendum ſit, eam factam fuiſſe à maiore, ſeu
à minore, duo caſus diſtinguuntur. Primus
eſt, quando diuiſio fuit facta iudicialiter, adhibito prætoris decreto. Secundus eſt, quādo fuit facta extraiudicialiter. In primo caſu præſumitur facta prouocante maiore ea
ratione, quia geſta prætore auctore præſumuntur ſolemniter geſta. In ſecundo caſu
non præſumitur facta prouocatione maiore; ita diſtinguit Gabriel. conſil. 36. nume.
42. lib. 2. Menoch. in tractat. de præſumpt.
lib. 3. præſumpt. 61. & cum hac opinione videtur etiam tranſire Simoncel. in d. tract.
tit. 4. num. 32. in fin. Supradicta opinio, quod
55 minor prouocatus † à maiore poſſit diuidere, ampliatur procedere, vt diuidere poſſit etiam abſque Iudicis decreto, vt eſt textus, & ibi Gloſſ. & Dd. in d. l. penult. C. de
præd. minor. Simon de Prǫt. conſil. 10. num.
38. Simoncel. d. tit. 4. numero 28. vbi dicit, quod eſt notatu dignum, quia ex hoc
56 reſultat † quædam ſubſtantialis differentia inter alienationem & diuiſionem. Nam
alienatio licet ex neceſſitate fiat, nihilominus requiritur Iudicis decretum l. ob æs. C.
de præd. min. Et hoc ea ratione factum eſſe
credit, quia cum minor prouocatur ad diuiſionem, neceſſe habet rem illam ſolummodo diuidere, & non aliam, quam communem habet, ideo non eſt neceſſarium Iudicis decretum ad rem eligendam, quæ diuidi debeat; in alienatione vero requiritur
Iudicis decretum ad hoc, vt rem diſtrahendam eligat, quæ ſit pupillo minus damnoſa.
l. magis puto, §. nō paſſim. ff. de rebus eorū.

Ampliatur ſecundo prædicta opinio, vt
57 procedat, etiam ſi tutor † minoris adhuc
tempore diuiſionis non feciſſet inuentariū.
Roman. conſ. 106. in fin. Simon de Prǫt. cōſ.
58 10. num. 38. & etiamſi adeſſet ſtatutū † imponens formam ſeruandam in contractibus
minorum, quia vult ipſe, quod intelligatur
ſecundum diſpoſitionem Iuris communis,
ſecundum Alex. in conſil. 62. lib. 2. & quod
59 non habeat locum † in contractibus geſtis
cum tutore ſecundum Angel. Aret. in §. hæres quoque verſ. quærit. Bart. Inſt. de oblig.
quæ ex quaſi contr. naſc. & Alex. conſ. 189.
nu. 11. & ſeq. lib. 7.

Ampliatur tertio, vt procedat etiam inter
60 ipſos minores † à maiore prouocatos, quia
etiam inter ipſos ſtante prouocatione à maiori facta diuiſio fieri poterit. Glo. in l. inter
pupillos. ff. de auct. tut. & ibi Bart. Simoncel.
vero in d. tract. de decret. minor. tit. 4. lib. 2.
nu. 29. & 30. licet Dd. fuerint communiter
hanc ampliationem ſecuti, quaſi aues, aut
oues imitati, quarum vna quando volat, aut
quo curſum dirigit, omnes aliæ ſequuntur,
eam omnino falſam eſſe arbitratur, motus
ex quibuſdam, quæ ibidem videri poſſunt,
ego vero, cum ſit communis, ab ea recedere
non audeo, Cenſendū eſt enim, quod & maturitate, & iudicio, & non naturali inſtinctu
à grauiſſimis & prudētiſſimis viris fuerit approbata, & in rebus ſocietatis videtur mihi,
quod procedat ſine difficultate, quia facta
prouocatione ab vno diſſoluitur quoad omnes. l. actione. §. morte. ff. pro ſoc. & omnes
pariformiter ſunt ſocij directe. §. ex quibuſdam. Inſtitut. de pęna temere litigan. Glo. in
§. fin. Inſtit. de ſociet. & cuique ex eis facta
diſſolutione pariformiter, & non in cōmuni pars aſſignari dēt cauſa cōionis diſſoluta.

Inter ipſos minores procedit, qđ ſe ad in-
61 uicem ad diuiſionem prouocare † non poſſint. Roman. d. conſ. 105. Simonc. d. tit. 4. ſub
nu. 32. verſ. Tertio declaratur. Etiā minores
diuidere non poterunt, quādo alia via eſſet
62 † eis bonis interdictū Soc. in ſuis regul. &
fallent. reg. 228. fallent. 2. Menoch. d. caſu
171. ſub nu. 36.

Secunda principalis caſu deueniendi ad
63 diuiſionē iuſta erit, ſi ſocius ſit † rixoſus, &
ſi bona communia dilapidet, l. ſi conuene-

rir.in fi. ff. pro ſoc. ita tenent longa ſerie re-
lari à Simoncel. d. tract. tit. 4.nu.6. & de cō-
muni teſtatur,& nu. 7. dicit, quod à Iudicis
64 arbitrio † pendet, quando ſocius rixoſus di
ci debeat, ex Menoch.in dict.caſu 171.num.
36.in fine.

Et ratio huius opinionis eſt, quia nimis vi
65 deretur iniquū, ſi minor cogeretur † ſtare
cum ſocio rixoſo,& damnoſo, & vbi prohi-
beretur diuiſio fauore minoris, in eius odiū
retorqueretur. Vel ratio eſt, quia ſocius ri-
xoſus inquietādo & diſſipando dicitur pro-
uocare, ponit has rationes Simoncel.d.titu.
4.ſub num.8.

Verum iſta opinio declaratur non proce-
66 dere, vbi cum prohibitione legis † adiūcta
eſſet etiam prohibitio teſtatoris, ita tradit
Cuma. in l.filiusfamilias.§.diui.in prin.ff.de
leg. 1.& ibi Alex.circa princ.& Iaſ.in 1.lect.
nu.23.& in 2.lect.nu.34.& 66. Crott.num.4.
Ripa num.23.& Soc.iun.nu.64.dicens hanc
opinionem magis cōmuniter approbari, &
in propria diuiſionis materia ſe alias conſul
uiſſe Piſis, dum ibi degeret, & eſt conſ. 84.
lib.1.Menoch. d. caſu 171.ſub nu.38. & cla-
rius in conſ.95.nu.124. lib.1. monentur per
tex.in §. ſanctiſſimus.de alienat. & emphyt.
& dicūt, quod vltra legis prohibitionem te-
67 ſtatoris prohibitio † aliquid operari debet,
ab hac opinione recedit eruditiſſimus Simō
cel. in d. tract. de decret. minor. lib.2. tit.4.
motus validiſſimis rationibus, vt penes eum
videre licet, & eius opinioni libētiſſime aſ-
ſentirem, ſi à communibus traditionibus re
cedere fas eſſet, ſed inhærendo cōmuni opi
nioni poteſt declarari, quod ſit prohibita rei
diuiſio, tamen poterit diuidi ratione cultu-
ræ,& poterunt diuidi fructus, ſeu quod fru-
ctus recipiantur alternis annis, & ſic conſu-
latur minorum indēnitati. Et cum hic de di-
uiſionis prohibitione mentio facta fuerit,
68 quæro, an pacto fieri poſſit, quod res † non
diuidatur? Pract.Pap.in forma libelli pro hę-
reditate,vel re ſingulari diuidenda, in verſ.
domum vnam. nu.3. dicit, quod licet fuerit
appoſitum pactum, quod res nullo tēpore di
uidatur, tamen qđ diuiſio fieri poterit, quia
tale pactum eſt nullum, l.in hoc iudiciū.§. ſi
conuenerit. ff.commun. diuidun. Sed ſecus
eſſe, ſi alter alteri pactum faciat de non pe-
tēdo partem ſuam, quia per illud inducitur
remiſſio totius Iuris, quod quis habet in par
te ſua, d.l.in hoc iudicium.in fin.ff.com.di-
uid.Vera ipſe loquitur in hac eius diſtinctio
ne, ſed latius examinando materiam, tres ca
ſus conſiderari poſſunt.

69 Primus eſt caſus, quando partes † conue-
nerunt de non diuidendo in perpetuum, &
quia dictio, in perpetuū, intelligitur duran-
te vita paciſcentium. Gl.in l.1. ff. pro ſoc. &
in c.ſi gratioſe.in ver.perpetuo.& in c.fin.in
verb. perpetuus. de reſcript.ideo tale pactū
valet, ſicuti valeret, ſi fuiſſet dictum, diuiſio
nem non debere fieri in vita paciſcentium.
Licet enim Socin.conſ.278.lib.2.dicat, com
munem opinionem eſſe in contrariū, & idē
dicat eius auctoritate motus Marchabr.cōſ.
83.nu.11.& ſeq.tamen quod decipiatur So-
cin.& quod iſta ſit magis communis opinio,
tradit Grat.conſ.66. nu.12.lib.2. & Seraf.in
tract.de priuileg.iuram.priuileg.58.nu.14.

Secundus eſt caſus, quando inter partes
70 † fuit conuentum, ne intra certum tempus
diuidatur, & pactum valere & eſſe ſeruan-
dum, tradit Salicet. in d.l.in hoc iudicium.
§.ſi conueniat.ff.comm.diuid. Socin.d.con-
ſil.278.lib.2.& hunc caſum dubium non ha-
bere tradit Grat.conſ.66. nu.12.lib.2. & Se-
raf.d.priuileg.58.nu.15.

Tertius & vltimus caſus eſt, quando par-
71 tes conuenerunt expreſſe † de nunquā di-
uidendo, & pactum non valere dicendū eſt.
d.l.in hoc Iudicium.§.ſi conueniat.ff.cōmu.
diuidund. l. ſi fratres. §. idem reſpondit. ff.
commun.diuidun. l.ſi fratres.§.idem reſpō
dit.ff.pro ſoc.Grat.d.conſ.66.col.1.lib.2.Ro
land. conſ.84. lib.1. Simoncel. d.tract.tit.4.
nu.8. Sed iſte tertius caſus declaratur, ſi in-
teruenjat iuramentum, quia pactum ipſius
72 † iuramenti vigore erit obſeruādum, vt late
probat Seraf.in d.priuileg.66.nu.18.& ante
eum Rolan.in conſ.6.nu.55.lib.1. vbi etiam
ad Alex.in conſ.18.lib.2. tenentem contra-
rium reſpondit,& bene, eius dicta procede-
re poſſe in actibus dependētibus a mera vo-
luntate iurantis, vt eſt conſtitutio Procura-
toris facta cum iuramento de non reuocan-
do, ſed non procedere in pacto, in quo alte-
ri eſt ius quæſitum, per tex. in c.cum contin-
gat.de iureiur. & in c. quamuis. de pactis in
6.& in auth.ſacramēta puberum. C.ſi aduerſ.
vendit. Et ſecundum hanc opinionem fuiſſe
iudicatum in Excellentiſs.Subalpino Sena-
tu, in quo ſemper ſederunt grauiſſimi viri,
teſtatur Add. ad Pract. Papienſ. in forma li-
belli, quo agitur pro hæreditate, vel re ſin-
gulari diuidenda, in verbo domum vnam,
verſ.tale pactum.

73 Declaratur iſta limitatio † de iuramento
non procedere in vniuerſitate, quia cum nō
habeat animam, in ea non cadit diſpendium
ſalutis æternæ. Corn. conſ.48. num.2. lib.3.
Seraf.d.priuileg. 58.ſub num.6. Declaratur
74 etiam, vt procedat quando pactum † cum
iuramento de non diuidendo fuiſſet factum
de re particulari, puta de clauſtro & puteo,
& alia re particulari, vt loquitur Corn.conſ.
13.lib.4.Sed non procederet, vbi eſſet factū
ſuper omnibus bonis, quia tolleret liberam
teſtandi facultatem, vt dixi ſupra c.32.n.43.

Secundo principaliter circa perſonas di-
75 uidere volentes Iudex † cōſiderabit, an ad-
ſint mulieres, quæ ex ſtatuti diſpoſitione ſo
lemnitates quaſdam obſeruare tenētur, nā
ſtatuti ſolēnitatibus non ſeruatis diuiſio fie-
ri non poterit. Simon de Pret.conſ.169.n.7.

Lam-

Lambetteng. In tractat. de ſolemnit. requl.
in contr.mul.Glo.1.nu.30. vbi ſub nu.35.di-
76 cit, quod licer minores † cum cauſa,puta ſi
ſint prouocati,diuidere poſſint abſque ſolẽ-
nitaribus, tamen quod id mulieres facere
non poterunt, & rationem diuerſitatis eſſe
dicit inter minorem & mulierẽ, quia minor
diuidit cũ auctoritate tutoris,& perſona mu
lieris à ſtaturi ſolẽnitatibus adiuuari debet.

Verum ad prædicta ſciendũ eſt, quod di-
77 uiſio maxime minori & mulieri † vtilis va-
lida erir facta, etiam abſque ſolemnitatibus.
Dec.conſil. 532. colum.2.lib.2.Tiraquell.in
tract.de legibus connubial. gl.8. q.8. nu. 89.
Crauet.conſ.268.in fin.Menoch.d.caſu 171.
ſub nu. 37. Ab hac opinione recedir Simon-
cel.in d.tractat. tit. 4. ſub num. 20. ſed ab ea
non eſt recedẽdum, quia quod ſit magis cõ-
munis,tradir Lamberteng. in d. tract. in fin.
num.168.

Valida etiã erit, ſi facta fuerit à patre mi-
78 noris † bonorum legirimo adminiſtratore,
Simoncel.d.tractat.lib.2.tit.4.num.18. & li-
bro 3.rit.8.inſpect.1. Et erit valida ſtante ſta
79 tuto, quod maior † decem & octo annis di-
catur eſſe perfectæ ætaris. Corn.conſil.r18.
num.6.lib.3. contrarium rener Simoncel.d.
tract.lib.2.tit.4.nu.19.

80 Iuramento etiam roborata † diuiſio vali-
da erir,vt per Simoncel. dict. lib.2. tit.4. nu.
21.Simon de Pret.conſil.137.num.162. Soc.
iun.conſ.53.lib.1.Honded. conſil.34.nu.62.
ſeq. lib. 1. Iudex conſideratis perſonis diui-
dere volentium,poſtea etiam res ipſas,quæ
81 † diuidi debenr, conſiderare debet.Primo-
que conſiderabir, an inrer res diuidendas
adſint bona feudalia & emphyreurica, &
Iura incorporalia, quia ſi diuidi non pore-
runr res ipſæ,erunt diuidendi fructus, cen-
ſus, & eorum adminiſtratio facienda alter-
nis annis. Couarru. practicat. quæſt.cap.fin.
Crauet.conſ.318. lib.2. & conſil. 895. lib. 5.
Roland. conſil. 81. lib. 1. Burſat.conſil.291.
num.127. lib.3. Menoch. in tractat. de præ-
ſumpt. lib.3. præſumpt. 60.num. 9. Decian.
conſ.23.num. 37.lib.1. Surd.conſ.308.num.
24.& conſ.382.& conſ.384. lib.3. Corbul.in
tract.de emphy.tir.de cauſa priuat. ob alie-
nat.irrequi.dom. fa.limit.7.Rimin.iun.con-
ſil.57.lib.1.& conſ.58.

Ita de Iure patronarus, quod pluribus in
82 ſolidum † competit, quod diuidi nõ poſſir,
tradit Bald. in l. familiæ. C.com.vtr. iud. Et
quod inrer parronos diſcordãtes in præſen-
tando ſit commoditas pręſentandi diuiden-
da,habetur in clemen.1. de iur. patron. tra-
dit Iaſ.in l.ſtipulationes non diuiduntur.co-
lum.5.verſ.extra Gloſ. ff. de verbor.obligat.
Rolan.d.conſil.81.num.30.lib.1.

83 De ſeruitutibus etiam, quæ diuidi † non
poſſunr.l.vſus pars.ff.de vſu & habit.l.ſtipu-
lationes non diuiduntur. ff. de verbor. obli-
gat. quod eorum commoditas ſit diuidẽda,
dicendũ eſt.l.via.ff.de ſeruit. Glo. in l.ſi par-
tẽ,in fi.ff.de ſeruit.ruſt.præd.Dd.in l.ſtipula-
tiones non diuiduntur.ff.de verbor.obligat.
Socin. conſ.68. quod eſt duplicatum, conſ.
165.lib. 2. Curr.ſen. conſ.69. col. 8. Rolan.
conſ.81.num.29.lib.1.

84 Similirer de via cõmuni inter duas † ciuita
tes,quod diuidi nõ poſſir, & quod ſinr diui-
dẽda pędagia, quæ ibi exigunrur, & quod in
maleficijs,quæ ibidem cõmittuntur, habeat
locũ præuenrio,tradir Petr.de Vbal. d. tract.
de duobus fratr.part. 11.nu. 23. Sed de præ-
uẽtione in maleficijs vidẽda ſunt ea,quę no-
uiſſime tradir Decian.in ſuis tract.criminal.
part. 1. lib.4. cap. 20.Et de rebus,quę diuidi
85 nõ poſſunt,ſtanre † prohibitione,quod fru-
ctus diuidi porerunt, reſtando de communi
opinione,tradit Socin.iun.cõſ.79.col.2. lib.
1.Rolan.d.conſ.81.n.33.li.1. Er quod ẽr diui
ſio fieri poſſit rõne cõmodioris culturę tra-
dit Alex.conſ.25. col.3.lib.5. Ruin.conſ.29.
col.pen.lib.5.Dęcian.qui dicit, quod per ta-
lem diuiſionem non deſinit fundus eſſe cõ-
munis, & non efficiuntur plures fundi, in
conſ.r1.nu.22.lib.1.

Secundo conſiderabit, an res, puta fun-
86 dus, commodam † patiatur diuiſionẽ, quod
quando ſit,declarat Bal.in l.ſancimus. C. de
donar.& in c.1.in princ. de duobus fratr. de
nou.benef.inueſt.& Decian.conſ.15. nu.38.
lib. 1. & erit iſta declaratio Iudici arbitraria,
cum certa regula dari non poſſit. Er ſi vide-
87 bit eam commodam † non pati diuiſionẽ,
vni erit adiudicanda, à quo alteri ſuæ parris
pretium erit ſoluendum, vt per Bart.in l.ad
officium. C.com.diuid.vbi ponit libelli for-
mam, quando agitur communi diuidundo
pro re ſingulari,& dicir, quod in eius cõclu
ſione contineri deber, quod res diuidi de-
beat,& terminari, vel vni ex eis aſſignari,al
teri ſoluro prerio, prour Iudicis æquitati
magis videbitur. Et dicit,quod Iudex ſuo ar-
bitrio poreſt æſtimationem facere,ſi vulr,ẽt
partes non inrerrogando, pro quo prerio eã
habere vellent. Et quòd hoc põt facere in-
terrogando partes,& admirtendo etiam ex-
traneos ad licitationem, vr in d.l. ad officiũ
haberur & in l.1.& ibi gl.C.eo.tit.etiãſi plu-
res res diuidantur,ſi non poſſir congrue fie-
ri diuiſio,qui plus habebit,alteri, qui minus
haber, pecunias reficere erir cogẽdus. Petr.
de Vbal.d.part.11.ſub num.13.Contra hanc
88 Bart. opinionem † faciunr tradita à Bald. in
l.ſancimus.Cod.de donat.nam vulr, quod ſi
res commode diuidi non poſſir, præferatur,
ille,qui in re haber maiorem parrem. Verũ
à Barr.opinione non eſt recedendum, & eſt
intelligendũ Bal. loqui, quod in pari licita-
tione ſolummodo præferatur ille, qui in re
maiorẽ partẽ habet, ita tradit Tiraq.in tract.
de iure primigen. q. 60. nu. 16.Capic.deciſ.
36.Er ſi adeſſet minor ſeu mulier,quãdo vni
89 res in totũ † venir adiudicanda,q̃ ſolẽnita-

tes requiratur, ponit Lāber.in d.tract.de ſolēn.
requi. in contract.mul.Gl. 1.n. 32.Verū licet
90 Iudex, vbi res cōmodam † non patiatur di-
uiſionem, poſſit, vt iam dictum eſt, vti licita
tione, tamē hoc non procedit, ſi res patiatur
diuiſionem, quia vnicuique erit pars aſſignā
da, & quod vnus ex eis ſuæ partis æſtimatio-
nem accipiat, cogi non poterit l. 1.& ibi Gl.
Bart.& Bald.C.com.vtr.iud.Tiraq. d. quæſt.
60. ſub num. 16.Et æſtimatio facienda de re,
91 quę † nō patitur commodā diuiſionem, non
debet fieri pro parte ſolummodo, quæ eſſet
alteri aſſignanda, ſed de tota re, quia maior
fit æſtimatio de tota re quam de parte, vt di-
cit Gl.& poſt eā Bart. in d.l. 1. C. com.diuid.
Tertio conſiderabit Iudex, quod ſecundum
Azonem in ſum.C. com. diuid.§.in cæteris.
diuiſio erit facienda in primis eo modo, in
92 quo † concordant ſocij; ſecūdo, quod ſocio
rum omnium vtilitas, & non vnius ſolūmo-
do erit attendenda, quia communis vtilitas
eſt præferenda priuatæ.l.Iudicem.ff.com.di-
uid.l.ſi conuenerit.ff.de reg.iur.l.actione.§.
Labeo. ff. pro ſoc.& hanc Azonis opinionē
refert & ſequitur Petr.de Vbal.d.tract. part.
93 11.ſub.nu.13.Et conſiderabit, qđ partes † nō
erunt aſſignandæ ſegregatæ, vni videlicet in
capite, & in medio, & alteri poſt principiū,
& in fine, ſed quoad poſſibile eſt, vnite, cōti-
nuate, & congrue fieri debēt. l. venditor. &
l.penult.§.fin.ff.de actio.empti.Et ſi vnus ex
94 diuidentibus † habet fundum prope fundū
diuidendum, & altero nihil ibidem poſſidē-
te, pars poſſidenti aſſignari debet iuxta fun-
dum ſuum.l.2.C.de act. empt.lib. 2. facit l.ſi
fundus.ff.de leg.2. ita tradit Petrus de Vbal.
in d.tract.part. 11.ſub nu. 13.Capic.deciſ.42.
95 Etiā conſiderabit, quod non quælibet † res
diuidi debeat, ſed quod ſimul in groſſo poni
debent, Gl.in l.2.in ver.participibus.C.quā-
do & quibus quarta pars lib. 10. quæ dicit ex
illa lege notandū eſſe argumentū contra peſ
ſimos & maleuolos cohęredes, qui propter
vnius rei minimā portionē, vel alterius ma-
ximā inuidiā minutatim, puta per ſulcos, hę
reditatem diuidere, vel etiā per perticas cu-
piunt, & dicit pro hoc facete text. in l. 2. &
quæ ibi not.ff.ad leg.falcid.Anchar.Regien.
quæſt. 40. lib. 3.Inſuper etiam conſiderabit,
96 quod aliquando res aliqua † in cōmuni erit
retinenda, & diuiſioni, & æſtimationi locus
non erit, vt ſi duo ſocij habeant domus con-
tiguas, & ante domus habeant veſtibulum,
nam ſi nō recipiat commodam diuiſionem,
nec æſtimationi locus erit, quia vnus ex do-
minis domorum vendito veſtibulo. & ſic de
ficiente ſibi aditu, cogeretur etiam vēdere
domum, textus eſt in l.arbor.§.de veſtibulo,
ff.com.diuid.& ibi Bald.Capic.deciſ. 63.

Quarto Iudex conſiderabit etiam, pacta
97 ſuper † diuiſione à ſocijs inita eſſe obſeruā-
da.l. 1.§. ſi conueniat. ff. depoſiti. l.ſi nō fue-
rint.ff.pro ſoc.ſed conſiderabit, an pactū de
diuiſione faciēda ſocietate nō finita vno mo
do obſeruari debeat, ſocietate finita alio mo
do? Et ratione æqualitatis ſeruandæ dicen-
dum eſt, quod ſeruari debet.§. illud. Inſt.de
ſociet.l.fin. Cod. de fruct. & lit. expenſ. An-
char.conſ.350. in quæſtione prædicta col. 1.
verſ. quarto quia prouētio. Vbi autē inęqua-
litas ex tali pacto inſurgeret, aut dicendum
eſt, quod non valeat, aut quod factum in vno
caſu diſſolutionis ad alium extendi non de-
beat, vt late probat Crauet. conſ.173.lib.1.

Quinto conſiderabit, ſi res cum abſente
98 † ſit diuidenda, qui procuratorem non di-
miſit, & quid ſit agendum, docet Bald. in l.
cohęredibus.Cod.famil.erciſc.vbi dicit, qđ
formari debet libellus contra abſentem, &
debent citari in genere eius affines, cogna-
ti, & amici per edictum, & alio ex eis compa
rente deſenſorio nomine, cum eo agendum
erit, & ſi voluerit litem motam abſenti de-
nunciare, erit ei concedendum; per text.in
auth. qua in prouincia. C. vbi de crimin. agi
oportet.& in l.neque impuberes.in fin.ff.de
in ius voc. & ſi nemo comparuerit, & inde-
fenſus remaneat, & non ſperatur, quod de
proximo ſit rediturus, curator erit dandus
bonis abſentis, & cū eo iudiciū experietur.
l.ab hoſtib.in princ.ff. quibus ex cauſ. maio.
& hæc dicta Baldi refert Petr.de Vbald.eius
frater in d.tract.part.11.nu. 26.& valet diui-
ſio fauore abſentis, ſi cadat in eius vtilita-
tem, Decian.conſ. 39.nu. 146.lib.2.

Sexto conſiderabit, quid circa actiones
99 † & obligationes agendum ſit? Et quidē cir-
ca credita exiſtentia in perſona cuiuslibet
ſociorum, communibus expenſis erunt exi-
gēda, & communi periculo, Alex. conſ. 131.
ſub num.8. lib. 1.Et ſi ante exactionem erūt
diuidenda, ceſſione vti opus erit, & ille, cui
competit actio, non erit obligatus retinere
actionem, & alteri ſoluere pecuniam, ſed
dicitur eius debito ſatisfeciſſe cedēdo actio
nes, & ſufficit, quod debitores eſſent idonei
tempore contractus, ita vt cum eis cōtradi-
xiſſet quilibet diligens paterfamilias. l. qui
ſub conditione. §.fi.ff.de condit. & demon-
ſtr.Dec.conſ.533.nu. 2.& 3, lib.2.Circa vero
100 debita talis diſtinctio † adhibenda eſt. Aut
adhuc non erant ſoluta, & in diuiſione erūt
interponendæ cautiones de ſeruando ſociū
indemnem à debitis præfatis, & non poteſt
ſocius, in cuius perſona debitum reſidet,
quātitatem debitam tempore diuiſionis ex-
trahere de ſocietate, l.cum ſocij. ff. com.di-
uid.& l.omne æs.& l.ſeq.ff.pro ſoc. Aut erūt
iā ſoluta, & tunc erit ei in diuiſione ſatisfa-
ciendū, l.ſi ſocij. & ibi Gl. in ver. præſens.ff.
pro ſoc. ſic de expenſis ſactis pro rebus ſo-
cietatis, etiā ſi res ſit perempta, eſt text. in l.
4.& in l. in ſumma.ff. com. diuid. Simon de
Pret. conſ.142.nu. 25.Aut non erunt ſoluta
tēpore diuiſionis, ſed erat ſocius cōdemna
tus ad ſoluendū, & erit indēnis conſeruādus

non

nõ p cautionẽ, ſed p ſolutionẽ.Pet.de Vbal.
d.tract.de duobus fratr.part.11.num.32. per
text.in l.certum.C.famil. erciſc. Aut neque
etiam erat adhuc condemnatus, ſed de pro-
ximo condemnari debebat, vel erat obliga-
tus ex obligatione habente executionẽ pa-
ratam, & ſimiliter erit in diuiſione per ſolu-
tionem indemnis conſeruandus. Petr. de
Vbal.d.tractat.part.8.num.13.vbi dat exem-
plum de inſtrumento habente clauſulã gua-
rentigię,& de libro mercatorum habente e-
xecutionem paratam ex forma ſtatuti,& fa-
ciunt tradita per Cyn.& Bal. in l.certum. C.
famil.erciſc.& per eundem Bal.in l.ſi pro ea
in 6.quæſt,C.mand.Alex.conſ.72.num.6.li-
bro 2.Iaſ.in l.admonendi,num.54.ff. de iure
iuran.Galeſ.in tract.de clauſ.in for.cam.fol.
mihi 117.num.5.Rota Genuenſ. deciſio.28.
numero 10.

Septimo conſiderabit,quid circa ſeruitu-
101 tes † agendum ſit. Nam quando fit diuiſio
rei communis non cenſetur actũ,quod quis
habeat ſeruitutem per partem alterius. l.via
conſtitui,§.quicumque,vbi Bart.Bal.Flor.&
cæteri communiter, qui dicunt hoc nõ pro-
cedere in legato, ſed bene procedere etiam
in venditione,idem tradit Iaſ.in l.ſeruum fi-
lij.§.fi.ff.de leg.1.Fabian.in tracta. de empt.
& vendit.q.6.num.17.nu.7.Bertaz.in tracta.
de clauſul.clauſ.23.Gloſ.1.num.4.Capic.de-
ciſ.187.Et hoc eſſe vtile ſcire, maxime inter
102 fratres † diuidentes domum,dicit Petr.de
Vbal.in d.tract.de duobus fratr.p.11.num.9.
vbi ponit exemplum de tribus fratribus,qui
habebant domum communem habentem
tria ſolaria, & venerunt ad diuiſionem, &
cuilibet fratrum aſſignatum eſt vnum ſola-
rium,& illi,qui habebant ſolaria ſuperiora,
volebant tranſire per ſolarium inferius,alio
fratre inuito,prout tranſire ante diuiſionem
ſoliti erãt,& determinat hoc ab eis fieri non
poſſe, & facultatem ſeu ſeruitutem trãſeun
di non cenſeri reſeruatam,per textum in d.
l.via conſtitui.§. quæcunque. ff. de ſeruitut.
ruſt.præd.Ad hoc, igitur ne eueniat,vt vnus
103 † ex ſocijs diuidentibus careat ſeruitute,
ſeu facultate eundi ad partem ſuam, erit a
Iudice animaduertendum,& dicit Petrus de
Vbald.d.p.11. ſub num.9. quod fratres diui-
dentes cauti eſſe debent, vt reſeruẽt expreſ
ſe aditum ad partẽ in diuiſione aſſignatam.
Idem tradit Socin. conſ.139. lib.1. vbi docte
declarat,quod iſta reſeruatio reſpectu poſſi-
dentium ſolaria inferiora non erit ſeruitus,
quia ipſi non habent directum dominium,
cum non ſint domini ſoli, ſed tantum vtile,
ſed quod erit ſolum facultas tranſeundi, &
quædam perſonalis commoditas, per Gloſ.
vt dicit ipſe communiter approbatam in l. ſi
fundum ſub conditione, §. qui fundum. ff.
pro ſoc.

Et quod pro hac reſeruatione facienda
ſufficiat, & facta dicatur, ſi in inſtrumento
104 † fuerit appoſita clauſula cum acceſſibus,
& egreſſibus ſuis vſque in vias publicas, tra-
dunt Bart.& Dd.in l.binas ædes. ff.de ſeruit.
vrban.præd.Petr.de Vbal.d.p.11.ſub num.9.
vbi tamen dicit cautius eſſe, ſi iter, ſeu adi-
tus exprimatur per talẽ locum reſeruatus.
Et cauendum eſt,quod in reſeruatione, quæ
105 † fit de ſeruitute, verba concipiantur ita,
vt reſpiciant tempus futurum, non præſens,
cum de præſenti ſeruitus non competeret.
Corn.conſ.146.lib.4. Et ſi plures ſunt reſer-
uandæ ſeruitutes, omnes reſeruentur, quia
ſi ſolum vna reſeruaretur, cæteræ remiſſæ
cenſerentur.Afflict.deciſ.298. Bertazo.in d.
tract.de clauſul.clauſ.23.Gloſ.1.ſub num.4.
106 ſi ſeruitus erit cõtinua,putat igni † immit-
tendi, & oneris ferendi, reſeruatione opus
non erit, quia res tranſit cum tali onere, &
ſeruitute,Petr.d.p.11.ſub num.9.Capic.de-
ciſ.187.Bertaz.d.clauſ.23.Gloſ.1.ſub nu.4.
107 Quæro,an in diuiſione transferatur † do-
minium ſine traditione? Ponit hãc quæſtio-
nem Gloſ.in l.& ideo.ff.de condict. furt. Nã
in d.l.dicitur, quod ſi ſeruus communis fuit
furatus,& vnus ex dominis prouocat alterũ
ad diuiſionem ſerui,ſi erit ſeruus non prouo
canti aſſignatus prouocans non poterit age-
re condictione furtiua, ſed agit prouocatus,
cui ſeruus fuit adiudicatus. Si vero fuerit aſ-
ſignatus prouocanti, aget prouocatus pro
ſua parte,quia non fuit tranſlatũ dominium
in prouocantem ex facto ſuo,ſed ex neceſſi-
tate,quia propter prouocationem,ex qua in
ducitur alienatio neceſſaria,coactus fuit trãſ
ferre dominium. Ideo ſtante hac legis præ-
fatæ determinatione, Gloſ.in verſ.retineas.
quærit,quomodo poſſit eſſe, ꝙ fuerit tranſ-
latum dominium,& ſic opponit. Aut huius
rei, pro qua egimus communi diuidundo,
poſſeſſionem habemus, & tunc non poteſt
agi condictione,quæ poſſidenti non datur.l.
ſiue manifeſtus. ff. de cond.furt.aut non, &
tunc non potuit tranſire dominium de vno
ad alium,poſtea ponit tres ſolutiones. Vna
eſt,quòd dominium transferatur ſine poſſeſ
ſione,per text.in l.ſi fundum. ff.de fundo do
tali.Altera eſt,quod fur ſtatim ſeruum adiu-
dicatum ſocio tradidit. Tertia & vltima eſt,
quæ facit ad præſentem tractatum, quod eſt
ſpeciale in tribus iudicijs familiæ erciſcun-
dæ,communi diuidundo, & finium regũdo-
rum,per text.in §.1.Inſt.de offic.Iud.Et quia
108 vidimus iudicio † communi diuidundo agi
poſſe, licet res non poſſideatur, vt habetur
in d.l.& ideo,& in l.item Labeo.§. fin. & in
l.ſeq.ff.famil.erciſc.licet in d.§.1.Inſt.de of-
109 fic.Iud.non dicatur acquiri dominiũ † ſine
poſſeſſione, vt conſiderat Bart.in d.l.& ideo
ff.de cond.furt.ipſe tamen ſuſtinendo Gloſ.
dicit,quod reſolutio contractus iudicatur e-
iuſdem naturæ, cuius eſt contractus. Vnde
ſicut dolus dans cauſam contractui irritat,
contractum bonæ fidei,ita reſolutionem ip-

ſius,

ſius,l.de tutela,& ibi not.C.de in integr. reſtit. minor. Ita cum in ſocietate ſit ſpeciale, vt dominium transferatur ſine traditione l. 1.& 2. pro ſoc. & not.in l.1.in princip. ff. pro dote, eadem ratione dicendum eſt, quod in eius reſolutione transferatur dominium ſine traditione, & hanc Gloſ. & Bart. opinionem approbat Caſtrenſ. in conſil. 216. nu.2. in fi. lib. 1. Anchar. Regien. quæſt.40. num. 22.lib.3.

Declaratur tamen,vt procedat ſolummo-
110 do in communione prouenienti † ex contractu ſocieraris, ex quo transfertur dominium ſine traditione, & non procedat in communione prouenienti ex alia cauſa, vt dicunt Bar.& Caſtren. in locis proxime citatis.Et ſpecialius declarari debet,vt procedat ſolummodo in ſocietate omnium bonorum, & in rebus,quæ erant ſociorum anre contractam ſocietatem, & non procedat in cæteris ſocietatibus, & in rebus quæſitis poſt contractam ſocietatem, quia in eis ſine traditione ſocietatis natura attenta dominium non transfertur,vt dixi ſuprà c.9.n.45.& cap.14. nu.5.& nu.39. & tradit Alex.conſ.137.num. 21.& 22.lib.2.

111 In diuiſione † ſocietatis de conſuetudine obſeruatur,quod prius ſoluantur debita,deinde cuique ex ſocijs reſtituantur capiralia poſita in pecunia ſi adſint, ſin minus in melioribus effectibus ſocietatis,deinde diuidātur lucra ſi adſint, & cuique portio debita aſſignerur, & viderur hanc conſuctudinem eſſe iuris communis conformem Corn. conſ. 54.ſub num.3.verſ. circa terrium lib. 1. Petr. de Vbal.de duob. ſratrib. par.5. q.35.nu. 38. Menoc.conſ.121.numer.41.& 57.lib.2.Rot. Genuen.deciſ.7. num.3. & deciſ. 73. nu.11. & deciſ.124.nu.2. & pluries ita deciſum ſuit per Rotam Florent.

112 Dominiū † in diſſoluendo contractu transfertur ſicut transfertur in contrahendo, ita loquendo de ſocietate etiam particulari tradit Rimin.ſen.conſ.175.num.10.lib.1.

113 Diuiſio † ex curſu decē annorum inter pręſentes, & viginti inter abſentes, quod facta præſumatur de magis communi opinione teſtatur Boer.deciſ.58.nu. 2. & 3. quod tamen verum eſſe intelligitur, quando quilibet de rebus communibus poſſidet, ſecus vero, ſi vnus nihil poſſidear Bal.conſ.98.lib.2.Corn. conſ.251.& conſ.275.lib.3. Mozzius de contract. tit. de ſociet. verſ. venio ad quartum nu.46.poſt Boer.d.deciſ.58.nu.6.

114 Maior natu † inter fratres, quod teneatur facere diuiſionē, & minor debeat eligere de iure canonico communem eſſe opinionem tradit Mozzius de cōtract.tit.de ſociet.verſ. venio ad quartum nu. 48. per Petr. de Vbal. in tract.de duob.fratr. par.11.q.12. Afflict.in tract.de iur.prothomis.in princ. nu. 45. Soarez in littera.D.nu.91. ſed decipitur.

115 Diuiſio, quod non † præſumatur, vbi adeſt inęqualitas,& diuiſa ſemel, quod iterum diuidi debeant cauſa inæqualitatis rollēde tenuit Rot.Rom.deciſ.87.p.1.

116 Statutum, quod de † quolibet contractu ſoluatur gabella, quod ſit intelligendum de contractu dominij tranſlatiuo, & quod non comprehendat diuiſionem tradit Bald. in l. tres fratres.ff.de pactis, Iaſ.in l.ab emptione col.fi.ff.de pactis Bertazol.in tract. de gabel. p.3.q.9.col.2.Bertaz.in tract.de clauſul. glo. 13.clauſ.30.num.9.vbi aliter renenrem citat Rom.conſ.182.in caſu propoſito in 2. dubio quem ſequitur Barbat. inter conſilia Curtij iun.conſ.66.nu.17.Felin. in c. quę in Eccleſiarum de conſt.nu.93.

117 Quod ſit reſcindenda † diuiſio ſtante leſione vltra dimidiam,vt per Simon. de Pręt. conſ.137.num.12. tenendum etiam videtur eſſe reſcindendam, quando leſio adſit vlrra ſextam partem.l.vnde ſi Nerua,& l.ſequ. ff. pro ſoc.Barto.in l.ſocietatem.§. arbitrum.ff. eod. & uidenda ſunt tradita in ſequent.cap. 40.num.44.

CAPVT XL.

Diuiſio facta an retractari poſſit?

SVMMARIA.

1 *Diuiſio ſemel facta retractari non debet.*
2 *Fallit, ſi ſit facta ex falſa cauſa, & per errorem, & num.5.*
Etiam ſi ſit adhibitum iuramentum.
3 *Etiam ſi fuerit erratum in iure, quia in diuiſione agitur de damno euitando.*
4 *Error, vbi tractatur de damno euitando, dicitur probatus, quando conſtat rem aliter ſe habere.*
6 *Diuiſio probat iuſtam cauſam vſucapiendi & praſcribendi.*
7 *Diuiſio retractatur, ſiue error conſiſtat circa res, ſeu circa perſonas.*
8 *Et procedit etiam, ſi diuiſio fuit approbata in laudo a partibus emologato.*
Et ſi fuit approbata ſententia Iudicis.
Quia ſententia ob errorem iuris etiam retractatur.
9 *Declaratur, ſi in iudicio fuit ſuper errore plene diſcuſſum.*
10 *Diuiſio confirmata decreto Iudicis etiam retractatur, quia Iudicis decretum non interponitur adhibita plena diſcuſſione.*
11 *Diuiſio facta per errorem neque in vim donationis ſuſtineri poteſt, & procedit etiam, ſi diuiſio eſſet facta inter coniunctos.*
12 *In vim donationis valere non poteſt, quia hac verba non patiuntur.*
13 *Donatio non præſumitur, potius præſumitur error etiam in facto proprio.*
14 *Donatio facta etiam coram Iudice non præſumitur, ſtante decreti prohibitione.*
15 *Etiam ſi in inſtrumento diuiſionis fuiſſet appoſita clauſula, ex certa ſcientia, diuiſio errore facta non valet.*

16 Con-

16 *Confeſſio proueniens virtute dictæ clauſulæ non nocet, docto de errore.*
17 *Iſta clauſula errore appoſita cenſetur, prout errore ſit diuiſio.*
Præſumitur etiam appoſita ex ſtylo Notariorum.
Etiam ſi fuit dictum, conſulte, deliberate, & ex certa ſcientia, & nu. 20.
18 *Et ſi fuit renunciatum condictioni indebiti, & ſine cauſa.*
19 *Etiam ſi fuerit appoſitum iuramentum ſiue aſſertorium, ſiue promiſſorium, & nu. 21.*
Erit ſaltem concedenda abſolutio.
Et Iudex cogere, poteſt partem aduerſam ad relaxandum iuramentum.
Iuramentum quando non ſit obſeruandum, diſtinguitur.
22 *Diuiſio quod non ſit retractanda, ſtante iuramento tenent aliqui.*
23 *Prima opinio probatur, petita tamen abſolutione.*
24 *Diuiſio retractatur, ſi cuique non fuit debita portio aſſignata.*
25 *Vel, ſi res aliquæ indiuiſæ remanſerunt.*
26 *Diuiſio doloſa retractatur, & nu. 27.*
28 *Diuiſio ob inæqualitatem retractatur, ſi ſit vltra dimidium, & nu. 39. & nu. 44.*
29 *In diuiſione quid vni datum fuerit, conſideratur habita relatione ad partem alterius.*
30 *Euictio habet locum in diuiſione cum diſtinctione.*
31 *Euictio licet fuerit dictum quod non veniat in venditione, nihilominus venditor tenetur reſtituere pretium, non ſic eſt in diuiſione, & quæ ſit ratio diuerſitatis.*
32 *Non procedit, quando fuerunt aſſignata bona libera & alteri bona obnoxia, & debetur euictio, etiam ſi ſequeretur ex natura rei, & ex præordinatione auctoris.*
33 *Contraria opinio, quod non habeat locum euictio, ſi res obnoxia ſcienter fuit vni aſſignata, probatur, & num. 34.*
35 *Inæqualitas ſuperueniens in diuiſione ex accidenti non conſideratur, ſufficit, quod fuerit obſeruata a principio æqualitas.*
36 *Ceſſante euictione, ſi res ſcienter obnoxia acceptata fuit in diuiſione, non datur actio ad repetendũ pretium, & ad repetendum rem datam.*
37 *Etiam ſi eſſet promiſſum de euictione, niſi fuerit dictum expreſſe, quod teneretur, ſi eueniret ex natura rei, & ex præordinatione auctoris.*
38 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, non habet locum in re reſtitutioni obnoxia ſcienter accepta,*
40 *Diuiſio etiam facta iudicio ſortis reſcindi debet, ſi adſit læſio vltra dimidiam, adhibita diſtinctione.*
41 *Diuiſio ſtante læſione vltra dimidiam, quod non ſit retractanda, adhibito iuramento.*
42 *Remedium l. 2. C. de reſcind. vendit. an tollatur, ſtante iuramento, & nu. 43.*
44 *Diuiſio, quod ſit retractanda, ſtante læſione in ſexta parte etiam adhibito iuramento probatur, & numero 45.*
Obtenta tamen abſolutione.
46 *Signum ſocietatis, ſocietate diſſoluta, penes quem remanere debeat.*
47 *Signum artificij.*
48 *Signum peritiæ.*
49 *Signum fiduciæ, nu. 50. 51. & 52.*
53 *Libri ſocietatis, diſſoluta ſocietate, apud quem remanere debeant.*
54 *Reſtitutio in integrum minori conceditur contra diuiſionem.*
Quid ſtante iuramento.
Quid ſtante ratificatione facta in maiori ætate.
Quid ſi fuit facta iudicio ſortis, & iudicis auctoritate.
Et an reſcindatur in totum ſiue reducatur inæqualitatem.
55 *Diuiſio præbet iuſtam cauſam præſcribendi, ſiue a iudice, ſiue ſine iudice facta fuerit.*

1 REgula eſt, quod diuiſio ſemel facta † retractari non debeat, ſed quod tantum, ſi quæ res indiuiſæ remanſerunt, diuidãtur l. ſi maior. C. com. diuid. l. 4. §. hoc iudicium. ff. cod. Gloſ. vlt. in fin. in l. ſi ſoror. C. de collat. Beccius conſ. 90. num. 2. Menoch. conſil. 91. num. 28. lib. 1. Fallit regula iſta, ſi diuiſio
2 ex falſa † cauſa & per errorẽ facta fuit, quia vbi error eſt, ibi non eſt cõſenſus. l. 2. in princip. ff. de iud. l. nihil conſenſui. §. fin. ff. de regul. iur. l. ſi per errorem. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Et nullius valoris eſſe ea, quæ ex falſa cauſa geruntur, late cõprobat Menoch. conſilio 91. num. 40. cum plurib. ſequentib. lib. 1. vbi num. 43. dicit, quod etiam iuramentum falſa de cauſa præſtitum vitietur, poſt Pariſ. in conſ. 90. num. 24. lib. 1. Et ſiue ſit error fa-
3 cti, ſiue iuris † non nocet, quando, prout euenit in diuiſione, agitur de damno euitando, l. iuris ignorantia, & l. error. in fin. ff. de iuris & facti ignor. l. non fatetur. ff. de confeſſ. Caſtr. in l. poſt diuiſionẽ. C. de iuris & facti ignorant. Beccius conſ. 90. num. 14. Menoch. cõſ. 91. num. 52. lib. 1. Marchabr. conſ. 2. num. 28. Rimin. iun. conſ. 193. num. 29. lib. 1. Soc. iun. conſ. 50. num. 24. lib. 4. Crauer. conſ. 425. numero 5. lib. 3. Et de errore dicitur conſtare,
4 quãdo probatur † rem aliter ſe habere, quando tractatur de damno euitando. l. de ætate, §. vlt. vbi Glo. ff. de interrog. act. l. cum de indebito. ff. de probat. Barr. in l. ſed ſi nec putẽ, ff. de cond. indeb. & in l. error. in fin. C. de iuris & facti ignor. & in conſ. 85. in quæſtione Ioannis. Bal. conſ. 99. in cauſa lib. 1. Alex. cõſ. 102. lib. 1. & conſ. 156. nu. 10. lib. 6. Ruin. cõſ. 134. num. 5. lib. 1. Iaſ. in l. ſi poſt diuiſionem, num. 3. C. de iuris & facti ignor. Soc. conſ. 25. num. 3. & conſil. 33. num. 5. lib. 4. Balbus in l. Celſus. num. 27. de vſucap. Menoch. d. conſ. 91. num. 11. lib. 1. Beccius d. conſ. 90. num. 11. Cranet. conſ. 188. num. 9. lib. 1. & conſil. 851. num. 12. lib. 5. Franc. Vegg. conſ. 19. num. 17. Dec. conſ. 408. ſub num. 7. lib. 2. Curt. iunior conſ. 92. Maſcar. in tract. de probat. concluſ. 636. num. 10. & concluſ. 641. Quod autem di-
5 uiſio † errore facta, & ex falſa cauſa, retractari debeat, probatur in l. cum putarem. ff. famil.

mil.ercifc.vbi diuiſio facta cum aliquo, tanquam cohærede, qui non erat, retractatur cognito, errore, & in l.ſi poſt diuiſionem. C. de iur. & facti ignor. vbi ſimiliter diuiſio per errorem facta retractatur, & in l.ſi ſoror. C. de collat. vbi retractatur diuiſio, cognito quod plus ad vnum, quam ad alterum peruenerit, & in l.maiorib.C.comm.vtr.iudic.vbi etiam maioribus ſubuenitur, ſi perperam per fraudem vel dolum diuiſio facta fuit, quia in bonæ fidei iudicijs, quod inæqualiter factum eſſe conſtiterit, in melius reformabitur. Et probatur in l.cum ſolus. ff.de vſucap. vbi Pomponius ait, illum, cui tanquam hæredi tradita res eſt ab altero vero hærede, non præſcribere ex eo titulo, cum ſit nullus. Hunc text. ad hoc probandum citat Menoch. in d.conſ.
6 91.num.31.lib.1.ſed quia agitur ibi de † materia præſcriptionis, & an diuiſio iuſtam vſucapiēdi cauſam præbeat, pro eius intelligentia quando ſit, quod diuiſio non præbeat iuſtam cauſam vſucapiendi, videnda ſunt tradita ibi per Bart. & per Gloſ. & Dd. in l.1. C. com.vtr.iud. & per Balbum in tract. de præſcript. p.1. partis principalis, q.4. Et hanc opinionem, diuiſionem doloſe vel erronee, &
7 ex falſa cauſa factam † & per errorem, ſiue error ſit in facto, ſiue in iure, ſi tractetur de damno euitando, etiam in lucro iam quæſito, ſiue error conſiſtat in rebus ſiue in perſona, retractari, tenent Bald. in conſ.386. proponitur. lib.1. Caſtrenſ. conſ.123. dubitatur primo, an comes. num.5. lib.2. Anchar. conſ. 291. ſuper pluribus, num.3. Alex. in l.ſi ſoror in fin. C. de collat. in conſ.168. num.1. lib.1. Dec. in d.l.ſi ſoror. in 2.not. & in conſil.408. num.1. & in conſ.525. num.5. lib.2. Soc.iun. conſ.48 num.42. & conſ.128. num.121. lib.1. Crauet. conſ.26. in fin. & conſ.188. num.9. & conſ.221. num.8. lib.1. Menoch. conſ.91. lib. 1. & conſ.288. num.41. lib.3. & conſilio 320. num.18. libro 4. & conſ.498. num.27. lib.5. & conſ.813. nu.53. lib.9. Paneirol. conſ.1. num. 95. lib.1. Beccius conſ.90. nu.10. Burſa. conſ. 339. nu.22. lib.3.

Ampliatur iſta concluſio, vt procedat, &
8 vera ſit, etiamſi laudo a partibus † emologato diuiſio facta fuerit confirmata. Licet enim ex tali diuiſione fuiſſet translatum dominium, attamen docto de errore translatio reſcinditur. Menoch. dict. conſilio 91. numero 58. & numero 62. per text. quia aperte loquitur in diuiſione facta ex laudo arbitri, in d.l.ſi ſoror. in fin. C. de collation. & etiamſi facta fuerit a Iudice, quia ſententia ob errorem etiam iuris retractatur, Corneus conſilio 156. viſa facti ſerie. column. vltim. verſiculo nam & ſi ex cauſa. Dec. conſilio 525. numero 11. libro ſecundo, Menoch. d.conſ. 91. num.59.

Declaratur tamen, vt iſta ampliatio pro-
9 cedat, quando in iudicio † non fuit plene diſcuſſum ſuper prætenſo errore. Si enim de eo fuit actum, & plene diſcuſſum coram arbitro, & coram Iudice, amplius diuiſio retractari non poſſet, & ita intelligitur procedere text. in l.cum putarem. ff. famil. ercifc. vt declarat Menoch. in dicto conſilio 91. numero 62. & clarius d.conſilio 320. nume.26. libro quarto, & in conſilio 119. numero 21. & 22. libro 2. & conſilio 105. numero 95. libro primo.

10 Et ideo etiam diuiſio per decretum † Iudicis approbata docto de errore retractatur, quia decretum non interponitur in iudicio contradictorio, & adhibita plena diſcuſſione, ſed inter volentes, vt per Dec. conſ.351. nu.7. verſ. non obſtat, lib.2. Menoch. d.conſ. 320. numero 26. lib.4. & conſil. 105. num.95. libro primo.

Secundo ampliatur, quod talis diuiſio ne-
11 que etiam in vim † donationis ſuſtineri poteſt, quia qui diuidunt bona non diuidenda, dicuntur facere actum nullum, & per conſequens nugatoriū, qui quod valeat in vim donationis, ſi non valet in vim diuiſionis, cenſeri non debet, vt per Riminal. iun. conſilio 193. numero 32. libro 2. Et procedit etiam, ſi eſſet facta diuiſio inter coniunctos, quia ad præſumēdam inter eos donationem multa requiruntur, vt declarando. l. Procula. ff. de probation. tradit Socin. conſilio 25. numero 10. libro 4. Menoch. in tractat. de arbitr. iudic. caſu 88. numero 16. & in d.conſilio 91. nu.53. lib.1.

12 Etiam in vim donationis † valere non poteſt, quia facta expreſſione diuiſionis verborum ſignificatio non petitur, vt fiat tranſitus in formam contractus donationis, iuxta doctrinam Bartol. in l.vbi ita donatur. ff. de donation. cauſ. morr. & per Dec. in conſil.293. in fin. libro 1. Riminald. iun. d.conſilio 193. numero 34. lib.2. Et dicit Beccius in d.conſ.
13 90. numero 18. quod donatio † non præſumitur, & quæ vis potius interpretatio capiēda eſt, quam donationis, l. cum de indebito, ff. de probatio. & quod potius præſumitur error in facto proprio, & error iuris, quā donation. Ruin. conſilio 167. numero 12. & num.19. libro 2. Et facta diuiſione donatio-
14 nem factam † modo aliquo cenſeri non poſſet, ſi adeſſent ſtatuta prohibentia fieri abſque inſinuatione, vel alia certa forma non ſeruata, & hoc procedit etiam, ſi diuiſio coram Iudice facta fuiſſet, Riminald. iun. in §. 1. nu.157. Inſt. de donat. & in d.conſ.193. nu. 36. libro 2.

Tertio ampliatur etiam, ſi in inſtrumen-
15 to † diuiſionis fuiſſet appoſita clauſula, ex certa ſcientia, quia cum diuiſio ſortiri effectum non poſſit, vbi bona non ſunt communia, talis etiam clauſula, quæ reſpectu diuiſionis apponitur, aliud operari, nempe donationem, quæ ex actu diuiſionis reſultaret, dici non poteſt, vt ex Aret. in conſ.14. ſub nu. 8. verſic. ſecundo, quia tradit, Menoch. conſilio 91.

ſilio 91.ſub numero 52. libro 1. Et confeſſio
16 proueniens † a tali clauſula non nocet, & dicitur erronea, quando poſtmodum probatur rem aliter ſe habere, Bald. in l. ſed & ſi quis, §. vltim. in fin. ff. ſi quis caut. Socin. conſilio 159. numero 24. libro 2. Ruin. conſ. 167. numero 19. lib. 2. Dec. conſilio 408. numero 7. Becc. conſilio 90. numero 19. Menoch. conſilio 91. ſub num. 52. libro primo, Marchabr. conſ. 2. num. 31.

17 Et iſta clauſula cenſetur prouenire † eodem errore, quo prouenit diuiſio, & ſicut corruit diuiſio, ita etiam clauſula corruere debet, l. doli. verſiculo diuerſum, de nouat. Bartol. in l. vltim. §. idem quærit. ff. de condition. indebit. Corn. conſilio 189. numero 12. libro primo, Socin. conſilio 159. numero 24. libro ſecundo, Ruin. conſilio 167. num. 19. & numero 23. libro ſecundo, Menoch. d. conſilio 91. numero 54. libro 1. Becc. d. conſil. 90. ſub numero 19. & de communi teſtatur, vbi etiam conſiderat, quod iſta clauſula potius ex ſtylo Notariorum, quam ex partium conſenſu apponi ſolet, ex Bartol. communiter recepto in l. 1. numero 10. de iure codicill. Et ſi fuerit etiam dictum, conſulte, deliberate, ex certa ſcientia, & non per errorē, quod talis clauſula detecto errore nihil operetur, tradit Franc. Vegg. conſilio 19. in fi. poſt Socin. conſilio 214. colum. 6. lib. 2. Et iſta ſunt
18 vera, etiam ſi fuiſſet renunciatum † conditioni indebiti, & ſine cauſa, &c. vt per Becc. dicto conſilio 90. numero 20. verſic. non obſtat quartum.

19 Quarto ampliatur etiā, ſi in † inſtrumento diuiſionis cum dictis clauſulis fuiſſet appoſitum iuramentum, quia ſi iuramentum eſt aſſertorium de præterito, vt quia ſit iuratum, omnia & ſingula eſſe vera, cognito eſſe falſa, & ſic detecto periurio non obligat. Cyn. in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bartol. in l. cum quis decedens, §. Titio. ff. de legat. 1.
20 Si vero eſt promiſſorium † de futuro, quia iuratum ſit non contrauenire, ſimiliter docto de errore, diuiſio erit retractanda, ea ratione, quia ea facilitate, qua ex cauſa erronea fuit facta confeſſio & diuiſio, eadem etiam facilitate cenſetur appoſitum iuramentum, & quia vbi eſt error, ibi non eſt conſenſus, l. ſi per errorem. ff. de iuriſdiction. omn. iudic. ita tradit Ruin. conſilio 167. numero 23. libro 2. & non abſunt illa tria requiſita ad hoc, vt obliget, etiam iuris canonici diſpoſitione inſpecta, nempe veritas, iuſtitia & iudicium, cap. animaduertendum. 22. quæſt. 2. Caſtrenſ. conſilio 122. ſub numero quarto, libro ſecundo, vbi conſiderat, quod etiam ſi tale iuramentum obligaret ipſo iure, nihilominus eſſet concedenda abſolutio, quia conſiderat ipſe, quod licet ſit obſeruandum iuramentum, quando ab vtraque parte poteſt obſeruari, ſine peccato, tamen non debet obſeruari, quādo contineret peccatum, ex parte iurantis, §. non enim. in auth. ſcenicas non ſolum fideiuſſiones.

Et debet concedi iuranti abſolutio, quando creditor recipiendo peccatum committeret, vt ſi fuit promiſſum ſoluere vſuras, & iuratum. Nam a iuramento debet concedi abſolutio, ne creditor cum peccato vſuras recipiat. Crauet. conſilio 192. numero 11. lib. 1. ita iſti iuranti in diuiſione per errorem debet concedi abſolutio, ne alter cum peccato habeat, quod ſibi non debetur, & conſtito de errore, quod Iudex cogere poſſet partem aduerſam ad relaxandum iuramentum tradit Seraf. in tractat. de priuileg. iur. priuileg. 90. in fin. Et hanc opinionem, quod do-
21 cto de errore † diuiſio ſit retractanda, etiam ſi adſit iuramentum, tenet Ruin. dict. conſilio 167. numero 22. & ſequent. vbi de communi libro 2. Becc. conſil. 90. num. 20. Franc. Vegg. d. conſilio 19. ſub numero 14. & ſequ. Dec. conſilio 408. numero 8. & ſequent. lib. 2. Socin. iun. conſilio 50. numero 31. & ſeq. libro 4.

22 Contra hanc opinionem faciunt † tradita a Seraf. in d. tractat. de priuileg. iur. priuileg. 90. ex doctrina Bartol. in l. ex hac ſcriptura, numero 12. ff. de donatio. vbi dicit iuramentum operari, quod error allegari non poſſit, ea ratione, quia quis iurando videtur velle, quod actus valeat omni meliori modo. Nam dicit Seraf. ſub numero 9. dato, quod iurans propter errorem non obligetur, tamen propter iuramentum de errore opponere non poteſt, & dicit, quod paria ſunt, actum eſſe validum & legitime factum, vel inualidum, ſi de eius inualiditate doceri non poteſt, l. qui habebat. ff. de manumiſſion. teſtam. Fatetur tamen num. 14. quod ſi pars non contradiceret, & non appellaret, erroris probatio valeret, per ea, quæ tradit Felin. in capitul. 2. numero 27. de probation. Et admittit
23 ſub numero 14. quod error eſſet † attendendus, ſi de eo conſtaret per inſpectionem, & lecturam inſtrumenti, vel per confeſſionem partis, etſi Iudex hoc faceret ex eius officio. Ego ſum in opinione, quod iuramento non obſtante, vbi non fuiſſet iuratum de errore, non poſſe opponi, vt per Theſaur. deciſion. 260. in fin. quod error poſſet allegari & probari, quia non facit contra iuramentum ille, qui iurando errauit, cum in errante, vt dixi, non adſit conſenſus.

Et ſi actus virtute iuramenti debet valere omni meliori modo, erit verum in actu ipſo diuiſionis, quem iurans omni meliori modo, præſuppoſita communione, facere intendit, & non eſt conueniens, quod propter iuramentum iurantis alter cognita veritate bona ad eum non ſpectātia retineat. Et quod iſta ſit opinio magis communis, & verior, tradit Riminald. conſilio 192. colum. fin. libro primo, tamē ſemper conſulerem, quod abſolutio ante erroris obligationem a Iudice eccle-

ce eccleſiaſtico peteretur, quia ſemper tutior via in dubio eligenda eſt, & eſſe concedendam abſolutionem tradit Caſtrenſ. dict. conſilio 122. libro ſecundo, & Ruin. d. conſ. 157. in fin. libro ſecundo, Maſcard. concluſ. 531. num. 31.

Secundo principaliter non ſolum, vt iam dixi, diuiſio ex falſa cauſa, & per errorem
24 † facta retractari debet, ſed etiamſi non congrue facta fuit, vt quia non fuerit cuique habenti communionem debita portio aſſignata. l. ſi ſoror. C. de collatio. & l. 3. C. commun. vtr. iudic. Falſa enim cauſa & error in ſuperioribus dictis conſiderata fuerunt, quando ad diuiſionem ille admiſſus fuit, qui admitti non debebat, vel ſi res aliquæ communes
25 † indiuiſæ remanſerunt, quæ diuiſione non obſtante conferri & diuidi debent. Gloſſ. vltim. in fin. in d. l. ſi ſoror. C. de collation. Menoch. conſilio 91. numero 28. libro primo. Et loquimur modo de diuiſione facta inter eos,
26 inter quos vere res † erant diuidendæ, ſed vni plus, quam alteri aſſignatum fuit, & quidem ſi in tali aſſignatione dolus interuenit, procul dubio diuiſio erit retractanda, quia bonæ fidei iudicijs dolus penitus contrarius eſt, vt habetur in d. l. 3. & ibi Bartol. C. com. vtr. iud. Franc. Vegg. conſilio 19. ſub numero 13. Menoch. conſilio 87. ſub numero 86. libro primo, vbi loquitur de aſſignatione do
27 loſe facta † de bonis fideicommiſſo ſubiectis vni prole carenti, vt redirent ad alterum habentem filios. Surdus conſilio 382. numero 51. & ſequent. libro 3. vbi dicit non valere diuiſionem tanquam fraudulentam, quando vni fratrum, qui prole caret, aſſignatur totum allodium, & fratri prolem habenti aſſignatur totum feudum, quia eo tendit, vt mortuo vaſallo cum prole dominus excludatur a ſucceſſione, & idem tradit in conſil. 384. nu. 57. lib. eodem. Si vero petatur, quod
28 diuiſio † retractetur, quia æqualiter facta nõ fuit, non ſemper inæqualitate ſtante erit retractanda, ſed tunc demum, quando inæqualitas erit vltra dimidiam. Simon de Prætis conſ. 137. num. 2. quia diuiſio eſt ſimilis permutationi, & emptioni. l. 1. & ibi Gloſ. C. cõmun. vtr. iudic. ideo, ſicuti fit in venditione, in diuiſione conſideratur, vt conceſſa cenſeantur ea omnia, quæ ſunt intra fines rei in diuiſione aſſignatę. Crauet. conſilio 377. numero 6. lib. 3.

29 Et ſumpto argumento † a prædicamentis ad aliquid, quemadmodum quid in venditione fuerit comprehenſum conſideratur, habita relatione ad pretiũ, ita quid vni pro parte datum fuerit conſideratur, habita relatione ad partem alterius. Crauet. d. conſilio 377. numero 7. libro 3. Menoch. in tractat. de arbitr. iudic. libro primo, quæſtio. 11. numero 16. ex Socin. in l. 1. numero 8. ff. de rebus dub. & in conſilio 98. in fin. libro primo, Crauet. conſilio 310. numero 3. in fin. libro ſecundo, Curt. iun. conſ. 80. numero 1.
30 Euictio etiam † in diuiſione locum habet, quia eſt ſimilis permutationi & venditioni, vt dicit Gloſ. in d. l. 1. Cod. commun. vtr. iud. & in l. hæredes, §. item curare, ff. famil. erciſcund. & in l. item quamuis, in fin. ff. commu. diuid. Petr. de Vbald. in tractat. de duobus fratr. part. 8. num. 23.

Et talis diſtinctio adhiberi ſolet, vt per Gloſ. in l. ſi familiæ. C. familiæ erciſcun. Aut conuenitur, quod de euictione quis teneatur & tenetur. Aut nihil fuit conuentum, & ſimiliter tenetur, niſi quis ſcienter alienum recipiat. l. ſi fratres. C. commun. vtr. iudi. vbi accipiens ſcienter rem alteri obligatam de euictione agere non poteſt, niſi ſpecialiter fuerit promiſſa, & l. ſi fundum. C. de euictio. vbi non agit de euictione ille, qui ſcienter emit rem alienam, vel alij obligatam, niſi expreſſe de euictione ſit ſtipulatus. Aut fuit conuentum, quod non teneretur de euictione, & non tenebitur, vt habetur in d. l. ſi familiæ. C. famil. erciſcund. Et quamuis in ven
31 ditione, ſi fuit conuentum † ne locum habeat euictio, nihilominus venditor tenetur ad verum rei pretium. l. emptorem, §. fin. ff. de action. emption. tamen hoc non procedit in diuiſione, quia in venditione ſolus emptor ſuſcipit rei euentum, & in diuiſione vterque ſuſcipit rei euentum, ita dicit Gloſ. per text. in d. l. ſi familiæ, vbi Bart. dicit eam eſſe ſingularem, & menti tenendam. Hanc
32 Gloſ. opinionem, eius ratione † atteta, non procedere declarat ibi Guido Suzar. vt refert ibidem Bald. ſub numero 3. verſicul. iſta Gloſſa, quando vni aſſignata fuiſſent omnia bona libera, & alteri omnia bona obnoxia, quia ceſſat ratio mutui periculi. Et hanc declarationem ſequuntur, & eam procedere dicunt, etiam ſi euictio ſequatur ex prærordinatione auctoris, & ex natura rei. Alexan. in l. qui Romæ, §. duo fratres, numero 34. ff. de verbot. obligation. Alciat. ibidem nume. 37. & in conſilio 133. ſuperiorib. numero quinto, & conſilio 138. prima facie. numero 3. & conſil. 526. fideicommiſ. ad fin. Menoch. conſilio 87. numero 84. libro primo, qui numero 86. ſubiungit, quod niſi locum haberet euictio, magna inæqualitas ſequeretur, quæ tamen inter fratres, & ſocios maxima eſt euitanda.

Verum tenendum eſt, hanc Guidonis
33 † declarationem non eſſe veram, quia an quis teneatur de euictione prouenienti ex natura rei, & ex prærordinatione auctoris, non inſpicitur, an res obnoxia fuerit vni in totum aſſignata, ſed inſpicitur, an diuidentes talem rem eſſe obnoxiam ſcientiam habuerint, quia tunc ille, qui eam ſcienter in diuiſione accepit, de euictione agere non poteſt, quia non ignarus de ęqualitate rei ſibi imputare debet, ſi eam accepit. d. l. ſi fundum ſciens. C. de euiction. & d. l. ſi fratres. C. com.

C.commun.vtr.iud.& ibi Odofr.Cyn.Albe. & cæteri, & hoc vult Gloſſ.in d.l. ſi familiæ, in fin.C.famil.erciſcun.de allegat.d.l.ſi fundum ſciens,& eam ſequuntur Odofre.Cyn. Alberic. Bartol. Bald. Angel. & cæteri, & communiter approbatam dicit Curt. ſenior conſilio 48. memoriæ, ſub num.39. Et hanc opinionem, quod euictio locum nõ habeat,
34 ſi vni in totum res † obnoxia, puta ſuppoſita fideicommiſſo, vel feudalis, vel emphyteutica ſcienter aſſignata fuit, late comprobant ſcribentes in eadem cauſa, Rolan.conſilio 51. libro quatto, & Becc. conſilio 24. Surd.conſilio 311.numero 27.libro 3. Et ratio æqualitatis conſeruandæ in contrarium conſiderata non obſtat, quia ſufficit ab ini-
35 tio † æqualitatem in diuiſione ex partium conſenſu fuiſſe ſeruatam,& inæqualitas ſuperueniens ex accidenti non conſideratur, Bald.in d.l.ſi familiæ,in fin.Bero conſil. 108. in fin.libro primo,Becc.d.conſilio 24. numero 37.Socin.iun. qui conſuluit in caſu Beroi. conſilio 119. in fin.libro 3. Roland. d.conſilio 51.in fin. libro quarto. Neque ſecuta e-
36 uictione danda eſt actio † præſcriptis verbis, ad repetendum data in diuiſione, vt fit in permutatione, cui ſimilis eſt diuiſio. Neque ex eo, quod ſit ſimilis emptioni, datur actio ad repetendum pretium, quia iſta ceſſant, quando res euincitur ex natura rei, & ex præordinatione auctoris,cum ſciens quis talem rem obnoxiam in diuiſione accipiat. Curt.ſen.conſilio 63. antiquiſſima, ſub numero 19. Becc.d.conſilio 24. numero 38. Et
37 eſt verum, etiam ſi eſſet promiſſum † de euictione, quia talis promiſſio intelligitur ſecundum naturam rei, ſuper qua interponitur, & ad hoc, vt ex tali promiſſione agi poſſit, oportet, vt ſit in ſpecie promiſſio facta etiam ſi ſequeretur euictio ex natura rei, & præordinatione auctoris.Roland.d.conſ.51. numero 19.libro 4. & Beccius d.conſilio 24. numero 32.

38 Et regula illa, quem de euictione † tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. l. vindicantem,& l.ſequent. ff.de euiction. & l.cum a matre. Cod. de rei vendicat.non habet locum, quando res ſcienter aſſignata in diuiſione euincitur,ex natura rei,& ex præordinatione auctoris.Aretin.conſilio tertio. in princip. Curt. ſen. conſilio 48. ſub numero 15. & ſub numero 79. Roland. d.conſilio 51.numero 19.libro 4.& Becc.d. conſilio 24. numero 36.

Et vt redeamus, vnde abijmus, nõ tamen extra propoſitum, cum, vt dixi, diuiſio ſit
39 † ſimilis venditioni, quatenus ea reſcindi debeat ob læſionem, erit dicendum,quod ſicut emptio reſcinditur, quando interuenit læſio vltra dimidiũ iuſti pretij, ita ſit reſcindenda diuiſio,quando adſit leſio vltra dimidium,ita tradit Gloſ.in l.3.in verſ. vel perperam. C. commun. vtr.iudic. & Battol. ibi in ſummario dicit,quod in diuiſionibus ſubuenitur ei, qui eſt deceptus dolo aduerſarij, vel re ipſa vltra dimidium iuſti pretij, & ſubiungit d. l. valde eſſe notandum, quæ generaliter extendit.l.2. Cod.de reſcindend.venditione. ad omnes contractus bonæ fidei, & bene eſſe notandam d. Gloſſ. in verſ. perperam,Et hanc Gloſ. opinionẽ ſequitur etiam Simon de Pręt.in conſilio 3.num.32.& conſ. 137.num.12.

Procedit etiam iſta opinio, ſi iudicio for-
40 tis † cuique aſſignatio facta fuit, ſi enim adeſt læſio vltra dimidiam reſcindi debet, Pet. de Vbald.dicto tractat.de duobus fratr.part. 11.ſub numero 13. ibi: Bene tamen, verum eſt,quod ſi vni ex ipſis fratribus iudicio ſortis diuidentibus ex ipſius ſortis infelicitate intollerabilis deceptio contingit,debet ipſa diuiſio in melius reformari, vt cõcludit Bal. in l.maiotibus.C.commun.vtr.iudic. & ſubiungit, quod hoc non procedit, ſi diuiſio a Iudice facta fuiſſet,& eius ſententia in iudicatum tranſiiſſet,quia ab ea appellandum erat,& de Iudicis ſententia dixi ſupra num.9. Bal.conſ.238.lib.1.

Et hæc dicta de iudicio ſortis ita procedere declararem. Aut diuidentes ignorant partium inæqualitatem, aut de ea notitiam habent.

Primo caſu, ſi iudicio ſortis cuique pars obuenit,cognita inæqualitate,dicerem eas eſſe reformandas.

Secundo vero caſu dicerem , non eſſe reformandas, quia ſi quilibet ſciens inæqualitatẽ voluit ſe ſubmittere iudicio ſortis, cum poſſet perdere , & lucrari ; dico quod de ſocio,& de eo , qui fecit partes, conqueri non debet,& etiam minor de iudicio ſortis,cum poſſet lucrari, conqueri non poteſt,& petere reſtitutionem. In primo caſu dicerem debere audiri,quia ſi ignorabat inæqualitatem non videtur conſenſiſſe, vt ſortis iudicio, tam magna inęqualitas veniret terminanda, & videnda ſunt dicta ſupra capitulo quinto, numero 35.

Quod ſit retractanda diuiſio, non proce-
41 dit, licet adſit inæqualitas † vltra dimidiam, quando in diuiſione fuit oppoſitũ iuramentum. Nam ſi reſcinditur diuiſio, quando adeſt læſio vltra dimidiam, quia eſt ſimilis emptioni, & in ea militat diſpoſitio.l.2. C.de reſcindend. venditio. ſecundum Gloſ.ſupra allegatam in l.3. Cod.comm.vtr. iudic.certe quod ſtante iuramento diuiſio non ſit retractanda, dicendum videtur, quia remedium
42 dict.l.2. tollitur ſtante † iuramento, vt per Bartol. ibi numero 9. Et iſtam eſſe communem Dd.opinionem,dicit Soc.conſ.136.col. fin.lib.1. Cagnol. in d.l.2. num.91.& ſeq. Et quod ſtante iuramento non poſſit diuiſio retractari poſt laſ. in l. poſt diuiſionem. C.de iur. & facti ignoran. tenet Simon de Præt.d. conſ.137.nu.62.

Opi-

Opinio iſta redditur dubia,quia contraria
43 opinio, quod ſtante iuramento † detur remedium,l. 2.C.de reſcindend.vendition. eſt magis communis, ſi adſit enormiſſima læſio, vt per Gabriel.titul. de emptio. & venditio. concluſ.1. numero 86. Roland. conſilio 60. numero 66.& ſequent. libro quarto,Ioſeph. Ludouic. concluſ.73.ampliat.2. Eugen. conſilio 12.numero 62.vbi dicit, quod ſtante enormiſſima læſione, & etiam enormi, non procedit, capitulo quamuis. de pactis, in 6. ſaltem petita abſolutione ad effectum agendi, & numero 72. & 73. teſtatur eſſe magis communem opinionem non tolli per iuramentum remed. d.l. 2. C.de reſcind.vendit. & in conſilio 79.nu.57.

Et tradita de reſcindenda venditione non
44 procedunt in diuiſione † rerum ſocietatis, quia conſiderant Dd.in vẽditione læſionem eſſe enormiſſimam, quando excedit dimidium iuſti pretij, & non ſic eſt in ſocietate, quia in ea diuiſio dicitur continere manifeſtam iniquitatem,quando adeſt læſio in ſexta parte, vt probatur in l.vnde ſi Neruæ, & in l.ſequent. ff. pro ſoc. vbi probatur, quod vni de tribus partibus duæ datæ fuerunt, & alteri vna, & quia erat danda dimidia, dicitur, diuiſionem continere manifeſtam iniquitatem,& ita ad hoc probandum dicta iura inducit Bart. in d.l. ſocietatem. §.arbitrorum,numero 25. ff.pro ſoc.& ab eo non diſſentit Otian.in capitul.quoniam contra.par. vltim.queſtion.14.de probation.& Raphael Cuman.conſilio 50.quos retulit Ferrat.caut. 8.& illis adhæret Ruin. conſilio 81. numero 3.libro primo,Decian.conſilio 33. num.144. libro primo,Menoch.in tractat.de arbit.iud. caſu 73.qui licet velit in arbitris dictis eſſe Iudici arbitrarium, quæ læſio enormis cenſeatur, tamen dicta iura,& dictam Bart. opinionẽ in ſocietate procedere affirmat, quia eſt contractus bonæ fidei, & æqualitas arbitrio boni viri in ea eſt obſeruanda. l. ſi non fuerint. ff. pro ſoc. & vltra prædictos addo, quod hanc opinionem etiam tenet Caſtren. in d.conſilio 122.viſo puncto ſupradicto, & alijs, de quibus in eis fit mentio ſub numero ſecundo,libro ſecundo, qui licet in lib.meo dicat de læſione vltra ſeptimam partem, credo quod hoc factum ſit errore impreſſoris, & quod velit dicere vltra ſextam, nam allegat dicta lege, vnde ſi Neruæ. quæ, vt ſupra ex Bartol. deduxi, loquitur de ſexta & non de ſeptima.

Igitur ex eo, quod ſimpliciter iuratũ fuit,
45 non erit ſublata facultas † retractandi diuiſionem, ſi de læſione fuerit doctum non ſolum in dimidia, ſed etiam in tertia parte, ſaltem obtenta abſolutione a iuramento, & id confirmatur ex eo, quia diuiſio inter ſocios nihil aliud eſt, quam ratio inter eos cõpoſita,quia prius requirunt ſocij, quid ſit in ſocietate,deinde faciunt diuiſionem.Socin. conſil.25.num.5.libro 4.Menoch.conſil.91. num. 33.lib.1.Et redditis & calculatis rationibus, ſi fuerit appoſitum iuramentum, nihilominus eo non obſtante, ſtante errore, calculatio reuideri debet, niſi ſuper ea fuerit iudicatum,ſeu tranſactum, vt dixi ſup.c. 38.num.74.

Quæro ſocietate diuiſa,apud quem ipſius
46 ſocietatis † ſignum remanere debeat, ponit hanc quæſtionem Bart.in tract. de inſign. & armis. Bald.in l.1.num.1. C.pro ſoc.& latius Petr.de Vbald. in d.trac.de duob.fratr. part. 11.num.12.& eorum dicta conſiderando ita videtur poſſe diſtingui. Aut quærimus de ſigno artificij, in quo principaliter operatur qualitas loci, datur exemplum de nobili Caſtro Fabriani,vbi plura ſunt ædificia, in quibus chartæ conficiuntur, & chartæ habent ſua ſigna,ex quibus cognoſcitur, quo in ædificio ſeu artificio factæ fuerint. Aut quærimus de ſigno peritiæ, in quo principaliter bonitas artificij operatur, vt ſunt ſigna, quæ in enſibus,& gladijs, & alijs ſimilibus rebus apponuntur,ex quibus opus cognoſcitur eſſe illius magiſtri, qui tali ſigno vtitur. Aut quærimus de ſignis fiduciæ, & crudelitatis, quibus vtuntur mercatores in eorum mercibus,de quibus dici ſolet, che a i ſegni ſi conoſcono le balle. Bald.in l.dos data. C.de donat.ante nupt.& alij quos citat Maſcar.concluſ.160.in princ.

Primum ſignum artificij nuncupatum re-
47 manere debet apud eum, apud quem † remanet ædificium, ſiue iure proprietatis, ſiue conductionis, ſiue mala fide teneat, ſiue in totum, ſiue in partem, toto tempore, quo tenebit illud, tali ſigno vti prohiberi non poterit, ſicut fit in cæteris iuribus realibus, lege via conſtitui. §.fin.ff.de ſeru.ruſtic.præd. & lege ſecunda, §.fin. & leg.ſequent. ff.ſi ſeruit.vend. & leg.vſusfructus. & leg.ſequent. ff.quemadm. ſeruit.amit. & quod idem fit in conductione talium ædificiorum, facit textus in leg. ſed addes. §.illud. & in l.videamus. §.item proſpicere. ff. locati.

Secundum ſignum peritiæ nuncupatum,
48 licet durante ſocietate omnes † ſtantes in eadem ſtatione eo vti poſſint, quia hoc videtur permittere magiſter principalis, §. nos autem. in authent. de tabell. in Gloſ.in ver.ipſis. in fin. tamen ſi ſeparentur, debet remanere apud ipſum magiſtrum, qui principalis erat in ſtatione, argum.leg.fin. ff.de fundo inſtructo. Et ſi omnes erant æquales, ſi non ſint concordes, ſorte dirimitur, apud quem remanere debeat. leg.quæ cautiones. ff.famil.erciſc.ita dicit Bartol. in dicto tract. numero decimoſecundo, in fin. Latius in hoc ſecundo ſigno dicendum videtur vltra Bartol.quod ſi dicto ſigno magiſter principalis vtebatur ante contractam ſocietatem, quod eo vti debeat etiam ea

diſſolu-

diſſoluta, quia ſuo vtitur ſigno, & nemini damnum, & iniuriam facit. Sic etiam ſi eo magiſter principalis vti cepit, ſtatim contra cta ſocietate, quod eo vti debeat ſocietate diſſoluta, dicendum eſt, quia ſicut ſocietate durante eius peritiam denotabat, ita quod eam denotet ſocietate diſſoluta nemini fit damnum, neque iniuria, cum alij ſocij non eſſent eiuſdem peritiæ, ſed inferioris. Si vero omnes ſocij eodem ſigno vtentes eſſent eiuſdem peritiæ, videtur dicendum, quod omnes pariformiter eo vti poſſint, quemadmodum ſi plures habeant idem nomen, eo ſinguli vti poſſunt ad demonſtrandum propriam perſonam. Et in hoc ſigno peritiæ, ſtāte pari peritia in omnibus ſocijs, non poteſt conſiderari, quod vnus ſibi aſſumat ſignum, quod erat ſignificatum totius ſocietatis, vt infra dicam, ſed debet dici, quod ſigno vtatur ſignificante eam peritiam, quam ſignificabat ſocietate durante. Nam etiam ſocietate durante peritia repræſentara erat ſingulorum, & non erat quid commune, ſed quæſtus ex ea redacti communes efficiebātur, vt declaraui ſupra c. 9. & cum eſſet ſingulorum, certe ab eodem ſigno, quod repræſentari poſſet, etiam ſoluta ſocietate non videtur denegandum.

Tertium eſt ſignum fiduciæ, & credulitatis nuncupatum, & quo vtuntur mercato-
49 res † ſocij, & dicitur ſignum ſocietatis, de eo prius dicendum eſt non tranſire ad hæredes, quia ſocietas ad hæredes non tranſit. l. verum. §. fin. ff. pro ſoc. ita dicit Bartol. in dict. tract. de inſign. & armis. num. 12. Quod etiam tale ſignū ſocietatis ea diſſoluta apud ſingulos ſocios remaneat, æquum non eſſe dicit Bartol. d. loco. num. 12. & idem dicit Bald. in l. 1. numero 3. C. pro ſoc. quia cum ratione ſigni, quod notum erat, oſtenderetur fides, qualitas & potentia totius ſocietatis, valde iniuſtum eſſet, ſi apud ſingulos remaneret, cum non tantæ fiduciæ & potentiæ poſſit eſſe vnus ſolus, quantæ erat totum corpus ſocietaris, & ſic populus lædi poſſet, ſi ſignum nō deſtrueretur ſocietate deſtructa ſeu diſſoluta. Et apud quem remanere debeat quærendo, Bartol. ſub dict. numero 12. vtitur hac diſtinctione, ſiquidem
50 aderat † in ſocietate vnus, qui erat capitaneus, & magiſter, ſicut dicitur in ſimili in l. peculium. §. 1. ff. de leg. 2. apud ipſum remanere debet, quia erat maioris honoris, arg. l. final. ff. de fundo inſtr. & hoc placet Strach. in tract. de mercat. part. 2. ſub num. 99. Si vero non aderat talis magiſter, remanebit penes eum, qui erat ſocius maioris quantitatis. leg. ſi quæ ſunt cautiones. ff. famil. erciſc. Si omnes erant æquales, ſorte erit dirimendum. dict. l. ſi quæ ſunt cautiones. & ſi aderat negotiator, apud eum remanere debet, & hoc ideo, quia aliorum non intereſt. Et quia quamuis ſocietas diſſoluta ſit, tamen negotiatio remanet penes negotiatorem, & ſignum vti acceſſorium à negotiatione remoueri non debet, argum. l. poſſeſſorium. C. com. vtr. iud.

Verum videtur dicendum, quod iſta Bartol. dicta ſuſtineri non poſſint, quia ſignum,
51 quod erat † commune inter omnes ſocios, cōtra naturam ſocietatis eſſet, ſi vni ſolummodo aſſignaretur, & ſi denotabit fiduciā, & potentiam totius ſocietatis, non eſt conueniens, quod fraudentur homines credētes ſignum eſſe ſocietatis, & non vnius ſolummodo. Poſſet ſaluari Bart. ſi principalis vtebatur dicto ſigno ante contractam ſocietatem.

Et ita dicendum eſt de ſocio, qui habebat maiorem partem in ſocietate, quia non per hoc ſequitur, quod ſigno in totum vti debeat, & pro parte diuidi non poteſt. De negotiatore etiam idē dicendū eſt. Quia licet ipſe negotietur, tamen facit nomine proprio, cum ſit extincta ſocietas, & ſi acceſſorium ſequitur ſuum principale, cum ſignū eſſet acceſſorium ſocietatis, ea extincta, extinctum remanere debet. Et quod Bart. male loquutur in hac eius diſtinctione, tradit Pet. de Vbal. d. part. 11. nu. 12. in fin. & Strach. d. tract. part. 2. ſub nu. 99.

Sed etiam ad dicta Petr. de Vbald. dicto loco animaduertendum eſt, & primo, dum
52 dicit, circa prædicta † eſſe obſeruandā conſuetudinem, & ſtandum eſſe etiam iudicio mercatorum, quid ſuper ſigno ſit diſponendum, recte loquitur. Verum dum partium conuentionem dicit eſſe obſeruandam, penes quem ſignum diſſoluta ſocietate remanere debeat, quoad ipſos ſocios, quod recte loquatur, dici poteſt. Quo vero ad extraneos, eius opinio non eſt ſequenda, quia non eſt permittendum propter publicā vtilitatem, quod vnus ſolus eo ſigno vtatur, quo vtebatur tota ſocietas, niſi verum ſit, quod iſte ſolus ſit adeo potens, & fidelis, vt cum eo ſecure contrahi poſſit, quemadmodum poterat cum ipſa ſocietate. Et etiam dum dicit, quod ſignum diuidi poteſt per licitationem & recompenſationem, ſimiliter poteſt procedere inter ipſos ſocios, ſed non quo ad extraneos, qui decepti remanerent contrahentes cum vno, dum crederent cōtrahere cum ſocietate.

Similiter ſi non in totum ſaluaretur ſocietas, ſed aliqui ſolummodo ab ea recederent, & eſſent de opulentioribus & diligentioribus, ſuperiores non deberent permittere, quod remanentes in ſocietate eodem ſigno vterentur, ſi contrahentes cum eis, credentes contrahere cum ſocietate tota, vt erat prius, damnum ſentire poſſent. Non enim permitti debet, quod ſub fide ſigni quis deceptus remaneat, ſed deceptione

ceſſante, & in hoc caſu,& in omnibus ſupra relatis parum eſſet elaborādum,apud quem ſignum remaneret, ita etiā admittit Strach. d.tract.p.2.ſub nu.99.

Quæro vlterius,ſocietate diſſoluta, apud
53 quem libri ſocietatis remanere † debeant? Attēta diſpoſitione text.in l. ſi quæ ſunt cautiones,& in l.ſequent.ff.famil.etciſcund.dicendum eſt,quod debēt deponi apud illum, qui habet maiorem partem ratione maioris intereſſe,& ipſe cæteris tenetur deſcriptum & recognitū facere præſtita cautione, quod illos ſemper,cum res exegerit, exhibebit,& ſi erunt pares in partibus, & non erunt concordes,apud quem deponantur,vel etūt deponendi in æde ſacra, & hoc caſu non eſt locus licitationi, ita tradit Petr. de Vbald. d. tractat. part.11. numero 36. & ſubiungit in hoc multum verſari arbitrium boni viri, vt prouideat,quòd ſcripturę ſtent apud perſonam fidam, quæ nullam in eis committere poſſit falſitatem, aut malignitatem, & quæ poſſit neceſſitate ſuadente alijs copiam dare, & eos cautos reddere; & iſta procedunt in ſcripturis communibus, & quæ cuiq; deſeruire debent. Cæterum ſcripturæ,quæ red dita ratione ad vnum ex ſocijs ſolummodo pertinere debēt, eidem ſocio, cui ratio reddita fuit,dari debent,vt dixi ſupra capit.38. numero 58.

54 Reſtitutio in integrum † cōceditur minori aduerſus diuiſionem a ſe factam. l. 1. C. ſi aduerſus tranſactio. vel diuiſ.l.final.in fin.ff. famil. erciſcund. ponit pro regula Oddus in tractat.de reſt.in integr. parte 2. quæſtio.66. ſub num.25.

Ampliatur etiam ſtante iuramento Socin. iun.conſ.48.num.22.lib.1.dummodo tamen adſit læſio enormis Dec.conſ.349. lib.2. Limitatur ſi minor maior factus,diuiſionem approbaſſet,vel diu tacuiſſet Bal. conſ. 282.lib. 2.& late tracta.de ratificatione Odd. d.tract. q.25.art.1.

Limitatur vlterius in diuiſione facta iudicio ſortis Bald.in l.ait Prætor.§.fin.ff. de minor. Natta conſilio 631.numero 23.libro 3. Tiraquel.de iur. primogen. quæſt.17.num.6. Marant.in pract.parte 6.verſicul.& quandoque appellatur num.258. Dummodo tamen non adſit læſio enormis, quia ea ſtante daretur reſtitutio Bald. in l. maioribus per illum text.C. commun. vtriuſque iudicij iuncta. l. 2.C.quando, & quibus quarta pars libro 10. Petr.de Vbal.tractat.de duobus fratrib.part. 11. numero 19. vbi dicit quod hoc non procedit ſi facta fuit iudicis authoritate interueniente,quia debebat appellare, & cum refert Odd.d.quæſtio.66.ſub numero 25.verſ. ſed hoc reſtringitur,ſed aduertendum ad dicta, a Baldo, & a Petro, quod non loquuntur de reſtitutione in integrum, ſed de conditione legis proueniente a dict. l.maioribus, vt Bald.ibi declarat. Limitatur vltimo loco, vt per reſtitutionem,tantum minori concedatur,quantum abſtulit læſio, nempe, quod diuiſio reducatur ad æqualitatem, non autem in totum annulletur niſi ex tota diuiſio ne læſio fuiſſet cauſata,vt quia minori peiores res datę fuiſſent Gozadin.conſ.44. Odd. dicta quæſtione 66. numero 25. in fin. & faciunt tradita per eum quæſtion. 67. articulo quarto.

55 Diuiſio præbet † iuſtam cauſam præſcribendi, remiſſiue ponit Balbus in tractat. de Præſcript. parte 2. tertiæ partis principalis, quęſt.4.habemus tex.in l.ſi ancillam,§.ſi pater,ff.de vſucap.pro ſuo,vbi ex diuiſione facta a patre inter filios in eius vita, abſque interuentu Iudicis,de bonis nōn ſuis cauſatur titulus habilis ad præſcribendum, quē text. ad hoc probandum citat Dec.in conſil.79.in fin.libro 1.

Et quando diuiſio fit ſine Iudice, ſi pars transferatur pro indiuiſo, quod non transferatur, neque dominium,neque vſucapiendi conditio, ſecus ſi trāsferatur pro diuiſo,quia ſi eſt dominus,qui transfert, transfertur dominium, ſi vero non eſt Dominus vſucapiendi conditio,ita diſtinguit Bartol.in l. cum ſolus ſub numero 2. ff. de vſucap. Et ibi ponit etiam, quod quando fit diuiſio a Iudice cuiuſque partis transfertur dominium, ſi tradens eſt dominus, ſed ſi non eſt dominus. transfertur vſucapiendi cōditio, & habetur per Bald.in l.1.ſub nu.7.C.comm.vtriuſque iudicij.

CAPVT XLI.

De ſocietatis renouatione.

SVMMARIA.

1 *Renouatio ſocietatis eſt quid facti,ideo non præſumitur,& ab allegante probari debet.*
2 *Renouatio expreſſe fit verbis.*
3 *Renouatio tacite fit actibus, qui poſt ſocietatem factam exercentur.*
4 *Renouatio ex actibus illis facta præſumitur, ex quibus a principio, præſumitur contracta ſocietas.*
5 *Quando hæres vtitur inſtitutoribus, quibus vtebatur defunctus,& quādo negotia exercentur eo modo,vt prius exercebantur.*
6 *Quando ſocij apothecam communem inhabitāt, ſed hoc reprobatur.*
7 *Quando capitalia iterum conferuntur.*
8 *Quando facta fuit proteſtatio de ſocietate continuanda,ſi capitale non fuit reſtitutum.*
9 *Proteſtationi dicitur acquieſcere, qui non contradicit.*
10 *Renouatio ſocietatis præſumitur, quando ſocij ſunt ſoliti*

ſoliti eam renouare & non conſtat de contraria voluntate.

11 *Quando lucra iterum communicata fuerunt.*

12 *Quando capitale fuit dimiſſum penes ſocium, ſed reprobatur, & nu. 13.*

14 *Renouatio facta non præſumitur, ſtante inhabilitate perſonarum.*

15 *Neque cum pupillo facta præſumitur eius fauore, etiam iuſſu teſtatoris præcedente, etiam ſi maior factus eam ratificare intendat.*

16. *Neque cum procuratore conſtituto a defuncto, duraturo poſt mortem.*

17 *Renouatio nõ præſumitur, ſi prima ſocietatis forma fuit mutata.*

18 *Neque præſumitur facta nomine illius, qui non ſit nominatus in inſcriptione librorum, & ſi ille, qui inſcribebatur ſocius, fuit inſcriptus debitor.*

19 *Ex difformitate negotiationis excluditur præſumptio renouationis, etſi facta ſit inſcio alio ſocio.*

20. *Neque præſumitur renouata, ſi ſocius a ſolito receſſit, vt quia eſſet ſolitus partiri lucrum, & non petijt.*

21 *Si non fuerunt petiti fructus pro ſubſequenti ſemeſtre, ſocietas officij renouata non cenſetur.*

Fallit ſi poſtmodũ recipiantur, etiamſi ſocietas fuiſſet expreſſe reuocata.

Quia per receptionem fructuum dicitur receſſum a reuocatione.

Quod tamen declaratur non procedere, ſi cũ officiali fuit facta renunciatio, & fructus fuerunt recepti a recognoſcente bonam fidem.

22 *Renouatio non præſumitur, non adimpletis adimplendis. Adimplementum ex poſt facto fieri non poteſt.*

23 *Renouatio non præſumitur, ſi de ea erat conficienda ſcriptura.*

24 *Præſumptiones plures ſuperant pauciores, & fortiores ſuperant debiliores.*

Præſumptiones fortiores quæ dicantur, ſtatur arbitrio Iudicis.

25 *Præſumptio illa præualet, quę propius ad veritatem accedit.*

26 *Pręſumptio ſpecialis pręualet generali, & minus ſpeciali.*

27. *Pręſumptio negatiua pro reo profertur negatiuę pro actore.*

28 *Renouatio ſocietatis cenſetur facta cum illis pactis, modis, & temporibus, cum quibus a principio ordinata fuit, niſi aliter fuerit in ipſa renouatione conuentum.*

29 *Renouatio circa tempus qualiter facta cenſeatur.*

30 *An pro eo, quod reſtabat.*

31 *An vero pro toto tempore, quod appoſitum fuerat, numero 32.*

33 *Pignora in renouatione repetita cenſentur, ſi ſint appoſita a contrahentibus, ſecus ſi ab extraneis.*

34 *Fideiuſſores non dicuntur obligati in renouatione.*

Fideiuſſores quod dicantur obligati in continuatione ſocietatis officij, qualiter procedat.

35 *Renouatione facta cẽſetur reſtitutum capitale, quod erat in prima ſocietate, & cẽſetur poſitum iterum in ſecunda.*

36 *Nouatio etiamſi non dicatur ipſo iure facta, dicitur facta, ſi contractus non ſunt compatibiles.*

37 *Pœna non cenſetur repetita, quod declaratur.*

38 *Iuramentum non cenſetur repetitum in renouatione.*

39 *Quod cenſeatur repetitum.*

Verba neceſſaria ad iurandum non requiruntur.

40 *Relatum dicitur eſſe in referente, & expreſſa in relato dicuntur expreſſa in referente.*

41 *Iuramentum cenſetur repetitum in prorogatione.*

42 *Inſtrumentum in renouatione non cenſetur repetitum.*

43 *Renouata non cenſetur ſocietas ex ſola capitalis dimiſſione.*

44 *Stante conſuetudine renouata cenſetur.*

VLtimo loco pro totius tractatus adimplemento, & vt præpoſitus ordo adimpleatur, videndum eſt de ſocietatis renouatione, & primo videbimus, qualiter probetur renouationem fuiſſe factam. Secundo videbimus ſub qua forma facta cenſeatur.

Et primo agendo de eius probatione, indubitata concluſio conſtituenda eſt, ſocietatis renouationem factam fuiſſe probari debere ab eo, qui eam allegat, quia eſt quid fa-
1 cti, & † facta non præſumuntur, niſi probentur, leg. in bello. §. facta. ff. de capt. & poſt. reuer. Caſtrenſ. conſ. 73. in cauſa, quæ vertitur inter Gabrielem. colum. 1. lib. 1. Corn. conſilio 54. ſub numero 2. verſ. & ſatis. lib. 1. Menoch. conſilio 121. numero 70. in fin. lib. 2. & in tractat. de Præſ. lib. 3. præſ. 57. num. 1. Burſat. conſilio 220. num. 2. lib. 2. Ioſeph. Lud. in ſuis concl. commun. concluſ. 53. verſ. & aſſerenti. fol. 133. Maſcard. in tract. de probatio. concluſ. 1310. num. 9. Et duobus modis ſocietatis renouationem poſſe probari dicendum eſt. Vno modo expreſſe, id eſt, hoc ver-
2 bis expreſſis † acto inter partes, quod ſocietas renouetur, l. 4. cum l. ſequ. ff. pro ſoc. Soc. conſ. 87. num. 9. in fin. lib. 1. Menoch. d. conſ. 121. num. 7. & d. præſumptio. 57. numero 2. & faciunt d. ſup. c. 10. vbi actum fuit, qualiter ſocietas expreſſe contrahatur.

Secundo modo tacite, nempe tacito con-
3 ſenſu, qui colligitur † ex actibus, qui poſt ſocietatem factam exercentur, l. plane, ff. pro ſoc. Caſtren. d. conſ. 73. colum. 1. verſ. habeat ergo. libro 1. Abb. conſilio 87. num. 2. libr. 2. Corn. conſ. 54. num. 2. lib. 1. Socin. conſil. 87. libro 1. Iaſ. conſ. 33. ad fin. lib. 3. Pariſ. conſilio 82. num. 35. lib. 1. Dec. conſ. 212. ſub num. 7. qui ſcripſit in eadem cauſa cum Pariſ. libro 1. Menoch. d. conſilio 121. num. 72. & d. præſumpt. 57. num. 2. Caſtrac. in tract. de ſociet. offic. cap. 51.

4 Primo, ſocietas † renouata pręſumitur citra difficultatem ex actibus illis, ex quibus, vt dictum fuit ſupra cap. decimo, contracta a principio præſumitur, Rimunald. iun. conſil. 280. num. 27. libro 3. Burſat. conſilio 220. numero 2. lib. 2.

Secundo præſumitur renouata, quando
5 filius, vel † alius hæres, vtitur eiſdem inſtitu toribus, quibus vtebatur defunctus, & quando eodem modo exercetur, & gubernatur ſocietas, prout exercebatur, & gubernabatur ante diſſolutionem, Bald. in l. mandatum in 3. oppoſ. verſicul. alij dicunt. C. mandati. & in conſilio 458. punctus, ſuper quo. in fin. libro quarto, Petr. de Vbal. in tractat. de duobus fratr. part. 11. numero 33. Alexand. conſilio 132. numero 13. libro 5. Barbat. conſ. 10. colum. 7. verſic. non obſtat. libro 4. Addit. ad Bartol. in l. adeo. ff. pro ſoc. Socin. conſ. 8. numero 14. verſicul. & hæc præſumptio, & verſicul. & confirmatur, & conſ. 160. nu. 14. lib. 2. Cephal. conſ. 475. num. 26. lib. 4. Menoch. d. conſ. 121. num. 73. lib. 2. & d. præſ. 57. nu. 4. Decian. conſilio 60. numero 33. & conſil. 85. numero 26. lib. 2. & conſ. 22. lib. 3. Ioſeph. Ludou. d. concluſ. 53. verſ. tacite renouatur. fol. 133. Maſcard. d. concluſ. 1310. num. 10. Honded. conſilio 85. numero 26. libro primo. Et multo magis ex obſeruãtia formæ primæ ſocietatis renouatio facta præſumitur, ſi etiam lucrum in communi poſitũ fuit, Abb. d. conſilio 87. libro ſecundo, Menoch. d. conſ. 121. ſub numero 73. Ioſeph. d. conclu. 53. verſ. tacite autem.

6 Tertio ſocietas renouata † præſumitur, ſecundum aliquorum opinionem, quando ſocij ea diſſoluta apothecam communem inhabitant, & ad hoc probandum citatur Caſtrenſ. conſilio 349. ex die, columna 1. libro primo, Roman. conſilio 168. ad fin. Riminal. ſen. conſilio 175. numero ſecundo, libro primo, Socin. conſilio 160. colum. 3. libro 2. Sed quia vere iſti de hac præſumptione ſic ſimpliciter conſiderata non loquũtur, ideo eam non eſſe ſequendam tenendum eſt, vt per Menoch. d. conſilio 121. num. 103. Maſcard. d. concluſ. 1310. numero 11. Bene dici poteſt hanc coniecturam, ſi cum alijs iuncta ſit, operari poſſe, vt Iudicis animus trahatur ad credendum, ſocietatem fuiſſe renouatam, vt dicit Ioſeph. Lud. d. conclu. 53. verſ. iſta tamen coniectura. fol. 134.

Quarto ſocietas renouata præſumitur,
7 quando ea finita, & † rationibus ex punctis, & tradita cuique parte ſua capitalis, & lucri, iterũ inſimul paulo poſt capitalia conferuntur in eadem negotiatione, Caſtrenſ. d. concluſ. 73. lib. 2. Menoch. d. conſ. 121. lib. 2. ſub num. 89. & d. præſ. 57. nu. 10. Cephal. conſilio 475. nu. 30. lib. 4.

Quinto præſumitur renouata ſocietas, ſi
8 non reſtituto † capitali, vnus ex ſocijs proteſtatus fuit, ſocietatem debere continuari, ponit hanc præſumptionem Menoch. d. conſilio 121. ſub numero 103. in fin. Et quamuis eam reprehendat, tum quia in caſu ſuo non conſtabat de tali proteſtatione, tum etiam quia non ſufficit proteſtatio vnius, cum ad ſocietatem contrahendam, omnium ſociorum conſenſus requiratur. l. vt ſit. ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. d. tractat. part. 3. ſub numero 16. Corn. conſilio 54. numero ſecundo, libro primo, tamen videtur dici poſſe, hanc præ-
9 ſumptionem † eſſe veriſſimam, ſi ſocij proteſtationi non contradicant, quia conſenſus probatur ex non contradictione, cum non contradicendo proteſtationi acquieſcere dicantur, l. non ſolum. §. morte, vbi Iaſ. poſt alios, numero 48. ff. de oper. nou. nunciat. cap. cum tu. de conſt. vbi Dec. numero 16. Rolan. conſilio 69. numero 30. libro quarto, maxime ſi negocietur & faciat ſic actum poſitiuum.

Sexto præſumitur renouata ſocietas, quã-
10 do non apparet de contraria † voluntate, & conſtat, quod ſocij ea finita, eam renouare ſoliti erant, Caſtren. d. conſ. 73. numero primo libro ſecundo, Soci. conſilio 160. numero 8. & conſilio 162. numero 10. libro 2. Menoch. d. conſ. 121. nu. 106. lib. 2. & d. præſ. 57. nu. 15.

Septimo, renouata præſumitur, ſi lucra ite-
11 rum ſocietate diſſoluta † communicata fuerunt, Petr. de Vbald. d. tractat. part. 3. numero 36. in fin. Socin. conſilio 92. colum. 3. verſ. confirmatur hoc. libro 2. Menoch. d. præſ. 57. numero 14. & d. conſilio 121. numero 105. vbi loquitur de creditis ſocietatis ab vno ex ſocijs alteri ſocio exigendis aſſignatis, ſed in caſu ſuo recedit ab hac præſumptione, quia credita proueniebant a ſocietate iam diſſoluta.

Octauo, & vltimo præſumitur renouata
12 ſocietas, ex dimiſſione † capitalis facta penes ſocium, etiamſi non cõſtar de lucrorum communicatione, datur exemplum ſi ſocius erat ſolitus ſuo ſolo nomine expreſſe negotiari, inſcribendo libros rationum ſuo nomine ſolummodo, & dando literas ad negotia ſimiliter ſolummodo ſuo nomine, communicando tacite lucra cum altero ſocio, & diſſoluta ſocietate penes eũ capitale relinquatur. Ex tali enim dimiſſione capitalis ſocietatem renouatam præſumi, tenere citãtur Pet. de Vbal. in d. tract. p. 5. nu. 39. cũ definit quæſtionem de ruſtico retinenti vaccas ad ſocidam, quod finito tempore primæ ſocidę cenſeatur renouata, & Alex. in conſ. 136. nu. 4. lib. 5. & Soc. in conſ. 89. nu. 12. lib. 1. & Pariſ. in conſ. 82. nu. 36. lib. 1. & hanc opinionem dicit veriorem & communem Ioſeph. Lud. d. concluſ. 53. verſ. verior tamen. fol. 133. & poſt eum Maſcar. d. concl. 1310. nu. 13.

In contrarium, quod ſocietas renouata
13 † non cẽſeatur, ex ſola capitalis dimiſſione, tenere citantur Caſtrenſ. conſ. 415. iſta ſocietas. in 2. dub. lib. 1. Crot. conſ. 15. nu. 15. Menoch. d. conſil. 121. num. 87. lib. 2. & d. præſ. 57. nu. 7. Caſtrac in d. tracta. de ſociet. offi. c. 51. num. 7. Decian. conſ. 60. num. 33. libro 2.

Et iſta ſecunda opinio mihi magis placet,

per

per textum, quem citat Menoch. in d. conſilio 121. numero 86. in l. ſocium qui in eo. ff. pro ſoc. vbi Iuriſconſultus ait, ſocium retinentem pecuniam ſocietate diſſoluta non acquirere ſocietati, ſed tãtum teneri ad vſuras. Si enim per dimiſſionem capitalis eſſet renouata ſocietas, ſocietati acquireret, & lucra teneretur cõmunicare, & non eſſet obligatus ad vſuras, & ſi in dicto textu prouidetur, quid agendum ſit remanẽte capitali penes ſocium, eius diſpoſitio erit ſeruanda, & vt conſulatur indemnitati ſocij, non eſt vlterius inueſtigãdum, quod per talem dimiſſionem cenſeatur renouata ſocietas. Et probatur iſta opinio ea ratione, quia in ſocietate requiritur ſimultaneus conſenſus ſociorum vt pluries dictum fuit, l. vt ſit. ff. pro ſoc. & requiritur mutua collatio, ſiue rerum, ſiue operarum, vt dictum fuit ſupra capitulo 9. numero 19. & ex tali dimiſſione capitalis, quod dicatur facta mutua collatio, & quod ea importet conſenſum ſimultaneum, ad ſocietatem, cum ex alia cauſa facta dici poſſit, cenſeri non poteſt, vt late probant Menoch. dicto conſilio 121. & Decian. in d. conſilio 60. qui in eadem cauſa conſuluerunt, in qua etiam pro contraria parte ſcripſit Cephal. in conſilio 475. libro 4. Et cum Ioſeph. Ludou. in d. concluſ. 53. verſicul. verior. dicit, quod tunc ſocius retinens pecunias tantum teneretur ad intereſſe, & non cenſeretur renouata ſocietas, quando nulla præceſſerit ſocietas, vel quando conſtaret expreſſe, quod noluit in ſocietate perſeuerare, ſed non procedere, quando vere præceſſit ſocietas, & cum pecunijs retentis negotiatur, quia etſi negotietur nomine proprio, tamen præſumitur vt prius faciebat, negociari ad commodum ſocietatis. Facilis eſt reſponſio, quia ſi eſt diſſoluta ſocietas, amplius dici non poteſt, quod duret cõſenſus ſocietatis, & ſi proceſſit conſenſus diſſociatus, cum durare præſumatur, quod ad conſenſum ſocietatis inductiuum redierit, cenſeri non debet. Eidemque Ioſeph. Ludouic. atteſtanti de communi non eſt credendum, quia vere Dd. qui allegantur pro eius opinione, loquuntur in diuerſis terminis, vt ſingulorum dicta conſiderando optime demonſtrat Decian. d. conſilio 60. numero 33. & 34. & 35. de cuius dictis, licet ea viderit, nullam mentionem facit ipſe Ludouicus, & attentis ſupra citatis Dd. qui hanc ſecundam opinionem expreſſe tenent, dicendum eſt, quod ea ſit vera, communis, & ſequenda. Præſumptiones, & etiam coniecturæ complures prædictis contrariæ, ex quibus deducitur, ſocietatem non fuiſſe renouatam, vbi de ea agendum eſt, à Dd. conſiderantur.

14 Primo, ſocietas renouata † præſumi non poteſt cum perſonis, quæ conſenſu carent, ſeu ex defectu ætatis, vt ſunt infantes, ſeu ex defectu naturalis ſanitatis, vt furioſus, & ſimilis, & cum perſonis, quæ contrahere prohibentur ex diſpoſitione legis, ſeu ſtatuti, vt ſunt minores & mulieres, & aliæ perſonæ, de quibus late dictum fuit ſupra, dum actum fuit de cauſa efficienti, ita tradit Socin. conſilio 87. numero 2. in fin. libro primo, Pariſ. conſilio 82. ſub numero 35. libro 1. Dec. conſilio 212. ſub numero 7. verſiculo nam licet, libro primo, Cephal. conſilio 483. numero 15. libro quarto, Ioſeph. Ludou. concluſ. 53. verſicul. & ſi adſunt minores. fol. 133. & verſiculo ſeptima. fol. 134. Menoch. d. conſilio 121. numero 101. lib. 2. Neque reſpectu pu-
15 pilli † ſequenda eſt diſtinctio, quam ponit Cephal. conſilio 674. numero 56. lib. 5. nempe, quod non cenſeatur ſocietas renouata, quando læderet pupillum, ſed quod cenſeatur renouata, quando agitur de eius vtilitate. Nam, vt probaui ſupra cap. 3. quicquid ſit de cæteris contractibus, ſocietas claudicare non poteſt. Et ibidem etiam probaui, iuſſu teſtatoris præcedente, ſocietatem cum pupillo continuari non poſſe. Neque placet quod pupillus eam ratificare poſſit maior factus, vt per Riminal. iun. in conſilio 280. numero 53. libro 3. quia, vt ſimiliter dixi in d. capitulo 3. ſocietas hanc ratificationem non admittit, quia ſemper a principio ſocij ſtare debẽt ſub eodem periculo, ne ſequatur vſura, ſeu iniuſtitia. Et dum Socin. in d. conſilio 87. in fi. libro primo vult, quod cum pro-
16 curatore † conſtituto a defuncto duraturo poſt mortem, poſſit ſocietas renouari, licet hæredes ſint in pupillari ætate; hæc eius opinio valde dubia redditur, quia, vt ibidem Socin. admittit numero ſecundo, & poſt eum Gabriel. alios citans, in tit. de procurat. concluſ. 2. num. 14. ſi decedat ſine hærede ille, qui procuratorem conſtituit, etiam ſi dixerit duraturum poſt mortẽ, extinguitur mandatum. Nam ſi mandatum ſuſtinetur ex eo, quia adſunt hæredes, ſi erunt hæredes eius ætatis, vt contrahere non poſſint, certe neque etiam cum eorũ procuratore non interuenientibus ſolemnitatib. requiſitis ſocietas poterit renouari, cum verum ſit, procuratorem ſine ſolemnitatib. requiſitis contrahere ſuper rebus minorum non poſſe, Simoncel. in tract. de decret. minor. li. 2. tit. 5. inſpect. 4.
17 nu. 50. Secundo ſocietas renouata † præſumi non poteſt, ſi forma prima ſocietatis mutata fuit, vt quia ſolebat ſocius communi nomine negociari, & incepit negociari ꝓprio nomine, & ſolebat libros inſcribere cõmuni nomine, & incepit inſcribere proprio nomine. Nam ex hac mutatione cenſetur mutata voluntas, & per cõſequens colligitur, quod non intendat ſocietatem continuare, licet etiam negociaretur cum pecunijs communibus, ſeu cum pecunijs proprijs illius, qui ſocius erat. Caſtrenſ. conſilio 415. in ſecun-

do dubio, libro primo, Alexand.conſil. 132.
numero 11. libro quinto, Cephal. conſilio
475.numero 31.libro quarto, Menochius di
cto conſilio 12. numero 16. libro primo, &
dicto conſilio 121. numero 91.& 96. libro 2.
18 Et ſocietatis renouationem † non cenſeri
factam nomine illius, qui non fuit expreſſus
in intitulatione librorum, licet eſſet com-
prehenſus in prima ſocietate, ſed tantum
cenſeri renouatam quoad nominatos, late
probat Ruin.conſilio 11.numero ſexto, lib.
1. Et de eo, qui ſolebat in libris inſcribere
ſocium, vti ſociū, ſi incepit inſcribere poſt
diſſolutam ſocietatē, vti creditorem, quod
dicatur mutata forma, & mutatus conſen-
ſus tradit Alex.d.conſil.132. num.10.libr.5.
Dec.conſil.21.ſub num.6.lib.1.Menoch.cō-
ſilio 121.num.96.libr.2.Ioſeph.Lud.d.concl.
53.verſ.tertia præſumptio. Et cauendum eſt
à dictis à Ioſeph. Ludou.d.loc.verſ.intellige
hoc.fol.134.dū videtur innuere, quod actus
19 † iſti difformes à prima ſocietate fieri de-
beant, ſciente & patiēte altero ſocio, vt per
Natt.conſ.100.num.4.lib.1.Nam dicta à Nat
ta procedunt, vbi ageretur de ſocietate diſ-
ſoluenda, quia fieri non poteſt vnius volun-
tate ſolummodo, & non procedunt in ſocie
tate renouāda, quia in renouatione ſufficit,
quod vnus diſſentiat, & ſufficit; quod non
appareat ſocium conſentire cum altero ſo-
cio, cum, vt perſæpe dictum fuit, in ſocieta-
te requiratur ſimultaneus conſenſus. l. vt
ſit. ff. pro ſoc. Tertio ſocietas non cenſetur
20 † renouata, ſi ea finita in fine cuiuslibet an-
ni, pro quo durabat, petere ſolebat ſocius,
quod redderentur rationes, & reliqua, & ita
in fine anni non petijt: ex eo enim, quod à
tali ſolito deceſſit, renouatio facta non cen-
ſetur. Caſtr.d.conſ.73.lib.2. Menoch.d.con-
ſil.121.ſub nu.97.lib.2. Ioſeph.Lud.d.concl.
53. verſ.quinta præſumptio. Et in ſocietate
21 officij, in qua fructus † pro primo ſemeſtre
anticipate accipi ſolent, ſi non fuerunt exa-
cti in principio ſubſequētis ſemeſtris, quod
ſocietas non cenſeatur renouata, ſeu potius
continuata, tradit Caſtr. in d. tract.de ſociet.
off. c.51. num.8. Sed iſta eius dicta declaran-
tur non procedere, ſi fructus demū recipian
tur, tranſacto principio ſemeſtris, etiamſi re
cipiantur poſt factam expreſſam reuocatio-
nem ſocietatis, quia quis fructus recipiendo
cenſetur recedere à reuocatione; & velle ſo
cietatem continuare, vt per eundem Caſtr.
in d. tract.c.57.num.decimoquinto, & ſeq.
Verum cenſeo, quod ſi reuocatio eſſet fa-
cta cum officiali, vel alio modo diſſoluta ſo-
cietas, per talem fructuum ſolutionem fa-
ctam ab eo, qui recognouit bonam fidem, ſo
cietatem fuiſſe renouatā affirmari non poſſe
quia pecunia ſocietate diſſoluta non ſtat am
plius ſub periculo, & quia ad ſocietatem re-
nouandam etiam officialis conſenſus requi
ritur. Bo.in tract.de ſociet.off.num.121. vbi
vult, quod fructus ſoluti poſt diſſolutam ſo-
cietatem computantur in ſortem. Quarto,
22 ſocietas renouata † non præſumitur, ſi ali-
quid erit adimplendum pro parte vnius, &
non fuit adimpletum. Nam non adimplen-
do videtur eius eſſe voluntatis, vt ſocietas
diſſoluta non renouetur, cum qui non adim
plet adimplenda conſenſui renunciare dica
tur. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act.empt. Ita de
eo, qui aſſerit locationem fuiſſe renouatam,
quod teneatur docere adimpleuiſſe adimplē
da pro parte ſua, tradit Alex. conſi.76.nu.7.
lib.5.Gozad.conſ.94.num.5. Socin.conſ.87.
nu.3.& conſ.127.nu.14.lib.1.& de ſocietate
tradunt Decia.conſ.60.nu.44. libr.2. & Me-
noch.d.conſ.121. nu.99. & ſub nū.100. ſub-
iungit nō poſſe ſocium dicere velle poſtmo
dū ſe adimplere ea, quæ tenebatur adimple-
re à principio, vt per Caſtr.conſ.70.nu.8.lib.
1.Alex.conſ.237.nu.13.lib.6.Crauet.conſil.
248.col.pen.verſ.non obſtat, Ioſeph.Lud.d.
concl.53.verſic.nec poteſt ſocius. Quinto &
vltimo nō cenſetur renouata ſocietas, ſi pro
23 ea renouanda † erat conficienda ſcriptura,
vt dicitur de locatione, in qua non cenſetur
factà tacita recōductio ex ſola patiētia, quan
do requiritur ſcriptura. Roman.conſil.103.
nu.5.Ruin.conſ.167.nu.22.lib.1. Affl.deciſ.
165.nu.10.Boer.deciſ.284.nu.14.Crauet.de
antiq.temp.par.5.princ.nu.14 & de ſocieta-
tis renouatione tradunt Ruin. conſilio 91.in
fin.libro primo.Menoch.d.conſilio 121. ſub
numero 101.Ioſeph.Ludou.d.præſcr.53.ver-
ſicul.ſeptima præſumptio. Et quia continge
re poteſt, quod in eodem caſu inſimul con-
currant præſumptiones ſignificantes ſocie-
tatem fuiſſe renouatam, & præſumptiones
ſignificantes ſocietatem non fuiſſe renoua-
tam, in præſenti etiam dicendum eſt, quod
24 in tali præſumptionum † concurſu, plures
præſumptiones ſuperabunt pauciores, & for
tiores ſuperabunt debiliores, l. diuus. ff. de
in integr. Iaſ.conſilio 2. colum.6. verſ. ſexto
facit. libro 3. Rub. Vtinenſ. conſilio 32. nu-
mero 93. Verum, quæ vrgentiores præſum-
ptiones dicantur, cum regula dari nō poſſit;
ideo Iudicis arbitrio terminādum relinqui-
tur. Alb.in cap.cum R. ſeniorem, num.5. de
electio. Menoch.in tractat.de arbitr.Iud.ca-
ſu 472.& in tractat.de præſ.lib.primo, quæſt.
19.quibus in locis latiſſime docet, & doctiſ-
ſime more ſuo, quænam præſumptiones va-
lidiores dicantur, & quia apud eum videri
poſſunt, ſolummodo quaſdam ex eis ad præ-
ſentem tractatum magis pertinentes exem-
pli gratia referam.

Vtique ſi ſocietate finita fuit dimiſſum ca
pitale penes ſocium, qui formam negocian
di mutauit, præſumptio mutationis formæ
negociationis erit præferenda præſumptio-
ni prouenienti ex dimiſſione capitalis, vt

ſupra

Digitized by Google

ſupra dictum fuit, ea ratione, quia præſum-
25 ptio † illa præualet, quæ proprius ad verita-
tem accedit, Menoch. dicto caſu 472. nume-
ro 22. & dicta quæſtione vigeſimanona, nu-
mero 10.

Et præſumptio difformitatis proprius ac-
cedit ad veritatem, quam faciat præſum-
ptio inſurgens ex dimiſſione capitalis, quia
illa neceſſario ſignificat diſſenſum, & iſta
non ſignificat neceſſario ſocietatis renoua-
tionem, cum poſſit interpretari contra ſo-
cietatem capitale penes ſocium dimiſſum
fuiſſe ita tradit Menoch. d. conſ. 121. nume-
ro 92. libro primo Etiam quia præſumptio
26 ſpecialis non † ſolum præualet generali,
ſed etiam minus ſpeciali, vt per Dec. in ca-
pitulo quoniā Abbas. columna quatta, ver-
ſicul. & huius concluſionis, de offic. deleg.
Crauet. in prima reſponſ. pro genero, nu-
mero trigeſimoſexto, ideo in ſocietatis re-
nouatione præſumenda dicitur, præſum-
ptionem inſurgentem ex mutatione nego-
tiationis præferri præſumptioni exſurgenti
ex dimiſſione capitalis, quia illa dicitur ſpe
cialiter importare diſſenſum, & iſta non di-
citur ſpecialiter importare renouationem,
cum aliud etiam ſignificare poſſit, Menoch.
dicto conſilio 121. numero 93. & ſequen.

27. Vlterius, quia coniectura † negatiua præ-
fertur affirmatiuæ, & coniectura, quæ eſt
pro Reo, præfertur coniecturæ, quæ eſt pro
Actore, vt per Menoch. dicta quæſtione vi-
geſimanona, numero vndecimo, & numero
decimotertio, & dicto caſu 472. numero vi-
geſimoquinto, & in fin. ideo coniectura ne-
gatiua, quæ eſt pro Reo, præualet coniectu-
ræ affirmatiuę ſocietatem fuiſſe renouatam,
ab Actore proponitur. Menoch. dicto conſi-
lio 121. numero 95. libro ſecundo. Modo
videndum eſt, cognito ſocietatem fuiſſe re-
nouatam, ſub qua forma renouata cenſea-
28 tur, & an ea omnia, quę in prima † conuen-
tione continebantur, in eius renouatione
comprehenſa dicantur? Regula eſt ſocieta-
tem renouatam cenſeri cum illis pactis mo-
dis & temporibus, cum quibus à principio
fuerat ordinata, niſi aliter fuerit in ipſa re-
nouatione conuentum Bald. in conſilio 114.
punctus ſuper quo. libro ſecundo, & in con-
ſilio 458. libro quarto, Petrus de Vbald. qui
refert præciſa verba Bald. in tractat. de duo-
bus fratribus, parte vndecima, numero 33.
Ruinus conſilio 91. numero ſexto, libro pri-
mo, Socin. conſilio 87. libro primo, Dec.
conſilio 547. numero quarto, libro ſecundo,
Tiraquel. in tractat. de retract. liguag. gloſſ.
decima, §. primo, numero vigeſimoſepti-
mo, Menoch. conſilio 122. numero 51. li-
bro ſecundo, Burſat. conſilio 220. numero
primo, libro ſecundo, Caſtrac. in tractat. de
ſociet. offic. cap. 51. numero decimotertio,
Honded. conſilio vigeſimoſecundo, nume-
ro decimonono, libro tertio, Rota Genuen.
deciſione 71. numero ſecundo. Circa tem-
pus contractum in prima conuentione, pu-
29 ta, quia ſocietas fuit † contracta ad quin-
quennium, dubitatur, an, ſi ſit diſſoluta du-
rante quinquennio, puta morte vnius, cen-
ſeatur renouata pro tempore ſolummodo,
quod de dicto quinquennio reſtabat, & an
ſi ſit diſſoluta ob lapſum temporis, nempe
quinquennio finito, pro alio quinquennio
renouata cenſeatur? iam refert Pet. de Vbal-
dis dicta parte vndecima, ſub numero tri-
geſimotertio, dicit, ſocietatem diſſolutam
durante tempore cenſeri renouatam pro tē
pore, quod reſtabat, quia renouatio eſt quę-
dam conſequentia & reliquię prioris ſocie-
tatis, & quod à primordio tituli poſterior
formatur euentus, & quod tēpus ſicut ſum-
ma eſt pars ſocietatis. leg. prima, §. diem. ff.
de edend. & dicit, quod licet in conductio-
ne in vrbanis, quandiu inquilinus inhabi-
tauit, & in ruſticis, ad annum culturæ cen-
ſeatur facta reconductio, quia in conductio-
ne inſpiciuntur fructus rei, quos natura an-
nuatim producit, tamen non ſic eſt in ſocie-
tate, quia magis in opera conſiſtit, cui non
poteſt aſſignari certum tempus, niſi illud
quòd à principio fuit conuentum, & tunc
eſt in fluxu & in fieri. Et quòd ſi ſit diſſo-
luta, finito quinquennio pro alio quinquen-
nio renouata cenſeatur, admittunt Dd. ſu-
pracitati. Petrus de Vbald. in dicta parte pri
ma, ſub dicto numero trigeſimotertio, in re
30 nouatione ſocietatis † diſſolutæ durante
quinquennio, cum Baldi opin. concurrit,
quòd renouata ſolum cenſeatur pro tem-
pore, quod reſtabat, & ſic ad temporis per-
ſeuerationem. Si autem diſſoluta fuit, quin-
quennio finito, tenet renouatam cenſeri ad
id tempus, quod expedit ſocietati, & non
ad tempus, quod à principio fuerat expreſ-
ſum, per text. in leg. ſi conuenitur. & in leg.
ſed & ſocius. §. in ſocietate autem. ff. pro
ſoc. & ſubiungit, in hoc boni viri arbitrium
eſſe ſequendum, quod in ſocietate, vt per-
ſæpe dicit in dicto tractat. plurimum ope-
ratur.

31 Ego huic opinioni Petri † non aſſentio,
& ſi à Baldi opinione recedendum eſt, re-
neo renouationem cenſeri factam, ſi diſſol-
uatur ſocietas durante quinquennio, non
pro tempore, quod reſtat, ſed pro alio inte-
gro quinquennio, quia non datur continua-
tio temporis & ſocietatis, ſocietate diſſolu-
ta, & non poteſt conſiderari, quod à primor-
dio tituli poſterior formetur euentus, ea ra-
tione, quia in eo, quod extinctum eſt, con-
tinuatio cadere non poteſt, leg. ſed & ſi ma-
nente, & ibi gloſ. communiter recepta. ff. de
pręcar. leg. quarta, in princip. & ibi Bartol.
& Alexand. ff. de dam. infect. leg. continuus.
ff. de verborum oblig. Gabriel late in tit. de

dilat.

dilat.concluſ.3.Menoch. qui loquitur de ſo-
cietate,conſ.122.ſub numero 51. libro 2. Et
32 teneo, ſi ſocietas ſit finita † tranſacto quin-
quennio, quod pro alio quinquennio dica-
tur ſacta renouatio, ea ratione, quia,vt dixi
ſupra, etiam cum tempore appoſito in ipſa
ſocietate renouatio facta cenſetur, & ſtan-
te temporis expreſſione facta in prima con-
uentione, non intrat arbitrium Iudicis, pro
quo tempore cēſeatur ſacta renouatio. Quia
quemadmodum non intrat in conuentio-
ne, ſtante expreſſione à partibus facta, ita
non debet intrare in renouatione, quia ſi in
ea intraret,addeterur,ſeu detraheretur prio
ri formæ conſentientis in tempore præfini-
to, quod in dubio factum dici non debet,
cum ſecundum primam formam renouatio
facta preſumatur. Neque obſtant dd.ll.à Pe-
tro allegatæ, quia ipſarum legum diſpoſitio
loquentium de renunciatione quemadmo-
dum fuiſſet obſeruanda in Priori conuen-
tione, ita etiam admitto, quod erit obſer-
uanda in ſocietate renouata. Quid dicen-
dum, ſi fuerit tempus inter medium inter
finitam & renouatam ſocietatem, in quo
ſocius,qui operabatur,factus ſit diligentior,
an ſocietate renouata eam lucri partem ha-
bere debeat,quam habebat in prima,ſiue ſit
augenda? Et quod ſit augenda videtur dicē-
dum, per ea quæ dicit Menoch. in tract. de
arbitr. Iud. caſu 159. ſed eius opinio mihi
non placet, & ſibi imputare debet ſocius, ſi
renouando tacuit.

Circa pacta etiam, & alia accidentaliter
poſita in ſocietate, vt ſunt pignora, pœnæ,
33 fideiuſſor, iuramentum, † inſtrumentum,
dubitatur, an in renouatione repetita di-
cantur,vt habetur in l. item quæritur. §. qui
impleto. ff. locat. & ibi per Bart. & Caſtren.
Bald.in legem. C. locat. Menoch. tractat. de
præſ. libro 3. præſ.85. nu.19. Sed eſt intelli-
gendum de pignoribus appoſitis ab ipſis
contrahentibus, quia appoſita ab extra-
neis, contrahentium fauore, repetita non
cenſentur, quia ipſi in renouatione non in-
terueniunt. Bart. in dict. leg. item quæritur.
§.qui impleto.numero 3.ff.locati. Menoch.
dicta præſumptio. 85. numero 50. Caroc.in
tractat. de locat. quæſtione vigeſimaſecun-
da, folio 156.

34 De fideiuſſoribus † etiam, quia in reno-
uatione non interueniunt, dicendum eſt,
quod eorum obligationes non renouentur.
Petrus de Vbald.in dicto tractat. de duobus
fratrib.par. vltima, numero tertio, per tex.
in leg. cum Hermes, C. loc. & in fin. ff. de
pact. facit text. in leg. ſi creditor. ff. de no-
uat.Rota Rom.numero 567. parte prima, &
tradita per Specul.titu.de fideiuſſ.§.primo,
& per Simon de Prét. in conſilio 186. Ca-
roc. dicto tractat. de locat. quæſtione vige-
ſimatertia, folio 157. tenet Caſtrac.in dicto
tractat. de ſociet. offic. capitulo 51. vbi ſub
numero vigeſimo, dicit, quod fideiuſſor,
prorogata ſocietate officij,poſt ſex menſes,
erit obligatus, quia ſe obligauit reſtituere
ſortem; & donec ſors non ſit reſtituta, li-
beratus dici non poteſt,vt dicitur de eo,qui
Caſtrum per ſex menſes cuſtodire, deinde
reſtituere promiſit. Si enim per tēpus pro-
lixius in eo remanſit, non cenſentur libe-
rati fideiuſſores dati pro reſtitutione faciē-
da,donec iure facta non ſit. Alexand. conſi-
lio 72. numero quinto, libro ſexto. Credo
ego, quod Caſtrac. vera loquatur in ſocie-
tate officij, quia prima obligatio ex pacto
contrahentium durat, etiam poſt ſex men-
ſes ad beneplacitum, & in hoc etiam fide-
iuſſores conſentiunt. Et etiamſi eſſet diſ-
ſoluta ſocietas, eſſent obligati vigore obli-
gationis iam contractæ, quia licet ſit finita
ſocietas, tamen non eſt extincta obligatio
& actio.leg.tamdiu.C.pro ſoc. Sed ſi ſocie-
tas eſſet extincta, & ageretur de obligatio-
ne prouenienti ex ſocietate renouata, di-
cta à Caſtrac. de reſtitutione capitalis pro-
cedere non poſſunt, quia facta renouatio-
35 ne † capitale reſtitutum cenſeatur. Nam
præſumitur rediiſſe ad ſocium,qui eum po-
ſuit, deinde ab eo iterum poſitum fuiſſe in
ſocietate renouata, iuxta textus in leg.ſin-
gularis. ff.ſi certum petat. Alexand. conſilio
136. numero quarto, libro quinto. Et ne-
ceſſario dici debet, quod ſtante renouatio-
ne facta, prima ſocietas ſit extincta, &
quod capitale, quòd erat in prima,ſit tranſ-
latum in ſecunda, & ſic quod corruptio
vnius fuerit generatio alterius, quæ inſi-
mul ſtare non poteſt, quod duret prima, &
ſit facta ſecunda; nam capitale deſeruiret
pro prima, & ſecunda fieri non potuiſſet,
quæ ſine capitali fieri non poteſt,vt dictum
fuit ſupra capitulo nono, num. 19. Ita vide-
mus in ſimili, quòd nouatio ipſo Iure de pri
36 mo contractu † facta dicitur, etiam ſi non
exprimatur,quando contractus ad inuicem
non ſunt compatibiles. Bald. in leg. fin. col.
prima, C. de nouat. & in conſil. 38. colum.
ſecunda,libro primo, Dec.conſilio 400. co-
lum.final.verſicul.ex his ſtantibus, libro 2.
Gabriel.titu.de nouat.concl.1.num.60.De-
cian.conſilio vndecimo, ſub numero 68. li-
bro primo.

37 De pœna appoſita in ſocietate † quod
non cenſeatur repetita in renouatione,tra-
dit Menoch.dicta præſumptio. 58. numero
vigeſimoſecundo, Caroc.in tracta.de locat.
quæſtione 28. folio 158. Verum Iaſ. in con-
ſilio 49. ſub numero ſecundo, libro tertio,
declarat,quòd promiſſio pęnæ, quando fuit
limitata pro certo tempore, repetita non
cenſeatur,& quod cenſeatur repetita, quā-
do ſimpliciter promiſſa fuit;ſed ego teneo,
quòd ſi ſocietas fuit contracta pro certo tē-
pore,

pore, repetita non cenſeatur, & quod cenſeatur repetita, quando ſimpliciter promiſſa fuit; ſed ego teneo, quod ſi ſocietas fuit contracta pro certo tempore, & fuit promiſſa pęna, quod etiam pœna in renouatione dicatur repetita, quia tempus appoſitum in ſocietate non operatur, quod ſocietas non poſſit renouari cum pœna. Imo, quia pœna fuit appoſita de conſenſu ſociorum renouantium ſocietatem, de eorundem cõſenſu repetita cenſeri debet, ſtante quod, vt dixi ſupra, contenta in prima in ſecunda repetita cenſeantur, vt vltra ſupra citatos habetur etiam per Gabr. titul. de dila. concluſ. 2. numero 24. De iuramento appoſito
38 in ſocietate † quod non cenſeatur repetitum in renouatione, tenet Bero. q. 100. numero 12. & Burſat. in conſ. 220. numero 22. libro 2. citat Bald. in conſ. 436. libro primo & ita videtur tenere Seraf. de priuileg. iuram. priuil. 22. numero 77. in fin. Grat. conſ. 16. numero 19. libro primo Caroc. in tract. de locat. quæſt. 24. fol. 158.

39 Verum, præſuppoſita † pro vera opinione illa, ad iuramenti ſubſtantiam formalem, eiuſque vim & effectum verba neceſſario non requiri, dummodo adſit animus & voluntas vocandi Deum in teſtem, qui eſt cordium ſcrutator, quam communem eſſe dicit Burſat. d. conſ. 220. ſub numero 26. poſt Galiaul. in leg. prima, colum. fin. ff. de verb. oblig. tenendum cenſeo etiam in renouatione iuramentum repetitum dici debere, cum & ipſum ab ipſorum contrahentium conſenſu & voluntate dependeat. Et dum Burſatus conſideat, quod de mente iurare volentis conſtare debet ex liquidis coniecturis, & quod ad hoc probandum non ſufficiunt coniecturæ, quæ ſufficiunt ad probandum renouatam fuiſſe ſocietatem, dico coniecturas præfatas ſufficere, quia ſufficiunt ad præſumendum fuiſſe renouata pacta, quæ ſimiliter ab animo & voluntate contrahentium proueniunt. Etſi quando ageretur de probando quem iuraſſe, poſſet
40 dici, præſumptiones vrgentiſſimas † requiri, tamen hoc dici non debet, quando, vt eſt in præſenti, habetur relatio ad iuramentum iam præſtitum, quia facilius præſumi debet, quod fuerit renouatum, quippe ſocij ſocietatem renouantes dicuntur habere relationem ad primam ſocietatem, & relatum dicitur eſſe in referente, cum omnibus ſuis qualitatib. vere & proprie, l. aſſe toto, ff. de hæred. inſtit. & ea quæ in relato continẽtur expreſſe, ẽt in referẽte contineri dicuntur, vt de ſocietate, quod expreſſe cõtracta dicatur, ſi ſit contracta habita relatione ad expreſſa contenta in teſtamento, dictum fuit ſupra capitulo 10. numero 5. ex Socin. in conſ. quarto, numero quarto, libro quarto.
41 Et ſimiliter dum idem Burſatus † conſiderat, quod facta prorogatione alicuius actus non cenſetur prorogatum iuramentum in eo appoſitum, non obſtat, quia verior & magis communis opinio eſt in contrarium. Pariſ. in conſ. 43. numero 2. libro primo Seraf. in tractat. de priuileg. iuram. priuil. 22. numero 83. Gabriel. titul. de dilat. concluſ. 2. numero 11. Stipulatio etiam in renouatione non cenſetur repetita, quia pro forma requirit verba. Caroc. in tractat. de locat. quæſtione 25. fol. 158. De inſtrumento pro ipſa
42 ſocietate † probanda confecto, quia prouenit à facto alterius, nempe à Notario, quod repetitum non dicatur in ſocietatis renouatione, tenendum eſt, & ſi ex diſpoſitione ſtatuti inſtrumẽtum haberet executionem paratam, pro obligatione prouenienti ex ſocietate renouata, inſtrumentum à principio confectum, quando ſocietas contracta fuit, talem executionem non meretur, Bald. in d. l. legem. C. locat. Canar. in tract. de execut. inſtru. quæſtione 44. Affl. deciſ. 365. numero 15. Boer. deciſ. 284. ſub numero 14. Menoch. in tract. de præſump. libro 3. præſ. 85. numero 46. Caroc. in tractat. de locat. 27. vbi loquitur etiam de clauſula in forma Cameræ.

Et hæc ſunt, quæ ex ſcriptis à patre meo, in hanc, quam vides formam, collegi, adiectis compluribus recentiorum auctoritatibus.

43 Ex dimiſſione capitalis, † quod ſocietas renouata cenſeatur, eſſe veriorem, & communiorem opinionem, vltra Ioſeph. Ludou. & Maſcard. nulla de eis mentione facta tradit Mozz. in tractat. de contract. titul. de ſociet. verſicul. contrariam tamen opinionem & horum teſtimonium ſequendo tanquam textis de auditu tradit Caroc. de locat. & cõduct. parte tertia, quæſt. 18. verſic. prima tamen opinio fol. mihi 160. Et dicit Mozzius in dicto loco, textum in l. ſocium qui in eo. ff. pro ſoc. procedere, quando finita ſocietate, conſtito de voluntate ſociorum velle cõtinuare ſocietatem, alter ſocius retinet pecuniam in manibus, quod tunc teneatur ad intereſſe, & vſuras, ſecus vero ſit quando non ſolum retinet pecunias, ſed etiam nomine proprio negociatur, prout prius faciebat, ſed ſuſtinendo negatiuam opinionem, dicendum eſt, quod iſte intellectus ad illum textum, quod conſtaret de voluntate ſocij volentis continuare eſt diuinatiuus, cum de hoc in eo nullum verbum habeatur, immo dicendum eſt ita dictam legem non poſſe interpretari, quia cum lex feratur in caſu dubio, eſſet caſus clarus, quod ſocius non potuiſſet recipere lucra ſocietatis, ſi in ea continuare velle declaraſſet, Etiam dum præſupponitur in illo textu ex continuata ſocietate, fuiſſe lucrum quæſitum, non poteſt dici, quod non fuerit cõtinuatus ſocius

nego-

negociari,eo modo,prout faciebat ante diſſolutionem.

Ad argumentum, quod nemo præſumatur iactare ſuum, & ideo cenſeatur ex dimiſſione capitalis renouata ſocietas, facile reſpondetur, quod cum ſtante mora poſſit petere intereſſe,non cenſetur,iactare ſuum ſed potius nolle lucrari,vel lucrari velle intereſſe ratione moræ, Dum etiam Mozz.d. loc.verſ. itaque pro concordia,dici poſſe cõſiderat pro concordia, quod opinione negatiua procedat, quando ſocius, qui negociatur,vt prius faciebat,iuuari poteſt aliquibus coniecturis ſocietatem non fuiſſe renouatam, Contraria vero procedat, quando nulla præſumptione iuuari poſſit, ea ratione,quia qui retentis pecunijs negociatur vt facere ſolitus erat habet præſumptionem iuris contra ſe, quæ vt tollatur aliæ præſumptiones pro ſui parte adeſſe debent, Conſiderari poteſt, quod iſta eius diſtinctio & iſta ratio non ſint attendendæ, quia ſunt fundata in eo de quo diſputatur, nempe an ex dimiſſione capitalis & ex ſolita forma negociãdi aliqua præſumptio renouatæ ſocietatis inducatur,& eam induci negatur, quia dum ille negociatur nomine proprio, eo modo,& forma prout negociaretur, ſi nunquam prius cũ aliquo ſocietatẽ contraxiſſet dicitur, quod actum non faciat,ex quo elici poſſit præſumptio ſocietatis, cum pluribus in locis in tractatu oſtenſum fuerit induci præſumptionem ſocietatis ex actibus illis, qui abſque ſocietate, ſaltem veriſimiliter fieri non poſſint,& non induci præſumptionem ſocietatis ex actibus illis qui abſque ea fieri poſſunt,Et quod ſit tenenda opinio negatiua, optime probat Decian. d.conſil.60. lib.2.qui bene oſtendit, quod Petr.de Vbal. Alexan. & Socin. ex aduerſo citati loquuntur in diuerſis terminis, Et præſupponendo cũ dimiſſione capitalis concurrere alias coniecturas contra Decian. in eodem caſu conſuluit Cephal.conſ. 476. lib.4.Nam ſub nu. 57. dicit, quod plura concurrebant, nempe dimiſſio capitalis, ſocietatis diuiſio non petita, adminiſtratio in eodem loco, & taciturnitas abſque eo, quod fuerit in contrarium actum. Quare verior erit concordia, quod non cenſeatur renouata ſocietas, ſi aliæ præſumptiones vltra capitalis dimiſſionem non adſint, & quod renouata cenſeatur alijs præſumptionibus, cum ipſa capitalis dimiſſione concurrentibus.

44 Bene admitti debet ex tali dimiſſione capitalis cenſeri renouatam ſocietatem quando in loco conſuetudo adſit, quod ex capitalis dimiſſione facta, ſocietas renouata cẽſeatur Socin.conſil.160.nume.8. & conſilio 162. num. 10. libro 2.Menoch.conſilio 121. numero 10.libro ſecundo, Mozz.dicto loco verſicul.alia præſumptio,parum ante finem, Et idem operaretur contraria conſuetudo,quod non cenſeretur renouata, vt per Caroc.dicto loco de locat. & conduct.parte tertia, quæſtione 18. verſicul. ſecunda coniectura folio mihi 160. Laus ſit Deo omnipotenti.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

E 26[redacted]

Digitized by Google

Digitized by Google